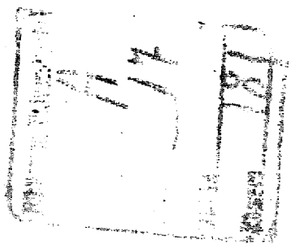

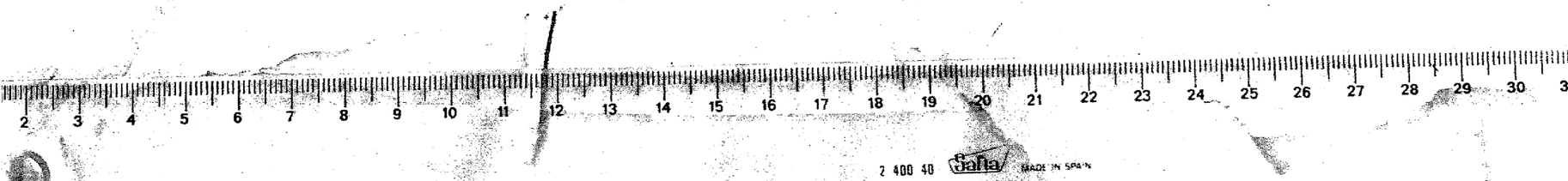
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
2 400 40
Jaña
MADE IN SPAIN

R. 6587
de la libreria del Maior y Rl Colegio Univd de Gda

IVRIS CIVILIS VNIuersi absolutissima Methodus:

IN QVA, BONE LECTOR, NON SOlùm omnes uniuersi Iuris ciuilis Titulos, sed & singulas singulorum titulorum Leges, singulos singularum legum Paragraphos, ordine artificioso ad suos Locos habes redactos & dispositos:

Nunc demum ab ipso Autore in pluribus locis recognita & emendata.

Opus multis retrò annis, à multis doctissimis uiris exoptatum, à multis tentatum, tandem sutoris sumptibus perfectum:

AVTORE NICOLAO VIGELIO
Iurisconsulto.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
Æ. 2. C. 25. N. 6.

Cum gratia & priuilegio tam Cæsareo quàm Gallorum Regis, ad sexennium.

BASILEAE, PER IOANNEM OPOrinum, & hæredes Ioan. Heruagij.

VERBA CRASSI APVD CICERONEM
Lib.1. de Oratore.

Si enim aut mihi facere licuerit, quod iam diu cogito, aut alius quispiam aut me impedito occuparit, aut mortuo effecerit: ut primùm omne ius ciuile in genera digerat, quæ perpauca sunt: deinde eorum generum quasi quædam membra dispertiat: tum propriâ cuiusq; uim definitione declaret: perfectam artem iuris ciuilis habebitis, magis magnam atq; uberem, quàm difficilem & obscuram.

GVLIELMVS BVDAEVS IN ANNOTA-
tionibus suis in L.1.ff.de iusticia & iure.

Proinde si quis olim (inquit) feliciore aliquo seculo existat, Bartolo aut alio quopiã primi nominis uiro iurisperitia non inferior, Dialectica atq; instrumento omni philosophico mediocriter instructus, orationis facultate Vlpiani aut Iuliani, Paulíue æmulus, Principem nostro non inferiorem nactus, cuius exemplum atq; autoritatem sequi, & in cuius leges iurare (ut antiquum uerbum usurpem) bona pars Europæ non dubitet. isq; unus, aut plures etiam, præscriptum illud Ciceronianũ, aut aliud non absimile imitati, ex quinquaginta Pandectarum libris & duode cim Codicis, eorumq; appendicibus, adde etiam, si placet, ex Bartoli, Baldi, & reliquorum paucorum amplissimi nominis & primariæ autoritatis cõmentarijs, non iam centones ut Tribonianus (uir alioqui doctissimus sui seculi, si Suidæ credimus) sed iuris artem componant, sanctionesq; legum, consulta senatus, edictorum interpretamenta, iurisconsultorum placita, interpretum decreta, in mores recepta æquitate prægrauãtia, omnia nunc uaga & sparsa, ac nulla certæ artis ratione circumscripta, ratis fixisq; iustæ artis præceptis, quatenus rei natura tulerit, quasi quibusdam cancellis circundata concludant: profectò res humanæ longè melius constitutæ uidebuntur, &c.

DE RATIONE ET VSV HVIVS METHODI, PRAEFATIO NICOLAI VIGELII IVRISCONSVLTI, Ad Lectorem.

TRANSMISERAM Oporino primam huius Methodi partẽ excudendam: dedi eidem post aliquot menses secundam quoque, & tertiam: tandem defatigatus labore, cessare decreuerã, quòd labor magnus esset, præmia nulla. Veruntamẽ instante Oporino, hortãtibusq; alijs meis amicis, in labore proposito perseueraui, & Opus susceptum perfeci. Habes itaq; bone Lector, uniuersi iuris ciuilis Methodũ, quoad in tam breui tẽporis spacio à me fieri potuit, absolutã. Ordinem aũt in conscribenda hac Methodo & in legibus disponendis secutus sum, quem ipsa dictare ratio, & Dialectica præscribere uidebatur. Nam cum Methodus spectet ad facilem Iuris cognitionem: qui scit rei, de cuius iure quæritur, definitionem, hoc est, quid res sit, itẽ quę sint eius genera, quę species, quæ propria, quæ causæ eius adquirendæ, quæ causæ eius amittẽdæ, qui effectus, &c. itẽ si de iure actionis quęratur, qui præter prædicta etiã scit, quibus & aduersus quos ista actio competat, uel non competat: quid in ea ueniat petendum, quando & quandiu competat: quæ sint in ea actoris, rei, procuratoris & iudicis officia, quæ adfinia remedia, &c. is eius iuris mihi uidetur plenã habere noticiam. Nam & eiusmodi locos rerum, actionumq; describendarum Dialectici præscribunt, à quibus etiam eorum definitiones sunt petẽdæ. Nec enim huius loci est, copiosius explicare quid definitio sit, quid genus, quid species, quid proprium, quid causa, quid effectus, &c. Nam hæc iuris studiosum, antequam ad iuris studium accedat, ex Dialecticis scire conuenit. Dialectica siquidem docet quid sit definitio, quid causa, quid effectus: Leges autem docent, quę huius uel illius rei uel actionis definitio sit, quæ eius causa, qui effectus, &c. Planè, qui scit quidem causam amittendę adgnationis esse capitis deminutionem, hoc est, capitis deminutione ius adgnationis perimi: nescit autem quid sit capitis deminutio, quid agnatio: eius scire nihil est. quemadmodum & eius, qui scit quidem effectum damnationis capitali iudicio olim fuisse publicationem bonorum, hoc est, ut bona damnati publicentur: nescit autem id ius, eum effectum postmodum alio iure esse mutatum. Pari modo qui scit quidem causam adquirendi dominij esse diutinam possessionẽ, hoc est diutina possessione rem alienam nobis adquiri: nescit autem casus, quibus istud ius seu ista causa distinguitur: nempe, Nisi possessor malã fidem habeat, nisi res sacra possideatur, nisi res furtiua sit, &c. is plenam eius causæ cognitionem non habet. quemadmodum nec is, qui scit quidem ex furto actionem in quadruplum dari, nescit autem eam actio-

nem neq; hæredi neq; in hæredem cõpetere, &c. Ad ſolidam igitur cuiuſq; rei cognitionem duo requiruntur· primum eſt, ut ſcias rei, de cuius iure quæritur, definitionẽ, diuiſionẽ, propria, cauſas, effectus, &c. item actionis perſonas, res, locũ, tempus, antecedẽtia, adiuncta, conſequentia, adfinia remedia, &c· alterum eſt, ut ſcias ſingulorũ talium locorũ rationes, declarationes, diſtinctiones, & ſi quæ ſunt mutationes, quæ omnia nobis à legibus traduntur· Nam omnis lex pertinet aut ad perſonã, rem uel actionem aliquã deſcribendam: quod fit (ut diximus) definiendo, diuidendo, propria, cauſas, effectus, &c. deſignando· aut ad aliam legem interpretandam: quod fit cõfirmando, declarando, diſtinguendo, & mutando, de quibus uide infrà in Præfatione mea in ſeptimã partem Methodi· Ex quibus ſequitur, legum alias eſſe principales, quæ ad perſonã, rem uel actionẽ aliquam deſcribendã pertinent: alias acceſſorias, quæ pertinent ad leges principales interpretãdas: nec has ſine illis, nec illas ſine hiſce rectè & plenè cognoſci poſſe, nec igitur acceſſorias à principalibus ſeparandas. Proinde ego in hac Methodo mea, toto iure ciuili in certa genera diſtributo, ſingulisq; generibus ſuis ſpeciebus ac mẽbris ſubiectis (ut infrà ex ſubiecta Tabula & Præfatione in primã partem cognoſcere licet) ſingulorũ membrorũ definitiones, diuiſiones, ſpecies, propria, cauſas, effectus, &c. item actionũ circumſtantias, quibus & aduerſus quos competant, quid in eas ueniat, quando & quamdiu cõpetant, &c· ordine per numeros ac nomina notaui, locisq; iſtis ſingulis ſuas leges, quibus uel cõfirmãtur, uel declarãtur, uel diſtinguũtur, uel mutantur, ſubieci: in diſtinctionibus ordine circumſtantiarũ, ex quibus ſumũtur, ſeruato: ut per uniuerſam hanc Methodũ licet uidere. Iſto igitur ordine leges diſpoſitas ſi quis ſemel atq; iterũ perlegat, is mea quidẽ ſententia uel intra priuatos parietes, ſine ulla peregrinatione, & ſine cõmentatore ullo (quoniã lex legẽ declarat & interpretatur) intra paucos etiã annos haud exiguam iuris ciuilis cognitionem aſſequetur. Sanè Methodus hæc, & iura intra priuatos parietes legentibus, & ea in Scholis profitẽtibus, & cauſas in foro pertractantibus, & de iure reſpondentibus, plurimũ poterit prodeſſe. Nã ualet ad ſolidam uniuerſi iuris cognitionẽ, ad ſingularũ legũ interpretationẽ, ad exceptiones & replicationes in cauſis latẽtes indagandas, denique ad ius quæſtionis oblatæ inueniendũ· Ad ſolidam uniuerſi iuris cognitionẽ facit ea ratione, quã paulo antè dixi: ad ſingulas leges interpretandas & intelligendas facit, quia leges acceſſoriæ ſuis principalibus, ſine quib· rectè intelligi nequeunt, ſunt ſubiectæ· Nã ut in ædificio compoſito & erecto, ſingularũ eius partiũ uis atq; officium facilè patet omnibus, q; tamen diſſoluto ædificio, ſingulisq; partibus diſperſis, haud facilè ab eius artis imperito intelligitur: ita quoq; in iure ciuili, ſingularũ legum uis & officiũ tum demũ facilè percipi poteſt, cũ eæ recto ordine diſpoſitæ ſunt, & ad ſuos locos redactæ· Ad exceptiones & replicationes in cauſis latẽtes inueniẽdas hæc Methodus

dus prodeſt hac ratione: quia actione aliqua propoſita, oẽs eius diſtinctiones ei ordine ſunt ſubiectæ: quib. ita perlectis, cognitis, & ad cauſam præſentem collatis, facilè utrũ aliqua iſtarũ cauſæ inſit, ex qua excipiendi materia ſumẽda eſt, poteſt intelligi. Similiter exceptione uel diſtinctione aliqua propoſita, eius ſubdiſtinctiones ſubiectas cernere licet, in quibus replicandi materia quærenda eſt. Ad quæſtionẽ iuris decidẽdã ualet hæc Methodus, hoc modo. Primùm notãda erit res de qua quæritur: ut emptio, uenditio, depoſitum, furti actio, &c. cuius liber uel caput in hac Methodo erit quærendũ, ad quod Catalogus capitũ poterit prodeſſe. Eò ſi erit peruentũ, altera cura erit, ob ſeruare de quo loco deſcriptionis quæratur: hoc eſt, utrũ de definitione, proprio, cauſa uel effectu, &c. quo obſeruato, quærendũ erit mẽbrum inuenti capitis, uel caput ſequens, quod eiuſmodi locum explicat, propria, cauſas uel effectus rei enumerat, &c. ubi facilè, id quod quæretur, inuenietur· Exẽpli gratia. Fecit quis teſtamentũ trib. hæredibus inſtitutis, primo, ſecundo & tertio: à primo legauit Titio centũ: poſtea mortuo teſtatore, primus hæreditatẽ repudiat: quæritur, An legatum ab eo relictũ euaneſcat? Res de qua hic quæritur, eſt legatũ, de quo tractatur lib. 12. huius Methodi cũ ſequentibus. Locus de quo quæritur, eſt cauſa legati amittendi: an ſcilicet legatũ amittatur uel euaneſcat, ſi is à quo relictũ eſt, hæreditatẽ repudiat: de cuius generis cauſis tractatur cap. 5. dicti lib. 12. ibi ſtatim ab initio occurrit uerſ. Si is à quo legatũ eſt, hæres nõ exiſtat: cuius leges conſulendæ ſunt. Aliud exemplũ, Titius cum Seio uiginti in diẽ deberet, uendit bona ſua, fugamq; adornat. Seius petit ſibi caueri de uiginti ſoluẽdis die uenïente. Titius excipit, ante diem agi nõ poſſe. Seius replicat: Si nõ ad interponendã cautionem ageret. Titius, ne hoc quidẽ caſu ante diem agi poſſe ait. Lis oritur de iure replicationis, nimirũ Vtrum quis ante diem ſolutionis de interponẽda cautione agere poſsit? Res de qua quæritur, eſt Actio: cuius iura tractãtur lib. 15. huius Methodi, cap· 3. Locus de quo quæritur, eſt tempus actionis, quãdo ſcilicet cõpetat actio, Vtrũ ante diem exiſtentẽ: qui locus tractatur mẽbro. ix. dicti capitis. Quod membrũ perlegenti, ſtatim ab initio occurret uerſ. Si ante diem obligationis, &c· cuius leges ſi cõſulantur, una occurret, quæ quæſtionem propoſitã decidat. Aliud exemplũ. Maritus & uxor in eadem charta, ſua teſtamenta fecerũt, ijſdem hæredib. inſtitutis: mortuo marito, uxor ſuperſtes ſuum teſtamentũ mutat. quæritur, an iure poſsit, ſeu an poſterius mulieris teſtamentũ rũpat prius cum marito factũ? Res de qua hic quæritur, eſt teſtamentum, de quo tractatur lib· 9 huius Methodi. Locus de quo quæritur, eſt cauſa amittendi uel rumpendi teſtamenti, an ſcilicet teſtamento poſteriore rumpatur prius. de cuius diſtinctione quæritur, ſi prius cum marito, poſterius ſine marito, uel mortuo marito factum eſt: de cuius generis cauſis tractatur capite 12. dicti lib. 9. ubi ſtatim ab initio occurrit uerſ. De mutata uoluntate teſtatoris, & teſtamento poſteriore: ad

quem locum præſens quæſtio pertinet, cuius uerſiculi leges ſi percurrantur, nulla occurret quæ diſtinctionis, de qua hic quæritur, faciat mentionem. Quotiens autem lex non diſtinguit, tunc nec nos diſtinguere debemus, ſed regulæ ſtabimus: ut in præſenti caſu. Teſtamẽto poſteriore prius rumpi. Si igitur eo quo dixi modo in quærendo iure quæſtionis oblatæ procedatur, Methodus hæc ius de quo quæritur, deſignabit, eritq; illud ex hac Methodo inuentu facile: haud aliter ac in numeroſa ſupellectile ſingulis ſuo loco & cellula repoſitis, quæ alioquin ſi inter ſe diſperſa iacerent, inuẽtu eſſent difficilia. Hoc autem loco notandum eſt, quæſtionem, cuius ius quærere uolumus, non in perſonis, nec temporibus, ſed in genere uniuerſo formandam & conſiderandam eſſe: ſiquidem ipſa iura non in ſingulas perſonas, ſed generaliter conſtituuntur. Eſt & illud hoc loco non diſſimulandum, quòd numerus legum in hoc opere meo aliquando fallat, nec legem quam debet demonſtret. Cuius ſanè ratio hæc eſt, quòd numerus legum in alijs exemplaribus alius ſit, cum ſæpè quę in alio exemplari lex eſt, in alio legis ſit paragraphus: & uice uerſa, qui in alio paragraphus eſt, in alio lex ſit. aliquãdo etiam idem paragraphus in alio exemplari finalis eſt, in alio legis principium. Proinde in hoc caſu hæc tibi, bone Lector, cautela erit, ut ſi quando ob iam dictam rationem numerus legum non concordauerit, nec materiã monſtrauerit quæſitam, tunc aut recurras ad legem primam, uel alteram proximè præcedentem, aut ad ſubſequentem procedas, atq; ibi id quod cupis quæras: quæ ſanè inquirendarum legum uia non tam uidetur mihi eſſe moleſta, quàm ab initio tituli interdum longiſſimi uſq; ad eius finem ſingula legum principia perluſtrare: quod faciendum eſt, cum lex per prima eius uerba deſignatur. Sed & hoc te uelim admonitum, ut ſi quando in aliquo capite titulus deſignatur, non deſignato libro in quo titulus iſte contineatur, eius libri qui in principio capitis deſignatus eſt, titulum intelligas. Euenit tamen aliquando, ut in principio capitis nec liber nec titulus ſit deſignatus: quo caſu, eius capitis leges, eius libri eſſe intelligas qui in initio cap. precedentis eſt deſignatus. Hæc, bone Lector, tui gratia, ne fortè errares, diſſimulare non potui. Hanc igitur Methodum meam, ad ius oblatæ quæſtionis inueniendum, ad exceptiones in cauſis latentes indagandas, ad ſingulas leges intelligẽdas, denicq; ad uniuerſum ius ciuile cognoſcendum, plurimum tibi (ut ſpero) profuturam, nec meæ, ſed tuæ utilitatis cauſa editam, grato accipe animo: & labores meos ſummos, ſummamq; diligentiam, in meliorem partem interpretare. Vale.

TABVLA, LIBRORVM SERIEM AC ORDINEM COMPLECTENS.

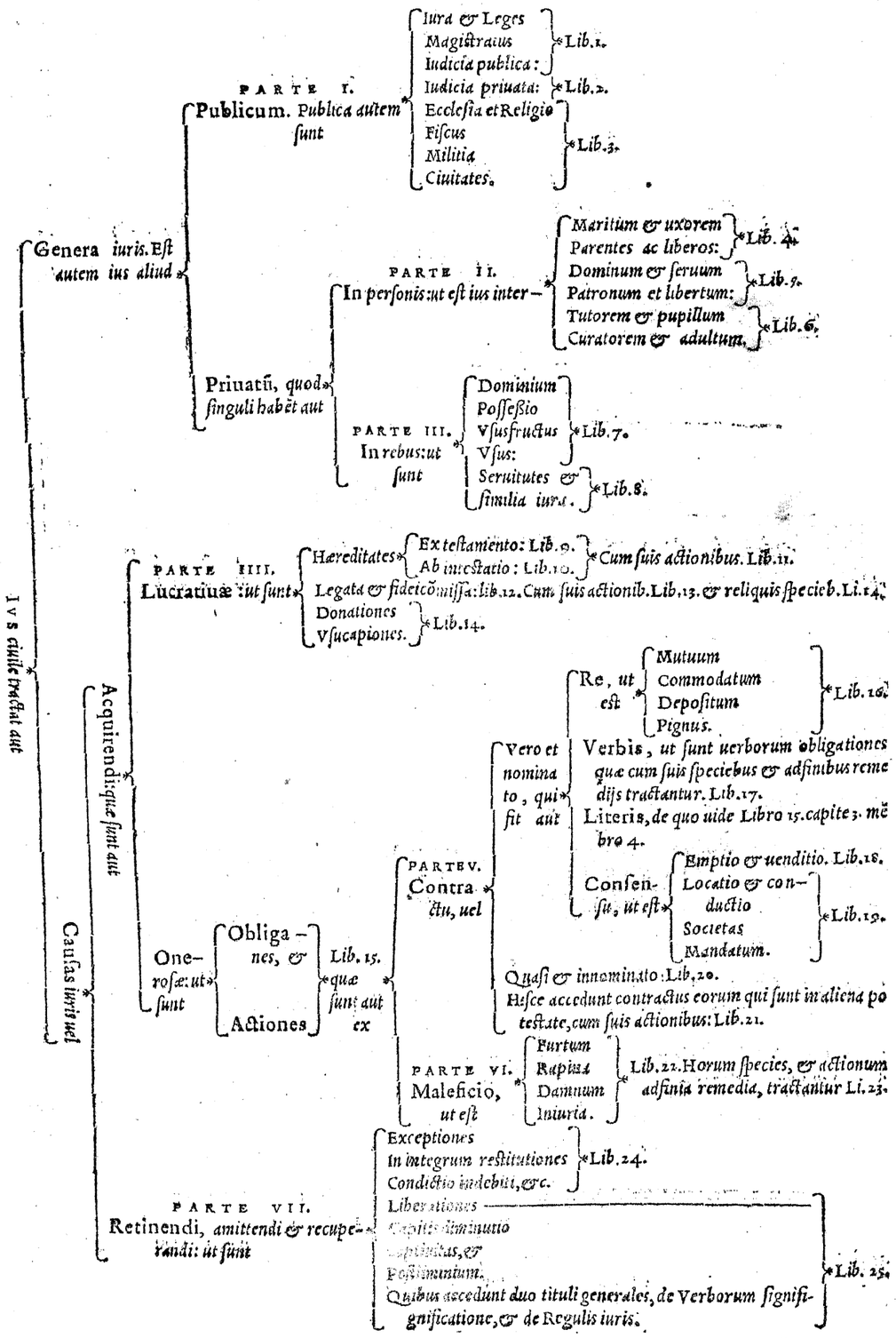

CATALOGVS CAPITVM HVIVS METHODI.

Libri primi: De legibus, magistratibus, & iudicijs publicis.

De Iure & legibus. Cap. 1
De Iuris speciebus. 2
De rescriptis Principum, & supplicationibus. 3
De Magistratibus & iudicibus. 4
De Imperatore & Augusta. 5
De Magistratibus Vrbis Romæ. 6
De Magistratibus Prouinciarum. 7
De uicarijs, apparitoribus & ministris iudicum. 8
De publicis iudicijs. 9
Causæ ex quibus competunt publica iudicia, & de Abolitionibus. 10
Quid ueniat in iudicia publica, & de pœnis. 11
Actus iudiciorum publicorum. 12
De quæstionibus & tormentis. 13
Euentus & consequentia publicorum iudiciorum, reo absoluto. 14
Euentus reo damnato. 15
De publicatione bonorum. 16
De infamia. 17
De pœnæ remissione: item euentus reo restituto. 18
De crimine læsæ maiestatis. 19
De crimine peculatus, sacrilegij, & de residuis. 20
De ui publica & priuata. 21
De raptu fœminarum. 22
De sicarijs & ueneficis, item de parricidis. 23
De plagiarijs. 24
De adulterijs & stupro. 25
De falsis. 26
De maleficis & artibus prohibitis. 27

Libri secundi: de iudicijs priuatis.

De iudicijs. Cap. 1
De iudice. 2
De assessoribus & ministris iudicum. 3
De postulantibus & aduocatis. 4
De procuratoribus. 5
De defensoribus, item de actore & reo. 6
De re litigiosa, & in iudicium deducta. 7
De in ius uocando. 8
De edicto peremptorio. 9
Si per alium steterit quominus uocatus in iudicio sistat. 10
Si quis in ius uocatum ui exemerit. 11
De edendo. 12
De dilationibus. 13
De exceptionibus dilatorijs opponendis. 14
De cautionibus & satisdationibus hinc inde præstandis. 15
Rem ratam haberi, & de ratihabitatione. 16
Iudicio sisti. 17
Iudicatum solui. 18
De litis contestatione, & de iureiurando propter calumniam dando. 19
De probationibus. 20
De instrumentis. 21
De testibus. 22
De iureiurando. 23
De interrogationibus in iure faciendis, & de confessis. 24
De causæ cognitione, & relationibus. 25
De sententia formanda & pronuncianda. 26
De appellationibus. 27
De re iudicata. 28
De actione iudicati. 29
De exceptione rei iudicatæ. 30
De executione rei iudicatæ, & si quis ius dicenti nõ obtemperauerit. 31
De sumptibus & expensis litis uictori restituendis. 32
De exceptione quod quisq; iuris in alterum statuit, ut ipse eodem iure utatur. 33
De compromissis. 34
De actionibus ex compromisso competentibus. 35
De missione in possessionem bonorum rei seruandæ causa. 36
De actionibus ob fructus perceptos, causam possessionis deteriorem factam, & sumptus factos à creditoribus missis. 37
De curatore bonis dando. 38
De uenditione bonorum debitoris. 39
De separationibus. 40

Libri tertij: de reliquis quæ sunt iuris publici.

De re Ecclesiastica & religionis. Cap. 1
De clericis & monachis. 2
De rebus Ecclesiæ. 3
De actibus Ecclesiasticis & religionis. 4
De iure Imperatoris & fisci. 5
De personis seu familia Imperatoris & fisci. 6
De nunciatione & delatione ad fiscum. 7
De actionibus fisci, & probationibus. 8
De censibus & tributis. 9
De uectigalibus & commissis. 10
De administratione & alienatione rerum fiscalium. 11
De re militari, & primùm de personis militiæ. 12
De rebus & actibus militaribus. 13
De iure ciuitatum, & primùm de Magistratu municipali. 14
De decurionibus & curialibus. 15
De legatis & legationibus. 16
De actore uniuersitatis, uel Syndico & curatore reipub. 17
De ciuibus, & alijs ciuitatum personis, necnon de collegijs & corporibus. item de feriis. 18
De pollicitationibus & legatis ciuitatis. 19
De priuilegijs ciuitatum. Item de alienatione & locatione rerum ciuitatis, nec non de actionib. aduersus ciuitatem competentibus. 20
De re frumẽtaria. Item de operibus publicis & priuatis, & de aquæ ductu. 21
De muneribus & honoribus. 22
De excusationibus & immunitatibus. 23
Euentus iniuncti & suscepti muneris. Item officia & iura suscipientis. 24
De cursu publico. 25

Libri quarti: de iure inter maritum & uxorem, item inter parentes & liberos.

De sponsalibus. Cap. 1.
De nuptijs. 2
De secundis nuptijs. 3
De solutione matrimonij. 4
De iure dotium. 5
De actionib. quæ marito dotis nomine cõpetunt. 6
De repetitione dotis. 7
Reliqua dotis iura. 8
De donatione ante uel propter nuptias. 9
De donatione inter uirum & uxorem. 10
Reliqua iura inter maritum & uxorem. 11
De conch[illegible]gis. 12
De patria potestate. 13
De castrensi peculio. 14
De causis ex quibus patria potestas adquiritur, & de actionibus alijsq; remedijs, quibus quis filius alicuius dicitur uel negatur. 15
De adoptionibus. 16
De emancipationibus, & alijs causis quibus patria potestas amittitur. 17
De naturalibus liberis. 18

Libri quinti: de dominica potestate, & iure patronatus.

De potestate dominorum in seruos, deq; seruitute. Cap. 1.
De peculio seruorum & filiorum familiâs. 2
De statu liberis. 3
Causæ ex quibus seruitus constituitur, & dominica potestas adquiritur. 4
Causæ ex quibus dominica potestas amittitur, & libertas seruo adquiritur. 5
De manumissione. 6
Causæ ex quibus manumissio ex post facto fit irrita, & libertas testamento uel per fideicommissum relicta euanescit. 7
De liberali causa, & si seruus in libertatem proclamat. 8
Si quis ex libertate in seruitutem petatur. 9
De agricolis & colonis. 10
De iure patronatus & libertinitatis. 11
De iure accusandi libertum ut ingratum. 12
De operis libertorum. 13
De successione in bona libertorum. 14
De contra tabulas bonorum possessione patroni. 15
De actione Fauiana & Calui[illegible]ana. 16
De amittendo iure patronatus. 17
De causa si libertus se ingenuum dicat. 18

Libri sexti: de tutela & curâ.

Descriptio tutelæ & curæ, tutorum & curatorum. Cap. 1
De testamentaria tutela. 2
De legitima tutela. 3
De tutore & curatore petendo. Item de Attiliano tutore, & eo qui à magistratu datur. 4
De excusationib. tutorum & curatorum. 5
De suspectis tutoribus & curatoribus postulandis ac remouendis. 6
Causæ seu modi quibus tutela & cura finitur. 7
De officijs tutorum & curatorum, & primùm de satisdatione rem pupilli saluam fore, nec non de inuentario faciendo. 8
De officijs tutorum in tutela. 9
De rebus minorum sine decreto non alienandis. 10
De autoritate ei quod gerit pupillus à tutore accõmodanda. 11
De eo quod falso tutore autore gestum est. 12
Officia tutorum post finitam tutelam. 13
De actione tutelæ. 14
De rationibus distrahendis actione. 15
De actione ex stipulatu rem pupilli saluam fore. 16
De subsidiaria actione aduersus magistratum. 17
De contratria tutelæ actione. 18

Libri septimi: de dominio, possessione, usufructu & usu.

De dominio. Cap. 1
De rei uindicatione. 2
De publiciana in rem actione. 3
De possessione. 4
De usufructu. 5
De usufructu amittendo. 6
Vsusfructus amissus ad quos reuertatur, et de usufructu adcrescendo. 7
De actione quæ pro usufructu datur tam personalis quàm in rem confessoria. 8
De actione proprietarij aduersus fructuarium: & de actione in rem negatoria. 9
De cautione usufructuarij, & reliquis eius officijs. 10
De iure usufructuarij & proprietarij. 11
De usu, habitatione & operis seruorum. 12

Libri octaui: de seruitutibus, & reliquo iure rerum.

De seruitutibus in genere. Cap. 1
De seruitutibus prædiorum in specie. 2
De itinere, actu & uia. 3
De aquæductu. 4
De aquæ haustu. 5
De rebus sacris, sanctis & religiosis, cum suis actionibus. 6
De rebus & locis publicis, cum suis actionibus. 7
De actionibus popularibus. 8
De rebus priuatis tam proprijs & communibus, quàm alienis. 9
De actione tam confessoria quàm negatoria. 10
De operis noui nunciatione. 11

Quod

Quod ui aut clàm. 12
De precario. 13
De damno infecto. 14
De aqua pluuia arcenda. 15

Libri noni, de hereditate & bonorum possessione ex testamento.

De hæreditate & bonorũ possessione in genere. C.1.
De testamentis. 2
De ordinandis testamentis: & primùm qui testamenta ordinare possint, uel non? 3
De testibus testamenti. 4
De modo testandi. 5
De institutione hæredum. 6
De substitutione uulgari. 7
De substitutione pupillari. 8
De exhæredatione. 9
De præteritione. 10
De iniusto testamento. 11
De rupto & irrito testamento. 12
De testamento militari. 13
Quibus ex testamento competat hæreditas. 14
Quid quantumq; hæreditatis cuiq; ex testamento cõpetat, & de iure adcrescendi. 15
De testamenti tabulis aperiendis, inspiciendis, & describendis. 16
De codicillis 17

Libri decimi, de hereditate & bonorum possessione ab intestato, nec non de heredum officijs.

Causæ ex quibus hæreditas & bonorum possessio ab intestato competit. Cap.1
Quibus competat ab intestato hæreditas: et primùm de successione liberorum. 2
De successione filiorũ in bona matris defunctæ, seu de senatusc. Orphitiano. 3
De coniungendis cum emancipato liberis. 4
De successione parentũ, & de Senatusc. Tertulliano. 5
De successione cognatorum & adgnatorũ. 6
De cognatis & adfinibus. 7
De reliquorum successione. 8
Quid quantumq; hæreditatis ab intestato nomine cõpetat? 9
De iure deliberandi. 10
De adeunda & agnoscenda hæreditate: & de pro hærede gerendo. 11
De tempore adeundæ hæreditatis, petendæ bonorũ possessionis, & de successorio edicto. 12
De repudianda & amittenda hæreditate. 13
De uindicanda morte defuncti, & quæstione de familia necatorũ habẽda, & supplicio sumendo. 14
De collatione bonorum. 15
De collatione dotis & antenuptialis donationis. 16

Libri undecimi, de actionibus quæ pro hereditate competunt.

De petitione hæreditatis. Cap.1
Quid & quantũ ueniat in hæreditatis petitionẽ. 2
Reliqua de petitione hæreditatis. 3
De inofficioso testamento. 4
Reliqua de inofficioso testamento. 5
De contra tabulas bonorum possessione. 6
De uentre in possessionem mittendo. 7
De Carboniano edicto. 8
De interdicto quorum bonorum: & de missione ex l. 3. C. de edicto D. Hadriani. 9

Libri duodecimi, de legatis & fideicommissis.

Descriptio legatorũ & fideicommissorum. Cap.1
De legatis inutilibus. 2
Causæ ex quibus legatum, legatiq; actio euanescit atque amittitur: & primùm de ademptione & trãslatione legatorum. 3
Causæ legatum amittendi in persona legatarij consistentes. 4
Causæ legatum amittendi in persona eius à quo relictum est consistentes. 5
Causæ amittendi legatũ in re legata consistentes. 6
Causæ amittendi lega. consistentes in causa, modo & conditione legati. 7
Causæ legat. amitt. consistentes in testamento in quo legatum est, & in hæreditate ex qua legatum debetur. 8
Legatum amissum ad quos deuoluatur: quid & quantum à legatario restituendum. item euentus deuolutionis. 9

Libri decimitertij, de actione legatorum, cum adfinibus remedijs. item de L. Falcidia, & de senatusc. Trebelliano.

De actione legatorum: & primũ causæ huius actionis: item ubi & apud quem competat? Cap.1
Quibus competat actio legatorum? 2
Aduersus quos competat hæc actio? 3
Quid, quale & quantũ ueniat in hanc actionem. 4
Quando competat hæc actio: item quando dies legatorum cedat? 5
Adiuncta officia actoris, rei conuenti, & iudicis, in hoc iudicio. 6
Adfinia remedia huius actionis. 7
De cautione & in rem missione legatorum nomine. 8
Si quis omissa causa testamenti ab intestato uel alio modo possideat hæreditatem. 9
De legatis præstandis contra tabulas bonorum possessione petita 10
De lege Falcidia. 11
De computatione & æstimatione bonorum huius legis gratia facienda. 12
De senatusconsulto Trebelliano. 13
De translatione actionũ hæreditariarum in fideicõmissarium. 14

Libri decimiquarti, de reliquis legati speciebus: item de Donationibus & usucapionibus.

De conditionibus & legatis conditionalibus. Cap.1

De

De seruitute legata. 2
De annuis legatis. 3
De alimentis legatis. 4
De dote relegata. 5
De optione uel electione legata. 6
De liberatione legata. 7
De peculio legato. 8
De donationibus. 9
De mortis causa donatione. 10
De usucapionibus: 11
Distinctiones ex causa possessionis. 12

Libri decimiquinti: de pactis & transactionibus, obligationibus & actionibus in genere.

De pactis. Cap.1
De transactionibus. 2
De obligationibus & actionibus in genere. 3
Quamdiu competat actio: & de temporalibus præscriptionibus. 4
Quid ueniat in actione. 5
De usuris, fructibus, & omni causa. 6
De certi conditione & condict. triticaria. 7

Libri decimisexti: de obligationibus quæ re contrahuntur.

De mutuo, & eius conditione. Cap.1
De exceptione senatusconsulti Macedoniani. 2
De commodato, & eius actione. 3
De depositio, & eius actione. 4
De pignoribus & hypothecis, cum suis actionib. 5
Effectus & iura tam debitoris quàm creditoris in pignore. 6
De actione hypothecaria. 7
De actione pignoraticia tam directa quàm contraria. 8
De interdictis de migrando & Saluiano. 9

Libri decimiseptimi: de uerborum obligationibus.

De uerborum obligatione in genere. Cap.1
De inutilibus stipulationibus. 2
De actione & stipulatu. 3
De prætoriis stipulationibus. 4
De eo quod certo loco dari oportet. 5
De stipulatione seruorum. 6
De duobus reis stipulandi & promittendi. 7
De fideiussoribus & mandatoribus. 8
De actione mãdati quæ competit fideiussori uel mandatori aduersus eum pro quo interceßit. 9
De constituta pecunia. 10
De exceptione Senatusconsulti Velleiani. 11

Libri decimioctaui: de emptione & uenditione, cum suis actionibus.

De emptione & uenditione. Cap.1
De rescindenda uenditione. 2
Euentus uenditionis: item de periculo & commodo rei uenditæ. 3
De actione empti. 4
De actione redhibitoria. 5
De actione æstimatoria Quanto minoris. 6
De actione, si res aliena uendita sit & euicta. 7
De actione duplæ ex stipulatu. 8
De actione uenditi. 9
Si mancipium ita uenierit ut exportetur, uel manumittatur, uel ne prostituatur. 10
De lege commissoria. 11
De in diem addictione. 12
De hæreditate uel actione uendita. 13
De rerum permutatione. 14

Libri decimononi: de reliquis obligationibus quæ consensu contrahuntur, cum suis actionibus.

De locatione & conductione. Cap.1
De actione ex conducto. 2
De actione ex locato. 3
De iure emphiteutico. 4
De locatione operis faciendi, cum suis actionibus. 5
De actione ex L. Rhodia de iactu. 6
De societate & actione pro socio. 7
De mandato, & eius actionibus. 8

Libri uicesimi: de contractibus innominatis, & quasi contractibus.

De præscriptis uerbis & in factum actionibus. item de condictione ex lege. Cap.1
De negotijs gestis. 2
De funeraria actione. 3
Familiæ erciscundæ. 4
De rerum hæreditariarum diuisione. 5
Communi diuidundo. 6
De rerum communium diuisione 7
Finium regundorum cum adfinibus remedijs. 8
Si mensor falsum modum dixerit. 9
Ad exhibendum. 10
De tabulis exhibendis. 11

Libri uicesimiprimi: de negocio quod cum eo qui in aliena potestate est, gestum esse dicetur.

Quod cum eo qui in aliena potestate est, gestum esse dicitur. Cap.1
De exercitoria actione. 2
De institoria actione. 3
De tributoria actione. 4
De actione de peculio. 5
De in rem uerso. 6
Quod iussu. 7

Libri uicesimisecundi: de quatuor maleficiorum generibus, cum suis actionibus.

De pœnalibus actionibus in genere. Cap.1
De furtis. 2
De furti actione. 3
De condictione & uindicatione rei furtiuæ. 4
Vi bonorum raptorum. 5

De

De actione legis Aquiliæ. 6
De iniuriarum actione. 7

Libri uicesimitertij: de reliquis maleficijs, & præcedentium actionum adfinibus remedijs.

Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Cap.1
De noxalibus actionibus. 2
Si is qui testamento liber esse iussus est, post mortem domini ante aditam hæreditatem quid ex ea surripuisse aut corrupisse dicatur. 3
Rerum amotarum. 4
Quorum legatorum. 5
Expilatæ hæreditatis. 6
De actione in factum aduersus publicanos. 7
De actione in factum aduersus nautas, caupones, stabularios. 8
De damno in turba dato. 9
De incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata. 10
De libero homine exhibendo. 11
Serui corrupti. 12
De abigeis. 13
Arborum furtim cæsarum. 14
De tigno iuncto. 15
De actione in factum, de deiecto & effuso: item de posito & suspenso. 16
De interdicto unde ui. 17
Ne uis fiat ei qui in possessionem missus est. 18
De interdicto Vti possidetis, itē de superficiebus & utrubi. 19
De interdictis in genere. 20
De reliquis delictis & criminibus. 21
De crimine stellionatus. 22

Libri uicesimiquarti: de exceptionibus, in integrū restitutionibus, & similibus remedijs.

De exceptionibus. Cap.1
De in integrum restitutionibus. 2
De eo quod metus causa gestum est. 3
De dolo malo. 4
De minoribus uiginti quinq; annis. 5
De in integrum restitutione propter absentiam, & de reliquis in integrum restitutionum causis. 6
De ignorantia iuris & facti. 7
De condictione indebiti. 8
De condictione sine causa. 9
De condictione causa dati, causa non secuta. 10
De non numerata pecunia. 11
De condictione ob turpem uel iniustam causam. 12
De actione in factum, de calumniatoribus. 13
De alienatione iudicij mutandi causa facta. 14
De actione Pauliana, si quid in fraudem creditorum alienatum est. 15

Libri uicesimiquinti: de liberationibus, capitis deminutione, captiuitate, & postliminio, cum duobus titulis generalibus.

De liberationibus in genere. Cap.1
De solutionibus. 2
De acceptilatione. 3
De nouatione & delegatione. 4
De litis contestatione, & si res semel in iudicium deducta sit. 5
De cessione bonorum. 6
De confusione obligationum. 7
De rei debitæ interitu. 8
De reliquis causis liberationum. 9
De capitis deminutione. 10
De captiuitate. 11
De postliminio. 12
De uerborum & rerum significatione. 13
De regulis iuris. 14

IN LIBROS FEVDORVM Capita.

De feudo. Cap.1
De perditione feudi, quæ datur uasallo. 2
De repetitione feudi, quæ datur domino. 3

RATIO IVDICANDI DE causis forensibus, unà cum subiectis Paradoxis.

Præcipua litium diuturnitatis causa in iudice sita, & quòd iudicandi ratio triplex. Cap.1
De prima iudicandi ratione. 2
De secunda. 3
De tertia, & de statu indagando. 4
De examine probationum. 5
Omnes controuersias ad uniuersi generis uim ac naturam referendas. 6
Verba Antonij apud Ciceronem lib. 2. de Oratore. 7
Effectus tertiæ & postremæ iudicandi rationis. 8
De causis extraordinarijs, & officio iudicis. 9
De ijs quæ ipso iure nulla sunt. 10

PARADOXA.

Omnis causa ex qua uel agitur uel excipitur, in tria uerba contrahi & potest & debet, in iudicando. 1
De actione & exceptione rectius iudicari nequit, quàm si ea in formam syllogismi uel enthymematis redigatur. 2
Ad omnem actionem & exceptionem propositam apertius ab aduersario responderi nequit, quàm aut negando uel factum uel ius propositum, aut distinguendo. 3
Iudex nisi statum controuersiæ in iudicando obseruauerit, certò pronunciare non potest. 4
Causa non in personis, nec temporibus, sed in genere uniuerso à iudicibus consideranda est. 5
Dilatio amplius quàm semel dari non debet. 6

CATALOGI CAPITVM FINIS.

METHODI IVRIS CIVILIS PARS PRIMA: DE IVRE PVBLICO.

AD D. REINHARDVM SCHEFFERVM, ILLVSTRISSIMI HESSORVM PRINcipis Cancellarium, NICOLAI VIGELII Præfatio.

DHVC in ijs quæ dudum mihi proposui, Vir clarissime, persisto, nimirum in Legū ordine conficiendo, iurisq; usu aperiendo: quorum illud ad facilem legum cognitionem, hoc ad lites legitimo tempore expediendas spectat. Etsi autē utrunq; ualde necessarium est tam in iure quàm in iudicijs: tamen alterum profitendo, eos quos maximè meis conatib. fauere expediebat offendi: adeò nō solum difficile, sed & periculosum est, annosam transplantare arborem. Superest autem mihi aliud expellendę litium diuturnitatis cōsilium minus periculosum, quod te, uir clarissime, ad cuius curam atq; officium, ut iudicia rectè constituta sint pertinet, celare non possum. est autem tale. Moris est ijs qui Iura hoc tempore in Scholis profitētur, ad exercendā iuuentutem suā, theses quasdam legibus definitas ac certas in utranq; partē disputandas proponere: estq; maxima ingenij laus, posse quàm acutissima aduersus leges inuenire argumēta, qua ratione studiosi sese adsuefaciunt leges certas incertas reddere, cauillari & dubitare de omnibus. Non potest omnium quæ à maioribus constituta sunt ratio reddi: multaq; in iure ciuili, contra strictam disputādi rationem pro utilitate cōmuni recepta esse, innumerabilibus rebus probari potest, inquit Iulianus iurisconsultus. Ideoq; rationes eorum quę constituuntur non inquiri leges uolūt, ne multa ex ijs quæ certa sunt subuertantur. Nā omnis definitio in iure ciuili periculosa est: rarū est enim ut subuerti non possit. ideoq; leges obseruandę, nō disputandę sunt. Est enim sacrilegij instar (Imperator inquit) de iudicio principali disputare. Dicto igitur disputandi more sublato, aliam disputandi rationem in locum eius subrogandam duxerim: nempe ut causa aliqua consimili earū causarum quæ in iudicia deducuntur proposita, unus actoris, alter rei cōuenti, tertius denicq; iudicis partes sustineat. Cōuenit enim exercitia quàm simillima esse ei rei cuius gratia instituuntur. Cum aūt causæ tam actionum quàm exceptionum nihil aliud sint quàm rationes & argumenta propositarum actionum, exceptionumq; actori quidem ad agendum, reo autem ad excipiendum & defendendum istiusmodi rationes & argumenta in circumstantijs causæ quærenda erunt, inuentaq; non longioribus formulis (ut in iudicijs fieri solet) sed breui syllogismo uel enthymemate ab eis proponenda, ijsq; propositis ab aduersario respondendum erit uel negando ea, uel distinguendo. Is quoq; qui iudicis partes sustinebit, nō singula uerba propositā excutiet, sed eam quam Dialectici monstrāt rationē in iudicādo sequetur, statusq; causarum tam litigatores in disputando, quàm iudices in iudicādo obseruabunt. Quibus sanè exercitijs studiosi actiones simul & exceptiones in causis latētes inuenire, deq; causis rectius iudicare, iura item & leges non in dubium rapere, sed ad actus humanos accommodare, sese essent assuefacturi. Verba sanè & formulæ, quib. causas in iudicijs copiosius & popularius proponere possent, si ita sese in rebus causisq; exercuerint, ultrò illis tandem essent succursura. Nam res ui sua uerba pariunt, quę semper satis ornata mihi quidem uideri solent (inquit apud Ciceronem Antonius) si

eiuſmodi ſunt,ut ea res ipſa peperiſſe uideatur. Dicto modo ſcholis, quæ iudiciorum ſeminaria ſunt,reformatis,non dubitarem litium diuturnitatem è iudicijs tandem ſine graui offenſa emigraturam. Porrò quod ad legum ordinem ac methodum attinet, feci eius quoq; rei antea in aliquot iuris locis periculũ:quod ſucceſsit felicius. Nam libellos quos in eam rem ederam, non ſolùm ijs qui in Scholis, ſed & qui in foro uerſantur probari animaduerti. Ideoq; legũ ordinem nunc à capite aggreſſus ſum, totoq; iure ciuili in ſeptem partes diſtributo, Primæ partis Methodum quoad potui abſolui.

Partitio totius Iuris ciuilis.

Poteſt enim non incommodè totum Ius ciuile in ſeptem partes diſtribui. Nam omne ius aut ad publicam, aut ad ſingulorũ ſpectat utilitatem:illud publicum,hoc priuatum ius uocant. Spectant aũt ad publicã utilitatẽ leges, magiſtratus,iudicia tam publica quàm priuata, religio,fiſcus,res militaris & ciuitatum.Horũ iura leges q; primã iuris ciuilis partẽ conſtituere poſſunt. Singuli uerò ius habent aut in perſonis,aut in rebus:quibus ſublatis, ipſum ius tolli neceſſe eſt. Sic ius habet in perſona ſerui dominus,quod Dominicã poteſtatẽ uocant:in perſona liberti patronus,quòd ius patronatus dicũt: in perſona pupilli tutor,in perſona adoleſcẽtis curator ius habet,quorũ illud tutela, hoc cura nuncupatur. In uxoris perſona maritus, & cõtrà in mariti perſona uxor ius habet,quod per nuptias cõſtituitur.in perſonis denicq; liberorũ parentes ius habẽt,quod patriã poteſtatẽ appellant. Ex hiſce & ſimilib. iuris ſpecieb. in perſona cõſiſtentib. cum ſuis cauſis & actionibus,ſecũda pars Iuris ciuilis cõſtici poteſt. In rebus autem habemus dominiũ, poſſeſsionẽ,uſumfructũ,uſum,ſeruitutes, & ſimilia iura, quæ cum ſuis cauſis & actionib. in tertiam partem reijci poſſunt. Sæpe tamẽ iura in rebus propter ius quod in perſona habemus,nobis cõpetunt:ut domino in rebus ſerui, patri in rebus filij, propter ius quod in ipſo ſeruo & filio habent: quæ iura in ſecundã potius quàm in tertiam partem reijciẽda eſſent, cum non principaliter propter res, ſed propter perſonas nobis cõpetant. Porrò ſunt cauſæ iuris generales,quibus iura uel adquiruntur,uel cõſeruantur,uel amittuntur, uel denicq; recuperãtur. Adquirũtur iura per ſucceſsiones tam ex teſtamẽto quàm ab inteſtato,per legata & fideicõmiſſa, per donationes item & uſucapiones, quæ cauſæ cum ſuis actionibus quartæ parti poſſunt includi. Sed & adquirũtur iura per pacta & tranſactiones,item per obligationes & actiones, quarum aliæ ex cõtractu,aliæ ex delicto naſcũtur:illæ quidem quintã, hæ uerò ſextam partẽ conſtituere poſſunt. Conſeruanẽ demũ iura per exceptiones, &c.amittunẽ per alienatiões, capitis deminutiones, captiuitatẽ, &c. recuperanẽ denicq; amiſſa iura per in integrũ reſtitutionẽ poſtliminiũ, &c. cuius generis cauſæ in ſeptimã, eamq; ultimam partem reijci poſſunt, adiunctis duobus titulis generalibus, de uerborum ſignificatione, & de regulis iuris. Hoc modo toto Iure ciuili in ſeptẽ partes diſtributo,tres quidẽ priores iuris genera cum ſuis cauſis & actionibus:quatuor uerò poſteriores,cauſas iuris generales cõtinebunt. Nam PRIMA quidem pars ius publicum, SECVNDA autem ius priuatũ quod in perſonis, TERTIA demũ ius quod in rebus habemus tractabit. Cumq; cauſæ uel in adquirẽdo, uel in cõſeruando,uel in amittẽdo,uel denicq; in recuperãdo iure cõſiſtant:tres quidem ſequentes partes, cauſas quibus iura adquirũtur,poſterior uerò reliquas cõtinebit. Nam QVARTA pars cõprehendet Succeſsiones tam ex teſtamento q; ab inteſtato,Legata & fideicõmiſſa, Donationes & uſucapiones: QVINTA continebit pacta & tranſactiones,obligationes & actiones ex cõtractu:SEXTA Obligationes & actiones ex delicto deſcẽdentes: SEPTIMA denicq; & ultima pars Exceptiones,capitis deminutiones,captiuitates, in integrum reſtitutiones, poſtliminiũ, & alias ſimiles cauſas,quibus iura uel cõſeruãtur,uel amittunẽ,uel recuperanẽ amiſſa,adiũctis dictis duob. titulis generalibus.Hæ partes ſingulæ rurſus in certos libros,libri in titulos uel capita, capita in locos ac mẽbra ſubdiuidi poſſunt,

ſunt,generibus iuris in ſuas ſpecies ac membra ſubdiuiſis:ſingulis q; mẽbris ſui loci ac leges,quibus ea deſcripta ſunt, poſſunt ſubijci. Poſtremò in quali betre,puta iudiciaria, eccleſiaſtica,militari, ciuitatũ. &c.ſunt perſonæ,res & actiones tanquã partes ipſius rei. Sic in iudicijs ſunt perſonæ quidem, iudex aſſeſſor,poſtulãs aduocatus & procurator,actor & reus : res autem ſunt, res litigioſæ & in iudicium deductę:actiones demum ſunt,citatio,libelli editio, dilatio,ſatiſdatio,&c.Sic in ciuitate ſunt perſonæ quidem,magiſtratus & ciues:res autem,res ciuitatis publicæ, mobiles & immobiles:actiones denicq, munera & honores,&c.In huiuſmodi igitur rerum deſcriptionibus notãdæ ſunt deſcriptiones perſonarum,rerum et actionum tanquam partium.Nam hoc eſt quod Caius Iuriſcõſultus dicit:Omne ius aut ad perſonas, aut ad res, aut ad actiones pertinere. Nec iſtud uerbum Actiones eo loci de ijs tantum actionibus, quibus id quod nobis debetur in iudicio perſequimur, intelligendũ eſt:ſed etiam de alio quolibet actu, cuius forma & modus à iure præſcribitur.In perſonarũ autem deſcriptionib. potiſsimùm notanda eſt ordinatio perſonæ,puta magiſtratus, epiſcopi,procuratoris,&c. item officia & priuilegia eius,&c.In deſcriptionib.rerũ notandæ potiſsimùm ſunt cauſæ, quibus eæ adquiruntur & amittuntur, &c. In actionum deſcriptione notandæ ſunt circumſtantiæ,puta perſona,res,cauſa,locus,tempus,modus,antecedẽtia,adiuncta & conſequentia. Iuxta hanc rationem & antea aliquot iuris locos,& nunc primam Iuris ciuilis partem digeſsi,reliquasq; in poſterũ digerere decreui.Maximè autem mihi ad eam rem perficiendam opus eſt eo qui olim poetis cõtigit Mæcenate. Cum autem ſciam te uirum ut literatiſſimum,ita amiciſsimum literatis,hæc in hanc primam Methodi meæ partem ad te uolui præfari. Vale.

DE LEGIBVS, MAGISTRATIBVS ET IVDICIIS PVBLICIS.

Liber primus.

DE IVRE ET LEGIBVS.

Inst.lib.1.tt.j. cum sequentib. ff.lib.j.tt.j. cum sequentib. C.lib.1.tt.14. cum sequentibus.

Cap. 1

¶ 1 *Nomen iuris unde descendat.*

ff.tt.j.l.j. in prin.

¶ 2 *Distinctio significatorum.*

ff.tt.j.l.11.l.12.lib.11.tt.j.l.4.§ fin.

¶ 3 *Definitio iuris & legis.*

ff.tt.j.l.j.§ j.tt.3.l.j.l.2.

¶ 4 *Origo iuris, & causæ efficientes.*

ff.tt.2.l.2.in prin.usque ad § Post originem.tt.3. l.40.uide insuper j diuisiones iuris & legum.

¶ 5 *Finis & officium iuris ac legum.*

ff.tt.3.l.7.l.22.§ fin tt.5.l.2.

Iuris præcepta tria sunt. Inst. tt.j. § iuris. ff. tt. j.l.10.

¶ 6 *De legislatione.*

Qui leges ferre possint, uide j diuisionem iuris scripti, eiusq; species.

De quibus rebus leges ferendæ. De ijs quæ frequenter, non quæ raro accidunt. ff.tt.3.l.3.cum tribus ll.sequentib.lib.50.tt.17.l.64.

Modus ferendi leges, antecedentia item & consequentia. ff. tt.3.l.8.tt.4.l.j.§ j.C.tt.14.l.2.l.3.l.8. l. 11. De insinuandis legibus latis. C.tt.15.l.j.tt. 23.l.3.Nouell.c.124.§ Quia uerò.c.152.

7 *De legum interpretatione & supplctione.*

Ratio & causa interpretandi & supplendi. ff.tt.3. l.10.cum trib.ll.sequentib.

Quibus competat ius interpretandi & supplendi.C.tt.14.l.j.l.9.§ fin.l. 10. l. 11. Nouell. c. 138. c. 143.in prin.

Modus interpretandi & supplendi quis sit, uide lib.2.cap. De causæ cognitione, membr. de rebus dubijs.

De tralatõ leges priores ad posteriores, & contrà.ff.tt.3.l.26.l.27.l.28. tt.4.l.4.

Cum lex in præteritum quid indulget, in futurum uetat.ff.tt.3.l.22.

¶ 8 *De ratione legis non inquirenda.*

ff.tt.3.l 20.l.21.lib.9.tt.2.l.51.§ multa.lib.40.tt.9.l. 2.in prin. uers. quod quidem.lib.50. tt. 17.202. C. lib.9.tt.29.l.2.

¶ 9 *De legum mutatione.*

ff.tt.3.l.23.tt.4.l.2.lib. 4. tt. j. l. 7. lib. 50. tt. 17.l. 143.

¶ 10 *De iurisprudentia, scientia & ignorantia: item de iurisconsultis.*

Definitio iurisprudentiæ,Inst.tt.j.in prin. ff. tt.j. l.10.§ fin.

Scire leges quid sit,ff.tt.3.l.17.

Omnes tenentur leges scire.C.tt.14.l.9.

De ignorantia iuris quatenus excuset, uide ff. lib.22.tt.6. C.lib.j.tt.18.

De iurisconsultis, Inst. tt.2. § responsa.ff.tt. j.l.j. § j.tt. 2.l.2. § iuris ciuilis scientiam.cum sequent.

¶ 11 *De iusticia, & iuris legumq; obseruatione.*

1 *Iusticia quid sit?* Inst.tt. j. in prin. ff. tt. j. l. 10 .in prin.

2 *Causæ ex quibus leges obseruandæ uel non?*

Si non ritè latæ sint, nec ab eo qui ius ferendi leges habet, nec sint insinuatæ: uide paulo superius de legislatione.

Si contra iuris rationem receptum uel constitutum ius sit.ff.tt.3.l.14.l.15.l.16.l.39.

Si leges mutatæ sint, uel in desuetudinem abierint,uel aliud ius efficacius contrarium sit: uide j lib.2. cap. de causæ cognitione. membr. de rebus dubijs.

Si euidens poscit æquitas, ut à communi iure recedatur. ff. lib . 4. tt. j. l. 7. lib. 50. tt. 17. l. 143.

Si quis impetrauerit rescriptum, ut ei liceat leges transire. C tt.16.l.j.

Si personale rescriptum sit, uel in alia aliqua causa quid sit iudicatum. C. tt.14.l.2.l.3.l.11.in prin. Vide insuper j de personalib. constitutionibus. item de Iudicato,cap.sequenti.

3 *Quæ sint obseruandæ, si duæ diuersæ sint,* uide j lib. 2.cap.de causæ cognitione,membr.de rebus dubijs.

4 *A quibus sint obseruandæ.*

De imperatore & Augusta. ff.tt.3.l.31.lib.32.l.23. C.tt.14.l.4.

5 *In quibus causis sint obseruandæ: & à quo tempore.*

De causis præteritis & pendentib. C. tt.14.l.7. Nouell.c.66.c.75.c.115.in prin.c.152.

6 *Modi quibus non obseruantur leges.*

Non obseruantur leges dupliciter: Si quid contra leges fiat, & si in fraudem legis quid factũ sit, cuius utriusq; definitionem ac differentiam uide ff.tt.3.l.29.l.30.lib.49.tt.14.l.3.in prin. usq; ad § tacita. C. tt.14.l.5.

Si quis non tota lege perspecta, una aliqua particula eius proposita iudicet uel respondeat. ff.tt.3.l.24.

Si iudex contra constitutiones pronunciauerit, uide j lib.2.cap.2.membr.3.

DE IVRIS SPECIEBVS. Cap. 2.

¶ 1 *Diuiditur ius in publicum & priuatum.*

Inst.tt.j.§.huius.ff.tt.j.l.j. §. huius. Item in naturale gentium,& ciuile,Inst.tt.j. §. huius. ff. tt.j. l.j.§.priuatum. l. 9. Item in ius personarum, rerum,

rum & actionum.Inst.tt.2.§.fin.ff.tt.5.l.j.

1 *De iure publico.* Inst.tt. j. §. Huius. ff. tt. j. l. j. § Huius.

2 *De iure priuato.* Inst. tt.j.§. Huius. ff. tt. j.l. j. §. Huius.

3 *De iure naturali.* Inst. tt.2.in prin.ff.tt.j.l.j.§ ius naturale.ff.lib.50.tt.17.l.32.l.35.l.148.l.206.

4 *De iure gentium.*

Definitio.Inst.tt.2.§.Ius autem gentium. ff.tt.j. l.j.§.fin.l.9.§.fin.

Differentia à iure naturali.ff.tt.j.l.j.§ fin.

Differentiam à iure ciuili uide paulo inferius.

Species huius iuris.Inst.tt.2.§.Ius autem gẽtium. ff.tt.j.l.2 cum tribus ll.sequentibus.

5 *De iure ciuili.* Definitio.ff.tt.j.l.6.l.9.

Differentia à iure gẽtium & naturali. Inst.tt.2. §. ius autem.§.Sed naturalia.ff.tt.j.l.9.

Proprium.Ex unaquaq; ciuitate appellatur. Inst. tt.2.§ Sed ius quidem.

Diuisio in ius scriptum & non scriptum . Inst. tt. 2.§.constat.ff.tt.j.l.6.§.fin.

6 *De iure non scripto, seu longa consuetudine.* Inst.tt.2. §. fine scripto. ff.tt.3.l.32 cum sequentib. usq; ad l.40. inclusiuè,lib.39.tt. 3.l. j. §. denique ait de cond. l.2. in prin.lib.50.tt.17.l.34. C. lib. 8. tt. 53. toto.Feudor.lib.2.tt.j.§.legum autem.

7 *De iure scripto.*

Definitiones.ff.tt.3.l.j.l.2.

Diuisio in legem,senatusconsultum,plebiscitum, magistratuum edicta,principum placita, & responsa prudentum. Inst.tt.2.scriptum autem.ff. tt.j.l.7.tt.2.l.2.§.ita in ciuitate.

Reliqua de hoc iure uide sup.cap.j.

8 *De lege seu iure quod populus statuit.* Inst.tt.2.§.lex est quod.

9 *De senatusconsulto.*Inst.tt.2.§.senatusconsultum. ff.tt.2.l.2.§. Deinde quia difficile.tt.3.l.9.C.tt.16. l.j.

10 *De plebiscito.* Inst.tt.2.§. Plebiscitum. ff. tt. 2. l. 2.§.Deinde cum esset.

11 *De iure prætorio seu honorario.*Inst.tt.2.§.Prætorium. ff.tt.j.l.7.l.8.l. 11. §. Nec minus. tt. 2. l. 2. §. eodem tempore.

12 *De responsis prudentum.* Inst. tt.2.§.responsa. ff. tt.2.l.2.§.his legib. latis.§. & ut obiter sciamus.

13 *De principum placitis seu constitutionibus.*

Legis uim habent.Inst.tt.2.§. Sed & quod. ff.tt.4. l.j.tt.2.l.2.§. nouissimè.lib. 47.tt.12.l.3. §. Diuus Adrianus.C.tt.14.l.8.l.11.§.fin.Nouell.c.152.

Diuisio in generales & personales.Inst.tt.2.§.Sed & quod.ff.tt.4.l.j.§.fin.

14 *De constitutionibus personalibus & priuilegijs.* Inst. tt.2.§. sed & quod.ff.tt.4.l.j.§. fin.lib.50.tt. 17.l.68.l.156. C.tt.14.l.2.l.3.§.fin.l.6.uide insuper j.de rescriptis.

15 *De sacris regulis.*C.tt.2.l.6.l.12.§.j.Nouell. c.6.§. Sed etiã sic eum, c.83. §. Si uerò Ecclesiasticum, c.131.in prin.

16 *De iudicato.*ff.tt.3.l.38.C.tt.14.l.2.l.3.l.11.in prin. lib.7.tt.45.l.13.Nouell.c.138.§.fin.

DE RESCRIPTIS PRINCIPVM, & supplicationibus. C.lib.j.tt.19. cum sequentib. Cap. 3.

¶ 1 *An rescriptum sit utile, nec ei obuiandum?*

tt.21.l.2.tt.23.l.5.distinguitur.

1 *Ex tempore & antecedentibus. De Supplicationibus.*

Si seruus supplicauit.tt.19.l.j.l.6.

Si lite pendente supplicatio facta fit, uel rescriptum emissum, tt.21.l.2.lib.7.tt.62.l.13.Nouell.c. 82.§.omnis deniq;.c.113.

Si post sententiã prouocatione omissa supplicatum uel rescriptũ,sit.tt. 21.l.j.l.3.lib.2.tt.9.l.3.lib. 7.tt.43.l.fin.tt.50.l.3.Nouell.c.113.§.adhæc & illud. Distinguitur, si aduersus sententiam præfecti prætorio,à qua non licet appellare,suppli catum sit,de quo uide j.lib.2.cap. de appellationibus. Adfinia remedia.

Si is qui supplicat in precib.mentitus sit, uel quædam omiserit.tt.22.l.j. usque ad l.fin.tt.23.l.7.ff. lib.48.tt.10.l.29.

An exempla instrumentorũ precibus adiungenda, uel potius uis illorum in precibus exprimenda sit? tt.19.l.8.

2 *Ex qualitate rescripti, & re rescripto mandata.*

Si rescriptum contra ius sit,uel utilitatem publicam.tt.19.l.3.l.7.tt.22.l.fin.

Si damnosum fisco fit.tt.19.l.3.

Si præscriptio peremptoria rescripto sit data. tt. 19.l.2.

Si præscriptio temporalis, & solutionis dilatio sit concessa.tt.19.l.2.l.5.

3 *Ex instrumento rescripti, & consequentibus.*

De instrumenti conceptione & formatione, tt. 23.l.4.l.6.l.7.§.nec aliquem.Nouell.c.114.

De instrumenti insinuatione. tt.23.l.3. Nouell. c. 124.§.quia uerò.

¶ 2 *Cui sit utile rescriptum?*

Si alter sociorum in communi causa supplicauit, an utriq; prosit rescriptum.tt.23.l.j.

¶ 3 *Quamdiu sit utile?*

An etiam ultra annum prosit? tt.23.l.2.

¶ 4 *Euentus.*

Supplicatione oblata, & rescripto impetrato, lis contestata est, actionesq; tam hæredi quàm in hæredem competunt.tt.20.l.j.Et actiones annales perpetuantur.tt.20.l.2.

Pœnam mendacis supplicationis uide paulo sup erius uers. Si is qui supplicat.

DE MAGISTRATIBVS ET IVdicibus.ff.lib.j.tt.9.cum sequẽtibus. C.lib.1.tt.26.cum sequentibus. Cap. 4.

Incipit secunda pars libri.

¶ 1 *De ordinandis seu creandis Magistratibus.*

1 *Qui & quales creandi.*

De uiris probatæ uitæ. C. lib.9.tt.27.l.6. in prin, Nouell.c.8.§.quapropter.

De famosis, & notatis, uitæq; improbatæ uiris. C.lib.12.tt.j.l.2.lib.10.tt.57.l.j.

De ignominiæ causa dimissis militib . C. lib. 10. tt.54.l.j.

De ordine motis, & restitutis. C. lib.10.tt. 59. ff. lib.50.tt.2.l.3.§.imperator.

De exule restituto.C.lib.10.tt.59.l 2.

De ijs quibus honoribus interdictum est. ff.lib. 48.tt.22.l.7.§.fin.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

De ijs qui flagellis cæduntur.ff.lib.50.tt.2.l.12.
De reo publici criminis.ff.li.50.tt.j.l.17.§ In quæstionibus.l.21.§.Idem respondit.la.4.tt.4.l.6.§. Si quis accusatorem, l.7.in prin. C. lib.10.tt.58.
De eo cuius pater est in reatu. ff. lib. 50.tt.2.l.2. § Nullam.tt.4.l.3.§.Quod pater.la.3.
De seruis.C.lib.12.tt.34.l.7.
De colono originario Cæsaris. C.lib.11.tt.67.l.j.
De Iudæis.ff.lib.50.tt.2.l.3.§.fin.
De eo qui decurio non est. ff. lib.50.tt.2.l. 7.§. is qui.
De negociantibus artes uilissimas. C. lib.12.tt.j. l.6.tt.58.l.12.§.fin.
De filijs libertorum.C.lib.12.tt.j.l.9.
De pauperibus.ff.lib.50.tt.4.l.6.in prin.
De prouinciali &.ciue eius loci. C.tt.41.l.15.lib.9. tt.29.l.3.
De debitoribus rerumpub.ff.lib.50.tt.4.l.6.§.de bitores,usq; ad §.sciendum.C.lib.11.tt.32.l.j.
De eo qui cohortalib.obsequijs obligatus est,eiusq; liberis.C.lib.j.tt.41.l.13.lib.12.tt.58.l.12.
De eo qui munus sustinet:& ne idem duplici officio fungatur. ff.lib.50.tt.4.l.16. C. lib.12.tt.19. l.10.§.fin.
De ordine seruando, eoq; qui dudũ militauerit, & ordine proximior est,præponendo C.lib.12. tt.7.l.2.§ illud præcipuè tt. 19.l. 7.tt.20.l.j.tt.21. l.j.tt.26.l.j.ff.lib.50.tt.2. l. 7. in prin. De eo qui inferiore ordine indignus est. ff.lib.j.tt. 9. l. 4.
De iuris imperito.Nouell.c.82.in prin.
De minoribus annis & impuberibus. ff. lib. 50. tt.4.l.8.tt.6.l.2.§ fin.
De reliquis.Nouell.c.8.§.qua,ppter. c.82.in prin. usq; ad §.sedebunt.c.161.§. Nos autem.

2 *A quibus & quorum authoritate creandi.*

C.tt.41.l.15.ff.lib.48.tt.14.l.j.in prin.Nouell. c.82. §.*Si* quis.

3 *Antecedentia & adiuncta, & De causa creandi.*

Vt gratis ordinentur,& quid ab illis erogãdum. C. lib.9.tt.27.l.6.lib.12.tt.19.l.7. §. illud tamen. Nouell.c.8.in prin.§.His omnib.§. Ad eũ itaq; modum.§.Cæterùm si quis.§.Magno igitur.§. Feratur autem item in subiecto edicto. item c. 161.§.j.§.Sed & ut circa.
De ambitus crimine.ff.lib.48.tt.14.l.j.
De iureiurando à creandis præstando. C.lib.9.tt. 27.l.6.Nouell. c.8.§. Ad eum itaq;.§. Iusiurandum.§. Scriptum huius,cum sequentibus. c.9. Frider.const.§.statuimus. De codicillis suscipiendis.Nouell.c.8.§ qui uerò admi.

¶ II *Iura & priuilegia magistratuum.*

1 *De Annonis,capitu & sportulis iudicum, & ne quid amplius accipiãt.* C.lib.j.tt.27.tt.41.l.7.tt.50.l.1.lib. 7.tt.51.l.5.lib.9.tt.27.l.6.lib.12.tt.17.l.4.tt. 19. l. 11. tt.20.l.3.Nouell.c.8.§ illud sanè. § sed neq; eps. § Ad eum itaq; modũ. § Cæterùm si quis,cum sequent.item in Subiecto edicto.c.17.§.Oportet igitur.§.tertio studio.§.deinde conueniens c.82.§.Nemine.§.Porrò ne circa.usque ad §. ut autem omnimodo.c.86.§ Præterea si quis.c.95. §.Atq; ex eo.§. & mox ubi.§. Alioqui. c.124.§. Sed & hoc iubemus.Vsq; ad §.quia uerò.c.134. §.sed & hoc ad nos.usq; ad §.Appellationes.c. 161.§.præterea ut neq;.§ quemadmodum.
De donis illis oblatis à subditis. ff.lib.j.tt.16.l.6. § non uerò. lib.48.tt.11.l.8. C. lib.12.tt. 49.l.j.tt. 64.l.1.lib.j.tt.51.l.j.

2 *De dignitate magistratus, C.lib.12.tt.j. cum sequentib.*

Quæ dignitas cuiq; competat, & qui quos præcedant dignitate?

tt.3.l.j.tt.4.l.j.l.2.tt.5.l.j.tt.7.l.2.§ fin. tt. 8.l.2.tt.10.l. j.tt.11.l.j.tt.12.l.j.l.2.tt.13.l.j.tt.14.l.j.tt.15.l.j. tt. 16. l.j.l.3.§ fin. tt.17.l.2.tt.18.l.j.tt 19.l.j.l.2.l.3.l.5.l. 13. § fin. tt.22.l.3.l.4.§ fin.l.5.tt.24.l.13.l.14.tt.29.l.4. tt.30.l.2.tt.32.l.j.tt.50.l.3.tt.55.l.4. lib.j. tt. 28. l. 3. Nouell.c.126.in prin.
Vsus cinguli quibus competat? tt.5.l.5.tt. 19. l. 8. tt.22.l 6.tt.50.l.3.
De infulis quibus competant.tt.7.l.2.§ fin.
De iure adorandi purpuram.tt.53.l.j.tt.54.l.j.lib. 11.tt.9.l.2.
De iure salutandi ordinarios iudices. tt.19.l.2. tt. 22.l.4.§ sed insalutat.
De iure ingrediendi secretarium, & sedendi cum iudice. tt.19.l.2.l.5.tt.22.l.4.§ sed insalut. lib.j.tt. 43.l.j.tt.4.6.l.3.
De iure osculandi præfectũ in salutando.tt.17.l.j.
De patriciatus dignitate.tt.3.l.3.in prin.
De perfectissimatus dignitate.tt.33.l.j.
De ordine militari qui sint eius ordinis. tt.55.l.2.
Si quis indebitum sibi locũ usurpauerit.tt.8.l.j.

Quibus competat dignitas?

De liberis magistratus. tt.j.l.j.tt.16.l.5.§ fin. tt.21. l.2 § fin.tt.22.l.7.
De uxoribus. tt.j.l.j.l.13.tt.21.l.2.§.fin.lib.10.tt.39. l.9.ff.lib.j.tt.9.l.8.

Causæ amittendæ dignitatis.

Si se furtis & sceleribus maculauerit.tt.j.l.12.
Si iusiurandum non seruauerit.tt.j.l.17.
Si ultra tempus cõmeatus abfuerit. tt.7.l.2.§ hos autem.tt.17.l.3.tt.42.l.2.l.3.
Si ad maiorem dignitatẽ peruenerit, an prioris dignitatis priuilegia amittat. tt.j.l.3.tt.7.l.j. tt. 16.l.3.in prin.tt.19.l.4.§ fin.l.3.tt.22.l.6.
Si mulier maritum amiserit,uel mutauerit. tt.j.l. 13.lib.10.tt.39 l.9.lib.11.tt.7.l.3.

3 *Reliqua magistratus & dignitatum priuilegia.*

De reuerentia illis & obsequio præstando.C.lib. j.tt.41.l.5. tt.46.l.2.l 3.lib. 12.tt.17.l.j. si non præstatur illis obsequium. C. lib.j.tt.41.l.2.l.11.l.12.
De ijs ab omni iniuria defendendis. C.lib.12.tt.j. l.5.l.8.
De ijs acclamatione excipiendis, C.lib.12.tt.6.l.j.
De usu uehiculi.C.lib.11.tt.19.l.j.
De immunitatibus illorũ à muneribus,uide j de muneribus.
De habitationibus & profectionibus illorũ, uide paulò inferius uers.de habitatione.
De illis non torquendis,uide j de quæstionib.& tormentis.
In carcerem non detruduntur,& de illorum criminibus relatio fit ad principem. C.lib.12.tt.j. l.16.
Cõuenti satisdare nõ coguntur. C.lib.12.tt.j.l.17.
Sententia sine scriptis contra illos non ferenda. C.lib.12.tt.j.l.17.§ fin.tt.22.l.8.§ hoc etiam adijciendo.
De priuilegijs illorum circa expensas litium & sportulas. C.lib.12.tt.10.l.2.tt.19.l.12. § modum insuper,

insuper.usq; ad fin.legis. tt.21.l.2.tt.22.l.8.tt.26.l. 4.§ j.tt.30.l.3.in prin.uers.ita ut executoribus, cum sequentibus.

¶ III *De imperio & iurisdictione magistratus.*

Imperij diuisio in merum & mixtum. itẽ definitio utriusq;.ff..ib 5.tt.j.l.3.
Qui & quæ causæ cuiusque iudicis iurisdictioni sint subiectæ. ff.lib.2.tt.j.l.j.cum trib. sequent. Nouell. c.8.§ illud sanè.uers.non tamẽ. usq; ad § sed neq; eos.

De mandanda iurisdictione, & iudice dando.

1 *Qui iudices dare, & iurisdictionem mandare possint?*

Iudicem dare possunt, quibus lege uel constitutione,uel senatusconsulto conceditur. lege, sicut proconsul,&c.ff.lib.5.tt.j.l.12.§ iudicem.
De eo cui mãdata est iurisdictio,& de iudice delegato. ff.lib.j.tt.21.l.5.in prin.lib.2.tt.j.l.5.l.6.in prin.li.5.tt.j.l.12.§ iudicẽ. C.lib.3.tt.3.l.3.tt.j.l.5.
De præside. C.lib.3.tt 3.l.2.l.5.
De prætore ff.lib.2.tt.j.l.16.
De procuratore Cæsaris. ff.lib.49.tt.j.l.23.§ cum procurator.C.lib.3.tt.3.l.j.
De eo qui non est magistratus.ff.lib.2.tt.j.l.13.

2 *Quos dare iudices possint, & quibus mandare.*

uide j lib.2.cap.2.in prin.
Si causa ad principem sit deuoluta,quibus ab eo mandari possit? ff.lib.49.tt.j.l.26.C.lib.7.tt.62. l.26.l.32.§ huic saluber.l.34.l.35.

3 *Quæ mandari possint?*

Aut omnem iurisdictionem mãdare potest, aut unam speciem.ff.lib.2.tt.j.l.16.l.17.
De causa quæ nõ est iurisdictionis eius qui eam delegat.C.lib.3.tt.4.
De reliquis.ff.lib.j.tt.21.l.j.in prin.usque ad § qui mandatum.l.4.in prin.§ fin. C.lib.3.tt.3.l.2.l.5.

4 *Causæ ex quibus mandanda iurisdictio & causa delegandæ est.*

C.lib.3.tt.3.l.2.l.4.l.5.ff.lib.5.tt.j.l.47.

5 *Quando iudex dari possit.*

Si eo die quo quis priuatus futurus est,iubeat iudicare.ff.lib.2.tt.j.l.13.

6 *Modus quo datur iudex.*

Si prætor unum ex plurib.iudicare uetat, cæteris id committere uidetur. ff.lib.5.tt.j.l.12. in prin.

7 *Causæ quibus data iurisdictio amittitur & euanescit.*

Si is qui iurisdictionem mandauit,re integra decesserit.ff.lib.2.tt.j.l.6.
Si tempus ad quod iudex datus est effluxit. ff.li. 5.tt.j.l.2.§ si & iudex.l.32.l.49.§ fin.
Si muratus sit iudex:& de iudice mutãdo,alioq; subrogando. ff.lib. 5.tt.j.l.2. § si & iudex. l.17.l. 18.in prin.l.30.l.46.l.49.in prin.l.76. C.lib.3.tt. 3.l.4.

8 *Euentus & iura eius cui mandata est iurisdictio.*

Is cui mãdata est iurisdictio, proprium nihil habet: sed eius qui mãdauit,iurisdictione utitur. ff.lib.j.tt.21.l.j. § qui mandatam. l.3. lib. 2.tt.j.l. 16.C.lib.j.tt.48.l.12.
Cui iurisdictio mandata est,ei ea quoq; concessa esse uidentur, sine quibus iurisdictio explicari non potest.ff.lib.2.tt.j.l.2.
Iurisdictio sine modica coercitione nulla est. ff. lib.j.tt.16.l.5.§ fin.
An imperium etiã uel animaduersio illi competat:ff.li.j.tt.21.l.j.§ qui mandatã. § fin.l.5.§ fin.
Reliqua iura eius cui mandata est iurisdictio. ff. lib.j.tt.21.l.j.in prin.l.2.l.4. in prin. lib. 2.tt.j.l.2. C.lib.j.tt.46.l.j.l.2.

¶ IIII. *Officia magistratus.*

De causis cognoscendis, & dirimendis litibus. Nouell.c.17.§ tertio.c.86.in prin. usq; ad § porrò si contingat. § obtemperantem.
De pace curãda. Nouell.c.17.§ deinde cõueniẽs.
De mandatis principis insinuandis & exequendis.Nouell.c.134.§ præterea hoc quoq;.
De non lædendis subditis. Nouell. c.86.§ Porrò si contingat.§ certè si quem.
De nihil accipiendo à subditis, uide paulo superius uers.de annonis,capitu,&c.item paulo inferius de lege Iulia repetundarum.
De tributis exigendis & suscipendis,uide j de iure fisci.
Ne quid in prouincia,quã administrant, emant, nec donationes accipiant, neque ædificent. ff. lib.48.tt.11.l.8. C.lib.j.tt 51.l.j.
De habitatione magistratus. C.lib.j.tt.41. l. 6.l. 14.lib.12.tt.j.l.15.l.18.
De profectionibus. C.lib.12.tt.j.l.15.l.18. Nouell. c.128.§ ultra hæc.c.134.§ porrò nulli.
Ne urbem sine iussu principis adeant. C. lib.j.tt. 41.l.9.lib.12.tt.j.l.18.
De reliquis officijs.Nouell. c.8.§ proinde cũ ita. usq; ad § Cæterùm si quis.
Officia magistratus officio finito.
Ne ante successoris sui aduẽtum, administrationem deponant. ff.lib.j.tt.16.l.10.tt.17.l.j. C. lib. j.tt.47.l.j.§ administrationem. Nouell. c. 95. § deponet autem eam.
Vt exercitum successori tradat. ff. lib.48.tt.4. l.3 § qui uetuerit.
Vt de prouincia,postquam ei successum est,decedat.ff.lib.48.tt.4.l.2.in prin.

¶ V *Euentus administrationis.*

1 *Vt post depositam* administrationem quinquaginta dies in ciuitatibus celebrioribus commorentur:Et de actionibus subditorum excipiendis. C.lib.j.tt.47.lib.9. tt.27.l.4. Nouell.c. 8.§ secundum ueteres.usq; ad § illo scilicet obseruan. § denegamus enim illis. c. 95. in prin. usq; ad § illud omnibus. c.128.§ præterea, usq; ad finem. c.161.§ simulatq;.

2 *De collaudãdis bonis,* & accusandis malis iudicibus à prouincialibus publica acclamatione C. lib.j.tt.41.l.3. Nouell.c.8.§ damus autem. Vsq; ad § enimuerò ut & nos.

3 *De actione* quę datur ex administratione magistratus,uide j de muneribus,lib.3.cap.24.

4 *De lege Iulia repetundarum.*

ff.lib.48.tt.11.C.lib.9.tt.27.

1 *Causa ex qua datur hoc iudicium.*

Si is qui in magistratu, uel quo alio officio uel munere ministerio ue publico est,pecuniam à subditis ob iudicandũ uel non iudicãdum, uel ob aliam similem causam accepit. ff.l.j.l.3.l.4.l. 6.l.7.in prin.usq; ad § hodie.l.9.C.l.3.l.4.l.6.

Distinguitur.

Si ab exceptis amicis accepit: ut à sobrinis, cognatis & uxore.ff.l.j.§ fin.l.7.§ apparet.
Si is qui est ex cohorte magistratus accepit,item comes domestic⁹,& ministri eius.ff.l.j.l.5.C.l.j.

2 *Aduersus quos competat?*

De hæredibus.ff.l.2.tt.13.l.14.C.l.2.
De comitibus iudicum.ff.l.5.
De eo qui dedit.C.l.6.§ fin.

3 *Quando & quamdiu competat?*

Tam in administratione, quàm post depositam administrationem.ff.l.4.§ fin.
Intra anni spacium post depositam administrationem.C.l.5.
In hæredes intra annum datur.ff.l.2.

4 *Pœna.*

Extraordinaria est.ff l.7.§ fin.
In quadruplum competit.C.l.j.l.6.§ fin.

5 *Euentus.*

Hac lege damnatus testimonium dicere, aut iudex esse, postulare ue prohibetur. ff.l.6.§ Hac lege.
Donatio,uenditio & locatio contra hanc legem facta,irrita est,nec res potest usucapi.ff.l.8.

DE IMPERATORE ET Augusta. Cap. 5.

¶ Hactenus de magistratu in genere, nunc in specie:& primùm de Imperatore.
Priuilegia fisci Imperatori & Augustæ cõpetunt. ff.lib.49.tt.14.l.6.§ fin. C. lib.7.tt.37.l.3. De hisce priuilegijs uide j̃ lib.3.cap.De iure Imperatoris & fisci.
Imperator & Augusta legibus sunt soluti.uide s̃ cap.j.uers.de Imperatore & Augusta.
De eo qui ab Imperatore uel Augusta quid cõparauit,ne eo nomine conueniatur.C.lib.7.tt. 37.l.3.
De precibus Imperatori offerendis,& rescriptis principis,uide s̃.cap.3.
De decretis & statutis Principis nõ disputandis. C.lib.9.tt.29.l.2.
De crimine aduersus Imperatorem admisso, uide j̃.de lege Iulia maiestatis.
De statua & imagine Imperatoris.
De his qui ad statuam Imperatoris confugiunt. C. lib. j. tt.24.l.2 ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ad statuas.
De statua Imperatoris non adoranda. C.lib.j.tt. 24.l.2.
De eo si quid aduersus statuas uel imagines Cæsaris sit commissum. ff.lib.48.tt.4.l.4.§ fin. l. 5. l.6.l.7.§ fin.
Si ad statuas & imagines Principis ad iniuriam alterius quis confugit. ff.tt.19.l.28.§ ad statuas, lib.47.tt.11.l.5.
De familia & rebus Imperatoris uide j̃.lib.3.

DE MAGISTRATIBVS VRBIS Romæ. Cap. 6.

¶ I. *De senatoribus & consularibus.*

ff.lib.j.tt.9.
Definitio senatorum.l.12.§ fin.
Domicilium.l.11.
De senatu motis.l.2.l.3.l.7.§ j.
De liberis,filijs & filiabus senatorũ.l.5.cum quinque ll.sequentib.
De fœminis consularibus.l.j.l.8.l.12.in prin.
De cõsularibus postea rursus consulibus factis. C.lib.12.tt.3.4.

3. II. *De consulibus.*

ff.lib.j.tt.10.C.lib.12.tt.3.Nouell.c.105.
De non spargendis ab ijs pecunijs, & quid pro consulatu expendi debeat: deq; processu consulum in publicum. C.l.2.l.3.§ quoniam uerò. l.4.§ fin.Nouell.c.105.
De dignitate illorum:uter utrum dignitate præcedat.C.l.j.
Officium consulis circa manumissiones. ff.l.j.

¶ III. *De præfectis prætorio.*

ff.lib.j.tt.11.C.lib.j.tt.26.
Origo huius magistratus.ff.l.j.in prin.
De creãdis ijs.Qui creandi.De clarissimis & spectabilibus, qui in prouincijs degunt. C.lib.12. tt.2.l.j.
Qui subiecti sint illorum iurisdictioni. C.l.4. tt. 29.l.j.
Quæ causæ illis sint subiectæ. C. l.3.l.5.s̃.tt.19.l.j.
Data est illis plenior licentia ad disciplinæ publicæ emendationem.ff l.j.in prin.
Non potest ab eis appellari.ff.l.j.§ j.uide j̃.de appellat.
Minores ab horũ sententijs non nisi ab ipsis restitui possunt.ff.l.j.§ fin.
Libellus præfecto datus non facit litis contestationem.C.l.j.
Ferre leges potest.C.l.2.
Iudices remouere, & alios subrogare potest. C. l.3.
De rescriptis ad illum faciendis.C.l.5.
De apparitoribus horum.C.lib.12.tt.53.

¶ IIII. *De præfecto urbi.*

ff.lib.j.tt.12.C.lib.j.tt.28.
Qui & quę causæ ad huius iurisdictionẽ & officium pertineãt.ff.l.j.in prin.usq; ad § cura carnis.§ fin.l.2.l.3.C.l.2.l.4.
Cura carnis,ut iusto precio præbeatur:item forũ suarium & aliorum pecorum ad hũc pertinet. ff.l.j.§ cura carnis.
Cura item annonæ.C.l.j.
Quies item popularium.ff.l.j.§ quies quoq;.
Quanta pœna coercere possit. ff.l.j.§ cum patronus.§ fin.
De dignitate eius,quanta sit.C.l.3.
De apparitoribus præfecti urbi. C.lib.12.tt.54.
De primicerio, hoc est, primo notario præfecti urbi.C.l.5.

¶ V. *De quæstore.*

ff.lib.j.tt.13.C.lib.j.tt.30.Nouell.c.80.
Origo eius.ff.l.j.in prin.
Nomen,& nominis ratio.ff.l.j.§ j.uers.ut à genere.Nouell.c.80.§ magistratui.
De creãdis ijs qui creandi,tam patricij quàm plebeij ff.l.j.§ fin.
Ne quid pro officio præstent.Nouell c.80.§ quẽadmodum.
De annona eius,& apparitorum.Nouell. c.80.§ enimuerò perpetuo.
De adiutoribus quæstoris,& apparitorib.C.lib. 12.tt.19.l.13. cum duab.ll.sequentibus.Nouell.c. 35.c.80.§ enimuero.
Species.Candidatus principis.ff.l.j.§ fin.
Officia eius.ff.l.j § ex quęstorib.C.l.j.cum duab. ll.sequentib.Nouell.c.80.§ uolumus.usq; ad,§ Quemadmodum uerò.

¶ VI. *De prætoribus.*

ff.lib.j.tt.14.C.lib.j.tt.40.

Etymo-

Etymologia seu ratio nominis. Nouell. c. 24. in prin.
De creandis prætorib. C.l.2.s̃.tt.4.l.4. Si seruus per ignorãtiam prætor creatus sit,an gesta per eum rata sint.ff.l.3.
De iurisdictione eius,& officijs circa manumissiones,emancipationes & adoptiones.ff.l.j.l.2. C.l.j.
Circa tutorem, curatorem & iudicem dandum. ff.l.4.C.l.j.
Circa causas liberales.C.l.j.
Circa in integrum restitutiones.C.l.j.
Circa reliqua,& de reliquis eius officijs. Nouell. c.24.§ hæc nos in animo.
De plebeijs Prætoribus.Nouell.c.13.
De prouincialibus prætoribus, uide j̃ cap. prox. membr.fin.

¶ VII. *De Præfecto uigilum.*

ff.lib.j.tt.15.C.lib.j.tt.42.
Origo eius.ff.l.j.l.2.l.3.in prin.
Nomen.Nouell.c.13. in prin. usq; ad § quoniam uerò.
Quę causæ ad eius iurisdictionem pertineant.ff. l.3.§.Cognoscit.§ fin.C l.j.
Qua pœna puniet incendia. ff. l.3. §. & quia plerunq;.l.4. item effracturam. ff.l.3.§ effracturæ.
Per totam noctem uigilare debet, circumire calceatus,&c.ff.l.3.§ sciendum.

DE MAGISTRATIBVS PROuinciarum. Cap. 7.

De primo aduentu huius magistratus in prouinciam,Nouell.c.95.§ illud omnibus.
Reliqua huius magistratꝰ generalia uide s̃ ca. 4.

¶ I *De Proconsule & legato.*

ff.lib.j.tt.16.C.lib.j.tt.35.

1 *De ingressu seu primo aductu Proconsulis in prouinciã.*

Antecedentia.De edicto Prouinciæ mittendo.ff. l.4.§ antequàm, Nouell. c. 95. § illud omnibus.
Vt ingressum maturet. Nouell. c.95. § illud omnibus.
Per quem locum ingredietur.ff.l.4.§.ingressum.
Consequentia ingressus patietur sibi cõmendari ciuitatem, ædes sacras & opera publica circumibit,&c.ff.l.7.

2 *De Iurisdictione eius*, plenissimam habet iurisdictionem.ff.l.7.§ fin.l.8.l.9.in prin.
Causæ quæ pertinent ad eius iurisdictionem. ff. l.j.cum'duab.ll.sequentib.l.7.§ fin.
De iurisdictione legato mandanda. ff.l.4.§ fin.l. 5.l.6.in prin.§ j.
De iurisdictione mandata rursus adimenda. ff.l. 6.§ j.
Quando ei competat iurisdictio? an antequam prouinciam sit ingressus.ff.l.j.l.2.l.4. § fin.

3 *Officia eius.* Ne in hospitijs præbendis oneret prouinciam.ff.l.4.in prin.
Ne statores habeat.ff.l.4.§.j.
Ne uxorem secum ducat: aut si duxerit, ut delicta eius præstet.ff.l.4.§ proficisci.
De xenijs sibi oblatis accipiendis.ff . l. 6. § non uerò.
Ne nisi sex fascibus utatur.ff.l.14.
Vt consulatur à legatis.ff.l.6.§ legatos.
De decretis interponendis.ff.l.9.§ j.
Curabit ut sit ordo aliquis postulantium, & ne negligantur imbecilles.ff.l.9.§ obseruare.
Circa aduocatos partium. ff.l. 9. § circa aduocatos.§ obseruare.usq; ad § fin.
De cognitione de plano.ff.l.9.§ de plano.
Omnium qui Romæ ius dicũt,& præsidum prouinciarum partes ad eum pertinẽt. ff. l.7.§ fin. l.9.§ fin.
Reliqua officia.ff.l.7.l.9.§ de plano.
Officia eius pro consulatu finito.
Vsq; in aduentum successoris omnia aget. ff.l.10. tt.17 l.j.
Ne legatum ante se dimittat.ff.l.10.§ fin.
Portam Romę ingressus deponit imperiũ.ff.l.16.

4 *Iura & officia legati.* ff.l.2.§ fin.l.11.l.12.l.13. l 15. C.l.j.uide insuper paulò superius, uers. de iurisdictione legato mand.

5 *De apparitoribus proconsulis & legati.*

C.lib.12.tt.56.

¶ II. *De præside prouinciæ.*

ff.lib.j.tt.18.C.lib.j.tt.41.

1 *Definitio.*ff.l.j.
2 *De habitatione illius.* C.l.14.
3 *De gestis ab eo post aduentum successoris.*ff.l.17.
4 *De actionib. aduersus præsidẽ competẽtibus.*ff.l.16.
5 *De iurisdictione eius, & imperio.*

Quæ causæ ad iurisdictionem eius pertineant, &c. omnes causæ de quibus Romæ magistratus cognoscit.ff.l.10. cum duab.ll.sequentibus. uide insuper j̃ officia eius.
Qui subiecti sint illius iurisdictioni?
De extraneis.ff.l.3.
De officialibus præfectorum.C.l.4.
De militibus & alijs. Nouell. c.8.§ Porrò uolumus.§ quod uerò à nobis.
Quantum sit illius imperium. Maius post principem imperium habet.ff.tt.4.
Qua pœna punire possit. Ius gladij habet, & in metallum dãdi potestatem. ff.l.6.§ penult.l.21.
Causæ amittendæ iurisdictionis.
Si prouincia excesserit,ff.l.2.in prin.
Si se abdicauerit.ff.l.20.

6 *Officia eius.*De muneribus & donis non capiendis.ff.l.18.
Ne quid iniustè à subditis accipiat.Nouell.c.17.§ oportet igitur.
De prouincialium uocibus ad principem referendis.C.l.3.
De resistẽdo potentiorib.& insolentiorib. C.l.2.
De mulcta indicenda & indicta.ff.l.6.§ fin.
Vtrum necessitas cognoscendi illi imposita sit, &c.ff.l.8.l.9.
De adoptando, emancipando & manumittendo.ff.l.2.
Officii eius circa furiosos.ff.l.13.§ furiosis.l.14.
De tutore & iudice dando.ff.l.5.
De curando ut fines publici à priuatis separentur.ff.lib.50.tt.10.l.5.§ fin.
Cuius sumptibus proficiscendum illi sit.Nouell. c.128.§ ultra hæc.
Ne prouinciam egrediatur.ff.l.15.
De non adeunda urbe sine iussu principis.C.l.9.
Reliqua eius officia. ff.l.3.§ fin.l.6.l.7.l.12. l. 13. in prin.l.19.l.21. Nouell.c.8.§ Sed neq; eos. § Præterea.§ Oportet igitur.c.17.tota,c.134.§ quemadmodum

admodum autem, uſq; ad ſ ſed & hoc. ſ cum uerò contigerit, uſq; ad ſ præterea. c.161.

¶ III. De *magiſtratibus certarum prouinciarum.*

De præfecto Aegypti ſeu Auguſtali. ff.lib.j.tt.17. C.lib.j.tt.38.
De proconſule Cappadociæ.Nouell.c.30.
De proconſule Paleſtinæ.Nouell.c.103.
De proconſule Aſiæ.C.lib.j.tt.35.l.2.
De moderatore Arabiæ.Nouell.102.
De quatuor præſidibus Armeniæ.Nouell.c.31.
De præſide Hellenoponti.Nouel.c.28.
De præfecto prætoriorum Africæ. C. lib.j.tt. 27.
De prætore Piſidiæ.Nouell.c.24.c.145.
De prætore Lycaoniæ.Nouell.c.25.c.145.
De prætore Thraciæ.Nouell.c.26.
De prætore Paphlagoniæ. Nouell.c.29.
De prætore Siciliæ.Nouell.c.104.
De iuridico Alexandrinæ. ff.lib.j.tt.20.C.lib.j.tt. 55.
De comite Iſauriæ.Nouell.c.27.
De comite Orientis.C.lib.j.tt.35.
De apparitoribus comitis Orientis. C.lib.12. tt.57.l.j.

DE VICARIIS, APPARITORibus & miniſtris iudicum. Cap. 8.

Præter iam enumeratos magiſtratus ſunt & alij, puta eccleſiaſtici, militares, ciuitatum, de quibus ĩ ſuis locis lib.3. nunc de uicarijs, adiutoribus, apparitoribus & miniſtris magiſtratus & iudicum, primò in genere, deinde in ſpecie.

¶ I. De *uicarijs, & apparitoribus in genere.*

1 Ne *iudices uicarios habeant.* C.lib.j.tt.41.l.10.Nouell.c.8.ſ nulli quoque.ſ interdicimus. c. 128.ſ Adhæc ſancimus, uſq; ad ſ ultra hæc. c. 134. in prin.uſq; ab.ſ item ſi in prouincijs.
2 De *mandanda iuriſdictione.* Vide ẽ.cap.4.
3 De *dignitate uicariorum quos præcedant.* C.lib.j.tt. 37.l j.
4 De *relationibus uicariorum ad principem faciendis.* C.lib.j.tt.37.l.2.
5 De *creãdis ſeu cõſtituẽdis apparitorib. et officialibus. Qui conſtituendi.* C.lib.12 tt.58.l.9. Nouell.c.82. ſ his qui lites.

Qui & quales conſtituendi.

De eo qui antea idem officium geſsit. C. lib.9.tt. 26.l j.lib.12.tt.26.l.j.tt.60.l.2.l.3.
De eo qui antea malè officium geſsit, nec rationem reddidit. C.lib.10.tt.70.l. 12. lib. 12. tt. 24.l. 2.tt.58 l.7.tt.60.l.j.l.5.
De iniquis & lucri cupidis. C. lib. 12. tt. 58.l.9. tt. 63.l.7.Nouell.c.82.ſ his qui lites.
De pauperibus.C.lib.12.tt.60.l.4.
De eo qui non eſt catholicæ fidei. C. lib.12.tt.60. l.9.ſ de his etiam.
De eo qui ex ea prouincia oriundus eſt, in qua officium eſt adminiſtrandum, uel in ea domicilium habet.C.lib j.tt.41.l.15.lib 12.tt.60.l.3.
De tabularijs ſcribis, & logographis, horumq; ſi lijs.C.lib.10.tt.69.l.j.

A quibus & quorum authoritate conſtituendi.

De authoritate & probatoria principis.C. lib.12. tt.58.l.2.tt.60.l.2.l.6.l.9.l.10.

6 *Officia apparitorum & officialium.*

Ne alter alterius officio ſe immiſceat. C.lib.12.tt. 50.l.4.tt.61.l.2.
Ne ſubditos lædant, uel quid iniuſtè ab eis exigant.C.lib.12.tt.61.l.5.tt.62.toto.
De reddenda ratione, uide paulò ſuperius uerſ. de eo qui antea malè officium, &c.

¶ II. De *uicarijs & apparitoribus in ſpecie.*

De uicario Aſianæ.Nouell.c.8.ſ illud ſanè.
De apparitore præfecti annonæ. C. lib. 12.tt 59.
De primipilaribus. C. lib.12.tt.58.l.7.l.13.tt. 63. l.j.
De cohortalibus. C.lib.12.tt.58.l. 3. cum duab. ll. ſequentib.l.10.cum quatuor ll.ſequentib.
De primicerijs.C.lib.22.tt.7.l.2.
De irenarchis & ſtationarijs.C.lib.10.tt.75.l.1. lib.12.tt.23.l.j.tt.58.l.j.ff.lib.48.tt.3.l. 6. lib. 50. tt. 4.l.18.ſ irenarchæ.
De agentibus in reb.C.lib.1.tt.31.l.2.lib.12.tt.20. l.2.l.3.tt.21.l.j.l.2.tt.23.toto tt.28.l.j.
De principe agentium in rebus.C.lib.12.tt.22.
De ſtratoribus.C.lib.12.tt.25.l.j.
De caſtrenſiarijs & miniſterianis. C. lib.12.tt.26.
De decanis.C.lib.12.tt.27.
De referendarijs ſacri palatij.Nouell.c.11.
De numerarijs. C.lib.12.tt. 50. l. j. cum trib. ll. ſequentibus.l.8.l.10.l.11.
De exceptoribus. C.lib.12.tt.50.l.5.tt. 53. l. 3. ſ fin.
De actuarijs.C.lib.12.tt.50.l.7.l.9.
De chartularijs.C.lib.12.tt.50.l.10.l.12.
De tractatorijs & ſtatiuis.C.lib.12.tt.52.l.j.
De ſcriniarijs.C.lib.12.tt.19.l.6.l.10.tt. 50.l. 8.l. 10. l.12.tt.53 l.3 ſ fin.
De tabularijs. C. lib.10.tt.59.l.3.tt.69.l.j.tt.70.l.13.
Reliqua huius generis ſuis ſubiecta ſunt locis.

DE PVBLICIS IVDICIIS. Inſt.lib.4.tt.fin.ff.lib.48.tt.j.cum ſequentib.C.lib.9.tt.j.cum ſequentib. Cap. 9.

Incipit tertia pars libri.

¶ 1 *Etymologia ſeu ratio nominis. Inſt.in prin.*
2 *Diuiſio.*

In capitalia & non capitalia. Inſt. ſ publicorum. ff.tt.j.l.2.
3 *Species.* Inſt. ſ publica aũt, cũ ſequent.ff.tt.j.l.j.
4 *Proprium.*

Neque per actiones ordinantur, neque omnino quidquam ſimile habẽt cum priuatis iudicijs, magnaq; diuerſitas eſt eorum in inſtituẽdo & exercendo.Inſt.in prin.ff.tt.j.l.8.
5 *Quibus competat accuſatio publica.*

De mulieribus.ff.tt.2.l.j.l.2.l.5.ſ fin. l. 8. in prin.l. 13.C.tt.j.l.4.l.5.l.9.l.12.ff.lib.43.tt.28.l.3.ſ ſed etſi mulier.ibi,Nam etſi publico.
De pupillis.ff.tt.2.l.2.ſ fin.l.8.in prin. ff. lib.43. tt. 28.l.3.ſ ſed etſi mulier.ibi,Nam etſi publico.
De ſeruis.ff.tt.2.l.13.ſ fin.
De pauperibus.ff.tt.2.l.10.
De militibus, & ijs qui ſtipendia merentur. ff. tt. 2.l.8.l.13.C.tt.j.l.8.
De magiſtratu & ijs qui propter poteſtatem in ius euocari non poſſunt.ff.tt.2.l.8.
De infamibus, calumnia notatis, damnatisq; iudicio publico.ff.tt.2.l.4.l.8.l 13.C.tt.j.l.15.
De ijs qui ſuſpicione calumniæ tenentur, ut qui falſum

falſum teſtimonium ſubornati dixerunt. ff. tt. 2.l.ſ9.
De eo qui antea præuaricatus uel calumniatus eſt.ff.tt.2.l.4.lib.47.tt.15.l.5.
De eo qui ob accuſandum uel nõ accuſandũ pecuniam accepit,ff.tt.2.l. 8. ſ alij, ppter turpem.
De eo qui plures reos habet.ff.tt.2.l.12.ſ lege Iulia.l.8.l.19.C.tt.j.l.16.
De eo qui cum beſtijs depugnandi gratia in arenam miſſus eſt, qui ue rem ludicram ſiue lenocinium fecerit.ff.tt.2.l.4.
De familiaribus accuſati.C.tt.j.l.20.
De ſeruo dominum accuſante. .ff lib.j. tt.12.l.j.ſ quod autem dictum.C.tt.j.l.20.
De domino ſeruum accuſante.ff tt.2.l.5.
De liberis accuſandi.ff.tt.2.l.8.ſ fin.l.11.ſ liberi.
De patre accuſandi.C.tt.j.l.14.
De fratre.C.tt.j.l.13.l.18.
De libertis.ff.tt.2.l.8 ſ fin.l.11.ſ liberi.C.tt.j.l.21.
De eo qui in domo accuſandi à prima ætate fuit. C.tt.j.l.17.
De procuratore accuſandi.ff.li.49.tt.14.l.18. ſ Itẽ decreuerant.
De accuſato, an accuſatorem accuſare poſsit. ff. tt.j.l.5.tt.2.l.21.C.tt.j.l.j.l.19.
De eo qui eundem antea in alio crimine eſt calumniatus, eiuſq; filio.ff.tt.2.l.7.ſ ſi tamẽ alio.
De eo qui ſemel deſtitit,uide ĩ cap.prox. ex conſequent.
Ab alio delatum alius deferre non poteſt. ff.tt.2. l.11.ſ fin.C.tt.2.l.9.
De accuſatore ex pluribus eligendo.ff.tt.2.l.16.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si accuſare prohibitus, ſuam ſuorumq; iniuriam proſequatur.ff.tt.2.l.11.in prin.
6 *Aduerſus quos competat?*

Ne alij pro alijs plectantur.Nouell.c.134.ſ Cum uerò contigerit.
De hæredibus.ff.tt.2.l.20.tt.19.l.20.
De mandatore.C.tt.2.l.5.
De ſeruis. ff.tt.2.l.5.l. 12. ſ ſi ſeruus. uſque ad fin. legis.
De reliquis uide ĩ cap. prox. memb. ex perſona facti.
7 *Per quos competat?*

De non accuſando per procuratorem. ff.tt.j.l.13. C.tt.2.l. 15. nec per tutorem uel curatorem. C. tt.j.l.2.l.5.
De non defendendo per procuratorem. ff.tt..j.l. 13.C.tt.2.l.3.
Seruus per dominum defendi poteſt. ff. tt. j. l.11. C.tt.2.l.2.item per alios.ff.tt.19.l.19.
Si ſerui per dominos nõ defendantur. ff. tt.j.l.9. tt.19.l.19.
8 *Vbi & apud quos competat?*

Ibi competit iudicium publicum, puniendus q; eſt reus, ubi deliquit. ff.tt.2.l. 7.ſ idem Imperator.uſque ad fin.legis. l.22.tt.3.l.7.l.11. lib.49.tt. 16.l.3.in prin.l.4.ſ reus.C.lib.3.tt.15.l.j.
Item ubi inuenitur reus.C.lib.3.tt.15.l.j.
Item ubi domicilium habet. C. lib. 3. tt. 13. l. 5. tt. 15.l.2.
De ſtationarijs & præſide.C.tt.2.l.8.
De eo cuius ea de re pecuniaria cognitio eſt. ff. tt.j l.6.ſ fin.

Milites ad eum ſub quo militarunt remittuntur: is autẽ qui exercitum accepit, ius animaduertendi in milites caligatos habet. ff. tt. 3. l. 8. C. tt.3.l.j.
De reliquis uide ĩ cap.15.membr.ex perſona damnantis.
De cognitione pro tribunali, & de plano.ff.tt.2.l. 6.tt.18.l.18.ſ fin.
9 *Quando & quamdiu competant publica iudicia.*

Criminales cauſæ intra duos annos finiri debẽt. C.tt.44.l.3.lib.3.tt.j.l. 11. in prin. Nouell. c. 83.ſ Si tamen.
Pœna & euentus ſi non intra ſtatutum tempus finiantur.C.tt.44.l.j.l.2.l.3.tt.j.l.7.ff.tt.2.l.18.
De dilationibus dandis.C.tt.44.l.2.ſ fin.
De diebus feriatis.ff.tt.j.l.12.
10 *Adfinia remedia.*

De ciuilibus actionibus.C.tt.31.ff.tt.2.l.15.lib.47. tt.10.l.7.ſ At quin ſolemus.
Ea quæ per officium præſidibus denunciantur, & citra ſolennia accuſationũ poſſunt perpendi.C.tt.2 l.7.
De cognitione de plano, uide paulo ſuperius.

CAVSAE EX QVIBVS COMPEtunt uel non competunt publica iudicia, & de Abolitionibus. Cap. 10.

Aut facta puniuntur, ut furta, cædes q; : aut dicta, ut conuicia & inuidæ aduocationes : aut ſcripta, ut falſa & famoſi libelli: aut cõſilia, ut coniurationes & latronũ conſcietia, quos q; alios ſuadendo ſceleris eſt inſtar. ff.tt.19.l.16.in prin.
Cogitationis pœnam nemo patitur. ff. tt.19.l.18.
Si uoluit, ſed nõ perfecit crimẽ. ff.tt.8.l.j ſ diuus. l.7.in prin.l.14.tt.19.l.16.ſ euentus.lib.2. tt.2. l.j. ſ fin.C.tt.j.l.14.tt.8.l.5.in prin.tt.16.l.8.l.9.
De reliquis uide ĩ de publicis iudicijs in ſpecie.
Sed hæc omnia diſtinguuntur ex cauſa, perſona, loco, tempore, &c.ff.tt.19.l.16.ſ j.

Diſtinguuntur igitur:

1 *Ex perſona facientis*, ſeu committentis crimen.

De minore ætate.ff.tt.19.l.16.ſ perſona.C. tt. 47. l.7.
De ſeruo.ff.tt.2.l.12.ſ Si ſeruus.
De legato Imperatoris, præſide prouinciæ, legato prouinciali, magiſtratu populi Romani, & eo qui reipub. cauſa abeſt. ff.tt.2.l.12. in prin.
2 *Ex cauſa facti.* Delinquunt homines aut propoſito, aut impetu, aut caſu. ff.tt.19.l.11.ſ delinquunt.
Si ſine dolo malo fecit.ff.tt.19.l.38.ſ qui abortionis.
Fraudis interpretatio ſemper in iure ciuili nõ ex euentu duntaxat, ſed ex conſilio quoq; conſideratur.ff.lib.50.tt.17.l.79.
Si emendationis, non iniuriæ faciendæ cauſa factum ſit, ut à magiſtro uel parentibus. ff. tt.19. l.16.ſ Cauſſa.
Si mandatu alterius fecit.C.tt.2.l.5.
Si ſeruus iuſſu domini fecit. ff.lib.50.tt.17.l.199.
Si per ebrietatẽ admiſit.ff.tt.19.l.11.ſ delinquunt. lib.49.tt.16.l.6.ſ per uinum. C.lib.9.tt.7.l.j.
Si per temeritatem fecit.ff.lib.48.tt.4.l.7.ſ quanquam enim.

3 *Ex consequentibus.*
Si crimen propositum ad effectum non peruenerit, uide paulo superius uerſ. ſi uoluit, ſed non perfecit.
Si reus conuentus mortuus ſit. ff.tt.j.l.3.l.6.tt.4.l.11.l.20.tt.17.l.j.§ fin.tt.19.l.20.lib.49.tt.13.l. j.§ nullius autem.tt.14.l.9.C.tt.6.toto lib.7.tt.66.l.2.l.3.
Si reus ante ſententiam mortuus ſit, uel accuſatorē corrupit, uel ſibi manus intulit, mortemq; ſibi conſciuit, uide j̃ cap.15.membr.11.
Si reus alios eiuſdem criminis reos nominauit, uel prodidit. C.tt.2.l.17.§ fin.
Si reus conſpirationem ſociorum detexerit.ff.tt.3.l.13.§ fin.
Si accuſator inſtituta accuſatione mortuus ſit.ff.tt.j.l.13.in prin.tt. 2. l. 3. § fin. l. 19. tt. 16.l. 10. in prin. C.tt.6.l.5.in prin.
Si quid accuſatorē impediat quo minus inſtitutam accuſationem impleat.ff.tt.2.l.3.§ fin.l.11.§ fin.tt.16.l.10.in prin.
Si accuſator ab inſtituta accuſatione deſtitit.ff.tt. 2.l.11.§ fin.tt.16.l.2. C.tt.j.l.6.tt.45.l.3.l.4.l.6.
Si iudiciū cœptum intra biennium non finiatur. ff.tt.2.l.18.C.tt.j.l.7.tt.44.l.3.
Si re in iudiciū deducta trāſactum ſit. C. tt.2.l.10.
Si ſemel actum ſit, uel ab alio accuſatus reus. ff. tt.j.l.4..tt.2.l.7.§ ijſdem criminibus.l. 11. § fin.l. 14.l.18.tt.19.l.41.li.47.tt.15.l.7.lib.43.tt.28.l. 3. § ſi tamen poſteaquam. C.tt.2.l.4.l.9.tt.31.
Si abolitio interuenerit.ff.tt.2.l.11.§ fin.l.12.§ Hoc autem beneficio.tt.16.l.4.§ fin.l.12.§ fin. l. 16.l. 18.§ fin.C.tt.42.l.j.tt.45.l.3.
De reo poſt abolitionem intra 30 dies repetēdo. ff.tt.16.l.7.in prin.l.10.§ abolitione.usq; ad finē legis.l.15.§ fin.C.tt.43.l.j.l.2.

¶ DE ABOLITIONIBVS. ff.tt.16.C.tt.42.

¶ 1. *Cauſæ ex quibus datur abolitio criminis.*
Abolitio aut publicè fit ob diem inſignē, aut publicam gratulationem, uel ob rem proſperè geſtam.ff.l.8.l.9.
Aut priuatim poſtulāte accuſatore, uel mortuo accuſatore, uel alia ex cauſa impedito.ff.l. 10. in prin.

An igitur poſtulante aduerſario abolitio danda ſit, diſtinguitur.

1 *Ex cauſa propter quam poſtulat.*
Si iuſta cauſa abolitionis ſit, utputa ſi dicat ſe erraſſe.ff.lib.49.tt.14.l.15.in prin.
Si per errorem temeritatem, uel calorem ad accuſationem profiluerit. C.l.2.in prin.
Si per deceptionē, uel pecunijs à reo corruptus petat. C.l.2.§ fin autem.
Si mandatorem ſibi ſubtractum queratur.ff.lib. 49.tt.14.l.22.§ fin.l.23.

2 *Ex cauſa in qua abolitionem poſtulat.*
De crimine lęſæ maieſtatis, patria expugnata, uel prodita, peculatus crimine admiſſo, aut Sacramentis deſertis, &c. C.l.3.§ fin.
Hi qui ſuam ſuorumq; iniurias defendūt, & qui cognatos ſuos in accuſationem deduxerunt, abolitionem petere non prohibentur. C. l. 2.§ fin.

3 *Ex antecedentib.* Si fallaciter accuſauit. C.l.3. in prin.tt.46.l.9.ff.lib.49.tt.14.l.15.in prin.
Si reus aliquid iniuria paſſus eſt: hoc eſt, ſi uel carceres ſuſtinuerit, uel tormenta, uel uerbera, uel catenas. C.l.3.in prin.
Si teſtibus tormenta ſint illata. C.l.3.§ Quod ſi in genuorum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*
Si ſeruus ſit accuſatus.ff.l.16.
Inuito aduerſario abolitionem accipere non poteſt.ff.l.18.in prin.§ j. C.l.3.in prin.

¶ 2 *Qui abolitionem dare poſſint, & à quibus petenda.*

De præſide, & cui præſes mandauit.ff.l. j.§ Abolitio.
De principe & iudice competente. C.l.2. in prin.
3 *Vbi danda abolitio?*
Pro tribunali, non de plano petenda & tribuenda eſt.ff.l.j.§ Abolitio.
4 *Quibus præſentibus danda.*
Præſentibus partibus. C.l.2.in prin
5 *Antecedentia.* Cauſæ cognitio. C.l.2.in prin.

QVID VENIAT IN PVBLICA iudicia: & de pœnis. ff. lib. 48. tt. 19. C. tt. 47. Cap. 11.

¶ 1. *Ratio pœnæ.*

Emendatio hominum.ff.l.20.
Pœnas ob maleficia ſolui, magna ratio ſuadet.ff. lib.46.tt.j.l.70.§ id quod uulgo.lib.9.tt. 2.l.j.§ quod ſi quis abſurdum.
2 *Differentia pœnæ, fraudis & mulctæ.*
ff.lib.50.tt.16.l.131.l.244.
3 *Diuiſio pœnæ.ff.l.6.§ fin.l.8.in prin.*
4 *Species pœnarum.ff.l.6.§ fin.*
Species pœnæ capitalis.ff.l.2 in prin.l.11.§ fin.l.28. in prin.usq; ad § non omnes.
De pœna non capitali.ff.l.28.§ Deinde proxima.
De iſs quæ uitam adimunt, & de ultimo ſupplicio.ff.l.8.§ uita adimitur.usq; ad § eſt pœna.l.21.
De iſs quę libertatē adimūt.ff.l.8.§ eſt pœna quę.
De pœnis quæ corporis coerctionem cōtinent. ff.l.7.
De pœna metalli & operis metalli ff.l.8.§ eſt pœna. usq; ad § quiſquis. § ſeruos. l. 28. § Diuus Hadrianus. C.l.17.
De miniſterio metallicorum & ſalinis.ff.l.8. § in miniſterium.
De calcaria & ſulfuraria.ff.l.8.§. in calcariam.
De ludo uenatorio.ff.l.8.§ Quicunq;
De opere publico perpetuo.ff.l.34. in prin.C.l.j.
Vt curiæ addictus ſit, uel alij corpori. C.l.19.lib. 10.tt.31.l.38.
Vt negocietur.ff.l.9.§ ſed & damnari quis.
Vt de ſaxo præcipitetur.ff.l.25.§ fin.
De amputatione membrorum, Nouell. c.134. § quia uero.usq; ad § ut autem non ſolum.
De pœna in manib. facie & ſuris ſcribēda. C.l.17.
Quæſtionis habendæ cauſa nemo eſt damnandus.ff.tt.18.l.21.
De carcere.ff.l.8.§ ſolent præſides.
De perpetuis uinculis.ff.l.35.C.l.6.l 10.
De exilio.ff.tt.22.l.5.
De relegatione.ff.tt.22.l.7.in prin.
De interdictione, relegatione & deportatione in inſulā. ff.tt.22.l.6.in prin.l. 7. § Hæc eſt differentia,

rentia.§ eſt quoddam.§ ſicut autem. usq; ad § ſolet decurionibus.
De pœnis quæ alicuius actus prohibitionē continent.ff.l.9.in prin.usq; ad § iſtæ ferè ſunt.
Ne intra patriæ territorium uel muros morentur, ne patriam excedāt, uel in uicis quibuſdā morentur.ff.tt.22.l.7.§ ſolet præterea.
Ne de domo ſua procedat.ff.tt.22.l.9.
Ne arte ſua utatur.ff.l.43. in prin.
De aduocationis interdictione.ff.l.9.in prin.
De fori et aliorū interdictiōe.ff. l.9.§ nōnūquā.
De honorum & munerū interdictione.ff.tt. 22. l.7.§ item poteſt alicui.usq; ad fin.legis.l.8.
De digni tatis depoſitione.ff.l.8.in prin.tt.22.l.7. § ſolet decur.
5 *Quæ pœna cuiq; irroganda.*
Nō eſt in arbitrio iudicis, quam uelit pœnam irrogare. ff.tt.16.l.j.§ calumniator. uerſ. Nam ut Papinian.lib.50.tt.16.l.131.§ Inter.l.244.
Quæ autem pœna cuiq; irroganda ſit, cōſideranda eſt pro uarietate circumſtantiarū. ff.l.9.§ ſed enim ſciendum.l.11.in prin.l.16.§.j. lib. 47. tt.9.l.4.§ & omnino. Diſtinguitur ergo:
1 *Ex perſona delinquentis.*
De iſs qui in dignitate ſunt.ff.l.28.§ uenenarij.
De decurionibus, eorumq; parētibus & liberis. ff.l.9.§ iſtę ferè ſunt, usq; ad § fin.l.15.l.43.§ fin. tt.22.l.6.§ decuriones. C.l.3.l.9.l.12. tt. 41. l.16. lib.11.t.13.l.2.lib.2.tt.11.l.5.
De militibus & paganis.ff.l.14.lib.49.tt.17. l.3.§ pœna.§ is qui ad hoſtes.
De ueteranis & liberis eorum.ff.lib. 49.tt.18.l.j. l.3.C.l.5.
De famoſis & integræ famæ hominibus. ff.l.28. § ſolent quidam.§ fin.
De in metallum damnatis.ff.l.10.§ qui ex cauſa. l.28.§ in exulibus.
De exulibus & alijs damnatis.ff.l.28.§ in exulib.
De pauperibus.ff.l.j.§ fin.C.lib.j.tt.52.l.6.§ fin. lib.2.feudorum.tt.53. § qui uerò ad prędictam.
De liberis hominibus.ff.l.28.§ nō omnes.§ igni cremantur.§ fin.C.l.6.l.11.
De ſeruis.ff.l.8.§ ſeruos.l.10.in prin l.16.§ perſona.§ fin.l.34.in prin.tt.2.l.12.§ ſi ſeruus. usq; ad finem legis .C.l.11.
De ſtatulibero ff.l.9.§ fin.tt..18.l.14.
De eo cuius conditio tempore dictæ ſententiæ eſt mutata. ff.l.j.in prin.
De iſs qui fuſtib. cædi prohibētur.ff.l.28. § & ut generaliter.
De fœminis.ff.l.8.§ In miniſterium.
De minorib. & maiorib. ætate.ff.l.16.§ perſona.
De eo qui eius roboris & artificij eſt ut dignè populo exhiberi poſsit.ff.l.31.in prin.
2 *Ex perſona eius in quem deliquit.*
Si in magiſtratum uel priuatū.ff.l.16. § perſona.
Si ex metallo principis, uel moneta ſacra furatus ſit.ff.l.38.in prin.
Si in dominum uel parentē deliquit.ff.l.16.§ perſona.l.28.§ igni.
De furtis domeſticis.ff.l.11.§ furta domeſtica.
Si in patronum, patroniue filium, patrem, propinquum, maritum, uxorem, cæterasq; neceſſitudines.ff.l.28.§ omnia.
Si in minorē uel maiorē ætate.ff.l.16. § perſona.
Si nondum uiripotentes uirgines corrupit .ff.l. 38.§ qui nondum.
3 *Ex ſpecie delicti uel criminis:* Quæ cuiq; crimini pœna cōpetat, uide j̃ de publicis iudicijs in ſpecie.
4. *Ex cauſa & modo delicti.*
Si cōſulto uel caſu admiſit.ff.l.5.§ fin.l.11. § delinquunt.l.28.§ incendiarij.
De reliquis uide ſ̃ cap.prox.membr.ex cauſa facti.
5 *Ex reliquis contingentibus.*
Si cauſa leuior uel grauior ſit.ff.l.11.§ j.l.16.§ qualitate.
Si res minor uel maior ſit.ff.l 16. § quantitate.l. 28.§ incendiarij.
Locus etiam delicti auget uel minuit pœnam. ff.l.16.§ j.§ locus.§ euenit.l.28.§ graſſatores.
Tempus quoq; ff.l.16.§ j.§ tempus.
Si antea reus aliquoties in eod delicto deprehenſus eſt, tractatusq; clementius.ff.l.28.§ ſolent quidam.
Si propoſitum non habuit euentum: uide ſ̃.cap. prox.uerſ. ſi uoluit, ſed non perfecit.
Nunquam creſcit ex poſt facto præteriti delicti æſtimatio.ff.lib.50.tt.17.l.180.
Si nimium multis graſſantib. exemplo opus ſit. ff.l 16.§.fin.ſ̃.lib.47.tt.14.l.j.in prin.
Si diutino tempore in reatu fuit, uel in recenti ſententiam excepit.ff.l.25.
Si idem delictū diuerſis legibus & pœnis coerceatur.ff.tt.2.l.14.tt.19.l.41. C.tt.2.l.4.
Si alia pœna generali, alia ſpeciali lege ſit definita.ff.l.41.
Interpretatione legum pœnæ molliendæ ſunt, non exaſperandæ.ff.l.42.
Si extraordinarium crimen ſit, ſitq; in arbitrio iudicis quam uelit pœnam uel mulctam dicere.ff.l.13. C.lib.j.tt.52.l.4.l.6.
Diſtinguitur inſuper ex perſona iudicis pœnā irrogantis, de quo uide j. cap.14.in prin.

ACTVS IVDICIORVM PVBLICORUM. Cap. 12

Actus iudiciorum publicorum uarij ſunt, poſſuntq; non incommodè iuxta iudicij perſonas, hoc eſt, accuſatoris, rei & iudicis diuidi, eoq; ordine tractari.

¶ PRIMO ACTVS ET OFficia accuſatoris.

1 *De libelli inſcriptione.*
Ratio & cauſa inſcriptionis. Si quis aliquē accuſare uoleat, inſcribet in crimen, &c. ff.tt.2.l.7.in prin. C.tt.j.l.3.tt.2.l.16.l.17. § ſed quiſquis. diſtinguitur. Si ſuam ſuorumq; iniuriam perſequatur. C.tt.j.l.10.l.12.
Quis inſcribet, ſi accuſator literas neſciat. ff.tt.2, l.3.§ item ſubſcribere.
Quando inſcribēdum, antequā acciendus reus eſt. C.tt.3.l.2.§ ex longinquo. item, antequam quæſtio habeatur. C.tt.2.l.13. reus accuſatorem accuſaturus, etiam pendēte accuſatione inſcribere poteſt. C.tt.j.l.19.§ fin.
Modus & forma inſcriptionis, & quæ deſignanda ſint, uel inſcribenda. ff. tt.2.l.3.in prin. § ſed etſi aliud.l.7.in prin. C.tt.2.l.16.
De ſubſcribendo.ff.tt.2.l.3.§ item ſubſcribere.

Euentus. Si libelli inscriptionum legitimè ordinati non fuerint, rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum potestas fiet. ff. tt. 2. l. 3. ſ quod ſi libelli.

2 *Satisdabit accusator se permansurum usq; ad terminũ litis.* ff. tt. 2. l. 7. in prin. C. tt. j. l. 3. & custodiæ ſimilitudinem patietur. C. tt. 2. l. 17. in prin.

3 *De absentia, calumnia præuaricatione, & tergiuersatione accusatoris*, uide j. cap. 14. lib. eod.

SECVNDO ACTVS ET OFficia circa reum.

I. *De requirendis reis, & adnotandis.*

ff. tt. 17. C. tt. 40.

Causæ ex quibus requirendi, & adnotandi. Si absentes ſint & lateant. ff. l. j. ſ. j. C. l. j. in prin. Nouell. c. 134. ſ cæterùm ſi quis eorum.

Modus requirendi, & de requirẽdo adnotãdo. ff. l. j. ſ ſi autẽ grauius. C. tt. 2. l. 6. Nouel. c. 134. ſ cæterùm ſi quis.

Euentus, ſi adnotatus non uenerit.

Nulla temporis præſcriptione à cauſę defenſione ſubmouetur. ff. l. 4. ſ fin.

Scueriori ſententiæ poſtea ſubiugatur. C. l. 2. in prin.

De infamia non uenientis. C. l. 3.

Si intra annum non uenerit, bona eius fiſco uindicantur. ff. l. j. ſ & ex hoc. ſ fin. cum quatuor ll. ſequentib. C. l. j. l. 2. tt. 51. l. 10.

Admittitur tamen excuſatio abſentiæ. ff. tt. j. l. 10. l. 13. ſ fin.

II. *De reis non recipiendis, nec occultandis: & pœna, ſi contrà fiat.*

ff. lib. 47. tt. 14. l. 3. ſ fin. tt. 6. C. tt. 39.

III. *De reis apprehendendis.*

Et ſi quis accepta pecunia eos, quos apprehẽdere potuit, dimiſit. ff. lib. 47. tt. 16. l. j. ſ fin.

IIII. *De cuſtodia rerum.*

ff. tt. 3.

1 *Cauſæ ex quibus cuſtodiendi, uel non.*

Si defendatur reꝰ, uel iudicio ſiſti ſatiſdedit. ff. l. 2.

Si fideiuſſores dare paratus ſit. ff. l. 3. C. lib. 12. tt. j. l. 16.

Si de admiſſo nondum conſtiterit. C. tt. l. 4. l. 2.

Si confeſſus ſit reus. ff. l. 5.

Si abſolutus ſit, uel cõuictus. C. tt. 4. l. 5. in prin. tt. 47. l. 23.

Si pœnam luit. C. tt. 47. l. 24.

2 *Qui cuſtodire debeant, et quib. cõmittenda cuſtodia?*

De Cõmentarienſi, & eius adiutore. C. tt. 4. l. 4.

Tironi non eſt facile committẽda cuſtodia. ff. l. 14. in prin.

3 *Qua cuſtodia cuſtodiendi.*

De priuatis carceribus inhibendis. C. tt. 5.

Aeſtimatio proconſulis eſt, qua cuſtodia cuſtodiendus. ff. l. j.

De ſeruo reo in uincula publica conijciendo, ſi non defendatur. ff. l. 2. in prin.

De muliere cuſtodiẽda, et ne carceri includatur. C. lib. 1. tt. 46. l. j. Nouell. c. 134. ſ neceſſariũ autem. uſq; ad ſ ſi quando.

De non ligando reo in carcerem antequam cõuincatur. C. tt. 3. l. 2. in prin.

De catenis. C. tt. 4. l. j. ſ interea.

De ſeparandis maribus & fœminis in carcere. C. tt. 4. l. 3.

De excubijs. C. tt. 47. l. 20.

4 *Quando & quamdiu cuſtodiendi in carcere?*

Cuſtodia diebus paſchalibus debet remitti. C. lib. j. tt. 4. l. 3.

Cuſtodia ſeruis reis diebus feriatis remitti non debet. ff. lib. 48. tt. 16. l. 16.

De reliquis uide paulo ſuperius cauſas ex quib. cuſtodiendi.

5 *Officia cuſtodum, & reliqua cuſtodiæ iura.*

Cõmentariẽſis, ad quem cuſtodia, obſeruatioꝫ receptorum pertinet, intra trigeſimum diem ſemper ingerat numerum perſonarum, uarietatem delictorum, clauſorum ordinem, ætatemq; uinctorum. C. tt. 4. l. 5.

De curando à iudice, ne carcerarij inhumaniùs tractentur. C. lib. j. tt. 4. l. 10.

De uicto & ſtrato in carcerem inferẽdo, & pœna inferre prohibentis. ff. lib. 42. tt. j. l. 34.

De non ad infima carceris dimittendo, ſed ſubleuando reo ad lucem. C. tt. 4. l. j. ſ interea.

Si cuſtodiam ſine uinculis agere paritur, uel ferrum, uenenumue in carcerem inferri. ff. l. 9.

Si cuſtodiã emiſit. ff. tt. 4. l. 4. ſ itẽ qui confeſſum.

Si cuſtodiam deſeruit. ff. tt. 19. l. 38. ſ miles.

Si amiſerint cuſtodiam milites. ff. l. 12. tota. l. 14.

Si cuſtodia effregerit, & euaſerit. ff. l. 12. lib. 47. tt. 18. tt. 17. l. j. ſ fin. lib. 48. tt. 19. l. 38. ſ miles.

De cuſtodia non facilè dimittenda. ff. l. 10.

Si cuſtodia ſe interfecerit, uel præcipitauerit. ff. l. 9. l. 14. ſ interdum.

Si caſu defuncta ſit. ff. l. 14. ſ interdum.

Si cuſtos cuſtodiam interfecerit. ff. l. 14. ſ interdum. C. tt. 4. l. j. ſ illud etiam.

Si fame necauerit cuſtodiam. C. tt. 4. l. j. ſ illud etiam.

V. *De reis exhibendis.*

Non exhibendi, antequam iudex de exhibitione pronunciauerit. C. tt. 3. l. 3.

Pœna ſi promiſſum ſiſti non exhibeat. ff. l. 4.

Ne exhibitus in una cauſa, in alia exhiberi eodẽ tempore cogatur. ff. l. 2. ſ fin.

VI. *Reliquũ actus & iura circa reum.*

Bona ſua reus adminiſtrare poteſt, eiq; poteſt ſolui. ff. lib. 49. tt. 14. l. 46. ſ in reatu. nihil tamẽ ex ijs alienare poteſt, nec manumittere. ff. tt. 2. l. 20. ſ adeò ut.

De reis remittẽdis ad alium locum puniendis, uide ꝫ cap. 9. membr. 8.

De reo reducendo ad componẽdas res ſuas. C. tt. 3. l. 2. ſ ei uerò qui.

De domino præſentia ſerui damnati præſtanda ad ineundas rationes. C. tt. 49. l. j.

¶ TERTIO ET POSTREMO.

Actus & officia iudicis.

Cogniturum de criminibus præſidem oportet ante diem palàm facere, cuſtodias ſe auditurũ, &c. ff. tt. 18. l. 18. ſ cogniturum.

Cuſtodias auditurus tã clariſſimos uiros, quàm patronos cauſarum adhibere debet. ff. tt. j. l. 12. in prin.

Et feriatis diebus cuſtodias audire poteſt. ff. tt. j. l. 12. ſ fin.

Non ſolùm pro tribunali, ſed etiam pro plano cuſtodias audire poteſt atq; damnare. ff. tt. 18. l. 18. ſ

l. 18. ſ fin. tt. 2. l. 6.

De non præcipitanda ſententia. C. lib. j. tt. 52. l. 6. ſ fin. lib. 7. tt. 44. l. 2. in prin. lib. 9. tt. 40. l. j. in prin. tt. 47. l. 20.

Secundum quæ illi iudicandum ſit, & ſententia ferenda. ff. tt. j. l. 6. tt. 19. l. 5. ſ j. C. tt. 2. l. 14. l. 17. ſ fin. tt. 47. l. 12. l. 16. l. 20. lib. 4. tt. 19. l. 25.

Si plura crimina ex eodem facto naſcuntur, & à diuerſis deferuntur, non licet iudici ſeparatim de uno crimine ſententiam ferre, priuſquam pleniſſima examinatio ſuper altero quoq; crimine fiat. C. tt. 2. l. 9.

De abſente & indefenſo non damnado. ff. tt. 19. l. 5. in prin. uſque ad ſ in accuſatorem. l. 19. tt. 8. l. 4. ſ idem diuus. tt. 17. l. j. C. tt. 47. l. 21.

Quam pœnam irrogabit, uide ſ. cap. proximo.

DE QVAESTIONIBVS ET tormentis. ff. lib. 48. tt. 18. C. lib. 9. tt. 41. Cap. 13.

¶ I *Ratio & uſus tormentorum.*

ff. l. j. in prin. l. 8. in prin.

¶ II *Cauſæ, ex quibus & in quibus tormenta ſunt adhibenda.*

Nec ſemper, nec in omni cauſa quæſtiones deſiderandæ ſunt. ff. l. 8. in prin.

Si aliæ probationes deficiant. ff. l. j. in prin. l. 8. in prin. l. 9. in prin. lib. 22. tt. 3. l. 7.

Si nullis alijs argumentis reus urgeatur. ff. l. j. in prin. ſ ijdem. ſ diuus Seuerus. l. 10. ſ torméta. l. 18. ſ In ea cauſa. l. 20. l. 22. C. l. 3. l. 8. ſ oportet. li. 9. tt. 22. l. 27. ſ fin.

Si ſine accuſatore in cuſtodiã receptus ſit reus. ff. l. 22.

Si cauſa pecuniaria ſit. ff. l. 9. in prin.

Si cauſa tributorum ſit. ff. l. j. ſ in cauſa tribut.

Si cauſa ſit ingenuitatis. C. l. 9.

Si cauſa generis ſit. ff. l. 18. ſ iudex.

¶ III *Qui torquendi, item pro quibus et aduerſus quos?*

De uiris eminentibus & clariſſimis, horumq; liberis, item de decurionibus, horumq; liberis. C. l. 11. l. 16. l. 17. lib. 12. tt. j. l. 10.

De numerarijs rectorum. C. lib. 12. tt. 50. l. j. l. 2.

De militibus, ueteranis, horumq; filijs. C. l. 8. in prin.

De muliere. C. l. 3.

De muliere prægnante. ff. lib. 48. tt. 19. l. 3.

De impubere. ff. l. 10. in prin. l. 15. ſ j.

De libero homine. ff. l. 15. in prin.

De eo qui ſe liberum dicit. ff. l. 12.

De ſtatulibero. ff. l. 8. ſ fin. l. 9. ſ fin.

De eo qui ideo manumiſſus eſt ne torqueretur. ff. l. j ſ ſi ſeruus ad.

De eo cui teſtamento libertas relicta eſt. ff. l. 19. C. l. 5. l. 18.

De eo qui de ſe confeſſus eſt, ne in caput aliorũ torqueatur. ff. l. 16. C. l. 4.

De in inſulam deportato. ff. l. 9. ſ fin.

De inimico in quem torquendus eſt. ff. l. j. ſ præterea.

De ijs quos accuſator de domn ſua produxit. ff. l. 1. ſ ad quęſtionem.

De ſeruis uel libertis pro dominis uel patronis non torquendis. C. l. 6. l. 14.

De liberto in caput patroni uel filij eius nõ torquendo. ff. l. j. ſ ſi ſeruus bona. C. l. 6.

De fratre in caput fratris non torquendo. ff. l. 6. ſ ſi ſeruus bona.

Ne quiſquam in eum, contra quem inuitus teſtimonium dicere non cogitur, torqueatur. ff. l. j. ſ ſi ſeruus bona.

Ne ſeruus contra dominum torqueatur.

ff. l. j. ſ Antoninus. ſ ſi ſerui. l. 18. ſ ſanè. C. l. j. l. 6.

DISTINGVITVR SEQVENTIbus modis.

1 *Ex cauſa in qua torquendus.*

De crimine maieſtatis. ff. l. 10. in prin. C. l. j. lib. 5. tt. 17. l. 8. ſ ſeruus ſcilicet. lib. 9. tt. 8. l. 6. ſ fin. l. 7. ſ ſic & diuus.

De cauſa adulterij & inceſti. ff. l. 4. l. 5. l. 17. in prin. C. l. j. lib. 5. tt. 17. l. 8. ſ ſeruis ſcilicet.

De cauſa ſtupri. ff. l. 17. ſ ſed & in.

De cauſa ſi uxor marito inſidias ſtruxiſſe dicatur. C. lib. 9. tt. 16. l. 9.

De cauſa plagij. C. lib. 5. tt. 17. l. 8. ſ ſeruis ſcilicet.

De cauſa fraudati cenſus. ff. l. j. ſ in cauſa. C. l. j.

De cauſa hæreditatis. ff. l. j. ſ diui fratres.

De cauſa ipſius ſerui, an in ſeipſum torqueri poſſit. ff. l. j. ſ diuus Hadrianus. lib. 22. tt. 3. l. 7. C. l. 15.

Si de dominio ſerui quæratur, an in ea cauſa torqueri poſsit. C. l. 12.

Si de ſtatu ſerui quæratur. ff. l. 10. ſ fin.

Si in cauſa furti quod ſeruus cum domino fecit torqueatur. ff. l. j. ſ Diuus Antoninus.

Si cum in ſe torqueretur, de domino aliquid ſit confeſſus. ff. l. j. ſ ſi ſerui.

2 *Ex perſona domini.*

Si dominus ſeruũ in ſe uelit torqueri. ff. l. 18. ſ ſeruus nec. C. l. 7.

3 *Ex perſona ſerui.*

De eo qui uindicatur, & pro quo uindicãti cautum eſt. ff. l. 15. ſ fin.

De eo qui illegitimè emptus dicitur. ff. l. j. ſ ſi quis dicitur.

De eo qui tempore ſuſceptæ cognitionis fuit alienus. ff. l. j. ſ ſi ſeruus ad.

De libero homine & ſeruo alieno bona fide ſeruiente. ff. l. j. ſ ſi ſeruus bona.

De eo qui rei eſſe deſijt, & de manumiſſo. ff. l. j. ſ idem Mummio. ſ ſi ſeruus ad.

De in metallum damnato. ff. l. 17. ſ fin.

De redhibito. ff. l. 11.

De diſtracto. ff. l. 18. ſ ſeruus in.

De ſeruo hæreditario. ff. l. 2. l. 6. ſ fin. l. 17. ſ de quæſtione. l. 18. ſ iudex. C. l. 10. l. 13. l. 18.

De ſeruo cõmuni & plurium. ff. l. 3. l. 17. ſ de quæſtione. C. l. 13.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aduerſarius preciũ ſerui deponat, ut in caput domini torqueatur. ff. l. j. ſ cum quidam.

De ſeruo municipum, & aliorum corporum, an in caput ciuium torqueri poſsit. ff. l. j. ſ ſeruũ municipum.

De ſeruo filij. ff. l. 10. ſ poteſt. C. l. 2.

De ſeruo patris. ff. l. 10. ſ poteſt. C. l. 6.

De ſeruo pupilli. C. l. 2.

De ſeruo mariti.ff.l.j.ff.ſeruum mariti.

DISTINCTIO GENERALIS.

In maieſtatis crimine omnes omnino, ſi ad teſtimonium prouocentur, torquentur. ff. l. 10. in prin.C.lib.9.tt.8.l.3.l.4.

¶ IIII. *Quibus præſentibus torquendum.*

De præſentia accuſatoris & ſociorum. C. lib. 9. tt.4.l.j.§ j.

¶ V. *Quando quæſtio habenda.*

Statim exhibito reo.C.lib.9.tt.4.l. j. in prin.

¶ VI. *Antecedentia.*

Accuſator prius ſe uinculo ſubſcriptiõis adſtringet.C.lib.9.tt.2.l.13.

Certo precio æſtimatus ſeruus, ſtipulatione interpoſita in quæſtionem dandus eſt.ff.l.13.

¶ VII. *Modus torquendi, & adiuncta.*

De incipiendo ab eo qui timidior eſt, & teneræ ætatis uidetur.ff.l.18.in prin.

Quid & quomodo quærẽdum.ff.l.j.§ qui quęſtionem.

Quanta tormẽta adhibẽda ſunt.ff.l.7.l.10. § tormenta.

¶ VIII. *De repetenda quæſtione.*

ff.l.16.in prin.l.18.§ j.

¶ IX. *Euentus torturæ, & quatenus quæſtioni fides habenda.*

De mancipijs tortis mortuis uel ſuperſtitib. abſoluto uel damnato reo.ff.l.6.lib.3.tt. 6. § fin. C.tt.46.l.6.

An quæſtioni fides habenda ſit.ff. l. j. in prin. § quæſtioni.l.9.in prin.uerſ. quas & efficaciſsimas.Diſtinguitur:

Si alia deſint argumenta, uide ꝫ. ab initio huius capitis, uerſ. ſi nullis aliįs, &c.

Si is qui confeſſus eſt, inimicus ſit ei contra quẽ eſt confeſſus.ff.l.j.§ pręterea.

Si ab eo proditus eſt, uel traditus, uel cuſtoditus.ff.l.j.§ Cum quis latrones.C.l.4.

De reliquis huiuſmodi diſtinctionibus, uide etiam ꝫ membr.qui torquendi.

Plurimum etiam in excutienda ueritate affert uox ipſa, & cognitionis ſubtilis diligẽtia, &c. ff.l.10.§ plurimum.

EVENTVS ET CONSEQVENtia publicorum iudiciorũ, reo abſoluto. Cap.14.

Euentus & conſequentia publicorum iudiciorum alia ſunt reo abſoluto, alia reo damnato, alia denięq; reo reſtituto et à pœna liberato: de quib. ſingulis ordine tractabitur. Reo igitur abſoluto, accuſatorũ temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis ſubijcitur: aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur.ff.tt.16.l.j.in prin.

¶ PRIMO DE CALVMNIA ACCVſatorum, eiusq; pœna.

ff.tt.16.C.tt.46.

1 *Cauſæ ex quibus huiuſmodi pœna irrogatur.*

Si accuſator calumniatus ſit. Eſt aũt calumniari, falſa crimina intendere.ff.l.j.§ j.

Si non probat quod intendit.ff.l. j. § calumniatorib.C.l.3.tt.12.l.7.in prin.

Si temerè accuſauit.ff.l.j.§ quæri poteſt.

Si ob negocium faciendum, uel non faciẽdum, pecuniam acceperit.ſ. lib.3.tt.fin.

Si in fraudem alicuius librum, uel teſtimonium, aliud'ue quid conquiſiſſe, uel conſcripſiſſe, uel in iudicium protuliſſe dicitur.ff.l.6.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Ex cauſa in qua calumniatus eſt.

Si in priuatis & extraordinarijs criminibus.ff.l. 3.C.l.5.

Si patris mortem uindicat.C.l.4.

Si liberorum mortem uindicat. ff.tt.1.l.14.

Si mater necem filij uindicat.C.l.2.

Si tutor uel curator inſtrumenta in cauſa contra pupillum producta falſa dicat.C tt.j.l.2.

Si hæres ſuſpicionem, quam de morte ſua defunctus habuiſſe cauit, exequitur.C.l.2.

Ex cauſa ex qua, & modo quo accuſat.

Si alieno nomine accuſat, & mãdato alterius.C. l.2.§ ſed &.l.8.in prin.tt.j.l. 2.§ fin.

Si per errorem accuſauit.ff. l. j. § calumniatoribus.

Si temerè accuſauit.ff.l.j.§ quæri poteſt.

Ex conſequentib. Si abolitio interuenerit, uel petita ſit.ff.lib.49.tt.14.l.15.in prin.C.l.9.

Si de cauſa iudicatum ſit.C.l.j.

Si ita iudex in abſoluẽdo reo pronunciauit: Nõ probaſti.aut ita: Calumniatus es.ff.l.j.§ calumniatorib. aut ita: Temerè uidetur accuſaſſe.ff. l.j.§ quæri poteſt.

2 *Quibus irroganda pœna. De mãdatore.* ff. lib.49.tt. 14.l.24.

3 *Quando irroganda.* Poſtquam de cauſa iudicatũ eſt.ff.l.j.§ ſed non utiq;.C.l.j.

4 *Antecedentia.* De inquirẽdo an calũniatus ſit. & de arbitrio iudicis.ff.l.j.§ ſed non utiq;.

5 *Qua lege irrogatur.* Lege Rhemia. ff. l.j.§ calumniatoribus.

6 *Quæ pœna irroganda?*

Extra ordinem punitur calumniator.ff.l.3.

Simile ſupplicium patitur, quod contigiſſet reo damnato.C.l.7.l.10.tt.2.l.17.in prin.tt.12.l. 7. in prin.

De infamiæ ſupplicio.C.l.8.

De duplo domino præſtando, propter ſeruum per calumniam accuſatoris tortum.C.l.6.ff.li. 3.tt.6.l.9.

De pœna legis Corneliæ de falſis.ff.lib.47.tt. 13. l.2.ff.lib.47.tt.15.

¶ SECVNDO, DE PRAEuaricatoribus.

1 *Diuiſio huius iudicij.*

In publicum & moribus inductũ.ff.l. 3. in prin.

2 *Cauſæ ex quibus datur.*

Si accuſator præuaricatus ſit. Eſt autẽ pręuaricari, uera crimina abſcondere.ff.lib.3.tt.2.l.4.§ itẽ præuaricator. lib. 48.tt.16.l.j.§ j. Alluſio nominis.ff.l.j.lib.3.tt.2.l.4.§ item præuaricator.

Si colludit cum reo, & trãslaticiè accuſandi munere fungitur, eo quòd proprias quidem probationes diſsimulat, falſas uerò rei accuſationes admittit.ff.l.j.in prin.lib.48.tt.16.l.j.§ præuaricatorem.

DISTINGVITVR.

Si in cauſa priuata præuaricatur.l.j.§ is autem.

Si is præuaricatur, de cuius calumnia agi prohibetur.l.4.

Si ad-

Si aduocatus præuaricatus ſit.l.j. § cęterùm aduocatus.l.3.§ quod ſi aduocato.

3 *Quid ueniat in hoc iudicium?*

Pœna extraordinaria eſt.l.2.

Ea pœna tenetur, qua reus, ſi condemnatus fuiſſet, teneretur.l.6.

4 *Euentus.*

De infamia accuſatoris, ſi pręuaricationem non probauerit.C.lib.2.tt.7.l.j.

De præuaricatione conuictus, ſit infamis.l.4. nec poſtea ex lege accuſat.l.5.

Reo conuicto de cauſa principali denuò quæritur.C.lib.2.tt.7.l.j.

¶ POSTREMO DE TERGIuerſatione accuſatoris.

ff.tt.16.C.tt.45.

I. *Publicum iudicium non eſt.*

ff.lib.47.tt.15.l.3.§ fin.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si accuſator tergiuerſatus ſit. Eſt autem tergiuerſari, in uniuerſum ab accuſatiõe deſiſtere.ff.l.j. § j.§ ſi quis autem.lib.49.tt.14.l.22.§ fin. Deſiſtere autẽ eſt, de negocio, quod calumniandi animo inſtituerat, abſtinere.ff.lib.5.tt.j.l.10.

Si cum aduerſario ſuo de compoſitione criminis fuerit locutus.ff.l.6.in prin.

Si non peregerit reos.ff.l.15.in prin.

Si affectum & animum accuſandi depoſuit, non ſi diſtulit. ff. l. 6. § animo.l.13.C.l.6.ff.lib.5.tt.j l.10.

Si intra præfinitum à Præſide tempus accuſationem non peregerit.ff.l.6.§ deſtituiſſe.C.tt.44. l.j.l.2.

Si abſens ſit.ff.tt.19.l.5.§ in accuſatorẽ. C. tt.j.l.3. tt.44.l.j.admittitur tamen iuſta abſentiæ excuſatio.ff.tt.j.l.10.l.13.§ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex cauſa propter quam deſtitit, & antecedentibus.*

Si cognita rei ueritate negociũ deſeruit, nolẽs in improba lite perſeuerare.ff.lib.5.tt.j.l.10.

Si permiſſu imperatoris deſtitit.ff.l.13.

Si abolitio pręceſſit uel interuenit.ff.l.j.§ ſi quis autẽ.§ ſi plura.§ atqui idem aliàs.l.10.§ abolitiõe.uſq; ad fin.legis.l.12.l.15.§ fin.l.17.tt.5.l.39. § duos. uide inſuper ꝫ de abolitione.

Si uarijs Pręſidum occupationib. uel etiam ciuilium officiorum neceſsitatibus diſtricti, accuſationem anno uel biennio finiri non potuerunt.ff.l.15.§ qui poſt inſcriptionem.

Si reus mortuus ſit.ff.l.15.§ ſi propter.C.tt.6.l.2.

Si pupillus cuius nomine accuſationẽ inſtituerat, mortuus ſit.ff.l.14.

2 *Ex cauſa & accuſatione à qua deſtitit.*

Si ab accuſatione inutili, à qua exceptione ſubmoueri poterat.ff.l.j.§ ſi accuſationẽ.uſq; ad § ſuſpecti.l.4.l.4.in prin.l.11.

Si à cauſa priuata deſtitit.C.l.j.

Si à ſuſpecti tutoris accuſatiõe.ff.l.j. § ſuſpecti.

Si à iudicio extraordinario.ff.l.15. § an ad eos.

Si à iudicio ſtellionatus, expilatæ hęreditatis, furti & iniuriarum.ff.l.7.§ fin.

Si ab eo quod dixerit aliquem in S.C. Turpilianum incidiſſe.ff.l.j.§ item ſi dicat aliquis.

3 *Ex perſona deſiſtentis.*

De nunciatore qui per notoria indicia prodit. l.6.§ nunciatores.

De muliere.ff.l.j.§ at quin Papinianus.§ meritò igitur dicendum.l.4.in prin.C.l.5.

De minore.ff.l.j.§ meritò igitur dicendum.

De hærede accuſatoris.ff.tt.2.l.19.

4 *Ex tempore, quo deſtitit.*

Si antequam detulerit crimen, & cauſam ordinauerit.C.l.j.

Si ltbello principi dato, in quo minatus eſt ſe crimen obiecturum.ff.l.5.

Si prouocatione interpoſita deſtitit.ff.l.j.§ fin.

De reliquis uide paulo ſuperius ex cauſa propter quam, &c.

5 *Ex conſequentibus.* Si poſtea rurſus accuſare paratus ſit.ff.l.15.§ ſi propter.

Si reus poſtea defunctus ſit.ff.l.15. § ſi propter. C.tt.6.l.2.

Si fideiuſſor conuentus ſit.C.l.2.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si de calumnia eius qui deſtitit, quęri nõ potuiſſet.ff.l.15.§ eos de.

III. *Aduerſus quos competat?*

De eo qui accuſationẽ ſubmiſit, aut inſtigauit, aut mãdauit & inſtruxit: & de ipſo accuſatore ſubmiſſo.ff.l.j.§ incidit in hoc. l. 15. in prin. tt. 19.l.34.§ fin.lib.49.tt.14.l.22.§ fin.l.24.

De fideiuſſore accuſatoris.C.l.2.

IIII. *Apud quem competat?*

Præſidis ſuper ea re notio eſt.ff. l.j. § itẽ ſi dicat'

V. *Quid ueniat in hoc iudicium.*

De quarta bonorum parte.C.tt.44.l.j.

De quinq; libris auri.ff.lib.47.tt.15.l.3.§ fin.

De exilio.C.tt.44.l.2.

VI. *Euentus.*

Damnatus ſit infamis.C.l.2.tt.44.l.j.§ fin.

Item amplius agere uel accuſare prohibetur.ff.l. 2.C.l.3.l.4.l.6.

EVENTVS REO DAMNATO Cap.15.

¶ I. *De ſententia exequenda, & puniendo.*

1 *An exequenda ſententia, & dãnatus puniẽdus? Diſtinguitur:*

1 *Ex perſona damnantis, & pœnam irrogantis.*

Si is damnauit, cui damnandi, & pœnę irrogandæ ius non eſt.ff.tt.19.l.2.§ fin.

Quibus igitur ius damnandi, & pœnæ irrogandæ competat, ſciendum eſt.

Ius deportãdi quib. competat.ff.tt.19. l. 2. § conſtat.tt.22.l.6.in prin.l.7.in prin.§ ſicut autem.

Ius in metallum damnandi quib. competat.ff.tt. 19.l.8.§ præfecto.

Ius in exilium mittendi.C.tt.47.l.2.

Ius confiſcandi.C.tt.48.l.j.

Ius mulctę dicendę.ff. lib. 5. tt.j.l. 2. § fin.lib.50. tt. 16. l. 131. § fin. C. lib. j. tt. 52. l.2.l.3.l.4.l.6.in prin.

Si decuriones uel principales quid capitale admiſerint, imperatori ſcribendum. ff. tt. 19. l. 27.§ de decurionibus.uſq; ad finem legis.

Vtrũ proconſul ſuos uel legati ſui comites puni re poſsit.ff.tt.19.l.6.§ ſi quos comitum.

De reliquis uide ſ cap.9.membr.8.

2 *Ex conſequentibus.* Si prouocatū ſit.ff.tt.19.l.2. ſ cum accipimus.lib.50.tt.16.l.244.C.lib.j.tt.4.l.7. ſ fin.

Si ſententia ſit mutata uel reſciſſa.ff.tt.19.l.27.in prin.l.31.ſ fin.C.tt.47.l.15.

Si poſtea probationum inſtrumēta reperta ſint ff.tt.19.l.27.in prin.

Si tempus illud quod exilio deſtinatum erat, in carcere uel cuſtodia impleuerit.C.tt.47.l.23.

Si tempus pœnæ præfinitum impletum ſit.C.tt.47.l.23.l.4.

Si damnatus ad pœnam ſuſtinēdam inutilis ſit factus.ff.tt.19.l.22.

Si pœna remiſſa ſit, uide j cap.18.

3 *Ex reliquis contingentibus diſtinctionis*, uide ſ ca.12.in fin.

2 *Quali & quanta pœna ſit puniendus.*

Si iudex ita pronunciauit: Vim feciſti. ff. tt. 19. l.32.

Vel ita: Calumniatus es.ff.tt.16.l.j.ſ calumniatorì bus,uerſ.Nam ſiquidem.

Vel ſine temporis præfinitione in uinculis eſſe iuſſerit.C.tt.47.l.10.

3 *Vbi puniendus?*

Latrones ibi furca figendi ſunt, ubi ſunt graſſati.ff.tt.19.l.28.ſ famoſos.

De reliquis uide ſ cap.membr.9.

4 *Quando puniendus.*

De pœna differenda,ſi mulier dānata prægnans ſit.ff.tt.19.l.3.

Si ſeruus damnatus domino rationes reddere debet,ac diſponere.C.tt.49.l.j.

Si damnatus dicat ſe habere aliquid quod principi referat.ff.tt.19.l.6.in prin.

¶ II. *Reliqui euentus reo damnato.*

Damnatus amittit ciuitatem.ff.tt.19.l.2.ſ cōſtat poſtquam.l.6.ſ fin.l.29.tt.22.l.6.in prin.l.7.ſ ſi ue ad tempus.

Quidam extorres ciuitate fiunt, & hi quæ iuris ciuilis ſunt non habent: quæ uerò iuris gentium ſunt,habent.ff.tt.19.l.17.

Amittit libertatem damnatus.ff.tt.19.l.6.ſ fin.l.28.ſ diuus Hadrianus.l.29.

Seruus pœnę efficitur.ff.tt.19.l.8.ſ in miniſteriū. ſ quicunq;.ſ ſeruos l.12.l.17.l.36.

Filius matris damnatæ utrū liber an ſeruus naſcatur.ff.tt.19.l.29.ſ diuus Hadrianus.tt.23.l.4. C.tt.47.l.4.

Patria poteſtas ſoluitur.ff.tt.22.l.4. C.tt.51.l.6.

Domini poteſtas amittitur.ff.tt.19.l.8.C.tt.47.l.13.

Matrimonium an ſoluatur.ff.tt.20.l.5.ſ quòd ſi deportata.

Statua damnati detrahenda.ff.tt.19.l.24.

Ea quæ illis teſtamento relicta ſunt,pro nō ſcriptis habentur.ff.tt.19.l.17.l.33.

Deportatus manumittere non poteſt.ff.tt. 22. l.2.

Relegatus ius teſtamenti faciendi retinet.ff.tt.2. l.7.ſ ſiue ad tempus.

De liberis damnatorum.ff.tt.22.l.3.

De cadauerib.punitorum ſepeliendis. ff. tt.24.

Relegati & deportati interdictis locis abſtinent,exilioq; exules obtēperent.ff.tt.19.l.4.l.28, ſ in exulib.tt.22.l.7.ſ conſtitutū eſt. Pœna ſi refugiunt.ff.tt.19.l.8.ſ inter eos qui.uſq; ad ſ in miniſterium.l.28.ſ in exulibus.

DE PVBLICATIONE BOnorum. ff. tt.26. C.tt.49. Cap.16.

¶ I. *De publicatione bonorum damnati.*

1 *Cauſæ ex quibus bona publicanda.*

Si damnatus ſit.ff.l.j.in prin.

Mutatur hoc ius Nouell.17. ſ oportet autem.c. 134.ſ fin.

Diſtinguitur ſequentibus modis.

Si plures liberos dānatus habeat.ff.l.7. ſ ſi plures liberos.l.9.ſ quod uerò.C.l.10.in prin.

Si deſcendentes,aſcendentes,uel uxor damnati ſuperſint.Nouell.c.134.ſ fin.

Si ſeruus uel filiusfamilias damnatus ſit.C.l.j. l.3.

Si decurio ſit damnatus.C.l.10.ſ decurioni.

Tali pœna damnatus eſſe debet,quę aut uitam, aut ciuitatē,aut libertatē adimat.ff.l.j. in prin. C.l.10.in prin.

Si deportatus ſit.C.l.10.in prin.tt.47.l.8.ff. li. 50. tt.17.l.97.

Si relegatus ſit.C.tt.47.l.8.ff.tt.22.l.j.l.3.l.4.l.7.ſ ad tempus.

Si in perpetuum exilium ſit relegatus. ff. tt. 22.l. 4.lib.49.tt.14.l.39.in prin.

Si in metallū datus ſit.C.l.4.ff.lib.49. tt. 14. l. 12.

Si pœna remiſſa ſit,uide j cap.18.

2 *Antecedentia.*

De iuſſu imperatoris.C.tt.48.

De indagine bonorum celebranda,& bonis officio tradendis.C.l.7.

3 *Quibus publicanda, & inter quos?*

Spolia fiſco non debētur.ff.l.6.ſ fin. ſed officialibus,militibus,legatis barbarorum,&c. danda ſunt.ff.l.6.ſ pannicularia.Sunt autem ſpolia,quibus quis indutus eſt,cū ducitur ad ſupplicium. ff. l.6.ſ pannicularia.

Pannicularia ſpiculatoribus & optionibus debētur.ff.l.6.ſ pannicularia.Quid ſint pannicularia.ff.l.6.in prin. ſ pannicularia.

4 *Quid & quantum publicandum.*

De parte liberis damnati cōcedenda.ff.l.j. ſ etiā hi.uſq; ad fin.legis.l.7.in prin.ſ ex bonis.uſq; ad fin.legis.C.l.6.l.8.l.10.

De parte patrono concedenda.ff.l.7.ſ ſi in libertinum.

De dote uxore damnata,an marito cedat.ff. l.3. l.4.l.5.an patri dānatę dos cedat.ff.l.5.ſ quòd ſi deportata.

De rebus uxoris damnati, de dote,antenuptiali donatione,alijſq; à damnato uxori donatis ei ſeruandis.C.l.9.in prin.ſ ſed in ijs. Nouell. c.134.ſ fin.

De eo ſolo fiſco uindicando, quod in dominio proprio habuit,cum obligari cœpit: itē de eo quod agens tam ſuo quàm alieno nomine cōparauit.C.l.9.ſ ſed in ijs.

De ijs quę poſt pœnā irrogatam adquirit. C.l.2.

De eo quod ante reatum in filios contulit.ff.l.9. ſ ſi quid etiam,uſq; ad fin. legis.

Ea ſola

Ea ſola deportationis ſententia aufert, quæ ad fiſcum perueniunt.ff.lib.50.tt.17.l.97.

5 *Euentus publicationis.*

Dotę publicata maritus actiones aduerſus fiſcū ſaluas habet.ff.l.4.

Tutoris bonis publicatis, pupillus actiones ad uerſus fiſcum ſaluas habet.C.l.5.

¶ II. *De publicatione bonorum non damnati.*

ff.tt.21.C.tt.50.

Sed & damnati bona interdum publicātur iure antiquo, ſcilicet ſi reus accuſatorem corrupit.ff.l.j.l.2.in prin.lib.49.tt.14.l.29.in prin.

Si in carcerem ductus ſit.ff.tt.20.l.2.

Si ante ſententiam in reatu mortuus ſit.ff.l.2.ſ ſi is de cuius. l.3.ſ ſi qui autem.C.l.2.lib.10.tt.j. l. 10.ff.lib.48.tt.2.l.20.tt.4.l.11.lib.49.tt. 14. l. j . in prin.uerſ.uel eum deceſſiſſe.l.45.ſ j.

Si pendente appellatione rea mortua ſit.ff.li.49. tt.14.l.9.

Si reus manus ſibi intulit,nec perpetrauit. ff.l.3. ſ ſic autem.

SI MORTEM SIBI IPSI *conſciuit reus.*

ff.lib.49.tt.14.l.45.ſ eius bona. Diſtinguitur:

1 *Ex cauſa propter quam ſibi mortem conſciuit.*

Intereſt qua ex cauſa quis ſibi mortem conſciuerit.ff.l.3.ſ ſic autem.

Si metu criminis imminentis.ff.l.3.in prin.C.l.j. l.2.ff.lib.49.tt.14.l.45.ſ eius bona.

Si tædio uitæ,impatientia doloris, uel alio modo finierit uitā.ff.l.3.ſ ſi quis autem.ſ ſic autē. C.l.j.tt.2.l.12.ff.lib.49.tt.14.l.45. ſ eius bona.

Si pater,quòd filium ſuum occiderit,manus ſibi intulit,ff.l.3.ſ uideri.

2 *Ex antecedentibus, & ſpecie criminis ob quod ſibi mortem conſciuit.*

Non prius bona confiſcanda ſunt, quàm conſtiterit,cuius criminis gratia manus ſibi intulerit.ff.lib.49.tt.14.l.45.ſ eius bona.

Si antea nec poſtulatus fuit,nec in ſcelere deprehenſus.ff.l.3.in prin.C.l.j.

Si eius criminis reus poſtulatus fuit, propter quod damnatus neq; morte, neq; deportatione eſſet afficiendus.ff.l.3.in prin.neq; ipſe conuictus bonis careret.ff.l.3.ſ idem reſpondit.

Si furti reus fuit.ff.l.3. ſ idem reſpondit.

3 *Ex conſequentibus.* Si hæredes parati ſint,defunctum innocentem oſtendere.ff.l.2.in prin. l.3.ſ fin.

DE INFAMIA. ff.lib.3.tt.2.C.lib.2.tt.11. Cap.17.

¶ I *Cauſæ ex quibus notantur infamia.*

Si iudicio publico damnatus ſit.ff.li.48.tt.j.l.7.

Si ex l.Iulia de adulterijs fuerit damnatus.ff.l.2.ſ miles.

Si in iudicio publico calumniatus uel prœuaricatus ſit.ff.l.j.ſ qui in iudicio.l.4. ſ calumniator uſq; ad ſ fin.

Si priuato iudicio condemnatus ſit. ff.lib.48.tt. j.l.7.

Si furti, ui bonorum raptorum, iniuriarū, de dolo malo & fraude condemnatus ſit.ff.l.j.ſ qui furti.l.4.ſ fin. l.5.l.6.in prin.lib.48.tt.j. l.7. C. l.5.l.8.l.10.Inſt.lib.4.tt.16. ſ ex quibuſdam.

Si expilatæ hæreditatis iudicio damnatus ſit. C. l.12.

Si ex crimine ſtellionatus ſit condemnatus. ff. l. 13.ſ fin.

Si ex delicto militari ueteranus ſit cōdemnatus. C.lib.12.tt.36.l.7.

Si pro ſocio,tutelæ, mādati,depoſiti iudicio condemnatus ſit.ff.l.j.ſ qui pro ſocio.l.6. ſ māda ti.uſq; ad fin.legis.C.l.22.Inſt. lib. 4. tt. 16. ſ ex quibuſdam.

Si pactus ſit ne ſecum ageretur.ff.l.j.ſ qui furti. l.4.ſ fin.l.5.l.6.ſ pactus ue inquit.ſ qui iuſſu. l.7.C.l.18.Inſt.lib.4.tt.16.ſ ex quibuſdam.

Si precibus impetrauit,ne ſecum ageretur.ff.l.6. ſ pactus ue.

Si iureiurando delato iurauit ſe non deliquiſſe. ff.l.6.ſ qui iuſſu.C.l.18.ſ fin.

Si ignominiæ cauſa ab exercitu dimiſſus ſit.ff.l.j. in prin.l.2.in prin.uſq; ad ſ miles.

Si miles exauthoratus fuerit, hoc eſt, arma illi ſint detracta. ff.l. 2. ſ ſed etſi eum.

Si artis ludicræ,pronunciādi ue uel quęſtus cauſa in ſcenam prodierit.ff.l.j.ſ.j.l.2.ſ ait prætor.uſque ad fin.legis.l.3.l.4.in prin.uſq; ad ſ ait prętor.C.l.21.

Si lenocinium fecerit.ff.l.j.ſ qui lenocinium.l.4. ſ ait prætor.uſq; ad ſ calumniator.

Si mulier mortuo marito intra id tēpus quo uirum elugere moris eſt,nuptias iterauerit, uel pater eam matrimonio collocauerit,uel quis eam duxerit,filium ue ſuum eam ducere paſſus eſt.ff.l.j.ſ qui eam quæ.l.8.cum quatuor.ll ſequentib.l.13.in prin.l.25.C.l.15.

Si parentes,liberos,reliquoſq; cognatos mortuos non eluxerit.ff.l.11.in prin.l.23.l.25.

Si bina ſponſalia,binas ue nuptias eodē tempore habuerit,uel filium filiam ue habere paſſus fit.ff.l.j.ſ fin.l.13.ſ j.uſq; ad ſ ex compromiſſo.

Si per calumuiam uentris nomine in poſſeſſionem mulier miſſa eſt,uel pater eam mitti paſſus eſt.ff.l.15.cum quatuor.ll.ſequentib.

Si cōtra partē,pro qua teſtimonium quis dixit, pronunciatum ſit,an teſtis fiat infamis.ff.l.21.

Si plus debito tributorum nomine exegit, & ideo in duplum condemnatus eſt,C.l.2.

Si bonis paternis ſe abſtinuit.C.l.7.

Si bonis ceſſit.C.l.11.

Si pater teſtamento filios increpauit.C.l.13.

Si improbum fœnus exercet, & uſuras uſurarū exigit.C.l.20.

Si corpore quæſtum facit mulier.ff.l.24.

Si ictus fuſtium ſuſtinuit.ff.l.22.C.l.14.l.16.

Si in carcerem uel in uincula coniectus ſit. C.l.j.

Si ad tempus in opus publicum datus ſit.C.l. 6.

DISTINCTIONES GENERALES, *eius,ſi in famoſo iudicio ſit condemnatus.*

Si condemnatus appellauit.ff.l.6.ſ j.

Si alieno nomine condemnatus eſt. ff. l. 6.ſ ſi quis alieno.

Si publica patriæ negocia geſſit.C.l.9.

Si hæres defuncti nomine ſit condemnatus.ff.l. 6.ſ ſi quis alieno.l.14.

Si causa ab initio per procuratorem agitata est. ff.l.6.§ fi quis alieno.
Si arbiter compromissarius condemnauit.ff.l.13. § ex compromisso.
Si non causa cognita pronunciatum est, sed extrinsecus quid elocutus est iudex.ff.l.13.§ quãtum ad infamiam.C.l.17.l.19.
Si pœna in sententia non sit adiecta.C.l.12.
Si ita dixit iudex:callido commento uideris accusationis instigator fuisse.ff.l.20.
Si admonuit iudex, ut ad melioris uitæ frugem se reformaret.C.l.19.
Si pœna grauior quàm lex statuit, imposita est. ff.l.13.§ pœna.usq; ad § fin.C.l.4.ff. lib. 48. tt. 19.l.10.§ fin.
Si minor pœna imposita sit.C.l.3.l.4.

2 *Qui notantur infamia.*

De filijs notati.ff.lib.48.tt.19.l.26.lib.50.tt.2.l.2.§ nullum.
De propinquis, notis, familiaribus & adfinib. C.lib.9.tt.47.l.22.
De reliquis, uide paulo superius uers. si mulier mortuo, consequent.

3 *Quandiu notentur infamia.*

Tempore pœnæ finito,finitur infamia. C.l.3.l. 4.l.6.lib.10.tt.59.l.j.l.2.ff.lib.48.tt.10.l.13.§ j.

DE PŒNAE REMISSIONE, item euentus reo restituto, pœnaq; liberato.ff.tt.23.C. tt.51.

Cap. 18.

¶ 1 *Causæ ex quibus pœna remittenda.*

Non facile pœna est remittenda.C.tt.47.l.14.
Si in metallum damnati,operi faciẽdo, inutiles redditi sunt.ff.tt.19.l.22.
Si tempus pœnæ finitum sit.C.tt.47.l.23.l.24.ff. tt.10.l.13.§ j.

2 *A quibus remittenda?*

Solus Imperator pœnam remittendi & liberandi ius habet,non præsides.ff.tt.19.l.4.§ fin.l. 9. § istæ ferè.l.31.tt.18.l.1.§ fin.

3 *Euentus pœna remissa,& reo restituto.*

Quæ restituantur.

Restituere est,honoribus,ordini & omnib.cæteris restituere.C.l.j.l.13.§ fin.
De domini potestate,an seruus restitutus in domini potestatem reuertatur?Non.ff.tt.18.l.j. § fin.tt.19.l.8.§ fin.l 10.in prin.l.28. § serui cæsi. l. 34.in prin.C.tt.47.l.10.l.13.tt.51.l.8.
De patria potestate.C.l.6.l.9.l.13.
De iure patronatus.ff.l.j.
De administratione tutelæ finita,patre reuerso. C.l.13.§ quibus si.
De infamia abolenda.C.tt.43.l.3.tt.51.l.7.l.10.
De locis militiæ ademptis. C.l.7.
Filio nato ex matre in metallum damnata & restituta,iura cognationis restituuntur.ff.l.4.
De bonis publicatis.ff.l.2.C.l.2. l.13. § fin. tt. 49. l.4.
De actionibus inferendis.C.l.5.l.11. ff. lib. 50. tt. 16.l.21.
De actionibus excipiendis.ff.l.2.l.3.C.l.3.l.4.l.12. ff.lib.50.tt.16.l.21.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS. ff. tt. 4. C. tt. 8.

Cap. 19.

Hactenus de publicis iudicijs in genere,sequitur nunc de ijs in specie:& primùm de publico iudicio læsæ maiestatis.

1 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit.*

Ex crimine maiestatis,quod sacrilegio proximũ est.ff.l.j.in prin.
Si aduersus populum Romanum, uel aduersus securitatem eius quid commissum sit. ff. l. j. § maiestatis.l.3.§ j.
Si cui⁹ opera dolo malo factũ sit,quo armati homines cum telis,lapidibus'ue in urbe sint,cõueniant'ue aduersus rempub.locaúe occupẽt, uel templa,quoúe cœtus cõuentusúe sint,hominesúe ad seditionem cõuocentur.ff.l.j.uers. quo armati.C.tt.30.
Si milites sollicitauerit, cõcitaueritúe,quo seditio,tumultusúe aduerſ⁹ rẽpub.fiat.tt.l.j. § fin.
Si cum militib.uel priuatis sceleſtam inierit factionẽ,uel etiam cum barbaris, aut factionis ipsius susceperit sacramentum,uel dederit. C. l.5.in prin.
Si cuius opera factum sit,quo quis cõtra rẽpub. arma ferat,uel faciat.ff.l.j.uers. quo'ue quis cõtra.l.4.in prin.
Si iniussu principis bellum gesserit, delectũ habuerit,exercitumúe cõparauarit.ff.l.3.C.lib.11. tt.46.l.j.Nouell.c.17.§ præter cætera.
Si cuius opera factũ sit,quo magistratus populi Romani,quiúe imperium, potestatemúe habet occidatur.ff.l.j.uers.cuiusúe opera.C.l.5.in prin.
Si cuius opera dolo malo consilium initum fuerit, quo obsides iniussu principis interciderent.ff.l.j.uers.quo tenetur.
Si fecerit ut ex amicis hostes fiant, neúe rex exteræ natiõis populo Romano obtẽperet.ff.l.4.
Si hostem concitauit,ff.l.3.in prin.
Si hostib.populi Romani nunciũ,literasúe miserit,signumúe dederit,feceritúe quo hostes populi Romani consilio iuuentur contra rẽpub. ff.l.j.uers.quiúe hostibus.
Si cuius opera dolo malo hostes commeatu,armis,telis,equis,pecunia,aliaúe qua de re aditi erunt,utúe obsides,pecunia,iumenta hostibus aduersus rempub.dentur.ff.l.4.
Si aurum,arma,uinum, &c.ad hostes uel barbaros transtulerit,uel ijs uendiderit.C. lib. 4. tt. 41.tt.93.l.2.lib.12.tt.45.l.j.
Si barbaris conficiendi naues peritiam tradidit. C.tt.47.l.25.
Si exercitum in insidias deduxerit: uel exercitũ, prouinciam,uel ciuitatem hostibus prodiderit.ff.l.4.§ cuiusúe dolo.l.10.
Si castra hosti concesserit.ff.l.3.in prin.
Si hostem fugientem susceperit,uel dissimulauerit.ff.lib.48.tt.19.l.40.
Si cuius dolo factum sit, quo minus hostes in potestatem populi Romani perueniãt.ff. l. 4.
Si ad hostes perfugit.ff.l.2.uide j̃ lib.3.cap.2.
Si in bello cesserit,hostemúe arcere noluerit. ff. l. 3.

Si im-

Si imperium, exercitum'ue populi Romani deseruerit.ff.l.2.l.3.uide insuper j̃.li.3.cap. 12. uers. de desertoribus.
Si imperatori maledixerit.C.tt.7.l.j.
Reliqua huius generis,suis subiecta sunt locis.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si per temeritatem fecerit.ff.l.7. § hoc tamen.
Si is qui noneſt sanæ mentis, fecerit.ff.l.7.§ hoc tamen.
Si reus decesserit.ff.l.11.C.l.6.l.7.in prin.
Si coniurationem prodiderit.C.l.5.§ fin.

2 *Quibus competit hoc iudicium.*

De famosis & militibus.ff.l.7.in prin.
De mulieribus.ff.l.8
De seruis aduersus dominos, & libertis aduersus patronos.ff.l.7.in prin.

3 *Aduersus quos competat?*

De ijs qui quid prædictorum fieri curant.ff.l.3.§ fin.
De satellitibus & conscijs. C. l. 5. § id quod de prædictis.

4 *Quid ueniat in hoc iudicium, & quæ sit pœna huius criminis.*

De morte.ff.l.3.in prin.C.l.5.in prin.Inst.li.4. tt. fin.§ publica autem.
De memoria rei post mortẽ damnanda.Inst.lib. 4.tt.fin.§ publica.C.l.7.in prin.
De reliquis pœnis uide j̃.euentus.
De præmio delatoris.C.l.5.§ sanè si quis. tt. 24. l.2.

5 *Actus huius iudicij.*

1 *De quæstionibus & tormentis.*

Qui torquẽdi omnes.omnino cuiuscũq; sint dignitatis.ff.lib.48.tt.18.l.10.in prin.C.l.3.l.4.
De ipso accusatore torquẽdo,& eo cuius instinctu ad accusationem accesit.C.l.3.

2 *De officio iudicis in cognoscẽdo,et examinãda causa.*

ff.l.7.§ hoc tamen.

6 *Euentus huius iudicij.*

De publicatione bonorũ.ff.l.9.l.11.C.l.5.in prin. l.6.in prin.l.7.in prin.§ fin.
De dote uxori seruanda.C.l.5.§ uxores.
De ijs quæ filijs donauit,etiã publicandis.C.l.5. § uxores.
De filijs damnatorũ.C.l.5.§ Filij uerò.§ uxores.
De filiabus.C.l.5.§ ad filias.§ Falcidia etiam.
De emancipatione,dote,donatione, & alia qua libet alienatione,non ualet.C.l.5.§ emancipatio.l.7.§ sic & Diuus.
De manumissione dãnati.C.l.7.§ sic & Diuus.
De solutione dãnato facta.C.l.7.§ sic & Diuus.
De ijs qui pro reis interuenire tẽtauerint, notabiles fiunt.C.l.5.§ deniq;.

DE CRIMINE PECVLATVS, sacrilegi,& de residuis,ff.tt. 13.C.tt.28.& tt.29.

Cap.20.

¶ I *De crimine peculatus.*

1 *Causæ ex quibus competit peculatus iudicium.*

Ex crimine peculatus.est autẽ peculatus, pecuniæ publicæ aut sacræ furtum.ff.l.9.§ Labeo. Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.
Si rem sacram uel publicã intercipiat quis, uel in suum usum conuertat.ff.l.j.l.4. in prin.
Si in aurum,argẽtum'ue aut æs publicũ quid indet uel immisceat,quo id peius fiat.ff.l.j.
Si quasi fisci creditor debitum fisci acceperit.ff.l. 9.§ eodem capite.
Si ij qui in moneta publica operantur,extrinsecus sibi pecuniam forma publica signant, uel signatum furantur.ff.l.6.§ qui cum in.
Si in tabulis public.minorẽ pecuniã,quàm quid uenierit uel locatũ sit,scripserit.ff.l. 10. in prin.
Si publicarũ tabularum inspiciendarum,describendarum⁊ potestatem sine iussu eius,qui ei rei præest,fecerit.tt.l.9.§ senatus.
Si tabulam æream legis,formam'ue agrorũ,aut quid aliud continentem refixerit.uel quid inde immutauerit: uel in tabulis publicis quid deleuerit uel induxerit.ff.l.8.
Si muros perforauit.ff.l.11.De muris uide etiam alia j̃.lib.3.cap.21.membr.de muris.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re subrepta.*Non nisi res sacra, religiosa uel publica subrepta sit.ff.l.j.in prin.l.4.in prin.l. 9.§ Labeo.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.
Si Deo donatam rem abstulerit.ff.l.4. in prin.
Si res ciuitatis abstulit.ff.l.4.§ fin.li.47.tt.2.l. 81.
Si ex metallis Cæsaris aurum, argentum'ue furatus sit.ff.l.6.§ fin.
Si præda ab hostibus capta sit.ff.l.13.
Si thesaurum tollat.ff.l.4.§ non sit locus.
Si ex muris aliquid abstulit.ff.l.11.
Si circa tabulas publicas deliquerit.ff.l.8.
Si pecuniam priuatã subtrahat.ff.l. 9. § Labeo.

2 *Ex persona subripientis.*

Si is cuius periculo res,eam subripuerit, ut si ædituus ea quæ ei tradita sunt subripiat.ff.l.9.§ Labeo.
Si ij qui in moneta publica operãtur, pecuniam exinde subripiant.ff.l.6.§ qui cum.
Si iudices tẽpora administrationis pecunias publicas subripuerint.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.C.tt.28.

2 *Aduersus quos competit?*

De eo cuius dolo factum est,ut contra legẽ peculatus fieret.ff.l.j.
De eo qui furanti signum præbuit.ff.l.6.§ fin.
De eo qui aurum ablatum illicitè habuit,& conflauit.ff.l.6.§ fin.
De ministris & ijs qui subreptas pecunias susceperunt.Inst.lib.4.tt.fin. § item lex Iulia pecul. C.tt.28.
De hæredibus.ff.l.14.

3 *Quid ueniat in hoc iudicium.*

De aquæ & ignis interdictione.itẽ de deportatione.Inst.lib.4.tt.fin.§ itẽ lex Iulia pecul.ff.l.3.
De quadruplo soluendo.ff.l.6.§ fin.l.13.
De reliquis pœnis.ff.l.6.§ fin.l.10.§ fin.C. tt.28. Inst. lib.4.tt.fin.§ item lex Iulia peculatus.

4 *Quamdiu competat?*

Intra quinquennium.ff.l.7.

5 *Euentus.*

Sicut omnia iura,ita bona quoq; amittit.ff.l.3.

¶ II. *De sacrilego seperatim.*

1 *Causæ ex quibus competit hoc iudicium de sacrilegio.*

Si sacrilegium sit cõmissum, quid sit sacrilegium.

ff.l.9.in prin.
Si priuata ſacra,uel ædiculas incuſtoditas tentauerit.ff.l.9.in prin.
Si rem priuatam ex loco ſacro ſubripiat.ff.l.5.
Si ſepulchrum uiolauerit.C.tt.19.l. 5.
Si diuinæ legis ſanctitatẽ omittat, aut negligat, aut offendat.C.tt.29.l.j.
Si de principali iudicio diſputetur.C.tt.29.l. 2.

2 *Aduerſus quos competit.*

De eo cuius dolo alius ſubtraxit.ff.l.10.§ diuus.

3 *Quid ueniat, ſeu quæ ſit pœna ſacrilegij?*

ff.l.4.§ mãdatis.l.6.in prin.uſq; ad § qui cum. l.9.in prin.l.10.§ fin.

¶ III De *reſiduis.*

1 *Cauſæ.*

Si pecuniam publicam in alium uſum delegatã retinuit,neq; in eum uſum conſumpſit.ff.l.2.l. 4.§ lege.l.9.§ ſenatus.
Si apud aliquem ex locatione,emptione, alimẽtaria ratione ex pecunia quam accepit,alia'ue qua cauſa pecunia public.reſedit.ff.l.4.§ lege.
Si is qui cum in prouinciam iret,pecuniam quæ penes ſe erat,ad ærarium profeſſus retinuit.ff. l.9.§ fin.

2 *Pœna.*

Hac lege damnatus,amplius tertia parte quàm debet punitur.ff.l.4.§ lege.

DE VI PVBLICA ET PRIuata.ff.tt.6.& 7.C.tt.12. Cap.21.

¶ 1 *Cauſa ex qua iudicium* L.*Iuliæ de ui competit.*

Si aliquid per uim factum ſit.ff.lib.50.tt.17.l.194. in prin.

DISNIGVITVR:

1 *Ex ſpecie facti per uim,& modo quo uim facit.*

Si arma,tela,domi ſuæ agro'ue uel in uilla coegerit.ff.tt.6.l.j.
Definitio teli.ff.tt.6.l.9.l.11.§ telorum.
Si bucellarios uel Iſauros,armatos'q; ſeruos per ciuitatem & agros habeat.ff.tt.6.l.3.in prin.C. l.10.
Si cõuocatis hominib.uim fecerit,quo quis uerberetur, pulſetur,neq; homo ſit occiſus.ff.tt.7. l.2.l.3.tt.6.l.10.§ hac lege.C.l.4.
Si ſine armis uim fecerit,& aliquẽ ex agro ſuo deiecerit.Inſt.lib.4.tt.fin.§ itẽ ex L.Iulia.ff.tt.7. l.5.tt.6.l.3.§ eadem lege.
Si autor ſeditionis & tumultus fuerit populo concitato.ff.lib.48.tt.19.l.38.§ Authores.
Si ſe turbulentis acclamationibus popularium accõmodauerit.ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ſolent.
Si turbę ſeditionis'ue faciendę cõſilium inierit, aut homines in armis habuerit. ff. tt. 6.l.3.in prin.
Si conuocata ſeditione uillas uel ædes expugnauerit,expilauerit,effregerit,ff.tt.6.l. 3. § eadem lege.l.11.in prin.
Si in publico cum telo fuerit.ff.tt.6.l.3. § eadem lege.
Si telis & armis bona rapuerit.ff.tt.6.l.3. § eadẽ lege.tt.7.l.3.
De latronibus famoſis.ff.lib.48. tt. 19.l.28. § famoſos.
De graſſatoribus.ff.tt.19.l.28.§ graſſatores.
Si hominem incluſerit & obſederit.ff.tt.6.l.5. in prin.
Si puerum rapuit & incluſit.ff.tt.6.l.6.C.l.3.
Si puerum uel fœminam per uim ſtuprauit.ff.tt. 5.l.29.§ fin,tt.6.l.3.§ præterea punitur.C.l.3.
Si cœtu,concurſu,turba,ſeditione incendium fecerit.ff.tt.6.l.5.in prin.
Si ex incendio quid rapuerit:uel
Si in incendio cum gladio aut telo rapiendi cauſa fuerit,uel prohibẽdi dominum res ſuas ſeruare.ff.tt.6.l.3.§ eadem lege.
Si ex naufragio quid rapuerit,& nautis uim fecerit.ff.tt.7.l.j.§ eadem pœna.
Si quis reũ uinxerit,impedieritq; quo minꝰ Romę intra ſtatutum tempus adſit.ff.tt.6.l.8.
Si cœtum & concurſum fecit,quo minus quis in ius produceretur:itẽ ſi quæſtionem de alterius ſeruo habuerit.ff.tt.7.l.4.
Si dolo malo fecit,,quo minus iudicia tutò exerceantur, aut iudices ut oportet, iudicent. item:
Si cum telo dolo malo in cõcione fuerit,aut ubi iudiciũ publicè exercetur.ff.tt.6.l.10.in prin.
Si per uim aliquem ſibi obligauerit.ff.tt.6.l. 5. in prin.l.10.in prin.
Si ab alio quid extorſit,quod,p alio pignori dedit.Nouell.c.52.in prin.uſq; ad § enimuerò.
Si fecerit quo minus homo ſepeliatur,quo magis funus diripiatur,diſtrahatur,ff.tt. 6. l. 5. in prin.lib.47.tt.12.l.8.

2 *Ex perſona eius qui uim facit,& eius cui facit.*

De eo qui imperiũ poteſtatem'ue habet. ff. tt.6. l.7.l.10.in prin.
Si legatos,oratores,comitesue pulſauerit,autin iuria affecerit.ff.tt.6.l.7.§ fin,lib.50.tt.7.l.17.

3 *Ex cauſa & antecedentibus.*

Si iure ſuo utitur.ff.lib.50.tt.17.l. 197. § non uidetur.
Si creditor rem debitoris occupauerit, uel intra uerit nullo concedente. ff.tt. 7.l.7.l.8.C.l.5.l.7. lib.8.tt.14.l.3.
Si eum à quo prius fuit deiectus, deiecit.C.l.7.
Si iuſſu domini ſeruus uim fecerit. C.l.8.
Si tutandæ ſalutis ſuæ cauſa telum geſſerit.ff. tt. 6.l.11.§ fin.
Si promercij cauſa arma habuerit,uel hæreditate ei obuenerint.ff.tt.6.l.2.
Si uenationis uel itineris uel nauigationis cauſa arma coegerit,uel homines habuerit.ff.tt.6. l.j.l.10.§ excęptus eſt.

2 *Aduerſus quos competat?*

De eo qui homines ad uim faciendam commodauit.ff.tt.6.l.4.
De conuocatis ad uim faciendam. ff. tt.l.7.3.
De eo qui raptori raptam rem ſeruat.C.l.9.
De domino ſeruo delinquente,& ipſo ſeruo.C. l.4.in prin. l. 8.

3 *Apud quem competat?*

De præſide prouinciæ. C.l.3.l.4.

4 *Quid ueniat in hoc iudicium,& quæ pœnæ?*

Si armata uis arguitur,deportatio ei irrogatur: ſi uerò ſine armis,in tertiam partẽ bonorum ſuorum publicatio imponitur.Inſt. lib.4. tt. fin.§ item lex Iulia.
Si quis in ea ſeditione ſit interemptus, ultimo ſupplicio punitur.C.l.6.
De deportatione.C.l.7.§ fin.
De publicatione tertiæ partis bonorum.Inſt.li. 4.tt.fin.§ item lex Iulia.ff.tt.7.l.j.in prin.l.8.C. l.7.§ fin.
De aquæ & ignis interdictione. ff. tt. 6. l. 10. § fin.
De quadruplo ſoluendo,Nouell.c.52.§ propterea ſancimus.
De centum libris auri.C.l.10.in prin.
Serui ultimo ſupplicio puniuntur.C.l.8.
Viles & infames perſonæ,& qui ſępius uim perpetrauerint,pœna conſtitutionum tenentur. C.l.8.§ uiles.
Si minori pœna iudex damnauerit.C.l.8.§ fin.

5. *Euentus.*

Ius prouocandi ab hoc iudicio non eſt. C.l.6.§ fin.
De infamia damnati.ff.tt.7.l.j.in prin.8.C.l. 8. § quod ſi illi.
De infamia iudicis uiolentiam non punientis. C.l.8.§ fin.
De actione à fiſco,ad quem tertia pars bonorũ delata eſt,excipienda.C.l.2.

6. *Adfinia remedia.*

De ciuili actione.C.l.7.in prin.
De conſtitutionibus principum.ff. tt.7.l.j. § eadem pœna.

DE RAPTV FOEMINARVM. C. tt. 13. l. j. Cap. 22.

1 *Cauſæ ex quibus datur hoc iudicium.*

Si quis mulierem rapuit,camq; per uim ſtuprauit.ff.tt.6.l.3.§ præterea punitur.l.5. §. fin. Diſtinguitur:
Siue uirgo rapta ſit,ſiue uidua, ſiue libera ſiue ancilla,nihil intereſt.C.l.j.in prin.
Si ſanctimonialis ſit fœmina.C.l.j.in prin. § fin. lib.j.tt.3.l.5.l.41.
Si nupta mulier rapta ſit.C.l.j.§ quæ multo magis.
Si ſponſam ſuam ſponſus rapuit. C. l. j. § quæ multo magis.
Si uolens rapta ſit.C.l.1.§ pœnas autem.
Si parentes mulieris paſsi ſunt, uel iniuriam remiſerunt,C.l.j.§ niſi etenim.ff. tt.6.l.5.§ fin.

2 *Quibus datur?*

De parentibus,conſanguineis, tutoribus, curatoribus,patronis & dominis mulierum.C.l.j. § ne igitur.
De extraneis.ff.tt.6.l.5.§ fin.

3 *Aduerſus quos datur?*

De iis qui auxiliũ præbuerunt.C.l.j. § ne igitur. § pœnas autem.
De his qui comitati ſunt.Item de conſcijs, miniſtris & ſuſceptoribus.C.l.j. § pœnas autem.

4 *Vbi, & apud quem competit?*

Competit ſine fori præſcriptione.C.l.j.§ fin autem poſt.

5 *Quid ueniat in hoc iudicium?*

De ultimo ſupplicio.Inſt.lib.4.tt. fin.§ item lex Iulia.C.l.j.in prin.ff.tt.6.l.5.§ fin.
De ſeruis reis concremandis.C.l.j.§ fin.
De bonis raptoris raptæ uindicandis, uide j. Euentus.

6 *Quando competit?*

Sine quinquennij præſcriptione competit. ff. tt. 6.l.5.§ fin.tt.5.l.29.§ fin.

7 *De requirendis reis.*C.l.j.fin autem poſt.

8 *Euentus.*

Damnato ius prouocandi non competit. C. l.j. § quibus etiã.
De bonis raptoris raptæ uindicandis.C.l.j. § & ſiquidem.uſq; ad ne c ſit facultas. Nouel.c. 143.c.150.

9 *Adfinia remedia.*

De cæteris legibus ſuper hoc crimine ſublatis. C.l.j. § fin.
De adulterij crimine & iudicio.C.l.j.§ quæ multo magis.ff.tt.6.l.5.§ fin.
De lege Iulia,de ui publica.ff.tt.6.l.3.§ præterea.

DE SICARIIS ET VENEFICIS. ff.tt.8.C.tt.16.item de parricidis. Cap.23.

¶ 1 *Ex quibus competit iudicium legis Corneliæ de ſicarijs & ueneficis.*

Si quis hominem ſica uel ueneno occiderit.Inſt. lib.4.tt.fin.§ item lex Cornel.ff.l.j.in prin.
Si hominis occidendi,uel furti faciendi cauſa cũ telo ambulauerit.ff.l.j.in prin.C.l.7.ff.tt.6.l.9. l.11.§ telorum.Inſt.lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia.
Si hominis necandi cauſa uenenum confecerit, dederit,uendiderit,habuerit.ff.l.j. § præterea tenetur.l.3.in prin.uſq; ad § item is cuius.tt.9. l.2.tt.19.l.28.§ uenenarij.
Si uoluit occidere, ſed non perfecit, uide ſ. cap. 10.in prin.uerſ.ſi uoluit.
Si mortis cauſam præbuit.ff.l.15.
Si falſa indicia profeſſus fuerit,profitenda'ue curauerit,quo quis innocens circumueniretur, condẽnaretur'ue.ff.l.j.in prin.l.3.§ itẽ author.
Si falſum teſtimoniũ dolo malo dixit, quo quis publico iudicio rei capitalis damnaretur.item ſi ut magiſtratus iudex'ue quæſtionis ob capitalem cauſam pecuniam acceperit, ut publica lege reus fieret.ff.l.j.§ præterea tenetur.
Si abortionis aut amatorium poculum dederit. ff.lib.48.tt.19.l.38. § qui abortionis.
Si mulier uiſceribus uim intulit, uel medicamẽta adhibuit,quo partũ abigeret.ff.l.8.li. 47. tt. 11.l. 4.lib.48.tt.19.l.39.
Si uim intulerit,unde homo interemptus ſit. C. tt.12.l.6.
Si autor ſeditionis fuerit,ſi naufragium ſuppreſſerit.ff.l.3.§ item qui autor.
Si cuius familia ſciẽte eo arma ſumpſerit.ff.l.3. § item is cuius.
Si ſeruus ſine iudice ad beſtias datus ſit. ff. l.11. § ſeruo uſq; ad finem legis.
Reliqua ſuis ſubiecta ſunt locis. ut de incendio ad l.Aquiliam,&c.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex cauſa & antecedentibus factum.*

Si non occidendi animo fecit.ff.l.j.§ diuus.l. 3. § adiectio.C.l.j.l.5.
Si in rixa non occidendi animo claui aut cucuma hominẽ percuſſerit,ff.l.j.§ ſed ſi claui.l.17.

Si ab

Si ab alio se præcipitauerit, & super aliũ ruerit, eumq; occiderit. item.
Si putator ex arbore deiecto ramo prætereuntem occiderit.ff.l.7.
Si per lasciuiam causam mortis præbuit.ff.l. 4.§ cum quidam.
Si lustrandi causa uenenum dederit.ff.l.3.§ alio senatusconsulto.
Hac lege lata culpa pro dolo nõ accipitur ff.l.7.
Si seruus iussu domini occiderit. ff.lib.47.tt.10.l. 17.§ si iussu do.
Si stuprum sibi uel suis inferẽtem occidat.item, Si uxorẽ adulterio deprehensam occiderit.ff.l. 1.§ fin.
Si tutandæ salutis suæ causa interfecerit.ff.l.9.C. l.2.l.3.l.4.lib.3.tt.27.
Si furẽ nocturnũ occiderit.ff. l.9.C.lib 3.tt.27.l.1.

2 Ex *persona facientis seu occidentis.*

De furioso seu infante. ff.l 12.
De homine adultæ ætatis.C.l.6.
De magistratu iniustè interficiẽte ff.l. 4. in prin.
Si filius patri insidiatus sit. C.tt.1.l.14.
Si seruus domino insidiatus sit. ff. lib.48.tt.19.l. 28.§ igni.
Si quis sibi ipsi mortẽ consciuerit,uide s. cap.16. memb.11.

3 Ex *persona occisi.* nihil refert cuius cõditionis hominem interfecerit. ff.l. 1. § & qui hominẽ.
Si uiris illustribus, senatorib. & aliis qui penes Imperatorẽ sũt,sit insidiatus.C.tt.8.l.5. in prin.
Si infans occisus sit.C.l. 8.
Si dominus seruum occiderit. C. tt.14.Inst.lib.1. tt.8.§ sed hoc tempore.
Si parentem,liberos,cognatũ uel adfinem quis occiderit:uide paulo inferius de Parricidis.
Si transfugam,desertorem & latronem occiderit.ff.l.3.§ fin.C.lib.3.tt.27. l.2.
Si maleficum occiderit.C.tt.18.l.9.

4 Ex *consequentibus.* Si semel instituta accusatione reus absolutus sit.C. tt.2.l.11.

2 *Aduersus quos competit?*

De eo cuius dolo factum est.C.l.7.
Seruo sine iudice ad bestias dato, tam emptor quàm uenditor tenetur.ff.l.11.§ seruo.
Si in rixa homo percussus perierit, uniuscuiusq; ictus in hoc collectorum contemplari oportet.ff.l.17.
Si ui illata homo in isto tumultu occisus sit,non is qui interemit,sed is qui uim intulit,tenetur. C.tt.12.l.6.

3 *Quæ sit homicidij pœna.*

Ex lege Cornelia insulę deportatio est,& omnium bonorũ ademptio:sed solent hodie capite puniri.ff.l.3. § legis Corneliæ.C.l.8.
Humiliores solent bestijs subijci, altiores uerò deportantur in insulam.ff.l.3.§ legis.
In honore positi deportari solent: qui secundo gradu sunt, capite puniri.ff.l.16.
Si uxor in adulterio deprehensa occisa sit, tunc si humilis sit homicida,in perpetuũ exiliũ datur:si aliqua dignitate prędita,ad tempus relegatur.ff.l.1.§.fin.
Serui ultimo supplicio puniuntur. Inst. lib.4.tt. fin.§ item lex Cornelia de falsis.
Plus est hominẽ extinguere ueneno, quàm occidere gladio.C.tt.18.l.1.
Distinguitur insuper ex persona occisi,& causa: & quare,uide præcedentia.

¶ DE PARRICIDIS.

ff.tt.9.C.tt.17.

1 *Causæ ex quibus pœna parricidij competit.*

Si quis parentem,liberos,cognatos,&c.occiderit.ff.l.1.

Distinguitur.

Si fratrem,sororem,patruelem, matruelem, patruum,auunculum,uxorem, generum, priuignum,&c.occiderit.ff. l.1.
Si filium,filiam, nepotem & neptem occiderit. ff.l.1.§.fin.
Si adfines & patronum occiderit.ff.l.1.
Si nouercam & sponsam occiderit.ff.l.3.l.4.
Si filius emit uenenũ ut patri daret, nec potuit dare.ff.l.1.§ fin.
Si inauditum filium pater occidat,ff. tt. 8.l. 2. C. tt.15.l.1.
Si pater filium quòd nouercam adulterauit,occidit.ff.l.5.
Si per furorem parentem necauerit. ff.l. 9. § fin. lib.1.tt.18.l.13.§ fin.l. 14.
Si reus mortuus sit.ff.l.8.

2 *Aduersus quos competit?*

De eo cuius dolo parricidiũ factũ est.Inst.lib.4. tt.fin.§ alia deinde lex.ff.l.1.uersic.cuiusue dolo.
De conscijs parricidij.Inst.lib.4.tt.fin.§ alia dein de lex.ff.l.6.
De fratre sciente fratrem uenenũ necandi patris causa emisse.ff.l.2.
De eo qui sciens pecuniam ad parricidium subministrauit.ff.l.7.

3 *Pœna parricidij quæ sit?*

De pœna legis Corneliæ de sicarijs,Inst.li. 4.tt. fin.§ alia deinde lex.ff.l.1.
Filius sciens fratrẽ uenenum emisse necandi patris causa,relegandus est.ff.l.2.
Qui parentem occiderit, more maiorum uirgis sanguineis uerberatus,& culleo insutus cũ cane,gallo,&c.Inst.lib.4.tt.fin.§ alia deinde lex, ff.l.9.in prin.C.tt.17.l.1.
Qui alios præter patrem,matrem,auũ,auiam occiderit,capitali pœna uel ultimo supplicio plectitur.Inst.lib.4.tt.fin. § alia deinde lex. ff. l.9. in prin.

DE PLAGIARIIS. ff.tt.15.C.tt.20. Cap.34.

¶ 1 *Iudicium legis Fauiæ de plagiarijs,publicum est.*

Inst.lib.4.tt.fin.§ est & inter.C.l.13.

2 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit?*

Si liberum hominẽ uel seruum alienũ suppressit quis,celauit,in uinculis habuit.ff.l.3.in prin. l.5.l.6.§ idem princeps.C.l.2.l.5. l.9.
Si liberum hominẽ uel seruum alienũ quis uendidit,donauit,in dotem dedit, permutauit.ff.l. 1.l.4.C.l.7.l.15,lib.3.tt.15.l.2.
Si seruum alienũ intercepit.ff.l.6.in prin.
Si per uim alienum seruum abripiat.C.l.1.
Si seruo alieno persuaserit ut à domino fugeret, ff.l.6.§ fin.C.l.2.

Distin-

DISTINCTIONES GENERALES.

Si seruum alienum bona fide possidet, & putat eum quem suscepit suum esse, dominijq; quæstionem moueat.ff.l.3.in prin.l.5.C.l.8.l.14.
Si seruus fugitiuus ut pascereturoperas suas de tẽtatori locauit,alijsq; antea eodem modo locauit.ff.l.6.§ idem princeps.
Si liberum hominem debiti nomine detinet, locat,aut pignori capit.C.lib.4.tt.10.l.12. Nouell. c.134.§ quoniam uerò & hoc.
Si homo suppressus uel uenditus decesserit. ff. l. 3.§ fin.
Si ciuiliter actum sit.C.l.1.

¶ *De eo si dominus seruum suum fugitiuum uendat.*

ff.l.2.§ fin.C.l.6. Distinguitur.
Si socij & cohæredes in diuisione rerum communium licitationem de fugitiuo seruo inuicem faciant.C.l.6.
Si dominus mandauit, seruum fugitiuum apprehendum & uendendum. ff.l.2. § item non pertinere.lib.18.tt.1.l.35.§.si quis amico.
Si hoc modo uẽdidit,ut si apprehensus esset,lesset emptus.ff.l.2.§.fin.C.l.6.§ fin.
Si absentem seruum uendidit.ff.l.2.in prin.

3 *Aduersus quos datur?*

De socio criminis.ff.l.6.§ fin.
De eo cui homo alienatus est. ff. l.4.l.6.§ fin. C. l.10.

4 *Per procuratorem non competit.*

C.l.2.

5 *Apud quem competat.*

De procuratore Cæsaris, & præside prouinciæ. C.l.4.
De rectore prouinciæ.C.l.12.
De eo ubi degit uenditus.C.lib.3.tt.15.l.2.

6 *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium.*

Pecuniaria pœna in usu esse desijt.ff.l.7.
Pro modo delicti coercentur, & plerunq; in metallum damnantur.ff.l.7.C.l.16.
De capitis supplicio. Inst.li.4.tt.fin.§ est & inter. C.l.7.
De reliquis pœnis.Inst.lib.4.tt.fin.§ Est & inter. C.l.16.Nouell.c.134.§ quoniam uerò & hoc.
De rebus furtiuis, quas seruus fugitiuus susceptus secum abstulit.C.l.12.

7 *De subscriptione accusatoris.*

C.l.3.

8 Euentus. *Venditio liberi hominis statũ eius non mutat.*

C.l.11.

9 *Adfinia remedia.*

Ciuilis actio.C.l.1.
Serui corrupti actio.C.l.2.
Furti actio.C.l.12.

DE ADVLTERIIS ET STVPRO. ff. tt. 5. C. tt. 9. Cap. 25.

¶ 1 *Qua lege iudicium de adulterijs introductum sit.*

ff.l.1.

¶ 2 *Causæ ex quibus hoc iudicium competit.*

Si adulterium uel stuprum commissum sit. Differentia adulterij & stupri. ff.l.6. § lex stuprum: l.34.§ fin.
Si domum uel agrum adulterio cõmittendo præbuit.ff.l.8.l.9.l.10.in prin.§ mulieres.l.29.§ hoc quinquennium.l.32.§ fin.
Si internuncius uel minister huius criminis fuerit.Nouell.c.134.§ si quando adulterij.
De lenocinio admisso. ff.l.2.§ lenocinij. usq; ad § si simul. l.10.§ fin.lib.3.tt.2.l.4.§ ait prætor. C.l. 2.lib.1.tt.4.l.13.lib.11.tt.40.l.6.Nouell.c.14..c.fi.
Si maritus de uxoris adulterio quid accepit. ff. l. 2.§ lenocinij. l.8 in prin. l.11.in prin. l.29.§ plectitur.usq; ad § sex menses.
Si uxorem suam maritus patitur delinquere.ff.l. 2.§ lenocinij.
Si mulier ex uiri adulterio aliquid accepit.ff.l.33. § fin.
Si mulier uel alius pro comperto stupro aliquid accepit. ff.l.10. § mulieres. l.29.§ plectitur. C.l. 10.l.24.
Si uir infamãdę uxoris suę causa adulterum subiecit,ut ipse eam deprehenderet. ff.l.14.§ si uir.
Si adulterũ deprehensum dimisit. ff.l.29. in prin.
Si cuius dolo factũ est,ut in adulterio deprehensus pecunia se redimeret. ff. l.14. in prin. l.32. § fin.
Si mulierem cupidinis, nõ matrimonij causa cõtinet.ff.l.34.in prin.
Si confabulatus sit cum alterius uxore,is cui an tea maritus propter suspicionem denunciauit, Nouell.c.117.§.ad hæc uerò.usq;ad § fin.
Si maritus mulierem in adulterio deprehensam retinuit. ff.l.2.§ lenocinij. l.29.in prin. l. 33. § si quis.l.39.§ mulierem.C.l.2.l.30.§ in primis.
Vel dimissam reduxit. ff.l.33.§ si quis.l. 40. § fin. C.l.7.l.17.Nouell.c.134..§ mulier uerò.
Si quis damnatam adulterij duxerit in uxorem. ff.l.29.§ quod ait. lib. 25.tt.7.l.1.§ qui etiam. C. l.7.
Si mulier adultero nupserit. ff.l.11. § licet mulier.
De incesti crimine.ff.l.7.§ fin.l.38.in prin. usq; ad § imperatores. l.39.§ præscriptione.§ incesti. § fin.l.44.tt.18.l.4.l.5.
Si miles sororis filiam in contubernio habuerit, licet non in matrimonio,ff.l.11.§ militem.
Si tutor uel curator pupillam suam uel adultam in uxorem duxerit.ff.l.7.in prin.C.tt.10.
Si quis duas uxores simul habeat. C.l.18.lib. 5. tt. 5.l.2.
Si mulier, cum audiuisset maritum suum absentem esse defunctũ, alij se iunxerit,& prior maritus sit reuersus.ff.l.11.§ mulier.
Si ex lege repudio non misso alius eam uxorem duxerit.ff.l.43.
Si uir subiacet fœminæ.C.l.31.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *personis inter quas adulterium est commissum.*

Si inter seruas stuprum uel adulterium sit commissum.ff.l.6.in prin.
Si cum ancilla commissum sit. C. l.25.l.29.ff. lib.1. tt.18.l.21.
Si seruus adulterium admiserit. C.l. 26. ff.tt.2.l.5.
Si seruus cum uxore domini adulterium commiserit.ff.l.33.in prin
Si mulier proprijs seruis se iunxit.C.tt.11.l.1.
Si libertus cum patrona,uel patroni uxore, filia uel matre commiserit.ff.l.42.

Si tutor pupillam ſuam corruperit, C. tt. 10. l. j.
Si mares cum maribus coierint, Inſt. lib. 4. tt. fin. ſ item lex Iulia. C. l. 31. Nouell. c. 141.
Si in uirginem uel uiduam commiſſum ſit. Inſt. lib. 4. tt. fin. ſ item lex Iulia. ff. l. 6. ſ lex ſtuprum. l. 34. ſ fin.
Si minor annis adulterium commiſit. ff. l. 36. l. 38. ſ fratres. ſ inceſtum.
Si nondum uiripotentem uirginem corrupit. ff. lib. 47. tt. 10. l. 25. lib. 48. tt. 19. l. 38. ſ qui nondum.
Si cum meretrice commiſſum ſit. C. l. 23.
Si is commiſit qui in honore uel miniſterio publico eſt. ff. l. 38. ſ fin.

2 *Ex cauſa facti & antecedentibus.*

Si lenocinio mariti factum ſit. ff. l. 2. ſ qui hoc dicit. C. l. 28.
Si uir adulterum ſubiecerit ut uxorem in adulterio deprehenderet. ff. l. 14. ſ ſi uir.
Si mulier lenocinium fecerit, aut operas ſuas in ſcenam locauerit. ff. l. 10. ſ fin.
Si ſine dolo malo fecit. ff. l. 43.
Si uim paſſa eſt mulier, an teneatur. ff. l. 13. ſ ſiquis planè. l. 39. in prin. C. l. 20.
Si per uim quis mulierem corruperit, uide ſ cap. 22.

3 *Ex conſequentibus factum.*

Si adulter mortuus ſit. ff. l. 17. ſ fin. l. 18. l. 19. in prin.
Si adultera mortua ſit, an cum adultero agi poſſit. ff. l. 11. ſ adulterij. l. 39. ſ in matrimonio. l. 44.
Si mulier adultera in eodē matrimonio perſeuerauerit. ff. l. 11. ſ uolenti. l. 26. l. 33. ſ ſi quis.
Si adultera adultero nupſerit. C. l. 27.
Si reus abſens ſit, uide j̄ per quos competat.
Si accuſator inſtituta accuſatione deceſſerit. C. l. 13.
Si accuſator deſtitit. ff. l. 2. ſ marito. l. 11 ſ ſocer. C. l. 16 ſ fin.
Si crimen abolitū ſit. ff. l. 39. ſ duos. C. l. 16. in prin. l. 30. in prin.
Si de crimine accuſator pactus ſit. C. l. 10.
An abſoluto uel dānato adultero, adultera quoque abſoluta uel damnata uideatur. ff. l. 17. ſ fin. l. 19. in prin. C. l. 13. l. 34. Nouell. c. 134. ſ ſi quis autem de adult.
Abſoluto adultero nupta accuſari non poteſt. l. 17. ſ fin. ibi, Si abſolutus. ff. l. 19. ſ ſi eo tempore, uſq; ad fin. legis.
Si adultera nupta ſit, prius adulter accuſandus eſt, de quo uide j̄. quādo & quamdiu competat.

¶ 3 *Quibus competat accuſatio adulterij?*

1 DE MARITO

adulteræ & de mariti iure accuſando.

In primis marito competit accuſatio. C. l. 30. ſ in primis.

Diſtinguitur:

Ex perſona mariti.

De filiofamiliâs. ff. l. 6. ſ filius familiâs. l. 37.
De marito impudico. ff. l. 13. ſ iudex.
Si duos reos ex alio crimine habeat. ff. l. 6. ſ fin.
Si lenocinio mariti uxor adulterata ſit. ff. l. 2. ſ ſi publico. ſ extraneus. lib. 24. tt. 3. l. 47.

Ex perſona mulieris.

Si mulier uulgaris ſit, & in eā, ſi uidua eſſet, impunè ſtuprum committeretur. ff. l. 13. ſ ſed & in ea.

Ex tempore commiſſi adulterij.

Si in priore matrimonio commiſſum ſit. ff. l. 5. l. 13 ſ fin.
Si antequam eam duxit, ſit commiſſum. ff. l. 13. ſ ſi quis uxorem. ſ fin. C. l. 8.
Si cum adhuc cōcubina eius eſſet, uel antequam pater nuptijs conſentiret. ff. l. 13. ſ ſi quis uxorē.
Si cum adhuc minor 12 annis eſſet, cum in domū mariti eſt deducta. ff. l. 13. ſ ſi minor.
Si poſtquam repudiauit eam, commiſit. C. l. 35. l. 28.
Si cum apud hoſtes eſſet, mulier commiſit. ff. l. 13. ſ ſi quis planè.

Ex conſequentibus.

Si maritus negauit ſe acturum. ff. l. 15. ſ ſi negauerint.
Si poſt accuſationem inſtituram deſtitit. ff. l. 2. ſ marito. l. 40. ſ fin. C. l. 16. ſ fin.
Si in eodē matrimonio perſeuerauit. ff. l. 11. ſ uolenti. C. l. 11. l. 26.
Si in matrimonio defuncta ſit. ff. l. 39. ſ in matrimonio.
Si uxorem dimiſſam reduxit. ff. l. 40. ſ fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si iniuſta uxor ſit. ff. l. 13. in prin. C. l. 22.
Si inceſtum cum ea commiſſum ſit. ff. l. 13. ſ diuī.
Si uxoris animo tantum eam habeat, cum reuera non ſit. ff. l. 13. ſ diui.
Si concubina eius ſit. ff. l. 13. in prin.
Si ſponſa eius ſit. ff. l. 13. ſ diui. ſ ſi minor. C. l. 8.
Si ei quidem deſponſata ſit, alij uerò in matrimonium data. ff. l. 11. ſ quærebatur.

2 *De reliquis quibus hæc accuſatio competit.*

De ſponſo uide paulo ſuperius, uerſ. ſi ſpōſa, &c.
De patre mulieris. ff. l 22. ſ in accuſatione.
Vtrum pater an maritus in accuſando præferatur. ff. l. 2. ſ ſi ſimul. l. 3. l. 15 in prin. C. l. 30. ſ in primis.
De extraneis poſt patrem & maritum. ff. l. 2. ſ fin. l. 3. ſ extraneus. tt. 6. l. 5. ſ fin.
De marito & extraneis. ff. l. 4. ſ ante.
Proximis, neceſſarijſq; perſonis tantum competit ius accuſandi hoc iudicio, non extraneis. C. l. 30.
An alius adulterū, alius adulteram accuſare poſſit. ff. l. 17. ſ quæritur.
De mulieribus & uxore adulteri. C. l. j.
De ſeruis. C. l. 24.
De minore 25 annis. ff. l. 15. ſ lex Iulia. uſque ad ſ præſcriptiones.
De liberto, an patronum accuſare poſsit. ff. l. 38. ſ liberto.
De eo qui negauit ſe acturum. ff. l. 15. ſ ſi negauerint.
De eo qui ab accuſatione deſtitit, uide paulo ſ uerſ. Si poſt accuſatio.

3 *Aduerſus quos competat?*

De eo qui ſtuprum uel adulterium ſuaſit. ff. l. 12.
De eo qui domum præbuit. item de internuncijs ac miniſtris & alijs, uide ſ cauſas ex quib. competit.

4 *Per quos competat?*

Per procuratorem accuſatio nō competit. C. l. 19.
Nec etiam rei defenſio. ff. l. 11. ſ ea quæ. C. l. 13. l. 15. uide inſuper j̄.

5 *Vbi*

5 *Vbi competat?*

In ea prouincia, in qua adulterium eſt cōmiſſum. C. l. 12. in prin. l. 15.
De plano etiam competit. ff. l. 11. ſ ſexaginta.

6 *Quando & quamdiu competat?*

Marito & patri ſuo iure accuſandi competit intra ſexaginta dies. ff. l. 11. ſ ſexaginta. l. 14. ſ marito. C. l. 6.
De quinquennio. ff. l. 11. ſ adulterij. l. 29. ſ præterea. ſ hoc quinquennium. ſ fin. l. 39. ſ præſcriptiones. C. l. 5.
Quando dies cedat, deq; diebus utilibus & inutilibus. ff. l. 4. in prin. uſq; ad ſ ſi ante. l. 11. ſ quidā. ſ ſexaginta. l. 29. ſ ſex menſium. ſ præterea. ſ quinquennium. uſq; ad ſ fin. l. 30. l. 31. C. l. 5. l. 6. in prin. l. 15. l. 21.
Intra ſexaginta dies priores extraneo non competit. ff. l. 14. ſ marito.
Non poſſunt adulter & adultera ſimul accuſari. ff. l. 15. ſ fin. l. 17. ſ quęritur. l. 32. ſ fin. l. 39. ſ duos. C. l. 9. inceſti tamē crimen aduerſus duos ſimul intentari poteſt. ff. l. 7. ſ fin. l. 39. ſ inceſti.
Si adultera nupta ſit priuſquam ei ſit denunciatū, prius adulter accuſandus, & reus peragendus eſt. ff. l. 2. in prin. l. 5. l. 16. l. 17. in prin. uſq; ad ſ quæritur. ſ ſed non abs re. l. 39. ſ nupta prius. ſ tt. 2. l. 5. ſ fin. C. l. 14.
Si uerò nupta non ſit, liberum eſt accuſatori ab adultera incipere. ff. l. 5. l. 15. ſ ſi in uiduitate.
De prius accuſanda uxore quàm ſeruo adultero. ff. l. 33. in prin.
Antequam uir de lenocinio ſit accuſatus, adulter accuſari poteſt. ff. l. 39. ſ nuptæ quoq;.
Durante matrimonio, in quo adulterium commiſſum eſt, non datur, de quo uide ſ 3. Ex conſequentib. uerſ. ſi mulier adultera.
De accuſatione eius qui in honore, uel in miniſterio publico eſt, differenda. ff. l. 38. ſ fin. item eius qui reipub. cauſa abeſt. ff. l. 15. ſ legis Iuliæ. uſq; ad ſ ſi negauerint. C. l. 13. l. 15.
Si mulier uentris nomine in poſſeſſionem miſſa eſt, differenda eſt accuſatio. ff. lib. 37. tt. 8. l. 8.
Si mulieri impubes filius ſit, non propterea differtur. ff. l. 11. ſ defuncto.

7 *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium.*

Honeſtis irrogat pœna, publicatio dimidiæ partis bonorum: humilibus corporis coercitio cū relegatione. Inſt. lib. 4. tt. fin. ſ item lex Iulia.
De publicatione bonorum, uide j̄ euentus.
Mulier ſubdita pœnis competentib. in monaſterium datur. Nouell. c. 134. ſ ſiquando adulterij. uſq; ad ſ ex quo uerò. ſ ſi quis autem.
Si tutor pupillam ſuam corruperit. C. tt. 10. l. j.
Si mulier proprijs ſeruis ſe iunxit. C. tt. 11. l. j.
Si ancilla deuirginata uel ſeruus ſtupratus ſit. ff. lib. j. tt. 18. l. 21.

8 *Actus huius iudicij.*

De inſcriptione accuſatoris. ff. l. 30. ſ in primis. l. 35.
De præſcriptionibus opponendis. Quæ opponendæ, uel non. C. l. 28. l. 33. quando opponendæ. ff. l. 15. ſ præſcriptiones.
De dilationibus in hoc iudicio nō dandis. ff. l. 41.
De quæſtionibus & tormentis in hoc iudicio. ff. l. 27. tota l. 28. l. 33. in prin. l. 39. ſ fin. C. l. 3. l. 6. ſ fin. l. 32. l. 36. lib. 5. tt. 17. l. 8. ſ ſeruis ſcilicet.

9 *Euentus.*

De calumnia accuſatoris. ff. l. 14. ſ fin. l. 15. ſ lex Iulia. l. 30. in prin. C. l. 6.
De præuaricatione & tergiuerſatione accuſatoris. ff. l. 39. ſ duos. C. l. 10. l. 16. l. 24. l. 30. ſ ſed etiam his.
De publicatione bonorum damnati. Inſtit. lib. 4. tt. fin. ſ item lex Iulia. Nouell. c. 134. ſ præterea de ſubſtantia. ſ ſed ſi prædictum. ſ ſi quis autem de adulterio. c. 117. ſ ſi de adulterio.
De præiudicio, an filio adulteræ præiudicetur. ff. l. 11. ſ quæ propter. lib. 37. tt. 8. l. 8.

10 *Adfinia remedia.*

Actio legis Aquiliæ, iniuriarū & ſeruī corruptī. ff. l. 6. in prin.
De adultero deprehſeno retinēdo 20 horis, & teſtibus inducēdis eius rei teſtandæ cauſa. ff. l. 25.

¶ *De iure occidendi adulterum & adulteram.*

Quibus competat hoc ius.

De patre. ff. l. 20. cum trib. ll. ſequētibus. l. 24. ſ fin. l. 32. in prin. tt. 9. l. 5. C. l. 4.
De marito. ff. l. 22. ſ fin. l. 24. l. 38. ſ imperatores. uſque ad ſ ſiquis. tt. 9. l. 5. Nouell. c. 117. ſ adhæc uerò.

Diſtinctiones generales.

ff. l. 24. ſ fin. l. 42. C. l. 4.

DE FALSIS.

ff. tt. 10. C. tt. 22. Cap. 26.

¶ 1. *Cauſæ ex quibus iudicium de falſis competit.*

Si falſum commiſſum ſit. Falſitas autē nihil aliud eſt, quàm uerorū imitatio. Nouell. c. 73. in prin. committitur autem falſum uarijs modis.

1. *In ſcriptis & in tabulis.*

Si in rationibus, tabulis, cereis ue, uel alia aliqua re ſiue conſignatione falſum fecerit quis, uel ut uerum non appareat cælauerit, amouerit, deleuerit, interciderit, ſubiecerit, reſignauerit. ff. l. j. ſ qui in rationibus. l. 16. ſ Paulus. l. 23.
Si falſum inſtrumentū recitauerit. ff. l. 13. ſ ordine.
Si inſtrumentum ſubripuerit. ff. l. 16. in prin.
Si inſtrumenta apud iudicē prolata probare non poſsit. ff. l. 31.
Si chirographum alterius imitatur, aut libellum uel rationes intercidat, deſcribat: nō ſi in computatione uel in ratione mentitus eſt. ff. l. 23.
Si ſcripſerit quid factum, quod factum non eſt. C. l. 13.
Si obrepſerit præſidi tam per acta quàm per libelli interpellationem: & in precibus mētitus eſt. ff. l. 28.
Si falſis conſtitutionibus & reſcriptis uſus eſt. ff. l. 33. C. l. 4. ff. lib. 47. tt. 13. l. j.
Si nomine prætoris literas falſas reddidit, edictū ue falſum propoſuit. ff. l. 25.
Si ſciens falſum conſcripſit, uel recitauit in tabulis publicis. ff. tt. 4. l. 2.
Si edicta propoſita uel album corrupit. ff. l. 32. in prin. lib. 2. tt. j. l. 7. cum duab. ll. ſequentib.

2 *In teſtamentis & codicillis.*

Si teſtamentum uel aliud inſtrumentum falſum ſcripſerit, ſignauerit, recitauerit, mutauerit, ſubiecerit, amouerit, cælauerit, deleuerit, interle-

uerit,resignauerit.ff.l.2.l.9.§ pœna.l.16.in prin. l.26.C.l.14.Inst.lib.4.tt. fin.§ item lex Cornelia de falsis.
Si signum adulterinum fecerit,sculpserit, expressserit.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia.
Si codicillos ante testamentum scriptos, in quibus legatum ei adscriptum est,confirmauit. ff. l.22.§ qui codicillos.
Si libertates uel legata testamẽto data sua manu ademit.ff.l.5.l.6.§ si institutus.l.22.§ adimendo.
Si hæres institutus exhæreditationẽ filij uel alterius nominatim adscripsit.ff.l.6.§ si institutus.
Si legatum sibi ademit,uel se exhæredauit. ff.l 22. § fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si uiui testamentum aperuit,recitauit, &c. ff.l.j.§ is qui peruertit.tt.19.l.38.§ qui uiui.
Si testamentum iniustum uel irritum suppresit, uel alio modo falsum in eo commisit. ff.l.6.in prin.tt.19.l.38.§ testamentum.

Si in testamẽto uel codicillis sibi aliquid adscripsit: an pœna falsi committatur,& scriptum nullius sit momenti. Distinguitur:

Ex persona eius cui adscripsit.

Si ei in cuius est potestate, uel ei qui in eiusdẽ est potestate adscripsit.ff.l.10.l.15.§ scribere.
Si ei quem habet in potestate adscripsit. ff.l.14. in prin.
Si extraneo adscripsit, quem postea in potestate habere cœpit.ff.l.10. § fin.
Si filius matri adscripsit.ff.l.11.§ fin.
Si pater filio adscripsit.ff.l.11.in prin.l.22.§ si ei filio.§ si dominus.
Si maritus uxori adscripsit.ff.l.18.in prin.
Si dominus seruo. ff.l.22.§ item si serua. usq; ad § qui codicillos.
Si seruo communi adscripsit. ff.l.14. in prin. usq; ad § maritos.

Ex re quam adscripsit.

Si adscripserit, ut si alter hæredum sine liberis decederet,alteri portió adcresceret: & si uterq; sine liberis decederet, is demum hæres esset.ff.l. 15.§ fin.
Si liberti assignationem sibi sua manu adscripsit. ff.l.22.§ qui liberti.
Si alij restituendum legatum sibi adscripsit. ff. l. 4.4.l.4.§ fin.
Si inutile legatum sibi adscripsit.ff.l.6.in prin.
Si id quod sibi à testatore debetur,sibi adscripsit. ff.l.6.§ fin.
Si hęreditatẽ sibi adscripsit is qui ab intestato hęres futurus erat.ff.l.j.§ inter filium.C.l.j.
Si seruo suo fideicommissariam libertatem adscripserit. uel:
Si pecuniam sibi à legatario implendę conditionis causa dandam.ff.l.22.§ si testamentarius.
Si tutorem se filio testatoris adscripserit. ff. l. 8. § qui se.
Si legatum sibi ademit,uel se exhæredauit. ff.l.22. § fin.

Ex causa & antecedentibus.

Si testamentum uel codicillos scripsit. ff. l. 15. in prin.
Si iubente, dictãte uel subscribente testatore scripsit. ff.l.j.§ inter filium.l.5.l.15.§ planè consentientibus,§ idem senatus.usq; ad fin.legis.l.22.§ tem non continetur.§ fin.C.tt.23.toto.

Ex testamento,in quo sibi adscripsit.

Si in testamento iniusto, rupto uel irrito sibi adscripsit.ff.l.6.in prin.tt.19.l.38.§ testamentum.
Si in militari testamento sibi adscripsit. ff.l.j.§ ad testamenta.
Si in testamento uxoris suæ.C.tt.23.l.4.

3 *In testimonio committitur falsum.*

Si falsa testimonia,uel inter se diuersa,testes præbuerint, item:
Si ob testimonium dicendum, uel nõ dicendum, pecuniam acceperint:de quo uide j lib.2.cap.de testibus. Euentus.
Si falsas testationes fecerint, uel ad eas faciendas coierint.ff.l.j.in prin.l.9.§ pœna legis.

4 *In moneta & numis committitur falsum.*

De falsa moneta.ff.l.19.in prin.tt.13.l.6.§ qui cum. C.tt.24.
Si numos aureos raserit,tinxerit,finxerit.ff.l.8.
Si in aurum uitij quid addiderit, uel argenteos numos adulterinos conflauerit. ff.l 9. in prin. tt.13.l.j.
Si numos stanneos uel plumbeos emat uel uendat.ff.l.9.§ eadem.

5 *In pondere & mensura falsum committitur.*

Si pondera aut mẽsuras falsauit uel corrupit,dolo ue malo fraudem fecit. ff. l.32.tt.19. l. 37. lib. 47.tt.11.l.6.§ onerant.lib. 4.tt.3.l.18.§ de eo. C. lib.10.tt.70.l.9.l.13.

6 *In nomine & conditione,item in signis ac titulis falsum committitur.*

Si nomen quis mutat,uel falsum nomen aut cognomen asseuerat.ff.l.13.in prin.C.tt.25.
Si suum nomen alterius nomine deleto in literis scripsit.ff.lib.50 tt.j.l.36.in prin.
Si se pro milite gesserit,uel illicitis insignibus usus sit, uel falso diplomate uias commeauit. ff. l.27.§ fin.
Si priuatus se pro magistratu gesserit.ff.tt.4.l.3. § fin.
Si potentiorum nomina uel titulos prædijs affigit,uel eorum nomina in lite prætendit. C.lib. 2.tt.14.l.j.tt.15.l.j.l.2.
Si uela regalia suspendat.C.lib.2.tt.15.l.2.
Si titulos & signa reb.ab alio possessis imponat, uel nomẽ suum suprascribat.C.lib.2.tt.16. Nouell.c.17.§ his etiam qui.c.164.

7 *In partu falsum committitur.*

Si quis partum suppositum esse dixerit.ff l.19.§ fin.l.30.C.l.j. l.10.

Reliqua falsi genera suis subiecta sunt locis.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si sine dolo malo fecit.C.l.20.tt.25.l.j.
Si per errorem fecit.ff.l.31.§ fin. C. l. 20. tt. 23. l. 3. l.5.
Si impubes fecit.ff.l.22.in prin.
Si nesciuit legis seueritatem.ff.l.15.in prin.
Si per alium deceptus sit.C.l.4.
Si super cudendo ære facultatem sibi arripuerit, uel rescripto aliquo, uel adnotatione Imperatoris.C.tt.24.l.3.
Si pœnituit eum opere nondum perfecto.ff.l.19. in prin.

Si is

Si is qui falsos fecit codicillos,ijs nõ utatur,neq; eos defendat.C.l.8.
Si reus mortuus sit.ff.l.4.l.12.l.19.§ fin.
Si accusator de causa,in qua falsa dicit instrumenta,transegit.C.l.7.
Si accusatione instituta, eam intra tempus statutum nõ impleuerit : sitq; pronunciatum, quòd amplius falsum dicere non possit. ff.tt.2.l.18.
Si ciuiliter actum sit.C.l.16.tt.31.l.j.§ fin.
Si antea de inofficioso testamento egit, nec obtinuit.C.lib.3.tt.28.l.14.
Si accusator hæreditatem ex falso testamento adijt,uel legatum accepit.ff.l 3.C.l.3.

¶ II. *Quibus competat falsi accusatio?*

De mulieribus & pupillis.ff.tt.2.l.2.C.l.19.
De partu suppositio nõ nisi parẽtes,& ij ad quos ea res pertinet,accusare possunt.ff.l.30.
De filijs aduersus matrem.C.l.5.
De seruo aduersus dominum.ff.l.7.
De eo qui de inofficioso testamento agere non potest,an de falso possit? C.lib.3.tt.28.l.21.§ fin.
De eo qui in instrumento subscripsit.C.l.19.
De eo qui egit uel transegit,uide paulo superius, uers.si accusatur.

¶ III. *Aduersus quos competat?*

De eo cuius dolo factũ est,uide & causas ex quib. competit.
De eo qui cum prohibere posset,non prohibuit, ff.l.9.§ eadem.

¶ IIII. *Apud quem competat?*

De rectore prouinciæ.C.l.10.

¶ V. *Per quos?*

Per procuratorem non competit.C.l.16.

¶ VI. *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium.*

Deportatio,& omnium bonorũ publicatio.Inst. lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia de falsis.ff.l.j.§ fin.C.l.22.§ fin.
De capitali supplicio.C.l.22.§ fin.

DISTINGVITVR:

Pro qualitate admissi grauissimè puniendus est, ff.l.27.§ fin. C. l. 22. § fin. uide insuper & causas ex quibus competit.
Si seruus falsum commisit.Inst.lib.4.tt.fin.§ item lex Cornelia de falsis.ff.l.j.§ fin.l.8.

¶ VII. *Quando & quamdiu competat?*

Intra uiginti annos.C.l.12.
Accusatio suppositi partus nulla temporis præscriptione excluditur. ff. l. 19. § fin. nec in tempus pubertatis differtur.C.l.j.
Vt intra biennium finiatur.C.l.22.§ ultimum.

¶ VIII. *Actus huius iudicij.*

De probationibus. C.l.17.l.21. § fin, l.22.in prin.l. 24.lib.4.tt.19.l.24.tt.21.l.2.
De officio iudicis.C.l.17.l.22.in prin.

¶ IX. *Euentus & consequentia.*

Decurio accusatus deponat decurionatus honorem.C.l.21.
Debitor qui falsi crimen obijcit, ad solutionem nihilominus compellendus.C.l.2.
De eo qui falsum dixit testamentum, uel dici fecit,nec obtinuit : an ei libertas uel fideicõmissum in eo testamento relictũ debeatur. ff.l.24.
An petitio hęreditatis ex testamẽto ei competat. ff.lib.5.tt.3.l.47.C.lib.9.tt.22.l.6.
An ei querela non iure facti testamẽti,nec signati competat.ff.lib.5.tt.3.l.47.

¶ X. *Adfinia remedia.*

De fide instrumenti etiam ciuiliter quæri potest. C.l.5.l.9.l.11.l.16.l.23.l.24.
De actione in factum pœnali.ff.l.25.

DE MALEFICIS ET ARTIbus prohibitis.C.tt.18.

Cap. 27.

¶ 1 *Quæ sint artes prohibitæ?*

De maleficis,qui sint.l.5.l.7.§ quis magus.
De diuinatoribus.l.5.uers.fileat.lib.j.tt.11.l.2.
De magis,ariolo,augure,uate; Chaldæis. l.4.l.5, l.7.
De mathematicis. l.2.l.7.§ si qui magus. lib. j. tt 4.l.11.
De geometris.l.2.
De ijs qui magicis artib.usi elementa turbant,uitas insontiũ labefactant, manes accitos uentilant,ut unusquisq; suos conficiat inimicos.l.6.
De ijs qui enarrandis somnijs artem diuinandi aut simile quid horum exercent. l. 7. § si quis magus.
De ijs qui remedia adhibent, ne maturis uindemijs metuãtur imbres, aut uentis grandinisq; lapidatione quatiantur.l.4.§ Nullis uerò.

2 *Quibus pœnis coerceantur artes prohibitæ.*

l.3.l.5.§ fin,l.6.l.7.

3 *Qui puniendi?*

De eo qui prohibitas artes docet, & qui discit, l.8.
De eo qui aruspicem consulit.l.5.in prin.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE IVDICIIS PRIVATIS.

Liber secundus.

DE IVDICIIS, CAP. I.

¶ 1 *Ratio iudiciorum.*

Idcirco iudiciorum uigor, iurisq; publici tutela uidetur in medio cõstituta,ne quisquã sibi ipsi permittere ualeat ultionem.C.lib.j.tt.9.l.13.§.j.

2 *Quando & quamdiu exercenda iudicia.*

Quando exercenda? De feriis uide j lib.3.cap.18.
Quamdiu exercenda.C.lib.3.tt.j.l.11.
Causa criminalis intra biennium finiri debet.C. lib.3.tt.1.l.11.in prin.lib.9.tt.44.l.3. Nouell.c.83.§ si tamen.
Causæ ciuiles & pecuniarię intra trienniũ debẽt finiri.C.li.3.tt.j.l.11.in prin.usq; ad § & si quidẽ.
Si is qui prouinciam administrauit,post depositam administrationem,eius nomine conuenia tur, iudicium intra 20.dies finiri debet. C.lib.j. tt.47.l.j.§ fin.

3 *Pœna & euentus si intra constitutum tempus iudicium non finiatur.*

Si per actorem uel accusatorem steterit. C. lib.3.

tt.j.l.11.§ & si quidem.usq; ad § sin autem reus. lib.9.tt.44.l.j.l.2.
Si per reum steterit.C lib.3.tt.j.l.11.§ sin aũt reus. usq; ad § sin autem utraq;.
Si per iudicem steterit,C.lib.3.tt.j.l.11.§ sin autem utraq;. lib.9.tt.44.l.3.
Si per patronum causæ steterit, C.lib. 3.tt.j.l. 11. § illo proculdubio.
Si per tutorem,curatorem uel procuratorem steterit.C.lib.3.tt.j.l.11.§ si uerò causa.

4 *Causæ quibus iudicia soluuntur.*

Si trãsactum sit inter litigatores. ff.lib.2.tt.4.l. 22.
Si litigatorum alter alterum adrogauerit. ff.lib 5. tt.j.l.11.
Si actor seruus appareat.ff.lib.5.tt 1.lib.44.§.fin.
Si iudices omnes mutati sunt, an aliud sit iudicium.ff.lib.5.tt.j.l.76.
Si is qui iudicare iussit,uel qui maius imperium in ea iurisdictione habet, iudicare prohibeat: uel si ipse iudex eiusdem imperij esse cœperit, cuius erat qui iudicare iussit.ff.lib.5.tt.j.l.58.

5 *Adfinia remedia.*

De extraordinarijs cognitionib. ff.lib.50.tt.13.cũ tit.sequente.
De priuata uindicta. C.lib.j.tt.9.l.13.§.j. lib.3. tt. 27.
De compromissis,uide j̃ in fine huius libri.
De denunciatione quæ fit debitoris debitori, ne soluat. Nouell. c.88.
De sequestratione,uide paulo j̃.c.7.lib.eodem.

¶ Porrò totus iudiciorum tractatus in quinq; partes commodè diuidi potest:in personas iudiciorum,in res,in actus,in euẽtus,& in simile.Personæ iudiciorum sunt,iudex,assessores,postulantes & aduocati,procuratores & defensores. Res iudicij est,de qua controuertitur,seu litigiosa. Actus iudiciorũ sunt,in ius uocare,actionem edere,dilationem dare,excipere,cauere,litem contestari,iurare de calumnia,probare causam,cognoscere acreferre, sententiam formare ac pronunciare,appellare.Euentus iudiciorum sunt:res iudicata,iudicati actio,exceptio rei iudicatę,sententiæ executio,sumptuum, & expensarum litis restitutio,exceptio quod quisq; iuris,&c. Simile est compromissum. de quibus omnibus ordine uidendum:& primùm de personis.

DE IVDICE. CAP. II.

¶ I. De *competentia iudicis*:

Vtrum iudex sit competens,nec ne, considerandum.

1 Ex *persona ipsius iudicis.*

De eo qui neq; iurisdictioni præest,neq; à principe potestate aliqua præditus,neque ab eo qui ius dandorum iudicum habet datus est,nec ex compromisso sumptus, uel ex aliqua lege confirmatus est.ff.lib.5.tt.j.l.81.C.lib.3.tt.4.l.j.
An autem utiliter iudex datus sit,uide s̃ lib.j.cap. 4.membr. III.
De eo qui uicem alicuius iudicis obtinet.C.lib.j. tt.46.
De surdo,muto,senatu moto, fœminis & seruis. ff.lib.5. tt.j.l.12.§ non autem.
De furioso.ff.lib.5.tt.j.l.12.§ non autem.l 39.l.46.
De cæco. ff.lib.5.tt.j.l.6.lib.3.tt.j.l.j.§ quãuis aũt.
De impubere.ff.lib.5.tt.j.l.12.§ non autem.
De minore 25 annis.ff.lib.42.tt.j.l.57.
De filiofamiliâs. ff.lib.4.tt.8.l.6.lib.5.tt. j. l. 12.§ fin.
De militaribus uiris.C.lib.3.tt.j.l.15.tt.13.l.6.
De uiatore.ff.lib.5.tt.j.l.82.
De procuratore Cæsaris. C. lib.3.tt.13.l.j.tt.22.l.2. tt.26.l.j.cum trib.ll.sequentib.

2 Ex *persona actoris.*

De ipso iudice uel magistratu,eiusq; liberis,uxore,alijsq; quos secum habet.ff.lib.5.tt.j.l.48.lib. 2.tt.j.l.10.C.lib.3.tt.5.l.j.tt.24.l.3.§ sciant autem.
De patre & filio iudicis.ff.lib.5.tt.j.l.77.
De fisco & Imperatore,eiusq; procuratore. C.li. 3.tt.26.l.j.l.2.l.3.l.5.
De colono,inquilino & seruo Cęsaris.C.lib.3.tt. 26.l.11.
De suarijs. C.lib.11.tt.16.l.2.

3 Ex *persona rei conuenti.*

De domicilio rei conuenti, deq; reuocando domum suam,& de legatis. ff.lib.2.tt.j.l.20. lib. 5. tt.j.l.2.§ legatis.usq; ad § fin.l.5.§ fin.l.39.§ fin. l.42.l.50.§ sed & rescriptum. l.51.l.52. in prin. l. 65.lib.49.tt.11.l.j.l.2.lib.50.tt.7.l.3.l.5. in fine. C. lib.3.tt.13.l.2.tt.19.l.3.tt.20.tt.22.l.3. Nouell.c.68.§ Hęc nos omnia.Vide de hac re plura j̃ li.3.cap. 22.membr.de incolis & domicilio.
De eo qui alibi incola est,alibi ciuis. ff.lib.50.tt.j. l.29.
De muliere,quæ ibi conuenienda est, ubi maritus eius.C lib.10.tt.39.l.9.lib.12.tt.j.l.13.uide insuper j̃ d.membr.de incolis & domicilio.
De pupillis,uiduis & debilib.C.lib.3.tt.14.l.j.
De ipso iudice,uxore,liberis,patre eius,cęterisq; quos secum habet. ff.lib.2.tt.j.l.10.lib.5.tt.j.l.17. l.48.l.77.C.lib.3.tt.5.l.j.tt.24.l.3.§ sciant autem.
De dignitatibus & officialibus.C.lib.3.tt.25.tt.13. l.7.
De senatoribus & clarissimis.C.lib.3.tt.24.
De decurionibus,curialibus & cohortalibus. C. lib.11.tt.13.l.j.Nouell.C.151.
De iudice maiore, minore uel pari. ff. lib.2.tt.j.l. 14.lib.4.tt.7.l.3.§ fin.l.4.lib.36.tt.j.l.13.§ tempestiuum.
De fisco & diuina domo.C.lib.3.tt.26.
De actore rerum priuatarũ,& procuratore Cæsaris.C.lib.3.tt.26.l.9.
De rationali qui exactioni uel chartę inseruit.C. lib.3.tt.26.l.10.
De seruo fisci,colonis,inquilinis rei priuatę Cęsaris: item de conductoribus rerum fiscalium. C.lib.3.tt.26.l.6.l.7.l.8.l.11.
De cubicularijs Principis & Augustæ.C.lib.12.tt. 5.l.3.
De silentarijs,& eorum uxoribus. C.lib.12.tt.16. l.4.
De militantibus in sacris scrinijs,eorumq; uxoribus,parentibus, liberis & colonis. C.lib.12. tt. 19.l.12.in prin.
De agentibus in rebus.C.lib.12.tt.20.l.4.
De palatinis.C.lib.12.tt.24.l.12.
De decanis.C.lib.12.tt.27.l.2.
De his qui in schola uestis sacræ militant,horũq; matribus & uxoribus. C.lib.12.tt.26.l.3.l.4. in prin.
De ijs qui in scholis militant.C.lib.12.tt.30.l.2.
De cornicularijs & numerarijs præfecti prætorio,

rio.C.lib.12.tt.53.l.3.
De apparitoribus magistrorum militum. C. lib. 12.tt.55.l.5.
De ducibus,eorumq; apparitoribus, limitaneis & castrorum præpositis.C.lib.12.tt.60.l.8.
De militibus,uide j̃ lib.3.de re militari.
De primipilario.C.lib.12.tt.63.l.2.
De fabricensibus,eorumq; uxorib. & liberis. C. lib.11.tt.9.l.6.
De suarijs. C.lib.11.tt.16.l.2.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si plures sint rei diuersi fori. ff.lib.11.tt.2. C.lib. 3. tt.40.l.j.
Si uẽditor qui est alterius fori,emptorem defendere paratus sit.ff.lib.5.tt.j.l.49.in prin;C.lib.3. tt.19.l.j.l.2.
Si reus pendente lite alterius fori esse cœperit.ff. lib.5.tt.j.l.7.lib.2.tt.j.l.19.
Si reus decesserit,hæresq; alterius sit fori. ff.lib.5. tt.j.l.19.in prin.l.34.
Si quis apud nõ competentem iudicem agat, ibi cogitur excipere rei conuenti actionem & reconuentionem:nec potest reus eam apud aliũ iudicem proponere. ff.lib.5.tt.j.l. 22. Nouell. c 96.§ illud quoq; usq; ad § fin.

4 Ex *genere causæ & actionis.*

De causis criminalibus, & publicis iudicijs. C. lib.3.tt.13.l.5.tt.15.
De pecuniarijs & priuatis iudicijs. ff.lib.5.tt. j. l. 61.§ fin.
De actione in rem. ff.lib.5.tt.j.l.38.§ si autem per. C.lib.3.tt.19.
De causa mãdati propter rem à procuratore Cęsaris emptam.C.lib.3.tt.26.l.4.
De ui facta.C.lib.3.tt.16.l.j.
De causa statu.C.lib.3.tt.j.l.3.tt.8.l.j.tt.22.
Si quis alicuius ciuitatis imola dicatur uel negetur.ff.lib.50.tt.1.l.37.in prin.
De ratione reddenda.C.lib.3.tt.21.
De muneribus & functionibus,nec non de alijs debitis publicis.C.lib.3.tt.23.tt.25.l.j.
Vbicunq; causæ cognitio est,ibi prętor desideratur.ff.lib.50.tt.17.l.105.
De reliquis. lib.2.tt.j.l.j.cum trib. sequentib. l.12. lib.5.tt.j.l.2.§ fin.C.lib.3.tt.13.l.7.

5 Ex *repetita.*

Si de possessione sit contentio. C.lib.3.tt.16.l.j.
Ex quantitate rei petitæ. ff.lib.2.tt.j.l.11.l.19.§ fin. l.20.lib.50.tt.j.l.28.C.lib.5.tt.51.l.j. Nouell.c.15.§ & iudicare.c.82.§ præbebunt. De reliquis uide paulo superius ex genere causæ.

6 Ex *loco in quo contractum est.*

ff.lib.5.tt.j.l.2.§ omnes autem.§ planè. l.8.l.9.l. 19.§ siquis.usq; ad fin. legis. l.20.l.39.§ fin.l.43. l.45.in prin.l.65.lib.44.tt.7.l.20.C. lib.3.tt.16.tt. 18.tt.21.Nouell.c.68.§ hæc nos omnia.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si iudex eo loci nullus sit. Nouell. c.86.§ in quibus uerò.
Si iudex competens causam suscipere nolit. Nouell.c.86.
Si litigator in alia causa à iudice competente appellauit.ff.lib.49. tt.12.l.j.
Si quæstio,cui iudex non competit, competenti incidat: & de continentia causarum non diuidenda.C.lib.j.tt. 41.l.j.lib.3.tt.j.l.10.tt. 8.l.j.

Si litigatores in non competentem iudicem consentiant.

ff.lib.5.tt.j.l.51. Distinguitur sequentib. modis:
In quemcunq; consentiunt,nihil interest. ff.lib.5. tt.j.l.j.
Si in eum qui nulli præest iudicio. ff. lib.5.tt.j.l.j. C.lib.3.tt.13.l.3.
Si in minorem 25 annis.ff.lib.42.tt.j.l.57.
Si in procuratorẽ Cæsaris.C.li.3.tt.13.l.j.tt.26.l.4.
Si is in quem consenserũt,non consentiat. ff. lib. 5.tt.j.l.2.§ conuenire.
Si error interuenit. ff.lib.2.tt.j.l.15.lib.5.tt.j.l. 2. in prin l.80.
Si uoluntas mutata sit.ff.lib.2.tt.j.l.18.
Non uidetur in iudicem consensisse, qui edi sibi genus actionis apud eum desiderat. ff.lib.5.tt. j.l.33.

¶ II. *Officia iudicum.*

Iudicare munus publicum est.ff.lib.5.tt.j.l.78.
Si locus in iubendo iudicare non est comprehensus,uidetur eo loco iudicare iussisse, quo solet iudicare sine incommodo litigantium. ff.lib. 5. tt.j.l.59.
A mane usq; ad uesperas sedebit.Nouell. c.82. § sedebunt.
De reliquis eius officijs, uide j̃ cap. 25. & 26. lib. eod.item s̃ lib.j.cap.4.

¶ III. *Si iudex litem suam fecisse dicatur, actio.*

1 *Causæ ex quibus competit.*

Si iudex dolo malo in fraudem legis sententiam dixit.ff.lib.5.tt.j.l.15.
Si contra leges & constitutiones pronunciauit. ff.lib.48.tt.10.l.j.§ sed & si quis.C.lib.9.tt.8.l.j.
Si quid aduersus legis præceptum in iudicando dolo malo prætermiserit.ff.lib.5.tt.j.l.40.
Si non tota lege perspecta, una aliqua particula eius proposita iudicet.ff.lib.j.tt.3.l.24.
Si euidẽs arguatur eius gratia,uel inimicitia, uel sordes.ff.lib.5.tt.j.l.15.§ fin.
Si per imprudentiam fecit,ex quasi maleficio tenetur.Inst.lib.4.tt.5.in prin.ff.lib.44.tt.7.l.4.§ si iudex.lib.50.tt.13.l.6.

2 *Quibus competit?*

Ei quem læsit.C.lib.7.tt.49.l.2.

3 *Aduersus quos competat?*

De hæredibus.ff.lib.5.tt.j.l.16.

4 *Quid ueniat in eam?*

Quantum religioni iudicis æquũ uidebitur.Inst. lib.4.tt.5.in prin.ff.lib.50. tt.13.l.6.
De uera litis æstimatione. ff.lib.5.tt.j.l.15.§ fin.C. lib.7.tt.49.l.2.
Si filiusfamiliâs iudex litem suam fecerit. ff.lib.5. tt.j.l.15.in prin.
Si iudices pedanei pecunia corrupti esse dicãtur. ff.lib.48.tt.19.l.38.§ iudices.

5 *Quæ actio competat, & adfinia remedia.*

In factum actio est.ff.lib.50. tt.13.l.6.
Si quis iudicem uel aduersarium corrupit, corrumpẽdum ue curauit,amittit causam, aliasq; pœnas sustinet.ff.lib.48.tt.10.l.j.§ sed & si quis. l.21.C.lib.7.tt.49.l.j.

DE ASSESSORIBVS ET MINISTRIS iudicum. Cap. 3.

¶ I De *assessoribus domesticis & Cancellarijs,*

ff.lib.j.tt.21.C.lib.j.tt.47.

1 *Qui iudices possint habere domesticos uel assessores.*

C.l.8.in prin.Nouell.c.82.§ j.

2 *Qui & quales debeant esse assessores.*

De liberis & infantibus.ff.l.2.

De eo qui ex ea prouincia,in qua asidet,est oriundus.ff.l.3.l.6.C.l.10.

De eo qui antea tale ministerium gessit,C.l.5.l.6. l.12.

De eo qui alij magistratui etiam asidet. C.l.13. § nec sit concessum.

De aduocatis causarum. C.l.13.in prin.§ fin.

3 *Officia assessorum.*

Omne officium assessorum in his ferè consistit: in cognitionibus,postulationibus, libellis,edictis,decretis,epistolis.ff.l.j.

De subscriptione.C.l.2.

Ne absentibus iudicibus cognoscant. Nouell. c. 60.§ porrò & illud.usq; ad § fin.

A` publicis actibus arceantur. C.l.4.

Ne tẽpore quo asident,aduocati in eo foro sint. ff.l.5.C.lib.2.tt.6.l.6.in prin.

De manẽdo in prouincia L. dies post depositam administrationem,& de ijs exhibendis.C.l.3.l. 8.§ fin.l.9.

4 *De salarijs,& lucris horum.* ff.l.4.l.6.C.l.j.l.7.tt. 48.l.j.

5 *De immunitate horum ab indictionibus.*

C.l.11.

¶ 11 *De alijs iudicum ministris.*

Quot,qui & quales esse debeãt,&c. Nouell.c.82. § his qui lites.usq; ad § si quis uerò.

De ministris appellationũ,qui debeant esse. Nouell.c.20.c.23.§ illo uidelicet obseruando.

De officio epistolarium.C.lib.7.tt.62.l.32.§ in his autem.§ huic saluberr.l.36.§ fin.

De executoribus sententiarũ,uide j de executione sententiæ.

DE POSTVLANTIBVS ET aduocatis. ff.lib.3.tt.j.C.lib. 2.tt.6 & 7. Cap.4.

¶ 1 *Definitio,quid sit postulare.*

ff.l.j.§ postulare.lib.50.tt.13.l.j.§ aduocatos.

2 *Quot debeant esse aduocati.*

C.tt.7.l.11.in prin.§ fin.l.13.in prin.l.17.in prin. l.20.in prin.uers.hoc quoq; trãsacto.l.22.in prin. uers.hoc quoq; transacto.l.24.in prin.

3 *Qui postulare possint,uel non?*

Genera eorũ qui postulare prohibẽtur,tria sunt. ff.l.j.in prin.

De ijs qui aliqua sunt dignitate,ut illustres & clarissimi.C.lib.2.tt.12.l.25.l.26.Nouell.c.71.

De eo qui regendæ prouinciæ munus, potestatemq; susceptt.C.lib.2.tt.7.l.9.

De prætore.ff.lib.5.tt.j.l 48.

De honoratis.C.lib.2.tt.6.l.6.§ apud urbem.

De cohortalibus,& ijs qui patriæ functiones debent,suntq; aggregati decurionibus.C.lib.2.tt. 7.l.2.l.17.in prin.uers.ita ut in.

De eo qui non per statuta tempora legum cognitioni inhæsit. C.lib.2.tt.7.l.20.§ nec de cætero. l.22.§ nec decætero.

De eo qui non est imbutus sacrosanctæ catholicæ religionis mysterijs.C.lib.2.tt.6.l.8.

De eo qui sub nomine honorariorum immensa & illicita poscit.C.tt.6.l.5.

De eo qui litigatori patrocinium denegauit. C. tt.6.l.7.

De minore 17 annis.ff.l.j.§ initium.C.lib.5.tt.34. l.11.

De eo qui est sub cura.C.lib.3.tt.6.l.2.

De surdo.ff.l.j.§ propter casum.

De cæco.ff.l.j.§ casum.usq; ad § remouet.

De fœminis.ff.l.j.§ secundo loco.

De infamibus.ff.l.j.§ hoc edicto.§ pro qua sententia.

De eo qui corpore suo muliebria passus est,item:

De eo qui capitali crimine damnatus est.item:

De eo qui calumniæ causa iudicio publico damnatus est.l.j.§ remouet.

De eo qui causas agere prohibitus est.ff.l.6.§ fin. l.19.C.tt.6.l.j.

De eo cui ad tempus aduocationibus interdictũ est,uel qui ad tempus in exilium missus est. ff. l.8.

De eo qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit.ff.l.j.§ & qui operas.usq; ad § ut initio.

De libertis.C.tt.6.l.2.

De iudice,ne in eadem causa sit aduocatus.C.tt. 6.l.6.in prin.

De aduocato fisci,an cõtra fiscum postulare possit.ff.l.10.in prin. C tt.8.l.j.

De decurione, an contra patriam postulare possit.ff.l. 10.§.fin.C. tt.7.l.2.

De eo qui pro aliquo postulauit,ne contra eundem in eadem causa postulet.ff.l.11.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ij qui postulare prohibentur, pro se postulare uelint.ff.l.j.§ secundo loco.§ casum.

Si pro parente, patrono, alijsq; certis personis postulare uelint. ff.l.j.§ fin.cum quatuor ll. sequentibus.

Si non sponte,sed necessariò fungatur officio. ff. l.j.§ sed est æquissimum.l.6.in prin.

Si in integrum restitutus sit. ff. l. j. § hoc edicto. usq; ad § pro alio non postulant.

Si aduersarius eos postulare permittat. ff.l.7. lib. 3.tt.3.l.8.§ ueterani.

POENA SI QVIS POSTVLANDI *ius non habens postulauerit.*

ff.l.j.§ qui aduersus ea.C.tt.6.l.8.

4 *De aduocato nõ habentibus dando.*ff.lib.j.tt.16.l.9 § aduocatos.lib.3.tt.j.l.j.§ ait prætor.C.lib.2.tt. 6.l.7.

5 *De aduocatis examinandis.*

C.tt.7.l.11.in prin.

6 *Laus aduocatorum.*

C.tt.7.l.14.

7 *De honorarijs aduocatorum.*

De ijs à iudice statuendis.ff.lib.50.tt.13.l.j.§ in honorarijs.usq; ad § si cui cautum est.

Licita honorarij quãtitas intelligitur pro singulis causis,usq; ad centum aureos. ff.lib.50.tt.13. l.j.§ & si nomine.

De honorario à cliente promisso,an id peti possit.ff.lib. 50 tt.13.l.j.§ si cui cautum. usque ad § Diuus.C.lib.4.tt.3.l.1.in prin.

De honorario repetendo causa non acta. ff. lib. 19.tt.2.l.38.lib. 50. tt.13.l.j.§ Diuus Seuerus.

De reliquis,uide j officia aduocatorum.

8 *Priuilegia aduocatorum.*

De immunitate illorum. C.tt.7.l.3.l.6.l.8.in prin. l.19.

Quasi castrense habeat peculiũ. C.tt.7.l.4.§ omneq; quod.

De dignitate illorum officio deposito. C.tt. 7.l. 18.

De priuilegijs illorum in genere. C.tt.7.l.5.l.7.l. 13.§ fin.l.15.in prin.l.16.l.17.§ fin.l.25.

De liberis illorum. C.tt.7.l.8.in prin.l.11. § filios. l.13.§ filijs scilicet.l.19.l.20.§ & filios.l.21.§ postquam tale.l.22.§ & filios.l.24.in prin.

9 *Officia aduocatorum,& delicta.*

De actionibus & libellis formãdis ac proponendis. C.tt.57.

Ne quid ultra quàm litium poscit utilitas dicant. C.tt.7.l.6.§ ante omnia.

Ne ex industria iurgium protrahant. C. tt.7.l.6.§ nemo ex.

Ne in alijs degat regionibus,neue peregrinetur. C.tt.7.l.24.§ hoc etiam prouid.l.26.

Ne prouinciales suscipiat functiones.C.tt.7.l.3.

Si præuaricatus sit,uide ff lib.j.cap.14.membr.de præuaricatoribus.

Si ob instruendam aduocationem pecuniam acceperit.ff.lib.4.3.tt.10.l.j.§ j.l.9.§ fin.l.20.

Ne immensa & illicita poscant . C. tt. 7.l. 5. tt. 6. l.5.

Ne cum cliente suo contractum ineat uel paciscatur. ff.lib.2.tt.14.l.54.C.tt.7.l.6. § præterea nullum.

Ne aspernanter id quod ei à cliente officij gratia libero arbitrio oblatum est accipiat. C. tt.7.l.6. § nemo ex his.

Reliqua officia & delicta,uide j de actione domini aduersus procur.

DE PROCVRATORIBVS. ff.lib.3.tt.3.C.lib.2.tt.13. Cap. 5.

¶ I. *Ratio & usus procuratorum.*

ff.l.j.in prin.

II. *Definitio & diuisio.*

ff.l.j.in prin.

III. *De constituendis procuratoribus.*

1 *Qui constituere possint.*

De filiofamiliâs.ff.l.8.in prin.usq; ad § ipse quoque.l.33.in prin.

De seruo.ff.l.33.in prin.

De eo qui de statu suo litigat. ff. l. 33. § eum uerò.

De muto & surdo.ff.l.43.in prin.

De minore 25 annis.C.l.11.l.14.

De pupillo & adulto. item,

De tutore & curatore. C.l.11. ff. lib. 3. tt. 5. l. 30. § quanquam.

De infamibus.Inst.lib.4.tt.13.§ fin.

De procuratore. ff.lib.17.tt.j.l. 8.§ si quis manda. C.l.2.l.11.§ fin.l.23.

De actore ciuitatis.ff.l.74.

De fideiussoribus in causa rei procuratorem dantibus.ff.l.42.§ fin.

2 *Qui constitui procuratores possint?*

De filiofamiliâs.ff.l.8.§ ipse quoq;.

De eo qui de statu suo litigat. ff.l.33.§ eum uerò.

De furioso.ff.l.2.

De muto & surdo.ff.l.43.in prin.

De minoribus ætate. C.l.12.§ fin.

De infamibus.Inst.lib.4.tt.13.§ fin.

De potentiore.C.tt.13.

De fisco & repub.C.tt.17.

De milite.ff.l.8.§ milites.C.l.7.l.9.l.15.

De ueteranis.ff.l.8.§ ueterani.

De fœminis.ff.l.41.C.l.4.l.18.

De absente.ff.l.j.§ fin.l.2.

De inuito.ff.l.2 in prin.l 8.§ inuitus.C.l.17.

De altero reorum stipulandi uel promittendi,an ab altero reo procurator constitui possit? ff. l. 42.§ porrò si uni.

De domino pignoris,an à creditore ad Seruianã procurator constitui possit? ff.l.42.§ sed & dominum.

De hærede, an ab eo cui hæreditas restituta est, procurator dari possit.ff. l.42.§ is cui.

De pluribus procuratoribus unius litis. ff.l. 31.§ huius.l.32.

De uno à pluribus dato. ff.l.42. § si plures.

3 *Quarum rerum uel causarum procurator constitui potest.*

Dari potest procurator uel omnium bonorum, uel unius rei.ff.l.j.in prin.

Non omnes actiones per procuratorem institui possunt.ff.l.40.in prin.

De accusatione & defensione iudicij publici, uide ff lib.j.cap.9.

De actione iniuriarum ex L. Cornelia. ff. l.42. § ad actionem.

De actione populari.ff.l.42.in prin.l.45.§ qui ita. lib.47.tt.24.l.5.

De actione sepulchri uiolati.ff.l.42.in prin.

De causa pecuniaria.C.l.26.

De causa status.ff.l.33.§ eum uerò qui.

De causa suspecti tutoris.ff.l.39.§ fin.

De causa ingrati liberti.ff.l.35.§ & patronus.

De causa appellationis.C.l.2.

De causa absentiæ.ff.l.71.

De interdicto de liberis exhibendis & ducendis. ff.l.40.in prin.

De lite futura.ff.l 3.

4 *Quomodo constituendus procurator?*

Si mandatum non sit. ff.l.j. in prin.l.35. in prin.l. 40. § in his autem. lib.5.tt.j.l. 56. C. l. 12. l. 21. l. 24.

Vel coram , uel per epistolam , uel per nuncium potest constitui.ff.l.j.in prin.§ fin.

In diem & sub conditione,& usque ad diem dari potest,item in perpetuum,ff.l.3.l.4.

Gratuitum debet esse procuratoris officium. ff. lib. 2.tt.14.l.53.in prin.lib.17.tt.j.l 7.l.56.§ fin. C. l.15.

5 *Quando constituendus.*

An si lis adhuc nulla sit, constitui possit? ff.l.3.

An postquam dominus iudicium suo nomine accepit.ff.l.46.in prin.C.l.20.

IIII. *Causæ quibus procuratoris officium soluitur.*

Si actor dominum malit conuenire quàm procuratorem.ff.l.29.

Si dominus qui mandauit mortuus sit.C.l..23.

Si procurator dominũ defendere nolit, denegatur ei actio,ff.l.43.§ pœna.C.l.3.

Prouocatione interpoſita finitur ꝓcuratoris officium.C.l.17.

DE MVTATIONE PROCVRATORIS, *& translatione iudicij in ſe uel in alium.*

1 *Cauſæ ex quibus iudiciũ transferẽdum in ſe uel in aliũ,* uel non transferendum. ff. l.16. cum ſequentibus. uſque ad l.27.inclusiuè.l.55.l.64.C.l.22.lib. 3.tt.j.l.12. § patroni.uerſ.hoc quoque ſubſe. lib. 4.tt.35.l.3.

2 *Qui poſſint transferre litem.*

De ſucceſſoribus domini.ff.l.17.§ non ſolum.

3 *Quæ transferri poſſint?*

An quædam transferri, quædam non transferri poſſint.ff.l.27.in prin.

4 *Quomodo transferatur?*

Si dominus alium dederit procuratorem, priorem prohibuiſſe uidetur.ff.l.31.§ fin.

5 *Hæc cognitio mutandi procuratoris, prætoris eſt.* ff.l.27.§ hæc autem.

¶ V. *Officia procuratorum.*

Nihil amplius quam bonam fidem debet procurator, & exequi mandatum. ff.lib.17.tt.j.l.10. in prin.C.l.17.l.21.§ fin.

De cautione de rato & iudicatum ſolui,uide j̃.

An alienare poſsit procurator. ff.l.58.l.63.C.l.16. l.19.

An tranſigere poſsit.ff.l.60.

An creditoribus ſoluere.ff.l.59.

An exigere,nouare,& permutare poſsit.ff.l.58.

An procuratorem dare poſsit, uide paulo ſuperius qui conſtituere poſſ.

An alter procuratorum ab altero petere poſsit. ff.l.46.§ fin.cum duab.ll.ſequentibus.

Ad rem mobilem datus procurator ad exhibendum rectè aget.ff.l.56.l.62.

Ad legatum petendum procurator datus, etiam de tabulis exhibendis agere poteſt.ff.l.62.

Ad duas res petẽdas datus, unam petere poteſt. ff.l.78.§ fin.

De cautione exigẽda,& actione hinc nata domino cedenda.ff.lib.17.tt.j.l.8.§ fin.l.10.in prin.

De cautione domino præſtanda. ff.lib.17.tt.j.l.8. § fin.l.9.l.10.in prin.

De lite peragenda.ff.l.57.

De ratione reddenda.ff.l.46.§ procurator.

De reliquis officijs,uide j̃ de actione domini aduerſus procur.

¶ VI. De *domino à procuratore defendendo.*

1 *Sed & dominum procurator defendere tenetur.* ff.l.8.§.procuratorem.l.15.§ fin.l.33.§ ait prætor. C.l.17.Diſtinguitur:

Si iuſtam non defendendi cauſam alleget. ff.l.10. l.44.l.45.§ Sabinus.

Si ſine mandato agit.ff.l.35.in prin.

Si in rem ſuam procurator ſit.ff.l.33.§ fin.l.34.

Si uniuerſitatis nomine agit, & populari actiõe. ff.l.43.§ in popularib. tt.4.l.6. § actor uniuerſ.

Si pater de dote agat,an filiam defendere teneatur.ff.l.39.§ ſi de dote.

Si dominus præſens ſit.ff.l.5.l.6.l.7.l.10.l.11.l.12.

Si res tractu temporis peritura non ſit, donec dominus reuertatur.ff.l.12.l.43.§ fin.

Si agere recuſauit, uel ex iuſta cauſa ſit remotus. ff.l.35.§ præter.

Si ualetudinem ſeu peregrinationẽ neceſſariam alleget.ff.l.9.l.44.l.45.in prin.

Si non actio,ſed prꝫiudicium uel interdictum ab aduerſario intendatur: uel legatorũ damni'ue infecti nomine caueri deſideretur.ff.l.35.§ non ſolum.

Si adfinitas inter dominum & procuratorem dirempta ſit, uel inimicitiæ interceſſerint. ff.l.8.§ uerùm ex cauſa.l.14.l.43.§ fin.

Si hæreditas ſuperueniens eum impediat. ff.l. 10.

Si dignitas procuratori acceſſerit,uel reipub.cauſa abfuturus ſit.ff.l.8.§ uerùm ex.

Si bona abſentis poſsideri cœperint. ff.l.43.§ fin.

Si Dominus ante litem conteſtatam deceſſerit.ff. l.15.in prin.

Si dominus pro procuratore iudicatũ ſolui non expoſuit.ff.l.8.§ procuratorem.l.15.in prin.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Sed hæc neqꝫ paſsim admittenda ſunt, neqꝫ diſtrictè deneganda,ſed à prætore cauſa cognita tẽperanda.ff.l.13.

2 *In quibus cauſis ac rebus dominum defendere teneatur.*

ff.l.35.§ non ſolùm. l.37.l.38.l.39. in prin.l.46.§ item quæritur.

3 *Vbi defendere teneatur?*

ff.l.35.§ & patronus.l.54.§ fin.

4 *Quomodo defendet,quæq; ſint defenſoris officia?*

Defendere quid ſit, & quis defendendi modus? ff.l.35. § defendere. uſqꝫ ad fin. legis.l.36.l.42. § fin.l.51.§ quoniam.l.75.lib.5.tt.j.l 63.

Boni uiri arbitratu defendet.ff.l.33.§ ait prætor.l. 77.l.78.in prin.

Nõ debet deterior cõditio eſſe defenſoris quàm domini.ff.l.35.§ defendere l.51.§ quoniam.

5 *Euentus & pœna non defendentis.*

Vtrũ cogendus ſit procurator defendere,an ſufficiat ſtipulationem ob rem nõ defenſam committi.ff.l.35.§ prætor.l.45.§ Sabinus.

Procuratori non defendenti denegatur actio. ff. l.43.§ pœna.C.l.3.

De actione ex ſtipulatu ob rem nõ defenſam. ff. l.15.§ committitur.l.45.in prin.

De mittendo in poſſeſsionem non defenſi.C.l.3.

¶ VII. *Euentus.*

1 *An id quod per procuratorem geſtũ eſt,ratum ſit: & actio tam domino quàm contra dominum ex eo detur?*

DISTINGVITVR.

Si obſit domino,ff.l.49.l.66.

Si procurator fines mandati exceſsit.C.l.10.

Si fraude & dolo geſsit.C.l.10.

Si à minore 25 annis procurator datus ſit.C.l.14.

Si procurator nolit ex ſuo geſto dominum agere.ff.l.68.

Si dominus à creditore liberatus ſit,ff.l.50.

Si iudicatum ſolui ſatiſdedit uel accepit procurator,ff.l.28.

2 *Per procuratorem adquirimus & retinemus ius noſtrum,*

ff.l.72.

3 De

3 *De actione quæ datur domino aduerſus procuratorem.*

Cauſæ ex quibus datur.

Si procurator quid dolo uel fraude fecit. C.lib.2. tt.12.l.10.

Si inſtrumentum litis aduerſario prodidit. ff.lib. 48.tt.19.l.38.§ ſiquis inſtrument.

Si per colluſionẽ eius abſolutus ſit aduerſarius. ff.lib.17.tt.j.l.8.§ ſed & ſi per.

Si litem ſuſceptam exequi nolit.ff.lib.17.tt.j.l.8.§ ſed etſi per.

Si quid ei ſolutum eſt.ff.l.46.§ itaqꝫ quod ex.

Vt inſtrumenta cauſæ reddat. ff.lib.17.tt.j.l. 8. in prin.

De reliquis cauſis uide ꝫ officia procuratorum, item Actionem mandati.

Quibus detur actio?

De procuratore qui procuratorem dedit. ff. lib. 17.tt j.l.8.§ ſi quis manda.

Quæ actio detur, & adfinia remedia.

Mandati.ff.l.42.§ ea obligatio.

Si inſtrumẽtum litis aduerſario prodidit,uel per colluſionem eius reus abſolutus ſit, competit pœna, de qua uide paulo ſuperius, uerſ. ſi inſtrumentum,cum ſequent.

4 *De actione quæ datur procuratori aduerſus dominum.*

Cauſæ ex quibus datur.

Si procurator impenſas in litem fecit, uel ſoluit. ff.l.30.l.31.in prin.l.46.§ item contra.uſqꝫ ad § fin.lib.17.tt.j.l.56.§ fin.

De ſalario illi dando.ff.lib.17.tt.j.l.56.§ fin.

Quæ actio detur procuratori, & adfinia remedia.

Mandati.ff.l.42.§ ea obligatio.l.46.§ item cõtra.

Negociorum geſtorum.ff.l.31.in prin.

Iudicati.ff.l.30.

Venditi.ff.l.42.§ ea obligatio.

DE DEFENSORIBVS: ITEM de actore & reo. Cap. 6.

¶ I. De *defenſoribus.*

ff.lib.3.tt.3.C.lib.2.tt.13.

Qui poſſint uel debeant reum defendere.

De quibuſcunqꝫ uolentibus.ff.l.33.§ publicè.

De procuratore ad agẽdum dato,uide paulo ſuperius.

De liberis,parentibus, & alijs qui ſine mandato agere poſſunt.ff.l.35.in prin.

De eo qui ſatiſdedit iudicatum ſolui defendendi abſentis cauſa.ff.l.43.§ & qui non.l.76.uel qui tantum repromiſit.ff.l.45.§ ſed & ſi ſatis.

De fideiuſſore,per quem iudicatum ſolui ſatiſdatum eſt. ff.lib.46.tt.7.l.5. § in hac ſtipulatione. lib.3.tt.3.l.42.§ fin.

De eo qui non agit, ſed defendit tantum, is poteſt uel in unam rem defendere.ff.l.46.§ ei qui. § item quæritur.

De fideicommiſſario,cui actiones ab hæredibus mandatæ ſunt:hic hæredes defendere tenetur. ff.l.70.

De extraneo.ff.tt.4.l.j.§ fin.

De fœminis.ff.l.41.l.54.C.l.4.l.18.

De minore 25 annis.ff.l.51.in prin.

De potentioribus.C.tt.13.

De fiſco & repub.C.tt.17.

De reo criminis.C.l.6.

De inuito.C.l.17.

De milite, & eo qui reipub. cauſa abfuturus eſt, uel perpetuo morbo tenetur,aut magiſtratum initurus eſt, aut inuitus iudicium pati cogi nõ poteſt.ff.l.54.

De pluribus defenſoribus.ff.l.37.l.38.

Officia defenſoris & alia de defendendo, uide ꝫ cap.proximo,membr. VI.

¶ II. De *actore & reo.*

Actor debet rem diligenter antè explorare, & tunc ad agendum procedere. ff. lib. 50. tt. 17. l. 42.

Fauorabiliores rei potius quàm actores habentur.ff.lib.50.tt.17.l.167.l.33.l.170.l.196.

Non debet actori licere, quod reo non permittitur.ff.lib.50.tt.17.l.41.

Vter ſit actor in prꝫiudiciali actione.ff.lib.44.tt. j.l.12.

In mixtis iudicijs. ff.lib.5.tt.j.l.13.l.14.lib. 44. tt. 7.l.36.

In cauſa appellationis.ff.lib.5.tt.j.l.29.

Reus in exceptione ſua actor eſt.ff.lib.44.tt.j.l.j.

Si actor uel reus domum iudicis ingreſſus ſit. ff. lib.48.tt.14.l.j.§ fin.

Si actor uel reus iudicem corrupit, corrumpendum'ue curauit.ff.li.48.tt 10.l.j.§ ſed & ſi quis. l.21.C.lib.7.tt.49.l.j.

DE RE LITIGIOSA ET IN iudicium deducta.ff.lib.44.tt.6. C.lib.8.tt.37.

Cap. 7.

Hactenus de perſonis iudicij: ſequitur nũc de rebus litigioſis & in iudicium deductis.

1 *Definitio rei litigioſæ, & in iudicium deductæ.*

ff.l.j.in prin.C.l.j.Nouell.c.112.in prin.

Res pignori data, an ſit litigioſa, quòd alienari non poſsit. C.l.j.tt.28.l.2.Nouell.c.112. § ab hac uerò.§ unde manifeſtum.

Quæ uideantur in iudicium deducta, quæ non. ff.lib.5.tt.j.l.23.l 31.l.61.C.lib.3.tt.9.l.j.

II. De *re litigioſa non alienanda.*

Si res litigioſa alienata ſit, alienatio nullius eſt momenti, & alienans in duplum punitur. ff.l. 3.item ultra precium etiam tertiam partem reſtituere cogitur.C.l.4.& ſi quis ſciens rem litigioſam comparauit,tam rem ipſam quàm precium reſtituere cogitur. C.l.4. in prin. Diſtinguitur ſequentibus modis:

Si is qui alienat nullam patiatur de re controuerſiam,ſed inter alios de ea lis ſit.ff.l.j.§ j.

Si in ſacrum dedicauit.ff.l.3.

Si legauit,uel per hæreditatem reliquit.C.l.3.l.4. § fin.Nouell.c.112.§ illud quoqꝫ.

Si diuiſio inter hæredes celebretur. C. l.4. § fin. Nouell.c.112.§ j.

Si dotis, uel antenuptialis donationis nomine dedit.C.l.4. § fin.

Si tranſactionis nomine dedit.C.l.4.§ fin.

Si ignorans comparauit. C.l.4.§ fin autem ignorans.

Vtrum domini an ſerui emẽtis ſcientia uel ignorantia ſit ſpectanda.ff.l.2.

Si actor

Si actor rem uel actionem in iudicium deductã alienet.C.l.2.l.3.

III. De *relitigiosa sequestranda.*

Sequestratio regulariter est prohibita.C.lib.4.tt. 4.l.j.

Definitio sequestrationis & sequestri.ff.lib.16.tt. 3.l.6.lib.50.tt.16.l.109.

Proprium, apud sequestrum non nisi plures deponere possunt,& fit cum aliqua res in controuersiam deducitur,uideturq; utrusquisq; in solidum deposuisse.ff.lib.16.tt.3.l.17.in prin

Effectus : Interrumpitur possessio depositoris. ff.lib.16.tt.3.l.17.§ fin. sequester an & quatenus officium deponere possit, & rem restituere. ff. lib.16.tt.3.l.5.§ in sequestrum. usq; ad fin. legis.

DE ACTIONE QVAE *hinc datur:*

Causæ ex quibus in sequestrum datur actio.

Si rem non restituit.C.lib.4.tt.34.l.5.

Si hominem depositum apud se & uinctum soluit. ff.lib.16.tt.3.l.7.in prin.

Aduersus quos datur.

De hærede sequestri. ff.lib. 16. tt. 3. l. 12. § cum sequestro.

Quæ actio detur,& quæ sint adfinia remedia.

Actio depositi sequestraria.ff.lib.16.tt.3.l.5.§ in sequestrum.l.12.§ cum sequestro.

Actio incerti,ad exhibendũ & rei uindicatio datur domino,seruo deponente. ff.lib.16.tt.3.l.33.

Instrumentis depositis,reus si soluit, ipsa solutio ne instrumentis etiam non redditis tutus est. C.lib.4.tt.34.l.5.

DE IN IVS VOCANDO, INST. lib.4.tt.16.§ omnium.ff.lib.2.tt.4. C.lib.2.tt.2. Cap.8.

Tertiò sequuntur Actus iudiciorum.

1 *Omnium actionum* instituendarũ principium ab ea parte edicti proficiscitur, qua prætor edicit de in ius uocando,utiq; enim in primis aduersarius uocandus est,&c.Inst.omnium.

2 *Definitio.* In ius uocare est, iuris experiundi causa uocare.Inst.§ omnium.ff.l.j.

3 *Qui & ex quibus causis in ius uocandi non sunt.*

De magistratibus.ff.l.2.in prin.

De eo qui equo publico in causa publica trãsuehitur.ff.l.2.in prin.

De eo qui propter loci religionem inde se mouere non potest.ff.l.2.in prin.

De eo qui uxorem ducit,& de ea quę nubit,item De iudice qui de re cognoscit.ff.l.2.§ fin.

De eo qui litigãdi causa necesse habet in iure uel certo loco sisti.ff.l.2.§ fin.l.4.in prin.

De eo qui funus familiare ducit,iustaue mortuo facit,cadauer prosequitur. ff.l.2.§ fin.l.3.C.li.9. tt.19.l.6.Nouel.c.60 in prin.usq; ad § porrò & illud.c.115.§ memoria.usq; ad § ad hæc & aliud.

De furiosis & infantibus.ff.l.4.in prin.

De puellis impuberibus alieno iuri subiectis.ff. l.22.

De omnibus quibus reuerentia debetur.ff.l.13.

¶ DE PARENTIBVS, PATRONIS, *liberis,parentibusq; patroni in ius sine permissu prætoris non uocandis.*

Inst.§ omnium.ff.l.4.

De parentibus. ff.l.4.§ parentem. l.5.l.6.l.7.l.8.in prin.C l.3.

De patrono & patrona.ff.l.8.§ patronum .usque ad finem legis.l.9.l.10.in prin.usq; ad § liberos. § si per pœnam.§ fin.l.23. C.l.2.

De liberis & parẽtibus patronorum.ff.l.8.§ fin. l.10.§ liberos usq; ad § prætor.l.12.C.l.2.

De tutore & curatore patroni.ff.l.10.§, fin.

De uxore patroni.C l.j.

De hæredibus patroni.C.l.2.

De permissu prætoris & causæ ex quibus huiusmodi personas in ius uocare licet.ff.l.10.§ prætor.l.11.l.14.cum duab.ll.sequentib.C.l.2.

De actione & pœna quę ex hoc delicto datur. Inst.§ fio.ff.l.12.l.24.l.25.

4 *Ex quo loco quis in ius uocandus non est.*

Nemo de domo sua in ius uocari debet. ff. l.18.l. 19.l.21.

A uinea,balneo,theatro in ius uocari potest. ff. l.20.

5 *Quando non uocandus in ius?*

De tempore messiũ & uindemiarũ.ff.tt.12.l.j.l.4.

De diebus feriatis,uide j lib.3.cap.18.

6 *Euentus & consequentia.*

In ius uocatus uenire debet, aut cauere iudicio sisti.ff.in ius uocati ut eant,aut satisdent. tt.6.l. 2.in prin.

Si nec uenerit nec satisdederit uocatus:& si satisdederit,quid iuris:uide in sequentibus.

DE EDICTO PEREMPTORIO. Cap. 9.

¶ 1 *Ratio nominis.*

ff.lib .5.tt.j.l.70, Nouell. c.112.§ insuper omnib. aliis.§ porrò cum omnes.

2 *Definitio.*ff.lib.42.tt.j.l.53.§ j.

3 *Causa.*

Si in ius uocatus non uenerit,nec defendatur. ff. lib.5.tt.j.l.68.

4 *Forma & modus huius edicti proponendi.*

ff.lib.5.tt.j.l.68.cũ sequentib.usq; ad.l.73.l.55.C. lib.7.tt.43.l.8.Nouell.c.112.§ si uerò causam.

5 *Euentus & consequentia peremptorij edicti.*

Perimit hoc edictum disceptationem, nec patitur aduersarium amplius tergiuersari. ff. lib. 5. tt.j.l.70.C.lib.3.tt.19.l.2.§ fin.

Si uocatus non uenerit,agetur nihilominus causa,& pronunciabitur non utiq; secundum præsentem,&c. ff. lib.5.tt.j.l.73.in prin.lib.42.tt.j.l. 48. Nouell.c.53.§ ne igitur latitante. c.65.§ fin.

Si contra absentem sit iudicatum, non amplius quæritur,an rectè sit iudicatum : nec sententia retractatur, nisi in quibusdam casibus. ff.lib.5. tt.1.l.75.

Litis damno coercetur contumax. ff.lib.42.tt.j.l. 53.in prin.

Actore latitãte reus absoluẽdus est.Nouell.c.53. § quã rẽ.c.112.§ at uerò si lis apud. usq; ad § fin.

Ex peremptorio edicto absens cõdemnatus appellare non potest. ff.lib. 5.tt.j.l.73. § fin. uide j de appellationibus, an fiat infamis. C.lib.9.tt. 40.l.3.

Mulcta pro iurisdictione iudicis damnabitur.ff. lib.2.tt.6.l.2.§ si quis in ius.

De expensis litis & damno aduersario præstandis.C.lib.3.tt.j.l.13. Nouell. c.53 in prin. usq; ad § & quia

§ & quia moris est. § ne igitur latitante.c. 112.§ cæterùm si.

De aduersario in possessionem mittendo. ff. lib. 42.tt.4.tt.5.C.lib.7.tt.72.C.lib.3.tt.19.l.2.§ fin. li. 7.tt.43.l.8.Nouell.c.53.§ ne igitur latitante.

DISTINCTIONES GENERALES.

Ex quacunq; causa uocatus uenire debet.ff. lib. 2. tt.6.l.3.lib.5.tt.j.l.5.

Si præsens iudicium suscipere cogi non possit. ff. lib.5.tt.j.l.3.

Si ad nũ competentem iudicem sit uocatus.ff. lib. 5.tt.j.l.5.lib.42.tt.j.l.53.§ fin.l.54.§ fin.

Si pupillus indefensus,uel minor 25. annis uocatus non uenerit.ff.lib.42.tt.j.l.54.C.lib.7.tt. 43. l.6.

Si actor uocatus non uenerit.Nouell.c.112.§ porrò cum omnes.usq; ad § fin.

Si reipub.causa abfuerit.ff.li.5.tt.j.l.75.§ fin.lib. 42. tt.j.l.54.

Si aduersa ualetudo in causa fuerit.ff.lib.5.tt.j.l.75. § fin.lib.42.tt.j.l.53.§ pœnam.l.60.

Si maioris causæ occupatio in causa fuit, uel alia causa necessaria.ff.lib.42.tt.j.l.53.§ pœnam.C.li. 7.tt.43.l.10.

Si propter rusticitatem non uenerit. ff. lib. 2. tt. 6. l.2.

Si per actorem uel alium steterit, quo minus ueniret,uel uenire prohibitus sit.ff.lib.2.tt.10.l. j. § si reus.tt.11.l.2.§ fin.Nouell.c.53.§ ne igitur latitante.Vide j cap.sequenti

Si causa peremptorij edicti cesset,nec ei sit denunciatum.ff.lib.42.tt.j.l.47.C.lib.7.tt.43.l.2.l. 7. cũ duabus ll.sequentib.

Si die feriato abfuerit.ff.lib.2.tt.6.l.2.C.lib.7. tt.43. l.4.

Si cum certum locum causæ cognoscendæ iudex dedisset,alibi sententiã dixit.C.lib.7.tt.43.l.2.

Si aduersarij nihil interfit,uocatum abfuisse.ff.lib. 2.tt.6.l.2.§ fin.

Si post edictum peremptorium absit is qui impetrauit, adsit is contra quem est impetratum. ff. lib.5. tt.j.l.7.in prin.

Si statim postquam pronunciatum est,adsit.ff. lib. 4.ttt.j.l.7. in prin.

Si mortuus sit ante condemnationem.ff.lib.42.tt. j.l.59.§ fin.

Si ante condemnationem adsit,non est audiẽdus, nisi damno & expensis aduersario præstitis: uide paulo superius uers.de expensis litis, capite eodem.

Si lis nondum fuerit contestata. Nouell.c. 53. § si qui uerò.

De reliquis defensionibus, uide j cap. 24. lib eod.

SI PER ALIVM STETERIT quo minus uocatus in iudicio sistat. ff.lib.2.tt.10. Cap.10.

1 *Ratio huius edicti & actionis.*

l.j.in prin.

2 *Causa ex qua competit hæc actio.*

Si per aliquẽ factum sit,quo minus quis in iudicio sistat.ff.tt.11.l.3.

Distinguitur:

Si uenienti nunciauerit aliquid triste,propter quod is necesse habuerit ad iudicium non uenire.ff.l. j.§ dolum.

Si per actorẽ factum sit quo minus reus ueniat.l. j. § si reus. l.3.§ sed si stipulator.

Si per reum stipulandi steterit.tt.11.l.5. in prin.

Si per seruum actoris steterit.l.2.

Si tam actor quàm reus à diuersis impediantur, quo neuter sistatur.l. 3.§ & si stipulator.

Si actor & reus se inuicem impediant, quo neuter sistatur.l.3. § & si stipulator.

3 *Quibus competat?*

De impedito.l.j.§ si reus.tt.11.l.3.

De hæredibus.l.j.§ fin.

4 *Aduersus quos competat?*

De plurib.impedientibus omnes tenentur.l.j .§ si plures.

De eo qui alios rogauit ut detinerent.l.j.§.j.

De domino serui detinentis.l.j.§ fin.

De hæredibus.l.j.§ fin.

5 *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest.l.3.in pr. usq; ad § planè si is. § si à fideiussore.tt.11.l.3.

In quantum dominus serui nomine teneatur? l.j. § fin.

6 *Quandiu competat?*

Annalis est.l.j.§ fin.

7 *Quæ actio competat?*

In factum.l.3.in prin.

8 *Adfinia remedia.*

De exceptione aduersus actorem impedientem. l.j.§ si reus.l.2.

De actione aduersus reũ restituenda,si is per quẽ stetit,soluendo non sit.l.3.§ planè si is.

De l.Iulia,de ui publica.ff.lib.48.tt.6.l.8.tt.7.l.4.

SI QVIS IN IVS VOCATVM ui exemerit,ff.lib.2.tt.7. Cap. 11.

1 *Ratio huius edicti & actionis.*

l.j.in prin.

2 *Causa huius actionis.*

Si quis in ius uocatum ui exemerit. Declaratur. l. 4.in prin.

DISTINGVITVR *sequentib.modis.*

Si exemptus in ius uocari non potuit, ut parens & patronus.l.j.§ fin.l.2.

Si seruus exemptus sit.l.3.

Si aliò quàm quò debuit uocatus sit.l.2.§ fin.

Si ad pedaneum iudicem uocatus sit.l.3.

Si per calumniam uocatus sit.l.4.§ item si quis.l.5. § in eum.

Si sine dolo malo exemit, uel ex iusta causa.l.3. § fin.l.4.§ fin.

Si per alium exemit.l.5. in prin.

Si nihilominus in ius productus sit.l.5. § docere.

Si confessum in iudicio reum, & propter hoc in uincula coniectum emisserit.ff.lib. 48. tt. 4. l. 4. uers.item qui cons.

3 *Quibus competit?*

De hæredibus.l.5.§ fin.

4 *Aduersus quos competit?*

De hæredibus. l.5.§ fin.

De pluribus eximentibus.l.5.§fin.
De domino ſerui eximentis.l.j.
5 *Quid ueniat in eam?*
Quanti ab actore res in iudicium deducta ęſtimatur.l.5.§ in eum.
De noxali iudicio ſeruo eximente.l.j.§ j.
6 *Quamdiu competat?*
Annalis eſt.l.5.§ fin.
7 *Quæ actio competat?*
In factum.l.5.§ in eum.§ hoc iudicium.
8 *Euentus.*
Exemptus nihilominus manet obligatus.l.5.§ fin. l.6.
9 *Adfine remedium.*
Ad exhibendum actio.l.3.in prin.

DE EDENDO.
ff.lib.2. tt.13. C.lib.2.tt.j. Cap.12.

Hactenus de in ius uocando cum ſuis euentis & conſequentib.primo iudicij actu.Sequitur nunc de ſecundo:hoc eſt, de edendo.

¶ I *De actione edenda, & alijs quæ quis apud iudicem edituras eſt.*

1 *Actor actionem qua agere uolet,* edere debet,ut ſciat reus utrũ cedere an contendere ultrà debeat, &c.ff.l.j.in prin.
2 *Quid ſit edere.*ff.l.j.§.j.l.6.§ edi autem.
3 *Qui edere teneantur?* An reus actori inſtrumenta ſua edere teneatur.ff.l.3.C.l.j.l.4.l.8.§ fin.
4 *Quomodo edendum.* Et edentis officium. An is qui edit,ſubſcribere teneatur.ff.l.11. De reliquis, uide ſ uerſ.quid ſit edere.
5 *Quæ edenda.*
De omnibus quę quis apud iudicem editurus eſt. ff.l.j.§ edenda.
De actione edenda.ff.l.j.in prin.
De iſs quibus quis uſurus non eſt.ff.l.j. § edenda.
De actis publicis.C.l.2.
De inſtrumentis rei conuenti actori edendis,uide paulo ſuperius.
De tota ſtipulatione edenda.ff.l.j.§ fin.
De die & conſule edendo.ff.l.j. § editiones.
De uerbis teſtamenti edendis legato petito. ff.l.2.
6 *Euentus.*
Si edita ſit actio, an mutari uel emendari poſsit? C.l.3.

De actione ſi non edatur.

Cauſa ex qua cõpetit,ſi non edatur. ff.l. 8.in prin. Diſtinguitur:ſi ob ætatem, ruſticitatem, ſexum, uel aliam iuſtam cauſam non edat.ff.l.j.§ ſi n.
Quibus & aduerſus quos competat? De hæredibus.ff.l.13.
Quid ueniat in eam? de eo quod intereſt.ff. l. 6. § ex hoc edicto.
Quamdiu competat? Annalis eſt.ff.l.13.
Reliqua uide in ſequentibus.

¶ II *De rationibus ab argentario & alijs edendis.*

1 *Quid ſit ratio.*ff.l.6.§ rationem.
Quid ſit rationem edere.ff.lib.50.tt.16.l.89.
2 *Qui rationes teneantur edere.*
De argentarijs.ff.l.4.in prin.l.10. in prin.
De numularijs.ff.l.9.§ numularios.
De alijs.ff.l.10.in prin.
De patre & filio argentario.ff.l.4.§ j.l. 9. § nihil inter.
De domino & ſeruo argẽtario.ff.l.4. § ſed etſi ſeruus.l.9.nihil.§ intereſt.
De fœmina argentaria.ff.l.12.
De tutoribus argentarij.ff.l.6.§ j.l.9. § nihil. § ſed nec hæres.l.13.
De iſs quibus argẽtarius rationes legauit uel donauit.ff.l.9.§ nihil intereſt.
De pluribus.ff.l.6.§ j.
De actore,ut reo rationes ſuas edat.C.l.5. cum tribus ll.ſequentibus.
3 *Quibus edere teneantur?*
De omnibus poſtulantibus.ff.l.9.§ fin.
De eo ad quam nõ pertinet.ff.l.6.§ ex hoc edicto. l.9.§ fin.
De procuratore eius.ff.l.6.§ ex hoc edicto.
De argentario.ff.l.6.§ prætor ait.
De hærede argentarij.ff.l. 6. § prætor ait.
De hęrede,patre & domino eius qui contraxit. ff. l.9.§ fin.
4 *Quæ edenda?*
De die & conſule.ff.l.j.§ rationes tamen.l.4.in pr. l.6.§ ſi initium.
De eo ſi acceperit pignus uel mandatum. ff.l. 6.§ rationem.
De eo ſi aliquid ſolui conſtituit.ff.l.6.§ rationem.
Vt à capite edatur,& de toto codice.ff.l.10.§ j.
5 *Quomodo edenda ratio?* an cum ſubſcriptione edendis.ff.l.11.
6 *Vbi edenda?*ff.l.4.§ ſed ibi quis,cum ſequentib. l.5.l.6.in prin.
7 *Quoties edenda.*ff.l.6.§ prætor ait.§ fin.l.7.
8 *Antecedentia.*
De iuramento calumniæ à petente præſtando. ff. l.6.§ exigitur.l.9.§ fin.
De cautione de rato à procuratore petente præſtanda.ff.l.6.§ procuratori.
9 *Euentus ſi non edatur.*

De actione ſi non edatur.

1 *Cauſa ex qua datur.*
Si non edatur ratio, uel malitioſe edatur.ff.l.8.§ j. Diſtinguitur:
Si ſine dolo malo non edit.ff.l.8.in prin.
Si cum eo non ſit controuerſia.ff.l.10.in prin.
Si argentariam facere deſijt.ff.l.4.§ is etiam.
De reliquis uide præcedentia.
2 *Quibus & aduerſus quos competit?*
De hæredibus.ff.l.13.
3 *Quid in eam ueniat?*
De eo quod intereſt.ff.l.6.§ ex hoc edicto.l.8. § is autem.l.10.§ cum autem.uſq; ad fin.legis.
Dominus utrum in ſolidum,an de peculio ſeruí nomine teneatur? ff.l.4.ſi ſeruus.
4 *Annalis eſt.*
ff.l.13.
5 *Adfinia remedia.*
Actio mandati,tutelæ & pro ſocio.ff.l. 9. in prin.

DE DILATIONIBVS.
ff.lib.2.tt.12. C.lib.3.tt.11. Cap.13.

¶ 1 *Cauſæ ex quibus danda dilatio?*
Si reus poſſeſſor nominet autorem & dominum domus,

domus,danda eſt ei dilatio ad denunciandum. C.tt.19.l.2.Nouell.c.68.§ quòd ſi alter.
Si fideiuſſor uel mãdator opponat exceptionem de principali debitori. prius conueniendo, iſq; abſit:datur ei dilatio ad adducendum eum. Nouell.c.4.§ poſtulet igitur.
Ad litem conteſtandam & iudicem recuſandũ datur dilatio 20 dierum,poſt libelli editionẽ. Nouell.c,53.§ ſed & illud.uſq; ad § ſi qui uerò.c.96. § quod ſi fortè iudex.
Probationũ & inſtrumentorum cauſa dilatio danda.Nouel.c.115.§ ſed & hoc.uerſ.quas probationum.ff.lib.50.tt.16.l.99.§ fin.
Si inſtrumenta litis apud eos eſſe dicãtur, qui reipub.cauſa abſunt.ff.lib.5.tt.j.l.36.in prin.
Si quidam reorum reipubl.cauſa abeſſe dicantur. ff.lib.5.tt.j.l.44.in prin.
Si cognatus litigatoris defunctus lugendus eſt, uel alius fortuitus caſus interuenit.ff.lib.5.tt.j.l. 36.in prin.
Non ad reſcriptũ producendum,ſed ad excipiendum contra illud datur dilatio.C.l.2.l.5.
Ad concludendam diſputationem cauſæ danda dilatio.Nouell.c.115.§ ſed & hoc.
Si nulla rationabilis dilatio poſtulatur.C.lib.9.tt. 44.l.2.§ fin.
2 *Quanta dilatio danda ſit?*
C.l.j.l.3.tota.l.7.ff.lib.50.tt.17.l.101.Nouell.c. 68. § quòd ſi alter.c.115.§ ſed & hoc.
Feriæ in dilatione connumerantur.C.l.3. § fin.
3 *Quoties dilatio danda?*
Non amplius quàm ſemel.ff.l.7.l.10.C.l.j. § fin.
In capitalibus accuſatori duæ, reo tres dilationes dandæ ſunt.ff.l.10.
4 *Vbi danda dilatio?* Non niſi pro tribunali.C.l.4.
5 *Antecedentia.* Non niſi cauſa cognita danda.ff.l. 7.l.10.lib 5.tt.j.l.45.in prin.C.l.4.l.6.
6 *Euentus & conſequentia.*
Dilatione data iudicis officium conquieſcit.C.l.3. in prin.

DE EXCEPTIONIBVS DILATORIJS OPPONENDIS.
Cap.14.

¶ 1 *Quando opponendæ exceptiones dilatoriæ.*
Ante litem conteſtatam.C.lib.4.tt.19.li.8.tt.36.l.12.

¶ 2 *De fori præſcriptione, & recuſatoria iudicis opponenda.*

An & ex quibus cauſis iudicem recuſare liceat?
C. lib.3.tt.j.l.14 in prin.

DISTINGVITVR:

Si in alia cauſa ab eo iudice appellauit, an ſit iuſta cauſa iudicis recuſandi? ff.lib.49.tt.12.l.j.
Si ab imperatore uel alio ſublimi magiſtratu ſit datus uel delegatus iudex.C.lib. 3.tt.j.l.14.§ j.§ fin.
Si antea alium iudicem recuſauit.Nouell. c. 53. § ſi ſemel.
Si edi ſibi genus actionis apud eum iudicem deſi derauerit.ff.lib.5.tt.j.l.33.
De reliquis,uide ſ.cap.2.lib.eod.

Quando iudicem recuſare, & fori præſcriptionem opponere liceat?

Intra uiginti dies poſt libelli editionem.Nouell.c. 53. § ſed & illud. uſque ad §. ſi qui uerò.c.96.§ quod ſi fortè iudex.
An ante litem conteſtatam.C.lib.7.tt.45.l.15.
An poſt litem conteſtatam. C. lib.3. tt.j.l.14.tt.13.l. 4.lib.8.tt.36.l.13.Nouell.c.53.§ ſed & illud.uſque ad §.ſi qui uerò cum.

Quomodo iudex recuſandus?

Libello recuſationis oblato.C.lib.3.tt.j.l. 14. § j.l. 16,in prin.uſq; ad § illico.

Euentus recuſato iudice.

De arbitris eligendis ad dirimendam litem.C.lib. 3.tt.j.l.14.l.16.§ illico.

Adfine remedium.

Actor qui uocat reum ad non competentem iudicem,cauſa cadit: & reus ſi fecerit,pro condemnato habetur.C.lib.3.tt.13.l.5.

¶ 3 *De exceptione procuratoria opponenda.*

Ante litem conteſtatam opponẽda eſt.ff.lib.3.tt.3. l.57.§ fin.C.lib.2.tt.12.l.13.
Si non habeat mandatum procurator,etiam poſt litem conteſtatam hoc opponi poteſt.C.lib.2.tt. 12.l.24.

DE CAVTIONIBVS ET SATISDATIONIBVS HINCINDE PRÆSTANDIS. Inſt.lib.4.tt.11.ff.lib. 2.tt.8. Cap.15.

1 *Definitio ſatisdationis.*
ff.l.j.lib. 45. tt. j. l. 5. § ſatis acceptio.lib.50.tt.16. l.61.
Definitio cautionis.ff.lib.50.tt.16.l.188.C.lib. 6. tt. 38.l.3
2 *Quibus ſatisdandum?*
De procuratore & ſeruo abſentis. ff.lib.3.tt.3.l.43. § ſi procurator agat.
De eo qui ad agendum non habet mandatum. ff. l.11.
3 *Per quos ſatisdandum?*
De locuplete non tantum facultatibus, ſed etiam conueniendi facultate. ff.l.2.§ fin.
De eo qui per arbitrum probatus eſt.ff.l.9.l.10.
De muliere.ff.l.8.§ j.cum ſequentibus.
De minore 25 annis.ff.l.8.§ j.§ minori.
De ſeruo.ff.l.8.§ ſi ſeruus.
De milite.ff.l.8.§ j.
4 *Vbi ſatisdandum.*
Si Romæ cauere non poſsit,an in municipium ſit remittendus? ff.l.7.§ ſi neceſſaria.l.8.§ tutor.uſq; ad fin.legis.
5 *Cauſæ quibus ſatisdatio ſit irrita.*
Si fideiuſſor ſtipulatori,uel hic illi fiat hęres.ff. l.8. § ſi fideiuſſor.
Si calamitas fideiuſſoribus inſignis, magnaq; impia acciderit.ff.l.10,§ fin.
6 *Euentus.*
Ab arbitro ad fideiuſſores probandos dato appellari poteſt.ff.l.9.lib.49.tt.2.l.2.
De actione quę ex cautione uel ſatisdatione competit.cauſa ex qua competit.ſi nõ fiat quod promiſſum eſt, diſtinguitur.ſi uicioſe cautum ſit.ff.l. 6.ſi dies in ſtipulatione non ſit expreſſus. ff. l.8. in prin.de reliquis uide præcedentia.
7 *Qui & de qua re quiſq; cauere uel ſatisdare teneatur.*

DE ACTORE.

Actor cauebit de lite perſequenda. Nouell. c. 53.§

quia uerò compertum,cum sequentib.c.112.§ cæterùm.usq; ad § porrò.
De lite intra duos menses contestanda. Nouell.c. 96.in prin.usq; ad § illud quoq;.
De certa pecunia si nõ obtinuerit danda.Nouell. c.53.§ quia uerò compertum.
De sumptibus & expensis liris restituendis,si iniuste litem mouisse ostendatur. Nouell.c.96. § ne igitur.c.112.§ cæterùm.

DE PROCVRATORE ACTORIS.

Item de eiusdem tutore & curatore.

Hi cauebunt de rato.Inst.§ j.§ sin autem per procuratorem.

DE REO ET POSSESSORE.

Hic satisdabit iudicio sisti usq; ad terminum litis. Inst.§ sed hodie.ff.l.15.& si procuratorem dedit, quòd tempore recitandæ sententiæ in iudicium ueniet.Inst.§ si uerò aliquis.
Satisdabit item reus iudicatum solui.Inst. in prin. § hæc ita erant.§ sed hodie.§ si uerò aliquis conuenitur.

DE PROCVRATORE ET *defensore rei conuenti.*

Hic cauebit de rato.Inst.§ j.§ sin autem per.
Item iudicatum solui.Inst.§ hæc ita erant. § si uerò reus.
De cautione de rato,iudicio sisti, & iudicatũ solui, sequitur uberius.

RATAM REM HABERI: ET

De ratihabitione. ff.lib.46. tt. 8. Cap.16.

¶ 1 *Causæ ex quibus cauendum de rato.*

1 *Si quis alterius nomine actionem sibi dari postulet.*
ff.lib.3.tt.3.l.33.§ ait prætor.Distinguitur:
Quacũq; actione agit,cauere tenetur.ff.lib.3.tt.3.l. 39.§ qui nomine.
Si cum opus nouum nunciatum esset,interdictione ædificanti uis fiat utatur.ff.lib.3.tt.3.l. 45. § si procuratori.
Si status controuersiam faciat.ff.lib.3.tt.3.l. 39. § si status.lib.46.tt.8.l.8.§ si quis procurat.
Si alicui curatorem petit.ff.lib.3.tt.3.l.43. § is qui.
2 *Si pecuniam suo iudice exigat, uel ei soluatur.*
l.10.l.13.§ fin.l.22.§ quòd si procurator.§ quòd si debitum.
Si indebitum ei sit solutum.l.16.in prin.
3 *Si alium defendat.*Inst.lib.4.tt.11.§ 1.§ sin aũt per. ff.lib.3.tt.3.l.46.§ qui aliũ.l.51.§ fin.cum duab.ll.sequentib.l.49.§ sed & is qui.l.39.§ est & casus.
Si emptore conuento quis denunciet uenditori ut eum defendat.ff.lib.3.tt.3.l.75.
Si suspectus tutor defendatur. l. 6.lib.3. tt.3.l.39. § fin.
4 *Si stipulatur quid alterius nomine.*l.20.
Si damni infecti uel legatorum nomine stipulatur.ff.lib.3.tt.3.l.40.§ si stipuletur.
5 *Quidquid absentis nomine gerit, cauere tenetur.* Vt si paciscitur,uendit,locat,&c.l.10.l.11.l.12.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

2 *Ex persona eius qui alterius nomine quid gerit,& eius cuius nomine geritur.*

Si talis sit persona in qua mandatum non exigitur.ff.lib.3.tt.3 l.40.§ fin.
Si pater filij nomine iniuriarum agat. ff.lib.3.tt.3. l.39.§ si pater.
Si pater dotis nomine agat.ff.lib.3.tt.3.l.39. § si de dote.
Si filius patris nomine gerat.ff.lib.16.tt.2.l.9.§ fin. C.lib.2.tt.12.l.12.
Si maritus uxoris nomine agat.C.lib.2.tt.12.l.21.
De actore à tutore dato:de actore ciuitatis,& magistro uniuersitatis:item de curatore bonis dato.l.9.
2 *Ex reliquis contingentibus.*
Si certum sit,negocium illi esse mandatum. C.lib. 2.tt.12.l.j.
Si apud acta procurator factus sit,uel mandatum actis insinuatum sit, uel dominus sit præsens. Inst.lib.4.tt.11.§ sin autem per procur.C.lib.2.tt. 56.lj.
Si dominus scripserit se uelle eum procuratorem habere,seq; ratũ habiturũ.l.21.lib.3.tt.3.l.65.
Si iudicatum solui satisdatum sit.Inst.lib.4.tt.11.§ si uerò aliquis conuenitur.ff.lib.3.tt.3.l.39. § est & casus.l.40.§ sed & is.l.15.§ fin.
Si lis contestata sit. ff.lib.3. tt.3.l.40.§ Ratihabitionis.

¶ 2 *Quid cauendum,seu quos ratum habituros cauere debet?*

De eo ad quem ea res pertinet.ff.lib.3. tt. 3. l.33. § ait prætor.lib.46.tt.8.l.22.§ si in stipulation.l.23. § fin.
De domino & cæteris creditoribus.ff.lib.3.tt. 3.l. 39.§ quæritur.
De filio & patre, filij nomine agente.l. 22. § qui patris.

¶ 3 *Euentus,seu*

De actione quæ ex hac cautione datur.

1 *Causa ex qua non datur hæc actio:* & de ratihabitione.
Si dominus id quod gestum est, ratum habeat.
Quid sit ratum habere.l.12.§ rem haberi.
Ratihabitio mandato comparatur.ff.lib.46.tt.3.l. 12.§ fin.lib.50.tt.17.l.60.l.194.§ deiecit.
Non tantum uerbis,sed actu etiam ratum haberi potest.l.5.
Si eam litem,quam procurator inchoauit, dominus persequatur.l.5.
Si dominus procuratore uicto appellauit.l. 3. § falsus.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si postquam agi amplius non potest, ratũ habet. l.24.l.25.§ procurator.
Si non statim postquam certior factus est, ratũ habuit. l.12.§ Iulianus.ẽ.tt.3.l.13.
Si postquam ratũ habuit,exegit.l. 12. § quid ergo.
Si minor annis qui ratũ habuit,in integrum sit restitutus.l.3.in prin.
De reliquis distinctionibus,uide sequentia.
2 *Causa ex qua datur hæc actio.*
Si dominus id quod gestum est, non habeat ratũ.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti,& modo quo non ratum habet.*
Qualiter qualiter idem actus retractatur, stipulatio committitur,siue petat,siue compensatione utatur.l.3.§ fin.l.12.§ fin.l.15.§ fin.
Si dominus minor 25 annis in integrum sit restitutus.l.3.in prin.

2 *Ex persona ratum non habentis & petentis.*
De alio procuratorio nomine sine mãdato agente. l.23.
De eo cui dominus uendidit.l.16.§ fin.
De filio & nepote, cuius nomine pater uel auus per procuratorem egit.l.22. § qui patris. usq; ad fin.legis.
De cæteris ad quos ea res pertinet, qui tamen in stipulatione comprehensi nõ sunt.l.22.§ si in stipulatione.
De hærede domini.l.22.§ si procuratoris.§ si in stipulatione.
De quibusdam ex dominis non habentibus ratũ. l.18.in prin.
3 *Ex persona conuenti.*
Si alius pro domino cõueniatur, ueluti fideiussor uel reus promittendi.l.j.l.14.
4 *Ex re quam ratam non habet, & quæ petitur.*
Si pro parte ratum habeat,pro parte nõ.l.17.l.18.in prin.l.22.§ si procurator.
Si indebitum sit quod procurator exegit. l.16. in prin.l.22.in prin.§ quod si procurator.
5 *Ex reliquis contingentibus.*
Si dominus antequam ratum habeat, decesserit. l. 25.in prin.
Si uero etiam procuratore agente, actio domino supereſſet,nec ei rei iudicatæ exceptio obstaret. l.22.§ plerunq;.l.8.in prin.
Si dominus in ius quidem uocauerit stipulantem de rato,sed destiterit.Et si ei sine iudicio pecunia soluta sit.l.15.
Si dominus perperam egerit,& causa ceciderit.l. 8.§ 1.l.22.§ cum autem.
Si semel hac actione actum sit.l. 18. § & ideo sæpius.
Si dominus postea mutata sententia ratum habeat.l.12.§ Iulianus.
Si status controuersia mota dominus rursus egerit,seruusq; sit pronunciatus is qui de rato stipulatus est.l.8.§ fin.
6 *Quibus datur hæc actio?*
Si is cui cautum est, pluribus hæredibus relictis decesserit, & ab uno hæredum fuerit petitum: huic soli competit actio.ff.lib.10. tt. 2. l. 44. § si quis stipulatus.
4 *Aduersus quos competat hæc actio?*
Si unus hæredum ratum non habuerit,is solus tenetur. ff. lib.10.tt.2.l.44.§ si quis stipulatus.
5 *Quid ueniat in eam?*
De eo quod interest, & quãti ea res est.l.8.§ si quis à procuratore.l.13.l.18.tota.l.19.
Fideiussores in solidum tenentur. l. 22. § quod si debitum.
De reliquis.l.2.l.3.§ fin.l.4.l.22.§ hoc amplius.§ cũ autem.
6 *Quando detur?*
Si status controuersia mota dominus rursus egerit,statim cõmittitur stipulatio:sed agi antequã liber pronunciatus sit reus, non potest.l. 8. § fin.
7 *Adsimia remedia.*
De condictione indebiti.l.3.in prin.l.8.si procurator.l.22.in prin.usque ad § quod si procurator per.

IVDICIO SISTI. ff.lib.2.tt.5. Cap.17.

¶ 1 *Qui iudici sisti cauere teneantur uel possint?*

De reo & possessore rerum immobiliũ.Inst.lib.4.
De tutore.ff.tt.11.l.15.tt.11.§ sed hodie.ff.tt.8.l.15.
De domino serui nomine conuento, uel seruum defendente.tt.9.l.2.§ si absens.usq; ad fin.legis.l. 3.l.4.lib.48.tt.2.l.17.
De ipso seruo.tt.11.l.9.in prin l.13.
2 *Quibus cauendum?*
De eo qui agere non potest.ff.lib.2.tt.8.l.2.§ j.
De procuratore.tt.11.l.14.
De seruo.tt.11.l.13.
3 *Per quos satisdandum?*
Pro rei qualitate locuples dandus est.l. j. Distinguitur:
Si parens,patronus,eiusq; liberi & uxor, &c. in ius uocentur, sufficit qualiscunq; fideiussor.l.j. cum duab.ll.sequentib.tt.8.l.2.§ prætor ait. usq; ad § fin.
Si agens in rebus cõueniatur.C.lib.12.tt.21.l. 2. § j. tt.22.l.8.in prin.uersus.nullasq;.
Si castrensiarij & ministeriani conueniantur. C.li. 12.tt.26.l.4.§.j.
Si scholaris,uel eius uxor,mater,liberi uel serui cõ ueniantur.C.lib.12.tt30.l.3.in prin.
Locuples debet esse fideiussor non solùm facultatibus,sed & conueniendi facultate.ff.lib.2.tt.8. l. 7.in prin.
De fideiussore qui non est suppositus iurisdictioni eius ad quem uocatur.ff.lib.2.tt.6.l.j.tt. 8.l.7. in prin.
Quo cautionis genere cauendum?
Qui per iusiurandum tantum,uel etiam nuda re promissione cauere possint:Inst.li.4.tt. 11. § sed hodie.C.lib.12.tt.j.l. 17.tt.19.l.12.in prin.tt.26.l.4. § in huiusmodi.tt.30. l.3. § ne tamen.
Euentus huius cautionis.
Si satis locupletem fideiussorem actor accipere nolit, actione iniuriarum tenetur.ff.tt. 8.l. 5. § qui pro rei.
Qui iurato iudicio sisti promisit, si ex iusta causa non steterit,periurii non committit. ff.tt.8.l.16.

DE ACTIONE, QVAE EX *hac cautione datur.*

ff.lib.2.tt.11.
1 *Causæ ex quibus datur.*
Si nõ sistatur uel exhibeatur is qui sisti promissus est.ẽ tt.4.l.17.
Si sistatur quidem, sed non in ea causa in qua fuit antè.l.11.l.12.in prin.ẽ tt.9.l.j.l.2.in prin.l.5.l.6. ff. lib.45.tt.j.l.83.§ fin.
Quando sistendus? l.j.ẽ.tt.8.l.8.in prin.
Si cum plures sisti promisisset,non omnes sistat.l. 9.ẽ tt.5.l.4.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex antecedentibus.*Si cum satisdare non deberet, satisdedit.l.4.§ item quæritur si quis cum. usq; ad fin.legis.
Si se latronẽ inuenturũ promisit.C.lib.8.tt.41.l.13.
Si procurator simpliciter sisti stipulatus sit, non adiecta pœna.l.14.

De reliquis,uide præcedentia de cautione iudicio sisti.

2 Ex *causa propter quam non sistit.*

Si à magistratu uel priuato impeditus sit.l.2. ſ fin. l.3.

Si ab altero reorum stipulandi impeditus sit.l.5.in prin.

Si ualetudine,tempestate uel ui fluminis impeditus sit.l.2. ſ si quis in iudicio. ſ quod diximus. usq; ad ſ si tamen.

Si mulier sisti promissa grauida facta sit, & post partum decubuerit.l.2.ſ si non propter.

Si furere cœperit.l.2.ſ idem est &.

Si reipub.causa abfuerit.l.6.l.7.

Si muneris causa impeditus fuit,uel ad testimoniũ desideratus.l.2. ſ si quis municipalis.

Si capitis reus factus sit.l.4.ſ illud.

Si rei capitalis condemnatus sit.l.4.in prin.

Si uinculis uel custodia militari impeditus,uel funere domestico,uel in seruitute hostiũ fuit. l. 4. ſ planè si uinculis.

Si decesserit,qui sisti promissus est.l.10.ſ homo.tt. 8.l.4.

Si locum in quo sisti oportuit, flumen impleuit, uel aliqua fortuita calamitas eã euertit,uel præsentiam uenienti periculosam fecit.l.2.ſ si tamẽ uel flumen.

5 *Consequentibus commissam stipulationem.*

Si post commissam stipulationem reus decesserit, uel ciuitatem amiserit. l. 10. ſ idem dicendum est.l.15.tt.8.l.4.l.5.in prin. C. lib. 8. tt. 41. l. 26. ſ fin.

Si pupillus,cuius nomine tutor promisit,post cõmissam stipulationẽ adoleuerit,uel mortuus sit, uel hæreditate abstentus.l.15.

Si postea principali iudicio cum alio actum sit. l. 5.ſ item si duo.usq; ad fin.legis.

Si postea secum agendi potestatem reus fecerit, nec ius actoris ex mora deterius sit factum.l. 8.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si sisti promissus defendatur.tt.4.l.22.

Si fideiussor reum defendere paratus sit. C. lib 8. tt.41.l.26.ſ sed fiquidem.

Si reus tempore sit liberatus.l.10.in prin.

Si de negocio transactum sit.l.2.in prin.tt.4.l. 22.

De reliquis distinctionibus,uide s̃ cap.9.lib.eod.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si conuenerit,ne ulla exceptio obijciatur. l. 4. ſ quæsitum est.

Si seruum uel filiumfamilias iudicio sisti promiserit.l.7.

2 *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus.l.10.ſ qui iniuriarum.

3 *Aduersus quos datur.*

De hæredibus, uide paulo superius uers. si post commissam.

4 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De eo quod interest,& quanti ea res est.l. 12. l. 14. tt.8.l.2.ſ fin.l.3.tt.6.l.3.

Si cũ plures sistere promisisset,non omnes sistat. l.9.tt.5.l.4.

Si reũ criminis publici, pro quo satis dedit, non exhibet.ff.lib.48.tt.3.l.4.

5 *Quando competat?*

Si homo sisti promissus,ante diem dolo promissoris perijt:utrum statim, an die ueniente actio competat.l.10.ſ j.

6 *Adfinia remedia.*

Si pœna adiecta non sit, incerti agendum in id quod interest.tt.6.l.3.

De reliquis.C.lib.8.tt.41.l.26.Nouell.c. 53. ſ si qui uerò cum.uide insuper cap.9.lib.eod.

IVDICATVM SOLVI. ff.lib.46.tt.7. Cap.18.

¶ 1 *Ratio nominis.*

Inst.lib.4.tt.11.in prin.

2 *Qui satisdare cogantur.*

De reo.Inst.lib.4.tt.11.in prin.ſ hæc ita erant.ſ sed hodie.ff lib.2.tt. 8.l.15.

De procuratore & defensore.Inst.lib.4.tt.11.ſ hæc ita erant.ſ si uerò reus.ff.l.10.tt.8.l.21. ſ fin. lib. 3. tt.3.l.46.in prin.lib.2.tt.8.l.14.

3 *Quibus satisdandum?*

De procuratore,tutore & curatore.l. 3. ſ stipulationem.ſ sed quod de tutore.ſ sed & curatorẽ: ſ si tutor.

De eo cui mandatum non est.l.3.ſ stipulationem. usq; ad ſ sed quod de tutore.ff.lib.2.tt 8.l.11.

4 *Per quos satisdandum?*

De seruo minore 25 annis,& muliere.ff.lib.2.tt.8.l. 8.ſ si seruus.

5 *Vbi satisdandum?*

Tam in iudicio,quàm extra iudicium.Inst.li. 4. tt. 11.ſ si uerò aliquis.

6 *Adfine remedium.*

De re deponenda.ff.lib.2.tt.8.l.7.ſ fin.

7 *Euentus,seu*

DE ACTIONE QVAE *hinc datur.*

1 *Causæ ex quibus datur.*

Iudicatum solui stipulatio,tres clausulas in unum collectas habet.

De re iudicatara,de re defendenda, & de dolo malo.l.6.cõperit ergo hęc actio,si uel iudicatũ non soluatur,uel reus non defendatur, uel dolum malum committat.Distinguitur:

Si uicioſe cautum sit.ff.lib.2.tt.8.l. 6. huius autem species uide in præcedentibus.

Si reus,pro quo satisdatum est, soluendo esse desierit.ff.lib.3.tt.3.l.76.

Si reus postquam promisit, demens factus sit, l.3. ſ si reus.

Si petitum ante acceptum iudicium possessori hęres extiterit.l.8.

Si fideiussor stipulatori hæres extiterit,uel hic illi. ff.lib.2.tt.8.l.8.ſ si fideiussor.

Si seruus petitus lite contestata decesserit.l.11.

Si lis mortua sit,uel finita solutione, trãsactione, alio'ue modo.l.2.l.13.ſ proinde & si fortè.l.15.

Si iudicium ab uno in alium transferatur ex parte actoris.ff.lib.3.tt.3.l.27. ſ si ex parte.

Si ad aliquẽ iudicem iturus stipulatus sit, postea ad alium ierit.l.3.in prin.

Si cum conuenisset,ut quod Sempronius iudex iudicasset præstaretur,ab eius sententia actor appellauit,& apud alium iudicem defensor est cõdemnatus.l 20.

Si alia actione acturus stipulatus sit, postea alia egerit.l.13. ſ fin.lib.5.tt.j.l.64.ſ fin.

Si ex

Si ex alia causa actum sit,puta ob rem non defensam,an ex alia agi possit:Non.l.5. ſ in hac stipulatione.l.13.in prin.usque ad ſ proinde uidendum.l.21.

CAVSA SI NON DEFENDATUR, *distinguitur etiam sequentibus modis.*

Si defendi causa cœpta est,uel defendi debere desierit.l.15.

Si de ea re prætor iudicium accipere nõ cogat.l.18.

Si reus qui promisit, post stipulationem in magistratu sit,nec inuitus in ius uocare possit.l.12.

Si possit adhuc aliquis existere qui defendat.l. 3. ſ ob rem.

Si lis nondum sit contestata ex stipulatione iudicatum solui,an committatur stipulatio? l.13. ſ proinde uidend.

Si postquam cum uno fideiussorem lis contestata est,reus defensionem suscipiat.l.3.ſ fin.l.4.

Si postquam fideiussor condemnatus est, reus defensionem suscipiat.l.5. in prin.

Si postquam unus fideiussorem suam partem ob rem non defensam soluit, defensio suscipiatur. l.14.in prin.

¶ *An ergo,si reus defendatur, non committatur hæc stipulatio, cesserq; actio.l.15.*

Distinguitur:

Ex *persona defendentis.* Si extraneus sine mãdato defendat.l.5.ſ nunc uideamus.l.7.ſ fin.

Si procurator à domino defendere prohibitus sit, uel domino hæres existens defensionem suscipiat.l.7.

Si onus ex fideiussoribus uel hæredib.defendat.l. 5.ſ unus ex.ſ nunc uideamus.ſ si ex fideiussoribus.lib.3.tt.3.l.42.ſ fin.

De pluribus fideiussoribus & hæredibus:an omnes simul defendere possint?l.5.ſ si tamen plures.lib.3.tt.3.l.42.ſ fin.

Si à quibusdam unus procurator datus sit ad defendendum.ff.lib.3.tt.3.l.42.ſ fin.

Ex *reliquis contingentibus.*

Si non in solidum defendatur.l.17.

Vbi defendendus?ubi agi debet.l.5.ſ fin.

Si postquam cum uno fideiussorum lis contestata est,&c.defensio suscipiatur,uide s̃ uers.si postquã cum uno,&c.cum sequentibus.

CAVSA SI DOLVS ADMISSUS *sit,distinguitur etiam:*

l.19.tt.8.l.22.ſ si in stipulatione.

2 *Quibus datur?*

De procuratore & domino.ff.lib.3. tt.3.l.27. ſ sed si procurator.ſ fin.l.28.in prin.

De hæredibus.ff.lib.35.tt.2.l.32.ſ Iulianus.

3 *Aduersus quos datur?*

De domino & procuratore,ff.lib.3.tt.3.l. 28. ſ per contrarium.l.29.l.76.

De hæredib.Inst.lib.4..tt.11.ſ si uerò aliquis conuenitur.ff.l.19.in prin lib.35.tt.2.l.32.ſ Iulianus.

4 *Quid ueniat in eam?*

In tantum committitur, in quantum iudex pronunciauit.l.9.

Vtrum unus fideiussorum in solidum teneatur, nec'ne.l.16.

Ex pluribus fideiussoribus uel hęredibus si unus ob rem non defensam conuentus,alter ob rem iudicatam conueniri poterit,si res postea defendatur.l.21.

De eo quod interest.tt.8.l.19.ſ fin.

5 *Quando detur?*

Post rem iudicatam statim quidem dies cedit, sed exactio in tempus reo principali indultum differtur.l.j.

6 *Adiuncta,seu officium actoris.*

Cauebit fideiussoribus conuentis reum principalem priori iudicio absolui.l.14.ſ fin.

7 *Euentus.*

An fideiussor, qui ob rem non defensam soluit, postea si reus non defendatur, solutum repetere possit.l.5.in prin.l.14.in prin.

An fideiussores condemnati habeant actionem mãdati aduersus reum principalem.l.5. ſ in hac stipulatio.l.14.ſ fin.

8 *Afine remedium.*

Actio iudicati.ff.lib.46.tt.2.l.8.ſ idem Celsus.

DE LITIS CONTESTATIONE, & de iureiurando propter calumniam dando. Cap.19.

¶ 1. *De litis contestatione.*

C.lib.3.tt.9.

1 *Quid sit litis contestatio, & quando dicatur lis contestata?*

Cum iudex per narrationem negocij causam audire cœperit.C.l.j.

Si preces imperatori sint oblatæ.C.lib.j.tt.20.l.j.

Si libellus præfecto prætorio sit datus.C.lib. j. tt. 26.l.j.

2 *Quando lis sit contestanda.*

Nouel.c.53.ſ sed & illud.usq; ad ſ perpulchrũ. c.96.in prin.usq; ad ſ illud quoq;.

¶ 11 *De iureiurando ob calumniam dando.*

C.lib.2.tt.58.

1 *Actio & usus huius iurisiurandi.*

Inst.lib.4 tt.16.in prin.C.l.2.ſ si enim & ipsæ.tt. j.l.12.in prin.

2 *Causæ ex quibus iurandum.*

Si probatio exigatur.l.j.in pr.Nouell.c. 50. ſ quia uerò.usq; ad ſ fin.

Si quęstio seruorũ exigatur.l.j. ſ ne aũt perperam.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si remissum sit iusiurandum,uel non exactum.l.2. ſ sed quia ueremur.

3 *Quare iurare teneantur, & de qua re.*

De actore.Inst.lib.4.tt.16.ſ nam & actor.C.l. 2. in prin.ſ hoc etiam huic.Nouell.c.124.in prin.

De reo.Inst.li.4.tt.16.ſ ecce enim.C.l. 2. in prin.ſ hoc etiam huic.Nouell.c.124.in prin.

De aduocatis utriusq; partis.Inst.lib.4. tt. 16. ſ utriusq; etiam.C.li.3.tt.1.l.12.ſ patroni.usq; ad fin. legis.lib.2. tt. 58. l.2.in prin.uers. & postea utriusq;.

De tutore & curatore.C.l.2.ſ quod obseruari.Nouell.c.124.ſ in causis autem.

De iudice.C.li.3.tt.j.l.12.in prin.usq; ad ſ patroni.

De iuramento credulitatis. C. l. 2. ſ & licet uerè causæ.

4 *Vbi iurandum?*

De personis quæ domi suæ possunt iurare. C. l.2. ſ fin autem uel dignitas.Nouell.c.124.ſ j.

De absente ut in prouincia,in qua est, iuret.C.l.2. ſ sin autem abfuerit. Nouell.c.124. ſ sin autem abesse.

5 *Quibus præsentibus iurandum?*

De præsentia aduersarij,uel procuratoris eius,uel defensoris loci.C.l.2.ſ sin autem uel dignitas.ſ sin autem abfuerit.ſ hoc etiam huic. Nouell.c. 124.ſ j.

6 *Quando iurandum?*

In ipso litis primordio,post narrationem & respõsionem.C.l.2.in prin.ſ sed prædictum.lib.3. tt.j. l.12.ſ patroni.

7 *Buentus & pœna,si iurare nolint.*

C.l.2.ſ reus autem non aliter. ſ quod si actor. Nouell.c.124.ſ illo utiq; generaliter.

8 *Adfinia remedia.*

Veteris calumniæ actio,& impensarum litis restitutio.Inst.lib.4.tt.16.ſ hæc autem omnia.

DE PROBATIONIBVS.
ff.lib.22.tt.3.C.lib.4.tt.19.
Cap. 20.

1 *Causæ ,ex quibus admittenda probatio,uel non.*

Si confessus sit aduersarius cautione data,an probatio in contrariũ sit admittenda?ff.l.15.C.l.13.
Si chirographum cancellatum sit.ff.l.24.
Si instrumentum amissum sit,uel subtractum. C. tt.19.l.20.tt.21.l.j.l.4.cum quatuor ll. sequentib.l. 10.l.11,l.13,C.lib.7.tt.33.l.7. tt.34.l.j.
Si instrumentũ nullum interceserit. ff.tt.4.l.4.l.5.li. 20.tt.j.l.4.C.l.12.tt.12.l.9.l.10,l.12.lib.10.tt.3.l.3.

2 *Quibus probandi onus incumbat?*

Is qui affirmat,non qui negat,probare tenetur.ff. l.2.l.12,C.l.23.sed considerandum hoc etiam ex re probanda,seu de qua quæritur.
Si de actione quæratur, actori probandi onus incumbit.ff.l.21.ſ fin.C.l.2.l.8.l.10.tt.23.l.2.
Si de exceptione quæratur,reo probandi onus incumbit. ff.l.9. ſ sed quamuis.l.12.l.19.
Si de genere uel gente quęratur.ff.l.j Nouell.c.36.
Si an filius sit quæratur.ff.l.15.ſ fin.C.l.14.
De patria potestate & causa liberali.ff.l.8.l. 20. C. l.15.
De causa ingenuitatis.ff.l.14.l.18.in prin.
De ætate probanda.C.l.9.
De mutata testatoris uoluntate.ff.l.3.l.22.
De scriptura inani & uoluntate testatoris.ff.l.12.
De scripturæ ueritate probanda.C.l.24.
Si alienam rem testator sciens legasse dicatur. ff. l.21.
De lege Falcidia,an locum habeat.ff.l.17.
De dolo probando.ff.l.18.ſ qui dolo.
De alienatione in fraudem patroni.ff.l. 6.
Rem pignori datam,dationis tempore dantis fuisse.ff.l.23.
Fideiussores,cum accipiebantur,minus fuisse idoneos.ff.l.11.lib.27.tt.8.l.j.ſ sed etsi satis.
De indebito probando.ff.l.25 tota.
De solutione & numerata pecunia probanda.ff.l. 12.ſ nam si creditum.C.l.j.lib.7.tt.37.l.2.ſ fin.lib. 8.tt.43.l.25.
De re iudicata,& iurisiurãdi delatione.ff.l.19. ſ fi.
De interrogationibus in iure factis.ff.l.18.ſ fin.
De pacto ne peteretur probando.ff.l.9.
De operis liberti.ff.l.18.in prin.
Seruum ante emptionem fugisse.ff.l.4.
Propter absentiam reipub.causa, uel aliam similẽ causam factum quo minus iudicio sisteretur.ff. l.19.ſ si quis.
Si de iure & qualitate facti quæratur. ff. l.5. l.19. ſ sed etsi.

3 *Per quæ probandum?*

De instrumentis,testibus,iureiurando & cõfessione aduersarij,uide j in sequentib.cap.
De fama.ff.tt.5.l.3.ſ eiusdem.
De indicijs seruorum contra dominos ultrò oblatis.ff.lib.48.tt.18.l.j.ſ diuus Antoninus. ſ Antoninus.ſ si serui.l.9.ſ ex quibus.l.18.ſ seruo.
De confessione à testatore in testamento uel codicillis facta.ff.l.27.lib.32.l.35.ſ Codicillis.C.l.6. ſ fin.lib.6.tt.23.l.6.
De iureiurando, quod moriens de patrimonio suo fecit.Nouell.c.48.
De confessione matris de filio in actis facta. ff.l. 29.ſ j.
De confessione ab aliquo in epistola uel alia scriptura facta.ff.l.15.C.l.13.lib.8.tt.43.l.18.
De commemoratione alicuius alterius rei in instrumento de alia re confecto.ff.l. 30. Nouell. c. 119.ſ insuper & hoc.
De eo si quidam ex hæredibus soluerint.C. lib.7. tt.60.l.j.
De instrumentis domesticis & priuata annotatione,an probent pro scribente.C.l.5.l.6.l.7.tt.21. l. 4.lib.10.tt.2.l.5.
De epistolis.ff.l.29.in prin.C.l.13.ff.lib.2.tt.14. l. 52. in prin.lib.16.tt.3.l.26.ſ fin. lib. 44. tt.7.l. 60. ſ Seia.
De monumentis publicis.ff.l.10.
De signis,indicijs,alijsq; argumentis. C. l. 21.ſ j.l. 25.tt.21.l.j.l.5.l.7.l. 11. lib. 10. tt.3.l.3.

Quibus iudicijs & argumentis probari possit & debeat?

Filiatio & patria potestas.ff.l.29.C.l.14.
Subiectus partus.ff.l.48. tt.18.l. j. ſ ad quæstionem.
Ingenuitas.C.l.10.l.17.tt.20.l.j.
Manumissio.ff.l.29.ſ fin.
Seruitus.C.l.22.
Origo alicuius.ff.lib.50.tt.j.l.38.ſ penult.
Voluntas.ff.lib.29.tt.7.l.13.ſ fin.
Aetas alicuius.ff.l.13.l.16.
Numerata pecunia.C.lib.7.tt.37.l.2.ſ fin.
Solutio.C.li.8.tt.43.l.14.l.18.ff.li.46.tt.4.l.19.in fin.
Dominium:C.tt.65.l.23.lib.3.tt.32.l.10.l.19.
Debiti remissio.ff.l.26.
Publica accusatio.C.l.25.
Dolus malus & fraus.ff.lib.50.tt.17.l.79.
Malę fidei possessio.C.lib.8.tt.45.l.30.lib. 3. tt. 32. l.17.

4 *Quid probandum?*

Si instrumenta amissa & subrepta esse dicantur: an sufficiat probare ea amissa uel subrepta esse? C.l.20,tt.21.l.13.tt.20.l.14.ſ fin.
Si memoriam hominis extare uel non extare probandum sit.ff.l.28.
De reliquis uide paulo superius,uers.filiatio, &c. cum sequenti.

5 *Quando probandum?*

De exceptione dilatoria post litem contestatam probanda.C.l.19.

6 Vbi

6 *Vbi & apud quem probandum?*

De testibus in aliis locis degentibus. ff.tt.5.l.3. ſ idem diuus.ſ testes non.C.tt.21.l.17.Nouell.c.90. ſ uerò quoniam.usq; ad ſ enimuerò.
De instrumentis alio loco sitis.C.tt.21.l.17.
De iureiurando ab absente præstando, ff.lib.12. tt. 2.l.15.C.lib.4.tt.j.l.12.ſ his de præsentibus.

7 *Buentus non probantis suam intentionem.*

C.l.2.lib.2.tt.j.l.4.lib.8.tt.36.l.9.

8 *Adfinia remedia.*

De deferendo iureiurando aduersario.ff.l.25. ſ in omnibus.
De cogendo aduersario contrarium probare, & dicere titulum suæ possessionis.C.l.2.l.16.l.23.tt. 20.l.6.lib.3.tt.31.l 11.ff.lib.11.tt.j.l.j. ſ interrogat. lib.6.tt.j.l.73.

DE INSTRVMENTIS.
ff.lib.22.tt.4.C.lib.4.tt.21.
Cap. 21.

1 *Definitio instrumentorum.*

ff.l.j.lib.50.tt.16.l.99.ſ fin.

2 *Collatio instrumentorum & testium.*

C.l.15.Nouell.c.73.ſ certè si.

3 *Finis instrumentorum.*

ff.l.4.lib.20.tt.j.l.4.ſ fin.

4 *Species instrumentorum.*

De apochis & antiapochis.C..18.tt.2.l.17.tt.31.l.6. lib.8.tt.43.l.6.l.13.l.14.l.18.l.21.l.23.ff.lib.46.tt.4.l. 19.ſ fin.tt.3.l.89.in prin.
De apochis & instrumentis publicis.C.lib.10.tt.2. l.5.tt.3.l.5. tt.22 toto. tt.30. l.2 tt.70.l.11.lib.11.tt. 39.l.j.
De testamenti tabulis, uide alibi.
De monumentis publicis:item
De epistolis:item
De instrumẽtis domesticis,& priuata annotatione,uide ẽ cap.proximo.

5 *De ordinandis seu conficiendis instrumentis.*

C.l.16.Nouell.c.47.c.73.c.136.ſ insuper.
De præsentia & subscriptione testium & partiũ. C.l.16.tt.2.l.fin.lib.3.tt.18.l.11.in prin.Nouel.c.73. c.90.ſ quapropter neq;.

6 *An instrumentum probet.*

C.l.15.

DISTINGVITVR:

Si aliud actum,aliud scriptum sit.C.tt.22.tt.29.l.17. lib.2.tt.4.l 21,lib.4.tt.38.l.7.tt.50.l.4.cum duab.ll. sequentibus.
Si abũdans quid scriptũ sit.C.lib.8.tt.54.l.37.lib. 6. tt.23.l.17.ff.lib.50.tt.17.l.94.li.34.tt.2.l.34.ſ labeo.
Si pugnantia scripta sint.ff.lib.50.tt.17.l.148.
Si diuersæ scripturæ ab eodem proferantur. C. l.14.
Si in scribendo librarius errauerit. C. lib.2.tt.9.l.2. ff.lib.50.tt.17.l.92.
Si calumniosa scriptura sit. ff.l.2.
Si contra uoluntatem alterius partis scriptum sit. C.lib.4.tt.19.l.18.
Si ex iracundia scripserit.ff.lib.22.tt.3.l.29.ſ fin.
Si contra solennitatem iuris sit factũ instrumentum,uide paulo superius membr.5.cap.eod.
Si imperfectum sit instrumentum,& non absolutum uel per se,uel ab eodem tabellione.C.l.16. in prin.Nouell.c.44.ſ uerùm nos toti.
Si suspectum sit,aliusq; de eo falsi accusatus, damnatusq;.C.l.2.tt.19.l.24.
Si eo se non usurum producens, conte stat us est. C.l.3.
Si chirographũ cancellatum sit.ff.lib.22.tt.3.l.24.
Si amissum sit instrumentum,uide ẽ ca p.proxim. membr.j.

Quibus prosit instrumentum.

De eo qui instrumentum tenet,& eo cuius nomẽ in eo scriptum est.C.tt.19.l.21.in prin.

7 *De edendis & exhibendis instrumentis.*

Vbi exhibenda.C.tt.21.l.17.
Quoties.C.l.20.

8 *De comparatione literarum.*

C.l.19.Nouell.c.50. ſ porrò & illud. usque ad ſ quia uerò.c.73.in prin.ſ oportet uerò.usq; ad ſ Arq; hæc.

DE TESTIBVS.
ff.lib.22.tt.5.C.lib.4.tt.20.
Cap.22.

¶ 1 *Testimoniorum usus frequens & necessarius est.*

Non solùm in criminabilibus, sed etiam in ciuilibus causis.ff.l.j.in prin.

2 *De producendis & examinandis testibus.*

Non temerè euocentur testes per longum iter.&, De ijs examinãdis in locis ubi sunt,uide ẽ cap.20. membr.6.
De impendijs,testibus à producente dandis.ff.l.3. ſ Caninio.C.l.10.lib.7.tt.62.l.6.ſ si quis autem.
Vt præsente aduersario examinentur.Nouel.c.90. ſ scimus.
De iureiurando à testibus præstando.C.l.8.in pr. l.14.ſ hicq; cum.
De inuitis ad testimonium dicendum cogendis. ff.l.4.l.5.l.8.l.19.l.21.ſ illud quoq;.C.l.5.l.6.l.10.l. 15.l.16.lib.j.tt.3.l.7.Nouell.c.90.ſ præterea. c.123. ſ præterea nulli.
De torquẽdis testib.ff.l.21.ſ si ea rei.lib.48.tt.18. l. 15.in pr.l.18.ſ testes.C.lib.j.tt.3.l.8.Nouell.c.90.ſ si uerò ignoti.ſ si eiusmodi.uide insuper 8 cap. de quæstionib.& tormentis.lib.j.
Quoties producendi testes, & si apud compromissarios iudices producti sunt, an denuò in iudicio cogendi sint testimonium dicere. C. l.16.Nouell.c.90.ſ quia uerò multi. usque ad ſ porrò.
Quæ examinanti obseruanda.Plurimùm in excutienda ueritate uox ipsa & cognitionis subtilis diligentia affert.nam & ex sermone, & ex eo qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret,&c.ff.lib.48.tt.18.l.10.ſ plurimum.

3 *An probet testimonium?* *Distinguitur:*

1 *Ex numero testium.* quot debeant esse testes.ff.l.j. ſ fin.l.12.lib.48.tt.18.l.20.C.l.8.l.14. Nouell.c.90. ſ & quamuis.

2 *Ex persona testis.* De his quorum fides uacillat. ff.l.j.in prin.l.2.
De homine notato & reprehensibili.ff.l.3.in prin. l.13.ſ fin.C.l.8.in prin.l.14.Nouell.c.90.ſ corroborantes.
De eo qui ob dicendum uel non dicendum testimonium pecuniam accepisse conuictus fuerit. ff.l.3.ſ lege.

De eo

De eo qui in uinculis uel in custodia est. ff. l. 3. ſ lege.
De damnato iudicio publico. ff. l. 3. ſ lege.
De adulterij damnato. ff. l. 14. l. 18.
De calumniæ damnatis. ff. l. 13.
De repetundarum damnato. ff. l. 15. in prin.
De damnato ob carmen famoſum. ff. l. 21. in prin.
De reo publici criminis. ff. l. 20.
De hæreticis. C. lib. 1. tt. 5. l. 11. Nouell. c. 45. ſ enimuerò.
De paupere. ff. l. 3. in prin.
De humili & abiecto. Nouell. c. 90. ſ corroborantes.
De ſeruis. ff. l. 7. C. l. 7. Nouell. c. 90. ſ enimuerò.
De eo qui ſe manüiſſum dicit. Nouel. c. 90. ſ enimuerò.
De arenario. ff. l. 21. ſ ſi ea rei.
De eo qui ſe ad beſtias depugnandi gratia locauit. ff. l. 3. ſ lege.
De mulieribus. ff. l. 18. lib. 28. tt. 1. l. 20. ſ mulier.
De ea quæ palàm corpore quæſtum fecit. ff. l. 3. ſ lege.
De Hermaphrodito. ff. l. 15.
De pupillis & impubere. ff. l. 3. ſ lege. l. 19. li. 48. tt. 18. l. 15. ſ de minore.
De minore uiginti annis. ff. l. 20.
De iis quibus imperare poteſt ut teſtes fiant. ff. l. 6.
De domeſticis teſtibus. ff. l. 9. l. 24. C. l. 2.
De amico eius pro quo teſtimoniũ fertur, & inimico eius contra quem. ff. l. 3. in prin. C. l. 13. Nouell. c. 90. ſ inſuper.
De eo quem is contra quem teſtimonium fertur prodidit, tradidit uel cuſtodit. ff. lib. 48. tt. 18. l. 1. ſ cum quis latron. C. lib. 9. tt. 41. l. 4.
De eo qui antea in eundem teſtimonium dixit. ff. l. 23.
De eo qui antea pro eo teſtis fuit, contra quem nunc teſtis producitur. C. l. 13.
De pluribus teſtibus ex eadem domo. ff. l. 17.
De parentibus contra liberos, & hos contra illos non admittendis. C. l. 5.
De liberto contra patronum non admittendo. C. l. 11.
De eo qui ſe ab eo uel eius patre, contra quẽ producitur, liberauit. ff. l. 3. ſ lege.
De patrono cauſæ. ff. l. 25.
De executore negocij. ff. l. 25.
De reliquis. ff. l. 2. l. 3. ſ nã ſi careat. ſ lege Iulia. l. 21. ſ ſi teſtes. C. l. 4. Vide inſuper locum de teſtamentis ordinandis.

3 *Ex cauſa propter quam teſtimonium fert, & antecedentibus.*

Si propter lucrum, gratiam uel inimicitiam teſtimonium fert. ff. l. 3. ſ nam ſi careat. C. l. 13.
Si non rogatus teſtimonium dixit. ff. l. 11.
Si ad teſtificandum factum antea nõ fuerint adſciti, ſed caſu interuenerint. Nouell. c. 90. ſ & quãuis. uſq; ad ſ ſi eiuſmodi.

4 *Ex cauſa de qua teſtimonium fert.*

Si de cauſa ciuili. ff. l. j. ſ j.
Si de cauſa ingenuitatis. C. l. j.
Si de cauſa propria. ff. l. 10. C. l. 9.

5 *Ex modo quo teſtimonium fert.*

Si in tabulis uel ſcriptis teſtimonium perhibeat. ff. l. 3. ſ idem diuus. ſ Caninio.
Si unum eundemq; & præmeditatum ſermonem attulerint teſtes, uel ex tempore ueriſimilia reſponderint. ff. l. 3. ſ tu magis ſcire.
Si teſtes inuicem diuerſa uel repugnãtia dixerint. ff. l. 21. ſ ſi teſtes. lib. 48. tt. 10. l. 27. in prin. lib. 40. tt. j. l. 24.
Si idem repugnantia dixerit. Nouell. c. 90. ſ ſi qui planè.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si poſtea contrarium appareat. Nouell. c. 90. ſ rurſus alius.
Si nulla alia ſint adminicula, ſiue argumenta. C. l. j. l. 3.

4 *Euentus.*

De pœna teſtium, qui falſa teſtimonia uel repugnantia dedita opera dixerint. ff. l. 16. C. l. 12. ff. lib. 48. tt. 10. l. 9. ſ pœna legis. l. 27. in pr. ſ de imprudẽtia. Nouell. c. 90. ſ ſi uerò ignoti. ſ ſi debita opera.
Si ob dicendum uel non dicendum teſtimonium pecuniam acceperit. ff. lib. 48. tt. 10. l. j. ſ j. l. 20. lib. 47. tt. 13. l. 2.

DE IVREIVRANDO.
ff. lib. 12. tt. 2. C. lib. 4. tt. j.
Cap. 23.

¶ 1 *Vſus iuriſiurandi, & ſimilia.*

Iureiurando deciduntur controuerſiæ. ff. l. j.

Iuſiurandum confertur ↠
- Rei iudicatæ. ff. l. 2. l. 26. ſ fin. lib. 20. tt. 6. l. 13. lib. 44. tt. 5. l. j. in prin.
- Tranſactioni. ff. l. 2.
- Nouationi. ff. l. 26. ſ fin.
- Solutionis. ff. l. 27.
- Acceptilationi. ff. l. 40. in prin.

2 *Cauſæ ex quibus iurandum.*

Ex inopia probationum. ff. l. 35. in prin. C. l. 3.
Ex pactione litigatorum. ff. l. j. l. 26. ſ fin. C. l. 6.
Ex authoritate iudicis. ff. l. j. l. 31. ſ ſolent. C. l. 3.

3 *Antecedentia, ſeu de deferendo iureiurando.*

Qui deferre poſſint?

De iudice, uide paulo ſuperius uerſ. ex authori.
De minore 25 annis. ff. l. 9. ſ ſi minor.
De pupillo. ff. l. 17. ſ pupillus. C. l. 4. ff. lib. 44. tt. 5. l. j. ſ ſi pupillus.
De tutore & curatore. ff. l. 17. ſ ſi tutor. l. 35. in prin.
De procuratore. ff. l. 17. ſ fin. l. 18. l. 19.
De defenſore cuiuſuis corporis. ff. l. 34. ſ defenſor.
De prodigo & cæteris ſimilibus. ff. l. 35. ſ j.
De ſeruo. ff. l. 20. l. 22. l. 24. ſ fin.
De filiofamiliàs. ff. l. 22. l. 24. ſ fin.
De non domino litis, ſed filio eius, uel alio. C. l. 7.
De altero reorum ſtipulandi. ff. l. 28. in prin.

Quod ſit deferentis officium?

Iurare de calumnia. ff. l. 16. l. 34. ſ qui iuſiurand. ſ datur autem. l. 37. C. l. 9. l. 12. ſ fin.

4 *Qui iurare poſſint?*

De ſeruo. ff. l. 20. l. 21. l. 23. l. 25.
De filio. ff. l. 24. lib. 44. tt. 5. l. 2. in prin.
De patre. ff. l. 26. ſ ſi pater.
De minore annis. ff. l. 26. in prin.
De muliere. ff. l. 26. in prin.
De procuratore & defenſore. ff. l. 9. ſ iuſiurãdum. l. 42. ſ fin. C. l. 12. ſ his de præſentibus.

De au-

De auctore iurante ſe rem ſuam poſſeſſori tradidiſſe. ff. lib. 44. tt. 5. l. 1. ſ ſi petitor.

5 *Vbi iurandum?*

ff. l. 15. C. l. 12. ſ his de præſentibus.

6 *Quando iurandum.*

Vel in principio litis, uel in medio, uel in ipſa definitiua ſententia. C. l. 12. ſ omne igitur.
Statim poſtquam delatum eſt, iurare debet. ff. l. 5. ſ fin. l. 6. ſ fin.
De ſpacio temporis ad iurandũ dãdo. ff. l. 34. ſ fin.

7 *Qua forma iurandum?*

ff. l. 3. ſ fin. l. 4. l. 5. in prin. uſq; ad ſ. dato. ſ. ſed ſi quis. l. 33.

8 *Adſine remedium, ſeu de relatione iuriſiurandi.*

Qui iurare non uult, referre aduerſario iuſiurandum poteſt. ff. l. 34. in prin. ſ datur. ſ fin. Diſtinguitur:
Si ex conuentione deferatur, an referri poſsit. ff. l. 17. in prin.
Si referens non iuret de calumnia. ff. l. 34. ſ datur. uerſ. ſed nec iuſiur.
Si ſeruus uel filiusfamiliàs, quib. delatum eſt, referant. ff. l. 24.
Si reus dicens ſe liberatum, quod putet eum quẽ promiſerat deceſsiſſe, & ideo referat. ff. l. 34. in prin.
An tale iuſiurandum quale defertur, & non aliud referri debeat. ff. l. 34. ſ Non ſemper.

9 *Euentus.*

¶ 1 *Si delato uel relato inreiurando iuratum non ſit.*

1 *Manifeſtæ turpitudinis eſt, &c.* ff. l. 38.
2 *Reus qui iurare non uult, ſoluere cogitur.*

ff. l. 34. ſ Ait prætor. C. l. 9. & actori non iuranti actio denegatur. ff. l. 34. ſ datur. Diſtinguitur:
Si deferens de calumnia iurare nolit. C. l. 9.
Si parenti uel patrono ſit delatum. ff. l. 14. l. 16.
Si procuratori uel defenſori ſit delatum. ff. l. 34. ſ procurator.
Si tutori ſit delatum. ff. l. 34. ſ pupillo.
Si ei ſit delatum, qui iudicium accipere cogi non poteſt, ut legato. ff. l. 35. ſ fin. lib. 5. tt. j. l. 28. ſ ex quibus.
Si ſemel iuſiurandum detulit aduerſarius, & rurſus reuocauit. C. l. 11. in prin.
Si remiſſum ſit iuſiurandum, reo datur exceptio, actori actio, perinde ac ſi iuraſſet. ff. l. 9. ſ iureiurando.
Declaratur. ff. l. 6. Diſtinguitur. ff. l. 14. l. 32. l. 41.
Si relatum ſit iuſiurandum. ff. l. 34. in prin. ſ datur autem. ſ fin. C. l. 9. l. 12. ſ ſed iuramento. Diſtinguitur, ut paulo ſuperius membr. 8.
Si poſtea iurare paratus ſit. ff. l. 5. ſ fin. l. 6. ſ fin.
Reliquas diſtinctiones, uide ſ de deferendo iureiurando, cum ſequentibus.

3 *Si pronunciatum ſit, iuratum* non eſſe, uel iuſiurandum rectè uel non rectè eſſe recuſatum: perinde habetur, atq; ſi res in iuſiurandum admiſſa non eſſet. ff. l. 5. ſ ſi neq;. C. l. 12. ſ ſin autem is cui. cum ſequentibus.
An ab huiuſmodi ſententia appellari poſsit? C. l. 12. ſ ſed iuramẽto. ſ ipſe autem qui. ſ ſin autem illatum.

¶ 11 *Si iuratum ſit, euentus.*

1 *Datur iuranti, actori quid? actio, reo autẽ exceptio.* ff. l. 9. ſ iureiurando. l. 34. ſ fin. l. 40. in prin. C. l. 6. Diſtinguitur:
1 *Ex antecedentibus.* Si nõ ſit delatum iuſiurandũ. ff. l. 3. in prin.
Si delatum quidem ſit, ſed ab eo qui ad deferendũ inhabilis eſt. ff. l. 35. ſ j. qui autem ſint inhabiles, uide ſ de deferendo iureiur.
Si deferens ſe captum dicat in deferendo. ff. l. 9. ſ ſi minor.
Si in fraudem creditorum debitor ſuo debitori detulit iuſiurandum. ff. l. 9. ſ ſed etſi quis.
Si deferens delatum iuſiurandum reuocauit. C. l. 11. ſ ſi quis autem.
2 *Ex re de qua,* & cauſa in qua iuratum eſt.
Quacunq; actione quis conueniatur, iuſiurandũ locum habet, &c. ff. l. 3. ſ quacunque. uſque ad ſ fin.
Si actione depoſiti agatur. C. l. 10.
Si de patre iuratum ſit. ff. l. 7.
Si uſumfructum meum eſſe, uel mihi dari oportere iurauero. ff. l. 11. ſ item ſi iurauero.
De pecunia, operis, & omnibus rebus iurari poteſt. ff. l. 34. in prin.
Si Stichum, qui nõ eſt in rerum natura, mihi dari oportere iurauero. ff. l. 30. ſ Si iurauero.
Si poſſeſſor iuret rem petitoris non eſſe, uel ſuam eſſe. ff. l. 11. in prin. ſ proinde.
De reliquis. ff. l. 3. ſ quacunq; cum ſequentib. uſq; ad ſ fin. l. 39. lib. 46. tt. 3. l. 95. ſ naturalis.
3 *Ex modo quo iuratur.* Si peiuratum ſit. C. l. j.
Si dolo malo actum ſit in iurando. ff. lib. 44. tt. j. l. 15.
4 *Ex conſequentibus.* Si poſtea iuratum eſſe negetur, & iuretur, non eſſe iuratum. ff. l. 5. ſ dato. l. 9. in prin. l. 29.
Si pronunciatum ſit, iuratum non eſſe: uide paulo ſuperius, uerſ. pronunciatum ſit, &c.
Si poſtea alter ex relatione iuret diuerſum. ff. l. 28. ſ fin.
Si poſtea diuerſum appareat. C. l. 13. ff. lib. 4. tt. 3. l. 21. l. 22.
Si quis noua inſtrumenta ſe inueniſſe dicat. ff. l. 31.
Si cum pater iuraſſet in peculio nihil eſſe, poſtea pecuniam adquirat. ff. l. 26. ſ ſi pater iurauit.
Si cum iuraſſet uſumfructum ſuum eſſe, uel ſibi dari oportere, aliquis caſus interueniat, quo uſusfructus amitti ſolet. ff. l. 11. ſ item ſi iurauero: uel nolit cauere, boni uiri arbitratu ſe uſurum. ff. l. 30. ſ fin.
Si cum iuraſſet ſe ob decem fundum pignori dediſſe, decem ſoluere nolit. ff. l. 13. ſ Marcellus.
Si is qui detulit, iuramento præſtito appellauit. C. l. 12. ſ ſed iuramento. ſ ſiue autem illatum.
5 *Ex reliquis contingentibus.* Vide paulo ſuperius membr. qui iurare poſsint, ubi, quando, & forma.

2 *De actione iuriſiurandi.*

Quæ actio detur ex iureiurando.

Non principalis cauſa exercetur, ſed iuſiurandum actoris conſeruatur. ff. l. 5. ſ dato. l. 28. ſ fin. l. 30. in prin.
In factum actio datur. C. l. 8.
Exempto actio. ff. l. 13. ſ ſi quis iurauerit.

Publiciana

Publiciana.ff.lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.
An furtum factum iuranti etiam condictio detur. ff.l.28.§ item Pompon.
Quibus detur.
De domino seruo iurante.ff.l.25.
Aduersus quos datur.
Aduersus eum duntaxat,qui iusiurãdum detulit, eiusq; successores datur. ff. l. 9.§ fin.l.10.l.12.l.22. lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.
Quid ueniat in eam?
ff.l.11.§ si cum de hæreditate.l.13.§ si quis iurauerit.l.30.in prin.usq; ad §.in popularibus.
Quando & quamdiu detur?
ff.l.9.§ si is qui.l.13.§ idem ait.
3 De *exceptione iurisiurandi.*
An detur? Inst.lib.4.tt.13.§ æquè si debitor.ff.l.9. § iureiurando.l. 34. § fin. l. 40.in prin.C.l.6.distinguitur ẽ
Quibus detur?
De hæredibus.ff.l.7.l.8.
De domino seruo iurante.ff.l.23.l.25.
De patre filio iurante.ff.l.24.lib.44.tt.j.l.24.tt.5.l. 2.in prin.
De filio & patre iurante.ff.l.26.§ si pater filium.
De fideiussore iurante reo.ff.l.28.§ quòd si reus. § si ei qui.l.42.in prin.usq; ad § si fideiussor.§ fin.
De reo iurante fideiussore.ff.l.28.§ quòd si reus. § si ei qui uerſ.quod & in fideiuſ.l. 42. § si fideiussor.§ fin.lib. 44.tt.5.l.j.§ fideiussor.
De altero reorum promittendi altero iurante.ff.l. 28.§ ex duobus.
De eo qui se reum exhibiturum non promisisse, uel se mihi nihil præstare debere iurauit, & ipso reo.ff.l.28.§ si ei qui.
Aduersus quos datur?
Aduersus eum duntaxat,qui detulit iusiurandum. ff.l.11.in prin.§ fin.l.13. in prin.
Si alter ex duobus reis stipulandi detulit,an obsit alteri.ff.l.28.in prin.
In popularibus actionibus ab uno delatum iusiurandum an prosit aduersus alios? ff.l.30.§ in popularibus.
Aduersus quam actionem competat?
ff.l.13.§ item Iulianus.l.28.§ exceptio.usq; ad § item Pomponius.l.30.§ si libertus.l.36.
4 *Reliqui iurisiurandi effectus.*
Adfine remediũ ipso iure naturalis obligatio per iusiurandũ tollitur.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ naturalis.
An petitor qui iurauit rem suam esse, si postea eã possidere cœperit, exceptione se tueri possit, & aduersus quos? ff.l.11. § fin.l.12.lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.
An ei cui competit exceptio iurisiurandi,actio rẽ amissa competat? ff.l.11.in prin.usq; ad § item si iuraue.lib.6.tt.2.l.7.§ si petenti.
An is qui iurauit ex suo iureiurãdo conueniri possit,ut si iurauit se rẽ centũ emisse,an ad preciũ soluendũ cõueniri possit.ff. l. 13. § si quis iurauerit.
Vel si societatem se fecisse iurauerit, an pro socio actione cõueniri possit? ff.l.13. § idem dicemus.
Vel si iurauerit se fundũ ob decẽ pignori dedisse, uel sibi rem in dotem datum.ff.l.13. § Marcellus.
Iureiurando præstito,nõ quæritur amplius an debeatur,sed an sit iuratum. ff. l. 5. § duo.l.28.§ fin. l.30.in prin.
Si de qualitate iuramenti dubitetur.ff.l. 34. § si de qualitate. C. l. 12. § ipse autem.§ in omnibus autem.
Iureiurando à debitore præstito liberatur pignus,nec pœna peti potest,& solutum repetitur. ff.l.40
Si quis post iusiurandum ex famoso iudicio damnatus sit,famosus efficitur.ff.l.9.§ si damnetur.

DE PERIVRIO.

Si periurium commissum sit,pœna competit. ff.li, 4.tt.3.l.21.l.22,Distinguitur:
Si pupillus peierauit.ff.l.26.in prin.
Si ambo iurent tam actor quàm reus.ff.l. 28. § fin.
Si quis iurato quid promisit, nec id ex iusta causa præstet.ff.lib.2.tt.8.l.16.lib.50.tt j.l.38. in prin. C. lib.9.tt.8.l.2.
2 *Quæ pœna competat?*
ff.l.13.§ fin.C.l.2.ff.lib.47.tt.20.l.4.
3 *Quæ actio ex periurio competat?*
Stellionatus iudicium.ff.lib.47.tt.20.l.4.

DE INTERROGATIONIBVS in iure faciendis, & de confessis.ff.lib.11.tt.j. Cap.24.

1 *Ratio interrogationum.*
l.j.§ est autem.l.2.l.3.l.4.in prin.
2 *Causæ ex quibus interrogatio facienda?*
Si agatur aduersus hæredem.l.j.in prin.
Si in personam agitur,& certum petitur. l.j.§ j.
Si damni infecti agatur.l.10.
Vbicunq; iudicem æquitas mouerit, interrogatio facienda est.ff.l.21.
3 *Qui interrogari possint?*
Non solùm iudex,sed & aduersarius.l.9.§ j.l. 11. § qui interrogatus.
De seruo l.9.§ sed si seruus.
4 *Qui interrogandi.*
Ne alius pro alio interrogetur.l.9.§ alius.
De seruo l.9.§ sed si seruus.
De defensore.l.9.§ Celsus.
De filio pro patre agente.l.19.
5 *Vbi interrogatio facienda?*
In iure,hoc est apud magistratum. l.j. § fin. l.4. § quod ait.
Ius is locus est,ubi iuris dicendi uel iudicandi gratia iudex cõsistit,uel si domi uel in itinere hoc agat l.4.§ fin.
6 *Quando.*
An ante iudicium.l.j.§ interrogatorijs.
7 *Quid interrogandum.*
Si contra hæredem agatur.l.j.in prin.l.4.in prin. l. 9.§ illud quæritur.§ fin.
Si damni infecti nomine agatur.l.10.l.20.§ fin.
Si de peculio agatur.l.9.§ fin.
8 *Adfine remedium.*
De interrogatorijs actionibus sublatis.l.j.§ interrogatorij.
9 *Euentus factæ irrogationis.*

¶ I *Si interrogatus non responderit:*

In solidum tenetur.l.11. § qui tacuit. Distinguitur:
Si petat tempus ad deliberandum.l.5.l.6.in prin.
Si interrogatus an hæres sit, ab alio hæreditatis controuersiam patiatur.l.6.§ interdum.
Si cum iure negare posset, tacuit.l.12.in prin.

Si de

Si de ætate sit interrogatus.l.11.in prin.
Si interrogatus sit,an quadrupes quę pauperiem fecit,eius sit.l.7.
Si possessor interrogatus sit,ex qua causa,uel pro qua parte ei⁹ sit res. Vide ẽ.ca.20.in fine.li.eod.
De reliquis distinctionibus huius loci,uide præcedentia.

¶ II *Si interrogatus,obscurè, & non ad interrogata responderit.*

In solidum tenetur.l.11.§ quod autem ait. § nihil autem interest. Distinguitur:
Si interrogatus,an ex asse hæres sit,responderit; ex parte hæres sum.l.11.§ si interrogatus.
Si interrogatus hęredem se responderit,nec adiecerit ex qua parte.l.9.§ qui interrogatus.
Si interrogatus an fundũ possideat,non responderit ex qua parte possideat.l.20.§ in iure.
Si rẽ incertã responderit. ff.lib.42.tt.2.l.6.in prin.
Si interrogatus an ex dimidia parte hæres sit,responderit:Hæres sum.l.9.§ qui interrogatus.

¶ III *Si interrogatus negauit,estq; mentitus.*

In solidum tenetur.l.11.§ Qui tacuit.§ nihil interest. Sed & in duplum tenetur.Nouell.c.18.§ studium uerò.usq; ad §.hęc de successionibus.Distinguitur:
Si sine dolo malo mentitus est. l. 11.§ qui iusto. § interdum.
Si postea illum mendacij pœniteat,nullaq; sit captio actoris.l.11.§ fin.
Si inutiliter sit interrogatus, uidè ẽ circumstantias interrogationis.
Si cũ res plurium esset,omnes uel quidã ex hisce mentiti sint,an omnes in solidũ teneãtur? l.17.
Alias distinctiones uide Nouell. c.18. §. studium uerò.

¶ IIII. *Si interrogatus, confessus sit.*

1 *Confessus pro iudicato habetur,competitq; aduersus illum ex sua ipsius confessione actio.*
l.8.lib.42.tt.2.l.j.l.3.§ fin.l. 6. § & omne omnino.C.lib.7.tt.59.l.j. Distinguitur:
1 *Ex persona confitentis.*
De procuratore,tutore & curatore. ff.lib.42.tt.2. l.6.§ sed an & ipsos.lib.9.tt.2.l.25.§ si procurator.
De defensore.l.9.§ Celsus libro.
De pupillo & minore. ff. lib. 42.tt.2.l.6. § in pupillo.
De seruo.l.9.§ si seruus.
2 *Ex re quam confessus est.*
Si falsum confessus sit. l.11.§ si quis cum. § qui ex quadrante. § ex causa.§ fin.l.12.in prin.l 13 tota. l.14.l.15. in prin.l.16.§ fin. lib. 9.tt.2.l.23. § fin.l. 24.lib.42.tt. 2.l.4.l.7.
Si neq; ius neque natura id quod in confessione uenit,recipere possit.l.13.§ & si eum. l.14.§ fin. l.16.§ fin.
Si incertum sit confessus.ff.lib.42.tt.2.l.6. in prin. usq; ad § si alia.
Omne omnino quod quis cõfessus est,pro iudicato habetur.ff.lib.42.tt.2.l.6.§ si alia.
3 *Ex causa propter quam confessus est.*
Si per errorem uel ignorantiam est confessus.l. 11. § qui iusto.§ fin. lib.42.tt.2.l.2 lib.22.tt.3.l.15. C. lib 4.tt.19.l.13.lib.1.tt.18.l.8.l.9.
Si metu uel alia simili causa cõfessus sit, ff.lib.48. tt.18.l.j.§ si quis ultrò.
4 *Ex antecedentibus.*
Si non interrogatus,confessus sit.l.9.in prin.
Si à prætore sit interrogat⁹.l.11.§ qui interrogat⁹.
Si in interrogando uitium sit,uide ẽ circumstantias interrogationis.
5 *Ex reliquis contingentibus.*
Quacunq; actione cõueniatur,cõfessus pro iudicato habetur. ff.lib.42.tt.2.l.6. § si alia quacũq;.
Si absente aduersario confessus sit. ff.lib 42.tt.2.l. 6.§ si quis absente.
Si non in iure confessus sit,uide ẽ membr.ubi interrogatio facienda.
Si nulla alia probatio sit. ff.lib.32.l.35. § codicillis. lib.48.tt.18.l.j.§ diuus Seuerus.
Si postea eum pœniteat, nullaq; sit captio actoris.l.11.§ fin.
Si res quã suam esse, uel se debere cõfessus est,in rerũ natura esse desierit,l.15.§ mortuo.li.42.tt.2. l.3.l.5.uel alio modo sua esse desierit.l.14.in pri.
Si incertum sit an ea res sit in rerum natura.ff.lib. 42.tt.2.l.8.
Si res ad hostes peruenerit.l.16.in prin.
Quæcunq; exceptio illi competeret, si principali iudicio ageretur,eadem si ex confessione cõuenitur,illi competit,uide j Euentus.
2 *Quomodo confessus teneatur?*
Quasi ex cõtractu,pro quo pulsabatur. l.11.§ qui (interrogatus.
3 *Quibus teneatur confessus?*
Ab his, qui in iure non interrogassent, respondens conueniri non potest.l.22.
4 *Qui ex confessione teneantur?*
De ipso ,procuratore,tutore,defensore,&c. cõfitente & domino litis,uide ẽ ex persona cõfitentis.
5 *In quantum teneatur?*
Si obscurè respondit,nec adiecit ex qua parte hęres sit,uide ẽ membr. II.
Si ex maiore uel minore parte se hęredẽ esse mẽtitus est.l.11.§ qui ex quadrãte.usq; ad § qui tacuit.l.18.l.20.§ in iure interrogatus.
6 *Euentus, & reliqua iura confessi.*
Is qui ex sua responsione conuenitur,exceptionibus quæ institutis in iudicio cõtra reos actionibus opponuntur, uti potest.l.12.§ fin.
Si non restituat,lis æstimabitur. ff.lib.42.tt.2. l. 6. § si alia quacunq;.
De dando ei tempus ad restituendum. ff.lib.42. tt.2.l.6.§ si alia quacunq;.
De mittẽdo in possessionem. l.20. § in iure.§ fin.
An liberetur uerus rei dominus,uel is qui reuera obligat⁹ est.l.8.l.13.in prin.§ fin.l.18.l.20.in prin. usq; ad § in iure.
Nullę sunt partes iudicantis in confitentes.ff.lib. 9.tt.2 l.25.§.fin.

DE CAVSAE COGNITIONE, & relationibus. Cap. 25.

¶ I *Ordo cognitionum: quo ordine quodq; sit cognoscendum?*

Prius de possessione, quàm de uiolẽtiæ crimine cognoscendum. ff.lib.5.tt.j.l.37.lib.48.tt.6.l.5.§ sed & decre. C.lib.7. tt.62.l.j.
Prius de possessione quàm de proprietate cognoscẽdum.ff.lib.5.tt.j.l.37.lib.48.tt.6.l.5.§ 1.C. lib. 2.tt.32.l.13.tt.39.l.3.lib.8.tt.j.l.3.lib.11.tt.47.l.14.ff. lib.41.tt.2.l.35.
Prius de maiore quàm de minore causa cognoscendum.

ſcendum. ff.lib.5.tt.j.l.54.lib.44.tt.j.l.16.C. lib. 9.tt.j.l.j.
De quæſtione incidente.C.lib 3.tt.8.l.3.l.4.
Prius actio quàm reconuentio cognoſcenda.C. lib.9.tt.j.l.j.Nouell.c.96.ſ fin.
Prius de hæreditate quàm de credito actoris hæreditario.C.lib.4.tt.16.l.5.
Prius quæſtio proprietatis quàm plagij determinanda.C.lib.9.tt.20.l.8.
Prius quæſtio generis quàm hæreditatis.C.lib.3. tt.8.l.2.
Prius de ſtatu actoris uel accuſatoris quàm de actione cognoſcendũ.C.lib.7.tt.19.l.j.l.4.l.5.l.7.
Prius de libertate quàm de hæreditate cognoſcẽdum.C.lib.7.tt.19.l.2.
Prius de ſtatu rei conuenti, quàm de actione uel accuſatione cognoſcendum. C. lib.7.tt.19.l.3.l. 6.lib.9.tt.9.l.26.

¶ II *Modus cauſæ cognoſcendæ, & officia iudicis.*

In primis rei qualitatem plena inquiſitione diſcutere iudex debet, & tunc utranq; partem ſæpius interrogare, num quid noui addere deſideret.C.lib.3.tt.j.l.9.
Id quod à litigatoribus uel aduocatis prętermiſſum,uel minus dictum eſt, ſupplere iudex debet,& proferre quod ſciat legib.& iuri publico conuenire.C.lib.2.tt.10.l.j.
Vbi decretum neceſſarium eſt,per libellum id iudex expedire non poterit.ff.lib.j.tt.16.l.9.ſ j.
In primis illud debet obſeruare iudex, ne aliter iudicet quàm quod legibus,aut conſtitutionibus,aut moribus proditum eſt. Inſt.lib.4.tt.17. in prin.C.lib.9.tt.8.l.j.ff.lib.48.tt.10.l.j.ſ ſed & ſi quis.Nouell.c.82.ſ omnis deniq;
Nec diſtinguere debet, ubi non diſtinguit lex. ff. lib.6.tt.2.l.10.
Mortuo iudice quod eũ facere oportuerat,idẽ eũ qui ſubditus eſt,ſequi oportet. ff.lib.5.tt j.l. 60.
De qua re cognouit iudex,de ea quoq; pronunciare cogendus eſt.ff.lib.5.tt.j.l.74.in prin.
Inciuile eſt, niſi tota lege perſpecta, una aliqua eius particula propoſita,iudicare,uel reſpondere.ff.lib.j.tt.3.l.23.

DE REBVS DVBIIS
& obſcuris.

Quid in rebus dubijs & obſcuris iudici ſpectandum ſit,& ſequendum? Diſtinguitur:

1 *Ex re de qua dubitatur.* Aut enim de iure dubitatur,aut de facto.

Si de iure dubitatur,

Si quidẽ ſimpliciter dubitatur & quęritur,an hoc iuſtum ſit, iudex ſequi debet id quod legibus, conſtitutionibus & moribus proditum eſt:uide paulo ſuperius uerſ. in primis illud debet. nec eſt in arbitrio eius quod ſibi iuſtum uidetur decernere,de quo uide paulo inferius uerſ. facti quidem quæſtio.
Sin autem inter duo iuſta utrum ſit iuſtius quæritur:utputa,
Si aliud nouo,aliud antiquo iure ſit ſtatutũ: nouum ius ſequendum. ff.lib.j.tt.3.l.32.ſ fin. tt.4. l.4.Nouell.c.115.in prin.
Si aliud ius ſcriptum & commune ſtatuit, aliud conſuetudine ſit receptum.ff.lib.j.tt.3.l.32.
Si aliud ius naturale, aliud ciuile dicter. Inſt.lib.j. tt.15.ſ fin.ff.lib.4.tt.5.l.8.lib.50.tt.17.l.8.l.148.
Si aliud ius ſtrictum & generale,aliud æquum & ius ſpeciale iubeat.ff.lib.4.tt.j.l.7.lib.35.tt.j.l.16. lib. 48.tt.19.l.41.lib.50.tt.17.l 80.l.90.l.142. lib.j. tt.3.l.14.l.15.C.lib.3.tt.j.l.8.
Si aliud lex iubeat,aliud princeps reſcripſit,uel iudex iudicauit. C.lib.7.tt.45.l. 13. Nouell. c. 82. ſ omnis deniq.c.113,uide inſuper j cap. 28. uerſ.ſi contra leges,&c.
Si aliud ius uelit, aliud inter partes actum ſit. ff. lib.50.tt.17.l.34.C.lib.7.tt.63.l.5.ſ fin.
Si aliud lex uel teſtator uoluerit uel ſẽſerit, aliud ſcriptum ſit uel uerba ſignificent. ff.lib.14. tt. j. l.j.ſ ſed ſi ſciens.lib.32.l.67. in prin.lib.33.tt.2.l. 19.tt.7.l.18.ſ optimum.lib.34.tt.5.l.3.lib.50.tt.16. l.219.in prin.C.lib.6.tt.28.l.3.tt.37.l.23.ſ fin.
De reliquis,uide j ex reliquis contingentibus.

2 *Si de facto dubitatur.*

Facti quidem quæſtio in arbitrio iudicantis eſt, iuris autem autoritas non eſt.ff.lib.48.tt.16.l.j. ſ j.uerſ.nã ut Papin.lib.50.tt.j.l.15.in prin. uerſ. cum facti.
Non ad unam probationis ſpeciem cognitionẽ ſuam iudex alligare debet, ſed ex ſententia animi ſui æſtimabit quid aut credat,aũt parũ probatum ſibi opinetur. ff.lib.22.tt.5.l.3.ſ eiuſdem.
Confirmabit iudex motũ animi ſui ex argumentis & teſtimonijs,quę & rei aptiora & uero ,proximiora eſſe compererit. nõ enim ad multitudinem reſpici oportet,&c.ff.lib.22.tt.5.l.21.ſ fin.
Nam & perſona ſpectãda eſt,an potuerit facere, & an antè quid fecerit,& an cogitauerit, & an ſanæ mẽtis fuerit. ff.lib.48.tt.4.l.7.ſ hoc tamẽ. C.lib.9.tt.7.l.j.ſ fin.
Si de ſcripto & ſermone ſeu uoce legis uel hominis dubitetur quid ſignificet. ff.lib.j.tt.3.l. 18.l. 19.lib.34.tt.5.l.25.lib.50.tt.17.l.67.l. 73. ſ quæ in teſtamento.l.96.l.132.
Si de uoluntate alicuius,an & quid uoluerit, uel ſenſerit,dubitatur. ff.lib.j.tt.3.l.37.l.38.lib. 32.l. 67.lib.50.tt.17.l.12.l.128.l.139.C.lib.6.tt.42.l.7.

2 *Ex cauſa in qua dubitatur.*

Si in cauſa libertatis, p libertate reſpõdere melius eſt.ff.lib.50.tt.17.l.20.l 139.C.lib.7.tt.4.l.14.ſ fin.
Si in cauſa dotis dubitatur. ff.lib.50. tt. 17. l. 85. in prin.
Si in cauſa pœnali.ff.lib.50.tt.17.l.197.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Quoties æquitatem deſiderij naturalis ratio aut dubitatio iuris moratur,iuſtis decretis res temperanda eſt.ff.lib.50.tt.17.l.85.ſ fin.
In re dubia potius fauẽdum reo quàm actori. ff. lib.50.tt.17.l.33.l.167.l.170.
Vbi de obligando quęritur,propenſiores eſſe debemus,ſi habeamus,&c.ff.lib.44.tt.7.l.46.
Sanctius eſt,impunitum relinqui , &c. ff. lib. 48. tt.19.
Melius eſt fauere repetitioni, quàm aduenticio lucro.ff.lib.50.tt.17.l.41.
In re dubia melius eſt uerbis edicti ſeruire. ff.lib. 14.tt.j.l.j.ſ ſed ſi ſciens.
In ambiguis commodiſsimum eſt id accipi , quo res de qua agitur magis ualeat quàm pereat.ff. lib.34.tt.5.l.13.l.22.
Ambigua intentio ita accipienda eſt, ut res actori ſit

ri ſit ſalua.ff.lib.50.tt.17.l.132.
Si quis intẽtione uel oratione ambigua uſus ſit, id q; utilius ei eſt,accipiendũ eſt. ff.li.5.tt.j.l.66.
In ambiguis id quod minimum eſt ſequimur. ff. lib.50. tt.17.l.9.l.34.ſ fin.
Eligendum eſt quod minimum habeat iniquitatis.ff.lib.50.tt.17.l.200.
In ambiguis melius eſt humaniorẽ amplecti ſententiam.C.lib.7.tt.4.l.14.ſ fin.
Benigniora præferenda ſunt. ff. lib.50.tt.17.l.55.l. 152.l.197.lib.34.tt.5.l.11.ſ fin. C.lib.6.tt.60.l. 5. ſ quamuis.uerſ.attamen quia conſ.
Benignius leges interpretandæ ſunt,quo uoluntas earum conſeruetur.ff.lib.j.tt.3.l.18.
In ambigua uoce legis ea potius accipienda eſt ſignificatio,quę uitio caret,præſertim cũ etiã uoluntas legis ex hoc colligi poſsit. ff.lib.1.tt.3.l.19.
Nulla iuris ratio aut æquitatis benignitas patitur,ut quæ ſalubriter pro hominũ utilitate introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipſorum commodum producamus ad ſeueritatem.ff.lib.j.tt.3.l.25.
Si de interpretatione legis quęratur,in primis inſpiciendum eſt quo iure ciuitas retro in huiuſmodi caſibus uſa fuiſſet: optima enim eſt legũ interpres conſuetudo.ff.lib.j.tt.3.l.37.l.38.
Eligendũ eſt quod ueriſimilius eſt, aut quod plerunq; fieri ſolet.ff.lib.50.tt.17.l.114.
Beneficium imperatoris quàm pleniſsimè interpretari debemus.ff.lib.j.tt.4.l.3.
Tempus in teſtamento adiectum pro hærede, in ſtipulationibus pro promiſſore adiectum eſſe credendum eſt.ff.lib.50.tt.17.l.17.

¶ III. *Adſinia remedia.*

De cauſa ad ſuperiorem iudicem remittenda . ff. lib.j.tt.16.l.6.in prin. l.11.lib.49.tt.j.l.22. C.lib.3. tt.3.l.3.
De referendo ad principem ſequitur.

DE RELATIONIBVS.

C.lib.7.tt.61.

1 *An referendum principi?*

Videtur quòd non, ex Nouell.c.125.uidetur quòd ſic,ex ſequentibus.

2 *Cauſæ ex quibus referendum?*

Si iudex de aliquo dubitat, conſulet principem. Nouell. c.82.ſ penult. c. 113. ſ cæterùm ſi iudici. Diſtinguitur:
Si res plena inſtructione indigeat.C.l.j.ſ ſed nec ad nos.
Si de facto dubitat iudex.ff.lib.5.tt.j.l.79.

3 *Ad quos referendum?*

De alio quàm principe. C.tt. 62.l.29.uerſ.ea conditione.
De præſide.ff.lib.5.tt.j.l.79.

Antecedentia, & de libello conſultationis.

De libello conſultationis formando , ut omnes cauſas relationis comprehendat, ut actis propemodum non ſit opus.C.l.3.
De exemplo conſultationis ante relationem litigatorib. edendo.C.l.j.ſ fin.l.2.ff.lib.49.tt.4.l.3.

5 *Euentus & conſequentia.*

Ne relatione pendente iudex pronunciet. C. l. j. in prin. tt.62.l.34. in prin. uerſ. non prius cauſam diſcerni.
Modus reſpondendi à principe, & per quos re-

ſpondebit.C.tt.62.l.34.
An reſponſo accepto, & ſententia ex eo lata appellari poſsit:Non.C.l.j.in prin.tt.62.l.34.uerſ. ut tamen.ff.lib.49.tt.j.l.j.ſ j.tt.4.l.3.

DE SENTENTIA FORMANda & pronunciãda.
Cap. 26.

¶ I. De *formanda ſententia.*

De liberatione habita formanda ſententia eſt, & in libellum cõferenda,nec præcipitanda.C.lib. 7.tt.44.l.6.in prin.lib.j.tt.52.l.6.ſ fin.li.9.tt.40. l.j.in prin.tt.47.l.20.
Ne de alia re quàm quæ petita eſt,& de qua ſumptus eſt iudex,ſententia feratur. C.lib.7.tt.4.l. 17.tt.48.l.j.l.3.
Vt de ea re pronunciet,de qua cõuenit inter partes.ff.lib.42.tt.j.l.26.
Vt certam ſummam exprimat ſententia . Inſt. de actionib. ſ.curare. ff.lib.42.tt.j.l.5.ſ fin.l.59. in prin.uſq; ad ſ fin.C.lib.7.tt.46.l.2.l.3.l.4.
Si maiorem ſummã exprimat ſententia quàm ad iudicem pertinet.C.tt.62.l.37.ſ ſed cum ſcimus.
Vt contra procuratorem ſententia feratur.C.lib. 7.tt.45.l.j.
Ne ſub conditione feratur. ff.lib.49.tt 4.l.j.ſ biduum.
Vt uel abſolutionem uel condemnationem cõtineat. ff.lib.42.tt.j.l.59.in prin. C.lib.7.tt.45.l.3.
Vt uictum uictori in expenſis condemnet,uide j cap.de ſumptibus & expenſis.
Etiam actorem,ſi obnoxius fuerit inuentus, condemnare poteſt iudex.C.lib.7.tt.45.l.14.
Tam Latina quàm Gręca lingua ſentẽtia ferri poteſt.ff.lib.42.tt.j.l.48.C.lib.7.tt.45.l.12.

¶ II. De *ſententia pronunciandа.*

1 *Quando pronunciandа?*

De non præcipitãda ea,uide paulo ſuperius,uerſ. deliberatione habita.in princi.capitis.
De diebus feriatis.ff.lib.2.tt.12.l.6.
De tempore meſsium & uindemiarum.ff.lib.2.tt 12.l.j.ſ j.
Si non intra illud tempus, ad quod iudex datus eſt,pronunciat. ff.lib.5.tt.j.l.2. ſ ſed ſi iudex. C. lib.7.tt.64.l.6.

2 *Vbi & quibus præſentibus pronunciandа?*

Si non publicè , ſed in ſecreto loco , officio eius non præſente pronunciauit.C.lib.7.tt.45.l.6.
Si cum certum locum cauſæ cognoſcendæ iudex dediſſet, alibi ſententiam dixit. C. lib. 7. tt. 43. l.5.
De præſentia eorum quos cauſa contingit.ff.lib. 42.tt.j.l.47.l.60.lib.49.tt.j.l.14.ſ fin. C.lib.7.tt. 43.lib.2.tt.12.l.4.
De præſentia aduocati.ff.lib.49.tt.14.l.7.C.lib.2. tt.6.l.4.

3 *Quomodo pronunciandа?*

De ſententia ex breuiculo ab ipſo iudice recitanda,C.lib.j.tt.52.l.6.ſ nec tamen.lib.7.tt.44.Nouell.c.17.ſ tertiò ſtudio tibi ſit.c.82.ſ prębebunt uerò.c.83.in prin.

4 *Euentus & conſequentia.*

Sententia lata,ceſſat officium iudicis. ff.lib.42. tt. j.l.55.
Iudex ſententiam amplius mutare uel reſcindere non poteſt, ſupplere poteſt. ff.lib. 42. tt. j. l. 14.

l.42.l.45.§ de amplianda.l.46.l.55.l.62.lib.48.tt. 18.l.j.§ fin.C.lib.7.tt.44.l.2.§ sed necsi eis.tt.57. l.3.
Nouatur prior contractus.C.lib.7.tt.54.l.3.§ si enim nouatur.
De actis circumducēdis.ff.lib.42.tt.j.l.45.in prin.
De reliquis,uide sequentia.
Reliqua item ad hoc caput pertinētia, uide ī cap. 28.lib.eod.

DE APPELLATIONIBVS. ff.lib.49.tt.j.cum sequentibus.C. lib.7.tt.62.cum sequentib. Cap. 27.

¶ I. *Ratio & usus appellationum.*

ff.tt.j.l.j.in prin. Nouell.c.82.§ nā si per procurat.

¶ II. *Causæ ex quibus appellandum,uel non.*

Si non rectè iudicatum esse dicatur,appellari potest.

DISTINGVITVR:

1 Ex *persona iudicantis.*

De principe.ff.tt.2.l.j.in prin.C.tt.62.l.16.
An aduersus principis rescriptum liceat appellare.ff.tt.j.l.j.§ j.usq; ad § si quis in.tt.4.l. 3. C. tt. 62.l.2.
Si princeps ad cōsultationem iudicis respondit, an ab eo appellari possit: uide s̄ de relationib. in fine.
De præfectis prætorio.ff.lib.j.tt.11.l.j.§ j.C.tt.62. l.19.in prin.tt.70.tt.42.lib.j.tt.19.l.5.Nouell.c.82. § atqui ut omnibus.c 119.§ aliud.
De proconsule, comite & uicario præfecti. C. tt. 62.l.19.in prin.
De legato proconsulis.ff.tt.5.l.2.
De senatu.ff.tt.2.l.j.§ sciendum.
De iudice à præside prouinciæ ex consensu partium dato.ff.tt.j.l.23.in prin.
De reliquis.C.tt.62.l.34.§ ut tamē dispositio.l.35. § fin.Nouell. c.23.§ ideoq; sancimus. § similiq; modo.c.25.§ secundū legem. c.82.§ præbebunt.

2 Ex *causa in qua iudicatum est, & ex re iudicata.*

Si exigua causa sit.C.tt.62.l.20.
Si infra legitimam appellandi quantitatem sit. ff. tt.j.l.10.§ j.
Si iudex officialem suum, quòd malè gessit officium, condemnauit.C. tt.65.l.3.
Si causa criminalis sit. ff.tt.j.l.6. C.tt.62.l.29. l. 30. tt.65.l.2.
Si in causa executionis quid iudicatum uel prœceptum sit.ff.tt.j.l.4.in prin.C.tt.62.l.21.in prin.tt. 65.l.5.
Si ab interpretatione sententiæ appelletur. ff. tt. j.l.4.in prin.
Si cum non exhiberet instrumentum, petitori ad interesse condemnatus sit.ff.tt.j.l.28.§ j.
Si de ea causa iudicatum sit quæ dilationem non capit: ut ne testamentum aperiatur,ne frumentum in usum cōtrahatur,ne hœres in possessionem inducatur.item si ex perpetuo edicto aliquid decernatur.item ne pignus uēdere liceat. ff.tt.5.l.7.C.tt.65.l.6.
Si de causa momentaneæ possessionis sit iudicatum.C.tt.69.l.j.
Si in causa fisci uel principis sit iudicatum. C. tt. 65.l.4.l.8.
Si de bonis uacantibus,& ijs quæ ut indignis auferuntur iudicatum sit.C.tt.62.l.22.
Si mulcta à iudice indicta sit. C.tt.62.l.25. tt. 64. l.5.
Si aduersarium in litis sumptus non condemnauerit iudex.C.tt.64.l.10.
Si interlocutoria sententia sit, uide ī quando appellandum.uers.an ante sententiam.

3 Ex *antecedentibus iudicatum.*

Si condemnatus contumaciter abfuit. ff.tt.j.l. 23. § fin.tt.5.l.4.tt.8.l.j.§ cum ex lib.5.tt.j.l.73.§ fin. C.tt.65.l.j.l.4.§ fin.lib.3.tt.j.l.11.§ cum autem eremodicium.Nouell.c.82.§ præbebunt.
Si antea bis appellatum sit. C. tt.70. Nouell.c.82. § præbebunt. c.126.§ ac propterea.
Si ante sententiam appellans professus sit se non prouocaturum.ff.tt.2.l.j.§ si quis. C.tt.63.l.5.§ fin.
Si iudex ita datus sit,ne ab eo appelletur. ff.tt.2.l. j.§ fin.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si res dilationem non capiat, & interfit publicè damnatum statim puniri, ut sunt insignes latrones, &c. ff.tt.j.l.16. C.tt. 65. l. 2. uide insuper paulo superius,uers.si de ea causa,&c.
Si condemnatus dilationem ad soluēdum petierit.C.tt.52.l.5.

¶ III. *Quibus competat ius appellandi?*

De eo cuius interest,nec iudicio est expertus.ff.tt. j.l.4.§ alio cōdemnato.usq; ad § fin.l.5.in prin. usq; ad § fin.l.14.tt.4.l.2.§ sed si alius.
De eo cuius nihil interest, nec iudicio est expertus.ff.tt.5.l.j.
De alio quocunq;,si quis ad supplicium ducatur. ff.tt.j.l.6.
De eo cui mandatum non est.ff.tt.5.l.j.
De procuratore procuratoris.ff.tt.j.l.4.§ fin.
De actore à curatore dato.C.tt.62.l.10.
De seruo,domino, & alio pro domino in causa serui appellante.ff.tt.j.l.15.
De seruo in causa domini appellante. ff.tt. j. l.28 in prin.
De patre condemnati.ff.tt.5.l.j.
De filiofamiliâs condemnati. ff.tt.j.l.23.§ filiumfamiliâs.
De contumace, uide paulo superius uers. si condemnatus contuma.

¶ IIII. *Qui appellandi, seu ad quos?*

De gradatim appellando, non omisso medio. ff. tt.j.l.21.in prin.Qui igitur appellandi,distinguitur ex persona eius à quo appellatur. ff.tt.3.l.2. tt.4.l.j.§ solen.uers.deniq; ipse. C.tt.62.l.17.l.23. l.26.l.29.l.32.in prin. usque ad § in his autem. § huic saluberrimæ.usq; ad fin.legis.l.33.l.36.Nouell.c.126.in prin.usque ad §. in omnibus. Nouell.c. 23. § illud etiam. usque ad fin. legis. c. 25. § secundum legem. C. 41. c. 82.§ accommodabuntq;.
De eo à quo iudex qui iudicauit datus est. ff.tt.j. l.21.§ j.tt.3.toto. C.tt.62.l.32.§ hæc si appellatio. l.33.tt.70.l.j.§ fin. Nouell. c. 82. § accommodab antq;.
Ne ab eo cui iurisdictio mandata est,ad eum qui mandauit,appelletur, sed ad eum ad quem ab ipso mandante appellari solet.ff.tt.3.l.j.§ fin.
An is qui appellauit, licentiam commutandi iudicis habeat.C.tt.62.l.28.

Si appellans,in appellando iudicem errauerit.ff. tt.j.l.j.§ si quis in appellat. usq; ad § fin. tt.5.l.5. § planè si alium.

¶ V. *Quando appellandum,& quamdiu ius appellandi competat?*

Quando sit appellandum:

In propria causa biduum,in aliena triduū ad appellādum datur.ff.tt.4.l.j.§,in propria.C.tt.62. l.6.§ sin autem.

1 *Declaratur quæ sit propria,quæ aliena causa.*

ff.tt.j.l.20.tt.4.l.j. § in propria. usq; ad § fin.l.2. tota.tt.5.l.3.
Item à quo tempore istud biduum & triduū computetur.ff.tt.4.l.j.in prin. usq; ad § fiquis tutor solent.§ biduū.§ dies.l.3. Nouell.c.23.§ & sancimus omnes. Vide insuper paulo inferius uers. si eius à quo,cum sequentibus.

2 *Distinguitur:*

Si miles appellet.ff.tt.j.l.20.§ fin.
Si æstimatio litis 20 librarum auri quantitatē excedat.C tt.62.l.35.§ his uidelicet.
De ijs causis in quib. sententia nulla prolata est, appellare tamen licet. ff.tt.4.l.j. § quod in sententijs.
Si ad honorem uel munus quis sit appellatus. C. tt.63.l.j.
Si eius à quo prouocatur,copia non fuerit, ut ei libelli dentur. ff.tt.4.l.j.§ dies autem iftos. usq; ad § in propria.
Si absens fuit,& nesciuit. ff.tt.4.l.j. § fin. C.tt.63. l.j.
Si mutua petitio fuerit,& in altera prius pronunciatum sit quàm in altera. ff.tt.8.l.j.§ fin.

3 *Mutatur ius de biduo & triduo, constituturq; spacium decem dierum.*

Nouell. c.23.in prin. usq; ad § adhæc sancimus.

4 *Si competenti tempore appellatum non sit.*

C.tt.67.l.2.in prin.

5 *An ante sententiam appellari possit.*

ff.tt.5.l.2.C.tt.62.l.6.§ super his. tt.65.l.7. C.lib. 3.tt.13.l.4.

¶ VI. *Quot opus sit appellationibus?*

Si uel plures sint cōdemnati,uel ex pluribus causis,uel pluribus sententijs, uel deniq; in plures summas.ff.tt.j.l.10. in prin. usq; ad § fin. l.17.in prin.

¶ VII. *Forma & modus appellandi:item appellatoris officia.*

1 *De uiua uoce appellando.*

ff.tt.j.l.2.l.5.§ fin.C.tt.62.l.14.

2 *De inscriptis appellando,& libellis appellatorijs.*

De concipiendis hisce. ff.tt.j.l. j.§ fin,l. 3.l.13. in prin.
De dandis illis,quando dandi: intra tempus appellationi statutum. ff.tt.j.l. 5.§ fin. uide paulo superius membr. Quando appellandum.
Si non dederit iudici à quo appellat, sed publicè proposuerit.ff.tt.j.l.7.
Si omnino non dederit libellos,sed uiua uoce appellauerit:uide paulo superius,de uiua uoce appellando.

3 *De causa appellationis reddende.*

ff.tt.j.l.3.§ fin.l.4. in prin.l.13.§ fin. quæ autem causæ appellationis iustæ sint, uide ī cap. prox.

4 *De cautione,de exercenda prouocatione præstanda.*

C.tt.72.l.6.§ fin.

¶ VIII. *Causæ ex quibus interposita appellatio sit irrita.*

Si mors alterutrius interuenerit, uel res de qua cōtrouersia erat interierit:uide ī de prosequenda appellatione,cap. eodem.
Si appellationem interpositam intra legitimum tempus non inchoet, uel inchoatam non exequatur. ff.tt.j.l.24. § fin. C.tt.62.l.8.l.18.tt.63.l.2. § fin.l.3.l.5.§ si tamen in nostro. § illud etiam.§ fin.tt.64.l.2.§ fin.tt.66.l.6.Nouell.c.23. § ad hæc sancimus. c.50.in prin. usq; ad § porrò &illud. c.93.c.119. § quin & hoc sancimus. c.126.§ si solus is qui.
Declaratur quod sit tempus inchoandæ appellationis:& de diebus fatalibus. C.tt. 63. l.2. l. 3. § fin.l.5.in prin usq; ad § si tamen. tt.66 l. 6. Nouell.c. 82.§ cæterum appellation.
Itē quod sit tēpus exequendę appellationis.C.tt. 63.l.5.§ illud etiā.tt.66.l.6.Nouell.c.50. in prin.

¶ IX. *Euentus & consequentia interpositæ appellationis.*

De apostolis,seu libellis dimissorijs à priore iudice ad iudicem appellationis dandis. ff.tt. 6. lib. 50.tt.16.l.106.C.tt.62.l.6. § super his. § fin. l.31.l. 32.§ in his autem.
De libellis refutatorijs dandis. C.tt.62. l. 6.§ super his.l.37.§ in refutatorijs.
De actis edendis.C.tt.62.l.15.l.19.in prin.l.24.l.32. § in his autem.tt.63.l.3. § ita ut etiam. Nouel. c. 126.§ ad hæc sancimus.c.134.§ appellationes sanè.ff.lib.42.tt.j.l.4.5.in prin.
De sententia transmittenda. C.tt. 62. l.6. § super his.l.19.in prin.
De recipiēda appellatione à iudice appellato. C. tt.62.l.6.in prin.l.24.Nouell.c.82.§ atqui ut omnib.§ nam si per.c.126.§ ad hæc sancimus.c.134. § appellationes.
Si appellatio non recipiatur,quid iuris.ff.tt.5.l.5. l.6.C.tt.62.l.19.§ quòd si uictus.l.21.l.31.
De nihil innouando appellatione pendente.ff.tt. 5.l.6.in prin.tt.7. C.tt.62.l.3.l. 6. § super his. l.12. tt.65.l.5.in prin. Nouell. c. 134. § appellationes sanè.uers.ad hæc iubemus.
De appellatore non afficiendo iniuria, nec torquendo. C.tt. 62.l.12.
De fructib.agri de quo disceptatio est, deponendis.ff.tt.j.l.21.§ fin. C.tt.65.l.5.§ quòd si de.
Iudici priori non fit iniuria, nec appellans debet eum conuiciari.ff.tt.j.l.8.C.tt.62.l 20.
De ministris appellationū, & officio epistolariū, uide s̄ cap.3.membr.11.lib.eod.
Potest quis allegare id quod in iudicio priore est omissum. C.tt.62.l.6. § si quid autem.l.35. § fin. tt.63.l.4.
An aduersarius etiā iudicatis aliquid opponere possit.C.tt.62.l.37.in prin.tt.63 l.4.tt.64.l.10.
De officio iudicis, appellationis in causa examinanda,& sentētia ferenda.Nouell.c.126.§.quod de cætero.§.in omnibus. usq; ad §. ad hæc sancimus.ff.lib.2.tt.14.l.40.§.1.
Si appellator obtinuerit,an uictoria socio nō appellanti profit.ff.tt.j.l.10.§ quod est rescriptum. C.tt.68.

De eo quod propter condemnationem præstitit uictori restituendo. ff.tt.j.l.11. Nouell.c.119.§ aliud ad hæc.

Si appellator non obtinuerit,appellatioq; fuerit in iusta pœna. C.tt.62.l.6.§ ne temerè.tt.65.l.5. § fin.l.6.

De damno aduersario præstando. ff.tt.j.l.21.§ si magistratus.tt.10.

DE PROSEQVENDA APPELlationis causa.

Causæ ex quibus prosequenda,uel non?

Si appellator decesserit. ff.tt.10.l.2.tt.13. C.tt.66.l.j.uide insuper ȝ lib.j.cap.10.uers.si reus cõuentus mortuus sit.

Si ancilla,de qua controuersia erat,decesserit. C.tt.66.l.5.

Qui appellationem prosequi uel poßint uel debeant,& per quos?

De hæredibus appellatoris. ff.tt.10.l.2.tt.13. C.tt.66.l.j.

De tutore & pupillo qui adoleuit. ff.tt.j.l.28.§ substituti.

De hæredibus tutoris.ff.tt.j.l.27.tt.13.l.j.§ fin.

De curatore & adolescente. ff.tt.j.l.24.§ curator. l.28.§ fin.C.tt.62.l.10.

De curatore,& actore à curatore dato. C.tt.62. l.10.

De procuratore qui appellauit,& domino. ff.tt.9.l.2.C.tt.62.l.9.

An per procuratorem exerceri posiit? ff.tt.j.l.18. tt.9.l.j.l.2.C.tt.65.l.3.§ fin.

Quando & quamdiu prosequendæ appellationis ius competat,uide paulo superius membr. VIII.

¶ X. *Adfinia appellationis remedia.*

De supplicatione à sententia præfecti prętorio,à quo appellare non licet. C.tt.42.tt.63.l.5.§ cui consentaneũ.lib.1.tt.19.l.5.Nouell.c.119.§ aliud.

De causa etiam sine appellatione retractanda,uide j cap. proximum. Nam nõ semper,si appellatum non sit,iudicato standum est: sunt enim huius rei distinctiones,ex quibus uel ipso iure nulla est sententia uel retractanda,quæ distinctiones habentur capite sequenti.

De in integrum restitutione. ff.tt.j.l.9. C.lib.j.tt.46.l.j.

DE RE IVDICATA.
ff.lib.42.tt.j.C.lib.7.tt.52. Cap. 28.

In præcedentibus personæ,res & actus iudiciorum sunt descripta:sequuntur nunc euentus & consequentia iudiciorum: & primùm sequitur de re iudicata. Sit autem huius capitis principalis propositio hæc:

An,si appellatum non sit,iudicato sit standum,& ex eo tam actio quàm exceptio nascatur, resq; executioni sit mandanda.

Si appellatum non est, rebus iudicatis standum est,& sententia executioni mãdanda.C.lib.j.tt.21.l.3.li.7.tt.52.l.j.in prin.l.3.tt.62.l.8.tt.67.l.j.

Res iudicata dicitur, quæ finem conuersiarũ pronunciatione iudicis accepit: quod uel cõdemnatione uel absolutione contingit.ff.l.j.

Res iudicata ꝓ ueritate accipitur. ff.lib.j.tt.5.l.25.

Nihil amplius quæritur.ff.l.56.

DISTINCTIONES.

1 Ex *persona non appellantis,& condemnati.*

De ueteranis. C.tt.64.l.9.§ fin.

De fisco.C.lib.10.tt.9.l.j.

De repub.ff.l.9.

De pupillo,& minore 25 annis. ff.l.9.l.45.§ fin. C.lib.3.tt.6.l.j.

De furioso.ff.l.9.

De defuncto,& eo qui cum iudex daretur,in rebus humanis nõ fuit. ff.l.59.§ fin.lib.49.tt.8.l.2.

De absente condemnato. ff.l.47.l.60.lib.49.tt.8. l.j.§ item cum ex.lib.2.tt.12.l.j.§ j.C.lib.7.tt.43. l.j.l.3.l.8.l.11.lib.2.tt.12.l.4. uide insuper ȝ cap.9. lib.eod.

De eo contra quem est appellatum,uide ȝ cap. prox.membr.9.uers.an aduersarius etiam.

2 Ex *causa non appellandi.*

Si ob metũ iudicis non appellauit.C.tt.67.l.j.l.2.

Si ob uim sibi factam.C.tt.67.l.2.§ fin.

3 Ex *persona iudicantis.*

Si à non competente iudice sit iudicatum. ff.l.5.in prin.lib.49.tt.j.l.23.§.j.C.tt.48.l.2.l.4.tt.45.l.10. qui autem iudex competẽs sit,uide ȝ cap.2.lib. eod.item j cap.eod.membr.ex re iudicata.

Qui damnare potest,is absoluẽdi quoq; potestatem habet. ff.l.3.

Et contrà nemo qui condemnare nõ potest, absoluere potest. ff.lib.50.tt.17.l.37.§.nemo qui condemnare.

Si ab executore rei iudicatæ iudicatum uel præceptum sit.C.tt.53.l.6.

Si quidam,non omnes iudicauerint,uel pronunciauerint. ff.l.36.l.37.l.39.lib.4.tt.8.l.18. C.lib.7. tt.64.l.4.

Si ex pluribus unus pronunciauit.C.tt.64.l.4.

Si assessores absentibus iudicibus quid statuerint. Nouell.c.60.§ porrò & illud.

Si iudices inter se dissenserint.ff.l.28.l.36.l.38.l.39. Nouell.c.125.§ si.duo aut plures. ff.lib.40.tt.j.l. 24.

4 Ex *re iudicata,& causa de qua iudicatum est.*

Si de alia re quàm de qua iudex datus est pronũciauit.C.tt.48.l.j.l.3.

Si de alia re quàm petita est sententiam tulit.C.tt. 4.l.17.

Si terminos & fines suæ iurisdictionis iudex excessit. ff.lib.2.tt.j.l.20.C.tt.64.l.5.

Si summa non sit expressa,uel incerta summa sit, uide ȝ cap.26.

Si usuras solui iusserit,donec sors,in quam reum condemnauit,soluatur. C.tt.46.l.j.tt.57.l.j.

Si iusiurandum prętari iusserit,non addito quid prętito uel recusato eo fieri debeat.C.tt.45.l.11.

Si bona debitorum fideiussoribus addixit,ut ipsi fisco satisfacerent.C.tt.45.l.5.

Si pecuniam interceptam cum pœna inferre iusserit.C.tt.52.l.3.

Si arbiter ad fideiussores probandos datus pronunciauit.ff.lib.49.tt.2.l.2.

Si sub conditione sententiam tulit.ff.lib.49.tt.4. l.j.§ biduum.

Si aduersarium in litis sumptus non condemnauit.C.tt.64.l.10.

Si imposibile quid præcepit,uel cui per rerũ naturam pareri non potest,ff.lib.49.tt.8.l.3.

Si factum quid pronunciauit, quod factum non est.C.tt.54.l.2.§ fin.

Si liberum quem pronunciauit qui liber non est, & ingenuum qui est libertinus.ff.lib.j.tt.5.l.25. C.tt.45.l.8.

Si cõtra sententiam prius dictam pronunciauit. C.tt.64.l.j.tt.46.l.4.

Si contra leges & constitutiones iudex pronunciauit. ff.l.27.l.32.lib.49 tt.j.l.19.tt.8.l.j.§ item cum contra. C.tt.45.l.7.tt.64.l.2.l.5. Vide insuper ȝ cap.25.membr.si de iure dubit.

5 Ex *causa iudicati,& antecedentibus.*

Si exceptio aliqua sit omissa.C.tt.50.l.2.

Si falsus procurator fuerit.C.lib.2.tt.12.l.24.lib.7. tt.56.l.j.

Si procurator à minore 25 annis datus sit. C.lib. 2.tt.12.l.14.

Si procurator rei pecunia accepta se condemnari passus est.ff.lib.44.tt.4.l.9.

Si aduocatus præuaricatus fuerit. C.lib.2.tt.7.l.j.

Si error aduocati interuenit.C.lib.2.tt.9.l.j.l.3.

Si calculi error interuenit.ff.lib.49.tt.8.l.j.§ j.

Si error eius qui preces uel desideria conscripsit interuenit.C.lib.2.tt.9.l.2.

Si ex falsis instrumentis iudicatum sit. C.tt.58.ff. lib.44.tt.j.l.11. (3.

Si ex falso testimonio iudicatũ sit. ff.l.33. C.tt.58.l.

Si iudex pecunia corruptus sententiam dixit. C. tt.64.l.7.

Si iudex per errorem uel ambitionem sententiã dixit. ff.lib.36.tt.j.l.65.§ cum prætor.

Si nullo actu ex lege habito,uel contra solitũ iudiciorum ordinem pronunciatum sit. ff.li.49. tt.j.l.12.C.tt.45.l.4.l.7.

Si ordinem in cognoscendo non seruauit iudex. C.tt.62.l.j.uide ȝ cap.25.membr.j.lib.eod.

Reliqua huius generis , uide in præcedentib. de personis & actibus iudiciorum.

6 Ex *specie & qualitate iudicati.* Non omnis uox iudicis iudicati obtinet autoritatem. C.tt.45.l.7.

De sententia non ritè lata,& quæ est nullius momenti. ff.l.4.§ condemnatum.

De sententia pro parte inutili.ff.lib.10.tt.2.l.7.

De comminationibus,epistolis , programmatis & subscriptionibus , ne uim rei iudicatæ obtineant. C.tt.57.

Computatio à tabulario facta instar rei iudicatę non obtinet.C.lib.10.tt.j.l.2.

7 Ex *loco in quo iudicatum uel pronunciatum est.*

Si nõ publicè,sed in secreto loco, officio eius nõ præsente sententiam dixit iudex. C.tt.45.l.6.

Si alibi quàm ubi se cogniturũ dixit, sententiam tulit. C.tt.43.l.5.

Custodiæ nõ solũ ꝓ tribunali,sed & de plano audiri atq; dãnari possunt. ff.li.48.tt.18.l.18.§ fin.

8 Ex *tempore,si diebus feriatis iudicatum sit.* ff.lib.2.tt.12.l.j.§ sed si prætor.l.6.

Si non intra illud tempus ad quod iudex datus, uel quo iudicare iussus est,sententiã dixit. ff.li. 5.tt.j.l.2.§ sed si iudex.l.49.§ fin.C.tt.64.l.6.

Si post sententiam dictã aliquid statuit iudex.C. tt.45.l.9.Vide insuper ȝ cap.26. uers.iudex sententiam,&c.

9 Ex *consequentibus iudicatum.*

Si iudex seruus factus sit.C.tt.45.l.2.

Si iudex mortuus sit.C.tt.52.l.6.

Si tutore condemnato pupillus adoleuerit , aut mortuus sit,aut hæreditate abstentus. ff.lib.2. tt.11.l.fin.

Si noua instrumenta inuenta sint. ff.l.35.li.12.tt.2. l.31.lib.44.tt.2.l.27.§ fin.l.30.§ latinus. C.tt.52. l.4.

Si sententia mutata sit,uide ȝ cap.26. uers. iudex sententiam,&c.

Si rescriptum contra sententiam sit impetratum. C.lib.j.tt.21.l.j.lib.7.tt.50.l.3.

Si postea pronuncietur iudicatum non esse.ff.lib. 49.tt.8.l.j.in prin.

Si cõdemnatus aliquo modo liberatus sit. ff.l.4. § soluisse.

Si res, quam restituere iussus est,interierit. C.tt. 53.l.7.ff.l.8.

Si actor rem receperit.C.tt.52.l.j.

Si ei cui quis condemnatus est,cautum sit.ff.l.4. § ex conuentione.C.tt.53.l.2.

Si cũ uenditor,uel eius fideiussor euictionis nomine condemnatus esset, rem ipsam euictam, & omnia quæ iure empti continentur,præstare paratus sit.ff.lib.44.tt.4.l.15.

Si condemnatus alio modo quàm per solutionem satisfacere paratus sit. ff.l.4.§ ait prætor.

Si computare uelit actor.C.tt.52.l.2.

Si solutum sit,uide de solutionibus alibi.

DE ACTIONE IVDICATI.
ff.lib.42.tt.j.C.lib.7.tt.45.cum sequentibus. Cap. 29.

1 *Causas ex quibus datur,uide ȝ cap.proximo.*

2 *Quibus datur actio iudicati?*

De procuratore & domino,ff.lib.3.tt.3.l.28.

De actore uniuersitatis. ff.lib.3.tt.4.l.6.§ actor itaq;.

De hæredibus.ff.l.6.§ fin.

Res inter alios acta, alijs nõ prodest. C.tt.56.l.2.

De socio eius qui appellauit & obtinuit. ff.lib. 49.tt.j.l.10.§ quod est rescriptum.C.lib.7.tt.68.

De cohærede post uictoriam superueniente. ff. lib.10.tt.2.l.7.

De eo cui prius cõdemnatus est reus,quiq; prior egit.ff.l.19.l.61.

3 *Aduersus quos datur?*

De procuratore & domino.ff.l.4.in prin.lib.3.tt. 3.l.28.§ fin.l.31.in prin.l.61.l.76.

De tutore & curatore.ff.l.4.§ tutor quoq;.

De actore uniuersitatis,& ipsa uniuersitate. ff.l. 4.§ actor.

De hæredibus.ff.l.6.§ fin.

De pluribus una sententia cõdemnatis, & de eo qui suam partem soluit. ff.l.43.lib.49.tt.j.l.10. § quoties.C.tt.55.

Res inter alios iudicata,alijs non prętiudicat.ff.l. 63 tota.lib.44.tt.j.l.10.tt.2.l.j.l.29.in prin. C.tt. 56.tt.60.

De hærede instituto,condemnato & substituto. ff.l.44.

4 *Quid ueniat in eam?*

Rei persecutionem continet.ff.l.6.§ fin.

De eo quod interest,quid sit.C.tt.47.l.j.

De eo quod facere potest,ff.l.6.in prin. l.18.uide insuper alibi.

Si plures una sententia cõdemnati sint,uide paulo superius,uers.de pluribus una,&c.

Si diuersis summis condemnatus est, minima debetur. ff. l. 38. § fin.
Si in decem aut ut nox dedat, condemnatus est. ff. l. 6. § decem.
De usuris rei iudicatę. ff. l. 64. li. 22. tt. j. l. j. § nec tamẽ iudex. C. tt. 46. l. j. tt. 54. lib. 4. tt. 32. l. 13. § fin.
An appellatione interposita medij temporis usuræ debeantur. ff. lib. 49. tt. j. l. 24. in prin.
5 *Quando & quamdiu competat?*
Cõdemnato rẽpus ad solutionẽ dandũ est. ff. l. 31.
Si quis condemnatus est ut intra certos dies soluat, unde ei tempus iudicati actionis computandum. ff. l. 4. § si quis condemnat.
Intra dies cõstitutos iudicati agi nõ potest. ff. l. 7.
Tempus quod datur iudicato, etiam successorib. eius competit. ff. l. 29.
Perpetua est. ff. l. 6. § fin.
6 *Ad finia remedia.*
Si causa iudicati nouata est, ex stipulatu est actio. ff. l. 4. § si ex conuentione. lib. 46. tt. 2. l. 8. § idem Celsus. C. tt. 53. l. 2.
Si antea iudicatum solui satisdatum est, etiam ex ista stipulatione agi potest: de qua uide s̃ cap. 18. lib. eod.
De bonis iudicati propria authoritate distrahendis. ff. l. 6. § qui iudicati.

DE EXCEPTIONE REI IVdicatæ. ff. lib. 44. tt. 2. Cap. 30.

¶ I. *Causa ex qua datur.*

Si eadẽ quæstio inter easdẽ personas reuocatur. l. 3. l. 7. § si ancillã. § & generaliter. Diffinguitur:
1 *Ex persona eius qui reuocat, seu actoris.*
De eo qui rem antea in iudicium deduxit. l. 4. l. 11. § hoc iure.
De procuratore, tutore, curatore & actore municipij, qui antea egerunt. l. 11. § hoc iure.
De eo cum quo antea actũ est, si amissa possessione agat cum eo qui antea petijt. l. 9. § fin. l. 19. l. 30. § j. usq; ad fin. legis.
De alio quam eo qui antea egit. l. j. in prin. l. 27. C. li. 7. tt. 56. l. j. uide insuper s̃ cap. prox. membr. 3. uersi. res inter alios, &c.
Si inter hæredes actum sit, an præiudicetur legatarijs, & ijs quibus libertas testamento relicta est. ff. lib. 49. tt. j. l. 14.
Si legatarius egit, an præiudicet ei cui libertas testamento relicta est. l. j.
Si emptor egit, an præiudicet auctori. l. 9. § fin.
Si auctor egit, an præiudicet emptori. l. 9. § fin. l. 11. § si egero.
Si is qui rem pignori dedit egit, an præiudicet ei cui res pignori data est. l. 11. § fin. l. 29. § fin.
De successore eius qui antea egit. l. 28.
De cohærede eius qui antea egit. l. 29.
2 *Ex persona rei conuenti.*
Si alius nunc conueniatur. l. 14. in prin. l. 27.
Si cum antea cum auctore actum esset, nunc cum emptore agatur: uel contrà. l. 9. § fin. l. 10. l. 11. § item Iulianus. § si egero.
Si cum antea à filiofamiliâs, nũc à patre petatur. l. 11. § si quis hominem.
Si cum antea reus principalis, nunc fideiussor cõueniatur. l. 21. § fin.
Si cohæres prioris rei conueniatur. l. 22.
Si contra eum qui in priore iudicio defensor fuit agatur. l. 11. § hoc iure uersi. ex persona.
3 *Ex re quæ petitur.* Si alia res nũc quàm prius petatur. l. 5. § recteq; l. 12. l. 13. l. 14. § j. l. 20. l. 21. in prin. l. 27. C. lib. 3. tt. j. l. 2.
Si cũ antea egisset, ius sibi esse ædes suas ad decẽ pedes tollendi, nũc ad uiginti agat. l. 36. in prin.
Si cum antea gregem petijsset, nũc aucto uel deminuto grege rursus agat. l. 21. § si petiero.
Si cum Stichum & Pamphilũ antea petijsset, nũc alterum tantum petat. l. 21. § si Stichum.
Si cum antea usuras petijsset, nunc sortem petat. l. 23. in prin.
Si cum antea usuras petijsset, nunc rursus petat usuras. l. 23. § fin.
Si cum antea totum petijsset, nunc partem petat, uel contrà. l. 3. l. 7. tota. l. 14. § qui cum. l. 21. § si petiero.
Si antea debitum hæreditarium, nunc ipsam hæreditatem petat, uel contrà. l. 7. § fin.
Si antea ancillam, nunc partum petat. l. 7. § si ancillam. § planè si in.
Si antea rem, nũc fructum petat. l. 7. § de fructib.
Si prius fundum, nunc usumfructum: uel prius usumfructum, deinde nactus proprietatẽ rursus usumfructum petat. l. 21. § si fundum.
Si prius fundum, deinde insulam ex regione natam petat. l. 26. § fin.
Si prius iter, deinde actum petat. l. 11. § si quis iter.
4 *Ex causa ex qua agitur.*
Si ex alia causa agatur. l. 11. § denique & Celsus. § eandem causam. l. 14. in prin. l. 27.
Si actor falsò putans ex alia causa rem suam esse, eã uindicauerit, deinde ex alia petat. l. 11. in prin. § denique & Celsus. § itaq; acquisitũ. l. 27. § neciã.
Si antea rei uindicatione egit, non expressa causa, rursus agere non potest eadem actione. l. 14. § actiones. l. 27. § nec iam.
Si antea de dolo defuncti, nunc hæredis agatur. l. 22. § fin.
Si antea ab intestato, nunc ex testamento agatur. l. 30. in prin.
Si antea quasi rupto testamento hæreditatem pupilli, nunc quod nemo illi à patre substitutus fit, ab intestato petat. l. 11. in prin.
Si antea pecuniã sibi per fideicommissum quasi ab eo mutuò acceptã à testatore relictam, quasi mutuo à se datã petierit: & nunc ex causa fideicommissi petat. ff. lib. 32. tt. j. l. 91. § Sempronia.
Si antè proprio, nunc hæreditario nomine agat. tt. j. .10.
5 *Ex genere actionis qua agitur.*
Si nũc alia actione agatur. l. 5. l. 6. l. 7. § & generaliter. cum sequẽtib. l. 8. l. 11. § itẽ Iulianus. tt. 7. l. 40.
Si prius interdicto, nunc in rem agat. l. 14. § fin.
Si prius redhibitoria, nunc quãto minoris actione agat, uel contrà. l. 25. § j.
Si prius in rem, postea in personam agatur. l. 31.
Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadẽ re concurrentes alia aliam consumit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 59. lib. 50. tt. 17. l. 172.
Si prius actione l. Aquiliæ, nũc iniuriarum agat, uel contrà. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. in prin.
Si prius commodati, deinde cõdictione furtiua, uel ex l. Aquilia, aut contrà agat. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. § si is cui rem. § & hoc in legis.

Si prius

Si pri⁹ ex locato, deinde furti uel ex l. Aquilia, aut cõtrà agat. ff. lib. 44. tt. 7. l. 33. § hinc de colono.
Si prius tutelæ, deinde ex stipulatu rẽ pupilli saluã fore, uel cõtrà agat. ff. lib. 46. tt. 2. l. 9. in prin.
6 *Ex reliquis contingentibus.*
Si non ritè sit iudicatum, uide s̃ cap. 28.
Si iudicatum sit rem possessoris non esse. l. 15. l. 16.
Si antea, sine mandato, nunc cum mandato agat. l. 25. § fin.
Si noua instrumenta inuẽta sint post iudicatum, uide s̃ cap. 28. membr. Ex consequentib. uersi. si noua instrumenta.
Si exceptio, propter quam reus prius fuit absolutus, in irritũ recideret: ut si cum absolutus esset quod non possideret, postea possidere cœpit. l. 9. in prin. § j. l. 17. l. 18.
Si cum actor quòd contra tabulas bonorũ possessio peti poterat, submotus esset, filius contrà tabulas bonorum possessionem omiserit. l. 2.
Si cum quòd hæres non esset, submotus sit actor, nunc hæres factus rursus petat. l. 25. in prin.
Si post prius iudicatum noua causa accesserit: uide s̃ ex causa ex qua agitur.

¶ 2 *Quibus & aduersus quos competit hæc exceptio?*

Vide paulo superius de hoc quidem ex persona eius qui reuocat, de illo autem ex persona rei conuenti.

¶ 3 *Ad finem remedium.*

De actione & replicatione ex iudicato, si reus absolutus, amissa possessiõe rẽ ab eo, cõtra quẽ antea obtinuit, uindicet. l. 24. l. 30. § 9 si possessor.

DE EXECVTIONE REI IVdicatæ, & si quis ius dicenti non obtemperauerit. Cap. 31.

¶ I. DE EXECVTIONE *sententiæ.*

1 *Quid sit executio, & executor.*
C. lib. 7. tt. 53. l. 8.
2 *Causæ ex quibus ex quendum.*
Si lata sententia non sit appellatum, uel appellatio sit deserta. C. lib. 7. tt. 62. l. 8. Distinctiones uide s̃ cap. 28.
3 *Quibus competat ius exequendi, & per quos?*
De eo qui iudicem dedit. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. in prin.
Sentẽtia Romę lata, potest in prouincijs per præsides executioni mandari. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § sententiam.
De iudicis præfectiano, palatino uel milite. C. lib. j. tt. 41. l. 8. lib. 3. tt. 13. l. 5.
De eo cui primùm traditus est reus custodiẽdus. C. lib. 3. tt. 2. l. j.
De reliquis, uide s̃ lib. j. cap. 8.
De sententia arbitri compromissarij exequenda. C. lib. 2. tt. 55. l. 5. § sed in hac quidem.
4 *Vbi executio facienda est.*
ff. lib. 5. tt. j. l. 38. l. 45. § fin. l. 50. in prin. l. 51. l. 52.
5 *Quando executio facienda?*
Non ante rem iudicatam. C. lib. 7. tt. 53. l. j.
De condemnato tempus ad soluendum dando. ff. li. 42. tt. j. l. 2. l. 29. l. 31. de offic. iud. § etsi in rem. ibi, Sed si possessor. ff. lib. 5. tt. 1. l. 21.
6 *Quomodo executio facienda?*
De manu militari. ff. lib. 6. tt. 2. l. 68.
De capiendis pignoribus, distrahendis uel addicendis. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § in uenditione. usque ad § sic quoque. § sed etsi pecunia. l. 31. l. 40. l. 58. C. lib. 7. tt. 53. l. 2. l. 3. l. 4. l. 9. lib. 8. tt. 5. l. 2.
De nomine iure pignoris capiẽdo. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § sic quoq; usq; ad fin. legis. l. 16. C. li. 7. tt. 53. l. 5.
Si condemnatus possit uel non possit restituere. ff. lib. 6. tt. 1. l. 68.
De ijs quæ condemnato debentur retinendis. C. lib. 7. tt. 53. l. 4.
7 *Euentus.*
Si ab executione fit appellatum, quid iuris? C. lib. 7. tt. 65. l. 5.
De pœna executorũ, & de ijs remouendis, alijsq; subrogandis. C. lib. 3. tt. 2. l. 2.

¶ II. *Si quis ius dicenti non obtemperauerit.* ff. lib. 2. tt. 3.

1 *Causæ ex quibus hoc iudicium datur.*
Si quis magistratui ius dicenti non obtemperat, licet ei magistratui inobedientem punire, & sic iurisdictionem suam pœnali iudicio defendere. l. j. in prin.
Declaratur & distinguitur. l. j. § j. lib. 42. tt. j. l. 53.
2 *Quibus competat hoc iudicium & ius defendendi suam iurisdictionem?*
Omnibus magistratibus. l. j. in prin.
3 *Aduersus quos competat?*
De procuratore, tutore & curatore non obtemperante, & ipso domino. l. j. § si procurator.
De actore non obtemperante. l. j. § non solùm.
De hæredibus. l. j. § fin.
4 *Quid ueniat in hoc iudicium?*
Quanti ea res est. l. j. § fin.
Litis damno coercetur contumax. ff. lib. 42. tt. j. l. 53. in prin.
5 *Quamdiu competat?*
Annale est. l. j. § fin.

DE SVMPTIBVS ET EXpensis litis uictori à victo restituendis. Cap. 32.

1 *Causa ex quibus restituendi.*
Si temerè & iniustè litem mouerit. Inst. lib. 4. tt. 16. § hæc autem omnia. uersi. & ut improbus. ff. lib. 5. tt. j. l. 79. in prin. C. lib. 3. tt. j. l. 11. § Siue autem alterutra. lib. 7. tt. 51. l. 4. Nouell. c. 112. § cæterùm ad. Distinguitur.
Si iudex uictum in expensas non condemnauit. C. lib. 7. tt. 51. l. 3.
Si ipse uel aduersarius eius priuilegium habeat, ne expensas soluat. C. lib. 7. tt. 51. l. 5.
2 *Quid & quantum restituendum.*
In quantum aduersarius iurauerit. C. lib. 3. tt. j. l. 11. § siue autem alterutra. l. 13. Nouell. c. 53. § quæ rem miserantes. c. 82. § ut autem omnimodo.
De æstimatione iudicis. C. lib. 7. tt. 51. l. 4. § fin.
De decima parte rei petitæ. Nouell. c. 112. § cæterùm ad.

DE EXCEPTIONE QVOD quisq; iuris in alterum statuit, ut ipse eodem iure utatur. ff. lib. 2. tt. 2. Cap. 33.

1 *Ratio & usus huius exceptionis.*
l. j. in prin. § scilicet. l. 2.

2 *Causa ex qua competit.*
Si quid noui iuris quis aduersus aliquem statuit, uel impetrauit.l.j.§ qui magistrat. Distinguitur:
Si assessor statuit.l.2.
Si per imprudentiam statuit.l.2.
Si inutiliter statuit,uel impetrauit, nec habuit effectum.l.j.§ hæc autem.
Si impetratò non sit usus.l.3.§ sed & sine.
Si non postulans impetrauit.l.3.in prin.
Si dum utitur beneficio huius edicti,impetrauit. l.4.
Si solutum sit,ex hoc iure repeti non potest. l.3.§ fin.

3 *Quibus detur hæc exceptio?*
De quocunq; etiam alio quàm eo contra quem impetrauit.l.3.§ hæc pœna.§ si is pro quo.

4 *Aduersus quos datur?*
De magistratu & assessore statuente.l.2.
De domino & procuratore impetrante: item de tutore & curatore.l.3.§ si procurator.
De patre.l.3.§ si filius.
De hæredibus.l.3.§ quòd autem.
De fideiussore reo impetrante, & contrà de reo impetrante fideiussore.l.3.§ si is pro quo.

5 *In quibus causis & actionibus locum habeat hæc exceptio?*
Non solùm in his actionibus pati debet pœnam huius edicti,quas tunc, cum in edictum incidit,habuit:uerùm & si quę postea ei adquirentur.l.3.§ illud.

DE COMPROMISSIS.
ff.lib.4.tt.8.C.lib.2.tt.55.
Cap. 34.

Sequitur ultima pars tractatus de iudicijs,nempe simile iudiciorum, quod est compromissum.

¶ I. *Compromissum ad similitudinem iudiciorum redigitur,& pertinet ad finiendas lites.*
ff.l.j.l.37.

¶ II. *An sit utile compromissum.*
ff.l.j.Distinguitur:

1 Ex *persona compromittentis.* De seruo. ff.l.32.§ si seruus.
De pupillo.ff.l.35.
De muliere,alterius nomine compromittente.ff. l.32.§ si mulier.
De procuratore,de rato non cauente.ff.l.32.§ penult.
De legato.ff.l.32.§ si quis Romæ.usq; ad § si is faciat.

2 Ex *persona eius in quem compromittitur.*
De seruo.ff.l.7.§ in summa.l.8.l.9.in prin.
De libertino.ff.l.7.in prin.
De filiofamiliâs.ff.l.5.l.6.
De minore uigintiquinq; annis.ff.l.15.§ fin.l.41.
De pupillo,furioso,surdo & muto.ff.l.9.§ sed neque.
De muliere.C.l.6.
De ignominioso,& eo cuius sordes & turpitudo est manifesta.ff.l.7.in prin.l.9.§ fin.
De iudice eius causæ cuius gratia compromittitur.ff.l.9.§ si quis iudex.
De pluribus numero pari uel impari. ff.l. 17. § si in duos. usq; ad § fin.
De filio alterius litigatoris.ff.l.6.
De eo cuius res est de qua compromittitur.ff.l.51.
Si in Titium aut Seium compromittatur. ff.l.17.§ item Pomponius.

3 Ex *re seu causa de qua compromittitur.*
Si de famoso delicto,aut de ea re,de qua publicũ iudicium est.ff.l.32.§ Iulianus indistinctò.
Si de populari actione. ff.l.32. § idem dicendum.
Si de causa liberali,ingenuitatis, libertinitatis,& si ex causa fideicommissi libertas uindicatur.ff. l.32.§ de liberali causa.
Si de uacua possessione danda.ff.l.32.§ arbitro.
Si de unius solum controuersijs, & de una re sit compromissum. ff.l.13.§ idem Pomponius.l.21. § plenum.

4 Ex *re compromissa & forma.*
Pleni compromissi definitio & species. ff.l.13.§ idem Pomponius.l.21.§ plenum.l.31.§ fin.
Vt exprimatur res de qua compromittitur.ff.l.21. § plenum.
Si ita compromissum sit,ut certam sententiam dicat arbiter.ff.l.19.in prin.
Si ita,ut quod Titio placet,Seius pronunciet.ff.l. 17.§ item Pomponius.
Si in duos sit compromissum,ita ut si dissentiant, tertium assumant.ff.l.17.§ si in duos.
Si pœna compromisso nulla sit inserta,inutile est compromissum.ff.l.3.§ ait prætor.l.27.§ fin.l.32. § non cogatur.§ summa rei.C.l.5. Nouell. c.82. § quoniam uerò.usq; ad § atq; ut omnibus.

DE POENA COMPROMITTENDA.

An ergo si pœna compromisso inserta sit,utile sit compromissum?

DISTINGVITVR:

Ex *re pœnæ nomine promissa.*
Si alia res quàm numaria pœnæ nomine sit promissa.ff.l.11.§ & quod ait prætor.
Si alter rem, alter pecuniam promiserit. ff.l.11. § quid ergo.
Si incerta summa sit promissa: utputa quanti ea res erit.ff.l.28.
Si maior uel minor sit pœna,quàm res de qua agitur.ff.l.32.in prin.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ itẽ quæritur.
Si cum ambo debitores inuicem essent,pacti sint ne petatur,si sententiæ paritum non sit. ff.l.11.§ interdum.

Ex *reliquis contingentibus.*
Si alter tantum pœnam promiserit. ff. l. 11. § item Iulianus.l.13.§ idem Pomponius.
Si sub conditione pœna promissa sit. ff.l. 11. § fin. l.12.
Si res apud arbitrũ depositа sit,ita ut ei detur qui uicisset,uel ne daret ei qui sententiæ nõ paruisset.ff.l.11.§ quid ergo si.

5 Ex *consequentibus compromissum.*
Si alter litigatorum decesserit.ff.l.27.§ si hæredis. l.32.§ summa.l.49.§ fin.
Si is qui cum defuncto compromiserat,hæreditatis controuersiam moueat.ff.l.32.§ si is faciat.
Si is qui compromisit,in legationem ueniat. ff. l. 32.§ item siquis Romæ.usq; ad § si is faciat.
Si is qui compromisit,bonis suis cesserit.ff.l.17.in prin.
Si alter ex litigatorib.facere cœperit.ff.l.47.§ fin. l.48.
Si fideiussores decesserint.ff.l.26.

Si pœna

Si pœna acceptolata sit.ff.l.13.in prin.
Si dies compromissi finitus sit. ff.l.21.§ Papinianus.l.32.§ summa. uide insuper j de die proferenda.cap. eod.
Si compromissum solutum sit acceptilatione,iudicio uel pacto.ff.l.32.§ summa rei.
Si alter litigatorum rem in iudicium deducit, ff. l.30.
Si de negocio trãsactum sit, uel homo mortuus. ff.l.32. § item non est cogendus.

¶ III. *De arbitro à prætore cogendo ut sententiam dicat.*

1 *Causæ ex quibus cogendus?*
Si arbitrium in se receperit. ff.l. 3. § rametsi. § ait prætor. l.21.§ si quis ex litigat. uers. sed hoc ita demum.
Declaratur quid sit recipere arbitrium. ff.l.13.§ recepisse.

DISTINGVITVR:

1 Ex *persona recipientis.* Cuiuscunq; sit dignitatis etiam consularis,nihil interest,nisi fortè in aliquo magistratu uel potestate positus sit,ut cõsul & prætor.ff.l.3.§ fin.l.4.
De sacerdote.ff.l.32.§ sacerdotio.
De filiofamiliâs.ff.l.5.l.6.
De muliere.C.l.6.
De reliquis,uide s̃ ex persona eius in quem compromissum est.

2 Ex *antecedentibus.* Si non sit in illum compromissum.ff.l.11.§ j.l.32.§ summa.
Si inutile sit compromissum,uel irritũ: uide præcedentia.
Si in eum & seruum sit compromissum. ff. l. 7. § fin.l.8.

3 Ex *consequentibus.*
Si arbiter à litigatoribus fuerit infamatus:uel,
Si litigatores spreta eius autoritate, ad iudicium uel alium arbitrum ierint,postea redierint. ff.l. 9.§ fin.l.10.l.11.in prin.l.15.§ utputa.l.17.§ si multò.
Si inimicitiç capitales inter arbitrum & litigatores interceserint: item
Si ualetudo superueniens eum impediat,aut negociorum suorũ occupatio,urgens profectio, munus aliquod reipub.causa,aut alia aliqua incommoditas superueniens.ff.l.15.l.16.
Si iudicium suo nomine habet.ff.l.16.§ arbiter.
Si sententiam suam dixit. ff.l.19.in prin. § dicere.
De reliquis,uide paulo superius ex consequentibus compromissum.

2 *Qui cogendi?*
Si plures receperint,ut aut omnes cogantur, aut nullus.ff.l.17.§ item si plures. usq; ad § fin.l.32. § cum in plures.
De reliquis,uide s̃ ex persona recipientis.

3 *Quando cogendus?*
Non nisi conditio,sub qua pœna promissa est,exiterit.ff.l.11.§ fin.l.12.
Quando & quibus diebus sententiam dicere cogend us sit:uide infrà,quãdo sententia ferenda.

4 *Antecedentia.*
Nõ nisi causa cognita cogẽdus est. ff.l.15. in prin.

5 *Modus cogendi.*
De inuestigando eo si se celauerit,& mulcta aduersus eum dicenda.ff.l.32.§ si arbiter.

¶ IIII. *De sententia ab arbitro ferenda & pronuncianda.*

1 *Definitio,* quid sit dicere sententiam? ff.l.19.§ dicere.

2 *Antecedentia.*
De uocandis litigatoribus. ff. l. 32. § si domini.l. 49.§ arbiter.

3 *Quando sententia ferenda.*
De die ab arbitro statuẽda, si compromissum sine die factum est.ff.l.14.l.33.

DE DIE PROFERENDA.

Causæ ex quibus dies proferenda.
Si dies compromissi exiturus est ante rem confectam. ff.l.11.§ fin.l.12.l. 16. § fin. Distinguitur:
Si in compromisso de die proferendâ cautũ non est.ff.l.16.§ fin.l.32.§ fin.l.50.
Si cautum quidẽ sit in compromisso de die proferenda,sed litigatores postea proferri eam nolint.ff.l.33.

Modus proferendæ diei.
De iussu arbitri.ff.l.32.§ dies compromissi.
Diẽ proferre uel præsens,uel absens,uel per nuncium,uel per epistolam potest.ff.l.27.in prin.

Euentus prolatæ diei.
Si dies fuerit prolata,perinde ac ab initio per fideiussores cauendum.ff.l.25.§ fin.l.26.
Alterius mora alteri ad pœnam committendam prodest.ff.l.39.§ fin.

4 *Quibus præsentibus ferenda sententia?*
De præsentia litigatorum & curatorum. ff.l.27.§ si quis litigatorum,usq; ad § & si quis præsens. l.47.l.48.l.49.in prin.

5 *Reliqua de ferenda sententia,*
Vide j cap.proximo.

¶ V. *Effectus compromissi.*
Tempus præscriptionis interrumpitur. C.l. 5. § plenius.
Si quid apud arbitros cõpromissarios professum uel attestatum est in factum respiciens,eo inordinarijs iudicijs uti possumus.C.l.5.§ fin.
De sententia arbitri exequenda.C.l.5.§ sed in hac quidem.

DE ACTIONIBVS EX COMpromisso competentibus.
Cap. 35.

¶ 1. *Quæ actio ex compromisso competat?*
Nõ datur hinc iudicati neq; actio neq; exceptio: Sed tantũ pœnæ petitio,si pœna compromissa est.ff.l.2.C.l.j.Nouell.c.82.§ quoniam uerò.usq; ad § atqui ut omnibus.
Si uerò pœna compromissa non sit, tunc subdistinguitur:
Si cum iuramento compromissum est. C. l. 4. in prin.usque ad § fin. l.5.§ altera. Nouell.c.82. §. quoniam uerò.uers.& quia cognouimus.uersi scientibus his qui.
Si sine iuramẽto compromissum est.ff.l.27.§ fin. C.l.5.in prin.§ altera.
Si sententiæ à partibus subscriptum sit. C.l.4.§ si quis autem.l.5.§ j.
Si silentio sententiam partes roborauerint, nec intra decem dies recusauerint.C.l.5.§ fin autem post.
Si istorum nihil factum sit, sed altera pars intra legitimum

legitimum tempus sententiam recusauerit: nec actio nec exceptio hinc nascitur. C.l.5.§ altera autem.

¶ 2 *Causæ ex quibus actio competit?*

Si litigator intra diem compromissi uel loco statuto nõ adfuerit. ff.l.21.§ si intra. usq; ad § fin.l. 27.§ si quis litigatorũ.l.39.§ fin. l.40.l.50.C.l.2.
Si arbitrum uel aduocatum diuersæ partis corrupit, uel alium cui causa commissa erat: idq; sine pecunia, sine ambitione. ff.l.31.§ & ideo siue arbitrum. C.l.3.
Si quid dolo malo fecit. ff.l.31 tota. C.l.3.
Si arbitrum sententiam dicere prohibuit. ff.l. 27. § & si quis præsens.
Si testium nomina non exhibuerit. ff.l.39. § quo in numero.
Si non soluat, uel operam præbeat. ff.l.39.
Si rem in iudicium deducat. ff.l.21.§ plenum. uersi sed si fortè. l.30. l.43. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ itẽ quæritur.
Si cum ita pronunciasset arbiter, nihil uideri, Titium debere Seio, Seius non uetitus petere, petierit. ff.l.21.§ si arbiter.
Si sententiæ arbitri non paruerit, & contra compromissum fecerit. ff.l.44. Distinguitur. l.39. in prin.

2 *Ex re seu sententia cui non paruit.*

Qualis sit sententia, nihil refert. ff.l.19. in prin.
Si iniqua sit, & minus probabilis. ff.l.27.§ stari.
Si inhonestum quid iusserit. ff.l.21.§ non debent.
Si incerta sit sententia. Vt quantũ ei debes redde, diuisioni uestræ stari placet, pro ea parte quam creditoribus tuis soluisti accipe. ff.l. 21. § Pomponius.
Si diuersas sententias arbitri dixerint. ff.l. 27. § si plures, usq; ad § si quis litigatorum: tunc maioris partis arbitrio standum est. ff.l.17.§ in impeti. l.18. l.27.§ si plures.
Si ea statuit, uel de ijs controuersijs sententiam tulit, de quibus ut pronunciaret compromissum non est. ff.l.21.§ item si arbiter. l.32.§ de officio.§ item si iubeat.§ fin. l.46.
Si diem constituat. ff.l.14.
Si diem compromissi proferat, cum de eo nõ esset compromissum, uide s̃ cap. prox. membr. De die proferenda.
Si compromissum minuat, uel mutet. ff.l.25.§ hęc autem clausula.
Si pœnam ex compromisso peti uetuerit. ff.l.21.§ item si arbiter.
Si dominos ipsos per procuratores agere uolentes adesse iusserit. ff.l.32.§ si domini.
Si post diem compromissi litigatorẽ adesse iusserit. ff.l.21.§ si intra diem.
Si ad iudicẽ de hoc eundũ, uel in arbitrum compromittendum dicat: item si ut arbitrio Publij Meuij fundus tradatur, uel satisdetur. ff. l.32.§ quæsitum est de sententia, usq; ad § item si iubeat. l.45.
Si iubeat sibi alium cõiungi. ff.l.32.§ itẽ si iubeat.
Si solutioni diem statuat. ff.l.21.§ solutioni.
Si quem à ratione tutelæ minoris absoluat. ff.l.3. in prin.
Si pœnam constituat, si contra sententiam fiat. ff. l.39.§ siquidem &
Si pœnam fisco dari, si non fiat, iubeat. ff.l.42.

2 *Ex antecedentibus.*

Si pœna semel commissa sit. ff.l.34.§ fin.
Si compromissum inutile sit, uide s̃ cap. prox.
Si cũ in plures esset compromissum, unus tãtum pronunciauit. ff.l.7.§ fin. l.8. l.32.§ cũ in plures.
Si cum in tres esset compromissum, tertius à reliquis dissentiat, uel absens sit. ff.l.17.§ fin.
Si alius quàm in quem compromissum est pronunciauit. ff.l.45.
Si arbiter, ne sententiam diceret, testationibus sit conuentus. ff.l.32.§ cum quidam.
Si sordes uel gratia arbitri interceserit. C.l.3.
Si dolus aduersarij interuenit. ff.l.31. in prin.
Si nõ die compromissi pronunciauit. C.l.j.§ fin. uide s̃ cap. prox. de die proferenda.
Si de quibusdam in die compromissi, de quibusdã in die prolata sentẽtiam dixit. ff.l.25. in prin.
Si diebus feriatis sentẽtiam tulit. ff.l.13.§ fin. l.36.
Si sententiam dictam mutauit. ff.l.19. § unde uidendum. l.20. l.21. in prin.
Si grauatus à sententia appellauit. C.l.j. in prin.

3 *Ex causa propter quam non paruit.*

Si per stipulatorem factum sit quo minus pareret. ff.l.23.§ idẽ ait. usq; ad fin. legis. l.31. in prin. l. 40.§ fin.
Si per arbitrum steterit. ff.l.40.
Si ob aduersam ualetudinem non paret compromisso. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ si in arbitrum.
Si decesserit antequam pareat. ff.l.27.§ si hęredis.

4 *Ex persona eius qui non paret.*

Si alter reus stipulandi, qui nõ compromisit, contra compromissum petat. ff.l.34.
Si hæres petat. ff.l.37.
Si unus hæredum non pareat, alter pareat. ff.lib. 45.tt.j.l.5.§ fin.

5 *Ex persona eius à quo petitur.*

Si à fideiussore, uel à reo, qui non compromisit, petatur. ff.l.29.l.34.

6 *Ex tempore quo non paret, & quando sententiæ arbitri parendum.*

ff.l.21.§ fin. cum trib. ll. sequentib. l.52.

7 *Ex euentu facti, & consequentib.*

Si aduersarij nihil interfit, sententiæ arbitri non stari. ff.l.38.
Si postea parêre sit paratus, uide paulo superius ex tempore quo non paret.

DE MISSIONE IN POSSESsionem bonorum rei seruandæ causa. ff.lib.42.tt.4.& tt.5.C. lib.7. tt.72. Cap. 36.

Si reus latitat, uel non defenditur, uel sententię non paret, creditores in bona eius mittuntur, bonis curator datur, bona uenduntur, &c. Ergo missio in bonorum possessionem debitoris, & uẽditio bonorum, &c. ob contumaciam fit debitoris, & executionis speciem continet. Proinde ad rem iudiciariam pertinet locus hic, nec à iudiciorum tractatu separandus.

¶ I. *Species cognatæ missionis in possessionem bonorum rei seruandæ causa.*

Legatorum seruãdorum causa, & uentris nomine missio. ff.tt.4.l.j.

¶ II. *Causæ ex quibus fit missio rei seruandæ causa.*

Si reus latitat, potestatem sui non facit, nec defenditur:

ditur, uide paulo inferius.
Si reus præsens sit, sed pupillus sit uel minor uigintiquinq; annis, nec tutorem uel curatorem à quo defendatur habeat. ff.tt.4.l.10.tt.5.l.5.
Si debitoris bona uacantia sint, nec à fisco occupentur. C.l.5.l.6.
Si incertum sit, hæres extiturus sit nec ne. ff. tt. 4. l.8.l.9.tt.5.l.4.tt.8.l.j. in prin.
Si hæres quasi suspectus à creditoribus hęreditarijs postulatus, & à prætore satisdare iussus, nõ satisdat: bona hæreditaria possidentur & uenuntur. ff.tt.6.l.16.
Si reus latitat, nec sui potestatem facit, nec defenditur, actor in bona eius mittitur. ff.tt.4.l.2. in prin. l.7.§ j. lib.2.tt.4.l.19. C.l.9. lib.3.tt.19. l.2.§ fin.

DECLARATVR:

Quid sit latitare. ff.tt.4.l.7.§ quid sit latitare.§ utrum ergo. uersi fin.§ illud sciendum. tt.6.l.21.
Quid sit potestatem sui non facere. ff.tt.4.l.2.§ j.
Quid sit non defendi. ff.tt.4.l.2.§ defendi. lib. 50. tt.17.l.52.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 *Ex persona latitantis, nec defensi.*

Si pupillus sit. ff.tt.4.l.3.l.4.l.5.l.19.tt.5.l.6. in prin.
Si minor sit uigintiquinq; annis. ff.tt.5.l.5.
Si furiosus sit. ff.tt.4.l.5.§ j. uersi fin. l.7.§ adeò autem. usq; ad § illud sciendum.
Si prodigus sit, uel aliàs sub cura alterius. ff.tt.4. l.7.§ planè interdum.
Si ab hostibus captus sit, uel reipub. causa absit, uide paulo j̃.

2 *Ex causa propter quam sui potestatem non facit.*

Si non latitat, sed ex alia causa absit. ff.tt.4.l.2.§ j. l.13.
Si non fraudationis causa latitat. ff.tt.4.l.7.§ j. cũ hoc edictum.§ quid sit autem.§ adeò autem.
Si non propter creditores latitat, uel nõ propter omnes. ff.tt.4.l.7.§ sed & his qui. cum sequentib.§ illud sciendum. uersi & posse quem.
Si reipub. causa absit. ff.tt.6.l.20.
Si ab hostibus captus sit. ff.tt.4.l.6.§ fin. tt.6.l.fin.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si nõ diu latitat. ff.tt.4.l.7.§ utrum ergo. uersi. latitare.
Si debitor non sit, & actio per exceptionem elidi possit. ff.tt.4.l.7.§ si in diem. C.l.9. Vide insuper j̃ qui mittendi. uersi. de eo cui defunct.
Si in diem uel sub conditione debeatur. ff.tt.4.l. 7.§ si in diem. lib.15.tt.j.l.50.§ j.
Si cum actione de peculio conueniatur, nihil sit in peculio. ff.tt.4.l.7.§ si quis actione. lib.15.tt. j.l.50. in prin.
Si pręsens iudicium suscipere compelli non possit. ff.lib.5.tt.j.l.3.
Si nondum per sententiam à iudice sit condemnatus. Nouell. c.53.§ ubi uerò semel. uersi. ne igitur latitante.
Si in rem actione conueniatur. ff.tt.4.l.7.§ item uideamus.
Si latitans nihilominus defendatur, uel postea se defendere paratus sit, aut soluere. ff.tt.4.l. 2. in prin.§ defendi.§ fin. l.5. in prin.§ prætor. cum § sequente. tt.5.l.4.§ fin. tt.6.l.18.§ fin. tt.3.l.3.l.5. C. tt.71.l.2. tt.39.l.8.§ sed etsi quis nõ per uim. Nouell. c.53.§ ubi uerò semel. uersi. etsi post hęc ille.
Si antea sit defensus. ff.tt.4.l.2.§ fin.

¶ III. *Qui in bona sint mittendi?*

Si unus mitti petierit, an omnes sint mittendi? ff. tt.5.l.12. in prin. usq; ad § is qui. C.l.10.
De ijs quorum causa non latitat reus. ff.tt.4.l.7. § utrum ergo.§ illud sciendum. uersi fin.
De ijs quibus in diem uel sub conditione debetur. ff.tt.4.l.6. in prin. l.7.§ si in diem. l.14.§ fin.
De eo cui defunctus cum moreretur, daturum se promisit. item:
De eo qui pro defuncto fideiussit, postquã mortem eius soluit. ff. tt.5.l.7.

¶ IIII. *In quæ bona sint mittendi creditores, & quæ bona uendenda.*

Si in rem agatur, sola res petita possidenda est. ff. tt.4.l.7.§ item uideamus.
Si hæreditas petatur, solæ res hæreditariæ sunt possidendæ. ff.tt.4.l.7.§ idem Celsus.§ fin.
Si pater bonis cesserit, bona filij emancipati nõ inquietanda. C.tt.71.l.3.
Si pater in cuius bona missio facta est, impuberi filij substituit: an & quatenus pupilli & substituti bona inquietanda. ff.tt.6.l.13.
De bonis patris & filij pupilli nomine patris cõuenti. ff.tt.4.l.3. in prin. tt.6.l.13.
De bonis quæ sub iurisdictione eius qui in possessionẽ ire iubet, nõ sunt sita. ff.tt.5.l.12.§ is qui.
De usufructu. ff.tt.5.l.8. in prin.
De fructibus ex rebus debitoris perceptis. ff.tt.5. l.8.§ j.
De ijs quæ in fraudem creditorum alienata sunt. uide j̃ lib.24. cap.15.
De eo quod defunctus in creditorum fraudem gessit, si hæredis bona ueneunt. ff.tt.9.l.10.§ si fraudator.
De eo quod is qui hęreditate se abstinuit, uni creditorum soluit. ff.tt.5.l.6.§ j. cum sequentibus. lib.4.tt.4.l.22.l.31.

¶ V. *Euentus & iura missi.*

Si missus ingredi in bona prohibeatur, datur in prohibentem actio quanti ea res est. ff. tt.4.l. 14. de qua uide j̃ lib.23. cap.18.
Si creditor missus bona non possedit, fortè quia nihil est quod possideri possit, uel ob latronũ potentiam, &c. ff.tt.4.l.12.§ fin. l.13.
De bonis creditoribus non addicendis: & ne iure dominij ea detineant. C.tt.71.l.4.tt.72.l.6.l.8.
De alendis creditoribus ex bonis. ff.tt.4. l. 7. in prin.
De alendo pupillo debitore, cuius bona possidentur ex bonis. ff.tt.6.l.18. in prin. l.24.
De rationibus & instrumẽtis debitoris, quid ijs creditoribus in ijs competat. ff.tt.5.l.15.
De fructibus à creditore perceptis, restituendis: item,
De pręstando si causam possessionis deteriorem fecerit creditor: item,
De impensis, quas fecit creditor, ei restituendis. uide j̃ cap. prox.

¶ VI. *Adsine remedium.*

De comprehendendo & cogendo reo ut se repræsentet: item de pronunciando absente reo.

C.tt.43.l.8.Nouell.c. 53. ſ ubi uerò ſemel. uide ſ de edicto peremptorio.lib.eod.
De curatore bonis dando,bonisq; uendendis,uide j.

DE ACTIONIBVS OB FRVctus perceptos, cauſam poſſeſsionis deteriorem factam, & ſumptus factos à creditoribus miſſis.ff.tt.ſ. Cap.37.

¶ *De actione ob fructus à creditore perceptos.*

I. *Cauſa huius actionis.*

Si quos fructus ex bonis debitoris creditor percepit,ut reſtituat.l.9.in prin.l.14.ſ j.Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si non fructus,ſed alia res ad creditorem ex debitoris bonis peruenit.l.9.ſ j.l.14.ſ j.
Si ex compromiſſo uel alio caſu pœnam eſt conſecutus,l.9.ſ j.
Si ob nimiam contumaciam debitoris in poſſeſſionem inductus eſt.ff.tt.4.l.7.ſ fin.
Si nondum aliquid cõſecutus eſt.l.14.ſ ſi autem.

II. *Quibus competit?*

De eo ad quem ea res pertinet.l.9.in prin.
De debitore & curatore bonis dato.l.9.ſ his uerbis.
De hæredibus.l.9.ſ hæ actiones.

III. *Aduerſus quos competit?*

De hæredibus.l.9.ſ hæ actiones.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

De omni quod in negociorum geſtorum actionem ueniret,ſi ea agi liceret.l.14.ſ fin.
De eo quod ad creditorem peruenit.l.14.ſ j.Diſtinguitur ſ.
De eo quòd nondũ conſecutus eſt.l.14.ſ ſi autẽ.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetua eſt.l.9.ſ hæ actiones.

VI. *Quæ actio competit?*

In factum actio.l.9.in prin.l.14.ſ fin.

¶ *Si cauſa poſſeſsionis dolo creditoris deterior facta ſit.*

I. *Cauſa huius actionis.*

Si cauſa poſſeſsionis dolo creditoris deterior ſit facta.l.9.in prin.

DISTINGVITVR SEQVENTIbus modis.

Si nõ dolo,ſed culpa creditoris deterior ſit facta. l.9.ſ eſt præterea.
Si neq; uendidit,neq; locauit bona creditor. l. 8. l.9.ſ in eum quoq;.
Si antequam in poſſeſsionem uenerit creditor, uel poſtquam de ea deceſſerit,factum ſit. l.9. ſ in eum.uerſ.præſtet autem.

II. *Quibus & aduerſus quos competit?*

De debitore & curatore bonis dato.l.9.ſ his uerbis.ſ eſt præterea.uerſ.eadem.
De hęredibus.l.9.ſ hæ actiones.ſ fin.cum duab. ll. ſequentib.

III. *Quid ueniat in ea?*

Quanti actoris intereſt.l.9.ſ in eum.uerſ.præſtat autem.
Quanto minus perceptum eſt.l.9.ſ in eum.

IIII. *Quamdiu competit?*

Perpetua eſt.l.9.ſ hæ actiones.
Annalis eſt ex dolo.l.9.ſ fin.

V. *Quæ actio competit?*

In factum actio.l.9.in prin.ſ in eum.

¶ *De actione ob impenſas à creditore factas.*

I *Cauſa ex qua datur.*

Si creditor impenſas ſine dolo malo fecit. l.9. in prin.ſ quod ait.ſ his uerbis.ibi,ſiue quid in fructibus.ſ generaliter,Diſtinguitur ſequentibus modis.
Si dolo malo fecit.l.9.in prin.ſ quod ait.ſ generaliter.
Si pro ſeruo noxali iudicio defenſo dedit, quem tamen dedere expediebat.l.9.ſ his uerbis. ibi, uel pro ſeruo noxali.
Si nihil profit debitori erogatio.l.9.ſ quod ait.

II. *Quibus & aduerſus quos datur?*

De hæredibus.l.9.ſ hæ actiones.
De debitore & curatore bonis dato.l.9. ſ his uerbis.

III. *Quamdiu competit?*

Perpetua eſt.l.9.ſ hæ actiones.

IIII. *Quæ actio competit?*

In factum actio.l.9.in prin.
Negociorum geſtorum.l.9.ſ generaliter.

DE CVRATORE BONIS dando.ff.lib.42.tt.8. Cap. 38.

I. *Cauſæ ex quibus curator bonis dandus.*

Si incertum ſit,hęres extaturus ſit,nec ne.ſ tt.4. l.8.
Si hæres ſub conditione inſtitutus ſit. l.j.in prin. ſ tt.4.l.8.
Si creditore in bona miſſo quædam actiones perituræ ſunt.ſ.tt.5.l.14.in prin.
Si debitor ab hoſtibus captus ſit. ff.tt.4.l.6.ſ fin.

II. *Qui curatores dandi?*

De inuito.l.2.ſ quæritur.
De non creditore.l.2. ſ quæritur. uerſ. nec omnã modo.

III. *A' quibus dandi?*

De prætore & præſide prouinciæ.l.2.in prin.
De creditoribus priuato conſilio dantibus.l.5.

IIII. *Quomodo dandi?*

Conſenſu maioris partis creditorum dandi.l.2. in prin.

V. *Iura & officia curatoris bonis dati.*

Actiones curatoribus & in curatores competũt. l.2.in prin.ſ j.ſ ſi tres.l.3.
Is quem ad agendum uel defendendũ mittit curator,non defuncti,ſed curatoris nomine, qui eum miſit,de rato & iudicatum ſolui ſatisdare tenetur.l.2.in prin.
Creditori ſuperuenienti nõ datur aduerſus curatorẽ actio,ſed poteſt bona cum eo uendere.l.5.
Soluere æs alienum debet curator.l.j.ſ fin.
Acta,facta, geſtaq; per curatorem rata habenda. l.2.in prin.
Si cauſa poſſeſsionis dolo curatoris deterior ſit facta,perinde tenetur ac creditor.ſ tt.5.l.9.ſ eſt præterea.uerſ.eadem.

DE VENDITIONE BONOrum debitoris.ff.tt.4.tt.5. Cap. 39.

I *Cauſæ*

I. *Cauſæ ex quibus bona uendenda.*

Si reus latitat,actorq; in bona eius miſſus eſt. ff. tt.4.l.7.ſ j.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si in pupilli bona miſſus ſit.ff.tt.4.l.3.l.6.ſ j.
Si reipub.cauſa abſit reus. ff.tt.4.l.6.ſ j.tt.6.l.20.
Si ab hoſtib.captus ſit.ff.tt.4.l.6.ſ fin.tt.6.l.fin.
Si non latitauit reus cuius bona uendita ſunt. ff. tt.4.l.7.ſ ſi quis bona.
Si hærede ſub conditione inſtituto conditiõ exti terit.ff.tt.8.l.j.in prin.
Reliquas diſtinctiones huius loci,uide ſ de miſſione in poſſeſsionem bonorum.

II. *Quo alienationis genere alienanda?*

An permutari,in ſolutũ dari,uel pro ęſtimatione litis aut ex ſtipulatu ſolui poſsint: ff.tt.4.l.fin.
De locandis ijs.ff.tt.5.l.8.
An creditoribus addici poſsint: uide ſ de miſsione in poſſ.membr. 5. uerſ. de bonis creditoribus non addicendis.

III. *Quæ bona ſint uendenda?*

Vide ſ de miſsione in poſſeſsionem bonorum, membr.4.

IIII. *Qui uendere debeant?*

Si plures poſſideant.ff.tt.5.l.8.ſ fin.

V. *Quibus potius uendenda?*

De cognatis debitoris, creditore & extraneo. ff. tt.6.l.j.

VI. *Vbi uendenda?*

Ibi uendenda, ubi quiſq; defendi debet: hoc eſt, ubi domicilium habet, aut ubi quiſq; contraxerit.ff.tt.5.l.j.cum duab.ll.ſequentib.

VII. *Quando uendenda?*

Tempore tranſacto. C. tt. 72. l. 9. ſ fin. Vide ſ membr.j. huius capitis diſtinctiones.

VIII. *Quanti uendenda?*

Si minoris uendita ſint.C.lib.4.tt.44.l.16.

IX. *Antecedentia.*

De iure uendendi à iudice impetrando. C. tt. 72. l.9.ſ fin.
De rei qualitate & redituum quantitate ęſtimanda.C.lib.4.tt.44.l.16.

X. *Euentus & conſequentia.*

De atteſtatione à nẽditore faciẽda, quid & quãti uẽdiderit,&c. itẽ de eo quod ſuperauerit cõſignãdo & deponẽdo,ut cęteris creditorib. inde ſatis fieri poſsit, uel debitori id quod reſtat reſtitui. ff.tt.5.l.6.in prin.li.49.tt.14.l.45.ſ ſi plus ſeruatũ.C.tt.72.l.10.ſ ſin autẽ,uſq; ad fin.legis.
Qui creditores potiores ſint in bonis debitoris, uide j li.16.ca.7.mẽbr.4. Qui ſint potiores,&c.
De ſeparationibus,uide j cap. proximo.
De empti actione. Quid ueniat in ea? De ſtatua in honorem eius, cuius bona ueneunt, in publico poſita. ff.tt.6.l. 14. De concubina & liberis naturalibus.ff.tt.6.l.23.
Debitori,cuius bona uendita ſunt,nulla competit actio ex antè factis contractibus. ff.tt.8.l.4.
Si debitor dicat bona ſua non iure ueniſſe, an ſit audiendus? ff.tt.6.l.15.C.lib.7.tt.39.l.1.
An debitor oblato debito uel prætextu reſcripti uel minoris ætatis uenditionẽ retractare poſſit? C.lib.10.tt.j.l.3.tt.3.l.j.l.2.l.5.Plura uide infrà lib.16.cap.6.

DE SEPARATIONIBVS. ff.lib.42.tt.7. Cap. 40.

¶ I. *Cauſæ ex quibus ſeparatio competit, uel impetranda ſit.*

Si hæres debitoris defuncti non ſit ſoluendo,creditores hæreditarij contra creditores hæredis ſeparationem bonorum impetrare poſſunt. l. j.in prin. Diſtinguitur ſequentibus modis:

1 Ex *perſonis creditorum hæreditariorum.*

Si creditores hæreditarij hęredis perſonam qualiter qualiter ſecuti ſunt. l.j.ſ ſi quis pignus. ſ quæſitum eſt. C.tt.72.l.2.
Si nouandi animo ab hærede ſtipulati ſunt.l.j. ſ illud ſciendum.
Si ab hęrede uſuras exegerunt.l.j.ſ illud ſciendũ.
Si ab hærede ſatis acceperunt. l.j. ſ itẽ quæritur.
Si pignº ab hęrede acceperũt.l.j.ſ ſi quis pignus.
Si hæredi iudicium dictauerint.l.7.C.tt.72.l.2.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si ex cauſa legati illis debeatur.l.4.l.6.in prin.
Si ex cauſa fideiuſſoria, qua defunctus pro eo qui iam ei hæres eſt,fideiuſſerat.l.3.
Si fiſcus uel municipes hæredis creditores ſint.l. j.ſ ſciendum. uerſ.ſed etiam.
Si bona hæreditaria bonis hæredis mixta ſunt.l. j.ſ Præterea ſciendum.
Si hæreditas ab hærede uendita ſit.l.2.
Si ab hærede pignori ſint obligata.l.j.ſ ſciẽdum.

II. *Quibus competit ius ſeparandi, & aduerſus quos.*

De creditoribus hæredis qui dãnoſam adijt hæreditatem, an illi ſeparationem impetrare debeant? Non.l.j.ſ ex contrario.ſ quæſitum,uſq; ad ſ item uideamus.
Si liberta minus idoneam adijt hæreditatem,patrono ſuccurritur.l.6.ſ fin.
Si primus ſecundum, & ſecundus tertium inſtituit hęredẽ: cuius creditores & aduerſus quos ſeparationem impetrabunt.l.j.ſ ſecundum.
De creditoribus patris & impuberis filij defuncti: an ſi ſubſtitutus impuberi non ſit ſoluendo,ſeparatio illis danda ſit.l.j.ſ itẽ uideamus.
De legatarijs.l.4.l.6.in prin.
De creditore cohærede. C.tt.72.l.7.
Seruus cum libertate hęres inſtitutus,ſeparationem impetrat à bonis defuncti,&c.l.j.ſ fin.
De ſubſtituto impuberi filio,an hęreditate patris & filij non ſoluendo exiſtente ſeparationem impetrare poſsit.ſ tt.6.l.13. in fine. uerſ. & quẽ admodum.
De creditoribus caſtrẽſibus, & alijs filijfamiliâs bonis uenditis.l.j.ſ ſi filijfamiliâs.
De ijs qui perſonam hęredis ſecuti ſunt, uide paulo ſ ex perſonis creditorum.

III. *Quarum rerum ſeparatio impetranda.*

Vide paulo ſ uerſ.ſi bona hæreditaria,&c.cum ſequentibus.

IIII. *A' quo & quomodo ſeparatio impetranda?*

Non niſi à prætore.l.j.ſ de his autem.
Decreto prætoris impetratur.l.j.in prin.

V. *Quando impetranda?*

An ante diẽ uel conditionẽ debiti exiſtẽtem. l.4.
Intra quinquennium poſt aditam hæreditatem petenda.l.j.ſ quod dicitur.

VI. *Euentus petitæ & impetratæ separationis.*

Qui separationẽ impetrarunt, ex bonis hæredis nihil consequi possunt.l.j.ʃ item sciendum.l.5.
An impetrata separatione, iis qui impetrauerunt pœnitere liceat, & ad bona hæredis redire.l.j.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE RELIQVIS QVAE SVNT IVRIS PVBLICI.

Liber tertius.

DE RE ECCLESIASTICA ET religionis. C. lib. j. tt. j. cum sequentib. usq; ad tt. 17. Cap. 1.

Tractabitur in hoc libro. j. de re Ecclesiastica & religionis, 2 de iure Imperatoris & fisci, 3 de re militari, 4 de iure ciuitatum.

1 *De Ecclesia constituenda, & monasterio uel oratorio ædificando.*

Nouell. c. 5. ʃ illud igitur ante. c. 67. in prin. usq; ad ʃ illud quoque sancimus. c. 123. ʃ illud igitur. c. 131. ʃ præterea si quis. ʃ si quis uenerabile. c. 133. ʃ & primùm quidem. ʃ esto autem.

2 *De priuilegijs ecclesiæ.*

Confirmantur ea, tt. 2. l. 12. in prin. l. 15. tt. 3. l. 13. l. 22. ʃ j. l. 31. ʃ priuilegijs. l. 33. Nouell. c. 131. ʃ ac ppterea. uers. omnia priuilegia. const. Frid. in prin.
De immunitate ecclesiæ tt. 2. l. 5. l. 7. l. 8. l. 10. l. 11. tt. 3. l. 31. ʃ priuilegijs. Nouell. c. 131. ʃ ad hæc sancimus. const. Frid. ʃ j. Nouell. c. 37. in prin.
De lucratiua descriptione. tt. 2. l. 18. Nouell. c. 131. ʃ quòd si res.
De longi temporis præscriptione opponenda. tt. 2. l. 19. Nouell. c. 10. c. 111. c. 131. ʃ item pro temp.
De ui ecclesiæ illata, & si quis in ecclesiã irruerit. tt. 3. l. 10. Nouell. c. 37. in prin. itẽ. ʃ penult. & ult.
Ne in ecclesia tumultus uel seditio concitetur, neue sacra ministeria conturbentur. tt. 12. l. 4. Nouell. c. 123. ʃ si quis cum.
De ijs qui ad ecclesias confugiunt, ne inde extrahantur. tt. 12. l. 2. l. 5. in prin. Distinguitur. l. j. l. 3. l. 5. ʃ sanè enim si. Nouell. c. 37. ʃ qui ad Carthaginem. Quomodo in ecclesia tractandi. tt. 12. l. 5. ʃ nec in ipsis, usq; ad fin. legis.
Nec œconomus pro ijs teneatur. l. 5. ʃ nec pro his.

3 *De actionibus aduersus ecclesiam competentibus.*

An ex contractu clericorum ecclesia conueniri possit. Nouell. c. 120. ʃ at si quis episcopus. c. 123. ʃ si uerò œconomi.
Aduersus quos competant huiusmodi actiones. Nouell. c. 123. ʃ re uerendissimi uerò.

4 *De orphanotrophijs, xenodochijs & similibus collegijs.*

1 *De priuilegijs horum quæ confirmantur.* tt. 3. l. 33.
2 *De orphanotrophis.*
Officia horũ. tt. 3. l. 30. Nouell. c. 131. ʃ sanè orphanotro.
De reddẽda ratione suę administrationis. Nouell. c. 123. ʃ œconomos. usq; ad ʃ Si quis episcopus.
De bonis illorum. Nouell. c. 131. ʃ interdicimus.
3 *De rebus orphanotrophiorum adquirendis.*
De donatione eis facta. tt. 2. l. 16. l. 18.
De legatis & hæredum institutione. uidẽ cap. 3. in prin.
De pœna friuolæ appellationis. tt. 4. l. 2. ʃ fin.
4 *Reliqua horũ collegiorũ iura, uide de re Ecclesiastica.*

DE PERSONIS ECCLESIAE: hoc est, de clericis & monachis, tt. 3. Cap. 2.

¶ PRIMO, DE CLERICIS ET *monachis in genere.*

1 *De clericis & monachis ordinandis.*

Quot ordinandi?
l. 11. Nouell. c. 3. ʃ quapropter sancimus. ʃ in omnibus autem. c. 6. ʃ sed neq; effusas.
Qui & quales ordinandi?
De curialibus & officialibus. l. 4. l. 12. l. 21. l. 27. Nouell. c. 123. ʃ j. uers. sed & quod neq; ʃ curialem. ʃ sed neq; cohortalem.
De rustico & adscripticio. l. 16. l. 34. in prin. Nouell. c. 123. ʃi seruus.
De seruis. l. 34. ʃ seruos sanè. l. 35. Nouel. c. 5. ʃ hinc autem nobis. ʃ & cum triennio, usq; ad ʃ cogitandum uerò. c. 123. ʃ si seruus.
De extraneis, seu ijs qui nõ sunt eius loci ubi ecclesia est. l. 11.
De ijs quos exhibent ij qui oratoria ædificãt, uel alimenta ministrant Nouell. c. 58. ʃ illud quoq;. c. 123. ʃ si quis oratorij.
De reliquis. Nouell. c. 5. in prin. c. 6. ʃ hæc autem de Deo. usq; ad ʃ si autem aliquis. c. 123. ʃ clericos autem. ʃ cæterùm si quis.

1 *De subrogando alios in locum mortuorum.*

Nouell. c. 16.
Antecedentia officia tam ordinantis quàm ordinandi.
Nouell. c. 5. ʃ sancimus. c. 123. ʃ sin autem tempore. ʃ cæterùm si quis.
De nihil dando pro clericatu. Nouell. c. 56. c. 123. ʃ sed neq; clericum. usq; ad ʃ si seruus.

2 *De clericatu amittendo.*

Causæ ex quibus amittitur.
Si clericus fiat hæreticus. tt. 5. l. j.
Si recedat ab ecclesia. Nouell. c. 58. in prin.
Si uxorem duxerit, & alia: uidẽ officia.

3 *Officia clericorum & monachorum.*

Obsecundabunt suæ ecclesiæ, sacrum ministeriũ sibi competens implebunt. Nouell. c. 123. ʃ sed neq; clericum. ʃ sancimus autem.
Ne secum habeant mulieres. l. 19. Nouell. c. 5. ʃ sed si quis monaste. c. 123. ʃ presbyteris sanè. usq; ad ʃ diaconissam quoq;. ʃ in nullo.
De nuptijs & matrimonio clericorũ, & concubinis.

nis. Nouell. c. 5. ʃ si quis autem monast. c. 6. ʃ si aũt aliquis. c. 123. ʃ enimuerò si is qui. usq; ad ʃ sed neq; cohortales. ʃ nã si post cleri honorem.
Ne iudicijs interfint, aliaue ciuilia negocia tractent. l. 17. l. 36. lib. 6. tt. 23. l. 23. ʃ absurdum. Nouell. c. 123. ʃ porrò dei.
De testimonijs clericorum. l. 8. si falsum dixerint testimonium. Nouell. c. 123. ʃ reuerendissimis.
Ne iurent. l. 25. ʃ memorati. uers. cui nullum tale.
Ne ludant uel spectaculis interfint. Nouell. c. 123. ʃ insuper interdi.
De sponso, sponsa, & filio monasteriũ ingredientes. l. 42. tt. 4. l. 16. Nouell. c. 123. ʃ sponsalibus. ʃ interdicimus.
De officio curialium & officialium, item seruorũ qui clerici facti sunt, uide paulo ꝫ qui & quales ordinandi.
De non cõducendo alienas possessiones, nec domum curando. Nouell. c. 123. ʃ porrò dei. ʃ cæterùm si. usq; ad ʃ præterea nulli.
De confessione damnatorum audienda. tt. 4. l. 6.
Ne ad supplicium damnatos eximant. tt. 4. l. 7.
Ne ante definitiuam sententiam appellent: & pœna si contrà fecerint. tt. 4. l. 2.
De precibus & scripturis à monachis legendis. Nouell. c. 133. ʃ deinde etsi. ʃ illud quoq;.
De artibus manuarijs. Nouell. c. 133. ʃ illud quoq;.
Ne quis uir uel mulier monasteriũ ingrediatur. Nouell. c. 133. ʃ quòd si quis. ʃ non ingredietur. usq; ad ʃ quia uerò nihil.
Ne monachus uel monacha monasteriũ egrediatur. Nouell. c. 123. ʃ si monachus. c. 133. ʃ ꝙ si quis. usq; ad ʃ porrò in sacrosancta. ʃ illud quoq;.
De ecclesia sua nõ deserenda, nec transeundo ex una ecclesia uel monasterio in aliam. Nouell. c. 3. ʃ illo etiã adijciendo. c. 5. ʃ si uerò relinquẽs. c. 58. in prin. c. 123. ʃ nemo tamen. ʃ si monachus.
Si conditionem suam mutent, & relicta ecclesia ad secularem uitam reuertantur. l. 42. ʃ huius autem. Nouell. c. 5. ʃ si uerò seruitij. ʃ si quis autem. ʃ si uerò relinquens. c. 6. ʃ secundum hoc autem. c. 123. ʃ & generaliter. ʃ at si quis prædictarum. ʃ si monachus.
Vt peregrinantes habeant literas testimoniales. l. 22. ʃ fin.
De conuenticulis clericorum priuatis prohibitis. l. 25. tt. 12. l. 4.
De habitationib. cubiculis & mensa monachorũ. Nouell. c. 5. ʃ cogitãdum uerò. c. 123. ʃ porrò in omnib. c. 132. in prin. usq; ad ʃ & primũ quidẽ.
De sepulchris monachorum. Nouell. c. 133. ʃ omnes itaq;.

4 *Priuilegia clericorum & monachorum.*

De immunitate clericorum. tt. 2. l. 9. tt. 3. l. j. l. 2. l. 3. l. 6. l. 16. l. 31. ʃ priuilegijs. Nouell. c. 123. ʃ porrò dei. ʃ qui uerò ante hanc. const. Frid. ʃ j.
Excusantur à tutela & cura. l. 40. Nouell. c. 123. ʃ porrò dei.
Curiæ munerib. per substitutũ satisfacere possunt. l. 21. Nouell. c. 123. ʃ qui uerò ante hanc.
De bonis clericorum, de alienatione & successione in hæc bona. l. 2. ʃ si quid enim. l. 20. l. 32. Nouell. c. 5. ʃ illud quoq; decernend. cum sequentibus. c. 75. c. 131. ʃ quòd si quis. c. 123. ʃ presbyteri. ʃ si qua mulier.
Clerici filijfamiliâs quasi castrense peculium habent. l. 32. l. 38. Nouell. c. 123. ʃ presbyteri.
De bonis curialiũ & officialium qui clerici facti sunt, uide ꝫ qui & quales ordinandi.
De bonis illorum qui monasterio uel clericatui renunciant, uide paulò superius uers. si conditionem suam.
De testamentis illorum, ne querelæ inofficiosi subiaceant. l. 38.
De successione illorum in bona parentum. l. 42. ʃ hoc etiam cogni.
De clericorum uxoribus & liberis. l. 2.
Ne clericis uis fiat. l. 10.

DE ACTIONIBVS CONTRA *clericos competentibus.*

1 *Apud quos conueniendi.*

l. 25. in prin. l. 31. in prin. usq; ad ʃ præterquam cum in. l. 39. tt. 4. l. 14. Nouell. c. 79. c. 83. c. 123. ʃ si quis contrà. usq; ad ʃ si quis uerò sanctissimorum. ʃ œconomos. ʃ si quis episcopus. const. Frid. ʃ item statuimus.

2 *Quando conueniendi.*

An tempore legationis? Nouell. c. 123. ʃ reuerendissimi. ʃ sequente.

3 *Per quos?*

De procuratore, Nouell. c. 123. ʃ si quãdo autem. cum ʃ sequente.

4 *Reliqua.* Vt ipsi ad iudices ueniant, nõ iudices ad ipsos. l. 34. ʃ omnes.
De satisdatione illorũ. l. 25. ʃ memorati. l. 31. ʃ præterea. ʃ in hac autem. Nouell. c. 123. ʃ si quis autem pro pecuni. ʃ pro omnibus.
De sumptibus litis. l. 25. ʃ statuimus. l. 31. ʃ executoribus. Nouell. c. 123. ʃ portularum autem.
Vt lis citò finiatur. Nouell. c. 79. ʃ sed etiam accelerari.
De executione cõtra clericos facienda. l. 31. ʃ præterea nullus. Nouell. c. 123. ʃ si quis contrà. usq; ad ʃ si quis autem pro. ʃ si quãdo autem causa.
Pœna actoris reo absoluto. l. 31. ʃ fin.
De appellando. Si ante diffinitiuam sententiã appellauerit. tt. 4. l. 2. Ne liceat illis secũdò appellare. Nouell. c. 123. ʃ si quis contrà.

DEINDE DE CLERICIS *& monachis in specie.*

I. *De episcopis.*

1 *De ordinandis hisce.*

Qui & quales ordinandi. l. 29. Nouell. c. 6. ʃ sanci mus igitur. usq; ad ʃ sed etiam sic. c. 123. ʃ j. usq; ad ʃ si quis autem electum.
A quibus ordinãdi? Nouell. c. 131. ʃ ac propterea. Vide ꝫ Antecedentia.
Quę causa ordinandi, & quid dandũ pro episcopatu. Nouell. c. 6. ʃ sed neq; pecunijs. ʃ & hanc non pecunijs. usq; ad ʃ oportet autem. c. 123. ʃ j. ʃ pro omnibus. usq; ad ʃ post ordinationem.
Antecedentia & officia tam ordinantis quàm ordinandi. Nouel. c. 6. ʃ sed etiam sic cum. ʃ oportet autem. usque ad ʃ & illud etiam. c. 123. ʃ j. ʃ si quis autem citra. usq; ad ʃ pro omnibus.

2 *Officia episcopi.*

De negocijs ecclesiæ procurandis. Nouell. c. 6. ʃ propterea sancimus.
Ne ecclesiam deserant, neue se absentẽt. Nouell. c. 6. ʃ illud etiam diffinimus. c. 67. ʃ illud quoq;. c. 123. ʃ interdicimus. usq; ad ʃ quia uerò.

De profectione eius Romam uersus. Nouel. c. 6 § non autem aliter. uide & uerſ. prox.
Prouidebit ne mercatores commodum mercandi excedant. tt. 4. l. j.
Vt dieb. paſchalibus cuſtodiæ dimittãtur. tt. 4. l. 3.
Ne ſeculares, præſertim mimæ & meretrices, habitu uirginum Deo dedicatarũ uel monachorũ utantur. tt. 4. l. 5. Nouel. c. 123. § in uniuerſum.
Ne clerici ad ſupplicium damnatos ui eximant. tt. 4. l. 7.
Ne captiui reuertentes teneantur, ne'ue iniuria afficiantur. tt. 4. l. 12.
Reliqua ad curam epiſcopi pertinentia ſuis ſubiecta ſunt locis, & de mathematicis expellendis, ad locum de maleficis.
De pœnis infligẽdis, & excommunicatione. Nouell. c. 123. § omnib.
De conuentu epiſcoporum ſingulis annis ad Archiepiſcopum. Nouell. c. 123. § quia uerò.
De epiſcopo remoto. tt. 4. l. 14. Nouell. c. 123. § certè ſi quis.

3 *Priuilegia epiſcopi.*

Qui cuiuſcũq; iuriſdictioni ſint ſubiecti. Nouell. c. 131. § ac propterea.
Quo quiſq; dignitatis gradu ac ordine ſit poſit⁹. Nouell. c. 131. § ac propterea.
Liberatur à patria poteſtate. Nouell. c. 123. § poſt ordinationem.
Liberatur à ſeruili & adſcripticia fortuna. Nouel. c. 123. § poſt ordina.
An liberetur à curiali & officiali fortuna. Nouel. c. 123. § j. uerſ. Sed & quod cuique. § curialem. § poſt ordinationem.
Ne ad iudicia ſine permiſſu principis producantur. Nouell. c. 123. § præterea nulli. uerſ. ſed neq;
Apud quem conueniendi. Nouell. 123. § ſi quis uerò ſanctiſsimarũ. uſq; ad § pro omnib. § ſi quis epiſcopus.
Si quis epiſcopũ calũnioſè accuſauit. l. 22. in prin.
De teſtimonio epiſcopi. l. 7. Nouell. c. 123. § præterea nulli.
De compromiſſo in epiſcopum. tt. 4. l. 8. l. 9.
Ad quem ab epiſcopo appelletur. Nouell. c. 123. § ſi quis contra. uerſ. ſi tamen ex imperiali.
De bonis epiſcopi alienãdis, & de ſucceſsione in ea. Nouell. c. 123. § hoc quoq; decreti. uerſ. curialem uerò. § poſt ordinationem. c. 131. § interdicimus.

II. De *presbyteris & diaconis.*

De hiſce ordinandis. Nouell. c. 123. § clericos aũt.
De teſtimonio horum. l. 8.

III. De *decanis eccleſiæ Romanæ.*

Quot ordinandi. tt. 2. l. 4.

IIII. De *abbate.*

De abbate ordinando. Nouell. c. 5. § ordinatione. c. 123. § iubemus igitur.

V. De *apocriſiariis ſeu uiris ſenioribus monaſterij, aliis præcuntibus.*

Nouell. c. 133. § porrò in ſacroſancta. § enimuerò ſingula. uſq; ad § certè ſi quis.

VI. De *parabolanis.*

l. 17. l. 18.

VII. De *actore uel ſyndico.*

Quis eſſe debeat. l. 31. § hoc nihilominus. Nouell. c. 123. § ſportularum autem. uerſ. actiones uide licet contrà.

VIII. De *oſtiarijs monaſterij.*

Nouell. c. 133. § & primum quidem. § quòd ſi illi.

IX. De *mulieribus eccleſiaſticis.*

tt. 2. l. 13. Nouell. c. 5. § ſin autem uxorem habẽs. § quæcunq; tamen. c. 123. § iubemus igitur. uerſ. hæc autem omnia. § porrò in omnib. uerſ. hæc omnia. § mulieribus. c. 134. § enimuerò ſi crimen. uerſ. monaſtriam.
Si attentatæ uel raptæ ſint. l. 5. l. 41. lib. 9. tt. 13. l. j. in prin. Nouell. c. 123. § ſi quis aſcetriam.
De illis cõueniendis. Nouell. c. 123. § ſi quãdo aũt.

X. De *diaconiſſa.*

l. 9. Nouell. c. 6. § quanta igitur. uſq; ad § ſecundum hoc autem. c. 123. § clericos autem. uerſ. ſed neq; diaconiſſa.
Ne cum uiro habitet, & de bonis illius. Nouell. c. 123. § diaconiſſam quoq;.

DE REBVS ECCLESIAE. tt. 2. Cap. 3.

¶ 1 De *adquirendis rebus eccleſiæ.*

Cauſæ ex quibus adquiruntur.

De uotis. ff. lib. 50. tt. 12. l. 2.
De legatis ad pias cauſas, & de teſtamentis. l. j. l. 13. l. 14. § uerum. tt. 3. l. 24. l. 28. l. 37. Nouell. c. 131. § ſi quis in nomine. uſq; ad § interdicimus. c. 123. § ſi quis ſub. uerſ. ſi tamen.
De donatione eccleſiæ facta. l. 14. § uerùm ſiue. l. 16. Nouell. c. 37. § penult. & ult.
De ſalarijs quæ eccleſiæ præbentur. l. 12. § fin.
De reliquis cauſis. l. 14. § uerùm ſiue. Nouell. c. 37. in prin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si damnoſa eccleſiæ adquiſitio ſit. Nouell. c. 7. § ſi cui autem damnoſas. c. 120. § enimuerò ſi quis.

2 *De alienandis rebus eccleſiæ.*

l. 14. l. 17. Nouell. c. 7. c. 46. c. 54. § quia igitur. c. 55. c. 65. in prin. c. 67. § quoniã uerò. c. 119. § legem uerò. c. 120. c. 123. § Cæterùm ſi. uſq; ad § præterea nulli.
De ſumptibus erogandis. Nouell. c. 3. § quemadmodum autem.

3 *Species rerum eccleſiæ.*

De monaſterio & oratorio ædificando, uide ſ
De templis claudendis. tt. 11. l. j. (cap. j. in prin.
De ornamentis templorum ſeruandis. tt. 11. l. 3.
De apoſtolorum & martyrum corporibus & ſepulchris, ne diſtrahantur. tt. 2. l. 3.
De reliquijs martyrum ad loca prophana non transferendis. tt. 3. l. 26.
Ne quis in illorum ſepulchris ſepeliatur. tt. 2. l. 2.
De crucibus. Nouell. c. 123. § omnib. autem. uerſ. ſed & ipſas.
De ſigno crucis in loco qui pedibus calcatur, nõ pingendo, neq; ſculpendo. tt. 8.
De officinis Eccleſiæ. Nouell. c. 43. c. 59.

DE ACTIBVS ECCLESIAſticis, & religionis. Cap. 4.

1 *De fide, & de hæreticis.* tt. j.

Ne de fide publicè diſputetur. l. 3.
Quid credendum. l. j. l. 2. § unius & ſummi. uſque ad § qui uerò. l. 4. § omnes uerò ſacerdot. cum ſequent. § liquet igitur. Nouell. c. 131. in prin.
Quid non credendum, & qui ſint hæretici. l. j. § fin.

fin. l. 2. § qui uerò non. l. 4. § manifeſtum igitur. § hæc eſt igitur. tt. 3. l. 23. tt. 5. l. 2. § fin. l. 5. in prin. l. 10. § fin. Nouell. c. 109. § hæreticos autem.
Hæreticorũ pœnæ & iura. l. j. § fin. tt. 5. l. 2. l. 5. Nouell. c. 42. conſt. Frid. § ſtatuimus. uſq; ad § nauigia.
Ne illis locus detur in quo cõueniant, ſed arceantur & exterminentur. l. 2. in prin. § fin. tt. 5. l. 5. Nouell. c. 132. conſt. Fride. § ſtatuimus etiam. Nouell. c. 37. § nulla.
Ne permittantur ſynagogas uel alias ædes ædificare. Nouell. c. 131. § ſi quis item hæreticorum. c. 37. § nulla omnino.
De omnibus locis illis adimẽdis, deq; ademptis à Cæſare donatis. tt. 5. l. 3. tt. 11. l. 5. §
De prædijs, in quibus eccleſiæ uel oratoria conſtituta ſunt, illis nõ alienandis. tt. 5. l. 9. Nouell. c. 131. § at ſi orthodoxus.
De illis nihil alienando, nec cum illis contrahendo. Nouell. c. 131. § porrò iubemus. uſq; ad § ſanè orphanotroph.
Ne ſeruos Chriſtianos habeant. tt. 3. l. 42. § his ita diſpoſitis. tt. 9. l. j.
Hæreticus ne baptizato, ad remp. ne accedito, &c. Nouell. c. 37. § hæreticus.
Impetrata ab eis per reſcripta nõ ualẽt. l. 2. in prin.
Amittunt priuilegia clericatus. tt. 5. l. j.
Non ſunt immunes. tt. 5. l. 7.
Non poſſunt eſſe aduocati in iudicio. tt. 4. l. 15.
Decuriones eſſe an poſsint, & ut priuilegijs decurionum careant. Nouell. c. 45. in prin. uſque ad § enimuerò.
De teſtimonijs illorum. tt. 5. l. 11. Nouell. c. 45. § enimuerò.
De alendis & dotandis liberis. tt. 5. l. 10. § ſed ne uideamur.
Mulier hæretica caret priuilegio dotis. Nouell. c. 109.
De ſucceſsione in bona illorum, & de iure teſtandi. tt. 5. l. 10. in prin. uſq; ad § ſed ne uideamur. conſt. Frid. § credentes.
De ſucceſsione filiorum in alterius bona, deq; iis quæ illis relicta ſunt, uel donata. tt. 5. l. 10. in pri. l. 12. Nouell. c. 115. § ſi quis ex. uſq; ad § ſiue igitur. c. 118. § hæc autem omnia. conſt. Frid. § credentes præterea.
Ne Iudæi & pagani à Chriſtianis uim patiantur. tt. 11. l. 6.
Hæreticus ne baptizato, ad rẽp. ne accedito, &c. Nouell. c. 37. § j.

Species hæreticorum.

De Manichæis. tt. 5. l. 4. l. 5.
De Neſtorianis. tt. 5. l. 6.
De Apollinariſtis & Euthychianiſtis. tt. 5. l. 8.
De apoſtatis. tt. 7.
De Iudæis. tt. 9. tt. 10. l. j. tt. 11. l. 6.
De cœlicolis. tt. 9. l. 11.
De paganis. tt. 11. l. 8.
De Samaritanis. Nouell. c. 144.
De Anthimo, Seuero, Petro & Zoara, hæreticis. Nouell. c. 42.

2 *De baptiſmo.* De non rebaptizando. tt. 6.

3 *De ſacrificijs, cæremonijs & orationibus.*

De ſacrificijs & cæremonijs uetitis. tt. 11. l. j. § uolumus. l. 2. l. 7. ff. lib. 48. tt. 8. l. 13.
Ne in priuatis domibus ſacra myſteria fiãt. Nouell. c. 57. c. 131. § ſi quis domi ſuæ.
De litanijs celebrãdis. Nouell. c. 123. § omnib. aũt.

4 *De ſacrorum librorum lectione.*

Vtrũ in Hebraica ſolũ, an & in alia lingua ſint legendi. Nouell. c. 146.

5 *De ſepulturis faciendis & funerum elationibus.*

Nouell. c. 59.

DE IVRE IMPERATORIS ET fiſci. ff. lib. 49. tt. 14. C. lib. 10. tt. j. cum ſequentibus: & primùm de priuilegijs fiſci. Cap. 5.

Incipit ſecunda pars Libri.

1 *Quæ ſint fiſci priuilegia.*

Semper habet ius pignoris. ff. l. 46. § fiſcus.
Cæteris creditoribus præfertur, eaq; quæ cæteris creditoribus ſoluta ſunt reuocandi ius habet. ff. l. 17. l. 18. § fin. l. 19. l. 20. l. 21. l. 28. l. 37. C. tt. 7. l. j. li. 7. tt. 73. Diſtinguitur: Si cui ſucceſsit fiſcus, eius iure debet uti. ff. l. 3. § ſi poſteriori. l. 6. in prin. C. tt. 8. l. 2.
De longi temporis præſcriptione fiſco & imperatori opponenda: uide de longi temporis præſcriptionibus alibi.
Si quid in fraudem fiſci factum uel alienatum eſt. ff. l. 26. l. 45. in prin. § à debitore. l. 46. § j. § fin. C. tt. j. l. j. l. 7. l. 8.
Vt cauſa fiſci prius excutiatur. ff. l. 35.
Si cõpenſatio fiſco opponatur. ff. l. 46. § qui compenſ. § ut debitoribus.
Rei ius defendendi cõtra fiſcum habent, nec bona illorum ante ſententiam ſunt inquietanda. C. tt. j. l. 7.
De dilatione debitoribus fiſcalibus danda. ff. l. 45. § fiſcalibus.
Si is qui ex bonis fiſci eſt, ad libertatem proclamat. ff. l. 3. § diuus.
De actis edendis cum apud fiſcum agitur. ff. l. 45. § quoties apud. § quoties iterum.
Si inſtrumenta ad cauſam fiſci pertinentia non exhibeantur. ff. l. 2. § j. § item diui.
De inſtrumentis & actis contra fiſcum nõ edendis. ff. l. 45. § neq; inſtrumenta.
Si quis in cauſis cõtra fiſcum reſponderit. ff. l. 10.
De actionibus contra fiſcum, quid ueniat in eas? Si ex euictione agatur. ff. l. 5. Si fiſcus poſſeſsionem uel domum donauit integro ſtatu. C. tt. 10. l. 2. de uſuris. C. tt. 8. l. 2.
De ſententia contra fiſcum lata, de ea retractanda intra trienniũ. C. tt. 9. l. j. ſi non præſente fiſci aduocato lata ſit. ff. l. 3. § diuus. tt. Hadri. l. 7.
De reliquis priuilegijs, uide capita ſequentia.

2 *Quibus competant fiſci priuilegia.*

De Imperatore & Auguſta. ff. l. 6. § fin. C. lib. 7. tt. 37. l. 3.
De ciuitatib. ff. lib. 50. tt. j. l. 10. l. 21. § fin.
De eo qui pro debitore fiſci ſoluit. ff. l. 45. § qui pro. C. lib. 7. tt. 73. l. fin.

3 *Aduerſus quos competant?*

De hæredibus debitoris fiſci. ff. l. 33.

DE PERSONIS SEV FAMIlia Imperatoris & fiſci. Cap. 6.

Vt ex legum ordine agant, & excipiant, neque alijs patrocinia præſtent, &c. C. lib. 11. tt. 71. l. j. Nouell. c. 128. § nulli.

De procuratore Cæſaris uel rationalis.ff.lib.j.tt. 19.C.lib.11.tt.65.l.4.
De comite ſacrarum largitionum.C.lib.j.tt.32.
De palatinis ſacrarum largitionũ. C.lib.12.tt. 24.
De comite rerum priuatarum,ſacri palatij & ſacri patrimonij.C.lib.j.tt.33.
De officio ſacrarum & priuatarum largitionum. C.lib.12.tt.24.l.11.
De curatore fiſci.
De aduocato fiſci. C.lib.2.tt.8.tt.7.l. 8. in prin. l. 10.l.12.l.13.§ egredientem, uſq; ad fin. legis.l.15. l.17.§ quam certum eſt. l.20.l.21.l.22.l.23.l. 24.§ excenti.uſque ad fin.legis.l.25.lib.12.tt.62.l.j.ff. lib.3.tt.j.l.10.in prin.
De exactoribus & ſuſceptoribus tributorum & cenſuum fiſci. C.lib.10.tt.23.l.3.§ illud etiam. tt. 70.l.4.l.8.l.13.l.14.lib.12.tt 61.l.6.
Nihil hiſce commune ſit cũ collatoribus.C.tt.19. l.7.§ j.tt.70.l.13.
Officia horum,uide j de exigendis & ſuſcipiendis tributis.
De procuratoribus metallorum.C.lib.11.tt.6.l.4.
De metallarijs,ſeu ijs qui metallis fodiẽdis addicti ſunt.C.lib.11.tt.6.l.7.
De monetarijs. C.lib.11.tt.7.l.j.l.7.l.13.ff.lib.48.tt. 13.l.6.§ qui cum.
De baphijs, hoc eſt tinctorib. pannorũ Cæſaris. C.lib.11.tt.7.l.2.l.10.tt.8.l.3.l.4.
De gynœcijs,hoc eſt ijs qui pannos imperiales texũt,& de ſarctoribus. C.lib.11.tt.7.l.2.l.3.l.5.l.6. l.13.tt.8.l.j.l.4.tt.11.l.j.§ fin.
De baſtagarijs.C.lib.11.tt.7.l.4.l.8.
De murilegulis.C lib.11.tt.7.l.9.l.11.l.12.l.13.
De conchilegulis.C.lib.11.tt.7.l.15.
De fabricenſib.& armis. C.li.11.tt. 9. Nouell.c.85.
De piſtoribus.C.lib.11.tt.15.l.j.
De ſuarijs.C.lib.11.tt.16.
De procuratoribus prædictorum collegiorũ. C. lib.11.tt.7.l.14.
De colonis Cæſaris & fiſci.C.lib.11.tt.67.
De reliquis,uide ſ lib.j.cap.8.

DE NVNCIATIONE ET DElatione ad fiſcum. Cap. 7.

Suprà de perſonis fiſci: ſequitur de rebus fiſci. & primùm de rebus fiſci adquirendis, poſtea de adminiſtrandis & alienandis. Adquiruntur autẽ fiſco res per nunciationem & delationem, per actiones, per tributorum indictionem & exactionem.Per quos fiſco adquiratur? An per in metallum damnatos.ff.l.12.Nunc de nunciatione,& delatione ad fiſcum.

1 *Cauſæ ex quibus nunciatio ad fiſcum facienda eſt,& fiſco debetur.*

Variæ ſunt cauſæ.ff.l.j.in prin.
Si quid tacitè ei qui capere non poteſt relictum fit.ff.l.j.in prin.l.3.in prin.uſq; ad § diui fratres. l.40.l.48.in prin. lib.34.tt.9.l.19.l.13. C.tt.11.l.j. tt.13.l.j.§ fin.
Si in fraudem ciuilium munerum prædia per tacitam fidem translata ſint. ff.lib.50.tt.j.l.15.§ in fraudem.
Si bona uacantia ſint. ff.l.j.§ an bona.C.tt.10.l.j. l.4.tt.14.l.j.
Si mors teſtatoris ab hæredibus non uindicatur. ff.l.j.in prin.
Si mortem uxoris maritus non uindicat,dos fiſco uindicatur.ff.l.27.
Si hæres hæreditate indignus ſit.ff.l.j.in prin.
Si princeps hæres ſit inſtitutus.ff.l.j.in prin.
Si lites uel bona fiſco donata ſunt. ff.l.22.§ lites.
Si teſtamentum uel codicilli ſubrepti eſſe dicantur.ff.l.j.in prin.
Si theſaurum quis inuenerit. ff.l.j. in prin. uerſ. uel quòd dicatur quis,l.3.§ ſi in locis fiſca. uſq; ad fin.legis.C.tt.15.l.j.
Si magni precij res minoris à fiſco ſit comparata. ff.l.j.in prin.
Si ex prœuaricatione fiſcus ſit uictus.ff.l.j.in prin.
Si ex capitali crimine quis ſit damnatus, uide ſ lib.j.cap.16.
De obſidum & captiuorum bonis.ff.l.31.l.32.
Si domꝰ deſtructa ſit.ff.l.j.in prin.uerſ.uel domũ.
Si ab accuſatione ſit receſſum.ff.l.j.in prin.
Si res litigioſa uenundata ſit.ff.l.j.in prin.
Si pœna fiſco ex contractu priuato debeatur. ff. l.j.in prin.
Si aduerſus leges cõmiſſum factũ ſit.ff.l.j.in prin.
Si is qui prouinciam adminiſtrat,quid in ea comparauit.ff.l.46.§ quod à præſide.
Si miles in ea prouincia,in qua militat,prædium comparauit.ff.tt.16.l.9.l.13.in prin.
Si metroici iuſſu principis in aliam ciuitatẽ ſint translati. C.tt.j.l.4.
Si naufragio nauis expulſa fuerit.C.lib.11.tt.5.l.j. conſt.Frid.§ nauigia.
De penſione ex foſſione metalli fiſco ſoluenda. C.lib.11.tt.6.l.j.l.2.l.5.
Si quis metalla fodiat,ut ea fiſco diſtrahat.C.lib. 11.tt.6.l.j.§ fin.
De penſione ex foſſione ſaxorum fiſco ſoluenda.C.lib.11.tt.6.l.3.

DISTINCTIO QVARVNDAM *cauſarum generalis.*

An ſi bona ſoluendo nõ ſint,& creditores ſuperſint,debitoris bona ad fiſcũ pertineant.ff.l.j.§ j.

2 *Quibus delatio ad fiſcum competat?*

De mulieribus.ff.l.16.l.18.in prin.
De uiris clariſsimis.ff.l 18.in prin.
De damnatis.ff.l.18.in prin.§ j.
De ueteranis & militibus.ff.l.18.§ ueterani.
De ſeruis.ff.lib.48.tt.2.l.13.§ fin.
De ſeruo dominum deferente.ff.l.2.§ imperator. C.tt.11.l.6.
De liberto patronũ deferente.ff.l.2.§ imperator.
De tutore & curatore,item quaſi procuratore delati.ff.l.18.§ item eos.§ item decreuerunt.
De uenditore emptorem deferente. ff.l.18. § ſed ne is quidem.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si deferre prohibitus,ſeipſum deferat.ff.l.16.
Si cauſam communem deferat.ff.l.18.§ ſed communem.

3 *Vt cũ fiſci aduocato deferatur:& pœna,ſi contrà fiat.* C.tt.11.l.5.

4 *Quando & quamdiu nunciatio competit?*

De nunciatione bonorum uacantium.ff.l.j.§ diuus. C.lib.7.tt.37.l.j.ff.lib.44.tt.3.l.10.lib.29.tt. 4.l.6.§ certè ſi uacantia.
De reliquis.ff.l.j.§ præſcriptio autem.§ fin.

5 *Eventus & iura delatorum.*

De

De præmio delatoris.ff.l.13.§ cum ante apertum. l.38.§ fin.
De præmio eiꝰ qui ſeipſum detulit.ff.l.13.in prin. uſq; ad § fin.l.15.§ ſenatus Hadri. l.16.l.42.in prin.l.49.C.tt.13.l.j.
An ſit delator,& præmio uel pœna delatoris dignus.ff.l.38.§ fin.l.39.§ eum qui. l.44. C.tt.11.l. 2.l.3.l.4.
Si per errorem quis ſe detulit,an ſibi præiudicet, ff.l.2.§ fin.l.13.§ fin.
Si delatus cum delatore pactus eſt, pro confeſſo habetur.ff.l.4.
Si delator cum delato tranſegit. ff.l.42.§ qui aũt.
Si delator deſtiterit, & abolitionem petierit. ff.l. 15.in prin.l.22.§ fin.l.23.
Si quis delatorem corrupit uel redemit.ff.l.29.in prin.uſq; ad § fin.l.34.
Si quis delatorem ſubiecerit. ff.l.15.§ j. lib. 48. tt. 10.l.9.§ fin.
Si perperàm detulit.ff.l.2.§ diuus Pius.
Si falſas rationes detulit.ff.l.15.§ fin.
Si delator nõ probauerit,uel non obtinuerit, uel citatus non reſponderit. ff.l. 2.§ ſenatus. l. 15. § diuus Hadri.§ quòd ſi tribus.l.18.§ ſed cõmunẽ. l.24.l.25. C.tt.11.l.5.§ fin.diſtinguitur. ff.l.2.§ fin.

DE ACTIONIBVS FISCI, & de probationibus. Cap. 8.

1 *Cauſas ex quibus fiſco actio cõpetit,* Vide ſ cap.prox.

2 *Quæ actio competat?*

Ex tacito fideicommiſſo in rem actio competit

3 *Aduerſus quos competat?* (fiſco.ff.l.43.

De exactore debiti, & ipſo debitore principali. C.tt.2.l.2.
De ipſo exactore,nominatore & collega. C. tt.j. l.9.tt.2.l.3.tt.70.l.2.l.8.
De debitoribus debitorum fiſci. ff.l.3.§ multa. C. tt.2.l.4.
De emptoribus bonorum debitoris fiſci, & poſſeſſoribus.ff.l.47.in prin. C.tt.2.l.j.tt.16.l.j.
De hæredibus.C.tt.16.l.j.

4 *Quid ueniat in eas?*

De uſuris.ff.l.6.in prin.C.tt.8.l.j.l.3.
De fructibus.ff.l.38.in prin.
De rationibus hæreditate euicta. ff.l.15.§ ſenatus conſ.
De inſtrumentis,chirographis & actis. ff.l. 45.§

5 *Quando & quamdiu competant?* (ex his bonis.

Vide ſ cap prox.membr.4.item de longi tempo-

6 *De probationibus.* (ris præſcriptionib.

Si de tacito fideicommiſſo quæratur. ff.l.3.§ tacita autem.
De breui ſcriptura an probet,p ſcribẽte.C.tt.2.l.5.
De emptione non extantibus inſtrumentis probanda.C.tt.3.l.3.
De ſolutione probanda,apocha non data,uel perdita.C.tt.30.l.2.lib.7.tt.37.l.2.§ fin.
Trium annorum apochæ etiam ulteriorũ annorum ſolutionem probant.C.tt.22.l.3.
Qui habet apocham publicam,ne moleſtetur amplius.C.tt.22.l.2. nec ei opponenda eſt non numeratæ pecuniæ exceptio.C.tt.22.l.4.
De apochis publicis cõficiendis. C.tt.22.l.j.tt.70. l.11.
De apocha à tabulario non ſubnotata. C.tt.2.l.2.

DE CENSIBVS ET TRIBVtis.ff.lib.50.tt.15.C.tt.16. Cap. 9.

¶ PRIMO, DE INDICENDIS *tributis,& cenſibus.*

1 *Quibus perſonis & rebus tributa indicenda.*

Rebus,non perſonis indicuntur.C.l.2.
Sed indicuntur capitibus, hoc eſt perſonis cenſus, qui capitationes dicuntur: & indicuntur ruſticis tantùm.C.lib.11.tt.47.l.10.tt.48.l.j.
De uniuerſo territorio.C.lib.11.tt.57.l.4.
De priuilegiatis,uide paulò inferius,à quibus exigenda tributa.
De rebus in alia ciuitate ſitis.ff.l.4.§ ſi uerò quis.
De ſeruis.ff. l.3.in prin.l.4.§ in ſeruis.
De lacu piſcatorio & portu.ff.l.4.§ lacus.
De ſalinis.ff.l.4.§ ſalinæ.
De inquilino & colono.ff.l.4.§ ſi quis inquilin.
De natis & adquiſitis poſt cenſum indictum. ff. l.4.§ quæ poſt.
De prædijs deſertis & ſterilibus. C.lib.11.tt. 57. l. 7.tt.58.tt.61.l.5.l.9.l.10.Nouell.c.128.§.ſi quando

2 *Antecedentia.* (uſuuenit.uſq; ad.§.iubemus.

De autoritate Imperatoris.C.tt.18.l.j.

3 *Quid & quantum indicendum?*

Videj quid & quantum exigendum.

4 *Officia indicentis,& indicendi modus.*

De deſcribendis bonis ſingulorum. C.tt.70.l.10.
Forma cenſuali cauetur,ut agri ſic in cenſum referantur:nomen fundi cuiuſq;,& in qua ciuitate,& in quo pago ſit,&c.ff.l.4.in prin.
In ſeruis deferendis obſeruãdum eſt,ut & nationes eorum,& ætates,& res,& officia, & artificia ſpecialiter deferantur.ff.l.4.§ in ſeruis.
De prædijs deſertis à peræquatore alijs aſsignandis,& euentus huius aſsignationis,uide paulo ſuperius,uerſ.de prædijs.
De reliquis.Nouell.c.128.in prin.

5 *Eventus indictionis.* (11.tt.57.l.5.

Si quis in indicendo ſe grauatũ queratur. C.lib.
Si quis non rectè petierit ueniam ad emendandum cenſum.ff.l.4.§ fin.
Si quis nõ omnia fuerit profeſſus. ff.l.4.§ ſi quis inquilinum.
Si ij ad quos indicendi munus pertinet, non rectè in eo fint uerſati.C.lib.11.tt.57.l.6.
Si poſſeſſor profectus ſit, nihilominus petitori manet actio.ff.l.4.§ ſi cum ego.
Vicia priorum cenſuum editis nouis profeſsionibus euaneſcunt.ff.l.2.

¶ SECVNDO, DE EXIGENDIS *& ſuſcipiendis tributis.*

1 *Quibus ius exigendi & ſuſcipiendi competat?*

De rectoribus prouinciarum,& iudicibus ordinarijs.item de miſsis officijs. C.tt.19.l.6.l. 7. tt. 23.l.2.lib. 11.tt. 64.l.5.tt. 73.l.j.l.2.lib. 12. tt. 61. l.j. Nouell.c.128.§.hoc quoq; obſer.c.17.§. oportet igitur.ibi:Simulq; operam des.
Vide inſuper ſ cap.6.uerſ.de exactoribus.

2 *A quibus exigenda tributa.*

De rebus & perſonis quib. immunitas dare eſt, & qui à muneribus excuſantur. tt.l.3. § fin.l.4 § quanquam.C.l.4.l.6.l.9.tt.17.l.j.tt.25.l.j.lib.11. tt.78.l.9.
De quibuſdam ciuitatibus quę immunes ſunt,&

UNIVERSITE

iuris

iuris Italici.ff.l.j.l 6.l.7.l.8.C.li.11.tt.20.l.j.tt.21.l.j.
De maioribus & minoribus ætate. ff.l. 3. in prin.
De officialibus. C.tt.19.l.4.
De domo Imperiali,ecclesię uel alterius dignitatis possessiones tributarias emente. C.tt.19.l.8.
De dominis prędiorum & colonis originalibus. C.lib.11.tt.47.l.4.l.15.
De hęredibus & prędiorum possessoribus. C.l.j.
3 *Quid & quantum exigendum?*
Pro quantitate patrimonij quisq; tenetur. C. tt. 25.l.2.
De quibus rebus tributa soluenda sint, uide s. in initio capitis.
De taxatione specierum. C.lib.12.tt.58.l.8.
De modijs & ponderibus. C.tt.70.l.9. l. 15. Nouell.c.128.§.eas uerò qui.
De auro ponderando. C.tt.71.l.j.
Si pro argento aurum inferatur. C.tt.76.l.j.
De auro coronario. C.tt.74.l.j.
Quantùm pro una libra soluendum. C.tt.70.l.5.
Si de qualitate solidorum sit cõtentio. C.tt.71.l.2.
Si quid à collatore in fraudem census factum sit, quo minor indiceretur. C.lib.11.tt.57.l.2.l.3.
Si pluris æstimauerit discussor. C.tt.30.l.j.
Si quis in indicendo censu dicat se grauatum. C. lib.11.tt.57.l.5.
Si per collusionem sarcina potentiorum ad inferiores à tabularijs sit translata. C.li.11.tt.57. l.j.
De releuãdis tributis. ff.l.4.§ illã enim æquitatẽ.
Translato prædio an nouus dominus reliqua temporis anteacti soluere teneatur. ff.lib.39.tt. 4.l.7. C.lib.11.tt.57.l.7.in prin.tt.58.l.11.§ fin. tt. 65.l.2.§ fin.ff.lib.30.l.40.§.hæres.
Vt & præteriti anni tributa noui susceptores suscipiant. C.tt.70.l.2.
De reliquis. C.l.11.tt.28.l.j.tt.29.l j.tt.70.l. 9.§ & submotis.Nouell. c.128.§.iubemus.
4 *Modus exigendi.* Iũ officia exactorum & susceptorum in exigendo & suscipiendo.
De insinuanda indictione. Nouell.c.128. in prin. usq; ad §.porrò iubemus.
De nunciando prouincijs ante tempus, ut se ad soluendum præparent. C.tt.17.l.2.
De nominibus debitorum exactoribus à tabularijs subactorum testificatione monstrandis. C. tt.19.l.j.lib.12.tt 50.l.2.
De describendis bonis singulorum,& quãtitate. C.tt.70.l.10.
De edendis rationibus publicis collatori,ut sciat quid & à qua possessione soluendum. C.lib. 2. tt.j.l.6. Nouell.c.128.§ atq; huiusmodi. § sed & hoc obseruand.
De insinuanda iussione exigendi. Nouell. c. 128. §.qui uerò ad quæcunq;.
Si exactor negligens fuit in exigendo. C.l.10.
Si nolit statim suscipere. C.tt.70.l.j. l. 15. lib. 11. tt. 64.l.4.uers.grauissimæ.
Si minus exegit uel remisit. C.l.3.tt.23.l. 3. § illud etiam.uers.prouidentib.l.4.
Si plus debito exegit. C.tt.20.l.j.tt.70.l.9.l 15.
Si illicitè exactionem faciat, potest ei resisti. C.li. 12.tt. 61.l.5.
Reliqua exactorum officia. Nouell. c.128. §. hoc quoq; iubemus.usq; ad §. sed neq; possessores.
5 *Quando & quamdiu exigenda?*
Intra annum. C.tt.19.l.7. Nouell. c. 128. §. porrò iubemus.
6 *Euentus exactionis, & consequentia.*
Pœna non soluentis, & exequendi modus.ff.l.5. § fin. C.l.9.tt.19.l.2.l.7.§ fin.l.8.tt.21.l.j.l.2.lib.11. tt.58.l.11.l.13.tt.65.l.2.§ fin.lib.7.tt.29.l. 1. Nouell. c.128.§. si quãdo usuuenerit. ibi,Etenim si contingit.c.8.§.ex quo autem.usq; ad §.magno igitur.c.134.§.item si in prouincijs.
De uenditione bonorum non soluentis, uide s. lib. prox.c.39. item j.lib.16. c. 6. de distract. pignorum.
Si quis debitorem fisci captũ eximat,ad uniuersa eius debita soluenda tenetur. C.tt.19.l.3.
De apocha soluentib. danda. C.lib.11.tt. 64.l.4. Nouell.c.128.§ insuper definimus.
De actione soluenti aduersus cæteros præstanda.ff.l.5.in prin.
Si hæres non habita ratione tributorum fideicommissum soluit,actio.ff.l.5.§ j.
Exactor statim ad thesaurarios prouinciæ exacta referet,& cõsignabit. C.tt.23.l.j.tt.70.l.7.tt.72.l.j.
Nunciabit quid exactum sit,quidq; sit perlatum. C.tt.19.l.5.tt.70.l.15.§ fin.
Singulis annis rationem reddet. C.tt.70.l.4.lib. 12.tt.61.l.3.
Si aliquid retinuit,uel exacta in alios usus uel in suã rem conuertit. C.tt.19.l.7.§ quòd si ad nos. tt.72.l.j.tt.73.l.j.cum sequentibus.
De actione quæ exactione & susceptione comperit,aduersus quos detur? C.tt.j.l.9.tt.2.l.2.l.3. tt.70.l.2.l. 8.

¶ *Postremò de transmittendis & transuehendis exactis tributis, & alijs fisci speciebus.*

C.lib.11.tt.j.cum sequentibus.
1 *Ad quem locum transuehenda tributa.*
C.lib.10.tt.16.l.5.l.7.l.8.
2 *Quorum periculo suscipienda & transuehenda.*
Nouell.c.128.§ quin & in hoc coll.§ hoc quoq; obseruari.
3 *Quibus transuehenda sint locanda, & de mercede nauiculariorum.*
C.tt.j.l.4.
4 *Quæ quorumq; naues publicæ rei transuehendæ teneantur.*tt.3.tt.12.l.j.tt.26.l.j.lib.j.tt.2.l.10.
Is qui rem à nauicul ario,uel rẽ nauicularię functioni adscriptam comparauit, nauicularia functionem subire uel agnoscere debet.tt.2.
5 *De priuata sarcina oneri publico non imponẽda.* tt.4.
6 *De nauicularijs non inquietandis.*
tt.j.l.j.l.3.lib.12.tt.45.l.j.
7 *Intra annum nauicularij susceptas species inferent, & apochas suscipient.*
tt.j.l.2.l.6.
8 *De specie transferenda à nauicularijs non alienanda,nec usurpanda.*
tt.j.l.2.l.5.
9 *Si naufragium nauicularius alleget.*
tt.5.l.2.l.3.l.5.l.6.

De releuatione tributorum publicorum.

Nouell.c.147.c.148.c.163.

DE VECTIGALIBVS ET commissis.ff.lib.39.tt.4.C.lib. 4.tt.61. Cap. 10.

1 *De constituendis uectigalibus.*

Causæ

Causæ ex quibus constituenda.
Non temerè cõstituenda sunt, sed publica necessitate urgente. C.l.10.tt.62.l.j.
Qui constituere possint, & cuius auctoritate constituenda?
Sine Imperatoris præcepto nec constitui,nec reformari,nec mutari possunt. ff.l.10. in prin. C. tt.62.l.2.l.3.
Quibus constitui possint? De ciuitatibus. C.l.10.
Si quis noua uectigalia instituit uel exercet, pœna.
ff.lib.48.tt.6.l.12.tt.24.l. i.§ item is qui nouum.
2 *Quibus competant uectigalia.*
Duæ partes fisco debentur, tertia ciuitati. C.l. 13.
3 *De locatione & conductione uectigalium.*
Qui locare possint?
De ciuitate. C.l.13.§ fin.
Quibus locanda?
De licitatione facienda, & ei qui licitatione uicerit, locandis uectigalibus,fideiussoribus acceptis.ff.l.9.in prin.C.l.4.tt.62.l.4.§ fin.
De ijs qui reliqua adhuc nõ soluerunt.ff.l.9.§ reliquatores.
De debitoribus fisci.ff.l.9.§ debitores.
De inuitis. nemo ad conducendũ uectigal compellendus. ff.l.9.§ j.lib.49.tt.14.l.3.§ diuus etiã Hadri. Distinguitur ff.l.11.§ fin.
De reliquis,uide j cap.11.membr.de locatione rerum fiscalium.
Quando & quamdiu locanda?
Non minus triennio locanda sunt. C.l.4.
Finito conductionis tempore, rursus alijs locanda sunt.ff.l.9. § j.C.l.4.§ fin.
Euentus conductionis.
Si duob.locata sint uectigalia, & alter minus idoneus sit,alterq; eius portionem in se transferri petat.ff.l.9.§ socij.
Si conductor quid amplius quàm debetur exegerit. C.tt. 62.l.4.
Si publicanus uel familia eius quid ui ademerit, uel damnum dederit,furtum ue fecerit, competit aduersus eum actio,de qua ff.lib.39.tt.4.
Si conductor non soluat pensionem.ff.l.10.§ fin.
Fideiussor cõductoris uectigalis an de usuris teneatur?ff.lib.50.tt.8.l.2.§ qui fideiusserunt.
4 *De commissis actio, & de soluendis uectigalibus.*

¶ I *Causæ ex quibus competit hæc actio?*

Si uectigal non fit solutũ.ff.l.14.Distinguit infrà.
Si illicitas merces quis uendiderit uel uexerit. ff. l.11.in prin.§ Dominus.usq; ad § fin.C.l.9.
Si non salinarius sal emerit uel uendiderit.C.l.11.
Si post idus Martias cotem ex insula Creta foderit,&c.ff.l.15.

SI VECTIGAL NON SIT *solutum. Distinguitur:*

1 *Ex persona non soluentis.*
De pupillo.ff.l.7.§ fin.l.16.§ diuus quoq;.
De milite.C.l.3.l.7.
De legatis gentium.C.l.8.
De fisco.ff.l.9.§ fiscus.
De negociatoribus principis,& hominibus potentiorum.C.tt.63.l.j.ff.l.9.§ fin.
De nauicularijs.C.l.6.§ fin.
De ijs qui rescripto muniti sunt.C.l.6.
2 *Ex re de qua non soluit.*
De rebus quas in usus suos aduchẽdas sibi mandant præsides.ff.l.4.§ j.
De rebus exercitui paratis.ff.l.9.§ res exercitui.
De rebus quas quis ad usum proprium,uel ad fiscum,uel exercendi ruris gratia uehunt.C.l.5.
De rebus quarum uectigal nunquam præstitum est.ff.l.9.§ earum.
De mancipijs.ff.l.16.§ quoties quis.
Serui qui in fuga sunt,in commissum non cadũt. ff.l.16.§ serui.
3 *Ex re quam non soluit.*
De octaua parte soluenda. C.l.8.
4 *Ex causa non soluendi.*
Si per errorem & ignorantiam non soluit.ff.l.16. § licet quis se.§ diuus quoq;.§ diui quoq;.
Si propter necessitatem aduersæ tempestatis expositum **onus fuerit**.ff.l.16.§ si propter.
5 *Ex reliquis contingentibus.*
Si soluere non **debeat, nihilominus id publicand**o indicandum.ff.l.4.§ j.
Si publicanus non instruxit transgredientem,uel decepit profiteri uolentẽ.ff.l.16.§ diui quoq;.
Si professus fuerit apud publicanum,non tamen soluerit uectigal concedente hoc publicano.ff. l.16.§ si quis professus.
Si seruus,qui commisit,manumissus sit. C.l.j.
Si res quæ in commissum incidit,perijt. C.l.2.

¶ II. *Aduersus quos competit?*

In rem actio est,& ideo possessores etiam præteriti temporis uectigal,soluere tenentur.ff.l.7.
De hærede fraudantis.ff.l.8.l.14.
Pœnę ab hęredib⁹ peti nõ possũt.ff.l.16.§ penult.

III. *Quid ueniat in eam?*

Ipsa res commissa.ff.l.14.
Interdum rei æstimatio.ff.l.16.in prin.cum § j.
Mancipijs commissis peculium in commissum non uenit.ff.l.16.§ idem diui.

IIII. *Quamdiu detur?*

Intra quinquennium competit.C.l.2.

V. *Quæ actio competat?*

In rem actio.ff.l.7.

VI. *Euentus.*

Possessor soluens prȩteritum uectigal,actionem habet eo nomine aduersus autorem suũ. ff.l.7.
Dominus rem commissam emere potest.ff.l.11.§ eam rem.l.16.in prin.

VII. *Reliqua de uectigalibus.*

In omnibus uectigalibus ferè cõsuetudo spectari solet.ff.l.4.§ fin.
Rescripta contra uectigalia non ualent. C.l.12.

DE ADMINISTRATIONE & alienatione rerum fiscalium. Cap. 11.

De bonis fisco delatis non occupandis, nisi literis principis ostensis.C.tt.j.l.5.
De bonis fisco delatis sibi non petendis. C.tt. 12.
De bonis fisco delatis incorporãdis.C.tt.10.l.3.l.5.
De rebus fisci non usurpandis,nec ad alios usus transferendis. C.tt.75.tt.26.l.3.
De ouibus & equis in saltus uel fundos principis ab extraneo nõ mittendis. C.lib.11.tt.66.l.j.
De ædibus principi consecratis , ut ab omni usu priuatorum & communi habitatione sint uacuæ. C.lib.11.tt.76.l.j.
De frumentis fisci curandis ne corrumpantur.C. tt.26.l.2.

De

De frumentis fiſci expendendis & erogandis.C. tt.26.l.j.l.2.tt.70.l.6.
De aqua ad irrigandos agros reparanda. C. lib. 11.tt.65.l.5.
De equis principis ſubtractis.C.lib.11.tt.75.l.j.
De alienatione rei Cæſaris uel fiſci:Euentus.
Is cui res alienata eſt,poteſt eam alij alienare.C. lib.11.tt.61.l.6.l.13.& ſeruos manumittere.C.lib. 11.tt.61.l.12.ſ fin.tt.62.l.2. nec poteſt Cæſar rem alienatam reuocare. ff.l.5.ſ fin. C.lib.11.tt.61.l.3. l.4.l.5.l.6.l.12.tt.65.l.j.tt.69.l.4.l.5.tt.70.l.5.Vide inſuper paulo inferius euentus uenditionis.
Is qui ab Imperatore uel fiſco quid cõparauit,nõ eſt eius nomine cõueniẽdus,ſed Imperator uel fiſcus intra quadriennium. C.lib.7.tt.37.l.2.l.3.
Si dempto canone quis fundum Cęſaris uel fiſci comparauit.C.lib.11.tt.65.l.7.tt.69.l.5.
Si mutuò data ſit pecunia fiſcalis. C.tt.6.tt.73.l.j.

DE VENDITIONE RERVM *fiſcalium,& quæ ſunt debitorum fiſci.*

1 *Quæ uendenda?*
De re quæ in controuerſia eſt.ff.l.22.in prin.
De re alij pignori obligata.ff.l.22.ſ j.
De re cõmuni fiſco & alij ut uniuerſa uendatur, & precij pars ſocio reſtituatur.C.tt.4.l j.
De actoribus bonorũ. ff.l.8.l.30.l.46.ſ actores.
De fundis quibuſdam Lamiaci iuris,&c.C.lib.11. tt.68.l.2.
2 *Quanti uendenda?*
Non quanti ea fiſcus emit, ſed quanti nunc æſtimantur.ff.l.3.ſ diui fratres.
3 *Officia uendentis.*
Fidem & diligentiam præſtare debet.ff.l.3.ſ diui fratres.
4 *Euentus uenditionis,& conſequentia.*
Res uendita ſtatim fit emptoris , nec Cæſar eam poteſt reuocare. uide ſ uerſ. is cui res alienata eſt,&c.
Ne fiſcus rem quã uendidit,cuincat. C.tt.5.l.j.l.2.
Si melior conditio ſit allata,an uenditio uel locatio poſsit reſcindi. ff.lib.50.tt.j.l.21.ſ fin. C.tt.3. l.4.. lib.11.tt.61.l.3.tt. 70.l. 5. in prin. uerſ. fin. & quid iuris de fructibus medij temporis. ff.l.50.
De reliquo debitori reſtituendo. ff.l 45.ſ ſi plus ſeruatum.
An debitor oblato debito uel prætextu reſcripti aut minoris ætatis poſsit uenditionem retractare.C.tt.j.l.3.tt.3.l.j.l.2.l.5.
De iure creditorum,quibus res uendita pignori fuit obligata.ff.l.22.ſ j.
Emptori quatenus non poſsit opponi non numeratæ pecuniæ exceptio. C.li.7.tt.37.l.2.ſ fin.
De tributo & canone ab emptore agnoſcẽdo. ff. l.36.C.lib.11.tt.65.l.7.tt.69.l.5.
Emptor an ultra precium etiam de reliquo debito quod is cuius bona uendita ſunt debuit,fiſco teneatur.C.tt.3.l.6.
Emptor bonorum uacantiũ,actionẽ quæ contra defunctum competebat,debet excipere.ff.l.41.

DE LOCATIONE RERVM FIſcalium tam ad tempus quàm in perpetuum.

1 *Quibus locandæ?*
De minoribus 25 annis.ff.l.45.ſ fin.
De ueteribus & nouis conductoribus.C.li.11.tt. 70.l.4.l.5.ſ fin.
De palatinis,militibus & curialibus. C. lib.11. tt. 2 *Quanti locandæ?* (72.l.j.
De penſione in paſcuis ſaltibuſq; rei priuatæ,ab ordinibus non amplianda.C.lib.11.tt.60.l.j.
3 *Euentus & iura conductoris & emphyteutæ.*
Locãtium periculo colonis prædia traduntur.C. lib.11.tt.70.l.j.
De cautione à conductore præſtanda.C.lib.11.tt. 61.l.7.tt.70.l.j.
Conductor ex fundo fiſcali nihil poteſt trãſferre,nec cypreſsi materiam uendere,&c. ff.l.45.ſ conductor.
An fundos conductos iure emphyteutico poſsit donare? C.lib.11.tt.61.l.j.
De meliorationibus,ut eas ſibi habeat ſine onere.C.lib.11.tt 65.l.2.
De iure emphyteutæ circa colonos.C.lib.11.tt.62. l.j.l.3.
De penſionibus exigendis,uide ſuprà de exigendis tributis.
De ſolutione facienda.C.lib.11.tt.64.l.4.tt.65.l.2. ſ ſi quis autem.
Si non iuſto tempore ſoluit penſionem,an cadat emphyteuſi? C.lib.11.tt.61.l.2.l.4.
An tempore locationis finito,ſi tantidẽ bona locari non poſsint, conductores inuiti ſint retinendi? ff.l.3.ſ diuus.

DE ACTIONE *Locati.*

Aduerſus quos competat?
An uenditor teneatur ſoluere penſionẽ,ſi uel ita cõuenit. C.li.11.tt.61.l.11.tt.65.l.7.uel emptor nõ fit ſoluendo.C.lib.11.tt.65.l.3.
Quid ueniat in eam?
Si conductor pluris locauerit , an hoc quoq; ueniat? ff.l.47.ſ fin.
Si fundi ſteriles facti ſunt,an penſio ſit remittenda? C.lib.11.tt.61.l.3.
Si ex fundo fiſcali quid trãſtulerit,&c.in quadruplum tenetur.ff.l.45.ſ conductor.
Locatione finita ſequentis temporis nomine nõ tenetur is qui ſe pro conductore obligauit.ff.l. 3.ſ cum quinquennium.

DE LOCATIONE VECTIgalis,uide ſ prox.cap.

DE RE MILITARI. ff.lib.49.tt.16.C.lib.12.tt.34.cum ſequentibus,& primùm de perſonis militiæ.

Cap. 12.

Incipit tertia pars libri.

¶ I. De *magiſtratu militari & iudicibus.*

1 *Qui creandi?*
De paganis ſeu priuatis.C.lib.j.tt.44.l.2.
2 *Qui illorum iuriſdictioni ſint ſubiecti?*
De paganis ſeu priuatis.C.lib.j.tt.44.l.j.l.2.tt.29. l.j.lib.10.tt.31.l.42 Nouell.c.42.c.145.
3 *Quæ ſint ducum & regentium exercitum officia?*
Parciſsimè commeatum dabit,equum militarem extra prouinciam duci non permittet:ad opus priuatum,piſcatum,uenatum militem nõ mittet.ff.l 12.ſ j.

Milites

Milites in caſtris cõtinebit, & ad exercitationem perducet,claues portarum ſuſcipiet, uigilias interdum circumibit, frumentationibus militum intererit,frumentum probabit,menſuræ fraudẽ coercebit, delicta ſecundum ſuæ autoritatis modum caſtigabit,principijsq; frequenter intererit,querelas cõmilitonum audiet, ualetudenarios inſpiciet.ff.l.12.ſ officium.
Duces militum in ipſis militibus cõmorabuntur, milites ad proprium numerum redigent,&c.C. lib.j.tt.44.l.4.
De militibus à numeris ad alios non transferendis.C.tt.36.l.14.lib.j.tt.29.l.4.
Milites nõ debent ad cuſtodiam alicuius ſine permiſſu principis deputari. C.tt.38.l.17.
De milite ad reſponſum mittendo.C.tt.36.l.18.ſ j.
Officium ducis non ſolùm in danda,ſed etiam in obſeruanda diſciplina conſiſtit.ff.l.12.in prin.
De non extorquenda pecunia à collatorib. uide uerſo folio,col.1.ibi:Ne ſumptibus.
4 *Quæ ſint illorum priuilegia?*
Ne illis lauacra præſtentur.C.lib.j.tt.45.
Poſt completam militiam agentes in rebus fieri non poſſunt.C.lib.j.tt.44.l.3.
Filij ſuccedunt illis in militia.C.tt.48.l.j.
Filij primipilariorum paternam ſequuntur conditionem.C.tt.48.l.2.
5 *De magiſtro militum.*
Qui ſint illius iuriſdictioni ſubiecti? C.lib.j.tt.29. l.j.l.2.l.3.l.5.
Quæ cauſæ illius iuriſdictioni ſint ſubiectę.C.lib. 3.tt.13.l.6.
Quæ eius iura ſint? milites ſenatores uerberare, uel degradare,uel facere non poteſt.C.lib.12.tt. 30.l.j.
De apparitoribus magiſtri militum.C.lib.12.tt.55.
6 *De magiſtro officiorum.*
Iura & officia eius circa eligendos,& ad militiam ſcholarium promouendos.C.lib.j.tt.31.l.j.l.2.l.5. lib.12.tt.30.l.j.
Circa ſenatores & ducenarios uerberandos & degradandos.C.lib.j.tt.31.l.3.
De relatione ad imperatorem quotannis faciẽda. de numero militum & caſtrorum cura. C. lib.j. tt.31.l.4.
De quadrimenſtruis breuibus conſcribendis & deponendis.C.lib.j.tt.31.l.3.ſ fin.

¶ II. De *militibus.*

1 *Qui poſsint eſſe milites?*
De ſeruis.ff.l.11.C.tt. 34.l.6.l.7.tt.44.l 2.
De iis qui ſtatus controuerſiam patiuntur.ff.l.8.
De redemptis ab hoſtibus.ff.l.8.in fin.
De colonis & ſaltuenſibus.C.tt.34.l.3.
De curialibus & cohortalibus.C.tt.34.l.4.
De eo qui aliam habet militiam diuerſi generis. C.tt.34.l.5.
De negociatoribus.C.tt.35.l.j.
De eo qui cũ uno teſticulo natus eſt.ff. l. 4. in pr.
De eo qui ad beſtias datus eſt.ff.l.4.ſ j.
De in inſulam deportato.ff.l.4.ſ in inſulam.
De ad tempus relegato.ff.l. 4. ſ temporarium. ſ ad tempus.
De reo criminis capitalis.ff.l.4.ſ reus.l.16.
De damnato iudicio publico.ff.l.4.ſ adulterij.
De deſertoribus.ff.l.4.ſ qui poſt.C.tt.36.l.5.
De eo qui litis cauſa militiam appetiit.ff.l.4.ſ nõ omnis.uſq; ad ſ qui poſt.C.tt.34.l.j.
De eo qui in fraudem ciuilium munerum militiam appetit.C.tt.34.l.2.
De tyrone,uago & cenſib.obnoxio.C.tt.44.l.j.
De ueteranis,C.tt.44.l.j.tt.47.l.4.
2 *De militum officijs, delictis & delictorum pœnis.*
Omne delictũ eſt militis,quod aliter quàm diſciplina communis exigit, committitur. ff.l. 6.in prin.
Militum delicta aut propria ſunt, aut commnia. ff.l.2.in prin.
Si quis munus militiæ detrectat.ff.l. 4. ſ grauius autem.
Si quis filium ſuum militiæ ſubtrahat.ff.l.4. ſ qui filium.
Si filium ſuum debilitauit ut militiæ inhabilis eſſet.ff.l.4.ſ eum qui filium.
Si caligatus metu hoſtium languorem ſimulat.ff. l.6.ſ ſed & caligatus.
Si militiæ ſe dederit is cui non licet.ff.l.2.ſ fin.
Vt militare uolentes, offerant ſe ei qui probandi ius habet.C.tt.34.l.j.
Si præſidi uel præpoſito nõ obtemperat, uel mandata non ſeruat, & de contumacibus. ff.l. 3. ſ ſi præſidis.ſ in bello.l. 6.in prin.ſ contumacia.l. 13.ſ irreuerens.C.tt.36.l.18.in prin.
Si irreuerens fuit.ff.l.13.ſ irreuerens.
Si petulans fuit aduerſus præpoſitum,uel manus ei intulit.ff.l.6.ſ j.l.13.ſ irreuerens.
Si præpoſitum ſuum protegere nolit, uel deſeruerit.ff.l.3.ſ fin.l.6.ſ fin.
Si ſeditionem militum cõcitat.ff.l.3. ſ qui ſeditionem.l.16.ſ fin.
Si milites in aliquod flagitium conſpirent.ff.l.3.ſ etſi multi.

DE DESERTORIBVS. ff.l. 3. in prin. ſ deſertor.ſ qui militiæ.ſ ſi plures.l.4.ſ edictum.l. 5. in prin.uſq; ad ſ qui captus.l.10.l.13.ſ eius fugã. uſq; ad fin.legis.l.15.C.tt.36.l.4.l.5.tt.46.lib.3.tt. 27.l.2.

DE VAGANTIBVS,& emanſoribus.ff.l. 3. ſ emanſor.l.4.ſ edictum.uſq; ad fin.legis.C.tt.36. l.11.l.13.ſ fin.
Si exploratione emanet, uel à foſſato recedit. ff.l. 3 ſ is qui explor.
Si ſtationis munus relinquit.ff.l.3.ſ qui ſtationis.
Si relictis caſtris ad deprædationem uel latrocinium ſe conferat.C.tt.46.l.3.
Si ad diem commeatus non adfit.ff.l.3.ſ ſi ad diẽ. l.14.in prin.C.tt.43.l.2.
Si ſine commeatu abfuerit.C.tt.33.l.3.

DE TRANSFVGIS ad hoſtes.ff.l.3.ſ is qui ad hoſtes.l.5.ſ fin.l.7.ff.li.48.tt.8.l.3.ſ fin. tt.19.l.38. ſ transfugæ.
De proditoribus.ff.l.6.ſ exploratores.l.7. lib. 48. tt.19.l.38.ſ transfugæ.
De capto non redeunte cum poſsit.ff. l. 5. ſ qui captus.
Si excubias palatij deſeruit.ff.l.10.
Si in acie primus fugam fecit.ff.l.6.ſ qui in acie.
Si agmen exceſſerit.ff.l.3.ſ qui agmen.
Si uallum tranſcendat,per murũ caſtra ingrediatur, aut foſſam tranſiliat.ff.l.3. ſ nec non & ſi quis.

Si hostibus facultatem deprædationis in Romanos dederit, uel factam diuiserit. C.tt.36.l.9.
Si se uulnerauit, uel mortem sibi consciuit. ff.l.6. ſ qui se uulnerauit. ff.lib.48.tt.19.l.38.ſ fin.
Si artem ludicram exercuit, uel in seruitutem se uenire passus est. ff.lib.48.tt.19.l.14.
Si commilitonem uulnerauit. ff.l.6.ſ si quis commilitonem.
Si segnis sit, uel desidiosus. ff.l.6. in prin.
Ne sibi uel alijs sine permissu principis operas præstet, uel laboret, uel possessiones conducat, sed suã militiam curet. C.tt.36.l.13.in pr.l.15. l. 16. lib.4.tt.65.l.31.34. Nouell.c.116.
Prædia in prouincijs, in quibus militant, comparare nõ possunt, in alijs possunt. ff.l.9.l. 13. in pr. usq; ad ſ missionem.
Domũ cõparare non prohibentur. ff.l. 13. in prin.
Si arma amisit, uel alienauit. ff.l.3.ſ miles. l. 14. ſ arma.
Si arma aliena subripuit. ff.l.3.ſ qui aliena.
De non conspurcandis fluminibus, nec in ijs lauando. C.tt.36.l.12.
An & quatenus familia militum ad eos admittenda? C.tt.56.l.10.
Ne sumptibus lædant collatores, & de sumptibus à collatoribus factis restituendis. C.tt.36. l. 18. ſ erit autem arbitrij. uersus quibus uiris. tt.38.l.3. Nouell.c.129.in prin. usq; ad ſ sancimus.
De paleis non ultra uicesimum lapidem conuectandis. C.tt.38.l.2.
Vt missum animalia à pratis & pascuis publicis simul & priuatis, phibeantur. C.li.11.tt.60.l.2.l.3.
De officijs illorum in hospitijs, uide j. cap. prox.
Quæ pœnę militibus sint irrogandæ, uide ẽ lib. j. cap 11.membr.5.

3 *De priuilegijs militum.*

De expensis militũ in iudicijs. C.tt.36.l.18. ſ ut autem omnisa. ſ hoc quoq; adiecto.
De sumptib. illis à collatoribus ministrandis. C.tt. 36.l.18. ſ erit autem curæ. uersus fin.
De priuilegio illorum circa munera, uide j de muneribus.
De castrensi peculio, uide alibi de peculio.
Vbi & apud quem milites cõueniendi, uide j cap. sequente.

III DE VETERANIS.

Veterani rei rusticæ operam dare non debent. C. lib.11.tt.62.l.4.
De nulla eos afficienda iniuria. C.tt.47.l.2.
A` muneribus sunt immunes, uide j de munerib.
De pœnis illorum, uide ẽ lib.j.cap.11.membr.5.
Idem honor illis qui decurionibus habetur. ff.tt. 18.l.3.
Si latrocinijs se dederint, amittunt priuilegia. C. tt.47 l.3.

IIII. *De tyronibus.*

Vt posteriore loco ponantur. C.tt.4.l.3.

V. *De militibus qui limites imperij custodiunt.*

C.lib.11.tt.59.
De castellis illorum à nemine alio detinendis. l.2.
De agris illorum & paludibus. l.j.l.3.tt.61.l.8.

VI. *De captiuis reuersis.*

De illis in suũ statum restituendis. ff.l.3.ſ is qui ad hostes. uersus si ex improuiso. l.5.ſ à barbaris. ſ qui ab hostibus. lib. 49.tt.15.l.19.ſ transfugæ. C. tt.36.l.j.

DE REBVS ET ACTIBVS militaribus. Cap.13.

1 *De annona militari.* C.tt.58.
De exigenda annona militari. C.l.11.tt.39.l.j.
Vnde conferenda. l.4.
De conuehenda annona militari. l.5.l.9.l.16. in pr.
De paleis conuectandis. l.2.
De excoctione panis. C.tt.39.
De eroganda annona militari. l.j.l.4.l.6.l.7.l.8.10. 12.14.15.16.17. Nouell.c.129.ſ 1.ibi: Et cuiusq;.
De non impedienda exactione & erogatione annonarum. l.13.

2 *De ueste militari.*

C.tt.40.

3 *De hospitijs militum.*

C.tt.41.
Quorum domus ab hospitijs liberę sunt. l.4.l.5.in prin. l.8.l.9.l.10.l.11.l.12.tt.5.l.2.ſ domos quoq;. tt. 16.l.3.ſ domos. tt.19.l.9.ſ fin.
De manu qua hospitaturi nomen ostio adscriptũ est, non delenda. l.j.
De parte domus militi deputanda. l.2.
Vt à prętorijs rectorum prouincię illis præsentib. alij iudices abstineant. l.3.
Iura & officia hospitis. l.5.ſ solum sanè. l.6. l. 9. tt. 42. lib.j.tt.45.l.j. Nouell. c.129.ſ penult.
Vbi hospitare debeant ij qui ex procinctu redeũt, uel proficiscuntur ad bella. l.7.

4 *De probatoria militum facienda.*

C.tt.36.l.17.tt.58.l.2.

5 *De iudicijs militum.*

Apud quos agere uel conueniri debeant. C.tt.36. l.18.in prin.uersus. ita uidelicet. lib.3.tt.13.l. 6. tt. 25. l.j.
De iudicibus delegatis. C.tt.36. l. 28. ſ erit autem arbitr.
Ne milites de eadẽ causa ad diuersos iudices protrahantur. C.tt.36.l.18. ſ quoniam uerò.
Per quos litigabunt, si plures conueniantur. C. tt. 36.l.18.ſ ut autem omnifariam. uersus in his etenim causis.
De deponenda pecunia litigiosa. C.tt.38. l.16. ſ si qua tamen.

6 *De commeatu.*

De causa profectionis indicanda antequam detur commeatus. C.tt.36.l.13.ſ si uerò quisquam.
Quando & ex quibus causis commeatus dãdus? C.tt.43.l.j.
Parcissimè commeatus dandus. ff.l.12.ſ j.
Quot militibus simul dandus? Triginta tantum. C.tt.38.l.16.ſ super his uerò. uersus quos tantummodo.ſ non danda.
Miles in commeatu agens non uidetur reipubl. causa abesse. ff.l.j.
Si ad diem commeatus nõ adsit miles, uide ẽ cap. prox. membr.11.uersus si ad diem.

7 *De missionibus militum.*

Diuisio missionis trimembris. ff.l. 13. ſ missionũ. lib.3.tt.2.ſ ignominiæ. quartum membrum additur. ff.lib.3.tt.2.l.2.est & quartum.
De honesta et causaria missione. ff.l.13.ſ missionũ. lib.3.tt.2.l.2.ſ ignominiæ. C.tt.36.l.6.l.8.

De igno-

De ignominiosa missione, Definitio. ff.l.13.ſ ignominiosa. lib.3.tt.2.l.2.ſ ignominiæ.
Euentus. ff.l.13.ſ ignominiosa. lib.3.tt.2.l.j. in prin. l.2.ſ ignominiæ. C.tt.36.l.3.

DE IVRE CIVITATVM: ET primùm de magistratu municipali. Cap.14.

Incipit quarta pars huius libri.

I. *Iura magistratus municipalis*

ff.lib.2.tt.j.l.12.lib.50.tt.j.l.25.l.26.l.28.l.38.ſ imperatores. ſ fin. C. lib. j. tt. 54. lib.10.tt.31.l.2.l.18. l.20.

II. De *defensoribus ciuitatum.*

C.lib.j.tt.53. Nouell.c.15.

1 *De creandis illis.*

C.l.2.l.8.in pr.tt.4.l.17. Nouell.c.15.ſ interea igitur.ſ ac si ciuitatis.ſ cęterùm si qua.ſ assumet.
De iureiurando ab ijs præstando, ijsq; cõfirmandis. Nouell.c.15.ſ iusiurandum.ſ at si ciuitatis.ſ assumet. C.lib.j.tt.4.l.17.

2 *De iure, iusdictione, & officijs illorum.*

Qui & quæ causæ ad eius iurisdictionem pertineant. C.l.j.l.3. Nouell.c.15.ſ ut & cohortalis.ſ dicantq; ius.ſ cognoscent.
De sportulis & annonis illorum. c.ſ fient autem.
De domo constituenda, in quam actorum monumenta reponat. c.ſ conficiat etiam.
De appellatione ab eis ad præsides facienda. c.ſ enimuerò.
Ne uicarios habeant. c.ſ iusiurandum. uersus nulla facultate.ſ at si ciuitatis.
Si cohortalibus agere uolentibus actorem confectionem negauerit. C.l.9.ſ illud.
Si à cohortalibus iniuria affectus sit. cap.ſ si quid uerò.
Reliqua illorum iura & officia. C.l.4.l.5.l.6.l.7.l.8. ſ quòd si quid. l.9. in prin.c. ſ nulla facultate. usque ad ſ & ut cohortalis. ſ cognoscent. ſ si qui etiam.

3 *De cohortalibus & ministris illorum.*

c.ſ & ut cohortales. cum ſ sequente.

4 *De fine eius iurisdictionis atq; officij.*

Quamdiu duret eius iurisdictio & officium. C. l. 4.c.ſ iusiurandum.ſ assumet.ſ præterea ut ij.
De officio principis authoritate deponendo, & de eo remouendo. C.l.10.C.ſ iusiurandum.

III. De *duumuiris.*

ff.lib.44.tt.7.l.34.ſ fin. lib.49.tt.j.l.12.li.50.tt.j. l. 38.in prin. C.lib.10.tt.31.l.18.l.53.
An is qui non est decurio in duumuirum creari possit. ff.lib.50.tt.2.l.7.ſ is qui non. C. lib. 7. tt. 44.l.3.

DE DECVRIONIBVS ET CVrialibus. ff lib.50.tt.2. C.lib.10. tt.31. Cap.15.

¶ I. *Etymologia seu ratio nominis.*

ff.lib.50.tt.16.l.239.ſ decuriones.

¶ II. *De nominandis & creandis decurionibus.*

1 *Qui creandi, & qui curiæ obnoxij sint?*

De filijs decurionum. C.l.55.
De eo cuius pater sponte se obtulit curiæ. C.tt.43. l.3.l.4.
De eo qui respectu patris uel matris ex alia ciuitate est oriundus. C.l.22.l.36.l.44.
De eo cuius alter parens alterius est consortij. Nouell.c.58.ſ ad hæc quoniam. cum sequentibus.
De filijs decurionum aduocatis. C.l.35.
De filijs magistrorum qui ex curiali stirpe descendunt. C.l.35.
De eo qui ex patre uel auo milite est natus. C. l.27.
De nato ex matre decurionis filia. C.l.62.
De nato ex inquilina domus Cæsaris. C.l.29.
De eo qui ex seruo patre natus est. ff.l.9.in prin.
De hærede decurionis, & eo cui decurio bona sua donauit, eiusq; liberis. Nouell.c.101. in prin. usq; ad ſ quòd si decurionis.
De seruo. C.tt.32.l.2.
De liberto. C.tt.32.l.j.
De nauicularijs. ff.l.9.ſ fin.
De fabricensibus. C.l.32.
De muto & surdo. ff.l.7.ſ surdus.
De eo qui laborat podagra. C.l.13.
De pauperibus. C.l.45.
De eo qui in aliqua est dignitate, deq; liberis eius C.l.64.cum duab.ll.sequentib. Nouel.c.38.ſ præterea neq; hac.c.69.
De filiofamiliàs. C.l.5.
De experte literarum. C.l.6.
De minoribus annis. ff.l.6.ſ j.l.11.tt.4.l. 8.in prin. C. lib.7.tt.64.l.8.
De ijs qui sunt grandes natu. ff.l.2.ſ fin.l.11.C.l.3.l. 10.l.13.l.41.
De spurijs. ff.l.3.ſ spurios. l.6.in prin.
De eo qui ex incesto natus est. ff.l.6.in prin.
De infamibus. C.l.12.
De ijs qui flagellis cęduntur. ff.l.12.
De eo qui ad tempus fuit relegatus, uel ordine motus. ff.l.2.in prin..ſ j.l.3.in prin.l.5.l.13.
De eo cuius pater ordine motus est, uel alio modo punitus. ff.l.2.ſ nullum.
De eo qui in relegatione natus est. ff. l. 13. ſ item rescrip.
De eo qui à public. accusatione destitit. ff.l.6.ſ qui iudicij.
De hæreticis & Iudæis. ff.l.3.ſ fin. C. l. 49. Nouell. c.45.in prin. usq; ad ſ enimuerò.
De reliquis uide j membr.3.cap.eodem.

2 *Causa & modus creandi decurionem.*

Si pœnæ nomine decurionatui addicetur, non uatet. C.l.38.
Sola albi præscriptione decurio non fit. ff.l. 10.
De nominatione decurionibus in curiam conuocatis facienda, &c. C.l.2.

3 *Tempus creandi & nominandi decuriones.*

Decuriones ad magistratum ante tres menses uel amplius nominari debẽt, ut si querimonia eorum iusta uideatur, &c. C.lib.j.tt.54.l.j.

4 *Euentus nominationis & creationis.*

De appellando, & expensis soluendis, si quis nõ rectè sit nominatus. C.l.2
An quis post factam creationem possit dicere se non rectè creatum. ff.l.13.ſ fin.

¶ III. *De excusationibus à decurionatu.*

1 *Causæ ex quibus excusatio competit.*

Si sententia præsidis, uel arbitratu iudicis sit absolutus. C.l.13.l.14.

Si rescriptum immunitatis impetrauerit. C.l.36.l. 37.l.43.l.61 l.63.
Si ad domum Cæsaris uel aliorum confugerit.C. l.31.l.39.
Si necessitas non exigit.C.l.35.uersquæ etsi necessitas.
Si pœnæ nomine curiæ sit addictus.C.l.38.
Si suffragijs immunitatem impetrauit.C.l.41.
De reliquis, uide s̄ membr.qui creandi: item j̄ de munerib.

2 *Modus quo competit excusatio.*

Per appellationem à nominatione.C.l.2.

3 *Vbi & apud quem competat.*

C.l.2.l.54.

¶ IIII. De *amittendo decurionatu.*

Causæ ex quibus amittitur.

Si ad rempus relegatus,uel ordine motus sit.ff.l.2. in prin.ſ j.l.3.in prin.ſ j.l.5.
Si infamis fiat,uel cæcus.C.l.8.
Si grandis natu factus sit, uide s̄ uers. de ijs qui sunt grandes.
Si officium notariatus assumpsit.C.tt.69.l.2.

¶ V. *Iura & officia decurionum.*

De non recedendo à ciuitate sua.ff.l.j.C.l.16.l.25.l. 26.l.30.l.53.l.55.l.56.tt.37.lib.11.tt.14.l.j.
Ne relicta curia militent.C.l.17.l.38.l.51.l.55.
De decurione curiæ suæ uindicando. C.l.54.
Vt domos proprias habeāt curiales in sua ciuitate,uel uetustas reparent, uel nouas ædificent. C.lib.8.tt.10.l.8.
Ne quid conducant.ff.l.4.C.lib.4. tt.65.l.30.
Ne uectigalia exerceant.ff.l.6.ſ decurio.
Ne procurator fiat. C.l.34.
Curialis neq; procurator,neq; conductor alienarum rerū,neq; fideiussor,neq; mandator conductoris existat.C.lib.4.tt.65.l.30.
Ne tabellionatus officium exerceat.C.l.15.
Ne uicarios habeat.C.l.60.
Actionibus publicis uti debent.C.l.30.
Si pecuniam publicam decoxerit, uel fraudulentus fuerit adscriptionib.illicitis,uel immoderatus in exactione.C.l.40.
De prædijs illorum sine decreto nō alienādis. C. tt.33.ff.lib.50.tt.j.l.15.ſ in fraudem.Nouell. c.38. ſ perfecerunt.c.87.
De imponenda prædijs curialibus ad alium titulo lucratiuo translatis, descriptione quatuor solidorum. C. tt.35.
De hæreditate defuncti decurionis, ut omnimodo quarta eius pars ad curiam pertineat,uel ad filios eius qui curiæ annexæ sunt, uel ad filias quæ decurionibus nupserint. C. tt. 34.tt.43.l. 4.ſ ita tamen ut nec. ſ fin. Nouell.c.38. ſ posthac uideamus.ſ quoniam uerò.usque ad ſ ad hæc quartam.c.101.ſ quòd si decurionis. cum sequentibus.
Ab extraordinarijs muneribus sunt immunes.C. l.21.
De decurionibus non torquēdis. nec corporalib. pœnis subijciendis.ff.l.14.C.l.33.l.57.l.58.
De decurionibus,qui facultatibus lapsi sunt, alēdis.ff.l.8.
De eo qui ad tempus relegatus uel ordine motus est,& postea restitutus. ff.l.2.in prin.usq; ad ſ in filijs.tt.j.l.15.in prin.
De curialibus qui comitatiuam dignitatem adepti sunt,non eximuntur à iurisdictione sui iudicis.C.l.47.
De priuilegio primæ Curię,qui expletis uniuersis munerib.ad summū peruenit gradum.C.l.56.
Filij decurionum qui sint.ff.l.2.ſ in filijs.usq; ad ſ nullum.C.l.4.lib.6.tt.54.l.6.
De filijs decurionum non torquendis.C.l.4.
Filij decurionum curiæ sunt obnoxij.uide s̄ in initio huius capitis.
De ordine & albo decurionum: qui quos præcedant in sententijs ferendis,uel aliàs.ff.l.2.ſ restitutus.l.6.ſ fin.tt.3.C.l.9.
De actione quæ ex administratione decurionatus competit, uide j̄ cap.24.lib.eod.

¶ VI. De *decretis ab ordine faciendis.*

ff.tt.9.
An decreta ab ordine facta,rata sint habenda, & si contrà fiat pœna committatur.ff.l.5.l.6.Distinguitur:

Ex *re decreta.* Si salarium alicui de publico constituerint.ff.l.4.ſ fin.C.tt.36.
Si prædia,uel ædes,uel certam quantitatem alicui de publico decreuerint.ff.l.4.ſ j.
Si aliquem debitorem dimiserint, uel largiti sint. ff.l.4.in prin.
Si immunitatem alicui tribuunt.C.tt.46.l.j.
Si de numero medicorum decernant.ff.l.j.

Ex *reliquis contingentibus.*

Si ambitiosa sunt decreta.ff.l.4.C.tt.46.l.2.
Si publicè utile sit decretum rescindi.ff.l.5.
Si non legitimo numero decurionum coacto decretum sit.ff.l.2.l.3.tt.31.l.46.ff.tt.j.l.19.
Si minor uiginti quinque annis decreuit. ff.tt. 6.l. 6.ſ j.tt.4.l.8.in prin.
Si ignorans aduersus decretum fecit.ff.l.6.

DE LEGATIS ET LEGATIONIBUS.ff.lib.50.tt.7.C.lib. 10.tt.63. Cap.16.

¶ 1 De *iniungendo legationis munere.*

Antecedentia. De consultando, & decernenda legatione.C.l.6.

Quot & quibus iniungenda legatio?

Ne plures quàm ternos mittant.ff.l.4.ſ fin.
Vt ordo in legationibus iniungendis seruetur, ut de j̄ de munerib.
De ijs quibus ius postulandi non est.ff.l.4.ſ j.
De debitore reipub..ff.l.4.in prin.
De debitore fisci.ff.l.4.ſ debitores.
De eodem plures legationes suscipiente.ff.l.16.in prin.

2 De *excusationibus ab hoc munere.*

Si is ad quem legatio est mittenda,legati amicum accusat.ff.l.4.ſ si accusatio.
Si patrem in legatione habeat.ff.l.6.
Si legationis munere functus sit: item de alijs uide j̄ de muneribus.

3 *Officia legati.*

De non deferenda legatione,nec cessando. ff.l.j.l. 2.ſ j.ſ cessatio.C.l.2.ſ fin.
Neq; alienis neq; propriis negocijs se interponere debet.ff.l.8.ſ fin. l. 9. l.10.in pr.l. 11.ſ qui leg. l.12.l.15.l.16.ſ ante.

An per

An per alium legationem mittere possit: item, an & quos uicarios possit habere.ff.l. 4. ſ legati. l. 11.in prin.
An contra rēpub.à principe quid postulare possit. ff.l.2.in prin.

4 *Iura & priuilegia legati.*

De salario, & sumptibus illi proficiscēti datis. ff.l. 2.ſ fin.l.10.ſ fin.C.l.2.
De sumptibus ab eo factis,illi restituendis.ff.lib.3. tt.4.l.7.in prin.
An tempore legationis possit conueniri.ff.l.3.l.16. ſ ante.uide insuper s̄ lib.2.cap.2.uers. de domicilio rei conuenti.
Sancti habētur legati: & quid iuris sit, si quis legatum hostiū pulsauerit.ff.l.17.lib.48.tt.6.l.7.ſ fin.

DE ACTORE VNIVERSITATIS,uel syndico & curatore reipub.ff.lib.3. tt.4. Cap.17.

¶ 1 De *dando actore, uel eligendo.*

An utiliter datus sit actor?

DISTINGVITVR:

Ex *persona dantis.* Si nō omnes in ordine adsint, uel eligant.l.3.l.4.
De suffragio patris uel filij,eius qui datus est.l.5.
De suffragio eorum qui in patris,uel filij eius potestate sunt.ff.l.6.in prin.
De eo cui ordo potestatem eligendi dedit.l. 6.ſ si decuriones.
De lege.l.3.
Ex *persona dati.* De extraneo. l. j.ſ fin.
De filiofamiliàs.l.6.ſ fin.
Si is datus sit quē duumuiri elegerint.l.6.ſ si decuriones.

Ex *causa seu negocio cui datus est.*

Constitui potest actor,& ad operis nouī nunciationem,& ad stipulationes interponendas.l. 10.
Si ita constitutus sit, ut quæcunque incidissent controuersia,eius petendæ negocium Titius haberet.l.6.ſ sed si ita decreue.

Ex *consequentibus.* Si agere postea prohibitus sit.l. 6. ſ quòd si actor.
Si muratus sit. Ex ijsdem causis actoris mutandi potestas est,ex quib. etiam procuratoris.l.6.ſ fi.

2 *Officia tam actoris quàm curatoris.*

Per eum quod communiter agi fieri oportet, agi fieri debet.l.j.ſ quibus.
Si aliqua uniuersitas det actorem, non erit hic dicendum sic haberi quasi à plurib. datum. hic enim pro repub.uel uniuersitate interuenit, non pro singulis.l.2.
De rebus & agris ciuitatis uindicandis.ff.lib.50.tt. 8.l.10.ſ 3.
De exigenda pecunia ad annonam destinata. ff.li. 50.tt.8.l.10.ſ 6.
De exigenda cautione fideicommissi nomine.C. lib.11.tt.30.l.2.
De defendendo, & de rato cauendo.l. 6. ſ actor uniuers.
Procuratoris partib.fungitur actor:itē actio iudicati ei non datur,item ei constitui potest.l.6.ſ actor itaque.
Si actori cautum sit, administratori rerum ciuitatis competit actio.l.10.ſ fin.

De actione quæ aduersus curato rem reipubl. datur,uide j̄ cap.24.

DE CIVIBVS, ET ALIIS Ciuitatum personis,nec non de collegijs & corporibus.item de ferijs. Cap. 18.

¶ 1 De *ciuibus in genere.*

De uestitu ciuium.C.lib.11.tt.8.
De ornatu ex auro & gemmis non conficiendo. C.lib.11.tt.11.l.j.
De mercatione purpuræ prohibita. C. lib. 11. tt.8. l.5.
De armis à priuatis ciuibus nō conficiendis, nec emendis.Nouell.c.85.
De ludis & spectaculis.C.lib.11. tt.40.tt.41.
De gladiatoribus.C.lib.11.tt.43.l.j.
De uenationibus ferarum. C. lib.11.tt.44.l.j.lib. 2. feudorum.tt.27.ſ nemo retia.
De nundinis.ff.lib.50.tt.11.l.j.C.lib.4.tt.60.l.j.
De Maiuma.C.lib.11.tt.45.l.j.
De festis, conuentibus, & publicis ciuium lætitijs. C.lib.j.tt.11.l.4.

¶ 2 De *ferijs ciuium.*

ff.lib.2.tt.12.C.lib.2.tt.12.

Quibus diebus feriandum? De die Dominico,seu Solis. C.l.2.in prin.l 3.l.7.ſ & dies Solis.l.10.
De pridie calendis Ianuarijs. ff.l.5.
De ferijs propter res feliciter gestas.C.l.j.
De ferijs à iudice conditis.C.l.4.
De reliquis.C.l.2.l.6.l.7.
Si *feriatum non sit,* sed aliquid negocij gestū, pœna. C.l.10.ſ fin.

DISTINGVITVR:

Ex *specie rei gestæ.*

Si agriculturæ inseruit diebus feriatis.C.l.3.
Si negocijs militaribus,& custodiarum cognitioni inseruit.ff.l.9.
Si de latronibus quæstionem habeat.C.l.9.
Si emancipet uel manumittat.C.l.2.in prin.l.8.
Si uoluptati indulget.C.l.10.in prin.ſ nec huius tamen.
De reliquis.ff.l.2.l.3.C.l.5.l.7.ſ fin.l.10.

Ex *reliquis contingentibus.*

Si res tempore peritura sit,nec dilationem capiat. ff.l.j.ſ sed excipiuntur.l.3.

¶ 3 De *collegijs & corporibus: item de alijs uniuersitatibus.*

1 De *collegio constituendo.*

Causæ ex quibus & propter quas collegia constitui possunt.

Non ex qualibet causa collegium constitui permittitur.ff.lib.3.tt.4.l.j.in prin.lib.47.tt.22.l.j. in prin.l.3.in prin.
Si religionis causa coeant.ff.lib.47.tt.22.l.j.ſ sed religionis.tt.11.l.2.
Si uectigalium publicorum, aurifodinarum, &c. nomine collegiū constituant.ff.lib.3.tt.4.l.j.ſ j.
Si stipem menstruam conferendi causa coeant.ff.li. 47.tt.22.l.j.in prin.

Antecedentia. De authoritate senatusconsulti uel Cæsaris.ff.lib.47.tt.22.l.3.ſ j.

Inter quot & quas personas collegium constitui potest.

Inter tres personas constitui potest. ff. lib. 50. tt.16. l.85.

De seruis.ff.lib.47.tt.22.l.3.§ fin.
De eo qui in alio etiam est collegio.ff.lib.47. tt.22. l.j.§ fin.

2 *De collegio dissoluendo.*

Causæ ex quibus dissoluatur.
Si personæ mutentur,ff.lib.3.tt.4.l.7.§ in decurionibus.
Euentus dissoluti collegij.
De pecunia communi diuidenda, si uel recesserit quis à collegio,uel dissoluatur omnino.ff.li.47. tt.22.l.j.§ fin.l.3.in prin.

3 *Iura collegij & uniuersitatis.*

Sodales sunt,qui sunt eiusdem collegij, quibus potestatem iex facit, pactionem, quam uelint, ibi ferre, dum ne quid ex publica lege corrumpant. ff.lib.47.tt.22.l.4.
Proprium horum est habere res communes, arcã cõmunem, & actorem uel syndicum per quem, &c.ff.lib.3.tt.4.l.j.§ quibus.
Quod uniuersitati debetur,non singulis debetur: nec quod debet uniuersitas,singuli debent.ff.lib. 3.tt.4.l.7.§ si quid.§ fin.
Etiam actio aduersus uniuersitatem datur,ff.lib.3. tt.4.l.7.in prin.l.9.
Refertur ad uniuersos quod publicè fit per maiorem partem.ff.lib.50.tt.17.l.160.§ j.
Municipes intelliguntur scire, quod sciunt hi quibus summa reipublic.est commissa.ff.lib.50.tt.4. l.14.
Si collegium non defendatur, quid iuris.ff.lib.3.tt. 4.l.j.§ quod si nemo.l.8.

4 *De priuilegijs collegiorum.*

Quibus competat.
De eo qui solo nomine collegiatus est.C.lib.j.tt.2. l.9.lib.11.tt.17.l.j.in prin.
De ijs qui supra numerum assumpti sunt.C. lib.11. tt.17.l.j.§ qui autem suprà.

¶ 4 *De quibusdam ciuium & collegiorum, aliarumq; personarum ciuitatis specicibus.*

De collegijs studiorum liberalium.C.li.11.tt.18.l.j. § habeant igitur.
De magistris studiorum, doctoribus & medicis. Quales esse debeant, & quæ sint illorum officia. C.lib.10.tt.52.l.7.lib.11.tt.18.l.j.in prin.
De mercedibus & salarijs illis constituendis. ff. lib.50.tt.13.l.j.in prin.C.lib.10.tt.52.l.6.§ fin.
De medicis.ff.li.50.tt.4.l.11.§ reprobari.tt.9.l.j.tt.13. l.j.§ j.§ medicos.l.3.C.lib.10.tt.52.l.7.l.9.l.10.
De philosophis.ff.li.50.tt.13.l.j. § an & philosophi. C.lib.10.tt.41.l.6.tt.52.l.8.
De iuris professoribus.ff.lib.50.tt.5. l. 8. § philosophis.tt.13.l.j.§ proinde nec.
De magistris ludi literarij. ff. lib. 50. tt. 13.l.j.§ ludi quoq;
De iuris ciuilis studiosis.ff.lib.50.tt.13.l.4.
De mercatoribus.C.lib.4.tt.63.
De argentarijs.Nouell.c.136.
De mendicantibus ualidis inhibendis.C.lib.11. tt. 25.l.j.Nouell.c.8.§ at si qui usque ad § præterea si quis.
De corporatis urbis Romæ.C.lib.11.tt.13.tt.14.
De corporatis Alexandriæ.C.lib.11.tt.28.l.j.
De reliquis uide ꝛ cap.6.lib.eod.

DE POLLICITATIONIBVS & legatis ciuitatis.ff.lib.50.tt.12. Cap. 19.

Hactenus de personis ciuitatis: sequitur de reb. & primùm de ijs adquirendis, postea de ijs alienãdis,postremò de quibusdam rerum ciuitatis speciebus.Adquiruntur autem res ciuitati per pollicitationes & legata.

1 *Definitio pollicitationis.*

l.3.in prin.

2 *An pollicitatio sit utilis,& ex ea nascatur actio.*

l.3.in prin.l.14.in prin. Distinguitur:
Si sine causa pollicitus sit.l.j.§ j.§ deniq;.li.39.tt.5.l. 19.in prin.si tamen,cum sine causa pollicitus esset,cœpit facere, tenetur.l.j.§ item si sine causa.usque ad § fin.l.3.in prin.l.6.§ j.l.11.
Si propter incendium uel terræmotum, uel aliquam ruinam,quæ reipub.contigit,promisit.l.4. l.7.
Si reipub.nihil interfit fieri quod promissum est, uel ei fit damnosum.l.13.§ item rescripsi.
Si fœmina promisit.l.6.§ non tenetur.
Si tantum epistolam muneris edendi gratia emisit.l.5.
Si promittentem promissi pœniteat.l.3.§ fin.
Si acceptolatum ei fit.lib.48.tt.11.l.7.§ illud quoq;.
Si aduersa fortuna usus sit qui promisit,& sit relegatus.l.8.
Si cum ne honoribus fungeretur pollicitus esset, nihilominus honoribus fungi cogatur.l. 12. § final.
Si cum ob honorem pollicitus esset,antequam honorem iniret, decesserit.l.11.
Si opus promissum fecit, sed id casu fortuito postea quid passum est.l.7.§ fin.
Si opus promissum fecit,sed non rectè,uel non omnem pecuniam erogauit.C.lib.8.tt.13.l.j. § quinerò circus.

3 *Euentus pollicitationis,& legati.*

Relicta reipub.in quę dependi debeant, si ad certam speciem relicta sunt, ad alios usus conuerti non debent.tt.8.l.j.l.5.tt.10.l.7. in prin. Si non ad certam speciem relicta sunt.tt.8.l.6.in prin.
De conditione pollicitationi adiecta,pollicentis hæredibus seruanda.l.10.
De actione quæ datur ciuitati re amissa.l.3. § fin.

DE ACTIONE QVAE DATVR *ciuitati ex pollicitatione ad præstandam promissis fidem.*

1 *Causæ ex quibus datur.*

Si placitis fidem præstare detrectat.l.8. § quòd si detrectat.Distinctiones uide ꝛ.

2 *Aduersus quos datur.*

De hæredibus.l.14.in prin.

3 *Quid ueniat in eam?*

Non pecuniam inferre,sed opus extruere coguntur.l.13.in prin.
Si is qui pollicitus est antequam perficiat, eccesserit.l.14.§ sed si quis.l.15.
Si bona liberalitati soluendo non sunt.l.9.
De diminutione in persona hæredis.l.6.in prin.
De usuris.tt.10.l.5.in prin.tt.12.l.j.in prin.

De pri-

DE PRIVILEGIIS CIVITATUM:item de alienatione & locatione rerum ciuitatis:nec nõ de actionibus aduersus ciuitatem competentibus. Cap. 20.

¶ I *Priuilegia ciuitatis.*

Respub.ut pupilla extra ordinem iuuatur.C.li.11. tt.29.l.3.
Quod sibi adquirunt ciuitates,sibi retinent.C.li.11. tt.69.l.2.
An ius pignoris habeant in rebus debitorum. ff. lib.50.tt.j.l.10.C.lib.11.tt.29.l.2.tt.32.l.2.
An priuilegia fisci ciuitati competant.ff.lib.50.tt.j. l.10.l.21.§ fin.
De priuilegijs ciuitatis Nicenẽsis.C.lib.11.tt.69.l.6.
Quæ ciuitates iuris Italici sunt,uide ꝛ cap.9. uers. de quibusdam ciuitatibus.lib.eod.

¶ II. De *alienatione rerum ciuitatis, & locatione.*

Alienatiõ rei ciuitatis dempto canone,an ualeat? C.lib.11.tt.69.l.5.
An meliore conditione allata rescindatur contractus?ff.lib.50.tt.j.l.21.§ fin.C.lib.11.tt.31. l. j. l.2. tt. 70.l.2.l.3.
Licet ciuitati res suas uendere,ita ut precia in reno uanda mœnia collocentur.C.lib.11.tt.31.l.3.
De pecunijs ciuitatum nõ deminuendis, sed in fœtatos usus cõuertẽdis: & de ratione super ijs dãda.Nouel.c.128.§ at cum de urbibus usq; ad § ad hęc sancimus.

De locatione rerum ciuitatis.

1 *Antecedentia.*C.lib.11.tt.70.l.3.

2 *Quibus locandæ?* De decurionibus.ff.lib. 50.tt. 8. l.2.§ j.

3 *Euentus.* Agri publici in perpetuum locati, sine principali authoritate reuocari nõ possunt. ff. li. 39.tt.4.l.11.§ 7.lib.6.tt.3.l.j.
Qui fundum à municipio conduxerunt,in rem habent actionem.ff.lib.6.tt.3.l.j.§ fin.l.2.l.3.
Cum ea lege fundum uectigalem municipes locauerint,ut ad hęredes eius, &c.ff.lib.50.tt.16.l.219.
De actione locati.Quid ueniat in eam?
An prior conductor tantũ præstare teneatur,quãtum præstat posterior.ff.lib.50.tt.8.l.2.in prin.
De pensione pro sterilitate temporis minuenda. ff.lib.50.tt.8.l.2.§ fin.
De locatiõe uectigalis reipub.uide ꝛ cap.10.li.eod.

¶ III. De *actionibus aduersus ciuitatem competentibus.*

Aduersus quos competant?
De duumuiris.ff.lib.44.tt.7.l.34. § fin.
De eo qui administrationis tẽpore solui cõstituit, uel nouatiõe facta cauit.ff.l.50.tt.8.l.4.§ in eum.
Quamdiu competat?
Ex contractu alicuius magistratus annalis etiam post annũ actio cõperit.ff.li.44.tt.7.l.34.§ fin.

DE RE FRVMENTARIA: ITEM de operibus publicis & priuatis,& de aquæductu. Cap.21.

¶ I. De *re frumentaria annona.*

1 *De debito frumentariæ pecuniæ.*

Quid,& quantum soluendum?de commodorum cõmodis,& de usurarum usuris.ff.lib.50.tt.8.l. 2. § si indemnitas.
De compensatione opponenda.
ff.lib.50.tt.8.l.2.§ ad frumenti.
Quando soluendum?Statim.ff.lib.50.tt.8.l.2.§ frumentariæ.

2 *De frumento ciuibus uendendo & distribuendo.*

Quanti uendendum?ff.lib.48.tt.12.l.3.in prin.li.50. tt.j.l.8.tt.8.l.6.in prin.
Ius non est ordini, precium grani quod inuehitur, statuere.ff.lib.48.tt.12.l.3.
De distribuẽdo frumento. C.lib.11.tt.24.tt.27.l.2.

3 *Si frumentum emptori ablatum est.*

Eius æstimatio restituẽda est quę pũblicis rationib. refertur.ff.lib.50.tt.8.l.2.§ grani æstimationem.

4 *Si de frumentaria ratione quid in alium usum sit conuersum.*

ff.lib.50.tt.8.l.2. § quod de frument. § si autem frument.C.lib.11.tt.22.l.3.tt.23.l.j.l.2.

5 *De publica accusatione, si quis contra annonam fecerit.*

ff.lib.48.tt.12.

Causæ ex quibus datur.
Si quis contra annonam fecerit,societatẽ ue coierit quò annona carior fiat.l.2.in prin.
Si quis nauem nautamq; retinet, aut dolo malo faciat quò magis detineatur.l.2.§ fin.
Si corruptas merces supprimit,uel fructus suos ꝛ quis precijs uendere nolit, dum minus uberes prouentus expectat.ff.lib.47.tt.11.l.6.in prin.
Si frateris adulterinis annonam onerat. ff. lib. 47. tt.11.l.6.§ onerant.

Quibus datur?
De mulieribus.l.3.§ fin.
De seruo aduersus dominum.l.j.

Quæ pœna ueniat in hoc iudicium?
l.2.§ fin.lib.47.tt.11.l.6.

6 *De canone frumentario.*

Vrbis Romæ.C.lib.11.tt.22.
Constantinopolitanæ.C.lib.11.tt.23.
Alexandriæ.C.lib.11.tt.27.

¶ II. De *operibus publicis.*

ff. lib.50.tt.10.C.lib.8.tt.12.
De hiscè sine permissu principis non faciendis. ff. l.3.l.6.C.l.4.l.12.
De perficiendis et restaurandis uetustis antequam noua inchoentur.C.l.21.
De diruendis ædificijs priuatorum operis publici gratia.C.l.8.l.15.

DE LOCATIONE OPERIS PVblici extruendi,*sine cautione non est committenda extructio.*

ff.tt.8.l.10.§ imperator.
Quid ueniat in actionem locati,quæ datur aduersus fideiussorem conductoris.De usuris. ff. tt. 8. l.2.§ conductor.
De uitiosa ædificatione,quis,& quamdiu eam præstabit.C.l.7.
De inscriptione nominis eius cuius liberalitate opus factum est.ff.l.2.in prin.l.7.§ si quis.
De inscriptione alterius nominis. ff. l. 2.§ fin.l.3.§ fin.l.4.C.l.9.
De nomine inscripto non eradendo.ff.l.2.§ fin.
Quib.sumptibus reparãda. C.l.18,uide ꝛ de muris.

De operibus publicis sibi non usurpandis. C. l.3. l.19.l.20.
De turribus & muris eorum usui,in quorum terris extructi sunt,deputandis.C.l.17.
Si princeps alicui opus publicum concesserit.C. l. 14.
Ne prouinciarum rectores & cæteri discussores sint publicorum operum.C.tt.13.l. j.in princip.ſ final.
Quatenus,quis,& cui obstrictus sit operum nomine, ad cuius spectet notionem. ff. l. 2. ſ j. C.l.2.
De parariſijs,hoc est,ędificijs quę operib.publicis cohærent, diruendis.C.l.13.
De basilica.C.l.20.
De Statuis & imaginibus.
ff.tt.12.l.12.lib.44.tt.j.l.23.C.l.15.lib.j.tt.24.
De muris & mœnijs ciuitatis.
Inst.lib.2.tt.j.ſ sanctæ quoque,ff.lib.j.tt. 8. l. j. ſ j.l.8.ſ final.l. 9. ſ muros.l.11.lib.48.tt.13.l.11. C.l 10.l.11.
Quibus sumptibus mœnia reparanda? C.l.10.l.11.l. 17.lib.11.tt.31.l.3.in prin.tt.69.l.3.

¶ III. De *ædificijs priuatis.*

C.lib.8.tt.10.
Domum suam cuiq; reficere licet, dummodò non officiat alteri.l.61.ff.de reg.iuris.
Quilibet potest locum proprium muro circumdare.l.10.
De spacio relinquendo inter publicas & priuatas ædes.l.9.
De mœnianis ædificandis,quantum alter ab altero distabit.l.11.
Ne altius tollendo ædes prospectus in mare impediatur.Nouell.c.63.l.165.
De balneo extruendo.l.j.
De ædificijs non destruendis, ne publicus deformetur aspectus.l.2.ff.lib.18.tt.j.l.52.
De domibus diutis reparandis.l.3.l.8.lib. 11. tt. 29. l.4.
De ornatu ædificij non auferendo, nec transferendo.l.2.l.6.l.7.
De pensione præstãda pro ædibus in solo reipub. ædificatis.C.lib.11.tt.69.l.j.
De diruendis ædificijs quæ in publico loco extructa sunt.tt.12.l.5.l.16.
De parariſijs diruendis.tt.12.l.13.

¶ IIII. De *aquæductu.*

De extruendis aquęductibus, scilicet de arboribus ab utraque parte serendis & excidendis. item de fistulis.l.j.ſ fin.l.6.ſ super his. l. 10. ſ hoc etiam præcipimus.
De aquarumductibus repurgandis.l.j.
De pecunia ad aquæductum reparandum destinata,l.7.l.8.
De fonte publico qui priuatus factus est, rursus reipub.restituendo.l.9.
De aquarijs,uel aquarum custodibus.l.6.ſ fin.l.10. ſ uniuersos.
De utendo aqua & deriuando eam ex publico aquęductu in suum fundum.l.2.l.3.l.4.l.5.l.6.in pr. l.7.in fine.l.10.l.11.
Est insuper inter res ciuitatis Numisma, de cuius ualore,uide C.lib.11.tt.10.

DE MVNERIBVS ET HONORIBVS. ff. lib. 50. tt. 4. C. lib. 50, tt. 40. cum sequentib. Cap. 22.

Hactenus personæ, & res ciuitatum: sequuntur nunc ciuitatum actus, qui sunt munera & honores: sed est etiam actus ciuitatis, consultatio de publica utilitate, de qua C.lib.10.tt.63.l.5.

1 *Definitio* Honoris.ff.l.4.in prin.
Muneris.ff.tt.16.l.18.l.194.l.214.
2 *Genus.* Honos munus non est.ff.l.12.
3 *Diuisiones munerum, & species.*
In publica & priuata.
ff.l.14.ſ j.
Definitio publici muneris.ff.l.14.ſ j.tt.16.l. 239. ſ munus.
Species publici muneris.ff.l.4.in prin.l.18.ſ hæc omnia.lib.5.tt.j.l.78.
In patrimonialia, personalia & mixta.
ff.l.j.in prin.l.6.ſ sciendum,l.18.in prin.
De patrimonialibus.
Definitio.l.j.ſ illud tenendum. l.18. ſ patrimoniorum.
Diuisio.ff.l.6.ſ fin.l.18.ſ patrimoniorum.la 2. usq; ad ſ mixta.
Propria.ff.l.6.ſ fin.
Species.ff.l.j.in prin.l.3. ſ decaprotos. usque ad ſ præses.l.14.ſ uiarum.l. 18. ſ patrimoniorum. C. tt.41.l.4.l.8.l.10.
De personalibus.
Definitio.ff.l.j.ſ illud tenendum.l.18.ſ j.
Species.ff.l.j.ſ j.ſ æqui pers.usq; ad fin. legis.l.18.ſ j.usq; ad ſ patrimoniorum.
De mixtis.
Species.ff.l.18.ſ mixta.
4 *De muneribus & honoribus iniungendis, & nominatione facienda.*
1 *Ad cuius curam spectet munerum iniunctio?*
ff.l.3.ſ præses.
2 *Quando nominatio facienda?*
Ante tres menses quàm administratio suscipienda est,ut nominatus excusationem,si quam habet, opponere possit.C.lib.j.tt.54.l.j.
3 *Modus iniungendi, & iniungentis officia.*
Vt decurionibus conuocatis nominatio ad certa munera fiat, eaq; statim in noticiam nominati per officialem perferatur, &c.C.tt.31.l.2.
In primis consideranda est persona eius cui defertur honor seu muneris administratio. item origo natalium,facultate quoque an sufficere in iuncto muneri possint.item lex secundum quã muneribus.quisque fungi debet.ff.l 14. ſ de honoribus.
De inuitum ad munera & honores cogendo. ff.l. 9.tt.5.l.13.ſ qui autem.
4 *Quæ munera iniungenda, uel non.*
De operarum præbitione.C.tt.24.l.j.
Vt principi statuam ponat.ff.tt.12.l.6.ſ fin.
Vt reipub.actum gerat.C.lib.11.tt.36.
De gleba, solle,septem solidorum functione.& aliis huiusmodi collationibus sublatis.C. lib .12. tt.2.l.2.

5 *Quibus*

5 *Quibus iniungenda munera, & ex quibus causis?*

Iniungenda sunt munera municipibus,incolis & alijs de quibus sequitur.

1 De *municipibus.*

ff.lib.50.tt.j.C.tt.38.
1 *Etymologia.*ff.l.j.in prin.tt.16.l.18.ſ fin.
2 *Definitio.*ff.l.j.in prin.tt.16.l.228.
3 *Qui sint municipes, & ex quibus causis fiant.*
Fiunt natiuitate,manumissione & adoptione. ff. l.j.in prin.C.tt.39.l.7.in prin.
De natiuitate.Si natus quis sit ex parentibns eius municipij,municeps est,& muneribus eius loci tenetur. ff.l.j.ſ j. Distinguitur:
Si pater & mater diuersi sint municipij,cuius originem sequatur.ff.l.j.ſ j.usq; ad fin.legis.l. 9. C. tt.38.l.3.
Si mulier habet maritum alterius ciuitatis incolã. ff.l.38.ſ item rescripſ.
Si ex uico natus sit.ff.l.30.
DE MANVMISSIONE libertus, eiusq; liberi intelliguntur eius municipij esse, cuius est patronus.ff.l.6.ſ fin.l.7.l.17.ſ ex causa.l.22.in prin. ſ municipes.l.23.ſ deniq;.l.27.in pr.l.37. ſ libertos.tt.4.l.3.ſ liberti.C.tt.38.l.2.
De adoptione.ff.l.15.ſ fin.l.16.l.17. ſ in adoptiua.
De assũptione originis.ff.l.6.in prin.l.17.ſ error.

2 De *incolis & domicilio.*

ff.lib.50.tt.j.C.tt.39.
1 *Definitio incolæ.*
ff.tt.16.l.239.ſ incola.C.l.7.
2 *Vbi quis domicilium habere dicatur.*
Vbi quis uult,domicilium habere potest.ff.l.31.
De eo qui in pluribus locis negociatur, uel se collocat. ff.l.5.l.6.ſ uiris.l.27.ſ j.usq; ad ſ fin.
De senatoribus.ff.l.22.ſ penult.C.l.8.
De milite.ff.l.23.ſ fin.
De relegato,ff.l.22.ſ relegatus.l.27.ſ fin.
De reliquis,uide sequentia.
3 *An ex incolatu ad munera teneatur?*
C.l.5.l.6. Distinguitur:
Si incolatui renunciauit, & domicilium transtulit.ff.l.20.l.34.C.l.j.
Si in territorio ciuitatis commoratur.C.l.3.
Si in agro moratur.ff.l.35.tt.16.l.239.ſ incola.
Si studiorum causa ibi moretur.C.l.2.
Si filiusfamilias ibi domicilium habeat.ff.l.3.l.4.
Si originem ab urbe Roma habeat.ff.tt.4. l.3.in prin.
Si domum tantum in aliquo loco possideat. ff.l. 17.ſ sola domus.C.l.4.
De reliquis,uide præcedentia:ubi quis domicilio habeat?
4 *Qui incolatus nomine teneantur?*
De liberis incolæ.ff.l.6.ſ filius.l.17.ſ patris.
De libertis,horũq; liberis,quòd teneantur & ibi, ubi patronus habet domicilium.ff.l.6.ſ fin.l. 22. in prin.l.27.in prin.l.37.ſ libertos.
Et ubi ipſi habẽt domicilium.ff.l. 22. ſ municipes. l.37.ſ libertos.
De mulieribus quæ sequuntur domicilia maritorum suorum.ff.l.22.ſ j.l.37.ſ fin.l.38. ſ idem rescripſ.C.l.9.tt.62.l.j.
De sponsa.ff.l.32.
De uidua.ff.l.22.ſ j.

3 *De eo qui possessiones quasdam in aliquo loco habet.*

ff.tt.j.l.17. ſ sola ratio.ſ sola domus.l. 22.ſ fin. tt. 4.l.6.ſ fin.l.18.ſ patrimoniorum.la 2.C.tt.39.l.4. tt.52.l.6.tt.62.

4 *De eo qui fœnus in aliquo loco exercet.*

ff.l.22.ſ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Vide j cap.prox.itẽ quo ad honores,& lib.j.cap.4.

DE EXCVSATIONIBVS ET immunitatibus. ff.tt.4. Cap. 23.

¶ I. *Causæ ex quibus excusatio à muneribus competit.*

Duplices sunt,pleniores & exiguiores.ff.tt. 5. l. 13. ſ duo.
De fœminis.ff.l.3.ſ corporalia.tt.17.l.2,in prin. C. tt.41.l.9.tt.62.
De minoribus ætate.ff.l.3.ſ decaprotos.l.6. ſ fin. l.8.tt.5.l.2.in prin.tt.17.l.2.ſ fin.
De maioribus 50 annis. ff.l.3. ſ quamuis. ſ cura, l.6.ſ fin.tt.5.l.j.ſ fin.l.2.ſ j.ſ quẽ ita.l.8. in prin. tt.6.l.3.l.5.in prin.usq; ad ſ demonstrat.C.tt. 41. l.5.tt.49.l.3.
De infirmis corpore.ff.l.18.ſ comelelasia.tt.5.l.2. ſ quem ita.ſ corporis.l.13.in prin.tt.6.l.6.in prin. C.tt.50.
De cæco.C.tt.50.l.j.
De surdo & muto.ff.tt.3.l.7.ſ j.
De ijs qui numero liberorum se excusant. ff.l.3.ſ quamuis.ſ cura.l.4.in prin.l.6.ſ fin.tt.5.l.j. ſ j. ſ fin.l.2.ſ j.usq; ad ſ minus.l.8. in prin.l.14.tt. 6. l.5.ſ demonstratur.C.tt.31.l.24.tt.41.l.5.tt.51.l.j. l. 2.l.3.l.5.l.6.tt.63.l.j.tt 67.l.j.
De eo qui antea administrauit,& ad tempus uacationem habet:item quem ordo nondum cõtingit.ff.tt.j.l.17.ſ præscriptio.l.18.tt.4.l. 3.ſ præses. l.14.ſ fin.l.16.ſ fin.tt.5.l.5.l.12.tt.7.l.5.l.7.l.8. in pr. ſ j.l.13.C.tt.31.l.52.tt.40.l.2.l.3.tt.42.l.3.l.4.tt.63. l. 3.tt.65.l.j.
De ordine in muneribus & honoribus iniungendis seruando: & de non continuandis honoribus.ff.tt.j.l.17.ſ præscriptio.l.18.tt.2.l. 7. in prin. tt.4.l.3.ſ præses.l.6.in prin.l.11. in prin.ſ j.l. 14. ſ gerendorum.l.17.in prin.tt.5.l.j. ſ qui in fraudem.tt.7.l.4.ſ ordine.l.7.C.tt.40.l.j.tt. 42.l. tt. 65.l.j.
Honores & munera non ordinationib. sed potioribus iniungenda.ff.tt.2.l.7.in prin.
Si alio munere uel honore fungatur: & ne quis eodem tempore ad duos honores uocetur.ff.tt. j.l.17.ſ præscriptio.tt.4.l.10.tt.5.l.14.ſ fin.tt.10.l. j.ſ fin. C.tt.42.l.1.
Ne duo ex eadem familia ad idem munus uocentur.C.tt.40.l.j.tt.60.l.3.
De ijs qui sunt in dignitate.ff.tt.j.l.22.ſ senator.usque ad ſ fin.l.23.in prin.C.tt.47.l.16.tt.63.l.4.C. lib.8.tt.12.l. 6.
De senatoribus.C.lib.12.tt.j.l.4.l.5.l.7.l.14.
De curialibus.ff.tt.j.l.17.ſ exigendi.C.tt.70.l.14.
De defensoribus reipub.ff.tt.5.l.10.ſ fin.
De magistris & proximis sacrorũ scriniorum. C. lib.12.tt.9.l.j.
De omnib.qui in sacris scrinijs militant.C.lib. 12. tt.19.l.4 l.9.

De decu-

De decurionib.sacri palatij & silentiarijs. C.lib.21. tt.16.l.2.l.3.
De præpositis laborum.C.lib.12.tt.18.l.j.
De palatinis,horumq; liberis.C.lib.12.tt.24.l.j.l.6. l.10.l.13.l.14.tt.29.l.j.l.2.
De cornicularijs præfecturæ.C.lib.12.tt.53.l.j.l.3.
De primiscrinijs & numerarijs prefecti pretorio. C.lib.12.tt.53.l.3.
De comitibus.ff.tt.5.l.12.ſ fin.
De sacerdotibus.ff.tt.5.l.15.in prin.
De apparitoribus magistrorum militum.C.lib.12. tt.55.l.j.
De militibus.ff.l.3. ſ j.l.4.ſ fin.tt.5.l.10. angariarum.tt.j.l.2.ſ fin.C.lib.12.tt.36.
De militibus dimissis.C.tt.54.
De ueteranis.ff.tt.5.l.7.lib.49.tt.18.l.2.l.4.l.5. C. tt. 54.l.3.lib.12.tt.47.l.j.
De liberis ueteranorum.ff.tt.5.l.8. ſ uocationum.
De eo qui reip.causa abest.ff.tt.5.l.4..C.tt.52.l.j.
De procuratoribus absentium reipub.causa. C.tt. 47.l.5.
De legatis.ff.tt.7.l.5.C.tt.63.l.3.l.4.C.tt.47.l.12.ſ legatis.
De nauicularijs annonarijs. ff.l.5.tt.6.l.j.in prin.l. 5.ſ negociatores.usq; ad ſ hoc circa uacat. ſ negociatio.ſ diuus quoq;.ſ fin.
De negociatorib.annonarijs.ff.l.5.tt.5.l.9. ſ fin. tt.6.l.5. ſ negociatores.ſ negociatio. C. tt. 47.l.7.
De eo qui naues marinas fabricat, & ad annonã aliquid præbet.ff.tt.5.l.3
De eo qui tutelas administrat.C.tt.47.l.3.
De artificibus.C.tt.64.
De medicis. ff tt. 6. l. 6. in prin. C. tt.52.l.j.l.5.l.6. l.11.
De quibusdam collegijs & corporibus, ut fabrorum.ff.tt.6.l.5.ſ quibusdam.C.lib.j.tt.2.l.9.lib.11. tt.17.l.j.
De ijs qui res Cæsaris procurant.C.tt.47.l.j.
De omnibus quæ ex aula Cæsaris discedunt.C.li. 12.tt.29.l.3.
De protonotarijs,notarijs & referendarijs,principis.C.tt.47.l.11.l.12.
De agentibus in rebus,horumq; liberis. C.lib.12. tt.29.l.2.
De tabularijs principis.C.lib.12.tt.5.l.2. tt.29.l.2.
De chartularijs largitionalium titulorum.C.tt.23. l.3. in prin.
De Boethis,logistis,&c.C.tt.69.l.4.
De protectoribus & præpositis .C.tt.47.l.2.
De uenatoribus.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.6.
De prædijs proprijs,& emphyteuticis principis. C.tt.47.l.10.l.15.lib.11.tt.64.l.j.2.3.tt.74.
De rebus fisci.C.lib.11.tt.73.l.3.
De colonis prædiorum fisci.ff.tt.j.l.38.ſ j.item Cæsaris.ff.tt.6.l.5.ſ coloni.C.lib.11.tt.67.l.j.
De conductore uectigalium fisci.ff.tt.5.l. 8. ſ j. tt. 6.l.5.ſ conductores.C.tt.55.
De eo qui maiorum onerum euitandorum gratia ad colonos prædiorum se transtulit.ff.tt.5.l.j. ſ qui in fraudem.
De mensoribus frumenti.ff.tt.5.l.10.ſ j.tt..6.l.6.in prin.
De professoribus.ff.tt.5.l.9.l.10.ſ angariorum. C. tt.52.l.2.l.4.l.6.l.7.l.11.
De legum doctorib.C.tt.52.l.6.
De grammaticis & oratorib.C.tt.52.l.2.l.6.l.11.
De philosophis.ff.tt.5.l.8.ſ philosophis.C.tt.41. l. 6.tt.52.l.8.l.11.
De poetis.C.tt.52.l.3.
De ludimagistris.ff.l.11.ſ fin.tt.5.l.2.ſ fin.
De calculatoribus.C.tt.52.l.4.
De Hydraulis.C.tt.47.l.4.
De Athletis.C.tt.53.
De officinis seu tabernis urbis Cõstantinopolitanæ.Nouell.c.43.
De studiosis literarum.C.tt.49.l.j.l.2.
De libertis.C.tt.56.ff.tt.j.l.17.in prin.ſ j.
De eo qui ob agendam causam in principali iudicio abest.ff.tt.5.l.8.ſ fin.
De infamibus.C.tt. 57.
De in metallum datis & restitutis.ff.l.3.ſ si in metallum.
De captiuis & postliminiò reuersis. ff. tt. j.l. 17. ſ postliminiò.
De eo cui muneribus est interdictum.ff.lib.48.tt. 7.l.3.ſ fin.
De eo qui pecuniam pro administratione offert. ff.l.16.in prin.ſ j.C.tt.47.l.9.
De eo qui ne honoribus fungeretur, opus promisit.ff.tt.12.l.12.ſ fin.
De eo qui antea maioribus honoribus functus est,ne ad minores uocetur.C.tt.42.
Incola alterius loci non excusatur à muneribus suæ originis,& cõtrà.ff.tt.j.l.29.tt.4.l.3. in prin. C.tt.38.l.j.l.3.uide insuper ẽ cap.precedente.
De pauperibus,& ne quis ultra bona sua oneretur.ff.tt.j.l.15.ſ in fraudem.l.21.ſ idem respodit. la 3.tt.4.l.3.ſ libertos.l.4.ſ j.ſ inopis.l.6. in pr. tr.5.l.2.ſ fin.l.10.ſ auctis.C.tt.42.l.4.tt.51.l.4.l.6. ſ final.
Si propter inimicitias creatus sit.C.tt.66. l.j.
Si pœnæ nomine curiæ datus sit.C.tt.31.l.38.
Si pater in nominationem filij non consentiat. ff.l.3.ſ quod pater.la j.l.14..ſ plebeij.
Si pater pro filio munus suscipere paratus sit.ff.li. 3. ſ filio.
Si nolit amplius esse originarius.C.tt.38.l.4.
De reliquis.ff.tt.6.l.6.C.tt.47.l.7.l.12.l.14.

DISTINCTIONES EXCVSATIONUM *generales.*

Si is cui excusatio competit, promisit se munera suscepturum.ff.tt.j.l.17.ſ error.
Si assumat originem.ff.tt.j.l.6.in prin.
Si sponte munera suscepit,nec excusationem opposuit.ff.tt.5.l.13.ſ fin.tt.6.l.2.in prin.lib.49.tt.18. l.2.C.tt.43.
Si honorem decurionatus agnouerit. ff. tt. 6. l.5.ſ final.
Si nominatus non appellauit, uel appellationem non suo tempore est prosequutus.ff.tt. 5. l. j. in prin.usq; ad ſ qui in fraudem.lib.49.tt. 4..l. j. ſ si quis tutor.uers.alia.C.tt.41.l.4.lib.7.tt.62.l.4. l.7.l.11.l.27.tt.64.l.8.
Si penuria sit eorum qui magistratum suscipiunt. ff.l.11.ſ quoties penuria.l.14.ſ fin.
Si an tequam priuilegium competijt, nominatus sit.ff.tt.5.l.13.ſ fin.tt.6.l.5.ſ hoc circa.
Si non à principe concessa sit uacatio C,tt.44. l. j. lib.8.tt.12.l.j.

Si decreto

Si decreto decurionum data sit immunitas. C. tt. 46.l.j.
Si minus audiens sit.ff.tt.5.l.2.ſ minus.
Si patrimonij munus sit, excusatio non competit. ff.l.6.ſ fin.l.18.ſ sed & eos qui.tt.5 l.2. ſ patrimoniorũ.l.7.l.10.in pr.lib.49.tt.18.l.2..ſ fin.C.tt. 41. l.2.l.3.l.5.l.6.l.7.l.9.
Si patrimonia discutienda & æstimanda sunt. C. tt.30.l.3.
Si frumenta conferenda sunt.C.tt.27.l.j.
Si uectigalia soluenda sunt.ff.lib.49.tt.18.l.2.ſ fin.
Si trubuta soluenda sunt,uidè ẽ cap 9.lib.eod.
Si portus aqueductus uel muri instaurandi uel extruendi sunt.C.lib.8.tt.12.l.6.
De reliquis muneribus, à quibus excusatio non competit.ff.l.12.l.18.ſ penult.& ult.tt.5.l.2.ſ j.l.6. l.8.in pr.ſ qui muneris.l.11.C.tt.41.l.3.l.10. tt. 45. l.j.tt.48.tt.52.l.6.lib. 11.tt.74.l.4.l.5.lib.j.tt. 2.l. 11. lib.12.tt.51.l.21.

2 *Quibus competit excusatio & immunitas.*

De liberis eius qui immunis est.ff.l.3. ſ quamuis. C.tt.50.l.4.tt.52.l.6.l.11.ſ fin.
Si uacatio liberis,posterisq; sit concessa.ff.l.13.tt.6. l.j.ſ fin.l.4.
De hæredibus.ff.tt.6.l.j.ſ j.C.tt.47.l. 13.
De fratre socio.C.tt.40.l.3.
De uxoribus priuilegiatorũ.C.tt.52.l.6.l.11.ſ final.
De liberis & libertis nauicularij.ff.tt.6. l. 5. ſ immunitati.
De militum cognatis.ff.l.3.ſ j.
De eo qui ex eadem domo ad idem uel aliud munus uocari potest.C.tt.40.l.j.
De reliquis, uidè ẽ causas excusationum.

3 *Apud quem competat?*

ff.tt.j.l.37.in prin.C.tt.45.l.j.

4 *Quomodo competat seu proponenda sit?*

Per appellationem.ff.tt.5.l. j. in prin.C.tt.45.l.j. li. j.tt.45.l.2.

5 *Euentus excusationis propositæ.*

De nihil innouando,nec honoribus gerendis appellatione pendente.ff.l.7.ſ fin.
Vt collega interim utriusq; officium sustineat, uel alius creetur.ff.lib.49.tt.j.l.21.ſ si magistratus. ſ in locum.
Si expensis soluẽdis nominato absoluto.ff.lib.49. tt.j.l.21.ſ si magistratus.C.tt.31.l.2.tt.67.
De damno quod respub. passa est præstando à nominato,si non rectè appellauit.ff.lib.49.tt.j.l.21. ſ si magistratus.tt.10.l.j.

EVENTVS INIVNCTI ET susceptí muneris: ítem officia & iura susćipientis. Cap. 24.

1 DE CAVTIONE REMPVBLIcam saluam fore,à nominato præstanda. *Qui cauere teneantur?*

Ne filius pro patre cauere teneatur. ff. tt.4.l.16.ſ inuitus.tt.8.l.4.ſ filium.
De curatore calendarij.ff.tt.8.l.10. ſ item rescripſ. à curato.

2 *Cuius sumptibus sustinenda onera?*

De sumptib.ex bonis patris filio nominato præstandis, uide paulo inferius uers. de patre nominati.
De sumptibus liberto à patrono præstandis. ff. tt 4.l.3.ſ liberos.
De sumptib.à uitrico nominati prestandis.ff.tt.4. l.3.ſ uitricus.

3 *De sumptib. quos quis ob munus fecit, repetendis.*

ff.tt.8.l.10.ſ item rescripſ.si toto.C.tt.63.l.2.lib.11. tt.37.

4 *De actione quæ competit ex mala muneris administratione.*

1 *Causæ ex quibus datur, uel non.*

De dolo, lata culpa & diligentia.ff.tt.8.l.7.
Si calculi error interuenit.ff.tt.8.l.9.
Si nomina tẽpore curationis deteriora facta sunt, uel antè,an curator teneatur.ff.tt.8.l.10. ſ penultimo.

2 *Aduersus quos datur?*

De patre nominati.ff.tt.j.l.2.in prin.usq; ad ſ fin. l.17.ſ filium.l.21.ſ idem respondit.la 1.ſ penultim.l.38.ſ item rescripſ.la 3.tt.2.l.6.ſ pater. l.7. ſ fin.tt.4.l.3.ſ quod pater.ſ si duo, cum sequent. l. 15. l. 17. ſ j. tt. 8.l.8.lib.17.tt.j.l.60.ſ fin. C.tt.31. l.5.tt.40.l.j.ſ fin.tt.60.l.j.l.2.l.4.tt.61.l.j. lib. 4. tt. 13.l.4.
De patre adoptiuo.ff.tt.j.l.21.ſ itè respondit.la 2.
De patris hæredibus.ff.tt.4.l.15.tt.j.l.21. ſ idem respondit.C.tt.31.l.j.l.48.tt.61.tt.68.
De hæredibus nominati.ff.tt.j. l. 38. ſ imperatores.tt.8.l.10.ſ j.ſ 5.tt.10.l.j.in prin.C.lib.11.tt.35.l. j.l.4.
De nominatore.ff.tt.j.l.11.ſ quòd si fortè l.13.l.15. ſ in eum.l.17.ſ nominati.ſ fin.tt.4.l.14. ſ plebeij. tt.8.l.2.ſ si eo tempore.C.tt.60.l.4.lib.11. tt.33. tt. 55.l.2.l.3.l. 4.
De fideiussoribus.ff.tt.j.l.17.ſ fin.l.38.ſ imperatores.C.lib.11.tt.34.tt.35.l.2.
De pignoribus quæ dedit fideiussor.ff. tt. 8.l. 4. ſ final.
De collega.ff.tt.j.l.11.l.12.l.13.l.21.in pr.tt.8. l. 2. ſ his reipub.l.3.l.4.in prin.l.10.ſ item rescripſ.curatorem.C.lib.4.tt.19.l.3.lib.11.tt.35.
De successore in munus uel honorem.ff.tt.j.l.36.ſ Titius.tt.8.l.4.ſ j.ſ idem in uectig.C.tt.31.l.23.
De uxore nominati.C.tt.32.l.11.
De fratre socio.C.tt.31.l.7.
De eo qui cum posset hac actione agere, nõ egit. C.lib.11.tt.33.

3 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De usuris.ff.tt.j.l.21.ſ Paulus.l.24.tt.8.l.10. in prin. ſ fin.C.lib.11.tt.38.
Curatores si in distrahendis bonis negligenter se gesserint,in simplum:si per fraudem,in duplum tenentur.ff.tt.8.l.10.ſ 5.

4 *Euentus.*

De actione condemnato aduersus collegam uel eius hæredes præstanda.ff.tt.j.l.12.tt.8.l.2.ſ actio autem.

DE CVRSV PVBLICO. C.lib.12.tt.51. Cap.2ª.

1 *Ad cuius curam & officium pertineat munus cursus publici.*

De agentibus in rebus.tt.23.l.2.l. 4.

2 *Quibus exhibitio cursus publici est committenda?*

l.14.l.22.ſ fin.

3 *Qui teneantur ad onus cursus publici?*

l.3.in prin.l.19.l.21.l.22.

4 De per-

4 *De personis cursus publici.*
De ijs qui exhibent cursum publicum. l. 14. l. 22. ſ final.
De mulione euectioni deputato non subtrahendo. l. 17.
De stabularijs & equorum curatoribus, ne à uere darijs spolientur. l. 13.
5 *De rebus cursus publici.*
De equis cursus publici: de illis flagello tantum agitandis. l. j.
De illis ad alios usus non usurpandis. l. 2. in prin. l. 10.
De equorum stabulis. l. 7.
De equorum pabulis. l. 18.
De ornatu equestri, sella, frenis & auerta. l. 12.
De curribus reparandis. l. 7. in prin.
6 *De ipso cursu publico.*
Quibus competat ius utẽdi publici cursus. l. 2. l. 6. l. 9. l. 10. l. 11. l. 16. l. 20. tt. 58. l. 2. Pœna, si quis ius utẽdi non habens eo utatur. l. 6.
Quis euehet: Si quis non eo qui euectioni præpositus est, sed alio auriga utatur. l. 4. ſ fin.
Antecedentia. De serie euectionis inspiciendo. l. 3. in prin.
De loco euectionis: Si per uiam illicitam publico cursu quis sit usus. l. 3.
Quot utendũ curribus & equis à singulis, & pœna si contrà fiat. l. 4. l. 15. l. 23.
Singulis diebus deni cursus ex utraq; parte dimittendi. l. 8.

FINIS LIBRI TERTII ET VLTIMI
Partis primæ de iure publico.

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS SECVNDA.

DE IVRE QVOD IN PERSONIS HABEmus, cum suis causis & actionibus.

AD DN. MATTIAM HELDT EQUITEM AVRATVM, DOCTOREM IVRIS, ac Cæsareæ Maiestatis Consiliarium, NICOLAI VIGELII De praxi iuris ciuilis,

PRAEFATIO.

VM superioribus annis, Vir clarissime agerem Spiræ, D. MELCHIOR SVVARTZENBEGIVS, uir tui amantissimus, multa mihi de tuo singulari erga Iurisprudẽtiæ studiũ amore prædicauit, inter cætera narrans te ad scholam publicam instituendam multa millia florenorum legasse. Gratulor ergo egregiæ tuæ erga literarum studia uoluntati, lætorq; superesse adhuc uiros in Germania, quib. iuris studia curæ sunt, præsertim hoc tempore quo usus eius uel ob solam litium ferè immortalitatem est corruptissimus. Ego quidem quãtum scribẽdis libris possũ, laboro sedulò, ut & cognitio iuris facilior, & usus eius in foro expeditior fiat: cũq; illud meliore methodo, hoc certiore praxi effici posse putẽ, Methodum iuris ciuilis conscribere decreui, cuius iam secundã & tertiam emitto partẽ: eaq; quæ ad Praxin mihi proficere uidentur, uel in præfationibus soleo adijcere, quo studiosis iurisprudẽtiæ methodus & praxis iuris simul innotescat. Praxis aũt seu usus Iurisprudentiæ in duobus potissimùm consistere mihi uidetur: in consultatione nimirum, & iudicio. Nam quid apud iudicem proponendũ sit, de eo cõsultatur, iudicatur autẽ de proposito: illud quidem aduocatorũ, hoc uerò iudicũ munus est. De utroq; hic præfationis loco pauca dicã, & primùm de cõsultatione.

Cùm in omni uita, tum in iudicijs præsertim, nihil à nobis agendũ, nihilq; proponendũ est, cuius non possimus rationem aliquam probabilem reddere. Qui ergo alterũ in ius uocat, & quid sibi ab eo dari uel fieri petit, certam eius suæ petitionis, & in iure fundatam rationẽ debet adferre. Vt enim certa res quæ petitur, ita certa quoq; causa ex qua petitur, ab actore in libello designãda est, quo & certa responsio ab aduersario dari, & certa sentẽtia à iudice ferri possit. Causa etiam ista uel ratio, quam actor adfert, iure debet esse subnixa. Nam res uindicantẽ ab emptore (inquit textus) suos numeratos nummos asseuerantem, erga probationẽ laborare nõ conuenit: eum siquidẽ huiusmodi licet probetur factum, tamen intentioni nullum præbet

præbet adminiculum. Actor igitur aut tanquam dominus rem sibi restitui petet, aut tãquam hæres, aut tanquam sibi pignori obligatam, ui uel furto ablatã: aut tanquam à se depositam, commodatam, conductam, emptam, &c. Quo autem istiusmodi certam aliquam & in iure fundatam suæ petitionis rationẽ possit inuenire, causa præsens illi probè perspecta, actionumq; genera ei debent esse nota. Nihil enim aliud actiones sunt, quàm iura persequendi iudicio, quod nobis debetur. Sæpè autem euenit, ut eidem plures rationes, plures actiones & iura experiundi competant: quo casu unũ ex omnibus eligendum: aut si possit & expediat, omnia in uno libello cumulanda erunt. Vt autem actor certam suæ petitionis & in iure fundatam rationem proponere debet: ita certam quoq; & in iure fundatam exceptionem reus debet opponere. Quodcunq; autem ius elegerit actor, quamcunq; proposuerit actionẽ, ea uarijs modis à legibus distincta erit, certisq; circumsepta limitibus quos ei qui ista actione utitur, egredi nõ licebit: puta, repetit quis dotem, quam pro muliere dederat, sibiq; eam mortua in matrimonio muliere reddi stipulatus erat. Iustissima est hæc ex stipulatu actio, & repetitionis ratio. Quid enim tam congruum fidei humanæ, quàm ea quæ inter eos placuerint seruare? Sed quid si inutiliter dotem sibi reddi stipulatus est actor? quid si reddi tantũ, non specialiter sibi reddi stipulatus est? quod si post datam demũ dotem, eam sibi non consentiente muliere reddi pactus est? quid si postea pactum in contrarium de retinenda dote factum est? quid si res dotalis sine culpa mariti perijt? quid si res aliena in dotem data, euicta sit? Certè hisce omnibus, alijsq; similibus casibus ius, quo actor experitur, distinguitur, eiq; denegatur actio. Qui ergo reus conuentus de exceptione actori opponẽda consultat, ius quo actor experitur, & in quo disputatio præsens uersatur, eiusq; distinctiones, totamq; actionis propositæ naturã penitus cognitã, perspectamq; debet habere. Eadem replicationis, duplicationis, triplicationis inquirendæ ratio est. Nam nulla ferè exceptio à reo conuento potest opponi, quæ non etiam perinde ut actio suas habet distinctiones, suosq; limites à legibus positos, quos egredi non licet. Nam fingamus reum conuentum, contra prædictam ex stipulatu de dote actionem excipere hoc modo: Si non postea pactum in cõtrarium de non repetenda dote factũ esset, profectò iusta est hæc exceptio, cum apertissimi iuris sit, pacto posteriore prius tolli. Sed quid si fideiussore pacisceẽte, ne à sere petatur, reus conueniatur? quid si altero hæredũ creditoris pacisceẽte ne repetat, alter agat? quid si pupillus pactus sit, ne petat? quid si error aut dolus in pacto posteriore interuenit? quid si posteriore pacto sub certa conditione facto, cõditio defecerit, &c. profectò hisce atq; huiusmodi alijs casib. ius exceptionis oppositæ distinguitur, eiq; per istas species derogatur, daturq; actori aduersus pacti conuenti exceptionem replicatio. Qui ergo exceptionem quærit, ius ex quo agitur: qui replicationem, ius ex quo excipitur: qui duplicationẽ, ius ex quo replicatur, cum omnibus eius distinctionibus scire: & utrum aliqua istarũ distinctionũ causæ suæ insit, attẽdere debet. Quare omnis qui feliciter de causa aliqua consultare, exceptiones & argumenta in causis latentia inuenire uolet, non solum factum, sed & ius probè nosse debet: alioquin non multum ei, quamuis erudito & acuto, proderunt ad inueniendum loci ex quibus argumenta promuntur. Fecit quis testamentum coram tribus saltem testibus, filio suo præterito: quod testamentum postea mutauit. Profectò si is qui ex hoc testamento conuenitur, nesciat septem testes in testamento requiri, item ut filius uel nominatim exhæredetur, uel ex aliqua parte hæres instituatur, putetq; ut in contractibus, ita in testamentis quoq; pœnitentiæ locum non esse: hic quamuis diligentissimè causæ circumstantias perlustret, personas testium, cõsequentia, & alia quæ causæ insunt cõsideret: tamẽ nec trium saltẽ testium, nec filij præteriti, nec testamenti mutati exceptionem facilè uidere poterit. quemadmodum nec is cuius bona ui rapta sunt, si ignoret, ui bonorum raptorum nomine actionem in quadruplum à iure dari, in quadruplum experietur. Vt igitur nemo facilè ægroto, quamuis eius naturã & cõplexionem, morbi etiam genus & causam probè norit, mederi poterit, nisi insuper artis medicæ fuerit peritus: ita quoq; non facilè ius agendi, excipiendi, ac defendendæ causæ consilium, quamuis causam per omnes circumstantias & qualitates habeat cognitam, poterit inuenire is, qui iuris scientia non est instructus. Quod & in omni alia consultatione

obtinet. Quid enim boni ille de re militari consulet, qui rei militaris scientiam nullam habet? quid de repub. benè instituenda consulere potest is, qui reipub. gerendæ & gubernandæ scientiam sibi nec doctrina nec usu comparauit? In omni itaq; consultatione duo hæc nobis tenenda sunt: nimirum ut & eius artis, ad quam consultatio præsens spectat, habeamus scientiam, & præsentis rei seu causæ statum ac conditionem noscamus. Quas duas res si habuerimus, facile quid utile in re sit, & quomodo effici possit, poterimus uidere. Hæc quidem de consultatione paulo copiosius differui, nõ quidem quòd uel dubia ea uel obscura existimauerim: sed ut eos qui totam uitam in dialecticis & rhetoricis consumunt, commonefecerem, parum sibi locos inuentionis, quos dialectici & rhetores præscribunt, ad inueniendum profuturos, nisi & alias artes atq; scientias addiscant. Quod quidem & ex eo intelligi potest, quod ij qui rerum experientiam habent, sæpè scitius argumenta inueniant, melioraq; dent consilia, quàm ij qui dictos inuentionis locos optimè callent. Isti ergo loci tum demum nobis ad inueniendum prodesse possunt, cum alias etiam artes atq; scientias addiderimus. Porrò ex prædictis patet, causę aduocatũ non solùm linguam uerbis, sed & mentem iuris scientia instructam habere debere, nec causam propositam ignorare. tunc enim si singulas causæ circumstantias diligenter perlustrabit, quasi lumine tenebris admoto, actiones, exceptiones & argumenta in causa latentia illi apparebũt, & quid sibi apud iudicem proponendum sit sciet. Iuris autem scientiam secum in forum deferre debet: neq; ut quæq; res ad eum delata erit, tum demũ iura ex quibus agendum & excipiendum illi est, addiscere. Planè excepturus cõtra actionẽ obseruabit, in quo loco ius seu actio, qua actor experitur, descripta sit: ad eum locum si peruenerit, eũq; diligenter perlegerit, ultrò illi exceptiones, replicæ, duplicæ occurrent: nec opus illi erit ad infinitum Commentariorũ pelagus confugere, cum uniuscuiusq; actionis natura cum suis distinctionibus & subdistinctionibus à iure in tribus uel quatuor pagínis sit descripta. Proderit etiam illi ad faciliorem iuris cognitionem (ni fallor) Methodus iuris ciuilis, quam nunc sum aggressus.

Sed de iudicio, altera practices specie, nunc dicã. Sciendum est igitur, duplex esse iudicium: aliud siquidem stulti hominis iudicium est, aliud uiri sapientis: differtq; hoc ab illo, quemadmodum scientia ab opinione, ratio ab affectu. Nam uir sapiens certa scientia iudicat, stultus autem inani quadam persuasione & opinione incerta: ille ratiocinatur, hic rapitur affectibus ad pronunciandum. Conqueritur apud iudicẽ Seia: Quamuis ipsa se patri suo quoad uixerit obsequentem & morigeram sedulò prębuerit, omnia quæ patri grata fore putasset egerit, summoq; studio in hoc incubuerit semper, ne ullo modo animum eius offenderet: tamen anno superiori immerentem se ab eo falsa quorundam maleuolorum persuasione instimulato, contra omne ius & pietatis officium testamento exhæredatam, fratre suo Titio ex asse hærede iustituto. Petere itaq; se, ut iudex dictum patris testamentum tanquam inofficiosum rescindere, & sibi ab intestato succedendi locum facere uelit, ne in totum à paterna substantia excludatur: non sanæ mentis fuisse patrem cum ordinasset testamentum, immerentẽ se contra ius naturæ & pietatis officium exhæredatam: nihil aliunde quo inopem uitam sustentare queat se habere, si à paterna successione excluderetur: se ex ditissimo patre natam, ad imam detrudi paupertatem: uitam sibi amaram, mortem optatam fore. Implorare sese fidem, iusticiam & misericordiam iudicis, &c. Iudex sapiens ac doctus de hac actione iudicaturus, nec uerbis nec lachrymis mulieris mouetur, nec pauperis miseretur in iudicio, ut & sacra scriptura præcipit: sed ratiocinatur ita,

Pater inofficiosẽ exhæredauit filiam. Ergo

Testamentum eius tanquam inofficiosum rescindendum.

Ad hanc actionẽ ut iure subsistenteẽ, audit rei cõuenti responsum. Reus aũt, frater actricis, hæres scriptus, ita respõdet: Ius uetus est, domine iudex, nec nostra ætate abolitũ, quo permittitur militib. quo cũq; uelint modo testari, adeò ut & liberos suos præterire, & sine causa exhæredare possint, inofficiosi querela in illorũ testamẽtis penitùs cessante. Pater actricis, idẽq; pater meus, ab ineunte ætate militiã armatã secutus, superiori anno in expeditione Imperatoris contra regẽ Galliæ miles ęger corpore factus, sanus tamen mẽte, testamentũ suum ordinauit: cumq; me amore, sororẽ meam odio

odio summo prosequeretur, eam in testamento exhæredauit, me hæredem instituit, hæredẽ quem uoluit nuncupauit, quam noluit exhæredauit, postea proximo sequẽti mense in eadem expeditione mortuus est. Possem iustam exhæredationis causam, quæ etiam in pagano probaretur, si opus esset, allegare: uerùm malo nunc parcere famæ sororis, quàm plura pro causa mea dicere. Sufficiat iudici, quòd & legi satis est, testatorem fuisse militem, &c. iudex de hac exceptione iudicaturus, eam in syllogismũ redigit hoc modo:

Contra testamentum militare inofficiosi querela non est admittenda.

Sed hoc testamentum est militare. Ergo,

Contra hoc testamentum querela inofficiosi non est admittenda.

Hanc exceptionem iure subsistere intelligit, quoniam primus articulus, seu maior propositio syllogismi uera est, ex l. 10. C. de inofficioso testamẽto. & l. 27. § de inofficioso. ff. eod. tt. Quid igitur aduersus eam replicatura sit actrix attendit. Actrix autem replicando dicit, ius ab aduersario allegatum iam olim in desuetudinem abiisse, consuetudinem illi aduersari: rursus orãs, obsecrans, omnes deos homines q; implorans, &c. Iudex tamen sapiens nihilo minus mouetur, sed & eam replicationem complectitur syllogismo tali:

Quando consuetudo loci iuri Romano repugnat, ea potius quàm ius Romanum sequenda est.

Sed hoc casu consuetudo loci iuri Romano repugnat. Ergo,

Consuetudo potius hoc casu quàm ius Romanum sequenda.

Et huius syllogismi propositionem maiorẽ iudex ueram intelligit ex l. 31. ff. de Ll. & senatusc. Replicationem igitur tanquã iure subsistentem admittit, & quid contra eam duplicaturus sit reus expectat. Reus autem duplicando negat minorem syllogismi propositionem, affirmat eam actrix. Lis igitur hic oritur de eo, an iuri allegato, nempe quòd contra testamentum militare non admittatur querela inofficiosi, cõsuetudo loci repugnet. Cuius rei probationem actrici tanquam affirmanti iudex imponit. Ita sapiens ac doctus iudex certo modo in iudicando procedit, omnẽ actionem & exceptionem syllogismo complectitur: utrum ea iure subsistat, hoc est, utrum maior syllogismi propositio uera sit obseruat, in quo cõsistat cõtrouersia attendit: quod lex statuit, non quod sibi uidetur pronunciat, nec distinguit ubi non distinguit lex, ratiocinatur, non mouetur nec flectitur oratione. animum in iudicando tranquillum, nõ affectibus perturbatum habet. Itaq; irascatur, obiurget, optet, execretur, ardeat, fulminet sua oratione orator utut uelit, animus sapientis iudicis in sede sua manet: quoniam quid, non quomodo dicatur curat: & res, nõ uerba cõsiderat. Nihil igitur apud eum uerbosa proficit eloquentia: paucis enim doceri potest: at nõ potest moueri uel plurimis. Vnde Cicero: Hæc in senatu minore apparatu agenda sunt, inquit. sapiens enim est consilium: & Antigonus rex Macedonum cuidam oratori paulo elaboratiore oratione apud se utenti dixit: Non desines, inquiens, mecũ ut ut cum turba agere? Ita uir sapiens ac cõstans omne id quod magis ad commouendum quàm docẽdum spectat, tanquam superuacuum in oratione auersatur.

Talis igitur iudex desiderat, ut breuiter & planè sibi exponatur negocium: quod quidem tam facile est (inquit Cicero) ut mihi permirũ sæpè uideatur, cum difficilius intelligatur quid patronus uelit dicere, quàm si ipse ille qui patronũ adhibet de re sua diceret. Isti enim qui ad nos causas deferunt, ita nos plerunq; ipsi docent, ut non desideres planius dici. Eadem res autem simulac Fusius aut uester æqualis Pomponius agere cœpit, non æquè quid dicant, nisi admodum attendi, intelligo: ita confusa est oratio, ita perturbata, nihil ut sit primum, nihil ut secundum: tantaq; insolentia & turba uerborum, ut oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, ea obscuritatem & tenebras adferat, atq; ut quodammodo ipsi sibi in dicendo obstrepere uideantur. Hæc Ciceronis uerba ostendunt, suam etiam ætatem habuisse oratores nostris procuratoribus non absimiles. Sed ut ad propositum redeã, quale sit sapientis ac docti uiri iudicium, ex prędictis patet. Longè autem ab eo diuersum est iudicium stulti. Nam ille nullam certam in iudicando rationem seruat, non ueritatẽ, nõ legis præscripto, sed errore, odio, amore, aut alia aliqua mentis permotione uel inani persuasione iudicat,

non tam quid, quàm quomodo dicatur obseruat. Proinde non solùm docendus est hic iudex, sed etiam mouendus oratione multa, uaria, copiosa, rerum & uerborũ ornatu splendida. Qui ergo breuiter aut summisse dicunt, parum apud istiusmodi iudicem proficiunt: quoniam docere tantum, non etiam mouere possunt: oratore opus est qui sua oratione ab inferis mortuos resuscitet, muta faciat loquentia, patriam inducat lachrymantem, omnesq; deos homines q; imploret. Non enim ratione iste iudex ducitur, sed rapitur affectibus. Vnde eloquentiæ usus apud imperitam multitudinem & stultam plebeculam, quæ magis affectis quàm doctis animis iudicat, præcipuus est: & (ut Cicero inquit) omnis oratoris actio opinionibus, non scientia continetur. Nam & apud eos dicimus (inquit) qui nesciunt, & ea dicimus quæ nescimus ipsi. Itaq; & illi aliàs aliud ijsdem de rebus & sentiunt, & iudicant: & nos contrarias sæpè causas dicimus, nõ modò ut Crassus contra me dicat aliquãdo, aut ego cõtra Crassum, cum alterutri ne cesse sit falsum dicere: sed etiam ut uterq; nostrûm eâdem de re aliàs aliud defendat, cum plus uno uerum esse non possit, &c. Hac igitur ratione superior ætas mota, eloquentiæ usum è iudicijs repellendum putauit, quòd ea magis ad commouendum & seducendum iudicem, quàm ad docendum uideretur accommoda: & pro ea breuem quandam ac simplicem docendi, disputandiq; rationem esse uoluit. Proinde statutum, ut actor suam actionem per articulos exponeret, reusq; singulariter singulis articulis responderet: suas item exceptiones, si quas haberet, itidem articulatim exponeret, actorq; rursus singulariter singulis responderet. Hinc articulatæ narrationes & responsiones singulariter singulis, quib. adhuc hodie in iudicijs utimur, profluxerunt: quæ sanè disputandi causas q; agendi ratio, ut à rhetorum simul & dialecticorum præceptis abhorret, ita multa absurda secum inducit. Nam cum uniuscuiusq; causæ unus tantum status sit, de quo principaliter controuertendum erat, ista disputandi ratio plerunque ultra uiginti status seu articuli probatorij (ut uocant) nascuntur. Hinc etiam quo doctiores sunt iudices, eo minus se extricare negocijs queunt: cum alioquin ars facilitatem, non difficultatẽ faciat. Quæ res etiam facit ut in una causa, quæ alioqui uel uno mense expedire posset, uiginti, interdũ triginta annis procedatur. Hæc notiora sunt, quàm ut indigeant probatione. Itaq; qui pro eloquentiæ usu morem articulatarum narrationum & responsionum singulariter singulis introduxerunt, uitando Charybdim, in Scyllam inciderunt. Sanè si ij ad quos iudicãdi munus pertinet, certam de causis iudicandi rationem tenerent, nec eloquentia moueri, nec intricatis & perplexis disputationibus in errorem duci possent: facileq; & litium diuturnitatis animaduerterent causam, & remedium ei adhiberent. Hoc enim iudicialis magis esse potestatis, nemo est qui ignoret (inquit Textus) nã si ipsi noluerint, nullus tam audax inuenitur, qui possit inuito iudice litẽ protelare. Maximè itaque optandum esset, ut ij qui in scholis iura profitentur, iuuentutẽ suam in uera iudicãdi ratione exercerent: ita enim uera illa & certior iudicandi ratio, aliquando in forum esset peruentura. quo futurũ esset, ut sanato capite, reliqua iudicij membra diligentius sua facerent officiũ, litium diuturnitas cessaret, iusticiaq; simul & concordia in rebuspub. magis uigeret. Tanta ex scholis utilitas prouenire potest, si eæ rectè instituãtur. Quare pergas in eo, Vir clarissime, quod proposuisti: solidam atq; perpetuam eo gloriam tibi paraturus.

DE IVRE

DE IVRE INTER MARITVM ET VXOREM: item inter parentes & liberos:

Liber quartus.

DE SPONSALIBVS. ff.lib.23.tt.1. C.lib.5.tt.1. Cap. j.

PRIMVM tractabuntur causæ, quibus ius inter maritum & uxorem cõstituitur. Eæ autem sunt, sponsalia & nuptiæ.

¶ I. *Definitio sponsaliorum.*

ff.l.j. cum duabus ll. sequent.

¶ II. *An ualeant sponsalia?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona eius qui despondetur.*

De ijs qui nuptias contrahere non possunt. ff.l.15. tt.2.l.61.§ quamuis.

De impuberibus. ff.l.9.l.14.

De furiosis. ff.l.8.

De tutore, eiusq; filio & pupillo. ff.l.15.tt.2.l.61.§ quamuis.

De senatore & libertina. ff.l.16.

De ijs qui in potestate publica sunt, horumq; liberis: & ijs qui in ea prouincia, quam administrãt, habitant, uel ex ea oriundi sunt. C.tt.2.ff.tt.2.l.38. in prin.

De absente. ff.l.4.l.5.l.18.

2 *Ex persona despondentis, & eius per quem despondetur.*

De tutoribus. ff.l.6.

Per alium constitui possunt sponsalia. item per literas, & per nuncium. ff.l.18.

3 *Ex modo quo constituuntur sponsalia.*

1 *De consensu.* ff.l.4.l.1.

¶ *An ergo si cum sensus non interueniat, sponsalia non ualeant?*

DISTINGVITVR:

Ex persona dissentientis.

De ijs qui despondentur, & quorum cõsensus in nuptijs desideratur. ff.l.5.l.6.§ fin.l.7.§ fin.l.12.

De filiofamiliàs. ff.l.11.l.13.

Ex modo dissentiendi.

Si non euidenter dissentiat. ff.l.7.§ fin.

Si non repugnat. ff.l.12.

2 *Si sine testatione & scriptura contrahuntur sponsalia.* ff.l.7.in prin.

4 *Ex consequentibus.*

Si furor alterutrius interuenerit. ff.l.8.

Si renuncietur sponsalibus. ff.l.6.l.10.lib.24.tt.2.l.2. § in sponsalibus. C.l.j.l.4.

Si nuptiæ ultra annum uel biennium protrahantur. ff.l.17. C.l.2.tt.17.l.2.

¶ III. *Euentus si sponsalia sint dissoluta.*

De arra restituẽda, & duplo plus. ff.tt.2.l.38. in pr. C.l.3.l.5.tota.tt.2.l.j.lib.j.tt 3.l.42.in pr.tt.4.l.16. Nouel.c.123.§ sponsalibus.

De dote uindicanda uel condicenda, nuptijs non secutis. ff. lib.23. tt.j.l.10.tt.2.l.7.tt.3.l.7.§ si res in dotem.l.9.in prin.l.17.§ fin. l.41. in prin.l. 43. § quoties autem.l.59.§ eius nomine.l.74.lib.22. tt.j.l.38.in prin.lib.16.tt.3.l.27. C.tt.3.l.15.l.16.tt. 6. l.7.

DE NVPTIIS. Inst.lib.j. tt.10. ff.lib.23.tt.2. C. lib.5.tt.4. Cap.2.

I. *Definitio nuptiarum.*

Inst.tt.9.§ nuptiæ. ff.l.j.

II. *Vsus.*

Nuptijs nihil est in hominum uita utilius, ut quæ solæ homines procreare & producere possint. Nouell.c.39.§ hæc meritò.

III. *Proprium.*

Semper in coniunctionibus nõ solùm quid liceat cõsiderandum est, sed & quod honestum est. ff. l.42.in prin.lib.50.tt.17.l.157.

IIII. *An sint iustæ nuptiæ?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex personis nuptias contrahentium.*

Inst.§ ergo non omnes.

¶ 1 DE COGNATIS.

De ijs qui parentum, liberorum ue locum inter se obtinent. Inst.§ ergo non omnes. ff.l.53.l.69. C. l.17.

De parentibus & liberis adoptiuis. Inst.§ & hæc adeò. ff.l.55.

De liberis uulgò quæsitis. ff.l.14.§ unde nec.

De eo de quo dubitatur an parens sit. ff.l.14.§ seruiles.

De ijs personis, quæ ex transuerso gradu cognationis iunguntur. Inst.§ inter eas. ff.l.69. C. l.17.

De fratre & sorore. Inst.§ inter eas. C.l.17.

De sorore uulgò quæsita. ff.l.54.

De fratre & sorore per adoptionem. Inst.§ sed si qua per.usq; ad § fratris. ff.l.17.in prin.

De fratris & sororis liberis. Inst.§ fratris uerò. ff. l.39.l.58. C.l.17.tt.5.l.9.tt.8.l.2.

De adoptiuæ sororis filia. Inst.§ eius uerò mulieris. ff.l.12.§ adoptiuæ.

Cuius quis filiam ducere non potest, eius ne neptem quidem potest. Inst.§ fratris.

De consobrinis, fratribus & sororibus, patruelibus & amitis. Inst.§ duorum. ff.l.3.l.68.§ de uno, C.l.19.lib.6.tt.25.l.2.

De amita & matertera, item de amita & matertera magna. Inst.§ duorum. ff.l.12.§ fi.l.17.§ amitam, C.l.17.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si seruilis cognatio sit. Inst.§ illud certum est. ff.l. 14.§ seruiles.

Si libertinorum cognatio sit. Inst. § illud certum est. ff.l.8.

Si ex iniustis nuptijs cognatio sit. ff.l.54.

Si per adoptionem cognatio sit. ff.l.55.

¶ 2 *De adfinibus.*

Inst.§ adfinitatis. ff.l.69. C.l 17.

De seruili adfinitate. ff.l.14.§ idem tamen quod.

De priuigna & nuru. Inſt. ſ adfinitatis. ff. l. 14. ſ nunc uideamus. uſq; ad fin. legis.
De filia, ex uxore mea repudiata, nata. Inſt. ſ ſi uxor tua. ff. l. 12. ſ ſi uxor.
De ſocru & nouerca. Inſt. ſ ſocrum. ff. l. 14. ſ nunc uideamus, uſq; ad fin. legis.
De priuignæ filia. ff. l. 40.
De priuigni uxore. ff. l. 15.
De ſponſa patris uel filij. Inſt. ſ ſi uxor. ff. l. 12. ſ inter me.
De concubina parentis. C. l. 4.
De uxore patris adoptiui. ff. l. 14. in prin. ſ nunc uideamus. l. 12. in prin.
De uxore fratris, & ſorore uxoris quondam meæ. C. tt. 5. l. 5. l. 8. l. 9.
De uxoris quondam meæ nouerca. ff. l. 15.
De nouercæ uel uitrici filio, filia'ue. Inſt. ſ mariti. ff. l. 34. ſ inter.

¶ 3 *De tutore & pupilla, de curatore & adulta.*

ff. l. 36. l. 60. l. 61. in prin. uſq; ad ſ quid ergo ſi adopt. ſ fin. l. 63. in prin. ſ fin. l. 65. in pr. l. 67. l. 68. ſ & ſi quidem. ſ fin. C. tt. 6. l. 7.
De liberis tutoris & curatoris. ff. l. 60. l. 61. ſ quid ergo. uſque ad finem legis. l. 67. l. 68. in pr. uſque ad ſ ſed etſi, ſ ſed uideamus. C. tt. 6. l. 1. l. 3. l. 4. l. 6. l. 7.
De filia tutoris & curatoris. ff. l. 65. ſ final. C. tt. 6. l. 5.
De patre tutoris & curatoris. ff. l. 68. ſ ſed etſi filiusfam.
De fratre tutoris. ff. l. 68. ſ ſed etſi.
De hærede tutoris. ff. l. 65.
De liberto curatoris, & adulta. ff. l. 37. l. 67. ſ fin.
De eo qui pro tutore uel curatore negocia gerit, eiuſq; filio. C. tt. 6. l. 8. ff. l. 61.
De curatore uentris & bonorum. ff. l. 68. ſ & ſi quidem.
De matre pupillæ. C. tt. 6. l. 2.
De hærede pupillæ. ff. l. 68. ſ ſi pupillæ.

¶ 4 *De reliquis perſonis, inter quas matrimonium non conſiſtit.*

De eo qui officium in aliqua prouincia adminiſtrat, & ea quę inde oriunda eſt, uel ibi domicilium habet. ff. l. 38. in prin. uſque ad ſ fin. l. 68. l. 66. C. l. 6. tt. 2. l. 1. tt. 7. l. 1.
De liberis eius qui officium adminiſtrat. ff. l. 38. ſ fin. l. 57.
De ſenatore, eiuſq; liberis, ne libertinas ducant. ff. l. 13. l. 16. in prin. l. 23. l. 27. l. 31. l. 32. l. 34. ſ fin. l. 42. ſ fi. l. 44. tota. l. 47. l. 59. C. l. 28. tt. 5. l. 7. ſ fin. Nouell. c. 78. cæterùm ſi quis.
De ſenatore eiuſq; liberis, & ancilla ancillæ'ue filia uel alia humili & abiecta. ff. l. 42. ſ ſi ſenatoris. ſ 42. ſ ſenatus. l. 44. tota. C. tt. 5. l. 7. tt. 4. l. 23. Nouell. c. 117. ſ illo indubitanter.
Inferioris gradus homines eas uxores, quas altioris gradus homines ducere prohibentur, ducere poſſunt: ſed non contrà. ff. l. 49. l. 44. ſ final.
De liberis & ancillis uel ſeruis. C. tt. 4. l. 21. tt. 5. l. 3. Nouell. c. 22. ſ ſi uerò cum quis, uſque ad ſ deportatio.
De libera & adſcripticio. Nouel. c. 22. ſ neque item alieno.
De ingenuis & libertinis. ff. l. 23.
De patrono & liberta, patrona & liberto, liberiſq; patroni patronæ'ue. ff. l. 13 C. l. 3. l. 15.
De liberto & liberta eiuſdem patroni. ff. l. 63. ſ mulier.
De Iudæis & Chriſtianis. C. lib. 1. tt. 9. l. 5.
Ne mulier rapta raptori ſuo nubat. C. lib. 9. tt. 13. ſ & ſiue non nuptæ. Nouell. c. 150.
De adultero & adultera ſua. ff. lib. 34. tt. 9. l. 13. Nouell. c. 134. ſ ſi quis autem de adult.
De concubina ſua. C. tt. 27. l. 5.
De ea quam maritus adulterij ream, & eo quem cum ea reum facere deſtinauerat. ff. lib. 48. tt. 5. l. 40. in prin. l. 11. ſ licet mulier. Nouell. c. 134. ſ ſi quis autem.
Si quis adulterij damnatam uel ream duxerit: uide lo cum De adulterijs.
Ne quis duas uxores habeat, ne'ue una duos maritos. Inſt. ſ adfinitatis. ſ ſocrum. C. tt. 5. l. 2. lib. 9. tt. 9. l. 18.
De liberto quæ patrono ſuo nupta, alij poſtea inuito patrono nubit. ff. l. 45. tota. l. 46. l. 48. l. 50. l. 51. lib. 24. tt. 2. l. 10. l. 11. tota. C. tt. 5. l. 1. Nouell. c. 22. ſ iucundum quoque.
De alumnis noſtris. C. l. 26.
De eâ quam quis à ſacroſancto ſuſcepit baptiſmate. C. l. 26. ſ fin.
De maſculis impuberibus, & uirginibus nondum uiri potentibus. Inſt. ſ 1. ff. l. 4. C. l. 24.
De filijs familiarum. Inſt. ſ 1.
De maioribus quinquagenarijs. C. l. 27.
De furioſis. ff. l. 16. ſ fin. lib. 1. tt. 6. l. 8. ſ nã furioſus.
De abſentibus. ff. l. 5. l. 6.

2 *Ex modo & reliquis contingentibus.*

¶ DE CONSENSV.

De conſenſu parentum, in quorum ſunt poteſtate ij qui nuptias contrahunt. Inſt. in prin. uſque ad ſ ergo non omnes. ff. l. 2. l. 3. l. 9. l. 10. l. 11. l. 16. ſ nepote. l. 18. l. 19. l. 25. l. 34. in prin. l. 35. lib. 1. tt. 5. l. 11. C. l. 2. l. 5. l. 7. l. 12. l. 16. l. 18. l. 20. l. 25. lib. 1. tt. 4. l. 21. ff. li. 49. tt. 15. l. 12. ſ medio tempore. C. lib. 5. tt. 4. l. 16.
De conſenſu matris. C. l. 20.
De conſenſu contrahentium nuptias. ff. l. 2. l. 21. l. 22. l. 28. l. 29. ſ tt. 1. l. 7. ſ fin. l. 12. C. l. 8. l. 12. l. 14. l. 20. tt. 1. l. 5. ſ fin.
De conſenſu tutoris & curatoris. ff. l. 20. C. l. 8.
De conſenſu patroni, uide paulo ſuperius uerſ. de liberta quæ.
De conſenſu cognatorum & adfinium. C. l. 8. l. 18. ſ final. l. 20.
De conſenſu præſidis uel iudicis, ſi cæteri de eligẽdo marito diſſentiant. C. l. 1. l. 18. ſ fin. l. 20.
Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit. ff. lib. 24. tt. 1. l. 32. ſ ſi mulier. & lib. 35. tt. 1. l. 15.
De ſola affectione, uide ī uerſ. ſi inſtrumenta dotalibus.
Si conſuetudinem quis habet cum muliere libera, nuptiæ intelliguntur. ff. l. 24.
Si mulierem liberorum procreandorum cauſa domi habuerit. C. l. 9.
Si quis aliquam domum ducat, iurauerit'q; ſe eam legitimam habiturum uxorẽ. Nouel. c. 74. ſ quoniam autem. uſque ad ſ fin.
Per literas & per nuncium contrahi poſſunt. ff. l. 5. l. 6.
Si ſolennitas matrimonij ſit omiſſa. C. l. 21. l. 22.

Si ad

Si ad mariti domum deducta non ſit mulier. ff. l. 5.
Si nuptiæ ſimulantur. ff. l. 30.
Si inſtrumenta tantùm ſine nuptijs cõſcripta ſint. C. l. 13.
Si inſtrumenta dotalia uel nuptialia ſint omiſſa. C. l. 9. l. 13. l. 22. l. 23. ſ itaq; cum iuſtum. uerſ. dos autem. ſ ſin uerò ante. ſ imò & illud. tt. 17. l. 11. ĩn pr. Nouell. c. 22. ſ matrimonium. c. 74. ſ illud quoq; melius. uſq; ad ſ quoniã. c. 78. ſ cæterùm ſi quis. c. 117. ſ ex quo uerò.
Si pater inſtrumentis non ſubſcripſit. C. l. 2.
Si dos nulla interuenit. C. tt. 3. l. 20. ſ quare enim. tt. 17. l. 11. in prin. Nouel. c. 22. ſ matrimonium itaque. c. 74. ſ in maioribus.

SVBDISTINCTIONES *generales.*

Si per errorem, imperitiam & ruſticitatem ſint cõtractæ. ff. l. 58. C. tt. 5. l. 4. ſ exceptis. tt. 6. l. 1.
Si per longũ tempus in iniuſto matrimonio fuerint, & liberos procreauerint. ff. l. 58. Nouell. c. 139.
Si reſcripto principis confirmentur. C. tt. 5. l. 9. tt. 6. l. 7. tt. 8. Nouell. c. 139. c. 154. ſ ſed quia &.

5 *Euentus & pœnæ iniuſtarum nuptiarum.*

De liberis inde natis. Iuſti non ſunt, nec in patris poteſtate. Inſt. ſ ſi aduerſus ea. ff. l. 58. C. tt. 5. l. 6. ff. lib. 1. tt. 5. l. 11.
De dote & antenuptiali donatione. Nec dos nec antenuptialis donatio intelligitur. Inſt. ſ ſi aduerſus ea. ff. l. 52. l. 59. l. 62. l. 64. ſ fin. C. l. 7. tt. 5. l. 4. tt. 6. l. 7. Nouell. c. 22. ſ ſi uerò cum quis.
De legatis alteri ab altero relictis, non debentur. uide Methodum de legatis. lib. 1. c. 2.
De reliquis pœnis. Inſt. ſ ſi aduerſus ea. uerſ. qui autem. ff. l. 59. l. 69. C. tt. 5. l. 6. Nouell. c. 12. in prin. uſq; ad ſ at cum. Nouell. c. 154. ſ poſt noſtram.
Pœna ſi tutor pupillam ſuam duxerit, uide ſ cap. eodem.
Si quis habens uxorem, alteram etiam duxerit, uide ſ cap. eod. uerſ. ne quis duas, &c.
Si inceſtum quis commiſerit, uide locum de adulteriis.
Si mulier intra annum uel quinquẽnium nuptias iterauerit, uide ī cap. prox. de tempore iterandi nuptias.

DE SECVNDIS NVPTIIS. C. lib. 5. tt. 9. Cap. 3.

1 *Cauſæ ex quibus nuptias iterare non licet.*

An ſi uxor marito defuncto promiſit ſe non iteraturam nuptias, iterare nuptias poſſit? C. lib. 6. tt. 40. l. 2. l. 3. in prin. Nouell. c. 22. ſ enimuerò quẽ. uſq; ad ſ quoniam.
Si filiorum tutelam gerat. Nouell. c. 22. ſ ad hæc ſi tutelam, uſq; ad ſ placet quoq;.

II. *Tempus iterandi nuptias.*

De anno.

Mulier diſſoluto matrimonio, intra annum iterare nuptias non poteſt: & ſi mortuo marito intra annum alij nupſerit, ſit infamis. ff. lib. 23. tt. 2. l. 6. C. l. 1. in prin. l. 2. lib. 2. tt. 1. l. 15. lib. 6. tt. 55. l. 4. in princip. Nouell. c. 22. ſ ſi uerò etiam rationabiliter. ſ etſi mulier per culpam. ſ ſi igitur ex prioribus. c. 117. ſ quin etſi iuſta. uide inſuper locum De infamia.
Aliæ pœnæ ſi mulier intra annum nupſerit. C. l. 1. l. 2. lib. 6. tt. 55. l. 4. Nouell. c. 22. ſ ſi igitur ex priorib. uſq; ad ſ quòd ſi mulier.
Si non nupſerit, ſed peperit ſub finem anni, ut dubium non ſit; quin ea proles ex alio uiro concepta ſit. Nouell. c. 39. ſ alterum uerò. uſq; ad finem.

De quinquennio.

Intra quinquennium non poteſt iterare nuptias mulier.
Si inſuſtè diuerterit. C. tt. 17. l. 8. ſ hęc niſi uir. l. 9. Nouell. c. 22. ſ ſi uerò altera harum. ſ etſi mulier.
Si maritus iuſtè ei libellum repudij miſerit. Nouel. c. 117. ſ illud utiq;.
Si maritus ab hoſtibus captus ſit, incertum'q; ſit utrum uiuat an mortuus ſit. ff. lib. 24. tt. 2. l. 6. Nouell. c. 22. ſ ſed & captiuitas.

3 *De bonis quæ à priore coniuge ueniunt.*

III. *Euentus ſecundarum nuptiarum.*

Dominium illorum, eſt liberorum prioris matrimonij, nec parens ſuperſtes ea uel alienare, uel obligare poteſt: ſed uſumfructum illorum habet uſq; ad finem uitæ. C. l. 3. ſ nec quidquam. uſque ad fin. legis. l. 5. ſ dominium. l. 6. ſ his illud. tt. 17. l. 8. ſ ſi uerò filio. lib. 6. tt. 40. l. 2. tt. 60. l. 4. Nouel. c. 2. ſ hoc autem quod. c. 22. ſ quod ſi mulier. uſq; ad ſ commodiſſimè.

DISTINGVITVR SEQVENTIBVS *modis.*

Si non iterauerit nuptias, lucratur bona à coniuge defuncto quæſita. C. l. 5. ſ fin. l. 6. ſ fin. l. 8. ſ illud etiam. ſ talem uerò. Nouell. c. 22. ſ ſoluto ergo. uſq; ad ſ ac primæ quidem. c. 39. ſ alterũ. uſq; ad finem. c. 127. ſ quia uerò. Tollitur hæc diſtinctio. Nouell. c. 98.
Si non morte, ſed repudio ſit ſolutum matrimonium. C. l. 9. ſ final. Nouell. c. 98. ſ & ex diuerſo.
Si extraneus pro cõiuge defuncto dotem uel antenuptialem donationem dederit. C. l. 5. in prin. Nouell. c. 22. ſ ſi uerò ſit ſoboles.
Si res ante nuptias donata in dotem à muliere ſit redacta. C. l. 5. in prin.
Si defuncto coniugi conſtante matrimonio res data reddita ſit. Nouell. c. 22. ſ porrò autem dotes.
Si maritus ſuperuixerit, nuptias'que iterauerit. C. l. 5. in prin. ſ in his autem. Nouell. c. 2. ſ quoniam uerò contra. c. 23. ſ ſi uerò ſit ſoboles. ſ eaq; pœna.
Si nulli ſuperſint liberi ex priore matrimonio. C. l. 3. ſ ſi. Nouell. c. 22. ſ ſi igitur ex prioribus. ſ quòd ſi mulier.
Si liberi hæredes non ſint ſcripti, uel adire hæreditatem defuncti parentis nolint. C. l. 5. ſ in his autem. l. 6. ſ fin. l. 8. ſ illud etiam. ſ talem uerò. Nouell. c. 22. ſ ac ne de illis.

Si res mobiles sint, uide paulo inferius de cautione.

¶ *Quibus liberis debeatur dominium dictorum bonorum.*

C.l.3.in prin.§ illud etiã.l.4.in pr.l.5. § negocia. l.7.l.8.in prin.l.10.tt.17.l.8.§ si uerò filio.C.lib.6. tt.60.l.4.§ dominio.Nouel.c.2.§ prospeximus.§ quapropter & in.c.22.§ peruenient autẽ.§ quoniam uerò alien.§ at ne de illis.

¶ *Quæ bona liberis debeantur?*

De omni re quam superstes coniunx à defuncto accepit.C.l.3.in prin. l.4.in prin. l.5.in pr.l.7.l.8. in prin.C.tt.17.l.11.§ si uerò fine.

De usufructu uxori à defuncto relicta.C.tt.10.l.j. Nouell.c.22.§ item si rerum tantummodò. usq; ad § quoniam.

Quæ bona liberis debeantur, si nuptias non iterauerit:uide paulo superius, uers. si non iterauerit.

Si parens superstes uni ex liberis defuncto succedat:utrum pro eius parte dominium adquirat, an cæteris fratribus adcrescat.Nouel.c.2. § antenuptiali.

Quantum cuiq; liberorum debeatur, uide paulo superius,membr.Quibus liberis debeatur, &c.

¶ *De cautione, de restituendis illis bonis post mortem suam à superstite parente præstanda.*

C.l.6.§ mobilium uerò.§ erit itaq;.Nouell.c.2.§ aliud uerò.usq;ad § illud quoq;.c.22.§ quoniam uerò paulò.usq; ad § ex hoc alius.

Res superstitis pro istis bonis pignori sunt obligatæ.C.l.3.§ nec quidquam.l.6.§ omnibus.l.8.§ in illo etiam.usq; ad fin.legis.

¶ *Euentus, si parens superstes bona prædicta alienauit.*

Vide s̃ uers.dominium illorum est.

2 *De bonis quæ à liberis prioris matrimonij ueniunt.*

C.l. 3.§ illud etiam.Nouell.c.2.§ cum igitur reliquum.c.22.§ quoniam infirmas,§ quoniam uerò.§ ex hoc alius. usq; ad § item quia mater.

3 *De bonis quæ à secundo coniuge parens superstes acquisiuit.*

C.l.4.Nouell.c.22.§ sed neq; illud. usq; ad § quæ uerò dotium.

4 *De suis bonis quæ superstes coniunx extra prædicta bona habet.*

Vt uxor dotem,maritus superstes antenuptialem donationem,&c.C.l.4.§ ad maternas. tt.3.l.18. tt.17.l.8.§ si uerò filio.Nouell.c.2.§ quoniam uerò.c.22.§ sed neq; illud.

5 *De alienando secundo coniugi.*

Quantũ illi alienandum.C.l.j. § j.l.6.in prin. usq; ad § his illud.l.9.in prin.l.10.Nouell.c.22.§ commodissimè.usq; ad § sed neq; illud. § quæ uerò dotium.c.97.§ præterea quia.

An pater tantũ dotis pro filia dare teneatur,quantum priori marito dedit.Nouel.c.97.§ præterea quia.usq; ad § sed & illud.

6 *De reliquis euentis secundarum nuptiarum.*

An pater filio nuptias iteranti, quod ei donauit, possit auferre?Nouell.c.22.§ mater sanè.

An parens nuptias iterans,possit administrare negocia liberorum prioris matrimonij.C.l.5. § negocia.Nouell.c.22. § ad hæc si tutelam. usq; ad § placet quoq;.

Matri nuptias iteranti non competit educatio liberorum,Nouell.c.22.§ porrò & illud.

Reliqua suis subiecta sunt locis.

DE SOLVTIONE MATRImonij.ff.lib.24.tt.2.C.lib.5.tt.17. Nouell.c.22.§ matrimonium itaq; usq; ad § soluto igitur. Cap.4.

Hactenus de causis quib.matrimonium constituitur: sequitur de causis quibus soluitur.

¶ I. *Causæ ex quibus soluitur matrimonium.*

De morte.ff.l.j.Nouell.§ quod autem super.

De captiuitate.ff.l.j.l.6.li.49.tt.15. l.12. § medio tẽpore.ibi:Sed captiui.Nouell.§ sed & captiuitas. usq; ad § illud etiam.c.117.§ prædictis autem.

De seruitute alterutri contingente.

ff.l.j.Nouell. § quòd si iudicis. § si uerò cũ quis.

De deportatione.C.l.j.Nouell.§ deportatio.

De aquæ & ignis interdictione.C.l.j.

De pœna metalli.Nouell.§ illud etiam.

¶ *De diuortio & repudio.*

ff.l.j.

Etymologia diuortij. ff. l. 2. in prin. l.50.tt.16.l. 191.

Differentia diuortij & repudij.ff.lib.50.tt.16. l. 101. l.191.

An sit iustum diuortium & repudium? Distinguitur:

1 *Ex causa diuortij & repudij.*

Quatuor sunt genera causarum, ex quibus diuerti solet.Nouell.§ dissoluuntur.

De consensu utriusq; partis.Nouell. § dissoluuntur.c.117. § quia uerò & exotem. c.134.§ ex quo uerò quidam.

De bona gratia & rationabili prætextu.Nouell.§ irreprehensibili.usq; ad § mitiores.

Si altera pars meliorem affectatiuam,ut si mulier sanctimonialem conuersationem capesset.ff. tt. j.l.60,C.lib.j.tt.3.l.42.Nouell.§ irreprehensibili. c.117.§ prædictis quidem. c.123. § quod si constante.

Si quis uiris à natura attributa perficere nequit. C.l.10,ff.tt.j.l.60.Nouel.§ per causam,c.117.§ prædictis.

De senectute & ualetudine alterius. ff. tt. j.l.61.l. 62,in prin.

De furore alterius.ff.tt.2.l. 22.§ si maritus uel. lib. 23.tt.2.l.16.§ fin.lib.j.tt.6.l.8.§ nam furiosus.

Si maritus diu absens sit in expeditione, incertum'que sit de uita eius. ff. l. 6. tt. j.l.61.l.63.in prin.C.l.2.l.7.Nouell.§ nouimus.usque ad § mitiores.c,117.§ cæterùm,& usq; ad § prædictis autem.

De culpa & delictis uiri.C.l.8.§ si qua igitur.Nouell.§ si igitur secundum.usq; ad § & rursus.c. 117. § porrò causas. usq; ad § quia uerò & ex consensu.

Si maritus uxorem flagellis uel fustibus uerberauerit.Nouell.c.117.§ si quis uerò uxorem.C.l.8.§ si quà igitur.

De culpa & delictis uxoris.C.l.8.§ uir quoq;.l.11. § inter culpas.Nouell.§ & rursus. § has itaq;. c. 117.§ causas igitur.usq; ad § porrò causas.

Si indotata sit uxor.C.l.11.§ si quis autem. Nouell. § sic itaq;.usq; ad § præterea.

Si ex iracundia diuertit uxor. ff. l.3. lib. 50.tt.17.l. 48.

Si sine iusta causa cõiunx coniugi repudium miserit,incidit in pœnas infrà notatas.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si furiosus uel furiosa repudiet,uel repudietur. ff. l.4.tt.3.l.22.§ si maritus uel uxor.

Si pater uel curator furiosi repudium miserit. ff.l. 4.tt.3.l.22.§ item pater.

Si pater uxoris repudium miserit.C.l.5.

Si mater uxoris repudium miserit.C.l.4.

Si is qui alienam uxorem secũ ducit,marito repudium miserit.ff.l.8.

Si inuito mittatur repudium, & ne liberta à patrono inuito diuertat.ff.l.10.l.11.C.tt.4.l.14.

Si parentes repudio non consentiant.Nouel.c.22. § præterea autem & aliud.

Si repudium missum non fit.C.l.8.in prin.

Et præsens,& per alium quis renunciare potest.ff. l.2.§ fin.

De uerbis repudij.ff.l.2.§ in repudijs.

De præsentia septem ciuium.ff.l.9.

Si libellus repudij non sit oblatus, nec cognitus marito.C.l.6.

Si repudiantem pœnituerit.ff.l.7.

¶ II. *Euentus soluti matrimonij & missi repudij.*

Pœnæ iniusti repudij:& si quis quę'ue iustè sit repudiata.

Sine causa repudium mittens, dotem & antenuptialem donationem amittit.de quo uide j̃ de repetitione dotis & antenuptialis donationis.

De tertia parte ultra sponsalitiam largitatẽ repudiatæ danda.Nouell.c.117.§ quia uerò quædam. uers.si autem & uir.

De quarta parte bonorum, indotatæ repudiatæ à repudiante danda.C.l.11.Nouell.c.22.§ si quis enim duxerit. § etsi mulier. c. 74. § quoniam. autem.

Sine causa repudium mittens, in monasterium detruditur: & quid iuris de bonis eius. Nouell. c. 117. § quia uerò quædam. c. 134. § ex quo uerò.

Pœna pari uir & uxor sine causa repudium mittens plectitur.Nouell.c.127.§ quia uerò.

Soluto matrimonio repetitur dos, item antenuptialis donatio, de quibus infrà. item mulier intra annum, interdum intra quinquennium, non potest iterare nuptias: de quibus, cum aliis euentis soluti matrimonij;uide s̃ cap. proximo.

DE IVRE DOTIVM. ff.lib.23.tt.3.C.lib.5.tt.12. Cap. 5.

Hactenus causæ matrimonij, tam efficientes, quàm corrumpentes: sequuntur nunc effectus, seu iura matrimonij.

¶ I. *De dote danda & constituenda. An dos utiliter data uel constituta sit, ut inde actio nascatur?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona dantis uel constituentis dotem.*

De quouis homine.ff.l.41.in prin.tt.5.l.14.§ si mulieris.

De tutore.ff.l. 69. § nuptijs.

De minore annis. C.tt.12.l.28.

De seruo.ff.l.39.in prin.l.67.

De eo qui soluendo non est.ff.l.53.uide j̃ ex consequentibus.

2 *Ex persona eius cui datur uel constituitur dos*

De filiofamilias & seruo.ff.l.6.in prin. usq; ad § si debitori.

De muto,surdo & cæco.ff.l.73.in prin.

Si alij iussu mariti detur.ff.l.19.tt.5.l.14.in prin.

Si cũ tibi aut Titio dari promissa esset, Titio data fit.ff.l.59.in prin.

3 *Ex persona eius pro qua constituitur.*

De ea quæ nubere non uult.ff.l.58.in prin.

De serua, quam puto liberam, ff.l.59. § eius nomine.

4 *Ex re dotis nomine data uel constituta.*

De re aliena.ff.l.34.l.67.tt.5.l. 14.§ si fundũ.C.tt.12. l.13.

De re communi.ff.l.78.§ si fundus.C.tt.12.l.16.

De re quam à marito ex causa donationis accepit.C.tt.3.l.1.l.14.

De eo quod ei debet maritus,uide paulo inferius. uers.si marito acceptum,&c

De usufructu.ff.l.66.l.78.§ quòd si mulier.usq; ad § si fundus.lib.24.tt.3.l.57.tota.C.tt.12.l.18.

Si ususfructus domino proprietatis doti detur.ff. l.78.in prin.usq; ad § quod si mulier.

Si nulla certa species data sit.C.tt.11.l.j.

Si curatore promissa uendita,precium in dotem dedit.ff.l.61.§ iste autem.usq; ad fin.legis.

Quantum in dotem dandum.ff.l.60.l.61.in prin.l. 69.§ nuptijs.C.lib.j.tt.4.l.21.

De incerta quantitate uel nulla promissa, uel quãtum Titius fuerit arbitratus.ff.l.69. § gener. C. tt.11.l.j.l.3.

De uniuersis bonis.C.tt.12.l.4.lib.3.tt.30.

De æquanda dote,& antenuptiali donatione, uide j̃ de antenuptiali donatione.

De nomine. C.lib.4.tt.10.l.2.

5 *Ex causa propter quam dat uel constituit.*

Si per errorem,putans se debere,promiserit. ff.l. 46.§ fin.l.78.§ fin.

Si matrimonium,propter quod dos constituitur, consistere non possit.Inst.lib.j.tt.10. § si aduersus ea.ff.l.3.l.39.§ fin.l.68.lib.27.tt.6.l.11.§ fin. C. tt.3.l.20.in prin.

6 *Ex modo quo constituitur.*

Si mortis causa promittat.ff.l.76.

Si post mortem suam promittat.ff.l.20.l.76.

Si cum commodissimum erit.ff.l.79.§ fin.

7 Ex

7 *Ex specie & forma constitutionis.*

Si marito acceptum feratur, dotis constituēdę causa id quod debet. ff. l. 12. § fin. l. 25. l. 41. § acceptil. l. 43. tota. l. 44. § qui debitorē. l. 58. § si mulier. tt. 5. l. 14. § si fundum.

Si debitorem delegauit. ff. l. 59. § ex asse. l. 78. § final.

Si legatum uel hæreditatem dotis constituendæ causa repudiauit. ff. tt. 5. l. 14. § fi. tt. 3. l. 5. § si pater. repud. § sed etsi legatum.

Si pater filiæ suæ nomine marito legauit. ff. l. 48. § socer.

Si nulla uel inutilis stipulatio interuenit. C. tt. 11. l. 6. tt. 12. l. 6. tt. 13. in prin. usq; ad § & ut plenius.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si ante sponsalia pro ea quæ nubere non uult constituit. ff. l. 58. in prin.

Si dolo malo alteruter in dote danda sit circumuentus. ff. l. 6. § fin.

Si non adijcitur dotis uocabulum. ff. l. 23.

9 *Ex consequentibus.*

Si scriptum non interciderit, uel amissum sit. C. tt. 11. l. 6. tt. 12. l. 15. tt. 13. § & nemo putet.

Post constitutionem dotis pater non potest causam filiæ deteriorem facere. ff. l. 28. li. 24. tt. 3. l. 29. C. l. 7. tt. 14. l. 6.

Si res in dotem data, ab alio usucapta sit. ff. tt. 5. l. 16.

Si mulier post diuortium sciente uiro longo tempore in possessione rei dotalis fuerit. ff. l. 69. in prin.

Si res euicta sit, uide ī.

Si minor uiginti quinq; annis, qui fundum in dotem datum ex permutatione accepit, sit in integrum restituturus. ff. l. 62.

Si res perijt. ff. l. 56. in prin. uide insuper ī de periculo rei dot.

Si is qui dotem promisit, rem quam promisit, alij legauerit. ff. l. 29. uel uendiderit. C. tt. 12. l. 17. l. 22. l. 23.

Si mulier debitore dotis causa delegato, debitum ipsa exegerit. ff. l. 80. l. 83.

Si nuptiæ non sequutæ sunt. ff. l. 21. l. 22. l. 37. l. 41. in prin. l. 43. in prin. usq; ad § planè secutis. l. 68. lib. 2. tt. 14. l. 4. § j. uide paulo superius uers. si matrimonium propter quod, &c.

Si matrimonium sit solutum, uide ī de repetitione dotis.

Si is qui dotem constituit, soluēdo esse desierit. ff. l. 33. tota. l. 41. § si à debitore. l. 46. in prin. l. 49. l. 53. l. 71. tt. 2. l. 7. tt. 4. l. 6.

Si is qui pro filia dotem promisit, ante nuptias decesserit, uel filiam emancipauerit. ff. l. 44. in prin.

Si ea pro qua dos promissa est, ingrata extitit. ff. l. 69. § patrona.

II. De pactis dotalibus.

ff. lib. 23. tt. 4. C. tt. 14.

1 *An sit utile pactum dotale?*

C. tt. 13. § illud etiam generaliter. tt. 14. l. j. Distinguitur:

1 *Ex personis paciscentibus.*

Si pater pro filia dotem det, cum utroq;, tam cum patre quàm cum filia paciscendum est. ff. l. 7. l. 8.

Si extraneus pro muliere dotē det, an is sine muliere pacisci possit. ff. l. 20. § si extraneus.

De filiofamiliàs & filiafam. ff. l. 8.

2 *Ex re de qua pacti sunt.*

Pacta dotalia duplicia sunt. alia enim ad uoluntatem pertinent, alia ad ius. ff. l. 12. § ex pactis.

Ne dos exigatur, uel repetatur, &c. uide ī.

De dote permutāda, uide ī cap. prox. membr. quid ueniat.

Ne plus uel minus exigatur, ne ob res donatas uel amotas agatur, ne ob impensas necessarias agatur. ff. l. 5. l. 20. in prin.

Ne dos uel donatio ante nuptias amittatur, si iustè uel iniustè repudium missum sit. C. tt. 17. l. 8. § final.

Ne de moribus agatur. ff. l. 5.

Vt mulier quoquò iret, quoquò ueheretur, uiri sumptibus uteretur. ff. l. 26. § conuenit.

De reliquis, uide ī in suis locis.

3 *Ex tempore & modo.*

Si post nuptias pacta fiant. ff. l. j. in prin. l. 29. in prin.

Si nudum pactum sit. C. l. j.

4 *Ex consequentibus.*

Si pacto in tempus diuortij collato, diuortium factum non sit. ff. l. 3.

Si cum pœnam stipulata esset mulier, nisi pacto staretur, pœnam petierit. ff. l. 12. § si mulier.

2 *An & quæ actio hinc detur?*

De in factum actione. ff. l. 26. § conuenit.

De condictione. C. l. j.

3 *Quibus & aduersus quos detur actio uel exceptio ex pacto dotali?*

De hæredibus. ff. l. 20. § fin. l. 25.

De patre & filio alterutro tantum paciscente. ff. l. 7.

4 *Reliqua suis subiecta sunt locis.*

DE ACTIONIBVS QVAE MARITO dotis nomine competunt. Cap. 6.

I. DE PETITIONE DOTIS.

¶ *Causæ ex quibus dos peti potest.*

Si dos constituta uel promissa sit. Distinguitur:

Si conuenit, ne inuito promissore dos exigatur. ff. lib. 23. tt. 4. l. 32. § fin.

Si pater, ne se uiuo, ne ue constante matrimonio dos exigatur, pactus est. ff. tt. 4. l. 11.

Si postea conuenit, ne dos petatur. ff. tt. 4. l. 12. § cæterùm.

Si dos remissa sit. ff. lib. 24. tt. j. l. 21. § fin.

Si dos soluta sit, uide Distinctiones ſ cap. prox. membr. j.

Si mulier mortua sit, uel diuortium factum. ff. lib. 23. tt. 4. l. 25. lib. 24. tt. 3. l. 44. § Lucius. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

Si dos constante matrimonio uxori reddita sit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 20. l. 21. C. tt. 19. Nouell. c. 22. § porrò autem dotes.

De reliquis, uide ſ cap. prox. de dote danda.

Quibus

¶ *Quibus competit dotis petitio*

De marito & uxore, pro qua promissa dos est. ff. lib. 32. tt. 3. l. 48. § fin. C. tt. 11. l. 5.

De marito, & eo cui se solutum mulier promisit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 59. in prin.

De eo qui sustinet onera matrimonij. ff. lib. 23. tt. 3. l. 56. § ibi. § post.

¶ *Aduersus quos competit?*

De fideiussore dotis. ff. lib. 23. tt. 3. l. 55.

De debitore delegato, & uxore. ff. lib. 23. tt. 3. l. 59. § ex asse.

De muliere hærede promissori existente, & cohęredibus. ff. lib. 24. tt. 3. l. 44. § fin. lib. 23. tt. 3. l. 41. § final.

¶ *Quid ueniat in eam?*

De usuris. ff. lib. 23. tt. 3. l. 69. § mulier. § in domum. lib. 24. tt. j. l. 21. § si uxor. C. lib. 5. tt. 11. l. 2. tt. 12. l. 31. § præterea, usq; ad fin. legis. ff. lib. 44. tt. 4. l. 17. in prin.

De fructibus, uide ī de repetitione dotis.

De eo quod facere potest. ff. lib. 23. tt. 3. l. 84. lib. 24. tt. 3. l. 17. in prin. usq; ad § fin. l. 32.

De dote augenda & diminuenda, uide infrà cap. 9. membr. 5.

De dote permutanda, ut pecunia in rem & contrà. ff. lib. 23. tt. 3. l. 25. § fin. l. 26. l. 27 l. 50. tt. 4. l. 21.

Si certa quantitas promissa non sit, uel quod quātum ue illi arbitratus fuerit. C. tt. 11. l. 3. uide ſ ex re dotis nomine, &c. uers. de incerta quantitat. cap. prox.

Si illa aut illa res promissa sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 46. § si debitori. tt. 5. l. 9.

Si pater dotem pro filia dare promisit: utrum ex suis, an ex filiæ bonis dedisse intelligatur. C. lib. 5. tt. 11. l. 7.

De reliquis. ff. lib. 23. tt. 3. l. 62. tt. 4. l. 12. § si fundo. C. lib. 5. tt. 11. l. 4. tt. 12. l. 31. § præterea. Nouell. c. 39. in prin. usq; ad § alterum. uide insuper ī cap. prox. membr. quid ueniat.

¶ *Quando competat?*

Quando uoluerit petere, poterit. C. tt. 12. l. 31. § fin.

De tempore quo peti conuenit inter eos. ff. 23. tt. 4. l. 12. § ex pactis. l. 11. l. 20. § fin.

Si cum ita, commodissimum erit, promiserit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 79. § fin.

Si stipulatus sit, decem in anno proximo dotis nomine dari, ex quo tempore annus numerandus sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 48. in prin.

An soluto matrimonio competat, uide ſ uers. si mulier mortua sit, &c. cap. eod.

¶ *Quæ actio detur, & adfinia remedia.*

Ex stipulatu actio, uide ī cap. prox. membr. 8.

Empti actio si dotem æstimatam promisit. C. tt. 12. l. 10.

Hypothecaria actio: & ut res mulieris pro dote sint obligatæ. C. tt. 13. § & ut plenius. § & nemo putet.

II. DE ACTIONE DOTE EVICTA

1 *Causa, ex qua datur hæc actio.*

Si res dotis nomine data euicta sit. ff. li. 33. tt. 3 l. 16. in prin. l. 34. l. 69. § cum res. C. tt. 12. l. j.

Aduersus quos datur?

De socero, muliere & hæredibus illorum. ff. lib. 23. tt. 3. l. 34. § fin. C. tt. 12. l. j.

3 *Quæ actio detur?*

Ex empto; si res æstimata in dotem data sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 16. in prin. C. tt. 12. l. j.

De ex stipulatu actione, cōdictione, de dolo actione & in factum. C. tt. 12. l. j.

III. DE ACTIONE ET EXCEptione de impensis in res dotales factis.

ff. lib. 25. tt. j.

¶ *Causæ ex quibus datur.*

Si impensæ in res dotales factæ sunt. Inst. lib. 4. tt. 6. § item si de dote. uers. propter retentionē. Distingui tur:

1 *Ex causa impendendi, & ex re in quam impensum est.*

Impensæ aut sunt necessariæ, aut utiles, aut uoluptariæ. l. j.

De necessarijs impensis. Definitio. l. j. § necessariæ. l. 4. l. 14.

Species. l. j. § inter necessarias. l. 2. l. 3. l. 4. l. 14. l. 15. lib. 24. tt. 3. l. 7. § fin.

De utilibus impensis. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. l. 8. l. 10. l. 14. li. 23. tt. 5. l. 18.

De uoluptarijs. l. 7. l. 9. l. 10. l. 11. l. 14. C. tt. 13. § sed nec ob impen.

De stipendio & tributis ob dotalem fundum præstitis. l. 13.

Si ob tutelam necessariam rerum dotalium impēdit. l. 15. C. lib. 24. tt. j. l. 28. § si in pueros.

Si quærendorum fructuū causa, uel colendi agri causa, uel ad conseruandam ipsam rem & speciē impendit. l. 16. lib. 24. tt. 3. l. 7. § fin.

Si in sementem erogauit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 8. § fin.

Si in uestiarium seruis dotalibus numos dedit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 66. § seruis.

Si ut à latronibus necessarias mulieri personas redimeret, uel ut mulier uinculis aliquem de necessarijs suis uindicaret. ff. lib. 24. tt. 3. l. 21. tt. j. l. 28. § si quid in pueros.

Si in marmora cędenda impendit. ff. lib. 24. tt. 3. l. 7. § si uir in fundo. lib. 23. tt. 5. l. 18.

Si cum se cum communi diuidundo ageretur impendit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 78. § si fundus.

Si non in rem doralem, sed in aliam impendit. l. 2. § necessariæ. l. 5. § nam in pecunia.

Si in rem soceri impendit. ff. li. 24. tt. 3. l. 21. § & multo magis.

Si in pueros ex ancillis dotalibus natos impēdit. ff. lib. 24. tt. j. l. 28. § si quid in.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si donationis causa impendit. l. 11.

Si modicæ sint impensæ. l. 12. l. 15.

Si pactum de impēsis non repetendis interuenit. ff. lib. 23. tt. 4. l. 5. l. 20. in prin.

Si soluta dote impensæ non sunt deductæ. l. 5. § si dos.

De reliquis distinctionibus. ff. lib. 24. tt. 3. l. 7. in pr. l. 23. l. 66. § seruis.

¶ *Quid & quantum ueniat in eam?*

Dos, non corpus dotis, diminuitur. l. 5. in pr. lib. 23. tt. 3. l. 56. § quod dicitur.

Quan-

Quantum præstandum impensarum nomine. ff. lib.24.tt.3.l.7.in prin.

¶ *Quæ actio uel exceptio competat, & adfinia remedia.*

Ipso iure dotem minuunt impensæ. ff. lib.23.tt.3.l.56.§ quod dicitur.tt.4.l.5. § fin.
Manebit maritus in rerum detentione, donec ei satisfiat.l.5.in prin.
Doli exceptione seruabuntur.ff.lib.24.tt.3.l.23.
De conditione dote soluta impẽsis non deductis. l.5.§ si dos tota.
Mandati & negociorum gestorum. C.tt.13.§ sed nec ob impensas.
De deductione operis,uidẽ uersi. de uoluptariis cap.eod.

¶ *Euentus.*

Solutis impensis utrum dos uideatur creuisse, an uero ex integro dos fit.l.5.§ sed si impensas. lib. 23.tt.3.l.56.§ quid ergo si.

DE REPETITIONE DOTIS. ff.lib.24.tt.3.C.lib.5.tt.18.

Cap. 7.

Sequitur de iis actionibus quæ dotis nomine cõtra maritum competunt, ut est repetitio, dotis ex stipulatu.

I. *Genus & simile.*

Bonæ fidei iudicium est.C.tt.13.§ sed etsi non.
Rei uxoriæ actionis naturam habet.C.tt. 13. § sed etsi non.

II. *Causa ex quibus datur.*

Si solutum sit matrimonium,dos repetitur. Distinguitur:

1 Ex *causa ex qua solutum est matrimonium.*

Si culpa uxoris solutum sit matrimonium.ff. l.38. l.39.l.47.tt.2.l.11.in prin.lib. 48.tt.5.l. 11. § fin. C. tt.12.l.24.tt.17.l.7.l.8.§ nam mulier. § uirum etiã. Nouell.c.117.§ quia uerò quædam.
Si alio casu solutũ matrimoniũ fit, quàm in quem dotem sibi reddi stipulatus est.ff.lib.24.tt 3.l. 22. in prin.
Si cum mortua in matrimonio uxore dotem reddi stipulatus esset,diuortio uel morte uiri solutũ matrimonium.ff.lib. 23.tt.4.l.26.§ fin.
Si cum in mortem collata uxoris conditio esset, maritus & uxor simul perierint,ff.lib.34.tt. 5. l. 11.§ penult.
Si cum in mortem collata conditio esset, uir uel uxor in fraudem stipulantis repudium miserit. ff.lib.24.tt.3.l.59.tt.2.l.5.C. tt.17.l. 3.Nouell. c. 22. § præterea autem & aliud. usque ad § quod autem.
Si ita soluto matrimonio , uel si quo casu Titia tibi nupta esse desierit,dotem reddi stipulatus fit, ad omnẽ casum pertinet.ff.l.56.lib. 50. tt. 16. l.240.
Si mulier apud hostes sit:item si apud hostes decesserit.C.tt.18.l.5.
Si morte mariti solutum fit matrimonium. C. tt. 18.l.11.
Si mulier seruo nupserit,quem putabat liberum, & ideo solutum fit matrimonium.C.tt.18. l.3.
De reliquis,uidẽ cap.4.lib.eod.

2 Ex *antecedentibus.*

Si nullum pactum,item nulla uel inutilis stipulatio de reddenda dote interuenit.C.tt.3.l.12.tt.12. l. 6. l. 24. tt. 13. l.1.§ rei uxoriæ.§ illo procul dubio.
Si non omnes qui repetere dotem possunt, & à quibus repeti potest,pacti sunt.ff.lib.23.tt.4.l.1.
Si ut alij reddatur,conuenit.ff.lib.23.tt.4.l.9.l.26.§ filia.C.tt.12.l.19.
Si ea quæ in dotem data sunt,non sibi reddi,sed sequi & ad se pertinere stipulatus est. C. tt. 12. l.8.
Si stipulata est cum moriatur, partem dimidiam dotis,cui uelit,relinquere.C.lib.8.tt.38.l.4.
Si pactum de retinenda & non reddenda dote interuenit.ff.lib.23.tt.4.l.3.l.12.in prin.l.16.l.24.l.26. in pr. § uir dotem. § cum inter.l.27.l.30.C. tt. 12. l.18.tt.13.§ illo procul dubio.tt.14.l.3.l.6.l.9. l. 10. tt.3.l.19.§ pactis.uide insuper i cap.9. uersi. de æquanda dote.lib.eod.
Si nulla instrumenta interuenerint. C. tt. 13. § & nemo putet.
Si dos non sit numerata.ff.l.30.l.33.l.44. § Lucius. l.49.in prin.l.52.C.tt.15.lib.4.tt.30.l.14.§ sed quoniam.Nouell.c.100.
Si nullam uel minorem dotem mulier dedit,quæ dotem stipulata est.ff.lib.45.tt.i.l.21.

3 Ex *consequentibus solutum matrimonium.*

Si mulier post diuortium reuersa fuerit, uel aliud matrimonium inter easdem interuenit.ff.l. 19.l. 42.§ fin.lib.23.tt.3.l.13.l.30.l.31.l.40.l.63.l.64.l.68. l.69.§ usuras.tt.2.l.33.tt.4.l.26.§ fin.l.27.l.29.§ Titius.lib.24.tt.2.l.3.lib.50.tt.17.l.48.
Si mulier postea alij nupsit.ff.l.30.in prin.
Si liberi ex matrimonio superstint.ff.l.48.lib. 23. tt. 4.l.2.l.24.l.26.in prin.usq; ad § conuenit.l.30.C. tt.19.l.i.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si ususfructus in dotem datus sit,uide ẽ cap.5.lib. eod.uersi.de usufructu.
Si mulier cũ marito debitore pacta sit,ut quod debet in dotem habeat.ff.lib.23.tt.3.l. 12. § fin. uide insuper ẽ d.cap.5.uersi.si marito acceptum.
Si liberta patrono nupta,ei dotem dedit.ff.lib. 24. tt.3.l.35.
Si maritus ius retinẽdi habuerit, uide i membr.5. uersi.de compensat.
Si is qui dotem dedit, stipulatus q; est, ante illam, uel simul cum illa pro qua dedit, uel cum illo cui dedit, decesserit. ff. lib.23.tt.4.l.23.lib.34.tt.5. l.18.
Si res dotalis interijt. ff. lib. 23. tt. 3. l.14.l.15.l.56.in prin.lib.24.tt.3.l.66.in prin.l. 26. uide insuper i de periculo dotis.
Si maritus debitori dotis accepto tulerit.ff.l.66.§ si uir.lib.23.tt.3.l.36.l.37.l.38.l.49.
Si seruos dotales maritus manumisit. ff.l.24.§ si uir uoluntate.l.61.l.62.l.63.l.64.l.65.li.48.tt.10.l. 14.§ maritus.
Si res aliena in dotem data sit,ea q; euicta.ff.l.11. l. 49.§ fin.
Si seruus dotalis in fuga sit.ff.l. 25. § si qui dotalium.
Si uir post traditionem literis ad uxorem missis declarauit,prædium dotis nõ fore.ff.lib.23.tt.5. l.15.
Si maritus bonis cesserit,uel soluendo esse desierit,uide i de priuilegio dotis.membr.8.cap.eod.

Si maritus uxori quædam reliquerit. ff.l. 46. lib. 31.l.55.C.tt.13.§ sciendum itaq;.
Si mulier à marito hæres sit instituta.C.tt.13.§ igitur & in sequent.
Si pater uxoris à marito hæres sit institutus . ff. l. 44.in prin.
Si per mulierem stet quo minus dotem recipiat. ff.lib.24.tt.3.l.9.
Si maritus dotem reddere nõ possit.ff.l.25.§ maritum.
Si mulier marito uel alijs res dotales legauerit, uel seruos dotales manumisit.ff.lib.23.tt. 4.l.29. § si mulier.
Si pater accepto tulerit marito dotẽ,uide ẽ cap.5. uersi.post constitutionem,&c.
Si pater cum dedisset dotem,eam q; alij reddi stipulatus esset, postea testamẽto prohibuerit illum petere.C.tt.12.l.19.
Si cum mulier ita ut de dote testari posset, sibi reddi stipulata esset, testata non est. C. tt. 12. l.25.
Si mulieri alius sit delegatus.ff.l.22.§ si mulier.

Si dos soluta uel reddita sit. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si filiæfamiliâs reddita sit.ff.l.20. § fin.l.22.in prin. lib.23.tt.3.l.24.ff.lib.46.tt.3.l.65.
Si filia sine patre egerit, ei q; dos sit soluta. ff.l.3.l. 22.§ si patri § si soluto.l.29. § fin.
Si curatori filiæ eius uoluntate reddita sit. ff. lib. 46.tt.3.l. 65.
Si patri non consentiente filia dos soluta sit. ff.li. 23.tt.3.l 28.lib. 24.tt.3.l.4.l.22. § si pater. l. 37. lib. 31.l.35.§ qui inuita. ff.lib 46.tt.3.l.34.§. si gener. uide insuper paulo inferius membr . 3 . uersi si pater sine consen. &c.
Si constante matrimonio mulieri dos reddita sit. ff.lib.23.tt.3.l.73.l.85.lib.24.tt.3.l.20.
De reliquis distinctionibus,uide ẽ cap.5. de dote danda,&c.item paulo inferius de dote profecticia.

SVBDISTINCTIONES GENERALES *eorum casuum, quibus maritus dotem retinet.*

Si culpa uiri dissolutũ sit matrimonium. C.tt.17. l.8. § fin uerò causam. § fin autem aliter. Nouell. c.117. § quia uerò quædam. uersi. si autem & uir.
Si maritus uxorem occiderit. ff.lib.24.tt.3.l. 10. § fin.
Si maritus mortem uxoris non defendit . ff. lib. 34.tt.9.l.20.

III. *Quibus datur?*

De eo qui dotem dedit, eius q; hæredibus : item de muliere pro qua dos data est, eius q; hæredibus.ff.lib.23.tt.3.l.43.§ planè secutis. l.66.lib. 24.tt.3.l.22. in prin. l.29. § fin. C.tt.12.l.6.l.31. in prin. usq; ad § similiq; modo. tt. 13. § accedit ei & alia.tt.14.l.9.§ fin.
De patre qui dedit dotem , uide paulo inferius.
De patre & auo qui dedit dotem pro nepte.ff.li. 23.tt.3.l.79.in prin.lib.37.tt.6.l.6.
De eo qui dotem sibi reddi stipulatus est. ff. l. 2. in prin.usq; ad § uoluntatem. lib. 23.tt.3.l.72. § fin.C.tt.12.l.2.l.19.

De eo cui reddi dotem is qui dedit pactus est, & eo qui dedit.ff.lib.23.tt.4.l.23.l.26.§ filia.C.tt.12. l.19.l.26.tt.14.l.4.l.5.l.7.lib.8.tt.39.l.3.
De fratre patris dotẽ dantis,cui dotem tanquam hæredi suo reddi pactus est, & filijs postea susceptis hæredibus relictis. ff.lib.2.tt. 14.l. 40. § fin.
De eo qui pacto de reddenda dote non interfuit ff.lib.23.tt.4.l.1.§ fin.
De hæredibus.C.tt.13.§ maneat.
De hæredibus eius qui dotem dedit . C . tt . 12 . l. 6.
De hæredibus patris defuncti & filia.ff.lib.34.tt. 3.l.31.§ si uoluntate.l.45.l.66.§ filiafam. C.tt.13. § uideamus igitur.§ & hoc ex rei.
De hæredibus mulieris.C.tt.18.l.5.
De fisco bonis publicatis. ff.l.24.§ fin. lib.23.tt.4. l.26.§ fin.C.tt.18.l.2.
De minore uigintiquinq; annis,C.tt.12.l.28.
De curatore patris.ff.l.22. § si soluto.

¶ *De dote profecticia.*

Patri repetitio dotis quam pro filia dedit competit,etiamsi eam sibi reddi stipulatus non sit, dicitur q; ea dos profecticia.ff.lib. 23.tt.3.l.5.in pri. l.6.in prin.li.24.tt.3. l.2.§ j.C.tt.13.§ extraneum. tt.18.l.4. Distinguitur:

1 Ex *persona dantis dotem.*

De patre filiofamiliâs. ff.lib.23.tt.3.l. 5. § si filiusfam mutuatus.§ si filiusfamiliâs dotem.
De patre adoptiuo . ff. lib. 23. tt. 3. l. 5 . § adoptiuum.
De procuratore uel negociorum gestore patris uel alio iussu patris dante. ff.lib. 23. tt. 3. l. 5. in prin.
Si alius dederit patri donaturus.ff.lib.23.tt.3.l.5.§ quid si quis.
De curatore furiosi,prodigi patris,&c. ff. lib. 23. tt.3.l.5.§ sed etsi curator.
Si auus dederit, an uideatur à patre profecta . ff. lib.23.tt.3.l.79.
Si prætor uel præses ex bonis patris captiui dotem decernat. ff.lib. 23. tt. 3. l. 5. § sed etsi curator.
De matre.ff.lib.23.tt.3.l.5.§ hoc in matre.

2 Ex *persona eius pro qua dedit.*

Si pro filia emancipata dedit. ff.lib.23.tt.3.l. 5. § si pater pro.

3 Ex *re data.*

Si rem uxoris suæ uel alienam dedit. ff.lib.23.tt.3. l.5.§ hoc in matre.l. 6. § si pater. l. 81. C. tt. 12. l. 14.
Si rem quam antea filiæ donauerat. ff. lib.23.tt.3. l.51.
Si pecuniam quam ipse filiusfamiliâs mutuam accepit.ff.lib.23.tt.3.l.5.§ si filiusfam.mutu.

4 Ex *causa ex qua dedit.*

Si nõ ut parens dedit,sed quia debebat filio, iussu eius dedit. ff.lib.23. tt. 3. l. 5. § si pater pro filia.
Si pater curator filiæ iuris sui effectæ,dotẽ pro ea constituit.ff.lib.23.tt.3.l.5.§ Papinianus.
Si pater ei qui dotem promisit, hæres extiterit & soluerit.ff.lib.23.tt. 3.l.5.§ fin.
Si quis patri certam quantitatem dederit uel do-

nauerit ut eam pro filia in dotem daret .ff. lib. 23.tt.3.l.5. ʃ ſi quis certam.
Si pater iuſſus ab uxore pecuniam, quam ei debebat, pro filia in dotem dederit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 82.
Si pater pro alio dotem promittente fideiuſſerit, & ex ea cauſa ſoluerit. ff.lib.23.tt.3.l.5. ʃ ſi pater non.

5 *Ex ſpecie ſeu modo quo dotem dedit pater.*

Si hæreditatem uel legatum dotis conſtituendæ cauſa repudiauerit pater.ff.lib.23.tt.3.l.5.ʃ ſi pater repud. ʃ ſed etſi legatum.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si pater dotem promittens, fideiuſſorem uel reũ dederit.ff.lib.23.tt.3. l.5.ʃ ſi pater non.
Si pater dotem ſibi reddi ſtipulatus ſit. C.tt. 12. l. 6.ff.lib.24.tt.3.l.29.in prin.
Si uoluntate filiæ alij reddi promiſſa ſit.ff. lib.24. tt.3 l.2. ʃ item ſi uoluntate.
Si cum in certum caſum pater dotem ſibi reddi ſtipulatus eſſet,alio caſu ſolutum ſit matrimonium.ff.lib.24 tt.3.l.22.in prin.l.59.tt.2.l.5.
Si filia apud hoſtes non in poteſtate patris deceſſerit.ff.lib.24.tt.3.l.10.in prin.
Si dos filiæ ſoluta ſit, uide paulo ſuperius mẽbr. 11.uerſ.ſi filia ſine patre egerit, &c.
Si pater deportatus ſit,uel damnatus.ff.lib.24.tt. 3.l.42.in prin.
Si pater mortuus ſit,uide paulo ſuperius.uerſ.de hæredibus patris defuncti, & filia.
Si pater ſine conſenſu filiæ dotem repetat . ff. lib. 23.tt.3.l.28.lib.24.tt.3.l. 2. ʃ j. uſque ad fin. legis. l.3.l.4.l.22. ʃ eo autem. uſque ad ʃ ſi maritus. ʃ item pater furioſæ. l.34.l.40. C.tt.13. ʃ & hoc ex rei. tt.18.l.2.l.7.l.10.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De eo cui dos tradita eſt, & marito.ff.l.22.ʃ tranſgrediamur. uſq; ad ʃ fin. lib.23.tt.3.l.59. in prin. l.19.
De patre mariti filiſfamiliâs.ff.l.22.ʃ tranſgrediamur. l. 25.in prin.l.53.C.l.10.
De fideiuſſore.ff.lib.23.tt.3.l.55.C.tt.20.
De ſucceſſoribus. ff.lib.23.tt.3.l.10.lib.31.l. 55. C.tt. 13.ʃ cautione uidelicet.tt. 18.l.9.
De fiſco mariti bonis publicatis. ff.l.31.in prin.C. tt.18.l.2.

V. *Quid & quantum ueniat in hanc actionem.*

De commodo,& eo quod doti acceſsit. ff. lib.23. tt.3.l.10. ʃ ſi prædijs. l. 75. ʃ fin. C.tt.12.l.10.tt.13. ʃ ſed etſi nouiſsimè.
De fructibus dotis.ff.lib.23.tt.3.l.7.in prin.uſque ad ʃ ſi res in dotem. l.47.tt.4.l.4.l.28. l. 31. tt. 5. l.18.lib.22.tt.j.l.38.ʃ ante matri. lib.24..tt.3.l.5.l.6. l.7.ʃ Papinianus.uſq; ad ʃ fin.l.8.ʃ fin.l.9.l.11.l. 25.ʃ fin.l.31.ʃ fin.l.42.ʃ fructus.l.67.C.tt.12.l.20. tt.13. ʃ fin autem ſuperſederit.ʃ fœtus autem. ʃ ſed & nouiſsim.tt.14.l.2.fructus ſunt deductis impenſis.ff.l.7.in prin.
De partu & fœtu rei dotalis.ff.l.7.ʃ non ſolùm.l. 31.ʃ fin.l.66.ʃ mancipia.lib.23.tt.3.l.10.ʃ ſi ſerui. l.18.l.58.ʃ fin.l.69.ʃ fin. tt.4.l.21. C.tt.13. ʃ cumque ex ſtipul.tt.18.l.j.
De uſufructu qui proprietati in dotem datæ acceſsit.ff.lib.23.tt.3.l.4.
De ijs quę per ſeruum dotalem ſunt adquiſita.ff. l.31.ʃ fin.lib.29.tt.2.l.45. in prin. C.tt.13.ʃ cumq; ex ſtipul..
De eo quod ſeruo dotali legatum uel donatum eſt.ff.lib.23.tt.3.l.47.l 65.
De lapidibus & gemmis in fundo cæſis, nec exportatis.ff.l.7.ʃ ſi uir in.
De commodo lapidicinarum.ff.l.8.
De theſauro inuẽto.ff.l.7.ʃ ſi fundum.
De mercede ex prædijs locatis. ff. lib.23.tt.4.l.22. uide paulo ſuperius,uerſ.de fructibus.
De uſuris. ff.l 42.ʃ uſuras.tt.j.l.28.ʃ fin. lib.23.tt.3. l.69.ʃ mulier.ʃ uſuras.l.77. lib. 17.tt.j.l. 60. ʃ ſi inter.C.tt.13.ʃ fin autem ſuperſederit.
De re ex dotali pecunia comparata. ff.lib.23.tt.3.l. 54.C.tt.12.l.12.
De eo quod maritus doti de ſuo adſcripſit. C.tt. 15.l.2.
De re & rei æſtimatione, & utrum iuſta an iniuſta æſtimatio ſit præſtanda. ff.l.50.lib.23.tt.3.l.10. ʃ fin.l.11.l.12. in prin. uſq; ad ʃ fin. l.17.ʃ fin.l.39. in prin.tt.4.l.32.lib.24.tt.j.l.7.ʃ ſi maritus. C.tt. 12.l.5.l.10.l.21.tt.18.l.j.l.6.tt.3.l.14.
Si fundo æſtimato in dotem dato, conuenit ut quanto pluris, uel ſine pluris ſiue minoris uenierit,precium in dotem ſit. ff.lib.23.tt.4.l.12. ʃ ſi fundo.uſq; ad ʃ fin.legis.l.13.
Si acceptilatione dos ſit cõſtituta, utrum dos an ipſa obligatio ſit reſtituenda. ff.lib.23.tt.3. l. 43. ʃ ſecundum quæ. uſq; ad finem legis.
De dote permutata,uide ſ cap.6. membr. j. uerſ. de dote permutanda.
De eo quod plus quàm in dotem dedit,ſtipulata eſt mulier.ff.lib.45.tt.j.l.21.
De eo quod facere poteſt. ff. lib.24.tt.3.l.12. 13. 14. 15.in prin.l.16.17.ʃ fin.l.18.l.28.l.32.l.36.l.43.l.53.l. 54.lib.3.tt.3.l.34. in prin. C. tt. 13. ʃ cum autem in ex.tt.18.l.8.
De in litem iurando.ff.l.25.ʃ maritum.
De ſeruitute quæ prædio dotali debebatur amiſſa.ff.lib.23.tt.5.l.7.
Si maritus ſeruum dotalem uoluntate mulieris manumiſit,quid ueniat,uide ſ membr.11.ex reliquis contin.uerſ.ſi ſeruos dotales.
Si uſusfructus in dotem datus ſit,quid ueniat:uide ſ cap.5.uerſ.de uſufructu.
De peculio, & de in rem uerſo,uide ſ membr. 4. uerſ.de patre.
De lucranda parte dotis,& antenuptialis donationis. C.tt.14.l.9.l.10. Nouell.c.22.ʃ quod autem ſuper. uide j de antenuptiali donatione, uerſ.de æquanda dote.
De compenſationibus & retentionibus. ff.l.15. ʃ hæredi.l.24.ʃ ſi uxor.l.25.in prin.l.28.l.42.ʃ fructus.ʃ uſuras.l.66.ʃ ſeruis.uſq; ad ʃ filiafam.tt. j.l.53.ʃ res.l.66.ʃ fin.C.tt.13.ʃ maneat. uſq; ad ʃ illo proculdubio. tt. 21. l. j. ff. lib. 46. tt. 3. l. 48.
De impenſis deducendis , uide ſ cap. prox. membr. 4.
De reliquis. ff.l.31.ʃ ſi pater.ʃ cum patri. l.49. in prin. l.56.l.66. ʃ mulier. ʃ uxor. l.67.lib.23. tt. 3.l.16.l.32.l.44.ʃ fin. l.45.l.52.l. 57. l. 69. ʃ mulier.l.72.in prin.l.78.ʃ ſi fundus.uſque ad ʃ fin.

tt.4.l.28.l.29.ʃ fin. l.30.tt.5. l. 8. C.tt.12.l.8.tt.18.l. 10.

VI. *Quando & quamdiu detur?*

An etiam conſtante matrimonio. ff.l.24. in prin. ʃ ſi exhæredato. l.65.lib.23.tt.4.l.11. C.tt.12.l.29. tt.17.l.j.tt.18.l.7.lib.6.tt.20.l.5.
De tempore quo reddi pactum eſt. ff.lib.23.tt. 4. l.14.cum quinque ll.ſequentib. lib.2.tt.14.l.27.ʃ quod & in ſpecie.l.7.ʃ utputa.
Dotis cauſa perpetua eſt. ff.lib.23.tt.3.l.j.lib.24.tt. 3.l.j.
Quando tempus currere incipiat? ff. lib. 23. tt.3.l. 43.ʃ fin.C.tt.12.l.30.ʃ omnis autem. tt. 13.ʃ exactio autem. lib. 7.tt.39. l. 7. ʃ illud autem pluſquam.

VII. *Euentus.*

De cautione ab actore præſtanda. ff.l. 24. ʃ ſi qui dotalium.l.55.
De cautione à reo præſtãda,de dote poſt certum tempus ſoluẽda.ff.l.24.ʃ quoties.ʃ ſiue autem. ʃ ſi uir uoluntate.l.25.ʃ maritum.ʃ fin.
Quibus iudicati actio cõpetat:de hęredibus patris,& uxore.ff.l.31.ʃ ſi uoluntate.

VIII. *Quæ actio competat: & adſinia remedia?*

De rei uxoriæ actione. C. tt.13.in prin.uſq; ad ʃ & ut plenius.ʃ & nemo putet.
De actione ex ſtipulatu. C. tt.13.in prin. uſq; ad ʃ & ut plenius.
De præſcriptis uerbis actione. C.tt.12.l.6.
De rei uindicatione. C. tt.12.l.30.
De condictione indebiti. ff.l.41.
De uindicatione & conditione dotis,nuptijs nõ ſecutis,uide ſ cap.j.in fin.lib.eod.
De negociorum geſtorum actione. ff.lib.2.tt.5.l. 34.in prin.
De actione hypothecaria, & de priuilegio dotis in rebus mariti. ff.l.22.ʃ fin.lib.42.tt.6.l.2. ʃ fin. l.3.l.4. in prin. C.tt.12.l.9.l.29.l.30. tt.13. ʃ & ut plenius.ʃ & nemo. tt.3.l. 19. ʃ iura hypothecarum. lib. 7.tt.74.l.j.lib.12.tt.63.l.3.lib.8.tt.18.l.10. l.12.lib.4.tt.29.l.11.l.21. Nouell. c.39. in prin. uſq; ad ʃ alterum c.91.in prin. uſq; ad ʃ ſed & illud. c.97.ʃ cæterum ſi mulier.ʃ his conſequẽs. cum ſequentib.c.109.
De bonis mariti,uxori pro dote non addicendis. C.tt.22.
De ingredienda poſſeſsione inuito marito. C.tt. 18.l.9.
De exceptione. ff.lib.23.tt.4.l. 25. C. tt.12. l. 29. in prin.

IX. *Vbi & apud quem iudicem detur.*

ff.lib.5.tt.j.l.42.l.65.

RELIQVA DOTIS IVRA. Cap. 8.

1 DE ACTIONE ADVERSVS *maritum ex delictis eius circa dotem.*

¶ *Cauſæ ex quibus datur.*

Si maritus fundum deteriorem fecerit. ff. lib. 24. tt.3.l.7.ʃ ſi fundum.l.25.ʃ ſi poſt.l.51.
Si ſeruitutem prædio dotali debitam amiſerit. ff. lib.23.tt.5.l.7.
Si non impenderit in rem dotalem. ff. lib. 25. tt. j l.4.
Si ſæuus fuerit in ſeruos dotales. ff. lib .24. tt. 3. l. 24.ʃ ſi maritus.
Si fundum alienauerit,uide paulo inferius.

DISTINGVITVR:

De dolo, culpa & diligentia à marito præſtanda. ff.lib. 23.tt.3.l.17. in prin.l.46.in prin.ʃ traditione. tt.4.l.6.lib.24.tt.3.l.9.l.18.ʃ licet in l. 24. ʃ ſi maritus.l.25.ʃ maritum.l. 66.in prin.l.67.
Si res poſt diuortium deteriores ſint factæ.ff.lib. 24.tt.3.l.25.ʃ ſi poſt.
Si inſulam ruentem non fecerit, eaq; poſtea ſit deuſta.ff.lib.24.tt.3.l.4.

¶ *Aduerſus quos datur?*

De patre mariti. ff.lib.23.tt.3.l. 72. ʃ in rebus dotalibus.

¶ *Quid ueniat in eam?*

De in litem iurando. ff. lib. 24. tt. 3. l. 25. ʃ maritum.
Quanti mulieris intereſt impenſas eſſe factas. ff. lib.24. tt.3.l.4.

¶ *Adſine remedium.*

Si maritus qui ſeruitutem debitam amiſit,non ſit ſoluendo. ff. lib. 23. tt. 5. l. 7. ʃ quòd ſi maritus.

II. DE ALIENATIONE FVNDI *dotalis à marito facta.*

ff.lib.23.tt.5.

¶ *Alienatio fundi dotalis à marito facta inutilis eſt, competitq; mulieri uindicatio.*

Inſt. lib.2.tt.8. in prin. ff.lib.41.tt.3.l. 42. Diſtinguitur:

1 *Ex perſona alienantis.*

De dominio mariti.l.2.
De hærede mariti.l. j. ʃ fin.
De fiſco ad quem fundus dotalis peruenit. l. 2.
De ſponſo.l.4.

2 *Ex re alienata.*

De prædio dotali tam urbano quàm ruſtico. l.13. in prin.
De fundo ſeruo dotali legato.l.3.
De ſeruitutibus fundo debitis.l.5.l.6.l.7.
De parte prædij in dotem data.l.13.in prin.

3 *Ex antecedentibus.*

Si illam aut illam rem in dotem dedit: uel cum illam aut illam rem maritus deberet, id quod debet ei in dotem datũ ſit: & altera res ſit alienata.l.9.l.10.
Si fundus æſtimatus in dotem datus ſit.l. 11. tt. 13. ʃ licet enim Anaſtaſiana.tt.23.l.j.
Si uxor alienationi conſenſerit. Inſt. lib.2.tt.8. in prin.C.tt.13.ʃ & cum lex Iulia.uſq; ad ʃ illud etiam. Nouell. c.61. ʃ neque qui per.ʃ & multo amplius.
Si ſocer conſenſit.l.12.

4 *Ex ſpecie alienationis, & cauſa.*

Si hypothecæ nomine obliget. C. tt.13. ʃ & cum lex Iulia.
Si manumiſit ſeruum dotalem.C.tt.12.l.3.
Si iure hæreditario uel per uniuerſitatem prædiũ ad alium tranſit.l.j.ʃ fin.

Si quod maritus damni infecti nomine nõ caueb.at, uicinus in possessionem sit missus, l. j. in prin.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si soluto matrimonio alienatio facta sit. l. 12.
Si uxori nulla de dote competat actio, l. 3.
Si dos postea mariti lucro cessit. l. 17. ff. lib. 41. tt. 3. l. 42.
Si dominium dotis marito non sit quæsitum. l. 13. § dotale.
Si maritus uxore hærede instituta fundum legauit. l. 13. § fin.
Si maritus uxori legatum dedit. ff. de leg. 2. l. 79. § qui dotale.

¶ *Quibus competat dotis uindicatio?*

De hæredibus. l. 13. § hæredi.

¶ *Quæ actio competit?*

Rei uindicatio. C. tt. 12. l. 30.

III. RELIQVA DOTIS IVRA.

Dos in bonis & dominio mariti est. ff. lib. 23. tt. 3. l. 7. § si res. usq; ad § fin l. 8. l. 9. in prin. usq; ad § dotis autem. l. 69. § fin. l. 75. tt. 5. l. 13. § dotale. li. 50. tt. j. l. 21. § idem respondit. la 3. C. tt. 12. l. 30. § j. C. lib. 3. tt. 32. l. 9.
An mulier uel is qui dotem dedit, eam alienare possit? ff. lib. 23. tt. 3. l. 29. C. tt. 12. l. 17. l. 22. l. 23.
Maritus seruandæ dotis causa satisdare non tenetur. C. tt. 20.
Bona mariti pro dote sunt obligata, præferturq; uxor in ea reliquis creditoribus. uide paulo superius cap. prox. membr. 8. uers. de actione hypothecaria.
De periculo rei in dotem datæ, cuius sit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 10. tot. l. 11. l. 12. § si mulier. § cæterùm. l. 14. l. 15. l. 35. l. 42. l. 46. in prin. § traditione. l. 53. l. 71. tt. 4. l. 6. l. 21. l. 29. in prin. lib. 24. tt. 3. l. 51. l. 66. § fin. C. tt. 12. l. 10. tt. 13. § sed & nouissimi.
Maritus fundo dotali seruitutes imponere non potest. ff. lib. 23. tt. 5. l. 5.
De actionibus de re dotali à marito excipiendis, aliisq; oneribus rei dotalis sustinendis. ff. lib. 23. tt. 3. l. 72. in prin. C. tt. 12. l. 27.
Maritus cui fundus communis in dotem datus est, ad communi diuidundo iudicium prouocare non potest: ipse prouocari potest. C. tt. 23. l. 2.
Cui competit actio, re dotali direpta. C. tt. 12. l. 11.
Seruus dotalis hæres institutus, utrum mariti an uxoris iussu adire debeat? ff. lib. 24. tt. 3. l. 55.
Dos donatio est. C. tt. 3. l. 20. § ideo enim.
Reipub. interest mulieribus dotes saluas esse. ff. lib. 23. tt. 3. l. 2 lib. 24. tt 3. l. j.
Dotis causa semper & ubiq; præcipua est. ff. lib. 24. tt. 3. l. j.
Dos matrimonio cohærens, oneribus eius & liberis communibus confertur. ff. lib. 49. tt. 17. l. 16. in prin.
De dote & antenuptiali donatione seruanda liberis, uide ſ cap. 3. membr. 3. lib. eod.
Parentes tenentur dotare liberos, uide j cap. 13. membr. 4. uers. de dotando. lib. eod.
Curatores debent dare dotem. C. tt. 4. l. 25. lib. j. tt. 4. l. 21.

DE DONATIONE ANTE uel propter nuptias. C. lib. 5. tt. 3. Cap. 9.

Hactenus de dote: sequitur de antenuptiali donatione.

1 *Nomen, & nominis ratio.*

l. 20. in prin. Inst. lib. 2. tt. 7. § est & aliud genus.

II. *Non est simplex donatio, sed specialis.*

l. 20. § j. uers. quia quasi antiph. § sancimus, uers. ut non simplices. Nouell. c. 119. in prin.

III. *Simile.*

Doti similis est, paribusq; passibus ambulat dos & donatio, eademq; utriusq; pacta sunt. l. 20. § ideo enim antiqui. § si igitur dote. usque ad § fin. Nouell. c. 23. § eaq; pœna tam.

IIII. *An sit utilis & legitima?*

Distinguitur:
Si minor uiginti quinq; annis donauerit consentiente curatore. C. tt 12. l. 28.
Si nuptiæ, propter quas donatum est, consistere non possint, uel secutæ non sunt. l. 2. l. 5. l. 10. l. 15. l. 16.
Si sponsus ab hostibus fuit interfectus. l. 11.
Si ea lege donauit, ut tũc adipiscatur dominium sponsa, cum secutæ sunt nuptiæ. l. 4.
De æquanda dote & antenuptiali donatione l. 20. § si igitur dote. tt 14. l. 9. l. 10. Nouell. c. 22. § quod autem supereſt. c. 97. in prin. usque ad § sed & aliud.
Si non adijciatur donationis nomen. ff. lib. 23. tt. 3. l. 23. C. tt. 3. l. 6. l. 20. § si igitur dote.
De insinuanda ea donatione. l. 17 l. 20. § similiq; modo. Nouell. c. 119. § siue igitur. usq; ad § sed & hoc per. c. 127. § illud quoq;.
Si ante sponsalia & ante nuptias donauit. l. 8.
Si in die nuptiarum. l. 6. ff. lib. 24. tt. j. l. 27. l. 66. § uirgini.
Si constante matrimonio donauit. l. 19. l. 20. Inst. lib. 2. tt. 7. § est & aliud.
Si rescriptum principis contra donationẽ sit impetratum. l. 9.
Si uir in causa dotis ab uxore falsus est. l. 3.
Si uxor dotem non dederit, uel nõ omnem. Nouell. c. 2. § illud quoq;. c. 91. § sed & illud. usq; ad § fin.

V. *Euentus.*

De non alienanda re donata à marito. l. 8. Nouell. c. 61.
An sponsa à creditoribus mariti de rebus donatis conueniri possit. l. 13.

¶ *De petitione antenuptialis donationis ab uxore faciendæ.*

1 *Quid ueniat in eam?*

De augenda & minuenda tam dote quàm antenuptiali donatione. l. 19. l. 20. § fin. Nouell. c. 22. § quæ uerò dotium. c. 39. § cæterùm in omnibus his. c. 97. § sed & aliud. usq; ad § his consequens est.

2 *Quando*

2 *Quando competat?*

An constante matrimonio. C. tt. 12. l. 29. Nouell. c. 97. § si uerò sub potestate.
An soluto matrimonio. Nouell. c. 61. § unde hoc ita.

¶ *De repetitione antenuptialis donationis à marito faciendæ.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si nuptiæ non sint secutæ, uide paulo superius, uers. si nuptiæ propter quas, &c.
Si solutum sit matrimonium.
Distinguitur:
Si culpa mariti solutum sit. C. tt. 17. l. 8. § sin uerò causam. § item si pater. c. 117. § quia uerò quædam. uers. si autem & uir.
De reliquis distinctionibus ex causa soluti matrimonij, uide ẽ cap. 3. lib. eod.

2 *Quibus datur?*

De sponso, & eo qui pro sponso donauit. C. tt. 12. l. 31. § similiq; modo.
De hæredibus. l. 7.

3 *Quid ueniat in eam?*

De lucranda parte donationis, uide paulo superius, uers. de æquanda dote & antenupt.

DE DONATIONE INTER uirum & uxorem. ff. lib. 24. tt. j. C. lib. 5. tt. 16. Cap. 10.

¶ *Qua ratione & quo iure prohibita sit huiusmodi donatio.*

ff. l. j. l. 2. l. 3. in prin. l. 31. § quod legaturus. C. tt. 3. l. 20. § simplices. Nouell. c. 74. § illud quoque melius.

¶ *An sit inutilis huiusmodi donatio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona donantis, & eius cui donatur.*

Si sponsus sponsę donet, uel contrà. ff. l. 5. in prin. l. 32. § si sponsus. § si quis sponsam. l. 24. l. 27. l. 36. § fin. l. 66. tota. lib. 39. tt. 5. l. j. § fin. C. l. 13. l. 23. tt. 3. l. 12.
De socero & socru, nuru & genero. ff. l. 3. § ab uxoris. § socrui. l. 26. § fin. C. l. 4. § fin. l. 5. tt. 3. l. 12.
De uitrico & priuigno. ff. l. 60. in prin.
De iis qui sunt in potestate mariti uel uxoris. ff. l. 3. § qui in eiusdem. § sed & his. § si seruus. l. 5. § generaliter. l. 19. l. 38. in prin. l. 58. § fin. C. l. 2.
Si mater filio donet, uel parentes liberis. ff. l. 3. § qui in eiusdem. l. 58. § fin. C. l. 19. l. 25.
De eo qui cum sit in potestate mariti, credit se patremfamiliâs. ff. l. 44.
De iis qui sunt in potestate nurus uel generi. ff. l. 3. § ab uxoris.
De his in quorũ potestate maritus uel uxor, nurus, socer uel gener. ff. l. 3. § ab uxoris. C. l. 2.
De eo qui est in eiusdem potestate, in cuius est maritus uel uxor, ut frater. ff. l. 3. § qui eiusdem. l. 19.
De extraneo ignorante rem mariti esse. ff. l. 44.
De debitore mariti iussu eius uxori soluente, uide paulo inferius, uers. si debitorem delegauit.
De Imperatore & augusta. C. l. 26.
Si miles focariæ uel concubinæ donet. C. l. 3.
Si per alium donatur. ff. l. 3. § non tantum. l. 5. § generaliter.

2 *Ex re donata. de re aliena.*

ff. l. 25.
De re communi. ff. l. 38.
De re alij obligata. C. l. 13.
De eo quod alius marito mortis causa uult donare ff. l. 56.
De re quam uxor à uiro donationis causa accepit. ff. l. 67.
De annuo. ff. l. 33. uide j ex causa.
De possessione. ff. l. 46.
De uestimentis. ff. l. 31. in prin. usque ad § si uir uxori.
De operis serui. ff. l. 28. § si quas. l. 31. § si uxor.

3 *Ex specie seu forma donationis.*

De omnibus quæ inter uirum & uxorem donationis causa geruntur. ff. l. 3. § sciendum. l. 5. § generaliter.
Si stipulanti promissum sit. ff. l. 3. § sciendum. lib. 45. tt. 1. l. 97. § fin.
Si traditum sit. ff. l. 3. § sciendum.
Si acceptolatum sit. ff. l. 3. § sciendum. l. 5. § si maritus. l. 28. § illud constat. l. 54.
Si debitorem delegauit. ff. l. 3. § sed si debitorem. usque ad fin. legis. l. 4. l. 5. § si debitor. l. 39. C. l. 5.
Si quis mihi aliquid legati uel hæreditatis nomine relicturus, iussu meo id uxori meæ reliquerit. ff. l. 31. § quod legaturus.
Si uxor creditori uiri donationis causa promiserit. ff. l. 5. § si debitor.
Si legatum uel hæreditatem donationis causa repudiat. ff. l. 5. § si maritus.
Si donationis causa seruitute nõ utatur. ff. l. 5. § si donation.
Si donationis causa exceptione uti noluerit. ff. l. 5. § si uxor.
Si æstimationem dotis uel commodati auxit. ff. l. 7. § si maritus.
Si pro uxore soluit. ff. l. 7. § si uxor rem. l. 50. in prin.
Si permutauit. ff. l. 36. § fin. l. 58. in prin.
Si donationis causa uendidit, uel minoris uendidit. ff. l. 5. § circa uenditionem. l. 7. § si uxor à. l. 31. § si duo. § si uir uxori uel. l. 32. § si inter. C. l. 15. l. 20.
Si in uenditione cõuenerit inter eos, nequid uenditor rei uenditæ nomine præstet: item ne fugitiuum aut erronem præstet. ff. l. 31. § si uir uxori.
Si deposuit uxoris suæ nomine. C. l. 6.
Si societas donationis causa inita sit. ff. l. 32. § si inter uirum.
Si minoris locauerit, uel deposuerit. ff. l. 52. in prin.
Si quod in diem debebat, ante diẽ soluit. ff. l. 31. § quod uir.
Si cum rogatus esset percepta certa quãtitate uxori suæ hæreditatem restituere, sine perceptione restituit. ff. l. 5. § si quis rogatus. usq; ad § Marcell.
Si uxor marito dotis usuras det, uel maritus uxori dotem remittat. ff. l. 21. § fin.

Si maritus uxori re dotali uti concedat, uel fructus habere. ff. l. 53. ſ res in dotem. C.l.8.tt. 12. l 20.
Si legauit.ff.l.52.ſ fin.
Si mortis cauſa donauit,uide paulo inferius.
Si in rem uxoris impendit. ff.l.47.lib.25.tt.1.l.11.ſ fin.C.l.21.
Si uxor ſeruis uel ueſtimentis uiri uſa ſit,uel contrà,uel in ædibus uiri gratis habitauerit.ff.l.18. uide inſuper paulo ſuperius, uerſ. de operis ſerui.

4 Ex *cauſa & modo donationis.*

Si mortis cauſa donauit.ff l.9.ſ fin. l.10.l.11. tota. l.13. in prin. uſq; ad ſ fin.l.20.l 22.l.23.l.25.l.26. ſ fin. l.52. ſ fin.l.53. in prin. lib. 39.tt.6.l.26.l.39.l. 42.
Si diuortij cauſa donauit. ff.l.11. ſ fin. l. 12. l. 13. in prin.l.26.ſ fin.l.53.in prin.l.60.l.61 l.62.in prin. l.64.
Si ante contractum matrimonium alter alteri ſtipulanti promiſit. ff.lib.45.tt.1.l.97.ſ.fin.
Si ex annuo uel menſtruo præſtat,hoc eſt,ad exhibitionem uxoris. ff.l.15.in prin.l.31.ſ ſi uir uxori numos.l.33.C.l.10.
Si impenſas multeri dedit quo ſe honeſtius tueretur.ff.l.31. ſ ſi uir uxori numos.
Si dedit ad refectionem ædificiorũ incendio conſumptorum.ff.l.14.
Si dedit ut in ſuo ædificet,quod aliàs non erat facturus.ff.l.13.ſ fin.
Si ſepulturæ cauſa donauit, ut locum ſepulturæ. ff.l.5. ſ conceſſa.
Si ad oblationem Dei dedit,uel locum in quo opus publicum,quod promiſerat,faceret,uel ædem publicam dedicaret,uel ut Deo detur, uel conſecretur: item ſi oleum pro ea in æde ſacra poſuerit.ff.l.5.ſ proinde &.
Si propter nuptias donauit.ff.l.27.C.tt.13.ſ ſanci mus.Subdiſtinctiones huius,uide ſ cap.prox.
Si ſeruum donauit ut manumittat. ff.l.7.ſ uxori quis.uſq; ad fin.legis.l.8.l.9.in prin.C.l.22.
Si pecunia accepta mulier manumiſerit,uel operas impoſuerit.ff.l.9.ſ ſi pecunia.
Si ut filio communi poſt mortem reſtituat. ff. l. 49.
Si ut id quod donauit, in dotem recipiat. ff. l. 59.
Si ſub conditione,ut ſi diuortium culpa eius fieret,uel illa repudium miſerit.ff.l.57.
Si in caſum deportationis donatio facta ſit.ff.l.13. ſ & aliàs placet.
Si pro uxore uectigal in itinere ſoluit:itẽ uecturas uxoris & miniſteriorum eius, & in profectionem mulieris aliquid impendit. ff. l. 21. in prin.
Si calendis Martijs uel natali die donauit. ff.l.31. ſ ſi uir uxori munus.
Si cibaria uxoris familiæ uel iumentis præſtat.ff. l.31.ſ fin.l 58 ſ item cum.
Si dedit ut pro communi filia in dotem daret. ff. l.34. lib.23.tt.3 l.5 ſ hoc in matrimo.
Si adipiſcendę dignitatis & proceſſus gratia,marito donauit.l.40.l.41.l.42.C.l.21.
Si ludorum cauſa.ff.l.42.
Si exilij cauſa.ff.l.43.
Si negocia uxoris gerens, in rem eius impendit. ff.l.47.
Si cum ſponſus ſponſæ alienum annulum dediſſet, poſt nuptias pro eo ſuum dedit. ff. l. 36. ſ fin.

5 Ex *tempore quo donat.*

Si ante cõtractum matrimonium.uide ſ in prin. huius capitis.uerſ.ſi ſponſus ſponſæ.
Si poſt ſolutum matrimonium donauit. ff.l. 35. l. 64.C.l.4.ſ fin.l.23.

6 Ex *conſequentibus.*

Si nec donans fiat pauperior, nec accipiẽs locupletior. ff.l.5.ſ conceſſa.ſ ſi maritus.ſ ubicunque igitur.ſ Marcellus.l.7.ſ ſi maritus.l.25.l.28. ſ ſi quas l.56.
Si donator ſuperſtite donataria,in eadem ſententia perſeuerauerit uſq; ad finem uitæ, nec pœnituerit eum. ff.l.23 l.32.tota. lib.34.tt.5. l.10. C. l.1.l.4.l.5.l.6.l.11.l.12.l.13.l.14..l.15.l.18.l.20.l.24.l.25. l.27.
Si traditio ſecuta ſit.ff.l.3.ſ ſciendum.
Si diuortium factum ſit.ff.l.24.l.62.C.l.18.
Si res conſumpta ſit,uel perijt. ff.l.5.ſ fin. l. 28. in prin.ſ ſi ex decem. l.29.in prin.l. 32. ſ quod ait oratio. l. 37. uide inſuper ſ quid ueniat, cap. eod.
Si compenſauerint,uel ſibi inuicem donauerint. ff.l.7.ſ ſi uir. & l.32. ſ proinde rectiſsimè dicitur.lib.39.tt 6.l.25.
Si eandem rem, quam uxor à uiro dono accepit, eidem iterum donauerit.ff.l.67.
Si ampla uxori à uiro cõtra legata ſint relicta. ff. l.48.
Si tignum donatum,ædificio donatarij iunctum ſit.ff.l.45.l. 63.
Si cum maritus uxori pecuniam,in unguenta dediſſet, ea pecuniam uel retinuit, uel creditori ſuo ſoluit, deq; ſua pecunia unguentum emit. ff.l.7.ſ ſi maritus.
Si mulier pecuniam à uiro acceptam, in ſportulas pro cognato ſuo ordini erogauit. ff. l. 5. ſ Marcellus.
Si pro communi filia in dotem dedit.ff.l.34.

7 Ex *reliquis contingentibus.*

Si illegitimum ſit matrimonium. ff. l. 3. ſ uideamus. l. 32. ſ. ſi quis ſponſam. ſ fin. l. 65. C. l. 3. l.7.
Si aliarum extrinſecus perſonarum, uel rerum cauſa commiſta ſit.ff.l.5.ſ generaliter.

¶ *Quomodo mutilis ſit?*

Ipſo iure non ualet.ff.l.3.ſ ſciendum.

¶ *Euentus huius donationis.*

An res donata fiat accipientis?ff.l.3.ſ ſi quis igitur.l.48.
An debitor donationis cauſa delegatus liberetur? ff. l. 3. ſ ſed ſi debitorem. l. 26. in prin. l.39.
An ſi mulieri acceptolatum ſit reus promittendi liberetur,uel contrà ff.l.5.ſ ſi maritus.
Euentus ſi mortis cauſa donatum ſit, uide paulo ſuperius uerſ. ſi mortis cauſa donatum ſit.

De

De reliquis euentis. ff.l.5.ſ generaliter.ſ ſi debitor.l.7.ſ ſi uxor.C.l.15.l.24.ſ fin.

¶ *De actione ad repetendum id quod donatum eſt.*

1 *Cauſas ex quibus datur,*

Vide in præcedentibus.

2 *Quibus datur?*

De mariro & debitore delegato.ff.l.39.
De fiſco.ff.32.ſ fin. C.l.24.ſ fin.

3 *Quid ueniat in eam?*

Si res cõſumpta ſit, quatenus locupletior factus eſt donatarius,uenit in hanc actionem. ff.l.5. ſ fin.l.7.in prin.ſ idemq; ait.ſ elegãter.ſ ſi uxorem. l. 16. l. 28. in prin. ſ illud conſtat. l. 29. in prin. l.31.ſ non uidetur. l.32. ſ quod ait oratio. l.33.ſ ſi uxor. l.45. uide gloſſam. l. 50. l. 55. l. 57. l.58.ſ fin. C.l.8.l.9. l.10.l.17. l.21. C. lib. 5. tt. 12. l.20.
De re & rei precio ſeu æſtimatione. ff. l. 31. ſ ſi uxor.l.36.in prin.l.55.
De re ex pecunia donata comparata. ff. l. 28. ſ ſi ex decem.uſq; ad ſ illud conſtat.l.29.ſ fin.l.30. l.31.in prin.C.l.9.l.16.
De fructibus.ff.l.17.lib.22.tt.1.l.45.
De uſuris ex re donata perceptis. ff. l. 15. ſ fin. l. 16.
De eo quod ſeruus donatus adquiſiuit. ff.l.17. l. 19.l.20.l.28.ſ Iulianum.
De impenſis à donatore reddendis. ff. l. 19.l. 28. ſ illud conſtat.l.31.ſ ſi uxor. ſ ſi uir uxori areã. lib.44.tt.4.l.10.
De reliquis. ff.l.7.ſ idemq; ait.uſq; ad ſ ſi uxor à marito.l.31.ſ ſi duo.l.38.

4 *Quæ actio detur?*

Rei uindicatio,ſi res extet: condictio,ſi conſumpta ſit.ff.l.5.ſ fin.l.6.l.36.in prin.l.55.l.63.
Damni iniuriæ,& ad exhibendum.ff.l.37.
De peculio.ff.l.58.ſ fin.

5 *Quando & quamdiu competat?*

De uſucapione.ff.l.25.l.44.

6 *De probatione.*

Si nõ probari poteſt unde res ad uxorem peruenerit, ex mariti bonis ad eam peruenifſe præſumitur.ff.l.51.C.l.6.

RELIQVA IVRA INTER maritum & uxorem. Cap. 11.

De paraphernis, hoc eſt, ijs quæ mulier extrà dotem in domum mariti intulit. ff.lib.23.tt.3.l. 9. ſ dotis autem.uſq; ad finem legis. C.tt. 14.l. 8. l. 11.tota.tt.16. l. 17. Nouell. c. 97. ſ non iuſtam igitur.
Vxor ſocia rei humanæ atq; diuinę domus ſuſcipitur.C.lib.9.tt.32.l.4.
Societas uitæ facit uxorem quodammodo domi nam rerum mariti.ff.lib.25.tt.2.l.1.
De oneribus matrimonij: cuius ſint,utrum mariti an patris eius. ff.lib.23.tt.3.l.56.ſ poſt mortem.
Cur ſuſtineat onera matrimonij.ff.lib.23.tt.5.l.75. ſ fin.
De curanda uxore ualetudinaria. ff.lib.24.tt.3.l. 22.ſ ſi autem in ſæuiſſ.
Quid tam humanum eſt quàm fortuitis caſibus mulieris maritum uel uxorem uiri participem eſſe?ff.lib.24.tt.3.l.22.ſ ſi maritus uel uxor.
De non uerberando uxorem. Nouell. c. 117. ſ ſi quis uerò uxorem.
De iudicio de moribus ſublato. C.lib.5.tt.17.l. 11. ſ fin.
De rerum amotarum actione,uide locum de furti actione.
De uxore petenda, ut exhibeatur & ducatur. ff. lib.45.tt.29.l.2.C.lib.8.tt.8.l.3.lib.5.tt.4.l.11.
De lugendo maritum defunctum, uide ſ cap. 3. membr.11.uerſ.mulier diſſoluto lib.eod.
De funeris impenſa à marito ſoluenda. ff.lib.24. tt.3.l.60.
De dignitate,& alijs priuilegijs quæ habet uxor à uiro:uide locum de dignitatibus,ſ lib.1.

DE CONCVBINIS. ff. lib.25. tt. 7. Cap. 12.

Simile matrimonij.

¶ *An concubinatus iure conſiſtat.*

l.3.ſ fin.

DISTINGVITVR:

1 Ex *perſonis concubinatus.*

De ijs in quas ſtuprum cõmittitur,l.1.ſ cum Atilicino.
De adulterij damnata.l.1.ſ qui etiam.
De ea quę obſcuro loco nata eſt,uel corpore quęſtum facit.l.3.in prin.
De liberta aliena.l.3.in prin.
De ingenua,& honeſtæ uitæ muliere.l.3.lib.23.tt. 2.l.24.
De minore ætate.l.1.ſ fin.
De filia ſororis.ff.lib.23.tt.2.l.56.
De ea quæ fuit concubina patris uel aui eius qui eam habet,uel contrà.l.1.ſ ſi quæ in.
De eo qui habet uxorem. C.lib.5.tt.26.lib.7.tt.15. l.ult.ſ.fin.
De ea quæ ex ea prouincia eſt, quam is qui concubinam habet adminiſtrat.l.5.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Concubinam ex ſola animi deſtinatione æſtimari oportet.l.3.ſ alioquin ſi.l.4.
Si uir furioſus ſit factus.l.2.

¶ *Iura concubinarum.*

Si qua ſe in concubinatum alterius quàm patroni dediſſet,matrisfamiliâs honeſtatem non habet.ff.lib.23.tt.2.l.41.
Liberta inuito patrono ab eo diſcedere poteſt. l. 1.in prin.
De ſucceſsione concubinæ,eiusq; liberorum,uidẽ cap.18.in fine,lib.eodem.

DE PATRIA POTESTATE. Inſt. lib.1.tt.9.ff.lib.1.tt.6.C.lib. 8.tt.47. Cap. 13.

Sequitur altera pars libri, de iure inter parentes & liberos.

1 *Quo iure ſubſiſtat.*

Ius patrię poteſtatis proprium eſt ciuium Romanorum, moribus introductum. Inſt. ſ ius autem.ff.l.3.l.4.l.8.ſ 1.

II. *Cauſas ex quibus adquiratur uel amittatur.*

uide infrà.

III. *Quibus competat?*

De patre qui eſt in poteſtate, & auo in cuius eſt poteſtate. Inſt.tt.12.§ illud autem. ff.l.5.lib.50.tt. 4.l.2. uide inſuper paulo inferius.uerſ. de liberis eius qui eſt, &c.

De matre. Inſt.tt.12.§ fœminæ. lib.2.tt.19.§ & cæteri.

IIII. *In quos competat?*

De liberis ex iuſtis nuptijs procreatis. Inſt. in prin.ff.l.3.l.4.

De liberis adoptiuis.Inſt.tt.11.in prin.ff.lib.1.tt.7. l.1.

De liberis eius qui eſt in patria poteſtate. Inſt.§ qui igitur. tt. 12.§ illud autem. ff. l. 4.§ fin. C. l.7.

De liberis adoptati.Inſt.tt.11.§ illud proprium.tt. 12.§ penult. ff.tt.7.l.2.§ fin.l.15.in prin.l.27.l.40. in prin.

De nepote ex filia.Inſt.§ fin.

De liberis emancipati filij .Inſt. tt. 12. § illud autem.

V. *Quæ ſint iura patriæ poteſtatis,cæteraq; iura inter parentes & liberos.*

Patria poteſtas inæſtimabilis eſt. ff.lib.30. tt. 1. l. 115.§ ſecundum uulgarem.

De obſequio & reuerentia parentibus præſtanda,& pœna ſi non præſtetur.C.l.3.l.4.§ fin.lib. 37.tt.15.l.1.l.9.l.10.

De actionibus quę liberis aduerſus parentes nõ præſtantur. ff. lib.37.tt.15.l.2.l.5.l.6.l.7.lib.44.tt. 7.l.6.

De parentibus ſine permiſſu prętoris in ius non uocandis, uide ꝛ lib . 2. cap . de in ius uocando.

De actione patris contra filium.C.l.3.l.4.lib.9.tt. 15.l.1.ff.lib.48.tt.8.l.2.

De caſtigando filium. ff. lib. 48.tt.8.l.2. C.l.3.lib. 9 tt.5.l.1.

Patria poteſtas in pietate,non in atrocitate conſiſtere debet.ff.lib.48.tt.9 l.5.

De interficiendo & libertatẽ eripiendo,uendendoq; filio. C. l.10.ff.lib.25.tt.3.l.4. C.lib.4.tt.43. lib.7.tt.16.l.1.l.37.

De abdicatione liberorum. C.l.6.

De non negando filium ſuum eſſe.C.l.9.

De dotãdo filiam, & antenuptiali donatione filio danda.ff.lib.23.tt.2.l.19.C.lib.5.tt.11.l.7.§ neque enim.tt.4.l.25.§ his itaq;

Mater pro filia dotem dare non cogitur. C.lib.5. tt.12.l.14.

De alendis & educandis liberis. ff.lib.23.tt 3.l.1.§ idem per contrar.§ idem Iulianus.§ ex his apparet. l.5. in prin.§ idem in libris. uſq; ad § etſi impubes.§ ſi mater. l.7.l.8. C.lib.5.tt.24.tt.25.l. 3.l.4.lib.6.tt.60.l. 8. § ipſum autem. Nouell. c. 117.§ ſed & illud. uſq; ad § quoniam uerò.

De alendis parentibus. ff.lib.25. tt. 3. l. 5. in prin. uſq; ad § item diuus.§ ſi uel parens.§ etſi impubes.§ à milite quoque.uſq; ad § ſolent.C.lib.5. tt.25.l.1.l.2.lib.6.tt.60.l.8.§ ipſum autem. lib. 8. tt.47.l.5.

De ſucceſsione parentum & liberorum, uide alibi de hæreditatibus.

Patri per filium adquiritur. C.lib. 8.tt.47.l.2.Inſt. lib.2.tt.9.§ igitur liberi.lib.3.tt.29.in prin.

¶ *An & quid,utrum plenum dominium an uſusfructus tantum patri per filium adquiratur.*

DISTINGVITVR:

1 Ex *cauſa ex qua filius adquirit,& perſona eius à quo.*

Si ex matris ſucceſsione adquirat. C.lib.6. tt. 59. l.1.in prin.

Si ab auo uel proauo materno adquiſiuit.C.lib. 6.tt.59.l.2.

Si ex auię ſucceſsione.C.lib.6.tt.59.l.3.§ in nepotib.uſq; ad fin.legis.

Si ex fratris ſucceſsione, cui unà cũ patre ſucceſſit.Nouell.c.118 § ſi cum aſcendentib.

Si ab uxore uel marito ſuo adquiſiuit. C.lib.6.tt. 60.l.1.l.2.l.3.in prin.

Si à ſponſo uel ſponſa.C.lib.6.tt.60.l.5.

Si pater dotem uel antenuptialem donationem dedit.C.lib.6.tt.60.l.2.

De bonis quæ coniunx ſuperſtes à defuncto adquiſiuit,& proinde liberis defuncti relinquere cogitur,uide cap.3.membr.2.lib.eod.

Si non ex ſubſtantia patris adquiſiuit. C.lib.6.tt. 60.l.6.in prin.uſq; ad § exceptis. Inſt.lib.2.tt.9. § igitur liberi.

Si occaſione militiæ, & de caſtrenſi peculio, uide ĩ cap.prox.

Si à principe uel auguſta ei ſit donatum. C.lib.6. tt.60.l.7.

Si ſcriniarius, exceptor, &c. quid occaſione ſui officij adquiſiuit.C.lib.12.tt.37.l.6.

Si ſilentiarius quid occaſione ſui officij adquiſiuit.C.lib.12.tt.16.l.5.in prin.

Si palatinus quid ratione ſui officij adquiſiuit.C. lib.12.tt.31.l.1.

Si aſſeſſor aliquid ex aſſeſsionis officio adquiſiuit.C.l b.1.tt.47.l.7

Si clericus ex ſuo clericatu quid adquiſiuit. C.lib.1.tt.3.l.32.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si ſeruus ita filio datus ſit,ut ſtatim manumitteretur.C.lib.6.tt.60.l.8.§ fin.

Si quid ea conditione filio relictũ ſit,ne uſusfructus eius ad patrem pertineat. Nouell.c.117. in prin.uſq; ad § ad hæc uerò.

Si pater nuptias iteruauerit.C.lib.6.tt.59.l.4. Nouell.c.22.§ quoniam uerò ſemel.

Si filius emancipatus ſit.C.lib.6.tt.59.l.3.

Si filiusfamiliâs ſub conditione ſtipulatus emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio. ff. lib. 50.tt.17.l.18.

Si uel pater adierit recuſante filio,uel filius recuſante patre.C.lib.6.tt.60.l.8.§ 1.uſque ad § ubi autem.

Si cõſenſerint in adeundo pater & filius.C.lib.6. tt.60.l.8.§ ubi autem.

Si pater filio adhuc infante exiſtente adierit, uel repudiauerit. C.lib.6.tt.60,l.8.§ ubi autẽ puerilis. uſq; ad § fin.

Si quis

Si quis impuberem adrogauerit , uide ĩ de adoptionib. Euentus.

¶ *Quibus adquiratur?*

De patre naturali & adoptiuo. C.lib.8.tt.48.l.10. § ſi uerò pater.§ cum enim per omnia.

¶ *Euentus adquiſiti uſus fructus.*

Ne res parentum hoc nomine pignori ſint obligatæ, neque ratio ſuper adminiſtratione à patre exigatur,neque aliæ cautiones, quæ ab extraneis uſufructuarijs exigi ſolent. C. lib. 6. tt. 60. l. 6. § non autem.§ fin.l.8.§ hoc proculdubio. Nouell. c. 22. § inſuper quod de lucris.

Parentes uſufructuarij debent res cuſtodire. C. lib.6.tt.59.l.1.§ parentes.

Debent agere & excipere eorum bonorum nomine,& onera ſuſtinere. C.lib.6.tt.59.l.1.§ parentes. tt.60.l.8. § ſancimus. § ſimili que modo. § ubi autem uolunt. § ubi autem puerilis.

Debent alere mancipia,& omnia circa uſumfructum facere, quæ nullo modo proprietatẽ deteriorem facere poſſunt.C.lib.6.tt.60.l.8.§ hoc proculdubio.

Omnia debent agere & gubernare,tanquam dominium eis fuiſſet adquiſitum.C.lib.6.tt.59.l.1. § parentes.tt.60.l.6.§ non autem.

Ex fructibus ſumptus facient. C.lib.6.tt.59.l.1.§ parentes.tt.60.l.8.§ ubi autem.

De non alienando,nec obligando hæc bona per patrem. C.lib.6.tt.59.l.1. § parentes. l.2.tt.60.l. 4.in prin.§ parentibus. l.6.§ non autem. l.8.§ ſed pater.uſq; ad § filijs autem.Nouel.c.22.§ in ſuper quod de.

De ſoluendo creditoribus filij , & ob hanc cauſam alienando.C.lib.6.tt.60.l.8.§ fin autem ęs. uſq; ad § hoc proculdubio.

De eo quod parens ex hiſce bonis comparauit, cuius ſit.C.lib.6.tt.60.l.6.§ & ſi quid ex.

Si parens noluerit res retinere , ſed apud filium reliquerit,mortuo patre hęredes eius à filio uſumfructum , uel id quod ad filium peruenit, exigere non poſſunt.C.lib.6.tt.60.l.6.§ fin autem.

Iura filiorum in bonis quorũ uſumfructum pater habet. C.lib.6.tt.47.l.3.tt.60.l. 6.§ non autem hypoth.l.8.§ filijs autem.

Præcipua computãtur filijs in iudicio familię erciſcundæ.C.lib.6.tt.59.l.2.§ fin.

De ſucceſsione in iſta bona filio defuncto , quibus competat? C.lib.6.tt. 60. l. 3. l. 4. § eo uidelicet obſeru. uſque ad § parent. l. 6. § ſub hac tamen.§ hoc obtinente.uerſ. ſcilicet ſecundum.

DE CASTRENSI PECVLIO. ff.lib.49.tt.17.C.lib.12.tt.37. Cap. 14.

De peculio .uide ĩ lib. prox. Sequitur nunc de caſtrenſi peculio,quod patri non adquiritur.

¶ *Definitio caſtrenſis peculij: & quæ ſint caſtrenſis peculij.*

Definitio: Caſtrenſe peculium eſt,quod à parentibus uel cognatis in militia degente donatum eſt, uel quod ipſe filiusfamiliâs in militia adquiſiuit,&c. ff.l.11.C.l.1.

De eo quod ſine militia adquiſiturus erat. ff. l. 11.

De eo quod pater militi reuerſo donauit. ff.l.15. in prin.

De prædijs quæ pater filio in militiam eunti donauit.C.lib.3.tt.36.l.4.

De eo quod uxor, cognatus uel alius non ex caſtris notus filiofamiliâs militi donauit, uel legauit.ff.l.8.

De hæreditate à commilitone relicta. ff. l. 5. l. 16. § fin. l. 19. in prin. C. l. 1. uerſ. in quibus ſunt. l.4.

De hæreditate matris.C.l.1.§ matris.

De hæreditate uxoris.ff.l.13.l.16.in prin.

De dote filiofamiliâs data uel promiſſa.ff.l.16.in prin.

De eo quod militi donatum eſt.C.l.1.§ fin.

De ſeruo militi ab uxore donato ut manumittat. ff.l.6.

De emptis ex pecunia caſtrenſi.C.l.1.§ fin.

De rebus militaribus ex pecunia militi ad hoc relicta comparatis.ff.l.3.

De iis quæ ſunt quaſi caſtrenſis peculij , uide ꝛ cap.prox.uerſ.ſi à principe, &c. cum ſequentibus.

¶ *Iura caſtrenſis peculij quæ ſint?*

Pater nihil iuris in eo habet. ff.l.10.C.l.3.lib.6. tt. 60.l.6.§ exceptis. Nouell. c.22.§ quoniam uerò ſemel.

Pater non poteſt filio id auferre. ff.l.12.Inſt. lib.2. tt.12.§ ex hoc intellig.

Etiam citra iuſſum patris filius hæreditatem caſtrẽſis peculij adire poteſt.ff.l.5.l.13.l.19.in prin. uerſ. ſed ſi ſeruus.

Si pater ſeruum caſtrenſis peculij hæredem inſtituit, quid iuris? ff. l. 9. § unde Marcellus. l. 18. in prin. l.19 § pater. uſq; ad fin. legis. l.20.

Alienatio rei caſtrenſis peculij à patre facta quatenus ualeat? ff.l.18.in prin.

Pater res caſtrenſis peculij uſufructu & cæteris ſeruitutibus liberare poteſt: item ſeruitutes poteſt adquirere,imponere autem non poteſt. ff. l.18.§ ſeruos.

Filius liberam earum rerum habet adminiſtrationem.ff.l.4.§ ſi pater familiâs.

Filius poteſt eas res ſine uoluntate patris alienare.C.l.2.

Filius præcipua & propria habet ea quæ ſunt caſtrenſis peculij. ff.l.4. in prin. C. l. 3. § fin. lib. 3.tt.36. l. 4. Inſt. lib. 2. tt. 12. § ex hoc intelligere.

Filiofamiliâs rerum caſtrenſium actio & perſecutio etiam inuito patre competit. ff. l. 4. § 1.

Aduerſus filiumfamiliâs militẽ nomine caſtrenſis peculij actio datur.ff.l.7.

An & aduerſus patrem actio competat? ff.l.18.§ ſi quando.

De ſatiſdando à patre qui filij nomine agit uel conuenitur.ff.l.18.§ fin.

Si pater

Si pater uſumfructum caſtrenſis ſerui amiſerit:is pleno iure ad filium reuertitur.ff.l.15.§ fin.
De eo quod ſeruus caſtrenſis peculij ſtipulatur uel accipit,id filio adquiritur. ff.l.15.§ ſi ſeruus.

¶ *De ſucceſſione in caſtrenſe peculium filio mortuo.*

1 *Quibus competat?*

De patre & ſcripto hærede.ff.l.14.in prin.
Si ſcripto hærede deliberante pater deceſsit, hæres que poſtea hæreditatem repudiat, ff. l. 9. totà.
De eo quod ſeruus caſtrẽſis peculij ante aditam hæreditatem adquirit.ff.lib.41.tt.1.l.33.
De eo quod ſeruus caſtrenſis hæreditarius hęredibus deliberantibus ſtipulatur uel adquirit, an hęredibus repudiantibus patri adquiratur. ff.l.14.

2 *Euentus.*

Pater filio inteſtato defuncto peculium adquirit,non ut hæreditatem,ſed ut peculium:ſecus, ſi ex teſtamento filij adquirat. ff.l.1.l.2.l.9.§ dicebam.C.l.5.
De actionibus hæreditarijs excipiendis.ff.l.17.
Si pater omiſſa cauſa teſtamenti tanquam peculium bona occupauerit, an legata ſoluere teneatur?ff.l.17.§ fin,hactenus quæ ſint iura patriæ poteſtatis. Sed & alia huiuſmodi iura,uide ī inter euentus adoptionis.

DE CAVSIS EX QVIBVS PAtria poteſtas adquiritur,& de actionibus,alijſq; remedijs quibus quis filius alicuius dicitur,uel negatur.

Cap. 15.

¶ I *Cauſæ ex quibus patria poteſtas adquiritur,& quis filius probatur.*

1 *Si quis ex uiro & uxore eius natus ſit.*

ff.lib.1.tt.6.l.4.l.6. Diſtinguitur:
Si non ex iuſtis nuptijs ſit natus. Inſt.lib.1.tt.9.in prin. tt.10.§ ſi aduerſus ea.§ fin. ff. lib.1.tt.5.l.11. tt.6.l.3.l.4.
Si ſeptimo menſe natus ſit.ff. lib.1.tt.5.l.12.
Si ex furioſo uel furioſa conceptus uel natus ſit. ff.lib.1.tt.6.l.8.
Si maritus diu abfuit, uel ex alia cauſa cum uxore eius diu non concubuit. ff.lib.1.tt. 6. l. 6.lib. 25.tt.3.l.1.§ ſi quis longo.
Si mater cum eſſet prægnans,marito non denunciauit ſe ex eo pugnãtem eſſe,uel alia ſolennia omiſſa ſunt. ff.lib.25.tt.3.l.1.§ ſed ſi maritus.§ ſi mulier. § eleganter. uerſ. ſed hanc rem. § idem per cõtrarium.§ ex his apparet. tt.4.l.1. § ſi cui uentrem.§ fin.l.2.
Si mulier cum eſſet prægnans,cuſtodes à marito miſſos non admiſit. ff.lib.25. tt.3.l.1.§ ſed ſi maritus.
Si iudex pronunciauit,matrem ex eo prægnantẽ non eſſe. ff.lib. 25. tt. 3.l. 3. in prin. uel non eſſe eum in eius poteſtate. ff.lib.43.tt. 29.l. 1. § pari.
Si mater ſpurium in actis profeſſa eſt. ff.lib.22.tt. 3.l.29.§ mulier.
De reliquis diſtinctionibus,uide ī cap. 18. mẽbr. 11.lib.eod.

2 *Mortuo auo,uel pœna capitali damnato, recidit in poteſtatem patris filius.*

Et cõtrà,mortuo patre in aui poteſtatem recidit.ff.lib.1.tt.6.l.5.l.7.tt.7.l.10.§ fin.l.11.l.41.

3 *Reliquæ cauſæ quibus quis filius alicuius probatur.*

Si iudex matrem ex eo prægnãtem eſſe pronunciauit.ff.lib.25.tt.3.l.1.§ fin.l.2.
Si ali oportere iudex pronunciauit. ff.lib.25. tt.3. l.5.§ meminiſſe.lib.1.tt.6.l.10.
Si aluit filium is qui pater dicitur. ff. lib. 25. tt.3. l.7.
Si filium ſuum eſſe confeſſus ſit. ff.lib.25.tt.3.l.1.§ Iulianus.§ idem Iulianus. C. lib.4.tt.19.l.14.ff. lib.48.tt.18.l.1.§ ad quæſtionem.
Si denunciante uxore ſe ex eo prægnantem eſſe cuſtodes miſit. ff.lib.25.tt. 3.l. 1. § quemadmodum.
Si denunciante uxore non contrà denunciauit, neq; cuſtodes miſerit,uel non negauit eam ex ſe prægnantem.ff.lib.25.tt.3.l.1.§ pœna autem. § Iulianus. § idem Iulianus. § ex his apparet. uerſ. ſiue maritus.§ fin.
De teſtibus & epiſtolis uxori miſsis.ff.lib.22.tt.3. l.29.in prin.

¶ II. *Quæ actio,quodq; remedium competat,ſi quis filius alicuius dicatur, uel negetur.*

DISTINGVITVR:

Si de agnoſcendo partu agatur, partusq; ſubiectus eſſe dicatur.ff.lib.25.tt.3.l.1.in prin.
Si mulier ſe ex aliquo prægantem dicat, competit ei actio ex ſenatuſconſulto Plautiano de partu agnoſcendo: de qua uide paulo inferius.
Si maritus mulierẽ ex ſe prægnantem dicat,mulier à prætore euocãda eſt, uenterq; inſpiciendus, &c.de quo ff.lib.25.tt.4.l.1. in prin. uſq; ad § de inſpiciendo.
Si pater filium editum uindicat, interdictum de liberis exhibendis & ducendis competit.ff.lib. 25.tt.4.l.1.§ poſt editum.de quo uide infrà.
De reliquis diſtinctionibus, uide paulo inferius membr. Adfinia remedia.
Petuntur liberi aut præiudicijs, aut interdictis, aut prętoris cognitione:interdum uindicatione.ff.lib.6.tt.1.l.1.§ 1.

¶ III. *De actione ex ſenatuſconſulto Plautiano de agnoſcendis liberis.*

ff.lib.25.tt.3.

Cauſæ ex quibus datur.

Si mulier ſe ex aliquo prægnantem dicat.l.1.§ 1.§ pœna.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si intrà 30 dies non denunciauerit marito, ſe ex eo prægnantem eſſe:item ſi alia ſolennia omiſit.l.1.§ ſed ſi maritus. uſq; ad § quemadmodũ. § idem per contrarium.§ ex his apparet. tt.4.l.1.§ ſi cui uentrem.§ fin.l.2.
Si cuſtodes à marito miſſos non admiſit.l.1.§ ſed ſi maritus.

Si mari-

Si maritus denunciante muliere contrà denunciauerit, eam ex ſe prægnantem non eſſe. l. 1. § mariti. § debebit igitur reſpondere.§ fin.
Si uxor eſſe negetur.l.3. § quia Plautianum. uerſ. & quid ſit.
Si conſtante matrimonio partus editus ſit. l. 3. § 1.
Si utrũ in matrimonio,an poſtea editus, ſit quæratur.l.3.§ 1.uerſ.quid ſi hoc ipſum.
Si poſt mortem patris naſcatur filius, uel mulier ſe ex eo prægnantem dicat. l. 3. § quid ergo ſi quis.§ illud tenen. tt.4.l.1. § de inſpiciẽdo,uſq; ad finem tituli.
Si hæreditas petatur,& inde filius negetur. l.3. § illud tenend.
Si lite pendente pater ſit mortuus. l.3.§ illud tenendum, uerſ.adeò hoc.
Si partus non ſit recaſurus in poteſtatem.l.3.§ illud tenendum.§ fin.

Duo ergo maximè requiruntur in hac actione.

1 Vt *denunciatio* à muliere marito ſit facta,ſe ex eo prægnantem eſſe.
2 Ne *maritus* contrà denunciet, eam ex ſe prægnantem non eſſe.l.1. § 1.§ pœna.

2 *An ergo,ſi denunciatio facta ſit mulierem ex eo prægnantem eſſe,detur hæc actio?*

DISTINGVITVR:

Si mulier,uel parens eius,uel cui hoc mandatum eſt,denunciauit.l.1.§ 1.
Si marito,parenti eius,uel ad domum ſit denunciatum.l.1.§ 1.
Si non intra 30 dies à die diuortij denunciauit.l. 1.§ 1.§ ſi mulier.§ dies.
Si tantum denunciauit ſe ex eo prægnantem, non etiam ut cuſtodes mittat. l. 1. § denunciare.

3 *An ſi maritus non contra denunciauerit eam ex ſe prægnantem non eſſe, detur hæc actio?*

l.1.§ mariti.uſq; ad § ſed ſi maritus. Diſtinguitur:
Si ei à muliere non ſit denunciatum prius. l. 1. § illud notand.
Si tam lõgo tempore abfuerit, ut certum ſit eam ex ſe prægnantem non eſſe. l. 1. § ſi quis longo.

¶ *Adfinia remedia.*

Si poſt mortem patris naſcatur filius, uel mulier ſe ex eo prægnantem dicat. l. 3. § quid ergo ſi quis.§ illud tenendum. tt.4.l.1.§ de inſpiciendo.uſq; ad finem tituli.
Si hæreditas petatur,& inde filius negetur. l. 3. § illud tenend.
Si pendente lite pater ſit mortuus. l. 3. § illud tenendum.uerſ.adeò hoc.

¶ IIII. *De interdicto de liberis exhibendis uel ducendis.*

ff.lib.43.tt.29.
Duo ſunt interdicta,alterum de liberis exhibendis,alterum de ducendis: quorum illud huius præparatoriũ eſt,ex ijſdem tamen cauſis competunt:ideoq; quæcunque de primo dicuntur, de altero quoque intelligenda ſunt.ff.l.3.§ itaque prius interdictum.

1 *Differentia & cognatio.*

l.3.§ 1.§ & ex eiſdem.

2 *Cauſæ ex quibus dantur.*

Si quis detinet eum qui eſt in alterius poteſtate, l.1.in prin.l.3.in prin. C.lib.8.tt.8.l.1.l.2. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si ex iuſta cauſa detineat.l.1.§ in hoc interd.
Si mater detineat. l. 1. § ſi uerò mater ſit. l. 3. § etiamſi.
Si maritus detineat uxorem ſuam.l.1.§ fin.
Si uolens detineatur.l.5.
Si impubes detineatur.l.3.§ Iulianus.uſq; ad § etiamſi.
Si non ſit in poteſtate actoris.l.1.in prin.§ 1.
Si dolo deſijt detinere.l.1.in prin.

3 *Quibus dentur?*

De eo in cuius poteſtate non eſt.l. 1. in prin.§ 1.

4 *Aduerſus quos dentur?*

De ipſo filio.l.3.§ hoc autem interd. l.4. C.li.8.tt. 8.l.1.

5 *Quando competat?*

Si impubes ducendus eſt, differtur cauſa in tempus pubertatis. l. 3. § Iulianus. uſque ad § etiamſi.

6 *Euentus.*

Apud quẽ is ea uę, qui quę uę petitur,interim deponenda ſit? ff.l.3.§ ſi uerò utraq;.§ fin.

7 *Adfinia remedia.*

De notione prætoris,& officio iudicis.l.3.§ cæterum ceſſat.l.5.
De petitione hæreditatis.l.4.

DE ADOPTIONIBVS.

Inſt.lib.1.tt.11.ff.lib.1.tt.7. C.lib.8.tt.48.

Cap. 16.

Adquiritur patria poteſtas & per adoptionem: ideo de ea ſequitur.

¶ I. *Diuiſio & ſpecies adoptionis.*

Inſt.§ 1.ff.l.1.l.2.in prin.

¶ II. *An ſit utilis adoptio,& ex ea adquiratur patria poteſtas?*

Inſt.in prin.ff.l.1. Diſtinguitur:

1 *Ex perſona adoptantis.*

Si liberos procreare poſsit, & minor ſexaginta annis ſit. ff.l.15.§ in arrogationibus. l.17. § tertio.
Si generare non poſsit, ut ſpado & caſtratus. Inſt.§ ſed & illud.ff.l.2.§ illud utriuſque.l.40.§ fin.
Si uxorem non habeat.ff.l.30.
Si plures habeat liberos. ff.l.17.§ præterea. C.l.3.
Si fœmina ſit.Inſt.§ fœminæ.C.l.5.
Si cæcus ſit.ff.l.9.
Si abſens abſentem adoptet. ff.l.24.l.25.§ fin. C. l.11.§ fin.
Si tutor pupillum,uel curator adultum adoptet. ff.l.17.in prin.§ eorum duntaxat.l.32.in fine.
Si minor maiorem uel æqualem ætate adoptet. Inſt.§ minorem.ff.l.15.§ fin.l.16.l.40.§ non tantum.

2 *Ex perſona adoptati.*

Si plures adoptauerit.ff.l.15.§ fin.
Si infantem adoptet.ff.l.42.
Si cæcum adoptet.ff.l.9.

Si

Si fœminam adoptet.ff.l.21.
Si libertum alienum adoptet.ff.l.15.§ fin.l.46.
Si filiam libertæ suæ adoptet.C.l.8.
Si eum quem semel adoptatum emancipauit, uel in adoptionem dedit,adoptet.ff.l.37.
Si absentem adoptet:uide paulo superius, uers. si absens absentem.
Si inuitum adoptet, uide paulo inferius uers. de consensu adopt.

3 *Ex persona dantis in adoptionem.*

Si loqui non possit.ff.l.29.
Si pater filiumfamiliâs extraneo adoptionẽ det, ius patriæ potestatis retinet : secus, si alicui ex ascendentibus. Inst.§ sed hodie. tt. 12. § sed etsi pater.C.l. 10.

4 *Ex persona eius per quem adoptat.*

Si per alium adoptet.ff.l.25.§ fin.

5 *Ex persona eius apud quem,& cuius authoritate adoptat.*

Is qui sui iuris est, apud Imperatorẽ : qui uerò in aliena est potestate, apud magistratum adoptandus est.Inst.§ j.ff.l.j.l.2. in prin. usque ad § illud.
Si apud eum,apud quẽ non est plena legis actio. C.l.j.
Si non apud magistratum uel præsidem facta sit adoptio. C.l.4.
Si non apud populum.C.l.2.§ fin.
Consul uel præses filiusfamiliâs potest apud semetipsum in adoptionem dari.ff.l.3.item prætor.ff.tt.14.l.2.
Potest item pater filium suum alij apud semetipsum in adoptionem dare.ff.l.4.
Si sine principis uel magistratus authoritate adoptauit.C.l.4.l.6.

6 *Ex persona eius in cuius locum adoptat.*

In nepotis etiam locum adoptari potest. ff.l. 43.
Si quis filium non habens,in locum nepotis uel pronepotis adoptet. Inst. § licet autem. ff. l.37. in prin.
Filium alienum in locum nepotis,& nepotem in locum filij adoptare potest. Inst. § & tam filium.
Si nepotem ex altero filio, quasi ex altero natum adoptet.ff.l.15.§ j.

7 *Ex causa arrogandi.*

Si nullam idoneam causam arrogandi habeat.C. l.3.
Si turpis sit causa arrogandi.ff.l.17.§ j.

8 *Ex antecedentibus & adiunctis.*

De emancipando prius,& manumittẽdo eo qui adoptandus est. C.l.11.
De causæ cognitione in arrogando . Inst. § cum autem. ff.l.15.§ in arrogationibus. l.17.§ & primùm quidem.C.l.2.in prin.
Si tutor pupillum suum adrogare uelit,quæ spectanda : uide s̃ uers.si tutor pupillum, &c. cap. eod.
De cõsensu adoptati. Inst.tt.12. § sed etsi pater. ff. l.5.l.24.s̃.tt.6.l.11.C.l.11.§ fin.
De consensu curatoris eius qui arrogatur. ff. l.8.
De consensu filij cui nepos adoptatur. Inst.§ sed si quis. ff.l. 6.l.11.
De consensu filij ex quo nepos in adoptionem datur.Inst.§ sed si quis.
De authoritate principis & magistratꝰ, uide paulo superius uers.is qui sui iuris est.
De cautione ab arrogatore danda,uide paulo inferius cap.eod.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si adoptio non iure facta à principe sit confirmata.ff.l.38.l.39.

¶ III. *Euentus adoptionis.*

Adoptatus redigitur in potestatem adoptantis. Inst.in prin.ff.l.j.Distinguitur,Inst.§ sed hodie. tt.12.§ sed etsi pater.C.l.10.
Omnia quæ adrogati fuerunt, ad adrogatorem transeunt.ff.l.15.in prin.
Onera adoptati in adoptantem transeunt . ff. l. 45.
Dignitas per adoptionem non minuitur,sed augetur.ff.l.35.
Patria item & ius originis retinetur, etsi alterius ciuitatis ciui se adrogandum dederit.C.l.7.
Seruus à domino adoptatus liber fit.Inst.§ fin.
In plurimis casibus filius adoptatus, assimilatur naturali.Inst.§ in plurimis.
Adoptatus quorum cognatus fiat. ff.l.7.l.23.l.26. l.44.
An nepos adoptatus, adoptanti fiat suus hæres. ff.l.10.
Natus ex adoptiuo,adoptiui locum obtinet. ff. l. 27.
An & quatenus adrogator adrogatum emancipare possit, uel alij in adoptionem dare . Inst. § item non aliter.§ in plurimis.C.l.9.
De successione adoptati in bona patris tam naturalis quàm adoptiui.C.l.10.
De quarta bonorum parte impuberi adrogato à patre adoptiuo relinquenda . Inst . § sed etsi decedens.ff.l.22.in prin.lib.38.tt.5.l.13.C.l.2.
An adrogator impuberi substituere, uel fidei eiꝰ committere possit.ff.l.22.§ sed an Imp.
De cautione ab adrogatore impuberis præstanda : & de bonis arrogati intra pubertatem defuncti, hæredibus eius legitimis restituendis. Inst. § cum autem. ff.l.17.§ fin. l.18.l.19.l.20.l.22. in prin C.l.2.& super patrimonio.
De reliquis ab adrogatore restituendis ff.l.19.
An si ita in adoptionem datus sit, ut post triennium rursus patri naturali in adoptionem daretur,ex hoc pacto nascatur actio.ff.l.34.

DE EMANCIPATIONIBVS, & alijs causis quibus patria potestas amittitur.Inst.lib.j.tt.12. ff.lib.j.tt.7.C.lib.8.tt.49. Cap. 17.

¶ I. *Liberi non possunt cogere parentes ad eos emancipandos.*

Inst.§ fin.ff.l.31.l.32.l.33.C.l.4.

¶ II. *An sit utilis emancipatio ?*

DISTINGVITVR:

Si in itinere uel alio huiusmodi loco emancipatio fiat.ff.l.26.
Si apud duumuiros alterius municipij fiat. C. l.j.
Si consul uel prẽses apud semetipsum emancipetur,uel filium suum emancipauerit.ff.l.3.l.4.
Si absens & infans emancipetur.C.l.5.

Si nepos

Si nepos retento in potestate filio uel contrà, emãcipetur,&c.Inst.§ admonendi.ff.l.28.
Si non solenniter emancipauerit, & quis emancipationis sit modus.Inst.§ præterea.C.l.3.l.5.l.6.
Si scriptura non interuenerit.C.l.2.
Si ad tẽpus uel sub conditione sit emancipatus. ff. lib.50.tt.17.l.77.

¶ III. *Causæ,ex quibus emancipatio fit irrita,& de retractanda emancipatione.*

Non nisi per adoptionẽ recipitur patria potestas. ff.l.12.
Si emancipatus aduersus emancipantem sit ingratus.C.tt.50.l.j.
An pater emancipationem retractare possit ? ff.l. 25.in prin.C.tt.50.l.j.
Quæstio utrum rectè emancipatus sit nec ne,etiã post quinq; annos à morte emancipati moueri potest.C.lib.7.tt.21.l.5.

¶ IIII. *Euentus emancipationis.*

De præmio emancipationis.C.lib.6.tt.60.l.6.§ cũ autem.l.2.§ fin.tt.59.l.3.ff.lib.37.tt.12.l.2.Inst. lib.2. tt.9.§ hoc quoq; à nobis.
De iure quod pater filio emãcipato libertatis causa imposuit.ff.lib.37.tt.15.l.10.
Legitima iura emancipanti & emancipato,licet nõ fuerit impetratum,seruãtur.C.t.6.§ & legitima. tt.59.l.j.
Finita patris adoptiui potestate, nullum ex pristino iure retinetur uestigium , & patria dignitas deponitur.ff.l.13.
Nepos per emãcipationẽ iura omniaperdit.ff.l.14.
De iure patris in bonis emancipati.Inst. § & tunc ex edicto.ff.lib.37.tt.12.tt.14.l.9.in prin.
Parens impuberis emãcipati tutelam nanciscitur. Inst.§ & præterea si.

¶ V. *Reliquæ causæ quibus patria potestas amittitur.*

De morte patris uel aui,in cuius est potestate.Inst. in prin.usq; ad § cum autem.ff.tt.6.l.5.
De capitis diminutione patris.Inst.§ cum autem.§ relegati.ff.tt.6.l.7.
De captiuitate patris. Inst. § si ab hostibus, usq; ad § præterea.
De furore patris.ff.tt.6.l.8.
De capitis deminutione filij. Inst.§ pari ratione. § relegatu.usq; ad § filiusfamilias.
De captiuitate filij.Inst. § si ab hostibus. usq; ad § præterea
De dignitate filij.Inst.§ filiusfamil.ff.tt.6.l.9. C.li. 12.tt.3.l.5.Nouell.c.81.
Si filiusfamilias causas publicas gerat, ut magistratum, &c.ff. tt.6.l.9.
Si filius miles sit factus.C.lib.12.tt.37.l.3.
Si pater passus sit res filijs per tutores administrari.C.l.j.
Si pater filiũ alij in adoptionem dederit, an & quatenus ius patriæ potestatis amittat, uide s̃ capit. prox.ex persena dantis in adoptionem.uers.si pater filiumfam.
Si pater filium exposuit.C.lib.5.tt.4.l.16.

DE NATVRALIBVS LIBERIS,C.lib.5.tt.27.Nouell.c.89. Cap.18.

I. *Origo naturalium liberorum.*

Nouell.§ ac natura quidem.

II. *Definitio & species naturalium liberorum.*

De natis ex iniustis nuptijs.Inst.lib.j.tt. 10. § si aduersus ea.Nouell.§ legitimi certè.
De natis matrimonio solo affectu nuptiali cõtracto.Nouel.c.74.§ quoniam autem. usq; ad § fin. 117.§ sed & hoc.
De natis ex nefarijs,incestis & damnatis nuptijs. Nouell.§ postremò ultima iam.
De natis ex senatoribus alijsq; dignitate præditis uiris,& muliere humili,abiectaq;.C. l.j. in prin. Nouell.§ postremò ultima iam,uers.unde certa à Constantino.
De conceptis ex seruo quam mulier putabat liberum.C.tt.18.l.3.
De concepto ex nuptijs ignorante patre contractis.ff lib.j.tt.5.l.11.
De nato in septimo mense.ff.lib.j.tt 5.l.12.
De nato ex muliere,cuius maritus diu abfuit, uel ex alia causa diu cum ea non concubuit.ff. lib.j. tt.6.l.6.
De nepote naturali ex filio legitimo & nepote legitimo ex filio naturali.C.l.12.Nouell.§ quod enim ad spurios.
De partu monstroso.ff.lib.j.tt.5.l.14.

III. *Causæ seu modi quibus legitimi efficiuntur.*

De subsequente matrimonio.C.l.5.l.6.§ nihilominus quisquis.l.10.l.11.Nouel.§ ac cum tres.§ reliquũ est.usq; ad § sed & illud. c.12 § ac cum inter. usq; ad § fin .c.18.§ porrò autem.c.19.c. 78. § cæterum si quis.
De oblatione curiæ,& si filia naturalis curiali nupserit.C.l.3.l.4.l.9.lib.10.tt.43.l.4.§ fin.Nouell.§ primus itaq;.usq; ad § at cum tres,
De rescripto principis.Nouell.§ sed & illud.usque ad § in uniuersum.c.74.in pr.usq; ad § illud quo que.ff.lib.23.tt.2.l.58.
De adoptione à patre facta. C.l.6.§ fi.l.7.tota.Nouell.§ ac cum tres.§ modum uerò.
Si pater in instrumento à tribus testibus subscripto,eos filios suos nuncupauerit.Nouel.c.117.§ ad hæc uerò.
Si nulli legitimi liberi existant.C.l.6.l.7.in pr.§ fin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si liberi naturales nolint legitimi fieri, an dictis modis legitimi efficiantur.Nouell.§ in uniuersum.usq; ad § modum.

IIII. *Iura naturalium liberorum.*

De liberalitatibus à patre in ipsos collatis , & de successione illorum in bona paterna.C.l.j. cum tribus ll.sequentibus.l.8.l.9.in prin.§ final. l. 12. Nouell.§ reliquum est.§ unde his à nobis. § discretis igitur.usque ad § eodem hoc obseruan. § quod enim ad spurios.c.18.§ cõsideremus.usque ad § illud quoq;.
De successione illorum in bona cognatorum patris.C.l.9.in prin.l.12.§ fin.Nouell.§ eam.
De bonis illorũ,& successiõe in ea, uide Method. de hæreditatib.lib.2.cap.j.uers.de spurijs.
De alendis liberis naturalibus . Nouell.§ si uerò. C.oportet,usq; ad § certè in quibus.

De gratitudine illorum & reuerentia erga parentes.Nouell.§ certè in quibus.
De tutela illorum.C.tt.29.l.4.Nouell.§ quia uerò in quibusdam.
De liberis naturalium liberorum.C.l.4.§ fin.l.9.§ sed siquidem.l.12. § huiusmodi autem. lib.10.tt. 43.l.4.§ final.
De matribus naturalium liberorum. C.l.j. § sed etsi uxori.usque ad finem legis.l.2.l.5.l.8.l.9.§ si uerò sine.Nouell.§ discretis igitur. usque ad § eodem hoc.c.18.§ consideremus. usque ad § illud quoq;

FINIS LIBRI QVARTI.

DE POTESTATE DOMINORVM IN SERuos, & de iure Patronatus.

Liber quintus.

DE POTESTATE DOMINOrum in seruos, deq; seruitute. Inst.lib.I. tt.3.& tt.8.ff.lib.40.tt.I.cum sequentib.C. lib.7.tt.I.cum sequent.Cap.1.

¶ I. *Definitio seruitutis.*

Inst.tt.3.§ seruitus.ff.lib.j.tt.5.l.4.§ j.
Ratio nominis, & Synonymon. Inst.tt.3.§ serui autem.ff.lib.j.tt.5.l.4.§ fin.

II. *Quo iure introducta sit,uel subsistat?*

Iure gentium.Inst.tt.8.§ in potestate. ff. lib.j.tt.6.l. j.§ j.

III. *Species & iura dominicæ potestatis.*

Vitæ necisq; potestatem domini in seruos olim habuerunt.Inst.tt.8.§ in potestate.ff.lib.j. tt. 6. l. j.§ j.
Nouo iure non licet illis supra modum in seruos sæuire.Inst.tt.8.§ sed hoc tempore. usque ad fin. tituli.ff.lib.j.tt.6.l.j.§ sed hoc tempore.l.2.lib.48. tt.8.l.11.§ seruo.§ fin.
Quidquid seruus adquirit,domino adquirit.Inst. tt.8.§ in potestate.lib.3.tt.29.in prin.ff.lib.j.tt.6.l. j.uide j̃ lib.7.cap.j.membr.3.
Melior conditio domini per seruos fieri potest,deterior fieri non potest.ff.lib.50.tt.17.l.175.lib.16.tt. 3.l.33.§ fin.tt.j.l.27.§ j.
De peculio seruis à domino concesso, uide j̃ capit. proxim.
Est quædam species dominicæ potestatis ex iure Quiritum,quæ tollitur.C.tt.25.l.j.
Inter dominum & seruum actio non datur, uide locum de actionibus.
Si seruus publicis operib.deputatus,ancillæ alienę se iunxerit.C.lib.6.tt.j.l.8.

¶ *De seruis fugitiuis.*

Definitio fugitiui.ff.j.§ fin.lib.50.tt.16.l.225.
De non celandis,nec suscipiendis fugitiuis.ff.l.j.in prin.usq; ad § hoc autẽ.C.l.4.cum trib.ll. sequentibus.lib.11.tt.52.l.j.§ seruum etiam.
De inuestigando seruum fugitiuum.ff.l.j.§ hoc autem.l.2.§ eorumq;.l.4.C.l.2.
De fugitiuis apprehẽsis in publicum deducendis, & à magistratib.custodiendis,dominoq; reddendis.ff.l.j.§ j.§ unusquisq;.l.2.l.3.l.5.

DE PECVLIO SERVORVM & filiorumfamiliarum. ff.lib. 15.tt.I. Cap.2.

I. *Definitio peculij.*

l.4.in prin.l.5.§ fin.l.6.lib.32.l.76.§ his uerbis. ibi:Et sæpè uidisse.

II. *Diuisio trimembris.*

C.lib.3.tt.28.l.37.in prin.

III. *Propria & similia.*

Quasi patrimonium liberi hominis intelligitur.l. 47.§ fin.
Nascitur,crescit,decrescit,moritur: & ideo homini simile est.l.40.tt.2.l.3.
Filiusfamiliàs neq; retinere,neq; recuperare, neq; adipisci possessionem rei peculiaris uidetur.ff. lib.50.tt.17.l.93.

IIII. *De peculio constituendo.*

¶ 1 *Causæ seu modi quibus constituitur.*

Si dominus uult seruũ quid in peculium habere. l.4.in prin.l.39.
Si dominus patitur seruum habere, seruusq; quid domino ignorante adquisiuit.l.4.§ ex his apparet.l.49.in prin.
Si dominus non adimat seruo.l.7.§ sunt quidam.
De nuda domini uoluntate, sine traditione. l. 8. l.39.
Si dominus debito seruũ liberauerit: item si quasi debitorem se seruo fecerit, cum reuera debitor non esset.l.4.in prin.l.49.§ fin.

2 *Qui constituere peculium possint?*

De pupillo.l.3.§ idem adijcit.l.7.in prin.
De furioso.l.7.in prin.
De curatore furiosi.l.24.
De ignorante.l.7.§ scire.l.49.in prin.

3 *Quibus constitui possit?*

De pupillo.l.7.§ tam autem.

4 *In quibus rebus.*

In rebus tam mobilibus quàm soli.l. 7. § in peculio.

5 *Quæ in peculium connumeranda,quæ exeo deducenda.*

Vide alibi de actione de peculio.

V. *De peculio amittendo.*

Causæ seu modi,quibus amittitur uel minuitur peculium.

Si dominus non uult peculij esse.l.8.
Si dominus dolo malo adimit uel minuit peculiũ. l.9.§ præterea.l.26.§ fin.l.30.§ fin.

Si reo

Si ære alieno dominico exhauriatur.l.4. § si ære.
Si dominus furere incipiat,uel pupillus fit.l. 7. in prin.
Si seruus uel filius furere incipiat.l.7.§ ergo etsi.
Si seruus manumissus fit.l.53.C.lib.7. tt.23.l. j. Inst. lib.2.tt. 20.§ peculium.
Si seruus in rerum natura esse desijt.tt.2.l.3.

DISTINCTIO GENERALIS.

An ignorãte domino,minui possit peculium.l. 4. § sed sæpè.

VI. *De libera peculij administratione.*

1 *Qui concedere possint?*

De curatore furiosi.l.24.

2 *Causæ seu modi quibus amittitur.*

Si seruus fugiat,uel subreptus sit: item si incertum sit utrum uiuat an mortuus sit.l.48.in prin.

3 *Effectus liberæ peculij administrationis.*

Qui peculij administrationem concedit, uidetur permittere generaliter, quod & specialiter permissurus esset.l.46.
Seruus delegare suum debitorẽ potest. l. 48. § fi.

VII. *De actione de peculio.*

Vide j̃ Parte quinta huius Methodi.

DE STATVLIBERIS. ff.lib.40.tt.7. Cap.3.

I. *Definitio.*

l.j.in pr.Distinctiones,uide paulo inferius uers. si nondum adita sit hæred.cum sequentib.

II. *Diuisio.*

l.j.§ fiunt.

III. *Iura statuliberorum.*

Siue tradatur,siue usucapiatur statuliber, cum sua causa alienatur & usucapitur: siue manumittatur,non perdit spem Orcini liberti.l.2. in prin. l. 9.in prin.§ j.tt.5.l.51.§ cui per.C.lib.7.tt.2.l.13.Distinguitur:
Si nondum adita sit hæreditas.l.2. § sed statuliberi. l.9.§ fin.
Si libertate in pupillaribus tabulis relicta, patris tantum adita sit hæreditas.l.2.§ sed si in tabulis. § plus.
Si sub conditione cum libertate seruus institutus sit hæres.l.2.§ si in primis.
Si cum libertate alicui sit substitutus.l.2.§ fin.l.36.
Si seruus Titio legatus,liber esse iussus sit,si eidem Titio centum dederit.l.39.in prin.
A cęteris seruis nihil penè differunt, ideoq; quod ad actiones attinet,&c.l.29. in pr.tt.5.l.45.§ fin.l. 51.§ cui per.
Medio tempore seruus hæredis est.l.9.in prin.l.39. in prin.uers.ita tamen.
Alienari potest.l.25.l.30.
Legari potest.tt.5.l.45.§ fin.l.51.§ cui per.
Noxæ dari potest.l.9.in prin.
In solutum dari an possit, & an liberatio contingat.l.9.§ illud.
Is qui liber esse iussus est,ita si hæres eum non manumiserit, nihilominus ab hærede manumitti potest.l.20.§ si ita quis.
Is cui fidem commissaria libertas debetur, sine libertate aliquid ex testamento hæredis accipere non potest.tt.5.l.30.§ Imperator.

Hæres uel alius rogatus manumittere serui conditionem, deteriorem facere non potest.tt.5.l.15.l. 24.§ sed etsi ex persona.l.30.§ diuus.l.51.§ cui.tt. 7.l.25 l.33.
De partu statuliberę:utrum seruus an liber nascatur,uide j̃ cap.prox.

CAVSAE EX QVIBVS SERuitus constituitur,& dominica potestas adquiritur. Cap. 4.

Hactenus species & iura dominicę potestatis & seruitutis: sequuntur nunc causæ,quibus dominica potestas & seruitus adquiritur.
Tria sunt causarum genera: nam serui aut nascuntur,aut fiunt uel per captiuitatem,uel cum liber homo ad participandum precium se uenundari patitur. Inst. lib. j. tt.3.§ serui.ff.lib.j.tt.5. l.5.§ j.

¶ *De natiuitate.*

Vtrum liber an seruus nascatur,quęritur.ff.lib.40. tt.2.l.19.tt.7.l.6 in prin.l.16.tt.13.l.3.li.j.tt.5.l.5.l.15. l.16.l.18.lib.49.tt.15.l.21.in pr.C.lib.7.tt.4.l.4.tt.9. l.2.tt.14.l.9.l.10.lib.5.tt.18.l.3.lib.3.tt.32.l.7.lib.8. tt. 51.l.2.l.8.l.16.
Si postmoram manumissionis matris sit natus. ff.lib.j.tt.5.l.22.lib.40.tt.5.l.13.l.26.§ apparet. usq; ad § si pro non.l.41.§ Lucia.l.53.l.55.C.lib.7.tt.4. l.3.l.4.uide insuper j̃ cap. prox. uers. si seruus ita uenierit.
Si die uel conditione manumissionis pendente editus sit.ff.lib.40.tt.5.l.26.§ non tamen si à.tt.7.l. 16.C.lib.7.tt.4.l.3.

¶ *De captiuitate.*

Cum liber homo ab hostibus capitur, seruus fit. Inst. lib. j. tt. 3. § serui.ff.lib.j.tt.5.l.5.§ j. Distinguitur:
Si ab hostibus reuersus sit.C.lib.7.tt.14.l.4.l.9.ff.li. 41.tt.j.l.7.in prin.

¶ *De uenditione liberi hominis.*

An si liber homo uenditus sit,seruus fiat? Non.C. lib.7.tt.16.l.12.tt.14.l.12. Distinguitur:
Si pater filios uenundedit.C.lib.7.tt.16.l.j.l.37.li.4. tt.43. l.j.l.2.
Si fiscus uendidit.C.lib.7.tt.16.l.5.in prin.
Si liber homo se uenire passus est: nec adhuc seruus fit,nisi uel emens ignorauerit eius conditionem.ff.li.40.tt.12.l.7.§ si quis sciens.usq; ad § sunt & aliæ.l.33.tt.13.l.4.l.5.
Vel ob participandum preciũ se uenire passus est. Inst.li.j.tt.3.§ fin.ff.li.j.tt.5.l.5.§ j.l.12.lib.40.tt.12.l. 7.in pr.§ j.l.40.tt.13.l.j.l.3.l.4.tt.14.l.2.in prin. C. lib.7.tt.16.l.5.§ j.tt.18.l.j. Subdistinguitur:
Si ususfructus tantum liberi hominis uenditus sit.ff.lib.40.tt.12.l.23.in prin.
Si donari, uel in dotem dari, uel pignori dari se passus sit.ff.lib.40.tt.12.l.23.§ j.

¶ *Reliquæ causæ,quibus quis seruus efficitur.*

Si liber in dotem datus sit.C.lib.7.tt.14.l. 14. tt.16. l.16.
De priuata conuentione.ff.lib.40.tt.12.l.37. C.li.7. tt.16.l.10.
Si seruitutis obsequium præstitit liber.C. lib.7.tt. 14.l.2.l.10.l.11.tt.16.l.10.l.23.

Si libertus tabulariã adminiſtrauit.C.lib.7.tt.9.l.3.
Si pater filios ſuos alicui in miniſterium tradere promiſit.C.lib.7.tt.16.l.36.
Si per multa tempora pro ſeruo habitus ſit. C.lib. 7.tt.22.l.3.tt.14.l.6.l.10.
Si liber homo alienę ancillæ contubernium ſequatur,uel libera mulier cum ſeruis coierit. C.lib.7. tt.16.l.3.l.34..tt.24.l.j.
Si libertus ſe ingenuum aſſerens,non probat.C.li. 7.tt.14.l.13.
Si libertus ingratus fuerit aduerſus patronum,uide j cap.12.uerſ.liberta rem.
Damnatus iudicio publico interdum libertatem amittit.ff.lib.48.tt.19.l.6.ſ fin.l.29.
Si infans expoſitus tollatur ac mutuatur.C.li.8.tt. 52.l.3.lib.j.tt.4.l.19.

CAVSAE EX QVIBVS DOMINICA poteſtas amittitur,& libertas ſeruo adquiritur. Cap.5.

Multis modis libertas ſeruo cõpetere poteſt,&c. Inſt.li.j.tt.5.ſ multis autem.uerſ.ſed & aliis. ſ fin.
Si ſeruus à domino manumiſſus ſit.Inſt.lib.j.tt. 5. in prin.C.lib.7.tt.16.l.7.uide j de manumiſsione.
Si ſeruus à domino hæres ſit inſtitutus.Inſt. lib. j. tt.6.ſ idemq; iuris.lib.2.tt.14.ſ ſeruus autem. C. lib.6.tt 27.l.5.ſ cum igitur.l.6.
Si ſeruus à dño tutor filijs eius ſit datus.ff.li.40.tt. 5.l.24.ſ ſi quis tutorẽ.C.lib.7.tt.4.l.9.li.6.tt.27.l. 5.ſ cum igitur.Inſt.lib.j.tt.14. ſ ſed ſciendum eſt.
Si dominus ſeruum ſuũ actis interuentibus filiũ ſuum nominauerit.Inſt.lib.j.tt.11.ſ fin.
Si teſtator ſeruos ad cuſtodiam templi, quod ædificari iuſsit, deſtinauit.ff.lib.40.tt.12.l.35.
Si domini uoluntate ſeruus in libertate moratus ſit.ff.lib.40.tt.12.l.28.C.lib.7.tt.4.l.4.
Si per uiginti annos in libertate moratus ſit. C.li. 7.tt.22.l.j.l.2.
Si ciuiles honores geſsit.C.lib.7.tt.16.l.11.
Si ſeruus liminarcha nemine cõtradicente ſit creatus.C.lib.7.tt.16.l.38.
Si ſeruus liberam in uxorem duxerit,uel ancilla libero nupſerit.C.li.7.tt.6.l.j.ſ ſed etſi quis. Nou. c.22.ſ ſi uerò cum quis.uſq; ad ſ deportatio.
Si dominus ancillam in uxorem ducat, uel pro cõcubina habeat.C.lib.7.tt.15.l.3.tt.16.l.29.l.34.Nouell.c.78.ſ cæterùm ſi quis.
Si ancilla cum domino pactũ fecit,ut poſt certi tẽporis miniſterium libera eſſet.C.lib.7.tt.16.l.36.

¶ *Si ſeruus ita uenierit,uel legatus ſit.*

Vel per fideicommiſſum relictus, ut manumittatur,iſq; qui manumittere debet, uel latitet, uel abſens ſit,uel aliàs manumittere uel nolit,uel nõ poſsit:nihilominus ſeruus liber fit uel ipſo iure, uel decreto prętoris.ff.li.49.tt.j.l.20.ſ j.tt.4.l. 9. in prin.l.15.l.19.tt.5.l.j.l.5.l.10.ſ is cui.l.20.in prin. l.22.ſ fin.l.26.ſ ſubuentum.uſq; ad fin.legis.l.27. l.28.l.29.l.30.in pr.uſq; ad ſ ſi plures. ſ in furioſi. uſq; ad ſ imperator.l.33. ſ j.l.34. ſ fin.l.36.l.47. ſ j.ſ Sticho.l.49.l.51.ſ ſenatuſcon.uſque ad ſ fin.l. 54.tt.8.l.j.l.3.l.4.l.6.l.8.l.9.tt.9.l.30.in prin.tt.12. l. 33.in prin.ſ j.lib.37.tt.14.l.8.lib.38.tt.2.l.41.tt.16.l. 3.ſ is planè.lib.45.tt.j.l.122.ſ Flauius. uerſ. item quæro ſi Flauij.lib.18.tt.7.l.3.l.8.l.10.C.lib.7. tt.4. l.u.l.15.lib.4.tt.57.l.j.l.2.l.3.l.4.l.6.lib.17.tt.j.l.27.ſ j.uerſ.poteſt.

Si dñs à ſeruo uel ab alio pecuniam accepit ut ſeruũ manumitteret.ff.li.40.tt.j.l.19.C.li.4.tt.6.l. 9.
Si ſeruus ſuis numis ſit redemptus.ff.lib.40.tt. j. l. 4.tota.l.5.l.19.lib.5.tt.j.l.67.C.lib.7.tt.16.l.8.l.12.
Si,cum ancilla uendita eſſet ita,ne proſtitueretur, proſtituta ſit.ff.lib.40.tt.8.l.6. ſ fin.l.7.C.lib.7.tt. 6.l.j.ſ ſimiliq; modo.lib.4.tt.56.l. j. uel alij ſine iſta conditione ſit uendita.ff.li.37.tt.14.l.7. in pr. C.lib.4.tt.56.l.j.ſ fin.
Si ſeruus æger à dño ſit eiectus,& p derelicto habitus.ff.lib.40.tt.8.l.2.C.li.7.tt.6.l.j.ſ ſed ſcimus.
Si dominus infantem ſeruum expoſuit.C.lib.8.tt. 52.l.j.2 & 3.lib.j.tt.4.l.19.
Si ſeruus criminaliter ſit accuſatus, nec à domino defenſus.ff.lib.40.tt.9.l.9.ſ j.lib.j.tt.5.l.13.
Si ſeruus fugitiuus in arenam ſe dederit.ff.lib.11.tt. 4.l.6.
Si ſeruus ad dignitatem uel militiam aſpirauerit. C.lib.12.tt.34.l.6.l.7.
Si ſeruus cubicularius principis ſit factus. C. li.12. tt.5.l.4.
Si ſeruus pileatus cadauer domini antecedat, uel in lecto cadaueris ſtet uolũtate teſtatoris uel hæredis.C.lib.7.tt.6.l.j.ſ ſed & qui.
Si ſeruus domini mortem uindicat uel detexit. ff. lib.40.tt.8 l.5.lib.38.tt.2.l.4.in prin.C.li.7.tt.13.l.j.
Si adulterinam monetam exercentes detulit, C.li. 7.tt.13.l.2.
Si raptum uirginis detulit.C.lib.7.tt.13.l.3.
Si deſertorem militiæ detulit.C.lib.7.tt.13.l.4.

DE MANVMISSIONE. INST. lib.1.tt.5. cum duobus titulis ſequentib. ff.lib.40.tt.1.cum ſequentib.C.lib. 7.tt.1.cum ſequentib. Cap.6.

I. *Definitio.* Inſt.tt.5.ſ j.
II. *Quo iure ſit introducta?*
Iuregentium.Inſt.tt.5.ſ quæ res.
III. *An manumiſsio ſit utilis,& ex ea competat libertas?*
Inſt.tt.5.in prin.C.tt.16.l. 7. Diſtinguitur:

¶ 1 *Ex perſona manumittentis.*

Qui fidei committere poſſunt,ij & fideicommiſſariam libertatem poſſunt relinquere.ff.tt.5.l.24.in prin.
De minore uiginti annis.Inſt. tt. 6.ſ eadem lege. uſq; ad fin.tituli.ff.tt.j. l.j.l.16.l.20.in pr.tt.2.l.4. ſ fin.l.6 l.9.l.11.l.12.l.13.l.14.l.15. in pr. uſq; ad ſ plures.ſ abſens.l.16.l.20.l.25.tt.4.l.3.l.27.tt.5.l.4. ſ itẽ ſi minor.l.34.ſ j.tt.9.l.7.ſ fin.l.16.in prin.ſ j. lib. 31.tt.j.l.31. C. tt. 4.l.5.tt.11.l.4.de pupillo.ff.tt. 2.l. 24.tt.5.l.11.Nouell.c.119.ſ ſed & hoc per.
Matrimonij cauſa manumittere poteſt minor 20 annis.ff.tt.2.l.13.ſ fin.l.14.ſ ſunt qui.l.15. ſ ſi duo. l.19.l.20.ſ matrimonij.tt.9.l.21.
De eo qui alienare non poteſt.ff.tt.5.l.31.ſ qui fideicom.l.51.ſ is autem.
De eo qui ſoluendo non eſt,& de in fraudem creditorum manumittendo.Inſt.tt.6.in prin. uſque ad ſ eadem lege.ff.tt.j.l.10.l.21.tt. 4. l. 54. ſ ſcripti.l.57.tt.5.l.4.ſ ſi in fraudem.tt.7. l. j. ſ final.tt. 9. l. 5. l. 6. l. 7. in prin. l. 8. l. 10.l.11.l.16.ſ ne quis creditor.uſque ad finem legis.l.18.l.23.l.24.l.25. l. 27.C.tt.a.

27.C.tt.2.l.5.tt.11.l.j.l.5.l.7.
De nõ domino,uide j ex perſona manumiſsi.uerſ. de ſeruo alieno.
De eo qui ſeruum ab hoſtib,redemit. ff.lib. 49. tt. 15.l.12.ſ manumittendo.
De eo qui putat ſeruum alienum eſſe.ff.tt.2. l. 4. ſ quoties.
De emptore qui nondum ſoluit precium. ff. tt. 12. l.38.ſ quæſitum.
De uenditore & promiſſore ſerui.ff.tt.j.l.18.
De uſufructuario.C.tt.15.l.j.ſ fin autẽ uſufructu.
De ſeruo.ff.tt.j.l.23.tt.9.l.19. C.tt.11.l.2.
De filio & nepote domini, de iuſſu patris manumittendo.ff.tt.j.l.16.l.22.tt.2.l.4.in prin.l. 10. l. 22. tt.9.l.15.ſ fin.lib.37.tt.14.l.13.lib.49.tt.17.l.6. C.tt. 15.l.j.ſ fin.
De patre domini.ff.tt.j.l.17.tt.12.l.31.lib.49.tt.17. l.9. ſ denique,l.19.ſ pater uſque ad fin.legis.l.20. C. tt.10.l.6.
De tutore eius qui manumittere rogatus eſt.C.tt. 11.l.6.
De curatore furioſi.ff.tt.j.l.13.tt.9.l.22.
De damnato iudicio publico.ff.tt.j.l.8.
De ſeruis pœnæ.ff.tt.j.l.8.
De reo capitalis criminis.ff.tt.j.l.8.tt.9.l.15. in prin.
De muto & ſurdo.ff.tt.9.l.j.
De collegijs.ff.tt.3.l.j.C.tt.9.

2 *Ex perſona manumiſſi, & eius cui libertas teſtamento uel per fideicommiſſum relicta eſt.*

De ſeruo alieno.Inſt.lib.2.tt.24.ſ libertas quoq;.ff. tt.4.l.35.tt.5.l.16.l.24.ſ j.l.30.ſ ſi plures.l.31.in pr. l.39.in prin.tt.9.l.20.lib.31.l.14.ſ fin.li.41.tt.7. l. 7 tt.8.l.8.C.tt.2.l.9.tt.4.l.6.10.toto. Diſtinctionem ſi dominus eum uendere nolit,uide j cap. prox. uerſ.ſi ſeruo alieno,&c.
De ſeruo legato:ſi teſtator ſeruum, quem legauit, liberũ eſſe iubeat.ff.tt.4.l.10.ſ ſi ſeruus.l.11. in pr. l.40.tt.5.l.50.
Si teſtator legato peculio uicarium liberũ eſſe iuſſerit.ff.tt.4.l.10.in prin.
Si hæres ſeruum legatum manumiſerit.ff.tt.j.l. 2. l. 11.tt.2.l.3.tt.9.l.28.l.29.ſ fin.
Si teſtator hæredem uel legatarium roget,ut ſuum ſeruum, hoc eſt,ipſius hæredis uel legatarij manumittat.Inſt.li.2.tt.24.ſ libertas quoq;.ff. tt.5. l. 19.ſ uxori.l.23.ſ ſeruum.l.35.l.45.in prin. C. tt. 2. l.9.
De ſeruo uendito & promiſſo.ff.tt.j.l.18.
De ſeruo dotali.ff.tt.j.l.21.lib.24.tt.3.l.62.li.38.tt. 16. l.3.ſ etſi dotalem. C.tt.3.l.j.l.7.
De ſeruo pignori dato.ff.tt.j.l.3.tt.5.l. 24. ſ ſi quis ſeruum.tt.8.l.6.tt.9.l.4.ſ fin.l.26.l.27. ſ pignori, l.29.in prin.C.tt.8.toto tt.11.l.5.lib.8.tt.26.l.j.ff.li. 20.tt.2.l.6.l.9.lib.48.tt.19.l.33.ſ.fin.
De ſeruo cõmuni,Inſt.lib.2.tt.7.in fin.C.tt.7.l.j.l.2.
De eo in quo alius uſumfructũ habet.ff.tt. 4.l. 6. C.tt.15.l.j.in prin.uſq; ad ſ fin autem.
De eo quem per uim accepit.ff.tt.13.l.2.
De eo qui ſe non putat manumittentis eſſe.ff. tt.2. l.4.ſ quoties.
De ſeruo eius qui non eſt in rebus humanis.ff. tt. 5.l.24.ſ ſeruo.
De eo qui eſt in utero.C.tt.4.l.14.
De infante.ff.tt.j.l.25.
De minore ætate.C.tt.15.l.2.
De libero homine &manumiſſo.ff.tt.5.l.24.ſ ſi homini.C.tt.j.l.2.
De furioſo.ff.tt.j.l.26.
De hoſtium ſeruo,& eo qui eſt apud hoſtes.ff.tt.5. l.24.ſ hoſtium.tt.4.l.30.lib.49.tt.15.l.12. ſ manumittendo.ibi:Certè apud hoſtes.
De ſeruis,de familia latronum deſcẽdentibus. C. tt.18.l.2.
De ſeruo relegato.ff.tt.9.l.2.
De in metallum damnato.ff.tt.5.l.24.ſ ſi ſeruus.
De concepto & nato ex damnata in metallum. ff. tt.5.l.24.ſ ex damnata.
De prohibito manumitti.ff.tt.j.l.9.l.12. tt. 4. l. 9. ſ quod conſtitutum.l.61.ſ final.tt.5.l.40.ſ final.tt. 9.l.9.ſ fin. l.17.ſ fin.C.tt.2.l.7.tt.12.toto. lib.4.tt. 57.l.5.
De ſeruo uendito,ut exportetur.C.lib.4.tt.55.l.j.l. 3.l.4.
Si ex tribus duos quos hæres uellet, manumitti iuſsit.ff.tt.5.l.22.ſ à duobus.l.46.ſ fin.
Totam familiam licet teſtamento manumittere. Inſt.tt.17.C.tt.3.l.j.
Plures uindicta pariter manumitti poſſunt.ff.tt.2. l.15.ſ plures.
De nominatim manumittendo.ff. tt.4.l.37.
Si petijt ut prout quiſq; promeruiſſet, manumitteretur.ff.tt.4.l.51.
Si in nomine errauit, & cum Cratinum ſeruũ haberet,dixerit:Cratin? liber eſto.ff.tt.4.l.54.in pr.
Si ita: Diſpenſator meus uel cellarius uel ſocius meus,&c.liber eſto.ff.tt.4.l.24.
Si ita:Stichus,imò Pamphilus liber eſto.ff.tt.4.l.21.

3 *Ex perſona eius per quem manumittitur.*

Per alium,puta per procuratorem,manumitti poteſt.C.tt.j.l.3.

4 *Ex perſona eius apud quem manumittitur.*

Apud principem,conſules,prætores,præſules,prę ſides,magiſtratus'ue earum ciuitatum quib.huiuſmodi ius eſt.C.tt.j.l.4.
Par apud parem manumittere nequit, ſed prætor apud, &c.ff.tt.j.l.14.
De collega manumiſſoris.ff.tt.2.l.18.ſ apud.
Prætor uel conſul apud ſe ſeruum ſuum manumittere poteſt.ff.tt.2.l.5.l.20.ſ fin.
De patre manumiſſoris.ff.tt.2.l.18.ſ fin.
De filiofamilias manumiſſoris.ff.tt.2.l.18.in pr. tt. 14.l.j.
De tutore manumiſſoris.ff.tt.2.l.j.
De alterius prouinciæ præſide.ff.tt.2.l.15.ſ fin.
De proconſule urbem egreſſo,& legato eius.ff.tt. 2.l.17.
De præfecto Ægypti.ff.tt.2.l.21.

5 *Ex ſpecie & uerbis manumiſſionis.*

Multis modis manumiſsio procedit, aut in ſacroſanctis eccleſijs,aut uindicta, aut inter amicos, aut per epiſtolam,aut per teſtamentum.Inſt.tt.5. ſ multis.
De quadam ſolennitate in manumitendo ſublata. ff.tt.2.l.23.
De ſpectaculo & acclamatione populi.ff.tt.9.l.17. in prin.C.tt.11.l.3.
De ijs qui in eccleſia manumittuntur.C.lib.j.tt. 13. l.j.l.2.
De uindicta manumittendo.ff.tt.j. l.14. ſ Imperator.

Inter amicos.C.tt.6.l.j.§ sed etsi.
De epistola seu scriptura.C.tt.6.l.j.§ sancimus.
Si dominus apud acta seruum filium suum nomi nauerit.C.tt.6.l.j.§ similiq.
Si dominus instrumenta seruitutis seruo reddidit, uel corrupit.C.tt.6.l.j.§ ille autem.

¶ *Modi in testamento, uel per fideicommissum manumittendi.*

Si Græcis uerbis libertatem testamento relinquat. C.tt.2.l.14.
Et per fideicommissum libertas dari potest.Inst. li. 2.tt.24.§ libertas quoq. ff.tt.5.l.16.
Distinguitur: si per fideicõmissum ab intestato relinquat.ff.tt.4.l.43.
Si legatarij fideicommittat.Inst.lib.2.tt.24.§ libertas.ff.tt.5.l.12.§ & legatarius.
Si commendat.C.tt.4.l.12.
Si ita:Samiam in libertate esse iussi.ff.tt.4.l.49.
Si ita:Illum illius libertum esse uolo.ff.tt.4.l.42.
Si ita:Si hæredi decem annos seruierit, uolo ut sit liberta mea.ff.tt.5.l.41.in prin.
Si ita:In tuo iudicio erit ut habeas bonos libertos. ff.tt.5.l.41.§ Lucius.
Si ita:Credo Zoile, quòd gratias tibi & filijs tuis reddet filius meus.ff.tt.5.l.39.§ Paulus.
Si ita:Nisi diligenter rationes excusserit, liber ne esto.ff.tt.4.l.59.§ fin.tt.7.l.13.§ fin.
Si ita:Quia prænenit,natus esse postquam mater esset libera,mille illi do lego.ff.tt.4.l.60.
Si petijt testator,ne postea seruiat.ff.tt.5.l.24.§ si petitum.
Si hæres rogatus sit,ne seruus alienam seruitutem patiatur.ff.tt.5.l.9.l.21.l.41.§ j.
Si ita:Illum seruum uenire nolo : item, Nolo alij quàm tibi seruiat.ff.tt.5.l.10.in prin.l.24.§ sed etsi ita.
Si legatis seruis adiecit: Quos tibi commendo, ne cui alij seruiant.ff.tt.5.l.12.in prin.
Si errauit in nomine, &c. uide paulo superius ex persona manumissi.uers. de nominatim manumittendo,cum sequentibus.

6 *Ex causa manumittendi.*

Si in fraudem creditorum manumittit,uide suprà ex persona manumittentis.uers.de eo qui soluẽdo,&c.
Si dominus coactus à populo seruum manumisit,ff.tt.9.l.17.in prin.C.tt.11.l.3.
Si coactus à seruo,eum manumisit.ff. tt. 9. l. 9. in prin.
Si mortis causa manumisit.ff.tt.j.l.15.
Si ne quæstio de seruo haberetur,eum manumisit. ff.tt.j.l.8.§ fin.tt.9.l.12.l.13.l.14.
Si non manumittendi causa fecit.C.tt.16.l.20.
Si ne à magistratu seruus castigaretur, dixit seruũ esse liberum.ff.tt.9.l.17.§ j.
Si accepta pecunia manumisit.C.tt.16.l.33.
Causas ex quibus & propter quas minor uiginti annis manumittere potest,uide ẽ ex persona manumittentis.uers.de minore 20 annis.

7 *Ex loco & tempore quo manumissus est.*

Semper uel in transitu manumitti potest.Inst. tt. 5. § serui.ff.tt.2.l.7.Et in uilla.ff.tt.2.l.8.
Rogatus etiam eo tempore quo alienare non potest,manumittere potest.ff.tt.5.l.31. § fideicõmiss. l.51.§ is autem.

8 *Ex instrumento, in quo manumissus uel liber esse iussus est.*

Si testamentũ,in quo liber esse iussus est, nõ ualet. ff.tt.4.l.23.in prin.l.29.l.47.tt.5.l.24.§ ex testamẽto.l.38.l.47.in prin.C.tt.2.l.11.
Si in codicillis manumissus sit.ff.tt. 4.l.43. C. tt. 2. l.j.
Si in falsis codicillis.ff.tt.4.l.47.lib.37.ti.14.l.23. § cũ ex.C.tt.4.l.2.
Si in irritis codicillis.ff.tt.5.l.30.§ fin.
Si in codicillis testamento non confirmatis.ff.tt.4. l.43.

9 *Ex tempore ex quo, & ad quod, & conditione sub qua liber esse iussus est.*

Si ad tempus data sit libertas.ff.tt.4.l.31.l.34.
Si ita:Ad annum liber esto.ff.tt.4.l.18 § fin.
Si post annos liber esse iussus sit.ff.tt.4.l.17.§ fin.
Si in tam longum tempus libertas collata sit,ut eo tempore uiuere seruus non possit:aut si sub difficili uel impossibili conditione data sit.ff.tt.7. l. 4.§ j.
Si in ultimum uitæ tempus libertas collata sit : ut puta,Cum morietur,liber esto.ff.tt.4.l.17. in pr. l.61.tt.7.l.4.§ j.
Si ita:Cum moriar,liber esto.ff.tt.4.l.18. § hæc conditio.
Si ita:Cum per leges licebit,liber esto.ff.tt.4.l.38.
Si ita:Si hæres eum alienauerit,uel cum hæredis esse desierit,liber esto.ff.tt.4.l.39.
Si hęredis seruũ liberum esse iussit, ita si rem hęredis dederit.ff.tt.7.l.13.§ seruus.
Si ita:Si codicillis eum non uetuero esse liberũ, liber esto.ff.tt.4.l.28.
Si ita:Si Capitolium non ascenderit.ff.tt.4.l.17.§ j.l.61.§ & ideo.
Si ita:Cum tibi uisum fuerit, manumitte. ff. tt. 5. l.17.

10 *Ex consequentibus & reliquis contingentibus.*

Vide j cap.prox.
Sed & alias fidei commissariæ libertatis distinctiones, uide in Methodo de legatis & fideicommissis.

CAVSAE EX QVIBVS MANVmissio ex post facto fit irrita, & libertas testamento uel per fidei commissum relicta euanescit. Cap.7.

¶ *In persona manumissoris, & libertatem relinquentis.*

Si manumissor seruus postea sit pronunciatus. ff. tt.9.l.19.
Si memoria testatoris post mortem damnata sit. C.tt.2.l.2.
Si manumissum postea rursus in seruitutem reuocare uelit.C.lib.6.tt.3.l.2.l.12.
Si uendito seruo ut manumitteretur,uenditor uoluntatem mutauerit.ff.tt.8.l.j.l.3.
Si testator seruum,cui libertatem legauit,postea alienauit.ff.tt.4.l.58.uel legauit.ff.tt.4.l.10.§ si seruus.uel uinxit.ff.tt.5.l.43.

¶ *In hæreditate defuncti testatoris.*

Si hæreditas fisco sit uindicata.ff.tt.5.l.12.§ fin.
Si hæreditas non sit adita.ff.tt.4.l.23.l.33.C.tt.2. l.2. l.12.tt.4.l.j.

Si unus

Si unus tantum ex pluribus adierit.ff.tt.4.l.11.§ si. l.23.§ testamento.
Si adierint quidem hæreditatem hæredes, sed pacto prius cum creditoribus interposito,quòd dimidia parte contenti sint futuri.ff.tt.4.l.54.§ scripti.uel si postea in integrum sint restituti.C.tt.2. l.3.uel si postea colluserint in necem libertatis. C.tt.2.l.12.
De addictione bonorum libertatum conseruandarum gratia.Inst.lib.3.tt.12.ff.tt.4.l.50.tt.5.l.2.l.3. l.4.C.lib.7.tt.2.l.6.l.15.

¶ *In persona rogati, seu eius à quo libertas relicta est.*

Si cum ita uenisset seruus ut post annum ab emptore manumitteretur,emptor intra annum seruus sit effectus.ff.tt.j.l.23.
Si bona rogati ad fiscum peruenerint.ff.tt.5.l. 51. in prin.
Si rogatus manumittere hęreditatem uel legatum non agnoscat.ff.tt.5.l.8.l.22. in prin. l.24. § quòd si legatum.l.40.l.47.§ fin.tt.4.l.j.l.8.
Si rogatꝰ ante aditã hęreditatẽ,uel antequã manumitat,decesserit.ff.tt.5.l.26.§ j.l.42.C.tt.4.l.16.
Si cum ususfructus serui mihi legatus esset, & cũ uti frui desijssem,seruus liber esse iussus, ego çsti mationem legati ab hærede tulerim.ff.lib.7.tt.j. l.35.§ ususfructus.
Si is qui seruum suum rogatus est manumittere, minus æstimatione serui à testatore consequatur.ff.tt.5.l.24.§ si quis alienũ. usq; ad § quoties autem.l.62.§ si pro non.uers.&putem.l.45.in pr. usq; ad fin.
Si legatum rogati per l.Falcidiam,uel ob ęs alienũ sit,deminutum.ff.tt.5.l.6.l.7.l.22,in prin.
Si rogatus manumittere hæreditatem ex S.C. Trebelliano restituerit.ff.tt.l.20,in prin.
Si contra tabulas bonorum possessionem accepit. tt.5.l.31.§ si patronus.
Si hæres legatario rogato seruum tradere nolit.C. tt.4.l.17.
Si rogatus seruum legatum, ut manumittat, nolit accipere.ff.tt.5.l.33.§ fin.
Si rogatus seruum manumittere, eum alienauit. ff.tt.5.l.15.l.24.§ quoties.C.tt.2.l.13.uide ẽ cap.3.li. eod.uers.siue tradatur.
Si hæres libertatem seruo ademerit.C.tt.2.l.13.
Si hæres in manumissionem non consentiat. ff. tt. 7.l.3.§ j.C.tt.16.l.7.l.32.
Si is qui manumittere debet uel latitet, uel absit, uel ex alia causa aut nolit aut non possit manumittere,uide ẽ cap.5.li.eod.uers.si seruus ita, &c.
Si is qui testamento tutor datus, deꝫ seruis suis manumittendis rogatus est, à tutela se excusauerit.ff.tt.5.l.41. § tutoris.§ Seio.

¶ *In persona manumissi, uel manumittendi.*

Si seruus,cui fideicommissaria libertas relicta est, pro non scripto habeatur.ff.tt.5.l.26. § si pro nõ.
Si multa ex hæreditate per fraudem amouit.ff.tt. 4.l.59.§ puram.tt.5.l.23.in prin.tt.7.l. 40. in prin.
Si nondum rationem reddidit.ff.tt.5.l.23.in pr.l.37. C.tt.2.l.4.tt.7.l.j. § fin autem seruus.lib. 2. tt.18. l.21.
Si damnatus & pœnæ seruus effectus sit,uel ab hostibus captus.ff.tt.7.l.6.in prin.
Si in metallum damnatus sit. ff.tt.4.l. 46. tt. 5 l. 24.§ si seruus.
Si usucaptus sit.ff.tt.5.l.24.§ quoties,l.55.§ fin.C.tt. 2.l.13.uide insuper supra cap.3.lib.eod. uers. siue tradatur.

¶ *Reliquæ causæ.*

Si manumissus non sit seruus.ff.tt.5.l.4.§ hi qui. li. 37.tt.14.l.8.§ fin.C.tt.4.l.11.uide insuper ẽ cap.5. lib.eod.uers.si seruus ita.
Si instrumentum nullum interuenit, uel quod interuenit amissum sit.C.tt.16.l.25.
Si testamentum,in quo libertas relicta est,ruptum uel irritum sit factum,uide ẽ cap.prox.ex instrumento in quo,&c.
Si lege libertas adempta sit.ff.tt.6.l.j.
Si seruo alieno libertate relicta, dominus eum uendere nolit.Inst.lib 2.tt.24. § libertas quoque. uers.quod si dominus.ff.tt.5.l.31.§ si is cuius.usq; ad fin.legis.l.32,in prin.l.51.§ si alienum. C. tt. 4. l.6.tt.7.l.j. l.2.
Si cum serui obligati manumitti deberent, creditor eos uendiderit.ff.tt.5.l.52.
Si cum mortis causa manumissus esset, manumissor conualuerit.ff.tt.j.l.15.
Si cum matrimonij causa esset manumittẽda,rogatus eam in uxorem habere nolit.ff.tt.5.l.51.§ fin.
Si cum pedissequis libertas data esset,quædã mortis tempore pedissequæ esse desierint.ff.tt.4.l.59. in prin.
Si cum ancilla cum liberis libera esse iussa esset, ea liberos non habuerit:uel habeat quidem, sed ij ad libertatem peruenire non possunt.ff.tt.4.l.13. § sed etsi ancilla.
Si cum libertatem accepisset cum Titius triginta annorum esset, Titius antequam ad annum tricesimum perueniret,decesserit.ff.tt.4.l. 16. tt. 5. l. 23.§ etiam fideicom.l.41.§ libertatem.tt.7.l.19.C. tt.4.l.10.
Si Titio ex parte hęrede instituto,seruus post mortem eius liber esse iussus sit, & Titio hæreditatẽ non adierit.ff.lib.31.tt.j.l.67.§ fin.

¶ *Si cõditio manumissionis extiterit:hoc est,si datũ uel factum sit quod dari uel fieri iussit testator, an competat libertas?*

ff.tt.7.l.3.§ j.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona dantis uel facientis.*

Si alius pro seruo dare uel facere paratus sit.ff.tt.7. l.39.§ fin.
Si cum duobus libertas relicta esset sub conditione dandi uel faciendi,alter tantum dederit uel fecerit.ff.tt.4.l.11.§ j.l.13.in prin. usque ad § sed etsi ancilla.tt.7.l.13. § si duo.

2 *Ex persona eius cui dedit uel fecit.*

Si cum dotẽ dare iussus esset, nõ sit adiectum cui: cui dabit.ff.tt.7.l.8.in prin.l.21.§ ueluti si is.l.22.
Si cum hęredi dare iussus esset, contentio sit inter scriptũ & legitimum hęredem de hęreditate:utrî dabit.ff.tt.7.l.29.§ quintus.usq; ad fin.legis.
Si ei cui bona addicta sunt dedit.ff.tt.5.l.4.§ si sub condit.
Si cum duob.hęredibus dare iussus esset, unus se hęreditate abstinuit.ff.tt.5.l.41.§ Stichus.
Si filiofamilias dare iussus,patri dederit.ff.tt.7.l.6. § si filiusfam.
Si seruo eius cui dare iussus est,dederit.ff.tt.7.l.6.§ si seruus.

Si tutori eius dederit.ff.tt.4.l.22.
Si hęredi eius dederit.ff.tt.7.l.6.§ sed etsi post mortem. l. 20.§ hæredi.l.34.in prin.
Si decem hæredi dari iussus,ab hærede sit alienatus,utrum hęredi,an ei cui alienatus est dabit.ff. tt.7.l.6.§ statuliber. usq; ad § si filiusfamiliàs. § statuliber.usq; ad fin.legis.l.7.l.8.§ j.l.15.§ hęres. l.27.l.32.l.34.§ duæ sunt.

3 Ex *re quam dedit.*

Si decem dare iussus ex peculio det, uel ab alio accepit.ff.tt.7.l.3.§ j.l.13.§ j.l.17.l.23.§ fin.l.31.§ fin.
Si ex eo quod extra peculium est, dedit.ff.tt.7.l.17.
Si ex operis uel aliunde dedit.ff.tt.7.l.3. § si quis seruum.
Si alij subreptos numos dederit.ff.tt.7.l.3.§ sed nec si alijs.l.17.§ fin.
Si decem,quæ hæredi dat,ab hærede dono accepit. ff.tt.7.l.11.
Si argento subtracto,uel alijs rebus distractis,numos corrasos dedit.ff.tt.7.l.3.§ sed etsi argento.
Si seruus post triennii à morte testatoris liber esse iussus,si id præstaret hæredibus quod præstiterat testatori præstiteritq; testatori diurnum officium:an si id quoq; hæredibus per triennium præstitit,& ad libertatem perductus est,amplius præstare debeat? C.lib.6.tt.3.l.9.
Si plus quàm dare iussus est,dederit.ff.tt.7. l.3. § si plus quàm.
Si minus dedit.ff.tt.7.l.3.§ si decem.l.4.§ si duob.
Si cum ita:Si tres pepererit,libera esto, primo partu unum,secundo tres peperit.ff.lib.j.tt. 5. l. 15. l.16.
Quantum cuiq; hæredum dabit.ff.tt.7.l.8. § final. l.12.l.22.

4 Ex *causa propter quam dedit.*

Si decem dare iussus,ex alia causa dedit:puta mercedem dedit pro operis uel pro fundo,&c. ff.tt. 7.l.14.in prin.l.17.l.39.§ si hæres.

5 Ex *tempore quo dedit uel fecit.*

Si intra certum tempus dare iussus,post tẽpus offerat.ff.tt.7.l.23.in prin.l.28.in prin.l.39. § Dama. l.40.§ Titius.
Si post mortem hæredis libertate relicta,hæres uiuo testatore decesserit.ff.tt.4.l.18.in prin.
Si decem dare iussus,per partes offerat.ff.tt.7.l.4.§ item si decem.l.20.§ quædam.
Si annua,bima,trima die dena dare iussus, tota simul offerat.ff.tt.7.l.3.§ quòd si seruus.

6 Ex *reliquis contingentibus.*

Si cum ita:cum decem dare poterit,possit quidem dare,sed non det.ff.tt.7.l.31.§ si quis sit.
Si cum ita:si promiserit,uel iurauerit, &c. promittat quidem uel iuret,sed nõ faciat.ff.tt.4.l.36. tt. 7.l.13.§ qui ita.l.24.l.41.§ Paulus.
Si peculium dare iussus,det quidem illud, sed domino multa debeat.ff.tt.7.l.40.§ j.
Si inuito uel nesciente hærede det numos, uel hæres eum liberum esse nolit.ff.tt.7.l.3. § j.l.20. § j.
Si uicarius,quem dedit,in fugam se conuertit. C. tt.9.l.j.
De reliquis conditionum speciebus, uide paulò inferius.

¶ *Si conditio manumißionis defecerit, hoc est, si datum uel factum non sit, an libertas denegetur?*

ff.tt.7.l.3.in prin.

DISTINGVITVR:

1 Ex *causa propter quam datum uel factum non est.*

Si nõ stat per statuliberum,quo minus fiat.ff. tt.4. l.55.tt.5.l.33.§ j.tt.7.l.3.§ non solùm. la uers. & sanè.l.28.in prin.l.35.
Si per hæredem uel alium stat,quo minus conditio impleatur.ff.tt.7.l.3.§ j.§ cum igitur. uers. etsi eum.§ non solùm.usq; ad § si decem.§ non solũ autem.§ si quis hæredi.§ Stichus.§ si ita sit.§ idẽ Iullianus.l.4.in prin.§ si duobus. § Stichus. uers. ideóq; si.l.20.§ diuersa.l.34. § Imperator. l. 38. l. 40.§ Titius.
Si hęres nolit debitũ soluere,uel à debitoribus exigere,quo possit conditionem implere,ff.tt 7.l. 3. § inde quæritur. usq; ad § non solùm.
Si decem iussus ab hærede sine peculio uenditus sit.ff.tt.7.l.3.§ si quis iussus.
Si hæredi seruire iussum hæres uendiderit.ff.tt.7. l. 3.§ fin.
Si decem dare iussus operari à domino prohibeatur,uel quod ex operis meretur dominus ei aufert.ff.tt.7.l.3.§ si quis seruum.
Si cũ tutori hæredis pecuniã dare uellet,is eam accipere nollet.ff.tt.4.l.22.§ itaq; etsi offerente.
Si is cui dare iussus est,decesserit.ff.tt. 7.l. 20. § is cui.l.39.§ si Stichus.l.40.§ Pamphilo.tt.12.l.38. § final.
Si ualetudine uel alia causa sit impeditus. ff. tt. 7. l.4.§ Stichus.§ fin.l.14.§ fin.l.39.§ Dama.tt. 12.l. 38.§ fin.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si hæres non accepta pecunia eum manumisit.ff. tt.7.l.34.in prin.
Si pecuniam dare iussus,fideiussores dare paratus sit.ff.tt.7.l.5.§ fin.
Si seruus hæreditatem locupletiorem fecerit in tãtum quantum dare iussus est.ff.tt.7.l.15.in prin.
Si hæres seruo totidẽ debeat,quot illi dare debet. ff.tt.7.l.20.§ quòd si hæredi.
Si cum sub conditione hęres & liber esse iussus esset,conditio hæreditatis defecerit.ff.tt.4.l.2.l.26. tt.7.l.2.§ planè si cond.
Si cum purè liber,hæres sub conditione esse iussus esset,conditio defecerit.ff.tt.4.l.14.
Si ex interuallo adiecta sit conditio.ff.tt.4.l.52.
Si fideicommissum repetitum sit,non repetita conditione.ff.tt.5.l.56.
Si sub pluribus conditionibus libertate relicta, quædam impletæ sint.ff.tt.4.l.45.tt.7.l.13.§ fin.
Si cum ita:si æs alienum solutũ sit, uel creditorib. satisfactum,hæres locuples sit,&c.ff.tt.7.l.39.§ j.
Si cum seruum post quinq; annos manumittere rogatus esset,seruusq; interim ei certam mercedem præstare iussus,nõ præstiterit.ff.tt.j.l.20.§ fi. tt.5.l.23.§ fin.
Si cũ itu:Cũ filia nupserit,ea non nupsit.C.tt.2.l. 8.
Si cum ita,Cũ Capuam ierit,non ierit.ff.tt.4.l.61.§ etsi ita.
Si cum ita:Si Titius capitolium ascenderit,is ascendere nolit.ff.tt.7.l.4.§ ita liber.

Si ita:

Si ita:Si hæres eum suo testamento nõ manumiserit.ff.tt.7.l.13.in prin.

¶ *De quibusdam conditionum speciebus, quomodo impleantur uel deficiant.*

De *conditione.*

Si hæredi anno seruierit.ff.tt.7.l.4.§ Stychus.§ fin. l.14.§ fin.l.39.§ Dama.tt.12.l.38. § fin.
Si Titio per triennium seruierit, uel centum operas illi dederit.ff.tt.7.l.4. § Stichus l.41.in prin.
Si alienam seruitutem patiatur,uide ꝫ cap.prox.ex specie &uerbis.uers.si hæres rogatus,&c.cum sequentibus.
Si uolueris,uel si uoluerit: uel si eum probaueris, &c.ff.tt.5.l.46.
Cum tibi uisum fuerit manumitte.ff.tt.5.l.17.
Si tibi placuerit.ff.tt.5.l.41.§ sorore.
Si uxori meæ placet.ff.tt.5.l.14.C.tt.4.l.8.
Si de te promeruerint, dignos eos libertate existimes.ff.tt.4.l.20.tt.5.l.46.§ nam & ita.
Si petijt testator seruos, prout quisq; promeruisset manumitti.ff.tt.4.l.51.
Si petijt seruos,qui sine offensa fuerint,manumitti.ff.tt.4.l.51.§ cum ita.
Si te non offenderint.ff.tt.5.l.46.§ nam & ita.
Si mihi filius nullus erit cum moriar.ff.tt.4.l.7.
Si iurauerit.ff.tt.4.l.12.tt.7.l.13.§ qui & ita.
Si bene se gesserit in rationibus meis.ff.tt.5.l.18.
Si diligenter rationes tractasse uidebitur.ff.tt.4. l. 8.tt.7.l.21.
Si rationes reddiderit.ff.tt.4.l.22.l.53.tt.5.l. 41. § Titius.usque ad § Stichus.§ Splendo forus. usque ad fin.legis.l.47.§ si Stich o.tt.7.l.5.l.6.§ fin. l. 12. l.13.§ si duo.l.23.l.26.l.31.l.34.§ Imperator. usque ad fin.legis.l.40.in prin.§ seruus.usq; ad fin. legis.C.tt.2.l.4.
Hactenus an sit utilis manumissio,& ex ea libertas competat:quib.autem,& à quibus:item quãdo ex ea cõpetat libertas,nec non euẽtus manumissionis,uide ꝫ cap.prox.

DE LIBERALI CAVSA ET si seruus in libertatem proclamat. ff.lib.40.tt.12.C.lib.7.tt.16. Cap. 8.

I. *Vter sit actor in liberali iudicio, & utri probatio incumbat.*

ff.l.7.§ in seruitute.C.l.5.§ fin.l.21.
Declaratur quando quis sine dolo malo in libertate fuisse dicatur. ff. l. 10.l.11.l.12. in prin. usque ad § si opera.
Cui necessitas probandi de ingenuitate sua non incumbit,si ipse ultrò probare desideret,audiendus est.ff.l.39.in prin.l.41.in prin.

II. *Causæ ex quibus liberale iudicium denegatur uel tollitur.*

Si pendente lite mortuus sit is de cuius statu quæritur,an expiret iudicium.C.tt.17.l.2.
Si ante quinquẽnium defunctus sit is de cuius statu quæritur,uel cuius statui per causam, de qua controuertitur præiudicium futurum est.ff.tt.15. l.j.l.2.l.3.C.l.13 tt.21.toto.

III. *Si seruus in libertatem proclamat.*

¶ *Causæ huius iudicij.*

Si cui libertas relicta sit,uel ex alia causa debeatur cuiusmodi causas uide ꝫ cap.5.cum sequentibus.

DISTINGVITVR:

Si à fisco uenditus sit: item si se uenire passus est, &c.uide ꝫ.cap.4.lib.eod.
Si cui libertas sæpius data sit, uel in pluribus scripturis relicta,ex qua agendum.ff.tt.4.l.j.l.5.l.56. C.tt.j.l.2.

¶ *Quibus competit hoc iudicium?*

Datur seruo contra dominum.ff.tt.j.l.5 tt.5.l.44.
De patre,filio,&cognatis eius qui in seruitute est: hisce etiam inuito eo qui in seruitute est, actio datur.ff.l.j.l.2. l.3. in prin.
De matre,filia,sorore,cæterisq; mulieribus cognatis:item de uxore.ff.l.3.§ cum uerò.
De milite.ff.l.3.§ j.
De patrono.ff.l.3.§ fin.l.4.l.5. C.l.19.
De extraneis.ff.l.6.
De domino serui,cui ab alio fideicomissaria libertas relicta est.ff.tt.5.l.32.§ si fortè.
Si plures sint qui litigare uelint. ff.l. 5. § quod si plures.
Quibus ex testamento competat libertas?
Si ita libertas relicta sit,Stichus imò Pamphilus liber esto.ff.tt.4.l.21.
Si cum plures essent eiusdem nominis serui, non appareat cui libertas data sit.ff.tt.4.l.32.
Si cum pedissequis libertas relicta esset, quædam mortis tempore pedissequę esse desierint.ff.tt.4. l.59.in prin.
Si unum uel duos ex pluribus, quos hæres uel hæredes uellẽt,manumitti iusit.ff.tt.5.l.22.§ à duobus.l.46.§ fin.C.tt.4.l.16.
Si cum ei qui adhuc in uentre est, libertas relicta esset,plures sunt editi.C.tt.4.l.14.§ fin.
Si dominus ancillam manumiserit,eamq; in uxorem duxerit,etiã liberis antea ex ea natis cõpetit libertas.Nouell.c.78.§ cæterùm si quis.

¶ *Aduersus quos competat,& à quibus libertas debeatur?*

De successoribus rogati.ff.tt.5.l.12.§ & legatarius. l.23.§ j.l.26.§ j.l.42.l.51.in prin.C.tt.4.l.16.
Si seruo legato libertas fideicommissaria relicta sit:utrum hæres an legatarius eum manumittere teneatur?ff.tt.4.l.11.in prin.l.40.
Si filio manumittere rogato, agnoscatur frater eo hæres,uterq; tenetur.ff.tt.5.l.31.§ j.
Si hęres rogatus sit ut seruum legatarij manumittat,tam hæres quàm legatarius tenetur.C. tt. 4. l.13.
Si quis sua manu seruum sibi legatum scripserit, eum'que manumittere rogatus sit, ab omnibus hæredibus manumittendus. ff. lib. 48. tt.10. l.17.
Si seruus cui libertas relicta est,alienatus sit : tam ab eo à quo illi libertas relicta est, quàm ab eo cui alienatus est,manumitti potest: estq; in electione serui à quo manumitti, & cuius libertus esse uelit.ff.tt.5.l.10.§ is cui.l.20.l.23.§ j.l.24.§ quotiens.usq; ad fin.legis.l.25.l.26.in prin.l.29.l.36.in prin. l.51. in prin.§ emptor.tt.7 l.9.§ j.lib.19.tt. j. l.43.§ item quæro.l.45.§ fin.

¶ Per

¶ *Per quos & apud quem competat?*

An per assertorem & procuratorem competat? C. tt.17.l.1.in prin.

Romæ apud præfectum urbi, in prouincijs apud præsidem competit.ff.tt.1.l.5.in prin.

¶ *Quando competat?*

Si testamentum,in quo libertas relicta dicitur,prætor aperire uetat,quòd testator à familia necatus dicatur.ff.l.7.§ sunt & aliæ.

Si mater & filius de libertate litigant, aut coniungenda sunt iudicia,aut filij causa differenda. ff. l. 23.§ si mater.

Si optio serui data sit,uel homo distinctè legatus: non potest hęres eum,antequam optio facta sit, manumittere.ff.tt.9.l.3.lib.33.tt.5.l.14.

Si purè in diem uel,sub conditione libertas relicta est.ff.tt.4.l.23.§ fin.l.25.lib.31.tt.1.l.67.§ fin.

Si cum ita:Ad annum liber esto: utrum testamenti facti tempus,an mortis inspiciendum sit.ff.tt.4. l.18.§ fin.

Si ita : In annos octo liberi sint. ff.tt.5.l.41.§ hærede.

Si ita:Intra annum postquam mortuus fuero. ff.tt. 4.l.41.§ fin.

Si ita: Anno duodecimo postquam mortuus ero, liber esto.ff.tt.4.l.41.in prin.

Si ita:Stychum Titio do ut manumittat:si non manumiserit,liber esto,statim liber est.ff.tt.7.l.37.

Si ita:Si hæres eum testamento suo non manumiserit.ff.tt.7.l.13.in prin.

Si cum ita:Cum Titius triginta annorum erit, Titius ante tricesimum annũ decesserit, uide s̃ cap. 7.uers. si cum libertatem accepisset,&c.

Si cum mille anno,biennio,triennio soluere iussus esset,tota mille primo anno soluerit,an statim liber fiat? ff.tt.4. l. 41. § sed si ita. tt. 7. l. 3. § Stychus.

Si cum aliquid intra certum tempus conditionis implendæ causa dandum uel faciendum esset,ab initio per hęredem steterit,quo minus detur uel fiat:an statim non expectato tempore liber fiat? ff.tt.7.l.3.§ Stychus.§ idem Iulianus.§ fi.l.18.l. 20. § quædam.uers.sed etsi.

Si cum ita:Si quinquennio hærede seruierit, liber esse iussus esset:hæres eum manumiserit, uel nõ patiatur eum sibi seruire,uel decesserit.ff.tt.7.l. 3. § si ita sit.l.4.§ seruire.

Si seruus uenierit ut manumitteretur, non addito tempore.ff.tt.8.l.9.

¶ *Antecedentia & adiuncta huius iudicij.*

De prius reddẽda ratione administrationis in seruitute gestæ.ff.l.34.tt.5.l.19.in prin.

Ordinata liberali causa, liberi loco habetur is qui de statu suo litigat,cõpetitq; ei & in eum actio. ff.l.24.C.l.14.tt.18.l.3.lib.4.tt.55.l.4.§ fin.

Vtrum domino an sibi interim adquirat.ff. l. 25. in prin.§ licet.usq; ad fin.legis.

An militare possit.ff.l.29.

De opinione,ei qui de statu suo litigat relicta.ff.l. 25. in prin.

De peculio,& bonis eorum qui de statu suo litigant sequestrandis,& postea restituẽdis. C.tt.17. l.1.§ super peculio.tt.18.l.3.

De absentia alterutrius:si alteruter absit in hoc iudicio,quid iuris? ff.l.9.in pr.§ idẽ dicemus.l.27.§ 1.usq; ad fin.legis.C.l.40.tt.17.l.1.§ scientes.

DE PROBATIONE IN *hoc iudicio.*

Vtri probandi onus incumbat.

Vide s̃ in principio huius capitis.

Per quæ probetur libertas?

Si nullum habeat instrumentum ingenuitatis,uel malè conceptum.C.l.15.ff.lib.1.tt.5.l.8.

De testibus,& alijs argumentis.C.lib.4.tt.20.l.1.

Si fratri non moueatur status quæstio.l.17.lib.4.tt. 19.l.17.

Si pater uel auus magistratu functus sit. C. l.28.li. 4.tt.19.l.10.

Si mater libera sit pronunciata.C.l.42.

Si seruus rem à domino conduxit.C.l.18.

Si is qui seruitutis mouit quæstionem, destitit. C. tt.14.l.7.

Si is qui dicit se dominum , seruum cognomine, quo liberi tantum appellantur,appellauerit,&c. C.l.9.

Si ea quæ dicit se dominam, seruo tanquam principali & decurioni in suis epistolis scripserit.C. l.41.

De tortura serui.C.lib.6.tt.1.l.6.

De reliquis uide s̃ cap.5.lib.eod.

Per quæ probetur seruitus?

Si seruum se confessus sit,uel scripsit.C.l.6.l.15.l. 22. l.24.l.39.

Si cohæres confessus sit.C.l.27.

Si de proprietate eius qui se liberum dicit,inter alios iudicatum sit.C.l.2.

¶ *Euentus huius iudicij & manumißionis.*

1 *Si uicerit is qui proclamauit.*

Exinde liber erit,ex quo sententia redemptus est. ff.lib.5.tt.1.l.67.

De exceptione rei iudicatæ,an ei competat? Distinguitur.ff.l.42.

Eorum qui apud concilium manumissi sunt , status non solet in dubium reuocari.C.tt.1.l.1.

De bonis illi restituendis.ff.l.32.C.tt.18.l.3.

De peculio an debeatur manumisso.ff.tt.2.l.24. tt. 3.l.3.lib.15.tt.1.l.53.C.tt.7.l.1.§ sed ne cui.tt.18.l.3.tt. 23.l.1.

Patronus manumisso manumissionis instrumentum præstare cogitur.C.tt.16.l.26.

De numis legatario conditionis implendæ causa datis,an eos hæres repetere possit? ff.tt.7. l. 39. in prin.

De damno quod reus nomine eius qui liber declaratus est,est passus,præstando.ff.l.12. § fin. l. 13. l. 41.§ iudex.l.43.

De actione aduersus manumissum,de eo quod in seruitute gesit. C. lib. 2. tt.18.l.21.uide locum de actionibus.

De actione aduersus manumissum ad reddendas rationes.ff.tt.5.l.19.in prin.

Si causa matrimonij rogatus sit ancillam manumittere,an cogatur eam in uxorem ducere? ff.tt. 5.l.51.§ fin.

2 *Si uictus sit is qui proclamauit.*

Pœna serui intẽtionem suam nõ implentis. ff. tt.1. l.5.uers.

1.5.uers.sub ea tã.lib.48.tt.19.l.38.§ qui se suis. lib. 11.tt.4.l.3.

Exceptio rei iudicatę an ei obstet? C.tt.17.l.1.§ illis legibus.Distinguitur:ff.l.25.§ 1.

¶ *Adfinia remedia.*

Si seruo alieno libertas sit relicta, dominus etiam agere potest ut redimatur.ff.tt.5.l.32.§ si fortè.

Si quis ita scripserit : Illum illius libertũ esse uolo: alter quoq; ut habeat libertum,agere potest. ff. lib.40.tt.4.l.42.

SI QVIS EX LIBERTATE in seruitutem petatur. Cap. 9.

¶ *Causa ex qua datur hoc iudicium.*

Si quis seruus dicatur.Distinguitur:

Si semel actum sit,liberq; sit pronunciatus.C.l. 4. l.27.

Si apud concilium manumissus sit.C.tt.1.l.1.

Si actor iudicem mutauerit.C.tt.17.l.1.§ fin.

Si is de cuius statu quæritur , ante quinquennium sit defunctus:uide s̃ cap.prox.membr.2.

Reliquas causas & distinctiões, uide s̃ cap. 4 & 5. item s̃ cap.prox.De probatione.

¶ *Quibus competat?*

Tutores & curatores quæstionem status pupillis quondam suis mouere non possunt.ff.l.39.§ tutores.

Contrà autem hi possunt illis mouere.C.l.35.

Maritus uxori status quęstionem mouere potest. ff.l.39.§ fin.

De eo cui opera serui debetur.ff.l.12.§ si opera.

De usufructuario.ff.l.8.in prin.

Si usufructuarius & proprietarius pariter aduersus eum qui pro libertate litigat,consistant, alterque absit, an alteri actio competat? ff.l. 9. in prin.

Si plures domini pariter agant, & quidam absint, an præsentibus competat actio. ff.l.9. § idem dicemus.

¶ *Apud quem competat?*

Si plures dominium serui sibi uendicent.ff.l.8.§ si plures.

Si alter usumfructum,alter proprietatem sibi uindicet.ff.l.8.§ fin.l.9.§ quòd si adhuc.

Si alter se dominum,alter seruum sibi pignoratum esse dicat.ff.l.8.§ fin.

¶ *Quando competat?*

Si impuberi moueatur status quæstio, an causa in tempus pubertatis sit differenda? ff.l. 27. in prin.

¶ *Adiuncta, & de probatione seruitutis:*

Vide s̃ cap.prox.membr.adiuncta, uers.ordinata. item,per quę probetur seruitus.item s̃ cap.4.lib. eodem.

¶ *Euentus.*

Si unus actorum altero absente egerit, & uicerit, uel uictus sit,an obsit uel prosit alteri? ff.l. 9. § idem dicemus.

Si duobus pro parte dimidia separatim hominem in seruitutem petentibus, homo uno iudicio liberatur,altero seruus sit iudicatus, quid iuris? ff.l.30.

Si dominus obtinuit ,potest seruum abducere etiã litis æstimatione non oblata.ff.l.36.

De actione aduersus actorem succumbentem. ff. l.26.l.39.§ 1.C.l.31.

DE AGRICOLIS ET COlonis.C.lib.11.tt. 47.cum sequentib.Cap.10.

Quia coloni & agricolæ aliquo modo serui sunt dominorum terræ:ideo de his sequitur.

I. *Iura & officia horum.*

Coloni respectu domini terræ serui sunt,respectu aliorum sunt liberi.C.tt.49.l.2. in prin.tt.51.l.1.

In fundo suo manebunt, nec abscedent ad alios. C.tt.47.l.22.§ cum autem Anastasiana.§ caueant autem.tt.50.l.1.tt.51.l.1.tt.52.l.1.tt.67.l.1.l.2.

Semper glebis inhærebunt.C.tt.47.l.15.

Ad nullam militiam admittũtur.C.tt.47.l.18.tt. 62. l.4.tt.63.l.1.l.3.

De colonis & agricolis fugitiuis.C.tt.47.l.6.l.8. l. 12.l.14.l.22.in prin.tt.51.l.1.tt.52.l.1.tt.62.l.44.tt. 63. toto.

Deferre mercem ad forum debent, & alijs tradere distrahendam.ff.lib.50.tt.11.l.2.

Actio contra dominos illis denegatur. C. tt.49. l.2.

Per colonum præiudicium possessioni inuito uel inscio domino fieri non potest. C.tt.47.l.17.

Ne ad ullum obsequium uocentur. C.tt.54.l.1.l.2.

Ne ad extraordinaria onera tempore sationis uel colligendorum fructuum trahantur.C.tt.47.l.1. ff.lib.2.tt.12.l.1.in prin.

Ne inquietentur.const.Frid.§ agricultores.

Ne domini eos iniuria afficiant.C.tt.47.l.22. § caueant.

Ne domini plus quàm moris est,ab eis exigant.C. tt.49.l.1.l.2.§ exceptis super exactionibus.

Habens duo prædia potest colonos transferre, de uno ad aliud:& quid iuris,si ista prędia post modum diuersis fuerint alienata. C. tt. 47. l. 13.§ illud etiam.

Ne prædia sine colonis uendantur,uel coloni sine prædijs.C.tt.47.l.3.

Donatis seruis colonis ex fundo deserto, ipse fundus donatus uidetur : & qui seruum occupat, ipsum quoque fundum occupatum habet: & per consequens,fundi oneribus tenetur.C.tt. 47.l.3.

De matrimonijs illorum, quibus coniungendi?

An liberis mulieribus? C.tt.47.l.23.

An mulieribus diuersi prædij? Nouell.c.157.c.162.§ sed neq; illa.

De liberis horum cuius sint conditionis?

C.tt.47.l.13. in pr.l.16.l.20.l.21.§ illud quoq;.l.22.§ cum autem Anast.l.23.tt.53.l.2.tt.67.l.4.tt.68. l. 1. Nouell.c.54.in prin.usq; ad § quia igitur.c.156. c. 157.c.162.§ de secundo.usq; ad § fin.

II. *Causæ quibus amittitur hoc ius ut coloni liberi fiant, desinantq; origenarij uel adscripticij esse.*

C.tt.47.l.11.l. 21.§ illud quoq;.l.22. in prin.§ cum autem Anastas.

III. *De actionibus de iure coloni.*

De uindicatione adscripticij coloni. C. tt. 47. l.22.§ nemini autem.tt.50.l.1.§ fin.tt.51.l.1. § final. tt.65.l.6.

De pro-

De probando quòd sit adscripticius. C. tt. 47.l.21. in prin.
De deponendis redditibus lite pendente, si colonus dicat se terræ dominum. C.tt.47.l.19

DE IVRE PATRONATVS ET libertinitatis. ff.lib.37.tt.14. cum sequent. tt.38.tt.1. cum sequent. C.lib. 6.tt.3. cum sequent.

Cap. II.

Incipit altera pars libri, de iure patronatus.

I. *Definitio libertinorum.*

Inst.lib.j.tt.5.in prin.ff.lib.j.tt.5.l.6.

II. *Diuisio, & species libertinorum.*

Inst.lib.j.tt.5.§ libertinorum.lib.3.tt. 8. § sed hæc de ijs.usq; ad fin.tituli.ff.lib.j.tt.5.l.17.C.li.7. tt. 5. tt.6.

III. *Causæ, ex quibus ius patronatus adquiritur.*

Si quis iurauerit se esse patronum, uel patronus pronunciatus sit.ff.lib.37.tt.14.l.14.
Si quis infantē expositū educauerit. C.li.8.tt.52.l.3.
Si seruus ex iusta seruitute sit manumissus. C. lib. 7.tt.14.l.8.ff.lib.38.tt.16.l.3.in prin. Distinguitur, ex antecedentibus & causa ex qua manumissus est.
Si quòd necem domini detexit,libertatem sit consecutus.ff.lib.38.tt.2.l.4.in prin.lib 40.tt.8.l.5.lib. 47.tt.14.l.23.in prin.
Si seruus, quòd æger à domino sit eiectus, liber fiat.C.lib.7.tt.6.l.j.§ scimus.
Si ancilla uēdita ne prostitueretur,prostituta sit,& & proinde libera fiat.C.lib. 7. tt. 6.l.j. § similiq; modo.
Si cum is à quo libertas debebatur, seruam manumittere aut nollet,aut non posset, à prætore liber sit pronunciatus: uide s̄ cap.5.uers.si seruus ita uenierit,&c.lib.eod.
Si ingenuus manumissus sit.C.lib.7.tt.14.l.2.
Si ingenuus ab hostibus captus,redemptus uel reuersus sit.C.lib.7.tt.14.l.4.l.9.
Si ingenuus se uendi passus,postea rursus manumissus sit.ff.lib.j.tt.5.l.21.

IIII. *Causæ quibus ius patronatus amittatur.*

Vide j̄ cap.17.lib.eod.

V. *Quibus competat ius patronatus?*

Si filiusfamiliàs seruum suum manumiserit,patris fit libertus.ff.lib.37.tt.14.l.13.
Si filiusfamiliàs miles seruū castrensis peculij manumiserit.ff.lib.37.tt.14.l.8.in prin.lib.38.tt.2.l.3.§ si quis filiusfam.l 2.tt.4.l.3.§ habēt.tt.16.l.3.§ miles.lib.49.tt.17.l.6.l.13.
Si duo filijfamiliàs seruos suos peculiares manumiserint,& pater utriq; peculium prælegauerit. ff.lib.40.tt.j.l.7.
Si filius consensu patris seruum eius manumiserit. ff.lib.40.tt.j.l.16.l.22.
Si socius seruum communem manumiserit,C.li.7. tt.7.l.j.§ iura autem,§ penult.ff.li.40.tt.4.l.48.
Si maritus seruum dotalem manumisit.ff. lib.38.tt. 16.l.3.§ etsi dotalem.lib.24.tt.3.lib.62.
Si bona libertatum conseruandarū causa sint addicta,cuius fiant liberti.ff.li.40.tt.5.l.4.§ hi qui ad libert.§ fin.Inst.lib.3.tt.12.§ & ij quidem.
Si cum studio hæredis factum esset,quo minus libertas mulieri deberetur,ea interim peperit:liberi exinde nati non ab hærede, sed à matre manumittendi sunt, cuius etiam fiūt liberti. ff.li.40.tt. 5.l.53.§ fin.l.54.l.55.
Si ob necem domini detectam,libertatem sit consecutus. ff. lib. 40. tt.8.l.5.l.38.tt.16.l.3. § quòd si necem.
Si directa libertas testamento sit relicta.C.lib.7.tt. 2.l.10.
Si fideicommissaria libertas seruo data sit.Inst. lib. 2.tt.24.§ qui autem ex.ff.lib.38.tt.2.l.29.C.li.7. tt. 4.l.7.l.17.lib.6.tt.7.l.j.
Vtrum directa, an fideicommissaria libertas data intelligatur,si miles in testamento scripsit:Samiam in libertate esse iussi.ff.lib.40.tt.4.l.49.
Si seruus ita uenditus ut manumittatur, manumissus non sit,sed ipsa lege liber sit factus.ff.lib. 37.tt.14.l.8.lib.38.tt.16.l. 3. § is planè. lib.40.tt.9. l.30.
Si cum is qui libertatem seruo debet, eum manumittere uel nollet,uel non posset, ipso iure uel à prætore liber sit factus:uide s̄ cap. 5. uers. si seruus ita.lib.eod.
Si libertate seruo sub conditione relicta, hæres eū ante conditionem manumiserit.C.lib.7.tt.6.l.j.§ sed etsi sub.uers. & siquidem.
Si ancilla uendita ne prostitueretur, prostituta sit, uel sine ista conditione alij uendita, & proinde libera sit facta.ff.lib.37.tt.14.l.7.in prin.
De liberis patroni,& de assignandis libertis.Inst. lib.3.tt.9.ff.lib.38.tt.4.tt.2.l.3.§ si capitis.
De liberis hæreditate patris se abstinentibus. ff.li. 37.tt.14.l.9.in prin.

VI. *In quos competat ius patronatus?*

De filijs libertinorum.C.lib.6.tt.3.l.11.tt.7.l.4.lib.7. tt.14.l.9.Nouell.c.78.§ cęterùm si quis, usq; ad § hæc nos similiter.
De hærede liberti.ff.lib.37.tt.15.l.8.

VII. *Quæ sint iura patronatus, & officia liberti in patronum.*

De reuerentia & obsequio patrono,liberisq; eius & parentibus præstando.ff.lib.38.tt.j.l.41.lib.37. tt.14.l.20.lib.25.tt.3.l.5.§ utrum autē.C.tt.3.l.5.tt.6. l.3.usq; ad fin.tituli.tt.7.l.3.lib.7.tt.16.l.30.Nouel. c.78.§ exhibento.
De alimentis patrono præstandis,ff.lib.38.tt.j.l.4.t. lib.25.tt.3.l.5.§ solent,usq; ad fin.legis.l.6.l.9.C.tt. 3.l.j.§ fin.
Liberto semper honesta & sancta persona patroni uideri debet.ff.lib.37.tt 15.l.9.
De actionibus quæ libertis aduersus patronos, eorumq; liberos non dantur.ff.lib.37.tt.15.l.2.l.5. l.6.l.7.C.tt.6.l.j.l.4.
Si uim & audaciam patrono suo obijcit.C.tt.6.l.4.
Si calumniam aliquam patrono, liberisue eius instruxit, uel delatorem subornauit, uel aliquam causam aduersus eos tentauit.ff.lib.37.tt.14.l.j. § fin.l.5.
Si contumeliam fecerit,aut conuicium dixerit patrono, eiusue liberis.ff.li.37.tt.14.l.j.§ enimuerò, lib.j.tt.12.l.j.§ cum patronus.
Si manus patrono intulit.ff.lib.37.tt.14.l.j.§ enimuerò.Nouell.c.78.§ exhibento.
Si inofficiosus sit libertus.ff.lib.37.tt.14.l.j.§ j.
Si res patroni uel tutelam filiorum eius administrare detrectat. ff. lib. 37.tt.14.l.20.lib.26.tt.5.l. 14. Vide insuper j̄ lib. 6. cap. 5. uers. si libertus tutor,&c.
Si arte sua contra uoluntatem patroni utitur . ff. lib.37.tt.15.l.11.
De prohibēdo libertum ne negocietur. ff. lib.37. tt.14.l.2.l.18.lib.38.tt.j.l.45.
Libertus ubi uult commorari potest.C.tt.3.l.12.
Si quis alienum libertum receperit.C.tt.3.l.13.lib. 11.tt.52.l.j.§ seruum etiam.
De eo quod onerandæ libertatis causa patronus à liberto est stipulatus. ff.lib.38.tt.j.l.32.l.39. lib. 44.tt.5.l.j.§ si manumisero. usq; ad finē legis.l. 2.§ si seruus.usq; ad fin.legis.C.tt.3.l.4.
Si societas libertatis causa inter patronum & libertum sit inita,an ualeat:ff.lib.38.tt.j.l.36.

DE IVRE ACCVSANDI LIbertum ut ingratum.

Cap. 12.

1 *Causæ ex quibus competit?*

Si ingratus sit libertus aduersus patronum, si sit inofficiosus,&c.uide s̄ cap.prox.membr.7.
Distinguitur:
Si ius patronatus remissum sit. C.tt.4.l.3.§ reuerentia. Nouell. c. 78. §. statuimus. §. quapropter.
Si ex causa fideicommissi manumisit.C.tt.7.l.j.
Si precio à seruo uel amico eius accepto seruum manumisit.ff.lib.37.tt.15.l.3.C.tt.3.l.7.
De reliquis Distinctionibus, uide s̄ cap. prox. membr.5.quibus competat ius patronatus.

2 *Quibus competat hoc ius?*

De filijs patronorum.C.tt.3.l.12.
De hæredibus? C.tt.7.l.3.
De reliquis,uide s̄ cap. prox. quibus cōpetat ius patronatus.

3 *Aduersus quos,per quem & apud quem competat?*

De filijs libertorum : an & hi ut ingrati accusari possint.C.tt.7.l.4.
Per procuratorem competit.ff.lib.37.tt.15.l.4.
Apud præsidem cōpetit.ff.lib. 37.tt.14.l.j.in prin. l.7.§ mandatis. lib.j.tt.12.l.j.§ j.uers. sed & patronos.

4 *Quæ pœna ueniat in hoc iudicium?*

Extraordinaria pro modo delicti.ff.lib.j.tt.12.l.j. § cum patronus.lib.37.tt.14.l.7.§ mandatis.
De parte bonorum ingrato liberto auferēda,fustibusq; eum cædendo. ff.lib.37.tt.14.l. 7. § fin.
De libertis in uincula nō cōijciendis. C.tt.6.l. 6.
Libertatem amittit libertus. ff.lib.37.tt.14.l.5. lib. 25.tt 3.l.6.C.tt.7.l.2.l.4. lib. 7. tt. 16. l. 30. Nouel. c.78.§ exhibento.

5 *Euentus.*

Si libertus in seruitutem reuocatus sit,an & liberi eius serui fiant.C.tt.7.l.2.§ filijs.
De liberto rursus in libertatem perducendo . C. tt.7.l.2.§ fin.

DE OPERIS LIBERTORVM. ff.lib.38.tt.j. C.tt.3.

Cap. 13.

Debet etiā libertus patrono operas,quibus non præstitis datur actio,de qua sequitur j̄.
Definitio operarum.ff.l.j.
Proprium,In rerū natura non sunt.ff.l.9.in prin.

lib.7.tt.7.l.j.
Differentia operarum fabrilium & aliarum. ff. l. 9.l.23.in prin.

Ratio huius actionis.

ff.l.2.

¶ *Causæ ex quibus datur.*

Si operas à liberto patronus sit stipulatus. ff.l. 8. § quod contingit.C.l.3.in prin.
Si libertus iurauit operas se præstaturum. ff.l.8.§ quod contingit.
Si aliquo tempore operas præstitit.ff.l.31.
Si non sunt impositæ,nec promissæ operæ,an peti possint?C.tt.6.l.6.

¶ DISTINGVVNTVR DVAE *priores causæ.*

1 *Ex persona stipulantis, & causa ex qua manumissio fit.*

De eo qui ex causa fideicommissi manumittit. ff. l.7.§ rescriptum.l.42.l.47.lib.38.tt.2.l.39.lib.40. tt.5.l.33.in prin.C.l.5.
Si seruus ita traditus sit ut manumitteretur.C.l.2.
Si pactione data à domino sit manumissus.C. tt. 6.l.3.
Si suis numis emptus sit seruus, ut manumittatur.C.l.7.
Si ab alio accepta pecunia seruum suum manumisit.C.l.3.
Si cum ita uenditus esset ut manumitteretur, ex constitutione D. Marci ad libertatem peruenerit.ff.l.13.
De eo cui bona libertatum cōseruandarum causa sunt addicta.ff.l.13.§ j.

2 *Ex persona promittentis seu iurantis.*

De seruo,& qui non est libertus.ff.l.7.in prin.lib. 40.tt.12.l.44.in prin.
De pupillo.ff.l.7.§ dabitur.lib.40.tt.12.l.44.§ fin.

3 *Ex re promissa.*

Si partem operarum promittit.ff.l.15.in prin.
Si pro operis aliquid aliud stipuletur.C.l.j.
Si operas,c'onum, munus se præstaturum iurat. ff.l.7.§ iurare.
Si ita: Si decem dierum operas non dederis, uiginti numos dare spondes.ff.l.39.
Si ita:Operas tuas pictorias centum hodie dare spondes.ff.l.24.
Si seruus patroni sibi dari operas stipuletur. ff. l. 10.in prin.
Si uxori patroni promittat se daturum.ff.lib.40. tt.12.l.44.§ licet.

4 *Ex causa premittendi uel iurandi.*

Parui refert,quam ob causam iuret.ff.l.7.§ j.
Si non libertatis causa iuret.ff.l.7.in prin.
Si conditionis implendæ causa iurauit. ff.l. 7. § j.
Si onerandæ libertatis causa pecuniam est stipulatus, uide s̄ cap 11.in fine.

5 *Ex tempore.*

Si ante manumissionē uel ex interuallo iurauit. ff.l.7.§ iurare.lib.40.tt.12.l.44.in prin.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si uxorem habeat libertus, uel liberta nupta sit. ff.l.13.§ etiamsi.§ fin. l.14.l.28.l.30.§ fin.l.48. C. l.8.l.11.tt.6.l.2.
Si liberta concubina sit patroni.ff.l.46.C.l.8.

Si libertus duos uel plures liberos in potestate habeat.ff.l.37.C.l.6.
Si ad eam dignitatem peruenerit liberta,ut incõueniens sit eam operas præstare.ff.l.34.
Si militiæ nomen libertus dedit. ff.l. 43. C. tt. 7. l.4.
Si ualetudine impediatur libertus,quo minus operas præstare possit. ff.l.15.l. 23. ʃ sicut accidit. l.34.
Si maior quinquaginta annis liberta sit facta. ff. l.35.
Si bona patroni per creditores uendita sunt. ff. l.40.
Si nõ popoſcerit operas patronus.ff.l.22.in prin. l.24.
Si patronus non prçstat ſumptus operarum,nec uictum & ueſtitum. ff.l.8.l.19.l. 20. in prin. l. 21. l.33.l.50.ʃ fin.

¶ *Si ſoluit uel præſtitit operas.*

Diſtinguitur ſequentib. modis:

Si partem operæ per horas præſtitit.ff.l.3.l.15.
Si ſex horis antemeridianis præſtitit.ff.l.3.
Si alij quàm patrono ſoluit.ff.l.9.
Si cum paterno aut Titio præſtare promiſiſſet,Titio præſtiterit. ff.l.10.ʃ fin.l.11.l. 12. l. 23. ʃ quare ſicut.
Si patronus alibi moretur,ubi præſtandæ. ff.l.20. ʃ ex prouincia.l.21.
Si alteri operas præſtat, an alteri quoque eodem tempore alias operas præſtare ſit compellendus.ff.l.49.
Si plures ſint patroni,quorum alius alibi moratur,ubi præſtãdæ operæ. ff.l.23.ʃ ſi partem.uſq; ad fin.legis.

¶ III. *Quibus competat hæc actio?*

De liberis patroni.ff.l.7.ʃ fin.l.29.
De liberis exhæredatis.ff.l.29.
De liberis hæredibus patri non exiſtentibus. ff. l.22.ʃ cum libertus.l.29.
De poſthumis,ſi ſibi ſuisq; liberis ſit ſtipulatus. ff.l.5.
An cum duobus patronis operę promiſſę eſſent, alterius patroni filio debeantur.ff.l.4.
De alio quàm patrono, & eo qui ius patroni nõ habet.ff.l.9.l.51.
De amicis patroni.ff.l.27.
De marito patronæ.C.l.10.
De hærede extraneo.ff.l.4.ʃ fin.l.6.l.29.C.l.10.

¶ IIII. *Aduerſus quos competat?*

De fideiuſſoribus.ff.l.8.ʃ fin.l.44.

¶ V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Quales operæ præſtandæ ſunt. ff.l.16.ʃ fin. l.17.l. 38.l.50.in prin.
De inhoneſtis & periculoſis operis.ff.l.26.l.38.
De operis eius artificij quod exercet. ff.l.23. in prin.l.38.
De operis eius artificij, quod poſt manumiſsionem didicit uel exercet. ff. l. 16. in prin. ʃ ſed ſi turpes.l.38.ʃ ſi tamen.
De parte operarum.ff.l.8.l.15.
Quantum cuiq; hæredum,uel liberorum patroni operarum nomine debeatur? ff.l.7.ʃ ſi liberti.l.15.ʃ ideo.
Si ita promiſit: Quot operas patronus arbitratus ſit,ff.l.30.
De temporis ſpacio ad curam corporis liberto relinquendo.ff.l.22.ʃ fin.l.26.l.50.ʃ fin.
De diebus quos libertus in ueniendo ad prçſtandas operas inſumit.ff.l.20.ʃ ex prouincia.
De æſtimatione pro operis præſtanda.C.l 6.
Quanti operæ non præſtitæ æſtimandæ. ff. l.26. ʃ fin.l.39.ʃ fin.
De eo quod pro operis ſe daturom promiſit. C. l.j.l.4.

¶ VI. *Quando competat?*

Si operæ uel dies operarum nondum prætcriérint. ff.l.3.l.8. uerſ. cum ſemper. l.13.ʃ iudicium. l.24.
Si adhuc impubes ſit libertus,ff.l.7.ʃ dabitur.lib. 40.tt.12.l.44.ʃ fin.
Si nondum poſtulauerit patronus operas, uel ſi nondum fuerint indictæ,uide paulo ſuperius, membr.2.uerſ.ſi non ſunt impoſitę,item uerſ.ſi non popoſcerit,&c.

¶ VII. *Simile.*

Condictio pecuniæ creditæ.ff.l.4.ʃ perinde.

¶ VIII. *Euentus.*

De conditione indebiti ſoluti pro operis.C.l.3.

DE SVCCESSIONE IN BOna libertorum. Inſt.lib.3.tt.8.ff. lib.38.tt.2.C.lib.6.tt.4. Cap. 14.

1 *Ratio & origo ſucceſsionis in bona liberti.*

ff.l.j.

II. *Cauſæ ex quibus ſuccedit in bona liberti.*

Si libertus deceſſerit,ſuccedit illi patronus. Inſt. in prin.tt.10.ʃ Sexto patrono.ff.l.17.C.tt.4.l.3.

Diſtinguitur:

Si liberos reliquerit libertus. Inſt. in prin. ʃ qua de cauſa.uerſ.ſiue inteſtatus. ʃ prodeſſe. ʃ poſtea.ʃ cum uerò maior. ff.tt.16.l.3.in prin.tt.17. l.j.ʃ ſi nemo.li.34.tt.5.l.11.ʃ ſi cum filio.uide inſuperj de contra tabul.bonor.poſſeſ.
Si minor centenario ſit libertus,Inſt.ʃ poſtea uerò.ʃ ſed noſtra. ff.lib.37.tt.14.l.16. lib.38. tt.2. l.26.
Si libertus ex capitali crimine ſit damnatus, uel ob metum accuſationis mortem ſibi conſciuit. ff.l.28.
Si patronus ius patronatus remiſit. C. tt.4.l.3.ʃ nec eorum.
Si patronus elegit ea quæ libertatis cauſa liberto impoſuit.ff.lib.37.tt.14.l.19.C.tt.13.l.2.
Si libertum non aluit patronus.ff.l.33.
Si municipum uel alterius collegij libertus ſit.ff. lib. 38.tt.3.l.j.tt.16.l.3.ʃ ſi municipes.lib. 40. tt. 3.l.2.
Si principis libertus ſit.ff.tt.16.l.3.ʃ principem.
Si capitis accuſauit libertum actor.ff.lib.37.tt.14. l.9.ʃ fin. l.10.l.11.l.17.lib.38.tt.2.l.3. ʃ ſi capitis. l. 14.l.15.l.16.ʃ ſi patroni. l.47.ʃ j.l.48.l.51.lib.40. tt.5.l.33. ʃ erit Rubriano.uerſ.nam ſi ſeruum.
Si teſtimonium in caput liberti dixit actor. ff.l. 14.ʃ ſed ſi non.
Si aduocationem accuſatori præſtitit actor. ff. l. 14.ʃ ſi patroni.
Si in ſeruitutem libertum petierit actor. ff. l. 9. l. 14.in prin.l.16.in prin.uſq; ad ʃ ſi quis bonorũ. l.30.

l.30.lib.40.tt.5.l.33.ʃ erit Rubriano.uerſ.nam ſi ſeruum.
Si iudex flagitij fuerit,uel ſine iudice flagitium liberti uindicauit actor.ff.lib.37.tt.14.l.9.ʃ fin.
Si rei capitalis damnatus ſit actor. ff.lib.37.tt.14. l.9.ʃ j.
De reliquis huiuſmodi diſtinctionib. uide j cap. prox.

III. *Quibus competat?*

De liberis patroni. ff.lib.37.tt.14.l.22.l.23.in prin. lib.38.tt.2.l.2.l.4.ʃ ſi deportatus. l.5.l.42.ʃ ſic edictum.ʃ fin.Inſt.ʃ multis.tt.10.ʃ ſexto patrono.ʃ cumq; antea.
De liberis exhçredatis.ff.l.10.ʃ j.uſq; ad fin.legis. l.11.l.12. in prin. uſq; ad fin. legis. l.13.l.27.l.40.l. 42.in prin.l.47.in prin.ʃ fin.
De eo cuius pater eſt exhæredatus.ff.l.10.ʃ quòd ſi pater eius.l.16.ʃ ſi patroni.l.38.
De eo qui patroni hæreditatem omittit. ff.l. 12. ʃ fin.
De nepote poſt mortem aui concepto. ff.l. 47. ʃ Paulus.
De filio qui eſt in adoptiua familia.ff.l.39.
De liberis uulgò quæſitis.ff.l.18.
De eo qui ſubiectus dicitur.ff.l.42.ʃ planè quod ad.
De eo cui aſsignatus eſt libertus,eiusq; liberis & alijs,uide & cap.11.membr. 5.uerſ.de liberis patroni.
De filio patroni,& nepote ex altero filio. ff.l.23.ʃ ſi libertus.
De parentibus patroni. Inſt. lib.3.tt.10.ʃ ſexto. ʃ cumq; antea.
De ijs qui ex tranſuerſo gradu ueniunt uſque ad quintum gradum.Inſt.ʃ multis alijs.
De filiofamiliâs manumittente,& patre eius.ff.l. 3.ʃ ſi quis filiusfam.l.22.
De eo qui ex cauſa fideicommiſsi manumiſit. ff. l.29.tt.16.l.3.in prin.C.tt.13.l.j. ff.lib.40.tt.5.l.33. in prin.
De eo qui ſeruum ea lege emit,ut manumittat.ff. lib.38.tt.16.l.3.ʃ is planè.
De marito qui ſeruum dotalem manumiſit, ff.li. 38.tt.16.l.3.ʃ & ſi dotalem.
De eo qui primò,& eo qui ſecundò ſeruũ in ſeruitutem reuocatum manumiſit.ff.l.32.

IIII. *Quid & quantum competat,*

Vide j cap.prox.membr.3.

V. *Adſinia remedia.*

De electione patrono danda, utrum ſucceſsionem, an ea quæ libertatis cauſa impoſita ſunt; petere uelit.ff.lib.37.tt.14.l.19.

DE CONTRA TABVLAS bonorum poſſeſsione patroni. Cap. 15.

1 *Cauſæ ex quibus datur.*

Si libertus teſtamento facto patronum prçteriit. Inſt. lib.3.tt.8. in prin. ʃ qua de cauſa. ʃ ſi uerò teſtamentum.

DISTINGVITVR:

Si patronum ex aliqua parte hæredem inſtituit. ff.lib.37.tt.14.l.21.ʃ j. uſq; ad ʃ naturales. lib.38. tt.2.l.2.ʃ ſed ſi patronus.l.3.ʃ toties.uſque ad ʃ fin. l.5.l.19.l.20. in prin. l.41.l.43.l.44.l.45. l.50.

II. *Quibus competat,*

Vide & cap.prox.membr.3.

III. *Quid & quantum ueniat in hanc bonor. poſſ.patroni,& quæ ſit debita patroni portio?*

Si inteſtatus ſine liberis deceſſerit libertus,patronus in omnia bona ſuccedit. Inſt.lib.3.tt. 8. in prin.ʃ ſin autem inteſtati.ʃ ſin autem ſine.
Si autem teſtatus ſuccedit, debita patroni portio eſt tertia pars bonorum liberti. Inſt. lib. 3.

tt.8. in prin. § qua de causa. § postea uerò. § si uerò testamentum.
Liberi patronorum utrum in stirpes an in capita succedant. Inst. lib. 3. tt. 8. § multis alijs. uersi. & in capita.
Si unus patronus unum filium, alter duos reliquerit, utiles partes fiunt. ff. lib. 38. tt. 2. l. 23. § fin.
Si uni liberorum assignatus sit libertus. ff. lib. 38. tt. 4. l. 1. § si sit ex uno. l. 2.
Si duo uel tres sint patroni, quorum unus bonorum possessionem omittit, quanta sit reliquorum portio. ff. lib. 38. tt. 2. l. 21. l. 24. tt. 5. l. 4.

Quæ in bona liberti, ex quibus patrono portio debetur, sint connumeranda?

De bonis quæ mortis tempore libertus habuit. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin.
De bonis quæ post mortem hæreditati accedũt. ff. lib. 38. tt. 2. l. 4. § si ex bonis.
De usufructu à liberto legato. ff. lib. 38. tt. 2. l. 35.
De bonis quæ in castris quæsiuit libertus. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § patronus. C. lib. 3. tt. 28. l. 37. § hoc nihilominus.
De bonis in fraudem patroni alienatis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin. uide j cap. prox.

Quæ in debitam patroni portionem imputentur.

De legatis & fideicommissis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § si debita.
De mortis causa donatis. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § si debita. uersi. sed & mortis. l. 8. § sed etsi mortis.
De donatis ei à liberto inter uiuos. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § sed etsi non. l. 8. § sed etsi mortis.
De eo quod conditionis implendæ causa patrono datum est. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § fin. l. 8. § quare dicitur.
De reliquis, uide paulo superius uersi. si patronũ ex aliqua, cum sequentib. cap. eod.

IIII. *Ex quorum partibus debita portio sit detrahenda.*

ff. lib. 38. tt. 2. l. 10. in prin. l. 16. § fin. l. 20. § libertus. l. 34. l. 42. § Papinianus. l. 43.

V. *Quando competat?*

Si hæreditas ex testamento nondum sit adita. ff. lib. 38. tt. 2. l. 3. § ut patronus. l. 42. § Papinianus.

VI. *Euentus.*

Quamdiu patronus contra tabulas bonorũ possessionem petere potest, debitoribus cõtra hæredes datur exceptio. ff. lib. 38. tt. 2. l. 25.
Patronus contra tabulas bonorũ possessionem petens, ab omni liberti iudicio repellitur. ff. lib. 38. tt. 2. l. 16. § si quis bonorum. usq; ad § ei qui.

VII. *Adfinia remedia.*

Vnde legitimi bonorum possessio. Inst. li. 3. tt. 10. § cumq; antea. ff. lib. 38. tt. 2. l. 23. in prin. l. 42. § fin. tt. 7. l. j. § fin.
De supplendo eo quod debitæ parti deest. Inst. lib. 3. tt. 8. § si uerò testamentum. uersi. uel quod deest. ff. lib. 37. tt. 14. l. 21. § j.

DE ACTIONE FAVIANA ET Calusiana. ff. lib. 38. tt. 5. Cap. 16.

¶ I. *Genus.*

In personam actio est, non in rem. l. j. § hęc actio.
Rei habet persecutionem. l. 3. § j.
Hæreditaria non est. l. j. § hæc actio.

¶ II. *Causa ex qua datur.*

Si libertus quid in fraudem patroni, quo minus debita pars ad eum perueniret, alienauit. l. j. in prin. C. tt. 5. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti seu alienationis.*

Omne quod in fraudẽ patroni gestum est, reuocatur. l. j. § omne.
Si non adquisiuit cum posset. l. j. § utrum autem. usq; ad § at si transegit.
Si diem actionis abire passus est. l. j. § quod si noluit obtinere.
Si transegit. l. j. § at si transegit.
Si filiam dotauit. l. j. § sed si libertus.
Si mutuum dedit filiofamiliâs. l. 6. l. 7. l. 8.
Si mutuum acceperit. l. j. § si mutuam.
Si stipulanti promisit. l. j. § si mutuam.
Si fideiusserit, uel rem suam pro alio pignori dedit uel mandator extitit. l. j. § si fideiusserit.

2 *Ex causa alienationis.*

Si non mortis causa alienauit. l. j. § j.
Si sine dolo malo. l. j. § j.
Si in fraudem defuncti patroni, nõ filij eius alienauit. l. j. § si libertus.
Si adrogator quid in fraudẽ impuberis adrogati alienauit. l. 13.
Si filius emancipatus quid in fraudẽ emancipantis patris alienauit. ff. lib. 37. tt. 12. l. 2.

3 *Ex persona eius cui alienauit.*

Si filio suo alienauit, uel legauit. l. j. § quod autẽ mortis.
Si bene merentibus amicis donauit. l. 9.
Si patrono qui potuit cõtra tabul. bonor. possessionem petere. l. j. § aduersus.
Si filiofamiliâs mutuum dedit. l. 6. l. 7. l. 8.
Si is cui alienatum est, dolo caret, nec sciuit in fraudem patroni fieri. l. j. § dolum.

4 *Ex re alienata.*

Quodcunq; alienatum est. l. 4. in prin.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si res iusto precio uendita sit. l. j. § & aliàs uideamus.
Si patronus consensit, uel ratum habuit. l. 11. C. tt. 5. l. 2.
Si hæreditatem liberti ex testamento adiuit patronus. l. 3. in prin. § patronum.
Si ab intestato patronus liberto succedit. l. 3. § si intestatus.
Si debita portio patrono sit relicta. l. 3. § fin.
Si res alienata perijt, uel usucapta sit. l. 10.

¶ III. *Quibus datur?*

De successoribus. l. j. § hæc actio.

¶ IIII. *Aduersus quos datur?*

In personam est, non in rem. l. j. § hæc actio.
De pluribus quibus alienatum est. l. j. § si pluribus.
De eo cui rei uendita est, & eo cui precium libertus donauit. l. j. § sed si rem quidẽ. § sed si forte.
De eo à quo mutuum accepit, & eo cui dono dedit libertus. l. j. § si mutuam.
De eo qui accepit, & eo cuius iussu ei datum est. l. 5. l. 12.
De creditore apud quem libertus interceſsit, & debitore pro quo. l. j. § si fideiusit.

De domino & patre eius cui alienatum est. l. j. § si seruo.

De ipso seruo manumisso. l. j. § si cum seruo.
De successoribus. l. j. § hæc actio.

¶ V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Quatenus legitima pars deminuta est. C. tt. 5. l. j.
Si res uendita sit, defertur conditio emptori, utrũ malit rem emptam iusto precio habere, an recepto precio à re discedere. l. j. § si quis in fraudem. § sed si fortè.
Si emit libertus in fraudem patroni. l. j. § sed si emerit.
Si permutata, locata, uel conducta res sit in fraudem patroni. l. j. § & in permut.
Si plures agant, quantum quisq; reuocabit. l. 3. § si plures. l. 4.
Si pluribus sit alienatum, quantum à quoq; reuocandum. l. j. § si pluribus. § quamuis autem.
De fructibus. l. j. § fin. l. 2. lib. 22. tt. j. l. 38. § in Fauiana.
De in litem iurando.
Si pater uel dominus eius cui alienatum est, conueniatur, quantum ueniat. l. j. § si seruo.

¶ VI. *Quamdiu competat?*

Perpetua est. l. 3. § j.
Si dominus eius cui alienatum est, conueniatur, intra annum à morte uel manumissione uel alienatione serui agendum est. l. j. § si cum seruo.

¶ VII. *Euentus.*

De precio emptori restituendo, uide paulo superius. uersi. si res uendita sit.

¶ VIII. *Adfine remedium.*

Si libertus in fraudem legis alienauit, quo minor centenario esset, ipso iure non ualet alienatio. ff. lib. 37. tt. 14. l. 16.

DE AMITTENDO IVRE patronatus. Cap. 17.

I *Causæ ex quibus amittitur ius patronatus.*

Si patronus iureiurando adegit libertum ne uxorem ducat, uel libertam ne nubat, liberos ue tollat. ff. lib. 37. tt. 14. l. 6. in prin. § quamuis. usq; ad fin. legis. l. 15. lib. 40. tt. 9. l. 31. l. 32. in prin. lib. 38. tt. 16. l. 3. si quis libertum.
Si mercedem operarum stipulatus est uel capit patronus. ff. lib. 37. tt. 14. l. 6. § j. lib. 38. tt. j. l. 25. lib. 40. tt. 9. l. 32. § non prohibentur. usq; ad fin. legis. C. tt. 3. l. 6.
Si cum tutor testamento datus esset, ancillamq; sibi legatam ex causa fideicommissi manumisisset, se à tutela excusauit. ff. lib. 37. tt. 14. l. 3.
Si patronus ius patronatus remiserit. C. tt. 4. l. 3. Nouell. c. 78. § statuimus autem.
Si patronus in nuptias uel consortium liberti libertæ ue consensit. C. tt. 3. l. 11. tt. 4. l. 2.
Si patronus libertum non aluit. ff. lib. 25. tt. 3. l. 6. in prin. lib. 38. tt. 2. l. 33.
Si patronus publico iudicio sit damnatus. ff. lib. 37. tt. 14. l. 4.
Si patronus uel libertus deportatus, uel in metallum datus sit. ff. lib. 37. tt. 14. l. 21. in prin.
Si libertus adrogatus sit. ff. lib. 38. tt. 2. l. 49.
De reliquis, uide paulo inferius cap. eod.

II. *Qui amittant ius patronatus?*

De liberis patroni. ff. lib. 37. tt. 14. l. 4. l. 15. l. 17.

III. *Causæ ex quibus libertus fit ingenuus.*

Si ingenuus pronunciatus sit. ff. lib. j. tt. 5. l. 25. lib. 37. tt. 14. l. j. l. 5. lib. 25. tt. 3. l. 5. § solent. uersi. nec tamen. C. lib. 7. tt. 14. l. 5. Distinguitur: nisi per collusionem domini seruus, uel patroni libertus ingenuus sit pronunciatus: & de sententia ingenuitatis retractanda. ff. lib. 40. tt. 16. C. lib. 7. tt. 20. lib. 6. tt. j. l. 4. § fin.
Si patronus libertum adoptauit. ff. lib. j. tt. 5. l. 27.
Si patronus libertum cum filijs suis hęredem instituit. ff. lib. 37. tt. 14. l. 12.
De pactis. C. lib. 7. tt. 14. l. 8.
De iure aureorum annulorũ, & restitutione natalium sequitur.

IIII. *De iure aureorum annulorum:*

ff. lib. 40. tt. 16. C. lib. 6. tt. 8.
1 Si libertus ius aureorum annulorum impetrauit, ut ingenuus habeatur. ff. l. 5. l. 6. C. l. 2 Distinguitur:
Si fœmina impetrauit. ff. l. 4.
Si inuito & ignorante patrono impetrauit. ff. l. 3.
Si sententia pro ingenuitate dicta rescissa sit. ff. l. j. § fin. l. 2.
Si non impetrauit. Nouell. c. 78.
2 Reliqua iura aureorum annulorum. ff. l. j. l. 2. l. 5. C. li. 9. tt. 21. l. j. § tunc enim. Reliqua suis subiecta sunt locis.

V. *De natalibus restituendis.*

ff. lib. 40. tt. 11. C. lib. 6. tt. 8.
Si libertus natalibus sit restitutus, ingenuus sit per omnia. ff. l. 2. l. 3. l. 5. C. l. 2. § fin.
Distinguitur:
Si patronus restitutioni non consenserit. ff. l. 2. § fin. l. 5. in prin.
Si filius patroni non consenserit. ff. l. 4.
Si ordo decurionum restituit. C. l. j.
Si princeps non restituit. Nouell. c. 78.
Si fœmina restituta sit. ff. tt. 10. l. 4.
Si ex ancilla natus, restitutus sit. ff. l. j. l. 2.

DE CAVSA SI LIBERTVS se ingenuum dicat. ff. lib. 40. tt. 4. C. lib. 7. tt. 14. Cap. 18.

I *Causæ ex quibus datur.*

Si manumissus se ingenuum dicat. C. l. j. in prin.
Distinguitur:
Siue operæ petantur, siue obsequium desideretur, &c. ff. l. 6.
Si alimenta petantur. ff. lib. 25. tt. 3. l. 5. § solent.
Si pronunciatum sit, eum teneri patronum alere. ff. lib. 25. tt. 3. l. 5. § solent.
Si libertum quidem se confiteatur, sed non actoris. ff. l. 6. § sed & quoties.

II. *Vter sit actor in hoc iudicio.*

Qui patronum se dicit. ff. l. 6. § fin.

III. *De probatione ingenuitatis.*

C. l. 7. lib. 4. tt. 19. l. 10. l. 17. tt. 20. l. j. ff. lib. 25. tt. 3. l. 5. § solent. uersi. nec tamen. lib. 40. tt. 12. l. 39. in prin.

IIII. *Quamdiu competat?*

Intra quinquenniũ ab eo tempore quo quis manumissus est, ff.l.2.§ qui se, usq; ad fin.legis.l.4. tt.16.l.2.§ quinquennium.

V *Euentus.*

De restituẽdis reb. quas ingenuus pronũciatus, ab eo à quo manumissus est, habet. ff.l.3. C.l.j.

Nati lite pendente ex ea quæ ingenua pronunciata est, ingenui sunt. C.l.3.

Pœna liberti ingenuum se dicentis, nec probantis. C.l.13.lib.9.tt.21.l.j.

De collusione domini uel patroni, & de ingenuitatis sententia retractanda, uide ẽ cap. prox. uers. si ingenuus pronunciatus sit, &c.

VI. *Adfine remedium.*

Actio ex l. diffamari. C.l.5.

FINIS LIBRI QVINTI.

DE TVTELA ET cura,

Liber sextus.

Inst.lib.1.tt.13.cum sequentib. ff.lib.26.& lib. 27.C.lib.5.tt.28.cum sequentibus.

DESCRIPTIO TVTELAE & curæ, tutorum & curatorum. Cap. 1.

I *Definitio tutelæ & tutorum.*

Inst.tt.13.§ j. ff.lib.26.tt.j.l.j.in prin.

II. *Quo iure subsistat?*

Iure ciuili, uide ẽ definitionem.

Iuri naturali conueniens est. Inst. tt.20.§ penult.

III. *Genus.*

Virile officium est, nec hęreditario iure ad alium transit. ff.lib.26.tt.j.l.16.l.18.

Publicum munus est, Inst.tt.25.in prin.uers. Nam & tutel. Reipub. munus non est, ff. lib. 27. tt. j. l.6.§ gentium.

IIII. *Differentia tutorum & curatorum.*

In paucis differunt curatores à tutoribus. ff. lib. 27.tt.j.l.13.in prin.

Differentia inter curatorem bonorum, uentris adulti, furiosi & prodigi. ff.lib.26.tt.7.l.47.

V. *Causæ tutelæ & tutorum efficientes.*

Dantur tutores aut testamẽto, aut à legibus, aut à magistratu: de quibus singulis causis, uide j̃ cap.prox.

VI. *Causæ tutelæ & tutorum corrumpentes, & modi quibus tutela finitur, sunt, excusatio à tutela, postulatio, & remotio suspecti, &c.*

De quibus uide j̃ cap.5.cum sequent.

VII. *Effectus tutelæ & administrationis tutorum.*

Tutor domini loco est. lib.26.tt.7.l.26.lib. 47. tt. 2.l.58.§ qui tutelam.

Quod tutor uel curator gessit, ratum est. ff.li.26. tt.7.l.11.§ quę bona. C.lib.2.tt.41.l.4. uide insuper j̃ cap.11.lib.eod.

Agnoscere nomina quæ tutor fecit, pupillus cogitur. ff.lib.26.tt.7.l.15.l.42.in prin. l. 46. § Lucius. C.tt.37.l.24.uide insuper j̃ cap. 9. membr. 9.de credendis pecunijs.

Ex contractu tutoris actio datur pupillo. ff.li.26. tt.9.l.2. C.tt.39.l.2.l.4.l.5.

Et contrà ex contractu tutoris actio datur in pupillum. ff.lib.26.tt.9.l.5.§ fin. C.tt.37.l.26.§ inuenimus. tt.38.l.j.l.3. Distinguitur. ff.lib.26. tt.9.l.j.l.3.4.5.§ fin.l.9.tt.7.l.47.lib.3.ti.5.l.30.§ tutoris. C.lib.2.tt.25.l.4. ff.lib.50.tt.17.l.158.

Agente tutore actio iudicati datur pupillo. ff. li. 26.tt.7.l.2.in prin.tt.9.l.6.

Et cõdemnato tutore, iudicati actio datur in pupillum. ff.lib.26.tt.7.l.2.in prin.tt.9. l. 7. C. tt. 39.l.j. Distinguitur. ff.lib.26.tt.7.l.2.l.38. § aduersus. tt.9.l.5.in prin. C.lib.2.tt.41.l.4.

Tutori nullum fit præiudicium circa res suas. C. tt.37.l.26.

Tutoris & curatoris bona pupillo & adulto pignori sunt obligata. ff.li 26.tt.7.l.41.l.43.§ fin. lib.27.tt.3.l.22.l.25.tt.8.l. j. § priuilegium. tt. 10. l.15.lib.42.tt.6.l.4.cum ll.sequentibus, usq; ad l.9.§ j. C.tt.37.l.20.tt.70.l.7.§ & si quidem. No uell.c.118.§ sed si multi. C.li.j.tt.4.l.20.§ j. uers. & inuentario.§ fin.

Potest tamen nihilominus tutor & curator res suas alienare, decq; illis testari. C.lib.4.tt.53.l.j. lib.5.tt.37.l.17.

Vectigalia tutores conducere non possunt. C.tt. 41.

VIII. *Officia tutorum & curatorum.*

Vide infrà cap.8.cum sequentib.lib.eod.

IX. *De actionibus quæ ex administratione tutelæ competunt.*

Vide j̃ cap.14.cum sequentib.

DE TESTAMENTARIA TVtela. Inst.tt.13.& tt.14.ff.lib.26.tt.2. C.tt.28. Cap. 2.

Incipit hic locus de causis tutelæ & tutorum efficientib.

¶ I *An testamento utiliter tutor detur?*

Inst.tt.13.§ permissum. ff.l.j.in prin.

Distinguitur:

1 *Ex persona dantis testamento tutorem.*

De matre & auia pupilli. ff.l.4.tt.3.l.j.in prin.l.2. l.11.C.l.4.tt.29.l.j.

De patrono. ff.l.28.§ fin.tt.3.l.j.in prin.l.4.

De patrona. C.l.j.

De patruo. ff.tt.3.l.5.

De extraneo. ff.tt.3.l.j.in prin.l.4.lib.27.tt.j.l.32. in prin.

2 *Ex persona dati tutoris.*

De quolibet. ff.l.20.

De incerto tutore. Inst.lib.2.tt.20.§ tutor autem.

De filiofamiliâs. Inst.tt.14.in prin.

De seruo. Inst.tt.14.in prin.§ seruus. ff.l.10.§ seruus. l.22.l.28.§ uerbis. C.l.5.

De minore uigintiquinq; annis. Inst.tt. 14. § furiosus.

De furioso. Inst.tt.14.§ furiosus. ff.l.10.§ si furiosus.

De matre pupilli. ff.l.26.in prin.

De hærede scripto. ff.l.7.

De eo cum quo est testamenti factio. ff.l.21.

De extero qui nõ est eiusdem loci. ff.l.32. in prin.

De prætore & proconsule. ff.l.20.

Si curator testamento datus sit, uide paulò inferius, uers. si adulto curator.

3 *Ex persona eius cui testamento tutor datus est.*

Si incertæ personæ tutor datus sit, puta illi aut illi, utrius tutor esse uolet. ff.l.23.

Si filio exhæredato uel pręterito. ff.l.4.l.26.§ fin.

Si liberis qui nõ sunt in potestate sua, dedit. Inst. tt.13.§ permissum.§ fin. ff.l.j.in prin. ff.lib.50.tt. 17.l.73.§.1.

Si posthumis. Inst.tt.13.§ cum autem.

Si filio naturali. ff.tt.3.l.7.in prin. C.tt.29.l.4.

Si nepoti. ff.l.10.§ qui filium.

Si nepoti qui post mortem testatoris in potestatem patris recasurus est. Inst.tt.13.§ permissum. ff.l.j.§ fin.l.2.

Si adulto curatorem dedit. Inst. tt.23.§ dantur. ff. tt.3.l.j.§ aut si dixerit.§ fin.l.2.§ fin. lib.27.tt.10. l.16. C.l.7.tt.70. l. 7. § & si quidem parens. lib. j.tt.4.l.20.§ j.

Si liberto & extraneo tutorem dedit, uide ẽ uers. de extraneo. cap. eod.

4 *Ex re & causa ad quam testamento tutor datus est.*

Certarum rerum uel causarum tutor testamento dari nequit. Inst.tt.14.§ certæ. ff.l.12. cum tribus ll. sequentib.

Si rei Italicæ uel Africanæ detur. ff.l.15.tt.5.l.27.

Si curator testamento datus sit, uide paulo superius, uers. si adult.

5 *Ex instrumento in quo tutor datus est.*

Si in testamento iniusto & imperfecto. ff.tt.3.l.3. C.tt.29.l.2.

Si codicillis datus est. ff.l.3.tt.3.l.j.§ aut si dixerit.

Si epistola datus est. C.tt.29.l.2.

6 *Ex modo quo datus est.*

Si non iure datus sit. ff.l.3. uide j̃ de confirman. tutor. Cap. eod.

Si ex certo tempore, & ad certum tempus datus sit. ff.l.8.§ tutorem. l.33. Inst.tt.14.§ ad certum. ff. lib.50.tt.17.l.77.

Si post mortem hæredis datus sit. ff.l.7.

Si sub cõditione datus sit. Inst.tt.14.§ ad certum. ff.l.8.§ tutorem. lib.35.tt.j.l.75.§ fin. ff.lib.50.tt. 17.l.77.

Si sub conditione, Si uolet, datus sit. ff.l.23.

7 *Ex tempore quo datus est.*

Ante hæredis institutionem dari potest. Inst. tt. 14.§ ad certum.

8 *Ex consequentibus.*

Si cõditio defecerit. ff.l.8.in prin.§ in tutoris. l.33.

Si postea tutor esse uetetur, uel alius tutor à testatore sit datus. ff.l.8. in prin. l.34.tt.3.l. 10. § fin. C.l.2.

Si nepos, cui tutor datus est, in patris potestatem mortuo testatore recidat, uide ẽ uers. si nepoti qui post mortem.

Si testamentum rumpatur. ff.l.31.

Si testamentum inofficiosum uel falsum dicatur, & ab intestato locus sit. ff.l.26.§ fin.l.37.in prin. § fin.lib.34.tt.9.l.5.§ ei qui tutor.

Si hæredes ex testamento hæreditatem non adierint. ff.l.7.l.9.l.10.in prin.

9 *Ex reliquis contingentibus.*

Si Græcis uerbis tutor datus sit. C.l.8.

Si tutor seipsum sua manu tutorem scripsit. ff. l. 29.lib.48.tt.10.l.18.§ qui se.

¶ II. *Qui ex testamento tutores sint?*

Si diuersis scripturis diuersi dati sint. ff. l. 10. § in tutelis.

Si Titio tutore dato, duo sint eiusdem nominis. ff.l.30.

De ijs qui satis offerunt, & ijs qui non satis offerunt, uide infrà cap. 9. uers. de uni commitenda, &c.

¶ III. *Quorum tutores sint?*

Si filijs uel filiabus tutores dati sunt. Inst.tt.14. § si quis filiab. ff.l.5.l.6.l.16.in prin. usq; ad § fin. ff.lib.50. tt.16.l.122.

Si liberis uel posthumis dati sint. Inst.tt.14.§ fin. ff.l.6.l.16.§ si quis liberis.

Si filio dederit is qui plures habet filios. ff.l.16.in prin.

¶ IIII. *Euentus.*

Tutores testamento dati, à testatore, non ab hærede proficiscuntur. ff.l.7.

Seruus tutor datus liber fit. ff.l.10.§ fin.l.32.§ fin. Inst.tt.14.in prin.

Non coguntur satisdare tutores testamẽto dati, uide j̃ cap.8.

¶ V. *De confirmando eo qui testamẽto inutiliter tutor uel curator datus est.*

ff.lib.26.tt.3.C.tt.29.

1 *Causæ ex quibus tutor confirmandus.*

Si testamento inutiliter tutor datus est, cõfirmandus est à prætore. ff.l.j.l.3. C.l.2. Distinctiones uide ẽ membr. j̃. cap. eod.

2 *A quibus confirmandus?*

De consulari potestate, prætore & proconsule. ff.l.j.§ quod def. l.2.

3 *Modus confirmandi, & antecedentia.*

De inquisitione ante confirmationem facienda, de eo an sint idonei. ff.l.5.

CAVSAE EX QVIBVS *inquirendum.*

Si ex inutili datione confirmandus tutor est, uel curator, uel aliàs de nouo dandus est.

Distinguitur:

Si pater inutiliter dedit tutorem. ff.l.j.§ & si quidem. l.6.l.7.in prin.tt.2.l.4.

Si mater dedit. ff.l.2.tt.2.l.4.tt.6.l.5.§ fin.

Si alius dedit. ff.l.j.§ etsi quidem pater. l.4.

Si senator tutor datus sit. ff.tt.5.l.18.

Quid inquirendum, & quo modo?

ff.l.j.§ etsi quidem pater. l.5.l.7.l.8.l.9.l.10. tt. 5. l.21.§ cum reliquis.

4 *Euentus confirmationis.*

Perinde ac si testamento tutor datus sit, tutor est, hoc est, ut satisdatio ei remittatur. ff.l.3.l.5.tt.2. l.19.§ hoc edictum.

DE LEGITIMA TVTELA. Inst.tt.15.ff.lib.26.tt.4.C.tt.30. Cap. 3.

I. *Quo iure subsistat legitima tutela?*

Inst.in prin.tt.17.in prin.ff.l.j.in prin.l.3.in prin. l.5.in prin.

II. *Ratio legitimæ tutelæ.*

ff.l.j.in prin.

III. *Causæ ex quibus competit legitima tutela.*

Si tutor testamento datus non sit: uel parens intestatus decesserit. Inst. in prin .§ quod autem lex. ff.l.6.

Quamdiu testamẽtaria tutela speratur , legitima cessat. ff.tt.2.l.11.in prin.

Si tutor testamento datus sit sub conditione. ff. tt.2.l.11.in prin.

Si tutor testamento datus antè uel postquam ad eum tutela deuoluta est, excusatus sit, uel remotus, uel mortuus, uel in ciuitate esse desijt. Inst.§ quod autem. ff.l.6. tt.2.l.11.

Si frater pupilli, cum simul testamento tutor datus est, suæ ætatis sit factus. C.tt.82.l.5.

IIII. *Quibus competat legitima tutela?*

De adgnatis. Inst.in prin. ff.l.j. in prin.l.6.l.7. C. l.7.

De cognatis. C.l.j.lib.6.tt.57.l.15.§ quas autẽ personas. Nouell.c.118.§ enimuerò ex his. usq; ad § hæc autem omnia.

De parentibus. Inst.tt.18.ff.l.3.§ fin.

De liberis parentum: hoc est, de fiduciarijs tutoribus. Inst.tt.19.ff.l.4.

De patronis, horumq; liberis. Inst.tt.17,tt.19. § atqui. ff.l.j.in prin.

Distinguitur:

Si duo uel plures sint patroni. ff.l.3.§ si duo. usq; ad § quæri.

Si patronus apud hostes sit. ff.l.j.§ si apud.

Si ex causa fideicõmissi manumisit. ff.l.3.in prin.

Si ita emit ut manumitteret. ff.l.3.in prin.

De liberis patroni separatim. ff.l.3.§ si duo. usque ad § fin.

DISTINCTIONES GENERALES, *an & quibus competat?*

Si pupilla fœmina sit. C.l.3.

Si remotioris gradus adgnatus sit. Inst.tt.16.§ fin. ff.l.9.

Si frater pupilli sit, & alterius fratris filius. ff.l. 8.

Si plures eiusdem gradus sint. Inst.tt.16. § fin. ff. l.19. Nouell.c.118.§ sed si multi.

De ijs ad quos hæreditas peruenit, uel non. Inst. tt.17.§ cum & adgnatos. § fin. ff.l.j.in prin. usq; ad § si apud. § interdum. lib.50. tt.17.l.73.

De capite deminutis. Inst.§ fin.tt.16. C.l.2.ff.l.5.§ fin.tt.7.l.10.

De emancipatis adgnatis. C.l.4.tt. 70.l.5.

De eo qui inhabilis est. ff.lib.27.tt.10.l.13.

De muto & surdo. ff.l.10.§ fin.l.11.

De ijs qui sunt imperfectæ ætatis . Inst . tt . 19 . § fin.

De fœminis. Inst.tt.17.§ fin. ff.l.3.§ si plures.

De inferioribus gradu , si proximior decesserit, uel capite sit deminutus uel, excusatus , uel apud hostes, uel fœmina. ff.l.j.§ si apud. l.3.§ quæri potest. § non autem. l.10.

DE TVTORE ET CVRAtore petendo. item de Attiliano tutore, & eo qui à magistratu datur. Cap. 4.

¶ *De petendo tutore & curatore.*

ff.lib.26.tt.6.C.tt.31.

1 *Qui tutorem pupillo, uel curatorem adulto petere possint?*

De ipso pupillo & minore. ff.tt.j.l.2.l.3.§ si pupillus. C.tt.31.l.j.l.6.

De alio curatorem minori petente. ff.l.2.§ fin.

De matre minoris, an ei curatorẽ petere possit. ff.l.j.l.2.§ fin.

De cognatis, adfinibus, & amicis parentum pupilli. ff.l.2.in prin. C.tt.31.l.10.tt.37.l.28.§ ne autem tales.

De educatoribus pupilli. ff.l.2.in prin.

De amita pupilli. C.l.5.

De eo qui inutiliter tutor datus est. ff.tt.7.l.38.§ qui se negat.

De eo qui tutor fuit, an curatorem petere possit? C.l.7.

De aduersario pupilli agente. ff.l.2.§ etsi quidem aliquis. tt.j.l.3.§ si pupillus. C.l.j.l.4.tt.17. l.28. § ne autem tales.

2 *Qui tutores pupillo, uel curatores adulto petere teneantur?*

De ipso pupillo & minore. ff.tt.j.l. 2. uide paulo superius.

De matre, & pœna matris non petentis, uel non rectè petentis tutores filijs. ff.l.j.l.2.in prin. usq; ad § si quidem aliquis. l.5. C.l.6.l.8.l.9.l.11.tt.34. l.6. uide insuper Methodum de hæreditatibus, &c. lib.2. cap.5. membr. si liberis tutores.

De filio patris mente capti. C.tt.70.l.3.

De libertis. ff.l.2.in prin. C.l.2.

De ijs qui à tutela sunt excusati. ff.l.3.

De ijs qui tutores fuerũt, ut finita tutela curatores minoribus petant, uide j cap.13. uers. pupillum. lib. eod.

¶ *De dando tutore & curatore à magistratu: item de adiungendo & substituendo.*

Inst.tt.20.ff.lib.26.tt.5.

I *Quo iure à magistratu dandi tutores?*

Inst.in prin.§ sed ex his.

II. *Causæ ex quibus tutor uel curator dandus, adiungendus, uel substituendus est.*

Si cui omnino nullus tutor sit. Inst.in prin.

Si nemo ex testamento, quo tutor datus est, hæres existat, uel hæreditas nõdum sit adita. Inst. § sed etsi. ff.tt.2.l.10.in prin.

Si legitimus tutor inhabilis est. ff.lib.27.tt.10.l.13

Si tutor datus appellauit. ff.l.2.lib.49.tt.j.l.17.§ fin.

Si sub conditione uel ex die tutor datus est, pendente conditione uel die, alius dandus. Inst. § sed etsi in. ff.tt.2.l.11.in prin.

Si tutor datus ad tempus uacationẽ habet . Inst. tt.23.§ penult. ff.lib.27.tt.j.l.10.§ qui primipilũ.

Si minor uigintiquinq; annis tutor datus sit . ff. lib.

lib.27.tt.j.l.10.§ si libertus.

Si tutor datus administrationi nõ sufficiat, solet ei curator adiungi. Inst.tt.23.§ item si testamento. ff.tt.j.l.13. C.tt.36.l.3.

Si tutor morbo uel senio ætatis laboret. ff.tt.j. l. 13.lib.27.tt.j.l.10.§ fin.

Si tutor furiosus sit factus. ff.lib.27.tt.j.l.10.§ fin. l.12.in prin.

Si tutor reipub. causa absit. Inst.tt.25. § item qui reipub. ff.tt.5.l.15.

Si tutor ad hostes missus sit , uel transfugerit . ff. tt.j.l.15.

Si tutor excusatus sit, uel remot⁹, uel defunctus, uel relegatus. C.tt.36.l.2.l.4. tt.31.l.3.tt. 43. l. 2. l. 3.l.6.in prin.tt.70.l.7.§ penult.

Si lis moueatur testamento quo tutor datus est, an interim alius dãdus sit. ff.tt. 2 . l. 26. § fin. l. 27.

Si inter tutorem & pupillum lis sit, dandus ad illam litem curator est: item alia de curatore ad litem dato. Inst.tt.21.§ fin. ff.tt.j. l. 3. § si pupillus. usq; ad fin. leg.l.4.l.5.tt.2.l.24.l.27.§ fin. C. tt.44.l.j.l.2.l.5.

De reliquis causis. ff.tt.2.l.29.tt.5. l. 13. in prin. C. tt.34.l.10.tt.62.l.11.

De actore periculo absentis tutoris constituendo. Inst.tt.23.§ fin. ff.lib.26.tt.7.l.23.C.tt.34.l.10. tt. 61.

III. *Qui tutores dare possint?*

In urbe datur à prætore, & maiore parte tribunorum plebis: in prouincijs, à præsidibus. Inst. in prin.ff.l.j.l.5.l.27.in prin.lib.27.tt.10.l.5.

Romæ tutores dati qui intelligantur? ff.lib.27.tt. j.l.45.§ Romæ.

De magistratu. Inst.§ sed hoc iure utimur. ff.l.3.l. 24.lib.27.tt.8.l.3.§ si quando. C.tt.34.l.6.

De magistratu eius loci unde pupillus originem ducit, & eius ubi pupilli facultates sunt. C. tt. 32.

De defensore ciuitatis, & religiosissimo antistite, nec non & alijs publicis personis. Inst.§ nos autem.

De decurionibus. ff.l.19.in prin.

Decuriones unum ex se tutorem dare possũt . ff. l.19.tt. 6.l.4.

Prætor seipsum tutorem dare non potest. ff. l. 4. lib.j. tt.14.l.4.

De priuato cui præses mandauit. ff.l.8.in prin.

De furioso. ff.l.8.in prin.

Curator ab ijsdem magistratibus dandus est, à quibus tutor. Inst.tt.23.§ dantur.§ furiosi.

Quis furioso curatorem dabit? Inst.tt.23.§ furiosi. C.tt.70.l.7.§ sin autem testament. lib.j.tt.4. l.20.§ sin autem testam.

Quis illustribus & clarissimis personis tutores dabit? C.tt.33.l.j.tt.70.l.7.§ sin autem testam.

De reliquis. ff.l.j.tt.3.l.6.§ tutoris.

IIII. *Qui tutores dari possunt?*

De eo qui superioris uel inferioris ordinis est quàm pupillus. ff.lib.27.tt.j.l.13.§ scire.

De non consiliarijs, an consiliariorum filijs tutores dari possint? uel contrà. ff.l.22.

De libertino ingenuo non dando tutore. ff l.27. § fin.lib.27.tt.j.l.j.§ dicendum. l.44.in prin.C. tt.62.l.3.

De filio patri tutore dando. ff.l.12. in prin. lib.27. tt.10.l.j.§ fin.l.2.uel matri. ff.lib.27.tt.10.l.4.

De marito uxori curatore non dando. Inst. tt.25. § penult. ff.lib.27.tt.10.l.14. C. tt.34. l. 2. tt. 42. l.4.

Neq; sponso sponsæ. ff.lib.27.tt.j.l.j.§ fin.

Neq; socero nurui. C.tt. 62.l.17.

De debitore & creditore pupilli. C.tt. 62.l.7. Nouell. c.72. in prin. usq; ad § quia uerò grauatè. c.94. in prin. usq; ad § quia uerò.

De extero qui non est eiusdem loci. ff.l.3.l.24. tt. j.l.10.lib.27.tt.j.l.j.§ dicendum. l.13.§ fin. tt.8.l. j.§ si quando. C.tt.31.l.3.tt.34.l.5.

De seruo. C.tt.34.l.7.

De furioso. ff. tt.j.l.11.l.17.

De surdo & muto. ff.tt.j.l.j.§ fin.l.17.

De cæco. C.tt.34.l.3.

De spadone. ff.lib.27.tt.j.l.15.in prin.

De minoribus 25 annis. Inst. tt.19.§ fin. tt.25.§ Itẽ maior. C.tt.30.l.5.

De fœminis & matre pupilli. ff.tt.j.l.18.tt.5.l.21.in prin. C.tt.35. Nouell.c. 94. § quia uerò, usq; ad § & iam inde. c.118.§ hæc autem dicimus.

De milite. Inst.tt.25.§ idem & in milite. C. tt.34. l.4.

De ijs qui in legatione sunt. ff. tt.5.l.21.§ eos qui.

De eo qui à parente pupilli tutor esse prohibitus est. ff.l.21.§ sed etsi quis. C.tt. 47.

De ijs qui seipsos uolunt ingerere. ff.tt. 5. l. 21. § fin.

De fideiussore tutoris. ff.tt.5.l.28.

De eo qui testamento inutiliter tutor datus est, an eidem curator dari possit? C.tt. 29.l.3.

Qui illustribus & clarissimis tutores dandi sint? C.tt.33.

De absente. ff.l.5.

De curialibus. C.tt.33.l.2.

De patre pupilli hæredis scripti sub conditione hac: Si patris potestate fuerit solutus. ff.l.21.§ si mater.

De reliquis priuilegiatis, uide j cap.5.lib.eod.

V. *Quot tutores dari possunt?*

Plures tutores simul dari possunt. ff.tt.5.l.23.

VI. *Quibus tutores uel curatores dari possunt?*

De ijs qui in ea causa sunt, ut suis rebus superesse non possint. Inst.tt.23.§ sed & mente captis. ff. l.12.in prin. lib.27.tt.10.l.2.

De furiosis & mente captis. Inst.tt.23.§ furiosi. ff. l.8.§ fin.tt.j.l.3.in prin.lib.27.tt.10.l.j.l.6.C.tt.70. l.j.

De furioso qui est in parentis sui potestate. C.tt. 70.l.7.in prin.

De muto & surdo. ff.l.8.§ fin.tt.j.l.6.in pri.§ surdo.

De prodigis. Inst.tt.23.§ furiosi. ff.l.12.§ fin.lib.27. tt.10.l.j.l.16.§ his. C.tt.70.l.j.

De ea quę luxuriosè uiuit. ff.li.27.tt.10.l.15.in prin.

De uentre. ff.l.20.lib.27.tt.10.l.8.

De curatore bonis dando. ff.lib.27.tt.10.l.3.l.5.l.9.

Puberi tutor dari non potest. ff.tt.5.l.26.

Nec impuberi curator dari potest . Inst. tt. 23 . in prin.§ interdum. ff.tt.5.l.11.l.13.§ si puellæ, tt. 8. l.29.tt.j.l.3.in prin.

Distinguitur: Si furiosus sit impubes. ff.tt.j.l.3.in prin. reliquas distinctiones uide ẽ, Causas ex quibus tutor dandus.

De eo

De eo qui de ſtatu ſuo litigat. ff.tt.5.l.17. C.tt.34. l.j.
De eo cuius pater eſt in hoſtium poteſtate. ff. tt. j.l.6.ſ ei cuius.
De abſente,ignorante & inuito. Inſt.tt.23.ſ item inuiti.ff.l.5.l.6.
Habenti tutorem tutor dari non poteſt.ff.tt. 2. l. 27. in prin.tt.5.l.10.l.20.lib.27.tt.j.l.21.ſ fin. C.tt. 28.l.2.tt.31.l.9.tt.39.l.9.l.10.tt.36.tt.62.l.2.uide inſuper ꝑ cauſas ex quibus tutor, &c.

VII. *Ad quam cauſam tutor uel curator dandus,uel non?*

Ad certam cauſam curator dari poteſt. Inſt. tt.23. ſ item inutili.
De curatore ad dotem dando.ff.l.7.
De curatore ad adeundam hæreditatem dando. ff.l.9.
Certarum rerum uel cauſarum tutor teſtamento dari nequit,uide ꝑ cap.2.lib.eod.

VIII. *Quomodo dandi tutores?*

Ex certo tempore,& ad certum tempus dari poſſunt.ff.tt.2.l.8.ſ tutorem.lib.50.tt.17.l.77.
Sub conditione dari an poſſunt. ff.tt.j. l. 6. ſ ſub conditione. tt.2.l.8. ſ tutorem. ff. lib.50.tt. 17. l. 77.

IX. *Quo tempore dandi?*

Omni die, etiam feriato, dari poſſunt.ff.l.8.ſ dari.

X. *Officia dantis tutorem:item antecedentia & conſequentia.*

De inquiſitione facienda. Inſt.ſ ſed hoc iure utimur. ff. lib. 27. tt. 10. l. 6. uide inſuper ꝑ cap. 2. membr.5.
Si quoquo modo in petitione tutoris erratũ fuerit in facto,non ualet tutoris datio.ff.l.10.
De nunciando tutoribus datis abſentibus intra dies triginta. ff.l.29.lib.27.tt.j. l. 3. ſ qui autem ſuprà.
De cautione exigenda,uide ꝓ cap. 8 & cap.17. lib. eod.

DE EXCVSATIONIBVS TVtorum & curatorum. Inſt. tt.25. ff.lib.27.tt.j.C.tt.26. Cap. 5.

Incipit hic locus de cauſis tutorum corrumpentibus,& modis quibus tutela finitur.

1. *Cauſæ ex quibus excuſatio competit.*

De numero liberorũ. Inſt. in prin. uſq; ad ſ item diuus. ff.l.2.ſ remittit. uſq; ad ſ amplius.l.18.l. 36.ſ fin.l.37.l.45.ſ ſi à prætore.C.tt.66.
De triplici tutela. Inſt. ſ item tria onera. ff.l. 2. ſ fin.l.3.l.4.l.5.l.6. in prin.l.14.ſ fin.l.15.ſ ratiocinatio.ſ quandoq; & qui tres.ſ item Vlpianus. l.17.in prin.l.30.ſ cum oriund.l.31.l.43.C.tt. 69.
Si minor ſit uigintiquinq; annis.Inſt.ſ item maior. ff. l. 10. ſ ſi libertus . uide inſuper ꝑ cap. 4. membr.4.uerſ.de minoribus.
Si maior ſit ſeptuaginta uel quinquaginta annis. Inſt.ſ item maior.ff.l.2.in prin.C.tt.68.
Si aduerſa ualetudine laboret. Inſt. ſ itẽ propter aduerſ.ff.l.10.ſ fin.l.11.l.12.in prin.
Si cæcus,mutus,ſurdus,furioſus aut ualetudinarius ſit.ff.l.40.C.l.9.tt.67.
Si literas neſciat,ruſticus uel humilis ſit,Inſt.ſ ſimiliter.ff.l.6.ſ fin.
Si pauper ſit.Inſt.ſ ſed & propter.ff.l.7.
Si tutelam geſsit,ut curator eiuſdem fiat compelli non poteſt.Inſt.ſ qui tutelam. ff.l.16. C.l. 5.l. 20.
Si periculo tutelæ obnoxius ſit, ut quia creauit tutorem,uel pro eo fideiuſsit,uel ob honorem tutor ſcriptus eſt, ff.l.15.ſ ſi ciuitatis.l.40.ſ fin. lib.26.tt.5 l.28.
Si litem cum pupillo uel adulto habet.Inſt.ſ item propter litem.ff.l.6.ſ amplius.l.20.l.21.in prin. C.l.16.
Si matrem pupilli conuenire poſsit.C.l.19.
Si debitor uel creditor pupilli ſit, uide ꝑ cap. 4. membr.4.
Si inimicitias cum patre pupillorũ exercuit. Inſt. ſ inimicitiæ.ff.l.6.ſ dat remiſsionem.
Si tutor nominatus ſit,ut metu creationis iniuriam redimat.C.l.14.
Si propter inimicitias tutor teſtamento datus ſit. Inſt.ſ item ſi propter.ff.l.6.ſ dat remiſsionem.
Si patri pupillorum ignotus fuit.Inſt.ſ non eſſe autem.ff.l.15.ſ qui dixerit.
Si res cum pupillo communes habet.C.l.21.
Si ſtatus controuerſiam à patre pupillorũ paſſus eſt.Inſt.ſ item is qui.
Si pupilli nomine actiones aduerſus cognatos ſuos ſibi ſunt mouendæ.C.l.23.
Si pupillus alterius loci ſit,uel res eius in alia prouincia ſitæ. ff.l.10.ſ & qui in teſtamento. l.12. ſ fin.l.17.ſ Ilienſibus.ſ eos qui.l.19.l.21.ſ licet datus ſit.ſ fin.l.42.l.46.ſ fin. C.l.2.l.11. uide inſuper ꝑ cap.4.membr.4.uerſ.de extero.
Si nudam bonorum proprietatem habet pupillus.C.l.18.
Si poteſtatem aliquam habet tutor,uel in dignitate poſitus ſit.Inſt.ſ & qui poteſtatem.ff.l.15.ſ ſcire oportet.l.17.ſ is qui ædilit.l.23.
De præſidibus & ducibus ciuitatum.ff.l.6.ſ gentium.
De ædilibus.ff.l.17.ſ is qui ædilit.
De præfectis annonæ & uigilum. ff.l.41.in prin.
De executoribus tributorum.C.l.10.
De eo cui princeps alicuius rei curã iniunxit . ff. l.22.l.41.in prin.
De eo qui res fiſci adminiſtrat.Inſt.ſ item diuus. ff.l.41.in prin.
De colono patrimoniali.C.tt.34.l.13.tt.62.l.8.
De uiris clariſsimis ſilentiarijs.C.l.25.lib.12.tt.16. l.5.ſ ad hoc.
Si rationibus ciuitatis occupatus ſit. ff.l. 15. ſ ratiocinatio.
Si uectigalia à ciuitate conduxit. ff.l.15.ſ qui uectigalia.
De menſoribus frumentarijs.ff.l.26.
Si in corporibus & collegijs ſit,& ciuiliũ munerum immunitatem habeat. ff.l.15. ſ qui accepit. l.17.ſ eos qui.l.41.ſ fin.l.46.in prin.
De inquilinis caſtrorum.ff.l.17.ſ fin.
De nauicularijs.C.l.24.
De dominis nauium.ff.l.17.ſ penult.
De librarijs & calculatoribus.ff.l.15.ſ neq; librarios.
Si reipub. cauſa abſit. Inſt.ſ item qui reipub. ff. l. 10.in prin.C.tt. 64.
De comitibus eorum qui reipub. cauſa abſunt.ff. l.41.ſ eorum.

De mi-

De militibus & ueteranis.Inſt.ſ idem & in milite. ff.l.8.l.9.l.10. in prin.l.23.ſ fin. C.tt.34.l.4.tt. 65.
De primipilarijs.ff.l.8.ſ fin.l.10.ſ qui primipilũ.
De grammaticis , rhetorib. medicis & ſophiſtis. Inſt. ſ item Romæ.ff.l.6.ſ grammatici. uſq; ad ſ legum uerò docto.
De philoſophis.ff.l. 6.ſ & quidem philoſophos. uſq; ad ſ legum uerò doct.
De legum doctoribus & iuriſperitis.ff.l.6.ſ legũ uerò doct.l.30.in prin.
De geometris.ff.l.22.
De Iudæis. ff.l.15.ſ iam autem &.
De athletis.ff.l.6.ſ Vlpianus quoq;.
De ſpadone.ff.l.15.in prin.C.l.j.
De libertis ſenatorum, qui res illorum adminiſtrant. ff.l.15.ſ liberti.l.44.ſ fin.C.l.13.
Si tutor exulare iuſſus ſit.ff.l.28.ſ fin.l.29.
Si cum in patria poteſtate cõſtitutus eſſet tutor, pater pro eo cauere noluit,ff.l.15.ſ fin.
Si ſemel ab alia tutela ſit excuſatus.ff.l.15.ſ qui abſolutus.l.44.in prin.lib.26.tt.2.l.25.
Si inutiliter tutor datus ſit.ff.l.13.ſ hæc de his.C. tt.29.l.3.
De reliquis,uide ꝑ cap.4.membr.4.lib.eod.

DISTINCTIONES PRAECEDENtium cauſarum generales.

Si cauſæ ſint inutiles per ſe,ſed plures. ff.l.15. ſ is qui plures.C.tt.69.l.j.ſ fin.
Si libertus tutor ſit nominatus filio patroni ſui. ff.l.14.l.24.l.30.ſ fin. l.45.tt.5.l.14.lib. 26. tt. 5. l. 14.C.l.5.
Si fratri ſuo tutor ſit datus.ff.l.30.ſ qui priuil.
Si pater filio tutor petatur.ff.l.36.ſ fin.
Si mente capto,muto, aut uentri tutor petatur.ff. l.45.ſ ſi à prætore.
Si antea tutor eſſe uoluit,& ſi patri pupilli tutorem ſe fore promiſit.Inſt.ſ item ſi propter. ff.l. 15.in prin.C.l.12.
Si ſe ſua manu in teſtamento tutorem ſcripſit . ff. lib.26.tt.2.l.29.lib.48.tt.10.l.18.ſ qui ſe.
Si legatum ſibi adſcriptum agnouit.ff.lib.34.tt.9. l.5.ſ amittere.
Si cum tutor nominaretur, non prouocauit. ff. l. 13.in prin.C.l.18.
Si non intra legitimum tempus ſe excuſauit, uide paulo inferius,membr.4.cap.eod.
Si quaſdam excuſationes propoſitas non probauit. Inſt.ſ qui autem uult. ff.l.21. ſ qui ſe uult. l. 37.
Si tutor petitus ante diem decreti priuilegium aliquod adquirit.ff.l.28.in prin.

II. *Quibus & aduerſus quos competat excuſatio.*

Vide paulo ſuperius, uerſ. ſi libertus tutor. & cũ ſequentib.item ꝓ membr.prox.

III. *Quid ueniat?*

Si ſe ab alterius tutela excuſare poteſt, attamen alterius tutor manet. ff.lib.26.tt.2.l.25. uide inſuper paulo ſuperius cauſas excuſationũ.uerſ. ſi ſemel ab alia, &c.

IIII. *Quando & quamdiu competat?*

Intra quinquaginta dies continuos, ex quo cognouit ſe tutorem datum . Inſt. ſ qui autem ſe excuſare. ff.l.13.ſ multa uerò. uſq; ad fin.legis. l.16.l.38.l.39.l.45.in prin. uſque ad ſ ſi à prætore.C.l.3.l.6.l.11.
Quamdiu his pendere debeat.ff.l.38.l.39.

V. *Modus quo proponenda eſt excuſatio.*

Non opus habet appellare nominatus tutor ad excuſationem proponendam.Inſt.ſ qui autem excuſare. ff.l.13. in prin.lib.49.tt.4.l j.ſ ſi quis tutor.C.l.18.
Per libellos ſe excuſare non poterit. ff.l.25.l. 13. ſ oportet.uerſ.poteſt.

VI. *Euentus huius iudicij,& excuſationis oppoſitæ.*

Si lite pendẽte pubes ſit factus pupillus, nihilominus lis perſequenda eſt.C.l.15.
Si falſis allegationibus quis excuſationem tutelæ meruerit, à tutela non liberatur. Inſt. ſ fin. C.tt.63.l.j.
Victus licentiam appellãdi habet:uide paulo ſuperius,uerſ.non opus habet,&c.
Qui à tutela ſe excuſauit,legatum & aliud quod in teſtamento ei relictum eſt,amittit.uide Method.de leg.& fideicom. lib.2.cap.2.membr.4.

DE SVSPECTIS TVTORIbus & curatoribus poſtulandis ac remouendis. Inſt.tt.26.ff.lib. 26. tt.10.C.tt.43. Cap. 6.

1 *Quo autore ſuſpecti poſtulatio ſit introducta.*

Inſt..in prin.ff.l.j.in prin.

II. *Cauſæ ex quibus ſuſpecti poſtulatio competit, & tutor remouendus eſt.*

Si ſuſpectus tutor ſit,hoc eſt, ſi non ex fide tutelam gerat. Inſt.ſ ſuſpectus. ff. lib.26.tt. 7. l. 18. lib.42.tt.6.l.16.uerſ.ſed ſuſpectus.
Diſtinguitur:

1 *Ex ſpecie facti.*

Si dolum in tutela admiſit,uel in tutela eſt graſſatus:ſi ſordidè uel pernicioſè cum pupillo egit, uel aliquid intercepit. ff.l.3. ſ nunc uideamus.
Si data pecunia miniſterium adquiſierit. Inſt.ſ ſi quis tutor. ff.l.3.ſ tutor qui.
Si inuentarium nõ conſcripſerit,prędia nõ comparauerit,pecuniam non depoſuerit. ff.l.2.ſ tutores. C.tt.51.l.13.ſ fin.
Si inconſideratè uel dolo abſtinet pupillum hæreditate.ff.l.3.ſ penult.
Si ceſſat in tutela,uel nihil gerit.C.l.2.l.3.
Si non compareat,nec copiam ſui faciat. ff. l. 7. ſ fin.
Si copiam ſui non faciat,ut pupillo alimenta decernantur:uel ſi præſens mentitur pupillo propter inopiam alimenta decerni poſſe. Inſt. ſ ſi quis tutor.ff.l.3.ſ tutor qui.l.7.ſ præterea.
Si res uetitas ſine decreto diſtraxit. ff.l. 3. ſ ſeuerus.
Si cum contutore adminiſtrationem non communicet.ff.lib.26.tt. 7.l.18.
Si pauper ſit.Inſt.ſ fin.ff.l.8.C.l.5.l.6.ſ quod ſi ita.
Si morib.talis eſt ut ſuſpectus ſit. Inſt.ſ fin.ff.l.8.
Si pupillo uel eius parentibus inimicus ſit:uel,
Si qua alia iuſta cauſa ſit,remouendi.ff.l.3.ſ ſi tutor.

2 *Ex perſona facti ſeu tutoris.*

De omnibus ſiue teſtamentarijs , ſiue legitimis, ſiue alterius generis tutoribus. Inſt.ſ oſtendimus.ff.l.j.ſ oſtendimus.C.l.4.

De pa-

De patrono,liberti tutore. Inst.ſ oſtendimus. ff. l.j.ſ oſtendimus.l.9.
De liberto,filiorum patroni tutore.Inst.ſ liberti. ff.l.2.C.l.j.
De cognato & adfine pupilli.ff.l.9.
De diuite.Inst.ſ ſuſpectus.l.5.
De eo qui ſatiſdedit,uel ſatiſdationẽ obtulit.Inst. ſ nouiſſimè.ff.l.5.l.6.
De curatore adoleſcentis,furioſi,prodigi, &c. ff. l.3.ſ non tantum.

3 *Ex cauſa & modo facti.*

Si non dolo fecit,ſed lata negligẽtia. ff.l.7.ſ ſi nõ fraus.

4 *Ex tempore quo fecit.*

Si antequam tutelam gerat,uidej quando comperat.
Si antequam tutor eſſet,admiſit. ff.l.3.ſ nunc uideamus.
Si cum tutor eſſet admiſit, an poſtea curator factus ſit remouendus.ff.l.3.ſ quæri poteſt.ſ itẽ. uerſ.ergo & in eo.
Si antequam tutor eſſe deſijt admiſit, an poſtea rurſus tutor factus ſit remouẽdus. ff.l.3.ſ item quærendum.
Si cum quis ita tutor datus eſſet,quoad trãs mare non ierit,antequam trans mare abijſſet, admiſit.ff.l.3.ſ quòd ſi quis.
Si antequam reipub.cauſa abeſſet admiſit. ff.l.3.ſ ſi quis abfuturus.
Si cum curator uentri bonisq; datus erat admiſit, an poſtea tutor datus remouendus ſit? ff. l.3.ſ ſi curator.

5 *Ex conſequentibus.*

Si tutor pendente lite deceſſerit.Inst.ſ ſi quis aũt.
Si tutela ſit finita.ff.l.11.C.l.j.
Si ſatisdationem offerat ſuſpectus,uide paulo ſuperius,uerſ.de eo qui ſatiſdedit, &c.

III. *Quibus ſuſpecti poſtulatio competit?*

Omnibus competit quaſi publica accuſatio.Inst. ſ conſequens eſt. ff. l. j. ſ conſequens. C.l.6.ſ fin.
De mulieribus.Inst.ſ conſequens eſt.ff.l.j.ſ conſequens.C.l.6.ſ fin.
De ipſis pupillis & adultis.Inst.ſ impuberes.ff.l. 7.in prin.C.l.6.ſ fin.
De contutore.ff.l.3.in prin.
De tutore ſuſpecto remoto.ff.l.3.in prin.
De libertis pupilli & tutoris.ff.l.3.ſ liberti.

IIII. *Vbi & apud quem competat?*

Romæ apud prætorem,in prouincijs apud præſides & legatum procõſulis.Inst.in prin.ff.l.j.ſ Damus autem lib.j.tt.12.l.j.ſ item ſolent.
De eo cui iuriſdictio à prætore mandata eſt. ff.l. j.ſ damus autem.
Pro tribunali datur,non de plano.ff.lib.48.tt.16. l.j.ſ ſuſpecti.

V. *Quando competat?*

An antequam tutelam gerat?Inst.ſ ſuſpectus. ff. l.4.ſ fin.C.l.2.

VI. *Adiuncta & euentus huius iudicij.*

Reo interdicitur adminiſtratio, quoad cognitio finiatur.Inst.ſ ſi quis autem.C.l.7.
A ſeruis pupilli poteſt inquiri de fraude tutoris. ff.l.12.
Deſinit eſſe tutor reus,etiamſi prætor illum tantum gerere prohibuerit.ff.l.4.ſ ſi prætor.
Suſpectus remotus ob dolum ſit famoſus,ob culpam non ęquè.Inst.ſ ſuſpectus.ſ oſtendimus. ff.l.3.ſ fin.l.4.in prin.C.l.9.

VII. *Adfinia remedia.*

De remouendo ſine poſtulatione,ſi crimen apertum ſit.ff.l.3.ſ præterea.
De remittendo ad præſidem puniendum. Inst.ſ ſed ſi quis.ſ libertus.ff.l.j.ſ fin.l.2.3.ſ tutor qui. lib.j.tt.12.l.j ſ item ſolent.
De actione tutelæ. ff.l.3. ſ quæri poteſt.ſ ſi quis abfuturus.C.l.j.
De curatore adiungendo.ff.l.9.C.l.6.ſ quòd ſi.
Expilatæ hæreditatis & furti actio. ff.l. 3. ſ nunc uideamus.
De alio poſtulante ut ſibi tutela committatur. C.l.8.
De mittendo in poſſeſsionem bonorum tutoris copiam ſui non facientis,uide paulo ſuperius. uerſ.ſi non compareat,&c.

CAVSAE SEV MODI, QVIbus tutela & cura finitur.Inst. tt.22. Cap. 7.

I *Circa perſonam pupilli,uel alterius cuius cura geritur.*

Si pupillus pubes ſit factus Inst.in prin.ff.lib.26, tt.5.l.13.ſ ſi puella.l.25.C.tt.28.l.3.tt.36.l.2,tt.60.l. j.l.3.
Officium tutorum curatoribus acceptis finem accipit.ff.lib.26.tt.7.l.32.ſ officium.
Si capite deminutus ſit pupillus, uel adultus. Inst.ſ ſimili.ff.lib.26.tt.4.l.2.
Si adrogatus ſit deportatus,uel in ſeruitutem redactus.Inst.ſ item finitur tutela. ff.lib.26.tt.j.l. 14.in prin.
Si ab hoſtibus captus ſit.Inst.ſ item finitur.ff.lib. 26.tt.j.l.14.
Si mortuus ſit.Inst.ſ ſimili. ff. lib. 27. tt. 3. l. 4. in prin.
Si tutorem habere nolit.C.tt.60.l.2.
Si in legitimam tutelam fratris reciderit. ff. lib. 27.tt.3.l.9.ſ ſi duobus.C.tt.28.l.3.
Si furere cœperit.ff.lib.26.tt.j.l.3.in prin.
Si furioſus uel prodigus,cui curator datus eſt, ſa næmentis ſit factus. ff.lib.27.tt.10.l. j. C.tt.70. l.6.

II. *Circa perſonam tutoris & curatoris.*

Si tutor uel curator capite ſit deminutus. Inst. ſ ſimili.uide inſuper ẽ cap.3.uerſ.de capite deminutis.lib.eod.
Si in exilium ſit datus. ff.lib.27.tt.j.l.28.ſ fin.l.29.
Si ab hoſtibus ſit captus.ff.lib.26.tt.j.l.14.
Si emancipatus ſit.ff.lib.27.tt.3.l.11.
Si ad hoſtes quaſi legatus miſſus ſit,aut receptus ab eis,aut transfugerit.ff.lib.26.tt.j.l.15.
Si furioſus,ſurdus,mutus,cæcus aut ualetudinarius ſit factus. ff.lib.26.tt.j.l.17.lib.27.tt.j. l. 40. in prin.
Si mortuus ſit. Inst. ſ ſimili. ff. lib.26.tt. 3. l. 4. in prin.
Si tanquam ſuſpectus remotus ſit. Inst.ſ fin.ff.li. 26.tt.j.l.14.ſ fin.
Si mater quę filiorum tutelam gerit,nuptias iterauerit,uide ẽ cap.4.uerſ. de fœminis. lib. eod.

Si cura-

Si curator ei adiunctus ſit. C.tt.36.l.5.
Si excuſatus ſit.Inst.ſ fin.
Si ad tempus ſit excuſatus, utputa ſi reipub. cauſa abſit. ff.lib.26.tt.5.l.16 lib.27.tt.j.l.10. in prin. ſ fin.l.12.in prin.l.28.ſ fin.l.29.C.tt.64.l.2.

III. *Circa cauſam propter quam,tempus ad quod,& conditione ſub qua tutor datus eſt.*

Si cauſa finita ſit,uel tempus finitum,aut conditio defecit. Inst.tt.21.ſ fin. tt.22.ſ item finitur. ſ præterea.ff.lib.26.tt.j.l.14.ſ fin.tt.2.l.8.ſ fin.lib. 27.tt.3.l.9.ſ ſi teſtamento.
Si ille in cuius locum ſubſtitutus eſt,reuerſus ſit. ff.lib.27.tt.3.l.9.in prin.
Si ille in cuius locum ſubſtitutus fuit, mortuus ſit,uel ex alia cauſa non reuertatur. ff. lib. 26. tt.j.l.12.

DE OFFICIIS TVTORVM ET curatorum,& primùm de ſatiſdatione, rem pupilli ſaluam fore,nec non de inuentario faciendo. Cap. 8.

Officia tutorum alia ſunt ante tutelam,alia in tutela,alia poſt tutelam. Ante tutelam tutoris eſt officium,ſatiſdare rem pupilli ſaluam fore,& inuentarium conſcribere.

¶ *De ſatiſdatione tutorum rem pupilli ſaluam fore.*

Inst.tt.24.ff.lib.46.tt.6.

I. *Ratio huius cautionis.*

Inst.in prin.

II. *Qui cauere teneantur?*

De tutoribus teſtamento datis.Inst.in prin. ff. li. 26.tt.2.l.17. in prin.l.19. in prin.ſ hoc edictũ. tt. 3.l.2.l.3.l.5. C.tt.70.l.7.ſ & ſi quidem.lib.j.tt.4. l.20.ſ j.
De ijs quos prætor confirmauit. ff.lib.26. tt.3.l.3. l.5.tt.2.l.19.ſ hoc edicto.
De legitimis tutoribus & patrono.ff.lib.26. tt.4. l.5.in prin.tt.5.l.13.ſ quamuis.
De datis ex inquiſitione.Inst.in prin. ff.lib.26.tt. 5.l.13.ſ fin. lib.27.tt.10.l.8.C.tt.70.l.7.ſ fin uerò non.
De curatore ab auia teſtamento dato. ff.li.26. tt. 3.l.11.ſ fin.
De curatore bonorum uentris. ff. lib. 27. tt. 10. l.8.
De curatore furioſi,prodigi,&c. ff.l.4.ſ fin.C.li. j.tt.4.l.20.ſ j.ſ ita ut ſi.
De curatore ad ſpecies dato.ff.l.8.

III. *Quibus cauere teneantur?*

De ipſo pupillo,ſeruo pupilli,ſeruo publico, & magiſtratu, ff.l.2.l.6.tt.2.l.9. in prin. lib.27.tt.8. l.j.ſ exigere.
De eo quem prætor dat ad ſtipulandum.ff.l.3.
De filio furioſi.ff.l.5.

IIII. *Quomodo cauendum?*

De ſatiſdatione,& nuda repromiſsione. ff.l.4.in prin.
De iureiurando.Nouell.c.72.ſ penult. C.lib.j.tt. 4.l.20.ſ ita tamen.ſ fin.

V. *De quare cauendum?*

Rem pupillo ſaluam fore: quòd defenſionem pupilli ſuſcipere uelit. C.lib.5.tt.37.l. 28.ſ penult.

Mater cogitur cauere, quòd nuptias iterare nolit:uideſ cap.4.membr.4.uerſ.de fœminis.lib. eod.

VI. *Vbi cauendum?*

De mittẽdo tutorem in municipium ut ſatiſdet. ff.lib.2.tt.8.l.8.ſ tutor.

VII. *Euentus.*

Si cauit,datur hinc actio,de qua j cap.16.lib.eod.
Si cauere nolit,pignoribus captis coercetur.Inst ſ ſubſidiaria.
Item prohibetur ab adminiſtratione. ff.lib.26.tt. 5.l.13.ſ quamuis.

¶ *De inuentario conſcribendo.*

ff.lib.26.tt.7.l.6.in prin.tt.10.l.3.ſ tutores. C.tt. 37.l.24.tt.51.l.13.ſ illo procul.tt.70.l.7.ſ etſi quidem.ſ fin uerò non talis.ſ tali. Nouell. c. 84.ſ fin.C.li.j.tt.4.l.20.ſ j.uerſ.& inuentario.ſ fin.

DE OFFICIIS TVTORVM in tutela. ff.lib. 26.tt.7.C.tt. 37. Cap. 9.

I *Gerere tutelam,*

ff.l.j.in prin.l.4.ſ ceſſaſſe.lib.27.tt.5.l.j.ſ fin.C. tt.28.l.6.
De uni cõmittenda tutela uel adminiſtratione. Inst.tt.24.ſ ſed ſi ex teſtamento.uſq; ad ſ ſciendum.ff.lib.26.tt.2.l.17.l.18.l.19.in prin.ſ hoc edictum.l.26.ſ honoris.tt.4.l.5.ſ in legitimis.uſq; ad ſ fin.tt.7.l.3.l.23.ſ fin.lib.46.tt.6.l.7.C.tt.42. l.4.Nouell.c.118.ſ ſed ſi multi.
Diuidere inter ſe adminiſtrationem poſſunt. l.3. ſ fin.

II. *Eandem tenentur præſtare diligentiam tutores in rebus pupilli, quam bonus paterfamilias in ſuis rebus.*

ff.l.9.l.32. in prin. lib.27.tt.3.l.j.in prin. tt.5.l. 4.

III. *De agendo nomine pupilli,& conueniendis pupilli debitoribus.*

ff.l.4.l.21.l.45.ſ fin.l.56.in prin.lib.46.tt.j.l.32.ſ j.lib.47.tt.2.l.58.ſ qui tutelam. C.tt.37.l.18.l.21. tt.40.l.2.tt.51.l.2.
Ipſi tutores agere poſſunt, uel pupillis agẽtibus ſuam accommodare autoritatẽ.ff.l.j.ſ fin.l.21.
Tutores ipſi debent adeſſe minoribus in cauſis criminalibus,ſiue agant ſiue conueniantur.C. tt.59.l.3.
Etiam unus tutorum agere poteſt. ff.l.23.ſ fin.
De cauendo ratam rem haberi.ff.l.22. C. tt 37.l.13.
De compenſatione agenti tutori opponenda.ff. l.35.
Inutiliter tutor datus,& qui non ſatiſdedit,exceptione remouetur. ff.lib.27.tt.10.l.7.ſ cum dementis. C.tt.45.l.2.
Si calumnioſas nomine pupilli inſtituat actiones.ff.lib.31.l.80.ſ etiam.C.l.16.
De actione pupilli nomine aduerſus contutorẽ. ff.l.11.in prin.l.18.l.31.ſ fin.C.l.2.
De conueniendo contutoris hærede.ff.l.38.ſ tutor qui.C.tt.42.l.2.ſ fin.

IIII. *De excipiendis actionibus,& pupillo defendendo.*

Tutoris præcipuum officium eſt, defendere pupillum,& iudicium eius nomine ſuſcipere. ff.l. 27.in prin.l.29.lib.31.l.80.ſ etiã. C.l.28. in prin, uſq; ad ſ fin.
Tutor poteſt ipſe ſuſcipere iudicium,aut pupillũ

exhibere. ff.l.j.§ sufficit.usq; ad § fin.nisi in causis criminalibus : ibi enim ipse pupillo adesse debet.C.tt,59l.3.

Etiam unus tutorum defendere potest. C.tt.40. l.j.

Vtri tutorum competat defensio si tutela sit, diuisa,uel res sint in diuersis locis. ff.l.35.C.tt.40. l.2.

Non sunt cogendi cauere,ut alij defensores.ff.l.j. § sufficit.C.l.28.§ defensionem.

V. *De solutione tutori & à tutore facienda.*

Solutio tutori facta liberat. ff.l.45.§ fin. l. 46. in prin.lib.27.tt.10.l.7.§ fin. C.l.25.

Soluere creditoribus pupilli tutor debet. ff.l.8. § sicut autem. l.12.§ in soluendis. l.46.§ fin. C.l. 23.l.27.uide insuper j membr.prox.

VI. *De erogando.*

Quomodo,& in quas res uel causas erogare tutor debeat.ff.l.8.§ denicq; imp.l.11.§ nimiũ.usq; ad § fin. l.12.in prin.§ in soluendis.l.31.§ interposita. usq; ad § fin.l.46.§ quantum.§ fin. lib. 27.tt.2.l.2.l.4.tt.3.l.j.§ præterea si matrem. usq; ad § nunc tractemus.l.17.C.l.3.tt,50.l.2.uide in super j cap.ult.lib.eod.

Mercedem præceptoribus constituet.ff.l.11.§ cum tutor. lib.27.tt.2.l. 4. & dotem & impendia ad nuptias dare debet.ff.l.51.C.l.9.

VII. *De donando.*

ff.l.21.l.45.§ fin, lib.27.tt.3.l.j. in prin.tt.10. l. 17. C.l.16.tt.71.l. 4. tt.74.l.3.§ fin.

VIII. *De rebus,quæ tempore perituræ sunt, distrahendis.*

ff.l.6.§ si tutor.C.l.22.§ fin.

IX. *De credendis pecunijs pupillaribus.*

ff.l.11.§ fin.l.12.§ non est. l.14.l.48.l.57.§ ex duobus.§ pupillo.li.27.tt.4.l.3.§ planè.C.l.24.Nouell.c.72.§ quia uerò grauatè.usq; ad § fin.

X. *De prædijs comparandis,& pecunia ad prædiorum comparationem deponenda.*

ff.l.4.in prin.l.6.§ si post.§ si deponi.l.48.tt.10. l.3.§ tutores. C.l.4.l.24. Nouel.c.72. § integrum præ.

XI. *Officia tutoris circa seipsum.*

Quod aduersus alios præstare tutor debet, id quoq; aduersus se præstabit.ff.l.8.§ & generali.

Soluere debet id quod patri pupilli debuit:item id in quo pater pupilli pro eo fideiusit.ff.l.4. § debitor.l.8.§ nequaquam. usq; ad § sicut aũt. lib.27.tt.3.l.5.lib.46.tt.j.l.69.in prin.C.l.4.

Sibi soluere & potest & debet, quod sibi à patre pupilli debebatur. ff.l.8.§ sicut autem. l.58. lib. 3.tt.5.l.34.§ fin. lib.46.tt.j.l.69.in prin.C.tt.34. l.8.

Sibi creditam pecuniam scribere potest,seq; mutua pecunia obligare. ff.l.8.§ non tantum.

Actiones tutori contra pupillũ ne deposito quidem officio delegari possunt . Nouell. c. 72. § quòd si quis.usq; ad § quia uerò.

Tutor potest soluere creditori pupilli, ut is eius loco succedat.ff.lib. 27.tt.9.l.12.

Non potest quid à pupillo emere, &c.uide j cap. 11.uers.si inter tutorem & pupillum, &c.

XII. *Officia tutoris circa contutorem.*

De suspectum faciendo contutorem.ff.l.38.§ tutor qui.l.40.lib.27.tt.j.l.29.

De satisperendo à cõtutore.ff.l.13.lib.46.tt.6.l.7. De agendo aduersus contutorem, eiusq; hæredes,uide s̃ membr.3.uers.de actione. cap. eod.

XIII. *Reliqua tutoris officia in tutela.*

De pupillo alendo & educando. ff.lib.27.tt.2. C. tt.49.tt.50.

De institutione pupilli. ff.l.11.§ cum tutor. lib.27. tt.2.l.3.§ item ad institut.l.4.

De tuendo non solùm patrimonio pupilli,sed & corpore & salute. ff.lib.27.tt.10.l.7.in prin.item moribus.ff.l.11.§ cum tutor.

De reficiendis ædibus pupilli. C. l. 22. § nec domum.

Officia circa adeundam & repudiandam hæreditatem. ff.lib.26.tt.8.l.11.lib.27.tt.3. l. 18, lib. 19. tt. 2.l.17.l.18. C.tt,51.l.4.tt.70. l. 7. § fin uerò perp.

De cogendo hęredem adire,ut pupillo restituat. ff.l.38.§ hæres.

De stipulatione pupilli facienda. ff.l.8.in prin.

De nouando.ff.l.21.

De transigendo.ff.l.45.§ fin.lib.47.tt.2.l.58.§ qui tutelam.

De uendendis pignoribus.C.l.18.

De actore tutoris periculo constituendo. uide s̃ cap.4.membr.2.in fine.

Omnia negocia,quæ inita sunt à tutoribus, ad succedaneos curatores pertinent. ff.l. 32. § officium.l.38.§ patruus.

Reliqua tutorum officia.ff.l.12.in prin.l.38.§.rerũ. § ab eo.l.58.lib.27.tt.3.l.j.§ sed etsi non . uide in super j cap.14.membr.j.lib.eod.

DE REBVS MINORVM SINE decreto non alienandis. ff.lib.27.tt.9.C.tt.71. Cap. 10.

Est & hoc unum ex officijs tutoris & curatoris.

I. *Quo iure subsistat?*

ff.l.j.in prin.

II. *Alienatio rei pupillaris sine decreto facta,inutilis est.*

ff.l.j.in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona alienantis.*

De parente tutore. ff l.7.§ si pater.C.l.3.

De curatore furioso,prodigi,&c. ff.l.8.§ sed si curator. l.11.tt.10.l.7.§ curator.l.11.l.12.l.17.C.tt.70. l.2.

De creditore, cui permissu prætoris res pignori data est.ff.l.j.§ j.l.7.§ si pupillus.C.l.j.l.2.

De minore qui ueniam ætatis impetrauit. C.lib. 2.tt.44.l.3.

2 *Ex re alienata.*

De re furiosi, prodigi, &c. uide paulo superius, uers.de curatore.

De usufructu.ff.l.3.§ si ius emph.

De fundo emphyteutico. ff.l.3.§ si ius emph.C.l. 13.

De prædio uectigali & patrimoniali.C.l.13.

Si seruitutem remittat uel imponat prædio pupillari.ff.l.3.§ simili.

Si lapidicinas,metalla, argentifodinas, salinas, &c.alienauit.ff.l.3.§ fin.l.4.l.5.in prin.

De fundo alieno bona fide empto. ff.l.5. § si pupillus.

De fundo pupillo pignori dato. ff.l.5. § si pupillo.

De fundo,quem pupillus damni infecti nomine possidet.ff.l.5.§ si pupillo.

De fundo communi.ff.l.8.§ an obligari.C.l.17.

De fundo sterili,saxoso & pestilẽti. ff.l.13.in prin.

De rebus mobilibus,domo, balneis, horreis & mancipijs. C.tt.37.l.22.

De ueste detrita,& superuacuis animalibus.C.tt. 72.l.4..tt.35.l.22.§ fin.

De fructibus.C.tt.37.l.28.§ fin.

De rebus tempore perituris, uide s̃ cap. prox. membr.8.

3 *Ex specie & causa alienationis.*

De quacunq; specie alienationis.C.l.4.

Si cum communis res esset,socio prouocãte cum eo diuisit. ff.l.j.§ j.l.5.§ fin.l.6.l. 7. in prin. l.8. § fin.C.l.17.

Si in solutum dedit.C.l.15.

Si ex obligatione eius cui successit, soluit. ff. l. 5. § si pupillus.l.12.

Si fundum à pupillo legatum restituat. ff. l. 5. § si fundus.

Si quod pupillus stipulanti spopondit,soluit . ff. l.5.§ si pupillus.

Si fundus peritus ex iudicato restituatur. ff.l. 3. § idemq; erit dicen.C.l.j.

Si pro fundo pupilli litis æstimatio tutori sit obla ta.ff.l.3.§ item quæri.

Si legatorum seruandorum,uel ex alia causa quis in possessionem bonorum pupilli à prætore missus sit.ff.l.3.§ sed & in possess.

Si pignori dedit alicui,ut accepta pecunia ab alio pignus luat.ff.l.7.§ si obligauerit.§ fin.

Si prædium emptum uenditori obligauit,quoad precium soluatur.ff.l.j.§ fin.l.2.

Si creditor,quòd non soluatur debitum, pignus distraxit,uide s̃ ex pers. alienãtis . uers. de creditore.

Si donauit propter nuptias. C.l.8.tt.74.l.3.§ fin.

Si æs alienũ urgeat.ff.l.j.in prin.l.5.§ non passim. § si æs alienum.l.13.§ quanquam. C.l.12.l.18.

Si transegit,uel permutauit.C.l.4.

Si donauit,uide s̃ cap.prox.membr.7.

Si manumisit.ff.tt.10.l.17.

Si donationem à patre factam remisit.C.l.7.

Si legatum repudiat.ff.l.5.§ fundum.

Si seruitutem prædio imponat uel remittat.ff.l.3. § simili.

4 *Ex modo alienationis.*

Si tutor rem pupilli quasi suam uendat. ff.tt.10. l. 10.§ fin.

5 *Ex antecedentibus.*

Si parentes pupilli consenserunt, uel testamento distractionem, cauerunt. ff.l.j.in prin. uers. nisi ut id.l.14.C.tt.72.l.j.l.3.tt.37.l.7.

Si parens pupilli,dum uiueret, uenale prædium habuit.ff.l.j.§ si defunctus.

Si princeps consensit.C.tt.72.l.3.

Si iussu magistratus, præsidis, uel alterius potestatis pignori detur,uel distrahatur.ff.l.3.§ j.

Si decretum sit interpositum.

SVBDISTINGVITVR SEquentibus modis.

De causæ cognitione,& officio prætoris. ff.l. 5. § non passim . usq; ad § illud quæri . § si æs alienum. l.11. C.l.6.l.18. uide insuper paulo s̃ uers. si æs alienum,&c.

Si obreptum sit prætori.ff.l.j.in prin.uers.manente.l.5.§ penult.C.l.5.

Si nullo ære urgente prætor permisit.ff.l.5.§ si æs alienum.C.l.12.

Si non solenniter apud acta decretum sit interpositum.C.l.6.

Si donari permiserit prætor.C.tt.74.l.3.§ fin.

Si possessionem prouincialem distrahi permiserit prætor.ff.l.5.§ illud quæri.

Si ita dixit prætor: Vẽdere obligare ue permitto. ff.l.7.§ quid ergo.

Si non curauerit prætor ut pecunia creditoribus solueretur.ff.l.5.§ ne tamen.

Si uili precio uendatur.C.l.11.

Si cum prætor uendere permisisset,tutor obligauerit.ff.l.7.§ si prætor.

Si tutor per subiectam personam sibi emat.ff.l.9.

Si is qui pro tutore negocia gerit,uendat. ff. l. 8. in prin.C.tt.70.l.4.

Si minor contra uenditionem se petit restitui, ff. lib.4.tt.4.l.47.in prin.l.49.

6 *Ex consequentibus alienationem sine decreto factam.*

Si minor maior factus ratum habuit.C.tt.74.

Si post impletam ætatem quinq; annos tacuerit. C.tt.74.l.3.

Si res usucapta sit.C.tt.73.l.j.l.3.l.4..tt.74.l.2.l.3.

Si pecuniam,pro qua prædia obligauit, creditoribus soluit.ff.l.13.§ quanquam.tt.10.l.7.§ curator.uers.quod si ex.

Si tutelæ actione æstimationem rei pupillus est consecutus.ff.l.10.

Si non restituit pupillus,quod pro re alienata accepit..ff.l.3.§ quanquam. C.l.4..l.10.l.14.l. 16. tt. 74.l.j.

Si sumptus meliorationis uindicans non reddit. C.l.16.

III *Quæ actio hinc detur pupillo?*

Actio tam in rem,quàm in personam. ff.l.5.§ penult.C.l.3.

De in integrum restitutione.C.l.2.tt.70.l.3.

IIII. *Quid ueniat in ea actione?*

De fructibus.C.tt.73.l.2.

V. *Euentus huius actionis.*

De præstationibus actoris, uide paulo superius, uers.si non restituit.

Actio condemnati aduersus tutorem de euictione.C.l.9.

DE AVTORITATE, EI QVOD gerit pupillus à tutore,accommodanda. Inst.tt.21.ff.lib.26.tt.8. C.tt.59. Cap. 11.

Est & hoc unum ex officijs tutorum in tutela.

¶ *Si autor factus non sit tutor: Euentus.*

1 *Gestum à pupillo nullius est momenti,& tutor tutelæ actione tenetur.*

ff.l.17. Distinguitur:

1 *Ex specie rei gestæ.*

De omni contractu.ff.l.9.in prin.

Si alienauit uel credidit pupillus.ff.l.9.in prin.

Si soluit.ff.l.9.§ pupillus.

Si alij promiſit.Inſt.in prin.
Si ſibi dari ſtipulatus ſit.Inſt.in prin.
Si emat uel uendat pupillus.ff.l.5.§ pupillus.
Si manumittit.ff.l.9.§ ex hoc.
Si hereditatem adit,bonorum poſſeſsionem petit,hereditatem ex fideicommiſſo ſuſcipit.Inſt. § neq; tamen.ff.l.9.§ pupillus.l.11.

2 Ex *antecedentibus.*

An ſi antea cum acciperetur iudicium, autor factus ſit tutor: poſtea cum iudicium editur, rurſus autor fieri debeat.ff.l.15.

3 Ex *euentu rei geſtæ.*

Si melior pupilli conditio ex eo quod geſtũ eſt, facta ſit,ſibiq; adquiſierit.Inſt.in prin.uſq; ad § tutor. lib.2.tt.8.§ at ex contrario. ff.l.9.in prin. § pupillus.lib.41.tt.1.l.11.C.l.1.

4 Ex *conſequentibus.*

Si ſuæ ætatis factus pupillus ratum habuit. ff.l.5. § item ipſe.
Longi temporis præſcriptione nõ confirmatur. C.l.2.
Si poſtea autor factus ſit tutor, uide paulo inferius.

5 Ex *cauſa propter quam autor factus non eſt.*

Si propter ualetudinem,abſentiam,uel aliam iuſtam cauſam autor fieri non potuit.ff.l.10.

2 *Datur actio in pupillum,in quantum locupletior eſt factus.*

ff.l.1.§ & cum quidam.l.5.in prin.§ pupillus.

3 *Adfine remedium tutelæ actionis.*

De cogendo tutore ut autor fiat.ff.l.17.

¶ *Si autor factus ſit tutor.*

Geſtum à pupillo ratũ eſt, & tutelæ actio ceſſat.
Declaratur quid ſit autorem fieri.ff.l 3.
Diſtinguitur:

1 Ex *re ſeu cauſa in qua autor fit pupillo.*

Si ſine decreto prætoris alienat pupillus. uide ẽ cap.prox.
Si manumittit pupillus.ff.l.9.§ ex hoc.
Si donat uel teſtatur. ff.lib.27.tt.3.l.1.in prin. uide inſuper ẽ cap.9.membr.7.lib.eod.
Si debitorem delegat.ff.l.18.
Si teſtamentũ,quo tutor datus eſt, inofficioſum uel falſum dicat.ff.tt.2.l.27.in prin.
Si inter tutorem & pupillum geratur. Inſt.§ fin. ff.l.1.in prin.l.5.in prin.§item ipſe tutor.uſq; ad § fin.l.6.l.7.in prin. § fin. l.18. lib. 18.tt.1.l. 34. § fin.C.lib.4.tt.38.l.5.
Si cum filio uel ſeruo tutoris contrahat pupillus. ff.l.1.§ & cum quidam.l.5.§ fin.l.7.in prin.
Si cum ſeruo communi tutori cum alio.ff.l.12.
Si cum patre tutoris.ff.l.7.§ fin.
Si per interpoſitam perſonam tutorem pupilli emat.ff.l.5.§ ſed ſi per.l.7.in prin.
Si à creditore pupilli emat tutor.ff.l.5.§ fin.
Si tutor ſoluat debitum creditori, ut in pignus ſuccedat.ff.lib.27.tt.9.l.12.
Si hæreditatem debitoris tutoris adeat pupillus. ff.l.1.in prin.l.7.in prin.
Si per conſequentias tutori geratur.ff.l.1.in prin. l.7.in prin.
Si id eſt quo agendo pupillus tutorem eſt liberaturus.ff.l.22.

2 Ex *perſona eius qui autor fit.*

Si unus tutorum tantum autor fiat.ff.l.4.in prin. tt.7.l.3. in prin.l.23.§ fin.l.46.in prin.li.27.tt.10. l.7.§ fin.C.l.4.tt.40.l.1.
Si is qui tutelam.nõ gerit,uel cui tutelæ adminiſtratio conceſſa non eſt.ff.l.4.
Si falſus tutor autor ſit factus,uide ẽ cap.prox.
Si is qui inutiliter tutor datus eſt, autor ſit factus.ff.tt.7.l.46.§ à matre.C.tt.45.l.2.
Si is qui non ſatiſdedit,autor fiat,ff.lib.27.tt.10.l. 7.§ cum dementis.C.tt.42.l.1.l.3.l.5.
Si is qui pro tutore negocia gerit. ff.lib.27.tt.6.l. 1.§ idem Pomponius.tt.5.l.2.
Si tutor remotus,autor fiat.ff.l.4.§ fin.
Si cæcus autor fiat.ff.l.16.
Si mutus uel ſurdus ſit.ff.tt.1.l.1.§ fin.
Si furioſus ſit,& ad aliam regionem datus.ff.lib. 27.tt.6.l.1.in prin.
Si curator impuberi autor fiat.ff.l.19.
Si cum duo rei ſtipulandi eſſent,alter altero tuto re autore ſtipulatus ſit.ff.l.7.§ ſi duo.

3 Ex *reliquis contingentibus.*

Si mutus ſit pupillus,uel taceat.ff.l.13.ẽ tt.1.l.6.in prin.
Si tutor non interrogatus autor fiat.ff.l.3.
Si tutor abſens per epiſtolam cõſentiat.Inſt.§ tutor.ff.l.9.§ tutor.
Si præſens ſit tutor, ſed taceat uel ignoret quid geratur.ff.l.1.§ fin.l.2.l.14.
Si conditionaliter autor fiat.ff.l.8.
Si perperàm autor fiat.ff.l.2.l.17.
Si per uim retentus autor fiat.ff.l.1.§ fin.
Si mala fide agatur. ff.l.5. § item ipſe. tt. 7. l. 11. in prin.
Si non ſtatim,ſed ex interuallo autor fiat. Inſt. § tutor.ff.l.9.§ tutor.
Si non aſsignauit inſtrumento tutor.ff.l.20.
Si is qui cum pupillo contrahit,non exaudiat tutoris autoritatem,utputa ſi forte abſit. ff.l.9. § fin.
De reliquis.ff.l.21.

DE EO QVOD FALSO TVtore autore geſtum eſt.ff. lib. 27.tt.6. Cap. 12.

¶ *Id quod falſo tutore autore geſtum eſt, nullius eſt momenti.*

Et datur in integrum reſtitutio.ff.l.1.in prin. Diſtinguitur:
Si ſciuit falſum tutorem eſſe is cum quo geſtum eſt.l.1.§ fin. cum quinq; ll.ſequentib.
Si tutor actoris ſciuit falſum tutorem eſſe.l.6.
Si ei cum quo geſtum eſt, dictum ſit, ſed noluit credere.l.2.
Si dum cũ falſo tutore agitur,dies actionis exierit,uel res uſucapta ſit.l.10.
Si cum alio actum ſit,uel ab alio ſolutũ. l.7.§ fin. l.8.

¶ *Datur item aduerſus falſum tutorem actio.*

1 *Cauſa ex qua datur hæc actio.*

Si cum tutor nõ eſſet,autor factus ſit.l.7.in prin. l.11.§ qui enim.Diſtinguitur ſequentib.modis:
Si filiam ſuam minorem 12 annis nuptum collocauit.l.11.§ Iulianus.
Si filiæfamiliâs uel ancillæ autor factus ſit. l.11. § ſed etſi quis.
Si ſine dolo malo fecit.l.7.in prin.l.11.in prin.
Si interrogatus tutorem ſe eſſe reſpondit.l.2.

Nihil

Nihil refert cuius conditionis ſit ſui uel alieni iuris falſus autor.l.11.in prin.

II. *Quibus datur?*

De ſucceſſoribus.l.9.§ has in factum.

III. *Aduerſus quos datur?*

De ſucceſſoribus.l.9.§ has in factum.
De patre & domino falſi tutoris.l.9.§ fin.
De eo cuius dolo factum eſt, ut alius autor fieret.l.9.in prin.

IIII. *Quid ueniat in eã?*

Quanti ea res eſt.l.7.in prin.§ quod ait.
De ſumptibus litis.l.7.§ Pomponius.

V. *Quamdiu detur?*

Annalis eſt.l.9.§ fin.

OFFICIA TVTORVM POST finitam tutelam. Cap. 13.

Hactenus officia tutorum ante & in tutela ſunt enumerata : ſequuntur ea quæ poſt finitam tutelam competunt.Sunt autem ea:
Cœptam litem perficere. ff.lib.26.tt.7.l.4. § poſt completum.l.38.§ tutores.lib.49.tt.1.l.24.§ fin. l.27.tt.13.l.1.§ fin.C.tt.48.l.1.
Pupillum puberem factum admonere, ut ſibi curatorem petat.ff.lib.26.tt.6.l.3.tt.7.l.4.§ ſi tutor.C.tt.31.l.7.
Actus ſui rationem reddere. Inſt. tt. 20. § fin. ff. lib. 26.tt.7.l.8.§ fin.l.31.§ Modeſtinus. lib.27.tt. 3.l.1.§ officio.

DE ACTIONE TVTELAE. ff.lib.27. tt.3.C.tt.51. Cap. 14.

Sequuntur nunc actiones, quæ ex adminiſtratione Tutelæ competunt: & primò de actione Tutelæ.

¶ 1. *Cauſæ ex quibus competit hæc actio.*

Si tutor non fecit ſuum officium : hoc eſt, ſi non fecit quod facere debuit, uel fecit quod facere non debuit. ff.l.1.in prin. Quæ autem facere debeat, uide ẽ capita præcedentia, de officijs tutorum.

DISTINGVITVR:

1 Ex *ſpecie facti.*

Si ceſsit in tutela,uide ẽ cap.9.membr.1.
Si quid omiſit,uel cum poſſet non adquiſiuit. C. tt.51.l.7.
Si pecuniam pupillarem in ſuos uſus conuertit. ff.lib.26.tt.7.l.6.§ pecuniam. uſq; ad § ſi deponi.§ ſi uſuras. l.45.§ tutorẽ. l.53.l.57.§ ex duob. lib.27.tt.4.l.3.§ planè.C.tt.51.l.3.l.6.in prin.
Si rem ex bonis pupilli abſtulit. ff.lib.27.tt.3.l.2. in prin.
Si negat pecuniam pupillarem penes ſe eſſe. ff. lib.26.tt.7.l.6.§ idem ſolent.
Si malè contraxit, uel prædia non idonea comparauit. ff.lib.26.tt.7.l.6. § competit. l.56. § fin.
Si condemnato pupillo non appellauit, uel appellationem deſeruit.C.tt.37.l.11.
Si dolo aliquid amiſit.ff.lib.26.tt.9.l.4.
Si culpa eius pupillus quid ex hæreditate poſsidere deſijt.ff.lib.26.tt.7.l.fin.
Si aliter atq; teſtamento pater præcepit, fecit. ff. lib.26.tt.7.l.4.§ Papinianus.

De reliquis,uide ẽ cap.præcedentia,de officijs tutorum.

2 Ex *perſona facientis.*

De eo qui inutiliter tutor uel curator datus eſt, ff.lib.26.tt.7.l.38. § curator.§ qui ſe negocijs. § curatores. l.39.lib.27.tt.1.l. 13. § diuus Seuerus. tt.7.l.8.in prin.C.tt.28.l.1.l.4.tt.4.l.5.l.9.
De eo qui pro tutore negocia gerit, & de eo de quo incertum eſt an tutor ſit. ff.lib.27. tt. 5. toto.C.tt.45.l.1.
De eo qui tutorem ſe neſciens,pro tutore negocia gerit.ff.lib.27.tt.5.l.3.
De patrono tutore.ff.lib.28.tt.1.l.8.
De matre tutrice.Nouell.c.155.
De eo qui abſens tutor datus eſt, nec ſe excuſauit.C.tt.37.l.13.
De eo qui cum tutor non eſſet, à prætore compulſus geſsit.ff.lib.27.tt.5.l.1.§ ſi quis cum.
De curatore impuberi à prætore dato. ff. lib.27. tt.5.l.1.§ ſi curator.
De eo qui ſententia liberatus eſt.C.tt.37.l.13.
De hærede tutoris. ff.lib.26.tt.7.l.59. lib. 27. tt. 7. l.1.l.4.in prin.lib.49.tt.1.l.27.tt.13.l.1.§ fin.

3 Ex *cauſa & modo.*

De dolo & culpa. ff.lib.27.tt.3. l. 1..in prin. C. l. 7.
De diligentia quam bonus paterfamiliâs in rebus ſuis præſtat,uide ẽ cap.9.membr.2.
Si nulla culpa tutoris ſit. ff.lib.26.tt.7.l.31. § Modeſtinus.
Si neceſſaria & iuſta cauſa ſit. ff.lib.26.tt.7.l.6. in prin.
De caſu fortuito. C.tt.37.l.4.
Si igne conſumpta res ſit.C.tt.38.l.3.
Si incurſu latronum res perierit,uel argentarius, cui tutor, quòd eſſet celeberrimus, pecuniam dedit,ſolidum reddere non poſsit. ff.lib.26. tt. 7.l.49.
Si cum ſeruaretur pecunia ut idoneis nominibus credi poſſet,quaſi æroſa ſublata eſt. ff. lib. 46. tt.3.l.102.in prin.
Si neſciuit ſe tutorem datum,& ideo tutelam nõ geſsit. ff.lib.26.tt.7.l.1.§ ex quo. l.4. § fin. uide inſuper 1 ex tempore.
Si propter id quod cognouit ſe tutorem nõ eſſe, ceſſauit.ff.lib.27.tt 5.l.1.§ fin.
De reliquis.ff.lib.26.tt.7.l.6.§ ſi tutor.§ competit l.56.in prin.lib.27.tt.1.l.37.§ fin. C.tt.76.l.6.uide inſuper 1.ex tempore.

4 Ex *re in qua factum eſt, & damnum datum.*

Datus tutor ad uniuerſum patrimonium datus uidetur.Inſt.tt.25.§ datus autem.
De rebus alterius prouinciæ. ff.lib.26.tt.7.l. 38. § rerum.§ patruus. lib.27.tt.1.l. 10. § & qui in teſtamento.l.19.l.21.§ licet.
De argumentis & rebus quæ poſtea acceſſerunt. ff. lib. 26. tt. 7. l. 8. § fin. C. tt. 70. l. 7. § tali itaque.
De corpore & ſalute pupilli. ff.lib.27.tt.10.l.7. in prin.
De moribus pupilli. ff.lib.26.tt.7.l. 11. § cum tutor.

5 Ex *tempore quo factum eſt.*

Ex eo tempore quo iuſſus eſt tutelam gerere,in-

demnem pupillū prȩstare debet,nō ex quo tutor esse cœpit.ff.lib.26.tt.7.l.16.l.57.ʃ testamento.lib.35.tt.j.l.75.ʃ fin.
Si eo tempore quo ignorauit se tutorem datum. ff.lib.26.tt.7.l.j.ʃ ex quo.l.4.ʃ fin. C. tt. 37. l. 8. tt.38.l.5.
Si eo tempore quo appellatio interpositа est, & examinata.ff.lib.26.tt.7.l.19.l.38.ʃ tutor.
Si antequam tutor esset,pro tutore negocia gessit.ff.lib.27.tt.5.l.j.ʃ cum eo.uersʃ.sed etsi.
Si antequam confirmatus sit à prætore. C. tt. 29. l.2.
Si antequam natus sit posthumus. lib.27.tt.5. l. j. ʃ si quis quasi.lib.3.tt.5.l.28.
Si post finitam tutelam factum sit. ff.lib. 26. tt. 7. l.4.ʃ si tutor.ʃ post completum. l. 36. in prin.l. 38.in prin.ʃ tutores.l.45.ʃ quȩsitum.ʃ Paulus. lib. 27.tt.3.l.13.l.14.tt.5.l. j. ʃ cum eo. C.tt.36.l.2. tt.38.l.6.tt.48.tt.51.l.11.
Si post mortem pupilli nomen desinat esse idoneum.ff.lib.26.tt.7.l.42.in prin.

6 *Ex antecedentibus.*

Si inutiliter antea tutor datus sit, &c. uide ꝫ ex persona facien.
Si pater qui testamento tutores dedit, adiecit se uelle eos rationibus reddendis esse solutos.ff. lib.26.tt.7.l.4.ʃ Iulianus.
Si pater consilio matris tutelam filiorū geri mandauit,eoʃ nomine tutores liberauit. ff.lib.26. tt.7.l.4.ʃ Papinianus.
Si absens tutor fuit.C.tt.34.l.10.
Si in nulla re autor pupillo fuit. ff. lib. 26. tt. 7. l. 17.
Si alii gerendum mandauit,uel alium sibi substituit.ff.lib.26.tt.7.l.4.ʃ cessasse.C.tt.34.l.12.
Si pupillus rem saluam fore stipulatus sit. ff. lib. 46.tt.2.l.9.in prin.

7 *Ex consequentibus.*

Si posthumus, cuius tutelam gesit, nō sit natus. ff.lib.27.tt.3.l.24.lib.3.tt.5.l.28.
Si actum sit eo nomine. ff.lib.26.tt.7.l.17. ʃ fin. l. 24.l.45.ʃ tutelæ. lib. 27.tt.3.l.4. ʃ si adhuc. l. 15. l.23.
Si solutum sit.C.tt.57.l.2.
Si transactum sit.ff.lib.27.tt.3.l.15.
Si pupillus suæ ætatis factus, eum cui tutor rem pupillarem locauit, fecit procuratorem. ff. lib. 26.tt.7.l.45.in prin.

¶ II. *Quibus competit hæc actio?*

De hæredibus pupilli.ff.li.27.tt.3. l. j. ʃ hanc actionem.C.tt.37.l.12.tt.51.l.12.C.lib.6.tt.58.l.2.
De minoribus.C.tt.37.l.12.

¶ III. *Aduersus quos competit?*

De hæredibus tutorum. ff.lib.26.tt.7.l.6.ʃ pecuniæ. l.59.lib.27.tt.3.l. j. ʃ hanc actionem. ʃ fin.l. 10.tt.7.l.j.l.4. in prin. usque ad ʃ fin.l.8.tt.8.l.4. lib.3.tt.5.l.30.ʃ tutoris.C.tt.51.l.22.tt.54.
De hærede eius qui inutiliter tutor datus est. ff. lib.27.tt.7.l.8.in prin.
Hæredes tutorum uice mutua periculum non sustinent.ff. lib.26.tt.7.l.38.ʃ tutoribus.
De pluribus tutoribus, & contutoribus: omnes in solidum tenentur. ff.lib.26.tt.7.l.13.l.30. l. 32. ʃ hæredibus. l.37.l. 38. ʃ curatores. l. 45. ʃ cum in testamento. l.54. lib. 27. tt. 3. l. j. ʃ nunc tractemus.C.tt.51.l.6.
De altero tutorum,si alter suam partem,cum diuisa esset tutela, malè administrauit. ff. lib. 26. tt.7.l.3.ʃ fin.l.8.ʃ constat,usque ad finem legis. l.38.ʃ hȩres institut.l.45.ʃ Sempronij.ʃ cum in testamento. l.46.ʃ tutores. l.50.lib.27.tt. 8.l. 5. C.tt.38.l.2.tt.40.l.2.tt.52.
De honorarijs tutoribus,hoc est,ijs qui non administrant cum uni decreta sit tutela. ff.lib. 26. tt.7.l.3.ʃ si parens.l.54.tt.2.l.26.ʃ honoris.No. uell.c.118.ʃ sed si multi.
De eo qui nihil administrauit. ff.lib.26.tt.7. l. 37. l.38.ʃ in eum qui. lib.46.tt.6.l.4. ʃ illud. C. tt. 37.l.8.tt.55.
De eo qui reipub.causa abfuit.C.tt.64.l.j.
De eo qui noticiæ causa tutor datus est. ff.lib.26. tt.2.l.32.ʃ idem Paulus.C.tt.38.l.j.
De eo qui ad litem tantum curator datus est. C. tt.44.l.3.
De eo qui est excusatus.C.tt.62.l.22.
De eo qui est remotus.ff.lib.26.tt.10.l.10.
De eo qui inutiliter tutor datus est,uide ꝫ ex persona facientis.
De curatore testamento dato, & tutoribus post modum à prȩtore datis. ff.lib.26.tt.7.l.38.ʃ curator.
De posteriore tutore & curatore:an de eo quod gesit prior,teneatur.C.tt.37.l.j.tt.36.l.5.
Si posterior non idonea nomina à priore susceperit,an periculum illorum sustineat:item,
Si posterior tutelam sua negligentia ad se non transtulit. ff.lib.26.tt.7.l.34. l. 38. ʃ adolescens. l.43.in prin.lib.27.tt.3.l.19.
De contutore & curatore succedente. ff. lib. 26. tt.7.l.52.
De patre & filio tutore. ff.lib.26.tt.j.l.7.tt.7.l. 20. lib.27.tt.3.l.4. ʃ filiumfamiliâs.l.6.l.11.
De domino & seruo. ff.lib.27.tt. 5.l. j. ʃ proinde etsi.
De fideiussore,eiusʃ hærede. ff.lib.26.tt.7.l.45.ʃ Paulus. l.50.lib.27.tt.3.l.j.ʃ usʃ adeò. tt.7.l.3. l. 4.ʃ fin.C.tt.46.l.j.tt.57.l.j.
De nominatoribus tutorum. ff.lib.27.tt.7.l.2. C. tt.75.l.4.
De magistratu à quo tutor datus est, uide ꝫ cap. 17.lib.eod.
De matre, quæ tutores petijt.C.tt.46.l.j.l.3.
De bs qui tutores idoneos affirmant.ff.lib.27.tt. 7.l.4.ʃ fin.
De matre & auo qui susceptа administratione tutori indemnitatem promittunt. C.tt.46.l.2. tt. 51.l.9.
De fisco ad quem bona tutoris sunt deuoluta.C. lib.9.tt.12.l.2.

¶ IIII. *Apud quem competit?*

Omnes tutores ad eundem iudicem ire debent. C.tt.51.l.5.

¶ V. *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest.ff.lib.26.tt.7.l.6.in prin.lib. 27.tt.3.l.j.ʃ considerant. lib.19.tt.2.l. 18. C. tt.51. l.4.
De iurando in litem. ff.lib.26.tt.7.l.6.in prin. C. tt.53.
Singuli in solidum tenẽtur, uide paulo superius, uersʃ.de pluribus.
De eo quod non percepit.ff.lib.26.tt.7.l.31.ʃ Mœstinus.ʃ item respond.

De eo

De eo quod contutor,qui rationem reddere testamento prohibitus est, uel alia ratione liberatus percepit,aut doló contraxit:an de eo cæteri teneantur.ff.lib.26.tt.7.l.40.l.44.
In singulas res & tempora obligatur.ff.lib.26.tt. 7.l.56.in prin.
De usuris. ff.lib.26.tt. 7.l. 6. ʃ si post. ʃ pecuniæ. usʃ ad fin. legis.l.8.ʃ sed si sub. l. 14. l. 27. l. 28. l.45.ʃ quæsitum.l.46.ʃ præfectus.ʃ altera.l.53. l.57.ʃ ex duobus.ʃ pupillo.ʃ fin. lib.27.tt.5. l. j. ʃ in protutelæ.tt.7.l.4.ʃ usuras. C.tt.56.ff.li.22. tt.j.l.j.ʃ fin.l.11.ʃ fin.l.34.
Si pater tutoris conueniatur. ff.lib. 26. tt. 7. l. 20. l.36.ʃ fin.lib.27.tt. 3. l. 11. uide insuper ꝫ aduersus quos.uersʃ.de patre.
Si ipse filius tutor emancipatus conueniatur. ff. lib.26.tt.7.l.36.ʃ fin.lib.27.tt.5.l.11.
Si hæres tutoris conueniatur, uide ꝫ membr. 3. uersʃ.j.cap.eod.
Si fideiussor tutoris conueniatur. ff. lib. 26. tt. 7. l.31.in prin. l.45.ʃ Paulus. l. 50. lib. 27. tt. 7. l. 5. l.6.l.7.
De pœna extraordinaria, uide ꝫ Adfinia remedia.
De compensatione.ff.lib.26.tt.7.l.38.ʃ fin.
De ipsa re,& rei precio.ff.lib.26.tt.7.l.55.
De pecunia & re empta.C.tt.51.l.3.
De compendio seu incremento & usuris. ff. lib. 26.tt.7.l.46.ʃ alter.l.57.in prin.

¶ VI. *Quando & quamdiu competat?*

Non nisi post finitam tutelam agi potest. ff. lib. 27.tt.3.l.j.ʃ fin. l.4.l. 9. ʃ si duobus. usʃ ad fin. legis. l.10.l.12.l.18. tt. 5. l. j. ʃ cum eo. C.tt.37.l. 14.
Si à tutela remotus sit.ff.lib.27.tt.4.l.4.
Si reipub. causa absit tutor. ff. lib. 27. tt. 3.l. 9. in prin.
Si in hostium potestatem peruenerit. ff.lib.27.tt. 3.l.7.ʃ fin.l.8.
Etiam manente administratione cum curatore agi potest. ff.lib.26.tt.7.l.25.lib.27.tt.3.l.4. ʃ fin. l.9.ʃ fin.l.10.l.16.ʃ fin.
De reliquis huiusmodi quȩstionibus.ff.lib.26. tt.7.l.7.l.38.ʃ tutelæ.lib.27.tt.3.l.11.ʃ fin.
Perpetua est actio.C.tt.51.l.8.

¶ VII. *Adiuncta, seu de probationibus.*

ff.li.26.tt.7.l.5.l 33.lib.27.tt.3.l.j.ʃ desertus quoque.C.tt.51.l.j.l.10.l.13.in prin.

¶ VIII. *Euentus.*

De actione tutori condemnato aduersus contutorem præstanda. ff.lib.26.tt.7.l.24.l. 37. l. 38. ʃ periculo. l.41.lib.27.tt.3.l. j. ʃ nunc tractemus. ʃ non tantum.l.21.C.tt.52.l.2.tt.58.l.2.
De actione ex cautione mutui periculi gratia à tutoribus data.ff.lib.26.tt.7.l.38.ʃ curatores.
An si malè à tutoribus abstentus sit pupillus,creditoribus teneatur? Non. ff.lib.27.tt.3.l.18. C. tt.51.l.4.
De solutione.C.tt.37.l.5.
De reliquis.ff.lib.27.tt.3.l.20.

¶ IX. *Adfinia remedia.*

Protutelæ actio.ff.lib.27.tt.5.toto.C.tt.45.l.j.
Negociorum gestorum actio. ff.lib.26.tt.2.l.19.ʃ fin.tt.7.l.4.ʃ post completum. l.36. in prin.lib. 27.tt.3.l.4.ʃ fin.l.13.l.14. tt. 5. l. j. ʃ si quis quasi. lib.3.tt.5.l.3.ʃ etsi furiosi.l.28.
Actio hypothecaria aduersus res tutoris, uide ꝫ cap. j uersʃ. tutoris & curatoris bona, &c. lib eod.
Vindicatio rerum tutoris.C.tt.51.l.10.
Mandati.ff.lib.26.tt.7.l.8.ʃ nequaquam.
Fideicommissi.ff.lib.26.tt.3.l.11.
Tutelæ ex causa hæreditaria. ff.lib.27.tt.3. l. 7. in prin.
Commodati & depositi.ff.lib.27.tt.3.l.5.
Furti, & condictio rei furtiuę.ff.lib.27.tt.3.l.j.ʃ in tutela.l.2.
Suspecti postulatio,uide ꝫ cap.6.lib.eod.
Rei uindicatio.ff.lib.26.tt.7.l.46.ʃ à matre.
Rationibus distrahendis. ff.lib.27.tt.3.l.j.ʃ in tutela.

Actio subsidiaria aduersus magistratum. Inst. tt. 24.ʃ sciendum.
Actio ex stipulatu rem pupilli saluam fore, de qua uide ꝫ lib.eod.
Extraordinarium iudicium. ff.lib.26.tt.j.l.9.tt. 7. l.j.in prin.l.48.C.tt.37.l.4.l.10.
De reliquis.ff.lib.27.tt.3.l.18.

DE RATIONIBVS DISTRAhendis actione. ff.lib.27.tt.3. Cap. 15.

I. *Causa ex qua datur.*

Si tutor rem ex bonis pupilli abstulit.l.j.in prin. Distinguitur sequentibus modis:
Si non furandi animo fecit.l.2.in prin.
Si eo nomine actum sit.l.j.in tutela.l.2.ʃ itaq.
Nihil refert cuius generis tutor fit.l.j. ʃ rationibus.
Si inutiliter tutor datus fit.l.j.ʃ rationibus.

II. *Quibus & aduersus quos competit?*

De successoribus.l.j.ʃ fin.

III. *Quid ueniat in eam?*

Duplum.l.2.ʃ fin.
Inest rei persecutio.l.2.ʃ fin.
Verum rei precium duplicatur,non quanti interest.l.j.ʃ considerandum.

IIII. *Quando & quamdiu competat?*

Perpetua est,& nō nisi finita tutela competit. l.j. ʃ fin.

V. *Adfinia remedia.*

Tutelæ actio.l.j.ʃ in tutela.
Furti & condictio rei furtiuæ.l.j.ʃ in tutela.l.2.in prin.

DE ACTIONE EX STIPVlatu rem pupilli saluam fore.ff.lib. 46.tt.6. Cap. 16.

I. *Causa ex qua competit:*

Si res pupillo salua nō sit, uel contrà ac promissum est fiat. uel:
Si quod ex tutela dari fieri oportet,tutor nō prȩstat.l.11.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si inutiliter cautum sit, uide ꝫ cap.8.lib.eod.
Si actum sit.l.12.tt.2.l.8.in prin.uersʃ si uerò.
Si in nominibus admissum sit.l.9.
Si curator furiosi, prodigi, &c. rem eius saluam non prȩstat.l.4.ʃ fin.

Si is qui pro tutore negocia gerit, uide ℨ cap. 14. ex persona facien.
Ex quibus causis tutelæ agi non potest, ex iisdē nec hac actione. l. 4. ʃ generaliter. l. 9.

II. *Quibus datur?*

De ipso pupillo & furioso, alio stipulante. l. 4. in prin. l. 5. l. 6. lib. 27. tt. 8. l. j. ʃ exigere.

III. *Aduersus quos datur?*

De fideiussoribus. l. 4. ʃ illud.
De uno fideiussorum. l. 12.
De eo qui nō gessit. l. 4. ʃ illud. ʃ si quis curator.
De eo qui pro tutore negocia gerit. l. 4. ʃ illud sciendum.
De reliquis, uide ℨ cap. 14. membr. 3.

IIII. *Quid ueniat in eam?*

Quod *in* tutelę actionem uenit, idem & in hanc actionem. l. 9.
De fructibus & usuris. l. 10.

V. *Quando competit?*

Cum tutelæ actio competit. l. j. l. 4. ʃ hanc stipulationem. ʃ si quis curator. lib. 27. tt. 3. l. 16.
Si tutor ab hostibus captus sit. l. 4. ʃ si tutor.

VI. *Euentus.*

De actione condemnato præstanda. l. 12.

DE SVBSIDIARIA ACTIONE aduersus magistratum. ff. lib. 27. tt. 8. C. tt. 75.

Cap. 17.

I. *Quo iure competat hæc actio?*

C. l. 5.

II. *Simile.*

Eadem in magistratus competit actio, quæ in fideiussores. ff. l. 9. ʃ fin.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si magistratus tutorem uel curatorem non dedit. ff. l. j. ʃ magistratus. ʃ sciendum.
Si tutorem non idoneum dedit. C. l. 5.
Si non satis exegit à tutore dato, uel non idoneè cautū sit. Inst. tt. 20. ʃ nos autem. tt. 24. in prin. ʃ subsidiaria. ff. l. j. ʃ si magistratus. ʃ exigere. C. l. 3. l. 6.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex persona magistratus dantis tutorem.*

Si prætor, uel alius cui dandi ius est, dedit. Inst. tt. 24. ʃ fin. ff. l. j. ʃ neq; prætor.
Si illustribus & clarissimis à prǫfecto urbi tutores dati sint, adhibitis decemuiris ex senatu & prætore: item in prouincijs à curialibus. C. tt. 33. l. j.

2 *Ex antecedentibus.*

Si monitus non sit magistratus, ut tutores daret. ff. l. j. ʃ magistratus.
Si patruus antè testamento dedit tutorem. ff. lib. 26. tt. 3. l. 5.
Si præses tutorem dedit, non ipse magistratus, non competit hæc actio: subdistinguitur sequentib. modis:
Si iussu præsidis de facultatibus tutoris renunciauit magistratus. ff. l. j. ʃ si præses.
Si de nominibus tutorum præsidem instruxit. ff. l. j. ʃ si præses.
Si iussu præsidis satis exegit. ff. l. j. ʃ si præses. ʃ si curatores.
Si electus est magistratus ad æstimandas tutorum satisdationes. ff. l. j. ʃ diuus.
Si ex suggestu magistratus præses tutores dederit, uel nominibus à magistratu acceptis: item si ad magistratum remiserit præses, ut ipse daret. ff. l. j. ʃ si curatores.

3 *Ex consequentibus.*

Si idoneus tutor fuit eo tempore quo tutelæ agi potuit. ff. l. j. ʃ si magistratus. l. 6. lib. 26. tt. 7. l. 52.
Si à tutore pupillo satis sit factum. ff. l. 2.
Si copiam habeat pupillus conueniendi tutores, uel alio modo indemnis fieri possit. ff. lib. 26. tt. 3. l. 5. tt. 7. l. 45. ʃ cum in testamento. lib. 27. tt. 3. l. j. ʃ usq; adeò. C. l. j. l. 3. l. 4. l. 5.

IIII. *Quibus competit?*

De successoribus pupilli. ff. l. j. ʃ non tantum.
De tutore qui pro contutore suo soluit. ff. l. 2. l. 5.

V. *Aduersus quos competit?*

De hæredibus magistratus. Inst. tt. 24. ʃ subsidiaria. ff. l. 4. l. 6. C. l. 2.
De patre magistratus. ff. l. j. ʃ filiusfamil.
De fideiussore magistratus. ff. l. j. in prin.
De nominatoribus magistratus. ff. l. j. in prin.
De ordine. ff. l. j. in prin.
De pluribus, si conuenit inter eos, ut alterius tantum periculo tutor daretur. ff. l. j. ʃ si inter.

VI. *Quid ueniat in eam?*

Singuli magistratus in solidum tenentur. ff. l. 7. l. 8. C. l. 3.
Si pater magistratus conueniatur. ff. l. j. ʃ si filiusfam.
De usuris sortis quam debet magistratus. ff. l. 9.

VII. *Adiuncta, seu de probatione.*

ff. l. j. ʃ si magistratus. uers. probatio.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio tutelæ & ex stipulatu aduersus tutores, & illorum fideiussores. C. l. j. uide insuper ℨ Ex consequentibus.

DE CONTRARIA TVTELÆ actione. ff. lib. 27. tt. 4. C. tt. 58.

Cap. 18.

¶ I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. j. in prin.

¶ II. *Causæ ex quibus datur.*

Si in rē pupilli aliquid impendit tutor, hac actione consequitur. Inst. lib. 3. tt. 28. ʃ tutores. ff. l. j. ʃ an in hoc.
Si se pro pupillo obligauit. Inst. lib. 3. tt. 28. ʃ tutores. ff. l. 3. ʃ contrarium. l. 6.
Si pater pupilli tutori aliquid debet. ff. l. j. ʃ an in hoc.
Si tutori salarium sit constitutum. ff. lib. 26. tt. 7. l. 32. ʃ fin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa in quam impendit.*

Si in litem erogauit. C. tt. 44. l. 3. l. 4.
Si in ipsos tutores impensum est. ff. lib. 26. tt. 7. l. 32. ʃ fin.
Si pro iudicato contutore soluit. C. l. j.
Si soluit id quod ad alterum tutorem pertinebat. ff. lib. 26. tt. 7. l. 46. ʃ fin.
De reliquis, uide ℨ cap. 9. membr. 6. lib. eod.

2 Ex

2 *Ex modo & euentu.*

Si mala fide impendit. ff. l. 3. ʃ deducunt.
Si non necessarios sumptus fecerit, nec expedierit pupillo. ff. l. 3. in prin. ʃ sufficit.

3 *Ex re quam impendit.*

Si plus impendit quàm est in facultatibus pupilli. ff. l. 3. in prin.
Si plus quàm debuit, uide ℨ cap. 9. membr. 6. lib. eod.

4 *Ex persona impendentis.*

Si is qui pro tutore negocia gerit. ff. l. j. ʃ hæc actio. tt. 5. l. 5.
Si hæres tutoris impendit. ff. l. 5.
Si curator pupilli, furiosi, prodigi, uentris, &c. ff. l. j. ʃ hæc actio. lib. 3. tt. 5. l. 3. ʃ & si furiosi.

5 *Ex tempore quo impendit.*

Si ante tutelam. ff. l. 3. ʃ iudicio.
Si post finitam tutelam. ff. l. 3. ʃ iudicio.

6 *Ex consequentibus.*

Si rationibus distrahendis actio intendatur. ff. l. 2.
Si tutelæ iudicio non agatur. ff. l. j. ʃ fin. C. l. 3. ʃ fin.
Si iudex, cum tutelæ iudicio ageretur, rationem impensarum non habuit, uel repudiauit. ff. l. j. ʃ præterea.
Si tutor tanquam suspectus remotus sit. ff. l. 4.
Si pupillus tutori hæres extiterit. C. l. 3. in prin.

III. *Quibus competit?*

De hæredibus. ff. l. 3. ʃ fin.
De fideiussore tutoris. ff. lib. 27. tt. 7. l. 5.

IIII. *Aduersus quos?*

De hæredibus. ff. l. 3. ʃ fin.

V. *Quid ueniat in eam?*

De eo quod plus quàm est in facultatib. pupilli, impendit. ff. l. 3. in prin.
De usuris. ff. l. 3. ʃ contrarium. usq; ad ʃ sufficit.
Vt liberetur, agere potest. ff. l. 3. ʃ contrarium. l. 6.
Vt mandentur sibi actiones à pupillo aduersus contutores. C. l. j. l. 2.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

Finito demum officio competit. ff. l. j. ʃ finito. l. 4.
Perpetua est. ff. l. 3. ʃ fin.

VII. *Adfinia remedia.*

De cautione interponenda, de restituendo eō quod ei absit. ff. lib. 27. tt. 3. l. 3.
De compensatione opponenda, si cōueniatur. ff. l. j. ʃ præterea. C. l. 3. ʃ fin. tt. 44. l. 2.
De negociorum gestorum actione, si alicuius cura gesta est. ff. lib. 3. tt. 5. l. 3. ʃ. & si furiosi.

CONCLVSIO SECVNDAE *partis Methodi.*

Hactenus de iure quod in personis habemus, tractatum est. Sed præter prædicta iura, & alia in personis habemus: utputa in seruis non solū dominium, sed & possessionē, & usumfructum habemus, perinde ac in rebus: proinde ea quærenda sunt in libro sequenti, sed & operas in seruis habemus, de quibus ℨ lib. prox. in fine. Magistratus insuper iurisdictionem habet in subditos, debeturq; illi à subditis reuerentia & obsequium: quæ quidem iura in personis sunt, sed publica, ideoq; ℨ in prima parte Methodi libro primo ea quærenda. Habet insuper emptor ius in persona uenditoris, & contrà uenditor in persona emptoris: item mādator in persona mandatarij & contrà: item socius in persona socij, &c. quę iura qualia sint, in Quinta parte, Deo uolente, proponam.

FINIS LIBRI SEXTI.

METHODI IVRIS CIVILIS PARS TERTIA: DE IVRE QVOD IN REBVS HABEMVS, CVM SVIS causis & actionibus.

AD D. CONRADVM FVRSTENBER. GER. QVONDAM IVDICII CAMERAE *Imperialis assessorem, nunc illustrissimi Principis Iuliæ, Cliuæ, &c. Consiliarum, Nicolai Vigelij*

PRAEFATIO.

PLATO sub persona Socratis existimat eā rempub. fore trāquillam, in qua omnes res inter omnes essent cōmunes, cōmune omniū rerum dominiū, cōmunis ususfructus, cōmunis inter omnes rerū usus. nec enim emptiones, nec locationes, nec furta, nec rapinas, nec ullos rerū contractus delicta'ue, ex quibus maxima pars litiū nunc solet oriri, in tali republica fore. Proinde causa litiū sublata, lites ipsas inter ciues fore sublatas. Quæ sanè respublica fingi quidem inter homines potest, constitui uerò non potest. Non eadem hominum, quæ apium & formicarum, natura est, non ijdē mores. Nā experientia constat, rerum cōmunionem inter homines maximas excitare solere tragœdias, & (ut Paulus iurisconsultus ait) propter immensas contentiones plerunq; res ad diuisionem peruenire. Díspar hominum ratio est, dissimiles mores: alius ad laborem & uirtutem procliuior est, alius ad uoluptatem,

pratem,alius ad laborẽ prorsus est inutilis,qui tamẽ omnes ex publico essent alendi:quę res maxima ciuium discordia carere nõ posset,cum commoda essent communia omnium,onera autem & labores quorundã propria. Itaq; qui omnium rerum communionẽ ob uitãdas lites introduceret,uitando Charybdim incideret in Scyllam.Pręterea publicum bonum est singulorũ ciuium uirtus,quę maximè excitatur pręmijs,lãguescit spe pręmiorũ sublata.Nemo enim(quod inquit Salustius) in repub. gratis bonus est.unde Lycurgus,is qui Lacedæmonijs leges tulit,dicere solitus est,omnẽ rempub.duabus rebus cõtineri,pręmio & pœna. At non omnes delectantur honore inani,nec res cõmunes cuiquam tã charæ solẽt esse quàm proprię:quas ut adquirant,omnes tã corporis quàm ingenij neruos solent intendere, in ijsq; præmia & mercedes laborũ suorũ ponũt. Hinc alter alteri studet prodesse, ut ab eo proprium quid adquirat:hinc in publicũ laborant,ut priuatum quid accipiant:hinc alter alterum labore & uirtute superare cõtendit,hinc artes omnes atq; scientiæ ad salutẽ hominum sunt inuentę.Pœnę uicia reprimunt,uirtutem non excitãt:at priuata utilitas uirtutẽ,commune omnium bonum in homine solet excitare: quam lãguescere esset necesse,ubi nihil proprium,omnia cõmunia essent futura. Quare meritò ab Aristotele reprehẽsus est Plato, qui eã inter homines rempublicã esse uoluit,quæ esse nõ potest:& si maximè esse posset,tamen minus ad uirtutẽ esset profutura.Necesse igitur est ut res sint priuatæ & singulorum propriæ,propriũ dominiũ,propria possessio,proprius usus fructus, & usus propriæ seruitutes, & similia iura quæ in eadem re possunt esse diuersorũ. Potest enim alius eiusdẽ rei dominus esse,alius possessor,alius usufructuarius,alij aliud ius in re cõpetere. quæ singula iura qualia sint,tertia huius Methodi pars designat: quã partẽ tibi Vir clarissime tua motus humanitate dedico. Est mihi studijs meis Mecœnas quærẽdus. Si in ijs ad quos cura iurisprudẽtię spectat,fides esset,& tã publicis quàm suis solẽt inuigilarẽt cõmodis, minus nũc essem sollicitus. Verùm reipsa experior,eruditionem sine gratia parum prodesse,gratiã sine eruditione posse plurimùm: quamuis per hoc periclitentur iuris studia in Scholis, periclitetur ius in iudicijs,& in rebus-pub. iusticia. Itaq; & mihi magnorũ uirorũ gratia aucupãda est,studijsq; meis Mecœnas quærẽdus,nisi ea prorsus uelim interire. Cum aũt nõ dubitem te,uir clarissime,& uelle,ut doctissimum,& posse,ut gratia & authoritate pollentẽ,iuris studia iuuare:non erubẽsco te in hac Methodo mea interpellare,& dedicanda eius parte tuam captare gratiam.Hoc igitur munus meum,licet exiguum,rogo æqui bonique consulas, meaq; studia tibi habeas commendata, Vale.

DE DO-

DE DOMINIO, POSSESSIONE, VSVFRVCTV ET VSV, CVM suis actionibus:

Liber septimus.

DE RERVM DOMINIO. Inst.lib.2.tt.j.ff.lib.41.tt.j. Cap. I.

Primùm ius quod in rebus habemus,est dominium.

¶ *De aquirendo rerum dominio.*

1. *Causæ ex quibus adquiritur dominium.*

Non nisi ex una causa competit dominium.Inst. lib.2.tt.20.§ si cui fundus. ff.lib.41.tt.2. l.3. § ex pluribus. lib. 44.tt.2.l.14.§ actiones, lib. 50. tt. 17.l.120.

Diuisio causarum. Inst. § singulorum . ff. l. j. in prin.

De occupatione eius quod nullius est.Inst.§ ferę igitur.ff.l.3.in prin.

De captatione ferarum bestiarum , uolucrum & piscium.Inst.§ ferę igitur.usq; ad § item ea quę ex hostibus. ff.l.j.§ fin. l.3.l.4.l.5.l.55.lib. 9. tt. j. l.j.§ in bestijs.lib.8.tt.3.l.16.

De captatione eius quod à lupo eripitur. ff. l. 44.

De occupatione rei à domino pro derelicto habitæ. Inst.§ hoc amplius. ff.tt.2.l.17.§ differentia.tt.8.l.j.l.2.l.3.l.5.l.8.§ fin. lib. 47. tt. 2. l. 43. § qui alienum.§ si quis sponte.

De ijs quę in naufragio amittũtur,uel nauis leuãdæ causa eijciuntur. Inst.§ hoc amplius. ff. l. 9. § fin.l.44.§ idem ait. l.58 tt.2.l.13. in prin. l.21. § j.lib.47.tt.2.l.43.§ si iactum. li.14.tt.2.l.2. § fin. l.8.l.9. C.lib.11.tt.5.l.j.

De inuentione rei iacentis. ff.li.6.tt.j.l.67.lib.47. tt.2.l.43.§ qui alienum.

De ijs quæ rheda currente decidunt.Inst.§ fin.ff. lib.47.tt.9.l.3.in prin.

De inuentione thesauri.Inst.§ thesauros.ff.l.31.§ thesaurus. l.63.lib. 48.tt. 13. l. 4. § non fit. lib. 49.tt.14.l.j.in prin.uers.uel quod dicatur quis. l.3.§ si in locis. lib.6.tt.j.l.67. C.lib. 10.tt. 15.l. j. feudor.lib.2.tt.56.§ fin.

De ijs quæ inueniuntur in littore maris . Inst. § item lapilli. ff.tt.2.l.j.§ item bello. lib. 47. tt. 9. l.3.in prin.lib.j.tt.8.l.3.

De ijs quæ ex hostibus capiuntur. Inst. § item ea quæ ex host. ff.l.5.§ fin. l.7. in prin. l.51.tt.2.l.j. § item bello.ff.lib.49.tt.15.l.20.§. penult.

De eo quod per alluuionem agro nostro adijcitur : & de inundatione . Inst. § præterea quod per allu.ff.l.7.§ præterea. usq; ad § insula.li.47. tt.9.l.8.C.lib.7.tt.41.l.j.

De insula in mari uel flumine nata: & de mutatione aluei. Inst.§ insula .usq; ad § quum ex aliena.ff.l.7.§ insula. usque ad § cum quis ex.l.29. l.30. in prin.§ tribus, l.56.l. 65. §. si qua insula. usq; ad fin.legis.tt.2.l.j.§ item bello. C.lib.7.tt 41.l.j.

De alieno meo addito. ff.l. 26. § Proculus. § fin. lib.6.tt.j.l.23.§ si quis rei suæ.§ item quæcunq. l.59.l.61.

De confusione materiarum, & de specie ex aliena materia facta.Inst.§ quum ex aliena, usq; ad § cum in suo.ff.l.7.§ cum quis ex. usq; ad § cum in suo.l.12.§ fin.l.24.l.25.l.26. in prin.§ fin. l.27. lib.6.tt.j.l.3.§ fin.l.4.l.5.in prin. usq; ad § idem scribit.

De ędificando in suo solo aliena materia, uel cõtrà sua materia in alieno solo. Inst. § cũ in suo. ff.l.7.§ cum in suo. usq; ad § si alienã. l.28.l.60. lib.6.tt.j.l.23.§ fin.l.37.l.38. C. lib.3.tt.32.l.2.l. 16. tt.34.l.2.lib.8.tt.10.l.5.

De sumptibus reparandis , uide infrà cap . proximo.

De ædificando in mari,& in littore maris.ff.l.14. l.30.§ fin.l.50.lib.j.tt.8.l.6. in prin.

De ædificando in ripa.ff. l.15.

De statuis in ciuitate positis.ff.l.41.

De aliena planta in meo solo posita,uel cõtrà: & de arbore uicini in fundũ meum radices agente. Inst.§ præterea quod per. § si Titius alienã. ff.l.7.§ si alienam.usq; ad fin.legis.l.8.l.26.§ arbor. lib.6.tt.j.l.5. § de arbore. lib.39.tt.2. l. 9. § Alphenus.uersita demum.

De frumentis in alieno solo satis, uel cõtrà. Inst. § si Titius. ff.l.9.in prin. lib.6.tt.j.l.39.l.48.l. 53. C.lib.3.tt.32.l.11.

De planta & lapide in cõfinio natis. Inst.§ riparum.ff.l.8.l.30.§ Celsus.lib.17.tt.2.l.83.

De literis & picturis in aliena charta uel tabula pictis uel scriptis. Inst.§ literæ. ff. l. 9. § literæ. usq; ad § hæ quoq; res. l.26. § fin. lib.6. tt.j.l.23. § sed & id.ff.lib.10.tt.3.l.9.in prin.

De ijs quæ ex animalibus nostris nascuntur.ff.l. 2.l.6.l.66.lib.6.tt.j.l.5.§ idem scribit.

De partu ancillæ nostræ . ff. l. 66. C. lib. 3. tt . 32. l.7.

De fructibus rei,cuius usumfructum habemus. Inst. § is uerò ad quem. usque ad § thesauros. ff . lib . 22. tt. j. l. 25. § præterea cum ad. l. 28. in prin.

De fructibus rei,quam quis à non domino bona fide comparauit. Inst. § si quis à non domino. ff. l. 40. l. 48. lib. 22. tt. j. l . 25 . l . 28 . in prin.

De usucapione & longi temporis præscriptione, uide alibi.

De traditione & alienatione: itẽ de nuda domini uoluntate sine traditione , uide paulo inferius.

De litis æstimatione oblata.ff.lib.6.tt.j.l.46.l.47. l.63.l.69.l.70.lib.42.tt.4.l.fin.

De eo si quid alienũ in cẽsum deducit, & solẽnib. pensionibus

sionibus rei pro alio satisfacit. ff.l.64.lib.50.tt. 15.l.4. ſ ſi cum ego. C.lib.3.tt.32.l.25.¶ C.lib.8.tt. 54.l.4.l.7.l.8.
Si uſufructuarius de ſoli uitio quid præſtitit, ius dominij ad cum transfertur. ff.lib.39.tt.2.l.10. ſ fin.
Sunt inſuper aliæ cauſæ quibus res per uniuerſitatem adquiruntur. Inſt.lib.2.tt.9.ſ.hactenus.
De hæreditate & bonorum poſſeſsione, nec non de alijs cauſis dicetur ī.
De adquisitione per adrogationem. Inſt.li.3.tt.11.
De addictione bonorum libertatis conſeruandę cauſa, uide s̄.lib.5.c.7.uerſ.de addictione.
De ſucceſsionibus ſublatis. Inſt.lib.3.tt.13.

¶ De *traditione & alienatione.*

1 *Definitio alienationis.*

C.lib.5.tt.23.l.ī.ſ fin.

2 *An traditione & alienatione transferatur dominium.*

Inſt.ſ per traditionem. ff.l.9. ſ hæ quoque res. C.lib.3. tt.32.l.12.

DISTINGVITVR:

Ex perſona tradentis & alienantis.

Si alius non dominus rem tradidit, uel alienauit. C.lib.3.tt.32.l.3.l.14.lib.4.tt.51.lib.7.tt.32.l.5.Inſt. tt.8. in prin. ff.l.46.l.52.lib.50.tt.17.l.11. l. 26. lib. 44.tt.4.l.4.ſ.ſi à Titio.
Si alius uoluntate domini tradat, ut procurator, & qui negocia domini gerit. Inſt.ſ nihil autem intereſt. ff.l. 9. ſ nihil autem. Subdiſtinguitur: Si mandatore mortuo tradidit. ff.tt.2.l.33.
De domino rei & marito prædium dotale alienante. Inſt.tt.8.in prin.ff.tt.3.l.42.
De eo cui bonis interdictum eſt. ff.lib.45.tt.ī.l.6. lib.27.tt.10.l.10.in prin.
De pupillo. Inſt.tt.8.ſ nunc admonendi.ſ fin. ff. l.u.
De ſeruo & filiofamiliâs. ff.lib.6.tt.ī.l.41.ſ fin.
De hærede rem legatam tradente. ff.lib.12.tt.ī.l.8. ſ fin.
De creditore pignus uendente. Inſt.tt.8.ſ contra autem. ff.l.46.
De eo cui donandi ius eſt. ff.lib.50.tt.17.l.123.

Ex perſona eius cui traditur.

Si incertę perſonę. Inſt.ſ hoc amplius. ff.l.9.ſ hoc amplius. tt.8.l.5.ſ fin.
Si ignoret uenditorem rei dominum eſſe, & putet ſe à non domino emere. ff.lib.22.tt. 6 l. 9.ſ. qui ignorauit.

Ex re tradita.

De re aliena, uide s̄ uerſ. ſi alius nō dominus, &c.
De re alienari prohibita. C.lib.4.tt.51.l.7.
De re incorporali. ff.l.43.ſ incorporales.
De ſtipendiarijs & tributarijs prædijs. Inſt.ſ per traditionem.

Ex cauſa propter quam tradit.

Si nulla cauſa tradendi præceſſerit. ff.l.31. in prin.
Si circa cauſam diſſentiant. ff.l.36.
Si tradens in re errat, putans eam alterius eſſe cū ſit ſua. ff.l.35. C.lib.3.tt.32.l.18.
Si cauſa propter quam dedit, ſecuta non ſit. ff.lib. 23.tt.3.l.9.in prin.

Ex reliquis contingentibus.

Si precium non ſit ſolutum, uel alio modo ſatisfactum. Inſt.ſ uenditę uerò. ff.lib.18.tt.1.l.19.l.53. Si nulla ſcriptura interuenit. C.lib.4.tt.3.l.1.ſ.ſed ſi quid. uſq; ad ſ. fin.

SI RES TRADITA NON SIT, ET *de nuda domini uoluntate.*

Inſt.ſ interdum. ff.l. 9. ſ interdum. uſq; ad fin. legis.l.21.ſ fin.l.59.l.65. in prin.tt.2.l.33. in prin. lib. 6.tt.ī.l.50.l.77.lib.29.tt.2.l.78. C. lib. 2. tt. 3. l.20. lib.3.tt.32.l.27. lib.4.tt.49.l.8. lib.7.tt.10.l.3. ff.lib.19.tt.1.l.40.

II. *Quibus adquiratur?*

DISTINGVITVR:

Ex perſona adquirentis.

Si ſeruus communis, uel in quo alius uſumfructum habet, uel qui bona fide ab alio poſsidetur, &c. adquirat: uide paulo inferius, mēbr. 3.

Ex cauſa ex qua, & modo quo adquiritur.

Si inſula in mari uel in flumine nata ſit, ſi materię diuerſorum confuſæ ſint, &c. uide s̄ cauſas ex quibus adquiritur.

Ex reliquis contingentibus.

Si cum ego & Titius rem emerimus, Titio tradita ſit, an & mihi adquiratur. ff.l.20.ſ fin.
Si eadem res duobus diuerſis temporibus uēdita ſit. ff.lib.6.tt.ī.l.72. C.lib.3.tt.32.l.15.
Si alius alterius nomine uel aliena pecunia emit, uide ī.lib.18 huius Methodi, cap.4. membr.2.in fine.

III. *Per quos nobis adquiratur?*

De ijs qui in noſtra ſunt poteſtate. Inſt.lib.2.tt.9. in prin. lib.3.tt.29. in prin. ff.l.10. in prin.l.53.l. 63.in prin.lib.29.tt.2.l.78.
De liberis noſtris. Inſt.lib.2.tt.9.ſ igitur liberi. uide inſuper s̄ lib.4.cap.13.
De eo quem filium ſuum eſſe putat. ff.tt.2.l.50. in prin.tt.3.l.44..in prin.
De ſeruis noſtris. Inſt.lib.2.tt.9.ſ item uobis adquiritur. ff.l.10. ſ igitur quod. l.32.l.37. ſ quod ſeruus. C.lib.4.tt.27.l.ī.ſ fin.
De ſeruo communi. Inſt.lib.3.tt.29.ſ fin. ff.l.17.l. 23.ſ fin.l.37. ſ ſi unus. uſq; ad ſ quod ſeruus. ſ fin.l.45.l.63.in prin.tt.2.l. ī. ſ per communem. ſ ſi ex parte. C.lib.4.tt.27.l.3.
De ſeruo hæreditario. ff.l.18.l.33.l.34.l.61.tt.2. l.ī. ſ ueteres.
De ſeruo legato uel manumiſſo teſtamento. ff.l. 40.ſ fin.
De ſeruo qui eſt in fuga. ff.tt.2.l.ī.ſ per ſeruum.l. 50.ſ fin.
De ſeruis in quibus uſumfructū habemus. Inſt. lib.2.tt.9.in prin.ſ de ijs autem.lib.3.tt.29.ſ per eum quoq;. ff.l.10.in prin.ſ de his autem. l.37. ſ fructuarius.l.43.ſ fin.l.47.l.49.in prin.lib.7. tt.ī.l.21.cum quinq; ll.ſequentibus.l.31.
De ſeruo quem ex cauſa pignoris poſsidet creditor. ff.l.37.in prin. tt.2.l.ī.ſ per ſeruū corpor.
De ſeruo à marito donato. ff.l.57.
De ſeruo furtiuo, quē quis bona fide emit. ff.l.39.
De eo quem quis ui, clàm uel precariò poſsidet. ff.l.22.
De libero homine & ſeruo alieno, qui nobis bona fide ſeruit. Inſt.lib.2.tt.9.in prin.ſ de ijs autem. li.3.tt.29.ſ item per liberos. ff.l.10.in prin. ſ idem placet. l.19.l.21.l.23.l.40. l. 43. in prin. l. 49.ſ fin.l.54.l.63.ſ quòd ſi ſeruus. C.lib.3.tt.32. l.ī.

De

De libera perſona, & ſeruis alienis nobis nō ſeruientibus. Inſt.li.2.tt.9.ſ ex his apparet. ff.l.20. ſ fi. l.53.l.54.in prin. C.lib.4.tt.27.l.ī.l.2.
De procuratore. Inſt.li.2.tt.9.ſ ex his apparet. uerſ. excepto eō. ff.l.13.l.37.ſ fin. C.lib.4.tt.27.l.ī. ſ ī. l. 2.lib.7.tt.32.l.8.
De alio mandatu meo emente. ff.l.59.
De tutore & curatore. Inſt.lib.2.tt.8.ſ at ex contrario. ff.l.13.
Si alius noſtra pecunia rē emerit. C.li.3.tt.32.l.6.l.8.

IIII. *Quid & quantum adquiratur.*

Res cum ſua cauſa per traditionē transfertur, hoc eſt, neq; plus neq; minus iuris quàm tradens in ea habuit. ff.l.20.in prin.uſq; ad ſ fin.lib.18.tt.ī.l. 67.l.81.ſ fin.
Si in tradendo quis dixerit, ſe ſolum ſine ſuperficie tradere: nihilominus & ſuperficies tranſit. ff. lib.44.tt.7.l.43.ſ ſic & in tradendo.

V. *Quando aquiratur.*

An antequam nobis res tradita ſit, uide paulo ſuperius membr.ī.in fine.

¶ De *amittendo rerum dominio.*

Cauſæ ex quibus amittitur?

Iiſdem modis res definunt eſſe noſtræ, quibus adquiruntur. ff.tt.8.l.ī.
Cauſas igitur quibus dominium amittitur, uide s̄ de cauſis quibus adquiritur.
Amittitur inſuper dominiū, ſi dominus ui & propria autoritate rē repetierit. Inſt.lib. 4. tt.2. ſ. ſed nedum talia. tt.15.ſ.recuperandæ. ff.lib.4.tt.2.l.12. ſ.fin.l.13.lib.48.tt.7.l.7. C.lib.8.tt.4.l.6.l.7.

DE REI VINDICATIONE.
ff.lib.6.tt.ī.C.lib.3 tt.32.
Cap.2.

I. *Definitio actionis in rem.*

Inſt.lib.4.tt.6.ſ.omnium.ſ appellamus. ff.lib. 44. tt.7.l.24.in prin.l.34.

II. *Proprium. Eſt ſingularum rerum.*

ff.ī.in prin.

III. *Cauſa ex qua datur.*

Ex dominio actoris. ff.l.23.in prin.

DISTINGVITVR:

Si à non domino comparauit, uide ī cap. prox.
Si res ei ab auctore nondum fuerit tradita, uide s̄ cap.prox.memb.1.in fine, ibi: Si res tradita nō ſit.
Si dominum ab eo abire poſsit conditione legati exiſtente. ff.l.66.
Si dominus rem putauit alterius eſſe. ff.lib.41. tt.ī. l.35.C.l.18.
Si dominus antequam dominium nanciſceretur, eam rem poſſeſſori uēdidit & tradidit. ff.lib. 44. tt.4.l.4.ſ.ſi à Titio. ibi: Quia etſi.
Si alij rem uindicanti adſtitit actor. ff.l.54.
Si conuenit cum actore, ut poſſeſsio rei alij tradatur. ff.lib.2.tt.14.l.36.
Si rem ab alio conduxit. C.lib.4.tt.65.l.23.
Si poſſeſſor rem uſucepit, & longiſsimi temporis præſcriptione tutus ſit. C.l.4.l.24.l.26. ff.l.18.l.20. l.21.C.lib.4.tt.51.l.ī.
Si pars rei uel uſusfructus alterius ſit. ff. lib. 50. tt. 16.l.25.
Si res interiit, uel homo mortuus ſit. ff.l.15.ſ fin. l. 16.l.17.l.27.ſ ſi homo.l.36.l.60.lib.30. l. 48.ſ itaq; ſi Stichus. lib.12.tt.ī.l.23.li.45.tt.ī.l.91.in prin. uerſ. utrum.
Si ſeruus fugerit. ff.l.21.l.22.l.36.ſ fin.
Si pars rei interiit. ff.l.49.
Si liberi petantur. ff.l.ī.ſ per hanc.
Si res ſacrę & religioſę petantur. ff.l.23.ſ locat. l.42.
Si res mobiles uel immobiles, &c. petātur. ff.l.ī.ſ ī. l.2.lib.7.tt.32.l.8.
Si pars rei petatur. ff.l.76.in prin.
Si pars eius, quod ſine interitu diuidi non poteſt, petatur. ff.l.35.ſ fin.
Si incerta pars petatur. ff.l.76.ſ incertæ.
Si armamenta nauis & ſcapha petatur. ff.l.3. ſ armamenta.
Si uniuerſæ res petantur. ff.l.ī.in prin.ſ per hanc.
Si grex, armentum, equitium, cæteraq; quæ gregatim paſcuntur, petantur. ff.l.ī.ſ fin.l.2.l.3. in prin. l.23.ſ at in ijs.
Si peculium petatur. ff.l.56.
Si res poſſeſſori pignori ſit obligata. C.lib.8.tt.14. l.9.ff.l.39.ſ fin.l.40.
Si impenſas in rem fecit poſſeſſor, & alia ſimilia, uide ī de præſtationibus actoris.
Si is per quem poſſeſſor poſsidet, abſit. ff. l. 27. ſ ſi per filium.
Si actum ſit cum eo qui liti ſe obtulit. ff.l.7.
Si poſſeſſor rem reſtituere paratus ſit: ubi reſtituēda. ff.l.10.l.11.l.12.
De reliquis diſtinctionibus, uide s̄ cap.prox.item ī lib.18.cap.7.membr.IIII. quæ huc pertinent.

IIII. *Quibus competat?*

De duobus eādem rem in ſolidum petentibus. ff. l.57.l.58.lib.5.tt.3.l.57.
De marito, cui res doti data eſt, & uxore. C.l.9.
De fructuario. ff.lib.42.tt.5.l.8.in prin.
De ſuperficiario. ff.l.73.l.74.l.75.
De ijs qui agros ſuccētigales cōductos habēt. ff.tt.3.
De reliquis uide s̄ cap.prox.membr.u.

V. *Aduerſus quos competat?*

De poſſeſſore. ff.l.9.in prin.lib.44.tt.7. l. 24. in pr.
De eo qui ex cauſa depoſiti, commodati, conducti, legatorum ſeruandorum nomine, &c. tenet. ff.l.9.ſ denicq.
De creditore qui ex cauſa pignoris rem poſsidet, & debitore. ff.lib.41.tt.3.l.16.
De ſocio & extraneo poſsidentib. ff.l.8.
De domino non ſeruo conueniendo. C.l.20.
De eo qui non poſsidet, & qui poſsidere deſijt. ff. l.17.in prin.ſ quod ſi dolo.l.27. in prin. ſ ſed & is qui. l.57.l.58.ſ fin.l.68.l.69.l.70.l.71.l. 80. lib. 5. tt .3. l.57.lib.50.tt.17.l.173.l.192.l. 199.ſ ī.C. lib. 3. tt.19.l.ī.ſi uel litis conteſtatæ tempore, uel quo res iudicatur non poſsidet. ff.l.27. ſ poſsidere. li. 15. tt.ī.l.30.in prin.
De actore & poſſeſſore. Inſt.lib.2.tt.6.ſ edicto. C. lib.3.tt.19.lib.7.tt.37.
De eo qui cum nō poſsideret, liti ſe obtulit. ff.l.25, l.26.l.27.in prin.
De hærede poſſeſſoris. ff.l.42.l.51.l.52.l.55.

VI. *Quid ueniat in hanc actionem.*

Si reſtituere à iudice iuſſus, dicat ſe reſtituere non poſſe. ff.l. 68.l.71.C.l.21.
De re diſtracta, & rei precio. ff.l.15.ſ ī. uſq; ad fin. legis. lib.12.tt.ī.l.23.
De re ex pecunia aliena comparata. C.l.6.l.8.
De precio reſtituendo homine mortuo, uide s̄

uerſ.ſi res interijt,&c.
De æſtimatione præſtanda,ſi res deterior deſtituatur.ff.l.13,l.14.l.27.§ ſi homo.l.60.
De fructibus,partu,& per ſeruum poſſeſſum adquiſitis,nec non de omni cauſa,uide alibi de uſuris,& fructibus.
Si grex uindicetur, quid ueniat:uide ſ uerſ.ſi grex arment.
De cautione à reo præſtanda, & cedendis actionibus.ff.l.17.§.quod ſi dolo.l.18.l.20.§ fin.l.21.l.22. l. 45.
De reliquis.ff.l.4.§ fin,l.5,in prin.l.15.§ item ſi forte l.55,l.76,in prin.
Vbi reſtituendum,& cuius ſumptibus.ff.l. 10. cum duab.ll.ſequentibus.

VII. *Vbi & apud quem competat?*

C.lib.3.tt.19.

VIII. *Antecedentia.*

Animaduertet prius actor, an aliquo interdicto poſſit nanciſci poſſeſsionem.ff.l.24.
Prius ad exhibendum agi debet ut uindicetur. ff. l.23.§ item quæcunq.
Prius de poſſeſsione cognoſcendum,tum demum proprietatis cauſa agenda.C.l.13.ff.lib.41.tt.2.l.35.
Qui conductionis titulo rem poſsidet,prius poſſeſsionem reſtituere debet.C.lib.4.tt.65.l.25.

IX. *Aliuncta, & de præſtationibus actoris.*

De re quæ petitur, deſignanda.ff.l.6.
Si in deſignanda re erratum ſit.ff.l.5.§ fin.l.76,§ in certæ.

¶ *De probatione.*

Per quæ probandum dominium.C.l.10.l.19.
Si actor non probauerit,reus abſoluẽdus, etiamſi nihil præſtiterit,nec cogendus poſſeſſor dicere titulum ſuæ poſſeſsionis,nec pro qua parte poſſideat.ff.l.73.lib.11.tt.j.l.j § interrogator.C.lib. 4. tt.19.l.2.l.23.lib.8.tt.36.l.9.lib.3.tt.31.l.11.
Nec diſtinguitur, etiamſi uitioſa poſſeſsio ſit,& ex non iuſta cauſa.C.l.28.ff.lib.41.tt.2.l.53.Inſt.lib.4. tt.15.§ commodum autem.

¶ *De præſtationibus & cautionibus actoris.*

Si poſſeſſor in rem ſumptus fecit,ſoluit,uel ſe obligauit.ff.l.19.l.27.§ in re petita,uſq ad fin. legis.l. 37.l.38.l. 48.l. 53. l. 65. in prin. lib. 15. tt. 3. l. 7. § idem ait.C.l.5.l.11.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ ſi minor.l.10. l.14.C.lib.8.tt.52.l.j.
Si ſeruum,quem poſsidebat,erudiuit.ff.l.27. § fin. l.28.l.29.l.30.l.32.
De precio quo rem poſſeſſor emit ei reſtituendo. C.l.3.in prin.l.23.lib.6.tt.2.l.2.lib.7.tt.38.l. 2. tt. 39. l.j.
De ſolutione debiti, ſi res poſſeſſori pignori ſit obligata.C.lib.8.tt.14.l.9.ff.l.39.§ fin.l.40.
De precio eius quod ſuę adiectũ eſt,reſtituendo.ff. l.23.§ in omnib. igitur.C.l.16.uide inſuper ſ cap. j.membr.j.uerſ.de alieno meo addito, &c. cum ſequentibus.
De cauẽdo poſſeſſori rem reſtitui, ſi ab alio eiuſdẽ rei nomine etiam conueniatur.ff.l.57.l.58.li. 5. tt. 3.l.57.
De cedenda actione reo qui litis æſtimationem ſoluit.ff.l.47.l.63.l.69.
De cauendo de euictione poſſeſſori litis æſtimationem offerenti.ff.l.35.§ petitor.
Si poſſeſſor damni dati nomine quid præſtitit actori,actor cauere debet quòd actione l.Aquiliæ agere nolit.ff.l.13.§ fin.

¶ De officio iudicis in hac actione.Inſt. de officio iudicis.§ etſi in rem.

X. *Euentus.*

De ſententia exequenda.ff.l.68.
Non uidetur poſſeſsioni renunciaſſe,qui rem uindicat.ff.lib.41.tt.2.l.12.
Poſſeſſor,qui litis æſtimationem præſtit,dominus fit.ff.l.46.l.47.l.63.l.69.l.70.

XI. *Adſinia remedia.*

Prius animaduertet actor, an aliquo interdicto poſsit nanciſci poſſeſsionem.ff.l.24.
Si cum reus negaſſet ſe poſsidere, actor contrarium probauerit,poſſeſsio ad actorem transferenda, etiamſi de domino nihil probauerit. ff. l.80.
Si res alij iuncta ſiue adiecta acceſsionis loco cedat.ff.l.23.§ item quæcunq.
Si res duorum cõfuſæ ſunt.ff.l.4.l.5.in prin. uſque ad § fin.
Si lapides rei litigioſæ inædificati ſunt.ff. l.43.
Si tignum alienum ædibus iunctum ſit, de tigno iuncto actio eſt.ff.l.23.§ tignum.
Si liberi uindicentur.ff.l.j.§ per hanc.
Si fructus conſumpti ſint,competit conditio. C.li. 4.tt.9.l.3.
Si alius actoris pecunia rem emerit.C.l.6.l.8.
Si ſeruus,qui ab alio mala fide poſsidetur,quid ex peculio cõparauit,dñs id condicere poteſt.ff.lib. 12.tt.j.l.31.§ ſeruum.lib.19.tt.12.l.24.§ ſeruum.
Si res deterior facta ſit,item l.Aquiliæ actio eſt. ff. l.13.l.14.l.27.§ ſi homo.
Si ſeruum uulneratum reſtituit poſſeſſor,etiam in iuriarum actio eſt.ff.l.15.in prin.
Si res ui fluminis in alienũ fundum importata eſt, condici poteſt.ff.lib.12.tt.j.l.4.§ fin.
Si re uendita precium non ſit ſolutum, actio uenditi,non rei uindicatio competit.C.l.12.§ fin.
Si re ab alio uendita dominus cõſenſit, negociorũ geſtorum actio eſt.C.l.3.ff.lib.12.tt.j.l.23.
Si poſſeſſor rem uſucepit.C.lib.4.tt.51.l.j.in fine.
De in factum actione cæteris deficientibus.ff.l. 23. § ideoq in omnibus.l.52.

DE PVBLICIANA IN rem actione,ff.lib.6.tt.2. Cap.3.

I. *Ratio huius actionis.*

l.17.Inſt.lib.4.tt.6.§ ſed iſtæ.

II. *Ratio nominis.*

Inſt.lib.4.tt.6.§ ſed iſtæ.uerſ.quæ actio.

III. *Simile.*

Per omnia rei uindicationi ſimilis eſt.l.7.§ in publici.

IIII. *Cauſa ex qua datur.*

Si quis rem à non domino accepit, eamq rurſus amiſit.l.j.in prin. Inſt. lib. 4. tt. 6. § ſed iſtæ.uerſ. namq ſi cui.

DISTINGVITVR:

I. *Ex cauſa qua accepit.*

De omni iuſta cauſa.l.j.in prin,l.3.in pr.l.13.in prin. Si emit.

Si emit.l.3.
Si in dotem accepit.l.3.
Si ex cauſa lucratiua accepit.l.7.§ ſed etſi quis.
Si legatum ei ſit.l.j.§ fin.
Si mortis cauſa ei ſit donatum.l. 2.
Si ſolutum ei ſit.l.4.
Si ex cauſa iudicati accepit.l.3.§ fin.l.7.in prin.
Si noxæ datum ſit.l.5,l.6.
Si permutatum ſit.l.7.§ ſi à minore.
Si ex iureiurando rem ſuã eſſe.l.7. § ſi petẽti mihi.
Si ex litis æſtimatione.l. 7. § ſi lis æſtimata. ſ tt. ¶. l.70.
Si ex cauſa pignoris uel precarij uel alia ſimili accepit.l.13.§ j.

2 *Ex re quam accepit, & poſſedit.*

De hæreditate empta.l.9.§ item ſi hæreditatem.
De uſufructu & cæteris ſeruitutibus.l.11.§ ſi de uſufructu.
De infante ſeruo nondum anniculo. l.12. § Publiciana.
De re quæ uſucapi non poteſt.l.9.§ hæc actio.l. 12. § in uectigalibus.
De eo quod acceſsit rei quæ publiciana peti nequit.l.11.§ idem ait.uſq ad fin.legis.
De partu ancillæ furtiuæ.l.11. § partus. uſq ad § idem ait.
De re quæ alienari non poteſt.l.12.§ ſi res.

3 *Ex perſona eius à quo accepit uel poſſedit.*

Si à pupillo emit, & falſo tutore autore.l. 13. § fin. ff.lib.18.tt j.l.27.
Si à minore emit.l.7.§ ſi à minore.
Si à furioſo emit.l.7.§ Marcellus.lib.41.tt.5.l.2. § ſi à furioſo.
Si à ſponſo ſponſæ donatum ſit.l.12.in prin.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si ſeruo, procuratori,tutori,&c,alienata uel tradita ſit:uide paulò inferius, Quibus competat?
uerſ.de domino.
Si emptoris hæredi tradita ſit.l.9.in prin.
Si alij uoluntate emptoris tradita ſit.l.11,in prin.
Si ante emptionem res tradita ſit.l.9.§ ſi quis rem.
Si non bona fide poſſedit.l.7. § prætor ait. uſq ad fin.legis.ff.lib.18.tt.j.l.27.
Si dominus prohibuit emptori rem tradi.l.14.
Si cum rei nomine conueniretur, eam dolo malo poſsidere deſiit. tt.j.l.70.
Si rei poſſeſsionem nactus non fuerit, uel momẽto tantum eam poſſedit.l.7.§ ut igitur Publiciana.l.9.§ j.l.12.§ is cui.§ fin.l.11.§ partus.
Si nondum ſit ſolutum precium.l.8.
Si pro parte rem repetere uelit.l.12.§ fin.
Si uſucepit rem.l.j.in prin.C.lib.7.tt.39.l.8.

V. *Quibus competit?*

De ſucceſſoribus.l.7. § hæc actio.l.12.§ is cui.
De emptore, & eo cui iuſſu emptoris res tradita eſt.l.11.in prin.
De duob.quibus ſeparatim res ab eodem eſt uendita,utri detur.l.9.§ ſi duobus.lib.21.tt.3.l.2.
De dño,ſi ſeruus, procurator,tutor, curator, &c.emit.l.7.§ ſi ego non.l.9.§ ſi ſeruus.§ fin.l.10.l.15.

VI. *Aduerſus quos competit?*

De domino rei.ff.l.16.l.17.lib.44.tt.4.l.4. § ſi à Tiotio.ibi:Etſi ipſe.
De eo à quo actor rẽ acceperat.l. 7. § ſed etſi quis. l.12.in prin.lib.21.tt.3.l.2.§ fin.

VII. *Quid ueniat in eam?*

Ad inſtar proprietatis,non ad inſtar poſſeſsionis reſpicit.l.7.§ Publiciana.

VIII. *Quamdiu competat?*

Annalis an ſit.ff.lib.44.tt.7.l.34.

IX. *Adſinia remedia.*

Rei uindicatio.l.7.§ in Publiciana.
Si uſucepit rem,rei uindicatio illi competit.l.j.in pr. C.lib.7.tt.39.l.8.
De exceptione.l.12.in prin.

DE POSSESSIONE. ff.lib.41.tt.2.C.lib.7.tt.32. Cap.4.

Secundum ius quod in rebus habemus, eſt poſſeſsio.

I. *Definitiones poſſeſsionis.*

ff.l.j.in prin.lib.50.tt.16.l.115.

II. *Genus.*

Poſſeſsio non tantum corporis eſt,ſed etiam iuris. ff.l.49.§ j.

III. *Diuiſiones & ſpecies.*

Diuiditur primò in poſſeſsionem pro emptore, pro donato,pro legato, &c.ff.l.3.§ genera.
Deinde in poſſ.poſſeſsionem bonæ & malæ fidei. ff.l.3. § genera.uerſ. uel etiam.
De poſſeſsione.
Pro ſoluto.ff.tt.4.
Pro emptore.ff.tt.5.
Pro hærede.ff.tt.6.lib.5.tt.3.l.11.l.13.§ idem eſſe. Inſt. lib.4.tt.15.§ ſequens.
Pro poſſeſſore.ff.l.16.lib.5.tt.3.l.11 Inſt.lib.4. tt. 15. § ſequens.
Pro donato.ff.tt.7.
Pro derelicto,ff.tt.8.
Pro legato.ff.tt.9.
Pro dote.ff.tt.10.
Pro ſuo.ff.tt.11.
Clandeſtinæ poſſeſsionis ſpecies.ff.l.6.l. 40. § ſeruum tuum,uſq ad fin.legis.

IIII. *Differentiæ.*

Differentia poſſeſsionis & proprietatis ſeu dominij.ff.l.12.l.17.l.52.in prin.lib.43.tt.16. l. j. § huius autem.lib.50.tt.16.l.78.
Differentia poſſeſsionis, & uſusfructus.ff.l. 52. in prin.
Differentia uerbi poſsidere & in poſſeſsione eſſe. ff.l.10.§ idem Pompon.

V. *Cauſæ ex quibus poſſeſsio adquiritur & competit.*

Si quis rem aliquam apprehendit ac tenet,poſsidere dicitur.ff.lib.50.tt.16.l.115.§ poſſeſsio. Diſtinguitur:

1 *Ex ſpecie ſeu forma qua apprehendit.*

Si in re præſenti conſentiant dans & accipiens.ff.l. j.§ ſi iuſſerim,C.lib.4.tt.38.l.12.§ nam ſecundum.
Si claues cellæ uinariæ tradantur,ipſa uina tradita uidentur.ff.l.j.§ ſi iuſſerim.ff.lib.18.tt.j.l.74.
Si uenditor ex turre demonſtret fundum, ſeq mihi eum tradere dicat.ff.l.18.§ ſi uenditorem.

Si cum uenditor me tollere iussisset, ego custodiã posuerim.ff.l.51.in prin.
Si eum qui mihi tradere uolebat,iusserim aliꝫ tradere.ff.l.j.§ iusserim.l.51.§ sed uideamus.
Si eum qui mihi tradere uolebat,iusserim in domo mea deponere.ff.l.18.§ si uenditorem.
Si uinxerit liberum hominem.ff.l.23.§ fin.
Si hæreditatem adierit.ff.l.23.in pr.l.30.§ quod per.
Si quis rem ab eo conduxerit.ff.l.21.§ fin.l.37.
Si non corpore & actu apprehendit.ff.l.j.§ si iusserim.l.3.in pr.§ Neratius.§ igitur omitti.l.8.l.18.§ si uẽditorem.l.23.in prin.l.30.§ quod per colon. l.51.Inst.lib.4.tt.15.§ possidere.uersi.adipisci.
Alieno tamen corpore quis possidere potest, ut per seruum,colonum,&c.de quo j.

2 *Ex causa ex qua,& modo quo apprehendit.*

Si non animo possidendi rem apprehendit. ff. l.3. in prin.l.8.C.l.3.ff.lib.50.tt.17.l.195.
Si ignoret sibi adquiri,uel se possidere.ff.l.3.§ Neratius.uersi.is enim qui per seruum,tamen etiam ignorantibus adquiritur.de quo uide j quib.adquiratur,uel competat:uersi. si seruus apprehenderit,&c.
Si erret in re uel in nomine apprehendens.ff. l.34.
Si sub conditione illi tradatur,ut si res sua sit.ff.l. 38.§ j.
Si ea mente res tradita sit,ut postea restituatur. ff.l. 17.§ fin.
Si ita nactus est possessionem,ut eam retinere nõ possit.ff.l.22.
Si mala fide apprehendit uel possidet.ff.l.3.§ ex cõtrario.tt.5.l.2.§ separata.
Si iure familiaritatis in fundum amici ingreditur. ff.l.41.
Si rei seruandæ causa, uel quia damni infecti nomine non cauebatur, uel uentris nomine in possessionem missus sit.ff.l.3.§ fin.l.10.§ deniq.l.30. § item cum prætor.
Si ex causa pignoris possidet.ff.l.36.l.37.tt.3.l.16. li. 13.tt.7.l.37.
Si precarij nomine tenet.ff.l.3.§ ex contrario. uide j lib.prox.cap.13.Euentus.
Si ususfructus causa tenet.ff.l.j.§ per eũ.l. 12. in pr. l.49.in prin.l.52.in prin.
Si uir uxori,uel uxor uiro donauit. ff. l. j.§ si uir.l. 16.tt.7.l.j.§ fin.
Si alieno nomine possidet.ff.l.18.in prin.
Si tutor pupillo decedente de fundo, ipse sua authoritate ingrediatur.ff.lib..18.tt.j.l.78.§ j.

3 *Ex persona apprehendentis.*

De ignorante & errante,uide paulo superius.uersi. si ignoret.
De eo qui affectionem & intellectum possidendi non habet.ff.l.j.§ furiosus.§ cæterùm & ille.
De furioso, pupillo & infante.ff.l.j.§ furiosus.§ igitur ex causa.§ cæterùm.§ pupillꝰ.l.32.§ infans. § pupillus.C.l.3.
De eo qui in alieno potestate est.ff.l.49.§ j.lib. 50. tt.17.l.93.
De seruo fugitiuo.ff.tt.3.l.31.§ seruus.
De municipibus.ff.l.j.§ fin.l.2.

4 *Ex persona eius à quo apprehendit, seu tradentis.*

De eo qui possessionem non habet.ff.l.21.§ fin.

5 *Ex re quam apprehendit.*

De loco religioso,sacro & libero homine. ff. l.30. § j.
De re incorporali.ff.l.3.in prin.tt.3.l.4.§ si uiam.
De hæreditate.ff.l.23.in prin.
De loco certo ex fundo,& parte,p indiuiso.ff.l.26.
De parte incerta,ut quidquid Titius possidet. ff.l. 3.§ j.l.26.
Si non omnes glebas fundi circumambulet. ff. l.3. in prin.

6 *Ex consequentibus.*

Si de possessione interpelletur,eiq; fiat controuersia.C.l.10.
Si conditio defecerit.ff.l.38.§ j.
De reliquis,uide j de amittenda possessione.
¶ An etiam ex plurib.causis possessio eidem cõpetere possit: Et an quis sibi causam possessionis possit mutare.ff.l.3.§ ex plurib.§ illud quoque.l.10.l.18.in prin. l.19.tt.3.l.33. § quod uulgò. tt.6.l.2.§ quod uulgò.lib.5.tt.4.l.10. § quòd si filius.lib.43.tt.25.l.6.§ Iulianus.lib.41.tt.1.l.j.§ fin.

VI. *Quibus adquiratur uel competat possessio?*

Si seruus apprehenderit possessionem.ff.l.j.§ item adquirimus.§ cæterùm & ille. § pupillus. § hæc quæ de.l.24.l.32.§ fin.l.34.§ fin.l.44.§ quæsitum. tt.j.l.10.§ non solùm.tt.3.l.4.§ seruus.l.31. § seruꝰ. Inst.lib.2.tt.9.§ item uobis adquiritur.
Si seruus hæreditarius apprehendat.ff.l. j. § igitur ex causa.§ ueteres.§ si ex parte.l.38.§ fin.
Si seruus fugitiuus apprehendat.ff.l.j.§ per seruũ. l.50.§ fin.tt.3.l.31.§ seruus.
Si seruus pignori datus teneat.ff.l.j. § per seruum. tt.j.l.37.in prin.
Si seruus in quo quis usumfructum habet. ff. l. j. § per eum in quo.l.49.in pr.Inst.li.2.tt.9.§ nõ solũ.
Si seruus alienus uel liber homo ab alio bona uel malafide possessus apprehendat.Inst. lib.2.tt.9.§ non solùm.ff.l.j.§ sed & per eum.l.23.§ fin.
Si seruus communis duorum adquirat.ff.l.j. § per communem.§ si ex parte.
Si plures serui pariter sint legati, empti, &c. an cæteri uel cætera simul legata,empta, &c. per unũ horum possint adquiri.ff.l.j.§ ueteres.§ si ex parte.l.48.
Si filius apprehẽdat,patri adquiritur.ff.l.j. § itẽ adquirimus.l.4.tt.j.l.10.§ nõ solùm.lib.50.tt.17.l.93.
Si is quem quis filium suũ, & in sua potestate esse putat,adquirit.ff.l.50.in prin.tt.3.l.44.in prin.
Si liber homo uel alius nostro nomine adipiscitur possessionẽ,nobis adquiritur.ff.l.j. § per procuratorem l.2.l.9.l.34.§ fin.tt.j.l.20. § fin. l. 53.tt.3.l. 31.§ seruus.lib.13.tt.7.l.11.§ sed nec mutat.C.l.j.
Si procurator,tutor uel curator apprehendit, domino adquiritur.ff.l.j.§ per procuratorẽ § si iusserim.l.34.§ sed si non mihi.l.42.§ fin.l.49. § fin. C.l.j.l.3.l.8.
Possessio pro legato nulli aliꝫ competit, quàm ei cui legatum est.ff.tt.9.l.j.
De eo qui precariò dedit uel accepit.item:
De debitore & creditore pignus tenente, &c. uide ẽ ex causa ex qua.

VII. *Per quos adquiratur.*

Aut per nosmetipsos,aut per alium. Inst. lib. 2. tt. 9.in prin

9.in prin.ff.l.j.§ acquirimus. § item acquirimus.
Vide ẽ membr.prox.

VIII. *Quid & quantum adquiratur, possideatur ue.*

Plures eandem rem in solidum possidere nõ possunt.ff.l.3.§ ex contrario.
Si uniuersas ædes uel aliam rem possideat, utrum singulas eius partes possideat.ff. l. 30.in prin.tt. 3.l.23.in prin.
Si fundum possideat, utrum thesaurum etiam in eo possidere uideatur.ff.l.3.§ Neratius.l.44.§ et nihil interest.
Si syluam possideat,an & feras in ea possidere uideatur. ff.l.3.§ item feras.
Si fundum quis ingrediatur, domino in alio fundi parte constituto.ff.l.18.§ fin.
Si liberum hominem uinxerit , utrum etiam ea quæ is homo habet,possidere uideatur. ff.l.23. § final.

IX. *De amittenda possessione.*

CAVSAE EX QVIBVS POSSESSIO AMITTITVR.

Multis modis possessio amittitur. ff.l.30.§ j. § itẽ quot mod.

1 *In persona possessoris consistentes.*

Si is qui possidet,in alterius potestatẽ perueniat. ff.l.30.§ item quod.
Si in hostium potestatem perueniat.ff.l.23.§ in his. tt.3.l.11.
Si furere incipiat.ff.l.27.tt.3.l.31.§ si ui aut.
Si se nolle possidere in animo constituat.ff.l.j. § si uir.l.17.§ fin.l.30.§ item quod mobile.l.44. § fin.

DISTINGVITVR:
Si pupillus sit.

ff.l.29.
Item:Si non corpore relinquat possessionem. ff. l. 3.§ in amittenda.l.8.lib.50.tt.17.l.195.
Si quod possidet, alieno nomine possidere incipiat.ff.l.18.in prin.
Si fundum quem possidet,ab alio conducat.ff.l.10. l.19.in prin.l.21.§ fin.l.28.

¶ *Si corpori possessionum relinquat,uel non corpore possideat?*

DISTINGVITVR:
Si non animo amittendæ possessionis relinquat. ff.l.3.§ saltus.l.88.l.44.§ fin.uersi.si modo.l.46.§ fin.lib.50.tt.17.l.195.C.l.4.Inst.lib.4.tt.15.§ possidere autem.uersi.quin etiam solo. Subdistinguitur:si alius ingressus sit possessionem.ff.l.3. § in amittenda.uersi.sed etsi.l.6.§ fin.l.25.§ fin.l. 44. § fin.l.45.l.46.
Si alius nomine eius sit in possessione, ut seruus, colonus, inquilinus, procurator, depositarius, &c.ff.l.3.§ saltus.l.9.l.25.§ j.l.30.§ quod per colonum.l.32.in pr. § fin.l.37.l.42.in prin.tt.3.l. 11. lib. 19.tt.2.l.60.§ hæredem.Inst.lib.4.tt.15.§ possidere.Subdistinctionem:Si is per quem possidet discesserit,&c.uide paulo inferius.
Si inde possessione deiectus sit.ff.l.17.tt.3.l. 4.§ si uiam.
Si putans homines armatos uenire,profugerit. ff. tt.3.l.33.§ si dominus.
Si dominus,quod nunciatum sit domum à latronibus occupatam, conterritus timore noluerit accedere,uel fugerit.ff.l.3.§ si quis nunciet.l.7. pupillus possessionem relinquat.ff.l.29.

2 *In persona eius per quem possidet consistentes.*

Si is per quem possidet,à possessione discesserit,rẽ aliꝫ tradiderit,ui deiectus sit,fugerit, uel furere incipiat,&c.ff.l.j.§ per seruum.l.3. § quod si seruus.l.25.§ j.l.30.§ fin.l.31.l.32.§ j.l.40. § si forte. l. 44.§ fin.l.45.tt.3.l.11.l.31.§ si seruus.C.l.5.l.12.
Si commodatum uel depositum furandi animo cõtrectauerit, uel constituerit non reddere.ff. l. 3. § si rem.l.20.l.47.

3 *In re possessa consistentes.*

Si seruus,qui possidetur,fugerit.ff.l.j. § per seruũ. l.13.in pr.l.15. § fin.l.47.§ fin.l.50.§ fin.tt.3.l.15.§ si seruus.
Si seruus possessus pro libero se gerat,uel in libertatem proclamet.ff.l.3.§ si seruus.tt.3.l.15. § si seruus.l.31.§ seruus.
Si seruum quem possidet,manumisit.ff.l.30.§ item quod.l.38.in prin.tt.7.l.5.
Si res possessa in aliã speciem sit translata, ut lana in uestimentum.ff.l.30.§ item si id quod.
Si locus religiosus sit factus.ff.l.30.§ j.
Si non amplius sit sub nostra custodia,uel oberrauerit,uel exciderit ut non inueniatur.ff.l.3. § Neratius filius,usq; ad § Labeo.l.25.in prin.l. 44. in pr. l.47.in prin.uersi.quod rerum.
Si mare uel flumẽ locum occupauit.ff.l.3. § Labeo l.30.§ item quod.
Si lapides naufragio in mare sint demersi.ff.l.13. in prin.
Si res subrepta,uel ui à nobis erepta sit.ff.l.15.

4 *De reliquis causis.*

Si prætor,quod damni infecti nomine non cauebatur,in possessionem ire iusserit. ff.l. 30. § item cum prætor.
Si quis ui uel clam animo possidendi fundũ meũ intrauerit.ff.l.6.§ fin.l.18.§ fin.l.46.C.l.6.
Si res apud sequestrum deponatur.ff.l.39.
Si locauit domino.ff.lib.13.tt.7.l.37.
Si rem,quam possidet, pignoris causa tradat creditori,uel precariò rogauerit, &c. uide ẽ ex causa ex qua apprehendit,uersi.si ex causa pignor. &c. cum sequent.
Si rem uindicat.ff.l.12.
Si quis ædificare prohibeatur.ff.l.52.§ eum qui.
Si peregrè profecturus pecuniam in terram condit,& reuersus locum thesauri inuenire nequeat.ff.l.44.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si cum quis rem desierit tenere, alius possessionẽ eius non sit nactus.ff.l.j.§ per seruum.l.3. § Neratius.l.18.§ si furioso.l.23.§ j. l.34.in prin.uersi.quãdo autem.l.44.§ fin.
Si ignorat alium in possessionem ingressum.ff.l. 44.§ fin.l.46.l.47.in prin.
Si seruus uel filius in potestate eius cõstitutus, ei rem eripuit.ff.l.15.l.40.in prin.
Si sub conditione tradidit rem.ff.l.38. § j.
Si tradidit ut ei restituatur.ff.l.17.§ fin.

X. *De actionibus,quæ pro adquirenda & retinenda possessione competunt.*

Tractabitur Deo uolente j in Parte sexta.

DE VSVFRVCTV. Inst.lib.2.tt.4.ff.lib.7.C.lib.3. tt.33. Cap.5.

Tertium ius quod in rebus habemus, est ususfructus.

I. *Definitio ususfructus.*

Inst.in prin.ff.tt.j.l.j.

II. *Differentiæ & propria.*

Vsusfructus ex fruendo consistit: hoc est, facto alicuius eius qui fruitur & utitur.ff.tt.3.l.j.in prin.
Differentia fructus & ususfructus. ff.li.21.tt.2.l.43.
Differentia ususfructus & redituum.ff.lib.33.tt.2.l. 38.§ fin.
Differentiam usus & ususfructus, uide j cap.De usu.
A' proprietate separationem recipit.Inst.§ ususfructus.ff.tt.j.l.33.§ usumfruct.
Non dominij pars, sed seruitutis est. ff.li.50,tt.16.l. 25.in prin.lib.7.tt.j.l.4.

III. *De usufructu constituendo & adquirendo.*

CAVSAE EX QVIBVS CONSTITUITVR *& adquiritur.*

De legato.ff.tt.j.l.3.in prin.l.6.in prin.
Si sine testamento constituitur, pactionibus & stipulationibus id fieri debet.Inst.§ sine testamento.ff.tt.j.l.3.§ & sine testamento.
Constituitur in iudicio familiæ erciscundæ,& communi diuidundo,si iudex alij proprietatē, alij usumfructū adiudicauerit.ff.tt.j.l.6. § cōstituitur.
Si in traditione rei usum & usumfructum quis exceperit.ff.tt.j.l.32.
Si alicui proprietas legata est, manet apud hæredē ususfructus.ff. tt.j.l.6. in prin. § fin.l.33.in pr. l.36.§ stipulat.l.46.in prin.l.54.tt.6.l.4.C.l. 14.

DISTINCTIONES, EIVS SI LEGA*tus, uel constitutus sit usus-fructus.*

1 Ex *persona constituentis & legantis usumfructum.*

De eo qui nudā habet proprietatē.ff.tt.j.l. 36.l. 72.
De usufructuario.ff.de legat.j.l.23. § si usumfruct. lib.18.tt.6.l.8.§ fin.

2 Ex *persona eius cui constituitur uel legatur.*

De municipibus.ff.tt.j.l.56.lib.33.tt.2.l.8.
De seruo hæreditario.ff.lib.45.tt.3.l.26.

3 Ex *re cuius ususfructus constituitur.*

Non tantum in fundo & ædibus: sed etiam in seruis.iumentis,&cæteris rebus constituitur.Inst.§ constituitur.ff.tt.j.l.3.§ constituitur autem.
Aut soli aut rei mobilis ususfructus constituitur. ff.tt.j.l.7.in prin.
Omnium bonorum ususfructus legari potest. ff. tt.j.l.29.
De omnibus rebus, quas in cuiusq; patrimonio esse constat.ff.tt.5.l.j.l.3.
De omnibus prædijs.ff.tt.j.l.3.in prin.
De ijs rebus quæ usu consumuntur.Inst. § constituitur.usq; ad § finitur.ff.tt.5.l.j.l.2.
De nomismatib.aureis & argenteis,quib.pro gemmis uti solemus. ff.tt.j.l.28.
De lana,odoribus & aromatibus.ff.tt.5.l.11.
De statuis & imaginibus.ff.tt.j.l.41.in prin.
De rebus alienis.ff.tt.j.l.5.in prin.
De partu.ff.tt.j.l.68.§ quid tamen.
De parte bonorum.ff.tt.j.l.43.
De parte diuisa & indiuisa.ff.tt.j.l.5.in prin.
De itineris,actus,uiæ, aquæductus usufructu legato.ff.lib.33.tt.2.l.j
De statuliberō.ff.lib.33.tt.2.l.20.
De infante.ff.tt.j.l.55.
De prædijs in quę magis impēdimus,quàm adquirimus.ff.tt.j.l.41.§ licet.

4 Ex *uerbis legati.*

Vsusfructus an fructus legetur,nihil interest.ff.tt. 8.l.14. § usufructus.
Si ita: Fructus annuos fundi Corneliani Meuio do lego.ff.tt.j.l.20,lib.33.tt.2.lib.41.
Si ita:Sempronio do lego ex reditu fructum holeris & porrinæ,quæ habeō in agro farrario partē sextam.ff.tt.j.l.58.§ Sempronio.
Si ita:Patrimonij mei reditum omnib.annis uxori meæ dari uolo.ff.lib.33.tt.2.l.22.
Si pecunia sit relicta, ità ut post mortem legatarij ad Męuium rediret.ff.tt.5.l.12.lib.34.tt.2.l.15.
Si certis rebus relictis,adiectū sit:proprietatē earū reuerti uolo ad filias meas post mortem. ff.li.33. tt.2.l.39.
Si ita:Seruum meū Sempronio seruire uolo. ff.lib. 33.tt.2.l.29.§ fin.
Si ita:Prædia mea uolo eis dari, ut quæcunq; uiuēte me acceperunt,constituantur eis cibarij & uestiarij nomine.ff.lib.34.tt.j.l.4.in prin.

5 Ex *modo quo constituitur, & tempore ex quo & ad quod legatur.*

Vel præsens,ex die uel in diem legari potest.ff.tt.j. l.4.tt.3.l.j.§ item si ex die.
In annos singulos legari potest.ff.tt.4.l.3.in prin.
Si uni uel duob.simul alternis annis legetur. ff. tt. 4.l.2.§ fin.
Si legatus sit alicui cum morietur.ff.tt.j.l.51.li.33.tt. 2.l.5.
Pro parte diuisa & indiuisa constitui potest. ff.tt.j. l.5.in prin.
Si ita:Quoties capite minutus erit, ei do lego. uel
Si ita:Quoties ususfructꝰ amissus erit, ei do lego. ff.tt.4.l.3.in prin.
Si ita,ut seruitꝰ ei imponatur:utputa ne altius tollat.ff.tt.j.l.19.
Si ita,ut post mortem legatarij cum fructibus ad hæredes testatoris redeat.ff.lib.33. tt.2.l.25.

6 Ex *reliquis contingentibus.*

Si hæres usumfructum alij sub conditione legatū legauerit.ff.tt.4.l.16.
Si ususfructus legatus sit,qui quotidie percipi nō potest.ff.tt.3.l.j.§ & ideo si.
De reliquis,uide j causas ex quibus ususfructus & actio eius amittitur.
Hactenus causæ ex quibus ususfructus adquiritur:quibus autem,& quid, quantum'que, & quando adquiratur,uide infrà de actione pro usufructu.

DE VSVFRVCTV AMITtendo.ff.tt 4. Cap.6.

I. *Causæ*

I. *Causæ seu modi quibus ususfructus & actio eius amittitur.*

1 In *persona usufructuarij consistentes.*

De morte usufructuarij.Inst.§ finitur.ff.l.3.§ fin. tt. j.l.36.§ fin.lib.33.tt.j.l.8.§ fin.tt.2.l.22.l.29. C. l.3.l. 10.l.12.in prin.l.14.l.16.l.17.§ neq; si pater.lib.5.tt. 12.l.18.ff.lib.18.tt.6.l.8.§ fin.
Municipij ususfructus post cētum annos finitur. ff.tt.j.l.56.§ fin.lib.33.tt.2.l.8.
Si in ciuitate,cui ususfructus relictus est, aratrum ducatur.ff.l.21.
Si usufructuarius non fecerit ea quæ sunt sui officij:hoc est,si non refecerit, &c.ff.li.39.tt.2.l.9. § fi. l.10.

¶. *De capitis deminutione usufructuarij.*

An capitis deminutione usufructuarij amittatur ususfructus.ff.l.j.in prin.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si minima sit capitis deminutio.Inst.§ finitur.C.l. 16.§ sed nec per.Inst.lib.3.tt 11. in pr.ibi:usus etenim.
Si ante constitutum usumfructum, & diem cedentem interuenit.ff.l.j.§ sed ita demum.§ si tibi.
Si tuitione prætoris constitutus sit ususfructus.ff. l.j.in prin.
Si repentius sit ususfructus, ut quoties capite minutus erit,uel ususfructus amissus, rursus ei do lego.uel si ita: quādiu uiuit,uel usq; ad diē certū. ff.l.3.in prin.l.5.in prin.lib.33.tt.2.l.23.
Si alij restituere rogatus sit.ff l.4.C.l.12.lib.33.tt.2.l. 29.l.32.§ filios.

2 In *persona proprietarij, & eius per quem ususfructus adquisitus est,consistentes.*

De morte proprietarij.ff.tt.j.l.5.§ fin.C.l.3.
Si seruus per quem adquisiuit usumfructum, alienatus est.ff.l.5.§ si quis.l.18.C.l.15.l.17.
Si is per quē adquisitus est ususfructus, mortuus uel capite deminutus sit,C.l.17.

3 In *re consistentes.*

Si res in qua usumfructum quis habet, interierit, uel mutata sit.Inst.§ est autem ius eo amplius.ff. l.5.§ rei mutatione.l.8.l.9.l.10.l.11.l.12.l.23.l.24.l.39. l.31.tt.j.l.2.l.34.§ uniuersorum.l.36.in pr.§ si. l.53. lib.8.tt.2.l.19.§ si sublatum.C.l.16.
Si ędificium in area,cuius ususfructus legatus est, positum sit.ff.l.5.§ fin.l.6.l.7.tt.j.l.71.lib.8.tt.5.l.9. § item Iulianus.
Si ager ab hostib. occupatus sit,uel seruus captus. ff.l.26.
Si seruꝰ fugerit.ff.tt.j.l.12.§ de illo.usq; ad § Iulianꝰ.
Si seruus manumissus sit.ff.l.15.
Si seruus noxæ datus sit à proprietario.ff.l.27. tt. j. l.17.§ proprietarius.
Si res alienata usucapta sit.ff.l.19.
Si proprietas usucapta sit.ff.tt.j.l.17.§ proprietariꝰ. lib.33.tt.2.l.2.§ fin.

4 De *reliquis causis seu modis quibus ususfructus amittitur.*

Si res à non domino possideatur, uel inter duos de fundi proprietate quæstio moueatur. ff.tt.j.l. 60.§ si fundus.
Si usufructuarius proprietatē rei adquisierit, Inst. § finitur.ff.l.17.l.27.tt.j.l.34.§ quod si Titius.l.57. in prin.
Si fructuarius domino proprietatis usumfructū cesserit.Inst.§ finitur.
Si legatum ususfructus ademptum sit.ff.tt.8.l.14.§ etli fortè.lib.33.tt.2.l.32.§ idem quæsijt.
Si legatū ususfructus repudiauit.ff.lib.33.tt.2.l.10.
Si ususfructuarius usumfructum locauerit, uendiderit,donauerit,&c.ff.tt.j.l.12.§ usufructu.
Si is cui ususfructus locatus est, eum alij uendidit uel locauit.ff.l.29.in prin.usq; ad § fin.
Si usufructuarius in uenditionem fundi consensérit.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ quæsitum est.

De non utendo.

Inst.§ finitur.ff.l.22.l.25.l.28.l.29.§ fin.tt.j.l.12.§ usufructuarius.usq; ad § Iulianus.l.38.l.39.l.40.tt. 6.l.3.C.l.16.tt.34.l.13.ff.lib.33.tt.2.l.2.
Si tantum utatur quod existimet se usum tantum habere.ff.l.20.
Si alius absente & ignorante usufructuario negocium eius gerens uratur.ff.tt.j.l.12.§ usufructuarius.uersq; quid tamen.
Si tempus ad quod ususfructus legatus est, finitū sit.ff.lib.33.tt.2.l.6.
Si conditio legati,causa uel modus defecerit.ff.lib. 33.tt.2.l.30.in prin.l.32.§ duas.C.l. 12.

II. *Quid & quantum amittatur.*

Pro parte diuisa uel indiuisa amitti ususfructus potest.ff.tt.j.l.5.in prin.
Excepta capitis deminutione, & morte, reliquæ causæ uel pro parte interitum ususfructus recipiunt.ff.l.14.l.25.
Si in annos,menses uel dies singulos ususfructus legatus est, capitis deminutio eum usumfructum perimit,qui iam constitutus est, uel præcessit.ff.l.j.§ fin.l.2.§ si non.
Si usufructu ædium relicto,ædes exustæ sint,an areæ ususfructus etiam sit amissus.ff.l.5.§ rei mutat.l.9.l.10.in prin.
Si fundi usufructu relicto,uilla diruta sit:an & fundi ususfructus amittatur.ff.l.8.l.9.l.10.in prin.
De fructibus pendentibus,& à solo separatis,usufructuario mortuo,utrum ad hæredem eius, an ad proprietarium pertineant.ff.l.15.tt.j.l.58.in pr. lib.33.tt.j.l.8.§ fin.

VSVSFRVCTVS AMISSVS AD quos reuertatur: & de usufructu adcrescendo.ff.tt.2. Cap. 7.

Vsusfructus amissus & extinctus ad proprietatē reuertitur.Inst.§ ne tamen.§ final.ff.tt.j.l. 3.§ ne tamen.

DISTINGVITVR:

Si quis fundū deducto usufructu qui alienus est, uendidit.ff.lib.21.tt.2.l.46.in prin.
Si ab hærede proprietas deducto usufructu sit legata.C.l.14.
Si is à quo proprietas deducto usufructu legata est, antequam ex testamento ageretur,uel conditio extiterit,decesserit.ff.tt.j.l. 36. § hoc ita se habere.
Si is qui proprietatem deducto usufructu promisit,antequam secum ageretur, decesserit. ff. tt.j.l. 56.§ stipulatus.

Si cum matre defuncti proprietas deducto usufructu legata esset, extraneo hærede instituto, filius contra tabulas bonorum possessionem petierit. ff.tt.j.l.46.in prin.

Si cum ab hærede ususfructus fundi sub conditione legatus esset, hæres fundū deducto usufructu uendiderit. ff.tt.j.l.54.

Si cum alij proprietas deducto usufructu, alij usus fructus esset legatus sub conditione, cōditio pēdeat: uel is cui ususfructus legatus est, uiuo testatore decesserit. ff.tt.6. l.4.tt.j.l.33.in prin.

Si cum seruus fructuarius operas suas locasset, imperfecto locationis tēpore ususfructus interierit. ff.tt.j.l.26.in prin.

Si ita legatus sit ususfructus ut post mortem legatarij alij restituatur. ff.tt.4.l.4. C.l.12. ff.lib.33. tt.2. l.29.l.32.§ filios.

Si pater per filium usumfructum adquisiuit, defuncto uel capite deminuto eo, ususfructus ad filiū reuertitur. C.l.17.§ fin.

¶ *Si duob. uel pluribus ususfructus constitutus uel relictus est, is in unius persona deficiens, alteri adcrescit.*

Distinguitur sequentib. modis. ff.tt.2.

Toties ius adscribēdi est, quoties à duob. qui in solidum habuerūt, concursu diuisus est. ff.l.3.in pr.

Si quis proprietatem deducto usufructu tradiderit. ff.l.5.

Si duo domini proprietatem deducto usufructu tradiderint, alterq; ex his usumfructū amiserit, ius adcrescendi cessat ff.l.3.§ unde Celsus.

Si duobus hæredib. institutis alicui proprietas deducto usufructu legata sit. ff.l.j.§ fin.l.2.l.3.in pr.

Si proprietate legata, alij pars ususfructus legetur. ff.l.6.§ j.

Si seruo cōmuni ususfructus relictus sit, alterq; dominorum suam partem amiserit. ff.l.j.§ denique. usq; ad § idem est.

Si alteri ususfructus, alteri fundi legatus sit. ff.l.3. § non solùm. l.9.

Si alteri purè, alteri sub conditione legatus sit. ff.l.6.§ si mihi.

Si à defuncto sub conditione ususfructus legatus sit, & alij ab hærede purè. ff.tt.4.l.16.

Si separatim unicuiq; partis rei ususfructus legat' sit. ff.l.j.in prin.§ idem ait.§ idem est. usq; ad § fi.

Si duob. separatim alternis annis legatus sit. ff.tt.4.l.2.in prin.

Si amissus ususfructus sit repetitus. ff.tt.4.l.3.§ hęc autem. usq; ad § fin.

Si singulis à singulis hęredib. eiusdē rei fructus legetur: item si æquis portionib. duobus eiusdem rei ususfructus legatus sit. ff.l.11.l.12.

Si in alimenta libertis ususfructus sit relictus. ff.tt.j.l.57.§ fin.

Si hæredibus scriptis & alij ususfructus legatus sit. ff.l.8.

Si mulieri cū liberis suis sit relictus. ff.l.8.in prin.

Si tribus, quorum tertius etiam proprietatem habet, sit relictus. ff.l.4.l.5.l.6.

Si proprietas ad alterum usumfructuarium peruenerit. ff.l.3.§ fin.l.4.l.6.in prin.

¶ *Quibus adcrescat?*

De eo qui suam partem ususfructus amisit. ff.l.10.

De eo qui cum proprietatem etiam haberet, eam alienauit. ff.l.5.

Si duobus coniunctim, uel seruo communi sit relictus, & alteri separatim. ff.l.j.§ idem ait.§ idem est.

¶ *Quid & quantum adcrescat, uel ad proprietatem reuertatur.*

ff.l.3.§ unde Celsus. uers. sed non ad. l.4.l.10. lib.33.tt.2.l.32.§ filios.§ hætedis. Vide insuper s̄ cap. prox. membr. tt.

DE ACTIONE QVAE PRO usufructu datur tā personali quàm in rem confessaria. ff.tt.6. Cap. 8.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis usumfructum uindicat. Inst.lib.4.tt. 6.§ æquè cum agit.

Si uti frui prohibitus sit, uel deiectus. ff.tt.j.l.60.in prin.

Si hæres usufructu legato tardius adierit, ut tardius ad legatum peruenireturr. ff. tt. j. l. 35. in prin.

Si testator iusserit hæredem insulam, cuius ususfructus debetur, reficere, nec ille reficiat. ff. tt. j. l. 46.§ fin.

Si cum duobus separatim ususfructus esset legatus, hæres eos cōmuniter, non separatim uti frui permittat. ff.lib.33.tt.2.l.14.

De reliquis causis, uide j̄ quid ueniat. item j̄ cap.11. officia proprietarij.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non satisfecerit fructuarius. ff.tt.j.l.13.§ hoc autem. tt.5.l.8.§ eum uerò qui.

Si partis ususfructus constitutus sit. ff. l. 5.§ si partis.

II. *Quibus datur?*

De domino proprietatis. ff.l.5.in prin.

De possessore. ff.l.5.§ fin.

De hærede fructuarij. ff.tt.j.l.47.lib.45.tt.j.l.38.§ si quis ita.§ sed si quis. Vide insuper s̄ cap.6. in pr. de morte usufructuarij.

De domino & patre eius cui constitutus est ususfructus. ff.tt.j.l.6.§ fin.l.74.

De domino priore, & eo cui seruus, per quem ususfructus adquisitus est, est alienatus, uide s̄. ca. 6. uers. si seruus per quem, &c.

III. *Aduersus quos datur?*

De domino proprietatis, & alio quouis possessore. ff.l.5.§ utrum.

De eo qui non possidet. ff.l.6.

IIII. *Quid & quantum ueniat in eam?*

De aditu præstando. ff.l.j.§ ususfructus. usq; ad § fin. l.2.§ rectè. lib.8.tt.2.l.9.tt.5.lib.33.tt.2.l.15.§ qui duos. lib.30.tt.j.l.45.§ fin.

De alijs utilitatibus & seruitutibus, sine quibus quis uti frui non potest, præstandis. ff.l.j.§ fin.

De omni causa restitenda. ff.l.5.§ fructuario.

Si bonorum, item si certæ partis bonorum ususfructus sit legatus. ff.lib.33.tt.2.l.32.§ final. l.37. l. 43.

Si in legato partis bonorum, partis mentio specialiter non sit facta. ff.tt.j.l.43.

Si rerum

Si rerum uel æstimationis ususfructus sit relictus. ff.tt.j.l.42.§ rerum.

Si usumfructum domuum, & omnium rerum quę in istis domibus sunt: item usumfructum fundorum & salinarum legauit. ff. lib.33.tt.2.l.32.§ uxori.

Si fundi reditus, quoad uiuet, legentur. ff.lib.33.tt. 2.l.38.

Si colono ususfructus legatus sit. ff.tt.j.l.34.§ si colono. lib.33.tt.2.l.30.§ fin.

Si nominis ususfructus legatus sit. ff. tt. j.l.3.§ final.

De æstimatione ususfructus præstāda, & eo quod interest. ff.l.2.tt.j.l.36.§ fin. l.37. l.47. lib.33.tt.2.l. 6. l.14.

De fructibus. ff.l.5.§ in his.§ si post litem.§ fin. tt.j. l.27. in prin.

In fructu quid sit. ff.lib.33.tt.2.l.42.

De usuris. ff.lib.33.tt.2.l.24.

De proprietate accedente. ff.lib.33.tt.2.l.26.in prin. uide insuper s̄ cap.prox.

De sumptibus deducendis. ff.tt.j.l.50. li.33.tt.2. l. 32.§ Lucius.

De seruitute ab hærede retinenda. ff. lib.33.tt.2.l.15.§ qui duos.

Si usumfructum deteriorem fecerit hæres. ff.l.2.

Si uti frui prohibuerit uel deiecerit hæres. ff. tt.j.l. 60.in prin.

Si usufructu serui legato, seruus uel legatarij post moram decesserit. ff.tt.j.l.36.§ fin.

Si per eum, à quo ususfructus relictus est, steterit, quo minus per medium tempus usus sit fructuarius. ff.tt.j.l.37.l.60.in prin.

De cautione de euictione præstanda. ff. l. 5.§ fructuario.

Reo promittendi defuncto in partes hæreditarias ususfructus obligatio diuiditur: & si ex cōmuni prædio debetur, uno ex socijs defendente fiet restitutio pro parte defendentis. ff.tt.j.l.5.§ final.

Si pluribus debeatur ususfructus, quantum unicuiq; debeatur. ff.tt.2.l.7.l.9.l.10. lib.8.tt.5.l. 6.§ si ædes.

Si alij res uel fundus, alij ususfructus eius sit legatus. ff.tt.2.l.4.l.9.tt.5.l.6.

Si duobus à duobus legatus sit. ff.tt.j.l.49.

Si duobus seruis legatus sit. ff.tt.j.l. 74.

Si alij usus, alij fructus legatus sit. ff. tt. j.l. 42.in prin.

Si communis fundi usumfructum legauerit. ff.lib. 33.tt.2.l.31.

De reliquis uide j cap.11.lib.eod.

V. *Quando & quandiu detur.*

Et quando dies legati ususfructus cedat?

An si ususfructus legatus sit, ante aditam hæreditatem peti possit. ff.tt.3.l.j.§ dies autem.§ non solùm.

Non nisi die ex quo legatus est, ueniente actio datur. ff.tt.3 l.j.§ item si ex die.§ idēq; etsi ex die.

Si ante diem agat. ff.tt.3.l.j.§ fin.

Si ita legatum sit, Titio usumfructum: aut, Si nauis ex Asia uenerit, decem delego: ante existentē conditionem ususfructus peti nequit. ff.lib.33.tt. 2.l.21.

Si duobus alternis annis ususfructus legatus sit, utri prius competat. ff.tt.j.l.34.in princip.tt.4. 2.§ fin.

Non nisi semel cedit. ff.tt.3.l.j.in prin.

An cum ususfructus non utendo amittatur, si per annum aut biennium non fuerit petitus, personalis actio sit sublata? C.l.16.

VI. *Adiuncta, & euentus actionis in rem confessoriæ.*

De cautionibus præstandis, & usufructu differendo. ff.tt.j.l.60.§ si fundus.

VII. *Quæ actio detur & adfinia remedia.*

De conditione triticaria. ff.lib.13.tt.3.l.j. uers. quare fundum quoq;.

De actione ex testamēto. ff.l.j.§ sed si ususfructus. tt.4.l.5.§ fin.

De actione ex conducto, si colono ususfructus sit relictus. ff.tt.j.l.34.§ si colono.

Actio de dolo & interdictum quod ui aut clam. ff. tt.4.l.5.§ fin.l.6.

Incerti actio. ff.lib.33.tt.2.l. j.

De reliquis, uide j̄ cap.11. uers. de actionib. &c. cum sequentibus.

¶ *De actione quasi communi diuidundo inter duos usufructuarios reddenda.*

ff.tt.j.l.13.§ sed si inter.

DE ACTIONE PROPRIETARIJ aduersus fructuarium: & de actione in rem negatoria. Cap. 9.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.tt.j.l.13.§ denique consultus.

II. *Causæ ex quibus datur?*

Si usufructuarius non boni uiri arbitratu utatur, fruatur, &c. uide j̄ officia fructuarij, cap. prox.

III. *Quibus datur?*

De hærede, & eo cui hæres proprietatem alienauit. ff. tt. 9.l.3.§ fin.

IIII. *Quid ueniat in eam?*

De proprietatis æstimatione. ff.tt.9.l.j.§ fin.

V. *Officium iudicis in hac actione.*

Non solùm quid factum est arbitratur, sed etiam in futurum, quemadmodum uti frui debeat? ff. tt.j.l.13.§ cum igitur.

VI. *Adfinia remedia.*

Rei uindicatio & condictio stipulationis, si cautū non sit. ff.tt.j.l.13.in prin. tt.5.l.5.§ si pecuniæ. tt. 9. l.3.§ fin. l.7.in prin. l.12. item in factum actio si nō sit cautum. ff. lib.19.tt 5.l.10.

Actio legis Aquiliæ & furti. ff.tt.j.l.13.§ de præteritis. l.15.§ & generaliter.

¶ *De actione in rem negatoria.*

ff.tt.6.

I *Causa ex qua datur.*

Si quis negat alteri ius utendi fruendi esse. Inst. li. 4.tt.6.§ æquè si agat. uers. & contra. ff.l. 5. in pr. uers. quanquam.

II. *Quibus competit?*

De eo qui dominus proprietatis non est. ff. l. 5.§ quòd si fortè.

De possessore. ff.l.5.§ sicut fruct. uers. nam & poss.

III. *Quid ueniat in eam?*

De fructib. ff.l.5.§ sicut fruct.

IIII. *Adiuncta & euentus huius iudicij.*

De usufructu differendo, & cautionibus præstandis. ff. tt. j. l. 60. § si fundus.

DE CAVTIONE VSVFRVctuarij & reliquis eius officijs Cap. 10.

¶ *De cautione usufructuarij.*

ff. tt. 9.

I. *Causæ ex quibus cauendum.*

Si cuius rei ususfructus uindicatur, uel debetur. Inst. § sed utilitatis. ff. l. j. in prin. tt. j. l. 13. in prin. tt. 5. l. 2. in prin. C. l. 4. Distinguitur:

1 *Ex re quæ uindicatur.*

De nudo usu, & nudo fructu: item de habitatione operis hominis, uel cuius alterius animalis. ff. l. 5. § sed etsi. tt. 5. l. 5. § fin. l. 10.

De reditu prædij, utputa uindemia uel messe lecta. ff. l. 6.

2 *Ex re cuius ususfructus uindicatur, uel debetur.*

Siue res mobilis sit, siue soli. ff. l. j. § stipul.

Si usus domus legatus est. l. 11.

Si alienæ rei ususfructus legatus est. tt. 5. l. 5. in prin.

Si serui communis usumfructum socio legauerit. l. 10.

Si debitori nomen legatum sit. tt. 5. l. 4.

Si lanæ, odorum, uel aromatum ususfructus legatus est. tt. 5. l. 11.

Si uasorum ususfructus legatus est. l. 12.

Si pecuniæ ususfructus legatus est. tt. 5. l. 2. in princip. uide paulo superius, uers. de nudo usu, &c.

3 *Ex causa ex qua uindicatur uel debetur ususfructus.*

Ex quacunq; causa debeatur, nihil refert. l. j. § planè etsi mortis. tt. j. l. 13. § hoc autem.

Si fideicommissum sit. l. j. § illud sciendum.

Si mortis causa constitutus sit ususfructus. l. j. § planè etsi mortis.

Siue ex testamento, siue ex uoluntario cõtractu debeatur, nihil interest. C. l. 4.

Siue ipso iure, siue tuitione prætoris ususfructus debeatur. l. 9. § illud sciendum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si eidem cui ususfructus purè legatus est, proprietas ex die sit relicta. l. 9. § planè si ex. l. 11.

Si cautione exigi in testamento prohibitum sit. C. l. j.

Si hæredes pro legatario satisdare iussi sunt. ff. tt. 5. l. 8.

II. *Qui cauere debeant?*

De eo cui ususfructus relictus est, & eo cui restituere rogatus est. l. 9. in prin.

De hæredibus pro legatario cauere iussis. ff. tt. 5. l. 8.

III. *Quibus cauendum?*

De hærede & eo cui proprietas legata est. l. 8. in prin. tt. 5. l. 6.

De primo, cui legata est proprietas: & secundo cui legata est, si ad primum pertinere desierit. l. 8. § j.

De omnibus & singulis à quibus ususfructus relictus est. ff. tt. j. l. 13. § si ususfructus. uers. sed etsi plures.

De eo cui coniunctim ususfructus relictus est. l. 8. § fin. tt. j. l. 13. § sed si inter. tt. 5. l. 6. § fin.

IIII. *Quid, seu de qua re cauendum?*

Se boni uiri arbitratu usurum fruiturum: & cum ususfructus ad se pertinere desierit, restituturũ. Inst. § itaq; si pecuniæ. § cæteræ. ff. l. j. in prin. § cauere. § sed quod diximus. l. 7. § fin. tt. 5. l. 7. l. 9. l. 10. in prin.

V. *Vbi cauendum?*

De mittendo in municipium cautionis nomine. ff. lib. 2. tt. 8. l. 8. § tutor.

VI. *Quando cauendum?*

Vtrum ante uel post traditam rem. ff. tt. 5. l. 10. § final.

VII. *Euentus & consequentia.*

Rectè facient hæres & legatarius, si in testatum redegerint, qualis res sit, cum incipit frui legatarius, ut inde possit apparere, an & quatenus rem peiorem legatarius fecerit. l. j. § cauere autem.

De actione quæ ex hac cautione datur, uide ff. cap. prox.

De mandati actione eius qui pro legatario cauit. ff. tt. 5. l. 8. § finito.

¶ *Reliqua officia & onera usufructuarij.*

Boni uiri arbitratu frui debet, nec abuti. ff. tt. j. l. 9. in prin. l. 15. § mancipiorum. § & generaliter. l. 27. § si dominus. tt. 9. l. j. § utilius. § habet autem. l. 4. l. 5. in prin.

Omnem curam & custodiam præstare debet. ff. tt. 9. l. j. § fin. l. 2.

Rectè colere debet. ff. tt. j. l. 9. in prin.

Causam proprietatis deteriorem facere non debet, meliorem facere potest. ff. tt. j. l. 13. § fructuarius. l. 15. § & generaliter. l. 44.

De ædibus reficiendis, & de sartis tectis. ff. tt. j. l. 7. § quoniam igitur omnis. usq; ad fin. legis. l. 46. § fin. l. 47. l. 48. in prin. l. 64. l. 65. lib. 33. tt. 2. l. 38. § penultim. C. l. 7.

De arboribus serendis, & in locum demortuarũ arborum aliis substituendis. ff. tt. j. l. 7. § Cassius. l. 18. l. 59. in prin.

De uitibus subserendis. ff. tt. j. l. 13. § quia qui agrum.

Debet conserendi agri causa seminarium paratum semper renouare, quasi instrumentum agri, &c. ff. tt. j. l. 9. § semina.

Si gregis uel armenti usumfructum habet, debet ex natis gregem supplere. ff. tt. j. l. 68. § fin. l. 69. .70.

De mancipijs alendis, uestiendis & ualetudine illorum curanda. ff. tt. j. l. 15. § mancipiorum. l. 45.

De oneribus realibus & tributis agnoscendis. ff. tt. j. l. 27. § si quid cloacarij. l. 52. lib. 33. tt. 2. l. 28. l. 32. § final.

De seruitute debita præstanda, & conditionibus, sub quibus res empta est, seruandis. ff. tt. j. l. 27. § final.

Si non

Si non utẽte eo seruit⁹ fuerit amissa. ff. tt. j. l. 15. § fin.

Si cum posset, usucapionem interpellare neglexit. ff. tt. 9. l. j. § fin.

Si agrum non proscindit, uites non subserit, aquarum ductus corrumpi patitur. ff. tt. j. l. 13. § quia qui agrum.

Si contrarijs ministerijs, aut inusitatis artificium serui corrumpit, aut cicatricibus eum deformat. ff. tt. j. l. 17. § ex eo.

De usufructu restituendo. ff. tt. j. l. 71. tt. 9. l. j. § habet autem. l. 3. l. 9. § si uestis.

De reliquis uide j̃ cap. prox. distinguitur si cautum non sit de re restituenda usufructu finito: de qua distinctione uide s̃ cap. 9. membr. 6.

DE IVRE VSVFRVCTVArij & proprietarij. Cap. 11.

¶ *De iure usufructuarij.*

De fructibus, reditu, & omnibus obuentionib. ff. tt. j. l. 7. in prin. l. 9. l. 10. l. 11. l. 12. in prin. usq; ad § usufructuarius. l. 18. l. 27. in pr. l. 48. § fin. l. 58. in pr. l. 59. § quidquid. § fin. l. 61. § fin. l. 62. l. 71. tt. 4. l. 13. l. 30. tt. 6. l. 5. § si post litẽ. § fructuario. li. 22. tt. j. l. 25. § præterea. l. 28. C. l. 5. uide insuper s̃ cap. 8. uers. de fructibus.

De partu & fœtu pecorum. ff. tt. j. l. 68. l. 69. l. 70. lib. 22. tt. j. l. 28.

De accessionibus utputa per alluuionem, & de insula nata. ff. tt. j. l. 9. § huic uicinus.

De ijs quæ seruus in quo usumfructum habemus adquirit, uide s̃ cap. j. membr. 3. uers. de seruis in quibus. lib. eod.

De aucupijs & uenationib. ff. tt. j. l. 9. § aucupiorũ. l. 62. in prin.

De arborib. cędẽdis, & deiectis auferendis. ff. tt. j. l. 9. § fin. l. 10. l. 11. l. 12. in prin. l. 13. § fructuarius.

De instrumentorum usu. ff. tt. j. l. 9. § instrumenti. l. 15. § proprietatis.

De missione in possessionem uicinarum ædium damni infecti nomine. ff. tt. j. l. 7. § unde etiam.

De re uel usufructu uendendo, locando uel alij cõcedendo. Inst. § finitur. uers. nam cedendo. ff. tt. j. l. 12. § usufructuarius. l. 13. § item si domus. l. 15. § etsi uestimentorum. l. 27. § si dominus. l. 67. li. 23. tt. 3. l. 66.

De precario concedendo & donando. ff. tt. j. l. 12. § usufruct.

De uendendo instrumenta fructus, & alia ex fundo. ff. tt. j. l. 9. § instrument.

De pignori dando. C. l. 6.

De non alienãdis, nec manumittendis mancipijs. C. l. 9.

De seruo castigando. ff. tt. j. l. 23. § fin.

De uilla non diruenda. ff. tt j. l. 13. § fructuarius.

An ea quæ ædificauit, tollere uel refigere possit. ff. tt. j. l. 15. in prin.

De ædificio in fundo nõ ponendo. ff. tt. j. l. 13. § sed ne ædi.

Si areæ ususfructus legatus sit, potest ibi casam custodiq causa ponere. ff. tt. j. l. 73.

Ædificium inchoatum cõsummare non potest. ff. tt. j. l. 61. § ædificium.

Ampliare & inutile detrahere non potest. ff. tt. j. l. 7. § fin. l. 8.

Nouum riuum parietibus imponere non potest. ff. tt. j. l. 61. in prin.

Nouum tectorium parietibus, qui rudes essent, imponere non potest. ff. tt. j. l. 44.

Non potest prohiberi reficere, quemadmodum nec arare aut colere prohiberi potest. ff. tt. j. l. 7. § final.

Seruitutem fundo adquirere non potest, retinere potest. ff. tt. j. l. 15. § fin.

Potest conductorem instar emptoris repellere. ff. tt j. l. 59. § sed & ad.

Rem usucapere non potest. C. l. 8.

Si quid de soli uitio præstiterit, ius dominij ad eũ transfertur. ff. lib. 39. tt. 2. l. 10. § fin.

De fundi usufructu. ff. tt. j. l. 13. § fructuarius. usque ad § sed si ædium. l. 15. § proprietarius.

De ædium usufructu. ff. tt. j. l. 13. § sed si ædium. usq; ad fin. legis. l. 14. l. 15. in pr. § proprietarij⁹. l. 27. § j.

De mancipiorum usufructu. ff. tt. j. l. 15. § j. l. 27. § si serui.

De rerum mobilium & uestimẽtorum usufructu. ff. tt. j. l. 15. § & generaliter. usq; ad §, pprietarius;

¶ *De actionibus usufructuario competentibus.*

De actione & conditione furti, si quis fructus decerpserit. ff. tt. j. l. 12. § Iulianus. usq; ad fin. legis.

De actione l. Aquiliæ. ff. tt. j. l. 17. § fin. l. 66.

De actione iniuriarũ & serui corrupti. ff. tt. j. l. 66.

De reliquis actionibus, uide s̃ cap. 8. lib. eod. item j̃ de iurẽ & officijs propriet.

¶ *De iure & officijs proprietarij.*

Non impedire debet fructuarium utentem, ne deteriorem eius conditionẽ faciat. ff. tt. j. l. 15. § proprietarius.

De reficiendis ædibus. ff. tt. j. l. 46. § fin. l. 65. § fin:

Ne altius ædificia inuito fructuario tollat. ff. tt. j. l. 7. § hac ratione. l. 13. § inde Nerua. l. 30. lib. 8. tt. 2. l. 9.

In area cuius ususfructus legatus est, ædificium ponere nequit. ff. tt. j. l. 7. § hac ratione. tt. 4. l. 5. § fin. l. 6.

An hæres uillam, quã in fundo, cuius ususfructus legatus est, habet, inuito fructuario demoliri possit, uel arbores euellere. ff. lib. 33. tt. 2. l. 13.

Seruitutem fundo adquirere potest, imponere autem uel amittere non potest. ff. tt. j. l. 15. § sed nec seruitutem. § fin. l. 16.

Etiam inuito fructuario fundum uel ædes per saltuarium uel insularium custodire potest. ff. tt. 8. l. 16. § dominus.

Tollere arbores uento deiectas debet. ff. tt. j. l. 19. § final.

Pignori dare potest proprietatem. C. l. 2. l. 6.

An locum religiosum facere possit? ff. tt. j. l. 17. in prin.

An seruum manumittere possit? ff. tt. 4. l. 15.

An seruum noxæ dedere possit? ff. tt. j. l. 17. § proprietarius.

An seruum coercere possit? ff. tt. j. l. 17. § ex eo.

Si seruum occidit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § si seruum.

Si insulam cuius ususfructus legatus est, incenderit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 18. § si dominus.

De actione eius aduersus usufructuarium, uide s̃ cap. 9. lib. eod.

DE VSV, HABITATIONE, & operis seruorum.

Cap. 12.

Quartum ius quòd in rebus habemus, est usus, cui adfinia sunt habitatio & operæ seruorum.

¶ De *usu.*

Inst.lib.2.tt.5.ff.lib.7.tt.8.

I. *Differentia usus, & ususfructus.*

Inst.§ minus autem.ff.l.10.§ si usus.l. 14. § usus-fructus.usq; ad fin.legis.

II. *Causæ seu modi quibus usus constituitur & adquiritur.*

Iisdem modis constituitur, quibus ususfructus. Inst.in prin.ff.l.j.tt.j.l.3.§ fin. Distinguitur:

Si χρῆσις sit relicta.ff.l.10.§ sed si χρῆσις.

Si pars usus legata sit.ff.l.19.

Si seruo uel filiofamiliàs si relictus.ff.l.17.

III. *Quibus adquiritur?*

De patre & domino eius cui usus legatus est.ff. l.17.

De hærede usuarij.ff.l.21.

IIII. *Quid adquiratur?*

Si usu legato eidem fructus legetur: item si alij usus,alij fructus legetur.ff.l.14.§ usu legato.

De reliquis,uide j membr.6.cap.eod.

V. *Causæ seu modi quibus usus amittitur.*

Iisdem modis quibus ususfructus amittitur. Inst. in prin.ff.tt.j.l.3.§ fin.

VI. *De iure & officijs usuarij.*

Vti potest,frui non potest.ff.l.2.in prin.

Ne aliter quàm debet utatur.ff.l.22.§ fin.

De cautione præstanda, uide ℨ cap.10,uers. de nudo usu.

De usu locando, concedendo, uendendo, & ad alium transferendo.Inst.§ minus autem. § item is qui, usque ad § item is ad quem. ff. l. 8.in prin.l.11.l.12.§ operas autem.l.14. in prin. l. 22. in prin.

Domus usu legato cum quib, illic habitare possit, & quos recipere. Inst.§ item is qui,usq; ad § itẽ is ad quẽ.ff.l.2.§ domus.l.3.cum quinq; ll.sequentibus.l.17.

Vxor rerum usu legato,ijs cum uiro promiscuè uti potest.ff.l.9.

De reficiendo.ff.l.18.

De fundi usu.Inst.§ minus.ff.l.10. § si usus. usq; ad fin.legis.l.11.l.12.in prin. usq; ad § sed si pecoris.l. 15.l.16.in prin.

De serui usu.Inst.§ item is ad quem.ff.l.12.§ si usus. usque ad finem legis.l.13.l.14.in prin.l.16.§ final. l.20.

De iumenti, pecorum & ouium usu. Inst. § item is ad quem.ff.l.12.§ sed si pecoris. usque ad § si usus.

De syluæ usu.ff.l.22.in prin.

VII. *De iure & officijs proprietarij.*

Speciem rei usuariæ commutare nequit, & causam usuarij deteriorem facere non debet. ff.l.23.

De actionibus ei contra usuarium competentib. ff.tt.j.l.13.§ denique consultus.uers.eadem & in.tt. 5.l.5.§ fin.

De reliquis.ff.l.12.in prin.l.15.§ sicut is.l. 16.§ domi nus,l.18.l.22.§ licet tam.

¶ De *habitatione.*

Inst.lib.2.tt.5.§ sed si cui habitatio.ff.tt.j.l.32.§ final. tt.8.l.10.in prin.§ sed etsi relictus. lib.33.tt.2.l.11.l. 40.C.tt.33.l.11.l.13. uide insuper paulò superius. uers.domus usa legato, &c.

¶ De *operis seruorum.*

ff.tt.7.lib.33.tt.2.l.2.l.3.l.7.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

DE SERVITVTIBVS PRÆDIORVM, CVM RELIQVO IVRE RERVM, eiusq; actionibus.

Liber octauus.

DE SERVITVTIBVS PRÆdiorum.Inst.lib.2.tt.3,ff.lib.8. C.lib.3.tt.34.

Cap. 1.

Quintum ius quod in rebus habemus,est seruitus rei uel prædij.

I. *Definitio.*

Inst.§ ideo autem hę.ff.tt.4.l.j.

II. *Diuisio in personalem seruitutem & realem.*

ff.tt.j.l.j.item alia in solo, alia in superficie consistit.ff.tt.j.l 3.

III. *Differentia seruitutis & ususfructus*

ff.tt.j.l.j.tt.3.l.6.tt.5.l.2.§ rectè Neratius.

IIII. *Species seruitutis an sint?*

ff.tt.2.l.40.in prin.tt.4.l.2.

De reliquis, uide j causas quibus seruitus constituitur.

V. *Propria seruitutum, & effectus.*

Seruitutes res incorporales sunt.Inst.tt.2. § fin. ff. tt.j.l.14.in prin.

Natura seruitutum ea est, ut possideri non possint,sed intelligatur possessionem earum habere,qui ædes possidet. ff. tt. 2.l. 31. § final. l. 19. in prin.

Vsucapi non possunt.ff.tt.j.l.14.in prin.

Traditio seruitutis nulla est.ff.tt.j.l.20.

Traditio & patientia seruitutum introducit officium prætoris.ff.tt.3.l.j.§ fin.

Omnes seruitutes perpetuas causas habere debent.ff.tt.2.l.27.

Non ea

Non ea natura seruitutum est,ut quis aliquid faciat,sed ut aliquid patiatur, aut non faciat. ff. tt. j.l.15.§ fin.

Nemo sibi ipsi seruitutẽ debet.ff.tt.4.l.10.uersf. nullam enim.tt.3.l.33.§ fin.

Per partes nec adquiri nec amitti seruitus potest. ff.tt.j.l.7.§ fin.l.11.l.17.tt.3.l.32.l.33.in pr.l.34.tt.4.l. 6.§ si quis partem.lib. 45.tt.j.l.140.§ fin.

Seruitutis fructus constitui non possunt. ff. tt. 3. l. 33.§ fin.

Loci corpus non est dominij ipsius cui seruitus debetur,sed ius eundi habet. ff.tt.5.l.4.in prin. tt.3. l.30.

In omnibus seruitutib.refectio ad eũ pertinet, qui sibi seruitutem asserit, non ad eum cuius res seruit.ff.tt.5.l.6.§ & Gallus.lib.39.tt.3.l.j.§ fin.

Ei cui seruitus debetur,licet refectionis gratia accedere ad ea loca quæ non seruiunt.ff.tt.4.l.11. in prin.

Seruitus naturaliter lædere potest fundum seruiẽtem.ff.tt.3.l.20.§ seruitus.

Si quis uni seruitutem concesserit,an & alij concedere possit.ff.tt.4.l.15.tt.3.l.14.lib.43.tt.19.l. 4. C. l.4.

VI. *Causæ seu modi quibus seruitus constituitur & adquiritur.*

Iisdem modis constituitur,quibus ususfructus.ff. tt.j.l.5.in prin.

Pactionibus & stipulationibus constituitur.Inst.§ si quis uelit.

Testamento testator hæredem damnare potest, ut seruitutem præstet.Inst.§ fin.ff.tt.4.l.16.

Si duorum prædiorum dominus alterum tradiderit,potest alteri quod uel tradit,uel retinet seruitutem imponere uel excipere.ff.tt. 2. l. 16. § hæc lex.l.33.l.34.tt.3.l.33.in prin.tt.4.l.3.l.6.l 7.l.10.si tamen ambo tradat alterum alteri, non potest. ff. tt.4.l.6.§ j.l.8.

De longo usu ex consuetudine.ff.tt.2.l.4.l.19.in pr. l.27.tt.5.l.10.tt.6.l.25.li.39.tt.3.l.j.§ fin.l.26. lib. 43. tt.19.l.3.§ ductus.C.l.j.l.2.l.7.

Tria sunt per quæ locus inferior superiori seruit: lex,natura loci,uetusta.s.ff.lib.39.tt.3.l.j.§ fin.l. 2. in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re seruitutis nomine constituta.*

Si certa seruitutis species expressa non est. ff.tt.4.l. 7.in prin.l.10.

Si ut aliquid faciat.ff.tt.j.l.15.§ fi.tt.5.l.6.§ & Gall⁹.

Si ut pomum decerpere,speciari,uel cœnare in alieno liceat.ff.tt.j.l.7.in prin.

Si ut uiridaria tollat,amœniorem prospectũ præstet, &c.ff.tt.j.l.15.§ fin.

Si ut cloacam immittere liceat.ff.tt.j.l.8.tt.3. l. 2. in prin.

Si ut boues,per quos fundus uicinus colitur,in uicino agro pascantur:item ut fructus in uicini uilla cogantur,coactiq; habeantur: ut pedamenta ad uineam ex uicini prædio sumantur,&c.ff.tt.3, l.3.in prin.

Si ut tugurium mihi in tuo habere liceat.ff.tt.3.l.6. § final.

Si ut nauigare per fundum uicini liceat.ff.tt.3. l. 23. § si lacus.

Si ut aquam quærere liceat,& inuentam ducere. ff. tt.3.l.10.tt.5.l.21.

Si ut tigna immissa habere liceat, supraq; ea porticum,&c.ff.tt.5.l.8.§ competit.

Si ne aquam sibi quærere liceat.ff.lib.43.tt.19.l. j. § si quis hoc.

Si ne per fundum suum eat, ne ue fundo suo utatur,uel ne in suo fumum uel ignem faciat,&c. ff. tt.j.l.15.in prin.tt.5.l.8.§ fin.tt.4.l.10.uersf. nullam enim.lib.2.tt.14.l.60.

2 *Ex re cui seruitus uel imponitur,uel adquiritur.*

Si loco publico seruitus sit imposita.ff.tt.4.l.2.

Si mari seruitus sit imposita, & ne in mari piscari liceat.ff.tt.4.l.13.in prin.

Si ut ad certam altitudinem monumentum ædificetur,uel ut certus hominum numerus in loco humetur.ff.tt.4.l.4.

Si ut aquam, uam per prædium meum ducit,mihi concedat.ff.tt.3.l.33.§ fin.

Si ut communis fundus proprio seruiat,uel cõtrà. ff.tt.3.l.27.

Si alieno prædio quis seruitutem adquirat uel imponat. ff. tt.4.l.6.§ j.l.8.

Si communi prædio adquirat uel imponat, uide paulo inferius,uersf. de uno ex socijs.

Si prædio in quo alius seruitutem uel usumfructum habet.ff.lib.7.tt.j.l.15.§ sed nec seruitutem. § final.l.16.lib.8.tt.4.l.15.lib.43.tt.19.l.4.C. l.4.

Si ut sibi & socio uel alij seruiat,stipuletur. ff.tt.4. l.5.

Si futuro ædificio seruitus imponatur.ff.tt.2.l.22. § fin.tt.3.l.10.§ nam liceat.

Si prouinciali prædio imponatur.C.l.3.

Si ædibus à se inuicem remotissimis. ff. tt.2.l.37.l. 38.

Si certo genere fundi adquiratur. ff. tt. 3. l. 13.in prin.

Si pro parte seruitus constituatur, uide ℨ uersf.per partes,&c.cap.eod.

3 *Ex modo,tempore & conditione,quo,ex quo,ad quod, & sub qua imponitur seruitus.*

Si sub certo modo imponatur seruitus, ut quo genere uehiculi utatur,&c.ff.tt.j.l.4.§ modum.

Si ut certo tempore seruiat.ff.tt.j.l.4.§ fin.l.5. § fin. tt.4.l. 14.

Si ex tempore uel ad tempus,itẽ si sub conditione uel ad certam conditionem seruitus imposita sit. ff.tt.j.l.4. in prin.

4 *Ex persona constituentis seu cedentis seruitutem.*

De eo qui prædium non habet.Inst.§ ideo.ff.tt.4. l.j.§ fin.lib.45.tt.j.l. 98. in prin.

De alio quàm eo cuius prædium est, uide paulo superius.uersf. si alieno prædio, &c.

De uno ex socijs communis prædij: item de alijs socijs.ff.tt.j.l.2.tt.3.l.11.l.34.tt.4.l.6.§ si .l.18.li.49. tt.j.l.140. § fin.

De hære de seruitutem rei legatæ imponente.ff.tt. 6.l.11. § fin.

De marito fundo dotali seruitutem imponente.ff lib.23.tt.5.l.5.

De proprietario prędio cuius ususfructus uel ser-

p uitus

uitus alienus eſt ſeruitutem imponẽte, uide paulo ſuperius uerſ. ſi prædio in quo alius, &c.

5 *Ex perſona eius cui conſtituitur ſeu ceditur ſeruitus.*

De eo qui prædiũ non habet, uide paulo ſuperius.
De alio quàm cuius prædium eſt, uide ẽ uerſ. ſi alieno prædio.
De uno ex ſocijs communis prędij, item de alijs ſocijs. ff. tt. 3. l. 19. tt. 4. l. 5. l. 6. § fin. l. 18. tt. 5. l. 4. § ſi fundus. uerſ. quamuis.
De eo cui bonis interdictum eſt. ff. lib. 49. tt. 17. l. 18. § ſeruos.
De ſeruis. ff. tt. j. l. 12. tt. 3. l. 19.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si ad alium quàm uicini prędij uſum conſtituatur. ff. tt. 3. l. 5. l. 6. l. 20. § fin.
Si uenditor, putans ſe ſeruitutem uicino debere, eã exceperit, nec debeat. ff. tt. 4. l. 7. § ſi quis in tradendo.
Si eius, cui ſeruitus conſtituitur, nihil interſit, nec utilis ſit ſeruitus. ff. tt. j. l. 15. in prin. l. 19.
Si prædario cõceſſerit quis lapides in ſuo ſolo poni, &c. ff. tt. 4. l. 17.
Si prædium ſeruiens, & cui ſeruitus debetur, ſint à ſe inuicem remotiſsima. ff. tt. 2. l. 37. l. 38.
Si alienum prædium interueniat. ff. tt. 3. l. 7. § fin. tt. 4. l. 7. § interpoſitis.
Si locus publicus, facer uel religioſus interueniat. ff. tt. j. l. 14. § publico. l. 21. in prin. lib. 39. tt. 3. l. 17. § uia publica. § ſed loco.
Si flumen publicum interueniat. ff. tt. 3. l. 38.
Si cum in uenditione ſeruitutis excepta eſſet, in traditione eius mentio facta non ſit. ff. tt. 2. l. 34.
De reliquis, uide ĩ membr. prox.

VII. *Cauſæ ſeu modi quib. ſeruitus amittitur.*

Si ſeruitus remiſſa ſit. ff. tt. j. l. 6. l. 14. § ſeruitus. tt. 2. l. 20. l. 31. in prin. tt. 3. l. 20. in prin. l. 34.
Si is cui ſeruitus debetur, in loco ſeruienti ædificare, uel quid aliud contra ſeruitutem fieri permiſit. ff. tt. 4. l. 17. tt. 6. l. 8.
Si locus ſeruiens impetu fluminis ſit occupatus. ff. tt. 6. l. 14. lib. 7. tt. 4. l. 24.
Si domus ſeruiens ſit deſtructa. ff. tt. 2. l. 30.
Si fons, ex quo aquæductus debetur, exaruerit. ff. tt. 3. l. 34. § fin. l. 35.
Si prædium ſeruiens ſit alienatum. ff. lib. 7. tt. 4. l. 19. C. l. 3.
Si is qui ſeruitutem ſub conditione prædio ſuo ſtipulatus eſt, pendente conditione prædium alienauit. ff. lib. 45. tt. j. l. 98. uerſ. ſed ſi fundi. l. 136. § final.
Si fundus alterut er uel ſeruiens, uel cui ſeruitus debetur, publicatus ſit. ff. tt. 3. l. 23. § ſi fundus.
Si prędium cui debetur ſeruitus, pro parte ſit alienatum. ff. tt. j. l. 11. tt. 3. l. 23. § quæcunq; l. 25. tt. 6. l. 13. lib. 45. tt. j. l. 36. § fin.
Si ædificium uel uineæ, quibus debetur ſeruitus, ſint ſublatæ. ff. tt. 2. l. 19. § ſi ſublatum. tt. 3. l. 13. in prin.
De morte & capitis deminutione. ff. tt. 6. l. 3.
De confuſione. ff. tt. j. l. 7. § fin. l. 18. tt. 2. l. 29. tt. 3. l. 20. § penultim. l. 27. l. 31. l. 34. tt. 4. l. 9. l. 10. § final. tt. 6. l. j. l. 15.

De non utendo.

ff. tt. 2. l. 5. l. 19. in prin. l. 27. tt. 3. l. 18. tt. 5. l. 8. § planè ſi non. tt. 6. l. 2. l. 4. l. 5. l. 6. l. 7. l. 8. § final. l. 9. l. 10. l. 12. l. 13. l. 14. l. 16. cum ll. ſequentib. uſq; ad l. fin. li. 39. tt. 3. l. 17. in prin. lib. 41. tt. 3. l. 4. § ſi uiam. lib. 43. tt. 10. l. 2. C. l. 10. l. 13. l. 14. in principio. Diſtinguitur ſequẽtibus modis:
Si non uſucapiatur libertas. ff. tt. 2. l. 5. l. 6. l. 31. tt. 4. l. 17. § cæterum ſi in. tt. 6. l. 18. § fin.
Si uſus quidem ſit ſeruitute, ſed non ut debuit: hoc eſt, uel alio loco, uel non omni loco, uel alio tempore, uel alio modo, &c. ff. tt. 3. l. 18. tt. 5. l. 9. § fin. tt. 6. l. 8. § fin. l. 9. l. 10. l. 11. in prin. l. 18. in princip. l. 25. lib. 39. tt. 3. l. 17. in prin. lib. 43. tt. 19. l. 5. § fin.

Euentus ſeruitutis amiſſæ.

An ſi unus ſeruitutem amiſit, cæteris adcreſcat. ff. tt. 6. l. 16. § fin.

VIII. *De actione ſeruitutum confeſſoria, & negatoria, cum alijs ſimilibus.*

Vide ĩ cap. 10. cum ſequentibus. lib. eod.

DE SERVITVTIBVS. prædiorum in ſpecie. Cap. 2.

¶ *De ſeruitutibus prædiorum urbanorum.*

ff. tt. 2.

I. *Definitio.*

Vrbanorum prædiorum ſeruitutes ſunt, quæ ædificijs inhærent, &c. Inſt. § prædiorum.

DISTINGVITVR:

Si in uilla ſit ædificium, an ſeruitus urbani prædij rectè dici poſsit. Inſtit. § prædiorum. ff. tt. 4. l. j.
Si in ſtabulis conſtituatur ſeruitus. ff. lib. 20. tt. 2. l. 4. § ſtabula. lib. 50. tt. 16. l. 198.

II. *Species.*

Altius tollendi & officiendi luminibus uicini, aut non altius tollendi: item ſtillicidium immittendi, &c. Inſt. § prædiorum. ff. l. j. l. 2.

¶ *De ſeruitute altius non tollendi, & non officiendi luminibus uicini, cum ſua actione.*

ff. tt. 2.

I. *Differentia.*

Differentia huius ſeruitutis & luminum. l. 3.
Differentia huius ſeruitutis, & ne proſpectui officiatur. ff. l. 14. l. 15. l. 11.

II. *Vter ſit poſſeſſor, uter petitor in hoc iudicio.*

ff. tt. 5. l. 6. § ſciendum.

III. *Cauſa ex qua cumpetit hæc actio?*

Si quis altius ædificando, uel quodcunq; aliud faciendo officiat luminibus uicini. ff. l. 14. § quodcunq; igitur. tt. 5. l. 4. § fin. C. l. j. l. 9. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si arborem ponat, qua officit luminibus. l. 16. in prin.
Si uiridarium habeat. l. 11.
Si ædificium in totum tollit uel deprimit. l. 16. § interdum.
Si lumen quidem non impediat, ſolem tamen auferat. l. 16. in prin.

Si locum

Si locum opacum faciat ſolis plenum. l. 16. § per cõtrarium.
Si non debeatur ſeruitus, uel conſtituta non ſit. l. 8. l. 9. l. 10. l. 23. C. l. 8. l. 9. l. 14. § cum autem.
Si conuenit, ne futuris etiã luminibus officiat, uel ut lumina quæ nunc ſunt, ut ita ſint: & officiat luminibus, quæ poſtea fuerint. l. 21. l. 22.
Si non conuenit, ad quam altitudinem ædificium ſit tollendum. l. 10. § fin.
Si aliæ ædes intercedant, & ædes à ſe ſint remotiſsimę. ff. tt. 5. l. 4. § fin. l. 5. l. 6. in prin. tt. 4. l. 7. § interpoſitis.
Si ædes mediæ inter ſeruientes, & eas quibus debetur ſeruitus, altius ſint ſublatæ. l. 6. in prin.
Si dominus inferiorum ædium non ſeruientium, parietem communem ijs quæ ſeruiunt altius, ſuſtulit. l. 24. § fin.
Si tutor uel curator ſuas ædes altius ſuſtulit. ff. tt. 5. l. 15.
Si ſeruitus remiſſa ſit, uel prædario cõceſſum quid contra ſeruitutem. l. 20. l. 31. in prin.
Si ædes ſeruientes deſtructæ ſint, & aliæ ædificatę. l. 30.

IIII. *Quibus & aduerſus quos datur hæc actio?*

De quouis etiã eo qui ulteriores ædes habet, & cuius ædibus ſeruitus non debetur. ff. tt. 5. l. 4. § cõperit. uſq; ad fin. legis.
De altius ædificante, & hæredibus eius, itẽ de poſſeſſore ædium. ff. tt. 5. l. 15.

V. *Quid ueniat in eam?*

Vt nouum opus ſuis ſumptibus tollat. C. l. 9.

VI. *Euentus.*

Si reus ſe non defendat, cauere cogitur. ff. lib. 39. tt. j. l. 15.

VII. *Adfine remedium.*

Operis noui nunciatio. l. 14. § fin.
Interdictum quod ui aut clàm: & iactus lapilli. ff. tt. 5. l. 6. § j.

¶ *De ſeruitute ne proſpectui officiatur.*

Seruitus urbani prædij eſt. ff. tt. 2. l. 2.
Differentia huius ſeruitutis & ſuperioris. ff. tt. 2. l. 14. l. 15. l. 11.
De proſpectu in mare non impediendo. Nouell. c. 63. c. 165.

¶ *De ſeruitute ſtillicidij.*

ff. tt. 2.

I. *Seruitus urbani prædij eſt.*

ff. l. j.

II. *Effectus huius ſeruitutis, & iura.*

Non poteſt dominus areæ ſeruientis, ibi ubi ſtillicidium caſitat, ędificare. l. 19. § ſi ſeruit⁹. § fin. l. 20. tt. 5. l. 9. § j.
Is cui debetur ſeruitus, ſtillicidium leuius, non acrius facere poteſt. l. 19. § leuius.
Stillicidium altius tolli, non inferius demitti poteſt: item retroduci, non produci poteſt. l. 19. § ſtillicidium.
Si antea ex rtgula, poſtea ex tabula uel alia materia caſitare non poteſt. l. 19. § ſi antea.
Actio & exceptio pro hac ſeruitute conſeruanda datur. ff. tt. 5. l. 16. l. 9. § j.

III. *Cauſa ex qua debetur.*

De longa conſuetudine. Diſtinguitur: Si non naturalem & perpetuam cauſam habeat ſtillicidium. l. 27. § fin.

IIII. *Cauſæ ex quibus amittitur.*

Si ædificium cui ſeruitus debetur, ſit ſublatum. l. 19. § ſi ſublatum.
Si cum utraq; ſeruitus deberetur, altius non tolleri di, & ſtillicidij excipiendi, illa ſeruitus ſit remiſſa. l. 20.

¶ *De ſeruitute tigni immittendi.*

ff. tt. 2.

I. *Seruitus eſt urbani prædij.*

l. j.

II. *Cauſæ ex quibus debetur.*

Si quis ceſsit iſtam ſeruitutem. ff. tt. 5. l. 8. § competit.
Si is qui binas ędes habet, una contignatione tectas, utraſq; diuerſis legauit. l. 35. l. 36.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si cum paſſus eſſem te tigna, quæ antè habueras, immiſſa habere, tu noua uelis immittere. ff. tt. 5. l. 14. in prin.
Si is qui immiſit, non habeat ædificium. l. 24. in prin.
De non utendo. l. 19. in prin. tt. 6. l. 18. § fin.

III. *Euentus & de actione huius ſeruitutis tam confeſſoria quàm negatoria.*

An dominus ſeruientis prędij parietem reficere cogatur. ff. tt. 5. l. 8. § diſtant.
Vter poſſeſſor, & uter petitor ſit in hac actione. ff. tt. 5. l. 8. § ſed ſi quæratur.
De cauendo de futuris non immittendis, ſi negatoria actum ſit. ff. tt. 5. l. 12.

¶ *De ſeruitute oneris ferendi.*

ff. tt. 3.

I. *Euentus & iura huius ſeruitutis.*

Dominus ſeruientis prædij tenetur reficere parietem, & columnam reſtituere. ff. tt. 2. l. 32. tt. 5. l. 6. § etiam de. cum ſequentibus. § modus. l. 8. § diſtant.
An etiam fulcire teneatur, donec paries reficiatur. l. 8. in prin.
Parietem meliorem facere poteſt, deteriorem facere non poteſt. l. 6. § fin.
Actio tam confeſſoria quàm negatoria de hac ſeruitute datur. l. 6. § etiam de. l. 8. in prin. uerſ. & hic quoq;.

II. *De actione confeſſoria.*

Quibus & aduerſus quos datur? in rem eſt, domino q́ue ædium & in dominũ datur. l. 6. § hæc autem.
Quid ueniat in eam? ſingulis in ſolidum datur. l. 6. § ſi ædes.
De re ipſa & cautione præſtanda. l. 7.
De in litem iurando. l. 7. § fin.
De fructibus. l. 6. § ueniunt.

¶ *De ſeruitutibus prædiorum ruſticorum.*

ff. tt. 3.

I. *Species.*

Inſt. in prin. § inter ruſt. ff. l. j. in prin. l. 2. in prin. uide inſuper ſ̃ cap. j. ex re ſeruitutis nomine conſtit. lib. eod.

II. *De iure pascendi.*

Inst.§ inter rusticorum.ff.l.1 § in prædijs. l.3. in prin.l.4.l.5.in prin.

III. *De iure pecoris ad aquam appellendi.*

Inst.§ inter rusticorum.ff.l.1.§ in prædijs. l.4.l.5. lib.43.tt.19.l.1,§ Trebatius.

IIII. *De iure calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, cretæ eximendæ, & syluæ cæduæ.*

Inst.§ in rustic.ff.l.1.§ in prædijs.l.5.l.6.

V. *De iure lapidis cædendi.*

ff.tt.4.l.13.§ fin.

VI. *De iure aquæ immittendæ ex suo in alienum fundum.*

ff.l.29.lib.39.tt.3.l.1.§ fin.

VII. *De seruitute, ne quid in loco positum habeat.*

ff.tt.5.l.17.§ 1.

¶ De *cloacis.*

ff.lib.43.tt.22.

Ius cloacæ immittendæ, seruitus est rustici prædij. ff.lib.8.tt.1.l.8.

Qui cloacam habet quæ ex ædibus eius in alienas pertinet, is eius purgandæ & reficiendæ ius habet, pro quo datur interdictum de cloacis, de quo sequitur.

I. *Ratio interdicti.*

l.1.§ curauit.

II. *Prohibitorium interdictum est.*

l.1.§ sub hoc.§ hoc interdictum.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quis cloacam reficere uel purgare prohibeatur. l.1.in prin.§ hoc interdictum.

Declaratur quid sit cloaca.l.1.§ cloaca autem.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si cloacam publicã reficere, uel purgare prohibeatur.l.1.§ hoc autem.

Si tubos ac fistulas reficere uel purgare prohibeatur.l.1.§ cloacæ.

Si non ex ædibus eius in prohibentis ædes pertineat.l.1.in prin.§ deinde ait.§ quod ait prætor.

Si in publicam cloacam immittere uelit priuatam. l.1.§ idem Labeo.

Si area ab utralibet parte ædium sit, & cloaca ducta sit ex urbano ædificio in proximum agrum. l.1.§ hoc amplius.

Si nouam cloacam facere uelit.l.2.

Si in uicini ædes uenire, & pauimenta purgandæ cloacæ gratia, rescindere prohibeatur.l.1. § unde Flauius.

Si usus sit cloaca ui, clàm, uel precario.l.1. § quia autem.

Si damnum alienis ædibus detur. l. 1. § sed & damni.

Si nolit reficiens cauere de damno infecto. l. 1. in prin.§ sed & damni.

IIII. *De cautione damni infecti ab actore præstanda.*

Et quando committatur.l.1.in prin.§ unde Flauius. § sed & damni.

V. *De cloaca publica.*

Ne quid in eam fiat, immittatur'ue, quo usus eius fiat deterior.l.1.§ penult.& ult.

DE ITINERE, ACTV ET uia.ff.lib.8.tt.3. Cap.3.

I. *Seruitutes sunt rusticorum prædiorum.*

Inst. in prin. ff.l.1.in prin.

II. *Definitiones & differentiæ.*

Inst.in prin.ff.l.1.in prin.li.50.tt.16.l.157.lib. 43. tt. 8.l.2.§ priuatæ.

III. *Diuisio uiarum in publicas, priuatas & uicinales.*

ff.lib.43.tt.8.l.2.§ uiarum.

IIII. *Species.*

De uia priuata.definitio & diuisio eius. ff. lib. 43. tt.8.l.2.§ priuatæ sunt.§ priuatæ uiæ.

De uijs uicinalibus.ff.li.43.tt.7.l.3.tt.8.l.2.§ uicinales.

De uijs publicis,uide ẽ lib.eod.

V. *Causæ seu modi quibus constituitur seruitus uiæ, actus uel itineris.*

Distinguuntur sequentibus modis:

Si medium prædium non seruiens, interueniat. ff. l.7.§ fin.tt.4.l.7.§ interpositis.

Si ager eius cui seruitus debetur, interueniat. ff. lib.39.tt.3.l.17.§ licet.

Si flumen publicum interueniat.ff.l.38.lib.39.tt.3.l. 17.§ uia pub.

Si locus sacer uel religiosus interueniat.ff.tt.1.l.14. § fin.lib.39.tt.3.l.17.§ sed loco.

Si per fundum, qui plurium est separatim cẽdatur. ff.l.11.

Si is qui fundũ non habet, uiam constituerit.ff. lib. 10.tt.2.l.25.§ contra.

Si quis in uenditione fundi aquam, quæ ibi nascitur, & circa eam latè decem pedes excepit. ff. l.30.

Si uel latior uel angustior uia constituatur.ff.l.23.in prin.tt.1.l.13.tt.6.l.6.§ nec uideo.

Si pars uiæ constituatur.ff.tt.1.l.17.

Si iter sine actu, uel actus sine itinere cõstituatur. ff.tt.5.l.4.§ 1.

Si iter constitutum sit ita, ut interdiu tantum eatur. ff.tt.4.l.14.

VI. *Euentus & iura harum seruitutum.*

Loci corpus non est dominij ipsius, cui seruitus debetur, sed ius eundi habet.ff.tt.5.l.4.in prin.

An iumentum agere, uel uehiculum ducere possit is, qui iter, actum, uel uiam habet.Inst. in prin.ff. l.1.in prin.l.7.in prin.l.12.

An sella uel lectica uehi possit.ff.l.7.in prin.l.12.

An trahere lapidem uel tignum possit.ff.l.7.§ sed trahendi.§ qui etiam.

An hastam rectam ferre possit.ff. l. 7.§ quidam.§ qui uiam.

Nunquam actus sine itinere esse potest.Inst.§ itaque.ff.lib.34.tt.4.l.1.

Qui uiam habet, eundi & agendi ius habet.Inst.§ uia est.ff.l.1.§ uia est.l.7.§ qui uiam.

Licet fodiendo & substruendo iter facere. ff. tt. 1. l.10.

Gradus uel cliuos facere potest. ff. tt. 2.l. 19. § si domo.

Per

Per quam fundi partem uia debeatur.ff.l.17.§ si totus.§ fin.l.26.l.28.tt.1.l.9.

Latitudo quanta esse debeat? ff.l.8.l.13.§ latitudo. usq; ad fin.legis.tt.6.l.6.§ fin.

Si legem conuentionis non seruat is cui seruitus debetur, & alio uehiculi genere utitur quàm pactus est, &c.ff.tt.6.l.11.in prin.

An in uia is cui debetur seruitus, ædificare possit? ff.tt.5.l.9.§ contrà si.

An arcum uel pontem posit facere?ff.lib.39.tt.3.l. 11.in prin.

Dominus prædij seruiẽtis nihil in eo facere potest, uel ędificare quo seruitus impediatur. ff. l. 13.§ si totus.tt.5.l.9.

Non potest alij per eundem locum aquæductum concedere.ff.l.14.

Via ad sepulchrum priuati iuris manet.ff.tt.1.l.4.§ seruitus.

Cum uia publica uel fluminis impetu, uel ruina amissa est, uicinus proximus uiam prestare debet. ff.tt.6.l.14.§ fin.

Via per plures fundos una, non plures sunt. ff. l.18.

De uia reficiẽda, uide paulo inferius interdictum de itinere.

VII. *De actione harum seruitutum confessoria.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si is cui seruitus debetur, ire agere prohibeatur.

Si reficere uel sternere prohibeatur. ff. tt. 5.l.4.§ si quis mihi.

Si arborem impendentem habeat uicinus, quæ iter inuium & inhabile reddat.ff.tt.5.l.4.§ si quis mihi.

Si eo loco, per quem mihi iter debetur, tu ędificaueris.ff.tt.5.l.9.in prin.§ sed si quidem.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si iter sine actu habet, uel actum sine itinere. ff.tt. 5.l.4.§ 1.

2 *Quid ueniat in ea?*

Singulis & aduersus singulos ex pluribus in solidum competit.ff.tt.1.l.17.tt.5.l.4.§ si fundus.

In æstimatione tamen uenit id quod interest eius qui experitur.ff.tt.5.l.4.§ si fundus.

3 *Euentus.*

Victoria unius ex plurib.cæteris quoq; prodest.ff. tt.5.l.4.§ si fundus.uersi itaq; de iure.

4 *Adsine remedium.*

Interdictum de itinere actuq; priuato.ff.tt.5.l.4.§ si quis mihi.uersi sed & de refectione.

VIII. *De interdicto, de itinere, actuq; priuato.*

ff.lib.43.tt.18.

1 *Genus, Prohibitorium est.*

l.1.§ 1.

2 *Differentia huius interdicti, & actionis confessoriæ.*

Hic de facto, illic de iure quæritur.ff.lib.8.tt.5.l.2.§ final.

3 *Causa ex qua datur.*

Si itinere, actu, uel uia uti hoc anno usus est, uti prohibetur.l.1.in prin.§ hoc interdicto. Distinguitur sequentibus modis:

Si usus non sit eo anno propter incommoditatẽ riui, uel quod uia publica interrupta erat; uel propter aliam similem causam.l.1.§ Iulianus rectè. uersi ergo secundum.§ si quis propter.

Si colonus, hospes uel alius nomine actoris usus fuerit.l.1.§ is cuius.usq; ad § si quis, ppter.§ quoties enim.l.3.§ uti uidemur.

Si fructuarius usus sit.l.3.§ uti uidemur.

Si is usus est qui mandatu actoris fundum emit.l. 3.§ si quis ex.

Ex quo tempore annus computandus. l. 1. § annum.

Si modicò tempore eius anni usus sit.l.1.§ siue igitur.

Si cum ab initio anni usus esset, postea usus nõ sit. l.1.§ fin.l.2.

Si tempore quo interdictum redditur, usus nõ sit. l.1.§ hoc interdicto.§ siue igitur.uersi neq; ad præsens.§ præterea sciendum.l.3.in prin.

Si non eò usq; fundũ ingressus est eo anno, quoad usq; prohibetur.l.1.§ Iulianus ait.

Si uel itinere uel actu tantum usus est.l.1. § si quis hoc.

Si urbana sit seruitus, qua usus est.l.1.§ 1.

Si ui, clàm, uel precario usus est hoc anno.l.1.in pri. § hoc interdicto.§ si tibi fundum, usque ad finẽ legis.

Declaratur quid sit clàm uti.

l.3.in prin.uersi nam qui.

Si uia uti eo anno prohibitus sit.l.3.in prin.

Si is per quem usus est prohibitus sit.l.3.§ 1.

Si auctor meus uitiosè usus est, ego non: uel contrà.l.6.

Si ab actore meo ui, clàm uel precario usus est.l.3.§ si quis ab actore.

Si ab auctore meo ui, clàm uel precario usus est.l. 3.§ nam & Pedius.

Si cum ab initio anni rectè usus esset, postea uitiosè usus est.l.1.§ fin.l.2.l.3.in prin.l.6.

Si non quasi suo iure usus est.l.7.

Si pro uia publica, uel pro alterius seruitute usus est. ff.lib.8.tt.6.l.fin.

Si non habuit seruitutem, uel non iure usus est.l.1. § hoc interdicto.§ siue igitur.l.3.§ hoc autem à superiore.lib.8.tt.5.l.2.§ fin.

Si ex causa donationis fundũ adeptus est.l.3.§ hoc interdictum.

Si usumfructum uel usum saltem fundi habuit is qui usus est.l.3. § idem Iulianus. § sed et si quis. lib. 8.tt.5.l.2.§ fin.l.3.

Si ex causa dotis, uel ex alijs causis fundus ei traditus sit.l.3.§ sed etsi quis.

Si propter incommoditatem riui, uel quod uia publica interrupta erat per uicini agrum itinere usus sit.l.1.§ Iulianus rectè.

Si ignorauit cuius esset fundus per quem itur.l.1.§ is cuius.uersi & adijcit.

Si fructuarius uel dominus fundi prohibitus sit. l.3.§ idem Iulianus scribit.

Si extraneus, uel dominus fundi cui debetur seruitus, aut fructuarius prohibuit. l. 3.§ idem Iulianus.

4 *Quibus datur?*

De eo qui utitur, & eo cuius nomine utitur, uide paulo superius, uersic. si colonus, hospes, &c.

De hærede & emptore.ff.lib.8.tt.5.l.2.§ fin.l.3. lib. 43.tt.19.l.1.§ ait prætor.

De fructuario, uide paulo superius, uerſ. ſi uſumfructum, &c.
De reliquis, uide diſtinctiones præcedentes.

5 *Quid ueniat in hoc interdicto?*

De eo quod intereſt. l. 3. ſ in hoc interdicto.
De cautione præſtanda. ff. tt. 19. l. 7.

IX. *De interdicto, de itinere, actuq; reficiendo.*

ff. lib. 43. tt. 18. l. 3. ſ ait prætor quo, cum ſequentibus.

1 *Ratio huius interdicti.*

l. 3. ſ utilitas ſuaſit.

2 *Differentia huius interdicti & ſuperioris.*

l. 3. ſ. hoc autem.

3 *Cauſa ex qua datur hoc interdictum.*

Si quis iter, uel actum quo hoc anno uſus eſt, reficere prohibetur. l. 3. ſ ait prætor.
Declaratur quid ſit reficere. l. 3. ſ reficere.

DISTINGVITVR:

Si ui, clàm uel precario uſus eſt. l. 3. ſ ait prætor.
Si non tanquam ſuo iure uſus eſt, & non uſurus ſi prohiberetur. l. 7.
Si ei ius reficiendi non competat. l. 3. ſ ait prætor. ſ hoc autem interd.
Si ſeruitus ei non competat. l. 3. ſ itaq; qui hoc. l. 5. ſ ſi quis ſeruitutem.
Si ultra modum, qui in ſeruitute conſtituenda impoſitus eſt, reficere uelit. l. 3. ſ fieri autem.
Si dilatare, producere, deprimere aut exaggerare uelit. l. 3. ſ reficere.
Si apportare ea quæ ad refectionẽ neceſſaria ſunt, prohibeatur. l. 4. l. 5. in prin.
Si ſilice quis ſternere uelit. ff. lib. 8. tt. 5. l. 4. ſ ſi quis mihi uerſ. ſed & de refect.
Si pontem uiæ muniendæ cauſa uelit facere. l. 3. ſ fin.
Si alio modo commodiore facere poſsit. l. 3. ſ fin. l. 4. l. 5. in prin.
Si emptor prædij uel ſucceſſor prohibeat uel prohibeatur. l. 5. ſ hoc interdictum.
Si actor de damno infecto aduerſario cauere nolit. l. 3. ſ qui hoc interdicto. l. 5. ſ fin.
Si alius magis idoneè reficere uelit. ff. lib. 39. tt. 2. l. 41.

DE AQVAEDVCTV.

ff. lib. 8. tt. 3. Cap. 4.

I. *Seruitus eſt ruſtici prædij.*

Inſt. in prin. ff. l. j. in prin.

II *Definitio.*

Inſt. ſ aquæductus. ff. l. j. ſ aquæductus.

III. *Cauſæ ſeu modi quibus conſtituitur.*

Diſtinguuntur ſequentibus modis:
Si non omnium, ad quos ius aquæ ſpectat, conſenſu conſtituatur: & quorum conſenſu conſtituendus. ff. lib. 39. tt. 3. l. 8. l. 9. l. 10. l. 18. ſ fin. lib. 8. tt. j. l. 14. ſ publico. uerſ. à principe.
Si pluribus per eundem locum concedatur, diuerſis uel iiſdem diebus ad horis. l. 2. ſ aquæductus. lib. 43. tt. 19. l. 3. ſ j. l. 4. l. 5. in prin.
Si nondum inuentæ aquæ ductus concedatur. ff. l. 10. tt. 5. l. 21. l. 22.
Si pars aquæductus concedatur. ff. tt. j. l. 17. l. 33. in prin.
Si non ex capite uel ex fonte conſtituatur. ff. l. 9.
Si ex lacu uel ex ſtagno concedatur. ff. tt. 2. l. 27. ſ & ideo.
Si ex aqua non perenni, & quæ duci non poteſt. ff. lib. 43. tt. 19. l. j. ſ loquitur.
Si per eum locum, per quem alij uia debetur, conceſſerit. ff. l. 14. lib. 39. tt. 3. l. 11. in prin.
Si ſupra eum locum quo alius aquam ducit, concedatur. ff. lib. 43. tt. 19 l. 3. ſ fin.
Si publicus locus interueniat. ff. tt. 1. l. 14. ſ publico. lib. 39. tt. 3. l. 18. ſ fin.
Si fons exaruerit. ff. tt. 3. l. 34. ſ fin. l. 35.

IIII. *Quibus debeatur aquæductus?*

De eo, cui pars agri, cui debetur ſeruitus, uendita eſt. ff. l. 25.
De domino prædij uel fontis. C. l. 6.
De eo cui is, cui aquæductus debetur, conceſſerit. ff. l. 24. l. 33. ſ fin.

V. *Quantum debeatur?*

Si prædia quibus debetur aquæductus, aucta ſint, uel alia illis acceſſerint: an his quoq; debeatur. C. l. 12.

VI. *Per quam partem fundi debeatur?*

ff. tt. j. l. 9. ſ ſicuti Sabino. tt. 3. l. 21. l. 22. l. 26. lib. 43. tt. 19. l. 8.

VII. *Euentus & iura aquæductus.*

An per lapidem uel fiſtulam ducere poſsit? ff. lib. 39. tt. 3. l. 17. ſ j.
An ex riuo tecto per apertum ducere poſsit, uel contrà. ff. lib. 43. tt. 12. l. 12. l. j. ſ ſi quis ex riuo.
Deprimere uel tollere riuum poteſt. ff. tt. 4. l. 11 ſ ſed et.
Riuum ei reficere licet. item cum ſuis fabris quàm proximè ad reficiendum accedere poteſt. item de ſpacio illi à dextra & ſiniſtra relinquendo. ff. tt. 4. l. 11. ſ fin.
Refectionis gratia ad ea loca accedere poteſt quę non ſeruiunt. ff. tt. 4. l. 11. ſ fin.
Licet ei fiſtulam in riuo ponere, & quod uelit in riuo facere. ff. l. 15. lib. 43. tt. 19. l. 3. ſ is qui.
An poſsit ſupra uiam arcum uel ſpecum facere? ff. lib. 39. tt. 3. l. 11. in prin.
An alijs aquæductum commodare poſsit? ff. l. 24. l. 33. ſ fin.
Dominus ſoli nec ſecundum, nec ſupra riuum locum religioſum facere poteſt. ff. tt. 4. l. 11. ſ j.

VIII. *De interdicto.*

De aqua quotidiana. ff. lib. 43. tt. 19.

1 *Genus. Prohibitorium eſt, interdum reſtitutorium.*

l. j. ſ hoc interdictum.

2 *Diuiſio aquæ in quotidianam & æſtuam.*

l. j. ſ duo autem ſunt.
Definitio & differentia aquæ quotidianæ & æſtiuæ. l. j. ſ quotidiana aũt. uſq; ad ſ loquitur. l. 6.

3 *Cauſa ex qua datur.*

Si quid in eo fundo, per quem aqua ducitur fiat, fodiatur, feratur, &c. quo aqua inquinetur. l. j. ſ Labeo.

Si quis

Si quis aquam, uti hoc anno duxit, ducere prohibeatur. l. j. in prin. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si non hoc anno duxit. l. j. in prin. ſ quæſitum eſt.
Si aqua nemine ducente influxit. l. j. ſ quæſitum.
Si non iure duxit: item qualitercunq; conſtitutum ſit ius aquæ ducendæ, nihil intereſt. l. j. ſ & quali tercunq;.
Si non putauit ſe ſuo iure ducere. l. j. ſ & qualitercunq;. ſ Ariſto.
Si ui, clàm uel precariò duxit. l. j. in prin. ſ idem ait.
Si uno ſalem die uel nocte anni duxit. l. j. ſ quod autem ſcriptum. ſ item quæſitum. ſ illud autem.
Si alio die, quàm quo debetur, duxit. l. j. ſ item quę ſitum. l. 2.
Si non ad irrigandum fundum, ſed ad aliud commodum ducit. l. j. ſ illud quæritur. ſ præterea Labeo. l. 3. in prin.
Si alio modo, quàm quo hoc anno duxit, ducat. l. j. ſ illud tamen.
Si per aliam regionem ducat. l. j. ſ illud tamen.
Si in alium locum ducat. l. j. ſ illud Labeo.
Si aliam uel ampliorem aquam ducat, quàm antea. l. j. ſ illud tamen.
Si aliam miſcuit ei quàm antea duxit. l. j. ſ. itẽ quæritur.
Si aquam non quotidianam ducat. l. j. ſ 1.
Si aquam non perennem ducat. l. j. ſ loquitur.
Si aquam calidam ducat. l. j. ſ idem Labeo.
Si aquam quæ duci non poteſt, ducat. l. j. ſ quanquam.
Si non à capite, ſed aliundè ducat. l. j. ſ hæc interdicta. Declaratur l. j. ſ caput aquæ.
Si aquam quæ in riuo naſcitur, ducat. l. 3. ſ aqua.
Siue intra urbem, ſiue extra ducat, nihil refert. l. j. ſ ſiue autem.
Si alijs noceat. l. 3. ſ j. ſ penult.
Si alius, non dominus fundi prohibet ducere. l. j. ſ competit. lib. 8. tt. 5. l. 10. ſ agi.
Si riualis corriualem impediat, uide j. Adfine remedium.
Si prohibitus fundum uendidit. l. j. ſ ſi fundum.

4 *Quid ueniat in hac actione?*

De cautione præſtanda. l. 7.
Si ius aquæ ducendæ ob prohibitionem amiſſum ſit. l. j. ſ præterea illud

5 *Adfine remedium.*

Si inter duos corriuales de aquæductu ſit contentio. l. j. ſ ſi inter. ſ deinde ait. uerſ. inter hæredes. ſ ait prætor. l. 4. ſ fin. l. 5. in prin.

IX. *De interdicto, de aqua æſtiua.*

ff. lib. 43. tt. 19. l. j. ſ deinde ait. uſq; ad ſ ait prætor.

1 *Differentia huius interdicti & ſuperioris.*

ſ quod autem dixit.

2 *Cauſa ex qua datur.*

Si quis aquam uti priore æſtate duxit, ducere prohibeatur. ſ deinde ait.

DECLARATVR:

Quando æſtas incipiat & definat. ſ æſtatem.
Declaratio uerbi Priore. ſ priorem.

DISTINGVITVR:

Si non aquam æſtiuam ducat: & ſi hyeme non æſtate duxit. ſ hoc interdictum. ſ ſi quis hyeme.
Si hac æſtate, non priore duxit. ſ quod autem diximus, uerſ. nam qui hyeme. ſ quid hac æſtate.
Si inter hęredes uel emptores contentio ſit: uide paulo ſuperius, uerſ. ſi inter duos, &c.

X. *De interdicto ſi quis ex caſtello aquam ducere prohibeatur.*

ff. li. 43. tt. 19. l. j. ſ ait prætor quo. uſq; ad fin. leg.

1 *Ratio huius interdicti, & differentia à ſuperioribus.*

ſ hoc interdictum. ſ fin.

2 *Cauſa ex qua datur.*

Si quis aquam ex caſtello ducere prohibeatur. ſ ait prætor.
Declaratur quid ſit caſtellum. ſ hoc interdictum. uerſ. id eſt.

DISTINGVITVR:

Si ex alio loco publico ducat. ſ hoc interdictum. uerſ. caſtellum.
Si ei non ſit permiſſum ducere. ſ ait prætor. ſ fin.
Si non à principe ſit permiſſum. ſ permittitur.
Si perſona, cui permiſſum eſt, extincta ſit. ſ permittitur.
Si flumen, ex quo ducere permiſſum eſt, mutauit alueum. l. 3. ſ ſi aquam.
Si alijs noceat. l. 3. ſ j. lib. 8. tt. 3. l. 17. ſ fin.

XI. *De interdicto de riuis.*

ff. lib. 43. tt. 20.

1 *Ratio huius interdicti.*

l. j. ſ j.

2 *Cauſa ex qua datur.*

Si quis riuos reficere, purgare prohibeatur. l. j. in prin.

Declaratur:

Quid ſit riuus. l. j. ſ ait prætor.
Quid ſit reficere. l. j. ſ deinde ait.
Quid ſit purgare. l. j. ſ purgandi.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si tegere, ſubſtruere, ſarcire, ædificare, aduehere adportare prohibeatur. l. j. ſ uerbo reficiendi. l. 3. ſ fin.
Si riuus in publico, uel priuato ſit conſtitutus. l. 3. ſ hoc interdict.
Si ſpecum reficere uel purgare prohibeatur. l. j. in prin. ſ ait prætor.
Si ſepta reficere uel purg. prohibeatur. l. j. in prin. ſ ſepta.
Si foſſam & puteũ reficere uel purg. prohibeatur. l. j. ſ incile.
Si lacum in quem aquam ducit, & ex quo plures ductus deriuantur, reficere prohibeatur. l. 3. ſ. ſi aqua.
Si cuniculum, per quem uapor trahitur, purgare prohibeatur. l. 3. ſ Ariſto & de.
Si non hoc anno aut priore æſtate aquam duxit: uel duxit quidem, ſed ui, clàm uel precariò. l. j. in prin. ſ hoc interdictum.
Si aliter aquam ducat quàm priore æſtate duxit. l. j. in prin.
Si per alium locum uelit ducere. l. j. ſ proinde etſi.

Si eundem riuum uel destruat,uel attollat,aut dilatet,aut extendat,uel operiat apertum,uel contrà. l.j.§ fin.
Si ex operto riuo terrenum faciat.l.2.
Si cum antea per ſpecum duxiſſet,nunc per apertũ ducat.l.3.in prin.
Si riuum terrenum cementicium facere uelit. l. 3. § j.
Si de terreno riuo ſignatũ uel lapideum faciat. l.j. § ſi quis terrenum.
Si riuum fructilem terrenum uelit facere.l.3.§ j.
Si nouam canalem uel fiſtulam in riuo uelit collocare.l.3.§ ſi quis nouam.
Si non aquæ ducendæ cauſa faciat.l.j. in princip. § aquæ.
Si ius aquę ducendæ non habeat.l.j.§ hoc interdictum.l.3.§ ſi quis riuum.uerſ.planè per.l.4.
Si aquam calidam ducat.l.3.§ hoc interdictum.
Si in publico & priuato loco ducat aquam. l. 3. § hoc interd.
Si actor de damno infecto nolit cauere. l. 3. § penultim.
Si alius magis idonei riuum reficere uelit. ff.li.39. tt.2.l.41.
Iiſdem inſuper & aduerſus eoſdem hoc interdictũ datur,quibus &aduerſus quos datur interdictũ de aqua.l.3.§ iiſdem.

DE AQVAE HAVSTV. ff.lib 8.tt.3. Cap.5.

I. *Seruitus eſt ruſtici prædij.*

Inſt.§ inter,ff.l.j.§ in prædiis.

II. *Non hominis, ſed prædij eſt.*

ff.l.20.§ fin.

III. *Cauſæ ſeu modi quibus conſtituitur:*

Diſtinguuntur ſequentibus modis.
Si pluribus per eundem locum conceſſus ſit,& uel iiſdem,uel diuerſis diebus.ff.l.2. § aquæductus,§ final.
Si is cui conceditur,fundum uicinum non habeat. ff.l.5.l.20.§ fin.
Si is cui aquæductus debetur, hauſtum ex eo aliis conceſſerit.l.33.§ fin.
Si acceſſus tantum ad fontem ſit conceſſus.ff.l.3.§ qui habet.
Si non ex capite uel fonte concedatur.ff.l.9.
Si ex flumine publico conceſſerit.ff.l.3.§ fin.
Si locus publicus,uel flumen interueniat. ff. tt.j.l. 14.§ publico.lib.39.tt.3.l.17.§ uia.
Si locus ſacer uel religioſus interueniat. ff. lib.39. tt.3.l.17.§ ſed loco.
Si alterius prædium interuenit.ff.lib.39.tt.3.l.17.§ fin.

IIII. *Euentus & iura aquæhauſtus.*

Qui hauſtum habet,iter quoq; ad hauriendũ habet.ff.l.3.§ qui habet.tt.2.l.9.§ cæterùm uſu.
De hauſtu in rem actio competit.ff.tt. 5. l. 4. § ſed & de.

V. *De interdicto de fonte utendo.*

ff.lib.43.tt.21.l.j.

1. *Ratio huius interdicti.*

§ hoc interdictum.

2 *Cauſa ex qua datur.*

Si quis aqua de fonte uti hoc anno uſ⁹ eſt,uti prohibetur.l.j.in prin.§ j.Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si haurire prohibetur. § hoc autem interdictum.
Si pecus ad aquã appellere prohibeatur, § hoc autem interd.
Si ire ad hauſtum prohibeatur.§ planè ſi quis.
Si loco qui non habet aquam uiuam,uti prohibetur.§ hoc interdictum.
Si lacu, piſcina,puteo uti prohibetur.l.j.in pr.uerſ. de lacu.
Si ciſterna uti prohibetur. § hoc interdictum.
Si eodem anno non fit uſus, uel uſus quidem ſit, ſed ui,clàm uel precario.l.j.in prin.
Eadem hæc dicenda ſunt quod ad perſonam attinet,quæ in ſuperioribus interdictis dicta ſunt. § hoc autem interdictum.uerſ.& eadem.

VI. *De interdicto de fonte reficiendo & purgando.*

ff.lib.43.tt.21.l.j.§ deinde ait.uſq; ad fin.legis.

1. *Ratio huius interdicti.*

§ hoc interdictum.

2 *Cauſa.*

Si fontem purgare uel reficere prohibeatur. § deinde ait.Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si nouas uenas quærere uel aperire uelit. § penultimo.
Si non ut aquã coerceat,reficere uelit.§ deinde ait. § purgandus.§ coercere.
Si lacum, piſcinam, puteum reficere uel purgare prohibeatur.§.fin.
Si aliter fonte utatur,atque hoc anno non ui, non clàm,non precario uſus eſt.§ deinde ait. § purgandus.
Omnibus perſonis dabitur hoc interdictum,quibus datur interdictum de aqua æſtiua.§ fin.

DE REBVS SACRIS, SANCTIS & religioſis,cum ſuis actionib. Cap. 6.

Sextum genus iuris in rebus præter prædicta habemus,quod ſanè pro uarietate rerum, in quibus id habemus,uarium eſt.

DIVISIONES RERVM.

Sunt autem rerum aliæ diuini iuris, aliæ humani. ff.lib j.tt.8.l.j.in prin.Diuini iuris ſunt res ſacræ, ſanctæ & religioſæ.ff.lib.j.tt.8.l.j.§ j.humani iuris res ſunt aut publicæ,aut priuatæ.ff.lib.j.tt.8.l. j.§ eæ autem res.
Sunt enim quædam naturali iure communia omnium, quædam publica, quædam uniuerſitatis, quædam nullius,pleraque ſingulorum. Inſt. lib. 2.tt.j.§ j.ff.lib.j.tt.8.l. 2. § quorum iura ordine proponentur.
Planè ſunt etiam res aliæ corporales,aliæ incorporales.Inſt.lib.2.tt.2.in prin.ff.lib.j.tt.8.l.j.§ quædã præterea.

¶ *De rebus ſacris.*

I. *Cauſæ quibus ſacræ efficiuntur:*

& quæ ſint res ſacræ.Inſt.lib.2.tt.j.§ ſacræ.ff.lib.j. tt.8.l.6.§ ſacræ.l.9.in prin.uſq; ad § propriè.lib.11. tt.7.l.36.
De uotis.ff.lib.50.tt.12.l.2.

II. *Propria*

II. *Propria harum iura.*

Res ſacræ in nullius bonis ſunt.Inſt.lib.2.tt.j.§ nullius.ff.lib.j.tt.8.l.j.§ quod autem.l.6.§ ſacræ.
Res ſacra alienari uel obligari non poteſt. Inſt. li. 2.tt.j.§ ſacræ.C.lib.9.tt.19.l.j.
Res ſacra non recipit æſtimationem.ff.lib.j.tt. 8. l. 9.§ fin.
Per locum ſacrum & religioſum ſeruitus nulli deberi poteſt.ff.lib.8.tt.j.l.14.§ fin.
Ne quid in loco ſacro fiat.ff.lib.43.tt.6.
De cura ędium & locorum ſacrorum.ff.lib.43.tt.6. l.j.§ fin.

¶ *De rebus ſanctis.*

I. *Sanctum quid ſit.*

ff.lib.j.tt.8.l.8.l.9.§ propriè.

II. *Species.*

Leges.Inſt.lib.2.tt.j.§ ſanctæ.ff.lib.j.tt.8.l. 9.§ propriè.
Muri ciuitatum. Inſt. lib.2.tt.j.§ ſanctæ.ff.lib.j.tt.8. l.8.§ fin.l.9.§ muros.l.11.

III. *Propria iura.*

In nullius bonis ſunt.Inſt.lib.2.tt.j. § ſanctæ.

¶ *De loco religioſo.*

ff.lib.11.tt.7.

1 *Cauſa ex qua locus fit religioſus.*

Si quis mortuum in locum aliquem intulerit.Inſt. lib.2.tt.j.§ religioſum.ff.li.j.tt.8.l.6.§ religioſum. Diſtinguitur:
Si in locum alienum quis mortuum intulerit.Inſt. lib.2.tt.j.§ religioſum.uerſ.in alienum.ff. lib.j.tt. 8.l.6.§ religioſum.lib.11.tt.7.l.2.§ fin.l.3.l.41.
Si in locum communem quis mortuum intulerit, uel alter ſociorum ſit illatus.Inſt.lib.2.tt.j.§ religioſum.ff.lib.j.tt.8.l.6.§ religioſum.lib. 11. tt. 7. l. 41.l.43.§ eademq;.lib.10.tt.3.l.6.§ ſi quis in.
Si in locum ſuum, cuius uſusfructus alienus eſt, intulit.Inſtit.lib.2.tt. j. § religioſum. uerſic. item ſi alienus.ff.l.2.§ ſi uſumfructum.l.3.l. 43.l. 4.6.in prin.
Si in locum ſuum,in quo alius ſeruitutẽ habet, intulit.ff.l.2.§ locum qui ſeruit. l.3.
Si uſufructuarius in locum, in quo uſumfructum habet,mortuum intulit.ff.l.2. § ſi uſumfructum. l.3.
Si creditor, cui locus pignori datus eſt, in eum intulit.ff.l.2.§ fin.
Si hæres in locum legatum mortuum inferat. ff.l. 4.§ fin.l.34.l.46.in prin.
Si hæres uel alius ante aditam hęreditatem in locũ hæreditarium mortuum inferat.ff.l.4.
Si ſeruus ſit illatus.ff.l.2.in prin.
Si partem corporis tantum intulit.ff.l.44.
Si intulit,poſtea aliò translaturus.ff.l.40.
Si pecuniam ſepelijt, uel quid aliud quod ſepeliri prohibitum eſt.ff.lib.48.tt.13.l.4.§ non fit.

Quid & quantum fiat religioſum.

Non totus qui ſepulturæ deſtinatus locus eſt,ſit religioſus, ſed quatenus corpus humatum eſt.ff.l. 2.§ Celſus.
Si idem in diuerſis locis ſepultus ſit, qui locus fiat religioſus.ff.l.44.

II. *Cauſæ ex quibus locus religioſus fiat prophanus.*

Si ab hoſtibus ſit occupatus.ff.l.36.
Si reliquiæ transferantur. ff.l.44.§ fin.

III. *Species & partes.*

De ſepulchro.Definitio.ff.l.2.§ ſepulchrum.
Sepulchra familiaria & hæreditaria quæ ſint.ff.l.5. l.6.in prin.
De cenotaphio.ff.l.42.§ fin.l.6.§ fin.lib.j.tt.8.l.6.§ fin.l.7.
De monumento.Definitio.ff.l.2.§ monumentum. l.42.
Monumentum uẽdere & donare licet. ff.l.6.§ fin. l.11
De ſtatua monumenti.ff.lib.47.tt.12.l.2.
De munimento ſepulchri.Definitio.ff.l.37.§ munimentum.
De uia ad ſepulchrum.ff.lib.8.tt.j.l.4.§ ſeruitus.

IIII. *Iura loci religioſi.*

Seruitus in loco religioſo nulli debetur.ff.lib.8. tt. j.l.14.§ fin.
Ne ſepulchrum alterius conuerſationis uſum accipiat.ff.l.12.§ ſenatuſconſulto.
De uia ad ſepulchrum à uicino danda.ff.l.10.l.12.in prin.uſq; ad § ſepulchrum.
De iure ædificandi & reficiẽdi ſepulchrum ac monumentum.ff.lib.11.tt.8.l.1.§ Prætor ait.uſque ad finem legis.l.3.l.5.lib.47.tt.12.l.3.§ diuus Hadrianus.l.7.

¶ *De iure inferendi mortuum & ſepeliendi.*

In ſepulchro etiam habemus ius inferendi mortuum,& ſepeliendi.ff.lib.11.tt.8.l.j.§ j.§ facere.de quo ſequitur.

I. *Cauſæ ex quibus competit hoc ius.*

De longa poſſeſsione.ff.lib.11.tt.8.l.4.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si fundum.in quo ſepulchrum habet, uendidit. ff. lib.11.tt.7.l.11.lib.47.tt.12.l.5.

II. *Quibus competat ius ſepulchri & inferendi mortuum.*

De hæredibus, cæteriſq; ſucceſſoribus. ff. lib. 11. tt.7.l.6.in princip.l.33.lib.47.tt.12.l.3.§ ſi quis in hæred.
De liberis utriuſq; ſexus.ff.lib.11.tt. 7. l. 6. § liberis autem.
De libertis.ff.lib.11.tt.7.l.6.§ liberti.
De domino proprietatis & ſocio loci. ff.lib.10.tt.3. l.6.§ ſi quis in.lib.11.tt.7.l.43.li.j.tt.8.l.6.§ religioſum.Inſt.lib.2.tt.j.§ religioſum.

III. *De interdicto, ſi quis mortuum inferre prohibeatur.*

1 *Genus.*

Prohibitorium eſt. ff.lib.11. tt. 8. l. j.§ hoc interdictum.

2 *Cauſa.*

Si quis mortuum, quo ei ius eſt, inferre prohibeatur.ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.tt.8.l.j.in prin.
Diſtinguitur.ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.l.10.l.11.l.43. tt. 8. l. j. § prohiberi. uſque ad § hoc interdictum.l.2. l. 3. § ſi propius.lib.47.tt. 12.l.3. § diuus Hadrianus.

3 *Adfinia remedia.*

ff.lib.11.tt.7.l.8.§ fin.l.9.

¶ *De ſepulchro uiolato.*

ff.lib.47.tt.12.C.lib.9.tt.19.

1 *Genus & propria huius actionis.*

In factum actio eſt.ff.l.3.in prin.

Popularis

Popularis actio est.ff.l.3.§ fin.
Famosa est actio.ff.l.j.
In bonum & æquum conceptaest.ff.l.10.
Non ad rem familiarem, sed ad ultionẽ pertinet.ff. l.6.§ fin.l.10.§ fin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis sepulchrum uiolauit.ff.l.3.in prin.C.l.4. in prin.Declaratur.ff.l.3.§ sepulchri.

DISTINGVITVR:

Si sine dolo malo fecit.ff.l.3.§ prima.
Si impuberes uel alij doli non capaces fecerunt.ff. l.3.§ prima.
Si sepulchrum hostium uiolauit.ff.l.4.
Si monumentum reficiat.ff.l.7.
Si iussu iudicis sepulchrum quod fecit, restituat. ff. lib.39.tt.3.l.4.in prin.uersi.etsi iussu.
Si eo nomine actum sit.ff.l.6.

RELIQVAE CAVSAE *speciales.*

Si sepulchrum diruit.ff.l.2.in prin.
Si terram euerit, & cespitem euellit.C.l.5.
Si saxa uel quid aliud de sepulchro abstulit. C.l.4. l.5.
Si statuam de monumento euellit.ff.l.2.
Si cadauera spoliauit.ff.l.3.§ aduersus eos.
Si statuam alicuius in monumento positam saxis cædit.ff.lib.47.tt.10.l.27.
Si corpora aut reliquias detinuit, uexauit, transtulit, contrectauit, extraxit uel eruit.ff.l.3.§ nõ perpetuæ.l.11.lib.11.tt.7.l.38.l.39.C.l.4.§ fin.
Si fecit quo minus quis funeretur, sepeliatur ue.ff. l.8.lib.11.tt.7.l.38.C.l.6.
Si res religioni destinatas contigerit, distraxerit, uel emerit.C.l.j.
Si in sepulchrum ius inferendi non habens, inferat.ff.l.3.§ si quis in hæred.
Si quis in ciuitate sepulchrum fecerit.ff.l.3.§ diuus Hadrian.
Si quis in sepulchro dolo malo habitauerit, uel ædificium in eo habuerit.ff.l.3.§ si quis in sepulchro.la 2.§ si seruus.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De eo ad quem ea res pertinet.& alio.ff.l.3.in pr. § si quis in sepulchro.la 2.§ si is cuius interest. l.6.
De hærede necessario, qui bonis se non immiscuit. ff.l.10.
De pluribus agere uolentibus.ff.l.3.§ si plures.§ si ad plur.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Actio etiam pecuniaria datur.ff.l.9.
Si is agit ad quem ea res pertinet, quantum iudici uidebitur, & id quod interest uenit: sin alius agit, centum aureorum actio datur.ff.l.3.in prin. § qui de sepulchri.C.l.4.
Viginti librarum auri pœna.C.l.3.
Si seruus sepulchrum uiolauit.ff.l.3.§ seruus.C. l.2.
Distinguitur insuper ex genere delicti, de quo uide paulo superius causas ex quibus datur.

V. *Euentus huius iudicij.*

Infam at.ff.l.j.
Hæres necessarius, qui se bonis non immiscuit, si egit hac actione, hæreditarijs creditoribus non tenetur.ff.l.10.
Pœna iudicis non uindicantis hoc crimen.C.l.3.

VI. *Adfinia remedia.*

De l.Iulia de ui publica.ff.l.8.
De pœna sacrilegij.C.l.5.
De actione pecuniaria.ff.l.j.
De l.Aquilia, & interdicto quod ui aut clàm.ff.l.2.
Iniuriarum actio.ff.lib.47.tt.10.l.27.
Datur insuper alia atq; alia actio pro genere delicti: de quo uide ꝫ causas ex quibus datur.

DE REBVS ET LOCIS publicis, cum suis actionibus. Cap 7.

I. *Quæ sint omnium communia, quæ uniuersitatis: & quæ sint publica.*

Inst.lib.2.tt.j.§ & quidem naturali.usq; ad § nullius.ff.lib.j.tt.8.l.2.l.3.l.4.l.5.l.6.in prin. usq; ad § sacræ.l.10.lib.43.tt.11.l.j.§ simili.l.3.

II. *In nullius bonis esse creduntur.*

ff lib.j.tt.8.l.j.§ quæ publicæ.

¶ *De littore maris.*

I. *Definitio.*

Inst.lib.2.tt.j.§ flumina.uersi.est autem littus.ff.li. 50.tt.16.l.96.in prin.l.112.

II. *Iura eius. Publicum est.*

ff.lib.43.tt.8.l.3.lib.41.tt.j.l.65.§ & littora.
Proprietas eius nullius est.Inst.lib.2.tt.j.§ littorũ. uersi.proprietas.
Nemo ad littus maris accedere prohibetur. Inst.li. 2.tt.j.§ & quidem naturali.ff.lib.j.tt.8.l.4.
Cuilibet liberum est in littore maris ædificare, uel casam ponere, in quam se recipiat: item retia ficcare, &c.Inst.lib.2.tt.j.§ littorum.ff.lib.j.tt.8.l.5.§ fin.l.6.in prin.lib.43.tt.8.l.4.
Lapilli & gemmæ, cæteraq; quæ in littore maris inueniuntur, inuenientis fiunt.ff.lib.j.tt.8.l.3. uide suprà lib.7.cap.j.uersi.de ijs quę inueniuntur, &c.

¶ *De ripis fluminum.*

I. *Definitio ripæ.*

ff.lib.43.tt.11.l.j.§ ripa autem.l.3.

II. *Iura earum.*

Proprietas illorum est, quorum prædijs ripæ adhærent: & ideo arbores quoq; ibi natæ eorundẽ sunt.Inst.li.2.tt.j.§ riparum. uersi.sed proprietas. ff.lib.j.tt.8.l.5.in prin.uersi.sed proprietas. lib.41. tt.j.l.30.§ j.
Naues ad eas cuilibet applicare licet, funes arbori bus ibi natis religare, onus aliquod in hisce ponere, &c.Inst.lib.2.tt.j.§ riparum.ff.lib.j.tt.8.l. 5. in prin.lib.43.tt.13.l.j.in prin.
De ripa munienda.ff.lib.43.tt.14.l.j.tt.12.l.j.§ sunt autem.
Ne quid in ripa fiat, quo iter nauigij deterius fiat, uel quo aqua aliter fluat quàm priore æstate fluxit, uide j membr.4.cap.eod.

¶ *De fluminibus.*

I. *Differentia fluminis & riui.*

ff.lib.43.tt.11.l.j.§ j.
Differentia à lacu, stagno & fossa.ff.lib.43.tt.13.l.j. § lacus.

II. *Diuisio*

I. *Diuisio.*

In flumen perrenne, & torrens.ff.lib.43.tt.11.l.j.§ item fluminum.
In publicum & priuatum.ff.lib.43.tt.11.l.j.§ fluminum.

III. *Iura fluminum.*

Fluminum publicorum communis est usus. In his igitur publicè licet cuilibet ædificare & destinare, dum tamen hoc sine incommodo cuiusquam fiat.ff.lib.39.tt.2.l.24.in prin.
De iure nauigandi in flumine, lacu, fossa, stagno publico.Inst.lib.2.tt.j.§ riparum.uersi.sicut per.ff. lib.j.tt.8.l.5.in prin.uersi.sicuti per ipsum. lib. 43. tt.13.l.j.lib.50.tt.16. l.112.§ fin.
De iure pecoris ad flumen, ripam ue appellendi.ff. lib.43.tt.13.l.j.§ fin.
De iure piscandi.Inst.lib.2.tt.j.§ flumina.ff. lib.47. tt.10,l.13.§ si quis me.l.14.lib.43.tt. 8. l. 2. § si quis in.lib.44.tt.3.l.7.
De aqua ex flumine publico ducenda.ff.lib. 8. tt.3. l.17.lib.39.tt.3.l.10.§ fin.li.43.tt 11.l.2.tt.19.l.j. § permittitur.l.3.§ j.de interdicto si quis aquam ex castello ducere prohibeatur. Vide ꝫ cap.4. membr. 10.lib.eod.

IIII. *De interdicto, Ne quid in flumine publico, ripa ue eius fiat, quo peius nauigetur.*

ff.lib.43.tt.11.

1 *Causa ex qua datur hoc interdictum.*

Si quid in flumine publico, ripa ue eius fiat, immitatur ue, quo statio, iter ue nauigij deterius fit, fiat.l.j.in prin.
Declaratur quid sit publicum flumen, quid ripa, statio, &c.l.j.§ flumen.§ publicum.§ ripa autem. § stationem.§ ait prætor.§ deterior.l.3.

DISTINGVITVR:

Ex loco in quo fit.

Si in priuato flumine fiat.l.j.§ hoc interdictum. § item si amnis.
Si in mari uel littore maris fiat.l.j.§ si in mari.
Si in flumine non nauigabili fiat.l.j.§ non autem. § si in mari.
Si in insula, in flumine nata fiat.l.j.§ si insula.
Si cum flumẽ aliò currere cœperit, in ueteri uel nouo alueo factum fit.l.j.§ simili modo.
Si in fossa manufacta, per quam flumen fluit.l. j.§ si fossa.
Si in loco quem flumen inundauit.l.j.§ si fossa.
Si in loco, quem amnis circumit. l. j. § item si amnis.
Si extra aquam factum sit.l.j.§ in publico.

Ex reliquis contingentibus.

Si aqua deriuetur, dilatetur, angustetur, &c.l.j.§ deterior.
Si ex flumine publico aquam ducat, uide paulo ꝫ uersi.de aqua ex.
Si pontem faciat.l.4.
Si pedestre iter impediatur.l.j.§ si pedestre.
Si statio uel nauigatio non fiat deterior.l. j. § non autem.
Si ripæ tuendæ causa factum sit.l.j. § Labeo scribit.
Si ita fieri lege licuit.l.j.§ Labeo.

2 *Adfine remedium, interdictum restitutorium.*

Si quid in flumine publico, ripa ue eius factũ uel immissum habet, ut restituat.l.j.§ deinde ait.usq; ad fin.legis.

V. *De interdicto, Ne quid in flumine publico, ripa ue eius fiat, quo aqua aliter fluat quàm priore æstate fluxit.*

ff.lib.43. tt. 12.l.j.

1 *Ratio huius interdicti.*

§ j.§ is autem.uersi. & idcirco.

2 *Causa ex qua datur.*

Si quis in flumine publico, ripa ue eius quid faciat uel immittat, quo aqua aliter fluat, quàm priore æstate fluxit.l.j.in prin.
Declaratur.§ quod autem ait.§ is autem. usq; ad § hoc interdictum.

DISTINGVITVR:

Si flumen priuatum, uel non nauigabile sit, § pertinet autem.
Si aqua non aliter fluat.§ ait prætor.
Si ex riuo tecto per apertum ducere uelit, uel contrà.§ si quis ex.
Si incile ducat, uel alio loco faciat, uel si alueum fluminis mutet.§ simili modo.
Si ripæ muniendæ causa fecit. § sunt qui putant.
Si alia aliqua utilitas facientis uertatur. § sunt qui putant.uersi.sed etsi aliqua.
Si iam factum sit.§ hoc interdictum.la 4.

3 *Quibus datur?*

Cuiuis ex populo datur.§ hoc interdictum.

4 *Aduersus quos datur?*

De eo qui fecit, & alio.§ is autem. § hoc interdictum.l.2.
De hęredibus.§ hoc interdictum.la 3.

5 *Adfine remedium.*

Interdictum restitutorium si factum sit. § deinde ait prætor.usq; ad fin.legis.

¶ *De locis & itineribus publicis.*

I. *Definitio loci publici.*

ff.lib.43.tt.8.l.2.§ publici.
Definitio uiæ publicę, & differentia à uia priuata. ff.lib.43.tt.8.l.2. § uiam publicam. § publicas uias.

II. *Species.*

Viæ uicinales.ff.lib.43.tt.7.l.3.tt.8.l.2.§ uicinales.

III. *Iura loci & itineris publici.*

De loco publico fruendo.ff.lib.43.tt.9.l.j.
Si quis in mari piscari uel nauigare, in campo publico ludere, in publico balneo lauare, &c. prohibeatur.ff.lib.43.tt.8.l.2.§ si quis in mari. li. 47. tt.10.l.13.§ si quis me.l.14.
De statuis & imaginibus in publico ponendis.ff. lib.43.tt.9.l.2.
De cloaca publica ne quid in eã fiat, immittatur ue.ff.lib.43.tt.22.l.j.§ penult.& ultim.
Via publica nemo recte ui prohibetur.ff.lib.43.tt. 8.l.2.§ fin.C.lib.3.tt.34.l.11.§ fin.
De aqua per uiam publicam ducenda.ff.lib.8.tt.j.l. 14.§ publico.lib.39.tt.3.l.18.§ fin.

De uia

De uia publica aperienda, reficienda, & purganda.ff.lib.43.tt.10.l.j.l.4.§ constuat.lib.39.tt.2.l.31. in prin.l.4.1.
De nihil in uiam publicam proijciendo, nec ponẽ do. ff.lib.43.tt.10.l.j.l.4.§ studeant.
Ne quid in eum locum quo uulgò iter fit, deijciatur,uel effundatur : nec id supra eum locum ponatur,cuius casus alicui nocere possit. ff. lib. 9.tt.3.
De uia publica non exaranda.ff.lib.43.tt. 10. l. j. § final.
De uia publica in agrum uicini nõ reijciẽda. ff.lib. 43.tt.10.l.3.in prin.

¶ *De interdicto ne quid in loco publico fiat.*

ff.lib.43.tt.8.

I. *Ratio huius interdicti.*

l.2.§ j.

II. *Genus.*

Prohibitoriũ est interdictũ.l.2.§ j.§ si quis nemine.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quid in loco publico fiat,immittatur'ue,quo alicui damnum datur.l.2.in prin.lib.39.tt.2.l.15.§ si quid uitio.
Declaratur quid sit locus publicus.l.2.§ publici.§ ad ea igitur.

DISTINGVITVR:

1 Ex *specie facti.*

Si in publico ædificet.l.j.
Si in locum publicum immittat quid.l.2.in prin.
Si uelũ in meniano immissum habeat,quod uicini luminibus officit.l.2.§ cum quidam.
Si in mari piscari,nauigare, uel in campo publico ludere, &c.,phibeatur quis.l.2.§ si quis in mari.
Si molem in mare proiecit.l.2.§ aduersus.
Si pilas in mare,uel in littus iecerit.l.3.
Si per locum publicum riuus aquæductus priuato nocet.l.4.
Si quis in loco publico sterquilinium secundum parietem alicuius fecerit,ex quo paries madescit. ff.lib.8.tt.5.l.17.§ fin.
Si id quod in loco publico habet, uelit reficere.l.2. § si quis id.

2 Ex *loco in quo fit.*

Si in area,insula,agro,uia uel itinere publico,l.2. § publici.
Si in mari,uel littore maris.l.3.l.4.
Si in locis fisci.l.2.§ hoc interdictum.

3 Ex *euentu facti.*

Si nulli noceat.l.2.§ aduersus.§ meritò.
Si non in præsenti,sed postea noceat. l. 2. § deinde ait.
Si ad priuati damnũ redundet.l.2.§ propter quod. § ad ea igitur.§ meritò.
Si alius commodum per hoc amittat,& prospectꝰ uel aditus alicui fiat deterior uel angustior.l. 2.§ damnum.
Si officiat luminibus uicini.l.2. § cum quidam. § si quid in pub.
Si odore soli locus pestilentiosus fiat. l. 2. § idem ait,si odore.
Si ea quæ nullo iure fluebant, ædificando fluere impediat.l.2.§ si quid in.
Si ei ædificio, quod etiam in publico ab aliquo ædificatum est,noceat.l.2.§ idem ait.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si à legibus uel magistratu permissum sit.l.2.in pr. § meritò.§ si quis à principe.
Si nemine prohibente in publico ædificauit.l.2.§ si quis nemine.usq; ad § ait prætor.l.6.

IIII. *Quibus competat?*

Cuilibet agere uolenti.l.2.§ hoc interdictum. tt.7. l.j.

V. *Per procuratorem exerceri potest.*

l.5.

VI. *Quid ueniat in ea.*

Ne fiat non ut factum restituatur.l.2. § si quis nemine.l.6.
De cautione præstanda.l. 2. § si quis nemine. uers. si tamen adhuc.l.4.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio iniuriarum.l.2.§ si quis in mari
Actio.l.12.tabul.l.4.
Officium eius qui publicis operibus præest.l. 2. § si quis nemine.

De interdicto,ne quid in uia uel itinere publico fiat.

ff.lib.43.tt.8.l.2.§ ait prætor.usq; ad fin.legis.

I. *Populare est hoc interdictum.*

l.2.§ hoc interdictum.tt.7.l.j.

II. *Causa ex qua datur.*

Si in uia uel itinere publico faciat uel immittat quid,quo ea uia iter'ue deterius fiat. l. 2. § ait prætor.
Deteriorem fieri uiam quid sit.l.2.§ deteriorem.
Distinguitur sequentibus modis:
Si cloacam in uiam publicam immittat.l.2.§ si quis cloacam.
Si fossam in fundo suo fecit, per quam aqua in uiã publicam decurrit.l.2.§ si quis cloacam.
Si quis in suo ita ædificauit,ut aqua in uia collecta restagnet.l.2.§ idem Labeo.
Si specus & pontem per uiam publicam faciat.l.2, § tractatum.
Si in uia publica monumentum extruat.ẽ tt.7.l.2.
Si in uijs urbicis fiat.l.2. § hoc interdictum.
Si in uijs uicinalibus.l.2.§ uiarum.tt.7.l.3.
Si non in præsentiarum, sed postea noceat. l.2.§ deinde ait.
Si ea quæ pascuntur, uiam publicam deteriorem faciant.l.2.§ hoc interdictum.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

De eo quanti actoris interest.l.2.§ hoc interdictũ.
De reliquis.l.2.§ item Nerua.

IIII. *Perpetuum est hoc interdictum.*

l.2.§ hoc interdictum.

V. *Adfinia remedia.*

De officio magistratus uiarum.l. 2. § hoc interdictum.

De interdicto restitutorio,si iam factum sit.

l.2.§ prætor ait.usq; ad § fin.

I. *Differentia huius interdicti & superioris.*

§ prætor ait.

II. *Causa ex qua competit.*

Si quid in uia uel itinere publico factum sit, ut restituatur.§ prætor ait.
Si arbor alicuius in uiam publicam cecidit. § si ex fundo.

III. *Aduer*

III. *Aduersus quos datur?*

De eo qui fecit,& eo qui factum habet.§ hoc interdicto.
Declarat quid sit factum habere.§ habere.
De eo qui dolo malo fecit quo minus possideat, uel habeat.§ interdictum.
Si is qui fecit opus,id pro derelicto habeat.§ unde Offilius.§ si ex fundo.
De eo qui fecit,& eo cui factum utile est. § idem Labeo.

IIII. *Quid ueniat in hoc interdicto.*

Vt factũ restituatur.§ prætor ait. Restituere quid sit.§ restituas.
De sola patientia præstanda. § restituas.
De eo quod interest.§ interdictum hoc.

V. *Perpetuum est.*

§ interdictum hoc.

DE ACTIONIBVS POPVlaribus,ff.lib.47.tt.24. Cap. 8.

I. *Actiones populares quæ sint.*

l.j.

II. *Causæ ex quibus dantur, Distinguuntur:*

Si antea etiam ex eadem causa actum sit, l.3. in pr. lib.12.tt.2.l.30.§ in popularibus.

III. *Quibus competunt?*

De quolibet.ff.lib.43.tt.7.l.j.
De pluribus.l.2.l.3.§ fin.
De eo cuius interest.l.3.§ fin.
De eo cui per edictum postulare non licet.l.4.
De muliere & pupillo.l.6.
De eo cui ex S.C.Trebelliano restituta est hæreditas.l.7.

IIII. *Per quos competant?*

An actor per procuratorẽ agere,uel reus per procuratorem se defendere possit?l.5.lib.3.tt.3.l. 42. in prin.l.45.§ qui ita.

V. *Aduersus quos competant.*

De hæredibus.l 8.

VI. *Quandiu competant?*

Annales sunt.l.8.

VII. *Euentus.*

An is qui has habet actiones,intelligatur locupletior.l.7.§ fin.

DE REBVS PRIVATIS, tam proprijs & communibus, quàm alienis.Cap.9.

¶ *De rebus proprijs.*

Nemo de domo sua inuitus extrahi debet. ff.li.50. tt.17.l.103.
Quilibet rerum suarũ moderator atq; arbiter est. C.lib.4.tt.35.l.21.ff.lib.37.tt.12.l.2.§ fin. Distinguitur sequentibus modis.
Si deteriorem uicini conditionẽ faciat.ff.lib.8. tt.2. l.19.§ penult.l.23.tt.5.l.8.§ Aristo. lib. 50.tt.17.l.61.
Si officiat luminibus uicini.ff.lib.8.tt.2.l.8.cũ duab. ll.sequentibus.
Si ædificando excludit uentum ab area uicini. C. lib.3.tt.34.l.14.§ cum autem.
Si aperto pariete ianuam in publico aperuit.ff.lib. 8.tt.2.l.40.§ fin.
Si fumum in suo faciat,& eum in superiora ædificia immittat:item si ex superiore ædificio in inferiora aquam,uel quid aliud immittat.ff.lib.8. tt. 5.l.8.§ Aristo.§ fin.
Si in fundo suo lapidem cædat,ut in fundum uicini fragmenta cadant. ff. lib. 8. tt.5.l.8.§ Alphenus.
Si secundum parietem uicini, in suo sterquilinium fecerit,ex quo paries madescit.ff.lib.8.tt.5.l. 17. § final.
Si fistulæ quibus aquam ducit, ruptæ inundant alterius parietem.ff.lib.8.tt.5.l.13.
Si seruitus uel ususfructus, qui alij in re debetur, deterior fiat.ff.lib.8.tt.2.l.13.tt.5.l.9. C.lib.3.tt.34.l. 5.Quid autẽ iuris domino in re sua, in qua alius usumfructum uel seruitutem habet,cõpetat, uide ẽ sub unaquaq; specie seruitutis, Euentus & iura seruitutis.item ẽ lib.prox. cap. 11. de iure & officijs proprietarij.
Si quid in suo fecit ex quo damno uicino timendum, uide j de damno infecto.lib.eod.
Si in suo quid fecit, ex quo aqua pluuia uicino noceat,uide j de aqua pluuia arcenda.lib.eod.
Si in subgrunda,uel protecto supra eum locũ quo uulgò iter fit,id positum uel suspensum habeat, cuius casus alicui nocere possit.ff.lib.9.tt.3.l. 5. § prætor ait.usq; ad fin.legis.
Si ædificium uicini in meum inclinat. ff. lib. 8. tt. 5.l.17. in prin.l.14.§ fin.

¶ *De re & pariete communi.*

In re communi nemo dominorum iure seruitutis ne q; facere quidquam inuito altero potest, neq; prohibere quo minus alter faciat, &c.ff.li.8.tt.2. l.25.lib.10.tt.3.l.28.
Si socius in area communi ædificare uelit,an possit?ff.lib.8.tt.2.l.26.§ fin.tt.5.l.11.
Si ædes uel parietem cõmunem demoliri uel reficere uelit.ff.lib.10.tt.3.l.12.lib.8.tt.2.l.7.lib.39.tt.2.l. 35.l.36.l.37.l.41.
Si balneare extruxit,uel tubulos fecit secundũ parietem communem.ff.lib.8.tt.2.l.12.in prin.l.18.in prin.
Si parietem communem incrustauit.ff.li.8.tt.2. l. 12. § final.
Si fistulam iniũctam parieti communi habet, quæ aquam capit.ff.lib.8.tt.2.l.18.
Si cameram ex figulino opere factam iuxta parietem communem habeat:item si scalas ad parietem habeat.ff.lib.8.tt.2.l.18.§ fin.
Si aperto pariete communi fenestras immisit. ff. li. 8.tt.2.l.39.
Si paries communis in ædes alterius inclinat.ff. li. 8.tt.5.l.14.§ fin.
Si in locum communem mortuum intulerit, uide ẽ cap.6.membr.de loco religioso. uers. si in locũ communem.item memb.De iure inferendi, &c. uers.de domino proprietatis.
De instrumento communi deponendo. C.lib.3.tt. 38. l.5.
De reliquis,uide actionem Pro socio, & Communi diuidundo.

¶ *De re aliena.*

An quis aquam,quæ in alieno loco oritur,ducere possit.C.lib.3.tt.34.l.4.l.6.
An in alieno fundo quis aucupari uel uenari pos-

sit.ff.lib.8.tt.3.l.16.lib.41.tt.j.l.3. ſ planè qui. Inſt. lib.2.tt.j.ſ feræ.uerſ.planè.
An lapides in alieno fundo cædere poſsit? ff. lib. 8. tt.4.l.13.ſ fin.
An per alienum agrũ ire agere inuito uicino poſsit? C.lib.3.tt.34.l.11.
An in pariete alterius feneſtram aperire poſsit? C. lib.3.tt.34.l.8.
An aggeres in alieno agro, ex quo aqua pluuia ei nocet, munire poſsit? ff.lib.39.tt.3.l.j.ſ fin.
An rem ſuam in alterius locum delatam quis tollere & auferre poſsit.ff.lib.10.tt.4. l.5 ſ idẽ Celſus. ſ ſed etſi ratis.l.9.ſ glans.l.15.lib.12.tt.j.l. 4. ſ fin. lib.39.tt.2.l.9.ſ de ijs autem.
An glandem, quæ ex ſuo in alienum agrum cadit, legere poſsit? ff. lib. 43. tt. 27.l.j.lib.9.tt.4.l.9.ſ glans.
Si arbor alicuius in ędes alterius impẽdet? ff.lib.43. tt.26.l.j.in prin.uſq; ad ſ deinde ait prætor.
Si arbor alicuius in alterius agrũ impendet. ff. lib. 43.tt.26.l.j.ſ deinde ait.uſq; ad fin.legis.
Si arbor in alienum fundum uento ſit inclinata.ff. lib.43.tt.26.l.2.
Si radices arboris in fundamẽto uicinarũ ædium creſcant, & fundamento periculum adferant. C. lib.8.tt.j.l.j.
Locus inferior ſuperiori naturaliter ſeruit.ff.li. 39. tt.3.l.j.ſ fin.
In rebus alienis habemus poſſeſsionem, uſumfructũ, uſum, ſeruitutes, & alia iura quæ iſta ſequũtur, de quibus uide ſ.

DE ACTIONE TAM CONFESſoria quàm negatoria. ff. lib. 8. tt. 5. Cap. 10

¶ Sequũtur nunc actiones generales, quę pro dictis iuribus competunt: & primùm actio cõfeſſoria & negatoria.

I. *Diuiſio huius actionis in confeſſoriam & negatoriam.*

l.2.in prin.

II. *Genus.*

In rem actiones ſunt.l.2.in prin.Inſt.lib.4.tt.6.ſ ęquè ſi agat.

III. *Simile.*

Ad exemplum earum quæ ad uſumfructum pertinent, dantur.l.2.in prin.

IIII. *Vter poſſeſſor, uter petitor ſit in biſce actionibus.*

l.6.ſ ſciendum.l.8.ſ ſed ſi quæratur.

V. *Cauſæ ex quibus competunt?*

Si ſeruitutem quis ſibi uindicet, uel alij eſſe neget. Inſtitut.lib.4.tt.6.ſ æquè ſi agat.ff.l. 4. ſ competit.
Si quis nobis inuitis aliter quàm ei ius eſt, faciat, uel facientes nos prohibeat: Diſtinguitur ſequẽtibus modis.
Si quis in ſuo quid facere, ſedere, lauare, &c. prohibeatur.ff.l.8.ſ fin.
Si nobis non contradicentibus faciat.ff.tt.2.l.4.
Si tutor uel curator faciat.ff.l.15.
Si ſocius in re communi faciat uel prohibeatur.ff. l.11.tt.2.l.25.l.26.
Si ex propriis in communes ædes fiat, uel contrà. ff.tt.2.l.26.
Si factum ſit.ff.l.9.ſ ſed ſi quidem.
Si eo nomine actum uel iudicatum ſit.ff.l.19. li.39. tt.j.l.19.
Si reus latitet. ff.l.18.
Diſtinguitur inſuper pro unoquoq; genere iuris competentis uel non competentis, de quo uide præcedentia capita.

VI. *Quibus competant?*

Iis quorum prędia ſunt, competunt, & non alijs.ff. l.j.l.2.ſ hæc autem.l.4.ſ competit.
De poſſeſſore.ff.l.6.ſ j.
De ſocio, & alio cui quis ſimul ſeruitutem ſtipulatus eſt.ff.tt.4.l.5.
De hæredibus eius cui ſeruitus conceſſa eſt.ff.tt.3. l.37.lib.45.tt.j.l.2.ſ ex quo quidem.
De emptore prædij, eiusq; hæredibus. ff. tt. 3.l.4.l. 36.tt.4.l.12.tt.5.l.20.ſ plures.uide inſuper ſ cap.j. membr.7.uerſ.ſi prædium, cui deb.ſeru. pro parte, &c.lib.eod.
De creditore, cui fundus pignori obligatus eſt: item de eo ad quem fundus uectigalis pertinet. ff. tt. j.l.16.lib.39.tt.j.l.9.lib.43.tt.24. l.j.ſ fin.
De fructuario.ff.l.2.ſ fin.l.9. ſ fructuarius. lib. 43. tt.24.l.j.ſ item Iuliano.
De uno ſociorum.ff.l.4.ſ ſi fundus.tt.3.l.19.
De ſuperficiario.ff.lib.39.tt.j.l.3.ſ penult.

VII. *Aduerſus quos competant?*

De uno ſociorum.ff.l.4.ſ ſed etſi duorum.
De domino prædij ſeruientis, & fructuario. ff.tt.j. l.21.ſ fin.
De quouis à quo quis impeditur.ff.l.10. ſ agi autem.lib.43.tt.19.l.j.ſ competit.uerſ.nam etſi.

VIII. *Quid ueniat in eam?*

Non ut faciat aliquid, ſed ut patiatur, uel ne faciat. ff.tt.j.l.15.ſ fin.tt.5.l.6.ſ & Gallus.
Vt aut res, hoc eſt ſeruitus præſtetur, aut cautio: etſi neutrum horum præſtatur, ut tanti condemnetur reus, quanti in litem iuratur.ff.l.7.
De cautione præſtanda.ff.l.12.tt.j.l.20.lib.43. tt. 19. l.7.
De reuocãdo opere, ad priſtinã formam ſuis ſumptibus, damnoq; ſarciendo, C.lib.3.tt. 34. l. 5. l. 8. l.9.
De fructibus.ff.l.4.ſ in confeſſoria.
Si unus ex pluribus agat uel conueniatur.ff.l. 4. ſ ſi fundũs.tt.j.l.17.

IX. *Euentus*

Si reus latitet, nec rem defendat, petitoris partes ſuſtinebit, &c.ff.lib.19.tt.j.l.15.tt.2.l.45.
Si reus in negatoria actione ſuccubuit, an ſumptꝰ factos repetere poſsit? C.lib.3.tt.34.l.2.
Si is qui ſeruitutem ſibi defendit.obtinuit, non debet ei ſeruitus cedi, &c. ff. l.8.ſ ſed ſi quæratur. uerſ.& ſiquidem.
Si unus ex pluribus obtinuerit, uel ſucubuerit, an profit & obſit alijs.ff.l.4.ſ ſi fundus.l.19.

X. *Adſitia remedia.*

Ad exemplum earum, quæ ad uſumfructum pertinent, dantur.ff.l.2.in prin.
Vti poſsidetis. ff. l. 8. ſ Ariſto. uerſ.ſed & interdictum.
Interd.de itinere actuq; priuato.ff.l.2.ſ fin. l. 4. ſ ſed de ref.
Interd.de loco publico.ff. l.17.ſ fin.

Interd.

Interd.quod ui aut clàm: itẽ iactus lapilli. ff.l. 6. ſ ſciendum.
Operis noui nunciatio.ff.tt.2.l.14.ſ fin.tt.5.l. 6.ſ fin.
Damni infecti, & in factũ actio.ff.l.17. ſ fin. tt.2. l.17.l.28.
Communi diuidundo.ff.tt.2.l.25.
Vſusfructus uindicatio.ff.lib.7.tt.6.l.j. in prin. l. 5.ſ utrum autem.
De dolo actio.ff.l.9.ſ fructuarius.
Tutelæ actio.ff.l.15.
Actio uenditi, & incerti condictio.ff.tt.2.l.34. tt. 4.l.6.ſ ſi in uenditione.
Exceptio.ff.l.16.l.20.in prin.
Si reus latitet, uel non defendatur.ff.l. 18. lib. 39. tt.15.tt.2.l.45.

DE OPERIS NOVI NVNciatione. ff. lib. 39. tt. j. Cap. 11.

¶ I. *An teneat nunciatio noui operis.*

Diſtinguitur:

1. *Ex cauſa ex qua nunciatur, & propter quam.*

Nunciatio fit aut iuris noſtri cõuerſandi cauſa, aut damni depellendi, aut publici iuris tuendi gratia. Nunciamus aũt, aut quia ius aliquod prohibendi habemus, uel ut damni infecti caueatur nobis: aut ſi quid cõtra leges, edicta'ue principum quæ ad modum ædificiorum facta ſunt, fiet uel in ſacro, uel in loco religioſo, &c. l.j.ſ nunciatio fit.
Noui operis nunciatio triplex cauſa eſt: aut naturalis, aut publica, aut impoſiticia, &c.l.5.ſ Sextus Pedius.
Si quis in ędes noſtras immittat quid, uel in nõ ſtro ædificet. l.5.ſ ſed etſi in ędes.ſ naturalem. ſ meminiſſe.
Si ædificat, aut detrahit aliquid quo priſtinam faciem mutat.l.j.ſ opus nouum.
Si ædificium uetus fulciat.l.j.ſ ſi quis ædificium.
Si riuos uel cloacas reficiat uel purget. l. 5. ſ ſi quis riuos.ſ proinde ſi quis.lib.43.tt.20.l.3.ſ ſi quis riuum.tt.22.l.j.ſ ſi quis purganti.
Si meſſem faciat, arborem ſuccidat, uineam putet.l.j.ſ hoc autem. la.2.
Si nõ in re ſoli, ſed mobili opus fiat.l.j.ſ hoc autem.la.2.
Si intra uel extra oppidum: itẽ ſi in publico uel priuato loco fiat.l.j.ſ ſiue autem.
Si in prouinciali prædio fiat.l.3. in prin.
Si in mari uel littore maris fiat.l.j. ſ quòd ſi quis in.lib.41.tt.1.l.50.
Si in re communi fiat. l.3.ſ ſi in loco. uſq; ad ſ ſi ego.

2. *Ex perſona nunciantis.*

De eo ad quem res nõ pertinet.l.j.ſ iuris noſtri.
De eo qui ius prohibendi nõ habet.ff. lib. 43.tt. 24.l.j.ſ j.
De eo qui nec dominium, nec ſeruitutem habet. ff.lib.43.tt.24.l.j.ſ ius is.
De uſufructuario loci.l.j.ſ fin.l.2.lib.43.tt.24.l.j. ſ item Iuliano.
De eo cui ſeruit uia, uel domus in qua ædificatur.l.14.lib.8.tt.2.l.14.ſ fin.
De ſuperficario.l.3.ſ penult.
De creditore, cui pignori prædium eſt obligatũ. l.9.lib.43.tt.24.l.j.ſ ei quoq; qui.
De procuratore, ſi alieno nomine nunciet quis. l.j.ſ nunciatio.
De quouis, ſi in publico opus fiat.l.3.ſ fin.l.4.
De uno ex pluribus quorum rei nocetur.l. 5. ſ ſi plurium.
De ſeruo.l.5.ſ j.
De pupillo.l.5. in prin.

3 *Ex perſona eius cui nunciatur.*

In rem fit nũnciatio, non in perſonam.l.10.l. 23.ſ quia nunciatio.
Si non domino operis nuncietur.l.5.ſ nunciare.
De cuiuis prędicti nunciando.l.5.ſ nũciare. l.11.
Si mulieri, puero uel puellæ nuncietur.l.5.ſ nunciare.uerſ.nam etſi.
Si ſeruo nuncietur.l.5.ſ j.ſ nunciare.uerſ. nã etſi.
Si furioſo & infanti nuncietur.l.10.l.11.
Si tutori, curatori & actori nuncietur.l.7. ſ fin.
Si uni ex pluribus nunciatũ ſit.l. 5.ſ ſi plurium.

4 *Ex perſona eius aduerſus quem nunciatur.*

De abſente, inuito & ignorante.l.j.ſ item nũciatio.
De furioſo & infante.l.10.l.11.
De prætore.l.5.ſ ſi quis ipſi.

5 *Ex loco in quo nunciatur.*

Si non in eo loco, in quo ædificatur, nunciatum ſit.l.5.ſ nunciationem. ſ ſi quis forte. uſq; ad ſ ſi plurium.

6 *Ex tempore quo nunciatur.*

Omnibus diebus nunciatio fieri poteſt.l.j. ſ itẽ nunciatio.
Si non eo tempore, quo in opere ſunt, nunciet.l. 5.ſ ſi quis forte.uerſ.in re enim præſenti.
Si poſt factum opus nuncietur.l.j. ſ hoc autem edictum.

7 *Ex modo & officijs nunciantis.*

Si non adeat prętorẽ nuncians.l.j.ſ. nunciatio.
Si non præſtet iuramentum calumniæ.l.5. ſ qui opus.
Si procuratorio nomine nuncians nõ caueat de rato.l.5.qui procuratorio.l.6.l.7.
Si non dicat in quo loco opus nouum nunciet. l.5.ſ qui nunciat.
Si ignoret nuncians quod opus fiat. l. j.ſ poteſt autem.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non ſit proximus uicinus qui opus facit, ſed remotior.l.8.in prin.
Si non ſuo, ſed alieno nomine nunciet.l.j. ſ nunciatio.
Si cum in pluribus locis opus fieret, una tantum nunciatio facta ſit.l.5.ſ ſi in pluribus.
Si mora operis periculum aliquod ſit allaturа. l. 5.ſ præterea.uſq; ad ſ qui opus.
Si locus, in quo nunciatur, uacuus ſit, uel ædificatus.l.20.ſ ſiue autem.
Si is qui nunciat, ius prohibendi non habeat. ff. lib.43.tt.24.l.j.ſ j.
Si iure ædificet is cui nunciatum eſt. l.j.in prin. l. 20.ſ interdictum.uerſ.qui igitur facit.ſ ait prætor.

Si is cui nunciatum est, uelit agere ius sibi esse ita ædificatum habere. l.1. ſ sed etſi is cui.

9 Ex consequentibus nunciationem.

Si uel is qui nunciauit, uel is cui nunciatum est, decesserit, uel ædes alienauerit. l. 8. ſ fin. l. 23.

Si facta nunciatione, is qui nunciauit per annum non egerit, uel lis intra annum cum finiatur. C. lib. 8. tt. 11. l. 1.

Si cum prætor opus nouum nunciari iussisset, postea prohibuit. l. 16.

Si nunciatio sit remissa. l. 1. in prin. ſ inde quæritur. l. 5. ſ si in pluribus. ſ qui remissionē. l. 13. in prin. ſ fin. lib. 43. tt. 24. l. 1.

Si de opere demoliendo satisdatum uel repromissum sit ab eo cui nouum opus nunciatum est, & si non stat per eum quo minus satisdet uel repromittat. l. 5. ſ si is cui nunciatum. ſ qui remissionem. l. 8. ſ si cum possem. l. 20. ſ si quis paratus. l. 21. in prin. usq; ad ſ opus autē. ſ quæsitum est. usq; ad fin. legis. lib. 43. tt. 24. l. 1 ſ planè. lib. 46. tt. 5. l. 1. ſ stipulatio.

II. EVENTVS NVNCIATIONIS.

Is cui nunciatum est, abstinere debet ab opere donec uel caueat, uel remittatur ei nunciatio. l. 8. ſ sciendum. & si contempta nunciatione ædificauerit, id restituetur: de quo paulo inferius.

Qui opus nouum nūciat, in testationem referre debet, si quid operis iam factum est, ut appareat quid postea factum sit. l. 8. ſ qui opus. ſ sed ut probari.

Post noui operis nūciationem committunt se litigatores iurisdictioni. l. 1. ſ & post.

Quamdiu controuersia ista agitari debeat. C. lib. 8. tt. 11. l. 1.

Nunciatione possessorem aduersarium facimus. l. 1. ſ in operis. l. 5. ſ meminisse. uersic. cæterum. li. 43. tt. 23. l. 7. ſ ait Iulianus. uersic. cum possessor.

Si operis noui nūciatio denegatur, nihilominus legitimæ actiones confessoria & negatoria manent. l. 19.

De actionibus, quæ ex noui operis nunciatione dantur, sequitur.

¶ De actione, si post nunciationem sit ædificatum.

1 Causa ex qua datur.

Si quis cōtemptæ nunciatione opus fecerit. l. 20. in prin. ſ quidquid. Distinctiones huius iuris, uide ℣ membr. 1. cap. eod.

2 Quibus datur?

De socijs qui non nunciarunt. l. 5. ſ si plurium.

De domino procuratore nunciante. l. 17.

De hærede, cæterisq; successoribus. l. 20. ſ hoc interdictum.

3 Aduersus quos datur?

De sōcijs operis. l. 5. ſ si plurium. l. 18.

De eo qui opus fecit, uel factum ratum habuit. l. 20. ſ hoc interdictum.

De eo cui opus nouum nunciatum est, & empto re loci qui ædificauit. l. 25.

De hæredib. & cæteris successoribus. l. 20. ſ hoc interdictum. l. 22.

4 Quid ueniat in ea?

Vt opus restituat. l. 20. in prin.

5 Quamdiu datur?

Perpetua est. l. 20. ſ hoc interdictum.

6 Quæ actio detur?

De interdicto & actione in factū. l. 20. in prin. ſ nonnulli.

De actione quæ datur ex cautione eius cui nunciatum est, de opere demoliendo.

1. Causa ex qua datur.

Si iudicatum sit non iure fuisse ædificatum, uel res non sit defensa. l. 21. ſ habet autem. ſ siue autem. Distinguitur:

Si unum aut alterum tantum cementum sit positum. l. 21. ſ opus.

2 Quid ueniat in ea.

Vtres boni uiri arbitratu restituatur. l. 21. ſ siue autem. lib. 46. tt. 5. l. 2. in prin.

Si res ita restituta non sit, uenit quanti ea res est. l. 21. ſ quod si ita. ſ fin.

Quanti iudicatum est. l. 12.

¶ De actione, si quis eum qui satisdedit, opus facere prohibeat.

l. 20. ſ deinde. usq; ad fin. legis.

1 Ratio huius interdicti.

ſ hoc interdictum.

2 Genus.

Prohibitorium est. ſ hoc interdictum.

3 Causa ex qua datur.

Si quis eum, qui satisdedit opus facere prohibeat. ſ deinde. Distinguitur:

Si cautum non perseueret. ſ hoc autem interdictum.

Si repromissum tantum sit. ſ hoc autem.

Si non iure ædificetur. ſ hoc interdictum.

Si satisdatum non sit per nunciatorem autem stet, quo minus satisdetur. ſ deinde. ſ hoc autem. ſ si aliquando.

De reliquis uide ℣ uersic. si de opere demoliendo satisdatum, &c.

4 Quibus datur.

De hærede & cæteris successoribus. ſ fin.

5 Quandiu?

Si Annalis est. ſ fin.

6 Adiuncta.

Si De cautione iudicati solui, & ratam rē haberi à procuratore cōuento danda. l. 5. ſ fin. l. 6. l. 7.

De exceptionibus procuratorijs non opponendis. l. 6.

¶ De actione quæ datur ex cautione procuratoris de rato.

An detur, si dominus postea iterum nouum opus nunciauerit. l. 13. ſ dominus.

III. ADFINIA REMEDIA nouo operis nunciationis.

Per prætorem, & per manum, hoc est per lapilli iactum inhiberi opus potest. l. 3. ſ 1. uersic. planè si. l. 5. ſ meminisse.

Quod ui aut clàm, uti possidetis, & alia interdicta. l. 1. ſ hoc autē edictū. l. 5. ſ meminisse. uersic. & si forte.

Vindicatio ususfructus, uel seruitutis, & actio negatoria ius ei nōesse. l. 1. ſ fin. l. 2. l. 14. l. 15. lib. 43. tt. 20. l. 3. ſ si quis riuum. tt. 24. l. 1. ſ item Iuliano. uersic. sed si hoc facto.

Communi

Communi diuidundo iudicium. l. 3. ſ 1. usq; ad ſ si ego super.

QVOD VI AVT CLAM. ff. lib. 43. tt. 24. Cap. 12.

I. Ratio huius interdicti.

l. 1. ſ 1.

II. Genus: Restitutorium est.

l. 1. ſ 1.

III. Causa ex qua datur.

Si quid ui aut clàm factum est. l. 1. in prin. l. 11. ſ hoc interdictum, pro huius causæ declaratione & distinctione, singula uerba proposita ordine excutienda erunt.

1 De uocabulo Vi.

Vi factum est, si quis contra quàm prohiberetur, fecit. l. 1. ſ quid sit ui factum. l. 3. in prin, uersic. nā prohibitio. l. 19. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 73. ſ ui factum. Distinguitur sequentibus modis:

Prohibitus intelligitur quolibet actu prohibentis, uel dicentis se prohibere, uel manum opponentis. &c. l. 19. ſ prohibitus.

Si iactu uel minimi lapilli prohibitus sit. l. 1. ſ sed etſi quis iactu. l. 19. ſ prohibitus.

Si testatio uel de nunciatio facta sit. l. 1. ſ sed etſi quis contra. l. 5. ſ si quis cum.

Nihil refert per quem prohibeat. l. 3. in prin. l. 17.

Si per procuratorem uel seruum prohibuerit. l. 3. in prin.

Si per mercenarium uel aliam liberam personā prohibuit. l. 3. ſ fin.

Si per inquilinum prohibuit. l. 17.

Si filius domini prohibuit. l. 13. ſ 1. ſ idem ait.

Si prohibitus decesserit, uel locum uendidit, isq; qui ab eo emit, uel hæres fecit. l. 19. ſ item si prohibiti.

Si destitit prohibitus, & postea rursus facere cœpit. l. 1. ſ item Labeo.

Si prohibitus paratus sit se in iudicio defendere, uel damni infecti nomine cauere. l. 3. ſ si quis paratus.

Si prohibens, postea facere permiserit. l. 1. ſ item Labeo. l. 3. ſ sed si permiserit, usq; ad ſ si quis paratus. l. 19. ſ tamdiu.

Si operis noui nūciatione facta, ea remissa sit, & postea rursus prohibitus. l. 7. ſ ait Iulianꝰ. uersic. remissione.

Si non omnibus momētis uim fecerit. l. 3. ſ illud sciendum.

AN ERGO SI NON PROHIBITUS sit, non teneatur quasi non ui fecerit?

Distinguitur:

Si fecit quo minus prohiberetur. l. 19. in prin.

Si cum sciret se prohiberi, per uim molitus est, ne prohiberi posset. l. 1. ſ sed & Aristo.

Si rogauit magistratum, ut aduersarium iudicio adesse iusserit, ne opus nouum nunciaret. l. 18. ſ non absurdè.

Si cum prohibiturus ueniret, alius sine dolo malo facientis deterruit uenientum ne ueniret. l. 1. ſ fin. l. 2.

Si prohibiturus imbecillitate impeditus, uel ne offenderet te uel alium, non prohibuit. l. 1. ſ si quis tamen.

2 De uocabulo Clàm.

Clàm facit, qui non denunciat aduersario, à quo timet, aut timere debet controuersiam. l. 3. ſ clā facere. usq; ad fin. legis. lib. 50. tt. 17. l. 73. ſ ui factum. Distinguitur:

Si non timuit controuersiam. l. 3. ſ fin. l. 4. l. 20. ſ 1.

Si aduersarius nouum opus nunciauit. l. 7. ſ ait Iulianus. uersic. clamq; facere.

Si non sit cui denucietur. l. 5. ſ & si forte non sit.

Si non celandi animo fecit: item si sciuit maritus aduersariæ. l. 5. ſ sed & Seruius.

Si aduersus filium familiàs fecit. l. 13. ſ idem ait.

AN ERGO SI DENVNCIAVIT, non teneatur quasi non clàm fecerit.

Distinguitur:

Si perfunctoriè aut obscurè denunciauit. l. 5. ſ si quis se.

Si eo tempore denūciauit, quo scit se prohiberi non posse. l. 5. in prin. ſ 1. uersic. neq; tam arctare.

Si non diem, nec horam, nec locū uel opus quod facturus est, denunciat. l. ſ si quis se.

Si decepit aduersarium. l. 5. in prin.

Si amicis, procuratori, domui uel familiæ aduersarij denūciauit. l. 5. ſ & si forte. ſ idem ait siquis.

Si uiro aduersariæ denunciauit. l. 5. ſ sed & Seruius.

Si ei qui non possidet, denunciauit. l. 11. ſ Aristo.

Si aliter fecit atq; denunciauit. l. 5. in prin.

Si non statim post denunciationē fecit. l. fin. ſ fin.

3 De uocabulo Aut.

Si & ui & clàm fecerit. l. 11. ſ hoc interdictum.

4 De uocabulo Factum.

DISTINGVITVR:

1 Ex specie facti.

Si agrum arauerit, uel fossam fecerit. l. 21. ſ si quis ui. l. 9. ſ fin.

Si fossam fecerit in publica sylua, in quam bos meus ceciderit. l. 7. ſ. præterea.

Si aceruum stercoris in agrum deiecerit. l. 7. ſ si quis aceruum.

Si arbores succidat. l. 7. ſ notauimus. ſ itaq; si quid. l. 18. ſ fin.

Si arundinem, salictū succidat. l. 7. ſ notauimus.

Si syluam cæduam, maturam uel immaturam ceciderit. l. 18. in prin.

Si uineas succidat. l. 7. ſ notauimus. uersic. idem & in uineis.

Si ædificium demolitus sit, non tamē usq; ad solum. l. 7. ſ fin.

Si regulas sustulit, uel amouit. l. 7. ſ fin. l. 8. l. 9. in prin.

Si ramos de arboribus abstulit. l. 9. in prin.

Si quid ædibus affixum euellit. l. 9. in prin.

Si aceruum succenderit uel dispersérit. l. 9. ſ. fin. l. 10.

Si proiectum aut stillicidium in sepulchrum miserit. l. 21. ſ penult.

Si statuam de monumēto abstulit. l. 11. ſ siquis de monum.

Si ostium euellat, & effringat. l. 11. ſ si quis de monum.

Si statuam in municipio ex loco publico sustulit. l. 11. ſ 1.

Si ex uineis radices abstulit. l. 11. ſſi quis in uineis

Si uitem meam ex fundo meo in fundum suum deprehenderit, eaq; in fundo eius coaluerit. l. 21. in prin.
Si stercus per fundum meum tulerit, aut iter fecerit, aut auem egerit, uenatusue fuerit. l. 21. § si stercus.
Si in puteum uicini aliquid effuderit, & aquam corruperit. l. 11. in prin.

2 *Ex re in qua & circa quam factum est.*

Si in loco publico, sacro, uel religioso factū est. l. 19. § fin.
Si in re quæ nullius est, & in hæreditate iacente. l. 13. § quæsitum.
Si in re mobili factum sit. l. 1. § hoc interdictum. la. l. 7. § notauim⁹. § itaq; si quid. l. 9. § fin. l. 10. l. 19. § penult.
Si in naue factum sit. l. 19. § penult.
Si in aqua factum sit. l. 11. in prin.
Si circa fructus. l. 7. § notauimus. § cæterùm qui. § itaq; si quid.
Si circa arbores, tegulas, statuam, &c. uide paulo superius, Ex specie facti.

3 *Ex persona facientis.*

Si proprietarius fecit. l. 13. in prin.
Si socius in re communi fecit. l. 13. § si ex socijs.
Si parens, patronus, uel eius liberi fecerunt. ff. li. 37. tt. 15. l. 7.
Si hęres prohibiti, uel is qui ab eo emit, fecit. l. 19. § item si prohibiti.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aduersus filiumfamiliâs fecit. l. 13. § idem ait.
Si aduersarius prior ui uel clàm fecit. l. 7. § bellissimè. l. 21. § si ad ianuam.
Si culpa fecit. l. 15. § penult.
Si incendij arcendi causa fecit. l. 7. § est autem & alia.
Si aceruum stercoris pinguedinis causa in agrū deiecit. l. 7. § si quis aceruum.
Si melior agri causa sit facta. l. 7. § si quis aceruū.
Si dominus damno non sit affectus. l. 18. in prin. l. 21. § si stercus.
Si iure fecit. l. 1. §. & parui refert, usq; ad §. hoc interdictum.
Si is qui fecit, paratus sit se in iudicio defendere. l. 3. § si quis para.
Si restituere non possit. l. 15. § penult.
Si aduersarius fundū uēdidit. l. 11. §. si posteaquā.
Si diruto ædificio postea ortum sit incendium. l. 7. § est & alia, uersus quòd sit nullo.
Si restitutum sit opus, nec in præsenti extet. l. 11. § quod ait prætor. l. 20. in prin. l. 21. § si ad ianuā.
Si actum sit eo nomine. l. 6. § fin. l. 7. § & planè si mortuo. l. 15. § si in sepulchro. § fin. l. 20. in prin.

IIII. *Quibus datur?*

De domino, & eo qui prohibuit. l. 17. lib. 39. tt. 1. l. 17.
De patre & filio prohibente. l. 13. § 1. l. 18. § fin.
De domino prædij, & eo cuius interest. l. 11. § fin. l. 13. § si ex socijs. l. 16. in prin.
De colono & fructuario. l. 11. § nec enim multū. uersus nam & colo. l. 12. l. 13. in prin. l. 16. § si quis ui. l. 18. § fin.
De uenditore & emptore fundi. l. 11. § si posteaquam. usq; ad. § fin.
De hæredibus & cæteris successoribus. l. 13. § quæsitum.
De eo cuius celandi causa factum est, & domino fundi. l. 5. § si quis dum.
Si statua ex loco publico sit sublata. l. 11. § 1.
Si cum mihi concesseris uel à te emerim, ut arbores in fundo tuo mihi cædere liceat, alius eas cæciderit. l. 13. § si mihi concess.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo qui fecit, & eo cuius iussu & nomine factū est. l. 5. § hæc uerba. usq; ad fin. legis. l. 6. l. 11. § si tutores. l. 15. § si in sepulchro.
De domino & procuratore faciente. l. 13. § si colonus.
De domino & colono faciente. l. 13. § si colonus. usq; ad fin. legis.
De locatore & conductore faciente. l. 15. § is cui fundum.
De domino seruo faciente, & seruo ipso. l. 5. § si quid seruus. l. 7. § 1. l. 14.
De eo qui fecit, & domino fundi. l. 7. in prin.
De possessore operis. l. 15. In prin. l. 16. § fin.
De pupillo & furioso, tutore uel curatore faciente uel iubente. l. 11. § si tutoris.
De hæredibus, cæterisq; successoribus. l. 15. § hoc interdictum.

VI. *Quid ueniat in hoc interdicto.*

Restitutorium est. l. 1. § hoc interdictum.
De eo quod interest. l. 15. § in hoc interdicto. usq; ad. § fin.
De sola patientia præstanda. l. 7. in prin. l. 11. si tutoris. l. 13. § fin. l. 14. l. 16. § fin.
In hęredes datur in id quod ad eos peruenit. l. 15. § hoc interdictum.
Quatenus dominus serui nomine teneatur. l. 7. § Neratius. usq; ad. § ait Iulianus. l. 14.
Si incendij arcendi gratia fecit. l. 7. § est autem & alia.
Si damnum opere datum sit, uel dominus id sua impensa sustulerit. l. 11. § quod ait prætor. uersus si tamen inquit.
De impensa præstanda. l. 13. § fin. l. 14. l. 16. § fin.
De iure ob opus factum amisso restituēdo. l. 20. § fin.
De fructibus & omni causa. ff. lib. 22. tt. 1. l. 38. § in terdicto.

VII. *Quandiu datur?*

Annale est. l. 15. § hoc interdictū. usq; ad. § in hoc interdicto. l. 21. in prin.

VIII. *Euentus.*

An uenditor id quod hoc interdicto consecutus est, emptori præstare debeat, uel cōtrà emptor uenditori? l. 11. § si posteaquam. usque ad § Aristo.

IX. *Adfinia remedia.*

Interdictum ex operis noui nunciatione. l. 7. § ait Iulianus.
Furti. l. 7. § cæterùm qui. l. 11. § 1. uersus municipes.
Legis Aquiliæ actio. l. 13. in prin. lib. 19. tt. 2. l. 28. § culpæ.
Locati, & arborum furtim cæsarum. ff. lib. 19. tt. 2. l. 28. § culpæ.
Sepulchri uiolati. l. 15. § si in sepulchro. l. 21. § penult.

X. *Reliqua*

X. *Reliqua in opere nouo tam soli quàm cœli mensura facienda est.*

l. 20. § in opere.

DE PRECARIO.

ff. lib. 43. tt. 25.

Cap. 13.

I. *Definitio precarij.*

l. 1. in prin. l. 2. § fin. Distinguitur ut ij Causæ huius interdicti.

II. *Exempla.*

l. 3.

III. *Quo iure sit introductum precarium.*

Iure gentium. l. 1. in prin. uers. quod genus.

IIII. *Simile.*

Commodatum. l. 1. § fin.
Donatio. l. 14. § fin.

V. *Differentia.*

A donatione. l. 1. § & distat.
A commodato. l. 8. § eum quoq;

VI. *Cui competat precarium?*

De domino, seruo, uel procuratore rogante. l. 4. § etenim. l. 6. § 1. l. 13.
De hærede eius, qui precariò rogauit. l. 12. § fin.
De eo qui adoptauit precariò possidentem. l. 16.

VII. *Euentus precarij.*

Is qui rē precariò habet, possidet. l. 2. § fin. l. 4. § 1. l. 6. § is qui rogauit. l. 15. § eum qui.
Is quoq; qui precariò concesserit, possidet. l. 15. § penult.
Is qui precariò possidet, interdicto Vti possidetis uti potest. l. 17.
Is qui fundum precariò rogauit, ut ei in eo morari liceat, & cum suis uti potest. l. 21.

VIII. *De interdicto de precario restituendo.*

1 *Ratio huius interdicti.*

l. 2. § hoc interdictum. l. 14. l. 15. in prin.

2 *Genus. Restitutorium est.*

l. 2. § hoc interdictum.

3 *Causæ ex quibus datur.*

Si precarium non restituatur. l. 2. in prin.
Si is qui precario rogauit, seruitute usus non sit, eaq; ideo sit amissa. l. 8. § si seruitute.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus precario rogauerit. l. 22. § fin.
Si seruus precarium concesserit. l. 19. in prin. lib. 4. 4. tt. 7. l. 15.
Si is qui non possidet, ei qui possidet, precario concesserit. l. 18. l. 22. in prin.
Si is qui dominum ui de possessione deiecit, precario rogauit. l. 6. § Iulianus.
Si quis rem suam precario rogauerit. l. 4. § item si rem. l. 6. § fin. l. 22. § & econtrà.
Si debitor rem pignori datam precario rogauerit. l. 6. § fin. l. 11. lib. 44. tt. 7. l. 15.
Si emptor rem emptam, donec precium soluat, precario rogauerit. l. 20.
Si quis rem, quam per interdictū Vti possidetis poterat retinere, precario rogauerit. l. 7.
Si habitatio gratuita alicui cōcessa sit. l. 15. § hospites. C. lib. 8. tt. 9. l. 2.
Si ius precario rogatum sit, scilicet ut immissum habeat, uel protectum. l. 15. § precariō. l. 3.
Si uicinus in tuo, uel in suo loco, qui tibi seruitutem debet, maceriam precario duxerit. ff. lib. 8. tt. 4. l. 17.
Si res mobilis precario sit rogata. l. 4. in prin.
Si per epistolam uel nuncium precario rogetur uel concedatur. l. 9.
Si duobus in solidum eadem res precario concessa sit. l. 19. in prin.
Si res precario concessa à domino, ad aliū transla ta sit. l. 8. § illud tamen.
Si dominus, qui precario cōcessit quo ad uelle, mortuus sit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 4.
Si tempus, ad quod precario rogatum est, finitū sit, & si ulterius rogetur. l. 4. § fin. l. 5. l. 6. in prin.
Quo quis loco precario aut possideat, aut cœperit possidere, nihil refert. l. 15. § fin.
Si non dolo, sed culpa is qui precarium rogauit, circa rem uersatus sit, uel eā possidere desijt. l. 8. § eum quoq; § si seruitute. l. 22. § fin.

4 *Quibus datur?*

De hęredibus & cęteris successoribus. l. 8. § quod à Titio. l. 12. § fin.
De eo à quo precario rogatū est, & eo cuius res est. l. 8. in prin.
De eo cui dominus rem alienauit. l. 8. § illud tamen.
De domino serui rogati. l. 19. § 1.

5 *Aduersus quos datur?*

De hærcdibus. l. 8. § fin. lib. 44. tt. 3. l. 11. in prin. C. lib. 8. tt. 9. l. 2.
De eo qui precario rogauit, & eo qui precario habet. l. 4. § & tenebitur. l. 8. in prin. uers. & tamen.
De domino & patre rogantis. l. 13.

6 *Quid ueniat in hoc interdictum?*

Restitutorium est interdictum. l. 2. § hoc interdictum.
Vt res in pristinam causam restituatur. l. 8. § ex hoc interdicti.
De ipsa re & rei æstimatione. C. lib. 4. tt. 65. l. 33.
De eo quod interest, si res non restituatur. l. 8. § ex hoc interd.
De fructibus. l. 8. § ex hoc interdicto.
De eo quod ex re natum est. l. 10.
De omni causa. l. 8. § si seruitute.
Hæres ex dolo defuncti quatenus ad eum peruenit tenetur. l. 8. § fin.

7 *Quando & quamdiu datur?*

Etiam ante tempus, ad quod res concessa est, repeti potest. l. 1. in prin. l. 12. in prin. l. 15. in prin.
Etiam post annum datur. l. 8. § interdictum.

8 *Adfinia remedia.*

Præscriptis uerbis actio. l. 2. § itaq; cum quid. l. 5 § fin.
Commodati. l. 1. § fin.
Mandati & in factum actio. l. 8. in prin.
Ex stipulatu actio, uel alia si cautum est de precario restituendo. l. 15. § cum quis de.
De peculio & in rem uerso. l. 13.

DE DAMNO INFECTO.

ff.lib.39. tt. 2.

Cap. 14.

I. *Ratio huius actionis, & differentia à cæteris actionibus, quæ dantur de damno.*

l.6.l.7.§ hoc edictum.

II. *Causæ ex qua datur.*

Si quid fit aut fiat ex quo damnum infectum mè tuatur.l.7.in prin.l.9.§ integra.

DECLARATVR:

Etymologia damni.l.3.

Quid fit infectum.l.2.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa propter quam, & re à qua damnum timeitur.*

Siue ædium uicio, siue operis, quod uel in ædibus uel in loco urbano aut rustico, priuato uel publico fiat.l.19.§ fin.

Si à uicio loci, non operis metuatur.l.15.§ notandum.§ si quid uicio.l.24.in prin.§ uicium.

Si quid in flumine publico ripa'ue eius fiat.l.7.§ de eo opere.l.15.§ deinde ait prætor.l.24.in pri.

Si quid in uia publica fiat.l.15.§ si quid in uia, usq; ad § de cæteris.l.31.in prin.

Si in alio loco publico fiat. l.15.§ de cæteris.l.19.§ fin.

Si publicus locus publicè reficiatur. l. 15. § si publicus.

Si monumento, uel à monumento damnum metuatur.l.13.§ si quis iuxta.

Si quid ex uicio operis, quod in fundo meo aquę ducẽdę causa fit, damnũ metuatur.l.30.in prin.

Si ex foramine quod est in pariete, proluendi paumenti gratia, damnum detur.ff.lib.8.tt.2.l.27. l.28.

Si ex ędibus communibus alteri sociorum damnum metuatur.l.22.

Si à pariete communi damnum alteri metuatur. l.39.in prin.l.43.§ cum parietem.

Si damnũ superficiei ex uicio soli, uel contrà solo ex superficie metuatur.l.18. § ei qui in cõduct.

Si inquilinus ex ædibus quas incolit, damnum metuat.l.13. § de illo quæritur, l. 18. § ei cuius. uerſ. sed inquilino.l.33.l.34.

Si usufructuarius ex ædibus, quarum usumfructum habet, uel proprietarius damnum metuat.l.18.§ ei cuius.l.20.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si alia actio sit. l.18. § emptor.uerſ. & quod alia.l. 32.§ fin.

Si interdictum quod ui aut clàm competat. l.13.§ si quis opus.

Si actor prius opus nouum nunciauerit, uel egit uicino ius non esse, &c.l.13.§ si quis opus.

Si actor uicissim nolit cauere reo de damno infecto.l.18.§ si uicinus.

Si reus, quod antea actor cauere noluit, in possessionem missus sit.l.13.§ si quis quia.

Si damnum datum sit. l.7.§ hoc edictum.tt.3.l.11. § officium.uerſ. quia ubiq; non. uide j̃ Adfinia remedia.

SI CAVTVM SIT.

Subdistinguitur:

Si non rectè ut debet, cautũ sit, uide j̃ Quid ueniat.

Si alieno nomine stipulatus est.l.39.§ alieno.

Si dies cautioni insertus, finitus sit. l.4. in prin. l. 15.in prin.

III. *Quibus datur?*

Totum hoc, cui cauendum sit, cui non, subijciendũ est iurisdictioni prætoris.l.13.§ qui damni.

De eo cuius nihil interest, & qui uicinas ædes nõ habet.l.13.§ qui damni.

De eo in cuius bonis & cuius periculo res est. l. 18. in prin.

De inquilinis & illorum uxoribus, alijsq; qui cũ illis morantur.l.13.§ qui damni. uerſ. uicinis.

De patre & filiofamiliâs inquilino.l.21.

De domino, fructuario & superficiario.l.5.§ fin. l.13.§ & superficiariũ.l.39. § damni. lib.7.tt.j. l. 7.§ unde etiam.

De creditore, cui uicinæ ædes pignori sunt obligatæ.l.11.

De emptore & uenditore uicini prædij.l.18.§ emptor.l.38.in prin.

De eo qui à non domino emit.l.11.§ idemq; etiã. l.13.§ & superficiarium.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui dominium ędium uiciosarum sibi uindicat, & possessore.l.39.§ si dominus.

De domino mediarum ædium inter uicioſas & actoris ædes.l.13.§ cum inter.

De eo qui in rei possessionem missus est.l.7.§ eius rei. l.15.§ si plures sint, uerſ. quòd si iam.§ si ante hoc decre.

De uno ex pluribus socijs eius prædij, ex quodamnum timetur.tt.3.l.11.§ officium.uerſ.ut in actione.

De duobus, quorum alterum dominum prædij dicit actor, alterum non.l.22.§ fin.

De reliquis, uide paulo inferius, Quid ueniat. uerſ. si dominus.

V. *Apud quem detur?*

De iurisdictione huius causæ municipali magistratui à prætore deleganda. l.j.l. 4. in prin. § duas ergo res.

VI. *Quid ueniat in hanc actionem?*

¶ DE CAVTIONE PRAESTANDA,

1 *Quo cautionis genere cauendum.*

Vtrum repromittendum, an satisdandum.

Distinguitur:

Si suo nomine cauet reus, promittere: si alieno, satisdare debet.l.7.in prin.l.30.§ qui autem de.

Si controuersia sit, utrum dominus sit reus nec ne, satisdabit sub exceptione, l.7. § j.l.22. § fin.l. 31.§ fin.

Si dominus soli, superficiarius, usufructarius uel creditor, cui res pignori data est, cauere debet. l.9.§ quæsitum est.§ fin.l.10.l.11.

Si is qui rem à non domino emit, cauere debet. l.13.in prin.

Si is qui in possessionẽ missus est, cauere debet. l. 7.§ eius rei.

Si de opere, quod in flumine publico ripaúe eius fit, cauendum est.l.7.§ de eo opere.l.15.§ deinde ait.lib.4.6.tt.5.l.j.§ item ex causa.

Si de ædibus cauendũ est. ff.lib.46.tt.5.l.j §. item ex causa.

Si de

Si de eo quòd fit in uia publica cauendum est. l. 15.§ si quid in uia.

Si quid in alio loco publico fiat, de quo cauendũ. l.15.§ de cæteris.

Si quid in fundo meo aquę ducendę uel alterius seruitutis gratia fiat, de quo cauendum.l.30.

2 *Quid cauendum.*

Si alieno nomine quis stipulatur.l.39.§ alieno.

Nomen successorum adiscitur.l.24.§ adiscitur.

Si plures stipulentur uel promittant.l.27.

An de loci uitio etiã fit cauendũ?l.15.§ notandũ.

De die stipulationi inserenda.l.7.in prin.§ de eo opere.l.15.§ fin.l.14.l.15. in prin.

Si in flumine publico ripaúe eius fiat, in annos decem cauendum.l.7. § de eo opere.l. 15.§ deinde ait.

Si in uia publica quid fiat, tempus à prætore determinandum.l.15.§ si quid in uia.

¶ DE MISSIONE IN POSSESSIONEM *si non caueatur, uide j̃ Euentus.*

VII. *Aduncta officia actoris.*

De iuramento calumniæ ab actore præstando. l. 7.in prin.l.13.§ qui damni. § si quis stipulaturus.usq; ad § huic stipulationi.

De cauendo de rato à procuratore l.39.§ alieno.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si antequàm caueretur, ædes deciderint.l.6.l.7.§ unde quæritur.l.8.l.9.in prin.§ denicq. l. 44. in prin.

Si dum prætor de danda stipulatione deliberat, damnum contigerit.l.15. § eleganter quæritur.

Si cum iussus esset actor in possessionem ire, an tequã eò ueniret, ædes corruerint. l.15.§ si iam ruerint.l.44. in prin. lib. 43.tt.4.l.4.§ sed ex alia causa.

Si res aliena ui fluminis uel alio modò in fundũ nostrum peruenerit, datur exceptio de damno præteritò præstando, si res repetatur. l.9.§ de his autem.usq; ad § quæsitum.

Si in publico loco opus fiat.l.24.in prin. uerſ. quid ergo.

Si quis in subgrunda uel protector id positũ uel suspensum habeat, cuius casus nocere possit.ff. lib.9.tt.3.l.5.§ prætor ait.usq; ad fin.legis.

Si usufructuarius ædes uitioſas, ex quibus proprietarius damnũ timet, non reficiat. l. 18.§ ei cuius.uerſ.ergo nec.l.20.§ fin.

Locati & conducti actio.l.13.§ de illo quæritur.l. 18.§ ei qui.l.33.

Pignoraticia actio.l.34.

Si ex ædibus communib. quis damnum metuat, uide s̃ membr.11.uerſ.si ex ædibus cõmunibus.

IX. *Euentus huius actionis.*

De actione aduersus magistratum, si iniuncta à Prætore uel præside non curauerit: hoc est, si nõ curauerit caueri, uel in possessionem mitti, &c.l.4.§ in eum.usq; ad fin.legis.

¶ DE MISSIONE IN POSSESSIONEM, *si cautum non sit.*

1 *Causa ex qua quis damni infecti nomine in possessionem uitioſarum ædium sit mittendus.*

Si damni infecti nomine non caueatur.l.4.§ si in tra diem.l.7.§ de eo opere uerſ. cum cui.l.9.§ in tegra.l.15.§ ex hoc edicto.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis:*

Si pupillus uel absens sit qui non cauet. l. 15. § si pupillus.l.19.in prin.

Si de uectigalibus non caueatur.l.15.§ si de uectigalibus.

Si cautum quidem sit, sed non in solidum.l.23.

Si cautum quidem sit, sed dies cautioni insertus finitus sit.l.4.in prin.l.15.in prin.

Si postquam missus est in possessionẽ, cautio ei offeratur, uide j̃ Euentus.

Si ædes ruerint.l.15.§ si iam ruerant.

Si missus non accesserit, ædificiaq; ruerint. l. 15.§ eum tamen.

Si metu ruinæ à possessione discesserit missus. l.15. § si quis metu.

Si alius damni infecti nomine in possessione sit, uide j̃ uerſ.prox.de pluribus.

Si alij res pignori sit obligata.l.12.

2 *Quos & qui mittendi?*

De pluribus.l.7.§ eius rei nomine.l.15.§ si plures sint.§ si antea hoc.l.40.§ fin.

De procuratore.l.39.§ alieno.uerſ.quòd si ei.

De patre & filiofamiliâs.l.21.

3 *In quam partem mittendi?*

Vtrum in totum uel in partem mittendus sit? l. 4.§ si intra diem.l.15.§ ex hoc edicto, usq; ad § si plures.§ cum aũt.l.38.§ si agri.lib.42.tt. 4. l.j.

Si plures sint qui cauere debẽt, & quidã caueant. l.5.§ j.

4 *Pro qua parte quisq; sit mittendus, si plures mittantur.*

l.5.§ & contrà si.l.15.§ cum autem plures. l. 40. § fin.

5 *A' quo mittendi?*

De magistratu municipali.l.4.§ duas ergo.

6 *Antecedentia missionem.*

Prius absenti domum denunciari oportet.l. 4.§ prætor ait.usq; ad § in eum.

7 *Euentus & iura missi.*

Vt missus admittatur, & de actione si non admittatur.l.4.§ an tamen is qui.l. 7. § in eum qui.l. 15.§ fin.l.16.l.17. in prin.usq; ad.§ fin.l.18. § pupillus.usq; ad.§ fin.lib.43.tt.4.l.4.§ Prætor in eum.

Missus potior est his qui rem pignori acceperũt. l.12.

Non possidet missus, sed magis custodiam rerũ & obseruationem debet.ff.lib.42.tt.4.l.12.

De iubendo possidere eum qui in possessionem missus est: & de usucaptione rei.l.4. § si fortè.l. 5.in prin.l.7.§ eum cui ita.l.15. § Iulianus scribit.§ si ante.§ non autè statim, usq; ad § si qua sint.§ si de uectigali.

Vtrum dominus de possessione decedere debeat.l.4.§ si fortè duretur.l.15.§ si ante. § si quis autem.§ ubi autem.

Ius quod habuit is qui de damno infecto satisdare potuit, non potest persequi aduersùs eum qui missus est.l.§ si qua sint.§ si de uectigali. uerſ. sed decernendum.l.9.§ fin.

Is qui missus est fulcire & reficere insulã debet: & de culpa ab eo præstãda.l.15.§ si quis damni.

An possit

An posſit opus deſtruere.l.45.uerſ. nõ quidem.
De decedẽdo à poſſeſsione ſi cautio fuerit obla ta.l.4.§ ſi fortè.uerſ.item ut.l.15. § item uideamus.uſq; ad § ſi quis metu.
De ſumptibus,quos fecit, decedenti reſtituendis.l.15.§ cum igitur plures.§ item uideamus.§ illud quęritur.§ ſi iam ruerint.uerſ. proinde.l. 38.§ fin.l.39.§ fin.l.44.§ damni.l.46.

¶ DE ACTIONE SI *cautum ſit.*

I. *Cauſa ex qua datur.*

Si damnum datum ſit.l.24.§ quanquam.Diſtinguitur:

1 Ex *ſpecie damni dati.*

Si luminibus ędium officiatur.l.25.
Si promiſſor dominium rei uſucepit.l.18.§ j.
De reliquis,uide j̃ quid ueniat.uerſ. De reliquis.

2 Ex *tempore quo datum eſt.*

Si poſt diem ſtipulationi inſertum accidit.l.4. in prin.l.15.in prin.§ ſi quis igitur.l.18.§ Sabini.
Si dies ſtipulationi inſertus non ſit.l.13.§ fin.l.15. in prin.
Si tempore operis uel poſtea factum ſit.l. 24. in prin.uerſ.ſed quod dictum.
Si antè uel poſtquam res ei qui ſtipulatus eſt,tradita eſt.l.18.§ emptor.

3 Ex *cauſa & modo facti:item ex perſona facientis.*

Si uitio loci,non operis accidat.uide s̃ in prin.huius cap.uerſ.ſi à uitio loci.
Si extrinſecus aliquo fortuito caſu acciderit.l. 24.§ uitium.uſq; ad § quanquam. § Caſsius. uſq; ad § fin.l.43.in prin.
Si cum furni nomine cautũ eſſet, furnarij culpa damnum datum ſit.l.24.§ præterea.
Si alius quàm is qui promiſit,fecit.l.24. § quanquam.uerſ.ſed ſi.
Si ab eo factũ ſit,quem promiſſor prohibere nõ potuit.l.24.§ quanquam.
Si promiſſor ſuo iure quid fecit,quo damnũ datum eſt.l.18.§ j.l.24.§ fin.l.26.
Si in domo mea puteum aperio,quo aperto uenæ tui putei præciſæ ſunt, uel paries tuus ſtare nõ poſsit.l.24.§ fin.l.26.uerſ.aut ſi in uicino.
Si ob communis parietis demolitionem damnũ datum ſit.l.35.cum duabus ll.ſequentibus.
Si communis parietis uitio quid accidit.l. 39. in prin.l.40.§ j.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si in ea re quam ſtipulator poſt ſtipulationẽ cõparauit,damnum datum ſit.l.18.§ ſi is qui uici.
Si de damno præſtando non ſit cautum , uide s̃ membr.8.
Si is cum quo actum eſt, prædium alienauit.l.17. § fin.

II. *Quibus datur?*

De domino procuratore ſtipulante.l.18. § fin.
De dominis ſerui communis ſtipulantis. l.42.

III. *Aduerſus quos datur?*

De hæredib.& cęteris ſucceſſoribus.l.24. § adijcitur.lib.46.tt.5.l.2.§ incertã.uſq; ad fin. legis.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Quanti ea res eſt.l.28.in prin.
Si pluribus uel aduerſus plures actio cõpetat? l.27.l.40.§ quoties.l.42.tt.3.l.11. § officiũ. uerſ. ut in actione.uerſ.quòd ſi is fundus.
De reliquis.l.15.§ illud quæritur.l.17. § fin.l.18.§ Sabini.uerſ.etſi ita.l.28.l.29.l.37.l.38. § fin.l.39. § fin.l.40.in prin.l.43.§ cum parietem.lib.8.tt. 2.l.12.§ fin.

V. *Quando competat?*

An ſi paries concuſſus nondum decidit?l.18.§ Sabini.uerſ. nec quicquam.

VI. *Euentus.*

Si proprietarius uel uſufructuarius damni infecti nomine cauit,uel quid præſtitit, poteſt id ab altero per exceptionem recuperare. l. 22. in prin.

DE AQVA PLVVIA ARcenda.ff.lib.39.tt.3.

Cap. 15

I. *Genus.*

In perſonam actio eſt,non in rem.l.6.§ aquæ.

II. *Cauſa ex qua datur.*

Si quid factũ ſit, ex quo aqua pluuia nocere poſſit.l.j.in prin.§ hæc autem actio. § ſicut autẽ.
Declaratur quæ ſit aqua pluuia.l.j.§ j.§ in ſumma. Diſtinguitur:

1. Ex *ſpecie facti, & euentu.*

Si opus fecit quo aqua aliter quàm natura ſoleat, fluat: & ſi fortè immittendo eam aut maiorem fecerit,aut citatiorem aut uehementiorem,aut ſi comprimendo redundare fecit.l.j.§ hęc aũt. uerſ.totiensq;.
Si opere facto aqua in ſuperiorem partẽ impellitur,aut in inferiorem deriuatur . l. j.§ Iidem aiunt.
Si flumen uel torrentem auerterit,ne aqua ad eũ perueniat.l.2.§ idem Labeo.la 3.
Si aquam excludat,quæ exundante palude in agrum eius refluere ſolet.l.j.§ Neratius.
Si aquam in ſuo retinet,aut ſuperfluentẽ ex uicini fundo in ſuum deriuet.l.j.§ Iidem aiunt.l. 3.in prin.uerſ.ſi tamen.
Si foſſas fecit,ex quib.aqua nocere poſsit.l.24. § ſed etſi foſſas.
Si poſuerit ſalicta,ob quæ aqua reſtagnet. l.j. § ſed & apud.
Si aquam inhibeat per ſuũ agrum decurrere.l.j. § item ſciendum.
Si opus tollat,ut aqua naturaliter ad inferiorem agrum fluat.l.j.§ ſed etſi uicinus.
Si circa fontẽ agri ſui fullonicas inſtituat, & ex ijs aquam in uicini fundum immittat : item ſi aquam contineat,aut ſpurcam immittat.l.3.in prin.
Si in ſuo fundum fodit,quo uicini fontem euertit,uel uenas intercidit.l.j.§ deniq; Marcellus. l.21.
Si ſepulchrum fecerit,ex quo aqua nocet. l. 4.in prin.
Si ſulcos fecerit,uide j̃ ex cauſa facti.uerſ. ſi agri colendi.
Si per ſe uel ſui natura quid factũ ſit ex quo aqua nocet,uide paulo inferius ex cauſa ex qua, &c.
Si id quod per ſe uel ſuã natura,uel alio fortuito caſu factũ eſt,in priſtinũ ſtatũ nõ reponit reus, uel reponi non patitur,uide j̃ Quid ueniat?
Si opus factum uicino non noceat. l. j. § iidem aiunt.
Si factum ſit, ne profit amplius uicino quod profuit.l.j.§ ſicut autem.l.2. § item Varus. uerſ. nam hac actione.

2 Ex *cauſa,ex qua & propter quam factum eſt.*

Si non manu,ſed ſui natura, uel alio fortuito caſu factum ſit.l.j.§ hæc autem.uerſ.rotiensq;.§ idem ait.§ illud etiam.§ in ſumma.§ deinde ait.
Si propter uitium loci pars ſoli uel manufacti operis ſubſederit, & hinc aqua noceat. l.14. in prin.
Si per ſe agri natura mutata ſit.l.2. § apud Namuſam.uerſ.Labeo.
Si aqua fluens iter ſuum ſtercore obſtruxerit, &c. l.2.§ apud Namuſam.
Si aggerem uis aquæ deiecit.l.j.§ fin.l.2.§ item Varus.
Si terræmotu aut tempeſtatis magnitudine ſoli cauſa ſit mutata.l.2.§ apud Namuſam.uerſ.idcirco etſi.
Si foſſa,quia non purgabatur, repleta ſit, ut ex reſtagnatione eius aqua fundo actoris noceat. l.2. § j.§ præterea.§ apud Alphenum.§ idẽ Labeo.
Si agri colendi cauſa fecit, ut ſulcos & foſſas.l.j. § de eo opere.uſq; ad § ſed apud Seruij.§ item Sabinus.§ in ſumma.l.24.
Si irrigandi prati cauſa factum ſit.l.3.§ ſi uicinus.
Si fructuũ percipiendorum cauſa factum ſit. l. j. § de eo opere.§ Labeo.
Si foſſas agri ſiccandi cauſa fecit.l.j . § ſed & foſſas.

3 Ex *modo quo fecit,& antecedentibus.*

Si actor operi conſenſit.l.19.l.20.
Si principis aut ſenatus authoritate factum ſit,aut ab ijs qui primùm agros cõſtituerunt.l.2.§ Caſſius.l.23.in prin.
Si iure ſeruitutis fecerit.l.2.§ fin.l.3.§ ſi uicinus.
Si memoriam eius uetuſtas excedat. l. 2.in prin.§ Caſsius.uerſ.in eadem.l.23.§ fin.
Si ſeruitus actori debeatur, nec excedat memoriã foſſa,uel opus quod actor cupit reponi uel reſici.l.2.§ j.§ apud Alphenum.§ item Varus.§ idem Labeo.

4 Ex *loco in quo fecit,& tempore quo fecit.*

Si in loco publico fecit.l.3.§ aquæ pluuiæ.l.18.
Si in agris uectigalibus factum ſit.l.23.§ j.
Si poſt litem conteſtatam fecit.l.14. § fin.l.15.

5 Ex *qualitate aquæ,quæ nocet.*

Definitio aquæ pluuiæ.l.j.§ j.§ in ſumma.
Si non aqua pluuia,ſed alia ſit.l.j.§ in ſumma.
Si aquæ calidæ ſint.l.3.§ idem Trebatius.
Si aquæ pluuiæ alia mixta ſit.l.j.§ j.

6 Ex *loco,ex quo,& per quem fluit aqua.*

Si ex loco publico,ſacro,uel alio.l.j. § item ſciendum.uerſ.nec illud.l.18.
Si ex ſepulchro fluat.l.4.in prin.
Si ex ædificio urbano fluat.l.j. § Caſsius.§ apud Labeonem.

Si ex agro communi actori & reo fluat, uel noceat.l.6.§ inde quæritur.

7 Ex *re cui nocet aqua pluuia.*

Si ædificio uel oppido noceat, uel alij loco qui eſt intra continentia ædificia.l.j.§ item ſciendum.§ apud Labeonem.
Si agris uectigalibus noceat.l.23.§ j.
Si uia ad fundum noceat.l.25.
Si agro communi actori & reo noceat. l. 6.§ inde quæritur.l.11.§ ex priuato.

8 Ex *reliquis contingentibus.*

Si trans flumen noceat.l.23.§ fin.
Si iam nocuit,uel damnum datum ſit.l.j.§ hæc autem actio.l.14.§ in hoc.
Si poſt litem conteſtatam nocuit. l. 11. § officium. uerſ.utrum & eius.
Si reus fundum alienauerit.l.4.§ Iulianus. l. 14. in prin.l.16.§ ſed ſi antequam.uide inſuper j̃ Aduerſus quos.
Si reus fundo cedere paratus ſit.l.7.
Si actum ſit eo nomine.l.11.§ Caſsius.

III. *Quibus datur?*

De hæredibus.l.22.in pri.
De fructuario.l.3.§ fin.l.22.in prin.
De eo qui fundum uectigalem habet. l. 23. § j.lib. 47.tt.7.l.5.§ fin.
De eo cui uia per fundum debetur.l.25.
De emptore & uenditore agri.l.6.§ ſi quis.l.16.
De pluribus, & uno ex pluribus.l. 6. § ſi pluriunt l.11.§ Caſsius.

IIII. *Aduerſus quos datur.*

In perſonam actio eſt.l.6.§ aquæ.
De domino operis,& autore.l.4.in prin. § fin.l.11. § Caſsius.uerſ.non utiq;.l.18.l.22.§ fin.
De colono & procuratore faciente, & ipſo domino.l.4. § Idem Iulianus.l.5.
De fructuario.l.3.§ fin.l.22.§ fin.
De eo qui agrum uectigalem habet.l.23.§ j.
De emptore & uenditore,donatore & donatario: item ſocio operis & legatario.l.12.l.13. l. 14. in pr. l.16.§ fin.
De hæredibus.l.12.l.22.in prin.
De primo & tertio uicino,ſi tertius opus fecerit,& per primi fundum noceat. l.6.in prin.
De pluribus,& uno ex plurib.quorum fundus eſt. l.6.§ ſi ex plurium.l. 11. § Caſsius. § apud ferocem.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt opus reſtituat uel tollat,& damnum ſarciat. l.j. in prin.§ Neratius.l.6.§ officium.l.7.l.11.§ apud. § Trebatius.l.22.§ non aliter.
De damno antè dato, uel poſt ſententiam futuro. l.14.§ in hoc iudicium.
De damni æſtimatione.l.6.§ final.
De parte damni præſtãda,ſi ſocius cum ſocio agit. l.6.§ inde quæritur.
De ſola patientia præſtanda.l.4.§ Iulianus.uſq; ad ad fin.legis.l.5.l.6.§ fin.l.7.l.11.§ apud ferocem. § Trebatius.l.12.
Vt opus, quod ſui natura uel aliquo fortuito caſu factũ eſt, reponat, purget,reficiat:uel reponere, purgare uel reficere patiatur.l. j. § fin.l. 2. § item Varus.uſq; ad § idem Labeo.
De noxæ deditione ſerui.l. 6. § fin.

Si plu-

Si pluribus,uel aduersus plures actio competat, l. 6.§ si ex plurium.l.11.§ officium.

VI. *Adiuncta,seu de probatione.*

Si quæratur,an memoria extet ex facto opere.l.2.§ idem Labeo.

VII. *Euentus de actione condemnati aduersus alios.*

l.5.uersi.& si quam.l.11.§ Cassius.§ apud ferocem.

VIII. *Adsinia remedia.*

De fluminibus & stillicidijs actio negatoria.l. j.§ item sciendum,usq; ad § sicut autem.

Quod ui aut clàm interdictum.l.4.§ final.l 5.l.13.l. 14.in prin.§ in hoc.l.22.in prin.

Damni infecti. l. 14. § in hoc. uersi cul.de eo quod post.

De dolo actio.l.14.in prin.

FINIS LIBRI OCTAVI.

METHODI IVRIS CIVILIS
PARS QVARTA: DE CAVSIS IVRIS LVCRATIVIS.

AD D. MICHAELEM À CADEN, IVDICII CAMERAE IMPERIALIS aduocatum & procuratorem, Nicolai Vigelij

PRAEFATIO.

PARTEM Methodi meæ antea tibi,uir clarissime,dedicatã, rursus tibi offero:non tamen ex omni parte eãdem,sed mutatã ac renouatam: so lam antea,nunc inter Septem partes mediã:antea De hæreditatib. & bonorum possessionibus,nunc De causis lucratiuis inscriptã. continet enim solas causas iuris lucratiuas:quanquã usucapio in fine adiecta,tã lucratiuis quàm onerosis causis est communis. Tractatur autem in hac parte inter cætera,potissimùm de ultimis hominũ uoluntatibus,quarum iura originem uidentur traxisse ex lege XII.tabularũ,cuius uerba hęc sunt: Vti quisq; legassit suę rei,ita ius esto.Cuius legis æquitas naturalis est. nam ultimas hominũ uoluntates in rebus suis conseruari,magna ratio suadet. Verbis autẽ istius legis (autore Pomponio iurisconsulto)latissima potestas tributa est,& hæredes instituendi, & legata libertatesq; dandi,tutelas quoq; constituendi:sed interpretatione coangustatũ est uel legum,uel auctoritate iura constituẽtium.Nam accessit postea ius Ciuile, quo cautũ est,ut testamentum uno fieret contextu testib. adhibitis:accesserũt principales constitutiones, quibus cõstitutum,ut testator & testes testamento subscribãt: accesit ius Prætoriũ,quod signacula testamento imponi iussit:accesit lex Falcidia,quę ultra dodrantem bonorum legare uetuit:accesserunt & aliæ leges, quib. potestas testãdi latissima à lege XII.tabularũ introducta,postmodũ coangustata,uarijsq; modis distincta est.Sed & alię accesserunt leges, quib. istæ distinctiones subdistinctæ sunt,& quasi replicationes aduersus exceptiones introductę.Nam militibus ista diligens in ordinandis testamentis obseruatio remissa est,& latissima testãdi potestas restituta:quemadmodum & parentib.inter liberos disponentibus, item rusticis imperitis, quibus peritiores cõsulendi facultas non est,&c. Veruntamen & istę subdistinctiones alijs legib.rursus distinctæ sunt.Nam militibus dicta latissima testandi potestas denegatur,si uel citra expeditionis necessitatem testãtur:uel facto in militia testamento,postquam à militia dimissi sunt,annum superuixerint: uel si incertũ sit illos testari uoluisse,&c.Ita occasione unius legis,plerũq; plures leges solẽt oriri, iuraq; distinguendo & subdistinguẽdo in immẽsum crescere: haud aliter ac ex una radice & trunco uno plures nasci solẽt rami.Estq; perquàm difficile leges sequẽtes intelligere,nisi à capite atq; origine sua repetantur. Quod ut exẽplis innotescat, in titulo De re iudicata talis lex habetur:Cum prolatis constitutionib. contra eas pronunciat iudex,eo quòd non existimat causam, de qua iudicat,per eas iuuari : non uidetur

uidetur contra cõstitutiones sententiam dedisse. Ideoq; ab huiusmodi sententia appellandum est,alioqui rei iudicatæ stabitur.Hæc lex ignoranti eius originem quodammodo obscura uidebitur,scienti autẽ facilis & plana. Ius est , quòd sententia,à qua non fuerit appellatũ,transit in rem iudicatam,& pro ueritate accipitur.Distinguitur hoc ius: Nisi sentẽtia cõtra leges & cõstitutiones lata sit.tunc enim ea etiam sine appellationis auxilio nulla est,& rescindenda. Hæc distinctio proposita lege subdistinguitur hoc modo: Nisi iudex existimauerit allegatas constituriones nihil ad causam prẽsentem facere.Itẽ in titulo De furtis,talis lex scripta est:Si ad dominũ ignorantẽ peruenerit res furtiua,uel ui possessa,non uidetur in potestatem domini reuersa. Ideoq; nec si post talem domini possessionem bona fide emẽti uenierit, usucapio sequetur.Huius legis origo est,quòd res aliena diutino tempore à bonę fidei emptore possessa usucapitur. Quod ius distinguitur : Nisi res furtiua uel ui possessa sit:tunc enim cessat usucapio.Hæc distinctio subdistinguitur hoc modo : Nisi res furtiua uel ui possessa in domini potestatẽ reuersa sit: tunc enim uitio rei purgato,usucapi ea potest.Hæc subdistinctio,proposita lege rursus distinguitur hoc modo:Nisi res ad ignorãtẽ dominũ peruenerit, &c.Ita leges speciales ad sua genera & fontes sunt reuocandæ, & à capite repetendæ.Quam rationẽ nõ solùm in interpretandis legibus,sed & in casibus incidentib.dijudicãdis obseruandã suaserim , ut is qui de iure causę cõsultat,à summo iure orsus,per media ad ius causę descẽdat.Hęc enim multo certior uia est ad ius causę perueniẽdi,quàm si ea in personis & tẽporibus consideretur.Sit huius rei exemplũ:Seius Sempronio pecuniã,quam Titio ex causa uenditionis debebat,soluit,falso putãs ei ut exigeret mandatum à Titio esse: Sempronius acceptam pecuniam creditori Titij dedit,ad ipsum Titium perferendam. Verùm creditor Titij pecuniam cõpensationis iure retinuit:Titius nihilominus pecuniam à Seio emptore petit. Quæstio est: Vtrum Seius dicta solutione sit liberatus,nec ne. Certè qui in hac quæstione decidenda manet in personis & temporibus,& nunc Titij,nunc Seij,nunc Sempronij, nunc eius ad quem pecunia peruenit personam cõsiderat,nunc ad alia quæ causæ insunt sine certo ordine respicit, eum uarijs disputationibus inuolui , & nunc in hanc nunc in illam partem moueri necesse est, adeò ut tandem incertum dimittat consulentem. Qui autem primò inquirit, ex qua causa Titius experiatur uel experiri possit , hinc ex qua causa Seius excipiat uel excipere possit,tertiò ex qua causa possit replicari,duplicari,&c.& sic ius singularũ causarum considerat , is facilè quid de tota causa statuendum sit sciet. Nam primò uidet, Titium Seio rem certo precio uendidisse.Ergo precium Titio à Seio soluendum: quam actionem seu agendi causam iustam esse non dubitat.Hinc uidet,reum aduersus actionem excipere posse , Se soluisse , ergo se esse liberatum: quam exceptionẽ similiter iure subsistere certus est. Postea uidet,nõ actori,sed alij solutũ:ex qua causa aduersus solutionis exceptionẽ cum iure possit replicari , quid contra istam replicationem reus duplicare possit,post hæc deliberat:& quas distinctiones dicta replicatio admittat,considerat. Videt autem inter cætera,si creditori actoris sit solutum , uel pecunia ad eum peruenerit , dictam replicationem cessare ex l.6.ff.de dolí mali & metus exceptione:quam replicationis distinctionem uidet causę præsenti inesse,nimirum pecuniam debitam ad creditorem actoris peruenisse. ergo ex ea causa contra replicationem duplicandum. Quoniam autem istam duplicationẽ & de iure & de facto subsistere intelligit,nisi cõtra eam actor triplicãdo certam distinctionẽ, quæ & iure subsistat: & causæ præsenti insit,possit adferre,reum,utputa actione per solutionis exceptionem elisa, absoluendum respondet. Ita resoluendus est omnis casus in suas partes,ut sunt, causa agendi,causa excipiendi, causa replicandi,causa duplicandi:& de singulis causis singulariter iudicandum,utrũ iustæ sint,nec ne? Qua ratione singulis cognitis,tota causa cognita erit.Hæc ad te,uir clarissime,non ut te(quem & iurisperitissimũ,& in causis forensibus exercitatissimũ scimus omnes)erudiam,scribo:sed quò usum huius Methodi meæ tibi ostendam.Nam in hac Methodo singulas iuris Ciuilis leges,singulos singularum legũ paragraphos,ad suos locos, ad sua genera & capita redegi: singulis generibus

suas species, suas distinctiones, & distinctionũ subdistinctiones, hoc est, exceptiones, replicationes, duplicationes ordine subieci: unde leges speciales generalibus in promptu positis facilius cognosci, & oblata causa gradus per quos à iure summo & generali, ad ius causę descendi potest, hoc est, exceptiones, replicationes, duplicationes possunt apparere. Plurimùm igitur & ad leges intelligẽdas, & ad exceptiones in causis latentes inueniendas, Methodus hæc (ni fallor) poterit prodesse: cuius Methodi (uir clarissime) Quartam partem, antea tibi dedicatam, nunc renouatam recipe, & me amare desistere noli: Vale.

DE HAEREDITATE ET BONORVM POSSESSIONE EX Testamento:

Liber nonus.

DE HAEREDITATE ET BONORUM possessione in genere. Caput 1.

DE HAEREDITATE.

I. *Definitio.*

l. 24. ff. de uerb. significe. item l. hæreditas. ff. de reg. iur.

Definitio hæredis. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9. § hæredes. item l. in pari causa. ff. de reg. iuris.

II. *Genus.*

Nomen iuris est. l. 119. l. 178. § hæreditas. & l. 208. ff. de uer. sig. item ff. lib. 5. tt. 3. l. 50. in prin. lib. 37. tt. 1. l. 3. § hæreditatis.

III. *Species.*

Qui appellatione hæredis contineantur. ff. lib. 50. tt. 16. l. 65. l. 70. 170. 219. 227. tt. 17. l. 154. l. 117.

De damnosa hæreditate. ff. lib. 59. tt. 16. l. 119.

De legitima hęreditate. An hęreditas ex testamento legitima dici possit? ff. lib. 50. tt. 16. l. 130. lib. 17. tt. 2. l. 3. § de illo.

IIII. *Propria.*

Hæreditas nondum adita sustinet personę uicem, non quidem hæredis, sed defuncti. Inst. lib. 2. 14. § seruus etiam alienus. lib. 3. tt. 18. in prin. ff. lib. 46. tt. 1. l. 22. lib. 30. tt. 1. l. 117. § seruo. lib. 41. tt. 1. l. 34. tt. 3. l. 22.

Omnis hęreditas, quamuis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. l. omnis hæreditas. & l. omnia ferè. ff. de reg. iuris. item ff. lib. 29. tt. 2. l. 54.

V. *Causæ hæreditatis ex quibus debetur.*

Hęreditas ad nos pertinet aut uetere iure, aut nouo. Vetere, ex lege duodecim tabularum, & tum uel ex testamento, uel ab intestato: Nouo, ut ex senatusconsultis, cõsultis, aut ex constitutionib. ff. lib. 5. tt. 3. l. 1. cum ll. sequentib. quæ singulę causæ cum suis distinctionibus infrà ordine proponentur.

De fideicommisso. C. lib. 6. tt. 48. l. 5.

De pactis. C. lib. 2. tt. 3. l. 15. l. 19. l. 30. tt. 4. l. 34. §. fin. lib. 5. tt. 14. l. 5. lib. 8. tt. 39. l. 4.

VI. *Effectus & iura hæredum.*

Hæres eius iuris est, cuius fuit defunctus. l. hæredem. & l. qui in ius. l. priuilegia. l. quod ipsis. l. inuitus. § cum quis. ff. de reg. iuris. Nec potest quis plus iuris ad hæredem transferre, quàm ipse habet. l. nemo plus iuris. & l. nemo plus commodi. ff. de reg. iuris.

Per hæreditatem actio hæredi adquiritur. ff. lib. 47. tt. 10. l. 1. § denique Iulian.

Specialia iura & officia hæredum, uide infrà lib. prox. cap. 10. cum sequentibus.

DE BONORVM POSSESSIONE.

Inst. lib. 3. tt. 10. ff. lib. 37. tt. 1. C. lib. 6. tt. 9.

I. *Ratio & usus.*

Inst. in prin. usque ad § quos autem. ff. l. 6. § legum.

II. *Definitio.*

ff. l. 3. § bonorum.

III. *Genus.*

An sit hæreditas? Inst. § quos autem solus. ff. l. 2. lib. 50. tt. 16. l. 138. tt. 17. l. 117.

IIII. *Diuisio & species.*

Inst. § adhuc autem. usque ad § cùm igitur plures. ff. l. 6. § bonorum.

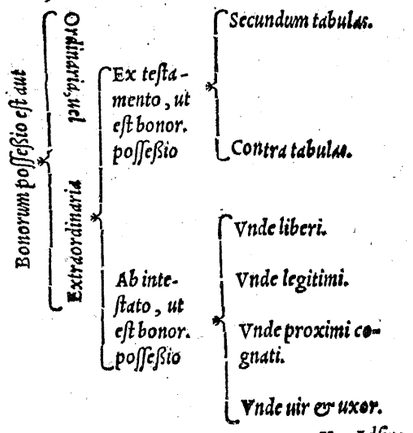

V. *Adsine*

V. *Adsine remedium.*

Legitima hæreditas. C. lib. 6. l. 3 tt. 57. l. 4. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § fin. l. 3.

Porrò quoniam ex ijsdem causis datur & denegatur bonorum possessio, ex quibus datur & denegatur legitima hæreditas, ut est ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § hæc autem. & l. 3. item ff. lib. 37. tt. 1. l. 12. § fin. parumq; à se inuicem distant: ideo utriusq; locos ac leges in posterum miscebo.

DE TESTAMENTIS. INSTI. lib. 2. tt. 10. cum sequentibus. ff. lib. 28. C. lib. 6. tt. 21. cum sequentibus. item lib. 29. Cap. 2.

I. *Definitio testamenti.*

Inst. lib. 2. tt. 10. in prin. ff. lib. 28. tt. 1. l. 1.

II. *Diuisiones.*

Inst. lib. 2. tt. 10. in prin. ff. lib. 29. tt. 3. l. 2. § testamentum. Nouell. C. 1. § quoniam uerò duplex.

III. *Partes testamenti.*

Codicilli. ff. lib. 29. tt. 3 l. 11. tt. 7. l. 14. § quod codicilli pro parte. l. 16. § ad testamentum autem.

Secundæ tabulę. ff. lib. 29. tt. 3. l. 2. § ad causam. l. 11.

IIII. *Proprium testamenti.*

Institutio & exhæredatio. ff. lib. 29. tt. 7. l. 13. § fin. C. lib. 6. tt. 23. l. 14. Inst. de legatis. § ante hæredis, ibi: Quia testamenta.

V. *Testamenti factio non priuati, sed publici iuris est.*

ff. lib. 28. tt. 1. l. 3.

VI. *Tabularum testamenti instrumentum.*

Non est unius hominis, hoc est, hæredis, sed uniuersorũ, quibus quid illic adscriptum est: quin potius publicum est instrumentum. ff. lib. 29. tt. 3. l. 2. in prin.

VII. *De testamenti tabulis deponendis.*

ff. lib. 22. tt. 4. l. 6. lib. 10. tt. 2. l. 4. § fin. C. lib. 6. tt. 22. l. 8. § sed quia. tt. 23. l. 18.

DE ORDINANDIS TESTAMENTIS: & primùm qui testamenta ordinare possint, uel non. Inst. lib. 2. tt. 12. ff. lib. 28. tt. 1. C. lib. 6. tt. 22. Cap. 3.

De filiofamiliâs: & de testando, de castrensi peculio. Inst. tt. 11. § illis autem. § fin. tt. 12. in prin. usq; ad § præterea. ff. l. 6. in prin. l. 16. l. 19. ff. lib. eod. tt. 3. l. 6. § fin. lib. 39. tt. 1. l. 11. § si miles. § fin. l. 22. l. 26. § fin. l. 43. lib. 5. tt. 3. l. 34. in prin. lib. 37. tt. 1. l. 3. § dari. tt. 11. l. 1. § exigit. C. l. 3. § fin. l. 11. l. 12. C. lib. 3. tt. 28. l. 37. § in tali igitur. usque ad § hoc nihilominus. lib. 9. tt. 51. l. 13. in prin.

De seruo. ff. l. 16. l. 19. C. tt. 58. l. 4. C. lib. 3. tt. 31. l. 8.

De eo qui de statu suo dubitat. ff. l. 14. l. 15. lib. 32. l. 1. in prin.

De eo qui testamento manumissus, incertus est aditam esse hæreditatem. ff. l. 14.

De eo qui est apud hostes. Inst. § fin. ff. l. 8. in prin. l. 12. lib. 37. tt. 1. l. 3. § dari.

De obsidibus. ff. l. 11.

De ijs qui à latronibus capti sunt. ff. l. 13. in prin.

De eo cui aqua & igni interdictum est. Item de deportato, relegato, ad ferrum, bestias, in metallum damnato. ff. l. 8. item in tt. 3. l. 6. § eius qui deportatur.

De damnato ob carmen famosum. ff. l. 18. § final.

De damnato ex militari delicto. ff. lib. 28. tt. l. 6. § irritum.

De eo qui post accusationem in custodia fuerit defunctus indemnatus. ff. l. 9. item in tt. 3. l. 6. § eum qui deportatur.

De eo qui in capitali crimine damnatus appellauit, & interim facto testamento decessit. ff. l. 13. item in tt. 3. l. 6. § hi autem omnes, usque ad § quid si quis.

De pupillo & impubere. Inst. § præterea. ff. l. 5. l. 19. C. l. 4. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. § exigit.

De prodigo, & alio cui bonorum suorum administratio est interdicta. Inst. § item prodigus. ff. l. 18.

De furioso & mente capto. Inst. § præterea. usque ad § item prodigus. ff. l. 2. l. 16. l. 17. l. 20. § nec furiosus. uers. testamentum. C. l. 9. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. § exigit.

De cæco. Inst. § cæcus. C. l. 8.

De surdo & muto. Inst. § item surdus. usque ad § cæcus. ff. l. 6. § fin. l. 7. l. 25. C. l. 10. tt. 33. l. 29. § si enim talis.

De eo qui manus amisit. ff. l. 10.

De ualetudinario. ff. l. 2. l. 17. C. l. 3.

De senibus. C. l. 3.

De eunuchis. C. l. 5.

De uno ex socijs omnium bonorum. C. l. 1.

De Imperatore & Augusta. C. l. 7.

De eo qui apud exteros legatione fungitur. ff. l. 13. § item qui.

DE TESTIBVS TESTAMENTI. Inst. tt. 10. ff. lib. 28. tt. 1. Cap. 4.

I. *De testibus à magistratu præbendis.*

ff. lib. 22. tt. 5. l. 22.

II. *Quot testes in testamento requirantur.*

Inst. § sed quum paulatim. C. lib. 6. tt. 11. l. 2. tt. 23. l. 8. l. 12. in prin. l. 19. l. 21. § fin. l. 28. § fin. tt. 36. l. 8. § fin.

III. *Qui testes esse non possint?*

De eo qui testamenti factionem non habet. Inst. § testes autem. ff. l. 18.

De ijs quos leges iubent improbos, intestabilesq; esse. Inst. § testes autem. ff. l. 26.

De hęrede scripto, cum personis coniunctis & cognatis: hoc est, de eo qui est in potestate hęredis: item patre & fratribus. Inst. § sed neque hæres. ff. l. 20. in prin.

De legatarijs & fideicommissarijs, cum personis coniunctis & cognatis. Inst. § legatarijs. ff. l. 20. in prin. C. tt. 23. l. 22.

De eo qui tutor scriptus est. ff. l. 20. in prin.

De eo qui est in potestate testatoris. Inst. § in testibus. ff. l. 20. in prin. § quæ autem.

De patre & fratribus testatoris. Inst. § sed si filiusfamiliâs. ff. l. 20. § per contrarium.

De eo quem testator redemit ab hostibus. ff. l. 20. § potestatis.

De eo qui tabulas testamenti scripsit. ff. l. 27.

De pluribus testibus ex eadem domo. Inst. ſ pater. ſ ſed ſi filiusfamiliâs. ff. l. 20. ſ per contrariũ. l. 22. in prin.
De muliere. Instit. ſ testes autem. ff. l. 20. ſ mulier.
De hermaphrodito. ff. lib. 22. tt. 5. l. 15.
De impubere. Inst. ſ testes autem. ff. l. 20. in prin.
De ſeruo. Institut. ſ testes autem. ff. l. 20. ſ seruus. C. tit. 23. l. 1.
De eo qui testamenti faciendi tempore liber existimabatur, postea autem ſeruus apparuit. Inst. ſ ſed cùm aliquis.
De furioſo. Inst. ſ testes autem. ff. l. 20. ſ nec furiosus.
De muto & ſurdo. Inst. ſ testes autem.
De ijs qui ſermonem non intelligunt. ff. l. 20. ſ final.
De eo cui bonis interdictum est. Inst. ſ testes autem. ff. l. 18.
De damnato ob carmen famoſum. ff. l. 18. ſ. final.
De adulterij damnato. ff. lib. 22. tt. 5. l. 14.
De lege repetũdarum damnato. ff. l. 20. ſ eum qui lege. ff. lib. 22. tt. 5. l. 15.
De non rogatis. ff. l. 21. ſ in testamentis. l. 27.
De inuitis. ff. l. 20. ſ fin.
De abſentibus. C. tt. 23. l. 9. l. 12. in prin. l. 21. ſ in omnibus.
De ijs qui non perſeuerant uſq; ad finem conteſtationis. ff. l. 20. ſ fin. C. tt. 23. l. 8.

DE MODO TESTANDI. Cap. 5.

I. De *testando uno contextu, ne alienus actus interueniat.*

Inst. tt. 10. ſ ſed quum paulatim. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. ſ fin. C. tt. 23. l. 21. ſ in omnib. l. 28. in prin. uſq; ad ſ cùm autem. Ne testes ante finitum actum abeant. ff. lib. 28. tt. 1. l. 20. ſ fin. C. tt. 23. l. 8.

II. De *nuncupandis hæredibus & exhæredibus.*

Si non nuncupet, ſed tantùm ſcribat. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. in prin.
Huc pertinet, De clauſo testamento testibus exhibendo, Inst. tt. 16. ſ fin autem quis. C. tt. 23. l. 21. in prin.
De palàm nuncupando ut exaudiri poſsit. ff. lib. 28 tt. 1. l. 21. in prin. C. tt. 23. l. 29.
De uerbis quibus nuncupat, & de errore in nuncupando. Quibuſcunq; uerbis uti licet. C. tt. 23. l. 15.
De Græcis uerbis. C. tt. 23. l. 21. ſ fin.
De uerbis circa perſonã hæredis instituti uel ſubſtituti, & exhæredati: & ſi in nomine, prænomine uel cognomine, uel in ipſo etiã corpore erratum ſit: item ſi diuerſis nominibus, alio ue nomine appellet. Inst. lib. 2. tt. 20. ſ ſiquidem in nomine. ff. lib. 28. tt. 2. l. 2. l. 3. in prin. l. 14. ſ fin. l. 15. tt. 5. l. 9. in prin. ſ ſed ſi cùm. ſ ſi quis nomen. l. 45. in prin. l. 46. in prin. ſ fin. l. 56. l. 60. ſ quories. lib. 37. tt. 11. l. 8. ſ ſed & cùm. l. 12. in prin. C. tt. 23. l. 4. l. 5. tt. 24. l. 4. l. 5. l. 7. tt. 27. l. 1. tt. 29. l. 4.
De uerbis & errore circa rem uel partem relictam. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. ſ ſi ex fundo. l. 9. in prin.
De errore circa conditionem inſtitutionis, ſi uel addiderit conditionem addere nolens, uel omiſerit addere uolens, uel mutauerit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9 ſ tantundem.
De uerbis & errore circa ipſam inſtitutionem uel exhæredationem: hoc eſt, Hæres uel exhæres eſto.
De eo hæres eſto. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. ſ qui neque. ſ ſin autem ſit. uſque ad finem legis. l. 46. in prin. C. tt. 23. l. 15. Si ita, Sempronius Plotij hæres eſto. C. tt. 24. l. 14.
De eo, Exhæres eſto. ff. lib. 28. tt. 2. l. 17. tt. 3. l. 59. C. tt. 28. l. 3.
De uerbis circa testamentũ. Si id alio nomine appellet. C. tt. 23. l. 17.

III. De *ſcribendo testamento, item de interletis, inductis & ſuprascriptis.*

De perſona ſcribentis. Si ſeruus ſcribat testamentum. ff. lib. 28. tt. 1. l. 28.
De nomine hæredis per manum testatoris uel testium exprimendo. Inst. tt. 10. ſ ſed his omnib. C. tt. 23. l. 29. l. 30. ſ fin. Nouell. c. 119. ſ quia uerò ante.
Si quis ſibi ipſi aliquid in testamento adſcripſerit. ff. lib. 34. tt. 8. l. 1. l. 5.
De materia testamenti in qua ſcribitur. Inst. tt. 10. ſ nihil autem intereſt. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. in prin. l. 4. C. tt. 23. l. 15. ſ fin.
Si in pluribus codicibus ſcribatur testamentum. Inst. tt. 10. ſ ſed & unum. ff. lib. 28. tt. 1. l. 24. lib. 37. tt. 11. l. 1. ſ ſed & ſi in duobus.
De ordine in ſcribendo; quo quidq; ordine ſcribendum. Quando inſtitutio, ſubſtitutio & legata ſcribenda ſint. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. in prin. l. 28. tt. 6. l. 1. in prin. l. 2. ſ prius autem. uſque ad fin. legis. l. 11. l. 34. C. tt. 23. l. 24. l. 25.
Quando exhæredatio ſcribenda ſit, uide in De exhæredatione.
De literis quibus ſcriptum eſt: Si Græcis literis. C. tt. 23. l. 12. ſ fin.
De notis. ff. lib. 37. tt. 1. l. 6. ſ fin.
De cauſa & qualitate rei ſcriptæ.
Si error in ſcribendo interuenit, & minus ſcriptum ſit, plus nuncupatum. Item ſi quid ambiguum uel obſcurum ſcriptum ſit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 60. ſ quoties. C. tt. 23. l. 7. l. 24. l. 25. tt. 24. l. 14. Item l. in testamentis. & l. quo tutela. ſ quæ in testamento. ff. de reg. iuris. De reliquis, uide paulo ſuperius, De nuncupandis hæredibus.
Si pugnantia ſcripta ſunt. l. ubi pugnantia. ff. de reg. iuris.
Si aliquid ſine iuſſu testatoris ſcriptum ſit. ff. lib. 28. tt. 4. l. 1. in prin. lib. 37. tt. 11. l. 2. ſ ſi cõſulto. lib. 34. tt. 8. l. 1. l. 5.
De interletis, inductis & ſuprascriptis. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. ſ ſi quid poſt. tt. 3. l. fin. tt. 4. toto. lib. 37. tt. 2. l. 1. tt. 11. l. 2. ſ ſi conſulto. l. 8. ſ ſed & cum. lib. 34. tt. 9. l. 12. C. tt. 23. l. 12.

IIII. De *ſubſcriptionibus testatoris & testium.*

Inst. tt. 10. ſ ſed quum paulatim. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. ſ ſi quis ex testibus. l. 30. C. tt. 23. l. 21. in prin.

prin. uſque ad ſ ex imperfecto. l. 28. ſ cùm autem.

V. De *ſignaculis imponendis.*

Inst. tt. 10. ſ ſed quum paulatim. ſ poſſunt autem. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. ſ ſi ab ipſo. uſque ad fin. legis. l. 23. li. 38. tt. 6. l. 3. C. tt. 11. l. 2. in prin. tt. 23. l. 12. in prin. l. 21. ſ in omnibus.

VI. De *testando ſine ſcriptis per nuncupationem, quis modus huius testationis ſit.*

Inst. tt. 10. ſ fin. ff. lib. 28. tt. 5. l. 1. ſ inſtitutum. lib. 37 tt. 11. l. 11. ſ fin. C. tt. 11. l. 2. tt. 22. l. 8. tt. 23. l. 21. ſ per nuncupationem. l. 26.
De testando ſine ſcriptis per fideicommiſſum. C. tt. 48. l. 5.
Si quis iactauerit ſe aliquem hæredem relicturum, an ex eo tanquam ex testamento nuncupatiuo competat actio. Inst. tt. 17. ſ fin. ff. lib. 28. tt. 1. l. fin.

DE INSTITVTIONE HAEREDUM. Inst. tt. 14. ff. lib. 28. tt. 5. C. tt. 24. Cap. 6.

I. *Sine hæredis inſtitutione inutile eſt teſtamentum.*

Inst. lib. 2. tt. 20. ſ ante hæredis. ff. lib. 28. tt. 1. l. 1. ſ fin. lib. 29. tt. 7. l. 10. 20.

II. *An ſit utilis inſtitutio hæredis?*

Diſtinguitur:

1. *Ex perſona inſtituti.*

De eo, cum quo non eſt testamenti factio. Inst. lib. 2. tt. 19. ſ in extraneis. ff. lib. 28. tt. 1. l. 16. tt. 5. l. 6. ſ ſolemus. l. 47. ſ in extraneis. l. 50.
De eo qui ſolidum capere non poteſt. ff. l. 70. l. 60. in prin.
De ſeruis proprijs, cum uel ſine libertate inſtituendis. Inst. in prin. ſ ſeruus autem. ff. l. 3. in prin. l. 7. l. 9. ſ ſi quis ita. ſ ſi ſeruus. l. 21. l. 38. ſ ſi quis ſeruum. l. 48. in prin. l. 49. in prin. l. 52. l. 47. l. 81. in prin. tt. 7. l. 2. l. 21. l. 22. tt. 2. l. 13. ſ regula. C. tt. 27. l. 6.
De ſeruo legato. ff. l. 38. in prin. C. tt. 27. l. 5. in prin. ſ fin.
De ſeruo adulterio maculato. Inst. ſ eſt tamen. ff. l. 46. ſ interdum.
De ſeruo qui ante fideicommiſſariam libertatem ſub conditione accepit. ff. l. 3. ſ qui fideicommiſſum.
De ſeruo communi. ff. l. 87.
An is qui ſoluendo non eſt, ſeruum ſuum hæredem cum libertate inſtituere poſsit, uel manumittere. ff. l. 40. l. 41. l. 53. l. 55. l. 58. l. 81. tota. l. 86. C. tt. 27. l. 2. l. 6. ſ fin.
De ſeruo hæreditario. Inst. ſ ſeruus etiam. ff. l. 31. ſ fin. l. 50. l. 62.
De ſeruo hæredis. ff. l. 87. ſ fin.
De ſeruo alieno, & in quo uſumfructum testator habet. Inst. in prin. ſ alienus. ff. lib. 28. tt. 1. l. 16. tt. 5. l. 3. in prin. l. 6. ſ ſeruus. l. 31. l. 49. in prin. C. tt. 27. l. 3.
De ſeruo eius qui non eſt capax. Inst. lib. 2. tt. 19. ſ in extraneis. ff. l. 31. in prin. l. 47. ſ in extraneis. l. 48. in prin. lib. 29. tt. 2. l. 81. C. l. 10.
De ſeruo eius qui eſt apud hoſtes. ff. l. 32. ſ final.
De ſeruo eius qui poſt mortem testatoris natus erit. ff. l. 62.
De filiofamiliâs. Inst. tt. 19. ſ testamenti. ff. lib. 28. tt. 1. l. 16.
De poſthumis. Inst. tt. 19. ſ testamenti. ff. lib. 28. tt. 1. l. 16. tt. 2. l. 4. l. 6. l. 9 in prin. ſ fin. l. 27. l. 28. ſ ſi quis eo. l. 29. tota. lib. 37. tt. 11. l. 3.
Si eum inſtituerit qui naſciturus ſit ex ea quæ nõdum uxor eſſe poteſt. ff. lib. 28. tt. 2. l. 28. ſ ſi quis eo.
De poſthumo alieno. Inst. lib. 3. tt. 10. in prin. lib. 2. tt. 20. ſ poſthumo quoque. ff. lib. 30. l. 128.
De filijs ſpurijs & naturalibus. C. lib. 6. tt. 56. l. 5. lib. 5. tt. 27. l. 1. l. 2. 3. 8. 9. ſ fin. l. 12. Nouell. c. 89. ſ diſcretis igitur, uſque ad ſ enimuerò ſi quis moriatur.
De marito illegitimo, & uxore illegitima testatoris. ff. lib. 30. l. 129. lib. 34. tt. 9. l. 2. l. 13. l. 14. l. 16. ſ quoniam. C. lib. 5. tt. 27. l. 1. Nouell. c. 89. ſ diſcretis igitur.
De infante. Inst. lib. 2. tt. 19. ſ testamenti.
De ſurdo & muto. Inst. lib. 2. tt. 19. ſ testamenti. ff. l. 1. ſ mutus. ſuprà tt. 1. l. 16.
De furioſo. Inst. lib. 2. tt. 19. ſ testamenti. ff. lib. 28. tt. 1. l. 16.
De eo qui eſt apud hoſtes. ff. l. 32. ſ is qui. ff. lib. 37. tt. 11. l. 11. ſ filius.
De deportatis & peregrinis. C. l. 1.
De extraneo testatori etiam ignoto. Inst. ſ fin. C. l. 9. l. 11.
De prius exhæredato. ff. lib. 28. tt. 2. l. 21.
De captiuis & pauperib. C. lib. 1. tt. 3. l. 37. Nouell. c. 131. ſ ſed etſi quis.
De perſona incerta. ff. lib. 28. tt. 2. l. 29. ſ quicquid ſibi.
Si ita: Ille aut ille hæres eſto. C. tt. 38. l. 4.
Si ita: Quos Titius uoluerit. ff. l. 32. in prin.
Si ita: Vter illorum Seiam uxoram duxerit. ff. l. 9. ſ ſi quis tamen. l. 24.
Si ita: Quem codicillis hæredem ſcripſero, hæres eſto. ff. l. 75.
Si in duobus exemplaribus ſimul ſignatis diuerſos hæredes ſcripſerit. ff. lib. 37. tt. 11. l. 1. ſ quis in duobus.
De pluribus hæredib. inſtitutis. Inst. ſ & unum hominem.
De Imperatore, & alijs qualibet dignitate uel poteſtate præditis uiris. Inst. lib. 2. tt. 17. ſ fin. ff. l. 89. C. tt. 22. l. 7. tt. 23. l. 16. in prin.
De collegio. C. l. 8.
De ciuitatibus. C. l. 12.

2. *Ex re ex qua inſtituitur hæres.*

De partium inſtitutione. Item:
De hærede ſine parte ſcripto, uide in Quid quamcunq; hæreditatis ex testamento competat.
Si non inueniatur portio ex qua hæres inſtitutus ſit. ff. lib. 37. tt. 11. l. 12.
Si ex certa parte alicuius rei ſcripti ſint hæredes. ff. l. 9. ſ ſi duo. l. 10.
Si ita: Ex partibus, quas adſcripſero, uel ex parte ex quà hæres ſcriptus eſt, &c. nec quicquam ſit adſcriptum. ff. l. 2. l. 36. lib. 37. tt. 11. l. 12. ſ final.
Ex qua parte Titius me hæredem ſcripſerit, ex ea hæres mihi eſto. ff. l. 2. ſ aliter atque. l. 29. l. 69. in prin. l. 79. ſ final. ff. lib. 34. tt. 8. l. 1. ſ final.
Si ex certis rebus inſtitutio ſit facta. ff. l. 1. ſ ſi ex

fundo.l.9.§ si duo.l.10.l. 35. in prin. usque ad § rerum autem.l.72.l.76.in prin.tt.6.l.39.§ fin. C.l. 13.

De peculio castrensi,& quasi castrensi, uide suprà cap.3.

III. *Ex causa institutionis.*

Si pœnæ nomine instituit. Instit. lib. 2. tt. 20. § final.

Si litis causa Imperatorem hæredem instituit. ff. l. 89.

Si fraudandorum creditorum causa quis seruum suum liberum hæredemq; scripserit, uide suprà Ex persona instituti. De seruis propriis.

Si rogatus sit testator à filiofamilias quem instituere uolebat,ut alium instituat.ff.l.44.

Si coactus sit ad testandum,uide in De iniusto testamento.

IIII. *Ex modo & uerbis institutionis.*

Si ab aliquo aliquid sit relictũ, & libertus ei commendatus : an ex eo hæres fiat? ff.lib. 28, tt. 5. l. 63.

De reliquis, uide suprà De modo testandi.

V. *Ex antecedentibus.*

Si antea sit exhæredatus institutus. ff.lib.28. tt. 2. l. 21.

Si posthumus institutus,ante institutionem natus sit.ff.lib.28.tt.2.l.25.§ Lucius.

VI. *Ex tempore ex quo,& ad quod, item ex conditione sub qua instituitur.*

Ex certo tempore, & ad certum tempus institutio fieri non potest. Instit.§ hæres & purè. ff. l.34.

Si post mortem alterius. Instit. § seruus etiam. C. l.9.

Si seruum legatum post mortem legatarij instituat.ff.l.38.in prin.

Si sub conditione institutio facta sit. Inst. § hæres & purè. Distinguitur:

Si sub pluribus conditionib. sit institutus, uide in De conditionibus,lib.14.cap.j.

Si suum hæredem & necessarium sub conditione instituerit. ff.l.4.tota. l.5.l.6.in prin. usque ad § solemus.l.9.§ si seruus. l.28.in prin.l.84.l. 87. tt. 2.l.10.tt.7.l.10.l.15.l.28.lib.37.tt.11.l. 2. § si sub condit. l.5.in prin.l.10,lib.38.tt.2.l. 20. § si libertinus. usque ad § si libertus,lib.35.tt.1.l.81.C.tt.25.l.4.tt. 27.l.6.

Si sub conditione impossibili, uide in De conditionibus,in Methodo De legatis & fideicom.

Si sub conditione captatoria. ff. l. 68. l. 69.l. 79. § fin.C.tt.21. l.11.

Si ita:Si uoles, hæres esto.uide in De conditionibus, Methodum De legatis & fideicommissis.

Si ita:Si Titius uolet. ff.l.32.in prin. l.66. § at quin si quis.l.68.l.69.

Si ita:Si Titius in Capitolium ascenderit.ff.l.66.

Si ita:Quisquis mihi hæres erit. ff.lib.28.tt. 2. l. 3. § quisquis.tt.5.l.21.

Si ita : Si Titius hæres erit, Seius hæres esto : & si Seius hæres erit, Titius hæres esto. ff.lib.28.tt. 7. l.16.

Si ita:Si intra annum septuagesimum decessero. ff. l.54.

Si ita:Si socij bonorum meorum permanserint. ff. tt.7.l.4.in prin.

Si ita: Vter ex fratribus meis Seiam uxorem duxerit,hæres esto.ff.l.9.§ si quis tamen.

De reliquis,uide in De cõditionibus, Methodum de legatis & fideicommissis.

VII. *Ex consequentibus.*

Vide infrà,De rupto & irrito testamento.

Subdistinctio generalis, si tractu temporis contualescat.ff.lib.50.tt.17.l.201.l.210.

DE SVBSTITVTIONE VVLgari.Inst.lib.2.tt.15.ff.lib.28.tt.6. C.tt.26. Cap. 7.

I. *Diuisio substitutionis in simplicem & duplicem, seu in uulgarem & pupillarem.ff.l.1. in princip.*

II. *An sit utilis substitutio,& ex ea competat hæreditas.*

Distinguitur:

1. *Ex persona substituti.*

De pluribus gradatim substitutis.Inst.in prin. ff.l. 24.

De pluribus in unius locum, uel uno in plurium locum substitutis, uel singulis in locum singulorum.Inst.§ & plures.ff.l.34.l.35.

De hæredibus ad inuicem substituendis. Inst. § & plures. ff.tt.5. l. 37. § hæc uerba, tt. 6.l. 1. § fin. l. 34.

De seruo proprio.Inst. in prin.ff.l.34.

De seruo proprio legato.ff.l.14.in prin.l.16.§ fin.l. 17.C.tt.27.l.5.§ quæ iuris nostri.

De filio à primo gradu præterito. ff.l. 41. § Lucius.

2. *Ex persona eius cui substituitur.*

An quis sibijpsi possit substitui. ff.l. 8. § nemo institutus.l.46.§ 1.usq; ad § final.

De seruo communi testatoris,quem libertum suũ esse putabat.C.tt.24.l.3.

3. *Ex modo & uerbis substitutionis.*

Si quis duobus scriptis hæredibus, ei qui nouissimus mortuus fuerit, substituit : inuicem scriptos hæredes uidetur substituisse. ff. l. 23. C. l. 10.

De uerbis substitutionis.ff.l.39.§ fin.item suprà tt. 5.l.37.§ hæc uerba.

4. *Ex consequentibus substitutionem.*

Si conditio extiterit,hoc est,si institutus hęres non sit,an substitutus admittatur? ff.l.31.§ fin.l.46.in prin.

Si institutus hęres extiterit.ff.lib.29.tt.2.l.1.in prin. l.64.ff.lib.34.tt.5.l.13.§ fin.

Si contra tabulas bonorum possessionem institutus petierit.C.l.3.

Si seruus institutus hæres, quem testator liberum esse existimauit,iussu domini adierit, an substitutus repellatur? Inst.§ si seruum. ff.tt.5.l.38.§ si paterfamiliâs.l.39.C.tt.24.l.3.

Si institutio conditionalis sit,an substitutio quoq; conditionalis præsumatur.ff.tt.5.l.71.

Si plures sint conditiones, & quædam extiterint, quædam non.C.tt.25.l.6.in prin.

De conditione,si hæres erit,uel quisquis mihi hæres erit.ff.l.8.in prin.l.41.§ Iulius.

Si ita

Si ita:Si prius moriatur quàm adeat,aut filium nõ habuerit.ff.tt.5.l.83.

Si cum duobus hæredibus institutis, ei substitutus sit,qui posterior mortuus fuerit, ambo instituti simul decesserint. ff.l.32. in prin. l.40. lib.34. tt.5.l.10. in prin. Vel incertum sit, uter prior decesserit.ff.lib.37.tt.11.l.11.in prin.

Si cùm Meuium in partem quam capere posset,instituit, Titium in reliquam, & Meuius solidum capere posit.ff.lib.28.tt.5.l.76.§ fin.

Si ei cui substitutum est,postea nascatur filius. ff.l. 41.in prin.ff.lib.35.tt.1.l.100.C.tt.25.l.6.§ cùm autem.tt.42.l.30.

III. *Cui substitutio sit utilis,& ex ea competat hæreditas?*

De hærede substituti, & alijs inuicem substitutis. ff.l.8.§ sed si plures.l.21.l.43.§ fin.C.l.6.

Coniunctus substituto præfertur.ff.l.28.

Si discretis portionibus quibusdam coniunctim datis,omnes inuicem substituerit. ff. l. 39. § qui discretas.usq; ad § cohæres.

Si ita substitutio facta sit,Quisquis mihi hæres erit:uide in De pupillari substitutione.

IIII. *Quid & quantum ueniat in substitutionem?*

Si instituti inuicem substituti sint, eæ in substitutione partes datæ uidentur,quæ in institutione. Inst.§ & si ex disparibus. tt.16.§ substituitur. ff.l. 5.l.22.l.39.§ 1.C.l.1.

Si quis cohæredi substituto substitutus sit, ad utranq; partem admittitur. Inst. § sed si instituto. ff.l.25.l.39.in prin.

De parte eius cui substitutum non est. ff.l.37. § final.

Si in eam partem substitutus sit, quam institutus capere non potest.ff.lib.28.tt.5.l.26.§ fin.l.27.l.28. l.76.§ fin.C.tt.24.l.2.

Si patrono substitutus sit.ff.lib.38.tt.2.l.16.§ ei qui substitutus.

De reliquis. ff.l.30.suprà tt.5.l.9.§ si quis primùm. l.15.§ fin.l.16.

DE SVBSTITVTIONE PVPILlari. Inst.tt.16.ff.lib.28. tt.6.C.tt.26. Cap. 8.

I. *An substitutio pupillaris sit utilis?*

Inst.in prin.ff.l.2.in prin.C.l.7.

Distinguitur:

1. *Ex persona eius cui substituitur,seu cui testamentum facit pater.*

Si sui iuris sit impubes. ff.l.2.in prin.l.37.in prin.

Si posthumis substituatur. Inst. § quæcunq; diximus.ff.l.2.in prin.

Si nepotibus uel pronepotibus substituitur. ff.l.2. in prin.

Si in patris testamento sit præteritus. ff.l.2.in prin.

Si hæres institutus sit cùm erit 14 annorum. ff.l.31. in prin.

Si exhæredatus sit.ff.l.1.§ fin.

Si extraneus sit impubes.Inst.§ final.ff.l.2.in principio.

Si naturalis sit filius.ff.l.43.

Si pubes sit.Inst.§ fin.ff.l.7.

Distinguitur:

Si sit furiosus & mente captus. Inst. § qua ratione.C.l.9.

Si mutus sit.ff.l.4.1.in prin.

Si non omnibus substituat.ff.l.36.in prin.

Si singulis,uel ei qui nouissimus morietur substituat.Inst.§ uel singulis.ff.l.35.

2. *Ex persona substituti.*

Si posthumum suum substituat. ff.l. 2. § prius autem.

Si eum qui post mortem eius natus fuerit. ff.l.15.l. 24.

Si eum qui à testatore solidum capere non potest. ff.l.6.l.9.

Si seruus communis substituatur.ff.l.16.in prin.

Substituitur aut nominatim, aut generaliter. Inst. § substituitur.

Si ei qui non est sanæ mentis substituatur, qui ei substituendi.C.l.9.

3. *Ex modo & conditione substitutionis.*

Simpliciter & dupliciter substitui ei potest. Inst. in prin.ff.l.1.

Purè & sub conditione.ff.l.8.in prin.

Si alium substituerit,si filius hæres non erit : & alium,si hæres erit filius,& intra pubertatem decesserit.ff.l.37. in prin.

Si ita:Si intra decimum annum decesserit : uel, alium substituerit,si intra decimum : alium,si intra 14 annum decesserit. ff.l.36.in prin.l. 41. § item quæro.

Si ultra 14 annum ei substituatur. ff.l.7.l.12. l. 31. in prin.

Si ita:Si intra 25 annum decesserit.ff.l.15.

4. *Ex tempore substitutionis,& loco.*

Si prius substituat pater quàm sibi facit testamentum.ff.l.2.§ prius autem.

Si alia hora sibi, alia filio fecit testamentum pater. ff.l.14.in prin.

Quo gradu hæres liberis substituatur, nihil interest.ff.l.11.

Si in alijs tabulis sibi, in alijs filio faciat testamentum.Inst.§ fin autem quis.§ illud etiim.

5. *Ex reliquis contingentibus.*

Si impubes & alij non eiusdem conditionis instituantur, sibiq; inuicem substituantur. ff. l. 37. in prin.l.43.in prin.C.tt.21.l.6.tt.26.l.2.

Si pater sibi non fecerit testamentum. ff.l.1.§ fin.l. 2.§ quisquis.Inst.§ liberis autem.

Si pater sibi in scriptis, filio sine scriptis, uel contrà fecerit testamentum. ff.l.18,lib.37. tt. 11. l. 8. § fin.

An signacula utriq; testamento sint imponenda. ff.l.18.

Si patris testamentum iniustum,sit ruptum uel irritum.Inst.§ liberis autem.ff.l.2.in prin.

6. *Ex consequentibus.*

An si substitutus sit hoc modo, Si impubes hæres non erit,admittatur etiam si impubes hæres extiterit,intra pubertatem tamen decesserit. ff.l.4. tota.l.43.in prin.C.l.2.4.8.C.tt.25.l.9.tt.21.l.6.Vide insuper paulo superius, uers. Si impubes & alij non eiusdem conditionis,&c.

Si cùm ita esset substitutus, Si intra decimum annum decesserit impubes, decesserit post decimũ annum intra decimumquartũ. ff.l.19. cùm duos impuberes filios haberet pater,ita substituit : Si uterque impubes decesserit, tunc ille sibi hæres esto.C.l.10.

Si ſub hac conditione, Si hæres erit, ſubſtitutus hæres non ſit. ff. l. 8. in prin. l. 41. § Iulius.
Si pupillus adoleuerit. Inſt. § qua ratione. § maſculo. ff. l. 1. l. 39. § cum pater. l. 41. § item quæro. l. 48. C. l. 2. l. 8. C. tt. 42. l. 5.
Si mortis tempore non fuerit in familia impubes. ff. l. 39. § cùm filiæ.
Si pupillus uiuo teſtatore deceſſerit. ff. l. 24.
Si cùm pupillariter ſubſtituto ſubſtitutus eſſet, pupillariter ſubſtitutus uiuo pupillo deceſſerit. ff. l. 45.
Si uel pater uel impubes filius in hoſtium poteſtate deceſſerit. ff. l. 26. l. 27. lib. 49. tt. 15. l. 10. l. 11.
Si patris hæreditas non fuerit adita. ff. l. 2. § quiſquis. uſq; ad § prius. l. 8. § ſi ex aſſe.
Si patris ſeu principale teſtamẽtum rumpatur uel irritum fiat, uide ſuprà Ex reliquis contingentibus.
Si contra tabulas patris bonorum poſſeſsio petita ſit. ff. l. 20. l. 31. § fin. l. 33.
An patris hereditas repudiari poſsit, filij acceptari. ff. l. 8. § filio. l. 10.
Si tabulæ pupillares fuerint reſignatæ. ff. l. 18. lib. 37. tt. 11. l. 9.
Si ſeruus ſubſtitutus à pupillo uenditus ſit, & ab emptore hæres inſtitutus. ff. tt. 5. l. 52. tt. 6. l. 46. § fin.
Si furioſus cui ad ſimilitudinem pupillaris ſubſtitutionis ſubſtitutum eſt, reſipuerit. Inſt. § qua ratione. ff. l. 41. in prin. C. l. 9. ff. lib. 37. tt. 3. l. 1. in prin.
Si filius mutus, cui ad ſimilitudinẽ pupillaris ſubſtitutionis pater ſubſtituit, uxorem duxerit, & liberos procreauerit. ff. l. 41. in prin.

II. *Cui ſit utilis, & ex ea competat hæreditas?*

Si ita, Quiſquis mihi hæres erit, ſubſtitutio facta ſit, cui competat? Inſt. § ſubſtituitur. ff. l. 3. l. 8. § hæc uerba. § ſed ſi plures. l. 29. l. 32. § 1. l. 41. § Iulius.
Si, cùm alium, ſi intra decimum: alium, ſi intra 14 annum deceſſerit, ſubſtituiſſet: intra decimum annum deceſſerit. ff. l. 41. § item quæro. lib. 37. tt. 11. l. 2. § ſi primus.
De eo qui pupillariter ſubſtituto ſubſtitutus eſt: an ſuccedat, ſi prior ſubſtitutus deceſsit ante pupillum. ff. l. 45.

III. *Quid quantumq; debeatur iure ſubſtitutionis pupillaris?*

Pro rata partium ex quibus inſtituti ſunt, ſuccedunt. Inſt. § ſubſtituitur. ff. l. 8. § hæc uerba. § ſed ſi plures.
Si tantum ex inſtitutione, in quantum inſtitutus eſt, capere non poſsit. ff. l. 41. § Iulius.
Si cum inſtitutis alius ſubſtitutus eſt. ff. l. 8. § Labeo quoq;. C. l. 11.
De bonis ipſius impuberis, an & quatenus ueniant. Inſt. § non ſolùm autem. ff. l. 6. l. 8. § ad ſubſtitutos. § in adrogato. l. 1. l. 39. § cùm filiæ. uerſ. quòd ſi hæreditas.
Si ita: Si intra pubertatem deceſſerit, tunc ille mihi hæres ſit: an pupilli bona ueniant? ff. lib. 37. tt. 11. l. 8. § qui filio.
Si ita ſubſtitutus ſit: Si ambo mortui eſſent, hæreditatem eius qui prior mortuus erit, in hæreditate nouiſsimi pueri inueniet ſubſtitutus. ff. l. 40.
Aliter ſi ei qui nouiſsimus deceſſerit, ſubſtitutus ſit. ff. lib. 34. tt. 5. l. 10. in prin.

IIII. *Euentus.*

An principale teſtamentum per pupillare confirmetur. ff. l. 42. Vtrum ſeruus & filius impuberi ſubſtitutus, neceſſarius an uoluntarius fiat hæres: & utrum patris an filij hæres fiat? Inſt. in prin. ff. l. 2. § prius autem. l. 8. § quos poſſum. l. 16. in prin. l. 34. l. 46. § fin.
De cautione ſubſtituto ab adrogatore pupilli præſtanda: ſi intra pubertatem deceſſerit, bona reſtituí. ff. l. 38.

V. *Vtrum unum an duo ſint teſtamenta, principale & pupillare?*

Inſt. § igitur. ff. l. 2. § l. 2. § prius autem. l. 18. l. 26. § fin. lib. 35. tt. 3. l. 1. § neq; intereſt.

VI. *Ad finem remedium.*

Fideicommiſſum à pupillo relictum, ſi intra pubertatem deceſſerit, ut Titio bona reſtituat. ff. l. 37. in prin. l. 39. cùm filiæ.

DE EXHAEREDATIONE. Inſt. tt. 13. ff. lib. 28. tt. 2. C. tt. 28. & tt. 29. Cap. 9.

I. *An ſit iuſta & utilis exhæredatio?*

Diſtinguitur:

1. *Ex perſona, ve, ſeu gradu à quo exhæredatus eſt, & loco in quo.*

Si ab unius perſona filium exhæredauerit. ff. l. 3. § filius.
Si ita: Quiſquis mihi hæres erit, filius exhæres eſto. ff. l. 3. § filius.
Si cùm filio decem legaſſet, adiecit, in cætera parte exhæres eſto. ff. l. 19.
Si ante hæredis inſtitutionem exhæredatio facta ſit. ff. tt. 3. l. 3. in prin. tt. 5. l. 1. in prin.
Si inter medias hæredum inſtitutiones. ff. l. 3. § filius. tt. 3 l. 3. in prin.
Si inter gradus. ff. l. 3. § in eo. tt. 3. l. 3. in prin.
Si poſt hæredum inſtitutiones. C. tt. 28. l. 1.

2. Ex *cauſa propter quam exhæredatus eſt.*

De cauſis ingratitudinis. Nouell. c. 115. § ad hæc aliud. uſq; ad § memoria. c. 123. § nullam autem licentiam.
Si ita: Quoniam te dote contentam eſſe uolui. ff. tt. 5. l. 59.
Si errauit in cauſa teſtator. ff. l. 14. § fin. l. 15.
Si cauſam non nominatim expreſsit in teſtamento. Nouell. c. 115. § ad hæc aliud.
Multi non ut filijs obſint, ſed ut eis conſulant, eos exhæredant. ff. l. 18.

3. Ex *modo exhæredationis.*

Nominatim exhæredandi ſunt liberi, non inter cæteros. Inſt. § ſed non ita. § ſed fœminini. § ſed prætor. § ſed hæc quidem. ff. l. 25. in prin. tt. 3. l. 3. in prin. C. tt. 28. l. 4. § ſancimus igitur. uſq; ad fin. legis.
Quid ſit nominatim & inter cæteros exhæredare? Inſt. § nominatim. § maſculos. ff. l. 1. l. 2. l. 3. in prin. in tt. 5. l. 84. in prin.

4. Ex

4. Ex *tempore ex quo, & conditione ſub qua exhæredatio fit.*

Si ſub conditione exhæredetur filius. ff. l. 3. § purè. § nam ſi hoc. in tt. 5. l. 66. § fin.
Si ſub conditione, Si nolit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 84. in prin.
Si poſt mortem ſuam exhæredetur. ff. l. 13. § fin. l. 29. § in omnibus. tt. 5. l. 4. § fin.

5. Ex *conſequentibus, ſi poſtea hæres inſtituatur exhæredatus.*

ff. l. 21.
Si hæreditas adita non fuerit. ff. lib. 37. tt. 4. l. 20. § ſed cum exhæred.

II. *Qui exhæreditati eſſe intelligantur?*

ff. l. 2. l. 25. in prin.

III. A' *quo gradu intelligantur exhæredati?*

ff. l. 3. § filius. uſque ad § fin. C. tt. 28. l. 1.

DE PRAETERITIONE INST. tt. 13. ff. lib. 28. tt. 2. C. tt. 28. & tt. 29. Cap. 10.

I. *An ex præteritione dicatur iniuſtum teſtamentum? Inſt. in prin.*

ff. l. 30. Diſtinguitur:

1. Ex *perſona præteriti.*

De filijs quos habet in poteſtate teſtator, Inſt. in prin. ff. l. 30. in tt. 3. l. 1. l. 3. § ex his.
De emancipatis liberis. Inſt. § emancipatos. § emancipati. § ſed hæc quidem. ff. lib. 28. tt. 3. l. 8.
De filio familiâs milite. ff. l. 26.
De filio qui eſt apud hoſtes. ff. l. 31. tt. 3. l. 10.
De adoptiuis liberis. Inſt. § adoptiui. § circa adoptiuos. Inſt. lib. 3. tt. 1. § ſed ea omnia.
De filiabus & cæteris fœminini ſexus perſonis. Inſt. § ſed non ita. § ſed fœminini. § ſed prætor. § ſed hæc quidem. C. tt. 28. l. 4. § ſancimus.
De nepotibus & pronepotibus per uirilem ſexum deſcendentib. Inſt. § ſed non ita. § poſthumorum. § ſed hæc quidem. ff. l. 9. § ſi filium. l. 23. § fin. l. 29. tota. tt. 3. l. 6. in prin. § quocunque autem. l. 9. l. 13. lib. 38. tt. 6. l. 7. In prin. C. tt. 28. l. 2. l. 4. § ſancimus.
De poſthumis, uide in De rupto & irrito teſtamento: de Adgnatione poſthumi.
De parentibus. Nouell. c. 115. § atque hæc quidem. Vide inſuper in De bonorum poſſeſsione contra tabul.

2. Ex *perſona teſtatoris prætereuntis.*

De matre, auo materno, & cæteris per matrem aſcendentibus perſonis. Inſt. § mater.
De milite. Inſt. § ſed ſi in expeditione.

3. Ex *ſpecie facti.*

Inutilis exhæredatio uel inſtitutio uim habet præteritionis. ff. lib. 37. tt. 4. l. 8. § non quæuis.

4. Ex *reliquis contingentibus.*

Si à primo gradu exhæredatus ſit, qui à ſecundo præteritus eſt. ff. l. 8. l. 14. in prin. uſque ad § fin. tt. 3. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. in prin. l. 19.
Si à primo gradu inſtitutus ſit, qui à ſecundo gradu præteritus eſt. ff. l. 14. § quod uulgò.
Si præteritus à primo gradu, à ſecundo exhæredatus ſit, uel inſtitutus uel ſubſtitutus. ff. l. 3. § fin. tt. 3. l. 5. § fin. tt. 5. l. 73. tt. 6. l. 41. § Lucius.
Si præteritus, poſtea ſit emancipatus. ff. lib. 28. tt. 3. l. 8.
Si præteritus bonis paternis ſe abſtineat, nec contra tabulas bonorum poſſeſsionem petat. ff. lib. 28. tt. 3. l. 17. lib. 44. tt. 2. l. 2.
Si præteritus ante teſtatorem, uel ante aditam hereditatem deceſſerit. Inſtit. in prin. ff. l. 7. l. 8.
Si poſthumus præteritus non naſcatur. Vide in De agnatione poſthumi.

II. *Qui gradus uiciatus ſit ob præteritionem.*

Vide paulo ſuperius, uerſ. ſi à primo gradu exhæredatus, &c. cum ſequentibus.

III. Euentus *præteritionis.*

Ab inteſtato locus eſt. Nouell. c. 115. § cæterùm ſi hæc. nec libertates nec legata debentur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 17. Nouell. c. 115. § cæterùm ſi hæc.

DE INIVSTO TESTAMENTO. Cap. 11.

Vtrum teſtamentum iniuſtum ſit, diſpiciendum eſt ex circumſtantijs teſtamenti factionis: utputa,

1. Ex *perſona teſtatoris.*

Si teſtamenti factionem non habuit. ff. lib. 28. tt. 1. l. 4 l. 19. lib. 37. tt. 11. l. 1. § exigit. uſq; ad § ſi linum. Qui autem teſtamenti factionem non habeant, uide ſuprà cap. 3.

2. Ex *perſonis teſtium,*

De quibus uide ſuprà, cap. 4.

3. Ex *loco & tempore quo fit teſtamentum.*

Si apud hoſtes, latrones, uel dum apud exteros legatione fungitur, teſtamentum facit. uide ſuprà cap. 3. De eo qui eſt apud hoſtes, &c. cũ ſequentibus.
Si non uno & eodem tempore teſtamentum fiat. uide ſuprà cap. 5. De teſtando uno contextu.

4. Ex *cauſa & antecedentibus.*

Huius loci eſt, Si quis aliquem teſtari prohibuerit, uel coegerit. de quo ff. lib. 29. tt. 6. C. tt. 34. pro quorum titulorum methodica tractatione proponenda eſt quæſtio:

¶ 1. *An ei qui aliquem teſtari prohibuit uel coegit, eius quod ei relictum eſt actio denegetur?*

C. l. 1. l. 2.
Diſtinguitur:

EX SPECIE ET MODO FACTI.

Si teſtatorem teſtari uolentem prohibuit introire. ff. l. 1. in prin.
Si dolo fecit, ne teſtes uenirent. ff. l. 2. in prin.
Si amico ſermone offenſam teſtatoris placauerit, & iudicium eius poſtremum maritali ſermone in ſe prouocauerit. ff. l. 3. C. l. 3.

Ex *perſona facti.*

Si frater hæredis, uel eius cui aliquid relictum eſt, prohibuerit uel coegerit. ff. l. 2. § fratris.
Si dominus uel pater eius cui quid relictum eſt, fecerit. ff. l. 1. § ſi dominus. item lib. 38. tt. 13. l. 1.
Si quilibet alius. C. l. 1.

Ex *modo quo relictum eſt.*

Si ut alij reſtituat, relictum ſit. ff. l. 1. § ſed ſi legatum. l. 2. § fin.

2. *Quibus deneganda ſit actio?*

An ſi plures prohibuerint, omnibus deneganda ſit actio. ff. l. 1. § fin.

De

De liberis eius qui prohibuit uel coegit, & seruo. Vide paulo superius, Ex persona facti.

5. *Euentus.*

Fisco deinde locus est. ff. l. 1. in prin. l. 2. § fin.

5. *Ex modo quo testamentum factum est.*

Si imperfectum sit testamentum, & contra regulas iuris factum. ff. lib. 28. tt. 1. l. 4. l. 29. in prin. tt. 3. l. 1. lib. 5. tt. 3. l. 1.

Distinguitur sequentibus modis:

Si parentes inter liberos testati sunt, de quo uide infrà lib. 20. huius Methodi, cap. 5. membr. 5. uers. Vt diuisionem parentum.

Si miles testemẽtum fecerit, de quo uide in De testamento militari.

Si is qui in hostili loco deprehenditur, testamentum fecerit. ff. lib. 29. tt. 1. l. fin. lib. 37. tt. 13. l. 1.

Si nauarchi uel trierarchi testati sunt. ff. lib. 37. tt. 13. l. 1. § item nauarchos.

Si rusticus testamentum fecerit, & alius imperitus, qui prudentiorem consulere non potest. C. tt. 23. l. 31.

Si speciali priuilegio loci iuris obseruatio sit remissa. C. tt. 23. l. 9.

Si princeps alicui liberam testamenti factionem concesserit. C. lib. 3. tt. 28. l. 35. in prin.

Si princeps in imperfecto testamento hæres scriptus sit, uel aliquid ei relictum. Inst. tt. 17. § fin. C. tt. 22. l. 7. tt. 23. l. 3. l. 20.

Si testator cauerit, ne leges in suo testamento locum habeant. C. tt. 23. l. 13. item ff. lib. 30. l. 57. lib. 31. l. 91. § fin.

Si adiecerit testator in testamento, se uelle hoc etiam uice codicillorum ualere. ff. lib. 29. tt. 1. l. 3. § fin.

De reliquis huiusmodi distinctionib. quoad numerum testium attinet, uide suprà cap. 4. uer. Quot testes in testamento requirantur.

6. *Ex reliquis contingentibus.*

Si liberi uel parentes præteriti sint. Item si institutio, substitutio uel exhæredatio sit inutilis, de quibus uide capita proximè præcedentia.

DE RVPTO ET IRRITO Testamento. Cap. 12.

De causis, ex quibus testamentum rumpitur uel irritum fit.

1. *De mutata uoluntate testatoris, & testamento posteriore.*

Inst. tt. 17. § posteriore quoque. usque ad § alio autem. § ex eo autem. ff. lib. 28. tt. 1. l. 21. § 1. tt. 2. l. 7. l. 9. in prin. § fin. tt. 3. l. 1. l. 2. l. 3. § sed etsi stante. l. 11. l. 12. § fin. l. 16. tt. 5. l. 45. in prin. l. 51. l. 52. l. 90. tt. 6. l. 14. § si sub. lib. 29. tt. 1. l. 36. § fin. lib. 34. tt. 4. l. 22. tt. 9. l. 12. lib. 36. tt. 1. l. 28. lib. 37. tt. 11. l. 1. § non autem omnes. § si quis in duob. l. 11. § planè si. lib. 38. tt. 6. l. 1. § penult. C. tt. 22. l. 6. tt. 23. l. 20. l. 21. § si quis autem. l. 27. l. 1. § si hæres.

Si hæres institutus postea exhæredatus sit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 17. § si eodem. l. 37. § fin. l. 45. in prin.

2. *De adgnatione posthumi.*

Inst. tt. 31. § posthumi. ff. lib. 28. tt. 2. l. 8. § fin. l. 10. l. 12. l. 13. in prin. l. 22. l. 24. l. 29. tota. tt. 3. l. 1. l. 3. tota. l. 4. l. 5. l. 6. in prin. usq; ad § irritum quoq;. l. 12. in prin. l. 14. l. 15. tt. 6. l. 2. in prin. l. 24. l. 41. in prin. lib. 29. tt. 1. l. 33. C. tt. 29. toto tt. 12. l. 2.

De adgnatione quasi posthumi, uide suprà. De præteritione ex persona præteriti, De nepotibus.

Si mortuo auo nepos in patris sui potestatem recidat. ff. tt. 2. l. 28. § filius familiâs.

Si filium adoptauerit testator. Inst. tt. 17. in prin. ff. lib. 28. tt. 2. l. 23. tt. 3. l. 8. l. 18.

3. *Circa personam testatoris.*

De capitis deminutione testatoris: & si testamenti faciendi ius habere desinat. Inst. tt. 17. § alio autem modo. usque ad § ex eo autem. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum. usque ad fin. legis lib. 37. tt. 11. l. 1. § exigit. § si quis autem.

Si se in adrogationem dederit testator. ff. lib. 29. tt. 7. l. 8. § si post factum. lib. 37. tt. 11. l. 11. § testamento. lib. 38. tt. 17. l. 2. § impuberem.

Si ad hostes perueniat testator. Inst. tt. 12. § fin. ff. li. 28. tt. 3. l. 6. § irritum quoque. § quatenus. item ff. de uerb. signif. l. 3. § fin. lib. 49. tt. 15. l. 10. l. 22. in prin.

Si furiosus, surdus uel mutus fiat. Inst. tt. 12. § furiosi. § sed si quis post. ff. lib. 28. tt. 1. l. 6. § fin.

Si sibi ipsi mortem conscierit. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § eius qui. C. tt. 22. l. 2.

Si decennium post testamentum factum superuixerit. C. tt. 23. l. 27.

4. *Circa personas testium.*

Si testium conditio postea mutetur. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. § conditionem. C. tt. 23. l. 1.

5. *Circa personam instituti hæredis.*

Si ius eius postea mutetur, ut non sit cum eo testamenti factio, uide suprà cap. 6. uers. de eo cum quo non est testamenti factio.

Si seruus pœnæ fuerit effectus: uel ad bestias, uel ad gladium, uel in metallum damnatus. ff. li. 29. tt. 2. l. 25. § si quis planè.

Si ei postea aqua & igni interdicatur. ff. lib. 28. tt. 5. l. 57. § si hæres.

Si factus sit peregrinus. ff. lib. 28. tt. 5. l. 6. § solemus.

Si testatorem testari prohibuerit uel coegerit, uide suprà cap. 11. Ex causa & antecedentibus.

Si iussa testatoris non fecerit. C. tt. 35. l. 5. tt. 42. l. 32. § fin. Nouell. c. 1. § principio igitur. usque ad § hinc nos cura. § illud quoque prospeximus. usque ad § hęc nos pro. c. 48. § atq; esto sanè. ff. lib. 50. tt. 16. l. 202.

Si codicillos intercidit. ff. lib. 48. tt. 10. l. 4.

Si testatori in ijs quæ de modo substantiæ suæ declarauit, aduersetur. Nouell. c. 48.

Si testamentum falsum dixit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 47. C. li. 9. tt. 22. l. 6. uide insuper in De legatis & fideicommissis.

Si ingratus fuerit, & officium hæredis non fecerit, uide in Iura & officia hæredum. lib. 3.

Si successionem futuram uiuente adhuc testatrice uendidit. ff. lib. 39. tt. 5. l. 30. § fin. l. 31.

Si pupillo, cui succedit, tutorem non petierit. C. li. 6. tt. 57. l. 10.

Si legatum ex testamento abstulit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 43.

Si postea exhæredetur, uide suprà, De mutata uoluntate, &c.

Si à

Si à testatore adrogetur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 18.

Si is qui ut filius institutus est, post mortem testatoris suppositus pronunciatur. ff. lib. 49. tt. 14. l. 46. in prin.

Si posthumus institutus non nascatur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 28. § fin.

Si omissa causa testamenti ab intestato uel contra tabulas bonorum possessionem petierit. C. tt. 26. l. 3.

Si uiuo testatore uel ante aditam hæreditatem decesserit hæres institutus. ff. lib. 28. tt. 2. l. 16. 28. in prin. lib. 29. tt. 2. l. 30. in prin. lib. 34. tt. 5. l. 9. § fin. lib. 49. tt. 15. l. 22. § fin. uide insuper in De hæredibus, hæredis ante aditam hęreditatem defuncti, cap. 15.

Circa personam serui proprij uel alieni hęredis instituti, uide suprà cap. 6. De seruis proprijs, &c. cum sequentibus.

6. *Circa rem relictam.*

Si res relicta interierit. C. tt. 50. § & cum triplici.

Si hæreditas non fuerit adita. ff. lib. 28. tt. 3. l. 1. § fin. lib. 29. tt. 1. l. 14. C. tt. 50. § in nouissimo. item l. si nemo. ff. de reg. iuris. Distinctiones huius loci, uide in De repudianda & amittenda hæreditate, lib. prox.

7. *Circa conditionem.*

Si conditio institutionis defecerit uel extiterit, uide infrà lib. 14. huius Methodi, cap.

8. *Circa ipsum testamentum & testamenti tabulas.*

De mutato testamento, uide suprà De mutata uoluntate, cap. eod.

Si post solennia mutatur aliquid, uel obscurius nuncupatum, scriptum ue explanatur, uel aliquid etiam additur. ff. li. 28. tt. 1. l. 21. § si quid post, usque ad § in testamentis. C. tt. 23. l. 12. Vide suprà cap. 5. De interletis, inductis, &c.

Si signa uel linum fuerint turbata, incisa, uel resignata. ff. lib. 28. tt. 1. l. 22. § si signa. l. 23. tt. 3. l. 20. lib. 37. tt. 11. l. 1. § si linum, usque ad finem legis. l. 7. C. tt. 23. l. 30.

Si rescriptum cõtra testamentum impetratum sit. C. tt. 23. l. 10.

Si amissæ sint tabulæ, uel subtractæ. ff. lib. 28. tt. 4. l. 1. § sed consulto. lib. 29. tt. 3. l. 10. § fin. lib. 37. tt. 2. l. 1. § fin. tt. 11. l. 1. § sufficit, usque ad § exigit. C. tt. 23. l. 2. l. 11.

DE TESTAMENTO MILITARI. Inst. tt. 11. ff. lib. 29. tt. 1. C. tt. 21. Cap. 13.

1. *An si contra regulas iuris uel nuda uoluntate testamentum suum miles fecit, ex eo detur actio?*

Inst. in prin. ff. l. 1. l. 2. l. 15. § sicut. l. 34. § fin. l. 35. C. l. 1. § fin. l. 5. l. 14. l. 15. in prin.

Distinguitur:

1. *Ex specie regulæ contra quam testatus est miles.*

Si surdus & mutus testamẽtum fecit. Inst. § quinimò. ff. l. 4.

Si filiusfamiliâs, uel is qui incertus est an sui iuris sit, testatus est, uide suprà cap. 3. uers. de filiofamiliâs. cum sequentibus.

Si pupillus miles testatus est. C. l. 18.

Si is qui in hostium potestate est. ff. l. 10.

Si damnatus ex militari delicto testatus est. ff. l. 11. in prin. C. l. 13. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum. lib. 38. tt. 12. l. 1.

Si eum instituit hæredem, cum quo testamenti factio non est, & qui capere non potest. ff. l. 13. § de portati. C. l. 5.

Si plures quàm unum seruum necessarium hæredem instituit. ff. l. 15. in prin.

Si de alijs bonis quàm castrensibus testatus est. C. l. 13.

Si de bonis filij sui testatus est, nec sibi testamentum fecit. ff. l. 15. § miles. l. 41. § fin.

Si filio exhæredato uel emancipato substituit. ff. l. 41. § exhæredato.

Si extraneo, cui si hæres extiterit, substitui non potest, substituit. ff. l. 5. C. l. 6.

Si de bonis paternis testatus est. ff. l. 11. § fin. l. 12. l. 13. in prin.

Si certarum rerum hęredem instituit: & pro parte testatus, pro parte intestatus decesserit. ff. l. 17. in prin. uide in, Quid quantumq; ueniat.

Si captatorì è instituat. C. l. 11.

Si erret, seruum proprium, quem liberum esse putabat, sine libertate instituendo. ff. l. 13. § si seruum.

Si ex tempore uel ad tempus hæredem instituat. ff. l. 15. § miles. l. 41. in prin. C. l. 8.

Si in codicillis hæredem instituit. ff. l. 19. in prin. l. 36. in prin.

Si liberos suos præterierit. Inst. tt. 13. § sed si in expeditione. ff. l. 7. 8. 9. l. 33. l. 36. § miles. in l. 39. C. l. 9. l. 10.

Si patrem præterierit. ff. l. 29. § fin. l. 30.

Si mulieri in quam turpis cadit suspicio, & quæ stupro à milite cognita est, aliquid reliquerit. ff. l. 41. § mulier. lib. 34. tt. 9. l. 14.

Si fundum dotalem legauit. ff. l. 16.

Si tutorem ei, qui in aliena potestate est, dederit. ff. l. 28. l. 41. § mulier.

Si eum testamento manumiserit, cuius libertas alia qua lege impeditur. ff. l. 29. § 1.

Si minor annis testamento manumiserit. C. l. 4.

Si seruum suum libertũ appellauerit in testamento, an ex eo uideatur manumissus. C. l. 7.

Si in clypeo sanguine, uel in puluere gladio moriens scripserit. C. l. 15. § fin.

Si inter dictandum mortuus sit. ff. l. 40. in prin.

Si alius se in militis testamento scripsit hæredem. ff. l. 15. § si quis se.

Si posterius eius testamentum non fuerit perfectum, nec solenniter uoluntatem mutet. ff. l. 13. in prin. l. 15. § sicut. l. 17. § si eodem. l. 34. § militia. l. 36. § ueteranus.

Si duo testamenta fecerit æquè ualitura. ff. l. 19. in prin.

De reliquis quæ post testamentum factum contra regulas iuris eueniunt, uide in Ex consequentibus, eodem cap.

2. *Ex persona testatoris militis.*

De milite qui est in hostium potestate. ff. l. 10.

De damnato ex militari delicto. ff. l. 11. in prin. suprà lib. 28. tt. 3. l. 6. § irritum.

De eo qui nondum in numeros est relatus. ff. l. 42. 43. lib. 27. tt. 13. l. 1. § fin.

De notarijs

De notarijs & apparitoribus militum. C. l. 16.
De nauarchis, trierarchis & uigilibus. ff. lib. 37. tt. 13. l. 1. § nauarchus.

3. *Ex tempore quo testatur.*

Si post missionem, & extra tempus expeditionis. Inst. in prin. usq; ad § planè, de testamentis. § sed hactenus. ff. l. 4. C. l. 17.
Si tribunus militum intra certos dies in castris, an tequam successor eius uenerit, manens, testatus sit. ff. l. 20. in prin.
Si ante militiam fecit, cùm esset paganus. Inst. § sed & si quis. ff. l. 9. l. 15. § testamentum. l. 20. § fin. l. 25.
Si antequam tribunus legionis factus est, fecit. ff. l. 25.

4. *Ex persona eius cui relinquit testamento.*

Si mulieri, in quam turpis suspicio cadit, & quæ militi stupro cognita est. ff. l. 41. § mulier. lib. 34. tt. 9. l. 14.

5. *Ex consequentibus.*

Si testamentum mutauit. ff. l. 19. uide paulò superius, uerf. si posterius eius testamentum, &c.
Prioribus tabulis tantum abstuliſse uidetur, quantum in posteriores contulit: cætera non uidetur mutasse. ff. l. 36. § miles castrens.
Si se ad prius testamentum redire testatus est, an ualeat posterius. ff. l. 27.
Si seruo hærede instituto, postea eum legauerit ut manumitteretur. ff. l. 40. § item Lucius.
Si testatori adgnascatur posthumus, uide paulò superius, uerf. Si liberos suos præterierit.
Si capite deminutus sit testator, & in adoptionem datus sit post testamentum factum, uel emancipatus. Inst. § denique etsi. ff. l. 22. l. 23. ff. lib. 28. tt. 3. l. 6. § fin.
Si ignominiæ causa missus sit. ff. l. 26.
Si apud hostes decesserit. ff. l. 39. l. 44.
Si sibijpsi mortem consciuerit. ff. l. 34. in prin.
Si pater institutus hæres, omissa causa testamenti aliquid ex peculio castrensi possideat. ff. l. 17. § si pater.
Si hæres ante aditam hæreditatem decesserit. ff. l. 13. § fin. l. 14.
Si annum post missionem uixerit testator. Inst. § & quod in castris. ff. l. 26. l. 38. tota. C. l. 5. ff. lib. 28. tt. 3. l. 7.
Si hæreditas eius adita non fuerit. ff. l. 17. § si pater. l. 41. l. 32. l. 37.
Si non intra legitimum tempus adeatur. ff. l. 15. § fin.
Si militis hæreditas non adeatur, an pupillaris substitutio ualeat. ff. l. 41. § fin.
Si impubere & alio extraneo hæredibus instituti, sibiq; inuicem substituti, si hæres non erit, an in utrunque casum substituisse uideatur. C. l. 6.
Si hæres institutus conditioni non paruerit. ff. l. 29. § edictum.

6. *Ex reliquis contingentibus.*

Si incertum sit, an testari uoluerit. Inst. § planè de testament. ff. l. 24.
Si iure communi testari uolens, antequam testaretur, decesserit. ff. l. 3.

II. *Quid quantumq; ueniat in actionem ex testamento militis?*

Si filiusfamiliâs miles testatus sit, an & paterna bona ueniant. ff. l. 11. § fin. l. 12. l. 13. in prin. lib. 49. tt. 17. l. 19. § filiusfamiliâs.
Si ex certa re uel parte aliquem scripserit hæredem, creditur pro reliqua patrimonij parte intestatus decessisse, nec habet locum inter scriptos hæredes ius adcrescendi. ff. l. 6. l. 19. in prin. uerf. cùm ex parte. l. 37. C. l. 1. l. 2. l. 3.
Si alium castrensium bonorum, alium aliorum scripsit hæredem, non habet locum ius adcrescendi. ff. lib. 38. tt. 2. l. 42. § Papinianus.
Si alius testamento ex asse, alius codicillis pro parte dimidia scriptus sit hæres, quantum cuiq; debeatur. ff. l. 36. in prin.
Quid ad substitutum pertineat. ff. l. 5. l. 41. § exhæredato.

III. *Euentus testamenti militaris.*

De oneribus hæreditarijs sustinendis, & ære alieno soluendo. ff. l. 17. § Iulianus. l. 29. in prin. C. l. 12.
De libertate serui hæredis instituti uel legatarij. ff. l. 40. § idem respondit. usque ad fin. legis. C. l. 7.
Si cum duobus seruus esset legatus, & alter deliberante altero seruum manumiserit: an si alter legatum omiserit, utilis sit manumissio. ff. l. 31.

DE LEGATIS ET FIDEICOMMISSIS PRÆSTANDIS.

1. *Causæ ex quibus præstanda.*

ff. l. 17. § si pater. l. 13. § fin. l. 14. l. 36. in prin. § miles in. usque ad § fin. l. 40. § fin. l. 41. § similes. C. l. 5.

2. *A quibus præstanda?*

ff. l. 17. § si pater. l. 19. § fin.

3. *Quid & quantum præstandum?*

De lege Falcidia, an habeat locum in militis testamento, uide in Methodo de legatis & fideicom. de lege Falcidia.

IIII. *De codicillis militum.*

ff. l. 17. § fin. l. 18. l. 19. § quinimò etsi codicillos. l. 20. in prin. l. 36. in prin. in tt. 7. l. 8. § si miles.

QVIBVS EX TESTAMENTO competat hæreditas. Cap. 14.

Hactenus prima quæstio, an scilicet ex testamento comperat hæreditas, discussa est. Sequuntur nunc reliquæ: & primò, Quibus competat.
De hæredibus hæredis ante aditam hæreditatem defuncti. Inst. lib. 3. tt. 4. § fin. ff. lib. 28. tt. 2. l. 7. § si filius. § fin. l. 30. in prin. l. 55. l. 56. l. 80. l. 83. l. 85. in prin. tt. 5. l. 3. § eleganter. l. 4. lib. 37. tt. 1. l. 3. § adquirere. tt. 4. l. 4. § fin. l. 5. tt. 6. l. 1. § ibidem. tt. 10. l. 12. § fin. lib. 38. tt. 16. l. 3. § est autem tractatum. l. 9. tt. 17. l. 1. in prin. lib. 5. tt. 3. l. 3. § sed & si Titio. tt. 2. l. 6. § fin. C. lib. 6. tt. 9. l. 4. tt. 24. l. 14. § sed si quidem. tt. 30. l. 3. l. 6. l. 7. l. 19. tt. 50. § in nouissimo. § cùm autem. in tt. 51. Nouell. c. 158. Vide insuper in De iure adcrescendi.

De patre

De patre, instituto filio, & filio ipso. ff. lib. 28. tt. 5. l. 44. lib. 5. tt. 3. l. 2. l. 3. in prin. C. tt. 60. l. 8. tt. 30. l. 15.
De domino, seruo instituto. ff. lib. 37. tt. 11. l. 2. § fin. l. 5. tt. 3. l. 2. l. 3. in prin.
Si seruus communis institutus sit. Inst. tt. 14. § seruus autem plurium. ff. lib. 29. tt. 2. l. 63. l. 66.
Si seruus fructuarius institutus sit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 45. § præterea.
Si seruus dotalis institutus sit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 45. in prin.
Si seruus ante aditam hæreditatem alienatus fuerit, nouo domino adquirit. Inst. tt. 14. § seruus autem. usque ad § seruus etiam. ff. lib. 28. tt. 5. l. 38. § si quis seruum § cùm uenditor. C. tt. 37. l. 3.
Si seruus ante aditam hæreditatem manumissus fuerit, an suo arbitrio adire possit, & sibi adquirere? Inst. tt. 14. § seruus autem à domino, usque ad § seruus etiam. ff. lib. 28. tt. 5. l. 38. § si quis seruum. lib. 29. tt. 2. l. 25. § seruus. l. 64. l. 79. § item si seruus. l. 81. lib. 37. tt. 11. l. 2. § fin.
Si statu liber institutus sit, & post conditionem existentem adierit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 73. § qui bona.
Si libero homine instituto, qui nobis bona fide seruit, an sibi adquirere possit. ff. lib. 29. tt. 2. l. 45. § fin. l. 73. § qui bona. lib. 28. tt. 5. l. 57. in principio.
De seruo qui de sua conditione domino uindicanti in iudicio aduersatur. C. tt. 30. l. 21. tt. 27. l. 3.
De socio instituti. ff. lib. 29. tt. 2. l. 45. § & cùm quæstus.
De eo qui restituere hæreditatem rogatus est. ff. lib. 29. tt. 2. l. 82.
De posthumo instituto, quis posthumus institutus intelligatur. ff. lib. 28. tt. 2. l. 4. § fin. l. 5.
Si is qui soluendo non est, plures seruos instituerit: tunc uti quisque primus est scriptus, hæres fit. ff. lib. 28. tt. 5. l. 55. l. 58. l. 81. § temporibus.
Si ita: Titius, imò Seius hæres esto. ff. lib. 28. tt. 5. l. 45. in prin.
Si is quem quis instituere uolebat, rogauerit testatorem ut alium instituerent qui sibi restituturus esset hæreditatem. ff. lib. 28. tt. 5. l. 44.
An filio instituto, etiam libertino filio competat hæreditas? ff. lib. 28. tt. 5. l. 11.
Si ita: Primus ex parte hæres esto. si primus hæres nõ erit, secundus hæres esto: tertius ex alia parte dimidia hæres esto: si non erit, quartus hæres esto. ff. lib. 37. tt. 11. l. 2. § si quis ita.
Si ita institutio facta fit, Ille aut ille hæres esto. C. tt. 38. l. 4.
Si ita: Titius & Seius, uter ue eorum niuet, hæres esto: uiuatq; uterque, ambo hæredes erunt. ff. lib. 28. tt. 5. l. 24. 25. 26. 27.
Si habens tres filios, ita instituit: Filij mei hæres sunto, Publius filius exhæres esto. ff. lib. 28. tt. 5. l. 37. § fin.
Si captiuos uel pauperes instituit, uel in redemptionem captiuorum. C. lib. 1. tt. 3. l. 37. Nouell. c. 131. § sed etsi quis.
Institutus & substitutus nullo casu ad hæreditatem simul possunt admitti. ff. lib. 28. tt. 5. l. 37. in prin.

QVID, QVANTVMQVE HAEreditatis cuiq; ex testamẽto competat, & de iure adcrescendi. Cap. 15.

Nullis partibus nominatis, ex æquis partibus hæredes sunt. Inst. tt. 14. § si plures. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9. § hæredes.
Si sine parte aliquis hæres institutus est, uel asse expleto ex reliqua parte. Inst. tt. 14. § si plures. § & si plures. ff. lib. 28. tt. 5. l. 17. 18. 19. 20. 75. 76. § filijs hæredibus. l. 85. lib. 37. tt. 11. 12. in prin.
Si duo hæredes instituti sunt, unus ex parte tertia fundi Corneliani, alter ex besse eiusdem fundi. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9. § si duo.
Si uno ex asse instituto, alterum ex parte dimidia instituerit. C. tt. 37. l. 23.
Si ita: Titius unà cum filijs, & Sempronius, hæredes sunto. C. tt. 26. l. 11. § alia applicata.
Si alius Italicarum, alius prouincialium rerũ hæres scriptus sit: quæres ad quenque pertineant. ff. lib. 28. tt. 5. l. 35. l. 76. in prin.
Si hæres aliquis institutus sit, qui solidum capere non potest. ff. lib. 28. tt. 5. l. 70. l. 78.
Si omnibus ex parte certa institutis, aliqua pars ex asse uacet. Inst. tt. 14. § uideamus si quis. ff. lib. 28. tt. 5. l. 18.

De partium institutione.

Inst. tt. 14. § hæreditas. usque ad § hæres & purè. ff. lib. 28. tt. 5. l. 2. l. 12. l. 13. l. 14. l. 15. l. 17. l. 18. l. 19. l. 29. l. 36. l. 45. § quidam. usque ad fin. leg. l. 48. § final. l. 57. § 1. l. 72. l. 76. § fin. l. 83. tt. 6. l. 39. § fin. lib. 37. tt. 11. l. 12.

De reliquis huiuscemodi quæstionibus.

Inst. tt. 14. § uideamus. in lib. 3. tt. 10. § cùm igitur plures. ff. lib. 28. tt. 2. l. 13. in prin. tt. 5. l. 9. in prin. § si duo. l. 10. l. 11. l. 12. l. 13. tota. l. 14. l. 15. l. 16. l. 20. § fin. l. 24. l. 25. l. 45. § quidem. usque ad fin. legis. l. 51. l. 57. § si quis ita. § Titius hæres. usque ad fin. legis. l. 76. 79. 85. tt. 7. l. 23. 24. lib. 37. tt. 1. l. 3. § fin. l. 4. l. 5. l. 6. in prin. tt. 11. l. 2. § pro qua quisque. § si quis ita. l. 8. in prin. lib. 29. tt. 2. l. 10. l. 30. § suum hæredem. l. 52. § fin. l. 53. item. l. 142. 145. ff. de uerb. signif.
Quid & quantum ex substitutione competat, uide suprà De substitutione. Huius quoque loci est, si quis ex institutione adiecit, ut etiã ex substitutione adire cogatur, itẽ in deficientem portionem cohæredis. De quo uide in De repudianda hæreditate, lib. 3. cap. 4. membr. Ex antecedentibus.

De iure adcrescendi.

ff. lib. 28. tt. 2. l. 28. § fin. tt. 5. l. 17. § unde idem. l. 24. l. 57. § si ita scriptum. l. 38. § cùm uenditor. lib. 29. tt. 2. l. 31. l. 35. in prin. l. 53. l. 55. l. 59. l. 66. l. 79. in prin. l. 82. lib. 37. tt. 4. l. 12. in prin. § 1. tt. 11. l. 2. § pro qua quisque. §. si duo sint. lib. 38. tt. 16. l. 9. tt. 17. l. 1. § si nemo. C. tt. 10. l. 1. tt. 50. § his ita definitis. usque ad § ubi autem legatarij. tt. 56. l. 2.

uide insuper Methodum De legat. & fideicom. lib.2.cap.7.

Hactenus, an & quibus ex testamento competat hæreditas, item quid & quantum competat: quando competat ex testamento hæreditas, uide in lib.10.cap.12.

DE TESTAMENTI TABVLIS aperiendis, inspiciẽdis & describendis. ff. lib.29.tt.3. C.tt.32.

Caput 16.

1. Ex *qua causa & qua ratione danda sit, aperiendi, inspiciendi, describendi; copia?*

ff.l.1.§ 1.l.28.§ inspecto.l.9.

Distinguitur:

Si quis non agnoscat sigillum suum, an nihilominus sint inspiciendæ: ff.l.1.§ fin.

Si quis non patiatur inspici, cogendus est. ff.l. 2. § fin.

Si sui natura sint apertæ. ff.l.10.in prin.

II. *Quibus inspiciendi copia danda sit?*

Omnibus desiderantibus. ff.l.1.in prin.

III. *Quibus præsentibus, & apud quem aperiendæ?*

De præsentia signatorum. ff.l.4.l.5.6.7.

De præsentia aliorum testium. ff.l.7.C.l.2.

De præsentia magistri census, & non alius iudicis. C.tt.23.l.23.

IIII. *Quarum rerum inspiciendi, describendi; copia danda sit?*

De testamento, & quod ad testamentum factum est. ff.l.2.in prin.§ 1.

De pluribus testamentis & exemplaribus. ff. l. 2. § si plura. l.10.in prin.

De exemplo & authentico. ff.l.10.in prin.l.12.

De pupillaribus tabulis. ff.l.8.l.9.l.11. Inst. tt. 16. § fin autem quis.

De parte quam aperiri defunctus uetuit, & quæ ad ignominiam alicuius pertinet. C.l.3.

De codicillis, & alia qualibet scriptura. C.l.4.

De die & consule. ff.l.2.§ diem. C.l.3.

V. *Quando danda sit?*

An uiuo testatore. ff.l.2.§ si dubitetur.

Vtrum incontinenti, an post tempus quod desideratur. ff.l.2.§ utrum.

VI. *Antecedentia.*

De iussu iudicis. C.l.1.l.2.

De cogendis signatoribus, ut conueniant, & sigilla recognoscant. ff.l.4.l.5.

De quæstione à familia necatorum prius habenda, uide infrà lib.3.cap.5.membr.3.

VII. *Euentus.*

De nihil dando pro inspectione. C.tt.23.l.23.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si neget tabulas penes se esse, interdictum de tabulis exhibendis competit. ff.l.2.§ fin.

Hæredi uindicatio tabularum, & ad exhibendum actio competit. ff.l.3.

DE CODICILLIS. INST. LIB. 2.tt.fin. ff. lib.29.tt.7. C.lib.6.tt.36.

Cap. 17.

¶ I. *Codicillorum ius singulare est.*

ff.l.2.§ codicillorum.

¶ II. *Species.*

De testamento inutili, an uim codicillorum obtineat. ff.l.1.l.17.l.20.lib.28.tt.1.l.29. tt. 3. l. 12. C. l.8.

De codicillis militum, uide suprà De testamento militari, in fine.

¶ III. *Testamenti partes sunt.*

Vide suprà cap.2.

¶ IIII. *An codicilli sint utiles, & id quod illis relictum est, uel præceptum, præstandum sit.*

Inst.in prin.ff.l.2.§ codicillorum.

Distinguitur:

1. Ex *persona relinquentis, & facientis codicillos.*

De eo qui intestatus decedit. Inst.§ non tantum. ff.l.3.in prin.l.8.in prin.l.16.C.l.14.

De eo qui se ad rogandum dedit. ff.l.8.§ si post.

De eo qui non potest facere testamentum. ff.l.8. § codicilli.l.7.§ idem est si aliquo.

De eo qui non est soluendo. ff.l.4.

De eo qui est in captiuitate. ff.l.7.in prin.lib.49. tt.15.l.12.§ codicilli.

De furioso. ff.l.2.§ furiosus. C.l.5.

De muto. ff.l.8.§ nec similis est.

De eo qui dubitat, an sit paterfamiliâs. ff.l.9.

De milite. ff.l.8.§ similes.

2. Ex *persona eius cui relinquitur.*

De eo qui post testamentum factum ante codicillos natus est, uel mortuus. ff.l.2.in prin.l.6. § fin.l.14.§ ut enim nullius.

Si seruo qui testamenti facti tempore testatoris fuit, tempore codicillorum alterius, uel contrà, libertas sit relicta. ff.l.2.§ ideoq;.

3. Ex *persona eius à quo relinquitur*

Si ab eo reliquit qui hæres esset, nec testamentum fecerit. ff.l.3.in prin.

Si ab hæredibus institutis ante codicillos defunctis. ff.l.14.

4. Ex *re quæ relinquitur uel præcipitur codicillis.*

De hæreditate codicillis data, uel confirmata, uel adempta. Inst.§ codicillis. ff.l.2.§ fin.l. 10. l. 13. § tractari. C.l.2.l 7.tt.35.l.4.in prin.

De conditione institutioni hæredis adiecta, & de substitutione. Inst.§ nec conditionem. ff.l.6. in prin.C.l.7.

De exhæredatione. Inst.§ codicillis.

5. Ex *adiunctis, & modo quo fiunt codicilli.*

Nullam solennitatem ordinationis desiderant. Inst.§ fin.

Si nec scripti nec signati sint testatoris manu, an ualeant? ff.l.7.§ codicillos. usque ad § codicillos.

De testium præsentia. ff.l.8.§ codicilli. C.l.8.§ finał.

De substitutione testium. C.l.8.§ fin.

6. Ex *tempore quo fiunt codicilli.*

Si ante testamentum factum. Inst.§ sed cùm ante testamentum. ff.l.5.

Si absente filio mater codicillos fecit. C.l.4.

7. Ex *numero codicillorum.*

Si plures codicillos fecit. Inst.§ fin. ff.l.6.§ codicillos.

8. Ex *consequentibus.*

Si non sint confirmati testamento. Inst.§. non tantum. ibi: Sed cum arte. ff. l. 3. § testamento. l. 5. C. l. 6. De confirmandis codicillis. uide infrà.

Si testamentum non sit factũ, uide suprà Ex persona relinquentis.

Si alij postea codicilli facti sunt, ut uoluntas mutata. ff.l.5.l.8.§ fin. C.l.3.

Si adgnascatur ei qui codicillos fecit, posthumus suus hæres, uel agnatus. ff.l.3.§ sed etsi post. l.8. § nam etsi posthumus. l. 11. l. 16. § fin. l. 19. C. l.1.

Si hæreditas ex testamento non adeatur. ff. l. 3. § finał.

Testamento facto, codicilli ius eius sequuntur. ff. l.16.§ fin.

¶ V. *De confirmandis codicillis.*

1. *An confirmatio codicillorum sit utilis?*

Distinguitur:

Si per fideicommissum confirmentur facto testamento, uel sine testamento. ff.l.8.in prin.

Si ante uel post ordinationem illorũ confirmantur. ff.l.8.in prin. C.l.6.

Si codicilli alioqui inutiles sint, & res in alio statu sit cùm codicilli fiunt, quàm fuit tempore confirmationis. ff.l.6.§ fin. l. 7. l. 8. § fi post factum.

Si cùm antea in testamento scripsisset, si quid obsignatum recepisset, id uice codicillorum ualere, epistolam non obsignatam emiserit. ff.lib.31. l.89.in prin.

2. *Qui codicilli confirmati intelligantur?*

Si nouissimos confirmauerit. ff.l.8.§ fin.

Si confirmauerit ita: Si quid ad hoc testamentum pertinens reliquero. ff.l.18.

¶ VI. *De actione quæ ex codicillis datur.*

Vide infrà lib.13.cap.1.cum sequentibus.

FINIS LIBRI NONI.

DE HAEREDITATE ET BONORVM POSSESSIONE AB INTESTATO nec non de hæredum officijs:

Liber decimus.

Inst.lib.5.tt.1.cum sequent. ff.lib.38.tt.6.tt.16. cum sequent. C.lib.6.tt.54.cum sequent.

CAVSAE EX QVIBVS HAEREditas & bonorum possessio ab intestato competit.

Cap. 1.

Si quis intestatus decesserit, competit hæreditas ab intestato.

I. *Declaratur, quis intestatus decessisse dicatur, & enumerantur intestatorum species.*

Si quis omnino non fecit testamentum. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 16. l. 1. in prin. C. tt. 57. l. 4.

Si testatus quis est, sed non iure. Inst. tt. 1. in prin. C. tt. 54. l. 9. § non solùm.

Si is fecit testamentum, qui testamenti factionem non habet. ff. tt. 16. l. 1. in prin. C. tt. 57. l. 4.

Si incertum sit, an paterfamiliâs fuerit testator. ff. tt. 7. l. 2. § si quis.

Si filius præteritus sit testamento. ff. tt. 6. l. 2. C. tt. 54. l. 9. § non solùm.

Si non sit septem testium signis signatum. ff. tt. 6. l. 3.

Si testamentum ruptum uel irritum sit. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 6. l. 1. § si hæres. tt. 16. l. 1. in prin.

Si nemo ex testamento hæres extiterit. Inst. tt. 1. in prin. ff. tt. 6. l. 1. in prin. § si hæres. tt. 15. l. 1. § 1. tt. 16. l. 1. in prin. ff. lib. 28. tt. 2. l. 9. § sed etsi hæres. C. lib. 3. tt. 31. l. 9. item l. 64. ff. de uerbor. signif. item l. si nemo subijt. ff. de reg. iuris.

II. *Distinguitur:*

1. Ex *persona intestato decedentis.*

De capite deminutis, uide in cap. sequen. De capite deminutis.

De seruo, & manumisso. Inst. tt. 7. in prin. usq; ad § repetitis. ff. lib. 38. tt. 7. l. 2. § hæc autem. tt. 8. l. 1. § pertinet. l. 7. C. tt. 54. l. 4.

De eo qui apud hostes est defunctus. ff. tt. 16. l. 1. in prin. lib. 37. tt. 1. l. 3. § dari. C. tt. 54. l. 8. tt. 57. l. 8. item l. 3. § fin. ff. de uerb. significat. C. lib. 2. tt. 53. l. 5. ff. lib. 49. tt. 15. l. 22. in prin. C. lib. 8. tt. 51. l. 1. l. 4.

De eo qui ab hostibus redemptus ante initionẽ decessit. ff. lib. 49. tt. 15. l. 15.

De filiofamiliâs, & eo qui est in adoptiua familia. ff. lib. 37. tt. 4. l. 3. § si pater. lib. 49. tt. 17. l. 9. § fin. Vide insuper in cap. 9. uers. Si filij familiâs.

De eo qui testari non potuit, ut impubes, furiosus, &c. ff. tt. 16. l. 1. in prin.

De damnatis iudicio publico, uide ff. & C. de publicatione bonorum.

De reo perduellionis. Inst. tt. 1. § interdum. ff. tt. 16. l. 1. § interdum.

De militibus. ff. lib. 38. tt. 12. l. 2.

De milite qui capite puniri meruit. ff. lib. 38. tt. 12. l. 1. C. lib. 6. tt. 21. l. 13.

De spurijs & naturalibus liberis. ff. lib. 38. tt. 8. l. 4. C. lib. 5. tt. 27. l. 9. in prin. uers. quod & in his, usq; ad § fin. nouell. c. 89. § eum autem filium. uers. consimile priuilegium. usq; ad § quod igitur ad spur. Vide insuper in De senatusc. Tertulliano. item. De adgnatorum successione.

De fœmina. ff.lib.38.tt.7.l.2. § hæc autem. tt.16.l. 13.
De matre defuncta, uide in De senatusc. Orphitiano.
De reliquis, uide in De adgnatorum & cognatorum successione.

2. Ex *reliquis contingentibus.*

Si ex Carboniano edicto bonorum possessio sit petita. ff.tt.6.l.1.§ 1.
Si pro parte testamentum ualeat, pro parte non. Huius loci est, quòd nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest. ff.lib.5. tt. 2.l.15.§ fin.l.19. § præterea dicendum. l.24. item l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. Excipiuntur milites. Inst.lib.2. tt. 14. § neque enim idem. ff. lib.29 tt.1.l.6.l.19.in prin.lib.49.tt.17.l. 19. § filiusfamilias.

QVIBVS COMPETAT AB INtestato hereditas, & primò de successione liberorum. Inst. tt. 1. ff. tt. 6. tt. 16. C. tt. 54. Nouell c. 118. § at cùm omnis. usque ad § consequens autem.

Cap. 2.

Ratio huius successionis. ff.lib.38. tt. 6. l. 7. § finał.
De suis hæredibus. Inst.lib.2.tt.19. § sed sui quidem.lib.3.tt.1.§ 1.ff.lib.28.tt.2.l.11.
De filijs. ff.tt.16.l.12.
De nepote & nepte, pronepote & pronepte, &c. Inst.§ intestatorum. § ita demum. § cùm filius filia'ue.tt.7.§ repetitis. ff.tt.16.l.1.§ si filius, usq; ad § post suos statim. C.tt.54.l.3. Nouell. c.118. § siquidem in hoc.
De nepote ex patre capite deminuto. Inst.tt. 7. § repetitis. uerſ. nec interest. C.l.10.
De nepote ex patre emancipato. Inst. tt. 7. § nec interest.
De nepote ex filio exhæredato defuncto, antequam cõstet patrem intestatum decessisse. Inst. § cùm autem quæritur. ff.tt.16. l. 1. § sciendum autem est. suprà tt.6.l.7.in prin.
De nepote quem filius emancipatus adoptauit. Inst.§ cùm autem quæritur.
De nepotibus & pronepotibus per fœmininum sexum descendentibus. Inst.§ item uetustas. usque ad finem tituli. in tt. 7. § nec interest. Nouel.c.118.§ si quis igitur.§ siquidem. C. lib.6.tt. 15.l.3.
De nepote qui se negat hæredem patris. C.tt.14. l.3.
De coniungendis cum emancipato liberis, uide in cap.4.
De nepote uulgò quæsito. ff.lib.38.tt.8.l.8.
De nepote uiuo auo concepto, post mortem eius nato. ff.l.7.
De nepote post mortem aui concepto & nato. Inst. § cùm autem quæritur. ff.tt.16.l. 6. l. 8. in prin.
De posthumis liberis. Inst.§ posthumi. ff.tt.16.l.3. § utiq; & ex. C.l.4.
De naturalibus & illegitimis liberis. Inst. § quibus connumerari. C.lib.5.tt.27.l.9.in prin.l. 12. § fin. Nouell.c.89. § eum autem filium. § reliquum est. § unde his à nobis. § enimuero si quis. usq; ad § certè in quibus. c.18. § consideremus. usq; ad § illud quoq;.
De filijs ante nuptialia Instrumenta natis. Inst. § nec non eos.
De filijs ex ea quam sola affectione maritali duxit, nullis instrumentis interuenientib. Nouel. c.117. § sed & hoc. § quia uerò.
De nato post decem menses mortis, item centesimo octagesimo secundo die nato. ff.tt.16.l.3 § fin.
De seruis, liberis & libertis. Inst.tt.7.in prin. usq; ad § repetitis. Vide insuper suprà cap. 1. uerſ. De seruo & manumisso.
De nato ex muliere quinquagenaria maiore. C. tt.57.l.12.
De concepto ex libera & seruo. C.tt.54.l.6.
De concepto & nato ex ea quæ in fideicommissaria libertate moram passa est. ff.tt.16.l.1.§ quæri.
De nato ex ea muliere quæ ante centesimum octogesimumsecundum diem à natiuitate manumissa est. ff.l.3.§ fin.
De capite deminutis. Inst.tt.4. § sciendum. ff. tt. 16.l.1.§ si filius.l.11.tt.17.l.1.§ capitis deminutio. § proinde suprà. tt.6.l.4.
De eo cuius bona fisco uindicantur. C.lib. 10. tt. 1.l.4.
De emancipatis liberis, & qui non fuerunt in potestate defuncti. Inst.§ emancipati. tt.7.§ nec interest ff.tt.6.l.5.tota.l.6.l.9.tt.15.l.1.§ fin. lib.37. tt.1.l.6.§ bonorum. C.tt.54.l.10.tt.14.l.1.tt.57.l. 11.l.15.§ cùm igitur. Nouell.c.118.§. si quis igitur. § siquidem. ff.lib.38.tt.6.l.8.
De emancipatis in adoptionem datis. Inst. § at hi qui emancipati. usq; ad § item uetustas. tt.5. § liberi quoq;.
De adoptiuis emancipatis. Instit. § at hi qui emancipat. usq; ad § item uetustas. ff.tt.6.l.1. § liberos. l.4.
De adoptiuis liberis. Inst.§ intestatorum. § at hi qui. § & cõuenienter. § sed ea omnia. § minus ergo. ff.tt.16.l.1.§ suos. suprà tt.6.l.1.§ liberos. C.l.5.
De liberis fœminini sexus. Nouell.c.21. c. 118. § si quis igitur. § siquidem. § nullam uerò.
De liberis qui non admittuntur ad contra tabulas bonorum possessionem. ff.tt.6.l.1.§ liberos autem.
De eo qui in testamento exhæres scriptus est. ff. tt.6.l.1.§ fin.l.5.in prin.tt. 16. l. 1. § post suos. ff. lib.37.tt.4.l.20.in prin.C.tt.54.l.9.§ hęc eadem. ff.lib.28.tt.2.l.fin.lib.44.tt.4.l.13. Nouell.c.1.§ ex hæredatos uerò.
De ea quæ ita dotem accepit, ne quid amplius ex hæreditate patris speraret. ff.tt.16.l.16. C. tt.20. l.3.
De filio qui est apud hostes. Inst. § interdum. ff. tt.16.l.1.§ si filius suus.

DE SVCCESSIONE FILIORVM in bona matris defunctæ, seu de senatusconsulto Orphitiano. Inst.lib.3.tt. 4. ff.lib.38.tt.17.C.tt.56.

Cap. 3.

An liberi intestatæ matri defunctæ succedant? Inst.in

Inst.in prin.ff.lib.38.tt.7.l.2.§ fin.C.l.1.l.4.
Distinguitur:

1. Ex *persona liberorum.*

De liberis alieno iuri subiectis. Inst. in prin. ff. l. 9.
De filijs diuersi matrimonij. ff.l.4. Nouell. c.22.§ sed neq; illud. C.lib.5.tt.9.l.4.§ fin.
De nepotibus & neptibus. Inst. § sed cùm ex hoc.
De spurijs & uulgò quæsitis. Inst.§ nouissimè. ff. l.1.§ sed ut uulgò. s̃ tt.8.l.2.C.l.5.
De filio in seruitute quæsito, concepto uel nato. ff.l.1.§ interdum. s̃ tt.8.l.2.C.l.6.
De concepto apud hostes. ff.l.1.§ interdum.
De eo qui execto uentre editus est. ff. l. 1. § filio qui mortis. s̃ tt.8.l.1.§ si qua.
De eo qui post mortem matris ante aditam hæreditatem in seruitutem deducitur, uel seruus pœnæ fit. ff.l.1.§ filio qui mortis.
De eo qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit, qui'ue rei capitalis damnatus est. ff.l. 1. § qui operas.
De eo qui est in potestate eius qui operas suas, ut cum bestijs pugnaret, locauit, qui'ue rei capitalis damnatus est. ff.l.1.§ qui operas.

2. Ex *persona defunctæ matris.*

Si libertina sit. ff.l.1.in prin.
De ea de cuius statu dubitatur, utrum materfamilias sit, an filiafamilias. ff.l.1.§ si ea sit.

3. Ex *reliquis contingentibus.*

Si ante aditam hæreditatem decesserit filius. ff. l. 1.§ 1.C.l.2.
Si fari non possit filius. C.tt.55.l.1.
Si filius adire hæreditatem matris nolit. ff.l.1.§ si nemo. usq; ad § fin.
An si dixit se nolle adire, postea mutata uoluntate possit. ff.l.6.§ filius.
An si uno filio hærede scripto sub conditione, quę postquam bonorum possessionem agnouit, defecit, cæteri fratres sint admittendi. ff.l. 1. § sed si mater. Pro hoc loco intelligendo, uide s̃ lib.37.tt.11.l.5.in prin.

DE CONIVNGENDIS CVM emancipato liberis. ff.lib.37.tt.9.

Cap. 4.

I. *Ratio huius edicti.*

L.1.§ hoc edictum.

II. *Causæ, ex quibus coniunguntur cum emancipato liberi.*

Si emancipato patri competit bonorum possessio, coniunguntur cum eo filij. l. in prin. item in lib.38.tt.6.l.5.in prin.
Distinguitur:

1. Ex *genere bonorum possessionis competentis, & causa.*

Si contra tabulas bonorũ possessio patri emancipato competit. l.1.§ iungitur autem.
Si ab intestato. ff.lib.37.tt.6.l.9.

2. Ex *persona patris cui competit.*

Si pater in potestate sit alterius. l. 1. § si pater in potestate.
De filio naturali in locum filij uel nepotis, item de nepote in locum nepotis uel filij adoptato, an huic nepos defuncti iungatur. ff. lib. 37. tt.4.l.1 § qui habebat. l.3.§ 1. lib. 38. tt. 6. l. 1. § si quis filium.
De in adoptionem dato. l.1.§ & in adoptionem. § iungitur.
De exhæredato in testamẽto iniusto uel rupto. l. 1.§ si pater emancipatus. usq; ad § si pater in potestate. l.3. tota. in lib.38.tt. 6. l. 1. § fin.
De deportato. ff.lib.37.tt.4.l.1.§ quidam. § fin.
Si non adeat hæreditatem. ff.lib.38.tt.6.l.5.§ fin.

III. *Qui patri coniungendi.*

Hi soli qui in potestate aui defuncti permanserunt non emancipati. l. 1. in prin. § & in adoptionem suprà tt.4.l.3.§ si filium. § si quis post. l.6.§ 1.§ filio. lib.38.tt.6.l.5.in prin. § sed etsi filium.
De ijs ad quos hęreditas nomine emancipati patris non pertinet. l.1. in prin. lib.38. tt. 6. l. 5. in prin.
De ijs qui post emancipationẽ patris nati sunt. l. 1.§ si pater in. l.3. l.7. s̃ tt.4.l. 3. § si quis post. in lib.38. tt.6.l.5.§ sed etsi. uerſ. sed etsi post.
De exhæredatis. l.1.in prin. in lib.38.tt. 6. l. 5. in prin.
De eo quem auus in locum nepotis adoptauit. l.6.
De nepote defuncti, in locum filij adoptato. l.1.§ si pater ex s̃ tt.4.l.3.in prin. § si filium habens. usq; ad § si emancipatus. l.13.§ fin.
De eo qui postliminò rediit. l.1.§ si postliminio.
De pronepotibus cum nepotibus iungendis. l 1. § liberos autem.

IIII. *Quantum cuiq; competat?*

Emancipatus dimidiam partem eius, quam si in potestate permansisset, habiturus esset, habebit: reliquam liberi cum eo coniuncti. l. 1. in prin.§ illud non interest. usque ad § si quis ex nepotibus. l.7.lib.38.tt. 6.l.5. in prin.lib.37.tt.6. l.9.
Si filio ex besse, emãcipato ex triente hærede instituto, nepos præteritus rumpat testamẽtum, quantum à quoquo auferet. l.1.§ filio in.
Si unus fortè liberorum, uel omnes suam portionem omiserint, cui adcrescat. l.1.§ si quis ex nepotibus.
Si emancipatus suam partem omittat, cui adcrescat. ff.lib.38.tt.6.l.5.§ fin.
De collatione bonorum ab emancipato liberis facienda, uide in De collatione bonorum.

DE SVCCESSIONE PARENtum, & de senatusconsulto Tertulliano.

Cap. 5.

An & quatenus parentes liberis succedant. Inst. tt.2.§ fin.C.tt.56.l.1.l.4.Nouell.c.115.§ atque hęc quidem. usque ad § memoria. c. 118. § si quis igitur.§ consequens autem. usque ad § restat.
Ratio huius successionis. ff.lib.38. tt. 6. l. 7. § finał.
De patre. Inst.tt.3.§ pater uerò. ff.tit.16.l.15. C.tit. 57.l.13.tit.58.l.11. Nouell.c.118.§ si quis igitur.c.2. § sin autem non uoluerit.§ colligentes. Vide in super in Qui præferantur matri. uerſ. de patre defuncti.cap.eod.

De auo. Inſt. tt. 2. ſ fin. tt. 2. ſ pater uerò. C. tt. 57. l. 9.
De auia. Inſt tt. 3. ſ & primus.
De matre, ſequitur.

¶ De *ſenatuſconſulto Tertulliano.*

Inſt. t. 3. ff. tt. 17. C. tt. 55.

I. *An mater filijs inteſtato defunctis ſuccedat?*

Inſt. in prin. ff. l. 2. ſ fin.

Diſtinguitur:

1. Ex *perſona matris.*

Si in poteſtate parentis ſit. Inſt. in prin. ff. l. 6. in prin.
Si libertina ſit. Inſt. ſ ſed nos conſtitut. ff. l. 2. in prin.
Si non ſit trium uel quatuor librorũ mater. Inſt. in prin. ſ ſed nos conſtitut. C. lib. 8. tt. 59. l. 2.
Si capite ſit deminuta. Inſt. tt. 4. ſ ſciendum.
Si famoſa ſit mulier. ff. l. 2. ſ ſi mulier. C. l. 4. in prin.
Si nuptias iterauerit. C. l. 4. l. 5. l. 7. ſ final. Nouell. c. 2. ſ cùm igitur. uſq; ad ſ aliud. c. 22. ſ ex hoc alius. uſq; ad ſ poſtremò. & C. lib. 5. tt. 9. l. 3. ſ illud etiam.
Si liberis tutores non petierit, uel non rectè. Inſt. ſ ſed quemadmodum. ff. l. 3. ſ ſi mater non. uſque ad ſ fin. C. l. 3. l. 6. C. lib. 2. tt. 34. l. 2. ff. lib. 26. tt. 6. l. 2. in prin. uſque ad ſ fiquidem aliquis. l. 5. tota. C. lib. 5. tt. 31. l. 6. l. 8. l. 9. l. 11. tit. 34. l. 6.
Si impuberi defuncto non perſoluerit debitum ex ratione geſtæ tutelæ. C. l. 6.
Si hæreditatem filij non adierit. ff. l. 2. ſ ſi mater. ſ fin.
Si uxore defuncti prægnante mater deceſsit. ff. tt. 16. l. 8. ſ fin.

2. Ex *perſona filij uel filiæ defunctæ.*

Si uulgò quæſitus ſit. Inſt. ſ fin. ff. l. 2. in prin. ℨ tt. 8. l. 2. l. 4. Vide inſuper ſuprà cap. 1. uerſ. De ſpurijs.
Si libertinus ſit effectus. ff. l. 2. in prin.
Si in aliena poteſtate ſit. ff. l. 10. in prin. C. l. 7. ſ fin.
Si infans deceſſerit. C. l. 1.
Si in ſeruitute matris cõceptus uel editus eſt, uel in ſeruitute quidem conceptus, in libertate autem editus, uel contrà. ff. l. 2. ſ ſed ſi in ſeruitute. uſque ad ſ ſi mulier. ℨ tt. 8. l. 2. C. tt. 56. l. 6.
Si impuberi filio pater teſtamentum fecit, quod impubes dando ſe adrogandum facit irritum. ff. l. 2. ſ impuberem.

II. *Qui matri præferantur, item cum quibus ſuccedat, & in quotam partem?*

De omnibus legitimis hæredibus. Inſt. ſ ſed cùm antea.
De liberis defuncti. Inſt. ſ præferuntur. ff. l. 2. ſ liberi. uſq; ad ſ obijcitur. l. 5. in prin. l. 8. C. tt. 54. l. 11. Nouell. c. 118. ſ ſi quis igitur.
De patre defuncti. Inſt. ſ pater uerò. ſ ſed cùm antea. ff. l. 2. ſ obijcitur. uſq; ad ſ ſi mater. l. 3. l. 5. ſ ſi ex filio. ℨ tt. 16. l. 10. C. l. 2. l. 7. ſ ſin autem defuncta.
De auo & proauo. Inſt. ſ pater uerò. ff. l. 2. ſ ſed neq; auus. l. 5. ſ ſi ex filio.
De fratre & ſorore defuncti. Inſt. ſ frater autem. ſ ſed cùm antea. ff. l. 2. ſ ſi ſit conſanguinea. l. 7. C. l. 4. ſ quem quidem ſemiſſem. l. 7. Nouell. c. 22. ſ item quia. c. 118. ſ ſi cùm aſcendent.
De filijs fratrum. Nouell. c. 22. ſ quòd ſi filius.
De patruo defuncti, & eius liberis. C. l. 7. ſ patruo ſcilicet.

III. *Quid & quantum matri competat?*

De eo quod mater medio tempore, quo in pendenti eſt, an alius ei obſtare poſsit, apprehendit. ff. l. 10. ſ fin.
Si mater nuptias iterauerit, quantum ei competat. C. l. 4. l. 5.
Si cum alijs ſuccedit, uide paulo ſuperius membr. 11.

DE SVCCESSIONE COGNATORUM & adgnatorum. Inſt. tt. 2. ff. tt. 16. C. tt. 57.

Cap. 6.

An & quo ordine cognati & adgnati ſuccedant defuncto? Inſt. in prin. ff. l. 2. in prin. uſque ad ſ hæc hæreditas. ℨ tt. 7. l. 2. in prin. C. tt. 54. l. 11. tt. 57. l. 5. l. 14. ſ huiuſmodi itaq;. Nouell. c. 118. ſ cæterùm ſi neque.

Diſtinguitur:

Ex uarijs adgnatorum & cognatorum qualitatibus.

De proximo adgnato, & remotiori. Inſt. in prin. ſ ſi plures ſint. uſque ad ſ ad legitimam. tt. 7. ſ repetitis. ſ amotis. ff. l. 2. ſ hęc hæreditas. ſ legitima. l. 8. in prin. l. 12. ſuprà tt. 8. l. 1. ſ proximus. uſque ad ſ ſi qua. ſ gradatim. lib. 34. tt. 5. l. 10. in prin. C. l. 3. Nouell. c. 118. ſ quòd ſi defuncto.
Is proximus eſt, non qui mortis tempore proximior gradu eſt, ſed cùm certum eſſe cœperit ali quem inteſtatum deceſsiſſe. Inſt. ſ non tamen omnibus. ſ proximus autem. ff. l. 2. ſ interdum. uſque ad fin. legis. l. 5. l. 8. ſ fin. tt. 37. l. 1. ſ utrum autem. ℨ tt. 7. l. 1. l. 4. tt. 8. l. 1. ſ proximus. C. lib. 5. tt. 70. l. 7. ſ tali.
De eo qui proximior gradu eſt, cùm mater filij, & filius matris hæreditatem non adit. ff. tt. 17. l. 1. ſ utrum autem l. 2. ſ ſi mater.
De adgnatis fœminini ſexus. Inſt. ſ cæterũ inter maſculos, uſque ad ſ hoc etiam addendum. ff. l. tt. 7. l. 2. ſ hæc. C. l. 14. in prin. uſque ad ſ in his igitur. Nouell. c. 21. c. 118. ſ nullam uerò.
De ijs qui per fœminini ſexus perſonas ex tranſuerſo cognatione iunguntur, qui generali uocabulo cognati uocantur. Inſt. tt. 5. ſ eos etiam. tt. 7. ſ amotis. ff. tt. 8. l. 1 in prin. l. 2. in prin. C. tt. 57. l. 5. Nouell. c. 118. in prin. ſ cæterùm. uſque ad ſ enimuerò.
De capite deminutis. Inſt. tt. 5. in prin. ff. tt. 7. l. 1. ſ fin. tt. 8. l. 3. l. 5.
De his quorum parẽs capite eſt deminutus. Inſt. tt. 5. in prin. ff. l. 4.
De eo qui tempore mortis fuit apud hoſtes. ff. tt. 8. l. 1. ſ fin.
De ſeruili cognatione, uide ℨ cap. 1. huius libri. uerſ. De ſeruo & manumiſſo.
De poſthumo, & poſtea nato. ff. l. 3. ſ utiq; & ex. uſq;

uſque ad fin. legis. l. 8. in prin. tt. 8. l. 1. ſ ſi quis proxim.
De naturalibus & uulgò quęſitis. Inſt. tt. 5. ſ uulgò. C. lib. 5. tt. 27. l. 9. in prin. Nouell. c. 89. ſ eum autem filium.
De adoptiuis. Inſt. ſ per adoptionem. ff. l. 2. ſ parui autem. tt. 8. l. 1. ſ cognationem.
De ingratis, & qui defunctum accuſarunt. ff. tt. 8.

DE SINGVLIS COGNATORVM *& adgnatorum ſpeciebus.*

1. De *conſanguineis, hoc eſt, fratribus & ſororibus.*

An conſanguinei ſeu fratres ſororeſq; defuncto ſuccedant, & qui illis præferantur: item definitio conſanguineorum. Inſt. ſ ſunt autem adgnati. ff. l. 1. ſ poſt ſuos. C. l. 6. tt. 58. l. 5. l. 11. Nouell. c. 118. ſ ſi igitur cum. ſ ſi cùm aſcendent. ſ ſi defunctus. Vide inſuper ℨ cap. 5. membr. 11. uerſ. De fratre, &c.

Diſtinguitur:

De ſororibus ſeparatim. Inſt. ſ cæterùm inter. tt. 2. ſ frater autem. ſ ſed cùm. ff. tt. 8. l. 10. C. tt. 45. l. 4. tt. 57. l. 1. 3. 9. Nouell. c. 21. c. 118. ſ ſi defunctus.
De uterinis, & ijs qui non eandem matrem, uel non eundẽ patrem habuerunt. Inſt. ſ ſunt autem adgnati. ff. tt. 8. l. 10. C. tt. 57. l. 1. l. 15. ſ ſed nec fratrem. tt. 58. l. 5. l. 11. Nouell. c. 118. ſ his uerò nõ. ſ unde conſequens. c. 84.
De adoptiuis. Inſt. ſ per adoptionem. ff. l. 1. ſ fin.
De emancipatis. Inſt. tt. 5. in prin. tt. 7. ſ fin. C. tt. 57. l. 11. l. 13. l. 15. ſ cùm igitur prætor. tt. 58. l. 1. Nouell. c. 118. ſ nullam.
De uulgò quæſitis. Inſt. tt. 5. ſ uulgò. ff. tt. 8. l. 2.
De ijs qui poſt mortem, uel captiuitatem, uel deportationem patris ſui naſcuntur. Inſt. ſ ſunt autem adgnati. ff. l. 1. ſ poſt ſuos. ſ fin. tt. 7. l. 6.
De ijs quorum pater capite deminutus fuit, uel deportatus. ff. l. 1. ſ poſt ſuos. l. 4.
De ijs qui in ſeruitute matris concepti, in libertate editi ſunt. ff. tt. 8. l. 2.
De ſorore nata poſtquam mater hæreditatem repudiauit. ff. tt. 8. l. 10.
De ijs qui patri ſui hæredes non extiterunt, nec in poteſtate eius fuerunt. ff. l. 1. ſ poſt ſuos. tt. 7. l. 6.
De capite deminutis fratribus. Inſt. tt. 7. ſ fin. ff. tt. 8. l. 3.
De dotatis. C. l. 1.
De ingratis. Nouell. c. 22. ſ at uerò ingratitudinem.

2. De *fratrum & ſororum liberis.*

Inſt. ſ ſunt autem adgnati. ſ ſi plures ſint. tt. 5. in prin. ff. l. 2. ſ adgnati. C. l. 14. l. 15. ſ cùm igitur. ſ eum autem tertiò. Nouell. c. 118. ſ ſi cùm aſcendent ſ ſi defunctus. ſ quòd ſi defuncto. uſque ad ſ cęterùm. c. 127. in prin. uſq; ad ſ illud quoque.
De ſororis filijs & filiabus. Inſt. ſ hoc etiam addendum. C. l. 14. ſ in his igitur.

3. De *patruo.*

Inſt. ſ ſunt autem adgnati. ſ hoc etiam addendũ. ſ ſi plura. ff. l. 2. ſ adgnati. C. l. 7. l. 14. ſ in his igitur.

4. De *auunculo.*

Inſt. ſ hoc etiam addendum. C. l. 14. ſ in his igitur. tt. 58. l. 6.

5. De *matertera.*

C. l. 7.

6. De *fratribus patruelibus & conſobrinis.*

Inſt. ſ ſunt autem adgnati. C. tt. 15. l. 1. tt. 58. l. 6.

7. De *patrui nepote & propiore ſobrino.*

C. l. 4. tt. 15. l. 2.

8. De *cognatis ultra ſextum gradum.*

Inſt. tt. 5. ſ fin. ff. tt. 8. l. 1. ſ hæc autem. l. 9. in prin.

DE COGNATIS ET ADFINIbus. Inſt. lib. 3. tt. 6. ff. lib. 38. tt. 10.

Cap. 7.

Pro declaratione præcedentium inſeritur hoc caput: rationem autem & uſum horum titulorũ, uide Inſt. in prin. ff. l. 10. in prin.

I. DE COGNATIS.

1. *Definitio nominis.*

ff. l. 4. ſ cognati. l. 10. ſ nomen. tt. 8. l. 1. ſ cognati autem.

2. *Diuiſiones cognatorum.*

A' cauſa efficiẽte in cognationem naturalem & ciuilem, & communem tam naturalem quàm ciuilem. ff. l. 4. ſ cognationis.
Ab ordine. Sic alij ſunt ſuperioris gradus, alij inferioris, alij ex tranſuerſo. Inſt. ſ quare in primis. ff. l. 1. in prin. l. 9. l. 10. ſ ſunt & ex lateribus

3. *Species cognatorum, & nomina.*

Species cognatorum cum ſuis definitionibus enumerantur ſecundum ſeptem gradus. Inſt. ſ primo gradu. uſq; ad ſ hactenus. ff. l. 1. ſ primo. uſq; ad fin. legis. l. 2. l. 3. l. 10. ſ tranſeamus. uſque ad finem legis: pro quibus declarandis uide Arborem cognationis adiectam.

SEQVITVR ARBOR *conſanguinitatis.*

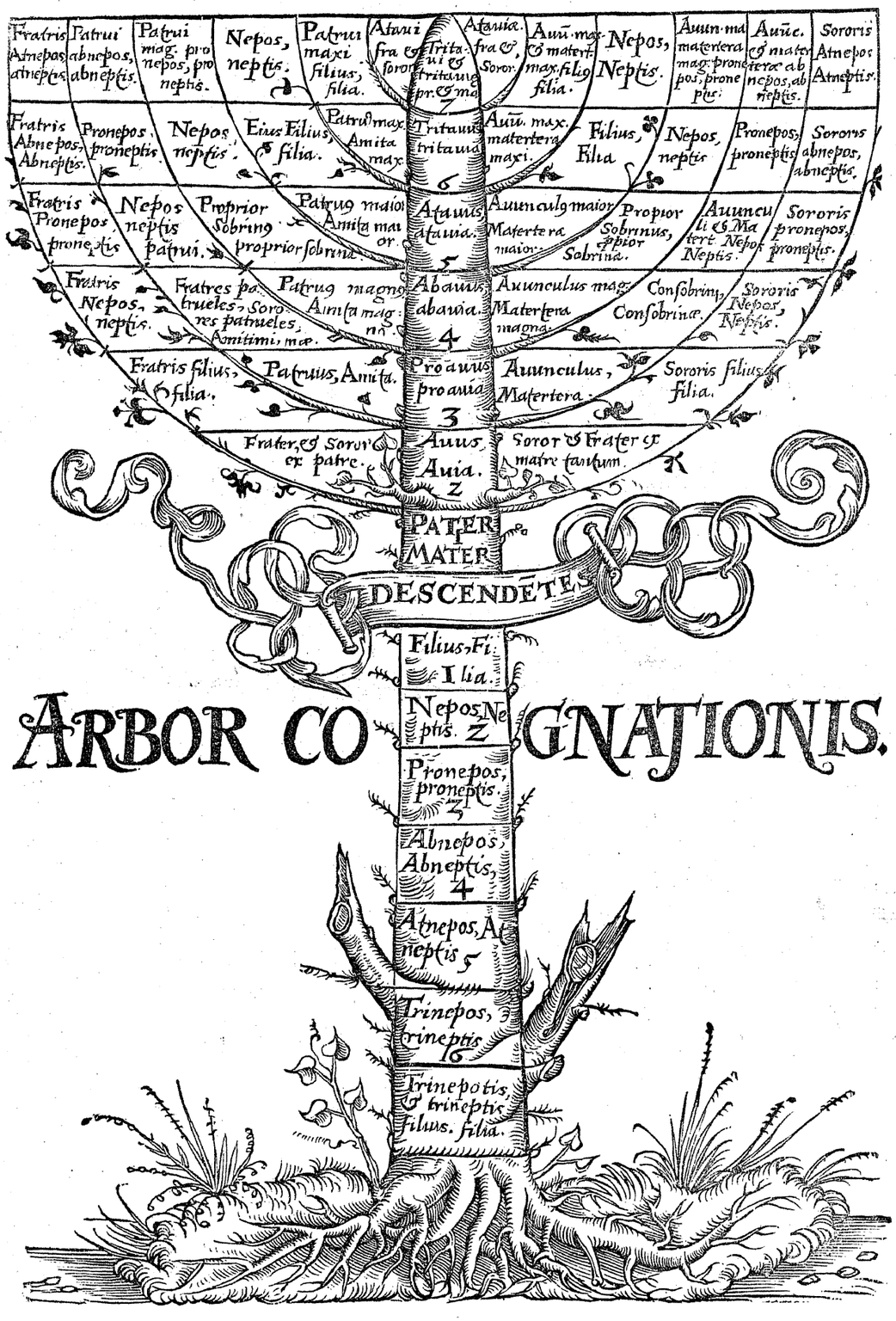

ARBOR COGNATIONIS.

Definitio parentum & liberorum. ff.l.10.§ parentes.

De sobrinis.ff.l.10.§ in septimo gradu.§ his personis.

¶ DE ADGNATIS.

Diffinitio adgnatorum & differentia à cognatis. Inst.lib.1.tt.15.§ sunt autem. usq; ad § quod autem. lib.3.tt.2.in prin.tt.6.§ adgnationis. ff.l.4. § cognationis.l.10.§ nomen.§ inter cognatos. §.cognationis.tt.7.l.5.in prin.tt.16.l.2.§ adgnati.

Differentia adgnatorum & cognatorum tollitur. Nouell.c.118. § nullam uerò. usque ad § enimuerò.

4. *Proprium, seu de concursu cognatorum.*

Inst.tt.7.§ repetitis.usq; ad fin.tituli.ff.l.1.§ itaque in primo.

5. *Species cognatorum inutiles, & modi quibus ius cognationis & adfinitatis amittitur.*

De capite deminutis. Inst.lib.1.tt.15.§ fin.tt.16.§ quod autem.ff.l.4.§ fin.

De eo cui aqua & igni interdictū est. ff.l.4.§ fin.

De adoptiuis, emancipatis & in adoptionem datis.ff.l.4.§ in adoptionem.l.5.

De seruis. Inst. tt. 7. in prin. ff.l. 10. § non parcimus.

De libertinis.ff.l.4.§ libertini.

De cognatis & adfinibus ex interdictis nuptijs. ff.l.4.§ sciendum.

De uulgò quæsitis.Inst.tt.5.§ uulgò.

6. *De gradibus cognationis.*

Ratio nominis.ff.l.1.§ gradus autem.

Quot sint.ff.l.4.in prin.

De cognoscendo quoto gradu quæque persona ab alia distet.ff.l.10.§ at quoties.

¶ II. *De adfinibus.*

1. *Definitio tam nominis quàm rei.*

ff.l.4.§ adfines.

2. *Causa.*

Nuptiæ.ff.l.4.§ adfines.§ sciendum.

3. *Propria.*

Gradus nullos habent.ff.l.4 § gradus.

De matrimonio inter illos contrahendo.ff.l.4.§ hos itaq;.

De testimonio contra affines dicendo. ff.l. 10. in prin.

4. *Species.*

Enumerantur octo adfinium species.ff.l.4.§ adfines.

De socero & socru, genero & nuru, item prosocru & pronuru. Inst.lib.1.tt.10. § si uxor. ff.l.4. § gradus.§ potest.l.6.l.8.lib.48.tt.9.l.4.

De uitrico & nouerca, itē priuigno & priuigna. Inst.lib.1.tt.10. § si uxor. ff.l.4.§ uxor liberis. § priuignus.l.7.

De uiri fratre & sorore.ff.l.4.§ uiri frater.

De uxoribus duorum fratrum. ff.l.4.§ duorum.

5. *Species adfinium inutiles & modos quibus affinitas amittitur.*

Vide paulo superius, Species cognatorum inutiles.

DE RELIQVORVM SVCCESsione. Cap. 8.

¶ I. *De successione mariti & uxoris.*

Inst.tt.10.ff.tt.11.C.tt.18.

An uxor succedat marito, & contrà maritus uxori? Distinguitur:

Si superstint liberi, parentes uel cognati. Inst.§ septimo.§ aliam uerò. C.l.1.lib.8.tt.2.l.3. Distinguitur, nisi superstes coniunx sit inops, & defunctus locuples: tunc enim succedit cum filijs, de quo uide paulo inferius.

Si iniustum sit matrimonium.ff.l.1.in prin.

Si mortis tempore non sit uxor: & si diuortium quidem factum sit, sed inutile.ff.l.1.§ ut autem.

Si ancilla sit], cum qua defunctus contubernium habuit.C.tt.58.l.9.

Si concubina sit. Nouell. c.18. § consideremus. c. 89.§ enimuerò si quis.

1. *Si superstes coniunx sit inops, succedit cum liberis.*

Nouell. c.53.§ quoniam uerò. § hæc itaq;. c.117.§ hæc autem dicimus. Distinguitur:

Si sine dotalib.instrumentis solo affectu maritali à marito ducta sit, & postea ab eo reiecta. Nouell. c.74.§ quoniā uerò. c.117.§ quia uerò.

Si defunctus sit inops. Nouell.c.53.§ hæc itaq;.

Idem iuris est in marito. Nouell. c.53. § similiter quidem uisis. c.117.§ maritum autem.

2. *In quotam partem succedat cum filijs?*

Si succedit cum filijs, quarta pars ei debetur. Nouell.c. 53. § quoniam uerò. Si tamen centum librarum auri quantitatem non excedat. Nouell. c.117.§ quia uerò.

Si plures sint filij quàm tres, tantum uxori competit, quantum uni filiorum. Nouell. c.117. § uxor autem.

Si filios ex eo matrimonio habet uxor, solus ususfructus dictæ partis ei debetur. Nouell. c. 117.§ uxor autem.

Computatur autem in hanc partem id quod uxori à defuncto legatum est. Nouell. c.53. § si tamen legatum.c.117.§ præterea si legatum.

3. *Euentus.*

Si quas res uxor habet proprias, earum exactionem simul & retentionē omnib. modis habet imminutam, istiusmodi rebus neutiquam uiri creditoribus subiacentibus, &c. Nouell. c.53. § si uerò quasdam.c.117.§ si quas uerò.

¶ II. *De successione adfinium.*

C.tt.58.l.3.l.7.

¶ III. *De patrono, liberis eius, & parentibus.*

Vide ꝛ lib.5.huius Methodi, De iure patronatus.

¶ IIII. *De nutritoribus.*

C.tt.58.l.10.

¶ V. *De hospitibus.*

Const.Friderici.§ omnes peregrini.

¶ VI. *De collegijs & corporibus.*

C.tt.24.l.8.tt.61.

¶ VII. *De fisco.*

Inst.tt.1.§ interdum. ff. tt.16.l.1.§ interdum. l. 2. § fin.

¶ VIII. *De extraordinaria bonorum possessione.*

Inst.tt.10.§ septima eas.ff.tt.14.tt.7.l.2.§ hęc autem.l.3.ff.lib.5.tt.3.l.3.§ fin.

¶ IX. *De hæredibus hæredum,*

Vide ꝛ lib.1.cap.15.

¶ X. *Si inter duorum defunctorum ſucceſſores ſit contentio, utrius cognatis ſucceſsio competat.*

Vtputa ſi duo ſimul ſint defuncti, uel dubitetur uter prior ſit defunctus. ff.lib.34.tt.5.l.11. § cùm in bello. § fin.l.20.l.24.l.25.

QVID QVANTVMQVE HAEreditatis ab inteſtato nomine competat? Cap. 9.

1. *De hæreditate diuidenda.*

Inter filios, nepotes & pronepotes. Inſt.tt. 1. § cũ filius, filia´ue. § item uetuſtas, uſq; ad fin. tituli. C.tt.15.l.3.tt.20.l.19. § fin.tt.54. l. 2. l. 8. l. 9. lib. 3. tt. 36. l. 11. l. 21. § fin. Nouell. c. 118. § ſi quis igitur.

Inter adgnatos & cognatos inuicem & cũ alijs diuidenda. Inſt. tt. 2. § hoc etiam addendum. uerſ. his etenim perſonis. ff.tt.16.l. 2. § hæc hæred.l.3.§ eſt autem tractatum.C.tt.57.l.14.§ fin. l.15.§ cum autem tertio. Nouell. c.118. § ſi cùm aſcendent.§ quòd ſi defuncto.§ at ſi adulti.

Inter aſcendentes inuicem & cum alijs diuidenda.C.tt.55.l.7.§ fin autem.tt.57.l.13.Nouell.c.118. § ſi eundem, cum § ſequenti.

Si filijfamiliâs defuncti hęreditas diuidatur, quid debeatur patri, quid alijs. ff.tt.16.l.15.tt.17.l.10.in prin.C.tt. 55.l.7.§ fin.tt.58.l.11.

Inter matrem & cæteros cognatos diuidenda, uide ſuperius cap.5.

Inter uxorem & filios diuidenda, uide paulo ſuperius cap.8.

Inter fratrum & ſororum filios diuidẽda: utrum in ſtirpes an in capita ſit diuidenda hæreditas, uide Conſt. Imper. noſtri Caroli quinti Spiræ, anno 1529. promulgatam.

2. *De reliquis.*

Vni duo in ſolidum hæredes eſſe non poſſunt. l. quod contrà. ff.de reg.iuris.

De commodis & incommodis hæreditarijs. ff. lib.37.tt.1.l.1.l.2.l.3.in prin.

De re quæ alienari non poteſt. ff.lib.41.tt. 1. l. 62.

De iure adcreſcendi, uide ſuprà cap.16.lib.eod.

Huius quoq; loci uidentur eſſe tituli, De collationibus bonorum, & dotis. Sed de illis alio loco infrà lib.proximo.

Hactenus an & quibus ab inteſtato competat hęreditas, itẽ quid quantumq; competat. Quando competat ab inteſtato hęreditas, uide in lib. prox.cap.3.

DE IVRE DELIBERANDI. ff.lib.28.tt.8. C. lib.6.tt.30. Cap. 10.

Sequuntur nunc officia hæredum, & cauſæ quibus hæreditas amittitur.

1. *Quibus competat ius deliberandi, uel non?*

De neceſſarijs hæredibus. ff.lib.29.tt.2.l.6.§ interdum.l.7.§ ſi filius.l.42.§ quæ ſententia.l.55.l.57. l.58.l.65.l.70.in prin.uſq ue ad § prætor ait. Vide inſuper in De repudianda hæreditate..

De extraneis hæredibus. Inſt.lib.2. tt. 19. § extraneis.

De hærede hæredis. C.tt.30.l.19. Nouell.c.158.

De domino ſerui inſtituti. ff.l.1.in prin.

De impuberibus. ff.lib.29.tt.2.l.11.

De eo qui antea adijt uel repudiauit, uide in De adeunda & repudianda hæreditate.

II. *Quando & quamdiu ius deliberandi competit.*

ff.lib.28.tt.8.l.1.§ fin.l.2.l.3.l.4.l.10. C.l.9.19. 22. § ſed quia quidam.

III. *Quoties deliberandum.*

An plus quàm ſemel ſit deliberandum? ff. lib.28. tt.8.l.3.l.4.C.l.22.§ ſed quia quidam.

IIII. *Adiuncta & iura deliberantis.*

De copia inſtrumentorũ inſpiciendorum ei danda. ff.l.5.in prin.lib.29.tt.2.l.28.

De rebus hæreditarijs uendendis, deminuendis, & ære alieno ſoluendo. ff.l.5.§ fin.l.6.l.7.l.9.

De agendo. ff.l.7.§ quid ſit.

V. *Adfine remedium.*

De inuentario faciendo. Inſt.lib.2.tt.19. § ſed noſtra. C.l.22.tota.Nouell.c.1. § fiat igitur. uſq; ad § hæc autem dicimus.

DE ADEVNDA ET AGNOſcenda hæreditate, & de prohęrede gerendo. ff.lib.29. tt. 2. C. lib.6.tt.30. Cap. 11.

I. *Si non adierit hæreditatem, an hæres fiat?*

Non. C.tt.15.l.2.l.5. Excipiuntur,

Sui hæredes. Inſt.lib.3.tt.1.§ ſui autem. ff.l.6.§ interdum.lib.28.tt.2.l.11.lib.29.tt.4.l.1.§ qui ſunt in poteſtate.lib.38.tt.16.l.14.C.tt.30.l.3.

Municipes. ff.lib.37.tt.1.l.3.§ à municipibus.

II. *An additio ſit utilis, & ex ea hæres fiat qui adit?*

Inſt.lib.2.tt.19.§ item extraneus.

Diſtinguitur:

¶ 1. *Ex antecedentibus.*

Si antea ſe abſtinuit. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ qui ſemel.§ quibus ex. tt.15.l.4.in prin. C.tt.31.l.4. Diſtinctiones uide in capite 4 lib.eod.

Si facto inuentario adijt, uide in Ex conſequentib.uerſ.Si poſtea.

Si ſine iuſſu domini uel patris, tutoris uel curatoris adijt, uide paulo inferius Ex perſona adeuntis.

Si quæſtio de familia necati habita non ſit, uide in De quæſtione de familia necatorum habenda, cap.5.lib.eod.

De reliquis, uide in cap.3.

¶ 2. *Ex perſona adeuntis uel agnoſcentis.*

De alio quàm ad quem bonorum poſſeſsio pertinet. ff.lib.46.tt.8.l.7.l.24.

De eo qui eſt in poteſtate alterius, ut ſeruo & filiofamiliâs: item de adeundo iuſſu patris & domini. Inſt.lib.2.tt.14.§ ſeruus autem. uſque ad § ſeruus etiam. ff.l.6.in prin.l.25.§ ſi fiſci. § iuſſus. uſque ad fin.legis. l.26.l.30. in prin. l. 35. § fin.l. 36.l.47.l.48.l.50.l.51.§ filiusfamiliâs.l.52.in prin. l.61.§ fin. l.63.l.66.l.67.l. 73. § qui bona. l. 91. l. 92.lib.24.tt.3.l.58.lib.28.tt.5.l.7. C.tt.30.l.21.tt.60. l.8.lib.3.tt.31.l.10. ff.lib. 49. tt. 14. l. 46. § ſeruus Cæſ.

De eo cui bonis interdictum eſt, item de autoritate tutoris & curatoris. ff.l.5. § fin.l.8. in prin. l.9.l.49.l.50.lib.35.tt.2.l.27.Inſt.lib.3.tt.1.§ ſui autem.C.l.5.

De pupil-

De pupillis. ff.l.8.in prin.l.9.l.18.

De infante. C.tt.9.l.3.

De impubere. ff.l.8.§ fin. lib.37.tt.1. l.7. § impubes. C. tt.9.l.7.

De poſthumo nato. ff.lib.37.tt.8.l.10.

De furioſo. Inſt.lib.3.tt.1.§ ſui autem. ff.l. 47. 48. 62. C.lib.5.tt.70.l.7.§ ſin uerò perpe.

De tutore & patre. ff.l.6.§ ſed etſi nõ. C.l.4.l.11.l. 18. C.tt.60.l.8. ff.lib.37.tt.1.l.7.§ impubes. l.8.l.11. C.tt.9.l.7.

De muto & ſurdo. Inſt. lib. 2. tt. 19. § fin. ff.l.5. in prin.l.92.§ fin.lib.37.tt.3.l.2.

De cæco. ff.lib.37.tt.3.l.2.

Si duobus inſtitutis à quibus poſthumus exhæredatus eſt, alter ſine altero adierit. ff.lib.28 tt.3. l.19.§ fin.

De hærede inſtituti ante additionem defuncti, uide ſuprà lib.1.cap.15. uerſ.de hæredib.hæred.

De municip. & corporibus. ff.li.37.tt.1.l.3.§ à municipibus.

De rei capitalis damnatis. ff.lib.37.tt.1.l.13.

De relegatis. ff.lib.37.tt.1.l.13.

De inuito, uide in Ex cauſa aditionis & modo.

De abſente & non petente. ff.li.37.tt.1.l.7.in prin.

De errante & dubitante. Diſtinguitur hic locus uariè & multipliciter.

1. *Si errat, & dubitat de ſua perſona, ut*

Si putat ſe filiumfamiliâs. ff.l.6.§ ſi is qui. lib. 35. tt.1.l.20.

Si dubitat, utrum ſit filiusfamiliâs, an paterfamiliâs. ff.l.6.§ ſi is qui.l.34.in prin.

Si dubitat, an ſibi ex teſtamento obtigerit libertas. ff.l.72.§ fin.

Si putat ſe pupillum, cùm pubes ſit. ff.l.95.

2. *Si de perſona teſtatoris.*

Si de conditione teſtatoris incertus ſit, an potuerit teſtari. ff.l.32.§ fin.l.34.in prin.

Si incertus ſit teſtatorem eſſe mortuum. ff.l.19.C. lib.8.tt.51.l.4.

Si putet teſtatorem uiuere, cùm ſit mortuus. ff. l. 32.in prin.

Si dubitat an teſtator apud hoſtes, uel ciuis Romanus deceſſerit. ff.l.33.

3. *Si de cauſa ex qua ſibi hæreditas competit, dubitat.*

Si ignorat utrum ex teſtamento, an ab inteſtato hæres ſit, & ſi incertus ſit de iure ſuo. Inſt. lib. 2. tt.19.§ pro hærede. ff.l.92.in prin.

Si ignorat utrum ex inſtitutione an ex ſubſtitutione hæres ſit. ff.l.92.in prin.

4. *Si de modo & conditione inſtitutionis dubitat.*

Si ignorat utrum purè an ſub conditione inſtitutus ſit. ff.l.32.in prin.

Si cùm purè eſſet inſtitutus, putauit ſe ſub conditione inſtitutum. ff.l.34.§ ſed etſi cum.

Si ignorat conditionem extitiſſe. ff.l.21.§ fin.l.34. § fin.lib.35.tt.1.l.20.

5. *Si de re ſeu parte ex qua inſtitutus eſt, dubitat.*

Si ignorat utrum ex aſſe, an pro parte hæres ſit. ff.l.21.§ fin.l.92.in prin.lib.5.tt.4.l.5.

6. *Si de ipſo teſtamento & teſtamenti tabulis dubitat.*

Si dubitat utrum falſum an uerum ſit teſtamentum. ff.l.46.l.51.in prin.

Si ignorat tabulas teſtamenti extare. ff.lib. 37. tt. 11.l.1.§ ſemel autem.

Si ignorat utrum tabulæ apertæ ſint, nec´ne. ff. lib.35.tt.1.l.20.§ fin.

7. *Si ignorat ſibi delatam eſſe hæreditatem.*

ff.l.21.§ fin.lib.37.tt.11.l.1.§ ſemel autem.

¶ 3. *Ex perſona eius per quem adit, uel petit.*

Si per alium, puta procuratorem. ff.l.85.in prin.l 89.lib.37.tt.1.l.3.§ adquirere.l.15.l.16. ff.lib.41.tt 1.l.45.in prin.

De actore municipij & alio. ff.lib.37. tt.1. l.3. § à municipibus.

Si per ſeruum. ff. lib.37.tt.1.l.7.in prin.

Si per ſeruum alienum uel liberum hominem ſibi bona fide ſeruientem. ff. l. 25. in prin. l. 45. § fin.l.37.§ qui bona.

Si per eum ſeruum in quo uſumfructum habet. ff.l.25.in prin.l.45.§ præterea.

Si per ſeruum hæreditarium. ff.l.43.

Si per ſeruum mutuum. ff.l.92.§ fin.

Si per fœminam. ff.lib.37.tt.1.l.7.in prin.

Si per matrem. ff.lib.37.tt.1.l.15.

De patre & tutore, uide ſuprà Ex perſona adeuntis.

¶ 4. *Ex cauſa aditionis & modo quo gerit, ſe pro hærede.*

Si ex cauſa inutili adeat. ff.l.22.§ fin.

Si ui & metu coactus adierit. ff.l.6.§ fin.l.84.C.l. 16.tt.15.l.5.ff.lib.37.tt.1.l.3.§ inuito.

Si adire cogatur ut ex ſenatuſ. Trebelliano reſtituat, uide De ſenatuſ. Trebelliano Methodum Delegatis & fideicommiſsis.

Si in diem uel ſub conditione adeatur. ff. lib. 50. tt.17.l.77.

Si hac conditione: Si ſoluendo eſt hæreditas, adijt. ff.l.51.§ fin.

Si non quaſi hęres geſsit. Inſt.lib.2.tt.19.§ pro hęrede. ff.l.20.C.tt.31.l.1.tt 15.l.4.

Si quid pietatis uel cuſtodiæ cauſa fecit. ff.l. 20. in prin.

Si ut cuſtodiat, uel putauit ſua, aut dum deliberat facit. ff.l.20.§ ſeruos.

Si quaſi ſerui ſui peculium occupauit, uel quaſi liberti ſui bona. ff.l.22.

Si tanquam ſocius defuncti geſsit. ff. l. 42. § ſi in ſocietate.l.77.

Si quaſi patroni filius egens à liberto paterno ali uelit. ff.l.72.

Si quaſi ſubripiens uel expilans. ff.l.21.in prin.

Si omiſſa cauſa teſtamẽti ab inteſtato adijt. ff.l.60.

Si ut maternum agrum poſſedit. ff.l 86.

Si propter funerum impenſas diſtraxit. C.l.1.

Si tabulas, literas, rationes inſpicere deſideret, ut ſcire poſsit an ſibi ſit adeunda hęreditas. ff.l.29.

Si precium omittendæ hæreditatis cauſa accepit, uide in Ex ſpeciebus.

¶ 5. *Ex ſpecie facti, ſi hæreditatem agnoſcit.*

Si ſe pro hærede gerit. Inſt.lib.2.tt.19.§ item extraneus. Quid ſit pro hærede gerere. Inſt. lib. 2. tt. 19.§ pro hærede. ff.l.20.in prin.l.87.

Nuda uoluntate hæres fieri poteſt. Inſt.lib.2.tt.19. § item extraneus. ff.l.80. C.l.6.

De ſolen-

De ſolennitate cretionum ſublata. C.l.17.
Quocunq; modo admittentis eam iudicium oſtenderit, competit ei bonorum poſſeſsio. Inſt. lib.3.tt.10.§ fin.C.tt.9.l.9.tt.15.l.4.
Si diu hæreditatem poſſedit.ff.l.6.§ 1.C.lib.3.tt.31. l.10.
Si patrem ſepeliuit.ff.l.20.in prin.
Si ſepulchri uiolati agat.ff.l.20.§ fin.lib.47.tt.12. l.10.
Si precium omittendæ hæreditatis cauſa accepit, uel ſtipulatus eſt.l.24.tt.4.l.2.
Si debitum paternum ſoluat.C.l.2.
Si ſeruos hæreditarios aut iumenta pauit uel diſtraxit.ff.l.20.§ ſeruos.
Si ſeruos manumiſit. ff. l. 42. § ſi ſeruum.§ fin. l. 85.§ fin.C.l.j.
Si fundos uel ædes locauit uel fulſit.ff.l.20.§ ſeruos.
Si res tẽpore perituras diſtraxit. ff.l. 20. § ſeruus.
Si in ſepulchrum hæreditarium mortuum inferat.ff.l.20.§ ſi quis autem.
Si à ſtatulibero pecuniam implendæ conditionis cauſa accepit.ff.l.20.§ Papinianus.
Si aliquid ex uoluntate defuncti habeat uel faciat.ff.l.40.
Si in domo defuncti habitet.C.tt.31.l.1.
Si ſe à liberto paterno ali uelit.ff.l.72.
Si ſub conditione iuriſiurandi inſtitutus iurauerit.ff.l. 61.in prin.
Si teſtamentum falſum accuſauit. ff.lib. 37. tt. 1. l. 14.
Si à creditoribus hæreditarijs fundos comparauit.C.tt.31.l.2.
Si moriens petit ab hęrede ſuo ſeruum matris defunctæ manumitti, ſibiq; ac parentibus ſuis in poſſeſsione matris monumentum extrui. ff. l. 85.§ fin.
Si ex ſubſtitutione pupillari adijt.ff.l.40.
Si ex ſua inſtitutione adijt, etiam ex cohęredis inſtitutione, item ex ſua ſubſtitutione adijſſe uidetur. Vide in De repudianda & omittenda hæreditate.

¶ 6. *Ex re quam agnoſcit uel adit.*

Si partem agnoſcat, partem repudiet.ff.l.1.l.2.l.10. l.55.l.74.l.79.in prin.C.l.20.

¶ 7. *Ex tempore quo agnoſcit uel adit.*

Si ante delatam ſibi hæreditatem, uel poſt tempus finitum adierit, uide Caput ſequens.

¶ 8. *Ex loco in quo agnoſcit.*

De plano, & pro tribunali. ff. lib. 37. tt. 1. l. 3. §. ſi cauſa.

¶ 9. *Ex conſequentibus.*

Si res hæreditarias poſt aditam hęreditatem non attigerit, nec tenuerit. ff. l. 87. C. l. 14. tt. 15. l.4.
Si poſtea grande æs alienum emerſerit. Inſt. lib. 2.tt.19.§ ſciendum eſt.C.l.10.l.22.ff.l.51.§ fin. Vide inſuper ſuprà cap.1.in fine, De inuentario faciendo.lib.eod.

¶ 10. *Ex reliquis contingentibus.*

Si ea petierit quę hæres extraneus petere non poteſt, ut à liberto operas.ff.l.20.§ ſi quid tamen.l. 72.
Si alienam rem ut hæreditariam poſſedit. ff. l. 21. § 1.l.87.
Si contra fiſcum uel Rempub.agnoſcit. ff. lib. 37. tt.1.l.12.in prin.
Ex quibus cauſis repudians nihil agit, ex ijſdem & pro hærede gerendo nihil agit.ff.l.21.§ 1.

DE TEMPORE ADEVNDAE hæreditatis, petendæ bonorum poſſeſsionis, & de ſucceſſorio edicto. Inſt. lib. 3.tt.10 § cùm igitur plures.ff. lib.38.tt.9.tt.16.

Cap. 12.

¶ 1. *Si ante delatam ſibi hæreditatem adeat, uel agnoſcat, an ſit utilis aditio? & quando dicatur delata hæreditas?*

Si ante delatam ſibi hæreditatem adierit.ff.lib.29. tt.2.l.68.C.tt.9.l.9.tt.30.l.12.
Delata hæreditas intelligitur, quam quis poſsit adeundo conſequi.l.151.ff.de uerb.ſignificat.
Statim cùm prior repudiat, uel aliàs ius ſuum amittit, cæteris delata dicitur. Inſt.§ cùm igitur. plures. uerſ. & ſi intra.ff.lib.29.tt.2.l.71.lib.37.tt. 1.l.9.tt.11.l.2.in prin.lib.38.tt.9.l.1. § qui ſemel. § ſi intra.§ quibus. l.2.tt.15.l.4. in prin.C.tt.16.l.1. l.2.
Quibus primo deferatur, quibus ſecundo loco, quibus tertio? ff.lib.29.tt.2.l.55.lib.37.tt.11.l.2. in prin.§ defertur.C.tt.50.§ cùm autem.
Quamdiu rumpi poteſt teſtamentum, & contra tabulas bonorum poſſeſsio peti, hæreditas ex eo non defertur. ff.lib.29.tt.2.l.83.in prin.lib.37. tt.11.l.2.in prin.
Quamdiu inſtitutus adire poteſt, ſubſtitutus nõ poteſt. ff.lib 29.tt.2.l.3.l.35.in prin. l.68.l. 71. lib. 28.tt.3.l.4 .lib.37.tt.11.l.2.§ defertur.
Si quis inſtitutus ſit, ut intra certum tempus adeat, ſubſtitutus non cogitur expectare ultimũ diem.ff.lib.29.tt.2.l.71.
Proximus à poſthumo inſtituto, dũ mulier prægnans eſt, uel eſſe putatur, adire non poteſt. ff. lib.29.tt.2.l.30. § quon dicitur. uſque ad § fin. l. 31.
Quamdiu ex teſtamento poteſt adiri, ab inteſtato non defertur. ff.lib.29.tt.2.l. 39. l. 69. in prin. lib.38.tt.7.l.2.§ ſi quis deceſſerit.l.5. § fin. C. tt. 58.l.8.item l quamdiu poſsit.ff.de reg.iuris.
Quamdiu cauſa falſi teſtamenti pendet, ab inteſtato non defertur.ff.lib.39.tt.2.l.17.in prin.l.30. § fin.l.46.C.tt.11.l.1.
Si incertum eſt, utrum defunctus paterfamiliâs an filiusfamiliâs fuerit.ff.lib.38.tt.7.l.2.§ ſi quis deus.
An hæreditas quæ cognitione rei perduellionis ſuſpenſa eſt, adiri poſsit? ff.lib.29.tt.2.l.85.§ rei.
Legitimis hæredibus tunc competit, cùm ſui repudiauerint.Inſt.lib.3.tt.2.in prin.ff.lib.38.tt.7.l. 2.in prin.l.5.§ fin.
Si uiuo teſtatore pro hærede gerat.ff.lib.29.tt.2.l. 27.
Si ante apertas tabulas, uel ſtatim poſt mortem teſtatoris. ff.lib.37.tt.11.l. 1.§ ſufficit. C. tt. 50. § cùm igitur.§ in nouiſsimo.
Si ante diem uel conditionem inſtitutionis exiſtentem adeat. ff.lib.28.tt.5.l.23.lib.37.tt.11.l.2.§ 1. § ſi quis ita l.5. in prin.l.6.l.10. C.tt.50.l.1.§ cùm igitur.§ ſin autem aliquid.

An ante

An ante conditionẽ libertatis exiſtentem ſeruus hæres inſtitutus adire poſsit? ff.lib.28.tt.5.l.7.
De reliquis, uide paulo inferius.2.
Diſtinguitur:

¶ II. *Si non intra ſtatutum tempus adierit uel petierit bonorum poſſeſsionem: & quod ſit tempus adeundæ hæreditatis.*

Si non intra ſtatutum tempus adierit uel petierit bonorum poſſeſsionem. Inſt.lib.3.tt. 10. § cùm plures.ff.lib.37.tt.1.l.4.lib.29.tt.2.l.68.§ fin.

1 DECLARATVR,

Quod ſit tempus adeundæ hæreditatis, & petendæ bonorum poſſeſsionis.
Parentibus quidem & liberis in petendæ bonorum poſſeſsione anni ſpacium datum eſt à die delatæ hæreditatis. Inſt.lib.3.tt.10. § cùm igitur plures. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ largius.uſq; ad fin. legis.tt.15.l.4.§ fin.C.lib.6.tt.9.l.4.cæteris autem adgnatis & cognatis, centum dierum ſpacium. Inſt.lib.3.tt.10.§ cùm igitur plures.ff.lib.38.tt.9. l.1.§ quod dicitur.C.lib.6.tt.9.l.2.
Scriptis hæredibus, ſi inofficioſi querela ſperatur, ſi quidem præſtò ſint, ſex menſium ſpaciũ: ſin abſentes, annus datur.C.lib.3.tt.28.l.36.§ illud præterea.
Quando dicatur delata hæreditas, uide paulo ſuperius.

2 *Diſtinguitur.*

Dies bonorum poſſeſsionis petendæ utiles computantur. Inſt.lib.3.tt.10.§ in petenda. ff.lib.38. tt.15.l.2.in prin.§ dies.
Si legitima ſit hæreditas.C.tt.54.l.1.
Si inſtitutus furioſus ſit, nec inſtituto, nec ſubſtituto dies cedit. ff.lib.37.tt.3.l.1. in prin. C.tt.16. l.1.lib.5.tt.70.l.7.§ tali.
Si nondum apertæ ſint tabulæ. ff. lib. 37. tt. 1. l. 10.
Si hæres ab inteſtato teſtamentum falſum accuſauit.ff.lib.37.tt.1.l.14.
Si teſtatorem ſurdum dixerit, & proinde ab inteſtato petierit.ff.lib.38.tt.8.l.9.§ 1.
An ſeruo hærede inſtituto & uendito, poſteriori domino prioris tempus imputetur.ff.lib.38.tt. 15.l.5.§ fin.
Si propter ignorantiam facti non petijt: quia forte neſciuit aliquem deceſsiſſe, uel repudiaſſe bonorum poſſeſsionem, &c. Inſt.lib.3.tt.1.§ ſui autem. ff.lib.29.tt.5.l.3.§ fin.lib.37.tt.1.l.7.§ fin. l.9.lib.38.tt.15.l.2.in prin.l.3. C.lib.6.tt.9.l.1.l.2.l. 5.l.8.tt.80.l.8.
Si propter ignorantiam iuris, ff.li.37.tt.1.l.10. lib. 38.tt.15.l.2.§ fin.C.tt.9.l.6.
Si propter ruſticitatem non agnouit.C.tt.9.l.8.
Si propter abſentiam.ff.lib.29.tt.2.l.85.in prin.C. tt.9.l.8.
Si fuit apud hoſtes.ff.lib.37.tt.11.l.11.§ filius.
Si non potuit petere uel adire de facto uel de iure.ff.lib.38.tt.15.l.2.in prin.lib.29.tt.5.l.3.§ fin.
Si municipes inſtituti ſunt.ff.lib.38.tt.3.l.1.§ fin.
Si filiofamiliâs bonorum poſſeſsio delata eſt, nec patrem certiorare potuit, uel pater propter abſentiam non potuit iubere. ff.lib.29.tt.2.l.30. in prin.lib.38.tt.15.l.5.in prin.
Si uenter in poſſeſsione ſit. ff.lib.38. tt. 15. l. 2. § ſi uenter.
De diebus ſeſsionum.ff.lib.38.tt.15.l.2.§ dies.
Si prætor poſtulationibus ſe non dederit, uel abſens fuerit. ff.lib.38.tt.15.l.2. § in bonorum. § ſi præſes.
Si alia iuſta cauſa ſit. C.tt.9.l.8.

DE REPVDIANDA ET amittenda hæreditate.ff.lib. 29.tt.2.C.lib.6.tt.31.

Cap. 13.

¶ I. *An repudiatio & amiſsio hæreditatis ſit utilis tam quo ad commoda, quàm quo ad incommoda hæreditaria amittenda.*

ff.lib.28.tt.3.l.1.§ fin.lib.29.tt.1.l.14.tt.2.l.13.in prin. C.tt.50.§ in nouiſsimo.item l.ſi nemo. ff. de reg. iuris. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ qui ſemel.§ quibus ex.C.tt.31.l.4.
Diſtinguitur:

1 *Ex perſona repudiantis & amittentis.*

De neceſſarijs, item de ſuis & neceſſarijs hæredibus. Inſt.lib.2. tt. 14. § ſeruus autem. tt. 19. in prin.uſq; ad § cæteri. ff.lib.28.tt.1.l.12.tt. 2.l. 13. § regula.l.16.l.20.l.29.§ fin.tt.5.l.3.§ qui fidei cõmiſſam.uſq; ad fin.legis.l.6.§ ſi ſeruum.uſq; ad fin.legis.l.7.l.8.l.9.§ ſeruus.l.30.l.38.§ ſeruus.l. 40.l.41.l.74.l.81.l.82.l.84.§ fin. l.88.tt.3.l. 8. lib. 29.tt.2.l.58.l.65.lib.38.tt.6.l.7.lib.49.tt. 17. l. 9. § undè Marcellus.l.18.in prin. C.tt.27. toto.tt.31.l. 3.l.6.
De reliquis, uide ſuprà De iure deliberandi, cap.1.
De filio naturali curiæ dato.C.lib.5.tt.27.l.4.
De extraneis hæredibus. Iuſt.lib.2.tt.19. § cæteri. uſq; ad fin.tituli. C.tt.30.l.16.
De eo qui hæreditatem acquirere uel adire non poteſt.ff.l.4.l.18.
De pupillis & impuberibus. ff. l. 11. l. 12. l. 57. in prin. ff.lib.38.tt.9.l.1.§ tutor. C.l.5.tt.31.l.6. § fin autem uel.
De tutore.ff.lib.37.tt.1.l.8.lib.38.tt.9.l.1.§ tutor.
De curatore furioſi.ff.lib.38 tt.9.l.1.§ furioſo.
De filiofamiliâs & patre. ff.l.13.§ fin.l.14.C.l.11.tt. 19.l.2.
De domino & ſeruo. ff.lib.38.tt. 9. l.1. § per ſeruum.
De procuratore. ff. lib. 38. tt. 9. l. 1. § unuſquiſque.
De hærede hæredis. ff.l.7.§ 1.§ fin.l.42. in prin. l. 56.
De eo qui hæreditatem reſtituere rogatus eſt. ff. lib.38. tt. 16. l. 2. § fin.uide inſuper Methodum de legatis & fideicom.lib.2 &4.
De errante & dubitante. Vtputa,
Si incertus eſt de ſuo iure.ff.l.23.
Si ſe putat neceſſarium, cùm ſit uoluntarius. ff. l. 15. l.16.
Si dubitat de morte teſtatoris.ff.l.13.§ ſi quis.
Si teſtamentum falſum uel iniuſtũ putat.ff.l.17.in prin.

2 Ex *antecedentibus.*

Si antea adijt uel immiſcuit ſe bonis hæreditarijs: item,

Si ex ſua inſtitutione adijt, etiam ex cohæredis inſtitutione, & ſua ſubſtitutione adire cogendus eſt, & hęres eſſe, &c. Inſt. lib. 2. tt. 19. ſ extraneis. ff. l. 7. ſ fin. l. 11. l. 12. l. 26. l. 35. in prin, uſq; ad ſ fin. l. 40. l. 52. ſ fin. l. 53. l. 55. l. 57. l. 59. l. 60. ſ fin. l. 75. l. 79. ſ item ſi ſeruus. l. 80. l. 84. C. l. 3. l. 4. l. 20. tt. 30. l. 22. tt. 57. l. 2. ff. lib. 28. tt. 5. l. 33. l. 57. ſ Titius ex. ſ fin. lib. 37. tt. 11. l. 2. ſ ſi duo. lib. 38. tt. 15. l. 4. in prin. ff. lib. 42. tt. 6. l. 12. Vide inſuper j lib. 15. cap. 3. membr. 6. uerſ. de eo qui ſe abſtinuit.

Si decreta ſit bonorum poſſeſsio. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. ſ decretalis.

Si aliquid ex hæreditate amouit. ff. l. 70. ſ prætor ait. uſque ad fin. legis. C. l. 22. ſ illo uidelicet obſeruando.

3 Ex *cauſa propter quam repudiauit, uel non agnouit,*

Vide ſuprà cap. prox. membr. 11.

Si non intra ſtatutum, &c. cum ſequentib.

Si dolo legitimi hęredis ſcriptus repudiauit. ff. li. 44. tt. 4. l. 4. ſ ſi cum legitima.

4 Ex *ſpecie & modo quo repudiat & amittit.*

Non ſolùm uerbis, ſed etiã re poteſt recuſari, uel alio quouis iudicio uoluntatis. ff. l. 12. l. 94. l. 96.

De nuda uoluntate. Inſt. li. 2. tt. 19. ſ ſicut autem. ff. l. 12.

Si non intra ſtatutum tempus bonorum poſſeſſionem petierit. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. ſ quibus ex. uide ſ cap. prox.

Si ad alium uoluit transferre hæreditatem. l. 6. ff. de reg. iuris.

Si filius emancipatus præteritus, hæredi patris agenti, doli mali exceptionem oppoſuit. ff. lib. 37. tt. 4. l. 15.

5 Ex *re quam repudiat & amittit.*

Si partem hæreditatis repudiat, uide ſ cap. 11. lib. eod. uerſ. ex re quam agnoſcit.

Si ex alia parte edicti repudiauit uel excluſus eſt, an ex alia cauſa adquirere poſsit: uide in Quid & Quantum amittat, cap eod.

6 Ex *tempore quo repudiat.*

Intra trium menſium ſpacium ex quo cognoſcit ſibi delatam eſſe hæreditatem, repudiare debet. C. tt. 30. l. 22. ſ cùm igitur hæreditas. lib. 3. tt. 28. l. 38. ſ illud præterea.

Si uiuo teſtatore. ff. l. 93.

Si ante exiſtentem conditionem. ff. l. 13. in prin. l. 69. ſ fin.

Si cauſa falſi teſtamenti nondum finita. ff. l. 17. in prin.

Si ſubſtitutus, priuſquàm hęres inſtitutus decernat, repudiet. ff. l. 13. ſ ſi quis.

Si legitimus antequam ſcriptus repudiauerit. ff. l. 69.

Si prius dæreditatem legitimam, quàm ex teſtamento uel utranq; ſimul, repudiet. ff. l. 69. l. 76.

Si antequam decreta ſit bonorum poſſeſsio. ff. li. 38. tt. 9. l. j. ſ decretalis.

Si furioſo delata ſit hæreditas. C. lib. 5. tt. 70. l. 7. ſ tali.

Si abſente aduocato uel patrono renunciauit. C. tt. 19. l. j.

7 Ex *conſequentibus.*

Si tempus aditionis nondum præterierit. ff. lib. 38. tt. 9. l. j. ſ qui ſemel. C. tt. 31. l. 6. ſ ſin autẽ uel.

Si paterna hęreditate ſe abſtinuit, an adeundo ex ſubſtitutione pupillari hæreditatem obtineat. ff. l. 41.

¶ II. *Quid & quantum amittatur.*

Si ex alia parte edicti repudiauit, uel excluſus eſt, an ex alia cauſa adquirere poſsit? ff. lib. 38. tt. 17. l. 2. ſ ſi mater. la. j. C. l. 13. item l. quoties. ff. de reg. iuris.

Si ſuam portionẽ repudiauit, an cohæredis portio ei adcreſcat, uide ſ de iure adcreſcendi, lib. 9. cap. 16.

Si non expedierit pupillo hæreditatem parentis retinere, præter bona defuncti uenire permittit, ut quod ſuperauerit pupillo reſtituatur. ff. lib. 42. tt. 5. l. 6. in prin.

¶ III. *Euentus repudiationis & amiſsionis.*

Non cógendus repudians, nec hæres eius onera hæreditaria ſubire. ff. l. 42. in prin. uſq; ad ſ ſi in ſocietate. l. 88. l. 90. l. 97. C. l. j.

De actionibus confuſis ei reſtituendis. ff. l. 86. ſ fin. lib. 34. tt. 9. l. 8.

An ea quæ in hæreditate geſsit repudians, rata ſint habenda? ff. l. 44. lib. 42. tt. 5. l. 6. lib. 4. tt. 4. l. 22. l. 31.

DE VINDICANDA MORTE defuncti, & quæſtione de familia necatorum habenda, & ſupplicio ſumendo. ff. lib. 29. tt. 5. C. lib. 6. tt. 35.

Cap. 14.

Eſt hoc unum ex officijs hæredum, quibus nõ præſtitis hæreditatem amittunt. Ideo de eo ſequitur.

¶ I. *Cauſæ ex quibus de ſeruis quæſtio habenda, & ſupplicium ſumendum.*

Si cùm dominus uim pateretur, & occideretur, ſeruus ei auxilium non tulit. ff. l. j. in prin. l. 19. Diſtinguitur:

1 Ex *perſona uim paſſi & occiſi.*

De non ſuo domino. ff. l. j. ſ domini.

De liberis domini. l. j. ſ domini appell. uſq; ad ſ ſi pater. l. 10. in prin.

De filio domini in adoptionem dato, & adoptiuo. ff. l. j. ſ domini.

De alumno domini. ff. l. j. ſ domini.

De patre domini. ff. l. j. ſ ſi pater.

De marito & uxore domini. ff. l. j. ſ ſi uir aut. l. 3. ſ ſi maritus.

De genero & nuru domini. ff. l. j. ſ ſed neq; uxo-

De patrono. ff. l. 7. l. 10. ſ fin. l. 11. (re.

Si quibuſdam, nõ omnibus auxilium tulit. ff. l. 3. ſ ſi cùm omnes.

2 Ex *perſona uim inferentis, & occidentis.*

Si ſeipſum interfecerit dominus. ff. l. j. ſ ſi ſibi manus.

Si hæres

Si hæres interfecerit. ff. l. 6. ſ quamuis.

Si maritus uxorem, uel uxor maritum in cubiculo interfecerit. ff. l. 2. ſ ſi maritus.

3 Ex *cauſa interficiendi.*

Si maritus uxorem in adulterio deprehenſam occiderit. ff. l. 3. ſ ſi maritus.

4 Ex *loco interficiendi.*

Si in itinere. ff. l. 1. ſ cùm dominus in.

Si in cubiculo noctu uxor maritum, uel maritus uxorem interfecerit. ff. l. 3. ſ ſi maritus.

5 Ex *inſtrumento, & modo quo occiſus eſt.*

Si non per uim aut cædem occiſus ſit, ſed ueneno, uel clàm. ff. l. j. ſ occiſorum.

6 Ex *euentu & conſequentibus.*

Si appetitus ſit, non occiſus. ff. l. 6. ſ fin.

Si non conſtet dominũ eſſe occiſum. tt. l. j. ſ item illud.

Si non compareat dominus. ff. l. 6. ſ ſi unus.

Si certus ſit percuſſor. ff. l. 6. in prin. l. 17.

7 Ex *perſona non ferentis auxilium.*

De ſeruo alieno bona fide occiſo ſeruiente. ff. l. j. ſ domini.

De ſeruo in quo occiſus uſumfructum habuit. ff. l. j. ſ domini.

De ſeruo pignori dato. ff. l. j. ſ domini.

De ſeruo hæreditario. ff. l. 10. in prin.

De ſeruo ſub conditione legato. ff. l. j. ſ ſerui appell.

De legatis & manumiſsis teſtamento. ff. l. j. ſ ſi pater. l. 3. ſ de his quoq;. uſque ad ſ quod ad cauſam.

De eo cui fideicommiſſaria libertas debetur. ff. l. j. ſ ſerui appell.

De ſtatulibero. ff. l. j. ſ ſerui appell.

De ſeruo communi. ff. l. j. ſ domini.

De ſeruis parentũ & liberorum occiſis, item mariti & uxoris, ſoceri & nurus, uide ſ Ex perſona uim paſsi & occiſi.

De ſeruo impubere, & qui deficit ętate. ff. l. j. ſ impubes. uſq; ad ſ excuſantur. l. 3. ſ ignoſcitur.

De ſurdo, cæco, muto, furioſo. ff. l. 3. ſ ignoſcitur.

De ualetudinario. ff. l. 3. in prin.

De eo qui non fuit ſub eodem tecto, uel nõ unà cum domino. ff. l. j. ſ hoc autem Senatuſc. uſq; ad ſ impubes. C. l. 12.

De libertis occiſi. ff. l. 7. l. 10. ſ fin. l. 11.

8 Ex *cauſa propter quam non tulit auxilium.*

Si non potuit. ff. l. j. ſ occiſorũ. ſ ſi ſibi. ſ ſerui quoties. ſ hoc reſcriptum. l. 3. ſ ſi cum omnes.

Si propter ualetudinem non potuit. ff. l. 3. in prin.

Si percuſſor ſeruo mortem minatus eſt. ff. l. j. ſ ſerui quoties. ſ hoc reſcriptum.

Si uulnerati ſunt ſerui. ff. l. j. ſ quid ſi uulnerati.

Si incluſi fuerint ſerui. ff. l. 3. ſ ſubuenitur. ſ cluſos.

Si propter abſentiam. ff. l. j. ſ hoc autem ſenatuſc. uſq; ad ſ impubes. C. l. 12.

9 Ex *ſpecie delicti, & modo quo non fert auxilium.*

De ferendo auxilium quomodocunq; & quantum poteſt. ff. l. j. ſ excuſantur. uſque ad ſ fin. l. 19.

De proclamando. ff. l. j. ſ ſerui quoties. ſ hoc reſcriptum. ſ tuliſſe autem. l. 19.

Si conſcij ſceleris uel factores etiam fuerint ſerui. ff. l. j. ſ quid ergo ſi. ſ hoc autem ſenatuſc. ſ ſi quis in uilla. l. 2. ſ ſi quis moriens. l. 14. ſ fin.

10 Ex *conſequentibus.*

Si non conſtet dominum eſſe occiſum, &c. uide paulo ſuperius, 6 Ex euentu & conſequẽtibus, cap. eod.

Si dominus ſuperuixerit, nec de quoquam ſeruorum conqueſtus eſt. ff. l. j. ſ fin.

Si uulneratus mortiferè dominus, ante obitum teſtamẽto facto purgauit officium ſeruorum. ff. l. 2.

Si ſeruus qui nõ tulit auxilium, alienatus ſit. ff. l. 8. in prin.

¶ II. *Modus & forma quæſtionis habendæ.*

ff. l. j. ſ item illud ſciendum. ſ impuberi. l. 6. in prin. l. 17.

¶ III. *Tempus quæſtionis habendæ, & ſupplicij ſumendi.*

De ante apertas teſtamenti tabulas quæſtione habenda: & pœna, ſi prius tabulæ aperiantur. ff. l. j. ſ quid ergo ſi domino. ſ ſi quis nõ. l. 3. ſ quod ad cauſam. uſque ad ſ non tantum. l. 13. l. 23. l. 25. ſ ex hoc edicto. uſque ad fin. legis. l. 27. C. l. 3.

De ante aditam hæreditatem quæſtione habenda, & ſupplicio ſumendo. l. j. ſ quid ergo ſi domino. l. 5. ſ non tantùm. l. 5. l. 8. ſ fin. l. 20. l. 21. in prin. l. 23. l. 24. C. l. 11.

¶ IIII. *Reliqua huius loci.*

De probatione facti. ff. l. 3. ſ ſi quis moriens. uide inſuper ſuprà ex conſequentibus.

De reddendo precio à uenditore, ſi ſeruus pœnę obnoxius uenditus eſt. ff. l. 8. in prin.

Si hęres inſtitutus ob hoc ſenatuſconſultum non potuit adire hæreditatem, uel conditionem implere: an ſi defunctus ſit interim, hæreditatem ad ſuos hæredes tranſmittat, uel conditionem poſsit implere. ff. l. 3. ſ eleganter. uſque ad fin. legis. l. 4.

De ſeruo antè habitam quæſtionem fugiente. ff. l. 25. ſ præterea.

De eo qui recepit ſeruum fugitiuum obnoxium. ff. l. 3. ſ ſi quis eorum.

De ijs qui requirunt, & denunciant ſeruos fugitiuos. ff. l. 25. in prin.

Seruus qui necem domini uindicat uel arguit, liber fit. ff. l. 3. ſ ſi ex ſtipulatu. uſque ad ſ de his quoq;. l. 12. l. 16.

¶ V. *De uindicanda morte defuncti ab hærede, & pœna ſi non uindicauerit.*

ff. l. 5. ſ fin. l. 8. ſ fin. l. 9. l. 15. l. 18. l. 20. l. 21. l. 22. l. 26. lib. 34. tt. 9. l. 17. l. 18. ſ bonis. l. 20. l. 21. C. l. j. l. 3. l. 6. l. 7. l. 9. l. 10. l. 11.

DE COLLATIONE BONORUM. ff. lib. 37. tt. 6. C. lib. 6. tt. 20. Cap. 15.

¶ I. *Ratio collationis.*

ff. l. j. in prin.

¶ II. *Cauſæ ex quibus conferenda bona ſunt.*

Si bonorum poſſeſsionem accepit emancipatus. ff.l.j.ſ inter eos.

Diſtinguitur:

1 *Ex cauſa ex qua accepit, & ex ſpecie bonorum poſſeſsionis.*

Si ex teſtamento accepit hæreditatem, uel legatum.ff.l.j.ſ pater.tt.7.l.6.C.l.j.Nouell.c.18.ſ illud quoq;

Si ab inteſtato ſuccedat.ff.l.3.ſ fin.l.9.tt.4.l.20.ſ uideamus.C.l.9.

2 *Ex perſona accipientis.*

De eo qui per imperiale reſcriptum ſui iuris effectus eſt.C.tt.20.l.18.

De emancipato,cui iura legitima per emancipationem non ſunt extincta, C.tt.57.l.11.

De adoptiuo emancipato.ff.l.j.ſ is quoq; qui.

De eo qui eſt in adoptiua familia,& omni qui eſt in patris poteſtate: uide in,Qui cõferent. uerſ. De patre.

De nepote poſt mortem aui edito.ff.l.2.in prin.

De filio poſt mortem patris ab hoſtibus reuerſo. ff.l.j.ſ qui ab hoſtibus.

3 *Ex antecedentibus.*

Si teſtator noluit collationem fieri, uel non prohibuit.Nouell.c.18.ſ illud quoq;.

4 *Ex euentu.*

Non conferendum,niſi incommodo aliquo affectus eſt is qui manſit in poteſtate acceptione bonorum poſſeſsionis.ff.l.j.ſ pater. l.10. ſ fin. ſuprà.tt.4.l.20.ſ uideamus,uerſ.& hoc ſit conſequens.

¶ III. *Qui conferent?*

De patre in cuius poteſtate eſt is qui bonorum poſſeſsionem accepit.ff.l.j.ſ is quoq; qui.l.5.in prin.l.9.tt.9.l.4.lib.38.tt.6.l.6.

De liberis emancipato coniunctis. ff. tt. 9. l. j. in prin.ſ nunc uideamus.

De eo qui hæreditatem repudiauit. ff.lib.37.tt.7. l.8.C.lib.3.tt.36.l.25.

De reliquis,uide ẽ Ex perſona accipientis.

¶ IIII. *Quibus conferendum?*

1 *De eo cui bonorum poſſeſsio data eſt.*

ff.l.j.ſ inter eos.

Diſtinguitur:

Ex perſona eius cui data eſt.

His ſolis qui in poteſtate defuncti parentis permaniſerunt, conferendum.ff.l.3.ſ quoties.ſ emancipati. tt.9.l.j.ſ emancipatus.

Non filio emancipato, cum quo petit. ff.l.j.ſ fin. C.l.9.

De eo qui teſtamento exhæredatus eſt. ff. tt. 4. l. 20.ſ uideamus.

De fratre poſt emancipationem edito.ff.l.9.

De poſthumo poſt mortem defuncti nato. C. l. ult.

Ex cauſa ex qua data eſt.& ſpecie datæ poſſeſsionis.

Si ex teſtamento.ff.l.ult.

Si ab inteſtato.ff.tt.4.l.20.ſ uideamus.C.l.ult.

Si ex cauſa inofficioſi teſtamenti.ff.tt.7.l.6.

Si ex edicto Carboniano.ff.l.3.ſ emancipatus. tt. 10.l.15.l.16.

Si uenter in poſſeſsionem miſſus ſit.ff.l.12.

Ex antecedentibus.

Si cùm antea bonorũ poſſeſsionem omiſiſſet, in integrum reſtitutus ſit.ff.l.j.ſ planè.

Ex re data.

Si amplius petita cõtra tabulas bonorum poſſeſsione accipiat, quàm aliàs erat habiturus. uide ſuprà,Ex euentu, non conferendũ niſi incommoda,&c.

2 *De nepotibus cum patre emancipato coniunctis ſolis à patre conferendo.*

ff.l.j.ſ ſi ex dodrante.l.3.ſ fin.tt.9.l.j.ſ emancipatus.ſ fin.lib.38.tt.6.l.5.in prin.

3 *De fratri & patruo conferendo: & ſi patruus non ſit,ſoli fratri,non etiam patruo maiori.*

ff.tt.9.l.j.ſ emancipatus.ſ fin.

4 *De fratrum filijs.*

ff.tt.9.l.j.ſ nunc uideamus.

5 *De hærede fratris.*

ff.l.j.ſ ibidem.uſq; ad ſ iubet.

6 *De reliquis uide paulo ſuperius,ex perſona eius cui data eſt.*

¶ V. *Quid & quantum conferendum?*

1 *Quantum cuiq; conferendum?*

ff.l.j.ſ ſi ex dodrante.ſ ibidem.ſ portiones.uſque ad fin. legis.l.2. ſ ſi tres emancipati. uſque ad ſ ſi duo.l.3.ſ quoties.l.7.tt.9.l.j.ſ nũc uideamus.uſq; ad fin.legis.C.l.19.

De ære alieno deducendo.ff.l.2.ſ illud autem.C. l.6.

2 *Quæ conferenda,uel non conferenda?*

De ijs quæ à parẽte defuncto ei donata ſunt.C.l. 13.l.20.ſ ad hæc.

De ijs quę lucratur ex pecunia defuncti occaſione militiæ. C.l.20.in prin.

De ijs quæ in ipſa emancipatione, uel poſt à parente adquiſiuit.C.l.17.ſ fin.

De eo quod dignitatis nomine ei à patre datum eſt uel debetur.ff.l.j.ſ ſed an.

De legato quod à patre accepit.ff.tt.7.l.4.

De ijs quæ in quartam portionem computantur his qui de inofficioſo agunt.C.l.20.in prin.

De peculio.C.l.12.ſ fin.

De peculio caſtrenſi,& quaſi caſtrenſi.ff.l.j.ſ nec caſtrenſe.C.l.12.ſ fin.l.21.

De peculio caſtrenſi filij ſui. ff.l.j.ſ ſi is qui bona.

De ſtipendijs,cæterisq; ſalarijs. ff.lib.17.tt. 2. l. 52. ſ idem Papinianus.

De ijs quæ à parentibus nõ adquiruntur. C.l. 21.

De ijs quæ poſt mortem parentis adquiruntur. C.l.6.l.13.l.15.

De legato hoc modo,Si pater morietur. ff.l.j.ſ ſi emancipati.ſ ſi ab ipſo.

De eo quod poſt mortem patris ei reddi debet, ff.l.11.

De legato conditionali. ff. l. 2. ſ id quoque. C.l. 6.

De dote & antenuptiali donatione,uide in capite proximo.

De dote

De dote ab uxore accepta. ff.l.j.ſ emancipatus.l. l.3.ſ emancipati.

De dote quam filiæ ſuæ nomine dedit uel pater eius,alius ue.ff.l.4.l.6.tt.7.l.j.ſ fin.

De quarta quæ debetur impuberi adrogato. ff.l. j.ſ ſi impubere.

De eo quod ex ſtipulatu ſub cõditione debetur. ff.l.2.ſ id quoq;.

De iniuriarum & furti actione.ff.l.2.ſ emancipatus.

De eo quod alienauit uel perdidit ſine culpa.ff.l. 2.ſ de illis,uel dolo malo. ff.l.j.ſ confertur autem.

De ijs quæ illi conferuntur. ff.tt.9.l.j. ſ nunc uideamus.

De fructibus.ff.tt.7.l.5.ſ fin.

An pater,qui filijfamiliâs nomine bonorum poſſeſsionem accepit,ſua etiam bona conferre cogatur.ff.l.5.in prin.

Vt filius poſt mortem patris ab hoſtibus reuerſus,ea conferat,quæ moriente patre haberet, ſi ab hoſtibus captus non fuiſſet.ff.l.j.ſ qui ab.

¶ VI. *Quomodo conferendum?*

Et re & cautione fit collatio.ff.l.j.ſ quamuis.

De cautione.ff.l.j.ſ iubet.uſque ad ſ ſi cum duobus.l.2.ſ fin.

Si in bonis paternis tantum remittat, quantum conferre debet. Item ſi nomen debitoris,deleget.Item ſi aliud pro alio cõferat.ff.l.j.ſ quamuis.uerſ.ſed etſi tantùm fortè.uerſ.idem etſi nomen.

¶ VII. *Quando conferendum.*

Intra annum à tempore delatę bonorum poſſeſsionis.ff.l.8.ſ fin.

An poſt bonorum poſſeſsionem acceptam conferre liceat.ff.l.3.in prin.

¶ VIII. *Euentus collationis, etſi collatum non ſit.*

1 *Si nec cautum nec collatum ſit, denegatur bonorum poſſeſsio.*

C.l.11.ſ fin.ff.lib.36.tt.3.l.5.ſ Imperator. uerſ. ſicuti cum.

Diſtinguitur:

Si propter inopiam non contulerit. ff.l.j.ſ ſi frater.ſ ſi cum duobus.l.2.ſ fin.lib.36.tt.3.l.5.ſ imperator.

Si antè deceſſerit.ff.l.3.in prin.

Si maritus non ſit ſoluendo, uide in cap. proximo, membr. Quid & quantum dotis nomine conferendum.

Si dotem non conferat.C.l.12.in prin.l.14.l.16.

Si alteri cauit,alteri non.ff.l.j.ſ ſi cum duobus.

Si diuiſio facta ſit.C.l.8.

Si poſtea cautionem offerat. ff.l.j.ſ quòd ſi per.ſ ſi cum duobus.l.8.

Quantum ei denegetur ſi alteri cauit,alteri non. ff.l.j.ſ ſi cum duobus.

Euentus. Ei qui in poteſtate manſit ſoli prodeſt, non conferenti denegatas eſſe actiones. ff. l. 2. ſ ſi duo emancipati.l.3.in prin.

2 *Si cautum ſit, ſed non collatum, tenetur actione quanti ea res eſt.*

ff.l.5.ſ fin.

Diſtinguitur:

Si ſine dolo malo non contulit.ff.l.5.ſ fin.

Si partem contulit,partem non.ff.l.5.ſ fin.

Si non ſit interpellatus.ff.l.5.ſ ſtipulatio.

Si ſe abſtinet à bonorum poſſeſsione. ff. l. 3. ſ emancipatus.

3 *De actione ad repetendum id quod collatum eſt, ſi poſtea bonorum poſſeſsio omittatur.*

ff.l.3.ſ emancipatus.

DE DOTIS COLLATIONE, & antenuptialis donationis. ff.lib.37.tt.7.C.tt.20. Cap. 16.

¶ I. *Cauſæ ex quibus dos conferenda eſt.*

Si defuncto ſuccedit.C.l.3.

Diſtinguitur:

1 *Ex cauſa,& ſpecie ſucceſsionis.*

Non niſi ab inteſtato ſucceſſerit,uel contra tabulas bonorum poſſeſsionem petierit.C.l.4.

Si ex teſtamento ſuccedat. ff.l.3. in prin. C.l.7. lib. 5. tt.13.ſ uideamus igitur.

Si ex querela inofficioſi capiat.ff.l.7.

Si ex cauſa legati.ff.l.4.C.l.10.

2 *Ex perſona ſuccedentis.*

De ea quæ manſit in poteſtate defuncti. C.l.12. l. 13.

De filia in adoptionem data,& patre eius adoptiuo.ff.l.2.

De ea quæ conſtante matrimonio eſt defuncta. ff.lib.10.tt.2.l.20.in prin.

De nepotibus & neptibus in locum patris ſui uel matris defunctæ ſuccedentibus:an patruis uel auunculis, amitis uel materteris conferre cogantur.C.l.19.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si inſtitutus hæres commiſſo per alium edicto, contra tabulas bonorum poſſeſsionem accipiat.ff.l.3.l.5.in prin.

Si frater emancipatus,qui contra tabulas bonorum poſſeſsionem accipere potuit,inteſtati patris bonorum poſſeſsionem accipiat. ff. l. 5. in prin.

Si cùm ita collationem promiſiſſet ſoror, quicquid à marito acciperet,& conſtante matrimonio deceſſerit.ff.lib.10.tt.2.l.20.in prin.

Si multo plus filio quàm filiæ pater codicillis reliquit.ff.lib.10.tt.2.l.39.ſ inteſtato.

De reliquis,uide infrà Quid & Quantum conferendum.

¶ II. *Qui conferent dotem, uel antenup. donationem.*

De ea quæ non ſuccedit.ff.l.j.in prin.l.8.l.9.

De reliquis,uide ſuprà Ex perſona ſuccedentis.

¶ III. *Quibus conferenda dos.*

De eo qui in familia defuncti non eſt.C.l.4.ff.tt. 6.l.j.ſ fin.

De hærede eius cui conferre debuit.C.l.14.

De filijs & filiabus fratris in locum patris ſui ſuccedentibus.C.l.19.

De fratre & patruo,itẽ patrui filio.ff.l.j.ſ ſi ſit nepos.

¶ IIII. *Quid & quantum dotis nomine conferendum?*

1 *Quantum conferendum cuiq;.*

Suam etiam personam numerabit in partibus faciendis conferens.ff.tt.6.l.j.§ fin.
De necessarijs impensis deducendis. ff.l.j. § cùm dos confertur.
Si maritus non sit soluendo, conferendum est id quod maritus facere potest. ff. l.j. § cùm dos. Nouell. c.97. § sed & illud. usq; ad finem constitut.

2 *Quæ conferenda?*

De dote in stipulationem deducta,& tantũ promissa à marito.ff.l.j.§ si in stipulationem.
Si alij dari promissa sit à marito.ff.l.j.§ si in stipulatio. C.l.17.§ nulla discretione.
De dote à patre data uel promissa.C.l.4.l.17.l.19. §.talem igitur.
De dote profecticia & aduenticia.C.l.4.
De dote à patre uel ab extraneo sub conditione promissa.ff.l.j.§ si sub.
De dote à patre promissa tantum,nondum data. ff.l.j.§ filius.C.l.2.
De antenuptiali donatione. C.l.17.lib.3. tt. 28. l. 29.
De usuris præstandis,si in conferendo moram fecit.ff.l.5.§ fin.

¶ V. *Quando conferenda?*

An uiuente adhuc marito. C.l.5.ff.lib.21.tt.2. l. 71. § nec conferre.
Si dos sub conditione promissa est, an ante existentem conditionem debeat conferri.ff.l.j.§ si sub.
De reliquis hæredum officijs, uide suprà lib. 9. cap. 12. circa personam instituti, item j lib. 12. cap.4.

FINIS LIBRI DECIMI.

DE ACTIONIBVS QVAE PRO HAEREDITATE competunt:

Liber undecimus.

DE PETITIONE HAEREDITATIS.ff.lib.5.tt.3.C.lib.3.tt.31.

Cap. 1.

I. *Genus.*

Mixta est actio, propriè tamen in rem.ff.l.25.§ petitio.lib.6.tt.j.l.27.§ si homo.
Bonæ fidei est.C.l.12.§ fin.

II. *Species.*

Possessoria hæreditatis petitio. ff.tt.5.
Fidei commissaria hæreditatis petitio.ff.tt.6.

III. *Proprium.*

Eorum iudiciorum quæ de hæreditatis petitione sunt,ea autoritas est, ut nihil in præiudiciũ eius fieri debeat. ff.l.5.§ fin.C.l.12.in prin. ff.lib. 4.tt.8.l.32.§ si is qui.

IIII. *Causæ ex quibus competit.*

Petitio hæreditatis competit partim ex iure actoris.ff.l.42.tt.4.l.j.§ 1.partim ex facto rei cõuenti.C.lib.2.tt.55.l.j.Ex iure actoris:puta quia hæres est uel ex testamento,uel ab intestato. ff.l.j. cum sequentibus : cuius distinctiones uide in præcedentibus duobus libris. Sed distinguitur insuper,nisi antea petierit,& precium consecutus est,uel ei ab eo qui exegit solutum. ff.l. 25.§ si minori.l.31.§ fin.lib.46.tt.3.l.34.§ si prædo. item nisi antea petierit, & non obtinuerit, de quo uide suprà lib. 3. cap.4.membr.2. Quid & quantum amitt.
Ex facto rei conuenti competit hæreditatis petitio:utputa
Si hæreditatem uel rem hæreditariam possidet. ff. l. 9. Distinctiones huius loci uide in cap. eod.
Si dolo uel culpa possidere desijt:uide infrà.
Si cùm possessionem adquirere posset, non adquisiuit,& de dolo præterito. ff. l. 13. § nam & dolus.l.25.§ quod ait senatus. § qui uerò prædo § proinde inquit.
Si culpa uel dolo in hæreditate uersatus sit,& fumptus quos facere debuit,non fecit.ff.l.31.§ sicut autem.l.54.§ fin.
Si debitum hæreditarium ab alio uel à semetipso non exigit, sitq; tempore liberatus debitor. ff. l.25.§ quod ait senatus.l.31.§ penult.
Si seruum hæreditarium occiderit.ff.l.36.§ si possessor.
Si seruus possessoris aliquid in hæreditate deliquit.ff.l.40.§ final.
Si debitor defuncti sit.ff.l.16.§ non solum.
Si debitor hæreditarius sit.ff.l.13.§ fin. l.14.l. 15. l. 16.in prin.§ non solum. l .42. uide j cap. prox. uers. De actionibus hæreditarijs.
Si negocia hæreditaria gesit.ff.l.16.§ denique ab eo.tt.4.l.10.
Si hæredis debitor sit, non tenetur hac actione. ff.l.16.§ denicq.§ idem scribit,tt.4.l.10.
Si hæreditatem uel rem hæreditariam possidet reus.ff.l.9.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa ex qua possidet, & modo.*

De eo qui pro hærede possideat. ff.l.9.l.11. § sed enim &.l.13.§ idem esse.
De eo qui pro possessore.ff.l.9.
De prædone,fure & raptore. ff.l.11.§ fin.l.12.l.13.in prin.l.16.§ Iulianus. l. 46. Nouell. c.36.§ ut Afri.
De eo qui titulo possidet.C.lib.7.tt.34.l.4.
De emptore.ff.l.13.§ denicq & pro.§ quid si quis. § sed si quis.usq; ad § apud.l.25.§ item si res distraxit.C.l.2.lib.7.tt.34.l.4.
De eo qui pro donato possidet.ff.l.13.§ item in titulo.l.16.§ idem scribit.C.lib.7.tt.34.l.4.

De eo

De eo qui pro dote possidet.ff.l.13.§ item pro dote.§ apud Marcellum.
Si ex causa legati uel fideicommissi possideat. ff. l.13.§ etsi legatum militi.§ idem erit dicendum.
Si à debitore hæreditario exegit,& si petendo hę reditatem litis æstimationem est consecutus.ff. l.16.§ sed & is qui.
Si absentis nomine possidet & administrat. ff. l. 13.§ si quis absentis.tt.4.l.9.l.10.
Si in fraudem patroni ei alienatum est.ff.l.16.§ idem scribit.
Ex quocunque tandem titulo possidet,pro possessore possidere uidetur.ff.l.13.§ omnibus.

2 *Ex re quam possidet.*

Si rem hæreditariam uel minimam. ff.l.9.l. 10. in prin.
Si precia rerum distractarum.Vide in Si possidere desijt.uers.si uendidit.
Si non corpus,sed ius possidet. ff.l.13.§ fin.l.16. § item Iulianus. l.34.§ fin.l.50.in prin.tt.4.l.10. § fin.

3 *Ex consequentibus.*

Si possidere desijt,uide paulo inferius.
Si cum eo qui possidere desijt,actum sit. ff.l.13. § penult.l.25.§ unde si fit aliquis.lib.46.tt.3.l.95.§ dolo.ibi,Cæterùm.
Si possidere desijt,non tenetur.

SVBDISTINGVITVR:

1 *Ex modo quo desijt possidere.*

Si dolo malo. ff.l.13.§ is autem qui.§ item si quis dolo.l.25.§ perinde inquit.lib.46.tt.3.l.95.§ dolo.
Si culpa. ff.l.18.in prin.l.19.§ ueniũt.uers.imò etsi. l.25.§ quod ait senatus.
Si pupillus dolo uel culpa tutoris, uel furiosus per furorem desijt possidere. ff.lib.26.tt.7.l.fin. tt.9.l.3.§ fin.l.4.

2 *Ex specie facti, & causæ per quam desijt possidere.*

Si uendidit. ff.l.9.l.13. § quid si quis. usq; ad § sed etsi retenta.l.16.§ sed & is qui.§ idem Iulianus ait.l.18.in prin.l.20.§ pridie idus. uers.idem placere.§ ait senatus.cũ sequentibus.l.36.§ si prædo. uers. itaque etsi. uide insuper in cap. proximum,uers.de precio rei,&c.
Si in dotem dedit.ff.l.13.§ apud Marcellum.
Si soluit in debitum.ff.l.20.§ sed etsi senatus.
Si ex causa fideicommissi restituit.ff.l.13 § is autẽ qui.§ idem erit dicendum.usq; ad § sed si quis. l.16.§ item Iulianus. usq; ad fin.legis.in tt.6.l.3. § iciendum.
Si ex causa iudicati restituit.ff.l.57.
Si ui deiectus sit.ff.l.16.§ Iulianus.
Si cùm posset possessionem adquirere,noluit: & de dolo præterito,uide paulo superius uers. Si cùm possessionem.

3 *Ex antecedentibus & ex causa,ex qua possessionem nactus est.*

De prædone & malæ fidei possessore. ff. l. 18. in prin.l.20.§ item eos qui. usq; ad § petitam.l.25. § quod ait senatus. usque ad § perinde.§ consuluit.

4 *Ex re quam desijt possidere.*

Si quasdam tantum res desijt possidere. ff.l.41.§ ex diuerso.

Distinctiones eius quòd is qui possidere desijt, tenetur.
An si res ad alium peruenerit, isq; iudicium pati paratus sit,teneatur? ff.l.13.§ item si quis dolo. l.25.§ siue autem.
Si res interierit. ff. l.18. in prin.l.20.§ pridie idus. uers. item placere. § ait senatus.§ fin. l 21.l.23. l. 25.§ item si rem.la j.§ siue autem.§ item si rem. la 2.l.36.§ si prædo.

V. *Quibus competit?*

De eo qui hæres negatur.ff.l.42.
De eo cui ex Trebelliano restituta est hæreditas. ff.l.54.in prin.tt.6.toto.
De hærede eius cui ex Trebelliano restituta est: ff.tt.6.l.3.in prin.
De eo qui hæreditatem à fisco mercatus est. ff. l. 54.in prin.
De patre C.l.10.
De duobus eandem rem in solidum petentibus, utri sit restituenda.ff.l.57.
De reliquis,uide suprà lib. 9.cap. 14. item lib. 10. cap.2.cum sequentib.

VI. *Aduersus quos competat?*

De possessore hæreditatis, uide paulo superius.
De eo qui nihil possidet, & qui possidere desijt. ff.l.13.§ non solum.uide paulo superius.
De eo qui cùm nihil possideret,liti se obtulit. ff. l.13.§ non solum.l.45.
De eo qui post petitam hæreditatem possidere cœpit. Vide in Quid ueniat in petitionem hæreditatis.
De iuris possessore.ff.l.13.§ fin.l.16.item Iulianus. l.34.§ final.l.50.in prin.tt.4.l.10.§ final.
De socio defuncti,& eo qui cum socio rem uendidit.ff.lib.17.tt.2.l.62.
De patre & domino possessoris. ff. l.34. § si seruus.l.35.l.36.in prin.usq; ad § sed & à filiofamiliâs.
De hærede possessoris.ff.l.13.§ Neratius. §. hæredem.C.l.2.
De tutoribus.C.l.6.
De eo qui restituit hæreditatem, & eo cui restituit: item De emptore & uenditore, &c. uide paulo superius,Si hæreditatem possidet, & Si possidere desijt.
Si pluribus hæreditatem possidentibus pars hęreditatis petatur,à quo petenda.ff.tt.4.
Vtà singulis cohæredibus petatur. ff.tt.4.la 6.in prin.
Si duo possideant,& duo petant, non singuli à singulis,sed ambo ab utroq; petent. ff.tt.4.l.j.§ quinimò.
Si duo possideant,& uterq; se ex parte aliqua hæredem asserat,ut alter ab altero petat. ff.tt. 4. l. j.§ proinde.§ item si cum me.
Si cohæres cum extraneo possideat, ut pars ab extraneo petatur. ff. tt. 4 .l .j. § si ego ex parte.

QVID ET QVANTVM ueniat in hæreditatis petitionem? Cap. 2.

Veniunt in hãc actionem res & personales quædam præstationes. ff.l.25. § petitio hæreditatis. Non etiam ut res diuidatur.ff.tt.4.l.7.

1 De *rebus.*

De omni re hæreditaria. ff.lib.18.§ fin.lib.29.tt. 2. l.37.
De rebus non hæreditarijs, quarum periculũ ad hæredem pertinet, & quarum nomine Publiciana competit.ff.l.19.in prin.
De rebus pignori acceptis,commodatis,depositis.ff.l.19.in prin.
De rebus in quibus defunctus retentionem tantum habuit,non autem petitionem.ff.l.19.§ ueniunt &.
De re cuius usucapio à defuncto cœpta,ab hærede impleta est.ff.l.19.§ quid si pro emptore.
De re quam defunctus pignori dedit.ff.l.54.§ hæres.
De ijs quæ hæreditatis causa comparata sunt . ff. l.20.in prin.usq; ad § item non solum.
De ijs quæ ex pecunia hæreditaria comparata sunt.ff.l.20.in prin.usq; ad § simili.
De rebus distractis.ff.l.20.§ simili modo.§ cæterùm si quis.§ quid si post.§ fin.l.21.l.22.l.33.
De precio rei uel hæreditatis distractæ. ff. l. 20. § simili modo.§ pridie idus. uersi. item placere.§ cæterùm si quis sciens.§ ait senatus placere.usque ad fin.legis.l.22.l.23.l.25.§ item si rem.§ petitio.l.33.l.36.§ si prædo.l.48. C.l.j.in prin.uide insuper suprà cap. proximum,membr. Ex specie facti,si uendidit.
Si res distracta interierit, uel precium amissum, an preciũ debeatur?uide ꝑ cap. prox.membr.4. uersi. fin.
De re ex precio rei distractæ comparata. ff.l.25.§ item si rem.la.j.
De usuris precij. ff.l.20.§ cùm antequam partes. § petitam autem.§ aptanda est.usq; ad § ait senatus placere.C.l.j.
De ijs quæ post mortem defuncti accesserunt. ff. l.20.§ item non solùm.
De fructibus,partu ancillarum, & fœtu pecorũ. Inst.lib.4.tt.17.§ etsi hæreditas.ff.l.20.§ fructus. § cæterùm si quis sciens. § quid si post. l. 25. § quod autem ait. § utrũ is solus.§ fin. l.26.l.27. l.36.§ fin.l.40. § prædo.l.41.§ fin.l.51. in prin. § fin.l.56.C.l.2.itẽ l.178.§ hæreditas.ff.de uerb.signif.
De usuris fructuum.ff.l.51.§ fructuum.
De eo quod post petitam hæreditatem possidere cœpit reus . ff. l. 4. l. 18. § si quis. l. 41. in prin.
De omni lucro quod percepit possessor, restituendo.ff.l.22.§ fin.l.28.l.52.l.55.
De lucro quod sensit ex lege commissoria.ff.l.25. in prin.
De pœna ex causa precij tardius soluti. ff. l.25.§ fin.
De pœna promissa ab aduersario, si in iudicium non uenerit.ff.l.24.
De pœna ex eo quod ui deiectus est.ff.l.24.
De duplo quod ex l.Aquilia percepit, uel ex alia actione quę inficiãdo crescit.ff.l.20.§ cùm prędiximus.l.55.
De rebus per seruum hæreditarium adquisitis. ff.l.32.l.33. in prin.
De eo quod conditionis implendæ causa ei datum est.ff.lib.39.tt.6.l.40.
De eo quod à debitoribus hæreditarijs exactum & solutum est. ff.l.16.§ sed & is.l.25. § petitio.l. 31.§ fin.lib.2.tt.15.l.3.§ fin.
De indebito exacto.ff.l.20.§ sed etsi senatus.
De pensionibus ex locatione prædiorum perceptis.ff.l.27.§ fin.
De mercedibus à colonis acceptis , item operis seruorum, item uecturis nauium & iumentorum.ff.l.29.
De omni quod habiturus erat petitor,si eo tempore quo petebat,restituta esset hæreditas. ff. l. 40.in prin.l.41.in prin.
De iure & rebus incorporalib.ff.l.18.§ fin.
De seruitutibus.ff.l.19.§ fin.
De actionibus hæreditarijs.ff.l.20.§ cum prædiximus.tt.6.l.3.§ fin.uide ꝑ cap.prox.uersi. Si debitor hæreditarius sit.
De actionibus quas possessor nactus est,prestandis. ff.l.16.§ Iulianus.§ idem Iulianus ait. § fin. l.17.§ fin.l.18.in prin.l.20.§ bonæ fidei.l 30.l.40. § actiones.
De rebus quas possidere desijt possessor, uide suprà cap.proximum.
De eo,in quantum locupletior factus est.possessor. ff.l.20.§ eos autem qui iustas.l.23 in prin.l. 25.§ item si rem.§ consuluit. usque ad § item si res distrax.l.30.l.36.§ quo tempore.l.40.§ prædo.C.l.j.in prin.
De sumptibus quos fecit possessor, deducendis, & præstationibus ab actore faciendis , uide in cap.prox.Adiuncta,& Euentus.
De eo quod sibi defunctus in testamento alicuius adscripsit.ff.lib.48.tt.10.l.4.l.12.
Si incerta res sit petita,quid ueniat.ff.tt.4.l.j.§ interdum.l.2.l.3.l.4.l.5.
De eo in quantum in litem iuratur.ff.l.20.§ fin.l. 25.§ hæc uerba.
De quantitate seu modo quem testator declarauit.C.lib.3.tt.38.l.20.Nouell.c.48.
Si plus uel minus petatur,quàm possessor possidet. ff.l.10.l.18.§ si quis cum. tt.4.l.j.§ qui hæreditatem.
Si partem defendat possessor , partem cedat. ff.tt. 4.l.8.
Si à pluribus petatur,quantum à quoq; petendũ. ff. tt.4.l.j.§ item si cum.l.6.in prin.l.9.
Si ex pluribus ad quos hæreditas pertinet , quidam adierint , quidam deliberent. ff. tt. 4. l.2.
De reliquis,uide suprà lib. 9. cap. 15. item lib . 10. cap.9.

2 De *præstationibus personalibus.*

Si dolo uel culpa in hæreditate uersatus sit possessor,nec sumptus quos facere debuit,fecit. ff. l.54.§ fin.
Si seruum hæreditarium occiderit.ff.l.36.§ si possessor.
Si seruus hæreditarius aliquid deliquerit in hæreditate.ff.l.40.§ fin.

RELIQVA DE PETITIONE hæreditatis.
Cap. 3.

1 *Quando & quamdiu detur?*

Post causam falsi finitam competit.ff.l.5.§ final.

Intra triginta annos datur. C.l.7.lib.7.tt.34.l. 4. Nouell.c.36.§ ut Afri.
Si pater uel dominus filij uel serui defuncti nomine cõueniatur, an intra annum agi debeat? ff.l.36.in prin.

II. *Vbi & apud quem iudicem competat?*

C.lib.3.tt.20.l.j.lib.4.tt.19.l.11.

III. *Adiuncta,& euentus huius iudicij.*

An possessor cogatur dicere titulum suæ possessionis?C.l.11.
De distractione & deminutione rerum hæreditariarum à reo non facienda,& de satisdatione pro quantite hæreditatis præstanda.ff.l.5 l.41.§ etsi fideiuss.l.53.
De actionibus hæreditarijs interim inferendis. ff.l.49.& excipiendis.C.l.12.
De præstationibus actoris,& sumptibus quos fecit possessor deducẽdis, & si quæ negocia gessit. ff.l.31.§ sicut autem.l.36.§ fin.l.37.l.38.l.39.l. 50.l.51.in prin.l.53.l.58.tt.14.l.6.§ fin. C.l.4.l.12.§ postquam etenim.
De legato quod accepit petitor, possessori restituendo.ff.l.43.l.44.
De reputatione eius quod possessor creditoribus soluit. ff.l.31.in prin.usq; ad § sed si ipsi. C. l.5.
De repetitione legatorum à possessore solutorum.ff.l.17.
De cauendo possessori de actionibus quibus se obligauit.ff.l.40.§ actiones.
De deducẽdo à possessore eo quòd ipsi debetur. ff.l.31.§ sed si ipsi.l.36.in prin.C.l.4.
Possessor post susceptum iudiciũ non potest noxæ dedendo se liberare.ff.l.20.§ idem reus.
De actionibus hæreditarijs ad petitorem transferendis,uide ꝑ cap. proximo,uersi. de actionibus.

IIII. *Adfinia remedia.*

De rei uindicatione.ff.l.16.§ fin.l.19.§ quòd si pro emptore.C.l.7.§ fin.
De petitione fideicommissi,& mandati actione, ff.lib.28.tt.5.l.44.
Familiæ erciscundæ.ff.tt.4.l.j.§ proinde.l.7.
De Caluisiana actione.ff.l.16.§ idem scribit.
De actione negociorum gestorum.ff.tt.4.l.10.
De actione legis Aquiliæ.ff.l.36.§ si possessor.
De pignoraticia actione.ff.l.19.§ & quidem.
De actione confessoria & negatoria . ff. l. 19 . § fin.
De reliquis,uide sequentia capita.

DE INOFFICIOSO TESTAmento. Inst.lib.2.tt.18.ff.lib. 5.tt.2. C.lib.3.tt.28.
Cap. 4.

1 *Ratio huius actionis.*

Inst.in prin.ff.l.4.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si exhæredati uel prəteriti sint liberi uel parentes testatoris.Inst.in prin.
Distinguitur:

¶ 1 De *liberis.*

2 *Ex persona exhæredati uel præteriti.*

Inst.in princip ff.l.j.in prin.

DISTINGVITVR:

Si nepos sit ex filio emancipato.C.l.7. .
Si nepos sit sui iuris.Nouell.c.18.§ neq; ille.
Si per fœminas descendunt.ff.l.5.in prin.Nouell. c.18.§ non licebit.§ neq; illo quidem.
Si adoptiui sint,uel in adoptionem dati. Instit. § tam autem naturales. ff.l.29.§ quoniam.Instit. lib.3.tt.1.§ sed ea omnia. ff.lib.45.tt.1.l.132. § sed uideamus.C.lib.8.tt.48.l.10.
Si in testamento filius sit negatus, ff. l.27. § ei qui se.
Si posthumus sit,& post testamẽtum factum natus.Inst.§ posthumi quoque. ff.l. 6. in prin . C. l.3.
Si execto uentre post testamentum factum extractus est.ff.l.6.§ simili modo.
Si primi matrimonij liberi sint.Nouell.c 22.§ postremò & illud.usque ad § sanciat igitur.
Si naturales sint liberi,& illegitimi. Nouell. c. 18. § consideremus.
Si spurij sint.ff.l.29.§ de inofficioso.
Si naturales legitimi facti sint:item,
Si ex iustis quidem procreati sint nuptijs , quas tamen dos nõ est secuta. Nouell.c.18.§ sed neque hoc tantum.
Si annonarius sit sua sponte constitutus. C. l. 11. Nouell.c.115.§ si propter uoluntatem.
Si ingrati fuerint, uide paulo inferius , Ex causa exhæredationis.

¶ 2. De *parentibus.*

Inst.§ non autem. ff.l.1.in prin.l.14.l.15.in prin. l.30.in prin.

¶ 3. De *fratre & sorore.*

Inst.§ soror autem. C.l.27.
De fratre & sorore uterinis. C.l.27.
De reliquis cognatis ultra fratrem & sororem. Inst.§ ultra fratres igitur. ff.l.1.§ fin.l.6. in prin. C.l.21.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ab intestato non admittantur.ff.l.6.§ si quis ex his.
Si scripto hæredi hæres exstat.ff.l.31.§ si hæres.
Si iudicium defuncti agnouit,& si ei relicta est legitima uel minus,uide paulo inferius.

3 *Ex persona exhæredantis,uel prætereuntis testatoris.*

De milite & ueterano. ff. l. 8. § Papinianus.§ si quis in militia.l.27.§ de inofficioso.C.l.9.l.24. Vide insuper suprà lib.9.cap.13. uersi. *Si liberos* suos præterierit.
De filiofamiliâs,qui de castrensi peculio fecit testamentum.C.l.37.
De matre.ff.l.5.in prin.l.27.§ fin.l.28.l.29.§ de inofficioso.§ quoniam.Nouell.c.18.§ non licebit igitur.
De filio in adoptionem dato,an eius testamentũ pater naturalis inofficiosum dicere possit. ff.l. 30.in prin.
De filio impubere, cui pater fecit testamentum. uide in,Ex specie testamenti.

3 *Ex causa exhæredationis.*

Si existimauit filium periisse.ff.l.27.§ fin.l.28.
Si falsò & sine causa insimulatus filius sit exhæredatus.Inst.in prin.ff.l.3.l.4. C.l.19.l.22.l.28. § fin autem.
Si propter ingratitudinem.C.l.30.§ si tamen non ingrati.
Si quòd noluerit mariti coniugium distrahere. C.l.18.l.20.
Si quòd turpiter & flagitiosè uiuat. C. l. 19. Nouell.c.115.§ sed si filia.
Si quod interdixerit ei testamenti factioni. C. l. 23.
Si quòd inter arenarios sit. C.l.11. Nouell. 115.§ si præter uoluntatem.
Si fortè propter alterius odium seu factum,ut infantem propter odium mariti.C.l.35.§ legis autem.
Si ita se gessit mater,ut inimica potius filij quàm mater crederetur.C.l.28 § fin.
De reliquis causis,uide s̄ lib.j.ca.9.Ex causa propter quam.

4 *Ex specie facti.*

Si exhæredatus uel præteritus sit testamento.Inst. in prin.
Si institutus quidem sit,sed non in legitima, uel in legitima sit grauatus, uide in, Ex eo si præterito uel.

5 *Ex specie testamenti, in quo exhæredatus est, uel præteritus.*

Si in testamẽto pupillari uel filij dementis, quod ei fecit pater.ff.l.8.§ sed neque.C.lib.6.tt.26.l.9.

6 *Ex persona instituti hæredis.*

Nihil interest quis sit institutus . ff.l.31. § quantum.
De imperatore.ff.l.8.§ si imperator.
De sorore præteriti. ff. l.19. § sed non est admittendum.
De patre præteriti.ff.l.22.in prin.
De filio præteriti.ff.l.23.in prin.usq; ad § si hæreditatem.C.l.17.
De eo cui præteritus hæres exiitit. ff.l.31. § si hæres.l.32.§ fin.

7 *Ex eo si præterito uel exhæredato legitima uel minus sit relictum.*

1 *Declaratur quæ sit legitima, quæ excludat inofficiosi querelam.*

Iure antiquo est quadrans eius partis quæ exhæredato uel præterito ab intestato deberetur. Inst.§ igitur quartam quis.ff.l.8.§ quoniam autem.
Iure nouo definitur. Nouell.c.18. in prin. usq; ad § prohibemus, secundũ numerum liberorum, ut si quatuor uel pauciores sint,triens: sin plures,semis legitima sit. Nouell.c.18.§ ut siquidẽ. c.22.§ postremò & illud. uersꝰ porrò hanc particulam. c.39. § ea itaq; de re.planè decurio filijs suis dodrantem relinquere tenetur. Nouell. c. 18. § excipitur autem. c. 38. § si cui uerò. usq; ad § ad hæc quoniam.

2 *Quæ computentur in legitimam?*

Si nõ per institutionem, sed alio modo relictum est.Inst.§ igitur quartam. Nouell.c.115.§ ad hæc aliud.
Si ex causa legati accepit. Inst. § igitur quartam. ff.l.10.§ fin.
Si mortis causa ei sit donatum. Inst.§ igitur quartam.ff.l.8.§ si quis mortis.
Si inter uiuos donatum sit.Inst.§ igitur quartam. ff.l.25.in prin.
Si conditionis implendæ causa ei datum sit . ff. l. 8.§ si conditioni.l.12.§ si à statulib.
Si pupillo præteriti relictum sit,tutor nihilominus agere potest,Inst.§ si tutor.
Si filio uel seruo præteriti sit relictum. ff. l. 12. in prin.uide insuper s̄ ex persona instituti.
Si patri præteriti.ff.l.22.in prin.
Si ei cui præteritus hæres existit, & à quo accepit,sit relictum.ff.l.31.§ si hæres.l.32.§ fin.
Si in legitima relicta sit grauatus:ut si ei sit substitutio facta.ff.l.8.§ si quis impuberi.C.l.26.
Si ut alij restituat, ei sit relictum. ff. l. 8. § unde si quis.usque ad § si quis irritum.l.10.§ final.C.l. 12.
Si sub conditione uel ex tempore ei sit relictum. C.l.12.l.25.l.32.l.36 § cùm autem quis.
Si id quod ei relictum est,sit ademptum. ff.l.12. § si cum filius.
Si id quod relictum est, non est ex testatoris bonis,sed ex substitutione uel ex iure adcrescendi,uel ex alijs causis.C.l.36.§ repletionem.
An exhæredatus qui non queritur, uel tempore excluſus est,parrem faciat.ff.l.8.§, quoniam autem.l.17.in prin.l.23.§ fin.
De eo quod occasione militiæ ex pecunia defuncti lucratus est,uel lucrari potuit,C.l.30.§ imputari,usq; ad fin.legis.
Si nuda proprietas sit relicta.Nouell.c.18.§ prohibemus autem.
De dote & antenuptiali donatione. C.l.29. lib.5. tt.13.§ uideamus igitur.
De iis quæ ei collata sunt. C.li.6.tt.20.l.20.§ hæc autem regula.
De rebus per seruum hæreditarium adquisitis. ff.lib.5.tt.3.l.32.
Si debito liberatus sit.ff.l.12.§ fin.
De mortis tempore inspiciendo in reputatione legitimæ.C.l.6.
De fructib. ff.l.8.§ unde si quis. usq; ad § si quis.
Minuunt legitimam æs alienum. ff.l. 8. § quarta autem.
Funeris impensa.ff.l.8.§ quarta autem.
Libertates.ff.l.8.§ quarta autem.usq; ad § si conditioni.

3 *Si minus legitima parte exhæredato uel præterito relicta sit,non datur hæc actio,sed ad implendam legitimam agitur: & si nolint implere hæredes,remedium constituitur.*

Inst.§ sed hæc ita.usq; ad § si tutor. ff.l.25. in prin. C.l.30. in prin. usq; ad § imputari. l.31.32. 33.in prin.l.34.§ fin.l.35.§ illud etiam. usque ad fin.legis.l.36.in prin.usq; ad § cùm autem quis. Nouell.c.39.§ ea itaq; de re.

8 *Ex consequentibus.*

1 *Si præteritus uel exhæredatus iudicium defuncti,uel id quod ei relictum est agnouerit.*

ff.l.31.§ fin. C.l.35.§ & generaliter. Distinguitur,ut

tur,ut paulo inferius.
Si à statulibero petere cœperit. ff.l.12.§ si à statulibero.
Si hæreditatem ab hæredibus institutis emerit, uel res singulas,uel cõduxerit prędia,aliud'ue quid simile,uel soluit hæredi. ff.l.23. § si hæreditatem.
Si petenti legatum aduocationem præbuit. ff. l. 32.in prin.
Si debitum paternum soluit.C.l.8.
Si hæreditatem scripti hæredis uel ab eo legatũ agnoscat.ff.l.31.§ si hæres.§ diuersum.
Si in testamento scripserit se consentire. ff.l. 31. § fin.
Si agnouerit id quod ei relictum est.
Distinguitur:
Si legatum ademptum agnouerit. ff.l.12.§ si cum filius.
Si id quod conditionis implendæ causa datur, agnouerit.ff.l.8.§ si conditioni.
Si à petitione legati sit submotus. ff.l.12. § si cum filius.
Si res agnita euincatur, uel ex lege Falcidia minuatur. C. l. 36. in prin. usque ad § repletionem.

2 *Si querelam inofficiosi repudiauerit, & semel institutam querelam deseruerit.*

ff.l.8.§ si quis post rẽ.l.15.§ hæredi. l.21. in prin. C.l.34.§ fin.

3 *Si transactum est, & pactum de non petendo intercessit.*

ff.l.27.in prin.l.29.§ quamuis. l.35.§ j. usque ad § fin.

4 *Si actum sit à filio,an postea admittatur pater?*

ff.l.14.

5 *Si præteritus uel exhæredatus falsum dixit testamentum irritum uel ruptum, nec obtinuit,an postea inofficiosum dicere possit?*

C.l.14.ff.l.8.§ si quis irritum.

6 *Si pater contra tabulas bonorum possessionem acceperit,an filia defuncti hoc iudicio agere possit?*

ff.l.16.§ contrà.

7 *Si exhæredatus uel præteritus scripto hæredi hæres existat:*

Vide s̄ ex persona instituti hæredis.

8 *Si actor instituta accusatione decesserit:*

Vide in quibus competat, de hæredibus.

9 *Si bona defuncti ad fiscum pertineant.*

C.l.10.

10 *Si mortem defuncti uindicat exhæredatus.*

ff.lib.29 tt.5.l.18.

9 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aliud superfit remedium, per quod ad defuncti bona peruenire possit.Inst.§ tam autem. ff. l.8.§ si quis impubes. C.l.3.l.15.lib.6.tt.28.l. 4. § nam cum ultimam.

RELIQVA DE INOFFICIOSO testamento.

Cap. 5.

I. *Quibus competit querela de inofficioso?*

De hæredibus præteriti post institutam accusationem defuncti. ff.l.6.§ si quis instituta. l.7.l. 8.in prin.l.15.§ hæredi. C.l.5.l.34.l.36. § fin. lib. 6.tt.54.l.9.§ fin.
De patre nomine filij agente.ff.l.8.in prin.l.12.in prin.
Si primus aut nolit, aut non possit accusare, ut tunc sequens admittatur.ff.l.31.in prin.
De reliquis,uide s̄ cap.proximo,Ex persona exhæredati.
Si is cui non competit,egerit & obtinuerit,nihilominus actio suum cõsequetur effectum. ff.l. 6.§ si quis ex his.l.25.§ fin.

II. *Aduersus quos competat hæc actio?*

Datur aduersus scriptum hæredem. Distinguitur supra cap.prox.Ex persona instituti.
Si soror præteriti & extraneus instituti sunt hæredes,ut aduersus extraneum agatur. ff.l.19. § præterea.
De eo cui ex causa fideicommissi restituta est hereditas.C.l.j.
Si aduersus unum eorum qui scripti sunt, tãtùm agatur.ff.l.25.§ fin.
De fisco.C.l.10.

III. *Apud quem iudicem competat?*

Ibi ubi reus domicilium habet.ff.l.29.§ fin.
De præside prouinciæ.C.l.17.
De procuratore Cæsaris,si aduersus fiscum agatur.C.l.10.

IIII. *Quibus præsentibus competat?*

De præsentia legatariorum, si suspecta sit collusio.ff.l.29.in prin.

V. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Si nihil exhæredato uel præterito relictum est,uenit in hanc actionem, ut rescisso testamento ei ab intestato hæreditas restituatur. Vide infrà Euentus.
Sin autem aliquid ei relictum est,uenit ut implea tur legitima,de quo uide s̄ cap.prox.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

De quinquennio,& quæ tempora computentur in id quinquennium. C.l.16.l.34.§ fin.l.36.§ illud præterea.usq; ad fin.legis.

VII. *Adiuncta,officia & iura actoris in hoc iudicio.*

Queruntur de hac actione liberi & parentes, se iniquè exhæredatos esse hoc colore,quasi non fanæ mentis, &c.Inst.in prin. ff.l.2.l.5.§ final.C. l.28.in prin.
Allegabit causas actor, quare exhæredari non deburerit.ff.l.3.l.5.§ huius.
De probatione,cui incumbat.C.l.28.in prin.
An præteritus ante actionem institutam uel finitam in possessionem bonorum sit mittendus? non.C.l.2.
De alimentis actori pupillo præstandis. ff.l.27. § de inofficioso.
An actori qui filius negatur,Carboniana bonorum possessio competat:non.ff.l.20.

VIII. Euen-

VIII. *Euentus huius iudicij.*

1 *Si actor obtinuerit,*

Rescinditur testamentum. ff. l. 6. ſ ſi quis ex his personis. l. 8. ſ ſi ex causa. l. 29. ſ quamuis.

Distinguitur:

Si absente & nō respondente aduersario sententia sit lata. ff. l. 17. ſ fin. l. 18.

Si pars iudicantium secūdum testamentum pronunciauerit. ff. l. 10. l. 15. ſ filius.

Si cùm aduersus duos hęredes ageret filius, alterum ulcerit, ab altero sit superatus. ff. l. 15. ſ filius qui. l. 24. C. l. 13.

Aliquando non in totum, sed pro parte rescinditur testamentum, & ita pro parte testatus, pro parte intestatus decedit. ff. l. 15. ſ fin. l. 19. ſ prætera. l. 24. l. 25. ſ fin. C. l. 13.

Non debentur legata, & soluta repetuntur. ff. l. 8. ſ ſi ex causa. l. 13. l. 21. ſ item cùm quæsitum. l. 28. l. 29. in prin. C. l. 13. uide insuper suprà lib. j. cap. 10. in fine.

Libertates etiam non debentur. ff. l. 8. ſ ſi ex causa. usq; ad fin. legis. l. 9. l. 26. l. 28. C. l. 4. l. 13.

Si hæres sub hac conditione, ſi seruum suum manumisisset, scriptus, seruum manumiserit, precium serui à manumisso accipere debet. ff. l. 26.

De confusis actionibus restituendis. ff. l. 21. ſ fin. C. l. 22. ſ fin.

Perinde omnia obseruanda sunt, ac ſi hæreditas adita non fuisset. l. 21. ſ fin.

Ab intestato successio competit. ff. l. 8. ſ ſi ex causa. l. 15. ſ fin. C. l. 22.

Quibus competat: ff. l. 6. ſ ſi quis ex his. l. 8. ſſi ex causa. l. 16. tota l. 17. in prin l. 19. l. 23. ſ quòd ſi exhæredatus.

Quid ueniat in eam hæreditatem? ff. l. 15. ſ fin. l. 16. ſ fin. C. l. 22.

Legatarijs datur ius prouocandi. ff. l. 29. in prin.

2 *Si non obtinuerit actor.*

Amittit etiam id quod testamento accepit, & fisco adiudicatur. Inſt. ſ sed ſi econtrario. ff. l. 8. ſ meminisse. usque ad ſ ſi ex causa. l. 11. l. 22. l. 30. ſ fin. C. l. 33. in prin.

IX. *Adfinia remedia.*

Si parens ad interuertendum inofficiosi querelam, uni totum patrimonium donauit, inofficiosæ donationis querela est. l. 89. ſ Imperator. ff. de leg. 2. Nouell. c. 92.

Si possideat hæreditatem præteritus, per exceptionem querelam proponere potest. ff. l. 8. ſ ſi filius.

Si minus legitima relictum sit, datur ad implendam eam actio, de qua uide s̄ cap. prox.

De succedendo in uirilem portionem cum institutis fratribus. C. l. 5.

De contra tabulas bonorū possessione sequitur.

De reliquis uide suprà cap. prox. Ex reliquis contingentibus.

DE CONTRA TABVLAS bonorum possessione. ff. lib. 37. tt. 4. C. lib. 6. tt. 12. Cap. 6.

¶ I. *Causæ ex quibus competit.*

Si liberi uel parentes præteriti sint. Inſt. lib. 3. tt. 10. ſ sunt autem.

Distinguitur:

1 *Ex persona prætereuntis testatoris.*

De milite. ff. lib. 29. tt. j. l. 29. ſ fin. l. 30.

De eo qui est in adoptiua familia. ff. l. 3. ſ ſi pater. l. 14. ſ fin. l. 17. l. 21. in prin.

Si pater in potestate patris sui remansit. ff. l. 6. in prin.

De fœmina. ff. l. 4. ſ ad testamenta.

2 *Ex persona præteriti,*

Vide infrà, Quibus competat.

3 *Ex persona instituti.*

Si filius præteriti sit institutus. ff. lib. 5. tt. 2. l. 23. in prin.

Si seruus præteriti sit institutus. ff. l. 3. ſ fin.

Si is cum quo testamenti factio non est. ff. l. 19. ſ final.

4 *Ex qualitate testamenti in quo præteritus est.*

Si ex tabulis nec adiri hæreditas, nec bonorum possessio peti potest. ff. l. 12. ſ fin. l. 19.

5 *Ex antecedentibus & consequentibus.*

Si præteritus antè uel pòst ab aliquo gradu exhæredatus, uide in quibus cōpetat, uersi. Si exhæredati sint.

6 *Ex consequentibus.*

Si nemo hæres ex eo testamento extiterit. ff. l. 4. in prin. l. 20. in prin.

Si ante testatorem hæredes instituti decesserint. ff. l. 19. ſ fin. tt. 5. l. 10. ſ fin.

Si ante petitam bonorum possessionem pręteritus decesserit. ff. l. 4. ſ fin. l. 5.

Si pòst petitam bonorum possessionem à patre, filia inofficiosi querelam mouerit, & obtinuerit. ff. lib. 5. tt. 2. l. 16. ſ contrà.

Si legatum sibi in testamento adscripserit. ff. lib. 48. tt. 10. l. 6. ſ fin.

De reliquis distinctionibus, uide paulo inferius, membr. prox. Quibus competat.

II. *Quibus competat?*

1 *De liberis.*

ff. l. j. ſ uocantur.

Distinguitur:

Si emancipati sint liberi, & sui iuris. Inſt. li. 2. tt. 13. ſ emancipatos. ff. l. j. ſ & sui iuris.

Si fuerunt in potestate defuncti. Inſt. lib. 3. tt. j. ſ eadem hæc obseruantur.

Si sit in adoptiua uel aliena familia, an parentis naturalis bonorum possessionē habeat? Inſt. lib. 3. tt. j. ſ eadem hæc obseruantur. ſ sed ea omnia. ff. l. 3. ſ ſi emācipatus. l. 8. ſ in adoptionem. ſ datur autem. l. 9. l. 10. in prin. Distinguitur: Si ante uel pòst mortem naturalis patris sit emancipatus. ff. l. 3. ſ ſi quis pòst. l. 6. ſ fin. item, ſi sit in potestate aui sui, & ei in adoptionem datus, an patri succedat? Inſt. lib. 3. tt. j. ſ sed ea omnia. uersi. nostra autem. ff. l. 3. ſ ſi quis pòst ſ ſi quis filio. uersi. idemq; est. l. 7. l. 10. ſ j. l. 21. in princip. tt. 9. l. 4. item, ſi nepos in potestatem patris sui datus sit. ff. l. 3. ſ ſi quis filio. l. 21. ſ idemq; iuris.

Si pater nepotis sit in aliena familia. ff. l. 6. ſ ſi filius. usq; ad finem legis. l. 14. ſ filius. ſ final.

De filio emācipato, & nepote ex eo in potestate retento. ff. l. 6. ſ j.

Si adoptiui sint liberi. ff. l. j. in prin.

Distinguitur:

Si adoptiui sui iuris facti sint. Inſt. lib. 3. tt. j. ſ eadem hæc. ſ sed ea omnia.

Si adoptiui in adoptionem alij dati sint. ff. l. 8. ſ ut autem.

Si in numero liberorum nō sint. ff. l. j. ſ & sui iuris. l. 8. ſ ut autem.

Si fœminini sexus liberi sint. Inſt. li. 2. tt. 13. ſ emancipatos. C. tt. 28. l. 4.

Si posthumi præteriti sint. ff. l. j. ſ hæc autem clausula. ſ idem est.

Si apud hostes sint. ff. l. j. ſ 1. ſſi ex tribus. tt. 6. l. j. ſ qui ab hostibus.

Si deportati sint, uel in metallū damnati, uel pater illorum sit deportatus, uel pœnę seruus effectus. ff. l. j. ſ quidam. ſ fin. l. 2.

Si tales sint qui iure hæredes instituī non possint. ff. l. 3. ſ liberi.

Si exhæredati sint. ff. l. 8. in prin. usq; ad. ſ in adoptionem. l. 10. ſ exhæredati. l. 12. ſ ſi prius. l. 18. in prin. l. 20. in prin. usq; ad ſ uideamus. lib. 28. tt. 2. l. fin.

Si hęredes instituti sint, non competit illis contra tabulas bonorum possessio, nisi commisso per alium edicto. ff. l. 3. ſ ſi quis ex liberis. usq; ad ſ fin. l. 4. ſ ſi quis eum. l. 8. ſ ſi exhæredatus. ſ in adoptionem. usq; ad fin. legis. l. 10. in prin. usq; ad. ſ liberi. ſ fin. l. 11. in prin. l. 13. ſ qui duos. usq; ad. ſ fin. l. 14. ſ quòd ſi is qui in. l. 16. l. 18. in prin. tt. 5. l. 14. in prin. l. 25. in prin. ſ fin.

Si adierint hæreditatem, an nihilominus commisso per alium edicto sint admittendi. ff. l. 10. ſ ſi in adoptionem. l. 14. in prin. usque ad. ſ filius.

Si pater illorum uel institutus sit, uel exhæredatus. ff. l. 4. ſ ſi quis filium. tt. 5. l. 25. in prin. tt. 9. l. j. ſ ſi pater.

Si seruus illorum scriptus sit hæres. ff. l. 3. ſ fin.

Si legatum sibi uel seruo suo relictū elegerit. ff. l. 3. ſ fin. l. 10. ſ alias autem. l. 14. in prin. tt. 5. l. 5. ſ constituere.

Si recusarūt hæreditatem, uel hæredi scripto debitum petenti, exceptionem doli mali opposuerunt. ff. l. 15.

Si bona nō cōtulerunt, uide s̄ lib. 3. cap. 6. memb. 8. Euentus.

De nepotibus. ff. l. 6. in prin.

Nepos cum filio admittitur. ff. l. 3. in prin. l. 6. ſ filio. uide s̄ lib. 2. cap. 4.

De eo quem filius adoptauit. ff. l. 21. ſ fin.

De eo quem filius ex uxore contra uoluntatem patris ducta, uel ignominiosa sortitus est. ff. l. 3. ſ ſi emancipatus.

De reliquis, uide paulo superius De liberis. item suprà lib. 2. cap. 4.

2 *De parentibus.*

ff. lib. 37. tt. 12. toto. lib. 38. tt. 17. l. 2. ſ sed neq; auus. l. 5. ſ fin. Nouell. c. 115. ſ atq; hæc quidem.

3 *De patrono.*

Vide s̄ li. 5. huius Methodi, De iure patronatus.

4 *De hærede hæredis ante petitam contra tabulas bonorum possessionem defuncti.*

ff. l. 4. ſ fin. l. 5. uide insuper s̄ lib. j. cap. 15. uersi. De hæredibus hæredis.

¶ III. *Quid & quantum competat?*

Omne ius quod hæres scriptus nanciscitur. ff. l. 13. in prin.

Quantum competat: ff. l. j. ſ ſi ex tribus. l. 8. ſ fin. l. 10. ſ liberi. l. 13. ſ ſi pater emancipato. usque ad fin. legis. tt. 5. l. 22. tt. 6. l. 3. ſ fin. l. 7.

Quantum nepotibus cum patre & patruo succedentibus competat: ff. l. 11. ſ final. tt. 9. l. j. ſ filio in.

Quantum quisq; propter collationem ferret, ſi fortè altero plus contulerit. ff. tt. 6. l. 3. ſ quoties.

De iure adcrescendi.

Si duobus filijs, & ex altero filio duobus nepotibus competat bonorum possessio, & alter filiorum uel nepotum suam portionem omiserit. ff. l. 12. in prin. usq; ad. ſ ſi prius.

Si duobus nepotibus bonorum possessionem contra tabulas petentibus, alter non contulerit, portio eius tantum ei qui in potestate est adcrescit. ff. tt. 6. l. 2. ſ ſi duo emancipati. l. 3. in prin. uersi. quod ergo.

¶ IIII. *Adfinia remedia.*

Exhæredatis non datur contra tabulas bonorū possessio, sed querela inofficiosi testamenti. ff. l. 8. in princip. l. 10. ſ exhæredati. l. 20. ſ sed quēadmodum. lib. 28. tt. 2. l. fin.

Ipso iure etiam ab intestato successio competit. ff. lib. 28. tt. 2. l. fin. C. lib. 6. tt. 28. l. 4. ſ sancimus.

An omissa contra tabulas bonorū possessione, omittenti competat Vnde liberi, uel Vnde legitimi bonorum possessio. ff. lib. 38. tt. 6. l. 2.

¶ V. *Euentus.*

Legata nō nisi quibusdā exceptis personis sunt præstanda: de quo uide j lib. 13. cap. 10.

Libertates an competant? ff. l. 37. tt. 5. l. 8. ſ ſi adierit. l. 23. tt. 7. l. 6.

Actor tenetur bona sua cōferre. ff. tt. 6. l. 3. in pri.

De collatione igitur bonorum, uide suprà lib. 10. cap. 15 & 16.

Denegatur ei qui contra tabulas bonorum possessionem petit, legati exactio: item retentio mortis causa donationis, aliarumq; rerū quas ex uoluntate defuncti accepit. ff. l. 18. ſ fin. tt. 5. l. 5. ſ constituere. ſ non solum. lib. 34. tt. 9. l. 2. in prin.

DE VENTRE IN POSSESSIONEM MITTENDO. ff. lib. 37. tt. 8. Cap. 7.

¶ I. *Ratio huius edicti & actionis.*

l. j. in prin.

¶ II. *Causæ ex quibus uenter mittendus.*

Si posthumo competat bonorum possessio, uēter, id est mulier prægnans, in bona defuncti mittenda est. Distinguitur.

1 *Ex causa qua competit bonorum possessio.*

Ex omnibus edicti partibus admittitur. l. 7. in prin.l.10.§ fin.
Etiam si patri coniungatur.l.j.§ si pater.

2 *Ex persona eius cui competit, seu posthumi.*

Si inter suos non nascatur.l.j.§ toties.
Si pater eius sit apud hostes, an uenter in bona soceri mittendus sit?l.j.§ si filius ab.
Si pater eius sit emancipatus.l.j. § etiam ex emancipato.§ si pater.
Si pater eius defuncto fuerit filius adoptiuus, uel in adoptionem datus.l.j.§ si filius. la 2.
Si status controuersiam patiatur,& hæres negetur.l.7.§ interdum non.
Si exhæredatus sit.l.j.§ toties.usq; ad § si filius.§ sed etsi quis.
Si extraneus.l.6.

3 *Ex persona prægnantis mulieris, seu uentris.*

Si negetur uxor defuncti uel ex eo prægnans esse.l.j.§ rectissimè.§ si ea quæ.lib.43.tt. 4.l. 3.§ fin.
Si status controuersiam patiatur.l.j. § si ea quæ. lib.43.tt.4.l. 3.§ fin.
Si aliunde se alere possit.l.5.in prin.l.6.
Si mortis tempore, & cùm se mitti petit, non sit prægnans.l.j.§ prægnantem.
Si putatur prægnans, cùm reuera prægnans non sit.l.j.§ prægnantem.lib.43.tt.4.l.3.§ fin.
Si abortum faciat.l.j.§ sed etsi incertũ. uersidem erit dicendum.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si quis sit qui controuersiam referat.l.7.§ j.
Si nemo sit alius cui bonorum possessio competat.l.7.§ fin.
Ex quibus causis Carboniana bonorũ possessio competit,ex ijsdem etiam uentris missio.l.j. § & generaliter.

¶ III. *Qui mittendi?*

Si duas fecerit prægnantes, an ambæ mittendæ sint? ff.l.j.§ si quis.

¶ IIII. *In quæ bona mittendus sit.*

Nepos posthumus ex filio in adoptionem dato natus, tam in adoptiui quàm in naturalis aui bona mittitur.l.j.§ si filius.la 2.

¶ V. *Quando mittendus?*

l.j.§ si uenter.

¶ VI. *Antecedentia.*

De causę cognitione.l.7.§ interdum.

¶ VII. *Euentus & iura missi uentris.*

Non possidet uenter, sed magis custodiam rerum & obseruationem debet.ff.lib. 42. tt.4. l.12.
Quamdiu in possessione esse debeat, donec pariat, &c.l.j.§ fin.l.2.
De curatore uentris dando.l.j.§ quoties.
De curatore bonis dando.l.j.§ quoties.usq; ad § mulier.§ item eligitur.usq; ad § fin.
Si curator nullus sit constitutus, l.j.§ quoties.§ quòd si nondum.
De sumptibus circa uentrem faciendis.l.j.§ mulier autem.usq; ad § idem si periculum.l. 4.l.5. in prin.
Mulier ea sola, sine quibus fœtus sustineri,& ad partum usq; produci non potest, ex bonis sumet.l.j.§ mulier autem.
Quod in uentris alimenta deminutum est, uelut æs alienum,detrahitur.l.9.
Si mulier sciens se prægnantem non esse consumpsit,de suo consumpsit.l.j.§ si.Sumptus autem ab ea bona fide facti non repetuntur.l.3.lib. 25. tt.6.l.j.§ interesse.
Talem curam debet curator, qualem curatores & tutores pupillorum.l.j.§ idem si periculum.
De curando à curatore,ne res interim usucapiantur,uel ne debitores tempore liberentur.l. j. § idem si periculum.
De debitó soluendo.l.5.§ fin.
De periculo curatoris.l.j.§ quoties.

¶ *De actione, si mulier possessionem ad alium transtulit.*

ff.lib.25.tt.5.

1 *Ratio huius actionis.*

l.j.in prin.

2 *Causæ.*

Si mulier possessionem ad alium trãstulit.l.j.in prin. Distinguitur:
Si sine dolo fecit,& definitio doli.l.2.in prin.
Si ab eo qui in possessione est,id quod abest potest seruari.l.2.§ fin.

3 *Aduersus quos datur?*

De eo in cuius potestate est mulier.l.j.in prin.§ fin.l.2 § si.& patris.

4 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De eo quod interest.l.j.in pri.§ interest.l. 2. § fin.
Rei continet persequutionem.l.j.§ fin.
Vt is qui in possessione est,decedat.l.j. § necessario.

5 *Quamdiu competat?*

Etiam post annum.l.j.§ fin.

6 *Adsine remedium.*

l.2.§ fin.

¶ *De actione, Si mulier uentris nomine in possessione calumniæ causa esse dicetur.*

ff.lib.25.tt.6.l.j.

1 *Ratio huius actionis.*

§ & hoc edictum.

2 *Causæ.*

Si mulier calumniæ causa sit in possessione: hoc est,si sciens prudensq; se prægnantem nõ esse, uoluerit in possessionem uenire.§ per calumniam.
Distinguitur:Si deferente hærede mulier iurauerit se esse prægnantem.in prin.

3 *Quibus datur?*

De eo cuius interest mulierem in possessionem missam non esse.§ competit. § nonnunquam § idem Iulianus.

4 *Aduersus quos datur?*

De parente mulieris.§ hanc autem.§ fin.

5 *Quid ueniat in eam?*

De eo quod interest. § hanc autem. § interesse. usq; ad § libertatibus.

6 *Quamdiu?*

Annalis est.§ hanc autem.

7 *Euentus.*

De libertatibus præstandis.§ libertatibus.

DE

DE CARBONIANO EDICTO.ff.lib.37. tt.10.

Cap. 8.

¶ I. *Ratio huius edicti,& actionis inde competentis.*

l.j.§ diuus enim Adrianus.

¶ II. *Causæ ex quibus competit.*

Si impuberi,cui bonorum possessio cõpetit, controuersia fiat,an inter liberos sit? l. j. in prin.
Distinguitur:

1 *Ex persona eius,cui bonorum possessio competit,& controuersia sit.*

Si pubes fit.l.j.in prin.l.3.§ puberi.§ ibidem Iulianus.§ si duo.
De fœminis.l.j.§ non solùm.
De eo cui bonorum possessio non competit. l. j. § & generaliter.
Si exhæredatus fit.l.j.§ Pomponius. § idem ait. l.7.§ cum uerò.§ interdum.l.11.
Si possideat,& reus fit.l.3.§ parui.§ si duo.
Si ordinariam bonorum possessionem non petierit:uide in Euentus.
Si mater eius subiecti partus arguatur. uide in Ex re de qua controuer.

2 *Ex causa & specie bonorum possessionis competentis,item ex causa actionis, & Ex re petita.*

De secundum tabulas bonorum possessione, & ex testamento.l.j.§ Pomponius.l.3.in prin. § j. l.11.
De contra tabulas,& ab intestato bonorum possessione.l.3.in prin.l.6.§ huic autem.l.7. § interdum.
De bonorum possessione Vnde legitimi & Vnde cognati.l.6.§ huic autem.
De querela inofficiosi testamenti.ff.l.5. tt. 2. l. 20.
Si non de bonis paternis cõtrouersia fiat, sed de bonis matris.l. 6. in prin. uel de bonis fratris. l.2.§ si is qui status.l.6.in prin.l.11.§ fin.
Si liberti paterni bonorum possessio petatur.l.7. § si pupillus.
Si legata uel fideicommissa petantur.l.3.in prin.
Si de iure libertorum & sepulchrorum contentio sit.l.11.§ fin.
Si debitores hæreditarij conueniantur.l.3. § cum extaret.

3 *Ex persona eius à quo fit controuersia.*

De testatore.l.j.§ si quis non ab.
De patre actoris.l.j.§ si quis non ab.
De hærede hæredis,ut de matre defuncti hæredis.l.3.§ si is qui status.
De fisco.l.1. § sed etsi fiscus.
De impubere,qui & ipse negatur filius.l. 3. § si duo.

4 *Ex re de qua fit controuersia.*

Si ex ipso defuncto conceptus uel editus negetur.l.3.§ si mater.
Si negetur iure adoptatus.l.7.in prin.
Si in adoptionem datus esse dicatur.l.7. § item si impubes.
Si negetur fuisse in potestate defuncti patris, sed auus eum in potestate esse dicat. l. 8. § item emancipatus.
Si seruus esse dicatur.l.j.§ sed etsi quis.C.tt.17.l.j.
Si suppositus esse dicatur.l.j.§ si mater.l.2.l. 3. § si mater.l.7.§ cùm uerò.l.9.
Si mater suppositi partus arguatur:ibidem.
Si mater adulterij arguatur.l.13.suprà tt 8.l.8.
Si mater serua fuisse dicatur.l.7.§ cùm uerò.C.tt. 17.l.j.
Si mater prægnans esse negetur.l.10.
Si de hæreditate controuersia fiat, utputa testamentum ualere uel non ualere, &c.l.j.§ si quis filium l.3. § quamuis.l.11.lib.5.tt.2.l.26.
Si exhæredatus esse dicatur.l.7.§ cùm uerò.
Si defunctus seruus esse dicatur.l. j. § sed & siquis.
Si defunctus filiusfamiliâs fuisse dicatur. l. 8. in prin.

5 *Ex qualitate controuersiæ.*

Si causa ambigua est, non si manifesta calumnia est,uel euidenter probatur filium non esse. l. 3. § causæ cognitio.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si uenter non sit inspectus,nec ea obseruata quę prætor de inspiciendo uentre, custodiendoq; partu cauit.ff.lib.25.tt.4.l.j.§ si cui uentrem, § fin.l.2.
Si non expediat pupillo differri litem. l. 3. § duæ sunt.
Si sine beneficio prætoris hæres esse potest. l. 11.
Si idoneos habet à quibus defendatur pupillus, & tutores experiri parati sint.l.3.§ duæ. uersi.cæterùm si.
Si pupillus non satisdet, nec satisdare possit. uide in Euentus.
Si uiuo patre præiudicium An filius sit, cœptum sit,& ante sententiam pater decesserit.ff.lib. 25. tt.3.l.3.§ illud tenendum.

¶ III. *Quando competat hæc actio?*

Intra annum.l.3.§ fin.l.4.

¶ IIII. *Adiuncta & euentus.*

De causæ cognitione.l.j.in prin. l.3.§ causæ cõgnitio.§ duæ autem.C.tt.17.l.2.
Perinde ac si nulla ei mota sit quæstio, possessio danda est.l.j.in prin.l.3.§ duæ autem.l.7. § quoties.
De ordinaria etiam bonorũ possessione ab impubere agnoscenda.l.3.§ fin.l. 4.
Possessor fit pupillus,non hæres.l.3.§ missum.
De cautione à pupillo præstanda.l.3.§ duæ autẽ. uersi.finge pupillum.§ cùm extaret.l.16.C.tt.17. lib.j.
Si non caueat uel satisdet,non potest administrare.l.5.§ si.simulq; cum eo mittitur aduersarius: uide paulo inferius, uersi. De cæteris hæredibus.
De cautione ab aduersario simul misso prædanda.l.5.§ quoties.§ fin.
De cæteris hæredibus an nihilominus hæreditatem adire,& simul in possessione esse possint. l.j.§ eum qui.l.5.in prin.§ quoties.l.7.§ si. l. 12. lib.38.tt.6.l.j.§ ita autem.
De administratione rerum hæreditariarum, & distractione.l.5.§ quoties.§ fin.

De sumptibus faciendis ex bonis uescēdi pupilli gratia.l.5.§ an autem uescendi.ff.lib.5. tt.2. l. 20. item in studia & cętera necessaria pupillo.l.6.§ non solùm.

An aduersarius simul missus, ali ex hæreditate, eamq; deminuere possit.l.5. § quoties impubes.§ fin.l.6.§ qui pupillo.

De actionibus hæreditarijs inferēdis & excipiēdis.l.3.§ missum.l.5.§ si impubes. usq; ad § an autem.l.7.§ cùm autem ex.l.15.

Ne aduersarius instrumenta hæreditaria in potestatem suam redigat.l.5.§ maximè.

De differenda cognitione seu controuersia status in tēpus pubertatis. l. 3.§ quamuis scripto. § duæ autem sunt Distinctiones: uide suprà membr.11.

Si reus liber hæresq; esse iussus est, & hæreditas & libertas in tempus pubertatis differtur. l.3.§ si quis liber.

Si missus pubes factus sit, expirat hæc possessio. l.3.§ puberi.§ ibidem Iulianus.§ si duo.C.tt.17. l.2.

Vtrum pupillus missus post pubertatem,actoris an rei partes sustinere debeat.l.6.§ final.l.14.

Si post pubertatem contra eum fuerit iudicatum, denegantur ei actiones.l.4.§ fin.

DE INTERDICTO QVOrum bonorum,& de missione, ex l.3.C.de edicto diui Hadriani tollendo. Cap. 9.

¶ I. De *interdicto quorum bonorum.*

ff.lib.43.tt.2.C.lib.8.tt.2.

1 *Nomen huius interdicti.*

ff.l.j.§ fin.Inst.lib.4.tt.15.§ sequens.

2 *Genus.*

Restitutorium est, adipiscendæ possessionis & uniuersorum bonorum. ff.l.j.§ fin.Inst.lib.4.tt. 15.§ sequens.

3 *Causæ ex quibus competit, & aduersus quos datur.*

Si actori bonorum possessio competat. ff. l. j. in prin.C.l.j.l.2.l.3.

Si debitum hæreditarium exigatur.ff.l.2.

Si reus pro hærede uel pro possessore possideat, uel possidere desijt.ff.l.j.in prin.l.2. C. l. 2. Inst. lib.4.tt.15.§ sequens.

¶ II. De *missione.*

Ex l.3.C.de edicto diui Hadriani tollendo.lib.6. tt.33.

1 *Causæ ex quibus mittendus sit.*

Si hæres scriptus sit.l.3.in prin. Distinguitur:

Si testamentū cācellatum sit,uel imperfectū, &c. l.3.in princip.§ si tamen ex legitimè formato.

Si alius se defuncti præteritū dicat,uel testamentum falsum aut inofficiosum, &c.l.2.

2 *Qui mittendi.*

Si inter institutū & substitutū cōtrouersia sit.l.j.

3 *In quarum rerum possessionem sit mittendus.*

Quæ mortis tempore fuerunt.l.3.§ j.

4 *Vbi & apud quem iudicem missio petenda & facienda est?*

Ibi,ubi res hæreditariæ sunt.C.lib.3.tt.20.l.j.

5 *Quamdiu competat hæc actio?*

l.3.§.nullis angustijs.usq; ad fin.legis.

6 *Euentus & consequentia.*

De petitorio iudicio agitando.l.3.§ fin autem.

De familiæ erciscundæ iudicio, quod etiā ad hæreditates pertinet,uidē̄ lib.20.huius Method. cap.4.& 5.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

DE LEGATIS ET FIDEICOMMISSIS.

Liber duodecimus.

Inst.lib.2.tt 20.ff.lib.30. cum sequentibus. C.lib.6.tt.37.cum sequentib.

DESCRIPTIO LEGATorum & fideicommissorum. Cap.1.

I. *Definitio legati.*

Inst.tt.20.§ j.ff.de legatis.j.l.117.in prin.ff.2.l.36. lib.50.tt.16.l.120.

II. *Diuisio.*

Inst.§ sed olim quidem.

III. *Species.*

Fideicommissum & mortis causa donatio appellatione legati continentur.ff.3.l.85.

IIII. *Origo & nomen fideicommissorum.*

Inst.tt.23.in prin. § & quia prima.

V. *Differentia & cognatio legatorum & fideicommissorum.*

Inst.§ sed non usq;.ff.j.l.j.C.tt.43.l.2.§ & omnia.

VI. *De numero legatorum, utrum unum an plura sint legata?*

Legatū annuū plura sūt legata,nō unū. ff.li.33.tt. j.l.4.l,11.lib.36. tt.2.l.10.l.11.l.20. l. 23.l.26.§ pater.

Si ususfructus uel seruitus aquæ & uiæ alternis annis legetur,ff.lib.33.tt.2.l.13.

Si habitatio alicui legata sit quoad uixerit,ff.lib. 33.tt.2.l.15.in prin.

Si plures res simul legantur,nō unum, sed plura sunt legata.ff.2.l.2.

Si grex,supellex,peculium,argentum aut instrumentū legetur,unum legatum est.ff.2.l.2.l.6.

Si fundus instructus uel cum instrumento legatur,plura sunt legati,ff,lib,33,tt,7.l.j,

Si ancilla cum natis legetur,plura sunt legata.ff. lib.33.tt.8.l.3.

Si illud aut illud legetur,item si aliud atq; aliud sub diuersis conditionibus:aut alterum purè, alterum sub conditione legetur.ff.2.l.27. lib.36. tt.2.l.25.in prin.

Si ita legetur:Sempronio decem, aut si noluerit, Stichum do lego:duo sunt legata.ff.2.l.8. § j.

Si ita:Hæres penum dato,& si non dederit, centum dato,unum legatum est.ff.lib.36. tt.2.l.19. in prin.

Si ita:Si cui bis legauero,semel ei hæres dato : & adscripserit eidem duas quantitates, uel duas res.ff.j.l.14.

VII. *Effectus & iuratam hæredis quàm legatarij circa rem legatam.*

Absurdum est plus iuris habere eum cui legatus est fundus,quàm hæredem aut ipsum testatorem,si uiueret.ff. lib.50. tt.17.l.210.§ fin.

Dominium rei legatæ pendente legati conditione ad hæredem pertinet.ff.l.j.87.§ cum seruus. ff.2.l.82.lib.47.tt.2.l.76.§ fin.

De re legata ab hærede non alienanda, nec pignori danda.uide j̄ cap.6.uers.Si hæres rem legatam aliena.lib eod.

Prædium,ex cuius reditu legatum annuum debetur,hæres uendere potest,saluo tamen iure legati.ff.j.l.121.in prin.lib.33.tt.j.l.21.in prin. tt. 2.l. 38.in prin.

¶ *De actionibus & exceptionibus quæ legatorum occasione dantur.*

1 *Actiones legatarij aduersus hæredem.*

De actione legatorum,cum adfinibus remedijs, uide j̄ lib.prox.

De euictionis actione re legata euicta.ff.j.l. 73.§ de euictio.ff.2.l.79.§ euictis.ff.3.l.29.§ si hæres. lib.33.tt.2.l.36.§ fin.lib.35.tt.j.l.42.in prin.

Si legatarius rem sibi legatam ignorans ab hærede emit.ff.j.l.85.§ qui seruum.

Si seruus legatus legatario furtum fecerit. ff.j.l. 113.

2 *Actiones & exceptiones hæredis aduersus legatarium.*

Si hæres in rem legatam sumptus fecit.ff. j.l. 60. cum sequentibus.

Si seruus legatus hęredi furtum fecerit. ff.j.l. 73. lib.47.tt.2.l.66.

Si prædium legatum hęredis prædio seruit.ff. j.l. 73.§ nam etsi fundus.l.117.§ fin.ff.2.l. 78.§ dominus.lib.8.tt.2.l.40.in prin.tt.5.l.20.in prin.

Si legatarius rem legatam ante existentem conditionē legati occupauit.ff.2.l. 32.§ j. uide j̄ lib. 23.huius Methodi. cap.5.

Si plus debito soluit hæres.ff.j.l.62.

Si legatarius conditioni & modo non paruerit. ff.lib.33.tt.j.l.21.§ Lucius.tt.2.l.17.lib.35.tt.j.l. 90.

Si mulier precium dotis uenditæ sibi legatum accepit,dotis actionem non habet.ff.2.l.79.§ qui dotale.

Si creditori pignus legatum est,actio principalis non euanescit.ff.2.l.87.l.68.§ fundo.

De reliquis causis ex quib.hęres aduersus legatariū agit uel excipit,uide j̄ causas amittēdi legati,li,eod.& li,prox.ca,4. uers. De retētionib.

3 *De actionibus legatarij aduersus tertium, seu de commodo hæreditario, & actionibus à legatario inferendis.*

ff.2.l.78.§ Lucio.C.tt.24.l.13.

4 *De actionibus tertij aduersus legatarium, seu de onere hæreditario,& actionibus hæreditarijs à legatario excipiendis.*

ff.j.l.40.§ hæres.ff.2.l.78.§ j.l.79.§ mensę. l. 90. § quæ marito. ff.3.l.29.§ j.l.33. § uni ex hæred.§ fin.lib.33,tt.8.l.18.C.tt.30.l.22. § fin uerò creditores.tt.24.l.13.li.4.tt.16.l. 7. uide insuper j̄ de Senatus.Trebell.lib.prox.

5 *De actione hæredis aduersus tertium.*

De actione hæredis qui fideicommissum soluit aduersus cohæredem uel opere hæreditatis.ff. 3.l.11.§ si in tempore.l.40. C.tt.27.l.2.

De actione Reipub. aduersus administratores suos:item pupilli aduersus tutorem,si ex mora usuras legati soluerunt,uel alia ratione propter legatum à se damnum passi sunt.ff.2.l. 80. § etiam.

6 *De actione & exceptione tertij aduersus hæredem.*

De actione præstanda colono aduersus hæredē, si à legatario est expulsus.ff.j.l.121.§ fin.

Exceptio debitori à quo debitum legatum est, aduersus hæredem agentem competit, de quo uide j̄ ca.prox.Ex persona eius à quo legatur. uers.Si à debitore.

DE LEGATIS INVTILIbus. Cap. 11.

Regulariter legatum utile est,& præstādum.Distinguitur tamen.

1 *Ex persona legantis,seu testatoris.*

Si testandi ius non habuit is qui legauit. ff. j. l.2.

Si furiosus legauit.C.tt.36.l.5.

Si filiusfamiliâs uel seruus legauit.ff.3.l.j. § sed si filius familiâs.

Si de statu suo dubitat.ff.3.l.j.in prin.

Si sit deportatus,uel aqua & igni ei interdictum, ff.3.l j.§ hi quibus.usq; ad § sciendum est aūt.

Si miles ex capitali delicto sit damnatus.ff.3.l.22. § miles.

Si non sit soluendo.ff.lib.35.tt.2.l.3.in prin. usque ad § fin.lib.36.tt.j.l.68.in prin.lib.39.tt. 6.l. 16.

Si intestatus decesit.Inst.tt.23.§ prœterea intestatus.ff.j.l.15.in prin.lib.5.tt.2.l.13.C.tt.36.l.4.

2 *Ex persona legatarij.*

Si nomen eius adscriptum non sit.ff.j.l.124.§ fin. lib.34.tt.5.l.4.

Si incertis personis sit legatum.Inst.§ incertis uerò.ff.j.l.124.§ fin.lib.34.tt.5.l.6.C.lib.j.tt.3.l.24. l.28.

Si ira legatū sit:Reddas ei,reddas ipse. ff,j.l. 124 § fin.

Si illi aut illi legatum sit.ff.2 l.16.C.tt.38.l.4.

Si ita:Illi aut illi uter eorum prior Capitolium ascenderit.ff.j.l.109.§ huiusmodi.

Si ei cui hæres uolet.ff.lib.34.tt.5.l.8.§.fin.

Si ei qui nouissimus superuixerit.ff. lib. 34. tt. 5. l.11.

Si ita:Illis qui testamentum meum signauerint. ff.lib.34.tt.5.l.16.
Si ita:Cui ut dare damnas sit hæres dixi, ei hæres dare damnas esto.ff.lib.34.tt 5.l.27.
Si ita:Lucio & Titio uel alteri horũ fundum do lego.ff.j.l.83.§ his uerbis.
Si,cum duos eiusdem nominis(Titij puta) amicos testator haberet,uni legauit: uel alio modo legauit,ut non appareat cui legatum sit: ui de j lib.prox.cap.2.uersi.Si controuersia fit.
Si,cum dedisset ei quem postea codicillis designasset,nullum designauit.ff.lib.33,tt.2.l.18.
Si ijs legatum sit,cum quibus testamenti factio non est.Inst.§ legari autem illis.
Si ei qui capax non est,legatum sit.ff.j.l.104.l.115. § si quid alicui.ff.2.l.43.l.57.§ fi.l.84.§ seruo. ff. 3.l.11.§ si seruo.l.28.l.35.§ Titia.lib.34. tt.9.l.10. in prin.lib.35.tt.j.l.60.§ j.tt.2.l.67.lib . 22. tt.3.l. 28.lib.28.tt.5.l.62.
Si ei qui ob uitium corporis uel propter qualitatem relicti,uel aliam quamcunq; causam probabilem legarũ capere nõ potest,legatũ fit.ff.j. l.115.§ si quid alicui.
Si uir uxori illegitimæ,uel uxor uiro illegitimo legauit.ff.j.l.129.lib.34.tt.9.l.2.l.13.l.14.l.16.§ quoniam.lib.23.tt.2.l.64.C.lib.5.tt.5.l.4.l.6.
Si uiro uel uxori,ex qua liberos non habet,relinquat,C.lib.8.tt.58.l.2.
Si cœlibi qui uxorem non ducit,uel ei quæ non nubit,legetur.C.lib.8.tt.58.l.j.
Si ei qui testamenti facti tempore in rerum natura non est,legetur.ff.lib.34.tt.8.l.4.C.tt.50.§ & cum triplici.§ in primo itaq;.
Si posthumo legatũ sit.Inst. § posthumo quoq;. ff.j.l.128.
Si ei qui in hostium potestate est.ff.j.l. 102. § fin. lib.34.tt.8.l. 4.
Si seruo eius qui est apud hostes,legatum sit. ff. lib.49.tt.15.l.j .
Si seruis legatum sit.ff.j. l.11. § regula.li.33.tt.3.l.5.
Si seruo suo testator leget.ff.j.l.92.§ præsertim.§ cùm seruus. l.103.108.§ fin. l. 114. § si quis post. ff.2.l.11.in prin.l. 78. § seruus. l. 86. 91. in prin. ff.3.l.29. § cùm in testamento.lib.33. tt.5. l. 13 . in prin.ff.li.34.tt.4.l.26.l.32.§ fin.tt.8 . l.3 . § fin . ff. lib.35.tt.j.l.84..§ fin. tt.2.l. 30. § fin.ff. lib. 36. tt. 2.l.8.ff.lib.28.tt.5.l.38.§ si quis seruo.l. 89. ff. lib. 29.tt.7.l.8.§ si ei seruo.li.40.tt.4.l.9. in prin. C. tt.37.l.5.§ illo uidelicet.usq; ad fin.legis.tt. 37.l. 4.tt.42.l. 8.l.28.
Si seruo sibi communi cum alio testator legauit. ff.lib.35.tt.2.l.49.in prin.
Si seruo legato legatum sit.ff.j.l.71.in prin. l. 108. § fin.ff.lib.33.tt.5.l.13.in prin.lib.40.tt. 4. l. 9. in prin.C.tt.27 l.5.§ quæ iuris .
Si hæredi legetur.ff.j.l.16.§ fin.l.92. § præsenti. l. 105.§ si Titio.§ idem si iussus.§ denique constat. l.117.§ hæredi.Si seruo hæredis legetur . Inst. § an seruo hæredis.ff.3.l.8.§ seruo.
Si hæredi posthumo legetur.ff.j.l.128.
Si seruo hæreditario.ff.j.l.117.§ seruo.ff. 2. l. 57. § fin.l.84.§ fin.
Si seruo alieno libertas legetur.ff.2.l.14.§ fin. lib. 34.tt.9.l.5.§ si pater.
Si quis seruus sibiipsi legetur. ff.j.l.44.§ fin.
Si deportato,& deportati seruo legetur. ff.3.l . 7. in prin.
Si in metallum damnato.ff.lib.34.tt.8.l.3.
Si ijs qui ad perpetua uincula damnati,ad libertatem perduci non possunt.C.lib.7.tt.12.l.j.
Si testibus testameuti, & testamentum dictantibus.C.tt.23.l.22.
Si collegijs legetur.ff.lib.34.tt.5.l.22.
Si ciuitati legetur.ff.j.l.118.l.123.in prin.
Si parti ciuitatis legetur.ff.j.l.31.§ fin .
Si uicis legetur.ff.j.l.75.§ fin.

3 Ex *persona eius à quo legatur.*

De nominatim legato.ff.3.l.87.
Si ab incertis personis legetur.ff.3.l.9.l.87.
Si à semetipso alicui aliquid legetur.ff.j.l. 17.l. 33. § si duobus.l.117.§ hæredi.ff.2.l.35.§ Lucius.
Si filius à patre leget.ff.li.37.tt.12.l.3.§ fin.
Si à filio patri legetur.ff.j.l.24.lib.36.tt.2.l.17.
Si à patre filio.ff.lib.34.tt.2.l.17.
Si à seruo domino legetur.Instit.§ an seruo hæredi.
Si à domino seruo legetur.ff.lib.38.tt.5.l.89.
Si à fratre fratri,uel à filio nepoti, qui est in eiusdem potestate,uel seruo patris legetur.ff. j.l.82. in prin.
Si à surdo,muto,& ignorante legetur.ff.2.l.79.§ surdo.
Si à nondum nato legetur.ff.3.l.j.§ sciendum.
Si à domino uel patre hæredis.ff.j.l.10. in prin. l. 29.§ cùm seruus.l.64.ff.3.l.4.
Si à tutore uel curatore hęredis legetur.ff.2.l.71.§ pater filio.lib.33.tt.2.l.34.§ fin.C.tt.42.l.20.
Si à legatario legetur.Inst.tt.24.in prin.ff j. l. 92. § cùm seruus.
Si ab exhęrędati substituto,uel legitimo.ff.j.l.127 in prin.ff.3.l.100.in prin.C.tt.37.l.24.
Si ab hærede suo legitimo,qui ei ab intestato succedit, uel ab hærede impuberis filij sui leget quis.ff.j.l. 94.§ fin.l.95.Vide insuper suprà Ex persona legantis.uersi.si intestatus.
Si à duobus hæredibus sit legatum, ita ut unusquisq; in solidum teneatur.ff.j.l.55.§ si quis.
Si ab administratoribus Reipub.cui legarum est, legetur,uel fidei eorum committatur.ff.3.l. 5.
Si ab hęrede hæredis uel legatarij legetur.ff.3. l.j. § sciendum.l.5.6.
Si ab eo cui seruus ut manumittat,legatus est. ff. 3.l.3.§ Iulianus.ff.j.l.97.§ final.98.
Si ab eo qui nihil,uel minus quàm ab eo relictũ est,ex testamento percipiat. ff.j.l.95.§ fin.l. 117. § apud.§ ut quis hæredem. l.125.§ fin.ff.2.l.71.§ idem in curatore.l.72.tota.l.79. § qui dotale.ff. 3.l.j.§ sciendum.l.6.§ final.l.8 in prin.l.33.§ uni ex.l.35.§ pater.§ nuptura.lib.33.tt.4.l.3.tota.lib. 36.tt.j.l.17.in princip.C.tt.42.l.9.ff. lib. 29. tt.7. l.15 .
Si à filio pręterito legatum sit.ff.3.l.2.C.tt.42.l.15.
Si ab eo qui testamento manumissus est.ff.j.l.97. § fin.
Si ab eo cui inutiliter legatũ est.ff.3. l. 35. in princip.
Si ab eo qui suum recipit,uel cui debitum legatum est.ff.3.l.35.in prin.l.7.§ fin.
Si à muliere cui dos prælegata est,uel aliud pro dote.ff.lib.33.tt.4.l.3.uide insuper infrà De dote re-

lata.uersi.Ex modo.
Si ab eo qui iussu mulieris dotem stipulatus est. ff.lib.33.tt.4.l.12.§ fin.
Si à patrono qui ex debita parte hæres institutus est. ff.2.l.28.ff.li.39. tt. 6. l. 20. in prin.lib.38. tt.2.l.51.l.44.in prin.l.45. Inst.lib.3.tt.8. § si uerò testamentum.ibi:Si quando minus.
Si ab eo qui fortuito casu,non iudicio testatoris quid consequitur.ff.3.l.6.§ fin.
Si ab eo cui seruus,qui postea decesit, legatus est.ff.j.l.99.§ si tibi seruus.
Si ab eo cui mortis causa donatum est.ff.2.l.79.§ eorum.ff.3.l.3.in prin.l.35.§ pater.
Si à debitore suo testator legauerit.ff.j. l. 79. ff.3. l.3.§ si rem quis.ff.2.l.79.§ qui dotale.
Si à creditore id quod amplius est in pignore legetur.ff.j.l.111.§ qui margaritam.
Si ita:Lucius Titius hæres decem dato, aut Meuius hæres decem dato.ff.j.l.8.§ si ita.
Si ab eo cui pignus liberatur.ff.3.l.3.§ fin.
Si à proprietario, cui ususfructus mortis causa ceditur.ff.3.l.3.§ fin.
Si ab eo cui conditionis implendæ causa quid dandum est.ff.j.l.97.§ fin.
Si à marito cui mulier testatrix dotem accepto tulit.ff.3.l.3.in prin,

4 Ex *re legata.*

Si certa res uel summa expressa non sit. ff. 2.l.30.
Si ita: Quantũ in codicillis Titio legauero:item, Quantum ei per epistolam scripsero:itẽ, Quãtum ex illa actione detraxero . ff. lib. 15. tt.j.l. 37.
Si ita:Illi quantum plurimum per legem accipere potest,tantum dari uolo:item, Quàm maximam partem dare possum,hæres ei dare damnas esto.ff.2.l.53. in prin.
Non ex numero,nec ex multitudine legatũ estimandum est.ff.lib.33.tt.7.l.26.in prin.
Si cùm testator fines rei legatæ se significaturum promisisset,morte præuentus non fecit. ff.12. l. 79.§ fin .
Si res quæ legata est,nulla sit,uel in hęreditate non inueniatur.ff.j.l.67.in prin.l. 73 . in prin.l. 74.ff.2.l.33.§ species.ff.lib.33.tt.6. l.3. in prin. tt. 7.l.28.§ fin.
Si id quod Titius debet,uel decẽ quæ Titius debet,legẽtur,& Titius nihil debeat.ff.j.l. 77. § si mihi.lib.34.tt.3.l.26.lib.36.tt.2.l.25.§ hęres.
Si id quod ipse debet,uel decem quæ debet legasset,& nihil debeat. Item decem quæ legata rij essent,& nõ sint eius.ff.2.l.21. 90.§ quisquis. ff.3.l.90.§ Semproniæ.lib.34.tt.2.l.19.in prin.tt. 3.l.26.C.tt.44.l.23.5.
Si decem quę in arca habet,legauerit, & nihil uel minus in arca habeat.ff.j.l.109.§ qui quinq;.ff. 2.l.8.§ si quis ita.
De reliquis huc pertinentibus,uide j De falsa demonstratione.
Si res quæ in rerum natura non est, legetur. ff. j. l.109.§ qui quinq;.lib.33.tt.6.l.7.§ fin.
Si fructus nascituros , & partus futuros leget quis.Inst.§ ea quoq; res . ff. j. l.23 . in prin. ff.3. l.17.
Si rem quæ est in profundo.ff.3.l.15.
Si rem,cuius commercium non est , ut publicam,sacram,sanctam, & patrimonium Cæsaris.Inst.§ non solùm autem.ff.j.l.40.§ fin.l. 73. § fin.ff.2.l.80.§ cùm post.
Si rem cuius commercium non est uel hæredi, uel legatario.ff.j.l.115.§ si quid alicui.ff.2.l. 50 . § Labeo.
Si monumentum legauit.C.tt. 37.l.14.
Si rem hostium,uel quæ apud hostes est,legauit. ff.j.l.9.99.105.§ etiam id.
Si rem alienam legauit quis.Inst. § nõ solùm autem.tt.24.§ potest autem.ff.j.l.40.§ fin.l. 41 . ff. 2.l.12.in prin.ff.3.l.14.§ fin.l.29.§ fin.lib.34. tt.2. l.11.§ fin. C.tt.37.l.10.
Si fundum doralem legauit.ff.lib.26.tt.j.l.17.
Si rem,cuius usumfructum tantùm habet testator.C.tt.37.l.26.
Si rem filij pater leget.ff.j.l.45.in prin.lib. 49. tt. 17.l. 9.§ idem re.
Si rẽ alij debitam uel obligatam.Inst. § sed etsi rẽ. ff.j.l.59. 85.§ cùm pater.lib.33.tt.4.l.16. C. tt. 42. l.6.
Si rem litigiosam legauit.C.li.8.tt.37.l.3.l.4.§ fin. Nouell.c.112.§ illud quoq;.
Si rem alij uenditam.ff.lib.19.tt.2.l.32.
Si rem alij legatam.ff.3.l.39.§ in testamento. lib. 34.tt.4.l.5.uide insuper infrà De adempt. & translat.legatorum.
Si rem ipsius hæredis uel legatarij ab eo leget. Inst.tt.24.§ potest autem.ff.2.l.69.§ si rem tuã. C.tt.42.l. 25.
Si rem legatarij ei leget testator.Inst.§ si cui fundus.ff.j.l.39.§ fin.l.42.§ tractari.l. 73. § final. l. 85.§ si Titio.l.87.in prin.ff.2.l.18.68.§ duorũ. § fundo.ff.3.l.35.in prin.lib.34.tt.7.l.j.lib.35.tt. j. l. 96.C.tt.37.l.13.
Si res Titij eius seruo legetur.ff.2.l.84.§ seruo.
Si res Titij,hæredi eius legetur.ff.j.l.109.§ idem si domino.
Si superficies domino soli legetur.ff.j.l.87. § fin.
Si decem quæ ipsius legatarij esse,legauerit quis; & eius non sint. uide supr.uersi.Si id quod ipse debet,&c.

¶ *Si debitum creditori legetur.*

Institut.§ ex contrario.ff.j.l.27. 28.50.§ final.l.51. in princip.ff.2.l.68.in princip.l.69.in princip. § sed etsi fundum.l.79.§ curatoris.l.84 . in prin. ff.lib.34.tt.3.l.12.14.15.26. 29.§ eum qui . § idem quæsijt.§ fin.
Si maritus uxori dotẽ legauit.Inst.§ sed si uxori. Vide insuper infrà De dote relegata.
Si hæres legatario legatum legauerit. ff.j.l.101.
Si id quod antea legatario donatum est.ff.j.l.110. in prin.
Si id quod debetur domino,seruo eius legetur. ff.2.l.84.§ seruo.
Si alius rem à debitore creditori leget. ff. j.l.109. Stichum.
Creditori ita legari potest, ne indebitum ab eo repetatur. ff.3.l.24.
Si leget quasi debitum quod non debet. uide suprà uersi.Si id quod ipse debet,&c.
Si pignus creditori legetur.C.tt.37.l.16.

¶ *Si testator actionem, uel id quod ei debetur, leget.*

Inst.§ tam autem corpora . Vide insuper j lib. 3.

cap.4.uerſ.de actione præſtanda.
Si cùm Stichus aut Pamphilus deberetur, Pamphilum legauerit.ff.2.l.52.in prin.ff.j.l.77.§ fin. l.78.l.95.§ ſi cui Stichus.
Si leget id quod ſibi ſub conditione legatum eſt. ff.lib.35.tt.j.l.40.
Si nomen quod legatum eſt, non ſit ſoluendo.ff. 2.l.90.§ ciuibus.lib.35.tt.2.l.22.§ fin.
Si id quod ſibi non debetur, tanquam debitum legauerit. Vide ſuprà uerſ. Si id quod Titius debet, &c.

¶ *Si res incorporalis legetur.*

Inſt.§ tam autem corpora.ff.j.l.42.in prin.
Si ſeruitus legetur.ff.3.l.17.
Si ius inferendi mortuum legetur.C.tt.37.l.14.
Si uſusfructus ab uſufructuario legetur.ff.j.l.23.§ ſi uſumfructum.
Si libertas legetur.Inſt.tt.24.§ libertas quoque. uide ẽ li.5.huius Methodi, De manumiſsione.
Si liberatio legetur.Inſt.§ ſi quis debitori. C.tt. 4.2.l.17. Vide j De liberatione legata.
Si neceſsitas reddendæ rationis remittatur. C.tt. 42.l.18.
Si factum legetur. Si ut hæres aliquid faciat, præceperit: utputa, ut domũ alterius reficiat, uel ut ære alieno alterum liberet. Inſt.§ ſed & tale.
Vt unus hæredem creditoribus ſoluat.ff.2.l.34.§ Lucius.ff.3.l.33.§ fin.lib.34.tt.3.l.8.§ ſi is qui.
Vt aliquid emat uel uendat hæres.ff.j.l.68.
Vt pecuniam mutuam det ſub certa uſura. ff.j.l. 109.§ fin.ff.3.l.11.§ ſi quis illicitè.
Vt omnis ſubſtãtia loco depoſiti ſit apud Seiũ ſine uſura.ff.lib.36.tt.j.l.78.§ Mæuia.
Vt hæredem aliquem inſtituat.ff.j.l.115. § ut quis hæredem.lib.36.tt.j.l.17.in prin.
Vt aliquem doceat artificium.ff.3.l.12.
Vt filium emancipet.ff.j.l.115.§ ut quis hæredem.
Vt ædes deſtruãtur.ff.j.l.115.§ ædes deſtruendæ.
Vt hæres monumentum teſtator faciat: item,
Vt imagines in municipio ponat honoris ſui cauſa.ff.lib.33.tt.j.l.7.
Vt alternis annis certamina ſub nomine illius celebrentur.ff.lib.33.tt.j.l.21.§ Lucius.
Vt porticum nouum publicum faciat, & ponat in ea imagines, &c.ff.lib.34.tt.2.l.7.
Vt ibi ſint filij, ubi mater eos eſſe uolet. ff. lib. 33. tt.j.l.7.
Ne rem alienet.ff.j.l.115.§ diui Seuerus. uſq; ad § fin.
Si ineptum quid facere iuſſerit.ff.j.l.114.§ fin.
Si res ſingulas leget.Inſt.tt.24.in prin.
Si partem leget.C.tt.24.l.13.
Si nudam proprietatem leget.ff.lib.33.tt.2.l.4. C. lib.3.tt.33.14.
Si à municipibus proprietas deducto uſufructu legetur.ff.2.l.68.§ fin.
Si hæreditas uel pars eius legetur.ff.j.l. 115.§ ut quis hæredem.
Si ſuam hereditatem quis reſtituere rogetur. ff.j. l.115.§ ut quis hæredem.
Si aquam leget.ff.lib.34.tt.j.l.14.§ fin.
Si ſeruum, cui libertas legata eſt, leget.ff. j.l.45.§ ſi idem ſeruus.l.70.§ ſi purè.l. 82.§ final. l. 109 § ſi ſerus.ff.2.l.14.in prin.l.38.67.§ final. ff.lib. 28.tt.6.l. 16.in prin.l.18.§ fin.

Si ſeruus hæres legetur.ff.j.l.117.§ alienus.
Si ſtatuliber legetur.ff.j.l.82.§ cum ſtatuliber.
Si plus quàm hęres uel legatarius percipit ab eo: uide ſuprà, Ex perſona eius à quo legatur. uerſ. Si ab eo qui nihil, &c.
Si certũ ſit legatũ. uide infrà, Quid ueniat. lib.3. uerſ. ſi dubium ſit quid, &c. item de optione legata.lib.5.
Si genus ſit legatum, Inſtit.§ ſi generaliter ſeruus. Vide infrà in lib.5. De optione uel electione.
Si optio legata ſit. Inſt.§ optionis legatum. Vide infrà lib.5.
Si modij tritici legati ſunt, quorum ſinguli pondo centum pendent.ff.lib.33.tt.6.l.7.§ fin.
Si ea quæ ædibus iuncta ſunt leget quis.ff.j.l.42. l.43.l.44.in prin.uſq; ad § legatum.ff.3.l.11.§ ſi quis illicitè.l.21.§ fin.
Si res aliĳ mixta legetur, ut gemma incluſa annulo.ff.lib.34.tt.2.l.18.
Si inquilini ſine prædijs quibus adhærent, legentur.ff.j.l.113.in prin.

5 Ex *cauſa ex qua, et propter quam legat.*

Si pœnæ nomine legetur. Inſt.§ pœnæ quoque nomine.ff.lib.34.tt.6.lib.35.tt.j.l.12.C.tt.41.
Differentia cauſæ & pœnæ.ff.lib.35.tt.j.l.12.
Si diffamandi legatarij gratia legetur.ff.j.l. 56 in prin.
Si error interuenit.uide infrà Ex forma & adiunctis.
Si cauſa nulla, uel falſa ſit.ff.lib.35.tt.j.l.17.§ quod autem iuris.l.70.§ falſam.lib.36.tt.j.l.75.in prin cip.ff.2.l.35.in princip.Inſt.§ longè magis.
Si debiti nomine legauerit, debitumq; nullũ ſit. Vide ſuprà Ex re legata, uerſ. ſi id quod ipſe debet, &c.
Si ita: Quoniam filius maior decem ex arca ſuſtulit, minor decem è medio ſumito.ff.lib.35. tt. j.l.12.

6 *Ex quo modo legat. Modus quid ſit?*

Vt aliquid faciat.ff.lib.35.tt.j.l.17.§ fin.
De reliquis huc pertinentibus, uide infrà lib. eod.cap.7.

7 *Ex tempore, ex quo, & ad quod: item ex conditione, ſub qua legatur.*

Si ad certum tempus legetur.C.tt.37.l.26.
Si ſeruo legatur, quoad uel quamdiu ſeruiat. ff.j. l.114.in prin.ff.2.l.84.§ ſeruo.
Si ita: Cùm moriar, uel cùm hæres morietur, uel pridie quàm hęres morietur, do, lego. Inſt.§ poſt mortem.ff.lib.35.tt.j.l. 77.§ hęres.C.lib. 8.tt.38.l.11.
Si ſeruos quos Gadibus habet, Romæ teſtamento facto hęredem triduo, quo mortuus fuerit, dare iuſſerit.ff.j.l.11.§ ſi quis ſeruos.
De reliquis huc pertinentibus, uide infrà. lib.5. tt.j.item lib.3.cap.5.

8 Ex *forma legati & adiunctis.*

¶ 1. *Si neq; teſtamento, neq; codicillis rogatus quis ſit, ſed domeſtica cautione obliget ſe ad præſtandum fideicommiſſum.*

ff.j.l.104.

2 *Si ſolo nutu legetur.*

ff.3.l.21.in prin.C.tt.42.l.22.

3 *Si claues tradantur, & res adſignentur.*

ff.2.l.79.§ pater pluribus.

4 *De uerbis quibus legatur uel fideicommittitur.*

Quibuſcũq; uerbis quid relinquatur, nihil refert. Inſt.§ ſed olim quidẽ. C.tt.37.l.21.tt.43.l.2.in pri.
Peto, rogo, uolo, mando, fidei tuæ cõmitto. Inſt. tt.24.§ fin. C.tt.43.l.2.in prin.
Exigo, defidero ut des: item, uolo Titĳ eſſe: itẽ, ſciò te reſtituturum Titio.ff.j.l.119.
Cupio ut des, opto ut des, credo te daturum. ff. j.l.116.
Non dubito te daturum.ff.2.l.69.§ fin.
Illum tibi commendo.ff.3.l.11.§ ſi ita quis.
Si per modum cauſæ, ut quia tibi legaui, uel quia peculium tibi conceſsi.ff.2.l.35.in prin.lib. 6.tt. j.l.65 § fin.lib.44.tt.4.l.17.§ auus.
Volo tibi relinquere prędia.ff.3.l.37. § propoſitũ.
Si iuber reddere.ff.3.l.97.in prin.
Si ita ne uindices fundum.ff.3.l.39.in prin.
Si hæres iuſſus ſit facere ut habeam.ff. j. l. 75. in prin.
Scio ea quæ tibi relinquo, ad hæredes peruentura.ff.3.l.37.in prin.
Sufficiat tibi fundus, uel contentus ſis iſta re .ff. 3.l.11.§ ſi quis ita ſcripſ.l.35.§ nuptura.ff.2.l.71.in prin.l.79.§ pater qui.
Mando filiæ meæ, pro ſalute ipſius ſollicitus, ut quoad liberos tollit, teſtamentum non faciat. ff.2.l.79.§ penult.
Si quis iuſſus ſit reſtituere hæreditatem retentis hortis.ff.3.l.38.§ fin.
Rogo, ut prædia quæ ad te peruenerint, pro tua diligentia diligas, & curam eorũ agas, ut poſſint ad filios tuos peruenire. ff.3. l. 11. § hæc uerba.
Peto ut cohæredem tibi recipias Claudium in fundo legato.ff.3.l.36.§ fin.l.90.§ fin.
Rogo te, ut ab hærede tuo petas dari Mæuio decem.ff.3 l.6.in prin.
Si ita: Decem millia, uel inſulam tibi relinquo, ita ut inſulam Mæuio reſtituas. C.tt.45.l.2.
Si Latino, Græco, uel Gallico ſermone leget. ff. 3.l.11.in prin.
Nihil refert quomodo aut quo nomine appellet uel perſonam uel rem.ff.lib.35.tt.j. l.33. Vide j De falſa demonſtr.
Si quædam uerba omiſſa ſint: item de imperfecta ſcriptura.ff.2.l.69.§ ſi omiſſa.l.79.§ cùm imperf.ff.j.l. 107. C. tt.42. l. 10.
Si ſint uerba ambigua. ff. lib. 34. tt. 5. l 23.
De uerbis quibus legatur peculium. Inſt. tt 20 § peculium autem. ff.lib.33. tt. 8.l 8.§ interdum. l. 23. § fin.
De reliquis uerbis. ff.2.l.35.§. Caius.§ Titia.l.77. in prin.l.79. § donationis. l.92. § Lucius.ff.3.l. 66.§ ex his uerbis.ff.lib.33.tt. 2.l.32. in prin.lib. 36.tt.j.l.78.§ filiã. Vide inſuper j li. 4. tt.3.uerſ. ex re fidei committitur.

5 *Si error interuenerit.*

Si in nomine erratũ ſit. Vide j De falſa demonſtr.
Si in corpore erratũ ſit. ff. j. l. 4. ff. lib. 28. tt. 5. l. 9. in prin.
Si defunctus putauit rem alienam eſſe, cùm ſua eſſet. Inſt.§ ſi quis rem ſuam.
Si teſtator ignorans rem ſibi legatam eſſe, eam alteri leget.ff.j.l.45.§ ſi quis rem.l.82.§ ſi Titius.

6 *De falſa demonſtratione.*

Differentia demonſtrationis & conditionis.
Demonſtratio plerunq; factam rem oſtendit, cõditio futuram. ff.j.l. 6.lib. 35. tt. j. l. 33.
Falſa demonſtratio non uitiat legatum.ff. lib. 35. tt.j.l. 17.in prin.l.32.in prin.l 33. l. 70. § fin.
Diſtinguitur: Si circa rem legatam falſa demonſtratio ſit. Inſt.§ ſi quidem in nomine. ff.j. l. 4. 14.in prin. lib.34. tt. 2 l.11.tt.5. l.30. lib. 35.tt.j.l. 17.in prin.l.39.§ dominus. § qui dotalem.l.70. § final. lib.22.tit. 3. l.27.ff. 2. l. 78. § hęres meus. ff.3.l.99.§ paterfamiliâs.C.tt.37.l.7.
Si ſcripſit ſolutum, quod ſolutũ non eſt.C.tt.44. l.j.4.
Si quinq;, quos ſeruo ſuo debet, leget.ff.lib.35. tt. j.l.39.§ dominus.
Si ei cui nihil legauit, ita leget: Amplius quàm tibi legaui, decẽ tibi do lego.ff.j.l.109. § ſi ei cui.
Si circa perſonam legatarij. Inſt. § ſi quidẽ in nomine.ff.lib.35.tt.j.l.17.in prin.
Si circa cauſam legati. Inſt.§ longè magis.
Si circa modum & conditionem legati. ff.lib.35. tt.j.l.26.

9 *Ex tempore quo legatur. Si ante uel in hæredis inſtitutione leget.*

Inſt.§. ante hæredis.

10 Ex *inſtrumento, in quo legatum eſt.*

Si in teſtamento non iure facto, & imperfecto. ff.2.l.79.§ filius.ff. 3.l.11.in pri.l.18.23.ff.lib. 28.tt. j.l.29.tt.3.l.12.lib.40. tt.5.l. 38. C.tt.42. l. 23. Notiell.C.115.§ ſanè ſi uſuueniat.
Si in epiſtola non obſignata, cùm antea in obſignato ſe relicturum dixiſſet. ff.2.l.92.in prin.
In epiſtola, uel breui libello, uel ſine ſcriptura etiam legari poteſt.ff.j.l.104.C.tt.42.l.22.

11 Ex *qualitate legati.*

Si contrà ius ſit, & bonos mores. ff.j.l.113.§ fin.
Si ineptum ſit legatum, utpura ſi ueſtes uel alĳ ſuperuacua in funꝰ impẽdi iuſsit.ff.j.l.114.§ fin.
Si inutile ſit legatario. ff.2.l.79.§ menſę. ff.j. l.115. § ſi quid alicui.
Si dubium ſit legatum, & incertum, ut non intelligatur.ff.lib.34.tt.5.l.23. 26.27.tt.8.l.2. Vide in ſuper infrà l.prox.cap. 4. uerſ. Si dubiũ ſit, &c.

12 Ex *antecedentibus.*

Si alĳ eandem rem antea legauit, uide ſuprà Ex re legata. Item infrà De ademptione legatorũ.
Si antea ſcripſit ſic: Quòd Titio infrà legauero, id neq; do, neq; lego.ff.j.l.11.§ fin l.13.in prin.

13 Ex *conſequentibus.*

Vide infrà l.2. De amiſsione legati. Vide j capp. ſequentia.

SVBDISTINCTIONES *generales.*

Si legatum inutiliter datum, poſtea ſit repetitum

fortè hoc modo: Hoc amplius ei hęres dato. ff. j.l.18.in prin.
Si postea inutiliter sit ademptum.ff.lib.34. tt.4. l.14.in prin.
Si ex post facto conualescat,& in eum casum res recidat,à quo ab initio consistere potuit.ff.lib. 34.tt.7.
Si hæres legatũ inutile soluit.C.tt.42.l. j. l. 2.l.23.
Si legatarius rem inutiliter legatam usucepit. ff. lib.33.tt.2.l.36.

CAVSAE EX QVIBVS LEGATum, legatíq; actio euanescit: & primò, de ademptione & translatione legatorum. Inst.lib. 2.tt.21.ff.lib.34.tt.4. Cap. 3.

Multæ sunt causæ, per quas legatum ab initio utiliter datũ, ex postfacto interit atq; amittitur. Cõsistũt aũt eæ partim in persona testatoris, partim in persona legatarij, partim in persona eius à quo legatũ est, partim in re legata, partim in aliis legati circũstantijs, ut eas ordine proponã. In persona itaq; testatoris cõsistit ademptio & translatio legati, de qua trãctatur Inst.lib.2.tt.21.ff.li. 34. tt.4. Horum titulorũ leges, cum aliis eiusdẽ materiæ, hic disponam. Sunt & aliæ causæ amittendi legati in persona legantis consistẽtes, de quibus uide s̃ cap.prox. Ex persona legantis.

1 QVAESTIO.

An ademptio & translatio legati sit utilis & iusta? Inst.ʃ transferri.ff.l.5.ff.j.l.13.in prin. C. tt. 37.l.17. Distinguitur:

¶ *Ex specie seu forma ademptionis.*

De nuda uoluntate & pœnitentia testatoris. ff.l. ʃ non solùm. C.tt.42.l.27.ff.lib.44. tt.4. l.4.ʃ præterea.
De inducendo eo quod scriptum est.ff.l.16.
Si nomen hæredis, cui prælegatũ est, testator induxit.ff.lib.34.tt.9.l.12.
Si non contrarijs uerbis adimat. Inst.in prin.
Si pessimum & ingratum legatarium esse testator in alia scriptura scripserit.ff.l.13.29.
Si postea scripserit, legatarium uolũtatem suam non mereri. C.tt.35.l.4.
Si post legata sæpius adscripta subscripserit, semel præstari se uelle.ff.j.l.14.

¶ *De repetitione legati.*

Si repetat legatum testator.
In generali repetitione legatorum etiam datæ libertates continentur.ff.lib.50.tt.16.l.80.
Si eandem summam, uel aliam eidem postmodũ leget.ff.l.9.ff.3.l.27.in prin.l.37.ʃ fin.lib.33.tt.j.l. 19.ʃ qui Marco.
Si id quod purè legauerat, sub conditione repetat.ff.l.9.
Si cùm centum antea legasset, nunc quinquaginta leget.ff.l.3.ʃ cum Titio.l.9.
Si cum antea legasset sub modo alij restituendi, nunc sine dicto modo repetat.ff.l.28.
Si ita leget: Amplius quàm Titio legaui, hæres Seio dato: an Titio sit ademptum legatum? ff.j. l.109.ʃ si ita script.
Si transferatur ad alium. ff.l. 5.31. in prin. ff. 3. l. 39.ʃ codicillis. Vide infrà uers. Si alij legauit testator.

De alienatione rei legatæ à testatore facta.

Si rem legatam testator alienauit. Inst. tt. 20. ʃ si rem suam.ʃ si quis ancillis. ff.j.l.6.ff.2 l.22.ff.3.l. 11.ʃ si rem suam.lib.34.tt.7.l.j.ʃ fin.l.5.28.ʃ liberto.lib.34.tt.2.l.36.ʃ fin. tt.4.l.15.18.24.ʃ fin. l. 25. lib.35.tt.j.l.27.ʃ fin.
Si pignori dedit. Inst.tt.20.ʃ si rem suam. ff.2.l.80. ʃ fin.C. tt.37.l.3.
Si alij legauit.ff.j.l.32.33.in prin.ff.3.l.39.ʃ in testamento. lib.34.tt.j.l.13.in prin. C.tt.37.l.7.l.23. in prin.
Si pro filia cui legauerat, in dotem dedit. C.tt.37. l.11.
Si pecunia legata aliquam rem emit, uel eam in alios usus conuertit. ff.lib.34.tt.4.l.23.ff.j.l. 97. in prin.

¶ *Si testator pecuniam creditam, quam legauerat, ipse exegit.*

Inst.tt.20.ʃ ram autem corpo. ff.j.l.77.ʃ proinde etsi Titio. ff.2.l.90.in princip.ff.3.l.11.ʃ si rem suam.l.62.lib.34.tt.4.l.32.ʃ final.
Si acceptam fecit debitori.ff.j.l.38.ʃ qui Caium.
Si exigi uetuit. ff.2.l.90. ʃ ciuibus. lib.34.tt.3.l.22.
Si testator debitori hæres extiterit. ff.lib.34.tt.3.l. 22.
Si alio modo liberatus est debitor.ff.lib.34.tt.3.l. 22.in prin.
Si ipse testator fructus rei legatę percipiat, eamq; in suos usus conuertat.ff.2.l.79.ʃ filia.
Si seruum legatum in fundum suum misit, eumq; rei rusticæ uel rationibus præfecit. ff.lib. 34. tt. 4.l.32.in prin.
Si seruus legatus iussu testatoris ex officio ad artificium transierit, uel cõtrà. ff.3.l.59.63.ʃ si ex.
Si, cùm filiæ certam pecuniam in dotem legasset, eam hæres uolente testatore sit stipulatus. ff.2. l.79.ʃ pater.
Si onus propter quod legatũ est, testator in aliũ transferat.ff.l.31.ʃ sera.
Vel ipse testator subeat, soluat atque perficiat. ff. lib.35.tt.j.l.70.ʃ falsam.
De posteriore scriptura, uide infrà lib. 13.cap.7.in fine.
Hactenus species ademptionis.

2 *Ex re adempta.*

Si actu legato iter adimatur.ff.l.j.
Si fundo legato iter adimatur.ff.l.2.
Si loci usufructu uel proprietate legata, iter adimatur.ff.l.3.ʃ si loci.
Si pars adempta sit.ff.l.33.
Si uiam pro parte adimat, uel pro parte liberam esse uetet.ff.l.14.ʃ fin.
Si homine legato Stichum adimat.ff.l.11.l.12.
Si fundo legato usumfructum uel proprietatem adimat.ff.l.2.
Si pro fundo legato decem ad alium transferantur.ff.l.6.
Si conditio adimatur.ff.l.3.ʃ conditio.
Si plus quàm dederit, adimat. ff.l.3.ʃ si quis plus quàm.
Si legatum inutile adimatur.ff.l.14.ʃ fin.

3 *Ex*

Hactenus de adimẽdis & transferendis legatis.

CAVSAE LEGATVM AMIttendi, in persona legatarij consistentes. Cap. 4.

1 *De morte legatarij.*

Si legatarius ante diem uel conditionem legati existentẽ decesserit.ff.l.l.10.ʃ fin.l.102. ʃ fin. l.105. ʃ in testamento.ff.2.l.62.ff.3.l.11. ʃ sic fideicommiss.l.28.tt.5.l.57.ʃ si ita scriptum.tt. 7.l. 28. lib. 35.tt.j.l.j.l.30.l.39.ʃ quidã Titio.l.41.l.57. in pri. l.67.l.101.tt.2.l.73.ʃ in diem relicta.lib.36. tt. j. l. 46.78.ʃ quæ habebat.tt.2.l.4.5.in prin.l. 13.14. in prin.l.19.in prin.l. 22. tota.l. 24.25. 26.ʃ cùm ab hæredibus. uide insuper infrà cap. Quando dies legati cedat.
Si dum extrinsecus, nõ ex ipso testamento suspẽditur legatum, decesserit.ff.lib.36.tt.2.lib.6.l.25. ʃ hæres.
Si uiuo testatore decesserit.ff.2.l.59.C.tt.50. ʃ ea etenim.
Si simul cum testatore decesserit.ff.lib. 34. tt. 5. l. 19.
Si ante, quàm sciret sibi legatum, decesserit. C. tt. 52.l.6.
Si antequam rem nactus sit.C.tt.52.l.3.
Si antequam elegerit, decesserit.Inst.tt.20.ʃ optionis.ff.lib.33.tt.5.l.19.lib.36.tt.2.l.12. ʃ fin.
Si ante apertas tabulas decesserit.C. tt.51. tt.50.in prin.
Si ante aditam hæreditatem.ff.2.l.77.ʃ fin.lib.36. tt.j.l.25.in prin.tt.2.l.7.9.14.in prin.
Si filius, cui à matre legatum est, decesserit intra pubertatem, uel antequam sui iuris sit factus. ff.3.l.4.8.in prin.
De reliquis, uide infrà cap. Quando dies legati cedat.

2 *Si legatarius iussa testatoris non fecerit.*

ff.j.l.94.in prin. C.tt.41.tt.35.l.5. Nouell. C.j.ʃ principio igitur.usq; ad ʃ hinc nos cura.ʃ illud quoq; prospeximus.usq; ad ʃ hæc nos pro. Vide insuper infrà cap.5.lib.eod.item lib.5. cap.j. de conditionibus.

3 *Si defuncti uindictam omisit, & mortem eius non est ultus.*

ff.lib.34.tt.9.l.17.18.ʃ bonis.l.20.l.21.C.tt.35.l.j.3. 6.7.9.10.11.

4 *Si tutor datus, se à tutela excusauerit.*

ff.l.j.l.112.lib.34.tt.9.l.5.ʃ amittere. ff. lib.26. tt. 2.l.28.in princip.lib.27.tt.j.l.27.28.ʃ quæ tutoribus. l. 32. 33. 34. 35. 36. in prin.C. tt. 37.l.8.l.25. ʃ fin.

5 *Si testamentum impugnat, &c.*

Si testamentum falsum, inofficiosum, uel iniustũ dicat.ff.2.l.90.ʃ Sempronius. ff.lib. 34.tt. 9.l.5. in prin.ʃ si pater. usq; ad ʃ his uerò. ʃ qui principali.ʃ ei qui tutor.l.7.15.22.24.ff.lib.5. tt.3. l. 6. l.47.C.tt.35.l.28.C.lib.9.tt.22.l.6.
Si accusatoris intentionem iuuit testimonio suo, uel adfuit ei, & fideiussor pro eo extitit. Item:
Si legatarius iudex testamentum falsum pronunciauit, uel aduocatus sit.ff.lib.34.tt.9. l. 5. ʃ his uerò. usq; ad ʃ qui principale.ʃ an libertas.

Si con-

ʃ *Ex persona eius cui adimitur.*

Si non appareat cui ademptum sit.ff.l.3. ʃ si duobus.tt.5.l.11.in prin.
Si alij quàm cui datum est, adimatur.ff.l.21.
Si seruo legato & manumisso, uel alienato, quod ei legatum est adimatur.ff.l.27.
Si seruo proprio, cui libertas cum legato relicta est, adempta libertate legatum adimatur. ff. l. 39.ʃ fin.

4 *Ex causa adimendi.*

Si pœnę nomine ademptum sit. Vide suprà Ex causa legati. uers. si pœnæ nomine, &c.

5 *Ex modo quo adimitur, uel transfertur.*

Si inutiliter ademptum uel translatum sit.ff.l.20. ff.j.l.33.in prin.

6 *Ex instrumento in quo adimit.*

Si non in eodem testamento, sed codicillis adimat. Inst.in prin.ʃ fin.

7 *Ex tempore quo adimit.*

Si antequam legasset ademit, utputa sic: Quod Titio infrà legauero, id neq; do, neq; lego. Vel sic: Si cui bis legauero, semel ei hæres dato. ff. j.l.11.ʃ fin.l.13.in prin.

8 *Ex tempore, ex quo: ex conditione, sub qua adimit, uel transfert.*

Si id quod purè datum est, sub conditione adimat, uel transferat.ff.l. 7.10. 14. in prin. lib.36. tt.2.l.6.in prin.C.tt.37.l.17.
Si sub conditione: Si decesserit legatarius. ff.l.3. in prin.

9 *Ex antecedentibus.*

Si fideicommissum sit.l.3.ʃ non solùm.
Si is à quo legatum est, literis ad legatarium emissis, uolente testatore cauit se restituturum. ff.3. l.35.ʃ qui testamen.
Si cùm semel purè, deinde sub conditione eidem fundum legasset, postea ademit, ita: Fundum quem sub conditione ademi, &c.ff.l. 3. ʃ si Titio.

10 *Ex consequentibus ademptionem.*

Si conditio ademptionis uel translationis defecerit, uel extiterit.ff.l.3. in prin. ʃ si quis Titio. l.7.l.31.ʃ fin.
De conditione: Hæres meus Titio dato: si non dederit, Sempronio dato.ff.l. 3.ʃ sed & cùm quis.l.10.in prin.
Si is ad quem translatum est, uiuo testatore decesserit.ff.l.8.

11 *Clausula generalis.*

1 *Quibus ex causis datio legati inutilis est, ex ijsdem causis etiam ademptio est inefficax.*

ff.l.14.ʃ fin.

2 *Quæstio, Quid & quantum ademptum sit?*

ff.l.31.ʃ qui filias.ff.j.l.14.ʃ fin.ff.3.l.27.ʃ Põponius.

3 *Quot modis transferatur legatum?*

ff.l.6.

4 *Euentus.*

Eodem modo legatum est apud eum ad quem translatum est, quo fuit apud eum cui est adẽptum.ff.l.30.

Si contra tabulas bonorum possessionem petijt ff.lib.34.tt.9.l.2.in prin.ff.3.l.38.in prin.
Si testamentum celauit.C. tt.37.l.25.

6 *Si ingratus fuerit testatori, &c.*

Si testatori maledixerit.ff.lib.34.tt.9.l.9.
Si status controuersiam testatori mouerit.ff. lib. 34.tt.9.l.9.§ fin.
Si testatorem de crimine capitali accusauerit. ff. lib.34.tt.4.l.25.§ Seia.
Si testatorem illicitæ mercis negociatorem detulerit.ff.lib.34.tt.9.l.j.
Si inter legatarium & testatorem inimicitiæ intercesserint. ff. lib. 34. tt. 4. l.3.§ fin.l.4.l.22.tt.9. l.9.
Si impediat testatorem testamentum mutare.ff.l. 34.tt.9. l.19.
Si negligentia & culpa eius testator mortuus sit. ff.lib.34.tt.9.l.3.
Si uiui testatoris ignorantis bona donauit.ff.lib. 34.tt.9.l.2.§ fin.

7 *Si ingratus sit aduersus hæredem, seu eum à quo legatum est.*

Si agens contra hæredem, dicit illum prohibuisse testamentum mutare.ff.2.l.90.§ Sempronio.
Si unum hæredem quasi per falsum adscriptum accusauit.ff.lib.34.tt.9.l.4.
Si matrem eius cui substitutus fuit, subiecti partus ream postulauerit.ff.lib . 34. tt. 9. l. 16. in prin.

8 *De repudiando legato.*

Si legatum repudiauit. Item alia de repudiando legato.ff.j.l.7.l.37.l.45.§ si quis.l.82.§ si seruo. § si paterfamilias. § cùm seruus. l. 102.in prin. ff.2.l.35.§.Lucia.l.46. § si sup.l.57. in prin.l. 61. ff.3.l.11.§ cùm esset.l.39.§ agri plagam.lib. 33. tt. 5.l.18.lib.35.tt.2.l.30.§ tametsi. lib.29.tt.2.l.22. ff.l. 8.tt.6.l.19. § fin.C.tt.42.l.26.
Si partem tantùm repudiat.ff. 2.l.4.6.60.lib.34.tt. 3.l.29.§ idem quæritur.
Si aliud legatũ repudiat,aliud petit.ff.2.l.5.l.79. § Titio.
Si usumfructũ petat repudiata proprietate, uel contrà.ff.2.l.23.ff.lib.33.tt.2.l.10.

9 *Si conditio legatarij sit mutata.*

Si legatarius capite deminutus sit.ff.lib.35. tt.j.l. 58.l.103.lib.28.tt.5.l.59.§ si hæres.
Si in metallum datus sit.ff.lib.34.tt.8.l.3.
Si legatarius,cui in dignitate posito legatum est, dignitatem amisit.ff.2.l. 58.59.
Si cui quasi liberto legatum sit,isq; postea annulos ab Imperatore acceperit.ff.lib.35.tt.j. . 32.§ sed etsi cui.
Si cum cognatis esset legatum,cognati esse desierint.ff.lib. 34. tt.5.l.21.
Si marito ab uxore hærede scripto matrimoniũ breui durauit.C.tt.37.l.19.
Si uxor à marito qui ei legauit diuerterit; & mortis tempore uxor illius non sit.ff.3.l. 47. § fin. lib.34.tt.2.l.3.
Si re uxori à marito legata, postmodum apparuerit illicitum fuisse matrimonium.ff.lib. 33. tt.2. l.27.lib.34.tt.9.l.2. in prin.

10 *Circa hæreditatem defuncti.*

Si hæreditatem ex testamento petierit, denegatur ei fideicommissi petitio. C.tt.36.l.8.
Si testatori ab intestato hæres extiterit, & contra tabulas bonorum possessionem petierit. ff. 3.l.38.in prin.lib.34.tt.9.l.2.in prin.
Si hæres cui prælegatum est, hæreditatem non adeat.ff.j.l.88. 89.90. 91.lib.34.tt.2.l.17. C.tt.37.l. 12.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ si quis ex uncia.

11 *De confusione.*

Si legatarius ei à quo legatum est, hæres existat. ff.j.l.24.in pri.ff.2.l.69.§ sed etsi uno.§ si duos. l.79.§ cùm pater.l.92.§ filium.
Si substitutus ei, illo repudiante hæres existat.ff.2. l.85.
Si is à quo legatum est, legatario hæres existat. C.tt.42.l.3.

12 *Reliqua.*

Si id sibijpsi in testamento adscripsit legatarius. ff.lib.34.tt.8.l.j.l.5. lib.48.tt.10.l.4. in prin.l. 14. § fin.Vide insuper ff.& C.de falsis.
Si tacitam fidem suam accommodauit ad restituendum ei qui capere non potest. ff.lib. 34. tt. 9. l.10.11.18.tota.l.23.l.25.ff.j.l.124.§ fin. lib.49.tt.14. l.3.in prin.usque ad § diui fratres. C.lib.10.tt.11. l.j.
Si seruum alienum,cui legatum est, testator rede mit.ff.lib.34.tt.8.l.3.§ fin.
Si rem legatam subtrahat.C.tt.37.l.5.
Si passus sit alios re longo tempore uti.ff.2.l.81.
Si res ad legatarium peruenerit : uide infrà cap. prox.

CAVSAE LEGATVM AMITtendi, in persona eius à quo relictum est, consistentes. Cap. 5.

Si is à quo legatum est,hæres non existat . ff. 2. l. 29.§ fin.l.63.64.67.§ fin.ff.3.l.j.§ fin. C.tt.39.l.j. tt.42.l.13.14. Nouell.c.j. § si uerò nullus alter sit hæres.usq; ad § hinc nos cura.uide insuper infrà lib.3. cap.3.
Si uiuo testatore decesserit. ff.2.l.29.in prin.l.71.§ idem in curato.l.90.§ filiam.ff.lib.35.tt.j.l.94.in prin.
Si ante aditam hæreditatem decesserit. ff.lib. 29. tt. j.l.14.§ fin.l.15.
Si eius nomen testator induxit. ff.lib.34.tt.9.l. 12. 16.§ fin.
Si indignus hæreditate iudicatus est : puta, quia fecit ne testamentum mutaretur. ff.lib.29.tt.6.l. 2.§ fin.
Si pendente die uel cõditione mortuus sit. ff. lib. 34.tt.j.l.180.§ ab hæredibus.lib.35.tt.j.l.63.tt.2.l. 35.lib.36.tt.j.l.61.§ fin.
Si nihil ex hæreditate capiat. uide suprà , Ex persona eius à quo legatum est , uerſ. si ab eo qui nihil uel minus, &c.
Si legatum ad eum non peruenerit.ff.j.l.80. ff.2. l.72.in prin.ff.3.l.8.in prin.lib.33.tt.2.l.9.
Si conditio legati sui defecerit. Distinguitur: Si rursus in integrum sit restitutus. ff.lib.4.tt.6.l. 41.
Si legatario,qui legatum restituere iussus est , legatum sit ademptum. ff.lib.24.tt.j l. 13. in prin. tt.4.l.19.30.
Si omissa causa testamenti, ab intestato hæres factus est,

ctus est.ff.lib.29.tt.4.C.tt.36.l.2.3.
Si pecunia accepta prætermiserit hæreditatem.ff. lib.29.tt.4.l.2.l.3.l.4.in prin.l.10.in prin.§ dicendum est.l.28.in prin.C.lib.6.tt.39.l.j.
Si cùm ab impuberis substituto esset legatũ, impubes hæres extiterit,sed eo intra pubertatem decedente substitutus successerit. ff. j. l. 114. § si quis.in prin.lib.35.tt.2.l.86.§ qui filios.lib.28.tt. 6.l.42.
Si institutus sit hæres sub hac conditione: Si iuraret se Titio decem præstiturum , & conditione illi remissa hæreditatem adijt. ff. 3. l. 14. § hæres.
Si in insulam sit deportatus.ff.2.l.79.§ hæreditate.
Si liberos habuerit. ff.lib.28.tt.6.l.41. in prin. lib. 35.tt.j.l.100. C.tt.25.l. 6.§ cùm autem inuen. tt. 42.l.30.
Si , cùm ab eo qui nouissimus moreretur legatum esset,omnes simul decesserint.ff.lib.36.tt.j. l.34.
Si, cùm à tutore uel curatore hęredis legatum esset,is tutor non extiterit. ff.2.l.71. § idem in curatore.
Si rem legatam alienauit . Vide infrà cap. prox. uerſ.si hæres rem, &c.
Si bona eius ad fiscum sint deuoluta. Vide in lib. prox.cap.3.uerſ.de fisco ad quem.

CAVSAE AMITTENDI LEgatum,in re legata consistentes. Cap. 6.

¶ *Si res legata perijt,uel mutata est.*

Inst.tt.20.§ si res legata sine.§ si quis ancill. ff. j. l. 21.23.§ fin.l.25.§ si certum. l.35.§ fin.l.39. § ipsius quoque rei.l.45.§ si pocula.l.48.§ itaque si Stichus.usq; ad finem legis. l.49.§ fin.l.55.§ si hæres.§ item si seruum.l.60.61.65.67.§ fin.l.85.§ si cui homo.§ Stichũ aut.l.97.in prin.§ si tibi seruus.l.109.§ qui quinq;. usq; ad § qui margaritam.l.115.§ fin.ff.2.l.33.§ species. l. 67. § quadrigæ.l.79.§ hæreditatem. ff.3.l.22.§ fin. l.85. ff. lib. 33.tt.6.l.8.tt.7.l.7.lib.34.tt.2.l.6.15.34.§ fin. l.40. in prin lib.35.tt.2.l.30.§ diligenter. C.tt.50.§ ea etenim.
Si uinum legatum effusum sit.ff.lib.33.tt.6.l.8.
Si uinum legatum coacuit. ff.li.33.tt.6.l. 9. § item acetum.
Si locus religiosus factus sit.ff.j.l.55.§ sed si mortuum.ff.2.l.68.§ in fundo.lib.11.tt.7.l. 4. § fin. l. 46.in prin.§ fin.
Si in area legata ædificatum sit.ff.3.l.76.§ antea.
Si hæredis seruus legatum subtraxit. ff.j. l. 49. in prin.
Si res ædibus iuncta sit. ff.j.l.42.§ fin.l.43.44. in prin.
Si liber legatus mutilatus sit. ff.3.l.50.§ si Homeri.
Si dubium sit,an res legata sit in rerum natura.ui de infrà lib. 3. cap.4.uerſ. de cautione præstanda.
Si cùm ex reditu prædiorum quinquaginta annua essent legata,aliquo anno nulli,uel minores fructus fuerint percepti. ff.lib.33.tt.j.l. 17. § fin.tt.6.l.5.13.lib.34.tt.1.l.12. lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin.
Si seruus legatus manumissus sit .Inst. tt. 20. § si res legata.§ si quis ancillas.ff.j.l.34.82.§ Stichũ. l.113.§ cùm seruum.ff.3.l.76.§ fin.lib.33. tt.7.l.3. § fin.lib.29.tt.j.l.32.
Si seruus legatus liber esse iussus sit. Vide suprà Ex re legata lib. j. uerſ. si seruus cui libertas legata est,&c.
Si seruus legatus ob id quòd necem domini uendicauit,liber esse à prætore iussus est. ff. lib. 29. tt.5.l.12.
Si statu liber legatus conditione existente liber fit.ff.j.l.45.§ si statu liber.
Si seruus legatus,noxæ datus est. ff.j.l.55.§ si hæres.
Si ab hostibus captus sit.ff.j.l.55.§ fin.
Si in fuga sit. ff.j. l. 48.§ si Stichus. l. 85. § legatum.
Si seruus legatus ex officio ad artificium transierit,uel contrà.ff.3.l.59.l.63.§ si ex.
Si res legata euicta sit.ff.2.l.80.§ cùm post. Vide suprà lib.j.cap.j.de euictionis actione.
Si res ex qua debetur legatũ,euicta sit. ff.2.l. 89. § Lucius.
Si res usucapta sit.ff.2.l.81.
Si ædes legatæ ob damnum infectum possessæ sunt.ff.j.l.55.§ si hæres.
Si alius cui optio legata est, seruum legatum optauerit.ff.lib.33.tt.5.l.11.
Si, cùm Stichus aut Pamphilus testatori deberetur, Pamphilus legatus, & Stichus ex causa debiti optatus sit, an legatum extinguatur. uide suprà lib. j. Ex re legata. uerſ. si cùm Stichus, &c.
Si pignus legatum,à creditore uenditum sit. ff. 2. l.92.§ quatuor.C.tt.42.l.6.
Si hæres rem legatam alienauit.ff.j.l.71.§ si seruũ. ff.2.l.92.§ fin.lib.34.tt.5.l.16.lib.10.tt.4.l.9.§ si tibi decem.C.tt.43.l.3.§ sed quia nostra.usque ad finem legis. Nouell.c.39. de restitutione dotalium rerum,in prin.usq; ad § alterum uerò. C. 108.de restitution.
Si præsente & consentiente legatario alienauit. ff.j.l.93.l.121.§ omnibus.ff.2.l.35.§ Lucia.l.91.§ in sua am.C.tt.42.l.11.
Si hæres rem alij legauit. ff.j.l.82. in prin. l.68. in prin.l.69. § sed si uiuo. usq; ad § rogo. ff.lib.33. tt.2.l.36.lib.35.tt.j.l.103.
Si consumpsit hæres.ff.2.l.65.
Prædium, ex cuius reditu legatum annuum debetur,hæres uendere potest , saluo tamen iure legati. ff.j.l.121. in prin.lib.33.tt.j.l.21. in prin. tt 2.l.38.in prin.
Si testator rem alienauit. Itẽ si credito legato,debitor liberatus sit. uide suprà De ademptione & translatione legati.
Si res uel rei æstimatio ad legatarium peruenerit.Inst.tt.20.§ si res aliena.§ si cui fundus. ff.j.l. 33. § si eadem res. usq; ad § si coniunctim. l.46. in prin.l.83.in prin.usq; ad § qui Caium.§ fin.l. 48.l.85.§ si Sempronius.§ qui seruum.§ cùm pater. § si Titio.l.87.§ si testamento. l.109. § si id quod.ff.2.l.22.68.§ duorum.usque ad § fin.l. . 89.in prin.l.90.§ impuberem. ff.3.l. 21. § fideicommissum.l.99.§ alumno. lib.49.tt.15.l.12.§ si natum.
Si legatarius rem subtraxerit.C.tt.37.l.5.

Si ſolutum, uel actum ſit de legato. ff.j.l.8. ſ ſi ita ſcriptum. l.11.in prin.l.12.33. ſ ſi eadem res. l.35. ſ fin.l.73. ſ in pecunia.l.81. ſ ſi paterfamiliâs.l.4.8. 84.86.in prin.l.115. ſ diuus Seuerus.ff.2.l.15. ff.3. l.90. ſ Semproniæ.l.11. ſ ſi quis decem.lib.36.tt. j.l.9. ſ fin.l.19.in prin.tt.2.l.14. ſ ſi ita. lib.5.tt.j.l. 38.50.51.52.

Intra annum ex quo adijt hæreditatem hęres legata ſoluere tenetur. Nouell. c. j. ſ illud quoque.

Cuius ſumptu requirendum & ſoluendum. ff. j. l.37.39.in prin.l.109.in prin.ff.2.l.8.in prin.ff.3.l. 99. ſ fin. Vide inſuper j lib.3.cap.4.uerſ.de luendo & red.

Si ante diem ſolutum ſit.ff.j.l.115. ſ diuus Seuerus. ff.lib.33.tt.j.l.15.lib.35.tt.j.l.j.lib.36.tt.j.l.22.in pri. C.tt.42.l.12.

Si pater pro filia cui debet, in dotem dederit. ff.3. l.39. ſ pater.

Si ita ſit legatum: Vt ſi eam rem perdidiſſet legatarius, rurſus ei legatum ſit: an ei obſtet ſolutionis exceptio? uide ſuprà li.j.cap.j.uerſ. De euictionis actione.

CAVSAE AMIT. LEG. CONſiſten. in cauſa, modo & conditione legati. Cap. 7.

I. *Si cauſa defecerit.*

Si, cùm Titio dotis nomine eſſet legatum, matrimonium ſecutum nõ ſit.ff.lib.35.tt.j.l.69. ſ fin.

Si falſa cauſa ſit, uide ſuprà cap. 2. Ex cauſa propter quam.lib.eod.

II. *De modo.*

Modus quid ſit? ff.lib.35.tt.j.l.17. ſ fin.

Modus pro conditione obſeruatur. C.tt.45.l.j.

Si cum Titio legatum eſſet, ut patrono defuncti reſtitueret, hæres patrono pro debita parte ſatisfecit.ff.lib.38.tt.2.l.10. ſ j.

Si legatarius modum non impleat, ſeu non faciat ut iuſſus eſt, amittit legatum. ff.lib.33.tt.j.l.21. ſ Lucius.tt.2.l.17.lib.35.tt.j.l.36.38. ſ fin.

Diſtinguitur:

Ex ſpecie & qualitate modi, quem non implet.

Vt à monumento non recedat: ut in illa ciuitate domicilium habeat.ff.lib.35.tt.j.l.69. ſ Titio.

Vt compenſet. ff.3.l.11. ſ item ſi quis. lib.34. tt.j.l. 22. ſ fin.

De reliquis, uide infrà lib.14.cap.j. De conditionibus. Itẽ ſuprà cap.2. uerſ. Si factum legatum ſit.lib.eod.

Ex cauſa propter quam non implet, & alia, uide infrà De conditionibus.

III. *De conditione.*

Vide infrà lib.14.cap.j.

CAVSAE LEGAT. AMITTEN conſiſt. in teſtamento, in quo legatum eſt: & in hæreditate, ex qua legatum debetur. Cap. 8.

Si teſtamentum ruptum uel irritum factum ſit.ff. 2.l.78.in prin.l.79. ſ filius.l.85.l.91. ſ fin.ff.3.l.34. ſ fin.l.100. ſ fin.lib.28.tt.5.l fin. ſ fin. C.tt.36.l.j. tt.42.l.14.l.29.

Si teſtamentum falſum dicatur.ff.lib.5.tt.3.l.6.

Si teſtamentum mutatum ſit.ff.3.l.18.

Si hæredis nomen inductũ ſit. ff.lib.34.tt.9.l.12.l. 16. ſ fin.

Si memoria teſtatoris damnata, teſtamentum irritum factum ſit.ff.2.l.78. ſ fin.

Si omiſſa cauſa teſtamenti ab inteſtato ſuccedatur, & contra tabulas bonorum poſſeſsio petita ſit. Vide in lib.3.cap.9.& 10.

Si de hæreditate actũ, & contra hęreditatem iudicatum ſit.ff.j.l.52. ſ ſi hæreditatis.

Si hæreditas non ſit ſoluendo. C.tt.37.l.15.

Si hęreditas ad fiſcum peruenerit. Vide j lib.3.cap. 3.uerſ. De fiſco.

Hactenus cauſæ ex quibus legatum extinguitur, & legati actio euaneſcit.

LEGATVM AMISSVM AD quos deuoluatur. Quid & quantum à legatario reſtituendum. Item euentus deuolutionis. Cap. 9.

I. *Cauſæ ex quibus amittitur legatum, in præcedentibus diſpoſitæ ſunt.*

Non autem in legatis ſolùm, ſed & in mortis cauſa donationibus iſta locum habent. Item ſi cui conditionis implendæ cauſa quid dandum eſt. ff.lib.34.tt.9.l.5. ſ fin. C.tt.50. ſ hæc autem omnia.

II. *Ad quos deuoluatur legatum inutile, & amiſſum?*

Diſtinguitur ex cauſa:

Si perſonæ, quæ in rerum natura nõ eſt, legatum ſit. C.tt.50. ſ in primo itaq;

Si conditio relicti defecerit. C.tt.50. ſ pro ſecundo. ſ ſin autem aliquid.

Si hęres uel legatarius iuſſa teſtatoris non perfecerit. Nouell.c.j. ſ principio igitur. uſque ad ſ hinc nos cura.

Si legatarius pendente conditione deceſſerit. C. tt.50. ſ ſin autem aliquid.

Si adita hæreditas non ſit. C.tt.50. ſ cùm autem.

Si legatum in tertij perſona deficiat: utputa, ſi legatarij fideicommiſſum ſit ut alij reſtituat, is ſ alius mortuus ſit, uel ex alia cauſa non capiat: utrum ad hęredem, an ad rogatum legatarium pertineat? ff.2.l.17.in prin.l.62.l.80.ff.3.l.38. ſ Tu ſculanus.lib.34.tt.j.l.4.in prin.l.8.

Si, cùm pecunia alicui eſſet legata ut ſeruum alienum redimeret & manumitteret, dominus ſeruum uendere nolit. ff.lib.40.tt.5.l.51. ſ ſi alienum.

Si tertiò ſit ademptum. ff. lib. 34. tt. 4. l. 31. in prin.

Si ſeruum ſibi legatum ut manumitteret, iure manumittere non poſſit? ff.lib.35.tt.j.l.37.

Si quid ſuperfluum remanſit ex eo quod ad faciendum aliquid legatum eſt. ff.2.l.90. ſ j.lib.34. tt.j.l.4.in prin.l.8.tt.2.l.40. ſ fin.

Si legatarius ſe à tutela excuſauerit. ff.lib.34.tt.9. l.5. ſ amittere.

Si contra tabulas bonorum poſſeſsionem accepit legatarius. Item,

Si uxor

Si uxor marito ſuo illegitimo quid reliquit. ff.li. 34.tt.9.l.2.

Si mulieri inhoneſtæ quid ſit relictum. ff. lib. 34. tt.9.l.14.

Si legatarius falſum dixit teſtamentum. ff.lib.34. tt.9.l.5. ſi is cui. lib.49.tt.14.l.29. ſ fin.

Si teſtatori maledixerit: ſi ſtatus controuerſiam ei mouerit. ff.lib.34.tt.9.l.9. ſ fin.

Si taciram fidem accommodauit, &c. ff.lib.34. tt. 9.l.13.

Si uiuo teſtatore deceſſerit is cui illicitè legatum eſt. ff.lib.34.tt.9.l.24.

Si legatarius ſit deportatus. ff.3.l.7.in prin.lib.34. tt.8.l.3.

Coniunctis & diſiunctis an & quatenus illis adcreſcat portio. uide infrà lib.3.cap.4.uerſ. ſi pluribus ſimul uel, &c.

III. *Quid & quantum deuoluatur?*

De fructibus & uſuris. ff.2.l.78. ſ qui Mutianam. ff.lib.34.tt.9.l.17.18. in prin. C.tt.35.l.j.

Si ad plures deuoluatur, quantum unicuique debeatur. C. tt. 50. ſ ſed ut manifeſtetur. ſ his ita diffinitis. Vide inſuper infrà dicto uerſ. Si pluribus ſimul uel, &c.

De onere, uide paulò inferius.

De reliquis. ff.lib.33.tt.j.l.21. ſ Lucius.tt.2.l.17. Nouell.c.22. ſ enimuerò quem deinde, uſque ad ſ quoniam uerò.

IIII. *Euentus amiſſionis & deuolutionis.*

De onere ſuſtinẽdo ab eo ad quem legatũ eſt deuolutum. C.tt.50.in prin. ſ ſed omnes. ſ ne autem hoc. uſq; ad ſ his ita diffinitis. ſ & ideo ſi onus.

Legatum quomodo fuit apud eum cui ademptum, eo etiam modo debet eſſe apud eum ad quem translatum eſt: ut ſi ille reſtituere iuſſus eſt, hic quoq; reſtituat. ff.lib.34.tt.4.l.30.

Is cui ut indigno legatum ablatum eſt, æs alienũ ſoluere non tenetur. ff.lib.34. tt. 9. l. 18. ſ onus.

Is qui ut indignus remotus eſt, remouetur etiã à præmio quod datur his qui ſe deferunt. ff.lib. 34.tt.9.l.5. ſ fin.

De confuſis actionibus, & ſeruitutibus indignõ remoto reſtituendis. ff.lib.34.tt.9.l.8.17.18. ſ onus.lib.49.tt.14.l.29. ſ final.

FINIS LIBRI DVODECIMI.

DE ACTIONE LEGATORVM CVM ADFINIBVS REMEDIIS: ITEM DE L. FALCIDIA, ET de ſenatuſconſulto Trebelliano:

Liber decimustertius.

DE ACTIONE LEGATORum, & primùm Cauſæ huius actionis: item ubi & apud quem competat. Cap. 1.

1 *Cauſæ, ex quibus datur hæc actio.*

Ex quaſi cõtractu eſt. Inſt.lib.3.tt.28. ſ hęres quoque.

Datur ex eo quod aliquid legatum eſt, uel fideicommiſſum. Diſtinguitur: Si hęres rem præſtare non poſsit, iuſtamq; non præſtandi cauſam habeat. ff.j.l.73. ſ qui confitetur.

Si dolo uel culpa ſua præſtare non poſsit. ff.j.l. 109. ſ cùm quid tibi. l.86. ſ ædes. ff.2.l. 65. Vide inſuper ſuprà lib.2.cap. 4. uerſ. ſi res periit uel, &c.

De mora præſtanda. ff.j.l.49.in prin. ff.2.l. 80. in prin.lib.33.tt.j.l.2. Vide itidem ſuprà dicto uerſ. Si res periit.

De reliquis diſtinctionibus huius materiæ, uide duos libros præcedẽtes. Nam omne ferè quod ibi poſitum eſt, huc quoque ad cauſas actionis legatorum pertinet.

Si eadem res in diuerſis tabulis relicta eſt, ex qua potiſsimùm agendũ ſit, uide infrà Adfinia remedia.

2 *Vbi, & apud quem competat hæc actio?*

Fideicommiſſum ibi petendum, ubi hæreditas relicta eſt. C.lib.3.tt.17.ff.lib.5.tt.j.l.38.l.50.51. 52.

QVIBVS COMPETAT actio legatorum. Cap. 2.

De hæredibus legatarij. ff.j.l.40. ſ ſi quis alicui. l. 67. ſ illi ſi. l.105. ſ cùm quidam. ff.2.l.12. ſ fin. l.24. l.50. ſ ſi Titio. l.58.59.80. ſ prædium. ff.3.l.31.34. in prin. ff.lib.34.tt.j.l.4.in prin. lib.36.tt.2.l.20.l. 26. ſ fin. C.tt.42.l.21.tt.52.l.2.

Si legatarius pendente conditione, uel die legati, &c. deceſſerit, an tranſeat ad hæredem? Vide ſuprà lib.2.cap.2.

De hæredibus hæredum legatarij. C.tt.37.l.22.

De filio & ſeruo, patre & domino, & hæredibus illorum, ſi filio uel ſeruo legatum ſit. ff.j.l.71. in prin. ff.3.l.11. ſ ſi filio à. lib.35.tt.j. l.41. l.68.l.91. lib.36.tt.2.l.5. ſ fin.l.9.l.12. ſ idem Iulianus. ff.lib. 50.tt.17.l.18.l.14. ſ ſi ita. ſ fin. C.tt.36.l.5.

De filio poſtmodum emancipato. ff.lib.46.tt.j.l. 22.in prin. C.tt.42.l.15.

De ſeruo manumiſſo, item de emptore ſerui cui legatum eſt. ff.j.l. 92. ſ duobus hæredibus. ſ ſi quis Sti chum.l.115. ſ ſi fideicommiſs.lib.36.tt.j.l. 78. ſ tres.tt.2.l.17. lib.28.tt. 5. l. 38. ſ ſi quis ſeruum.

De ſubſtituto. ff.2.l.51.79. ſ à te peto.l.89. ſ Seia. ff. 3.l.31.ff.lib.34.tt.8.l.j. C.tt.37.l.6.

De eo cuius intereſt. ff. j. l. 51. in prin. l. 71. ſ ſi teſtator.

testator. ff.3.l.11.§ interdum.
Si debitum creditori legatum sit, an & quatenus hæredi testatoris, & fideiussori detur actio? ff. j.l.50.§ fin.l.71.§ testator. lib.34. tt.3.l.8.§ si is qui.
Si fideiussor debitum creditori legauit, an & quatenus hæredi, & principali debitori competat actio? ff.j.l.51. in prin.
Si Titio legatum sit id quod ei Seius debet, ut Seius liberetur: Seius agere potest, ut hæres eum aduersus creditorem suum defendat. ff.3.l.11.§ interdum. ff.lib.34.tt.3.l.4.§ fin.l.5.
Si res aliena legata sit, an dominus rei agere possit ut à se res redimatur? ff.lib.40.tt.5.l.32.§ si forte. usq; ad fin. legis.
De successore principis uel alterius magistratus cui legatum est. ff.2.l.58.
De eo cui dotis nomine legatum est, & muliere pro qua legatum est. ff.lib.35.tt. j.l.69.§ Titio genero.
Interdum alterius nomen in testamento adscribitur: alteri uerò fideicommissi petitio competit, &c. ff.3.l.11.§ interdum.
De legato familiæ relicto: si familiæ, uel ne de familia exeat, uel ne alienetur, relictum sit: ad quos hoc legatum pertineat, & alia. ff.j.l.115.§ diuus Seuerus. usq; ad § fin. ff.2.l.33.§ fin.l.69. in prin. usq; ad § rogo.l.71.§ prædium.§ fin.l.79.§ hæreditatem.§ fidei hæredum.§ liberis.§ cùm inter.l.80.§ prædium.l.91.§ instituto. ff.3.l.36.in prin. usq; ad § Tusculanus.§ mater.l.90. in prin.l.91. C.tt.38.l.5.tt.42.l.4.11. Nouell. c.159.
De legato pluribus relicto, quibus & in quantũ singulis competat. Vide infrà cap.4.lib.eod.
Si cui ex certis personis, cui uelit hæres, legatum sit. ff.2.l.24.25.69.§ rogo fundum.l.79.§ hæreditatem.§ à filia.li.36.tt.j.l.17.§ si quis rogatus.l.57.§ fin.lib.40.tt.7.l.21.§ fin.
Si cui ex certis personis, qui bene de illo meruerit, sit relictum. ff.2.l.79.§ rogo.
Si ita sit legatum: Titio aut Seio do lego. ff.2.l.16.l.79.§ à te peto. C.tt.38.l.4.
Si ita: Titio cum Seio do lego. ff.j.l.113.§ si ita.l.122.lib.33.tt.2.l.40.
Si ita: Fundum Titio cum Dione seruo lego: utrum Dion legatus sit, an Dioni legatum? ff. lib.34.tt.5.l.15.§ si quis leget.
Si controuersia sit inter plures, ut dubitetur de quo senserit testator. ff.2.l.8.§ si inter. usq; ad § fin.l.17.§ fin. ff.lib.34.tt.5.l.12.in prin.l.27.29.30.31.lib 35.tt.j.l.32.§ sed etsi.
Si cùm Titio legatum sit, duo sint eius nominis amici testatoris. ff.2.l.8.§ si inter. lib.34.tt.4.l.3.§ si duobus. tt.5.l.12.in prin.
Si alteri textores, alteri uernas legauerit: & quidam sint uernæ textores simul. utri debeantur istis? ff.j.l.35.in prin. ff.3.l.63.§ si unus. l.696.§ fin.
Si filiabus sit relictum, an contineantur post humas? ff.j l.16.in prin. Item, an contineantur filij, & masculini sexus liberi? Et contrà.
Si filijs sit relictũ, an contineantur filiæ? ff.2.l.46. in prin. Item libertini. ff.lib.28.tt.8.l.11.
Si posteris legatum sit. ff.3.l.80.§ fin.
Si fratribus legatum sit, an cõtineantur sorores. ff.3.l.90.§ quæsitum.
Si libertis sit relictum. ff.lib.34.tt.j.l.2.
Si ita: Omnibus quos siue in his tabulis, siue qui buscunq; alijs manumisi. ff.3.l.35.§ fin.
Si cognatis uel cognationi sit legatum. ff.lib.34.tt.5.l.21.
Si ciuibus sit relictum, ciuitati debetur. ff.lib.34.tt.5.l.2.
Si ita: Fideicommitto ut in patria porticum publicum ponas, patriæ legatum adquiritur. ff.lib.34.tt.2.l.7.
Si ita: Titio & Seio uter eorum uiuet, uel uter eorum prior Capitolium ascenderit: & uterque uiuat, uel uterq; Capitolium ascenderit simul. Item,
Si ei qui maximus est legetur, & duo pares sint. ff.lib.28.tt.5.l.26.lib.34.tt.5.l.12. in prin.
Si ita: Si qua mihi filia nata sit, ei decem dato: & plures simul nascantur. ff.j.l.16.§ si quis ita.
De fisco, & alijs, si legatario ut indigno legatum ablatum sit. Vide suprà lib.2.cap.7.

ADVERSVS QVOS COMpetat hæc actio? Cap. 3.

1 *De hæredibus qui teneantur, & in quantum aduersus hæredes pro partibus hæreditarijs competit.*

ff.3.l.34.in prin.
Si pars hæreditate nominata est, utriles partes debent: sin omnes, hæreditarias. ff.j.l.57.§ fin.l.127.ff.3.l.33.§ fin.l.96.lib.45.tt.2.l.17.
Si indiuiduum sit legatum, ut si aliquid faciendũ est, &c. quilibet tenetur in solidum. ff.3.l.11.§ penult.lib.35.tt.2.l.79.§ quædam legata.
Si alimenta relicta sint. ff.lib.34.tt.j.l.3.
Si ita legatum sit: Ad quemcunq; ex testamento, uel ab intestato, uel quoquo modo bona mea peruenerint, &c. ff.3.l.9.ff.lib.5.tt.2.l.13.lib.29.tt.7.l.3.in prin.
De eo qui post factos codicillos natus est. ff.lib.29.tt.7.l.3.in prin.l.11.12.13.in prin.l.16.l.19.
Si quidã soluendo esse desierint. ff.2.l.34.in prin. lib.34.tt.j.l.3.§ fin.
Si hæredi adiecta sit alia persona, quæ hæres non est, uel hæreditatem non adijt. ff.j.l.15.§ hæres.l.125.§ Lucius. ff.2.l.63.
Portio deficiens accrescit alteri cum onere suo. ff.2.l.50.§ fin.l.63.l.79.§ cùm pater. Vide suprà lib.prox.cap.5.in prin.
Si cùm existimaret quis bona sua ad solum Titiũ peruentura, codicillis ad eum missis plura legauerit, & postea duo ei extiterint hæredes. ff.2.l.79.§ cùm existimaret. ff.3.l.38.in prin. ff.lib.29.tt.7.l.19.
Si ita: Quisquis mihi hæres erit. ff.j.l.4.§ fin. ff.3.l.96.
Si ita: Titius hæres meus, aut Meuius hæres meus, Seio decem dato. ff.j.l.8.§ si ita. ff.3.l.25.
Si, cùm plures haberet hæredes, uel plures gradus hæredum, dixerit: Hæres meus damnas esto decem dare. ff.2.l.45.in prin. ff.3.l.96.
Si cùm ab omnibus esset legatum, postea unius persona

persona sit exempta: an reliqui solidum debeant? ff.j.l.107.in prin.
Si, cùm ab omnibus esset legatum, unus postea iussus sit præcipere atque præstare. ff.j.l.110. in prin. ff.2.l.35.§ Lucius.
Si, cùm à quibusdã legata reliquisset, postea cõdicillos ad omnes hæredes scripserit. ff.2.l.34.
Si ad unum hæredem codicillis scriptis inter alia scripsit: Sempronio uelle præstari. ff.3.l.35.§ Seiam.
Si ita: Lucius Titius hæres quinq; dato: deinde alio loco, Meuius quinq; dato. ff.2.l.42.§ fin.
Si cùm quinque aut Stichus legata essent: alter quinque, alter partem Stichi soluerit. ff.2.l.15.
Si res hæredis legata sit, an cohæres quoq; teneatur? ff.j.l.88.§ penult.
Si unus hæredum seruum legatum occidit, cæteri non tenentur. ff.j.l.50.§ fin.

2 *De substitutis.*

ff.j.l.18.§ idem in eodem.l.52.§ si hæreditatis.l.55.in prin.l.76.82.§ si pater fam.l.114.§ si quis à primo.§ si quis ab impubere.l.127.ff.2.l.63.§ fin.l.79.§ cùm pater.§ ab intestato.l.84.§ si primo. ff.3.l.100. C.tt.37.l.24.tt.39.l.1.ff.lib.29.tt.7.l.14.

3 *De hærede ab intestato scripto, hærede à quo legatum est repudiante.*

Vide s̃ li.2.cap.6.uerſic. si omissa causa testamenti ab intestato, &c.

4 *De legatario, cuius fideicommissum est, eiusq; hærede: & de hærede testatoris, uter teneatur?*

ff.j.l.111.§ qui margaritam. ff.2.l.13.in prin.l.29. ff.3.l.27.§ fin.lib.33.tt.2.l.34.in prin.lib.35.tt.4.l.3.§ si quis ita.l.19.

5 *De hærede eius à quo legatum est.*

ff.2.l.33.§ quod à lege. ff.3.l.6.27.§ fin.lib.34.tt.j.l.18.§ ab hæredibus.

6 *Si quis accepta certa quantitate hæreditatem restituere rogatus sit: utrum aduersus cohæredem, an aduersus fideicommissarium agere habeat?*

ff.3.l.11.§ cùm esset.

7 *De fisco ad quem bona uel res legata peruenit.*

ff.j.l.52.§ si quis antè. l.97.§ quoties. lib.34.tt.j.l.2.tt.9.l.16.§ fin.lib.29.tt.5.l.9.lib.49.tt.14.l.14.l.48.§ fin.

8 *De possessore rei legatæ, & eo qui usumfructum in re legata habet.*

ff.2.l.68.§ fundo.
De emptore hæreditatis, & possessore. ff.2.l.80.§ fin. C.tt.37.l.2. Vide insuper infrà Adfinia remed. De rei uindic.
De eo qui pecunia accepta omisit hæreditatem, & eo ad quem peruenit hæreditas. Vide suprà lib.2.cap.3.uersi. si pecunia accepta.
De possessore, & eo qui hæreditatem uindicat. ff.lib.35.tt.3.l.4.§ si duo.

9 *De patre & filio hærede: item domino & seruo.*

ff.2.l.62.ff.l.3.4.

De uenditore serui hæredis, & emptore. ff.j.l.95.§ qui rogatus.
De patre & filio hærede emancipato. ff.3.l.4.

10 *De curatore furiosi:*

ff.3.l.49.§ fin.

11 *Non mirandum, si cùm alius rogatus sit, alius fideicommisso obstringatur:*

ff.j.l.111.§ quæ margaritam.

QVID, QVALE, ET QVANtum ueniat in hanc actionem. Cap. 4.

¶ 1 *Quid ueniat in hanc actionem?*

1 *Vt soluat reus.*

Vbi, quomodo, quando, & cuius sumptibus soluendum, uide suprà lib.2.cap.4. uersi. Si solutũ uel actum sit.

2 *Vt luat, & redimat, si uel res aliena legata sit, uel alij obligata.*

Vide s̃ lib.j.cap.2. Ex re relicta. item lib.2. cap.j. uersi. Si pignori dedit.

3 *Vt caueat, si res inueniri non possit, uel seruus legatus in fuga sit, &c.*

Item de actione quæ hinc datur. ff.j.l.46.§ hæres.l.48.§ itaque si Stichus.l.58.l.71.§ fin. ff.2.l.8.lib.34.tt.2.l.40. in prin. ff.3.l.39.§ cùm ita. lib.35.tt.2.l.94.§ filiæ. tt.j.l.43.§ cùm hæreditas.
Vt caueat legatorum seruandorum nomine: de qua cautione uide infrà cap.ult.lib.eod.
Vt caueat de euictione. ff.j.l.73.§ de euictione. ff. lib.36.tt.j.l.69.

4 *Vt faciat:*

Si opus facere iussus sit, pecunia data non liberatur. ff.3.l.11.§ fin.

5 *Vt actionem præstet.*

ff.j.l.40.in prin.l.45.§ eum qui.l.77.§ proinde etsi.§ si quis ita.l.78.106. ff.2.l.13.72.in prin.; ff.3.l.8.in prin.lib.34.tt.3.l.11. C.tt.37.l.18.

6 *De eo quod rei legatæ accedit & decedit.*

Item de eo in quod res est mutata. ff.j.l.6.l.8. in prin.l.20.l.23.§ si quis post.l.45.§ si areæ. ff.2.l.10.l.40.49.in prin.l.67.in prin.§ quadrigæ. ff.3.l.16.33.in prin.l.39.§ sorori.l.66.§ fin.l.76.§ area. ff.lib.33.tt.7.l.3.in prin.l.19.in prin. lib.34.tt.2.l.15.21.§ perueniamus.§ fin.l.31.36.§ fin.l.40.in prin.

7 *Ad quod tempus debeat referri legatum?*

ff.2.l.92.§ qui indiuisum. ff.3.l.33.§ filio.l.39.§ testamento. lib.34.tt.2.l.8.36.§ fin.l.42.

8 *De fructibus & usuris, pensionibus & mercede.*

ff.j.l.22.l.39.§ fructus.l.48.in princip.l.92.§ final.l.121.§ final. ff.2.l.44.§ Pegasius.l.80.§ etiam resp.l.86.89.§ usuras. ff.3.l.26.l.29.§ si fundum.l.33.in prin.l.34.in prin. ff. lib.33.tt.j.l.21.§ filiũ. lib.34.tt.j.l.10.§ uerbis. ff.lib.35.tt.2.l.88.§ fin. C.tt.47. ff.lib.22.tt.j.l.3.l.8.l.34.l.42.l.48.

9 *De omni causa, & omni commodo.*

ff.3.l.34.in prin.l.26.

De partu ancillarum.ff.j.l.39.§ item partes. l. 92. § fin.lib.22.tt.j.l.8.§ fin.l.14.

De eo quod per seruũ legatum est adquisitũ. ff. j.l.39.§ item partus.l.71.l.87.§ cùm seruus.l.92. § si mihi.§ fin.ff.2.l.39.

De eo quod seruo legato legatum est.ff.j. l. 71. in prin.lib.36.tt.2.l.16.§ fin.C.tt.27.l.7.§ fin.

10 *De eo quod ad reum non peruenit.*

Vide ſ̃ li.j.cap.2.Ex persona eius à quo,&c. uers. Si ab eo qui nihil uel minus,&c.

11 *De copulatis rebus legatis:si altera sit extincta,an superstes debeatur: & de re accessoria principali,extincta uel alienata.*

ff.li.33.tt.7.l.j.§ fin.l.7.tt.8.l.2.13.tt.9.l.2.4.in prin. Vide insuper ſ̃ lib.2.cap.j. uers. De alienatione rei à testatore facta.item cap.4.lib.eod.2. uers. Si res perijt.

De natis,ancilla mortua. Item de seruo uicario, ordinario defuncto.Itẽ de peculio, seruo mortuo,alienato uel manumisso.Inst.tt.20.§ siquis ancillas.ff.j.l.64.65.ff.2.l.79.§ pater.lib.33.tt.8.l. j.cum sequent.l.12.13.

Mortuo boue legato,nec caro,nec coriũ debentur.ff.2.l.50.in prin.

12 *De ipsa re, & rei æstimatione.seu precio,utrum debeatur?*

Inst.tt.20.§ nõ solùm § si res aliena.§ si cui fundus.ff.j.l.25.§ final.l.26.32.39.§ si post moram. § final.l.41.45.§ si statuliberũ.l.48.§ iraq; si Stichus.l.55.§ si hæres.l.73.§ qui confitetur.§ cùm alicui.l.88.83.§ fundus mihi.§ qui Caiũ.l. 92. § fin.l. 113. § cùm seruum. l.115.§ si quid alicui.ff. 2.l.35.§ Lucius.l.50.§ si Titio.§ Labeo.l. 68.§ in fundo.l.75.l.92.§fin.ff.3.l.11.§ si seruo.l.14.§ fin. l.29.§ fin.l.34.in prin.ff.lib.34.tt.2.l.37. C.tt. 43. l.3.in prin.

13 *De usufructu & proprietate.*

Vtrum utrũq;,uel alterũ tantùm debeatur, & utrum,si ita legatum sit: Fructus annuos fundi Corneliani Meuio do lego. ff.lib.33.tt. 2. l. 41. lib.7.tt.j.l.20.

Si fundus,& eiusdem fundi ususfructus legatus fit.ff.lib.33.tt.2.l.10.

Si alij fundum, alij fundi usumfructum legauit. ff.lib.33.tt.2.l.19.26.§ fin. lib.36.tt.3.l.j. § si decẽ.

Si fundi legati ususfructus alienus sit. ff.2.l.68.§ fundos.

Si fundi legati ususfructus hæredis sit.ff.2.l.26.l. 78.§ dominus.

Si pecunia relicta sit,ut post mortem legatarij ad Meuium rediret. ff.lib.7.tt.5.l.12.

Si certis rebus legatis,legatarius sit rogatus, ut post mortem suam restituat, hisce uerbis adiectis: Quarum rerũ ususfructus dum uiues tibi sufficiat.ff.lib.34.tt.2.l.15.

Si certis rebus relictis adiectum sit: Proprietatẽ earum reuerti uolo ad filias meas post mortẽ. ff.lib.33.tt.2.l.39.

Si ita legatum sit:Seruum meum Semproniæ seruire uolo.ff.lib.33.tt.2.l.29.§ fin.

Si ita:Prædia mea uolo eis dari, ut quæcunque uiuente me acceperunt, cõstituantur eis cibarij & uestigarij nomine.ff.lib.34.tt.j.l.4.in pri.

Si ita:Sempronio do lego ex reditu fructum holeris & porrinç quę habeo in agro ferrario partem sextam.ff.lib.7.tt.j.l.58.§ Sempronio.

14 *De seruis legatis, quid ueniat?*

Si seruus legatus sit,quid ueniat.ff.3.l.60.l. 78. in prin.ff.lib.33.tt.8.l.6.§ uicario.l.21.24.

De eo quod per seruum legatũ adquisitum est, uide paulo superius part.9.cap.eod.

Seruis lecticarijs legatis,quid ueniat.ff.3. l. 96. § seruis.

Vernis alij legatis,alij cursoribus. ff. j. l.35.in pri. ff.3.l.63.§ si unus.

Viris legatis,item mulieribus legatis.ff.3. l.78. in prin.lib.34.tt.2.l.27.§ muliebri.

Ancillis,pueris & puellis legatis.ff.3.l. 78.in pri.

Seruis qui in fundo morantur legatis.ff.lib.33.tt. 7.l.12.§ Celsus scribit.

Seruis & ancillis urbanis legatis.ff.3.l.58.in prin. l.96.lib.33.tt.10.l.11.

Negociatoribus seruis legatis.ff.3.l.63.in prin.

Ornatricibus legatis.ff.3.l.63.

15 *De brutis legatis,quid ueniat?*

Textoribus legatis.ff.3.l.59.

Actore legato.ff.lib.33.tt.7.l.20.§ prædia.

Iuuenibus legatis.ff.3.l.67.§ Titius.

Pueris septem annorum legatis.ff.3. l.39.§ testamento.

Omnibus seruis cum peculio legatis.ff.j.l. 54. in prin.

Filijs uillici legatis,an ueniãt etiam nepotes? ff. 3.l.39.§ concubinæ.

Multis legatis.ff.3.l.60.l. 78.in prin.

Quibus legatis.ff.3.l.63.§ final.l. 78.§ fin.

Agnis legatis.ff.3.l.58. in prin.l. 63. § fin.

Equis legatis.ff.3.l.63.§ fin.lib.22.tt.j.l.8.l.39.

Iumentis & bobus legatis.ff.3.l.61.§.fin.

Pecoribus & pecudibus legatis.ff.3.l. 63.§ pecoribus.l.78.§ pecudibus.lib.33.tt.7.l.25.§ final.

Quibus legatis.ff.3.l.64.

16 *De corpore,ex distantibus constante capitibus, legato.*

Grege legato,ff.3.l.78.§ fin.Inst.tt.20.§ si grex lega.

Equitio legato.ff.lib.22.tt.j.l.39.

Armentis legatis.ff.3.l.78.§. pecudibus.

Choro & familia legata.ff.3.l.76.in prin.

17 *De fundo & prædijs legatis.*

Fũdo legato an usumfructũ tantùm possit eligere.ff.21.l.23.

Prædijs legatis an debeantur tabulæ. C. tt. 42.l. 24.

Fundo uel prædijs legatis,non adiecto, Instructis,uel cum instrumento.ff.li.33.tt. 7.l.2. § fin. l.3.in prin.l.20.§ tyranno.l.21.tt.10.l.14.lib.34.tt. 2.l.j.in prin.

Fũdo instructo legato.ff.3.l.79.ff.lib.33.tt.7.l. j.l. 12.§ sed si fundus,usq; ad § idem respondet.l. 16.§ fin.l.18.§ cui fundum.l.20.in prin. usq; ad § fin.l.28.29.tt.10.l.9.in prin.uers.idem seruabitur.lib.36.tt.2.l.28.C.tt.38.l.j.2.Vide insuper infrà De instrumento legato.

Fundo instructo cum supellectili & mancipijs legato.ff. lib.33.tt.7.l.12.§ si quis fundum.

De fundo legato ita uti est.ff.3.l. 75. § peto ut. l. 89.in prin. l.90.§ collegio.l.98.§ fin.lib.33. tt.7. l.28.§ ita legatum.

De fundo legato uti optimus maximusq; est.ff. j.l.72. § si fundus.lib.33.tt.7.l.22.

Prædijs legatis ita uti à me possessa fuit. ff.3.l. 88. § ex his uerbis.l.90.§ quidã.lib.33.tt.7.l. 20.§ fin.

Sicuti comparata sunt.ff.3.l.88. § Titio.

Prædijs legatis,& ijs quæ eorum prædiorũ causa empta parata sunt.ff.3.l.58. § final. Vide in membr.30.cap.eod.

Prædijs legatis libertis ad hoc,ut quęcunq; uiuẽte me acceperunt, constituatur eis cibarij & uestiarij nomine.ff.lib.34.tt.j.l.4.in prin.

Fundo excepto ædificio legato.ff.j.l.82.§ qui fundum.

Fundo uectigali legato.ff.j.l.73.§ fin.

18 *De ijs quæ ibi sunt legatis,utputa prædijs uel alia re,cum ijs quæ ibi sunt relictis.*

ff.j.l.85.§ legatum est.ff.2.l.32.§ fin.ff.3.l. 42. l. 66. § fin.l.75.in prin. § Meui fili. § prædia. § fin.l. 79.l.83.88.§ pater filiç.l.89.in prin. l. 90. § quidam.l.98.in prin.l.99.in prin.usq; ad § paterfamiliâs. lib. 33. tt.2. l.26.§ fin. tt.7.l.12.§ Papinianus.l.18. § Sabinus.§ quidam.l.20. § idem quę fijt.§ Pamphilæ,l.28. in pri.§ liberto.ff.lib.28. tt. 5.l.35.§ rerum autem.C.tt.37.l.23. tt.38.l.4.

De legato quicquid in horreo uel ędibus erit.ff. 2. l.33. in prin.l.88.in prin.li. 34.tt.2.l. 41.§ cùm ita.

De ijs quæ in promptuario sunt legatis.ff. lib.33. tt.9.l.4. § si cui.

De legatis mobilibus quæ ibi sui sunt.ff.j. l. 85. § legatum est.ff.3.l.76. § his uerbis.l.83.

De saltu æstiuo,& ijs quæ ibi esse solent legatis. ff.3.l.65.

De ijs quæ Romę sunt legatis.ff.3.l.82.lib.33. tt.9. l.4.§ si ita.§ fin.

Si ita:Quicquid in patria Gadibus possideo. ff. 3.l.39.§ legauerat.

19 *De domo & ædibus legatis.*

Inst.tt.20.§ ędib.deniq.ff.3.l.30.l.88.§ balneas.usque ad fin.legis.lib.33.tt.7.l.20.§ Caio. l. 27. tt. 10.l. 14.

Si domus partem,in qua consueuerunt morari, libertis legauit.ff.3.l.32.in prin.

De domo instructa,uel cum omni instrumento, & repositis omnibus legata.ff.3.l.89.§ fin. lib. 33.tt.7.l.12.§ idem respondit. usq; ad § Celsus qui.l.15.§ domo.l.20.§ Caio.§ fin.l. 27. Vide in super paulo j̃ De instrumento domus.

De domo legata cum omnibus affixis. ff. lib.33. tt.7.l.18.§ fin.

20 *De instrumento legato.*

ff.lib.33.tt.7.

Instrumentum quid sit.l.12.§ fin.

Proprium.Instrumentum rei semper alterius generis est.l.30.

Differentia instrumentorum & ornamẽtorum. l.12.§ si domus.

Instrumento legato aliquãdo & personas legantium nęcesse est inspici.l.18.in prin.

De instrumentis fundi legatis.l.3.§ fin.l. 4. 5. 8.9. 10.11.12.in prin.usq; ad § si domus.l.15.§ fin.l.17. § fin.l.18.§ afinam. usq; ad § in instrumento. l. 19.in prin.l.20.22.24.25.26.27.tt.10.l.4.Vide insu per suprà De fundo instructo.

De instrumento domus legato. l.12. § si domus, usq; ad § sed si fundus. Vide insuper suprà De domo iustructa legata.

Hortis instructis legatis. l.12.§ fin.

Villæ instrumento legata.l.16.in prin.l.19. § fin.

Vineæ instrumento legato.l.16.§ uinea.

Naui cum instrumento legata.l.30.

Pictoris instrumento legato.l.17.in prin.

Instrumento balneatorio legato.l.13.§ fin.l.14.17. § fin.

Instrumẽto medici legato.l.18. § in instrumento.

Instrumento cauponio legato.l.17 § fin.

Instrumento tabernæ legato.l.15.in prin.l.23.

Instrumento tabernæ cauponiæ legato.l.13.15. in prin.

Piscatorio instrumento legato.l.17.in prin.

Lanionis instrumento legato.l.18.in prin.

Pistorio instrumento legato.l.18.§ instrumento.

De omni instrumento legato,excepto pecore. l. 25.§ fin.

21 *De supellectili legata.*

ff.lib.33.tt.7.l.27.§ fin.tt.10.l.j. cum sequẽtibus. usq; ad.l.12.l.13.

De supellectili urbana & rustica. ff.lib. 33. tt. 10.l. 12.

De domo cum supellectili legata.ff.li.33.tt.7.l.22. § idem respondit.

22 *De penu legata.*

ff.3.l.58.§ non dissimilem.lib.33.tt.6.l.2.in prin. tt.9.l.3.l.4.in prin.§ item si quis.l.5.6.7.

De penu urbana legata.ff.li.33.tt.9.l.4.§ si ita.tt. 10.l.12.

De penu præter uinum legata.ff.lib.33.tit.9.l.4.§ fin.

23 *De uino,aceto & oleo.*

Vino legato.ff.lib.33.tt.6.l.j.3.5. 6.9. 14. 15. 16.in prin.

Vino paterno legato.ff.lib.33.tt.6.l.9.§ fin.

Vino peculiari legato.ff.lib.33.tt.6.l.9.§ fin.

Vino ueteri legato.ff.lib.33.tt.6.l. 9. § fin. cum ll. sequentibus.

Vino dulci legato.ff.lib.33.tt.6.l.16.§ fin.

Aceto legato.ff.lib. 33.tt.6.l.9.§ si acetum.

Oleo legato.ff.lib.33.tt.6.l.4.

24 *De ueste,mundo,ornamentis,& muliebribus legatis.*

Veste & uestimentis legatis.ff.lib.34.tt.2.l. 9.l.21. in prin.l.24.25.26.27.in prin.usq; ad § muliebri. l.28.

Virili ueste legata. ff.lib.34.tt.2.l.35.

Muliebri ueste legata.ff.lib. 34.tt.2.l.25. § muliebria.l.27.§ muliebria.

Muliebribus legatis.ff.lib 34.tt.2.l.34. § item cũ.

Mundo legato.ff.lib.34.tt.2.l.9.27.§ fin.

Mundo muliebri legato.ff.lib.34.tt.2.l.27. § mundus.l.34.§ Titia.l.41.in prin.

Ornamentis legatis.ff.lib.34.tt.2.l.27.§ margarita si non.l. 28.39.42.§ fin.

Ornamentis muliebribus legatis.ff.lib.34.tt.2.l. 27.§ ornamenta.

25 De auro & argento legato.

ff.lib.34.tt.2.
Auro legato.ff.lib.34.tt.2.l.20.in prin.l.21.in prin. § peruenìamus.usq; ad fin.legis.
Argento legato.ff.l.j.§ fin.l.20.21.§ lectum.§ peruenìamus.l.29.§ an cui.§ argento.ff.3.l. 51.l.75. § illud.
Certo auri uel argenti pondere legato.l.j.§ fin.l. 10.20.37.
Auro & argẽto facto uel infecto legato.l.21. § argentó facto.§ infecti. l.29. in prin. § an cui.§ cui aurum.§ si factum.§ fin.l.31.34. in prin. lib. 22.tt.j.l.3.§ fin.
Argento cælato legato.l.21.§ an & cælati.
Argẽto escario legato.l.21.§ si cui fortè.l. 23. § fin. l.34. § argento.
Argẽto potorio legato.l.23. § fin.l.34.§ argento.
Auro & argẽto suo legato, uide infrà De suis rebus legatis.
Auro & argento signato legato.l.29. § si autem.
Argento uiatorio legato.l.42.in prin.
Argento balneario legato.l.42.§ uxori.
Auro, gemmis, margaritis, quæ in eo auro essent legatis.l. 12.

26 De rebus suis relictis: & ijs quæ mea erunt, cùm moriar.

ff.j.l.5.§ Labeo. ff.3. l. 66. § seruos. l. 69. 70. 71. 72.lib.33.tt.7.l.6.lib.34.tt.2.l.8.27. § si quis addiderit.l.29.§ argento.§ cui legatum. l. 36. in prin.lib.35.tt.j.l.32.§ fin.lib. 36.tt. j.l.30. § si quis.

27 De eo, Quicquid ad te quoquo nomine de bonis meis, uel ex hæreditate, uel ex testamento peruenerit, id restituas.

ff.2.l.79.§ fidei tuæ.ff.3.l.80.in prin.li.34. tt.2. l.19. § idem testator.li.33.tt.4.l.3.§ nam etsi quis cũ à.usq; ad finem legis.lib.36.tt. j.l. 16. § sed etsi quis.l.32.33.57.in prin.l. 78. § tres.§ idẽ quæsijt. § quæ habebat.§ pluribus.C.tt.42.l. 16. ff. lib. 22.tt.j.l.3.§ cum Pollidius.

28 Si ita: Quicquid ad me ex Titij hæreditate peruenerit, restituat.

ff.3.l.29.§ cùm ita.

29 Si ita legatum sit:

Quicquid post mortem tuã ex hęreditate supererit.ff.2.l.72.§ fin.l.73.74.li.36.tt.j. l. 54. 58. § fin. lib.22.tt.j.l.3.§ nonnunquam.

30 De ijs quæ uxoris uel alterius gratia empta parata sunt, legatis.

ff.2.l.36.ff.3.l.29. in prin.l.43.44.45.46.47. 56. 58. § lana. § fin. l. 75.§ cùm uir. l. 97. § uxori.li. 34.tt.2.l.2.3.4.5.11.14.l.30. 32. lib. 33. tt. 7. l. 15. in prin.
De ijs quæ prædiorum causa empta parata sunt, ff.3.l.58.§ fin.

31 Si ita: Quæ uiuus præstabam, dari uolo.

ff.3.l.32.§ uxori.lib.33.tt.j.l.10.§ medico. § fin. l. 19.§ fin.tt.2.l.33.in prin.lib.34.tt.j.l.14.§ sed etsi alimẽta.l.15.§ testator.l.16.§ fin. li.29.tt.2.l. 49.

32 Reliquæ quæstiones huius materiæ, quibus quæritur, Quid uetiat in hanc, &c.

Aliena re,uel alij obligata, relicta. Vide suprà membr.11.cap.eod.
Annulis legatis.ff.3.l.51.
Armarijs & uinculis legatis.ff.3.l.50.§ fin.
Alimentis legatis.uide infrà lib.5.
Bibliotheca legata.ff.3. l.50. § sed etsi bibliothecam.
Communi re legata.ff.3.l.29.§ qui fundum.
Chartis legatis.ff.3.l.50. § quod tamen Cassius.§ chartis.l.74.
Chirographo legato.ff.j.l.45.§ eũ qui.ff.2. l. 90. § ciuibus.ff.3.l.57.lib.34.tt.3.l.3.in prin.
Calendario legato.ff.3.l.62.33.§ filio.
Carbonibus legatis.ff.3.l.53.§ si lignum.
Cõmunione legata,seu ut communicentur bona quæ habent.ff.2.l.92.§ Lucius.
Cibarijs relictis.ff.lib.34.tt.j.l.21.
Dactyliotheca legata.ff.3.l.50. § quod in bibliotheca.
Diarijs relictis.ff.lib.34.tt.j.l.21.
Educare. Si aliquem educare iussus fit.ff. lib. 34. tt.j.l.23.
Facto legato:seu si opus, uel quid aliud facere iussus fit quis,an data pecunia liberetur?ff.3.l. 11.§ fin.
Gemmis legatis.ff.lib.34.tt.2.l. 21. § gemmæ aũt. usq; ad fin.legis.l.22.
Genere legato,utputa homine legato,uide infrà lib.15.cap.7.
Hæreditate legata,uide infrà de senatusc. Trebelliano.
Hoc amplius do lego.ff.j.l.109. § si ita scriptum. ff.3.l.13.32.§ fin.l.33.in prin.l. 39.§ felicissimo. l. 52.ff.lib 33. tt. 4. l. 4. l. 12. lib. 34. tt.2.l. 42. § uxori.
Italicis uel prouincialib. rebus relictis.ff. lib. 28. tt.5.l.35.§ rerum autem.
Imagine legata.ff.lib.34.tt.2.l.13.
Lance minore legata.ff.lib.34.tt.2.l.33.
Liberis legatis.ff.3.l.50. in prin. usq; ad § chartis.
Lecto legato.ff.3.l.50.§ fin.
Lana legata,ff.3.l.68.85.lib.34.tt.2.l. 34. § Labeo.
Lino legato.ff.3.l.68.§ linum.
Linis legatis.ff.3.l.53.l.54.
Legatis legatis.ff.3.l.84.
Libertate legata an debeatur peculium. Inst. tt. 20.§ peculium.ff.lib.33.tt.8.l.8.§ interdum.l. 23. § fin.
Item ut restituatur,quod legatarius post moram adquisiuit.ff.2.l.86.
Marmore legato.ff.3.l.75.§ illud.l.97.§ duæ.
Minore lance legata.ff.lib.34.tt.2.l.33.
Militia legata.ff.3.l.99.§ alumno.§ fin.
Materia omni legata.ff.3.l.55.l.85.
Nomine uel eo quod sibi debetur legato.ff.2.l.13. in prin.l.47.ff.3.l.57.C.tt.37.l.18.uide insuper suprà membro 5. Vt actionem prestet.cap.eod.
Nummis legatis.ff.3.l.73.ff.j.l.53.
Parte bonorum legata: Si dubitetur utrum rerum

rum partes,an æstimatio debeatur? ff.j. l. 25. § fin.l.26.
Purpura legata. ff.3.l. 68.§ proindè quæritur. lib. 34.tt.2.l.4.
Prouincialibus rebus legatis.lib.28.tt.5.l.35.§ rerum autem.
Peculio legato.uide j̃ lib.5.cap.9.
Reliquis legatis,uel prædio cum reliquis. ff. 3. l. 88. in prin.l.94.lib.33.tt.5.l.17.tt. 7.l. 20. § prædia.
Si cùm trium seruorum electio alteri esset relicta,alteri reliqui:an altero non eligente,alteri omnes tres debeantur.ff.lib.33.tt.5.l.17.
Reddere rationes si seruus iussus sit. uide infrà lib.5.cap.j.Ex re data. uerſ.Si ita:Si rationes reddiderit.
Si uetitus sit rationes reddere. Vide infrà lib. 5. cap.8.
Repetitis legatis, libertas quoq; repetita censetur.ff.3.l.75.
Testudineis legatis.ff.3.l.98.§ fin.
Tabulis legatis.ff.3.l.74.
Vasis legatis.ff.3.l.97.§ cui Corinthia.lib.34.tt.2. l.21.§ sed si cui uasis electrinis legatis. ff.lib.34. tt.2.l.34. § Neratius.
Vnguentis legatis. ff.lib.34. tt. 2. l. 23. § unguentis.
Versicoloribus legatis.ff.3.l.68.§ proinde quęritur.l.75.§ coccum.
Vsufructu legato.uide j̃ lib.5.cap.3.
Vendere.Si uendere damnatus sit hæres. ff.j.l.51. § fin.ff.3.l.29.§ si fundum.
Vinculis legatis.ff.3.l.50.§ fin.
Si ita legatum sit, ut libertos in locis in quibus nunc sunt,senescere patiatur. ff.lib.33.tt.2.l.33.§ fin.
Si ita: Stichum aut Pamphilum do lego, uide j̃ lib.5.cap.7.
Si cùm Stichum aut Pamphilum stipulatus esset quis,Stichum legauit: uel alteri Stichum, alteri Pamphilum. Vide s̃ lib.j.cap.2. Ex re legata. uerſ.si cùm Stichus aut,&c.
Si ita:Hæres meus penum dato: & si non dederit,decem dato.ff.lib.33.tt.9.l.j.lib.35.tt.2.l.j.§ item si ita.lib.36.tt.2.l.19.in prin.l.24.
Si dubium sit, quid & quantum testator uoluerit,cùm plures eiusdem nominis res sint.ff.lib. 34.tt.5.l.j.
Vel cùm sæpius legasset, semel tantùm præstari uoluit.ff.j.l.13.ff.3.l.22.in prin.
Si ita:Sempronio decem,aut si noluerit,Stichum do lego.ff.lib.33.tt.2.l.41.
Si ita: Vxori meæ mundum,ornamenta,seu quæ eius causa paraui,do lego. ff. lib.34.tt.2.l.32.
Si ita:Vxori meæ uestem meam,mundum,ornamentaq; muliebria do lego.ff.lib.34.tt.2.l.9.
Si ita: Lanam,linum,uersicoloria,facta infectaq; omnia.ff.lib.34.tt.2.l.34.§ Labeo.
Reliquæ huius materiæ quæstiones miscellaneę. ff.2.l.68.§ fundo.l.79.§ filia mea.§ dulcissimis. ff.3.l.12.l.27.§ Pomponius. l. 34. § Sempronio. § libertis.§ codicillis. l.39.§ codicillis.§ felicissimo.l.66. in prin. lib.33.tt.3.l.4.tt.8. l. 23. § fin. lib. 34.tt.j.l.18.§ posthumis.tt.2.l.19.§ fin. l. 40. § fin.lib.35.tt.j. l. 65. 71. ff. lib. 8. tt. 5. l. 20. § fin.

Hactenus quid ueniat in hanc actionem.

¶ II. Quale ueniat in hanc actionem? seu Qualis res præstanda sit?

Qualis res est,talis ex testamento pręstari debet. ff. j.l.58.l.72.§ si fundus.l. 119. § fin. ff. 2. l. 68. § fundo.ff.3.l.50.§ si Homeri. ff.lib.33.tt.7. l. 3. in prin.
Si certum pondus olei legatum sit, non adiecta qualitate.ff. lib.33.tt.6.l.4.
Si signum crucis iussus sit facere hęres ex centum libris,non adiecto auri uel argenti, &c. ff. lib. 34.tt.2.l.40.§ fin.
De prædio seruiente. ff.j.l.46.§ fin.l.72. § si fundus.l.83.§ qui fundum.l.119.§ fin.ff.2.l.68.§ fundo.lib.33.tt.3.l.j.
De seruitute legato prædio præstanda. ff.j.l.86.§ ædes.l.119.§ fin.
Si seruus legatus malus,fur,debilitatus,&c. tradatur.ff.j.l.86.§ ædes.l.113.
Si fundus,cuius ususfructus alienus est, uel pignoratus tradatur.ff.2.l.68.§ fundo.

¶ III. Quantum præstandum?

Si certa quantitas uel summa in legato adiecta non sit,ff.2.l.30.lib.33.tt.7.l.7. in prin. lib. 34.tt. j.l.22.in prin.
Si ita legatũ sit: Quantas summas dictauero,dedero,ff.3.l.92.
Si ita:Quantum hæres habebit,uel quantum unus hæredum habet, tantum hæredem Stichó dare uolo. ff.2. l. 44. in prin. ff. 3. l. 29. § cùm ita.
Si pater filiæ dotem arbitratu tutoris dari iusserit.ff.3.l.41.
Si ita:Amplius quàm Titio legaui,Seio hæres decem dato.ff.j.l 109.§ ita scriptum. Vide paulò superius,membr.32.uerſ.hoc amplius.
Si cùm quartam bonorum partem legare uellet, dimidium scripsit.ff.j.l.14.
Si ita: Titio fundum do lego, ut eum pro parte habeat.ff.j.l.33.§ fin.
Si duo paria sint relicta.ff.3. l.29.§ qui quatuor.
Si ita: Quantum plurimum per legem accipere potest.ff.2.l.53 in prin.
Si is qui ducenta deposuit,ita leget: Seio cum ducentis,quæ apud illum deposui,trecenta lego. ff.lib.34. tt.5.l.15.in prin.
Si ita:Titiæ si nupserit,ducenta: si non nupserit, centum lego.ff. lib.35.tt.j.l.98.
Si quis Titio & Seio decem dare iusserit. ff.j.l.81. in prin.lib.45.tt.j.l.56.in prin.
Si hæredi ita sit prælegatum:Quisquis mihi hæres erit, damnas esto hæredi Titio decem dare.ff.j.l.105.§ si Titio ita. § denique.
Si res communis legata sit.ff.j.l.5.§ penult.& ultimo.
Si ita:Si cui bis legauero, semel hæres ei daro. Itẽ,
Si post legata sæpius adscripta subiecit, semel se præstari uelle.ff.j.l.13.ff.3.l.22.in prin.
Si legatum sit repetitum, utrum semel an bis debeatur?ff.lib.33.tt.4.l.2.§ fin.
Si cui ita legatum sit:ut si perdidisset,rursus ei sit legatum. ff.3.l.11.§ si quis decem.lib.36.tt.3.l.j.§ si cui ita.

Si ei

Si ei sit legatum, qui solidum capere non potest. uide ꝫ lib.12.cap.2.Ex persona legatarij. uersꝰ. Si ei qui capax non est.

Si plus uel minus quàm legatum est in hæreditate,uel in loco demonstrato inueniatur, uel deperierit pars.ff.j.l.109.§ qui quinq;. ff.2.l.8.§ si quis ita.l.92.§ qui indiuisam.lib.33.tt.6.l.5.

Si legatum eius, cuius fideicommissum est, per Falcidiam deminutũ sit. ff.j.l.98.ff.3.l.fin.§ fin. lib.35.tt.j.l.42.§ diuersum. tt.2.l.25.§ fin.l.32.§ si Titio. lib.36.tt.j.l.63.§ si Titius. l. 78.§ hæres.

Si per cõtra tabulas bonorum possessionem patroni uel filii, portio eius à quo legatum est deminuta sit,uel aucta.ff j.l.126.ff.3.l.fin.§ fin.lib. 35.tt.j.l.42.in prin.lib.28.tt.6.l.35.

De lege Falcidia qua deminuitur legatum, uide infrà cap.11.lib.eodem.

¶De retentionibus quæ competunt hæredi,& de deducendo.

De deducendo debito quod debetur hæredi. ff. j.l.25.in prin.l.105.§ fin.ff.2.l.79.§ Titio fratri. l.90.§ testator.l.92.§ quatuor.ff.3.l.29.§ cùm ita. uide insuper De peculio legato.

De sumptibus deducendis.ff.j.l.60.cum sequentibus.ff.2.l.8.§ fin.l.9.l.42.§ à me. uide insuper ꝫ lib.2.cap.4. uersꝰ. Cuius sumptu requirendũ & soluendum.

Si à pluribus relictum sit, quantum debeatur à quoq;,uide ꝫ cap.3. Aduersus quos comp.libr. eodem.

¶Si pluribus simul, uel diuersis temporibus sit legatum,quantum cuiq; debeatur.

Item de iure adcrescendi,sequitur.

Si coniunctim pluribus sit legatum.Inst. tt. 20.§ si eadem.ff.j.l.33.l.34.§ si coniunctim.l.87.ff.2.l. 13.§ fin.l.90.§ Lucius.ff.3.l.78.C.tt.50.§ ubi autem legatarij.

Si disiunctim,uel diuersis temporibus. Inst.tt. 20.§ si eadẽ.ff.j.l 33.34.in prin.§ si coniunctim. ff.3.l.20.l.87.37.§ fin C.tt.37.l.7.C.tt. 50.§ ubi autem legatarij.

Coniunctim & disiunctim legare quid sit? Inst. tt.20.§ si eadem1.ff.3.l.78.87.

Si Titio cum Meuio sit legatum.ff.j.l.36.§ nihil.l. 115.§ si ita.l.124.lib.7.tt. 2.l. 7.§.fin. lib.33. tt. 2.l.40.

Si ususfructus duobus coniunctim sit relictus. ff.lib.35.tt.3.l.80.in prin.

Si ita,Lucio & Titio,uel alteri horum.ff.j.l.83.§ his uerbis.

Si partes adiectæ non sunt, æquè seruantur.ff.j. l.19.§ fin.

Si hæredibus ex diuersis partibus institutis legatum sit,pro hereditaria portione adquirunt. ff. j.l.34.§ inde dicitur.l.70.§ fin.ff.lib.33.tt.7.l. 2. in prin.lib.36.tt.j.l. 23.l.24. 78.§ pater.§ Meuia.

Si cum antea mihi soli legatum esset,postea reuetitum mihi & Seio.ff.j.l.56.in prin.

Si domino Stichus legatus sit,& seruo eius electio.ff.j.l.101.

Si plurimum seruo sit legatum.ff.j.l.52.in prin.ff. 2.l.20.

Si cùm triginta tantùm haberet in bonis, Titio triginta,Seio uiginti, Meuio decem legauerit. ff.1.l.82.

Si cùm eiusdem pecuniæ reos haberet Caium & Lucium,ita legauerit: Quod mihi Caius debet,Lucio (uel Sempronio)lego: Quod mihi Lucius debet,Meuio lego. ff.j.l. 84.§ qui Caium.ff.2.l.13.

Si cùm uni relictum esset,de multis quorum interest sensit testator.ff.3.l.11.§ plerunq; euenit.

Si ita, Titio & Meuio singulos seruos do lego: uel ita,Titio seruum do lego, Meuio alterum seruum do lego.ff.j.l.35.§ quibus ita.

Si cùm Titio & Posthumo legatum esset, plures nascantur.ff.lib.34.tt.5.l.6.§ fin.cum ll.sequentibus.

Si legatum familiæ sit,& unus uel plures ex familia ei à quo relictum est,hæredes existant,legato extraneo relicto.ff.2.l.69.§ sed si uno.§ si duos.

Si quidam suas partes uendiderint.ff.2.l.79.§ libertis.

Si alter cui simul legatum est defecerit, legato in illius persona non consistente,uel eo repudiãte, uel alio modo amittente: an & quatenus ad alios portio eius pertineat.Et de iure adcrescendi.Inst.tt.20.§ si eadem.ff.j.l.15.§ fin.l. 34.§ si coniunctim.§.si duobus.§ inde dicitur.l.85.§ his uerbis.l.86.§ si Titio.l.119.§ j.l.124.ff.2.l.7.l. 24.41.42.in prin.l.89.§ Seia.l.9.§ quisquis.ff.3. l.10.39.§ agri plagam.ff lib.34.tt.j.l.4. in princip.tt.5.l.6.§ fin.cum sequent.ff.lib.35.tt.j.l.26.§ fin.l.30.l.73.ff.lib.36.tt.j.l.22.in prin.l.78.§ pater.ff.lib.28.tt.5.l.26.59.§ si ita scriptum.C.tt.50. l.j.§ ubi autem legatarij.usq; ad§ quæ autem antiquis.C.lib.10.tt.14.l.j.

Reliquæ quæstiones & leges de eo, quantum in legati actionem ueniat.ff.j.l.17.55. in prin.§ si quis duos.l.67.in prin.l.82.§ si libertus.l.105.in prin.§ item si iussus.l.114.§ si quis à.l.123.§ Lucius.ff.2.l.35.§ qui in usita.l.45.§ final.l.48.l. 72. in prin.l.78.§ pater.l.79.in prin.§ pater.l.88.§ fin.l.90.§ impuberem. ff.3.l.8.§ fin.l.100.§ fin. lib.33.tt.j.l.21.§ filium.tt.4.l.15.lib.34.tt.j. l.18.§ posthumis. Vide insuper suprà, lib.12. huius Methodi.cap.j.membr.4.De legatis compositis.

Hactenus quid,quale,& quantũ ueniat in hanc actionem.

QVANDO COMPETAT hęc actio,item quando dies legatorum cedat? Cap.5.

ff.lib.36.tt.2.C.lib.6.tt.52.

¶Non semper die cedente,statim etiam hæc actio competit.

Nunquam ènim ante aditam hæreditatẽ competit.ff.lib.36.tt.2.l.7.l.25.§ fin.tt.3.l.9.

¶ Quando dies legati cedat,& per consequens hæc actio detur.

Distinguitur:

1. *Ex modo quo legatum est.*

1 *Si purè relictum legatum sit,à die mortis testatoris cedit dies.*

ff.l.5.in prin.l.21.in prin.lib.35.tt.j.l.j.in prin.ff.3. l.39.§ fin. C.tt.50.l.j.§ cùm igitur materiam.§ in nouissimo.

Distinguitur:

delegat. 1. Si antea sub conditione sit legatum, postea purè repetitum. ff.j.l.31. in prin.l.5.§ fin. ff.2.l.79.§ ab institut. ff.3.l.61.lib.35.tt.j.l.87. lib. 28. tt. 7.l. 19.

A. deleg. 3. Si testator diem legatorum postea protulit, uel sub conditione repetijt. ff.j.l.29,30.ff.2.l.76. lib. 35.tt.j.l.87.

Si sub conditione ademptum sit legatum.ff.l.6.in prin.lib.35.tt.j.l.105.

Si legatarius postea sub conditione hæres institutus sit.ff.l.27.in prin.

Si conditio tacita insit legato, uel extrinsecus suspendatur.uide j Ex re legata,cap.eod.

2 *Si post diem uel tempus certum sit relictum,ititem à morte testatoris cedit dies legati.*

ff.l.5.in prin.l.21.in prin.lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin. C.tt.50.l.j.§ cùm igitur.

DISTINGVITVR:

Si post incertum diem. ff.l.21.in prin. lib.35.tt.j.l.j. l.70.§ Meuiæ.

o. deleg. 2. Si ita:Post annum,aut post biennium. ff.2.l.44.§ fin.

Si ita:Cùm uolet hæres.ff.3.l.39.§ Scæuola.

Si ita:Rogo ut quandoq; hæres det.ff.l.29.

Si in annos decem hæres damnatus sit. ff. lib. 35. tt.j.l.47.

Si annua,bima,trima die sit relictum. ff.j. l. 29. l. 30.l.50.in prin.

Tempus in testamento credendum est pro hęrede adiectum esse.l.cùm tempus.ff.de regulis iuris.

3 *Si sub conditione uel post diem incertum, ante impletam conditionem dies non cedit,nec agi potest.*

ff.l.5.in prin.l.21.in prin.ff.j.l.97.§ si scriptus.C.tt. 50.l.j.§ sin autem aliquid. nec legatarius creditor dici potest.ff.lib.43.tt.7.l.41.

Distinguitur:

Si ea sit conditio quam prætor remittit. ff. l. 5. in prin. Quæ autem sint huiusmodi conditiones, uide j De conditionibus.

Si impossibilis sit conditio.ff.l.5.in prin.

Si cond. Si non nubat. Nouell. c. 22. § enimuerò quem deinde.

Si ita:Cùm morietur hæres.ff.l.4.13.

Si ita : Sub qua conditione hæredem te instituì, sub eadem Titio quoque legatum sit. ff. l .21. § fin.

Si postea purè sit repetitum legatum. Vide paulò superius,uersꝰ.Si purè sit legatũ.cum sequent.

Si instituto,à quo sub conditione legatũ est, hæreditatem omittente, substitutus legatum debeat.ff.2.l.79.§ ab instituto.

Si non stat per legatarium,quo minus impleatur conditio.ff.l.5.§ item si.

Si ita sit legatũ : A te Sei peto,ut cùm ad annum uicesimumquintum peruenerís, Sticho militiam compares: & Seius ante uicesimumquintum annũ decesserit.Item si ita:Si in quinquennio proximo Titio filius natus non erit, tunc hæres decem Seio dato : & Titius intra quinquennium mortuus sit, ut certum sit ei filium non nasciturum, an in hisce & alijs similibus casibus statim peti legatum possit,nõ expectata die? ff.lib.33.tt.j.l.18.§ fin.tt.2.l.35.lib.34.tt.j.l. 18.§ ab hæredibus.lib.35.tt.j.l.36.in prin. lib. 36. tt.j.l.4.§ fin.l.35.§ fin.l.62.§ fin.l.99.§ penult.C. tt.52.l.5.§ fin.

De reliquis huius materiæ,uide infrà De conditionibus.

II. *Ex persona eius cui legatum est.*

Si seruo legato legatum sit, ab adita hæreditate dies cedit. ff.l.7.§ fin.l.16.17.C.tt.50.l.j. § libertatibus.

Si seruo testatoris cum libertate legatum sit. ff. l. 7.§ fin.l.8. C.tt.50.l. j. § liberatibus. uide insuper suprà lib.j. cap. 2. uersꝰ. Si seruo suo testator leget.

Si è patre filio legatum sit his uerbis : Rogo des filio tuo,faciasq; ut ad eũ perueniat :in id tempus datum uidetur,quo capere potest, & sui iuris fiat.ff.lib.36.tt.j.l.19.in prin.l.75.§ fin.

III. *Ex persona eius à quo legatum est.*

Si ab eo qui sub conditione hæres institutus est, uel cui sub conditione legatũ est:an istius quoque conditio sit expectanda? ff.l.7. in prin.l.19.§ cùm ab eo.l.21.§ fin.lib.35.tt. 2. l. 86.§ si tu ex parte.

Si substituto legatum sit.ff.l.7.§ inde dicimus.

Si à substituto pupilli legatum sit,an mortuo patrè,licet adhuc uiuat pupillus,dies cedit? ff.l. j. 7.§ inde dicimus.

Si nondum natus sit à quo legatũ est, uel si apud hostes sit.ff.l.7.in prin.

Si à domino sit legatum, cuius seruus hæres est institutus, legata à seruo prius solui debent. ff. lib.35.tt.2.l.22.§ seruo.

IIII. *Ex re legata.*

Si ususfructus,usus uel habitatio legata sit, post aditam demum hæreditatem dies cedit. ff.l.2.3. 9.16.§ cum legato.C.tt.50.l.j.§ libertatib.

Si ususfructus aut decem legata sint . ff. l. 14 . in prin.

Si libertas legata sit. ff.l.8.C. tt.50.l.j.§ liberatibus.

Si id sit legatum,quod ad hæredem non transit, ut ususfructus. ff.l.5.in prin. lib.35.tt. j. l. 77.§ quamuis.

Si ei tacita insit conditio, & extrinsecus suspendatur:utputa,

Si id quod sub conditione debetur,legatum sit.ff. l.19.§ fin.

Si ita ; Quantam pecuniam hæres meus à Titio exegit,tantam pecuniam Mæuio dato. ff.2.l.52. § fin.

Si quod ex Arethusa natum erit, uel fructus qui ex isto fundo percepti fuerint. ff.l.6.25.§ hæres. l.26.in prin. li.35.tt.j.l.j. si Stichum,aut quod ex Pamphila natum erit.ff.l.16.in prin.

Si ita : Quicquid ex bonis meis ad te peruenerit,facias

rit,facias peruenire ad filium tuum: utrum ante an post mortem suam debeat? ff.lib.36.tt.1.l. 75.§ fin.

Si opus faciendum sit, tempus indulgendum est. ff.3.l.11.§ qui in opere.

Si in annos singulos legatū sit.ff.l.10.11.12.in prin. usq; ad § fin.l.23.26.§ pater.l.27.§ fin.C.l.1.

Si quotannis legatum sit.ff.l.12.§ sed etsi quotannis.usq; ad § fin.

Si seruus legatus rationes reddere tenetur, uel quæstio de eo habenda est:non prius tradi debet,quàm uel rationes reddiderit, uel quæstio de eo habita sit.ff.1.1.69.in pr.l.71. § seruus qui.

V. Ex *instrumento in quo legatum est:Si in codicillis.*

ff.l.6.§ fin.

Si quæstio falsi testamenti mouetur, non nisi ea finita,hęc actio danda est.ff.lib.5.tt.3.l.5.C.tt.37. l.9.

VI. *Alias insuper quæstiones huius materiæ,*

Vide suprà lib.proxim.cap. 4.. De morte legatarij.

ADIVNCTA OFFICIA ACTORIS,rei conuenti & iudicis, in hoc iudicio. Cap. 6.

1 De *cautionibus ab actore præstandis.*

De Mutiana cautione,si sub modo uel conditione non faciendi legatum est. ff.lib.35.tt.1.l.7. 18. l.70.in prin. § Titius.l.75. § Mutiana.§ Titio.l. 77.§ qui post Mutianam.§ quamuis.l.99.§ penult.l.104.Nouell.C 22.§ enimuerò quem deinde.usq; ad § quoniam uerò.

Cautio de non alienando,uel familiæ restituendo, si sub conditione nõ alienandi legatum sit. ff.2.l.69.§ sed si quidem ille. l.71.§ fin. ff.lib.34. tt.4.l.3.§ si quis ita.

Cautio de modo implendo, si sub modo relictū sit. ff.lib.35.tt.1.l.39.in prin.l.69.in prin. usq; ad § Titio genero.l.78.ff.3.l.19.

Cautio de legato reddendo hæreditate euicta.ff. 2.l.49.§ fin.lib.33.tt.8.l.17.li.2.tt.8.l.8.§ tutor.C. tt.37.l.9.

Cautio: Quanto amplius,quàm per legem Falcidiam licet,acceperit,reddi. ff.lib.35.tt.2.l. 1. § interdum.§ si in annos.l.11.§ itaq; uarietas.l.31,32. § Iulianus. l.41.45.§ fin.l.70.73.§ sed etsi legata.l.79.§ quòd si pupillus.l.83.lib.2.tt.8.l.8.§ tutor.ff.lib.35.tt.3.

Cautio de fruendo boni uiri arbitratu usufructu legato.C.tt.53.l.7.ff.lib.2.tt.8.l.8.§ tutor.

Defensum iri hæredem aduersus cæteros. ff.3.l.11. § plerunque euenit.lib.34.tt.3.l.4.uide insuper suprà cap. 2. uers. Si controuersia sit inter plures.lib.eod.

Defensum iri hæredem aduersus creditores peculiares legato peculio.ff.lib.33.tt.8.l.18.

De reliquis cautionibus. ff.3.l.11.§ si hæres rogatus.§ si quis decem.l.39. § agri plagam. lib.35. tt.1.l.69.§ fin.lib.36.tt.3.l.1.§ si cui ita. lib.40.tt. 5.l.47.§ cum sub.l.48.C.tt.37.l.fin.§ fin.

Minister uel executor datus non tenetur cauere. ff.lib.33.tt.1.l.21.§ largius. lib.36.tt.2.l.26.§ cùm ab hærede.

De cautionibus ab hærede præstandis, uide suprà cap.4.membr.3.lib.eod.

2 De *probationibus in hac actione.*

Si negetur legatum,uel fideicommissum. De iureiurando & confessione eius à quo legatum est.Inst.tt.23.§ fin.C.tt.42.l.32.

In causa fideicommissi coniectura potest admitti.ff.2.l.66.

Ignorantia in dubio præsumitur:idcirco scientiã asserens,onere probandi grauatur. Inst.tt.20. § & uerius est ipsum.

3 *Officia iudicis.*

¶ 1 De *ordine cognitionum.*

Non oportet prius de cõditione cuiusquam quæri, quàm ad eum hæreditas legatum ue pertineat.ff.2.l.54.

2 De *posteriore & priore scriptura.*

Vtram potius sequi debeat. ff.1.l.11.§ in legatis.l. 114.§ si quis à primo.tt.3.l.22.in prin.l.27.in prin. ff.lib.34.tt.4.l.6.§ fin.l.17. ff.lib.28.tt. 6.l.16. in prin.C.tt.36.tt.3.tt.42.l.19.

3 De *scripto & uoluntate testatoris.*

Vtrum potius sequetur iudex? Voluntas scripto præferenda,& quid senserit testator,attendere debet.ff.1.l.11.§ fin.l.50.§ hoc autem legatum.l. 128.ff.2.l.35.§ Caius.§ Titio. l.66. 68. in prin.l. 79.§ ab intestato.§ filius matrem.ff.3.l.25.37.in prin. ff.l.b.33.tt.7.l.28.§ idem qua.§t. tt.10.l.7.§ sed de his quidem.§ idem Tubero.

In fideicommissis sola spectanda seruandaq; est uolũtas testatoris.ff.3.l.11.§ item si quis certam. ff.1.l.penult.lib.33.tt.1.l.7.§ fin.lib.35.tt.1.l. 19. in prin.l.99.in prin.§ conditionum.C.tt.42.l.16.§ fin.

Imò in omnibus, uoluntas scripto præfertur. ff. lib.33.tt.7.l.18.§ optimum.C.tt.37.l.23.§ fin.

Optimum est non propriam uerborum significationem scrutari,sed in primis quid testator uoluerit demonstrare:de nde,in qua præsumptione sint, qui in quaque regione commorantur. ff.lib.33.tt.7.l.18.§ optimum ergo.

Interdum plus ualet quod est scriptum, quàm quod est actum.ff.lib.33.tt.2.l.19.

Non aliter à uerborum significatione recedendum est, quàm cùm manifestum est aliud sensisse testatorem.ff.3.l.67.in prin.

4 *Quæstio uoluntatis defuncti in æstimatione iudicis est.*

C.tt.42.l.7.ff.3.l.67.

5 De *dubijs & ambiguis interpretandis.*

Cùm ambiguè aut perperam scriptum est, benignè interpretari, ut secundum id quod credibile est cogitatu,credendum est. ff.lib.34.tt.5. l. 25.

In ambiguis,humaniorem sententiã sequi oportet.ff.lib.34.tt.5.l.11.§ fin.

Semper in ambiguis id agendum est,ut quàm tutissimo loco res sit bona fide contracta, nisi cùm apertè contra leges scriptum est. ff.lib. 34. tt.5.l.22.

Si ambigua oratio est,commodissimum est id accipi,quò res de qua agitur magis ualeat,quàm pereat.ff.lib.34.tt.5.l.13.

In ambi-

In ambiguo sermone non utrunq; dicimus, sed id duntaxat quod uolumus. ff.lib.34.tt.5.l.3.

Si duo simul decesserint:quorum alter si superuixisset,nihil dubij esset:quid iuris?ff.lib. 34.tt.5. l.11.l.18.19.20.l.24.25.ff.lib.36.tt. 1.l. 17. § si quis autem.l.34.

6 *In his quæ extra testamentum incurrunt.*

Possunt res ex bona & æquo interpretationem capere:ea uerò quæ ex ipso testamento oriuntur,necesse est secundum scripti iuris rationem expediri.ff.lib.35.tt.1.l.16.

ADFINIA REMEDIA huius actionis. Cap. 7.

De actione in personam,in rem, & hypothecaria.Inst.tt.20.§ sed olim quidem. C.tt.43.l.1.2. § & si quid tale.

Actio in rem.ff.1.l.71.§ si seruũ.C.tt.43.l.3.§ quod similiter. Vide insuper suprà cap. Aduersus quos.

Ad exhibendum & degustandum actio.ff.lib. 33. tt.5.l.8.§ fin.tt.6.l.2.§ fin.

In duplum actio, si relicta uenerabilibus locis nõ præstentur.§ ui autem bonorum. & § omnes autem.Inst.de actionibus.

Communi diuidundo,& incertæ partis uindicatio,si incertum est an lex Falcidia locum habeat.Item si peculium legatum sit.l.8.§.1. ff. communi diuidundo.

Ex stipulatu.ff.3.l.35.§ pater.

Familiæ erciscundæ.ff.1.l.16.§ fin.

Actio mandati utilis.ff.lib.28.tt.5.l.46.

Incerti actio utilis,& in factum.ff.1.l.49. in prin. l.77.§ fin.ff.2.l.64.65.

De in rem missione.C.tt.43.l.1.

Petitio hæreditatis.ff.1.l.11.in prin.

Officium iudicis.ff.lib.33.tt.1.l.7.§ fin.

Compensatio.ff.3.l.11.§ item si quis.

De exceptione & retentione.ff.2.l.79.§ mater. ff. 3.l.32.§ fin.l.35.§ nuptura.l.38.§ fin.C.tt.37.l. 16. tt.42.l.17.

Variis actionibus legatorũ legatarius simul uti non potest.ff.2.l.78.§ uariis.

Si dissentiant hæredes legatarij,alio ali am actionem intendere uolente.ff.1.l.85.§ fin.

Si eadem res in diuersis tabulis sit relicta, ex qua potissimùm sit agendum.ff.1.l.55.in prin. l. 101. ff.2.l.68.in prin.§ duorum.l.69.in prin.l.90.§ fin.lib.35.tt.1.l.38.

Euentus huius actionis, uide suprà lib. 1. cap. 1. membr.6.

DE CAVTIONE, ET IN rem missione legatorum nomine. Cap. 53.

1 De *cautione legatorum nomine.* ff.lib.36.tt.3.

¶ *Cautio & missio in possessionem legatorum seruandorum causa sunt adfinia remedia actionis legatorum.Ideo de his sequitur.*

I. *Causæ ex quibus cauendum.*

Si legatum sit sub conditione.Distinguitur:

1 Ex *modo quo legatum.*

Si purè,ex certa die,uel sub conditione legatum est.l.14.in prin.l.15 in prin.ff.1.l.115.§ iidem principes.

2 Ex *persona legantis,seu testatoris.*

Si intestatus decesserit.l.15.§ fin.

3 Ex *persona eius à quo legatum est.*

Si hæres non sit, sed alterius nomihis successor. ff.lib.36.tt.4.l.5.§ si hæres.§ constitutio.

Si à patre uel domino,filio uel seruo legetur.l.7. C.tt.48.l.6.§ in supradictis. § fin. Nouell. c.22. § placet quoq;.

Si à matre filio legatum sit.ff lib.35.tt.1.l.75.§ pater.

Si à dignitatibus,diuitibus,&c.legatum sit, uide infrà qui cauere reneantur.

4 Ex *re legata.*

Si hæreditas uel aliud ius sit relictũ.l. 14.. in prin.

Si minima res sit legata.ff.lib.36.tt.4.l.13.

Si liberatio debitori sit relicta.ff.lib.36.tt. 4.l.1. § si debitori.

Non solùm si id quod ei legatum est, sed & si ex eo uel aliquid aliud pro eo rogatus sit restituere,cauere debet.ff.tt.4.l.5.§ missus.lib.eod.

5 Ex *genere facti.*

Si fideicommissum sit.l.14.in prin.

Si substitutio facta sit.ff.lib.2,tt.8.l.12.l. 13. lib.46. tt.5.l.7.§ Paulus.

6 Ex *consequutibus.*

Si,ne petatur cautio,à testatore scriptum sit. l. 12. 18.in prin.tt.4.l.1.5.§ satis factionis.l.6. in prin. ff.lib.35.tt.1.l.75.§ pater.C.tt.53.l.24. 7. Vide insuper infrà de Conditionibus, De conditione hac,Si cautionem non exegerit.

Si satisdatio hęredi à legatario sit remissa.ff.lib.2. tt.14.l.46.

Si non adita sit hæreditas.tt.4.l.1.§ fi.l. 2. lib. eod.

Si omissa causa testamenti ab intestato succedat hęres.l.13.

Si legatarius,cuius fideicommissum est,legatum non acceperit.tt.4.l.5.§ si Titio. lib.eod.

Si is à quo petitur cautio, fideicõmissum neget, iudiciumq; statim de ea re susçipere paratus sit. tt.4.l.3.in prin.lib.eod.C.tt.53.l.1.

Si lis de legato contestata sit.l.1.§ planè si quis.

Si causa appellatione suspẽsa sit.l.5. § Imperator.

Si semel cautum sit.tt.4.l.3.§ fin.l.4.lib.eod.

7 Ex *reliquis contingentibus.*

Si per calumniam satisdari petatur.tt.4. l.3. § nec non illa.lib.eod.

Si certum sit,nullo modo fideicommisso locum esse.l.14.§ fin.tt.4.l.1.§ ei cui. l. 5. § constitutio. C.tt.53.l.1.

II. *Quibus cauendum?*

De omnibus legatarijs.l.1.§ non solùm.

Etiam ijs quibus sub diuersis conditionibus legatum est.l.3.tt.4.l.9.lib.eod.lib.46. tt. 5.l. 7. § fin.

De duobus eiusdem nominis,de legato contendentibus.l.16.

De eo cui proprietas,& eo cui ususfructus legatus est.l.1.§ si decem.

De successoribus legatariorum.l.1.§ non solùm.

De domino & patre legatarij.l.1.§ fi.l & procura.§ fin.

De filio & ſeruo legatarij.l.3.
De procuratoribus.l.j.ſ ſed & procuratoribus.l. 3.ſ ſi procurator.
De legatario, & eo cui legatarius reſtituere iuſſus eſt.tt.4.l.5.ſ ſi Titio.lib.eod.

III. *Qui cauere teneantur?*

De hæredibus hæredum.l.j.ſ non ſolùm.
De hærede & legatario, cuius fideicommiſſum eſt.tt.4.l.5.ſ ſi Titio.lib.eod.
De omnibus hæredibus.tt.4.l.5.ſ ſi ex duobus. lib.eod.
De eo cui ex ſenatuſc.Trebelliano reſtituta eſt hæreditas.l.j.§ non ſolùm.l.4.15.
De iis qui per alios hæredes exiſtunt: & de honorariis ſucceſſoribus.l.j.§ non ſolùm.
De hærede ex parte & ſubſtituto. l.j. ſ certè ſi ue ex.
De diuitibus,& iis qui ſunt in dignitatibus.l.j.§ ſemper.
De ciuitate.l.6.§ fin.
De fiſco.l.j.ſ ſi ad fiſcum.

IIII. *De qua re,& qua conditione ſit cauendum?*

Vt iis quibus teſtator dari fieri uoluit,detur,fiat: dolumq; malum abfuturum. l.j.in prin.
In quantum ſit cauendum,ſi incerta ſit ſumma fideicommiſſi.l.6.in prin.
Si legatũ relictum ſit,ita ut ſi perdidiſſet, rurſus ei ſit legatũ:de quibus & de quot legatis præſtandis cauendum.l.j.ſ ſi cui ita.
Qua conditione ſit cauendum,ſi abſentis procuratori caueatur?l.j.ſ procuratori.
Si patri uel domino legatarij caueatur.l.j. § fin.

V. *Quo cautionis genere cauendum?*

De ſatisdatione. l.j.in prin.
De nuda repromiſsione ſi ciuitas caueat,l.6.ſ final.
De nuda repromiſsione cum hypotheca rerum ſuarum, ſi dominus uel pater ſeruo uel filio caueat.l.7.

VI. *Quando cauendum?*

An ſi nondum adita eſt hæreditas?tt.4.l.j. ſ fin. l.2.lib.eod.
An uiuo adhuc impubere,miſsio legatorum nomine à ſubſtituto relictorum locum habeat? tt.4.l.5.§ ſi ab impuberis.lib.eod.

VII. *Vbi cauendum.*

De loco in quo hæres habet domiciliũ,itẽ in quo res ſunt.l.5.§ fin.lib.2.tt.8.ſ tutor.ibi,hæres.

VIII. *Antecedentia & adiuncta, ſeu officia actoris & iudicis.*

De cautione ab actore præſtanda.l.j.ſ ſi decem. l.2.3.5.ſ imperator.tt.4.l.5.ſ ſi Titio.l.6.in prin. lib.eod.
De cautione à procuratore præſtanda.tt. 4.l.3.ſ ſi procurator. lib.eod.
De ſcriptura teſtamẽti à legatario exhibẽda,ſi relictum negetur.l.5.§ ſi dies.
Non debet ſubtiliter cognoſcere iudex,an debeatur fideicommiſſum,ſed tantùm decernere ut ſatiſdetur.C.tt.53.l.j.

IX. *Adfinia remedia.*

De mittendo in poſſeſsionem,ſi nõ caueatur,uide infrà.
De deponenda re,uel rei precio.l.5.ſ imperator. ſ fin.
De actione contra eos qui ciuitatis nomine cautionem non petierunt.C.tt.53.l.8.

X. *Euentus cautionis.*

Si indebita cautio præſtita eſt,an ab hærede con dici poſsit ut remittatur? ff. libro 36. tt.4.l.j.in prin.
Si debita,datur hinc actio quę ſequitur.

De actione quæ ex hac cautione datur.

1 *Cauſæ ex quibus datur.*

Si non datur promiſſum legatum.Diſtinguitur. Ex cauſa & antecedentibus,propter quam nõ præſtatur.
Si dolo uel culpa factum ſit.tt.4.l.5.ſ hæres. lib. eod.
Si hæres qui cauit,exiſtente cõditione mortuus ſit,iaceatq; hæreditas.l.10.tt.4.l.5.ſ ceſſatum, li. eod.
Si pupillus tutorem non habeat,nec adoleſcens uel furioſus curatorem.tt.4.l.5.§ ceſſatum, lib. eod.
Si hæres apud hoſtes ſit.l.5.in prin.
Si cautio indebita præſtita ſit.tt.4.l.j.in prin. lib. eod.
Si pendente conditione legati,legatarius deceſſerit.l.j.ſ ſi quis ſub.
Ex perſona non præſtantis.
De hærede hæredis,uel alterius nominis ſucceſſore.tt.4.l.5.ſ ſi hæres.lib.eod.
Ex euentu.Si non in necem legatariorum ſit factum.tt.4.l.5.ſ ſi hæres.lib.eod.
Ex reliquis contingentibus.Quæ exceptio petẽti legatum obijci poteſt,eadem ex ſtipulatu agenti.l.j.§ ſi quis ſub.

2 *Quibus datur hæc actio?*

De patre & domino ſtipulantibus: item filio & ſeruo legatarijs.l.j.ſ fin.l.2.

3 *Aduerſus quos datur?*

De cohærede non cauente.l.18.§ fin.

4 *Quando ſi dies legatorum ceſſerit.*

l.8.9.

5 *Quid ueniat in hanc actionem?*

De fructibus & uſuris.l.j. ſ belliſsimè.
De re legata, & precio eius.l.j.§ item quæritur.
Vtrum in ſolitum,an pro parte?l.17.
Pro ea parte qua alicui hęreditas deminuitur,ab obligatione hac liberatur.l.j. § qui minorem.

II. *De miſsione in poſſeſsionem, legatorum nomine.*

ff.lib.36.tt.4.

1 *Ratio miſsionis.*

l.5.in prin.ſuprà.tt.3.l.5.ſ Imper.

2 *Cauſæ ex quibus mittitur.*

Si non caueatur.ſuprà.tt.3.l.j.ſ ſemper.l.4.Diſtinguitur infrà.
Si non ſatisfiat uel ſoluatur legatum.l.5.ſ imperator.ſ ſatisfieri.l.9.in prin.ff.j.l.97.ſ ſi ſcriptus.C.tt.53.l.6.

Ex cauſa propter quam non cauetur.

Si per legatarium ſtet,quo minus ei caueatur.l.j. § non exigit.

Si non ſit qui interpelletur cautionis nomine.l.j. ſ non exigit.
Ex antecedentibus. Si non ſit interpellatus de cautione.l.j.ſ non exigit.
Ex perſona non cauentis.Si alter hęredum cauere paratus ſit,alter non.l.5.ſ ſi ex duobus.
De municipibus hæredibus.l.12.
Ex conſequentibus.Si lis de petitione legati ſit conteſtata.l.5.ſ in poſſeſsionem.
Si poſtea caueatur. l. 5. ſ Si alius. l.6. ſ final.tt.3. l.11.
Si poſtea ſoluatur. uide paulo ꝯ Euentus.
Ex reliquis cõtingentibus.Si uenter in poſſeſsione ſit.l.7.

3 *Qui mittendi?*

De pluribus legatarijs.l.5.ſ ſi plures.
De municipibus legatarijs, & actore illorũ. l. 12.
De patre & filio cui relictum eſt.ff. lib. 42. tt. 4. l.11.

4 *In quarum rerum poſſeſsionem ſit mittendus?*

De omnibus bonis hęreditarijs.l.13.
De actionibus hęreditarijs.l.10.
De rebus non hæreditarijs.l.5.ſ qui in poſſ. uſq; ad ſ ſi ex duobus.
De rebus quæ dolo malo hæredis hæreditariæ eſſe deſierint.l.8.15.C.tt.53.l.6.
De in partem mittendo,ſi unus hæredum ſatiſdedit.l.5.ſ ſi duobus.
De loco facto religioſo, re publicè conſecrata, & ſeruo in fraudem creditorum manumiſſo. l. 15.
De propriis bonis hæredis.l.3.ſ Imperator. l. 10. C.tt.53.l.6.ff.lib.43.tt.4.l.3.ſ conſtitutum.
De bonis quę impubes adquiſiuit, ſi legatorum nomine à ſubſtituto relictorum mittatur. l. 5.ſ ſi ab impub.

5 *Euentus miſsionis.*

De iure & officijs miſsi.l.5.ſ ſi alius.uſq; ad ſ qui prior.ſ ſi duobus.ſ indeq; fructus.§ qui legatorum.uſq; ad ſ ſatisfieri.l.14.C.tt.53.l.3.5.ff.j.l. 115.ſ ijdem.lib.42.tt.4.l.12.tt.6.l.12.]
Non proprietatem,ſed ius pignoris miſſus nanciſcitur.l.5.in prin.ff.j.l.115.ſ ijdem principes.C. tt.53.l.5.ff.lib.42.tt.7.l.4.in fine.
Qui potiores ſint in poſſeſsione?l.5.ſ ſi plures.ſ qui prior.l.11.tota.C.tt.53.l.2.
Miſſus non poteſt expellere hæredem. l.5. in pri. § ſi duobus.
Legatis ſolutis legatarij à poſſeſsione diſcedere debent.ff.lib.46.tt.3.l.40.ſ item ſi quis. lib.36. tt.4.l.6.§ fin.
De fructibus perceptis,an in uicem uſurarũ quę in fideicommiſsis debentur,cedant.Item,
An de eo,quod amplius quàm ſibi debetur percepit,reddere teneatur?l.5.quæri poter.

6 *Adfine remedium.*

Si miſſus nõ admittatur.l.5.ſ miſſus.lib. 42. tt. 4. l.14.lib.43.tt.4.l.3.in prin.

SI QVIS OMISSA CAVSA TEſtamenti,ab inteſtato,uel alio modo poſsideat hæreditatem. ff. lib.29.tt.4.C. lib.6. tt.39.

Cap. 9.

¶ 1. *Cauſæ,ex quibus hæc actio datur.*

Si quis omiſſa cauſa teſtamenti,ab inteſtato uel alio modo poſsideat hęreditatem: nihilominus legata præſtanda ſunt.ff.l.j.in prin.C.l.2.
Declaratur quid ſit permittere cauſam teſtamenti.ff.l.j.ſ prætermittere.

DISTINGVITVR:

1 *Ex ſpecie, cauſa,& modo omiſsionis.*

Si dolo malo deſinat,uel non incipiat poſsidere, ff.l.j.ſ ſanè interueniente,l.4.§ fin.l. 6. ſ ſi autem is cui.
Si uendidit hæreditatem.ff.l.4.ſ fin.
Si pecunia accepta hæreditatem omiſit. ff.l. 2. l.3. l.4.in princip.l.10. in prin. ſ dicendum.l.28. in prin.C.l.j.
Si ut ad aliam perueniat hæreditatem, omiſit.ff. l.j.ſ fin.l.4.in prin.l.27.ſ fin.C.l.j.
Si dominus uel pater cùm poſſet iubere, adire non iuſsit.ff.l.j.ſ prætermittere.
Si ſeruus iuſſus adire,dicto audiens non fuit. ff. l.j.ſ prætermittere.
Si dominum non certiorauit ſeruus,ſe hæredem inſtitutum.ff.l.j.ſ prætermittere.
Si ſeruus inſtitutus non potuit iuſſu domini adire.ff.l.5.
Si dominus ſeruum inſtitutum uendiderit. ff. l. 28.in prin.
Si ſub conditione inſtitutus, conditioni parère non potuit.ff.l.j.ſ qui ſub conditione.l.8.l.9.
Si ſine fraude omiſit.ff.l.6. ſ ſi patronus.
Si iuſſu uel uoluntate prætoris omiſit. ff.l.6.in prin.
Si conſentiente teſtatore omiſit.ff.l.6. in prin. uſq; ad ſ item ſi interuenerit.
Si nullo iure ex teſtamento potuit adire.C.l.2.
Si alia iuſta cauſa ſit.ff.l.6.ſ.non ſimpliciter.

2 *Ex perſona omittentis.*

De ſuis & neceſſarijs hæredibus.ff.l.j.ſ qui ſunt in poteſtate.l.23.
De patrono.ff.l.6.ſ ſi patronus.l.19.
De pupillo.ff.l.24.
De patre.ff.l.21.
De legatario.ff.l.4.§ quanquam.

3 *Ex re omiſſa.*

Si contra tabulas bonorum poſſeſsionem omiſerit.ff.l.6.ſ hoc edictum.
Si ſubſtitutionem,qua filio impuberi ſubſtitutus eſt.ff.l.27.in prin.uſq; ad ſ fin.
Si legatum omiſit.ff.l.4.ſ quanquam.
Si bona ad alium pertinentia omiſit.ff.l.6.ſ item ſi inuenerit.uſq; ad ſ ſi patronus.
Si hæreditatem quam per alium potuit adquirere.ff.l.j.ſ & parui refert.
Si patronus aliter hęres inſtitutus ſit,atq; eum inſtitui conueniebat.ff.l.5.

4 *Ex conſequentibus omiſsionem.*

Si omiſſam hæreditatem nõ poſsideat.ff. l.6.ſ ſi is cui.l.17.C.l. 2.ſ fin.

SI POSSIDEAT. DIſtinguitur:

Si partem,uel unam rem ex ea poſsideat.ff.l.j. in prin.ſ non quærimus.l.13.l.14.l.15.l.16.
Si non iuſto titulo poſsideat,& prætor ad alium bona pertinere inuenerit.ff.l.6.ſ item ſi inuenerit.uſq; ad ſ ſi patronus.

Si pro emptore uel quo alio titulo exceptis pro hærede & pro possessore possideat.ff.l.j.§ non quærimus.l.30.
Si ex substitutione possideat, omissa institutione.ff.l.j.§ si proponatur.l.25.l.26.

5 *Ex persona legatarij.*

Vide in Quibus competat.

6 *Ex re legata.*

Vide in Quid & quantum ueniat.

7 *Ex modo & conditione sub qua legatum est.*

Si ita:Si hæres erit,uel quisquis mihi hæres erit, legatum est.ff.l.22.§ quare etsi.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si conditioni non paruit legatarius. ff.l. 6.§ fin.
Si alio legatum perierit legatario,& consecutus sit.ff.l.11.

¶ II. *Quibus competat hæc actio?*

De eo qui cùm ex testamento hæres esse potuisset,noluitrut institutus,uel substitutus.ff. l. 7.l. 10.§ cùm substitutus.l.22.§ fin.
De eo qui pro parte hæres institutus est ita:Si Titius hæres erit.ff.l.22.in prin.
De eo in cuius personam dandi conditio collata est.ff.l.8.
Si eadē res diuersis ab instituto & substituto relicta sit,an uterq; agere possit.ff.l.20.

¶ III. *Aduersus quos competat.*

De eo qui omisit hæreditatem,& eo ad quem omissa hæreditas peruenit.ff.l.4. in prin. l. 27.§ final.
De eo qui possidet.ff.l.4.in prin. Distinctiones uide paulo superius,Ex cōsequentibus omissionem.
De eo qui simul cum omittēte ab intestato possidet.ff.l.10.in prin.
De instituto & substituto omittentibus. ff.l.10.§ si duo.l.11.
De duobus institutis omittentibus.ff.l.18.
De hærede omittentis.ff.l.12.§ fin.

¶ IIII. *Quid & quantum ueniat in hanc actionem?*

De libertate relicta.ff.l.12. in prin. l. 22.in prin.l. 28. § fin.l.29. De hæreditate relicta. ff. l. 22. in prin.l.28.§ institutus.
De lege falcidia,an minuat hanc actionem.ff.l.6 in prin.l.8.§ fin.l.25.l.26.§ sed si uaria. C.l.3.
De reliquis.ff.l.6.in prin.usq; ad § non simpliciter.l.10.§ si duo.usq; ad fin.legis.l.19.l.24.

¶ V. *Perpetua est.*

ff.l.12.§ fin.

DE LEGATIS PRAESTANdis contra tabulas bonorum possessione petita.ff.lib.37. tt.5. Cap. 10.

I. *An petita contra tabulas bonorum possessione legata,non nisi exceptis personis sint præstanda?*

l.j.in prin. Distinguitur:
Si filius hęres institutus contra tabulas bonorū possessionē accipiat.l.5.in prin.l. 14. in prin.l. 15.§ sed si uiuus.l.16.
Si emancipatus hæres scriptus adierit hæreditatem,& per alium edictum commissum sit. l. 15. § de scripto autem . tt. 4. l. 14. in prin.uers.& quod extraneis.
Si ab eo cui portio hęreditatis conseruatur , relictum sit.l.5.§ fin.
Si cùm à substituto impuberis legatum sit relictum contra tabulas patris, bonorum possessio petatur.l.5.in prin.li.28.tt.6.l.34.§ fin.l. 35.
Si extraneis coniunctim cum exceptis personis relictum sit.l.3.§ hoc autem.
Si extero legatum sit,ut exceptis personis restituat.l.3.§ sed si proponas.§ hoc amplius.
Si mortis causa donatum sit.l.3.in prin.
An ergo legata exceptis personis relicta , sint præstanda? Distinguitur:
Si personæ illorum potestati subiectę sit relictū; puta filio uel seruo.l.3.§ hoc autem solùm.l.25.
Si ut extraneo restituat,relictum sit. l.3.§ item si quis ex.
Si coniunctim cum extraneo sit relictū.l.3. § hoc autem solùm.
Si inutile sit legatum.l.3.§ fin.l.4.
Si ab alio gradu relictum sit,quàm contra quem bonorū possessio peritur.Vide in, A`quo gradu relicta legata præstanda sint.
Si non adeatur hæreditas.& intestato locus sit. l.10.§ fin.l.11.l.12.tt.4.l.20.§ legata.
Si res legata dolo scripti hæredis perijt.l.17.
Si sub conditione dandi decem , relictum sit filio qui contra tabulas bonorum possess. petit, dandi sunt.l.15.§ fin.
Si is qui in potestate est præteritus contra tabulas bonorum possess.petat.l.15.in prin.l.16.
Si is qui in potestate est & emancipatus præteriti sint,hicq; petat.l.15.§ j.
Si pater præteritus bonorum possessionem petat.in tt.12.l.3.§ fin.
Si portionem hæreditatis persona excepta perceperit.l. 8. § si quis ex.

II. *Quibus præstanda legata.*

De liberis,parētibus,uxore & nuru defuncti. ff. l.j.in prin.C.tt.12.l.j.
De eo qui portionem hæreditatis accepit.l. 8.§ si quis ex,

1 *De liberis.*

De nepote & pronepote.l.j.§ generaliter.
De liberis per fœmininum sexum descendentibus.l.j.§ sed nec personas.
De ijs inter quos nō sunt iura cognationis.l.j.§ sed nec personas.
De eo qui inter liberos non est, cùm dies legati cedit.l.24.
De adoptiuis & in adoptionem datis.l. j.§ liberos .
De posthumis.l.j.§ fin.l.2.
De ijs qui contra tabulas bonorū possessionem acceperunt.l.5.§ omnibus.usq; ad § si legata. l. 22.l.25.§ is cuius.§ fin.

2 *De parentibus defuncti.*

De patre,auo,proauo,&c.l.j.§ generaliter.
De ijs inter quos nō sunt iura cognationis.l.j.§ sed nec personas
De parentibus hæredibus institutis,& portionē hęreditatis percipientib. Vide paulo superius uers. De eo qui port, item uers. De ijs qui contra

3 *De fratre & sorore.*

l.3.§ liberis autem.

4 *De uxore,nuru,pronuru, &c. item de relinquenda dote.*

l.8.§ si quid uxori.usq; ad finem legis.l.9. l.10. in prin.usq; ad § non omnia.l.15.§ ei qui.

III. *Qui præstare debeant?*

De eo qui committit dictum, & hærede scripto. l.14.§ fin.l.15.§ quid ergo est.§ sed si scriptus.l. 18.l.22.
De substituto impuberi,qui accepta contra tabulas bonorum possessione intra pubertatem decessit.l.5. in prin.
De liberis emancipati,qui cum illo coniungun-tur.ff.tt.9.l. 2.

IIII. *A`quo gradu relicta legata præstanda sint?*

De gradu contra quem non est petita bonorum possessio.l.10.§ non omnia.usq; ad fin. legis.l. 11.l.12.l.13.tt.4.l.20.§ fin.

V. *Quid & quantum præstandum?*

l.5.in prin.usq; ad § omnibus.§ sed etsi portio. § idem obseruatur.l.6.l 7.l.8.in prin.l.15. § ita autem tuendus.l.18.§ fin.l.19.l.20.in prin.l.21. tt.4.l.20.§ legata.
De portione hæreditatis liberis & parentibus relicta præstanda.l.5.§ sed si portio.l.6.§ fin.l.7 in prin.l.25.
De mortis causa donationibus.l.3. in prin. l. 5.§ idem obseruatur.l.20.
Quantū uxori nuruiq; dotis nomine sit præstandum.l.8.§ cùm autem.l.9.
Vt portio occasione contra tabulas bonorū possessionis adiecta: item legata exteris relicta, quæ non præstantur,legata liberorum & parentum augeant.l.5.§ si impubes.§ si legata. § is autem,lib.28.tt.6.l.35.

DE LEGE FALCIDIA. Cap. 11.

Inst. lib. 2. tt. 22. ff. lib. 35. tt. 2. C. lib. 6. tt. 49.

Sequitur nunc de quibusdam legatorum speciebus:& primùm de eo,Si ultra dodrantem bonorum suorum legauit quis,de quo est lex Falcidia.Deinde,si hęreditas legata sit,de quo est Senatusconsultum Trebellianum. Postremò, De reliquis legatorum speciebus.

I. *Ratio huius legis:*

Inst.in prin.ff.l.73.§ fin.

II. *Causæ ex quibus competit hæc lex, uel Retentio quartæ.*

Si quis ultra dodrantem bonorū legauerit , Inst. in prin.

DISTINGVITVR.

¶ 1. *Ex persona legantis,seu testatoris:*

De milite,& de testamento militari.ff.l.17.91.95. C.l.7.ff.li.29.tt.j.l.17.§ fin.l.18.C.li.6.tt.21. l.12.
De ueterano.ff.l.40. in prin.
De eo qui apud hostes moritur.ff.l. j.§ lex Falcidia.l.18.§ nec huic contrarium.
De filiofamiliâs,qui patrem ut peculium castrense restituat,rogat.ff.l.18.

2 *Ex persona eius à quo legatum est.*

De principe.ff.lib.36.tt.j.l.30.§ fin.
Si codicillos falsos dixit.ff.lib.34.tt.9.l.15.
Si id egit quo fideicōmissum intercideret.Item: Si fidem suam accommodauit ad restituendum non capaci.ff.l 59.li.34.tt.9.l.5.§ fin.l.11. C.l.3.

3 *Ex persona eius cui legatum.*

De principe.C.tt.48.l.4.
De republica.C.tt.48.l.3.
De municipibus:& de Deo.ff.l. j.§ ad municipium.
De pauperibus & captiuis.C.lib.j.tt.3.l.37.§ & si quidem cum sequent. Nouell. c. 131. § si autem hæres.
De seruo qui manumitti iussus est.ff.l.j.§ ad eos. l.35.
De non capaci.ff.l.13.59.67.
Si seruo suo quis sine libertate legauit. ff. l. 30. § final .
Si hæredi prælegatum est.ff. l. 15. § fideicommissum .
Si hæredi à semetipso,uel seruo eius legatum sit. ff.l.30.§ fin.
De impubere filia,quæ instituta hęreditatē omisit.l.60.in prin.
Si ei qui apud hostes est,aut ei qui nondum natus est,legatum sit.ff.l.j.§ ad eos.
Si dominō à seruo hærede instituto legetur.ff. l.20.
Si patri legatum sit.ff.l.28.
Si à filio patri legatum sit.ff.j.l.24.

4 *Ex re legata.*

De re quæ per fideicommissum relinqui non potest.ff.l.30.§ fin.
De re in diuidua legata,& iure.ff.l.j.§ nō solùm. l.7. Vide insuper infra membr.5. Quid ueniat? lib. eod.
De uia legata.ff.l.23.De usufructu legato. ff.l.3. § non solùm.l.80.in prin.
Si hæredem ut fundum emat,uel uendat,damnauerit.ff.l.19.30.§ uendere.§ tametsi.l. 86. in pri.
De rebus quę uxoris causa comparatę sunt legatis.ff.l.80.§ fin.
De liberatione legata.ff.l.15.in prin.Si ei qui soluendo non est,liberatio est legata.ff.l. 22. § fin. l.81.
De debito creditori legato.ff.l.j.§ si quis. l. 5. ff.j. l.27.§ fin.
De dote legata.ff.l.57.l.80.§ fin.uide infrà De dote legata.
De instrumentis prædiorum domino legatis.C. l.15.
De statua legata.ff.l.26.§ fin.
De aliena re legata.ff.l j.§ non solùm.
De nomine,quod est soluendo,legato. ff. l. 22. § final.
Si non quidem ultra dodrantem totorum bonorum legatum sit, sed unius hęredis pars ultra dodrantem exhausta sit legatis. Inst. § & cùm quæritur.ff.l.11.§ si filio.l.76.Vide insuper infrà de contributione legatorum.

5 *Ex causa & modo quo legatum est.*

Si in alimenta sit legatum.ff.l.88.
Si ad monimentum faciendum ei sit legatum.ff. l.j.§ fin.l.2.

Si in opera publica conficienda, statuasq; ponendas legatum sit C.l.6.
Si ita legatum sit, ut post tempus restituatur ei à quo legatum est.ff.l.29.
Si ita ut restituat creditori, uel uxori ff.l.57.
Si hæres accepta certa parte, hæreditatem restituere rogatus sit.ff.l.89.
Si seruus ut manumittatur legatus sit.ff.l.33. cum ll.sequent l.56.§ is qui.§ Stichum.
Si sub modo non alienandi legatum sit. Nouell. c.119.§ si uis unquam.
Si pecunia legata, rogatus sit seruum suũ uel alienum manumittere.ff.l.34.36.37.
Si fundus quinquaginta dignus legetur, si quinquaginta dederit ff.l.65.
Si ita: Si Falcidię locus non sit.ff.l.87.in prin.
Si sub conditione iurisiurandi legatum sit.ff.l.j.§ ad eos.

6 Ex *genere facti.*

Si mortis causa donatum sit, C. l.5.18.§ fin. ff. 2.l. 79.§ eorum.lib. 9.tt.6.l.26.§ fin.l.41. § muliere den.q.§ fin. C.lib 8.tt.57.l.2.§ fin.
Si inter uirum & uxorem donatum sit.C.l.12.

7 Ex *specie legati.*

Ad omnia legata pertinet hęc lex.ff.l.j.§nõ solùm.

8 Ex *aduentis & modo.*

Si defunctus prohibuit detrahi Falcidiam. Item, Si iussu defuncti hæres promisit legatario se nõ detracturum. ff l.14.§ auia l. 15.§ frater. § fin.l. 27.46.C.l.18.in prin.Nouell.c.1.§ hæc autem dicimus.
Si hæredem accepta certa re pro Falcidia, iussit esse contentum testator.C.l.11.
Si ita legauit: Hæres meus Lucio Titio decem dare damnas esto. Et quanto minus per legem Falcidiã capere potest, tanto amplius ei dare damnas esto.ff.l.64.

9 Ex *consequentibus.*

Si solidum solutum sit. ff.l.j.§ si legatarius.§ interdũ.l.16.26.41.C.l.1.9.18.19.ff.2.l.79.§ mater.§ Meuio.ff.lib.22.tt.6.l.9 § si quis ius.lib.35. tt.j. l.21. l.68.§.fin.lib.39.tt.5.l.20.§ fin.lib.24.tt.1.l.5. § si. Inst.tt.23.§ sed quia stipul.C.tt.42.l.12.Nouell.c. j.§ sed neq; illis concedit.
Si solidum promisit hæres.C.l.19.ff.lib. 35. tt. 5. l. 20.§ fin.
Si in annuis legatis primo & secundo anno sine detractione soluit.ff.l.15.§ non idcirco.
Si quibusdam solida legata soluta sunt.Nouell.c. j.§ non dabimus autem.
Si hæres in uendenda hæreditate cauerit, ut solida legata præstentur ff.l.71.
Si postea aucta sit hęreditas ut quarta repleta sit, uel quartam excedat Inst.§ quantitas. uide infrà De computatione.uers.De eo quod accessit bonis.
Si omissa causa testamenti ab intestato succedatur.ff.l.j.§ ad eos.
Si coactus à prætore hæreditatem adiit hæres, nõ retinet.ff.lib.35.tt.j.l.4. 9.14. § qui compulsus. l.15.§ Metianus.§ idem Metianus. l. 27. § Trebellianum.l.55.§ sed nec illud.l.64.in prin.l.66. in prin.l.71.C.tt.48.l.4.§ fin.
Si post multum tempus restituat.ff.lib.36.tt.j.l.22. § si hæres.

Si inuentarium non fecerit hæres, Falcidiæ locus nõ est.C.tt.30.l.22.§ si quis autem.Nouell. c.1.§ fiat igitur.usq; ad § hæc autem.

III. *Quibus competat beneficium legis Falcidiæ.*

De singulis hæredibus.ff.l. 79. in prin. Inst. § Et cùm quæritum.
De hærede hæredis.C.l.10.
De fisco ad quem peruenit hæreditas. ff. lib. 56. tt.j.l.3.§ fin.
De legatariis & fideicommissariis.ff.l.47.§.fin.tt. 3.l.1.§ sed & legatario.lib.36.tt.j.l.1 § denique.l.2. 3.in prin.l.16.§ Metianus.l.22.§ fin.l.63. § si cùm suspecta.
De eo cui ex Trebelliano restituta est hæreditas. uide suprà uers.præcedentem, De legatariis & fideicom.
De eo cui quòd rogatum adire coegit, tota hæreditas est restitura, uide infrà De senatusc. Trebellia.uers.De cogendo adire.
De reliquis, uide suprà Ex persona eius à quo legatur.cap eod.

IIII. *Ex quibus, & ex quorum legatis est detrahendum.*

De singulis legatariis.Inst.§ fin.C.l.2.ff.j.l.81. § fi.
De legatis solutis.ff.l.16.47.in prin.
De usufructu legato ff.lib.7.tt.j.l.5.in prin.
Si annua.bima.trima.die legatũ sit, ex omnibus summis non tantùm ex posterioribus est detrahendum.ff.l.22.§ annua.l.37.in prin.
Si deductis legatis hæreditatem restituere rogatus quis sit, utrum ex legatis, an ex hæreditate quartã detrahet.ff.lib.36.tt.j.l.3 § idẽ Põpeius.
De reliquis.ff.l.56 § Stichum.l.91.ff.2.l.5.lib.36.tt. j.l.3.§ idem Pompeius.

V. *Quid & quantum de trahendum.*

Quarta pars bonorum est retinenda.Inst. in pri. § fin.ff.l.j.in prin.l.73.§ fin.ff.li.36.tt.j.l.27.§ Trebellianũ.Inst.tt.23. § sed quia hæredes.§ sed quia stipul.C.tt.48.l.3.
De fructibus quartæ.ff.l.15.§ fructus.lib.36. tt.j.l. 22.§ si hæres.l.27.§ hæres.C.tt.48.l.3.
Re indiuidua uel alia legata, utrum quarta pars de ipsa re legata, an de æstimatione eius retinẽda sit.ff.l.j.§ si usufructus l.7.23.26.§ fi.l.79.§ si. l.80.in prin.lib.44.tt.4.l.5.§ j.
De reliquis.ff.l.17.tt.3.l.1.Marcellus.lib.eod.

VI. *Quando & quo ordine detrahendum.*

Non præscribitur huic iuri etiam post longũ tempus.l.58.
Antè detrahendum est, quod extra bonorũ quantitatem est: inde quod ex bonis remanet. Inst. § fin.ff.l.75.§ fin.
A quo primùm detrahendum, à quo deinde? ff. l.22.§ seruo l.49. in prin.
De reliquis.ff.l.36.§ si incertum.l.47.in prin. l. 53, l.67.l.73.§ sed etsi legata.

VII. *Ad finia remedia.*

De actione ad repetendum quartam, si ad legatarium peruenerit.ff.l.j.§ si legatarius.l.26. ff.2.l. 79.§ mater.§ Mæuio item lib.4.tt.3.l.23.
De cautione: Quanto amplius quàm per legem Falcidiã licet acceperit, reddi. uide suprà cap. 6. lib. eod.
De actione doli mali, si à legatario persuasus solida soluit.ff.lib.4.tt.3.l.23.

VIII. *Euentus.*

Deminuto legato per legem Falcidiam, deminuitur etiam fideicommissum à legatario relictũ. uide suprà cap.4.Quantum præstandum.uers. Si legatum.lib.eod.
An legatarius, qui seruum suum uel alienum manumittere rogatus est, deminuto legato, nihilominus rogata facere debeat.ff.l.32.§ fin.
Interdum propter legis falcidiæ rationẽ sequens legatum extinguitur: ut fundo legato cum uia, si pars fundi retinetur, legatum uiæ perit. ff.l. 23.l.49.§ fin.
Si seruo lagato fundus legatus est, in seruo primùm ratio legis Falcidiæ habẽda est. Et quota pars ex eo decedit, ea pars in fundo legato inutilis est.ff.l.49.in prin.
Si propter ea quæ sub cõditione legata sunt, pendet.l.Falcidiæ ratio, præsenti die data, non tota uindicabuntur.ff.l.53.
Hæres qui deducit sortem pro alimentis, cauere debet de ipsa sorte restituenda alimentarijs mortuis.ff.l.95.§ j.

DE COMPVTATIONE ET æstimatione bonorum huius legis gratia facienda. Cap. 12.

1 *Antecedentia.*

De eligendo arbitro ad ineundam quantitatem bonorum.ff.tt.3.lib.eod.l.j.§ cum dicitur. C.tt. 47.l.2.§ quòd si satisda.
De denunciando absentibus fideicommissarijs, & creditoribus hæreditarijs, ut ad arbitrum ueniant.ff.tt.3.l.j.§ cùm dicitur.
De die præfiniendo, & si altera pars non ueniat. ff.tt.3.l.j.§.cùm dicitur.C.tt.47.l.2. § quòd si satisda,
De ostendendis instrumẽtis, & rationibus defuncti, ut constet de bonis.ff.l.94.§ fin.

2 MODVS COMPVTANDI.

1 *Antè detrahendum est, quod extra bonorum quantitatem est:*

Deinde, quod ex bonis apud hæredem remanet. Inst.§ fin. ff.l.75.§ fin.

2 *Quæ inter bona defuncti*

Item in quartam partem hæredis sint connumeranda, quæ extra & inter legata computanda.
De eo quod accessit bonis: ut fructus, partus, &c
Inst.§ quantitas.ff.l.9.15.§ fructus.l.24.30.in prin. l.56.in prin.l.73.in prin.l.78.in prin.ff. lib.5.tt.2. l.8.§ unde si quis.ff.lib. 36.tt.j.l.18.in prin.l.22. § si hæres.l.33. l.58.§ ante diem.
De redditibus.C.tt.48.l.6.in prin.§ fin.
De commodo temporis medij rei sub conditione uel in diem legatæ.ff.l.36.§ fin.l.45.l. 66. in prin.l.73.§ in diem relicta.l.87.§ fin.lib.36. tt. j. l.22.§ si hæres.l.58.§ ante diem. C.tt. 48. l. 6. in prin.

De fructibus ex propria re hæredis legata perceptis.ff.l.24.§ fin.
De eo quod bonis decessit.Inst.§ quæritas. ff.l. 11.§ Imper.§ si seruus.l.30. in prin. § diligenter, l.73.in prin.78.in prin.lib. 36. tt. j. l. 58. § ante diem.
De rebus ab hærede alienatis.ff. li.36.tt.j.l.3.§ res quæ.
De seruo cui sub conditione libertas data est, defuncto.ff.l.11.§ si seruus.
De seruo qui fuit apud hostes reuerso. ff.l. 42.
De eo quod defuncto debetur, & actionibus ei competentibus.ff.l. 32.in prin.
De actionibus pœnalibus defuncto competentibus.ff.l.32.in prin.
De actione iniuriarum.ff.l.32.in prin.
De eo quod debetur duobus rei stipulandi. ff. l.62.
De eo quod sub conditione mortis tempore debetur.ff.l.73.§ magna.
De eo quod hæreditati debetur natura, & peti quidem non potest, solutum autem repeti nõ potest.ff.l.j § id quod natura.l.21.in prin.
De eo quod hæres defuncto debet.ff.l.j.§ si debitor.l.56.in prin.l.82 l.94.in prin.
Si debitor hæreditarius non sit soluendo.ff. 63.§ fin.l.81.
De debito, quod ne peteret hæres, defunctus iussit.ff.l.14.§ auia.
De re alieno, & actionib. quę cõpetũt aduersus defunctum.Inst.§ cùm aũt ratio.ff.l. 8. 11. § cùm quidam.l.15.§ cùm fideicom.l.32.in. prin.l. 48. l.66.§ fin.l.69.93.tt.3.l.j.§ Falcidiam locum.ff. 2.l.79.§ Titio fratri.C.l.6.16.tt.48.l.5.
De actionibus pœnalibus aduersus defunctum competentibus.ff.l.32.in prin.
De eo quod duo rei promittendi debent. ff. l. 62.
De eo quod sub conditione mortis tempore debet.ff.l.73.§ magno.
De eo quod debuit defunctus hæredi.ff.l.4.12.15. § quod auus.§ cum fideicom.l.86.§ si quis.C.l. 6.7.8.14.
De eo quod debuit defunctus hæredib. ex fideicommisso De non alienando.ff.l.54.
Si hæreditas soluendo non sit.ff.l.3. in prin. usq; ad § fin.
De usufructu, & quod in annos uel menses singulos debetur defuncto.ff.l.32.in prin.
De statu libero, seruis communibus, & de eo cuius ususfructus alienus est.ff.l.38.
De pignori acceptis & datis, de distractis sub lege fideicommissaria: item de in diem addictis. ff.l.38.
De dote.ff.l.14.in prin.l.84. ff.2.l.55.
De dote relegata.ff.lib.36.tt.j.l.51.
De eo quod hæredi prælegatũ est. ff. l. 15. § fideicom.l.22.in prin l.74.l.85.90.93.C.l.17.
De eo quod testator hæredi inter uiuos dedit. ff. l.56.§ fin.ff.2.l.89.§ fin.
De eo quod hæredi conditionis implendæ causa datur.ff.l.j.§ item si uia.l.21. in prin.l.30. § tametsi.l.40.§ fin.l.43.l.75.l.90.li.33.tt.j.l.53. § fin. lib.39.tt.6.l.40.
De pecunia, qua accepta hæres hæreditatẽ restituere rogatus est. ff, l. 90. 92. Inst. tt. 23. § si

quis unà.ff.lib.36.tt.j.l.58.§ numis.
Si minus quàm quartam deducere, & restituere hæreditatem rogatus sit, potest id quod deest retinere. Inst. tt. 23.§ sed quia stipulationes. ff. lib.36.tt.j.l.j.§ si hęres.
Si aliena res sit.ut alienata,qua accepta restituere rogatus est.ff.lib.36.tt.j.l.72.
Si fundus,quo percepto restituere rogatus est,pignori datus sit.ff.lib.36.tt.j.l.j.§ si hęres.
Si fundus mihi,legatus sit sub conditione,qua pẽdente hæres me hæredem instituerit, fundus non iure hæreditario,sed iure legati meus esse intelligitur.ff.l.4.
De re uxori à uiro donata.ff.l.15.§ donationibus.
De eo quod explicandarum uenditionum causa impenditur.ff.l.72.
De eo quod ut,uel ne computetur inter bona, testator rogauit.ff.l.12.14.in prin.C.tt. 48.l. 6. in prin.
De funeris & monumenti impensis. Inst. § cùm autem.ff.l.j.§ fin.l.6.
De precio seruorum manumissorum.Inst. § cùm autem ratio.ff.l.11.§ si seruus.l.36.§ si incertum. l.37.39.C.l.13.
De eo quod hæres pœnę nomine dedit.ff.l. 60.§ fin.
De eo quod ultra solidum soluit hæres. C.l. 6. § fin.
De quarta ex legatis solutis retinenda. ff. l. 16.l. 47.in prin.

¶ *Quæ insuper inter legata sint connumeranda.*

De legatis inutilibus,& à quibus hæres petitorẽ exceptione potest submouere, seu quæ apud hæredem permanent.ff.l.11.§ in prin.l. 50. 51.52. 75.§ fin.l. 77.§ quia & legata.
De fideicommisso quod debuit defunctus fideicommissario ex alio testamento.ff. 2. l. 79. § si de Falcidia.
De legato incapaci,cui hæres tacitam fidem accommodauit:uide suprà Causas ex quibus datur retẽtio quartę uers.Ex persona eius à quo.
De re quam hæres subtraxit.ff.l.24.in prin.l.68.§ fin.lib.34.tt. 9. l. 6. Nouell.c.j.§ sancimus igitur.
De re quam hæres hæreditariam esse negauit.ff. l.68.§ fin.
Si ita legatum sit:Hæres Seio penum dato : & si penum nõ dederit,decem dato:an penus computetur inter legata:uide suprà De action.leg. lib.3.cap.4.membro 32.uers.Si ita hæres.
De reliquis,uide suprà Causas ex quibus datur retentio quartæ.

¶ *De contributione legatorum & portionum : quæ contribuenda.*

De ijs quæ in primis,hoc est,patris,& ijs quæ in secundis , hoc est,pupilli tabulis relicta sunt, contribuendis.Item de ijs quæ pater à filio pupillo,& ijs quæ à substituto reliquit. Item de hæreditate patris & filij.ff.l. 10. 11.§ quod uulgò.usq; ad fin.legis.l.78.l.86.§ qui filiũ.§ final. tt.3.l.j § neq; interest.§ Marcell.lib.28.tt.6.l.41.§ cohæres.
Si duobus impuberibus substitutis, utriusq; hæres existat.ff.l.14.§ fin.lib.28.tt.6.l.42.
Si alter alteri hæres existat,& substitutꝰ supremo utriusq; hæreditatem adquirat.ff.l.14.§ final.
De portione cohæredis,& legatis ab eo relictis: an ea contribuenda sint, cũ portione alterius quæ legatis exhausta est:& contrà. Inst. § & cũ quæsitum.ff.l.11.§ si filio.l.76.l.87.§ fin.
De portione grauatæ non grauatæ,uel contrà de non grauata grauatæ,accedente per ius adcrescendi,uel per ius substitutionis,an cõtribuantur.ff.l.j.§ id quod ex.§ si hæredis.l. 10. 77. 86.§ qui filium per adrogationem cohæredis, uel si ei hæres existat.ff.l.j.§ si cohæredem.
De portione domini,& serui cohæredis,item de legato domini & serui.ff.l.21.§ fin.l. 22.§ seruo. l.56.§ Stichum.
De portione patris & filij cohæredis.ff. l. 25. in prin.
De portione pro qua purè,& altera pro qua sub conditione hæres idem institutus.ff.l.86.§ si tu ex parte.lib.28.tt.6.l.41.§ cohæres.

3 *De æstimatione.*

Quanti bona defuncti & legata sint æstimanda.
Si cui in alimenta sit relictum.ff.l.68.in prin.
Si reipublicæ ususfructus sit legatus. ff. l. 68. in prin.
Si reipublicę in annos singulos sit legatum.ff.l.3. § fin.
Si fundus,quem percipere iussus est, pignori sit obligatus.ff.lib.36.tt.j.l.j.§ si hæres.
De æstimatione bonorum & legatorum quam fecit testator.ff.l.15.§ fin.ff.j.l.82.§ si libertus.
De iureiurando,quod moriens de modo patrimonij sui præstitit.Nouell.c.48.
De eo quod legatarius per in litem iurando pluris æstimauit legata. ff.l.60. § fin.
De eo quod hęres fundum alienum legatum pluris redemit.ff.l.61.
De legato sub conditione relicto æstimando.ff.l. 45.
De usufructu, & operis serui legatis æstimãdi. ff. l.j.§ si usufructus.
De annuo legato æstimando.ff.l.55.
Si debitor hæreditarius,uel legatus soluendo nõ sit,uel minus soluere possit.ff.l.81.in prin.
In Falcidia æstimatio precij rerũ ex ueritate facienda est,&c.ff.l.44.60.§ fin.l.62.§ fin.l.63.
Affectionis ratio habenda non est.ff.l.63. in pri.
Locus & tempus precia rerum uariant. ff. l. 63.§ fin.
De eo quanti uenire res potest. ff. l.45. 55. 63. in prin.l.81.in prin.
Hactenus de lege Falcidia.

DE SENATVSCONSVLTO Trebelliano. Inst.tt.23.ff. lib.36.tt.j.C.tt.48. Cap. 13.

¶ *De actione ad restituendum fideicommissariam hæreditatem.*

1 *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Ex fideicommisso datur hæc actio, ad restituendam

dam hæreditatem : actionesq; hæreditariæ in fideicommissarij transferuntur. Inst. in prin. ff.l.j.in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona testatoris fideicommittentis.*

Si intestatus decedat.Inst. § præterea intest. C.l. 3.5.
Si miles sit.ff.l.16.§ sed etsi miles.
Si filiusfamiliâs miles.ff.l.j.§ hoc autem.
Si filiusfamiliâs patrem,ut peculium castrense restituat,roget.ff.lib. 35. tt.2.l.18.
Si non sit soluendo.l.68.in prin.

2 *Ex persona eius cuius fidei committitur.*

De hærede, & quasi hærede.ff.l.22.§ fin.
De eo qui inutiliter hæres institutus est.Inst.§ in primis.
De eo qui pro parte hęres est institutus.Inst.§ nihil autem interest.§ quæ autem diximus.
De hærede ab intestato. Inst.§ præterea ab intestato. ff.l.j.§ hoc autem. C.tt.52.l.6.ff.lib.5.tt.2. l.13.
De bonorũ possessoribus, & alijs successoribus. ff.l.j.§ bonorum.
De legatario, uel eo cui aliquid restituitur.Inst.§ eum quoq; cui.C.l.7.§ fin.ff.l.17.§ non tantum autem.l.22.§ fin.
De hæredis successore,patre & domino.ff.l. 40. in prin.ff.j.l.10.
De patrono ex debita portione instituto.ff.l. 60. 64.§ fin.
De tutore & curatore hæredis.ff.l.j.§ si filio.l.35.

3 *Ex persona fideicommissarij.*

Si ipsi filio pater restituere rogatus sit.ff. l.j. § si filio.
Si ipsi seruo hęredi instituto dominus restituere sit rogatus.ff.l.25.§ si seruo.
Si pupillus tutori, uel adolescens curatori restituere rogatus sit.ff. l.j.§ fuit quæstio.
De ciuitatibus & municipibus.ff.l.26.27. in prin. C.l.3

4 *Ex re quæ fideicommittitur.*

De parte restituenda.Inst. § poterstatem . § nihil autem interest.§ eum quoq;.ff.l.22.§ fin.
De re certa,non parte.ff.l.16.§ & quamuis. C. tt. 24.l.13.
De alia re quàm quæ ei cuius fideicommittitur, restituitur.Inst.§ eum quoq;.
De hæreditate quæ soluendo non est,uide suprà Ex persona testatoris.cap.eod.
De aliena hæreditate.ff.l.17.in prin.l.27.§ Trebellianum.
Si bona sua,uel omnia sua restitui rogauit.ff.l.30. § si quis bona.
Si ita:Quicquid ad te ex hæreditate , bonis ue meis peruenerit.ff.l.16.§ sed etsi quis.
Si ita:Rogo ut illi des,ut illi fideicommissum relinquas,ut illi libertatem adscribas.ff . l. 17.§ si quis ita .
Si ita:Rogo ut Titium hæredem facias.ff.l. 27. in prin.
Vt hæreditatem meam cum Titio partiaris. ff. l. 19.§ te rogo.
Si ita:Rogo ut quicquid ego reliquero,uel quod uos ipsi habetis,commune uobis sit.ff.l. 78. in prin.
Si in posteriore testamento expressum est,ut ualeat prius testamentum:scriptis priore testamẽto hæredibus,hæreditas est restituenda.ff.l. 29. lib.29.tt.j.l.20.
Si ita:Mando tibi non testari, donec liberi tibi sint.ff.l.74.in prin.

5 *Ex tempore ex quo restitui fideicommittitur .*

Si purè,ex certa die,uel sub cõditione relinquat. Inst.§ potest autem.

6 *Ex specie facti, & modo.*

Si non roget ut restituat.ff.lib.28.tt.5.l.46.
Si nulla scriptura interueniat.ff.l.5 .
Si pupillo quis inutiliter substitutus sit , puta in codicillis:an defuncto pupillo quasi ex fideicommisso agere possit.ff. 76.
De reliquis uide suprà,Ex re quæ fideicommitti tur.

7 *Ex qualitate fideicommissi.*

Si sit inualidum.ff.l.60.64.§ fin.
Si pro inutili fideicommisso per errorem uel ambitiosè sit iudicatum.ff.l.65.§ cùm prætor.

8 *Ex consequentibus.*

Si hæredi ut indigno hæreditas ablata sit.ff. l. 3 § fin.
Si filius contra tabulas bonorum possessionẽ accepit.ff.l.27.§ quoties.
Si is cuius fideicommissum est antequam restituat,decesserit.ff.l.64.§ si quis rogat.C .l . 7 . § fin.
Si cùm bonorum possessoris fideicommissum esset,is passus sit diem bonorum possessionis agnoscendæ præterire.ff.l. 63 § si quis bonos.
Si restitutum sit,sed non solidum.ff.l.78.§ fin .
Si cũ mortuo patre filijs restituere rogatus esset, emãcipatis uiuo patre restituit.ff.l.22.in prin.
Si transactum sit.ff.l.78.§fin.
Si causa defecerit.ff.l.73.in prin.
Si fideicommissarius uel hæres eius hæreditatẽ recuset.ff.l.44.in prin.l. 67.in prin.
Si is qui restituere iussus est, se contumaciter celet.C.l.7.§ fin.
Si hæres rogatus adire nolit,nec conditioni parẽre,adire cogendus est:de quo sequitur.

¶ *De cogendo hæredem, ut adeat hæreditatem,eamq; restituat.*

Inst.§ sed etiam id quod præcipuum.ff.l.4.cum ll.sequent.usq; ad.l.17.l.22.§ non est dubium.l. 27. § si pater . usq; ad § qui ex Trebelliano . § Trebellianũ.§ qui rogatus.§ si patronus. l. 30. in prin.l.31.45.52.§ fin.l.53.55.§ Imperator. l. 59. § ne autem.l.61.63.§ si sub conditione . usq; ad § si cum suspecta.§ Iulianus.§ fin.l.64. § si necessarij.l. 65.in prin.usq; ad § fin.l. 66. § etiam. l.67.§ fin.l.68.in prin.l.71.C.l.4.ff.lib.28. tt. 6.l. 38.§ fin.

¶ *Euentus si coactus hæres adierit.*

Nullum commodum ex testamento coactus cõsequitur.ff.l.27.§ qui suspectam. § si perceptis. l.55.§ sed nec illud usq; ad § cui Titiana. l.71.li. 12.tt.6.l.34.Quartam non retinet , uide suprà de l.Falcidia.

An §

An ſi quis hæreditatem ex primis tabulis adire coactus ſit, ſecundę quoq; tabulæ ex iſta aditione confirmentur? ff.l.14. § ſi quis compulſo. lib. 28.tt.6.l.38. § fin.

Ad eum cui pars reſtituenda erat, uel cui cum aliis reſtituenda erat hæreditas, ſi ſolus coegit adire, tota tranſit hæreditas. item quid inſuper in hoc caſu iuris ſit. uide. ff.l.16. § ſi quis hæres. § idem Metianus. l.28.55. § qui fideicom. uſq; ad § ſed nec illud. l.67. § fin.

2 *Quibus datur actio hæc?*

Vide ſuprà, De actione legatorum.

3 *Aduerſus quos competat?*

De hæredibus, pro parte & domino eius qui reſtituere rogatus eſt. ff.l.40. in prin.

De ſuperueniente deportato reſtituto. ff.l.75. in prin.

De reliquis, uide ſuprà De actione legatorum lib.3.

4 *Quid & quantum ueniat in hanc actionem.*

¶ *Quantum reſtituendum?*

De quarta retinenda, uide ſuprà De lege Falcidia.

Si hæres cohæredibus ſuis reſtituere iuſſus eſt, quantum reſtituere debeat? ff.l.23.24.

De reliquis. ff.l.27. § hæres.

¶ *Quid reſtituendum?*

De prælegatis. ff.l.3. § quidam. l.18. § fin. l.78 § pluribus. ff.3.l.94.

De iis quæ conditionis implendæ cauſa rogato data ſunt. ff. lib.35.tt.j.l.43. § cùm hæredit. lib. 39.tt.6.l.40.

De omni commodo ei qui coactus adijt auferēdo. uide paulo ſuperius, De cogendo adire.

De hæreditate pupilli. ff.l.27. § qui ſuſpectam.

De parte hęreditatis quæ accreuit. ff.l.43.

De iis quæ per ſeruum hæreditarium ſunt adquiſita. ff.l.25. § ſi quis filium. l.27. § ſi ſeruum. l.63. § ſi hæres.

De fructibus. ff.l.18. in prin. l.27. § ſi ſeruū. l.28. l.32.33.44. § ſed & in huiuſmodi. l.57. in prin. l.58. § fin. l.63. § reſcripto. l.78. § hęredum. C.l.4.

De fructib. quartę. uide ſuprà De l. Falcidia.

De uſuris & penſionibus. ff.l.44. § ſed & in huiuſmodi. l.58. in prin. § qui poſt. l.78. § hæredū.

De uſuris non exactis à debitoribus. ff.l.58. § qui poſt.

De uſuris non ſolutis creditoribus. ff.l.58. § qui poſt.

De mercede ſeruorum. ff.l.78. § hæredum.

De ſumptibus deducendis. ff.l.19. § fin. l.22. § ſed etenim.

De deducendo eo quod hæres ſoluit creditorib. Item de eo repetendo. ff.l.27. § qui ex Trebellian. l.36. C.l.j.

De eo quod hæredi à teſtatore debebatur, & actionibus confuſis. ff.l.80. l.58. in prin.

De re hęredi à defuncto pignori obligata. ff.l.59. in prin.

De re hæredis, quæ defuncto ab alio erat legata. ff.l.52. in prin.

De re quæ uxori fideicommiſſariæ uiuus donauit. ff.2.l.70.

De dote. ff.l.22. § cùm proponetur. l.59. § fin. l.62. in prin. l.78. § idem quæſiit. § maritus.

De precio ſeruorum hæredis manumiſſorum. ff. l.27. § qui ſeruos.

De iure ſepulchri. ff.l.42.

De operis liberti. ff.l.55. in prin.

De debito naturali hęredi ſoluto. ff.l.47.

De rebus quæ perierunt. ff.l.22. § ſed etenim. l.58. § cùm hæreditas. § ante diem.

De ſeruo manumiſſo. ff.l.25. § ſi quis filium.

De uſucaptis. ff.l.22. § ſed etenim.

De rebus ab hærede alienatis uel perditis. ff.l.3. § res quę. l.70. § ſi hęres. l.78. § Titia. § rogatus.

De reb. quas fideicommiſſarius eſt furatus. ff.l. 48.

Si hæres deductis legatis hęreditatem reſtituere rogatus ſit, non deducet legata quę peti non poſſunt. ff.l.51.

Si hæreditatem exceptis redditibus reſtituere rogatus ſit. ff.l.58. § hæreditas.

Quid & quantum is qui cogendo adire totā ac cepit hæreditatem, reſtituere debeat: uide ſuprà De cogendo adire, Euentus.

De reliquis, uide ſuprà De actione legatorum, Quid ueniat.

5 *Quando competat, & alia.*

Vide ſuprà De actione legatorum.

6 *Adfinia remedia.*

Actio mandati utilis. ff.li.28.tt.5.l.46.

7 *Euentus huius actionis & reſtitutionis.*

Reſtitutio hęreditatis non eſt ſolutio, ſed ſucceſſio. ff.l.38.

Statim res fiunt eius, cui reſtituta eſt hæreditas, etiam ſi poſſeſſionem non ſit nactus. ff.l.63. in prin.

Reſtituens nihilominus manet hæres. Inſtit. § reſtituta.

Is cui reſtituitur, nunc hæres dicitur, nunc legatarius. Inſt. § reſtituta. § poſt quod ſenatuſconſultum. ff.l.44. § nam eſt quodammodo.

Alienationes rerum hæreditariarum à fideicommiſſarijs ante reſtitutionem factæ, poſt reſtitutionem conualeſcunt. ff.l.56.

Seruitutes, quas prædia hæredis & teſtatoris mutuò habent, nihilominus ualent. ff. l.73. § fin.

Pro damno dato ante reſtitutionem, tenetur hæres ex teſtamento: poſt reſtitutionem, actione l. Aquiliæ. ff.l.70. § ſi hæres.

Tempus quo hæres experiri potuit temporali actione, imputatur fideicommiſſario. ff.l. 70. § final.

Hęres non tenetur cauere de euictione fideicommiſi. ff.l.69.

Fideicommiſſarius tenetur cauere hæredi de his, de quibus conuentus eſt, uel ſe obligauit. ff.l. 36.

Vel de euictione rerum quas uendidit. ff.l. 69.

Actiones hęreditariæ inferendę & excipiendę in fideicommiſſarium transferuntur: de qua re ſequitur.

DE

DE TRANSLATIONE ACTIONUM hæreditariarū in fideicommiſſarium. Cap. 14.

¶ I. CAVSAE EX QVIBVS *transferuntur?*

Si reſtituta ſit hæreditas. Inſt. § reſtituta. uſque ad § nihil autem intereſt. ff.j.l.in prin. l.27. § qui Trebelliano. C.l.2. Diſtinguitur:

1 *Ex perſona reſtituentis.*

Si is cui ex fideicommiſſo reſtituta eſt hæreditas, eam reſtituat aliis. ff.l.j. § de illo quæritur.

De alio hæredis conſenſu reſtituente. ff. l. 37. in prin.

De hæredibus rogati. ff.l.64. § ſi quis rogatus.

De eo cui ex Senatuſcōſulto Trebelliano reſtituta eſt hæreditas rogati. ff. l. 55. § cui Titiana.

De filio & ſeruo rogato, & patre & domino eius. ff.l.j. § ſi filio. l.40. in prin. ff.j. l.10.

De tutore & pupillo, curatore & adoleſcente. ff. l.j. § fuit quæſitum. l.37. § fin. l.38.

De curatore furioſæ rogato. ff.l.35.

De eo qui poſtea hæreditate abſtinuit. ff.l.79.

De iis qui ſunt in corpore uel collegio rogato. ff. l.j. § ſi autem.

2 *Ex perſona eius cui reſtituitur.*

Si alij iuſſu fideicommiſſarij. ff.l.37. in prin. l.56. § fin.

Nihil intereſt cui noſtro nomine reſtituatur. ff.l. 40. § fin. l.41.42.

De hæredibus fideicommiſſarij. ff.l.64. § penultimo.

De filio & ſeruo eius. ff.l.30. § ſi filiusfam. l.41.42. 65. in prin. § ſi pupillo.

De muto. ff.l.65. § ſi pupillo.

De pupillo. ff.l.37. § fin. l.38. l.65. § ſi pupillo.

De tutore. ff.l.39. C.l.7. in prin.

De curatore furioſi. C.l.7. § idemq;.

De procuratore. ff.l.66. § etiam.

3 *Ex re reſtituta.*

Si partem reſtituat. ff.l.64. § ſi quis rogatus.

Si maiorem partem reſtituat quàm rogatus eſt. ff.l.63. § ſi quis maiorem.

Si hæres partem retinet, pro rata in hæredē quoque dantur. Inſt. § ſed quia ſtip. Diſtinguitur:

Si non parte, ſed re aliqua, quæ quartam uel plus continet, hæreditatem reſtituere ſit rogatus. Inſt. § ſi quis una. ff.l.j. § ſi is qui. l.61.63. § ſi quis maiorem.

Idem iuris eſt, ſi duabus uel pluribus rebus deductis, uel certa ſumma deducta, reſtituere rogatus ſit. Inſt. § eodem ſcilicet interueni.

Si non iure hæreditario retinet. ff.l.30. § multum. l.33.

Si cùm poſſit retinere partem, non retinet. ff. l. 45. l.63. § ſi quis maiorem.

4 *Ex cauſa ex qua reſtituit, & antecedentibus.*

De fideicommiſſo, uide ſuprà cap. huius. 3. lib.

Si ab hærede reddi ſibi ſtipulatus ſit, & ex ſtipulatu egerit. ff.l.63. § ſi is qui.

Si ex re iudicata iniuſta reſtituatur. ff. l. 65. § cùm prętor.

5 *Ex modo quo reſtituitur.*

Et re & uerbis reſtituitur. ff.l.37. in prin.

6 *Ex tempore quo reſtituit.*

Si ante diem uel conditionem ſub qua hæres inſtitutus eſt. ff.l.9. § fin. l.10.

Si cum filijs poſt mortem patris ſui eſſet legatum, emancipatis à patre ſit reſtiturum. ff. l. 22. in prin.

Si ita: Rogo ut des filio tuo, faciasq; ut ad eum perueniat: cùm capere poteſt, ut ſui iuris factus eſt, ei eſt reſtituendum. ff.l.19. in prin.

7 *Ex conſequentibus.*

Si hæredi hæreditas, poſt reſtitutionem antè lite cum eo conteſtata, ſit euicta. ff.l.55. § fin. l.63. § ſi hæres.

Si hæredi à fideicommiſſario ex fideicommiſſo reſtituatur hæreditas. ff.l.70. in prin.

Si hæres fideicommiſſario hæres extiterit. ff. lib. 46.tt.3.l.98. § aditio. ibi, Aliquando eue.

Si res urgeat, metuſq; ſit ne per abſentiam fideicommiſſarij dies actionis exeat. ff.l.49.

8 *Ex reliquis contingentibus.*

Si nondū reſtituta ſit hæreditas. C.lib.6.tt.33.l.4.

¶ II. *Quæ actiones ad fideicommiſſarium tranſeant?*

De legatorum actione, an & quatenus tranſeat in fideicommiſſarium, quid quantumq; in eā ueniat? ff.l.j. § ſi is qui. uſq; ad finē legis. l. 2. 3. in prin. § idem Pomponius. C.l.28.

De iis actionibus, quorum dies uel conditio eo tempore cùm reſtitueretur hæreditas, nō ceſſerat. ff.l.27 § qui ex Trebelliano.

De actionibus, in quibus lis cum hærede eſt conteſtata. ff.l.78. § rogatus.

De actione pignoraticia, qua conuentus hæres eſt qui pignus uendidit. ff.l.78. § rogatus.

De actione hypothecaria eius fundi pignori obligati, qui apud hæredem permanet. ff. l.j. § ſi hæres.

De actionibus aduerſus hæredem. ff.l. 27. § ſi ex Trebelliano. § Marcellus.

De actione hypothecaria quam contraxit hęres pecunia hæreditaria mutuò data. ff.l. 73.

Actio damni iniuriæ in ſeruo hęreditario dati. ff. l.66. § ſi damnum.

De actionibus honorarijs, item naturalibus. ff.l. 40. in prin.

De actione ſi pupillo ſine tutoris authoritate creditum eſt, & ſolutum. ff.l.64. in prin.

III. *Ad quem tranſeant?*

De eo cui fideicommiſſarius reſtituit. ff.l.j. § de illo.

De eo cui purè uel in diem, & de eo cui ſub conditione reſtituere rogatus eſt. ff.l.j. § ſed & quoties.

IIII. *Quid ueniat in eas.*

An plus quàm ad illum, ad quem transferuntur, ab eo peti poſſit. ff.l.j. § ſi is qui. § deniq;.

De uſuris currentibus ante reſtitutionem. ff.l.58. § qui poſt.

Quid

Quid ueniat in legatorum actionem trãslatam. Vide suprà memb.11. Quę actiones transeant ad,&c.

V. *Vbi & apud quem competant?*

De loco ubi defunctus:item ubi hæres conuenire debuit, & ubi fideicommissarius domiciliũ habet:item ubi hæreditas est.ff.l.66.§ fin.

Si Romæ restituta est hæreditas, Romæ conueniri potest.ff.l.66.§ si legatus.

VI. *Euentus.*

Hæredi agenti opponitur exceptio, isq; aduersus agentes exceptione tutus est.ff.l.1.§ sublata est.l.27.§ qui ex Trebelliano.l.49.

FINIS LIBRI DECIMITERTII.

DE RELIQVIS LEGATI SPECIEBVS, ITEM DE DONATIONIBVS ET usucapionibus:

Liber decimusquartus.

DE CONDITIONIBVS ET legatis conditionalibus. ff.lib. 35.tt.1.C.lib.6.tt.46. Cap. 1.

¶ 1. *Diuisio conditionum.*

Aliæ facti sunt,aliæ iuris.ff.l.20.§ fin.

Subdiuisio conditionum facti trimembris. ff.l. 58.in prin.

¶ 2. *Species conditionum,& legatorum conditionalium.*

An sit conditio,uel legatum conditionale?

Si hęres erit.Si hæreditatem adierit: Et quisquis mihi hęres erit.ff.l.19.§ hęc scriptura.ff.j.l.3.l.35. in prin.ff.3 l.6.lib.36.tt.2.l.21.§ fin.l.21.§ quædã. lib.35.tt.j.l.105.

Si hæres non erit.ff.l.19.§ hæc scriptura.ff.2.l. 90. § filiam.

Si uel cùm moriar.ff.l.77.in prin.lib.36.tt. 2.l. 4. tt.j.l.78.§ Caio.ff.2.l.79.§ hęreditatem.ff.lib.33. tt.2.l.34. in prin.Inst. tt. 20. § post mortem.C. lib.8.tt.38.l.11.

Si mater mea moritur.ff.l.39.§ quidam.

Seruus si uel qui meus erit cùm moriar.ff.j.l.6.ff. 3.l.29.§ si Stichus.l.66.§ seruos.l.82.lib. 55. tt. j. l.32.§ fin.lib.28.tt.7.l.2.tt.5.l.49.§ j.

Serui qui sine offensa fuerint, liberi sunto. ff. lib. 40.tt.4.l.51.§ cum ita.

Ancilla cum liberis libera esto.ff.lib.40.tt. 4. l.13. § sed etsi ancilla.tt.7.l.31.§ j.

Si ita:Vxori meæ hęres penum dato:si non dederit,centum dato.Item si non dederit uxori,Sempronio dato.ff.li.34.tt.4.l.3.§ sed & cùm quis. l. 10. in prin. ff. lib. 36. tt. 2. l. 19. in prin. l.24.

Cùm pubes erit,uel 14 annorum.ff.52.in prin. ff. j.l.50.§ hoc autem.l.31.in prin.

De conditione in præteritum uel præsens collata.Inst.lib.3.tt.16.§ conditiones.ff.lib.28. tt.7.l. 10.§ fin.lib.45.tt.j.l.100.l.120.§ fin.

De conditione quæ omnino extitura est. ff. lib. 46.tt.2.l.9.§ qui sub.

Dies incertus conditionem facit. ff.l. 73. ff. j.l. 29.

Modus pro conditione obseruatur.C.tt.45. l.1.

Si ita Pamphilus,liber esto,ita ut filijs meis rationes reddat.ff.lib.40.tt. 4.l. 17. § hac scriptura, uel ut chærede meo sit, quouisq; iuuentis sit. ff.lib.40.tt.4.l.52.

Si ita : Stichus seruus meus,& Eutychia ancilla mea,sub hac conditione liberi sunto, ut monumento meo altermis mensib.lucernam accendant.ff.lib.40.tt.4.l.44.

De tacitis conditionibus quę extrinsecus,non ex testamento ueniunt.ff.l.97.

Si uel cùm uolet legatarius.ff.j.l.67. § illi si uolet. ff.lib.35.tt.j.l.67.lib.28.tt.7.l.12.tt.5.l.67.l. 84.

Si uel cùm uolet hæres.ff.j.l.44.§ legatum. ff.3.l. 11.§ sic fideicommiss.l.39.§ penult.ff.lib. 34. tt.5. l.8.§ fin.

Si uel cùm uolet Titius.ff.j.l. 44.§ legatũ.l.66.ff. 2.l.j.lib.35.tt.j.l.50.lib.28.tt.5.l.32,in prin.l. 66. § at quin si quis.l.68.l.89.

Si hæres æstimauerit,comprobauerit,iustum putauerit,&c.ff.j.l. 77.in prin.ff.3.l. 11.§ quanquã autem fideicommiss.

Vt restituat cùm petijsset.ff.l.82.lib.45.tt.j.l.48.

Si ita : Firmo uolo dari quinquaginta ex reditu prędiorum futuri anni .ff. lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin.

Si ita:Firmo uolo dari centũ ex illa arca.ff.j.l. 97. in prin.

Si ita:Quicquid mihi Ephesi dari oportet.ff.l.19. § hæc scriptura.

Si quis ita stipulatus sit:Hanc summam centum aureorum dare spondes.ff.lib. 45.tt.j.l. 120.

Si ita:Quanto minus à Titio cõsequi possum,tantum dare spondes.ff.lib.45.tt.j.l. 116. uers. non enim sunt.

Si seruus ex certo tempore liber esse iussus sit, & interim mercedem alicui præstare. ff. lib . 40. tt.j.l.20.§ fin.tt.5.l.23.§ fin.

Si alumno centum dari uoluit,eamq; pecuniam ad alumnum transferri, ut in annum uicesimumquintum trientes usuras perciperet, & post annum uicesimumquintum sortem ipsam.ff.lib.36.tt.j.l.26.§ cùm ab hæredi. C. tt. 52. l.5.

Si legatum sit sub eadẽ conditione,sub qua alius hæres scriptus est.ff.lib.35.tt.j.l. 105.

De reliquis legatis conditionalibus, uidej de cõditione deficiẽte.uers.Ex reliquis cõtingentib.

¶ 3 *De conditione impleta.*

An si factum uel datum sit,conditio sit impleta,& ex testamento detur actio?

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona dantis uel facientis,seu parentis conditioni.*

De pupillo sine tutoris authoritate parente.ff.l.5. lib.28.tt.5.l.27.

De filiofamiliâs uel seruo,sine iussu domini uel patris parente.ff.l.5.lib.28.tt.7.l.26.

De hærede legatarij.ff.l.49.§.fin.l.101.107.

De alio quàm legatario.ff.lib.39.tt.6.l 40.§ fin.

Si in unius persona extiterit conditio, in alterius non: item si unus dederit,uel fecerit,alter non. ff.l. 43.§ si duorũ. l.52.§ fin.l.54.l.110. in prin.§ de illo.ff. lib.36. tt.j.l.57.§ cùm ita.l.78.§ Caio. ff.3.l.29.§ si Stichus.C.l.6.ff.lib.28,tt.5.l. 43 tt. 7.l.2.§ fin.

Si cùm soluere iussus esset,ipse testator soluerit.ff. l.70.§ falsam.

2 *Ex persona eius cui dedit,uel fecit conditionis implendæ causa.*

Si cùm hæredi uel alij dare iussus esset,contra tabulas bonorum possessio petita sit. ff.lib.37.tt. 5.l.15.§ fin.

De hærede, & eo cui ex Trebellian. S.C. restituta est hæreditas.ff.l.43 § cùm hæreditas.

De eo cui hæreditatis controuersia mouetur. ff.l. 43.§ cùm hæreditas.

De hærede hæredis.ff.l.49.§ fin.l.92.

Si cum pupillo uel adolescenti dare iussus sit,tutori uel curatori dederit. ff.l.13. lib.46.tt.3.l.95.§. usumfructum.ibi:Sicuti conditionis.

Si domino uel seruo.ff.l.43.in prin.d.§ usumfructum.ibi,Quomodo si domino.

Si uni ex duobus dederit.ff.l.22.l.110.in prin.

De patrono qui petijt tertiam partem,& hæredibus scriptis.ff.l.4.in prin.

Si ita:Si alienauerit,legatum sit:& uni ex familia nõ extraneo sit alienatũ.ff.3.l.36.§ quindecim. Vide insuper suprà De legato familiæ,lib.3.

3 *Ex re data uel facta.*

Si partem, non totum dederit. ff. 22. 31. 42.l. 43. si pars. §.Plautius. l. 54.l. 60.§.cuidam.ff.lib. 39.tt.6.l.19. lib.29.tt.2.l.74. in prin. uide insuper suprà uers. Si in unius persona, &c. cap. eod.

Si per errorem plus dederit. ff.lib. 29. tt.2.l.74. in prin.

Si usuras non soluerit. ff.lib.36. tt.j.l.63. § rescripto.

Si ita:Si hominem aut Stichum non dederit:item si Stichum, & Damam, & Erotem non stiterit. ff.lib.34.tt.5.l.15.§ cùm ita.

Si statu liber pecuniam ex peculio inuitis hæredibus dedetit.ff.l.108.

Si ita:Si tabulas chirographi mei hæredi meo reddiderit.ff.j.l.85.§ si ita lega.

Si ita:Si rationes reddiderit. ff.l.48.80.§ quibus ergo continetur.usq; ad finem legis. l.109. ff.li. 34.tt.3.l.9.§ is qui reddere.

Si ita: Si impensam, quam in fundum Seianum feci,hæredi reddiderit.ff.l.39.§ quidam.

Si sub pluribus cõditionibus legatum sit, an una impleta actio detur? ff.l.34. 49. in prin.l.76.§ fin.l.85.86.88.94.§ fin.C.tt.25.l.6.in prin.ff.li. 28.tt.7.l.5.Inst.tt.14.§ penult.

4 *Ex specie conditionis.*

Si ita:Si codicillis Seium hæredem scripsero,hæres esto.ff.lib.28.tt.7.l.10.

Si ita:Si perdiderit id quod in testamento ei relictum est, rursus ei lego. ff.3.l.11.§ si quis decem.

Si ita: Si nupserit mulier, legatum amittat,& ad Seium trãsferatur:item de alijs similibus cõditionibus, uide infrà De conditione deficiente,Ex specie & qualitate eius.cap.eod.

5 *Ex causa facti*

Si fato fecerit,non data opera.ff.l.2.§ fin.

Si ex alia causa factum sit.ff. lib.34. tt. 4.l. 31.§ final.

Si cum ita legatum esset: Stichus liber esto, eiq; hæres meus decem dato, &c. testator uiuus eũ manumiserit.ff.lib.40.tt.4.l.4.

Si cùm ita esset legatum ; Si morte patris sui iuris factus sit,& per emancipationem sui iuris fiat. ff.3.l.11.§ si cui ita.ff. lib.36.tt.2.l.15.

Si cùm sub conditione emancipationis esset inst. tutus, alio modo sui iuris sit factus. C.lib. 6.tt. 25,l.3.

Si cùm ita esset legatum : Si cohæres eius adijsset hæreditatem,isq; coactus adierit.ff.lib.36.tt.j. l.66.in prin.lib.28.tt.7.l.19.

Si Seio usufructu relicto, Titio legatum fit, si ususfructus ad Seium pertinere desierit, & Seius uiuo testatore decesserit, uel legati non sit capax.ff.lib.35.tt.j.l.94.in prin.

Si ita sit legatum : Si hæres non erit,& ante conditionem existentem decesserit, uel antequam adiret hæreditatem.ff.lib.36.tt.2.l.31.

6 *Ex specie facti,& qualitate.*

Si cùm dare iussus esset, accepto tulit. ff.l. 44. ff.j l.82.§ Titio.

Si cùm sub conditione non faciendi institutus esset, cauerit se non facturum.ff.lib.28. tt.7.l.4. § fin.

Si cùm ita : Si Titius hæres erit, & Titius omisso testamento ab intestato succedat. ff.lib. 29.tt. 4.l.22.in prin.

De reliquis huius loci,uide j De condit.deficiente,Ex modo quo non paruit.

Si illegitimè fecerit & inutiliter,ut si nupserit,sed contra leges.ff.l.10.in prin.ff.lib.36.tt.2.l.30.li. 28.tt.7.l.20 § si quis seruum.

7 *Ex loco ubi dat uel facit.*

Si ita sit legatum:Si rationes reddiderit, ubi reddendæ rationes.ff.l.110.§ fin.

8 *Ex tempore quo datum uel factum est.*

Si uiuo uel defuncto testatore. ff. l.2.11.§ fin.l. 35. in prin.l.59.l.60.in prin l.66. 89.ff.2.l.90.§ filiam.C.tt.25.l.7.

Si ante testamentũ factum exiterit. ff.l.11 in prin. l.66.ff.2 l.46.§ fin.

Si cum ita esset legatũ: Si liberos habuerit,& ante testamentum factum liberos habuit.ff l.9.

Si cum ita: Si nauis ex Asia uenerit, & nauis iam uenit ante testamentum.ff.l.10.§ fin.

De condit. Si nupserit ff.l.10.in prin.l.19.in prin.l. 66.l.89.ff 2.l 46.§ fin.

De condit. Si in Capitolium ascenderit.ff.l.28.

Si intra certum tempus dare uel facere iussus sit: nec initium eius temporis, quod futurũ esset, adscriptũ sit:ab adita hæreditate dies incœpit currere.ff l.45.in prin.

Si non multo pòst affert.ff.li 45.tt.j l.135.§ Seia.

9 Ex *antecedentibus.*

Si antea conditio defecerit: uel fecerit quidem, sed inutiliter: an postea rursus facere, & implere possit:ff.l.10.in pr.n.

Si cùm plures sub diuersis conditionibus instituti essent, antea conditio alia ab alio sit impleta. ff.lib 28.tt.7.l.17.tt 5 l 27.§ fin.

Si ita Titio legatum sit, si seruum non manumiserit: & Seio ita, Si Titius seruum manumisisset:& Titius cautione Mutiana interueniente legatum acceperit,posteaq; seruum manumisserit.ff.l 65.7i.

Si Firmio legatum sit ita, ut partem suam alumnæ restitueret:& si uiuo illo alumna decederet,Valeriano restitueret: & Firmius uiuus alumnæ restituerit, eaq; postea uiuo eo decesserit. ff.3. l. 29.§ Seia.ff lib.36.tt.j.l.22.in prin.

Si ita: Si debitum Titio soluerit, & ipse testator postmodum soluerit.ff.l.70 § falsam.

Si onus propter quod legauit testator, in alium transtulit.ff.lib.34 tt.4.l.31.§ Seia.

10 Ex *consequentibus.*

Si cùm ab aliquo relictum esset, si intra trigesimum annum decederet,isq; relictis liberis decesserit, uide suprà lib.2.cap.3 uers.Si liberos habuer t.

Si legatarius non agnouit legatum, uel non id egerit quod legatario conuenit. ff. lib. 28. tt.7. l.15.

Si ita legatum sit: Si nupserit,& nupserit, sed non concubuerit.ff.l.15.

Si ita: Si consul factus fuerit, & consul factus uiuo testatore cõsulatum resignauerit:item,si nupta uiuo testatore diuerterit.C.tt.25 l.7.

11 Ex *reliquis contingentibus circa quasdam conditionum species.*

De conditione: Si uel cùm morietur. uide suprà in prin. huius capitis.

De conditione: Si liberos habuerit. ff.l.9.24 59. 60. in prin. ff.2.l.53.§ fin. lib.36.tt.j.l.20. tt 2. l. 18.C.tt.52.l. 4.

Condit. Si sine liberis decesserit: uide paulo inferius membr.5 huius capitis.

Si sine hærede decesserit.ff lib.36.tt.j.l.17.§ fin.

Si uel cum uidua erit: Quoties uidua erit: Si amiserit uxorem: Quando ad cœlibatum peruenerit. ff.lib.33.t.j l.22.C.tt 40.l 3.

Si ita: Si primùm marem peperit, & uno utero marem & fœminam peperit. ff.lib.34.tt.5.l.12.§ fin.

Si uni ex cognatis legatum sit, qui primus Capitolium ascenderit: & duo simul ascenderint,uide suprà lib.3.cap.2.uers.Si ita:Titio & Seio.

Si ita: Cum nupta erit.ff.lib.36.tt.2.l.30.

Si ita: Cum ad annum decimum sextum peruenerit,& sextumdecimum annum sit ingressus.ff.l. 46.lib.36.tt.j.l.74.§ Sabinus.

Si ita: Cùm quatuordecim annorum erit.ff.j.l.50. §.autem. uide suprà, Species conditionum, in prin huius capitis.

Si ita: Donec ad annũ uigesimũ peruenerit. ff.lib. 36.tt.j.l.62.§ fin.

Si ita: Si tutelam in annum decimum octauũ gesserit.ff.l.99.§ conditionum.

Si ita: Si antequàm res suas administrare possit, decesserit.ff.l.111.

Si ita: Si te non offenderit. ff.3. l.11. §. proinde si ita.

Si ita: Si mei erunt cùm moriar, uide s. Species cõditionum.

Si ita: Si se hæredem instituerit,uel aliquid sibi legauerit.ff lib.28.tt.7 l.20.§.fin.

Si ita: Cum in tutelam uel curam suam peruenerit. ff.3.l 48.in prin.l.49.

Si ita: Cum ad pubertatem peruenerit.uel legitimæ & iustæ,item maturę ætatis factus sit. Item cùm adoleuerit. ff 3.l.4.§ fin. ff.2. l.79. § curatoris.C.tt.52.l.5.

Si ita: Cùm sui iuris factus sit ff.3.l.11 § si cui ita.l. 48.§ ex his apparet.lib 36.tt j l.50 tt 2.l.115.

¶ IIII. *De conditione deficiente.*

An si factum non sit, conditio defecerit,& ex testamento actio denegetur? C.tt. 50. l.j. § & cum triplici.tt.25 l.2.Distinguitur:

1. Ex *conditione non facta.*

Si quid dare uel facere iussus est, nec fecerit. Distinguitur:

1 Ex *specie & qualitate eius quod dare uel facere iussus est.*

Si turpis & probrosa sit conditio ff l.20 in prin. lib.33 tt.2.l.16.lib.28.tt.7.l.9.l.14 15. C.t .41.l.j. §.fin.ff lib.29. tt.j.l.29.§ edictum. Inst. tt.20.§ fin.

Si sit impossibilis conditio. Inst. tt.20 § fin ff.l.3. 6.§ fin.l.95.ff.li.28.tt.7.l.j.l.4.§ fin l.6 15 20.in prin l 28.in prin.C.tt.25.l.4 tt.41.l j.§ fin Inst. tt.14 § impossibilis.ff.lib.28.tt.3.l.16.§.fin.tt.5. l.44.

Si falsa sit conditio : utputa, si quòd Titio debeo exolueris, & Titio nihil debeam.ff.l 70. § penultimo.

Si non interfit hæredis impleri. ff.3.l 19.

De iurisiurandi conditione. ff l.20.in prin.l.25.in prin. l.95. ff.3 l.14. in prin. lib. 28. tt.7.l.8.ff.lib 29.tt j.l.29.§ edictum.

Si ita: Si seruum hæreditarium non alienauerit.ff. lib.28.tt 7 l 4.§ fin.

Si ita: Si inimicem cauissent se legata testamento relicta reddituros.ff.lib.28.tt.7.l.7.

De conditione, si cauerit se daturum, uel facturũ. ff.j.l.85.in prin.

De cond. Si cautionem non exegerit, uel si exegerit.

gerit.ff.l.75.§ fin.l.101.lib.36.tt.3.l.12.18.in prin. C.tt.53.l.2..

Cond. Si nupserit, uel liberos habuerit. Nouell. 123.§ si quis sub.

Cond. Si non nupserit.ff.l.21.60.§.fin.l.70.§ Meuiæ.l.72.75.§ Titio.l.77.§ fin.l.98. ff. 3. l.14. in prin.lib.36.tt.j.l.65.§ si testator.Nouell.c.2.§ enimuerò quem deinde. usq; ad § quoniã uerò paulo.

Si Titio non nupserit:uel, Si neq; Titio neq; Meuio nupserit.ff.l.61.in prin.l.62.104.

Si nuptias non iterauerit.ff. l.77.§.fin.

Si Meuiam duxerit,uel non duxerit.ff.l.69. § Titio.

Si Titio nupserit.ff.l.61.§ uideamus. C.tt.25.l.2.

Si arbitratu Titij nupserit.ff.l.70. § rescriptum.ff. j.l.56.§ si Titio.

Si uel cùm uolet,uide supra Species cõditionum, in prin.huius cap.

Si Meuius in Capitolium ascenderit, uel nòn ascenderit.ff l.50.ff.2.l.3.

De conditione nominis imponendi.ff.lib.36.tt.j. l.63.§ si in danda.

Cond. Si legis Falcidiæ beneficium omiserit.ff.li. 35.tt.2.l.27.

Cond.Si à marito diuertisset. ff.lib.7.tt. 8.l.8. C.l. 2.item tt.25.l.5.

Cond.Si non adoptet.ff.3.l.39.§ hæres.

Cond. Si reliquas suas in mare abiecerit. ff.li. 28. tt.7.l.27.in prin.

De reliquis, uide suprà Species conditionum, in prin.

2 Ex *persona eius quem dare uel facere iussit.*

Si is cui legatum est: Si tutor esset, iure tutor esse non possit.ff.2.l.78.§. non iure.

Si ancillæ alienæ legatum sit ita: Si nupsisset. ff. l. 56.

3 Ex *persona eius cui dare uel facere iussus est.*

Si is quem manumittere iussus est,manumitti iure non possit.ff.l.36.

Si ancillæ testatoris restituere iussus sit. ff.2.l.91.in prin.

Si ei dare iusserit, cum quo testamenti factionem non habet.ff.lib.35.tt.j.l.53.

Si libertus extraneo operas præstare iussus sit.ff.l. 55.

Si non appareat cui dandum sit. ff.lib. 34.tt.5.l.4.

Si is cui dare iussus est, indignus sit.ff.lib. 34.tt.9. l.5.§ fin.

4 Ex *re quam dare iussus est.*

Si tantum dare iussus est, quanti est res legata. ff. 2.l.59.lib.35.tt.2.l.65.

5 Ex *causa propter quam dare iußit.*

Si pœnæ nomine adiecta sit conditio, uide suprà lib.j.cap.2.Ex causa propter quam legatum est.

Si falsa causa sit.ff.2.l.35.in prin.

6 Ex *re ad cuius similitudinem fieri uoluit.*

Si demonstrat aliquam huiusmodi rem,nec ea inueniatur.ff.l.26.

7 Ex *loco in quo facere iussus est.*

Si non appareat in quo loco sit faciendum.ff.l.38. § fin.

8 Ex *consequentibus.*

Si conditio sit adempta, & alia, uide infrà Ex antecedentibus.

II. Ex *causa propter quam non paruit conditioni*

Si impossibilis uel iniusta sit conditio, uide paulo superius.

Si iure impleri non possit.ff.l.39.ff.2.l.78.§ non iure.lib.28.tt.7.l.15.

Si non stat per legatarium, quo minus impleat.ff. l.14.l.99.§ penult. ff. 2. l. 30.§ quisquis. ff.3.l. 10.C.tt.45.l.j.ff.lib.28.tt.7.l.20. in prin. lib. 50.tt. 17.l.134.

Si morte præuentus implere non potuit,uide suprà lib.2.cap.2.

Si cum sub cond. Si Ælio nupsisset, esset legatum: & morte præuentus non nupsit. ff.l. 99. in prin.

Si per alium stat quo minus impleretur. ff.l.39. in prin.l.55.l.76.in prin.ff.2.l.35.§ si ea conditione. l.78. § non iure. ff. j. l. 94. in prin. C. l. 3. ff. lib. 28.tt.7.l.3.l.11.l.23.C.tt.25.l.j.

Si per eum stat, cuius interest conditionem non impleri.ff.l.23.79.lib.50.tt.17.l.121.

Si per eum stat,in cuius personam collata conditio est,utputa eo mortuo, uel aliâs nolente,uel prohibente.ff. l. 6.§ si seruos. l.30. 76. in prin.l. 79. 82. 89. 92. 99.§ fin. l. 110. in prin. ff.j.l. 56.§ sed etsi. ff.3.l.29. § uxori.ff.2.l.90. § quisquis. C. tt. 37. l. j. tt. 46. l. 4. tt.45.l. j. ff.lib. 28. tt. 7. l.24. C.tt.25.l.3.ff.lib.37.tt.11.l.2. § si quis ita. ff. lib. 28. tt. 7.l.8.§ quoties.tt.5.l.43.

Si cùm filios decem à marito stipulari iussisset, maritus antequàm filij stipularentur, decesserit.ff.2.l.92.§ filiæ.ff.3.l.39.§ testamento.

Si quis iussus sit percepta quantitate hereditatem restituere, isq; percipere nolit. ff.3.l. 11.§ cùm esset.

Si cùm alicuius arbitratu quid faciendum esset,is mortuus sit, uel alias arbitrari nolit. ff. l. 6.in prin.l.27.in prin.l.70.§ rescriptum.ff.j.l.56.§ si Titio.lib.36.tt.2.l.12.§ fin. C. tt.43. l.3.§ sed etsi quis opt.

Si res fortuito casu perijt.C.l.7.

Si per ignorantiam non ita impleuit.ff.lib. 29. tt.5. l.3.§ fin.

Si cùm ita esset legatum : Si hæres non erit, coactus hæreditatẽ adierit.ff.lib.36.tt.j.l.11. in prin. l. 27. § si quis perceptis. l. 59. § re autem integra.

Si cùm ita: Dum cum filio erit,latitans patronus de medio discesserit.ff.l.8.

III. Ex *modo quo non paruit conditioni,uel conditio defecit.*

Si cùm ita: Si hæres non erit,per cõtra tabulas bonorum possessionem pro parte hæres factus sit.ff.l.19.§ penult.

Si cùm prohibitus esset alienare, per testamenti factionem in extraneos contulit.ff.3.l.36.§ fundum.

Si Titius, cui alienare fuit prohibitus, uel relin-

quere, ab inteſtato acceperit. ff. 2. l. 91. ſ matre. ff. 3. l. 36. ſ quindecim. lib. 45. tt. j l. 135. ſ ea lege.
Si cùm ita: Si cum filio in matrimonio perſeuera ueris, diuortium ſine culpa uiri factum ſit. ff. l. 99. ſ penult.

IIII. Ex *tempore quo non paruit.*

Si cum ita: Dum cum filio erit, & non omni momento cum filio ſit. ff. l. 8.
Si ante teſtamentum factum defecit, utpura ſi cùm ita: Si filia & mater mea uiuent, altera q; iam ſit mortua. ff. l. 6. ſ fin.

V. Ex *re in qua deficit.*

Si in una re defecerit, an nihilominus altera debeatur? ff. l. 32. ſ final. ff. libro 28. tt. 7. l. 2 ſ fin.

VI. Ex *antecedentibus.*

Si conditio antea ſit adempta. ff. lib. 34. tt. 4. l. 3. ſ conditio.
Si cum teſtamento purè inſtitutus eſſet, conditio in codicillis ſit adiecta. ff. lib. 28. tt. 7. l. 27. ſ fin. C. tt. 25 l. 8. ſ fin. Inſt. tt. 25. ſ fin.
Si cùm aliquis hæres ſcriptus eſſet ſecundum conditiones ĩ ſcriptas, nihil infrà ſcriptum ſit. C. tt. 25. l. 8.
Si quis cùm ex altera parte purè, ex altera ſub conditione inſtitutus eſſet, ex prima parte adijt. ff. lib. 28. tt. 5 l. 33.
Si primo purè, poſtea ſub conditione ſit ſcriptus. ff. lib. 28. tt. 5. l. 27.
Si primò ſub cõditione, poſtea purè ſit ſcriptus. ff. lib. 28. tt. 5. l. 65.
Si cùm ita: Si rationes reddiderit, poſtea rationes reddere uetitus ſit. ff. l 51.
Si cùm libertatem & legata accepiſſet: ſi decem dediſſet, à uiuente manumiſſus, uel alienatus. ff. l. 45. ſ fin l. 64. 84. uel ab hærede pendente conditione. ff. l. 64.
Si cùm ita: Si quod Titio debeo ſolueris, teſtator ipſe ſoluerit. ff. l. 70. ſ falſam.
Si onus propter quod legatum eſt, ſit translatum. ff. lib. 34. tt. 4. l. 31. ſ Seia.
Si antea oblatum, is cui dare iuſſus erat, accipere uoluit. ff. l. 89.
De reliquis, uide paulo poſt, Ex reliquis contingentibus.

VII. Ex *conſequentibus.*

Si cùm ita: Si ſine liberis deceſſerit: deceſſerit liberis relictis, qui ei hæredes non extiterint. ff. j. l. 115. ſ cùm quis erit.

VIII. Ex *reliquis contingentibus.*

An ſi cùm alij iniuncta eſſet conditio, ad alium legatum peruenerit: is ad quem peruenit, conditioni parere cogatur: & qui inſuper teneatur implere conditionem, qui non? Item, an conditio appoſita in perſona unius, cenſeatur reperita in perſona alterius? ff. l. 29. 38. in prin. l. 52. ſ fin. l. 58. ſ fin. l. 79. ff. 2. l. 92. ſ Seio. ff. 3. l. 10. ff. lib. 36. tt. 3. l. 5. ſ ijſdem. lib. 40. tt. 7. l. 31. ſ j. ibi. Aliam etiam eſſe. C tt. 50. l. j. ſ ne autem hoc.
An legato repetito, uel translato, uel alio inſuper addito, prioris legati conditio uel dies repetita, uel translata, uel addito legato adiecta uideatur? Item an poſterioris legati dies, uel conditio, priori quoq; legato inhæreat?
De repetito legato. ff. j. l. 30, 31. 32, in prin. l. 55. ſ fin. l. 115. ſ penult. ff. 3. l. 61. ff. li. 28. tt. 7. l. 19.
De translato legato. ff. l. 93. lib. 34. tt. 4. l. 24. in prin.
De addito legato. ff. l. 45. ſ fin. l. 75. in prin. l. 80. in prin. l. 106. ff. 2. l. 85. ff. 3. l. 29. ſ cùm in teſtamento.
Si hæredi inſtituto, qui ab inteſtato quoque hæres eſſe potuit, adiecta ſit conditio. ff. lib. 37. tt. 11. l. 2. ſ. j. l. 5. in prin.
De conditione: Si ſine liberis deceſſerit: quibus modis ea deficiat, uel impleatur, uide paulo inferius.
De cond. Si mihi filius nullus ſit qui in tutelam ſuam peruenerit, & filius peruenerit, ſed libertinus. ff. j. lib. 28. tt. 8. l. 11.
De reliquis legatis conditionalibus, quæ ſint, uide ſupra in prin. huius libri.

¶ V. De *quibuſdam conditionibus, quo modo impleantur uel deficiant: & c. ſequitur ſeparatim*

De cond. Si liberos habuerit. ff. l. 9. 24. 59. ff. 2. l. 53. ſ fin. lib. 36. tt. j. l. 20. tt. 2. l. 18. C. tt. 52. l. 4. ff. lib. 50. tt. 16. l. 141. l. 153. l. 126. Nouell. c. 123. ſ ſi quis ſub.
De cond. Si ſine liberis deceſſerit. ff. l. 74. 99. ſ ita fideicom. ff. j. l. 115. ſ cùm quis ff. 2. l. 79. ſ uolo. ff. lib. 36. tt. j. l. 17. ſ ſi quis rogatus. uſque ad fin. legis. l. 57. ſ cùm ita. l. 77. C. tt. 46. l. j. tt. 48. l. 6. ſ fin autem. ff. lib. 28. tt. 8. l. 11. lib. 50. tt. 16. l. 141. l. 123. l. 129. tt. 17. l. 147. C. lib. 2. tt. 3 l. 1.
De cond. Si uel dum, uel quoad cum liberis erit. ff. l. 8. l. 70. in prin. l. 82. ff. 2. l. 35. ſ ſi ea condit. ff. 3. l. 29. ſ uxori. C. tt. 37. l. j. tt. 46. l. 3. ff. li. 34. tt. j. l. 13. ſ fin. l. 20. ſ fin.
Quid ſi liberi cum quibus morari iuſſus eſt, mortui ſint? uide infrà cap. 4. uerſ. Si is cui fieri debuit, mortuus ſit.
De cond. Si uel cùm nupſerit. ff. l. 10. in prin. l. 15. 16. in prin. l. 27. in prin. l. 30. 56. 66. 70. ſ reſcriptum. ff. 2. l. 46. ſ fin. C. l. 4. lib. 5. tt. 4. l. 24. ff. lib. 40. tt. 7. l. 42. Nouell. c. 123. ſ. ſi quis ſub.
De conditione, Si non nupſerit. uide paulo ſuperius.
De cond. Si hæres erit: Item, Si hæres non erit. ff. l. 19. ſ hæc ſcriptura. uſq; ad finem legis. ff. j. l. 3. 35. in prin. ff. 2. l. 85. 90. ſ filiam. l. 92. ſ Seio. ff. 3. l. 6. ff. lib. 35. tt. j. l. 105. ff. lib. 36. tt. j. l. 11. in prin. l. 27. ſ ſi quis perceptis. l. 59. ſ. re autem integra. l. 66. in prin. tt. 2. l. 21. ſ fin. l. 22. ſ quædam. l. 28. lib. 13. tt. 5. l. 3. ſ ſi quis ita. tt. 6. l. 46.
De cond. Si legitimus hæres uindicare nolit hæreditatem. ff. lib. 28. tt. 5. l. 82.
De cond. Si rationes reddiderit. ff. l. 48. 51. 80. 109. 110. ſ fin. li. 34. tt. 3. l. 9. ſ ſi quis. redd. lib. 40. tt 7. l. 31. in prin. ſ fin.
De conditione non alienandi, uide ſuprà lib. 3. cap. 3. ſ de legato familiæ.
Hactenus de conditionibus, & de legatis conditionalibus.

DE SERVITVTE LEGATA. ff. lib. 33. tt. 3. Cap. 2.

¶ I. *An ſit utile legatum?*

Diſtinguitur:

1 Ex

1 *Ex perſona eius cui legatum eſt.*

Si ei qui prædium non habet. ff. lib. 34. tt. j. l. 14. ſ fin.
Si ſeruo ad fundum domini uia legetur. l. 5.
Si ſocijs fundi uia legetur. l. 2.
Si duobus uia ſit legata, quorum utrique ſeparatim fundus eſt legatus. l. 3.

2 Ex *modo.*

Si fundo ſub conditione, uel pro parte purè, pro parte conditione legato, uia purè legetur. l. 3. ſ quanquam ſi ſub.
Si alteri ſociorum uia purè, alteri ſub conditione legata ſit. l. 3. ſ fin

II. Quibus *debeatur ſeruitutis legatum.*

De uiro & hæredibus mulieris. l. 6. ¶

III. A[l] *quibus debeatur?*

De pluribus hæredibus. l. 7.

IIII. Quando?

An nondum adita ab omnibus hæreditate. l. 3.
De uſufructu, uſu, habitatione & operis legatis, uide ſuprà lib. 7. huius Methodi, cap. De uſufructu.

DE ANNVIS LEGATIS. ff. lib. 33. tt. 1. Cap. 3.

1 Simile.

Vſufructui ſimile eſt. l. 8.

2 *Plura ſunt legata, non unum.*

Vide ſ lib. j. in prin.

3 *An ſit legatum utile & annuum?*

DISTINGVITVR:

Ex *perſona eius cui legatur.*

De eo qui capax non eſt. l. 11.
De proprio ſeruo teſtatoris. l. 16.

Ex *re legata.*

Si ſumma adiecta non ſit. l. 14.
Si illegitimum uſurarum modum dari iuſſerit. l. 3. ſ fin.
De habitatione. tt. 2 l. 11. ff. lib. eod.
Si ita: Quæ uiuus præſtabam, ea ei dari uolo. l. 10. ſ medico. ſ fin.
Si ita: Vxori præter id quod à Meuio annui nomine accipiebat, aureos centum dari uolo. l. 10. ſ uxori.
Vt alternis annis certamina ſub illius nomine fiant. l. 21. ſ Lucius.

Ex *modo.*

Si filiofam. quoad in poteſtate eſt, legetur. l. 25.
Si ita: Donec nubat. l. 17. in prin.
Si ita: Quiſquis mihi hæres erit, det ex reditu cœnaculi mei libertis qui in illo templo ſunt, donaria decem die nundinarum l. 20. ſ fin.
Si decurionibus præſtari uoluit die natalis ſui. l. 23.
Si Reipublicę centum reliquit per quadriennium. l. 24.

Ex *conſequentibus.*

Si ſolutum ſit. Ex loco ubi ſoluitur. l. 3.

Ex *tempore.*

Si mora facta ſoluatur. l. 2.
Si conditio defecerit. Diſtinguitur:
Si non ſtetit per legatarium. l. 13. in prin.
Si is cui fieri debuit, mortuus ſit. l. 10. in prin. l. 20. in prin. lib. 34. tt. j. l. 13. ſ fin. C. tt. 37. l. j.
Si cùm eſſent iuſſi legatarij cum uxore morari, ea aſſiduè proficiſcatur. l. 13. ſ uxore.
Quantum conditionis implendæ cauſa dandum ſit, uel faciendum. l. 13. ſ uxore.
De conditione, ſi uidua erit: & minus anno uidua fuit. l. 22.
Si uſus fructus, ex cuius reditu legatum eſt, finitus ſit. l. 19. in prin.
Si prædia, ex quorum reditu legatum eſt, hæres uendidit. uide ĩ lib. 2. cap. 4. uerſ. Prædium ex cuius reditu, &c.
Si cùm ex reditu prædiorum quinquaginta annua eſſent legata, aliquo anno nulli uel minores fructus fuerint percepti. l. 17. ſ ſi. tt. 6. l. 13. li. eod. ff. lib. 34. tt. j. l. 12. lib. 36. tt. 2. l. 26. in prin.
Si legatarius mortuus ſit, uide ĩ Quibus detur. De hæred.
Si legatarius capite deminutus ſit. l. 8. in prin. lib. 4. tt. 5. l. 10.
Si is à quo legatum eſt mortuus ſit, uide ĩ Aduerſus quos. De hærede hæredis.
Si aliud legatum, poſtea eidem datum ſit. l. 19. ſ qui Marco.

4 Quibus *datur?*

De hærede legatarij. l. 4. 5. 8. 12. 18. in prin. l. 21. ſ ſi. lib. 36. tt. 2. l. 23. lib 4. tt. 5. l. 10.
De eo qui capax non eſt. l. 11.
De ſucceſſoribus: Si ſacerdotib. uel miniſtris eccleſiæ ſit relictum. l. 20. ſ fin.
De domino & ſeruo. ff. lib. 36. tt. 2. l. 23.

5 *Aduerſus quos detur huius legati nomine actio?*

De hærede hæredis, uel legatarij, cuius fideicommiſſum eſt. l. 6. 19. in prin.
De hærede defuncti teſtatoris, ſi à legatario relictum. l. 19. in prin.

6 Quando *detur actio?*

l. 18. ſ fin. tt. 2. l. 11.

Quid ueniat in hanc actionem?

Si ſumma adiecta non ſit. l. 14.
De fundo, quem pignori huius legati nomine teſtator eſſe uoluit. l. 9.
Si cùm uinum annuum legatum eſſet, quodam anno nihil uini legatum ſit. l. 17. ſ fin. Vide ĩ Ex conſequentibus. uerſ. Si cùm ex redd.
Si legatum, ex quo debetur, Falcidia deminutum ſit. l. 21. ſ à liberto.
Si ita: Quæ uiuus præſtabam, ea dari uolo. Vide ſuprà lib. 3. cap. 4.
Si annua, bima, trima die, &c. l. 3.
De reliquis. l. 2. 3. 5. 10. in prin.

DE ALIMENTIS LEGATIS. ff. lib. 34. tt. 1. Cap. 4.

1 *An competat actio ex legato alimentorum?*

Diſtinguitur:
Si legatarius ſine liberis patroni teſtatoris egerit. ff. lib. 34. tt. j. l. 9. ſ fin.
Si legatarius in metallum damnatus ſit. l. 11.
Si legatarius ad pubertatem peruenerit. l. 14. in prin.

2 3 Si liber-

Si libertus, cui alimenta legata sunt, ius aureorum annulorum impetrauit. ff. lib. 40. tt. 10. l. j.
Si legatarius diu alimenta non petierit. l. 18. § ma numissis.
Si legatarius iussa testatoris non fecerit. l. 18. § fin.
Si is à quo legatum est, legatum recusauerit. l. 15. in prin.
Si is à quo legatum est, testamento facto legatario legauit uineas, ita ut istas habeat unde sepascat. l. 22. § fin.
Si ademptum sit legatum. l. 18. in prin.
Si conditio defecerit. De cond. Si cum, uel quoad cum Seio moratur. Item, Vt tecum sint semper, uolo. l. 13. § fin. l. 30. § fin. Vide suprà, De annuis legatis. uers. Si is cui fieri debuit. Vide itē suprà ca. j. huius libri, membr. 5. uers. De cond. si uel dum uel.

2 *Quibus competat hæc actio?*

l. 2. 5. 9. § fin. l. 15. § fin. l. 16. § libertis. § basilicæ. l. 28. § fin. in prin. l. 20. in prin.

3 *Aduersus quos?*

De hæredibus. l. 10. in prin. l. 15. in prin. l. 16. in prin. l. 18. § manumissis. l. 20. § Titia.
De eo in quem translatum est prædium, ex quo debentur alimenta. l. 13. in prin.
De republica, cui legatum est prædium. l. 20. in princip.

4 *Quid ueniat in eam?*

Quid debeatur alimentorum nomine. l. j. 6. 7.
De præteriti temporis alimentis. l. 10. § uerbis. l. 11. 18. § manumissis. l. 19.
Si diaria uel uestiaria relicta sunt. l. 21.
Quantū debeatur? l. 5. 10. § fi. l. 17. 18. in prin. § posthumus. l. 22. in prin.

5 *Euentus.*

De executore dando, qui alimenta det, & diuidat inter legatarios: & quod sit eius officium. l. 3. 8. 9.

DE DOTE RELEGATA. ff. lib. 35. tt. 4. Cap. 5.

I. *Causæ huius actionis.*

Si dos relegata sit. Distingitur:

1 *Ex re legata.*

Si res uel dos nulla sit. Item de falsa demonstratione. l. j. § adeò. § fin. l. 7. Inst. tt. 20. § sed si uxori.
Si ius actionis de dote leget uxori. l. 2. in prin.
Si non dos, sed quid aliud pro dote legetur. l. 3. in prin. l. 7.
Si ita: Quicquid comparaui, & quod mihi dedit, è medio sumito. l. 18. in prin.

2 *Ex modo quo legatur.*

Si uxor dotem sibi prælegatam alij restituere rogata sit. l. j. § idem Iulianus. l. 3. in prin.

3 *Ex tempore ex quo legatur.*

Si dies adijciatur. l. 5.

4 *Ex adiunctis.*

Si non adiectum sit, pro dote esse legatum. l. 3. in prin.

5 *Ex antecedentibus.*

Si antea pactum factum sit, ut mortuo uiro, stante matrimonio, dos ad hæredem eius pertineat. l. j. in prin.
Si dos à muliere non sit soluta. l. j. § adeò.

6 *Ex consequentibus.*

Si uiuus dotem soluerit. l. j. § adeò.
Si dos marito legata, à socero mulieri soluta sit. l. 2. § per contrarium. l. 8. in prin.
Si res à marito sit locata. l. 2. § fin.
Si res in dotem data perierit. l. j. § adeò.
Si conditio defecerit. l. 13.

II. *Quibus datur?*

De hæredibus uxoris. l. 9.

III. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Id quod in actionem dotis uenit. l. j. in prin.
De fructibus. ff. lib. 22. tt. j. l. 38 § fin.
De impensis dotem minuentibus. l. j. § impensæ autem. l. 6.
De lege Falcidia. l. 2. § idem quærit. usq; ad § fin. l. 11.
Si plus quàm in dotem accepit, legauit. l. 7.
De debito retinendo, uel ob id solutionem differendo. l. 6.
De luendo rem pignori obligatam. l. 16.
De reliquis. l. 10. 14. 18. § fin.

IIII. *Quando?*

An ante diem? l. 5. De reliquis. l. 8. in prin.

V. *Adiuncta, & officium actoris.*

De cautione ab actore præstanda. l. 2. in prin. per contrarium. § fin. l. 8. 17.

VI. *A finia remedia.*

Dotis actio. l. 2. § idem quærit.

VII. *Euentus.*

Si dos marito à socero prælegata sit, an teneatur dotis actione? l. 2. § per contrar. l. 8. § fin.
De dotis actione, dote alij quàm uxori legata: uide suprà, De cautione ab actor. præstan. cap. eod.
De reliquis. l. 2. in prin. l. 12.

DE OPTIONE VEL ELECTIONE legata. Cap. 6. ff. lib. 33. tt. 5.

I. *Causæ ex quibus datur actio ad eligendum.*

¶ *Si optio uel electio legata sit.*

Distinguitur:

1 *Ex re legata.*

Si illam aut illam rem legauerit. C. tt. 38. l. 4. § fin.
Si decem aut quindecim. ff. 2. l. 44. § fin.
Si fundum Seianum, aut usumfructum eius. ff. j. l. 33. § si ita Titio. ff. 2. l. 23.
Si cùm legasset Stichum aut Pamphilum, quorum alter alteri legatus est. ff. j. l. 100.
Si cùm stipulatus esset Stichum aut Pamphilum, legauit id quod sibi debetur. ff. j. l. 77. § fin.
Si electio duorum ex quatuor sit relicta, & sint tantùm duo. l. 8. § si ex quatuor.
Si homo generaliter sit legatus. l. 2. Inst. tt. 20. § si generaliter. ff. j. l. 36. in prin. l. 109. § cùm homo.
Si cùm plures seruos uel Stichos haberet, unum legauit, nec apparet uter sit legatus. ff. j. l. 19. 31. § si quis plures. l. 36. § fin. l. 40. § Seio ex facto. l. 73. in prin.
Si pars bonorum legata sit, ut dubium si utrum rerum partes, an æstimatio debeatur. ff. j. l. 25. § fin. l. 26.

2 *Ex modo quo legatum est.*

Si ita: Titio Stichum do lego, si Pamphilum non elegerit: & eidem Titio Pamphilum, si Stichum non elegerit. l. 9. in prin.

3 *Ex consequentibus.*

Si altera res perijt. ff. j. l. 48. § sed si Stichus. ff. 2. l. 11. § fin.
Si altera res legatarij ex alia causa sit facta. ff. j. l. 83. § fin.
Si hæres alteram rem uendidit. ff. j. l. 100. § hæres.
Si hæres alteram rem soluit seruo legatarij ratum habenti? l. 8. ff. j. l.
Si legatarius ignorans sibi electionem legatam, alteram rem petierit. ff. 2. l. 19.
Si unus ex seruis legatis sit manumissus. l. 14.
Si legatarius, antequam elegerit, decesserit. uide infrà Quibus detur: De hærede.
Si repudiauerit legatarius. l. 18.
Si cùm in personam tertij electio esset collata, ille eligere uel nolit, uel nō possit, uel decesserit. ff. lib. 36. tt. 2. l. 12. § fin. C. tt. 43. l. 3. § sed etsi quis optionem. Vide insuper suprà De conditione deficiente. uers. Si cùm alicuius arbitratu, &c.
Si semel optatū uel electum sit. l. 20. ff. j. l. 5. in prin. ff. 2. l. 11. § fin. Distinguitur:

Ex persona eligentis.

De filiofamiliâs. ff. j. l. 9.
Si cum duobus electio esset legata, alter tantùm elegit. l. 8. § unius.

Ex re electa.

Is cui seruorū electio legata est, tres potest eligere. l. j.
Si alienum seruum, uel hominem liberum optauerit. l. 2.
Si uini electione legata, acetum elegerit. l. 2. § fin. l. 3.
Si statu liberum elegit. l. 9. § quæsitum.
Si manumissum elegit. l. 9. § quæsitum. l. 14.
Si furem elegit. ff. j. l. 111.
Si in eligendo dissentiant. Inst. tt. 20. § optionis legatum. ff. lib. 33. tt. 5. l. 12. C. tt. 43. l. 3. in prin.

Ex causa & modo.

Si ignorans electionem sibi legatam, alteram rem petierit. ff. 2. l. 19.

Ex antecedentibus.

Si res ab hærede non sint exhibitæ, uel non omnes. l. 3. 4. 5.
Si unus ex seruis sit manumissus. l. 14. lib. 40. tt. 9. l. 3.

Ex consequentibus.

Si nondum sumpsit rem, quam dixit se uelle. l. 20.
Si res electa interierit. ff. j. l. 85. § Stichum. ff. 2. l. 11. § fin.
Si res sit euicta. ff. 3. l. 29. § si hæres.

II. *Quibus datur actio ad eligendum?*

De hæredibus legatarij. l. 19. Inst. tt. 20. § optionis legatum. lib. 36. tt. 2. l. 12. § fin.
De seruo cui legatum est manumisso, & domino. l. 10.
De hærede à quo legatum est. ff. l. 1. l. 25. § fin. l. 26. 31. § si quis plures. l. 36. §. fin. l. 48. sed si Stichus. l. 85. § Stichum. l. 109. §. cùm homo. l. 111. ff. 2. l. 11. § fin. lib. 33. tt. 2. l. 21.

III. *Aduersus quos?*

De eo apud quem res sunt depositæ. l. 8. § fin.

IIII. *Quarum rerum electio datur?*

Item, quid quantumq; eligere possit? l. j. l. 22. lib. 34. tt. 2. l. 38. l. 40. § Sempronię. uide insuper infrà Euentus.

V. *Quando & quamdiu competat?*

An ante aditam hæreditatem? l. 16. ff. j. l. 9.
An pendēte conditione? ff. lib. 36. tt. 2. l. 25. in prin. lib. 33. tt. 2. l. 21.
De reliquis. l. 6. 7. 8. in prin. l. 13. § fin. ff. 2. l. 11. § fin.

VI. *Adfine remedium.*

Ad exhibendum, & ut depositi agatur. l. 8. § fin.

VII. *Euentus.*

Res fit communis eligentium. l. 8. § unius.
De uindicatione rei electæ.

Quid uindicandum.

De re electa uindicanda. Distinguitur:
Si cui seruorum electio legata est, tres potest eligere. l. j.
Si eum qui sub cōditione manumissus est, elegit. l. 9. § quæsitum.
De reliquis. ff. j. l. 8. § fin. l. 36. C. tt. 43. l. 3. § sed & si quis. Vide insuper suprà, Quarum rerum electio detur.
De eo quod accedit rei electæ: ut fructus, partus, usus. l. 21.
De eō quod seruo electo legatū est. l. 12. 13. in prin. l. 15.
Si in electione dissenserint: uide suprà, Si semel optatum. uers. Si in eligendo dissentia

DE LIBERATIONE LEGATA. ff. lib. 34. tt. 3. Cap. 7.

¶ I. *An sit utile legatum, & ex eo detur actio uel exceptio?*

l. j. in prin. l. 3. in prin. Inst. tt. 20. § si quis debitori. Distinguitur:

1 *Ex re legata.*

De liberatione debiti.
Si pars debiti remittatur. l. 8. in prin.
Si cùm deberetur Stichus, aut decem, Stichum remisit. l. 8. § si is qui.
Si debitū nullum sit, & exceptione remoueri possit actio. l. 14. 26. 28. 31.
Si ex pignoris causa debetur. l. 1. 9. § fin.
Si ex causa depositi, commodati, & ex causa furtiua debetur. l. 9. § fin.
Si non testatori, sed hæredi uel alij debetur. l. 9. in prin. l. 12. 27.

2 *Ex persona legantis.*

Si debitor fideiussorem suum ab hærede liberari iusserit. l. 12.

3 *Ex persona legatarij.*

Si non capaci liberatio legata sit. l. 30.
Si debitori qui nō est soluendo. ff. lib. 35. tt. 2. l. 22. § fin.

4 *Ex persona eius à quo legatur.*

Si à legatario. l. 27.
Si ab hærede hæredis. l. 16. § fin.

5 *Ex ſpecie, & uerbis quibus legatur.*

Si iuſſus ſit hæres liberare debitorem. Item ſi prohibitus ſit exigere. l.26.in prin. C.tt.45.l.2. ſ fin.

Si auus nepotib. ex filia legauit, ſingulis centena, his uerbis adiectis: Ignoſcite, nam potueram uobis amplius relinquere, niſi me Fronto pater ueſter malè accepiſſet, cui dederá mutuò quindecim, quæ ab eo recuperare non potui. ff. lib. 44.tt.4.l.17.ſ auus.

6 *Ex modo ſi ad tempus liberauit:*

ſeu hæres intra certum tempus petere ſit prohibitus. l.9.in prin.l.29..ſ centum. Inſt. tt.20.ſ ſi quis debitor.

Si ſub conditione debitum legauit. ff. lib. 44.tt.4. l.5.in prin.

7 *Ex conſequentibus legatum.*

Si debitori ab hærede non ſolenniter ſit accepto latum. C.tt.42.l 17.

Si debitum ſit exactum, uel ſolutum. l.8.ſ fin. l.2. 25.32.in prin.

Si debitori creditor hæres extiterit. l.22.

Si alia ratione debitor liberatus ſit. l.22.28.

Si is à quo liberatio legata eſt, legatum repudiauit. l.27.

II. *Quibus competat?*

De hærede debitoris, & hærede hæredis. l. 9. in prin.ſ tale legatum. ſ ſi liberationis. l.16. 21. in prin. Inſt.tt.20.ſ ſi hæreditas.

De ſocio debiti, & reo promittendi. l.3.ſ nunc de effectu. l.32.ſ Titia.

De fideiuſſore & reo, ſi alterutri liberatio ſit legata. l.2.5.6.ſ fin.

De patre & filio, ſi alterutri liberatio ſit legata. l. 6.7

De uno ex duobus legatarijs non capaci. l.30.

De non nominato in teſtamento. l.3.ſ fin.

III. *Aduerſum quos?*

De hærede hæredis, & eius qui uetitus eſt petere. l.2.ſ fin. l.16.

IIII. *Quid ueniat in eam.*

Vtrum pacto, an per acceptilationem ſit liberandus? l.3.ſ nunc de effectu. l.5.6.11.

De debito quod poſt teſtamentum factum acceſſit. l.29.ſ. teſtamento. ſ Titius Seio. ſ legatum. l.32.ſ Caio Seio.

Si pignus debitori ſit legatum. l. j.

De iure adcreſcendi, ſi duobus reis liberatio ſit relicta. l.30.

Si hæres uetitus ſit rationes exigere, uel agere cũ debitore. l.9.ſ ſi hæres. l.10.13.24.32.ſ inter cætera. ff. j. l.120. ff. lib.33.tt.8. l.23.ſ fin. lib.34. tt.3. l. 19.ſ Sticho. libro 35.tt.j.l.70.ſ Titius.

De reliquis. l.6.ſ.fin. l.7.in prin. l.8.ſ ſi is qui. l.9.ſ illud uidendum. l.13.17.18.19.20.21.ſ fin. l.25.29. in prin.ſ Titius teſtamẽto. ſ Meuia. ſ teſtator. ſ legatum. ſ Sticho. ſ filias. l.13.21.in prin. uſque ad ſ fin.

V. *Quando competat?*

In pendente conditione. l.8.ſ fin.

VI. *Quæ actio detur? & adſimia remedia.*

De actione ad liberandum. Item, De exceptione. l.35.ſ nunc de effectu. l.8.ſ liberatio. l.19.23. lib. 44.t.4.l.8. Inſt.tt.20.ſ ſi quis debitori. C.tt. 42. l.7.tt.45.l.2.ſ fin.

Ex conducto. actio. l.17.18.

DE PECVLIO LEGATO. ff. lib.33.tt.8 Cap. 8.

I *An ſit utile legatum peculij, & ex eo detur actio?*

DISTINGVITVR:

Si redditis rationibus liber eſſe iuſſus eſt ſeruus, & ex peculio reliqua inferre. Inſt. tt.20.ſ pecu lium autem. ff. l.8.ſ interdum.

Si ita legauit: Pamphilus ſeruus meus peculium ſibi habeto, liberq; eſto. l.14.

Si peculium legatum ſit non deducto ære alieno. l.6.ſ etſi fuerit.

Si nihil ſit in peculio: item ſi futurum peculium legetur. l.11.

Si ſeruus uiuo teſtatore deceſſerit. l.12. lib.10. tt.2. l.39.ſ duos.

Quid ueniat in legatum peculij.

De eo quod peculio accedit & decedit. Inſt.tt.20. ſ ſi peculiũ. ff. l.8.ſ utrum autem. lib.31.tt.j.l. 67. in prin. lib.40.tt.7.l.28.ſ ſtatuliber. lib.15.tt.j.l. 58.

De peculio uicarij. l.6.ſ. uicario. ſ ſi ſeruus.

De uicarijs uicariorum. l.25.

De uicario manumiſſo. ff. lib.40.tt.4.l.16. in prin.

De ſeruo qui eſt in peculio, manumiſſo à filio. l. 19.ſ fin. l.20.

Si cum ancilla eſſet in peculio, teſtator omnes ancillas uxori ſuæ legauit. l.15.

De debito peculiari à teſtatore remiſſo. l.8.ſ item ſi ſeruo.

De deducendo eo quod ſeruus domino debet. l. 6.in prin. uſq; ad ſ uicario. ſ ſicut autem. l.10. l. 21.l.22.in prin. lib.40.tt.5.l.41.ſ item quæro.

De eo quod uicarius domino debet. l.16. ſ quæſitum eſt.

De eo quod dominus uicarij nomine conuentus præſtitit. l.16.in prin.

Si ſeruus ſuum conſeruum uulnerauit, de ducitur. l.9.ſ j.

Si ſeruus ſeipſum uulnerauit uel fugit, l.9. ſ fin.

De eo quod ſeruus conſeruo ſuo debet. l.8.ſ.j.

De eo quod uicario ſuo debet. l.9.in prin.

De eo quod hæredi debet. l.6.ſ fin. l.8.in prin.

De eo quod ſeruus hæredi uendidit. l.8.ſ plus ait.

De eo quod conditionis implendæ cauſa dandũ eſt. l.8.ſ item quæritur. lib.40.tt.7.l.20. in prin.

De eo quod dominus ſeruo debet. l.6.ſ ſicut. l. 23. ſ teſtamento.

De eo quod dominus ſeruo ſe debere ſcripſit. l.6. ſan & quod.

De pecunia, quam ſeruus in rationes dominicas impendit. Inſt. tt. 20.ſ peculium. ff. l.6. ſ ſicut. ibi, Sed huic. l.23.ſ teſtamento.

De eo quod ſeruus domino pro libertate inutiliter dedit. l.8.ſ his conſequentur. lib.40.tt.j.l.6.

De eo quod hæres ſeruo debet. l.5.

De actionibus aduerſus debitores peculiares legatario cedendis. l.19.ſ j.l.23.in prin.

De reliquis. l.19.in prin. l.21.l.22.l.26. lib. 40.tt.5. l. 41.ſ item quæro. lib.46. tt.3.l.62.

III. *Euentus.*

An legatarius creditoribus peculiaribus teneatur? & de cauendo eo nomine hæredem defensum iri. l.17.l.18.tt.4.l.2.ſ per contratium. ibi, Et differentiam.

Hæres nomina peculiaria perſequi poteſt. l.5.

DE DONATIONIBVS. Inſt. lib.2.tt.7. ff. lib.39.tt. 5. C. lib.8.tt.54. Cap. 9.

I. *Definitio.*

ff. lib.50.tt.17.l.82.l.53.

II. *Ratio nominis.*

ff.tt.6.l.34.ſ donatio.

III. *Genus.*

Non eſt bonæ fidei contractus. ff. l.22.

IIII. *Diuiſiones & Species.*

Diuiditur in donationem propriam & impropriam. ff. l.j.

In donationem mortis cauſa & inter uiuos. Inſt. in prin.

De donatione propter nuptias. Inſt.ſ eſt & illud. de qua uide s̃ lib.4. huius Methodi.

De mortis cauſa donatione, uide j̃ cap. prox.

V. *An ſit utilis Donatio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex perſona donantis.*

Si filiusfamiliâs donet. ff. l.2. in prin. l.7. l.9. ſ quod filiusfam.

Si mutus uel ſurdus donet. ff. l.34.ſ mutus.

Si mente captus donet. ff. l.23.ſ fin.

Si ſenex donauit. C.l.16.

Si is qui capitale crimen contraxit, donet. ff. l.15. l. 32.ſ. fin.

2 *Ex perſona eius cui donatur.*

Si quis ei qui in poteſtate ſua eſt, donet. ff. l. 32. ſ prætor. C.l.11.l.17.

Si maritus uxori donet, uel uxor marito, uide s̃ lib.4. huius Methodi, cap. De donatione inter uirum & uxorem.

Si concubinæ ſuæ donauit. ff. l.32.in prin.

Si meretrici donauit. ff. l.5.

Si reipub. donetur. ff. l.19.in prin. Vide s̃ lib.3. huius Methodi, De pollicitationib.

Si extraneo & ignoto donet. C.l.29.

Si infanti donet. C.l.26.

Si nolenti & inuito donetur. ff. l.19.ſ non poteſt. l.50.tt.17.l.69.l.198.ſ.fin. C.li.5. tt.16.l.19.l.25.

Si abſenti donetur. ff. l.10. C.l.6.

3 *Ex re donata.*

Si rem quæ accipientis fieri non poteſt, donet. ff. l.9.ſ fin.

Si rem alienam donauit. C.l.14.

Si rem donatarij ei donauit. ff. lib.18.tt.j.l.15. ſ fin.

Si auia rem quam accepit à progenitoribus actoris alij donauit. C.l.19.

Si rem communem donauit. C.l.12.

Si mulier dotem alij donet. C.l.21.

Si rem incorporalem donauit. ff. l.9.in prin.

Si habitatio donata ſit. ff. l.9. in prin. l.27.l.33. lib. 19.tt.5.l.17.in prin.

Si hæreditatẽ futurã donauit. ff. l.36.ſ.fin. C.l.3.

Si uniuerſa bona ſua donauit: & de immodica donatione. C.l.35. ſ ſed etſi quis. ff. l.21.l.23.l.24. lib.44.tt.4.l.5.ſ.ſi donari.ſ ſi eum.

De reliquis. uide j̃ Ex ſpecie facti.

4 *Ex ſpecie facta donationis cauſa.*

Si donandi animo promiſit. ff. l.2.in prin.

Si donationis cauſa ſe ab aliquo delegari paſſus eſt. ff. l.2.in prin.ſ cum uero. l.21.in prin.

Si donationis cauſa in rationes ſuas ſcripſerit ſe debere alicui. ff. l.26.

Si ſub nomine alterius pecuniam mutuam dedit. ff. l.35.in prin. l.36.ſ fin.

Si donationis cauſa debitorem ſuum alicui delegauit, & actiones ſuas ceſſit. ff. l.2.in prin. ibi, Si uerò. uſq; ad ſ ſi pecuniam. C.l.2.l.3.l.33. lib.4. tt. 10.l.8.

Si donationis cauſa paſſus eſt aliquem à debitore ſuo ſtipulari. ff. l.35.in prin.

Si donationis cauſa debitum remiſit, & accepto tulit. ff. l.17.l.36.in prin. C.l.18.

Si in iure interrogatus, nihil ſibi deberi reſpondit. ff. l.30.in prin.

Si cum debitore ſuo pactus eſt, ne intra certum tempus petat. ff. l.9.in prin.

Si donationis cauſa ſaxum ex agro ſuo eximere, uel arborem cædere, &c. permiſit. ff. l.6. lib.19. tt.5.l.16.

Si alicui inſtrumenta emptionis donauit. C.l.1.

Si dominus rei alij eam in cenſum deferenti conſenſit. C.l.7.l.8.

Si donationis cauſa uendidit. ff. lib.18.tt.j.l.39.l.38. lib.4.tt.38.l.3.l.9.ſ fin.

Si ita ſcripſit: Sciant hæredes mei me ueſtem meá uiuerſam illi & illi libertis meis uiuum donaſſe. ff. l.16.

Si depoſuit rem ita, ut aut ipſi aut poſt mortem ſuam Elio reſtitueretur. ff. l.32.ſ eiuſmodi.

Si fundũ alienũ donationis cauſa excolit. ff. l.14.

5 *Ex cauſa donationis.*

Si ob rem uel cauſam dedit. ff. l.19.ſ.fin.

Si aliquo iure cogente cõceſſit. ff. l.29. lib.34.tt.4. l.18. li.50.tt.17.l.82. li.31.tt.j.l.69.ſ ſi de Falcidia.

Si ſtatuliber impoſita libertatis cauſa præſtitit. ff. l.8.

Si remunerandi gratia donet. ff. l.19.ſ j. l.27. l.35.ſ fin.

Si affectionis gratia donet inhoneſtè. ff. l.5.

Si in fraudem alterius donet. C.tt.56.l.4.

Si dimidiam partem rerum uel actionis fiſco donauit, quò ab eo defendatur. C. lib.2.tt.17.l.2.

6 *Ex modo quo donauit.*

Si dedit ut in ſuo ædificet. ff. lib.24.tt.j.l.13.ſ fin.

Si dedit ſeruum ut eum manumittat. ff. l.18. in prin.

Si ut res donata donatori mutua detur. ff. l.34.ſ ea lege. lib.12.tt.j.l.20.

Si ut poſt mortem donatarij res donatori reſtituatur. C.tt.55.l.2.

Si ita, ut ſi iuraſſet ſe nomen donatoris laturum. ff. l.19.ſ.fin.

Si ad tempus donetur. C.tt.55.l.2.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si quis pecuniam in ſeruitute ſibi creditam liber factus expromiſit: item ſi pecuniam ſibi pupillo crediram pubes factus expromiſit. ff. l. 19. ſ ſi quis ſeruo.

Si contra leges donatio ſit facta. C.l.25.in prin.

Si ab-

Si absens uel per epistolam donauit.ff.l.10.l.36.in prin.C.l 6.l.13.
Si per alium donet.ff.l.4.
Si ignorans & inuitus donauit.C.l.10.
Si mulier absente marito & liberis donauit. C.tt. 56.l.6.
Si uerba superflua interuenerint.C.l.37.
Si stipulatio non interuenit.C.l 29.l.31.
Si donatio non sit insinuata actis interuenientibus:& de insinuanda donatione. Inst.§ & cum retro principū.C.l.25.§ in conscribendis.l.27. l. 30.l.31. l.32.l.34.l.35. § sed in his omnibus. § fin.l.36.lib.1.tt.2.l.16. Nouell.c.52. § enimuerò & illud.c.163.§.sed & illud.usq; ad § de secūdo.
Si alius pro donatore subscripsit.C.l.20.l.31.

8 *Ex consequentibus donationem.*

Si donatorem pœniteat.ff.l.6. C.tt. 56.l.2.l.3 l.4. lib.7.tt.27.l.j.
Si donator rē pignori obligauit.ff.l.36.§ Lucius.
Si hæredes donatoris non consentiant in donationem.ff.l.33.
Si rescripto Principis rescindatur.C.tt.56.l.5.
Si donator liberos sit nactus. C.tt.56.l.8.lib.3.tt. 29.l.5.
Si donator pœna capitis fuerit affect⁹. ff.tt.6.l.7.
Si donator ob sceleris conscientiam sibijpsi mortem consciuit, aut memoria eius post mortem sit damnata.ff.lib.24.tt.j.l.32.§. si maritus.
Si donatarius ingratus fuerit erga donatorem. Inst.§ sciendum est.l.28.l.32.§ species.lib.5.tt.3. l.28.§ consuluit.uers. quamuis ad.lib. 44.tt.7. l.3.§ itaq; si quis. C.tt.56.l.j.l.7.l.9.l.10.Nouell. c.22.§ mater sanè.
Si conditio defecerit, uel causa non sit secuta.ff.l. 2.§.fin.l.3.C.tt.55.l.4.tt.56.l.10.in prin.
Si conditio post mortem demum donatoris extiterit.ff.l.2.§ si pecunia.
Si res non sit tradita. Inst. § perficiūtur.ff.l.2.§ sed si quis.l.10.C.tt.55.l.5.lib.4.tt.10.l.8. Nouell.c. 162.§ primum igitur.
Si cum donationis causa mādasset rem ab aliquo accipere, antequā daretur mortuus sit. ff. l.19. § si quis dederit.C.lib.4.tt.10.l.8.
Si alij iussu donatarij datum uel promissum sit.ff. l.2.in prin.l.34.§.fin.
Si is qui tradere iussus est,suo nomine tradidit. ff. l.25.
Si ex alia causa accipiatur, utputa quasi mutuum. ff.lib.12. tt.j.l.18.in prin.lib.46.tt.3.l.34. § si debitorem.
Si donatarius donatori eandem rem rursus donauit.C.l.23.
Si reliquis consequentibus.ff.l.32.§ species.l.33. C. l.33.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Vide s̄.Ex causa donationis.

VI. *Euentus donationis.*

De actione donatarij aduersus donatorē ad rem tradendam,uide paulo inferius.
Si res.donata euicta sit.ff.l.18.§ fin.
De actione donatoris aduersus donatariū ad reuocandam donationem,uide paulo inferius.
Si dontarius legem donationis non seruat. C.l.9. l.22.ff.l.28.§ fin.
De actione & exceptione immodicæ donationis. ff.l.21.uide paulo superius,Ex re donata.uers.Si uniuersa bona.
De actione inofficioſę donationis, uide paulo inferius.
De actione tertij aduersus donatorem,eiusq; hæredis si mandatu donatoris rem suam donatario dedit.ff.l.19.§ si quis dederit.ibi,Sin autem.
De actione tertij aduersus donatariū.ff.l.28.l.36.§ Lucius.ibi,uerum.C.l.15.l.22.l.24.

VII. *De actione donatarij ad rem tradendam.*

Causas ex quibus competit,cum suis distinctionibus,uide s̄.

Quibus competit,

Et cui res donata acquiratur?

Si seruo cōmuni donatario & alij res tradita sit: Item si procuratori donatarij sit tradita, &c. nihilominus donatario adquiritur.ff.l.13.

Quid ueniat in ea?

De fructibus.ff.l.9.§ ex rebus,l.11.lib.42.tt.j.l.41.§ fundum.
De usuris.ff.l.22.
De pensionibus,mercedibus & partu.ff.l.11.
De eo quod facere potest. ff.l.12.l.34.in prin.§. fin. lib.46.tt.2.l.33. lib.42. tt.j.l.41.lib.50.tt.17.l.28. uide insuper j̄ lib.15. huius Methodi, cap.5. De eo quod facere potest.
De in litem iurando.ff.lib.42.tt.j.l.41.§.penult.
De impensis retinendis.ff.l.14.
De reliquis.C.l.j.l.35. in prin. usque ad § sed in his omnibus.

Adiuncta.

De probanda donatione.C.l.5.l.7.l.10. l.29.

Adfine remedium.

Actio in rem.C.l.j.§ fin.

VIII. *De actione donatoris ad reuocandam donationem.*

Causæ ex quibus datur.

Si donatarius legi donationis non obtemperat. C.tt.55.l.j.tt.54.l.9.l.22.
De reliquis causis, uide s̄. membr. 5. Ex consequentibus.

Quibus datur?

De eo qui donauit,& eo cui donatarius finito donationis tempore dare iussus est.C.tt.55.l.3.
De hæredibus.C.tt.56.l.j.§ fin.l.7.§ actionem.l.10. § fin.

Aduersus quos datur?

De hæredib. & possessore.C.tt.56.l.7.§ actionem.

Quid ueniat in ea?

Eatenus, quatenus locupletior factus est reus.ff. lib.24.tt.j.l.5.§ fin.

Quæ actio detur?

Condictio & rei uendicatio.ff.lib.24.tt.j.l.5. §.fin. l.6.C.tt.55.l.j.

IX. *De actione inofficiosæ donationis.*

C.lib.3.tt.29.

SIMILE.

Iuxta formam inofficiosi testamēti datur. l.j.§ fin. l.2.§ fin.l.6.§.fin.l.9.

Causa ex qua datur.

Si parens inofficiosam fecit donationem in aliquos liberos,alijs posthabitis.l.j.l.6.l.7. Distinguitur sequentibus modis.

Si ex-

Si extraneo uel liberis donauit.l.j.
Si ei qui in sua potestate est donauit.l.2.
Si uxor à uiro donatum in filios contulit.l.8.§ nā quod uxor.
Si mortis causa donauit.C.lib.6.tt.49.l.5.
Si donator intestatus decesit. l.3.ff. lib.37. tt.5.l. 20.§.fin.
Si in integrum restitutio peti posit.l.4.
Si actori etiam pars aliqua relicta sit.l.j.ibi,Ac postea uos.l.6.l.7.Nouell.c.92.
Si actor uoluntatem patris agnouit.l.6.
Si actor filius donatario etiam bona donata uendidit.C.lib.4.tt.38.l.4 § fin.
Si actor ingratus fuit aduersus patrem. Nouel.c. 92.§ fin.
Eadem est causa huius actionis quæ est querelæ inofficiosi testamenti.l.9.

Quid ueniat in ea?

Deminuitur donatio pro ratione quartæ. l. 8. in prin.uide paulo superius uers. Si pars aliqua.
De parte dimidia ff.lib.31.l.89 § imperator.

Adfinia remedia.

Querela inofficiosi testamēti, uide s̄ uers. Simile.
Familiæ Erciscundæ actio.l 2.
Ratio legis Falcidiæ.C.lib.6.tt.49.l.5.
Restitutio in integrum.l.4.

DE MORTIS CAVSA DONATIONE. Inst.lib.2.tt.7. ff.lib.39. tt.6. C. lib.8. tt. 57.

Cap. 10.

I. *Definitio & Propria.*

Inst.§ mortis causa.§ & in summa. ff.l.j.l.30. in prin.l.34.§ donatio.

II. *Differentia à uera & absoluta donatione.*

Inst. § aliæ autem donationes. ff.l. 34. § donatio

III. *Simile.*

Mortis causa donationes ad exemp. n legatorum sunt reuocatæ. Inst. § hæ mortis causa.ff l. 14.§ fin.l.16. § fin.l.36. in prin.lib 34.tt.9.l.5. § fin.C.l.4.Nouell.c.87.§ nam cum scirent.

IIII. *Diuisio & Species.*

ff.l.2.

V. *An sit utilis mortis causa donatio?*

Distingitur:

1 *Ex persona donantis.*

De eo qui testari potest,uel non potest.ff.lib. 24. tt.j.l.32.§ si miles.
De filiofamiliâs.ff.l.14.§ item Marcellus.l 24.
De eo qui testatus uel intestatus decedit. ff.l. 24.
De eo qui non est soluendo.ff.l.16.

2 *Ex persona eius cui donatur.*

Nouell.c.87.§ cæterùm.
De omni qui legata capere potest.ff.l.9.
De eo qui nō est capax.ff l.9.l.21 l.34.in prin.l.35.
Si debitori, qui non est soluendo, acceptolatum sit.ff.l.30.§ Iuliano.§ fin.
Si uir uxori uel uxor uiro mortis causa donauit, uide De donatione inter uirum & uxorem s̄ lib.4. huius Methodi.

3 *Ex specie facti donationis causa.*

Si societatem per mortis causa donationem iniit.ff.l.34.§ si quis societatem.
Si debitorem suum mihi aut meo creditori delegauit.ff.l.17.§ si donaturus.
Si ita scripsit: Tabulæ uel chirographū, ubicunq; sunt,inanes esse uolo,neque eum soluere debere.ff.l.27.
Si mortis causa stipulatus est in annos singulos.ff. l.33.l.34.§. fin.

4 *Ex causa donationis.*

Si nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola mortalitatis cogitatione donauit. ff.l.2. in prin.l.30.§ rursus.l.34.§ mortis.
Si nō infirmæ ualetudinis causa,sed periculi propinquæ mortis uel ab hostibus, uel à prædonibus,&c.ff.l.3. cum tribus ll. sequentib. l.34. § mortis.ibi, Aliàs ex metu.
Si non suæ, sed alterius mortis causa donauit. ff. l.11.l.17.in prin.C.l.3.

5 *Ex modo quo donauit.*

Si sic donauit,ut si conualuerit recipiat.ff.l.8.§ fin. l.34.§ nam &.
Si sine ulla conditione reddendi donauit.ff.l. 41. § fin.
Si sic donauit, ut nullo casu repetatur,etiamsi conualuerit.ff.l.13.§.fin.l.26.l.34.§ nam & sic.
Si sic donauit,ut res statim fiat accipientis,uel nō, nisi morte secuta.ff.l.2.
Si sic,ut reddatur etiamsi donator prior decesserit.ff.l.13.§ & ut reddatur.l.34.§ nam & sic.
Si sic,ut non aliter reddatur quàm si accipiens prior decesserit.ff.l.13. § sed & sic.l.34. § nam & sic. ibi,Sic donari.
Si sic ut donatore ex ea ualetudine mortuo omnino res non reddatur.ff.l.13.§ j.l.34.§ nā & sic.
Si ei cui donatur, alius substituatur. ff l.10. li.31.l. 51.
De reliquis.Nouell.c.87.§ cæterùm.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si aliena res sit donata.ff.l.13.in prin.
Si non fit insinuata donatio. C.l.4. Nouell.c. 87. § nam cum scirent.

7 *Ex consequentibus donationem.*

Si mors non sit insecura.ff.l.31.
Si donator sibi ipsi ob sceleris conscientiam mortem consciuit,uel memoria eius post mortem damnata sit.ff.lib.24.tt.j.l.32.§ si maritus.
Si donator pœna capitis fuerit affectus. ff.l.7.
Si donator non sit soluendo.ff.l. 16.lib. 35. tt. 2. l. 66.§ fin.
Si donatorem pœnituerit.ff.l.29.l. 41. in prin. C. l.3.Nouell.c.87.§ cæterùm.
Si donatarius ante mortem donatoris decesserit. ff.l.22.l.25.l.28.§ fin. l.41. l. 43. lib. 34. tt. 5.l. 9.

VI. *De actione quæ datur donatario ad petendam rem donatam.*

Causæ ex quibus datur.

Si cui res mortis causa donata. sit.ff.l.28.uers. interim autem ei.l.41.in prin.Distingitur s̄.

Quibus datur.

De domino, & ipso seruo, cui donatū est, manumisso.ff.l.43.§ fin.
De substituto.C.lib. 6.tt. 50. l. j. § fin autem aliquid.

Quid ueniat in ea?

De quarta ratione legis Falcidiæ detrahenda. ff. l.26.

l.26.§ fin.l.41.§ muliere deniq;. § fin. li.31.l.79. § eorum.C.l.2.§ fin.lib.6.tt.49.l.5.l.18.§ fin.

Adfinia remedia.

Actio fidei commissi.C.l.j.

Exceptio.ff.l.17.§ Titio.l.27.

VII. De *Actione ad reuocandam donationem*

Causæ ex quibus datur.

Si mors non sit insecuta.ff.l. 31.

Si donatorẽ pœnituerit.ff.l.26.l. 41. in prin. C.l. 3.Nouel.c.87.§ cæterùm.

Si donatarius ante mortem donatoris decesserit.uide paulo ſ.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si aliena res sit donata. ff. l.13.in prin.

Si cum debitori mortis causa esset acceptolatum, is tempore etiam sit liberatus. ff.l. 23.

Si actor non præstet impensas in rem factas. ff.l. 14.in prin.

Quibus datur?

De domino rei,& ipso donatore.ff.l.13.in prin.

Aduersus quos datur?

De patre & ipso filio familiâs. ff.l.18.

De altero ex reis promittendi, si alteri est acceptolatum.ff.l.34.§ si duobus.

Quid ueniat in ea?

De ipsa re & rei precio. ff.l.17.§ fin. l.18.l.36.§ fin. l.38.

De fructib.ff.lib.22.tt.j.l.38.§ idemq; est si mortis.

Si debitorẽ suũ alterius creditori mortis causa delegauit.ff.l.17. § si donaturus. l. 30.§ si iusseris.

Si pater donatarij conueniatur. c.l.18.

Si egenus debitor mortis causa liberatus sit. ff l. 30. ff.fin.

Si homo uel fundus donatus obligatus fuit. ff.l. 17.§ fin.

Quando detur?

Etiam dum pendet,an conualescere possit donator reuocari potest.ff.l.15.l.29.

Quæ actio detur: & Adfinia remedia.

Condictio causa dati, causa non secuta.ff.l.17.§ si donaturus.l.29.l.34.§ donatio.

In factum actio. ff.l.17.§ si donaturus.

In rem actio.ff.l.28.l.26.

Actio fidei commissi.C.l.j.

VIII. De *Mortis causa capionibus.*

Differentia mortis causa donationis & capionis.ff.l.37.

Definitio & species.ff.l.8.l.12.l. 20. l.30. in prin. § fine donatione, cum sequentib. usq; ad § rursus.l.37.lib.35.tt. 2.l.j.§ item si ita.

De eo quod conditionis implendæ causa accipitur.ff.l.8.§ nam et quod.l.35.l.37.l.40.lib.35.tt. j.l.53.§ fin.

DE VSVCAPIONIBVS.

Inst.lib.2.tt.6.ff.lib.41.tt.3.C.lib. 7.tt.26. cum sequentib.

Cap. II.

I. *Ratio & usus usucapionis.*

Inst.in prin.ff.l.j. tt.11.l.5.in prin.

II. *Definitio usucapionis.*

ff.l.3.

III. *Euentus usucapionis.*

Is qui rem usucepit, aduersus uindicantem exceptione tutus est.C.tt.26.l.4.tt.27.l.j.

Saluũ tamen manet creditori ius pignoris in re, item usufructuario usus fructus. ff.l. 44.§ non mutat.

An amissa possessione rem possit uindicare. C.tt. 39.l.8.

An rem pro emptore usucaptam, pro emptore possidere desinat?ff.tt.11.l.7.§ fin.

Is qui rem alienam mortis causa donatam usucepit, non ab eo cuius res fuit, sed ab eo qui donauit rem uidetur accepisse. ff.lib.39. tt.6.l.35.

IIII. *Adfine remedium.*

Si à domino res alicui traditur uel ex causa ad transferendum dominium utili,res statim ipso iure fit accipientis,de quo uide ĩ cap.prox. De causa ad transferendum dominium, utili.item ĩ lib.18.huius Methodi.cap.7 membr.4.

V. *Quid & quantum usucapiatur.*

De mancipijs quæ sunt in prædio usucapto. ff. lib.44.tt.3.l.3.

De thesauro qui est in fundo usucapto. ff.tt.2. l.3. § Neratius,uers.cæterùm.

De re depositа quæ est inter bona empto. ff. tt. 5. l.2.§ eius.

Si fundo empto ampliores fines traditi sunt, totus usucapitur.ff.tt.5.l.2.§ cum Stichum.

Si pars fundo post aliquod tempus sit adiecta. ff. tt.5.l.7.§.j.

Si emptor partem ex fundo scit alienam.ff.tt.2. l. 43.tt.5.l.4.l.6.§ j.

Si solum usucapi non potest, nec superficies usucapitur: & nunquam sine solo superficies usucapitur.ff.l.39.l.26.

VI. *Causa ex qua usucapio competit.*

Si quis rem alienam diutino tempore possederit. ff.l.3.tt.11.l.5.in prin. Distinguitur:

1 Ex *persona possessoris.*

Si infans possideat.ff.tt.2.l.j § igitur ex ca sa. tt. 3.l.28.

Si pupillus sit.ff.l.4.§ pupillus.

Si furiosus sit.ff.l. 4. § furiosus. l.28. l. 44. § eum qui.tt.2.l.j.§ igitur ex.

Si filius familiâs possidet.ff.l.4.§ j.l. 44.§ filiusfamiliâs.

Si seruus sit.ff.l.4.§ seruus.l.31. § seruus.lib.50.tt. 17.l.160.

Si liber homo ab alio possessus teneat. ff. tt.j. 54. § fin.

Si apud hostes sit.ff.l.11.l.15.in prin.44.§ fin.

De municipibus.ff.tt.2.l.2.

Si ignoret se possidere, uel seruum suum aut procuratorẽ suo nomine in possessione esse. Inst. lib.2.tt.9.§ ex his itaq;.ff.tt.j.l.54.§ fin.tt.3.l.8. tt.4.l.2.tt. 5.l.2 § Celsus.l.7.§ fin.C.tt.32.l.j.

Si nescíat pro qua parte possideat.ff.l.32.§ fin.

Si nesciat ex qua causa possideat, & aliam causam esse putet.ff.l.31.§ fin.l.44.§ filiusfamiliâs. ibi, idem dicendũ.tt. 5.l.2.§ si sub cond. uers.quod apertius.

Si nõ putet sibi per leges usucapere licere. ff.l. 32. § j.l.44.§ filiusfamiliâs.

Si se filiumfamiliâs putet.ff.l.44. § filiusfamiliâs.

Si putet se à non domino emisse.ff.tt.5.l.2. § si sub cõd.ibi, est tamen nõ lib. 22. tt. 6.l. 9. § qui ignorauit.

Si non

Si non putet conditionem contractus extitisse. ff.tt.5.l.2.§ si sub condit.ibi.contra.

¶ *Si sciat rem alienam esse,& causam possessionis ad transferendum dominium inutilem.*

Inst.in prin.ff.tt.5.l.2.§ igitur & bona.§ separata. lib.50.tt.16.l.110.lib.18.tt.1.l.27. C.tt.33.l.2. Subdistinguitur sequentib. modis:

Ex re quam scit.

Si partem tantum sciat alienam esse.ff.tt.5.l.4.l.6. § 1.l.14.tt.2.l.43.

Si usumfructum rei sciat uel putet alienum.item si rem sciat pignori obligatam. ff.tt. 2. l. 43. § fin.

Si sciat rem quam ab alio emit,ab alio pro derelicto habitã: item si sciat rem quam emit,uiro ab uxore donatam.ff.tt. 8.l.5.in prin.

Si factũ sciat,ius ignoret. ff.l.31.in prin.tt.5.l.2.§ si à pupillo.lib.22.tt.6.l.4.

Ex persona scientis.

Si auctor sciat,successor ignoret,uide paulo inferius Ex persona eius à quo possidet.

Si auctor ignoret,successor sciat. ff.tt.5.l.2. § si eam rem.

Si defunctus sciuit,hæres ignorat.Inst.§ diutina. ff.l.4.§ hæres.lib.44.tt.3.l.5.§ fin.l.11.C.tt.32.l.11. tt.30.l 3.

Si hæres sciat,defunctus ignoret. Inst. § diutina. ff.l.43.tt.5.l.2.§ si defunctus.C.tt.33.l.4.

Si pater sciat ignorãte filio,uel contrà sciat filius ignorante patre.ff.l.43.

Si dominus sciat ignorãte seruo, uel contrà sciat seruus ignorante domino.ff.tt.5.l.2.§ si seruus. usq; ad § si à pupillo.

Ex tempore quo scit.

Si cõtractus tempore sciat, traditionis tempore uel possessionis initio ignoret. ff. l. 15. § fin. l. 44.§ etsi possessio.tt.4.l.3.tt.5.l.2.in prin.

Si contractus tempore ignoret,postea sciat.ff.tt. 5.l.7.§ qui bona.

Si initio possessionis nesciat, postea experiatur. ff.l.44.§ etsi possessionis.C.tt.31.l.1. § hoc tantummodo.

Si prima possessione ignorauit, postea ea amissa & rursus recuperata sciat. ff.l.15.§ si quis bona. tt.5.l.7.§ qui bona.

Ex consequentibus.

Si malę fidei possessor postea sibi causam possessionis mutet. ff.l.33. § quod uulgò. Vide ĩ cap. prox.in fine,subdistinctiones generales.

2. Ex *persona eius à quo possidet.*

Si auctor mala fide possedit,& sciens rem alienã uendidit,uel alio modo alienauit.Inst.§ quod autem dictum.ff.tt.5.l.7.§ procurator.ibi.nam & cum sciens.lib.44.tt.3.l.5.in prin, C.tt.26.l.1. l.7.tt.32.l.11.Nouell.c.119.§ cæterùm. Potest autem multis modis accidere ut quis rem alienã aliquo errore deceptus tãquam suam alienet, utputa,&c. Inst.§ sed tamen id.usq;,ad § quod autem.ff.l.36.l.37.in prin.

Si ab hostib.seruum captum redemit.ff.lib.49.tt. 15.l.12.§ si quis seruum.l.27.

Si à fisco uel Imperatore comparauit.Inst.§ edicto.C.tt.37.

3. Ex *persona eius per quem possidet.*

Si per liberum hominem possidet. Inst. tt.9. § ex his itaq.ff.tt.5.l.7.§ fin.C.tt.32.l.1.

Si per eum quem in potestate sua habet. Inst. tt. 9.§ non solùm. ff.tt.1. l. 10. § non solùm. tt.3.l. 44.§ si cum apud.

Si per seruum possidet.ff.l.4.§ seruus.l.8.l.11.l.28. l.31.§ seruus. l.44.§ si cum apud.tt.2.l.1.§ fin.l.2.

Si per seruum fugitiuũ, item per seruum ab alio possessum.ff.tt.1.l.54.§ fin.

Si per seruum hæreditarium.ff.l.44.§ nondum. l.45.§ fin.

4. Ex *re quam possidet.*

Si res talis sit ut usucapi non possit.Inst.§ nouissimè.

Si rem sacram, sanctam, publicam, & liberum hominem possidet.Inst.§ sed aliquando. ff. l. 9. l. 45.in prin. C.tt.38.l.2.

Si solus pluribus annis in diuerticulo fluminis publici piscatus est. ff. l. 45. in prin. ibi. uel si quis.lib.44.tt.3.l.7.

Si rem fisci uel Imperatoris possidet. Inst. § res fisci.ff.l.18.l.24.§ fin.C.tt.30.l.2.tt.38.lib.11.tt.66. l.2.tt.61.l.14.lib.8.tt.12.l.5.

Si rem prouincialem.Inst.in prin.§& his modis. C.tt.31.l.1.

Si rem mobilem possidet.ff.lib.44.tt.3.l.9.

Si rem incorporalem.ff.l.4.§ si uiam.l.9.tt.1.l.43. § incorporales.C.tt.33.l.12.§ fin.

Si seruitutem.ff.l.4.§ fin.l.10.§ hoc iure.C.tt.33.l. 12.§ fin.

Si libertatem seruitutis.ff.l.4.§ fin.

Si mancipium possidet.C.tt.34.l.2.

Si seruum fugitiuum possidet.Inst.§ sed aliquando.C.lib.6.tt.1.l.1.

Si partem rei possidet certam uel incertam. ff. l. 32.§ fin.tt.2.l.26.

Si rem absentem,& in alia prouincia sitam possidet. C.tt.33.l.12. in prin. § de rebus. § nihil enim.

Si rem furtiuam uel ui possessam possidet, uide paulo inferius.

Si id quod ex re furtiua redactum est ut precium rei furtiuæ.ff.lib.47.tt.2.l.49.§ fin.

Si uestimentum ex lana furtiua factum. ff. l. 4. § si ex lanâ.

Si fructum, partum & fœtum rei furtiuæ possidet.ff.l.4.§ fructus.§ hæres.usq; ad § si ex lana. l.10.§ fin.l.33.in prin.tt.5.l.9. l. 10. tt. 11. l. 4. in prin.lib.47.tt.2.l.49.§ si ancilla. usque ad § fin. C.tt.26.l.3.ff.lib.6.tt.2.l.13. § partus. ibi: Idem Iulian.

¶ De re *furtiua,& ui possessa.*

Si quis rem furtiuam uel ui possessam possidet eam non usucapit.Inst.§ furtiuæ. ff.lib.47.tt.8. l.fin.lib.41.tt.4.l.4.

SVBDISTINGVITVR:

sequentibus modis:

Ex *persona furtum facientis uel subripientis.*

Si filius patris uel seruus domini rem subripiat. Inst.lib.4.tt.1.§ hi qui in.

Si uxor mariti rem subripuerit. ff. lib. 25. tt. 2. l. 29.

Si debitor pignus subripiat & uendat. ff.l. 4. § si rem pignori.l.36.tt.4.l.4.tt.5.l.5.C.tt.26.l.6.

Si dominus rei fidei bonæpossessori uel fructuario rem suam subripiat. ff.lib.47.tt. 2. l. 20. ſ fin.
Si tutor rem pupilli subripiat & uendat. ff. tt. 5. l. 7.ſ si tutor.
Si bonæ fidei possessor rem alienam uendat uel alienet. Inſt.ſ sed tamen id.usq; ad ſ quod autem.ff.l.36.l.37.in prin.

Ex modo quo res possessa est.

Si quis sine ui fundi alieni possessionem nactus sit,uel quia negligẽtia domini uacet, uel quia dominus sine successore decesserit, uel longo tempore abfuerit.ff.l.37.l.38.l.4.ſ item si occupaueris.
Si cum dominus ui de possessione ab alio esset deiectus, alius in uacuam possessionem intrauerit.ff.l.4.ſ si tu ui me.l.33.ſ si dominus.

Ex persona ui deiecti.

Si non dominus, sed alius bonæ uel malæ fidei possessor de possessione sit deiectus. ff.l.4. ſ si tu ui me.ibi cæterùm.

Ex re subrepta, & à cuius possessione quis est deiectus.

Si à uia per alienum fundum sibi debita sit expulsus.ff.l.4.ſ si uiam.
Si res hæreditaria iacens sit subrepta.ff.l.35.

Ex consequentibus.

Si res furtiua ad hostes peruenerit, & postliminio sit reuersa.ff.lib.49.tt.15.l.27.
Si res furtiua uel ui possessa in domini potestatẽ sit reuersa,uide paulo j.
Si res uoluntate domini alij tradita sit. ff. l. 4. ſ. tunc in potesta.ibi.Idem dicendum.
Si dominus rem uindicans litis æstimationem accepit. ff.l.4.ſ tunc in potestatem. tt. 5. l. 2. ſ fin lib.47.tt.2.l.86.
Si fur rem furtiuam à domino emerit,& pro tradita habuerit. ff. l. 32. in prin. lib. 47. tt. 2. l. 86.
Si fur domino rei hæres extiterit.ff.l.42.
Si dominus possessori rem donauerit. ff.tt.5. l. 2. ſ fin.
Si res furtiua uel ui possessa in domini potestatem sit reuersa. Inſt. ſ aliquando. Subdistinguitur sequentibus modis:

Ex persona eius in cuius potestatem est reuersa.

Si non in domini , sed alterius cui res subrepta est, potestatem reuersa sit. ff. l. 4. ſ quod autem.
Si in potestatem creditoris,cui subrepta erat, reuersa sit.ff.l.4. ſ quod autem.tt.4.l.4.
Si in potestatem serui reuersa sit, ff. l. 4. ſ Labeo quoq;.lib.47.tt.2.l.58.ſ si respe.
Si in tutoris uel curatoris potestatem reuersa sit. ff.l.4.ſ si pupilli.tt.5.l.7.ſ si tutor. lib.47.tt.2.l. 58.ſ qui tutelam.
Si in potestatem procuratoris reuersa sit.ff.l.41.

Ex causa & modo quo in domini potestatem est reuersa.

Si possessio domino rursus auelli possit. ff.l.4. ſ tunc in potestatem.
Si dominus possessorem fundi ui deiecerit.ff.l.4. ſ si dominus.
Si dominus rem suam ignorans pignori accepit. ff.tt.5.l.7.ſ furtiua.
Si dominus rem suam ignorans emat.ff.l.4.ſ tũc in potestatem.
Si dominus ignoret rem suam in potestatem suam reuersam esse.ff.lib.47.tt.2.l.88.lib.41.tt.3.l. 4.ſ Labeo.ſ si pupilli.tt.5.l.7.ſ furtiua.
Si is apud quem res deposita erat , cum eam lucrifaciendi causa uendidisset,ex pœnitentia redemerit. ff.l.4.ſ item Labeo.
Si seruus,qui rem subripuit,eandem suo loco reposuit,uel peculiari nomine habere cœpit.ff.l. 4.ſ Labeo. ibi,Ideoq; si.

Quanto tempore usucapiatur.

5. Ex tempore quo possidet.

Si res mobilis sit.Inſt.in prin.C.tt.31.l.1.ſ cum autem antiqui.
Si res immobilis sit, tunc inter præsentes decennio , inter absentes uiginti annis usucapitur. Inſt.in prin.ibi.Et ideo constitut.C.tt.31.l.1.ſ ideo per.tt.33.l.9.l.11.tt.35. l. 7. Distinguitur sequentibus modis:
Si in eadem,non in diuersis prouincijs habitent. C.tt.33.l.12.in prin.ſ sancimus.ſ sin autem.
Si per aliquot annos præsentes fuerint , per aliquot rursus absentes. Nouell.c.119.ſ ultra hæc sancimus.ibi,Quantum uerò.
Si res absens fuit. C.tt.33.l.12.in prin. ſ de rebus. ſ nihil enim.
Si absens in integrum sit restituendus. C.tt.35. l. 7.ſ quod tempus.

Quando tempus usucapiendi incipiat & desinat.item, De accessionibus possessionum.

Non à momento ad momentum tempus computatur, sed totum postremum diem computamus.Ideoq; qui,&c. ff.l.6.l.7.lib.44.tt.3.l. 15. in prin.
Continuum tempus numeratur. Inſt. ſ diutina. ibi,Quod nostra.ff.l.31.ſ 1.
Dies intercalaris an connumeretur in tempus usucapiendi.ff.lib.44.tt.3.l.2.
De tempore contractus & traditionis:à quo incipiat.ff.l.10.in prin.
De tempore quo claues horreorũ traditæ sunt. ff.lib.18.tt.j.l.74.
De tempore ante existentem conditionem contractus.ff.tt.5.l.2.ſ si sub condit.lib.18.tt.6.l.8.ſ quod si pendente.
De tempore ante nuptias re aliena in dotem data.ff.tt.10.l.1.ſ & primum.l.2.
De tẽpore auctoris,item eius à quo auctor possedit. ff.tt.2.l.13.ſ cum quis. lib.44.tt.3. l. 14.in prin.l.15.ſ 1.C.tt.31.l.1.ſ hor tantummodo.tt.33. l.11.
De tempore uenditoris , & eius à quo uenditor possedit. Inſt.ſ interuendit. ff.l.14.tt.2. l. 13. ſ præterea.ſ quæsitum. l.14.tt.5. l. 2. ſ si à furioso.ſ emptori.lib.44.tt.5.l.6.in prin.l.14.in pri. ibi,Item si mihi.ſ item si absente.l.15.l.16.lib.18. tt.1.l.76.ſ eum qui.
De tempore debitoris & creditoris pignore uendito.ff.lib.44.tt.3.l.14.ſ etsi mihi,ſ fin.
De tempore defuncti testatoris , & eo quod est ante aditam hæreditatem.Inſt.ſ diutina. ff. l. 15.in prin.l.20.l.22.l.24. ſ interdum. l. 31. ſ uacuum.l.44.ſ nondum.l.45.ſ fin.tt.2.l.13.ſ quæsitum.ſ non autem.l.30.ſ quod per colonum.

tt.5.l.2.ſ etiam hæredi.l.6.ſ fin.l.7. in prin. lib. 44.tt.3.l.14.in prin.
Etiam ante aditam hæreditatem post mortem usucapio cœpta impleri potest. ff.l.40. l. 44. ſ nondum.tt.5.l.6.ſ fin.
De tempore quo res in iudicium est deducta. C. lib.3.tt.32.l.26.ff.lib.6.tt.1.l.18.l.20.ſ fin.
De tempore defuncti & hæredis legatario accedente.ff.l.14.ſ fin.tt.2.l.13.ſ sed & legatario.
De tempore donatoris. ff.tt.2. l. 13. ſ sed & is cui donata.tt.7.l.4.
De tempore eius cui res euincitur. ff.tt.2.l. 13. ſ si iussu.
De tempore uxoris rem alienam doti dantis . ff. tt.l.2.13.ſ in dotem.lib.23.tt.3.l.7.ſ si res in.
Si liber homo uel seruus alienus ab alio bona fide possessus quid adquisierit, non accedit domino uel libero homini tempus,quo res apud bonæ fidei possessorem fuit.ff.tt.2.l.13.ſ Labeo.
Si domus demolita est , ad singulas eius partes usucapiendas,non prodest tempus quo in domo possessæ sunt. ff.l.23.
De tempore quo res fuit apud emptorem, depositarium,commodatarium,maritum, &c. uide paulo inferius De interruptionibus , uers. Si possessor rem pignori, &c.cum sequentibus.

DISTINCTIONES GENERALES:

Qui non possidet,nõ utitur accessione alterius. ff.tt.2.l.13.ſ penult.li.44.tt.3.l.15.ſ j.ibi. sicut nec ei.l.6.
Si medius aliquis ex auctoribus non possedit.ff. lib.44.tt.3.l.15.ſ j.ibi,sed si medius.
Si medium tempus fuit uacuum,uide s̃ De tempore auctoris,cum sequentibus.
Vitiosæ possessioni nulla accedit , nec ea alij accedit.ff.tt.2.l.15.ſ fin.
De accessionibus possessionum nihil in perpetuum nec generaliter definire possumus: consistunt enim in sola æquitate.ff.lib.44.tt.3.l.14. in prin.

6. Ex reliquis contingentibus, & de usurpationibus seu interruptionibus usucapionis.

Si res non possideatur.ff.l.25.tt.8.l.2.ſ fin.
Si possessio interrupta sit,& medio tempore nõ possessa.ff.l.2.l.31.ſ j.C.tt.33.l.2.
Si possessor ab hostibus captus sit. ff.l.15. in prin. lib.4.tt. 6.l.19.l.20.l.23. ſ is autem.ſ item ei qui. lib.49.tt.15.l.12.ſ factæ autem.l.29.
Si possessor rem pignori dedit.ff.l.16.l.33.ſ qui pignori.usq; ad fin.legis.tt.2.l.j. ſ per seruum.
Si rem alij commodauerit.ff.lib.13.tt.6.l.8.
Si apud sequestrum deposuit. ff.tt.2.l.39.lib.16.tt. 3.l.17.ſ fin.
Si rem alij precarió concesit. ff.tt.2.l.13.ſ si is qui precarió.
Si rem doti dederit.ff.tt.2.l.13.ſ in dotem.
Si rem uendidit,eaq; ei postea sit redhibita. ff. tt. 2.l.13.ſ præterea.tt.3.l.19.lib.44.tt.3.l.6.ſ uendidi.
Si seruum possessum inutiliter manumisit.ff.tt.7. l.5.
Si possessor rem domino locauerit , uendiderit, pignori dederit. ff.l.21.l.33. ſ si rem tuam. tt.2.l. 37.lib.13.tt.7.l.37.
Si à domino precario rogauerit.ff.tt.5.l.6.in prin. tt.2.l.36.lib.13.tt.7.l.29.
Si legatorum seruandorum causa quis in possessionem missus sit.ff.tt 5.l.12.tt.6.l.2.in prin.
Si uentris nomine , aut rei seruandæ causa quis in possessionem missus fuerit. ff.lib.44.tt.3. l. 15.ſ idemq; in eo qui.
Si peculium medio tempore sine causa fuerit apud manumissum.ff.tt.2.l.13.ſ ex facto.
Si seruus possessus fugerit.ff.l.15.ſ si seruus.tt.2.l. j.ſ per seruum.tt.j.l.54.ſ fin.lib.44.tt.3.l.8.lib. 6.tt.1.l.21.in fine.
Si possessor ui de possessione deijciatur , uel res ei eripiatur.ff.l.5.
Si rem pignori datam,creditã, depositã depositarius,cõmodatam commodatarius,&c. eius ue seruus subripuit uel alienauit. ff.l. 33. ſ qui pignori.ſ si rem pignori.usq; ad fin.legis.
Si dominus rem à possessore petierit. ff.tt.5.l.2. ſ fin.l.13.tt.7.l.2.C.tt.32.l.10.tt.33.l.10.uide insuper j.lib.15.cap.4.
Si dominus possessori in loco quem usu capit,ædificanti denunciauit.ff.tt.5.l.13.
Si seruus prò libertate sua litigare paratus sit . ff. l.15.ſ si seruus.
Si ij per quos possidebat, relinquẽdæ possessionis gratia discesserint.ff.tt.5.l.7.in prin.
Si is per quem possidebat,furere incipiat.ff.l.31.ſ
Si rerum mistura interueniat.ff.l.30. (si seruus.
Si res fuerit absens,uel aduersarius in integrum sit restituendus : uide paulo superius,Ex tempore quo possedit.

7. Ex consequentibus diutinam possessionem.

Si instrumenta possessionis amisit possessor. C. tt.33.l.7.
Si possessionem rei amiserit , & prior dominus uel alius eam sit nactus. ff.lib.4.tt. 6.l.31. C. tt. 39.l.8. ſ quòd si quis. ibi, ita tamen. cum ſ sequente.

8. Ex causa possessionis,sequitur infrà cap.prox.

DISTINCTIONES EX CAVsa possessionis.
Cap. 12.

Distinguitur insuper diutina possessio usucapiendi ex causa possessionis. Sciendum est autem, hoc loco causam ex qua possessio adquiri solet, aut utilẽ esse ad transferendum dominium, aut inutilẽ,uel ipso iure , uel ipso facto, uel deniq; propter exceptionem aliquam : de quibus singulis ordine uidendum.

¶ *De causa ad transferendum dominium utili.*

Si igitur causa possessionis ad transferendum dominium utilis est , statim is cui res tradita est , dominium eius sine usucapione nanciscitur.Inſt.lib.2.tt.9. ſ ex his itaq; uers. & per hãc. ff.lib.18.tt.j.l.74.lib.41.tt. 8. l. j. l. 5. ſ id quod quisq;.tt.3.l.3.ſ Iana.

¶ *De causa ipso iure ad transferendum dominium inutili.*

Sin autem causa possessionis ad transferendum dominium ipso iure inutilis est : hoc est, cum

res ita datur ne fiat accipientis: tunc nec diutina possessione ex ea transfertur dominium. ff. lib. 6. tt. 2. l. 13. § 1. ut:

Si rẽ ui, uel furto est adeptus. Inst. § furtiuæ quoque. C. lib. 3. tt. 32. l. 24. uide s̃ cap. px. De re furtiua & ui possessa.

Si res ei locata sit. C. tt. 30. l. 1. tt. 34. l. 1. tt. 39. l. 2. l. 7. § fin. ff. tt. 6. l. 2. § quod uulgo.

Si res ei commodata sit. ff. lib. 13. tt. 6. l. 8. l. 9. lib. 41. tt. 6. l. 2. § quod uulgo.

Si ususfructus nomine possideat. Inst. tt. 9. § fructuarius. ff. tt. 1. l. 10. § fin. C. lib. 3. tt. 33. l. 8.

Si precario possideat. ff. lib. 44. tt. 3. l. 11. C. tt. 39. l. 2.

Si iure emphyteutico possideat. C. tt. 39. l. 7. § fin.

Si procuratorio nomine possideat. C. tt. 39. l. 7. § fin. ff. l. 13. § fin.

Si res apud eum deposita sit. ff. tt. 6. l. 2. § quod uulgo. lib. 16. tt. 3. l. 17. § fin.

Si res ei pignori data sit. ff. l. 13. in prin.

Si creditor res debitoris, qui bonis cessit, iure dominij detinet. C. lib. 7. tt. 71. l. 4. § cum itaq;

¶ *De falsa causa quæ ipso facto inutilis est ad transferendum dominium.*

Quando autẽ causa possessionis ipso iure transfert dominium, ut emptio, donatio, solutio, legatum: ex tunc duplici ratione inutilis esse potest ad transferendum dominium, cum aut facta non est, aut inutiliter est facta propter aliquam exceptionem. Si igitur facta non est emptio, donatio ex tũc, etiamsi à possessore facta esse putetur, tamen usucapio non procedit. Inst. § error. ff. l. 27. tt. 4. l. 3. tt. 5. l. 2. in prin. tt. 7. l. 1. in prin. tt. 8. l. 6. C. tt. 27. l. 3. tt. 29. l. 4. lib. 9. tt. 22. l. 18.

Subdistinguitur sequentibus modis:

Si iustam erroris causam possessor habuerit. ff. tt. 5. l. 11. tt. 11. l. 5.

Si seruus uel procurator, cui rem emẽdam mandauerat, ei persuaserit se emisse. ff. tt. 5. l. 11.

Si rem in hæreditate sibi obueniente inuenit. C. tt. 33. l. 4.

Si eum in cuius locum successit, uel seruũ suum emisse existimet. ff. tt. 11. l. 5. § fin.

Si dominus rei, possessori tanquam aduocatus adstitit. C. tt. 33. l. 5.

Si non sit legatum, non donatum, non emptum, &c. uide 1 Pro emptore, pro donato, pro legato, &c.

¶ *De causa propter exceptionem ad transferendum dominium inutili.*

PRO EMPTORE.

ff. tt. 5.

Si quis rem à non domino emit, uel si emptio propter aliquam exceptionem est inutilis: emptor eam rem diutina possessione pro emptore usucapit.

Distinguitur:

1. *Ex persona uenditoris.*

Si ab eo emit qui ius uendendi non habet. C. tt. 26. l. 1.

Si à pupillo sine tutoris autoritate, uel falso aut errante tutore autore emit, l. 2. § si à pupillo. tt. 3. l. 31. in prin. lib. 18. tt. 1. l. 27. C. tt. 26. l. 9.

Si à furioso emit. l. 2. § si à furioso. tt. 3. l. 13. § 1.

Si à seruo emit, domino ignorante ff. tt. 3. l. 34.

Si à luxurioso & protinus pecuniam perditure emit. l. 8.

Si ab eo quem prætor alienare uetuit, l. 7. § qui sciens. tt. 3. l. 12.

Si is qui pro tutore negocia pupilli gerit rem pupilli uendidit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § si quis non. ibi, Nam etsi is.

Si uir prædium dotale uendidit. ff. tt. 3. l. 42.

Si debitor rem pignori obligatam uendidit. C. tt. 26. l. 6.

Si uir rem sibi ab uxore donatam uendidit. ff. tt. 8. l. 5. in prin.

Si à malæ fidei possessore, & eo qui scit rem alienam esse, emit. Inst. § quod autem dictum. ff. tt. 5. l. 7. § procurator. ibi, Nam & cum sciens. lib. 44. tt. 3. l. 5. in prin. C. tt. 26. l. 1. l. 7. tt. 32. l. 11. Nouell. c. 119. § cæterùm.

2. *Ex persona emptoris.*

Si tutor ex actione pupilli rem quam pupilli esse putabat, emit. item si minoris emit rem pupilli. l. 2. § tutor.

Si procurator uel negociorum gestor ex actione domini rem emit. l. 2. § procuratorem.

Si sciens rem alienam emit, & mala fide: uide s̃ cap. prox.

3. *Ex re empta.*

Si rem furtiuã uel ui possessam emit: uide s̃ cap. prox. De re furtiua.

Si rem à defuncto alienari prohibitã tutor uendidit. C. tt. 26. l. 2.

4. *Ex modo quo emit.*

Si sub conditione emit, eaq; non extiterit. l. 2. § si sub cond. lib. 18. tt. 6. l. 8. § quòd si pendente.

Si in diem res sit addicta. l. 2. § si in diem.

Si ita ut nisi intra certum tempus pecunia solueretur res inempta esset, & pecunia soluta intra tempus non sit. l. 2. § Sabinus.

Si ita, ut si intra certũ diem displicuisset res, redhibeatur. l. 2. § sed & illa emptio.

5. *Ex reliquis contingentibus.*

Si donationis causa uenditio facta est. tt. 7. l. 6.

Si ei denunciatum sit à domino ne emeret. C. lib. 3. tt. 32. l. 17.

Si dolo & fraude uenditio facta sit. C. tt. 33. l. 6.

Si procurator rem domini minoris uendidit. l. 7. § procurator.

Si Titius mandatu serui fundum ei emit, & manumisso tradidit. l. 7. § seruus.

Si procurator fundum mandatu domini emptũ, & ex ea causa sibi traditum diu possedit. ff. tt. 3. l. 13. § fin. tt. 5. l. 2. § procuratorem.

Si inter bona empta sit & res deposita. l. 2. § eius bona.

Si alia res quàm empta est, sit tradita. l. 2. § cum Stichum.

Si plus quàm emptum est, sit traditum. l. 2. § cum Stichum.

Si is cui res traditur, ex alia quàm ex emptionis causa sibi eam tradi putet. l. 2. § quod apertius.

Si em-

Si emptor propria autoritate fundum sit ingressus. ff. tt. 2. l. 5. l. 33. in prin. C. tt. 32. l. 2. l. 9. l. 7.

Si emptio facta non sit. l. 2. in prin. l. 11. tt. 9. l. 3.

Si emptio ex pòst facto cõualescat: utputa re emptori à domino donata, litis æstimatione domino rei ab emptore oblata, &c. uide lib. 18. huius Methodi, cap. 7. membr. 1. & 4.

PRO DONATO.

ff. tt. 7.

Pro donato is usucapit, cui res donationis causa tradita est. l. 1. in prin. C. tt. 27. l. 1.

Distinguitur:

Ex persona donantis, & eius cui donatur.

Si pater filio quem in potestate habet, donet. l. 1. § 1. l. 4. tt. 6. l. 2. § fin.

Si uir uxori, uel uxor uiro donauit. l. 1. § si inter. l. 3. lib. 24. tt. 1. l. 25. l. 44. lib. 41. tt. 2. l. 16.

Si sciens rem alienam donauit. C. tt. 27. l. 2.

Ex reliquis contingentibus.

Si seruus alienus ita donatus sit, ut manumittatur. ff. lib. 39. tt. 5. l. 18. § idem Aristo.

Si donatarius seruum alienum sibi donatum inutiliter manumisit. l. 5.

Si donator rei alienæ donationem reuocare constituerit, remq; cœperit uindicare. l. 2.

Si non sit donatum. l. 1. in prin. C. tt. 27. l. 3.

PRO LEGATO.

ff. tt. 9.

Si cui res ex causa legati tradita sit, is eam pro legato usucapit. l. 1. l. 4. in prin.

Distinguitur:

Ex persona legatarij, & eius cui res legati nomine tradita est.

Si ei cum quo testamenti factio non est, legatum sit. l. 7.

Si alij quàm cui legatum est, res tradita sit. l. 1. § fin.

Si cum Titio legatum esset, alij eiusdem nominis res sit tradita. l. 4. § fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si res aliena legata sit. l. 4. in prin.

Si dominus rei legatæ adhuc uiuat. l. 5. l. 6.

Si non rectè, nec iure legarum sit. l. 9.

Si legatum ademptum sit. l. 4. in prin. l. 9.

Si legatarius non traditam possessionem rei legatæ sit ingressus. l. 8.

Si legatum non sit. l. 2. l. 3. tt. 11. l. 4. § fin.

PRO HAERERE.

ff. tt. 6.

Si quis putans se hęredẽ rem possideat, eam pro hærede usucapit. Distinguitur sequentibus modis:

Si suus hæres sit. C. tt. 29. l. 2.

Si is qui testamenti factionem nõ habet, pro hęrede possideat. l. 4.

Si à muliere non rectè adoptatus, eius hæredem se esse putet. C. tt. 33. l. 8.

Si res ex hęreditate nõ sit. l. 3. C. tt. 29. l. 4. tt. 33. l. 4.

Si defunctus rem usucapere non potuit. ff. lib. 44. tt. 3. l. 11. ibi, Tamen usu. C. tt. 29. l. 1.

Si rem apud se depositam, sibi commodatam, locatam, uel à patre donatam pro hærede possidere incipiat. l. 2. § quod uulgo. § filium.

Si dominus rei uel hæreditatis adhuc uiuat. l. 1. C. tt. 29. l. 3.

Si legatorum seruãdorum causa alius in possessionem missus sit. l. 2. in prin.

PRO DERELICTO.

ff. tt. 8.

Si id quod à nõ domino pro derelicto habitum est, & haberi putatur, diutino tempore possidet, usucapit. l. 4.

Distinguitur:

Si possessor ignoret à quo derelictum sit. l. 4.

Si pro derelicto habitum non sit. l. 6.

Si merces ex naue iactas, uel ex naufragio expulsas occupauit. l. 7. tt. 2. l. 21. § 1.

PRO DOTE.

ff. tt. 10.

Si rem alienam in dotem accepit, eam pro dote usucapit. l. 1. in prin. l. 3. C. tt. 28. l. 1.

Distinguitur:

Si res mobilis in dotem data sit. C. tt. 28. l. 1.

Si singulæ res uel uniuersæ in dotem datæ sint. l. 1. § 1.

Si nondum nuptiæ sint secutæ. l. 1. § & primum. l. 2.

Si cessat matrimonium, aut omnino secutum nõ sit. l. 1. § constante. § fin.

PRO SOLVTO.

ff. tt. 4.

Si rem alienam uel non debitam, debiti causa accepit, usucapit pro soluto. l. 1.

Distinguitur:

Si non fuerit debitum. l. 3. tt. 5. l. 2. in prin. ibi, Si tamen. tt. 11. l. 3. l. 4. § fin.

Si accipiens sciat sibi non deberi. l. 3. tt. 15. l. 3.

Si aliud quàm debetur solutum sit. l. 1.

PRO SUO,

& de reliquis possessionum causis. ff. tt. 11.

Si quis dominium rei sibi adquiri putet, & ex ea causa possideat, ex qua adquiritur, pro suo usucapit. l. 1. in prin.

Si ex causa emptionis, donationis, legati possideat, pro suo usucapit. l. 1. § 1.

Si ex eo quod cepit cœlo, mari, terra possidet, item ex alluuione, &c. l. 2.

Si cum hæres alium sibi cohæredem putaret, ei res hæreditarias pro parte tradidit. ff. tt. 3. l. 29.

Si ex diuisione cum patre facta filius possideat. l. 4. § si pater.

Si in communi diuidundo iudicio res alicui adiudicata sit. ff. tt. 3. l. 17.

Si autore prætore possidet. ff. tt. 2. l. 11. l. 52. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 179.

Si possessor rei alienæ cõuentus litis æstimationem obtulit. ff. tt. 5. l. 1. l. 3. lib. 42. tt. 4. l. 15.

Si cum ab aliquo rem petere uellem, is eius rei possessionem mihi cesserit. ff. tt. 3. l. 33. § si mihi.

Si ex causa transactionis possideat. ff. tt. 3. l. 29. C. tt. 26. l. 8.

Si puerum ab hostibus uulneratum susceptit & curauit. C. tt. 34. l. 5.

Si ex causa lucratiua possideat. C. tt. 33. l. 11.

Etiam ex alijs causis concessa est usucapio. l. 5. in prin.

SVBDISTINCTIONES
præcedentium diſtinctionum generales.

Si cum lex uſucapionem inhibet, poſſeſſor bona fide poſsidet. Inſt. ſ quod autē dictum. ff. tt. 3. l. 24. C. tt. 26. l. 5. ſ fin. l. 7.
Si poſtea cauſam poſſeſsionis ſibi mutet. ff. tt. 3. l. 33. ſ quod uulgo. tt. 6. l. 2. ſ quod uulgo. tt. 2. l. 3. ſ ex plurib. ſ illud quoq;. l. 10. l. 18. in pri. l. 19. lib. 5. tt. 4. l. 10. ſ quod ſi filius. lib. 43. tt. 25. l. 6. ſ. Iul.
Si rem, quam mala fide poſsidebat, à domino uel non domino emerit. ff. l. 33. ſ quod uulgo.
ibi, Idq; per hoc.
Si cū mala fide poſsideret, à domino rei hęres ſit inſtitutus, uel iuſtā cauſam habuerit exiſtimandi ſe hæredem. ff. l. 33. ſ idem hic ſi à domino.
Si colonus fundum à non domino emerit. ff. l. 33. ſ cum ergo hæc.
Si colonus, depoſitarius, commodatarius, poſtea pro hęrede incipiāt poſsidere. ff. tt. 6. l. 2. ſ quod uulgo.
Si filius rem à patre ſibi donatā pro hęrede poſſidere incipiat. ff. tt. 6. l. 2. ſ fin.

FINIS LIBRI DECIMI.
quarti, & Quartæ partis.

METHODI IVRIS CIVILIS
PARS QVINTA, DE OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS, EX CONTRACTU deſcendentibus.

AD MAVRITIVM BREVNLE, LL. LICENTIATVM, IVDICII CAMERAE Imperialis Aduocatum & Procuratorem, Nicolai Vigelij Præfatio.

SI quis ex ſublimi aliquo loco uniuerſas res actionesq; hominū proſpicere poſſet, is ſummā proculdubio ex iſto ſpectaculo, ob miram caſuum humanorū uarietatem & exitus, capturus eſſet uoluptatē. Nō minus eo ſpectaculo iucūnda mihi uidetur lectio Iuris Ciuilis. Nam ibi uarios hominū actus cernere licet, uaria negocia, & exitus inopinatos. ibi alius aucupatur, uolucres per alienum fundū ſequitur: ſuperuenit fundi dominus, ingredienteē prohibet. Alius uenatur, ceruum capit, captū ſecum abducit: tandem ceruus cuſtodiā eius euadit, ſeq; in naturalem recipit libertatē. capitur rurſus ab alio: lis de dominio cerui oritur. Alij iaculis ludūt: ſeruus per cāpum iaculatorium tranſit, ab uno traijcitur caſu, nō data opera: dominus ſerui eū qui damnū dedit, in ius uocat: quanti is ſeruus in eo anno plurimi fuit, eū ſibi condemnari petit: lex reum abſoluit. Alibi duo iuxta Tyberim ambulāt, quorū alter ei qui ſecum ambulat rogatus annulum oſtēdit, ut reſpiceret. illi annulus excidit, & in Tyberim deuoluitur: lis inter illos oritur. Alibi quidā moritur, hęres quendam mittit ad excutiēdas uires hæreditatis: qui reuerſus, minorem hæreditatem mentitus, eam ab hærede minoris emit: hæres poſtea fraude cōperta, reſciſſa uenditione, omne emolumentū fallaci emptori extorquet. Alibi oritur incendiū, accurrit hominum multitudo, domini res ſuas metu incendij ex ędibus proijciunt: alij res proiectas furandi animo rapiunt, in quadruplū puniuntur, &c. Alibi bellum geritur, miles aciem deſerit, deprehēſus capite punitur: alij ab hoſtibus capiuntur, qui omnia iura ſua perdūt, hoſtiūq; ſerui efficiuntur: hoſtes proſternūtur: quod ex ijs capitur, occupanti cōceditur: capti ab hoſtibus recuperantur, & iura per captiuitatem amiſſa poſtliminiō reuerſi recuperant. Hæc eſt caſuū humanorum uarietas & uiciſsitudo: quorū non ſolùm facta, ſed & iura in legibus cernuntur oculis non tā corporis quàm animi. Hæc iucunda ſunt ſpectacula, & uoluptatis, ut mihi quidē uidentur, plena. Veruntamen qui in horto quantūuis amœno fodit, plātat, ſerit, laborat, eum tandē defatigari neceſſe eſt: ita mihi accidit, ut dū ſingulas leges, legūq; paragraphos tranſplāto, diſpono, & ad ſuos locos redigo, plurimum ſim defeſſus: adeò ut opus uoluptate quadam cœptum, ob tædium ac moleſtiam ſummam deſerturus eram, preſertim cū nulla laborum meorū premia mihi eſſent ſperāda. Quæ enim uirtuti & eruditioni debētur præmia, ea nūc præſtantur gratiæ. Itaq; magnitudo laboris inanis me ab opere ſuſcepto deterrebat: ueruntamen

ueruntamen hortando & rogando quidā mei amici me in eo retinuerunt. Sequitur igitur Quinta pars Methodi, quæ tractat pacta, trāſactiones, & omne genus cōtractuū, ſtipulationes, emptiones, uēditiones, locationes, conductiones, ſocietates, mandata, cōtractus innominatos, & quaſi contractus: poſtremò cōtractus eorum qui ſunt in aliena poteſtate. Quoniam autem præcedētes Partes ſingulas ſingulis dedicaui, retinēdus eſt mihi ille mos & in ſequētibus. Hāc igitur Quintam partē tibi, uir clariſsime, dedico. Nota eſt ſingularis tua humanitas, & erga literarum ſtudia fauor: nota eſt ingenij tui dexteritas, & multis bonis uiris ſæpe exoptata familiaritas tua. Cū omnis uirtus homini cōueniat: tū nulla eſt quæ magis hominem deceat, quàm ea quę ab homine nomen ſuum traxit: ipſa nimirum humanitas, quæ in te ſingularis atq; eximia eſt. Iſta tua humanitate motus, hanc Partem tibi dedicandam conſtitui: non diffidens, te pro tua uirtute hoc meum munus, quamuis exiguum, beneuolo animo ſuſcepturum. Vale.

DE PACTIS ET TRANSACTIONIBVS, OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS in genere:

Liber decimuſquintus.

DE PACTIS.
ff. lib. 2. tt. 14. C. lib. 2. tt. 3.
Cap. 1.

I. *Definitiones.*

ff. l. 1. ſ 1. lib. 50. tt. 12. l. 3. in prin.

II. *Diuiſiones.*

In nominata & innominata. ff. l. 1. ſ fin.
In publicam conuentionem, & priuatam. ff. l. 5.
In iuris gentium & legitimam cōuentionem. ff. l. 5. l. 6. l. 7. in prin.
In pactum reale & perſonale. ff. l. 7. ſ pactorum.
Quædam actiones pariunt, quædam exceptiones. ff. l. 7. in prin.

III. *Species.*

Conuentionis uerbum generale eſt, ad omnia pertinens, de quibus negócij contrahendi, tranſigendiq;, &c. ff. l. 1. ſ conuentionis. uſque ad ſ fin.
Species tacitarum pactionum. ff. l. ½. uerſ. ſed etiam tacito. l. 3. l. 4. l. 27. ſ penult. l. 40. ſ poſt diuiſionem. l. 55. l. 56. in prin. lib. 19. tt. 2. l. 13. ſ fin. l. 14. C. l. 2. l. 18.

IIII. *An pactum ſit utile & ſeruandum.*

ff. l. 7. ſ prætor.
Confirmatur. ff. l. 1. in prin.
Diſtinguitur:

1. *Ex perſonis paciſcentium, & eorum per quos paciſcimur.*

De muto. ff. l. 4. in prin. uerſ. ſecundum. lib. 44. tt. 7. l. j. ſ mutum. lib. 50. tt. 17. l. 166.
De ſurdo. ff. lib. 44. tt. 7. l. j. ſ fin. l. 47. lib. 50. tt. 17. l. 166.
De eo cui bonis interdictum eſt. ff. lib. 50. tt. 17. l. 40.
De furioſo. ff. lib. 44. tt. 7. l. j. ſ furioſum. l. 23. lib. 50. tt. 17. l. 5. l. 40. l. 166. ſ fin.
De pupillo. ff. lib. 44. tt. 7. l. j. ſ furioſum. uerſ. huic proximus. l. 42. tt. 4. l. 4. ſ ſi quis pupillo. ibi, Nam etſi. lib. 50. tt. 17. l. 5. l. 149. lib. 12. tt. 6. l. 41. in fine. lib. 46. tt. 2. l. j. ſ fin.
De pubere minore 25 annis. ff. lib. 44. tt. 7. l. 42.
De capite deminuto. ff. lib. 4. tt. 5. l. 2. ſ hi qui. ibi, Cæterùm ſi poſtea.
De filiofamiliās. ff. lib. 44. tt. 7. l. 38. C. l. 23.
De ſeruo. ff. l. 29. C. l. 3. ff. lib. 44. tt. 7. l. 13. l. 42. ſ fin. lib. 50. tt. 17. l. 22. in prin. lib. 12. tt. 6. l. 13. in prin.
De ſeruo hæreditario. ff. l. 27. ſ fin.
De ſeruo in quo uſumfructum habemus. ff. l. 54. ſ fin.
De tutore. ff. l. 14. C. l. 22.
De curatore. C. l. 22.
De procuratore. ff. l. 10. ſ fin. l. 11. l. 12. l. 13.
De magiſtro ſocietatum. ff. l. 15.
De domino & ſeruo inuicem paciſcentibus. C. tt. 4. l. 13. ſ fin.
De ſeruo, & eo qui in ſeruo uſumfructum habet, inuicem paciſcentibus. ff. lib. 7. tt. j. l. 25. ſ idem Iulianus.
De libero homine ſeruo alieno, & eo cui is ſeruit inuicem paciſcentibus. ff. lib. 13. tt. 6. l. 13. ſ. ſi libero homini. lib. 7. tt. j. l. 25. ſ idem Iulianus. lib. 41. tt. j. l. 54. ſ item promittendo. uſque ad ſ quidquid.
De reliquis, uide j De pacto de non petendo.

2. *Ex re quam paciſcuntur.*

Si aduerſus leges, uel in fraudem legum pactum factum ſit. ff. l. 7. ſ prætor. ſ & generaliter. l. 28. in prin. l. 31. lib. 50. tt. 17. l. 27. C. l. 6. Subdiſtinguitur, Si non ad publicam læſionem, ſed ad rem familiarem pertinet. ff. l. 7. ſ ſi paciſcar. uerſ. & in cæteris. ſ & generaliter.

Si ad publicam læſionem pertineat. ff.l.27. ſ pacta.uerſ.& in ſumma.l.42.
Ius publicum priuatorum pactis non mutatur. ff.l.7.ſ & generaliter.l.38.l.42.lib.50.tt.17.l.45.ſ fin.
Si à contrahentibus quid contra naturã contractus exceptum ſit.ff.l.43.lib.50.tt.17.l.23.l.27.
Si conuenit ut in depoſito culpa præſtetur.ff.lib. 16.tt.3.l.j.ſ ſi conuenit.
Si ut in cauſa depoſiti omne periculũ præſtetur. ff.l.7.ſ item ſi quis.
Si conuenit ne dolus malus præſtetur. ff.l. 27. ſ illud.lib.50.tt.17.l.23.uerſ.excepto eo.lib.16.tt.3. l.j.ſ ſi conueniat.uerſ.illud non.
Si conuenit, ut parte debiti intra certum tempus ſolura,reliquum accepto feratur.ff.l.41.
Si contra bonos mores pactũ factũ ſit,turpemq; cauſam cõtineat.ff.l.27.ſ pacta.C.l.6.ff.lib.28. tt.7.l.15.
Si ut maleficiũ fiat pact⁹ ſit.ff.l.7.ſ ſi ut maleficiũ.
Si conuenit,ne furti uel iniuriarũ,&c. agatur,uide paulo inferius De pacto de non petendo.
Si cum decem deberentur , pactus ſit ut uiginti debeantur.ff.l.17.in prin.
Si conuenit ut quatenus facere poſsit cõueniatur.ff.l.49.
Si conuenit,ut unus hæredum ęs alienum in ſolidum ſuſcipiat.C.l.26.
Si cõuenit ut debitor onera tributi prędij pignorati agnoſcat.ff.l.42.l.52.ſ pactum.
Si conuenit ne fori præſcriptione utatur.C.l.29.
Si conuenit ne ulla exceptio obijciatur. ff.tt. 11.l 4.ſ quæſitum.
Si de futura ſucceſsione pacti ſunt. C.l.15.l. 19. l. 30.tt.4 l.33.ſ fin.lib.5.tt.14.l.5.lib.8.tt.39. l. 4. ff. lib.45.tt.j.l.61.
Si in patrocinium ſuum quoſdam ſuſcipiat . C. lib.11.tt.53.l.j.Nouell.c.17.ſ iniuſta quoq;.
Si mercatores inter ſe pacti ſunt,ne minoris merces uenderentur. C.lib.4.tt.59.l.j. uerſ.aut paciſcitur.
Si artifices inter ſe pacti ſunt,ne alter opus ab altero cœptum perficiat.C.lib.4.tt.59.l.j.ſ ædificiorum.
Si pactus ſit de quota litis. ff.l. 53.lib.50.tt.13.l.j. ſ ſi cui cautum. C.lib.2.tt.12.l.15.lib. 4.tt.35.l.20. ff. lib.17.tt.j.l.7.
Si impoſsibile quid pacti ſint. ff.lib.50.tt.17.l.31.l. 145.l.148 ſ fin.l.177.
Si ut id quod factum eſt, ſit infectum.ff.lib. 50.tt. 17.l.31.
Si in depoſito,commodato & ſimilibus cõuenit, ne ſeruum furem uel fugitiuum faciat.ff.l.50.
Si pactus ſit ne iura adgnationis amplius habeat.ff.l.34.
Si pecora partiaria ſuſcepit.C.l.9.
Si ne ſibi locũ ſuum dedicare liceat, ne ue in ſuo mortuum ſepelire,ne ue inuito uicino prædiũ ſuum alienet,&c. ff.l.60.lib.20.tt.5.l.7.ſ fin. uide inſuper Methodi huius lib. 8. cap. j. uerſ. Si ne per fundum,&c.

3. Ex *tempore,ex quo & ad quod,item ex conditione,ſub qua dari uel fieri paciſcuntur.*

Si dies aut conditio adiecta ſit.ff.lib.44. tt.7.l.43. in prin.lib.50.tt.17.l.77.
Si ad tẽpus paciſcantur.ff.lib.44.tt.7.l.43.in pri.
Si poſt mortem paciſcatur. ff.lib.46.tt.3.l.108. C. lib.4.tt.11.l.j.lib.8.l.11.tt.38.l.15.
Si ſub conditione,Si uolam.ff.lib.44.tt.7.l.7.
Si ſub impoſsibili conditione. ff.lib.44.tt.7.l.30. Vide inſuper paulo ſuperius uerſ. Si impoſsibile quid.

4. Ex *perſona eius cui pactus eſt.*

Si alij paciſcatur. ff.lib.44.tt.7.l.10.uide inſuper ĩ De pacto de nõ petẽdo,itẽ ĩ De ſtipulationib.

5. Ex *re quam dari uel fieri paſciſcuntur.*

Si ſuã rem quis emat,cõducat,&c.ff.lib.50.tt.17.l. 45.lib.41.tt.2.l.28.lib.30.tt.j.l. 42. ſ tractari. lib. 16.tt.3.l.15.
Si res quæ nullius eſſe poteſt,in pactum deducatur.ff.lib.50.tt.17.l.142.
Si res aliena in pactum deducatur.ff.lib.50.tt.17. l.11.C.l.30.ſ fin.
Si rem , quam ad ſe iure hæreditario peruenturam ſperat.C.l.30.ſ fin.
Si rem,quæ ab eo abire poteſt, in pactum deducat.ff.lib.50.tt.17.l.205.
Si rem litigioſam in pactum deducat. uide alibi De re litigioſa non alienanda.
Si rem communem.ff.lib.46.tt.3.l.94.in prin.
Si rem quæ in rerum natura non eſt. uide ſ uerſ. Si impoſsibile quid.cap.eod.

6. Ex *cauſa pacti.*

Si principalis cauſa non ſubſiſtat. ff.lib.50.tt.17.l. 138.l.171.l.201.C.l.7.
Si dolo malo pactũ factũ eſt.ff.l.7.ſ prętor.ſ dolo malo.uſq; ad ſ quod ferè. C.l.8.li.8.tt.36.l.3.
Si fraudandi cauſa factum ſit. ff.l.7. ſ ſed ſi fraudandi.
Si error interuenit. ff.l.30.ſ æquè nullo.l.31.l.52. in prin.tt.j.l.15.lib.4.tt.j.l.2.lib.44.tt.7.l.56.lib. 50.tt.17.l.116.ſ fin.l.76.
Si ui & metu factum eſt.ff lib.50.tt.17.l.116.l.144.
Si non hoc animo factum ſit,ut obligatio conſtituatur. ff.lib.44.tt.7.l.3.ſ j.l.30.l.53.lib.50.tt.17. l.16.

7. Ex *modo paciſcendi.*

De cõſenſu utriuſq;. ff.l.j.ſ adeò.lib.44.tt.7.l.54.
Si creditores,cum quibus hæres paciſcitur, inter ſe diſſentiant,uel nõ omnes adſint. ff.l. 6.ſ fin. l.8.l.9.l.10.in prin.l.44.l.59.lib.17.tt.j.l.58.ſ Lucius.lib.44.tt.4.l.4.in prin.
De nudo conſenſu.ff.lib.44.tt.7.l.51.ſ fin.
De tacito cõſenſu.ff.l.2. Vide inſuper eius ſpecies ſ in principio huius capitis.
De ſolo nutu. ff.lib 44.tt.7.l.51.ſ fin.lib.45.tt.j.l. j.ſ quis ita.
Paciſcimur re,per epiſtolã & per nuncium.ff.l.2.
De nudo pacto uide ĩ An ex pacto naſcat actio.

8. Ex *tempore pacti facti.*

Si non in continenti, ſed ex interuallo pactũ factum ſit.uide ĩ mẽbr.8.uerſ.Si bonæ fidei,&c.
Si in traditione rei factum ſit.ff.l.48.
Si ante delatam ſibi hæreditatẽ de ea paciſcatur. uide ſ uerſ.Si de futura ſucceſſ.
Si ante aditã hæreditatem hæres cum creditorib. hæreditarijs paciſcatur, uide ĩ uerſ. Si ante aditam,

9. Ex *conſequentibus pactum.*

Si nullum inſtrumentum interceſſerit.C.l.17.l.21. tt.4.l.5. ff.lib.20.tt.j.l.4.lib.22.tt.4.l.4.l.5. C. lib. 4.tt.19.l.12.tt.21.l.9.l.10.l.12.lib.10.tt.3.l.3.

Si poſtea

Si poſtea diuerſum paciſcantur.ff.l.7.ſ adeò.l.17. ſ de pignore. l.27.ſ pactus. uſque ad ſ illud.l. 47.in prin.l.57.C.l.12.uide inſuper paulo inferius uerſ.Si poſtea,&c.
Si conditio,ſub qua pactum eſt,defecerit.Subdiſtinguitur:Si poſt perfectã obligationem conditio adiecta ſit. ff.lib.44.tt.7.l.43. ſ conditio. C.lib.8.tt.55.l.4.
Si is qui ſub conditione obligatus fuit , curauit ne conditio exiſteret.ff.lib. 45.tt.j.l.85.ſ fin.
Si cum pendente fideicõmiſsi conditione pactũ factum eſſet,poſtea conditio defecerit.C.l.j.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

uide ĩ cap.3.uerſ.Subdiſtinguitur:

¶ *De pacto de non petendo, & non agendo.*

1. *An ſit utile ut tollat actionẽ & pariat exceptionẽ.* ff.l.27.ſ ex eo quod. lib.44.tt.4.l.2. ſ item.lib. 46.tt.3.l.95.ſ naturalis. Inſt. lib.4.tt. 13. ſ præterea. Diſtinguitur:

1. Ex *perſonis paciſcentium.*

Si pupillus pactus ſit ne petat, uel ne à ſe petatur.ff.l.28.in prin.
Si tutor pactus ſit ne petat.C.l.22.
Si curator furioſi uel prodigi pactus ſit. ff.l.28. ſ ſi curator.C.l.22.
Si curator Reipub.pactus ſit ne petat.ff.l.37.
Si ea perſona, quæ nobis ſtipulatione adquirere poteſt,paciſcatur nobis.ff.l.58.
Si ſeruus uel filius familiâs pact⁹ ſit ne petat,uel ne petatur.ff.l.17.ſ fin.l.18.l.19.l.20.l.21.in prin.ſ j.ſ filiafamiliâs. l.28.ſ ſi filius.l.29.l.30.in prin.
Si is qui nobis bona fide ſeruit,nobis paciſcatur. ff.l.19.in prin.
Si ſeruus,in quo uſumfructum habemus,nobis paciſcatur.ff.l.54.in prin.
Si pater uel dominus pactus ſit ne à ſeruo uel filio petatur.ff.l.21.ſ nos autem.
Si cũ quibuſdã creditorib. hæreditarijs pactũ factũ ſit ut minus petatur:uel ſi nõ omnes cõſenſerint,uide ſ uerſ.Si creditores cum quib.&c.

2. Ex *re quam pacti ſunt.*

Si ne iudicati uel incenſarum ædium agatur.ff.l. 7.ſ ſi paciſcar.
Si ne furti uel iniuriarum agatur.ff.l.7.ſ & in cęteris igitur.l.17.ſ quædam.l.27.ſ pacta.
Si ne depoſiti agatur. ff. l. 7. ſ ſi paciſcar.uerſ.ſed etſi quis.l.27.ſ illud.
Si ne operis noui nunciationem exequar.ff.l.7.ſ ſi paciſcar. (uerſ.item ne.
Si ne interdicto unde ui experiar.ff.l.27.ſ pacta.
Si ne fideicommiſſum petatur.C.l.16.
Si filius uel ſeruus ne ipſe petat, uel ne à ſe petatur pactus eſt:uide paulo ſuperius,uerſ.Si ſeruus uel,&c.
Si ita : Si intra illũ diẽ debiti partẽ ſolueris,acceptum tibi reſiduũ feram,& te liberabo.ff.l.41.

3. Ex *cauſa pacti.*

Si per errorem pactus eſt , uel dolo malo deceptus.ff.l.51.C.l.8.lib.8.tt.36.l.3.

4. Ex *tempore pacti facti.*

Si antequam furtum factum ſit paciſcar,ne furti agatur.ff.l.27.ſ pacta.
Si ante aditam hæreditatem hæres inſtitutus paciſcatur cum creditoribus,ut minus petãt. ff. l. 7.ſ ſi ante.uſq; ad ſ fin.
Si cum partem debiti ſoluiſſet , de reliqua parte non petenda pactus eſt.C.l.5.

5. Ex *conſequentibus.*

Si pactione ad certum tempus facta,tempus finitum ſit.ff.l.27.ſ ſi cum reo.
Si poſtea conuenit ut petatur. Inſt. lib. 4.tt. 14. in prin.ff.l.27.ſ pactus. uſque ad ſ quod ſi non.l. 74.in prin.l.54.ſ fin.l.61.
De reliquis diſtinctionibus,uide præcedentia & ſequentia.

2. *Quomodo pactum poſterius actionem uel prius pactum tollat.*

Vtrum ipſo iure,an per exceptionem.ff.l.17.ſ j.ſ de pignore.lib.46.tt.3.l.95.ſ naturalis.lib.50.tt. 17.l.27.Inſt. lib.4.tt.13.ſ præterea.

V. *Quibus proſit, & obſit pactum, ſeu quibus et aduerſus quos detur ex pacto actio uel exceptio.*

De hæredibus. ff.l.17.ſ ſi quis paciſcatur. l.25.ſ j. l.40. in prin. ſ fin. l.52.ſ ſi inter.ſ fin. lib. 56. ſ fin.lib.20.tt.6.l.8.ſ j.C.l.11.
Si quibuſdam hæredibus actio remiſſa ſit , an & cæteris proſit.C.l.24.
Si conuenit ne à ſe,ne ue filio petatur, an & cæteris hæredibus proſit.ff.l.33.
Si conuenit ut fratri ſuo tanquam hæredi dos reſtituatur,poſteaq; alios reliquerit hæredes.ff.l. 40.ſ fin.
Si hæres pactus eſt ne petat, an obſit cohæredi. C.lib.7.tt.60.l.3.
Si ne à ſe ne ue à Titio petatur,pactus ſit,an Titio proſit.ff.l.17.ſ ſi,pactus ſim.l.21.ſ Iulianus quoq;.
Conuentio cum alia perſona facta,alijs non nocet. ff.l.27.ſ ante.l.25.ſ j.l.23. ſ fin. tt.15.l. 3. in prin.C.tt.4.l.26.
Debitorum pactio creditoribus non nocet. C.l. 25.l.26.
De hærede poſſeſſore hæreditatis paciſcente . ff. l.17.ſ cum poſſeſſor.l.59.
De altero reorum ſtipulandi uel promittendi,& altero ſociorum debiti uel crediti,altero paciſcente. ff. l.21.ſ in his.l.23.ſ fin.l.25. l.27. in prin. lib.45.tt.2.l.9.ſ non idem.uerſ.quare ſi ſocij.C. tt.4. l.j. uide inſuper ſ uerſ. Si creditores cum quibus,&c.cap.eod.
De fideiuſſore & mandatore reo paciſcente. ff.l. 21.ſ fin.l.22.l.27. ſ ſi cum reo.ſ pactus.uerſ.eodem.l.32.l.61.lib.17.tt.j.l.58.ſ Lucius.lib. 46. tt. 3.l.95.ſ fin. (ſequentibus.
De reo fideiuſſore paciſcente. ff.l.23. cum trib. ll.
De confideiuſſorib.uno illorum paciſcente. ff.l. 23.ſ imò nec.l.26. lib. 46.tt.j.l.15.ſ fin.
De emptore,uenditore paciſcente,uel autore. ff. l.17.ſ pactum.
De uenditore, emptore paciſcente.ff.l.16.in prin.
De eo qui uendidit , domino rei paciſcente. ff.l. 16.ſ fin.
De domino & patre,eiuſq; hęredib.filio uel ſeruo paciſcente,uide ſ Ex perſ.paciſcent.
De domino & patre qui pactus eſt , ne à ſeruo uel filio petatur.ff.l.21.ſ nos autem.
De reliquis uide ſ Ex perſon.paciſcent.

VI. *Quid ueniat in pacti conuenti exceptionem?*

Conuentio in alia re facta,in alia non nocet.ff.l. 27.ſ ante.

Si cum

Si cum pactus essem ne hæreditatem peteres, singulas res petas. ff.l.27.§ item si pactus.
Si cum pactus essem ne fundum peteres, usumfructum fundi petas: item ne nauem uel ædificium petas, dissolutis his singulas res petas. ff.l.27.§ item si pactus.
Si cum decem deberes, pactus sim ne uiginti petam: uel contrà, si cum uiginti deberes, pactus sim ne decem petam. ff.l.27.§ si cum mihi.
Si cum decem aut Stichum deberes, pactus sim ne decem petam. ff.l.27.§ sed si stipulatus.
Si cum mihi hominem generaliter deberes, pactus sim ne Stichum petam. ff.l.27.§ sed si generaliter.
De reliquis, ff.l.35.l.47.§ L. Titius.

VII. *Adfinia remedia exceptionis pacti conuenti.*

Doli exceptio. ff.l.10.§ fin.l.7.§ sed an doli, usque ad § fin.l.16.l.25.§ fin.l.26.l.40.§ fin.
Actio ex stipulatu. ff.l.10.§ si pacto.
Actio mandati. ff.l.7.§ & suum hæredem. uersi. idem & in.
Condictio indebiti si solutum sit. C.l.5.§ fin.

VIII. *De actione ex pacto.*

1. *An ex pacto nascatur actio?*

Ex pacto nudo, cui nulla subest causa, nec subiecta stipulatio est, non datur actio. ff.l.7.§ sed cum nulla. l.45. C.l.10.l.21.tt.4.l.28. lib.5.tt.14.l.j. lib.8.tt.38.l.5. in prin. Distinguitur:
Si in proprium nomen contractus pactum transeat. ff.l.7. in prin.
Si subsit causa. ff.l.7.§ sed etsi.
Si data pecunia quid de ea reddenda conuenit. C.l.10. lib.5.tt.14.l.j.
Si diuisio sit facta. ff.l.45. C.l.21.
Si lege uel senatusconsulto iuuetur pactũ. ff.l.6.
Si bonæ fidei iudicio insit pactum, uel in continenti uel ex interuallo factũ. ff.l.7.§ qui uno. usq; ad § prætor. l.57. C.l.13.
Si stipulatio pacto sit subiecta. ff.l.10.§ si pacto. C.l.27.l.28.§ fin. lib.8.tt.38.l.5.l.6.
Si aliquot annis ex nudo pacto solutũ sit. C.l.28.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si ex causa pacti exceptione usus sit actor. ff.l.10. § si pacto. (eod.
Reliquas subdistinctiones uide s̃ membr.4.cap.

2. *Quid ueniat in actionem ex pacto?*

Quanti interest. C.l.26.
De pœna promissa: uide paulo inferius, uersi. ex stipulatu actio.
Pœna legis si iureiurando dato ei non stetur. C. tt.4.l.41.

3. *Quæ ex pacto nascatur actio,*

Et quæ sint adfinia remedia.
Ciuilis actio præscriptis uerbis. ff.l.7.§ sed etsi in. C.l.7.§ fin.
Ex stipulatu actio. ff.l.7.§ quod ferè. l.10.§ si pacto. C.l.7.§ fin. l.14.l.27.
Actio uenditi. C.l.11.
Serui corrupti. ff.l.50.
Pœna, si placitis non stetur. C.tt.4.l.40.l.41.
Exceptio pacti conuenti. ff.l.10.§ si pacto. uide insuper s̃ uersi. Ex pacto nudo, &c.
Doli mali & in factum replicatio. C.tt.4.l.28.
De reliquis huc pertinentibus, uide j̃ lib. 20. huius Methodi, cap.j. in prin.

IX. *Reliqua de pactis.*

De pactione obscura & ambigua. ff.l.7.§ pactorum. uersi. utrum. l.39.
De pœnæ stipulatione pacto subijcienda consilium. ff.tt.15.l.15.
Si conuenit, ne dominus à colono quid peteret, nihilominus colonus à domino petere potest. ff.l.55

DE TRANSACTIONIBVS.
ff.lib.2.tt.15. C.lib.2.tt.4.
Cap. 11.

I. *Differentia pacti & transactionis.*

ff.l.j.

II. *An transactio sit utilis, & seruanda?*

C.l.5.l.10.l.20. ff.lib.38.tt.17.l.1.§ fin.

Distinguitur:

1. *Ex personis transigentium.*

De domino & seruo inuicem transigentibus. C. (l.13.§ fin.
De patre. ff.l.10.
De procuratore ad litem. C.l.8.
De procuratore principis. ff.l.13.
De administratore ciuitatis. C.l.12.
De socio in re communi transigente. C.tt.25.l.j.
De ægroto. C.l.27.
De reliquis, uide j̃ membr.3.cap.eod.

2. *Ex causa de qua transactum est.*

Si de causa criminali & publica. C.l.18.
Si de seruili uel adscripticia conditione. C.l.43.
Si de causa qua non tenebatur reus: uide j̃ Ex consequent.

3. *Ex causa propter quam transegit.*

Si metus causa transegit. C.l.13. in prin l.35.
Si dolus malus interuenit, & deceptus trãsegit. ff.l.9.§ qui per falla. C.l.4.l.11.l.22.l.30.l.33. ff.lib. 38.tt.17.l.j.§ fin. C.tt.20.l.5.
Si per errorem & ignorantiam transegit. ff.l.9.§ cui per fall. C.l.23.l.29.
Si per errorem calculi transegit. ff.lib.50.tt.8.l. 8 C.tt.5.l.j. ff.lib.44.tt.3.l.13.§ fin.

4. *Ex modo transactionis.*

Si non transigendi animo fecit. C.l.24.
Si emptio esse simuletur. C.l.21.
Si minor quãtitas in transactionem deducta est quàm debetur. ff.l.3.§ cũ transactio. C.l.3.l.24.
Si ita trãsactũ est, ut si intra certos dies, &c. C.l.9.
Si nullo dato, retento uel promisso transactũ est. C.l.38. lib.6.tt.3.l.3.
De Aquiliana stipulatione & acceptilatione subijcienda. ff.l.2.l.15. C.l.4.l.15.l.40.
De pœnali stipulatione subijcienda. ff.l.15.
Si scriptura non intercesit. C.l.5.l.28.

5. *Ex tempore & antecedentibus transactionem.*

In controuersijs, quę ex testamento proficiscuntur, transigendis, prius inspicienda, cognoscenda q̃; sunt uerba testamenti. ff.l.6.
Si nulla lis mota fuit. C.l.2.
Si post rem iudicatam trãsactum sit. ff.l.7.l.11. lib. 12.tt.6.l.23.§ si post rem. C.l.32.
Si reus, postquam fideiussor condemnatus est, transegit. ff.l.7.§ si fideiussor.
Si secunda hora noctis, uel alio quouis tempore transactum est. C.l.20.

6. *Ex cõsequentib. transactionẽ et reliquis cõtingentib.*

Si scriptura uel stipulatio non sit secuta uide s̃ Ex modo.

Si tran-

Si transigentem statim pœnitcat. C.l.39.
Si causa, de qua transactũ est, transigentem non teneri appareat. C.l.23. ff.lib.12.tt.6.l.65. in prin.
Si instrumenta, ex quibus transactum est, falsa appareant. C.l.42.
Si postea codicilli, uel alia instrumenta reperiantur. ff.l.3.§ cũ trãsactio. l.12. lib.12.tt.2.l.31. C.l.19.
Si postea alia species reperta sit. C.l.29.
Si aduersa pars placitis fidẽ non præstet, & contra placita agere nitatur. C.l.6.l.14.l.17.l.36. tt. 3.l.21.§ fin. tt.31. ff.lib.5.tt.2.l.27. in prin. lib.18. tt. 5.l.10.§ emptor. lib.46.tt.3.l. 96.§ cum pupilla. item extra De reg. iur. in sexto. l. frustra.
Si post transactionem nihilominus sit condemnatus. ff.lib.12.tt.6.l.23.§ si quis post.
Si cum spe futuræ successionis transegisset, alius postea successerit. C.l.25.l.33.
Si nomen transactionis causa acceptum delegatum non sit, nec liberatio secuta. ff.lib.46.tt.3. l.96.§ soror.
Si prædium transactionis causa datum obligatum sit, uel alienum. C.l.34.§ fin.
Si res, de qua transactum est, postea euincatur. C.l.34.§ fin.
Si rescriptum contra transactionem sit impetratum. C.l.16.

III. *Quibus prosit uel obsit transactio?*

De hærede uero putatiuo transigente. ff.l.3.§ debitor.
De eo cui hæreditas restituitur, hærede transigente. ff.l.17.
De emptore hæreditatis, uenditore transigente. ff.l.17.
De fideiussore, reo transigẽte. ff.l.7.§ si fideiussor.
De altero tutorum altero transigente. C.l.j.
De filijs matre transigente. C.l.26.
De altero sociorũ altero transigente. C.tt.25.l.j.
De reliquis, uide s̃ mẽbr.5.cap., px. De actionib.

IIII. *Quid ueniat in transactionem?*

De ijs de quibus nec actum nec cogitatum est. ff.l.5.l.9. in prin.§ fin.l.12. C.l.29.l.31.

V. *De actione quæ ex transactione datur.*

1. *An ex transactione detur actio, uide*

suprà cap.prox.membr.8.

2. *Quæ ex transactione detur actio?*

C.l.6.§ fin.l.17.l.34.§ ex stipul. lib.8.tt.38.l.6.
De pœna promissa exigenda. ff.l.16. C.l.37.l.40.

3. *Adfinia remedia.*

De pristina actiõe actori restituẽda rescissa trãsactione, uide s̃ uersi. Si aduersa pars fidem, &c.
De repetitione eius quod ex causa transactionis datum est. C.l.17. ff.lib.12.tt.6.l.23.§ si quis post. uersi. & ideo cond. Vide insuper d. uersi. Si aduersa pars.
De exceptione, uide paulo inferius.
De replicatione. C.l.28.§ fin.tt.3.l.21.§ fin.

VI. *De exceptione quæ ex transactione datur.*

Ex trãsactione datur exceptio. C.l.9.§ fi.l.17.§ fi.
Quando opponenda? Ante & post litem contestatam. ff.lib.12.tt.6.l.23.§ si quis post.

VII. *Reliqua de transactione.*

Aliæ pœnæ, si quis fidem licitæ transactionis rumpit. C.l.40.l.41.
De ui & dolo in trãsactione probando. C.l.13.§ ad uim autem.l.33.

Si legitimus & scriptus hæres inter se transegerint, uter à creditoribus conueniendus. ff.l.14.

VIII. *De transactione alimentorum.*

ff.l.8.

1. *Autoritas prætoris* in hac transactione requiritur: qua nõ interueniẽte, nullius est momenti transactio. ff.l.8. in prin. C.l.7. Distinguitur:

¶ 1. *Ex re de qua transigitur.*

Si de habitatione & uestiario transigatur.§ eiusdem.§ fin:
Si de calceario transigatur.§ de calcearios:
Si de præteritis alimentis transigatur. C.l.7:
Si de parte alimentorũ transigatur.§ arbitratu.

Ex causa & modo quo relicta sunt alimenta.

Si non testamento, nec codicillis relicta sint.§ hæc oratio.
Si mortis causa donata sint, uel ab eo cui mortis causa donatum est, relicta.§ hæc oratio.
Si nõ mortis causa donatione sint relicta.§ planè de alimentis.
Si conditionis implendæ causa relicta sint.§ sed etsi condit.
Si certa quãtitas Titio sit relicta, ut inde Seio alimenta præstaret.§ sed etsi certa.
Si integra quantitas alicui sit relicta, ut ex usuris sese aleret, & tempore mortis pecuniam restitueret.§ si integra.
Si non in menses singulos, uel non perpetua alimenta relicta sint.§ siue igitur.

Ex re alimentorum nomine relicta.

Si non numus, sed frumentum, uel quid aliud in alimenta sit relictum.§ si cui non.
Si modicus usus fructus alimentorũ uice sit relictus.§ cæterùm.
De reliquis, uide paulo superius uersi. Si integra, &c. cum sequent.

Ex persona eius cui alimenta relicta sunt.

Si libertino uel ingenuo uel locupleti relicta sint.§ nihil autem.
Si homini honestioris loci annuum quid sit relictum.§ si in annos.

¶ 2. *Ex modo quo transigitur.*

Si meliorem suam conditionem transigendo fecerit alimentarius.§ eam transactionem.
Si ita trãsegit, ut quod per singulos annos ei fuerat relictum, cõsequeretur per singulos menses, &c.§ eam transact.
Si ita: ut quod consummato anno accipiebat, in initio anni consequeretur.§ quid deinde.
Si rem, locum, uel personam transigendo commutauit.§ si tamen ita. usq; ad fin. legis.

¶ 3. *Ex persona eius apud quem transactum est.*

Si fortè apud alium quàm prætorem transactũ est, ut apud
De legatum à prætore.§ sed nec mandare.
Procuratorem Cæsaris.§ transactiones.
Præfectos ærarij.§ transactiones.

¶ 4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum lis de alimentis esset, de ea lite sine prætore sit transactum.§ si cum lis.
Si cum pluribus fundus ad alimenta relictus esset, illi inter se transegerint.§ si uni.
Si fundum in alimenta relictũ distrahere uelint.§ si uni.
Si fundum in alimẽta relictum & obligatum liberare uelit.§ idem est etsi.

2. *Officia prætoris in transactione alimentorum.*

§ solet igitur. § uult igitur. usq; ad § qui transigit de.

3. *An ergo transactio alimentorum autore prætore facta sit utilis?*

Distinguitur:
Si prætor aditus sine causæ cognitione transigi permiserit. § si prætor.
Si non de omnibus inquisierit prætor. § sed etsi non de.
Si mandauit iurisdictionē prætor. § sed nec mandare.
Si is qui de alimentis transegit, de habitatione & cæteris transigere nolit. § sed etsi quis de alimentis.

4. *Quid ueniat in transactionem alimentorum?*

Qui de alimentis transegit, non uidebitur neq; de habitatione, neq; de uestiario transegisse. § qui transigit.

5. *Euentus inutilis huius transactionis.*

Quod datum est ex hac causa, proficit ad alimenta. ff.l.7. § fin.l.8. § si eidem. usq; ad § si in singulos. Item repeti potest. ff.lib.12.tt.6.l.23. § item si ob.

DE OBLIGATIONIBVS ET actionibus in genere. Inst.lib.3.tt. 14. lib.4.tt.6. ff.lib.44.tt.7. C.lib.4.tt.10.

Cap. 3.

¶ DE OBLIGATIONIBVS.

I. *Definitio.*

Inst.lib.3.tt.14.in prin.

II. *Proprium.*

Obligationum substantia non in eo consistit, ut quid nostrum faciat, sed ut alium nobis obstringat ad dandum quid uel faciendum. ff.l.3. in prin.

III. *Diuisiones obligationum.*

In ciuiles & prætorias. Inst.lib.3.tt.14. § j.
Aut ex cōtractu aut ex maleficio nascuntur, &c. Inst.lib.3.tt.14. § sequens. ff.l.j.in prin.l.51.
Aut dies in his est, aut conditio, aut modus, aut accessio. ff.l.43.

IIII. *Species obligationum.*

De naturali obligatione. ff.l.9.l.13.lib.46.tt. j. l. 16. § fideiussor. l.21. § quod si. tt.3.l.95. § naturalis. lib.50.tt.17.l.84. § fin. lib.4.tt.5.l.8.
De literarum obligatione. Inst.lib.3.tt.22. ff.l.37. l.60.lib.16.tt.3.l.26. § fin. lib. 17. tt. j. l. 62. in prin.
De obligatione ex consensu. Inst.lib.3.tt.23. ff.l.2. l.51. § consentientes. lib.45.tt.1.l.35. § fin.
De obligationibus quasi ex contractu. Inst. lib. 3.tt.28. ff.l.4. § si quis absentis. usque ad § si iudex.
De obligationibus quasi ex delicto. Inst.lib.4.tt. 5. ff.l.4. § si iudex. usq; ad fin. legis.
De reliquis obligationum speciebus, uide j.

V. *De numero obligationum.*

Vtrum scilicet una, an plures sint obligationes, uide j De uerborum obligationibus, cap. j. membr.4.

VI. *Causæ ex quibus nascitur obligatio.*

Aut ex contractu nascitur obligatio, aut ex quasi contractu, aut ex maleficio, aut ex quasi maleficio. Inst.lib.3.tt.14. § sequens. ff.l.j.in prin.
Distinguitur generaliter:
Si pupillus uel furiosus cōtrahat uel delinquat, uel cum eo cōtrahatur, uel aduersus eum delinquatur. ff.l.23.l.45.
De reliquis distinctionib. quod ad contractus attinet, uide s̄ cap.j. lib. eod. Quod ad maleficia pertinet, uide j De pœnalibus actionibus. lib. 22. cap.j. Quod ad utrunque tam contractum quàm maleficium, uide locum De liberationibus j lib.24.

SVBDISTINGVITVR GENERALITER:

Si obligatiq inutilis officio iudicis, prætoris, uel legis potestate confirmetur. ff.l.26.
Si tractu temporis conualescat. ff.lib.50.tt. 17. l. 29. lib.12.tt.j.l.8.
Obligatio sublata restitui non potest. ff.lib. 46. tt.3.l.98. § aream. uers. in perpetuum. uide insu per j De liberationib. uers. Si eum qui, cum sequentibus.

VII. *Causæ seu modi quibus tollitur obligatio, tractabuntur Deo uolente,*

Infrà in parte ultima huius Methodi, De liberationibus.

¶ DE ACTIONIBVS.

I. *Definitio.*

Inst.lib.4.tt.6. in prin. ff.l.50.

II. *Differentia actionis, petitionis & persecutionis.*

ff.l.27.lib.50.tt.16.l.34.l.178. § actionis.

III. *Diuisiones, & species actionum.*

ff.l.36.

1. *In actiones in rem & in personam.*

Inst.lib.4.tt.6. § omnium. ff.l.24. in prin.
Definitio & differentiæ actionum in rem & in personam. Inst.lib.4.tt.6. § omnium. § sic itaq; discretis. ff.l.24. in prin. lib.44.tt.2.l.14. § actiones.

2. *In actiones ex contractu, ex facto & in factum.*

ff.l.24. § actiones.

3. *In actiones ciuiles & prætorias.*

Inst.lib.4.tt.6. § sed istæ quidem. ff.l.24. § fin.

4. *In directam & utilem.*

ff.l.36.
De utili actione. Quoties deficit actio uel exceptio, utilis actio uel exceptio danda est. ff. lib. 19.tt 5.l.22.
Nec refert, directa quis an utili actione agat uel conueniatur. ff.lib.3.tt.5.l.46.

5. *In bonæ fidei & stricti iuris actiones.*

Inst.lib.4.tt.6. § actionum.
De bonæ fidei iudicijs. Inst.lib.4. tt. 6. § actionum. usque ad § præterea. ff.lib.3.tt.5.l.7. lib.17. tt.j.l.54. lib.21.tt.j.l.31. § quia assidua. lib.50.tt. 17.l.116. ibi qui & bonæ fidei. C.lib.4. tt. 10. l 4.

6. *De mixtis arbitrarijs.*

Inst.lib.4.tt.6. § præterea.

7. *De mixtis actionibus.*

ff.l.36. § fin. lib.5.tt.j.l.13.

IIII. *Causæ*

IIII. *Causæ ex quibus dantur.*

Dantur aut ex contractu, aut ex facto, aut in factum. ff.l.24. § actiones.

Distinguitur ex causa facti, & modo:

Si dolo factum sit, & quid sit dolo factum. ff.lib. 50.tt.17.l.23.l.56.l.78.l.79.l.27.l.127.l. 133: l. 137. § fin.l.157.l.171.l.187.
Si culpa factum sit, & quid sit culpa factū. ff. lib. 50.tt.16.l.213. § fin.l.223.l.226.tt.17.l.23.l.36.l.50.l. 131.lib.9.tt.2.l.6.lib.16.tt.3.l.32.li.13.tt.6.l.5. § nūc uidend.
Si casu factum sit. ff.lib.50.tt.17.l.23. § fin.lib.13. tt. 6.l.5. § nunc uidendum.
Si necessitate & impotentia. ff.lib.50.tt.17.l. 50. l. 109.l.134.
Si per iracundiā factum sit. ff.lib.50.tt.17.l.48.lib. 22.tt.3.l.29. § mulier grauida. lib.24.tt.2.l.3.
Si imprudentia fecit. ff.lib.50.tt.17.l.108.
Si imperitia fecit. ff.lib.50.tt.17.l.174.lib.19.tt.2 l. 9. § Celsus. lib.1.tt.18.l.6. § secuti. Inst.lib.4.tt.3. § præterea si medicus.
Si iussu domini fecit. ff.l.19.lib.50.tt. 17. l. 199. in prin.l.131.
Si iussu iudicis fecit. ff.lib.50.tt.17.l.127.
Si suo iure usus sit. ff.lib.50.tt.17.l.56.l.171.
Si aduersarius sciuerit, & consenserit. ff.lib.50. tt. 17.l.187.
Si ignorantia fecit. ff.lib.50.tt.17.l.76. uide De ignorantia iuris & facti.
Si errore fecit, uide s̄ cap.j. Ex causa pacti. li. eod.
Reliquas distinctiones uide s̄ De pactis: item j De delictis.

V. *Quibus datur actio?*

De filiofamiliās. ff.l.8.l.12.lib.5.tt.j.l.18. § si filiusfam. lib.50.tt.17.l.93.
De patre, & filio emancipato. ff.lib.50.tt. 17. l. 18. lib.46.tt.j.l.47. § si filiusfam. lib.45.tt.j.l. 132. § fin.
De seruo. ff.lib.5.tt.j.l.44. § fin.
De seruo manumisso. ff.lib.15.tt.j.l.53.
De domino & seruo. ff.l.55.lib.5.tt.j.l. 44. § fin. lib. 46.tt.3.l.19.lib.45.tt.3.l.5.l.6.lib.50.tt.17.l. 18. C.lib.4.tt.27.l.3.
De pupillo, & eo qui est sub cura. C.lib.5.tt.6.l.1. l.2.
De ijs ad quos ea res pertinet, qui sint? ff. l. 52. § fin. lib.50.tt.16.l.70. § fin.
De eo qui actiones suas mandauit alij. C.lib. 4. tt.35.l.3.lib.2.tt.12.l.22.
De eo qui rem obligauit uel alienauit. ff.lib.2. tt. 14.l.16.lib.50.tt.17.l.205.
De alio sine uoluntate uel mandato creditoris agente. ff.lib.3.tt.5.l.38.lib.19.tt.5.l.5. § sed si facio. uers. fine quo. lib.50.tt.17.l.165. in prin.
De eo qui nomen debitoris uel actionem comparauit, uel in solutum accepit. ff.lib.4.tt.7.l.11. C.lib.4.tt.10.l.2.l.6.l.7.tt.15.l.fin. tt. 35. l. 22. l. 23. uide j De actione uendita.
De uno ex reis stipulandi, & litis consortibus. ff. lib.46.tt.2.l.31. § si duo. lib.11.tt.2.l.j. C.lib.3. tt. 40.
De possessore. ff.lib.43.tt.16.l.j. § interdictum.
De inuito: ne quis inuitus agere uel accusare cogatur. C.lib.3.tt.7.l.j. Nouell.c.112. § porrò cum omnes. § priuilegio.

¶ De hæredibus.

1. *An hæredi detur actio?*

ff.lib.29.tt.2.l.37.

Distinguitur:
Si ex certa re scriptus sit. C.lib.6.tt.24.l.13.
Si se abstinuit hæreditate. ff.lib.29.tt.2.l.98.
Si nō competijt defuncto actio. ff.lib.9.tt.2.l. 36. § fin.
Si pœnalis sit actio. Inst.lib.4.tt.12. § non autem.
Subdistinguitur: Post litē cōtestatā omnes actiones ad hæredem transeunt. ff.lib.50.tt.17. l. 87.

2. *Quibus detur?*

De hærede hæredis. C.lib.6.tt.58.l.2.tt. 54. l. 9. § fin.
De patre adeunte, recusante filio hęrede scripto, uel contrà. C.lib.6.tt.60.l.8.

3. *Quantum cuiq; competat?*

Cuilibet competit pro parte. C.lib.8.tt.32.l.j.
Si mulier defuncti prægnans est, ex qua cohæredes sperantur, quantum superstites petere debeant? ff.lib.5.tt.j.l.28. § fin.tt.4.l.2.l.5.l.6.lib.46. t.3.l.36.

4. *Quando illi actio competat?*

Is cui quis hæreditatem restituere post mortem suam rogatus est, ante mortem illius debitores hæreditarios conuenire non potest. C.lib. 6.tt.53.l.4.

VI. *Aduersus quos datur actio?*

De patre & filio adinuicem. ff.l.6.lib.47.tt.2.l.16. lib.5.tt.j.l.4.l.11. Inst.lib.4.tt.j. § tt.1. § qui in parent.
De domino & seruo adinuicem. ff.lib.5.tt.j.l.4.l. 53. lib.47.tt.2.l.17. in prin.j.lib.48.tt.10.l.7. lib.3. tt.5.l.16. C.lib.4.tt.14.l.3.l.6. Inst.lib.4. tt. § j. § hi qui in parent.
De homine libero, & eo cui bona fide seruit. ff. lib.41.tt.j.l.54. § item promittendo. usque ad § Quidquid.
De filiofamiliās. ff.l.38. lib.5.tt.j.l.57. uide j lib.21. huius Methodi, cap.j.membr.3.
De seruo. ff.lib.50.tt.17.l.22. in prin.l.107. C.lib.4. tt.13.l.5. lib.3.tt.j.l.6.l.7.
An serui post manumissionem ex suo facto conueniri possint? ff.l.12.l.19.l.29. lib.34.tt.3.l.29. § Sticho. C.lib.4.tt.14.
De pupillo. ff.lib.50.tt.17.l.158. C.lib.3.tt.6.l.j.l.2. lib.4.tt.16.l.4.
De eo qui est sub cura. C.lib.3.tt.6.l.2.
De tutore. C.lib.4.tt.16.l.4.
Ne alius pro alio conueniatur. C.lib.4.tt.12.l.3. § fin.lib.11.tt.56.l.j.lib.12.tt.61.l.4.
Res inter alios acta, alijs ne noceat. C.li.7.tt.60.
Ne filius p patre cōueniatur. C.lib.4.tt.13.l.2.l.3.
De patre pro filio conueniendo. ff.lib.5.tt.j.l. 57. C.lib.4.tt.13.l.j.l.4. uide j Action. de peculio, &c.
De matre pro filio conuenienda. C.lib.4.tt. 12. l. 3.l.4.
Ne libertus pro patrono conueniatur. C. lib.4. tt.13.l.5.
Ne uxor pro marito. C.lib.4.tt.12.l.j.l.2.
Ne maritus pro uxore. C.lib.4.tt.12.l.3.
Ne colonus pro domina prædij. C.lib.4.tt.10.l.3.
Ne dominus prędij pro colono. C.lib.4.tt.10.l.11.
De debitorib. debitorū conueniendis. C.lib.4.tt. 15.tt.16.l 3.lib.8.tt.42.l.7. ff.lib.3.tt.4.l.8.

De detentationibus rerum debitoris, Nouell. c. 4. ſ enim uerò. uſq; ad ſ quod autem.
De iis qui à debitoribus quid comparauerunt. C.lib.11.tt.32.l.2.
De iis qui ab hæredibus, quorum bona hæreditarijs creditoribus nõ ſunt obnoxia, quid comparauerunt. C.lib.6.tt.30.l. 22. ſ fin uerò creditores. uſq; ad ſ in computat.
De ea pro qua debitor dotem dedit. C.lib. 7. tt. 75 l.2.
De domino & procuratore in rem ſuam.ff.lib.3. tt.3.l.29.
De eo qui recepturus eſt à debitore quod præſtitit.ff.lib.50.tt.17.l.130.
De poſſeſſore & autore eius.Inſt.lib.2.tt.6.ſ edicto.C.lib.3.tt.19.lib.7.tt.37.
De eo qui dolo deſijt poſsidere. ff.lib.50.tt. 17. l. 173.l.192.l.199.ſ ſemper.
De fideiuſſore, mandatore & conſtitutæ pecuniæ reo, uide alibi.
De legatarijs. C.lib.4.tt.16.l.7.lib.6. tt. 24. l. penult. Vide inſuper ſ lib.12.cap.j. membr.7.uerſ. De onere.
De eo ad quem deficiens translatum eſt, uide ſ lib.12. cap.ult.
Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet.ff.lib.50.tt.17.l.191.
Huius loci etiam eſt actio De peculio, De in rem uerſo, Quod iuſſu, Exercitoria, Inſtitoria, & Tributoria, de quibus j.

¶ *De hæredibus.*

1. *An aduerſus hæredes detur actio.*

ff.lib.50.tt.17.l.191.
Diſtinguitur:
Si ex maleficijs pœnalis ſit actio, non datur. Inſt. lib.4.tt.12. ſ non autem. ff.lib.50.tt.17 l.111.ſ in hæredes.lib.47.tt.j.l.j. in prin. Subdiſtinguitur:
Si quid ex dolo defuncti ad hæredem peruenit, de eo tenetur.ff.l.34. ſ honorariæ.lib.50.tt.17.l. 38.l.44 l.169.
Si lis cum defuncto cõteſtata ſit, hæres in ſolidũ tenetur. Inſt.lib.4.tt.13.ſ non autem.uerſ. pœnales.ff.l.25.l.32.l.57.lib.50.tt.17.l.78.ſ fin.l.124.l. 181.C.lib.4.tt.17.l.j.
Si preces Imperatori ſint oblatæ. C.lib. j. tt. 20. l.j.
Si ex contractu actio ſit. ff.l.48.lib.50.tt.17.l.194. ſ fin.
Si in contractu doloſe uerſatus eſt defunctus, & ex eo agatur.Inſt.lib.4.tt.12.ſ aliquando. ff.l.11. l.48.lib.50.tt.17.l.194.ſ fin.l.199.ſ fin.lib. 45. tt. j.l.121.ſ fin.
Si honoraria ſit actio, quæ poſt annum non datur.ff.l.34.ſ honorariæ.
Si hæreditas non ſit ſoluendo. ff.lib.29.tt.2.l.8. ſ j.C.lib. 6.tt.30.l.22.in prin.ſ etſi præfatum. uſq; ad fin. legis. Vide inſuper ſ lib. eod. cap.j. Ex modo paciſcendi.uerſ.Si creditoris.
Si creditor emptorem hæreditatis conuenit. C. lib.2.tt.3.l.2.

2. *Aduerſus quos hæredes datur actio?*

De eo qui ſe abſtinuit hæreditate, & eo qui adijt, ff.lib.29.tt.2.l.38.l.42.in prin.l.55.l.57.in prin. uſque ad ſ ſi in ſocietate.l.88.l.90.l.97.lib.42.tt.6. l.13.lib.47.tt.12.l.10. C.lib.7. tt.75.l.2.l.3.lib. 12. tt. 63.l.4.lib.6.tt.31.l.j.
De patre hæredis ſcripti adeunte filio repudiante, uel contrà. C.lib.6.tt.60.l.8.
De pupillo hærede.ff.lib.29.tt.2.l.8.in prin. C.lib. 4.tt.16.l.4.
De iis qui ex certa re ſcripti ſunt. C.lib.6.tt.24. l. 13.
De hærede hæredis.ff.lib.29.tt.2.l.42.in prin.
De eo quem teſtator onera hæreditaria ſuſtinere iuſsit, & alijs.ff.lib.31.l.34. § Lucius.
Si hæredes inter ſe pacti ſunt, ut unus ſolidum ſoluat: an cæteri teneantur? C.lib.2.tt.3.l.26.
Si creditor ab uno hærede uſuras accepit, an alios de ſorte conuenire poſsit? ff.lib.2.tt. 14.. l. 40.ſ poſt diuiſionem.
De ſcripto hærede & legitimo inter ſe tranſigentib. ff.lib.2 .tt. 15.l.14.

3. *Quid ueniat in ea?*

Si ex maleficio uel dolo defuncti agatur: item, Si hæreditas non ſit ſoluendo : uide paulo ſuperius, An aduerſus hæredes, &c.
Si ex ſuo dolo conueniatur hæres. ff.lib.50.tt. 17. l.44.
Vnuſquiſq; hæredum pro ea parte qua hæres eſt, tenetur. ff.lib.50.tt.17.l.199.ſ fin. lib.45.tt.j.l.85. ſ j. § prima ſpecies. lib.28.tt.5. l. 35. ſ unde ſcio. lib.46. tt.j.l. 24. C. lib. 4. tt. 2. l. j. tt. 16. l. 2. lib.8.tt.32. l. 2. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si res quæ petitur, in partes diuidi non poſsit, ſolidum à ſingulis debetur. ff.lib.45.tt.j.l.85.ſ j.ſ ſe cunda.lib.50.tt.17.l.152.
Si pignus petatur quod unus poſsidet: & ſi fiſcus agat. C.lib. 4.tt.16.l.2.
De alijs huiuſmodi diſtinctionibus, uide paulo ſuperius, uerſ. De eo quem teſtator onera, &c. cum ſequentibus.

4. *Adſine remedium.*

De ſuſpecto hærede cogendo ut ſatisfdet. ff. lib. 42.tt.6.l.16.

VII. *Per quos datur actio?*

Per procuratorem, tutorem & curatorem etiam agi poteſt. Inſt.lib.4. tt. 10. uide hic locum De procuratoribus, & poſtulantibus, ſ lib.2.

VIII. *Vbi & apud quem actio competat,*

uide De competentia iudicis ſ lib.2.

IX. *Quando detur actio?*

Si ante diem obligationis exiſtentem agatur. ff. l.43.in prin.uerſ.cuius natura.lib.5.tt.j.l.41.lib. 50.tt.17.l.146. C.lib.4.tt.9.l.j.
Si ante conditionem exiſtentem agatur. ff. lib. 46.tt.j.l.72.
Si dies adiectus non ſit, præſenti die debetur. ff. lib.50.tt.17.l.14.peti tamen non poteſt, antequã per rerum naturam ſolui poſsit. ff.lib.50.tt.17.l. 146.
Cum tempus in teſtamento adijcitur, credẽdum eſt id pro hærede adiectum eſſe, &c.ff.lib.50.tt. 17.l.17.
Si antequam quid debeatur, agatur. ff.lib 5.tt.j.l. 35.l.41.
Si in magiſtratu ſit actor uel reus, non niſi finito adminiſtrationis eius anno actio competit. ff. lib.5.tt.j.l.48.Pœna ſi quis ante tempus egerit.

Inſt.lib.4.tt.6.ſ ſi quis agens.tt.13.ſ appellantur.
Reconuentio ſtatim ab initio cõuentionis proponenda eſt: alioquin ſuſtinenda, donec lis finiatur.Nouell.c.96.ſ fin.

X. *Euentus actionum.*

DE INFAMIA,

uide ſ lib.j.

DE SOLVTIONE FACIENDA.

Quando ſoluendum.

De dilatione ad ſoluendum danda. ff.lib.5.tt.j. l. 21.

Quid & quale ſoluendum.

Quale quidq; eſt cum petitur, tale dari debet. ff. lib.22.tt.j.l.2.
De ſeruis interim defunctis, & fœtu animalium. C.lib.7.tt.53.l.7.

Vbi ſoluendum.

Vtrum ubi res eſt, an ubi petitur.ff.lib.5.tt.j.l.38.l. 50.cum duabus ll.ſequentibus.
Si tutores in prouincia condemnati ſunt, curatores Romæ iudicatum facere cogi poſſunt.ff. lib.5.tt.j.l.45.ſ fin.

DE PRAEIVDICIO.

ff.lib.5.tt.j.l.54.

DE CEDENDIS

Actionibus condemnato, uide alibi De ſolutionibus.

§ XI. *De cumulatione actionum.*

Plura delicta in una re, plures admittunt actiones.ff.l.52.in prin.
Si ex eodẽ facto plures naſcuntur actiones, omnib.experiri licet.ff.l.31.l.40.l.52.in prin.
Quoties plures cõcurrunt actiones eiuſdem rei nomine, una tantum quis experiri debet.ff.lib. 50.tt.17.l.43.ſ fin.
Si incertum eſt quæ potius actio teneat, duas actiones dicere poſſumus proteſtari, &c. ff.lib. 43.tt.3.l.j.ſ quia autem.
An alia actio aliam conſumat, uide De exceptione rei iudicatæ.

QVAMDIV COMPETAT ACTIO: & de temporalibus præſcriptionibus. ff.lib.44.tt.3.C.lib.7.tt.33.cum ſequentibus.

Cap. 4.

¶ I. *Cauſæ ex quibus datur temporis præſcriptio?*

Longi tẽporis præſcriptio ex duplici cauſa competit: ex ignauia actoris, non legitimo tempore agentis: & ex diutina poſſeſsione rei conuenti. De hac poſteriore cauſa tractatur in loco De uſucapionibus: de priore hic tractadum.
An igitur ſi nõ intra legitimum tempus agatur, competat tẽporis præſcriptio: & quod ſit tempus agendi legitimum?
Diſtinguitur:

I. *Ex cauſa ex qua agitur, & ex genere actionis.*

De in rem actionibus.C.tt.39.l.3.in prin.
De perſonalibus actionib. C.tt.35.l.5.tt.39.l.3. in prin.tt.40.l.j.ſ ad hæc.
De prætorijs actionibus. Inſt.lib.4.tt.12. in prin. ff.lib.44.tt.7.l.34.
Si ex contractu alicuius magiſtratus, cuius officium anno finitur, cõtra rempub. agatur.ff.lib. 44.tt.7.l.34.ſ fin.
Si publicum ius atque commodum uertatur. C. lib.8.tt.12.l.5.
Si tributum uel alia publica collatio exigatur. C. tt.39.l.6.
Si quis ad curialem uel aliam reuocetur conditionem. C.tt.39.l.5.lib.11.tt.65.l.6.
Si bona uacantia nuncientur. ff.l.10.lib.29.tt.4.l. 6.ſ certè ſi uacantia. C.tt.37.l.j.
Si ex Italico contractu agatur. C.tt.40.l.j.in prin.
De reliquis actionib. quæ olim perpetuæ erant, quibuſq; nullum tempus erat præſcriptum. C. tt.39.l.3.ſ j.ſ hæc autem.l.4.ſ quidquid. uſq; ad fin.legis. Inſt.lib.4.tt.12.in prin.
De actionibus quibus ſpecialiter tempus datum eſt. C.tt.39.l.3.ſ hæc autem.l.4.in prin.
Vide de ſingulis actionibus ſuis locis.

2. *Ex perſona actoris.*

De eccleſia. C.lib.j.tt.2.l.19.Nouell.c.10.c.tit.
De Imperatore & fiſco.ff.l.13.in prin.lib.48.tt.17. l.2.l.3.C.tt.37.l.j.lib.10.tt.j.l.6.lib.11.tt.66.l.2.
De ciuitate & repub. ff.l.13.ſ fin. C.lib.j.tt.2.l.19.

3. *Ex cauſa propter quam non egit, & ante cedentibus.*

Si antea de eadem re lis mota ſit, nec finita. ff.l.10. in prin.lib.50.tt.17.l.181.lib.22.tt.j. l. 24. ſ fin. C. tt.33.l.j.l.2.l.10.tt.35.l.4.tt.39.l.6.ſ ideoq;.l. 7. in prin.l.9.tt.40.l.j.ſ exceptis.l.2.l.3.lib. 8. tt. 40. l.5.
Si apud compromiſſarium iudicem lis mota ſit. C.lib.2.tt.55.l.5.ſ plenius.
Si preces Imperatori ſint oblatæ. C.lib.j.tt.20.l.2. lib.7.tt.39.l.3.ſ nec ſufficiat.
Si actor antea intra tempus præfinitum tenuerit rem. C.tt.39.l.7.ſ imò & illud.
Si debitor antea cautionem renouauerit, uel aliam dederit. C.tt.39.l.7.ſ ſed etſi.
Si reſcriptum impetrauit, ne opponatur præſcriptio. C.tt.39.l.3.ſ nec ſufficiat.
Si experiundi poteſtatem nõ habuit actor. ff.l.j. in prin.l.4.C.tt.35.l.7.
Si abfuerit, uel apud hoſtes, uel in uinculis, uel reipub. cauſa, uel propter tempeſtatem. ff.l.j. ſ proinde. l.4. C.tt.35.l.4.l.6.tt.39.l.3.ſ nec ſufficiat.Nouell.c.119.ſ quantum.
Si expeditionis cauſa abfuerit. C.tt.35.l.j.l.8.tt.39. l.3.ſ nec ſufficiat.
Si medendi cauſa abfuit. C.tt.35.l.2.
Si ualetudine impeditus fuit. ff.l.j.ſ planè is qui.
Si propter ius agere non potuit. C.tt.40.l.j.ſ fin.
Si propter ætatem agere non potuit, & minor annis fuit. C.tt.35.l.3.tt.39.l.3.ſ ſed pupill. l. 7. in prin.
Si propter id quod fuerit in poteſtate domini uel parentis, agere nõ potuit. C.tt.40.l.j. ſ fin.
Si propter ſexus fragilitatem non egit. C.tt.39.l. 3.ſ nec ſufficiat.
Si propter ignorantiã non egit. C.tt.39.l.3. ſ fin. Nouell.c.119.ſ cæterum.
Si propter aduerſarij uel infantiã, uel furorem, uel abſentiam, uel potentiam. C.tt.40.l.2.lib.j. tt.4.l.18.l.22.
Si reo quinquennium ad ſoluendum à principe conceſſum fuerit. C.tt.71.l.8.ſ fin.

Si reus domum remissus sit,uel alia ratione causa proteletur.ff.lib.5.tt.1.l.2.§ in omnibus.
Si prætoris copiam non habuerit, nec ius dictũ sit.ff.l.1.§ fin.

II. *Quando tempus præscriptionis incipiat currere:& quæ in illud connumerentur?*

Ex quo cõpetere iure cœperit actio,incipit tempus præscriptionis.C.tt.39.l.3.§ quæ ergo.
Si sub conditione uel ex die debeatur, non nisi conditione uel die existente incipit. C.tt. 39. l. 7.§ illud autem.
Si seruus hæreditarius stipulatus sit : utrum ex die interpositæ stipulationis,an ex adita hereditate incipiat:item si seruus eius qui est apud hostes,stipulatus sit.ff.l.4.lib.45.tt 3.l.25.
In illis contractibus, in quibus usuræ promissæ sunt,ex eo tempore incipit, quo nõ soluuntur usuræ.C.tt.39.l.8.§ fin.
An dies intercalaris in tempus præscriptionis sit numerandus.ff.l.2.
Nisi nouissimus dies totus compleatur,non finitur actio.ff.lib.44.tt.7.l.5.
Si intra duos menses agendum, etsi sexagesimo primo die uenerit,audiendus est.ff.lib.50.tt.17.l.101.
De reliquis,uide paulo superius, Ex causa propter quam non,&c.

III. *Quibus competat temporis præscriptio?*

De hæredibus. ff.lib. 44.tt.7.l.34.§ honorariæ.

IIII. *Euentus.*

An is qui lõgi temporis præscriptione usus,rem postea amisit, habeat actionem ad uindicandam eam.C.tt.39.l.8.in prin.usq; ad § fin.

QVID VENIAT IN ACTIONE? Cap. 5.

Quædam actiones rei, quędã pœnæ persequendæ gratia comparatæ sunt, quædã mixtæ sunt. Inst.lib.4.tt. 6.§ sequens illa.
Quædam in simplum,quædam in duplum,quędam in triplum,quędam in quadruplum concipiuntur Inst.lib.4.tt.6.§ omnes autem.
De eo quod interest.C.lib.7.tt.47.l.1.ff.lib.47.tt. 2.l.73.§ fin.lib.50.tt.17.l.24.
De eo quanti ea res est,& quanti eã esse apparet. ff.lib.50.tt.16.l.179.l.193.
Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur quod actum est, unde si nõ apparet,&c.ff.lib.50.tt.17.l.34.
Quale quidq; est cum petitur, tale dari debet. ff. lib.22.tt.1.l.2.
De pœna promissa si ad diẽ pecunia soluta non fit.ff.lib.44.tt.7.l.22.tt. 4. l. 4. § Labeo ait. lib. 46.tt.2.l.15.lib.22.tt.1.l.9.in prin.l.44.tt.2.l.2.l.8. l.9.lib.45.tt.1.l.90.l.5.§ fin.lib.13.tt.4.l.10. § fin. C.lib.4.tt.32.l.15.l.16.
Cuius temporis æstimatio spectanda. ff.lib. 44. tt.7.l.21.lib.46.tt.2.l.28.§ fin.
Doli æstimatio non ex eo quod interest fit, sed ex eo quod in litem iuratur.ff.lib.5.tt.1.l.64. in prin.
Cum de fraude disputatur, non quid habeat actor,sed quid per aduersarium habere non potuit considerandum est.ff.lib.50.tt.17.l.78.
De pœna eius qui plus petierit, & species plus petitionis,Inst.lib.4.tt.6.§ si quis agens.C.lib. 3.tt.10.l.1.
Si quis minus petierit,euentus. Inst.lib.4. tt. 6.§ si minus in.
Si aliud pro alio sit petitum. Inst.lib.4. tt. 6.§ si quis aliud.
Si de alia re senserit actor,de alia reus. ff.lib. 45. tt.1.l.83.§ si Stichum.

¶ *De eo quod facere potest.*

ff.lib.42.tt.1.

I. *Causæ ex quibus datur hæc exceptio.*

Si miles conueniatur.ff.l.6.in prin.l.18.
Si parentes à liberis conueniantur. ff.l.16.lib.37. tt.15.l.7.in prin.Inst.lib.4.tt.6.§ sed etsi quis.
Si patronus,patrona, horum q; liberi & parentes à liberto conueniantur. ff.l.17.lib.37.tt. 15. l. 7.in prin.Inst.lib. 4.tt. 6.§ sed etsi quis.
Si maritus uel uxor conueniatur. ff.l.17.l.20.l. 52.
Si ex causa donationis agatur.ff.l.19.§ is quoq; l.30.l.41.lib.23.tt.3.l.33.in prin. Inst.lib.4. tt. 6.§ sed etsi quis.
Si de dote agatur. ff.l.17. l. 21. l. 22. in prin.l.41.in prin.Inst.lib.4.tt. 6.§ item si de dote.
Si pro socio agatur. ff.l.16.l.22.§ fin. Inst.lib 4. tt. 6.§ sed etsi quis. uidẽ ĩ lib. 19.cap. 7. membr. 5. uers.Quod facere.

DISTINCTIO GENERALIS.

Hi tamen omnes,si dolo fecerint quo bona eorũ uenirent,uel aliàs dolo agunt: in solidum tenentur.ff.l.10.l.41.§ si dolo.l.51.in prin.

II. *Quibus datur hæc exceptio?*

De procuratore & defensore rei cõuenti. ff.l. 23.
De socero mariti.ff.l.21.l.22.in prin.
De fideiussoribus. ff.l.24. in prin.l.41.in prin.lib. 44.tt.1.l.7.in prin.
De hæredibus.ff.l.24.§ fin.l.25.l.41.in prin.
De exhæredato, & eo qui se abstinuit hæreditate paterna.ff.l.49.1

III. *Quid ueniat in ea?*

De ære alieno non deducendo. ff.l.16.l.19. l. 49. lib.24.tt.3.l.54.
Distinguitur:nisi ex causa donationis agatur. ff. l.19.§ is quoq; l.49.l.50.
Totum ei extorquendum non est, sed ipsius ratio habenda est ne egeat. ff.l.19.§ fin.l.30.l. 50. lib.24.tt.3.l.54.lib.50.tt.17.l.133.in prin.
De fructibus.ff.l.41.§ fundum.

¶ *De compensationibus.*

ff.lib.16.tt.2.C.lib.4.tt.31.
Compensationes quoq; oppositæ plerunq; efficiunt, ut minus quisque consequatur quàm ei debetur.Inst.lib.4.tt.6.§ compensationes.

I. *Definitio compensationis.*

ff.l.1.

II. *Ratio & usus.*

Vt submoueamus petitorem , quia interest nostra potius non soluere , quàm solutum repetere.ff.l.3.C.l.6.uidẽ Euentus.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid actor reo conuento debet,compensatur. Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.
Distinguitur:

I. *Ex causa ex qua debetur.*

De omnibus actionibus siue in rem,siue in personam.C.l.14.in prin.

Si natu-

Si naturale debitum sit.ff.l.7.
Si indebitum solutum sit.ff.l.19.C.l.10.
Si rerum amotarum iudicio tenetur actor.C.l.6.
Si fructus ex prædijs rei cõuenti percepit. C.l.8.
Si mulier bona mariti propter dotem possidens redditus exegit, &c.ff.lib.46.tt.3.l.48.
Si soluit in debitum paternum pupilli.C.l.11.
Si actione peculij debeatur.ff.l.19.
Si ambo socij parem negligentiam societati adhibuerunt:uel,
Si alter sociorum aliquid ex re communi percepit,alter negligentiam adhibuit. ff.l.10.in prin.

2. *Ex persona eius qui debet.*

Si alius,non actor debet.ff.l.16.in prin.C.l.1.
Si tutor actoris debet.ff.l.23.
Si fiscus debet.ff.l.24.C.l.1.l.7.
Si respub.debet.C.l.3.

3. *Ex persona eius cui debetur.*

Si alij non reo debetur.ff.l.18.C.l.19.
Si reo debetur,non fideiussori cõuento. ff.l.4.l.5.
Si reo promittendi debeatur.ff.lib.45.tt.2.l.10.
Si patri debeatur,non filio conuento.ff.l.9.§ fin.

4. *Ex re quæ debetur.*

Si decem aut hominem debet actor, utrum aduersarius uelit.ff.l.22.

5. *Ex tempore & loco quo debetur.*

Si in diẽ debetur. ff.l. 6.in prin.l.16. § cum.intra. C.l.4.
Si certo loco dari stipulatus est reus.ff.l.15.

6. *Ex reliquis contingentibus circa id quod debet actor.*

Si debitum neget actor,sitq; causa dubia. C.l. 6. l.14.
Si debitum per exceptionẽ perimi potest. ff.l.14.
Si lis cũ actore debiti nomine sit contestata.ff.l.8.

7. *Ex causa & actione qua agitur.*

De omnibus actionibus siue in rem siue in personam.C.l.14.in prin.Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.
De stricti iuris actionibus.Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.
Si ex maleficio agatur.ff.l.10.§ quoties.
Si cõdictione furtiua, uel noxali iudicio agatur. ff.l.10.§ quoties.
Si ob negocium copiarum expeditionis tempore mandatum.ff.l.20.
Si ex eo quod possessionem alienam per uim occupauit.C.l.14.§ fin.
Si ex causa depositi. Inst.lib.4.tt.6.§ in bonæ fidei.C.l.14.§ fin.tt.34.
Si ex causa cõmodati agatur.C.lib.4.tt.23.l.fin.ff. lib.13.tt.6.l.18.§ fin.
Si ex causa iudicati agatur.C.l.2.
Si ex uendito petatur precium.C.l.7.
De stipulationibus,& si ex stipulatu agatur. ff.l. 10.§ fin.
Si cui petitioni specialiter destinata est compensatio,in cæteris non obijcitur.ff.l.13.
Si pecuniæ frumentariæ debitor sit : & ex causa delicti cõmissi in annona agatur.ff.l.17.C.l.3.
Debitor reipub. potest ei compensationẽ apponere nisi in casibus.C.l.3.

IIII. *Quibus competat compensatio?*

De procuratore absentis nomine conuento.ff.l. 18.in prin.l.21.
De reliquis, uidẽ Ex persona eius cui debetur.

V. *Quid & quantum ueniat in ea?*

Fideiussor conuentus tam id quod sibi,quàm id quod reo debetur,potest cõpensare. ff.l.4.l.5.
Id quod nobis debetur actione de peculio per compensationem solidum seruamus,si dominus uel pater agat.ff.l.9.in prin.l.19.
Si id quod certo loco dari debet, compensatur: id uenit quod interest certo loco dari.ff.l.15.

VI. *Euentus compensationis.*

Compensatio submouet creditorem petentem, & pro soluto habetur. ff.l.2.lib.50.tt.17.l.115.C. l.4.l.12.Inst.lib.4.tt.6.§ penult.
Eius quod cõpensationis ratio excludit, usuræ nõ debentur. ff.l.u.l.12.C.l.4.l.5.lib.8.tt.43.l.7.
Sed sola petitio eius quod amplius debetur , relinquitur. C.l.5.
Si reddantur ea quæ in compensationem uenerant,non indebiti soluti repetitio,sed antè debiti exactio competit.C.l.13.l 20.
Si ratio cõpensationis omissa fuerit, uel à iudice habita nõ est, uel re,pbatz:an exceptio rei iudicatæ reo cõuẽto obstet. ff.l.6.l.16.§ si quis igit.

¶ *De in litem iurando.*

ff.lib.12.tt.3.C.lib.5.tt.52.

I. *Causa ex qua iuratur in litem.*

Si reus rem per contumaciam non restituit.ff.l.1.

DISTINGVITVR:

Ex causa ex qua & propter quam non restituit.

Si sine dolo non restituit.ff.l.5.§ sed in his omnibus.lib.42.tt.1.l.41.§ si dolo.
Si non possit restituere:ff.lib.6.tt.1.l.68.§ 1.
Ex culpa non est deferendũ. ff.l.4.§ fin.l.5. § sed in his omnibus.C.l.2.l.4.

Ex causa ex qua, & actione qua agitur.

Si ex causa depositi agatur.ff.l.3.
Si in rem agatur,uel ad exhibendum, uel bonæ fidei iudicio.ff.l.5.in prin.l.2.C.lib.3.tt.32.l.21.
Si instrumenta exhiberi petantur. ff.l.10.
Si stricti iuris iudicio agatur.ff.l.5.§ fin.
Si ex stipulatu,uel ex testamento agatur. ff.l.6.
Si tutelæ agatur.ff.l.8.
Si furti agatur.ff.l.9.

Ex reliquis contingentibus.

Si actor malit reum condemnari, quanti ea res est.ff.lib.6.tt.1.l. 71.
Si contra hæredem tutoris agatur. C.l.1.l.4.l. 5.

II. *Qui iurabit.*

De inuito.C.l.2.
De alio quàm domino litis.ff.l.7.
De curatore & adolescente. ff.l. 4.§ 1.
In tutelari causa utrum impubes,an tutor,an mater iurabit.ff.l.4.in prin.
De eo qui litẽ suo nomine cõtestari nõ est.ff.l.7.

III. *Modus iurandi.*

Si furti agatur.ff.l.9.

IIII. *In quantum iurandum.*

Iurare in infinitum licet , iudex tamen modum statuet.ff.l.4.§ iurare.l.5.in prin.

V. *Antecedentia.*

Iudex debet iusiurandum deferre : & quid iuris si alius detulerit, uel omnino delatum non sit, ff.l.4.§ deferre.
In arbitrio iudicis est deferre, &c.ff.l.4.§ iurare.

VI. *Euentus.*

Non facilè quæritur de periurio iurantis.ff.l.11.

Res non pluris fit, ſed ex contumacia æſtimatur ultra rei precium.ff.l.j.
An iudex iuſiurandū non ſequi, ſed reū abſoluere uel minuere condemnationē poſsit. ff.l.4.§ penult.l.5.in prin.lib.42.tt.j.l.41.§ ſi dolo.
An lata ſecundum iuſiurādum ſententia ſumma pacto minui poſsit non.ff.l.3.

VII. *Adfinia remedia.*

Ex culpa ſi non reſtituatur res, æſtimatio à iudice facienda eſt, quanti interſit agentis. ff.l. 4.§ fin.l.5.§ ſed in his omnib. C.l.2.§ fin.ff.lib.6.tt. 1.l.68.§.ſi uerò non poteſt.

DE VSVRIS, FRVCTIBVS ET omni cauſa.ff.lib.22. tt.1. C.lib.4.tt.32. Cap. 6.

DE VSVRIS.

I. *An uſuræ ueniant in actionem, & debeantur? Non.*

C.l.22. Diſtinguitur:

1. *Si uſuræ promiſſæ ſunt.*

Subdiſtinſiuitur:

Si ꝓ auro, argēto & ueſte uſuras ſtipuleť.C.l.25.
Si oleo uel aliis fructib.mutuò datis uſuras ſtipuletur,C.l.23.
Si incertum uſurarum modum ſit ſtipulatus.ff.l. 31.l.41.§ ab Aūlo.Nouell.c.136.§ uſuræ ſanè.
Si illicitum uſurarum modum, & uſurarū uſuras ſtipulatus eſt. ff.l.9.in prin.l. 29. Quis autē ſit licitus uſurarū modus, & diſtinctiones huius, uide j̄ Quantum uſurarum nomine debeatur.
Si inſtrumēto ſtipulatio cōcepta nō ſit. C.l.j.l. 7.
Si alteri pecuniā reddi inutiliter ſtipulatus eſt, etſi non præſcripto tempore pecunia redderetur, uſuras præſtari. ff.lib.45.tt.j.l.126.§ Chryſogonus.uerſ.ſequens.
Si nudum pactum ſit. ff.l.30.tt.2.l.7. C.l.3.l.4.l.7. l.12.l.22.ff.lib.19.tt.5.l.25.uerſ.reſpondi pecu.
Si debitor non ſit conuentus, uel interpellatus. ff.l.9.§ j.lib. 44.tt.7.l.22.lib.45.tt.j.l.122.§ Seia. uerſ.nec unquam petierit.
Si iudicium cœptum ſit, an uſurarum ſtipulatio ſit peremꝓta.C.lib.3.tt.j.l.j.ff.lib.45.tt.1.l.90.
Si ante diē offeratur ſors. ff.li.45.tt.j.l.122. in pri.
Si per creditorem ſtat quo minus ei ſoluatur. ff. lib.45.tt.j.l.122.§ Seia.

2. *Si debitor interpellatus non ſoluat, & moram faciat.*

ff.l.32. in prin §.in bonæ. l.17.§ quid enim poteſt.l.34. ff.lib.19.tt 2.l.56. in prin.uerſ.uſuræ enim.lib.3.tt.5.l.7.lib.16.tt.3.l.24.§ & eſt.C.l.13.tt. 34.l.2. Subdiſtinguitur:

Si ſtricti iuris iudicium ſit.uide s̄ uerſ.prox.
Si non ſit interpellatus debitor ut ſolueret.l.23.§ fin.tt.2.l.2.C.lib.2.tt. 40.l.3.
Si non ipſe debitor, ſed ſeruus eius uel procurator ſit interpellatus.ff.l.32.§ & non ſufficit.
Si cum pater ex perſona filij teneretur, ipſe filius uel pater ſit interpellatus,uel moram faciat. ff.l.32.§ quid ergo.
Si ſolus fideiuſſor moram fecerit.ff.l.32.§ fin.lib. 38.tt.j.l.44.
Si reus morā fecerit,an & fideiuſſor ex ea teneatur.ff.l.24.§ j.
Si alter reorum promittendi morā fecerit an, alter quoq; teneatur.ff.l.32.§.ſi duo.lib.50.tt.17.l. 134.§ unicuiq;.
Si non ipſe creditor, ſed ꝓcurator eius, uel is qui negocia eius gerit, interpellauit.ff.l.24.§ mora.
Si defuncto mora facta ſit, non hæredi.ff.l.27.
Si debitor, poſtquam interpellatus eſſet, poteſtatem ſui fecit: ſed omiſſa eſt repetendi debiti inſtantia.ff.l.32.§ & non ſufficit.
Si debitor interpellatus amicos adhibendos requirat, uel expediēdo debito, uel fideiuſſorib. rogādis, uel exceptio aliqua alleget.ff.l.21.l.22.
Si ad iudicium prouocet, uel iudicium accipere paratus ſit. ff.l.24.in prin.l.47.lib.50.tt.17.l.63.
Si reipub. cauſa debitor abfuerit, uel in uinculis, hoſtium ue poteſtate. ff.l.23.
Si nemo ſit cui ſoluatur. ff.l.9.§ fin.
Si pupillo tutorem non habenti, ſolui non poſſit: item ſi reipub. cauſa abſit creditor, uel ex alia iuſta cauſa impedito ſolui non poſsit.ff.l.17. § ſi pupillo.
Si pecunia propter exceptionem peti non poſſit. ff.l.21.§ fin.lib.2.tt.14.l.53.li.12.tt.j.l.40. § fin. lib.45.tt.j.l.127.uerſ. nulla enim.lib.50.tt. 17.l.88. lib.31.tt. j.l.80.in prin.C.l.26.in prin.
Difficilis eſt huius rei definitio, & an mora facta intelligatur neq; conſtitutione ulla, neq; iuris authorum quæſtione, &c.ff.l.32.in prin.
De reliquis, uide j̄ lib.25. huius Methodi, cap. 8. uerſ.Si debitor interpellatus.cum ſequentib.

3. *Reliquæ diſtinctiones ſeu cauſæ, ex quibus uſuræ debentur.*

Si fiſcus uel reſpub. agat, debentur uſuræ. ff.l.17. § fiſcus.l.16.in prin.
Si is cui à fiſco actio ceſſa eſt, agat.ff.l.43.
Si argentarius pecuniā crediderit.Nouell.c.136.§ quia uerò legem.
Si lis conteſtata ſit, uſuræ currunt.ff.l. 35.
Si uſuræ, longo tēpore præſtitę ſunt.ff.l. 6. C.l.7.
Si pignus datū ſit, an per retentionē pignoris uſuræ ſeruari poſsint.C.l.22.ff.lib.20. tt.2.l.8.
Si iudex in ſentētia iuſſerit interponi cautionē, ut ſi tardius ſententiæ paruerit cōdemnatus, futuri temporis uſuræ pendantur. ff. l. j. § nec tamen.C.l.13.§ fin.
Si fruſtratoriè morandi cauſa quis appellauit, ff. l.14.in prin.
Si ſocius ideo cōdemnandus eſt, quòd pecuniā cōmunem inuaſerit, uel in ſuos uſus cōuenerit.ff.l.j.§ j. Diſtinguitur inſuper ex genere actionis qua agitur, de quo uide ſingulas actionum ſpecies.

SVBDISTINCTIONES GENERALES.

Si ſententia lata ſit, non habita ratione uſurarū. C.l.13. tt.34.l.4.
Si nouatio facta ſit, uſuræ non currunt.ff.lib.46. tt.2.l.18.l.27.
Eius quātitatis, cuius petitionē ratio cōpenſationis excludit, uſurę repoſci nō poſſunt.C.lib.8. tt.43.l.7.lib.4.tt.31.l.4.l.5.ff.lib.16.tt.2.l.11.l.12.
Si uſuras præteritas petere omiſit.ff.l.17.§ diuus.
Si debitor pecuniā obtulit, & cum eam creditor accipere nollet, uel nemo eſſet cui ſolueretur, eam obſignatā depoſuit.ff.l.7.l.9.§ fin. l.41.§ j.
Si ſortis obligatio in iudiciū deducta eſt, an uſuræ currant.ff.l.35.lib.45.tt.j.l.90.
De reliquis ſubdiſtinctionibus, uide paulo ſuperius,

rius, uerſ. Si nemo ſit cui ſoluatur, &c. cum ſequentibus.

II. *Quantum uſurarum nomine debeatur.*

Quantum uſurarum nomine ſtipulandum, uel ſoluendum.C.l.26.§ ſuper uſurarum, uſque ad fin.legis.l.27.
Iudex ex more regionis ubi contractū eſt, uſurarum modum conſtituet.ff.l.j.in prin.l.37.§ eas autem.C.l.26.§ cæteros aūt.uerſ.nec liceat.
Ne uſurę ſortis ſummam excedant, uel ultra duplum procedant. C.l.10.l.27.§ fin.ff.lib.12.tt.6.l. 26.§ ſupra duplum. Nouell.c. 121. 138. 160. Diſtinguitur: Si pecunia credita ſit ſub quadam conditione, qua exiſtente creditor pecuniam non repetat: non autem exiſtente, eam cum uſuris repetat.ff.tt.2.l.5. (lo inferius.
Si traiecticia pecunia credita ſit, de quo uide pau
Quantum debitores fiſci uſurarum nomine ſoluere debeant.ff.l.17.§ ſi debitores.
De agricolis debitorib. quantū illi ſoluere debeant.Nouell.c.32.§ ſancimus igitur.c.34.§ ſancimus itaq;.§ & hanc ſalu. (uerò legem.
De argentariorū debitorib. Nouell.c.136.§ quia
Ne fideiuſſores & mandatores ultra licitum uſurarum modum conueniantur.C.l.20.
Si quis ſupra licitū uſurarū modum uſuras ſtipulatus eſt, uel uſurarū uſuras: licitæ tantum peti poſſunt.ff.l.9.in prin.l.29.C.lib.4.tt.2.l.8.
Vſuræ illicitæ ſorti miſtę, ipſæ non debentur, ſortem non uiciant.ff.l.20. (plum.C.l.28.
De uſurarum uſuris.ff.lib.12.tt.6.l.26.§ ſupra duplum.
De uſuris fructuum reſtituendorum.ff.l.15.
Pœnam ſupra licitum uſurarum modum ſtipulari non licet.ff.l.9.in prin.l.44.C.l.15.l.16.
Si pro uſuris fructus cōſequatur, qui legitimum modum uſurarum excedunt. C.l.17.l.23. ff.lib. 20.tt.j.l.j.§ pacto.
Si pro uſuris habitationē domus pactus ſit, quæ pluris quàm legitimarum uſurarum ratio patitur, locari poterat.C.l.14.
Si quis minores uſuras ſoluere promiſit, & ſi nō debito tempore ſolutæ eſſent, maiores. ff.l.9.§ j.l.12.l.17.in prin.lib.20.tt.j.l.j.§ pacto.C.l.8.l.9.
Si per multos annos minores uſuras, quàm promiſſæ ſunt, ſoluit.ff.l.13.in prin. C.l.5.l.8.
Si ita quis promiſſerit: Decem tibi dabo quā die petieris, & eorū uſuras in dies triginta: ex qua die uſuræ debeantur. ff.lib.45.tt.j.l.135.in prin.
Alia diſtinctio perſonalis, qua ultra legitimum modum uſurarum petere licet.Nouell.c.160.

III. *Reliqua de uſuris.*

Vſuræ fructuū uicem obtinent, nec à fructibus, &c.ff.l.34.
Vſura in fructu non eſt.ff.lib.50.tt.17.l.121.

¶ *De nautico fœnore, & traiecticia pecunia:* ff.lib.22.tt.2.C.lib.4.tt.33.

I. *Si traiecticia pecunia mutuò datur, centeſimas uſuras ſtipulari licet.*

Declaratur.Traiecticia pecunia eſt, quę trās mare uehitur.ff.l.j.in prin. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si eodem loco cōſumatur pecunia.ff.l.j.in prin.
Si merces pecunia data cōparatæ ſunt, & tranſuehendæ.ff.l.j.§ ſed uidendum.
Si periculū non ſit creditoris, uel eſſe deſierit. ff.l. 4.in prin.
Si nauis ad portum peruenerit.C.l.j.
Si duplum centeſimæ conſecutus ſit creditor.ff.l. 4.§ quod in ſing.
Si nudo pacto conuenit, ſine ſtipulatione. ff.l.7.
Si pecuniā ea lege dedit, ut in ſacra urbe reſtitueretur.C.l.2.

II. *Periculum eius ad creditorem ſpectat.*

ff.l.3.C.l.3.l.4.Nouell.c.120. ff.lib.45.tt.j.l. 122.§ Callimachus.

III. *De perſecutione pignoris, ſi pecunia naufragio perierit.*

ff.l.6.l.4.§ nec pignora.

IIII. *De pœna traiecticiæ pecuniæ.*

ff.lib.44.tt.7.l.22.lib.22.tt.2.l.2.l.4.§ nec pignora.l.8.l.9.

V. *Si poſt finem ſtipulatus ſit minores uſuras, per alteram ſtipulationem operarum ſupplebitur.*

ff.l.4.§ fin.

VI. *Reliqua de traiecticia pecunia,* Nouell.c.110.c.130.

¶ *De fructibus, acceſſionibus, & omni cauſa.*

I. *An fructus, & omnis cauſa in actionem ueniat.*

DISTINGVITVR:

1. *Ex cauſa ex qua agitur, & actionis genere.*

Si in perſonam agatur. ff.l.2.l.38.lib.12.tt.j.l. 31. in prin.
Si in rem agatur, & res uindicatur. Inſt.de officio iudicis.§.Etſi in rem.ibi: iubere ei debet.
Si bonæ fidei iudiciū ſit.ff.l.38.§ in cæteris.
Si ſtricti iuris iudiciū ſit.l.3.§ in his quoq;.
Si ex ſtipulatu agatur: approbatur. l.38.§.Si actionem. ff.de uſuris. Concordat.l.78.§ fin. ff. de uerb.obligat.
Diſtinguitur.j.d.§ ſi actionem.2.l.4.in prin.ff.de uſuris contra.l.3.§ j.ff.de action. empti.
Si poſſeſsionē naturalem reuocet quis.ff.l.38.§ ſi poſſeſsion.
Si id repetat quod ſuū nō fuit.ff.l.38.§ ſi actionē.
Si uerbū Reſtituas in lege ponatur.ff.l.38.§ in Faiuiana. lib.50.tt.17.l.133.§ cum uerbum.
De reliquis actionū generibus, uide ſingulas actiones.

2. *Ex re quæ petitur.*

Si res quę uſui, non fructui eſt, petatur.ff.lib.6.tt. j.l.64. (tt.j.l.62.
Si nauis petatur, item taberna, uel area. ff. lib. 6.
Si argentum, ueſtimentū, uel alia ſimilis res petatur.ff.l.19.in prin.§ præterea.
Si iter uel actus petatur.ff.l.19.§ fin.
Si nuda proprietas petatur.ff.lib.19.in prin.lib.6. tt.j.l.33.§ fin.l.35.
Si uſusfructus petatur.ff.l.19.in prin.
Si homo petitus mortuus ſit, uel res perijt.ff.lib. 6.tt.j.l.16.l.17.l.33.§ j.l.79.
Si homo petitus ualetudinarius fuerit, ut operæ eius inutiles factæ ſint.ff.lib.6.tt.j.l.79.
Si impubes ſit ſeruus petitus.ff.lib.6.tt.j.l.31.
Si poſſeſſor rem poſt acceptum iudicium uſucepit.ff.lib.6.tt.j.l.18.l.20.l.21.

3. *Ex perſona eius aduerſus quem agitur.*

Si malæ fidei poſſeſſor ſit, omnino tenetur. ff.l. 25.in prin. C.lib.3.tt.32.l.j.§ fin.l.5.l.17.l. 22. Inſt. de off.iud.§.Etſi hæred.in fine.
Subdiſtinguitur tamen, ut ipſa propoſitio principalis.

Si bonæ fidei possessor sit, non tenetur. ff.l.25. § in alieno. l.28.C.lib.3.tt.32.l. j. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si post litem contestatam fructus percepit.ff.l.10. C.lib.3.tt.31.l.j.§ fin.tt.32.l.22.lib.7.tt. 51. l. 2. Inst. de off.iud.§ etsi hæred.in fine.

Si antequam fructus percepisset, cognouit fundum alienum esse.ff.l.25.§ fin.

Si fructus pendentes sint.ff.lib.6.tt.j.l.44.

Si fructus adhuc extent. C.lib.3.tt.32.l.22.

Si locupletior ex fructibus sit factus.C.lib.3.tt.31. l.j.§ nec non.

Si non suis operis perceperit, nec sint industriales fructus, sed naturales.ff.l.45.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si non dominus rem alienam petat.ff.lib.6.tt.j.l. 35 § j.

Si ab actione temporis præscriptione submotus sit actor.C.l.26.in prin.

Si ex artificio, quod possessoris sumptibus didicit, fructus percepit.ff.lib.6.tt.j.l.31.l.32.

Si fructus non percepit. ff.lib.6.tt.j.l.33. in prin.l. 62.§ fin.l.78. C.lib.3.tt.31.l.j.§ fin. lib.7.tt.51. l.2. Inst.de off.iud.§.Etsi hæred.ibi illorum autem.

Si fructus consumpti sunt, C. lib.4.tt.9.l.3.

Si post litem contestatam reus rem cœpit possidere, sumptusq; percepit.ff.lib.6.tt.j.l.27.§ j.

Si post rem iudicatam percepit. ff.l.3.§ certè post. lib.6.tt.j.l.17. § j.uers. usq; ad rei iudicatæ. l.68. in prin.

II. *Quid & quantum fructuum nomine debeatur, & quæ sint fructuum species?*

Fructus intelliguntur, deductis impensis quæ fructuũ gratia fiunt. ff.l.46.lib.5.tt.3.l.36.§ fin. lib.7.tt.7.l.4.C.lib.7.tt.51.l.j. De deducendis autem impensis, uide ẽ lib.7.cap.2.membr.9.uers. Si possessor in rem, &c.

De usuris fructuum.ff.l.15.

De usuris & cæteris obuentionibus. ff.l.34. lib. 50.tt.17.l.121.

De pensionibus, & quod mercedis nomine ex re locata percipitur.ff.l.19.§ præterea.l.36.l.38.§ eadem ratio est.

In fructu pecudum & fœtus est, sicut lac, pili, lana.ff.l.28.in prin.l.8.lib.4.1.tt.1.l.48.§ fin.

De partu ancillæ. ff.l.10.l.28.§ partus.lib.6.tt. j.l. 17.§ idem Iulianus.l.20.§ itaq;. C.lib.3.tt.32.l.j. § fin.l.7.

De ijs quæ per seruum possessum adquisita sunt. ff.l.25.§ fin. lib.6.tt.j.l.18. § usque adeò. l.20. C. lib.3.tt.32.l.j. ff.lib.12.tt.j.l.31.§ seruum. lib.19.tt. j.l.24.§ seruum.

De eo quod fundo per alluuionẽ accedit. ff. lib. 6.tt.j.l.34.

De arundine cædua & sylua. ff.lib.18.tt.j.l. 40.§ cum fundum.

Fructus rei est, uel pignori dare licere.ff.l.49.lib. 50.tt.17.l.71.

Venatio in fructu fundi est.ff.l.26.

DE CERTI CONDICTIONE, & condictione Triticaria. Cap. 7.

¶ DE CERTI CONDICTIONE. ff.lib.12.tt.j.C.lib.4.tt.2.

I. *Definitio certi condictionis.*

Inst.lib.4.tt.6.§ appellamus. ff.l.6.lib.45.tt.j.l. 74.l.75.in prin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Certi condictio cõpetit ex omni causa, & ex omni obligatione ex qua certum petitur, &c. ff.l. 9.in prin.

Definitio crediti, & uerbi Credere.ff.l.j.

Definitio creditorum.ff.lib.44.tt.7.l.41.lib.50.tt. 16.l.10.l.11.l.12.in prin.l.54.l.55.Nouell.c.4.§ creditorem.

Differentiam crediti & mutui, uide ĩ lib. prox. cap.j.

Si quis certum stipulatus est, non ex stipulatu actio, sed certi condictio competit.ff.l.24.

Si fructus ex iniusta causa percepti sunt. ff.l. 4.§ res pignori.

Si quæ ui fluminis importata sunt.ff.l.4.§ fin.

Reliquæ causæ suis subiectæ sunt locis.

Distinctiones, uide ĩ cap.prox.lib.prox.

III. *Quibus competat?*

De eo cui ex Trebelliano S. C. restituta est hæreditas.ff.l.9.§ sed etsi ex senatusc.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui alieno nomine obligatus est.ff.l.9.§ siue autem suo.

V. *Quid & quantum ueniat in hac actione.*

Omne quod litis contestandæ tempore habiturus esset actor, ei restituendum. ff.l.31. in prin.

An cogendus sit partem debiti oblatam accipere, & reliqua persequi.ff.l.21.

De pœna promissa, si ad diem pecunia soluta nõ sit. ff.l.40. Vide insuper ẽ cap.5. uers. De pœna promissa. lib. eod. cuius temporis æstimatio fieri debeat. ff.l.22. in prin. lib.13.tt.3.l.3.l. 4. in prin.

Cuius loci precium sequendum. ff.l.22.§ fin. lib. 13.tt.3.l.4.§ fin.

VI. *Quando competat?*

Quando is, cui pecunia numeratur, obligetur.ff. l.10.in prin.usq; ad § si pupillus.l.8.

Non competit ante diem uel conditionem contractus existentem.ff.l.9.§ j.

Si conditio in præsens uel præteritum sit concepta.Inst.lib.3.tt.16.§ conditiones. ff.l.37. l. 38. l. 39.

Si cum mihi purè deberes, iussu meo Titio sub conditione promiseris: an pendente conditione agere possim.ff.l.36.

Si conuenit ut quamdiu usuræ soluerentur, sors non repetatur.ff.lib.2.tt.14.l.4.§ fin.

Si in futurum usuras à debitore acceperit. ff. lib. 2.tt.14.l.56. in prin.lib.44.tt.4.l.2.§ non malè.

VII. *Adfinia remedia.*

De uindicatione & actione ad exhibendũ, uide ĩ lib.prox.cap.j.uers. Si creditum sit inutile.

De actione ex stipulatu. ff.l.24.

De actione ex empto.ff.l.31.§ seruum.usq; ad fin. legis.

De actione negociorum gestorum.C.lib.8.tt.38. l.3.§ fin.

Quod ad certi condictionem ex mutuo attinet, uide ĩ cap.prox.libri sequentis.

¶ De

¶ De *condictione Triticaria*, ff.lib.12.tt.3.

I. *Differentiæ & propria huius condictionis.*

Differt hæc condictio à certi condictione: quòd certi condictione etiã numerata pecunia petitur, hac autem omnes res præter pecuniam numeratam.l.j.in prin.

Hac condictione petuntur omnes res quæ ponderе, numero, mensura constant. item res mobiles & immobiles, ut fundus: item ususfructus, seruitutes, &c.l.j.

Si rem suam quis petat, an competat.l.j.§ fin.

Si quis de fundo ui sit deiectus, an competat, & quid in ea ueniat.l.2.

De æstimatione in hac condictione facienda.l.3. l.4.

FINIS LIBRI DECIMIQVINTI.

DE OBLIGATIONIBVS QVAE RE CONTRAhuntur: Liber decimussextus.

DE MVTVO ET EIVS CONdictione.Inst.lib.3.tt.15.ff.lib.12. tt.1.C.lib.4.tt.2. Cap. 1.

¶ DE MVTVO.

Etymologia mutui.Inst.in prin. ff.l.2.§ appellata.lib.44.tt.7.l.j.§ re contrahitur.

Differentiæ mutui à credito & propria. Inst. in prin.ff.l.2.l.3.§ fin.

Differentia mutui à commodato. Inst. § item is cui res. ff.l.2.in prin.ff.lib.44.tt.7.l.j.§ is quoq; cui rem.

Euentus. transfertur dominium rei à dãte in accipientem: uide paulo superius uers.Etymologia.

De periculo rei mutuo datæ, uide ĩ uers.Si res perierit.

Datur hinc certi conditio.Inst.in prin.uers.& ex eo contractu.

¶ *De certi condictione ex mutuo.*

I. *Causa ex qua datur.*

Si mutuũ datum sit, uel creditum.

Distinguitur:

1. *Ex persona credentis, seu mutuum dantis.*

De non domino, uide ĩ uers.Si alienam pecuniã, &c.

De fure.ff.l.13.in prin.

De uno sociorum credente, uide ĩ uers.Si pecuniam communem.

De seruo.ff.l.2.§ in mutui.l.11.§ si fugitiuus. l.13.§ fin.l.41.

De filiofamiliâs.ff.l.2.§ in mutui.l.17.

De pupillo.ff.l.19.§ si pupillus.

De furioso.ff.l.12.lib.44.tt.7.l.25.

De ijs qui prouincias regunt, & ijs qui circa eos sunt.ff.l.33.l.34.in prin.C.l.3.

De alio alterius nomine credente, uide ĩ Quib. competat.

2. *Ex persona eius cui creditur.*

Si filiofamiliâs credatur. hinc oritur exceptio senatusc̃onsulti Macedoniani, de qua ĩ cap. prox.

Si pupillo. ff.lib.47.tt.7.l.58.lib.44.tt.4. l. 4.§ si quis pupillo. lib.46.tt.3.l 95.§. aditio. ibi: aliquando.

Si perdituro pecuniã quis sciens credidit. ff. lib. 17.tt.j.l.12.§ si adolescens.

Si debitori, qui consilium fraudandorum creditorum iniit.ff.lib.42.tt.6.l.10.

Si præsidi prouinciæ.ff.l.34.§ fin.

Si iudici.C.l.16.

3. *Ex re credita.*

De ijs quæ pondere, numero & mensura constant. Inst.in prin. ff.l 2.§ mutui datio.§ creditum.lib.44.tt.7.l.j.§ re contrahitur.

Si alienam pecuniam credidit.ff.l.2.§ in mutui.l. 12.§ fin.l. 13. § unde Papinianus. l.19.§ fin. lib. 44.tt.7.l.23.§ item si alienam.C.l.2.l.4.l 7.

Si pecuniam communem credidit. ff.l. 13. § fin. l. 16.lib.46.tt.3.l.94.in prin.

Si pecuniam, quam à pupillo inutiliter in creditum uel solutum accepit.ff.l.19.§ fin.

Si hæres rem legatam crediderit.ff.l.8.§ j.

De reliquis, uide sequentia Ex modo.

4. *Ex modo quo contrahitur mutuum, & antecedentibus.*

De nuda pactione.ff.lib.17.tt.j.l.34.in prin.

Si tibi pecuniam mutuam roganti, aliam rem de derim, ut ea distracta pecunia utereris. ff.l.11.in prin. lib.17.tt.j.l.34. in prin.uers.his argumentum esse. lib.19.tt.5.l.20.in prin.C.l.8.

Si debitorem meũ tibi iussero dare, uel ab eo accipere.ff.l.15.in prin.l.32.lib.17.tt.j.l.34.in prin.

Si pecuniã, quam mihi ideo ut tibi crederem donasti, credam.ff.l.20.

Si deposita res sit hoc modo, ut si uelit ea utatur, uel si tibi rem apud te depositam in mutuum concedam. ff.l. 9. § fin.l.10.lib.17.tt.j. l. 34. in prin.

Si conuenit ut eam pecuniam quam mihi debes, crediti nomine retineas. ff. l.15.§ fin.lib.17.tt.j.l. 34.in prin.C.l.6.

Si debitor pecuniã, quam mihi ex alia causa debet, scripsit se mutuam accepisse, uel in creditũ acceptorum, & debiturum cum usuris.ff.lib.17. tt.j.l.34.in prin.C.l.6.

Si error interueniat, & ex alia causa detur, ex alia accipiatur.ff.l.18.

Si cum mutuũ rogantem à debitore meo stipulari iusserim, ille se à Titij debitore stipulari putet.ff.l.32.

Omnia quæ stipulationi inseri possunt, eadem & numerationi pecuniæ.ff.l.7.

Si sub conditione credatur.ff.l.7.l.8.in prin.

Si illicita

Si illicitas usuras sorti miscuit. ff. lib. 22. tt. j. l. 20.
Si pro pecunia uinum reddi stipulatus sit, uel aliam rem non eiusdem generis. Inst. in prin. ff. l. 2. in prin. l. 3. § fin. lib. 44. tt. 7. l. j. § re contrahitur. C. l. 5 § fin.
Si inutiliter reddi stipulatus sit. ff. lib. 45. tt. j. l. 126. § supereſt. lib. 12. tt. j. l. 9. § quoniam igitur. usq; ad § ti nummos. l. 41. § quòd si stipulatus. C. lib. 8. tt. 38. l. 3.

5. *Ex euentu & consequentibus.*

Si ex meo tuum non fiat, uide ſ̃ in prin. cap. uerſ. Erymolo.
Si instrumentum crediti à tribus non sit subscriptum. C. l. 17.
Si plurium obligationes uno instrumento sint conceptæ. C. l. 10.
Si pecunia non sit numerata. ff. l. 2. § item mutuũ, l. 30.
Si res perierit, cuius periculum sit. Inst. § item is cui. ff. l. 4. in prin. l. 9. § fin. l. 11. in prin. l. 35. lib. 44. tt. 7. l. j. § is quoq; cui. lib. 25. tt. 2. l. 17. § non solum. C. l. 11.
Si res restituta sit. Subdistinguitur: Si non æquè bona, uel deterior sit restituta. ff. l. 3. Si alia non eiusdem generis: uide paulo superius uerſ. Si pro pecunia uinum, &c.

6. *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum quis pecuniam ab alio accepisset, ut alij eam mutuò daret, mortuo demum eo dedit. ff. l. 41. § nam etsi tibi.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Si creditum sit inutile, ita ut non cõdictio, sed ad exhibendum actio, & rei uindicatio competat: an consumpta pecunia competat condictio? ff. l. 11. § fin. l. 12. § fin. l. 13. l. 14. l. 18. l. 19. § si pupillus. usq; ad fin. legis. tt. 6. l. 29.

II. *Quibus competit?*

De eo qui credidit, & eo cuius nomine credidit. ff. l. 2. § in mutui. uerſ. id enim tale. l. 9. § si numos. lib. 45. tt. j. l. 126. § planè si liber. C. l. 4. lib. 4. tt. 27. l. 2. lib. 8. tt 38. l. 3.
De eo qui credidit, & eo cuius pecunia credita est. C. l. 2. uide ſ̃ Exre credita. uerſ. Si alienam pecuniam.
De domino cuius procurator credidit. ff. l. 26.
De seruo hærede credente, & eius cohæredibus. ff. l. 41.
Si seruus communis crediderit. ff. lib. 45. tt. 3. l. j. § si seruus.

III. *Aduersus quos datur?*

De alio, si alij pecunia sit numerata. C. l. 5.
De domino rerum, in quas alius pecuniam mutuam sumpsit. C. l. 13.
De eo ad quem pecunia peruenit. C. l. 15. tt. 10. l. 13.
De curatore, & actore qui contraxit. ff. l. 27.
De eo qui instrumento mutui subscripsit. C. l. 14.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

De re restituenda non eadem, sed alia eiusdem generis: uide ſ̃ uerſ. Si pro pecunia uinum, &c.
De usuris. ff. l. 40. lib. 19. tt. 5. l. 25. C. l. 6. l. 8.
Si decem dedero, & conuẽnit ut plus uel minus debeas. ff. l. 11. § si tibi decem. lib. 2. tt. 14. l. 17. in prin.
Si unus sociorum, uel eorum qui mutuum dederunt, agat. l. 13. § si seruus. C. l. 9.
Cuius tẽporis æstimatio facienda. ff. l. 22. in prin. lib. 13. tt. 3. l. 3. l. 4. in prin.
Cuius loci precium sequendum. ff. l. 22. § fin. lib. 13. tt. 3. l. 4. § fin.

V. *Quando detur?*

Si pecunia deposita uti depositario permiserit: an antequam mota sit pecunia, uel ea sit usus, tanquam mutuus condici possit? ff. l. 9. § fin. l. 10. lib. 16. tt. 3. l. j. § si pecunia apud.
Si conuenit ut quamdiu usuræ soluerentur, sors non petatur. ff. lib. 2. tt. 14. l. 4. § fin.
Si in futurum usuras à debitore acceperit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 56. in prin.

VI. *Adfinia remedia.*

Ex stipulatu actio. ff. lib. 45. tt. j. l. 126. § supereſt.
Actio negociorum gestorum. C. lib. 8. tt. 38. l. 3.
Extraordinarium iudicium. ff. l. 17.

DE EXCEPTIONE SENATVSconsulti Macedoniani. ff. lib. 14. tt. 6. C. lib. 4. tt. 28.

Caput II.

I. *Ratio & usus huius exceptionis.*

ff. l. j. in prin. l. 3. § is autem solus. uerſ. nam pecuniæ.

II. *Causa ex qua datur.*

Si filiofamiliâs pecunia mutua data sit, datur aduersus agentem ex mutuo hæc exceptio. ff. l. j. in prin. C. l. 6.

DISTINGVITVR:

1. *Ex persona eius cui pecunia mutua data est.*

Si in pẽdenti sit an sit filiusfamiliâs, utputa patre eius apud hostes existente. ff. l. j. § si pendeat. l. 7 § sed etsi patris.
Si publicè paterfamiliâs credebatur, & ea quæ sunt patrisfamiliâs agebat. ff. l. 3 in prin. C. l. 2.
Si patrem familiâs se esse simulauit, uel finxit. ff. lib. 42. tt. j. l. 10. lib. 44. tt. 4. l. 4. § contra senatusconſ.
Si institor sit. ff. l. 7. § interdum.
Si in dignitate positus sit, ut cõsul, &c. ff. l. j. § fin.
Si miles sit. C. l. 7. § sin autem miles.
Si castrense peculium habeat. ff. l. j. § fin. l. 2.
Si filiæfamiliâs creditum sit. ff. l. 9. § hoc senatusconſult.
Si nepoti uel pronepoti creditũ sit. ff. l. 14. C. l. 6.

2. *Ex persona eius qui mutuam pecuniam dedit.*

Si nesciuit, aut nescire potuit, illũ filiumfamiliâs esse. ff. l. 3. in prin. l. 7. § non solum ei. § item si duos. l. 19. C. l. j.
Si pupillus uel minor uigintiquinq; annis fuerit. ff. l. 3. § proinde & in eo. lib. 22. tt. 6. l. 9. § hac ratione.
Si filiusfamiliâs crediderit. ff. l. 3. § quemadmodũ ipse.
Si ciuitas crediderit. ff. l. 15.
Si libertus in fraudem patroni credidit. ff. lib. 38. tt. 5. l. 6. cum duab. ll. sequent.

3. *Ex causa propter quam mutuam pecuniam accepit.*

Si in necessarias causas. ff. lib. 46. tt. 3. l. 47. § fin.
Si in eam rem accepit, quæ patris oneribus incumbit. C. l. 2.
Si in id acceperit, ut pro sorore in dotem daret. ff. l. 7. § sed si filiusfam. l. 17.

Si pro

Si pro filia in dotem dedit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 5. § si filiusfamiliâs.
Si legationis, uel studiorum causa, uel ad alios necessarios sumptus, quos patris pietas nõ recusaret, acceperit. ff. l. 7. § quod dicitur. C. l. 5.
De reliquis causis, uide paulo inferius Ex consequentibus.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si patris consensu uel iussu crediderit. ff. l. 7. § interdum. l. 12. l. 14. C. l. 2. l. 4. l. 5. § fin.
Si fideiussor uoluntate patris intercesserit pro filio. ff. l. 9. § sed si non.
Si sciente patre crediderit. ff. l. 7. § interdum. uerſ. nam si scit.
Si aliam rem quàm pecuniam crediderit. ff. l. 7. § mutui.
Si sine usuris crediderit. ff. l. 7. § siue autem sub.
Si aliàs contraxit, puta uendidit, locauit, &c. ff. l. 3. § is autem.
Si aliquid mercatus filiusfamiliâs, precium cum usuris uenditori promisit. C. l. 3.
Si filiusfamiliâs fideiusserit pro eo qui mutuum sumpsit ff. l. 7. in prin.
Si quod alij mutuũ dedimus, à filiofamiliâs nouandi animo stipulamur. ff. l. 13.
Si antea à patrefamiliâs stipulatus sit, & filiofamiliâs crediderit ff. l. 6.
Si à filiofamiliâs stipulatus sit, & patrifamiliâs facto crediderit. ff. l. 3. § fin. l. 4. l. 5.

5. *Ex consequentibus.*

Si pecuniam in rem patris uertit. ff. l. 7. § proinde si accep.
Si in solutum dederit. ff. l. 7. § penult.
Si patri in proprium debitum soluit. ff. l. 7. § proinde si. uerſ. non tamen uertisse.
Si ornamẽta ea pecunia comparauit. ff. l. 9. § hoc senatusconſ.
Si arrogatus postea restitutus sit ut emanciparetur. ff. l. j. § certè etsi arrogatus.
Si pater mortuus sit, uel in ciuitate esse desierit. ff. l. j. in prin. l. 7. § sed etsi patris.
Si postea in alterius potestate filius esse incipiat. ff. l. 7. § si filiusfamiliâs.
Si paterfamiliâs factus debitum agnouit. C. l. 2. Si partem debiti soluit. ff. l. 7. § fin. Si pignus dedit. ff. l. 9. in prin. Si nouatione facta pecuniam expromiserit. ff. l. 20. C. l. 2.
Si ad patrem literas emisit ut pecuniam solueret, nec pater testationem contrariæ uoluntatis interposuit. ff. l. 16.
Si pater ratum habuit, & partem debiti soluit. ff. l. 7. § si filiusfamiliâs accip. C. l. 7. in prin.
Si solutum sit ex hac causa, an repeti possit: uide locum De conditione indebiti, j lib. 24.
Si non opposita hac exceptione cõdemnatus sit. ff. l. 11.
Si numi adhuc extent in peculio. ff. l. 9. § hoc senatusc.

III. *Quibus competit hæc exceptio?*

De filio sui iuris facto, uide ſ̃ uerſ. Si pater mortuus, &c.
De patre. ff. l. 7. § quanquam. l. 9. § non solum. C. l. 6.
De eo in cuius potestate postea est. ff. l. 7. § si filiusfam.
De hærede filij. ff. l. 7. § quanquam.
De eo qui filiumfamiliâs institorem fecit. ff. l. 7. § interdum.
De fideiussore & mandatore. ff. l. 7. § idem ait. l. 9. § non solum. l. 18.
De reo promittendi. ff. l. 7. § idem ait. § item si duos.

IIII. *Aduersus quos competit exceptio?*

De successoribus creditoris. ff. l. 7. § non solum.
De eo qui stipulatus est alio credẽte. ff. l. 7. § non solum.

DE COMMODATO, ET EIVS actione. Inst. lib. 3. tt. 15. § item is cui. ff. lib. 13. tt. 6. C. lib. 4. tt. 23.

Cap. 3.

¶ DE COMMODATO.

I. *Differentiæ inter mutuum & commodatum.*

Inst. § item is cui. ff. lib. 12. tt. j. l. 2. in prin. lib. 44. tt. 7. l. j. § is quoq; Inter commodatum & utendum datum. ff. l. j. § j.

II. *Propria.*

Plerunq; solam utilitatem cõtinet eius cui commodatur. ff. l. 5. § commodatum.
Sicut uoluntatis & officij magis est, quàm necessitatis, commodare: ita modum commodati, finemq; præscribere eius est, qui beneficium tribuit. ff. l. 17. § sicut.

III. *Euentus.*

Rei commodatæ & proprietatem & possessionẽ retinemus. Inst. § item is cui. ff. l. 8. l. 9.
Cõmodati actio hinc nascitur tam directa quàm contraria. Inst. § item is cui. ff. l. j. in prin. l. 17. § sicut. uerſ. geritur.

IIII. *An sit utile commodatum, & hinc nascatur actio.*

DISTINGVITVR:

1. *Ex persona commodatoris.*

De prædone & fure. ff. l. 16. lib. 5. tt. j. l. 64.
De seruo. ff. l. 14. De seruo hæreditario. ff. lib. 44. tt. 7. l. 15. § fin. C. tt. 34. l. 9.

2. *Ex persona commodatarij.*

De seruo & filiofamiliâs. ff. l. 3. § si filiofamiliâs.
De furioso. ff. l. 2.
De pupillis & impuberibus. ff. l. j. § fin. l. 3. in pri.
Si libero homini, qui mihi bona fide seruit, commodem. ff. l. 13. § si libero.

3. *Ex re quæ commodatur.*

De re soli. ff. l. j. § inter commodatum.
De habitatione. ff. l. j. § Viuianus. lib. 19. tt. 5. l. 17. in prin.
De re quæ usu consumitur. ff. l. 3. § fin.
De pecunia. ff. l. 4.
De re aliena. ff. l. 15. l. 16. lib. 5. tt. j. l. 64.

4. *Ex causa & modo commodati.*

Si sui causa quis commodet, uide j uerſ. Si sua causa commod.
Si dedi ut eam creditori tuo pignori dares, uel ego pro te tua uoluntate pignori dedi. ff. l. 5. § nunc uidend. in quibus. C. l. 3.

Si rem

Si rem inſpiciendam dedi, uel experiundi cauſa. ff.l.10.§ ſi rem.l.13.§ j.lib.19.tt.5.l.18.in prin.
Si mercede interueniente non gratuitò res data ſit. Inſt.§ commodata. ff.l.5.§ nunc uidend. in quibus.
Si alter alteri boues, uel ſeruos inuicem per aliquot dies cõmodauerit. Inſt.lib.3. tt. 25.§ præterea. ff.lib.19.tt.5.l.18.§ ſi cum unum. l.26.in prin.

¶ *De commodati actione.*

1. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si re commodata aliter quàm accepit utatur.ff.l.5.§ quinimò. lib.44.tt.7.l.33.§ ſi is cui rem. lib.47.tt.2.l.78.in prin.
Si rem deteriorem fecerit. ff.l.3.§ j.l.10. in prin. l.18.§ ſiue autem.l.23.
Si in codice,quem tibi commodaueram,debitorem tuum tibi cauere feceris.ff.l.5.§ quinimò.
Si damnum in re ab alio datum ſit.ff.l.19.
Si ſeruus cõmodatus fugerit.ff.l.5.§ cuſtodiam.§ ſi me roga.l.18.in prin.
Si res perierit,uel ablata ſit, & ſeruus mortuus. Inſt.§ item is cui.ff.l.5.§ quod uerò ſenectute.§ ſed interdum & mortis. § ſi me rogaueris. § ſi de me petiſſes.lib.44.tt.7.l.j.§.is quoq; cui.
Si rem,quam pro te pignori dedi, non repignoraſ ut mihi reddas. ff.l.5. § nunc uidendum in quib.uſq; ad § Si me rogaueris.C.l.3.
Si rem non reſtituit.C.l.2.
Si in eo loco uel tempore, quo ut reſtitueretur conuenit,non reſtituit.ff.l.5.in prin.C.l.2.
De reliquis cauſis,uide Diſtinctiones ſequentes.

DISTINCTIONES GENERALES.

I. Ex *cauſa & modo facti.*

1. *De dolo.*

Si dolo fecit,tenetur. ff.l.5.§ nunc uidendum eſt. Diſtinguitur: Si pactum factum ſit, ne dolus præſtetur.ff.l.17.in prin.

2. *De culpa.*

Si culpa cõmodatarij factum ſit,tenetur. ff.l.5.§ nunc uidendum.uerſ.commodatum.
Si non exactam diligentiam,qualem bonus paterfamiliâs ſuis rebus præſtare ſolet, præſtiterit.Inſt.§ item is cui. ff.l.5.§ cuſtodiam.l.18.in prin.lib.44.tt.7.l.j.§ is quoq; cui.

Diſtinguitur ſequentibus modis:

Si conuenit ut ſolus dolus præſtetur. ff.l.5.§ interdum.
Si ſua cauſa cõmodauerit.ff.l.5.§ interdum.l.10.§ j.l.12.in prin.
Si utriuſq; cauſa cõmodauit. ff.l.18. in prin.uerſ. hoc ita.
Si rem inſpiciendam dedit.ff.l.10.§ j.
Si ultrò commodauit. ff.l.5.§ interdum. uerſ. uel ipſi prætori.

3. *De caſu & ui maiore.*

Si incurſu hoſtium, prædonum ue, naufragio, ruina,incẽdio,morte, uel alio caſu fortuito res perierit,non tenetur.Inſt.§ item is cui. ff.l.5.§ commodatum.uerſ.etſi fortè res. § quod uerò ſenectute.l.18.in prin.C.l.j.in prin.

Diſtinguitur ſequentibus modis:

Si culpa præceſſerit, ut ſi quod tibi domi cõmodatum eſt, peregrè tecum ferre malueris, uel quaſi amicos ad cœnam inuitaturus argẽtum, quod in eam rem utendum acceperis, peregrè proficiſcens tecum portaueris:uel re aliter quàm accepiſti uſus ſis, & inde in eum caſum res inciderit. Inſt.§ ac is qui utendum. uerſ.ſi modo non ipſius.ff.l.5.§ quod uerò ſenectute.§ ſed interdum & mortis. l.18. in prin. lib.44.tt.7.l.j.§ is quoque cui.uerſ.ſed & in maioribus.
Si ſeruum tectorem tibi commodauero, & ille de machina,in qua operabatur,conciderit,idq; propter machinam parum diligenter colligatam, &c.ff.l.5.§ ſed interdum & mortis.
Si dum res refertur,perijt. ff.l.10.§ fin. l. 11.l.12. l.20.
Si cum poſſet commodatarius res commodatas ſaluas habere,ſuas prætulit.ff.l.5.§ quod uerò. uerſ.proinde etſi.
Si res æſtimata data ſit.ff.l.5.§ commodatũ. uerſ. etſi fortè res.
Si conuenerit ut omne periculum præſtet commodatarius.C.l.j.

4. *De reliquis cauſis.*

Si ſenectute uel morbo accidat.ff.l.5.§ quod uerò ſenectute.
Si iure compenſationis commodatum, retinet. ff.l.18.§ fin.C.l.4.
Si creditor rem pignori acceptam nolit reſtituere.ff.l.5.§ idem Labeo rectè.

2. Ex *perſona facti.*

Si alius faciat,non commodatarius.ff.l.19.
Si pater uel dominus eius cui commodata res eſt,fecit.ff.l.3.§ ſed non tantum.
Si ſeruus commodatoris rem ſubripiat. ff.l.5.§ ſi me rogaueris.l.21.§ in exercitu. lib.47.tt.2.l.55.§ j.
Si ſeruus commodatarij ſubripuit. ff.lib.47.tt. 2. l.55.§ quod ſi ſeruus tuus.

3. Ex *re in qua, & circa quam factum eſt.*

Si in re quæ commodatum ſequitur. ff.l.5.§ uſq; adeò.
Si ſeruus cum lance cõmodatus ſit,an & de lance teneatur.ff.l.5.§ ſi me rogaueris.

4. Ex *tempore facti.*

Si dum res ad commodatarium perfertur,perijt. ff.l.20.
Si dum refertur.ff.l.10.§ fin.l.11.l.12.
Si tempore commodati finito,tu & ſequenti die commodatum rogares: ego autem cum rem commodè referre non poſſem,apud te eam reliquerim, eaq; tunc perijt. ff.l.5.§ ſi de me petiſſes.

5. Ex *antecedentibus.*

Si pupillo res ſit commodata. ff.l.j.§ fin. l.3. in prin.
De reliquis, uide ſ membr 4.An commodatum ſit utile.

6. Ex *conſequentibus.*

Si cum altero actum ſit,uel alia actione. ff.l.5.§ fin.l.7.§ fin.l.18.§ ſiue autem. Inſt.lib.4. tt.j.§ quæ de fullone. C.lib.6.tt.2.l.22. in prin. uſque ad § ſed cum in.

II. *Quibus datur?*

De prædone & fure qui commodauit. ff.l.16.lib.5.tt.j.l.64.

III. *Aduerſus*

III. *Aduerſus quos datur?*

De domino, patre, & ipſo filiofamiliâs. ff.l.3.§ ſi filio familiâs.
De hæredibus. C.l.3. Vide inſuper j Quid ueniat.
De altero ex duobus quibus commodata res eſt, uide j Quid ueniat.

IIII. *Quid ueniat in eã?*

De eo quod intereſt. ff.l.3.§ ſi reddita. lib.5.tt.j.l.64.
Quanti res eſt tempore rei iudicatæ.ff.l.3.§ in hac actione.
Quanti in litem iuratur.ff.l.3.§ in hac acti. lib.5.tt.j.l.64.
De lucro quod occaſione rei commodatæ accepit.ff.l.13.§ ſi quem queſtum. C.lib.6.tt.2.l.22.§ ſed cum.
De fructibus.ff.lib.22.tt.j l.38.§ ſi poſſeſſionem.
Hęres utrum in ſolidum an pro parte teneatur.ff.l.3.§ hæres.l.17.§ ſi ex facto.
Si duo rem commodatam acceperint, an uterque in ſolidum teneatur,uel pro parte.ff.l.5.§.ſi duabus.l.7.
Si altera res ex duabus,uel ſingulæ rei partes petuntur.ff.l 17.§ duabus.
Si ſeruus cum lance commodatus eſt, de lance quoq; tenetur.ff.l.5.§ ſi me roga.

V. *Quando detur?*

Si intempeſtiuè uſum rei commodatæ auferat.ff. l.17.§ ſicut autem.

VI. *Adiuncta, ſeu de probatione.*

Si quis dicat ſe ad certum tempus commodaſſe.C. l.2.

VII. *Euentus.*

Si actor litis æſtimationem oblatam ſuſcepit,rem offerentis facit:& de cautione eius nomine ab actore præſtanda.ff.l.5.§ j.l.13.in prin.l.17.§ fin.
De cedendis actionibus condemnato.ff.lib.42.tt. j.l 12.
De actione furti reo dãda.ff.l.5.§ fi.l.6.l.7. in prin. l.10.§ j.C.lib.6.tt.2.l.22.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio locati, conducti, & in factum. Inſt.§ commodata.ff.l.5.§ nunc uidendum in quib.
Mandati.ff.l.5.§ nunc uidend.in quibus.
Præſcriptis uerbis.ff.lib.19.tt.5.l.17.in prin.
Ad exhibendum,& rei uindicatio.ff.l.2.
Furti, & condictio furtiua.ff.l.5.§ quinimò. uſque ad § uſque adeò.l.14.lib.13.tt.j.l.16.lib.44 tt.7.l. 33.§ ſi is cui rẽ.lib. 47. tt.2.l. 55.§ quòd ſi ſeruus tuus.
Actio legis Aquiliç.ff.l.7.§ fin.l.18.§ ſiue autem.lib. 44.tt.7.l.33.§ fin.
Actio de peculio,& in ipſum filiumfamiliâs.ff.l.3. § ſi filiofamiliâs. uſq; ad § fin.

¶ *De contraria commodati actione.*

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.17.§ ſicut.uerſ.geritur enim.l.18.§ fin.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si impenſas in rem fecerit commodatarius.ff.l.18.§ poſſunt.
Si rem uitioſam cõmodauerit. ff.l.17.§ ſicut.uerſ. aut etiam ſciens.l.18.§ item qui ſciens.
Si ſeruus commodatus commodatario furtum fecerit.ff.l.22. lib.47.tt.2.l.63.§ circa cõmodatum.lib.13.tt.7.l.31.§ fin.
Si commodator uel ſeruus eius rem commodatam abſtulerit.ff.l.21.lib.47.tt.2.l.55.in prin.
Si cum mihi codicem commodaſſes, in quo chirographarius debitor mihi cauit, tu id deleueris.ff.l.5.§ quinimò.
Si intempeſtiuè uſum rei commodatæ auferat.ff. l.16.§ ſicut.
Si commodatarius pro re perdita precium dedit, & res deinde in commodatoris poteſtatem peruenit.ff.l.17.§ fin.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si principalis actio non mouetur.ff.l.17.§ j.

III. *Quid ueniat?*

De re & precio dato.ff.l.17.§ fin.

IIII. *Adfinia remedia.*

De compenſatione opponenda. ff.l. 18. § fin. C. l.4.
De furti actione.ff.l.21.l.22.

DE DEPOSITO, ET EIVS actione.Inſt.lib.3.tt.15.§ præterea.ff.lib.16.tt.13.C.lib.4.tt. 34. Cap. 4.

¶ DE DEPOSITO.

I. *Definitio.*

ff.l.j.in prin.

II. *Euentus.*

Proprietas & poſſeſsio apud deponentem manet. ff.l.17.§ fin.

III. *An ſit utile depoſitum, & inde naſcatur actio?*

Diſtingitur:

1 Ex *perſona deponentis.*

Si alius non dominus deponat.C.lib.3. tt. 42.l.§.
Si prædo uel fur deponat.ff.l.j.§ ſi prædo.l.31.§ incurrit.uſq; ad fin.legis.lib.5.tt.j.l.64.
Si reus iudicij publici poſtea deportatus deponat.ff.l.31.in prin.
Si ſeruus deponat.ff.l.j.§ ſi ſeruus.§ non ſolum.§ ſi ſeruus.l.33.
Si ſeruus hæreditarius deponat.ff. l.j.§ item ſi ſeruus.lib.44.tt.7.l.15.§ fin. C.l.9.
Si is qui mihi bona fide ſeruit,deponat. ff.l.j.§ nõ ſolum.

2 Ex *perſona eius apud quem deponitur.*

Si pupillus ſit.ff.l.j.§ an in pupillum.
Si filiusfamiliâs ſit.ff.l.j.§ filium famil.
Si ſeruus ſit.ff.l.j.§ ſi apud ſeruum.§ filium fam.
Si iuſſu eius apud quem deponere uolebam,apud alium depoſui.ff.l.j.§ idem Pomponius.

3 Ex *re depoſita.*

Si res aliena,uide ſ Ex perſona deponentis.
Si res depoſitarij.ff.l.15.l.31.§ ſi tamen ignorans.uſq; ad fin.leg.
Si res quam depoſitario dotis nomine inutiliter dedit.ff.l.27.

4 *Ex causa & modo.*

Si sequestrationis causa deponat. ff. l. 5. ſ inſequeſtrum. l. 6.
Si ſponſionis causa annulus datus ſit, ut eum uictori reddat. ff. lib. 19. tt. 5. l. 18. ſ fin.
Si pecuniam apud re depoſui, ut eam Titio, ſi puerum meum reduxiſſet, dares. ff. lib. 19. tt. 5. l. 19.
Si iuſſu eius apud quem deponere uolebam, apud alium depoſui. ff. l. j. ſ idem Pomp.
Si merces interueniat. ff. l. j. ſ ſi ueſtimẽta. ſ ſi quis ſeruum.
Si ego quaſi deponens rem tibi dedi, tu quaſi mutuam accipias. ff. lib. 12. tt. j. l. 18.

5 *Ex ſpecie & forma deponendi.*

Si commendat. ff. l 24 lib 50. tt. 16. l. 186.
Si mandauero alicui ut rem meam ab alio acceptam cuſtodiat. ff. l. j. ſ idem Pomp.
Si te rogauero, ut rem meam ad aliquem perferas, qui eam ſeruet. ff l. j. ſ ſi te rogauero.
Et niſi ille recipiat, tu cuſtodias. fl. l. j. ſ quòd ſi rẽ tibi.
Si res puellæ oblatas, pater eius ſuſcipiat. ff. l. 25. in prin.
Si ſeruum in piſtrinum conĩciat cuſtodiendum. ff. l. j. ſ ſi quis ſeruum.
Si ueſtimenta balneatori dedit ad ſeruandum. ff. l. j. ſ ſi ueſtimenta.

6 *Ex conſequentibus.*

De inſtrumento conficiendo. & teſtibus ad hibẽdis. Nouell. c. 73. ſ ſi quis igitur.
Si is qui depoſuit, ſit deportatus. ff. l. 31. in prin.

SI RES RESTITVTA SIT.

Subdiſtinguitur ſequentibus modis:

Ex perſona eius cui reſtituit.

Si alij quàm domino reſtituit. ff. l. j. ſ ſi rem à ſeruo.
Si ſeruo ff. l. 11.
Si uni ex hæredibus. ff. l. j. ſ ſi pecunia in ſacculo. lib. 46. tt. 3. l. 81. ſ ſi lancem.
Si ſequeſter ſuum officium uelit deponere, cui reſtituet. ff. l. 5. ſ fin.
De reliquis quibus reſtituendum, uel non, uide ĩ Quibus datur.

Ex reliquis contingentibus.

Si rem deteriorem reſtituit. ff. l. j. ſ ſi res depoſita. lib. 13 tt 6 l. 18. ſ ſiue autem lib. 9. tt. 2. l. 42.
Si aliam rem quàm accepit, reſtituit. ff. lib. 19. tt. 2. l 31. ſ idem iuris.
Si non aliter quàm numis acceptis reſtituit. ff. l. 34.
Si quaſi de ſuo dat pro libertate alicuius. ff. l. j. ſ eleganter.
Si non in locọ, quo debetur, reddat. ff. l. 5. ſ in ſequeſtrum. l. 12. ſ j.
Si non debito tempore, uide ĩ Quãdo detur actio.

¶ De *Actione depoſiti.*

I. *Cenſus.*

Bonæ fidei eſt. ff. l. j. ſ hanc autem actio.
Rei perſequendæ cauſa comparata eſt, interdum mixta eſt. Inſt. li. 4. tt. 6. ſ ſequens. uſque ad ſ Ex maleficis.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si legem, qua rem ſuſcepit, non ſeruat. C. l. 6.
Si rem inuito domino cõtrectat, uel ea utitur. ff. l. 29. in prin. lib. 47. tt. 2. l. 78. in prin. C. l. 3.
Si rem alij dedit mutuam. C. l. 7. l. 8.
Si tabulas apud ſe depoſitas alijs dederit, legerit, uel ad uerſario prodiderit. ff. l. j. ſ ſi quis tabulas. lib. 9. tt. 2. l. 41. ſ ſed etſi quis. l. 42. lib. 48. tt. 19. l. 38. ſ inſtrumenta. tt. 10. l. j. ſ is qui depoſita.
Si rem deteriorẽ fecerit, uide paulo ſ uerſ. Si rem deteriorem reſt.
Si depoſitum nó reſtituit uel amiſit, uel res perijt. Inſt. ſ præterea. uide ĩ Diſtinctiones.
Si reſtituit quidem, ſed non ut debet, uide p aulo ſuperius, uerſ. Si res reſtituta ſit.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex cauſa & modo facti.*

1 *De dolo depoſitarij.*

ff. l. j. ſ in conducto. uerſ. dolum. Inſt. ſ præterea.
Diſtinguitur: Si cõuenit ne dolus præſtetur. ff. l. j ſ ſi conuenit, uerſ. illud.

2 *De culpa & caſu fortuito.*

Si culpa depoſitarij uel caſu res perierit, an teneatur: Non. Inſt. ſ præterea. ff. l. 14. ſ ſiue autẽ. l. 20. C. l. j. ff. lib. 13. tt. 6. l. 5. ſ nunc uidend.

SVBDISTINGVITVR:

Si cõuenit ut depoſitarij periculo res ſit. ff l. j. ſ ſæpe euenit. lib. 17. tt. j. l. 39. lib 13. tt. 6. l. 5. ſ nunc uidend. uerſ. aut. ſi ab.
Si merces interuenit. ff. lib. 13. tt. 6. l. 5. ſ nunc uidend.
Si depoſito obtulit. ff. l. j. ſ ſæpe euenit.
Si cum empturus prædia rogaſſet mutuam pecuniam, ita ut non, niſi emiſſet, pecunia credita eſſet, creditor interim pecuniam apud eum depoſuerit. ff. lib. 12. tt. j. l. 4. in prin.
Si lata culpa ſit. ff. l. 32. C. l. j.
Si ueſtimenta balneatori data ſunt ſeruanda. ff. l j. ſ ſi ueſtim.
Si res accepto iudicio perierit. ff. l. 12. ſ fin. l. 14. ſ ſi ue autem.
Si cum rem uendidiſſet, eamq; recepiſſet, ea interijt ff. l. j. ſ ſi rem depoſitam.
Si poſtea rem receperit, & reſtituendi facultatem ſit nactus. ff. l. j. ſ inde ſcribit. l. 3. l. 20. ſ fin.
Si fideiuſſor cõueniatur. ff. l. j. ſ idem etiam Pomp. uerſ. planè ſi fideiuſs.

3 *De cauſis ſpecialibus.*

Si facultatem reſtituendi non habeat. ff. l. j. ſ inde ſcribit. ſ Marcellus autem.
Si hæres ignorans rem depoſitam eſſe, eam uenderit. ff. l. j. ſ fin. l. 2. l. 3.
Si miſericordia ductus hominem ſoluat. ff. l. 7. in prin.
Si ex cauſa compenſationis rem retinet, uide ſ De compenſationib.
Si propterea non reddat, quòd putet petentem uerum procuratorem uel hæredem non eſſe. ff. l. 13. in prin.
Si denunciatum ei ab alio ſit, ne petenti reſtitueret. C. l. 11. ſ fin. Nouell. c. 88.

2 *Ex per-*

2 *Ex perſona facti.*

Si pater uel dominus depoſitarij dolo fecerit. ff. l. j. ſ filiumfam. uerſ. planè.
Si is apud quem depoſitarius depoſuit. ff. l. 16.
Si hæres depoſitarij, uide ĩ Quid ueniat, De hæredibus.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si poſt litem conteſtatam dolo fecit. ff. l. j. ſ non tantum.
Si conuenit ne dolus præſtetur. ff. l. j. ſ ſi conueniat. uerſ. illud.
Si conuenit ne depoſiti agatur. ff. lib. 2. tt. 14. l. 7. ſ ſi paciſcar. l. 27. ſ illud.
Si inutile ſit depoſitum, uide ſ membr. 3. cap. eodem.
Si res reſtituta ſit: Subdiſtinguitur ut ſ cap. eod.
Si cum altero actum ſit. ff l. j. ſ ſi apud duos.

III. *Quibus datur actio depoſiti?*

De ſucceſſoribus. ff. l. j. ſ hæc actio. ſ ſi pecunia in ſacculo. ſ apud Iulianum. l. 14. in prin. lib. 36. tt. 3. l. 18. ſ idem quæſijt.
De hærede, & eo cui reſtitui iuſsit deponens. ff. l. 26. in prin. lib. 36. tt. 3. l. 18. ſ idem quæſijt.
De eo qui depoſuit, & rei domino. ff. l. 31. ſ incurrit. C. lib. 3. tt. 42. l. 8.
De eo qui depoſuit, & eo qui deponi mandauit. ff. l. j. ſ ſi te rogauero.
De ſeruo qui depoſuit, & domino eius priore & poſteriore. ff. l. j. ſ ſi ſeruus meus. ſ ſi ſeruus depoſuit.
De duobus dominis ſeruo communi deponente. ff. l. j. ſ ſi duorum.
De altero ex duobus deponentib. an in ſolidum agere poſsit. ff. l. j. ſ ſed ſi duo. l. 17. in prin.
De filiofamiliâs. ff. l. 19.
De reliquis, uide ſ Ex perſonâ deponentis.

IIII. *Aduerſus quos datur.*

De hæredib. ff. l. 12. ſ cum ſequeſtro. l. 25. in prin. lib. 44. tt. 7. l. 48. Vide in ſuper ĩ membr. prox. Quid ueniat.
De patre & domino, filio & ſeruo. ff. l. j. ſ ſi apud. ſ filiumfam. l. 21.
De eo qui putans ſe hæredem, rem uendidit. ff. l. 4.
De eo apud quem & eo cuius iuſſu depoſitum eſt. ff. l. j. ſ idem Pomponius.
De eo apud quem depoſuit, uel cui mutuò dedit depoſitarius. C. l. 8.
De altero ex duobus apud quos res depoſita eſt. ff. l. j. ſ ſi apud duos.
De fideiuſſore. ff. l. j. ſ idem etiam Pomp. uerſ. planè ſi fideiuſ.

V. *Quid & quantum ueniat in hac actione? Quantum ueniat.*

Diſtinguitur:
Si tumultus, incendij, ruinæ, &c. gratia depoſitum ſit, in duplum, alioquin in ſimplum datur actio. Inſt. lib. 4. tt. 6. ſ ſequens. ff. l. j. ſ prætor ait. uſq; ad ſ quæ depoſitis. l. 18.
Si hæredes conueniantur: ſiquidem ex dolo defuncti. ff. l. j. ſ j. l. 7. ſ j. l. 18. lib. 44. tt. 7. l. 11. C. l. j. l. 8.
Sin autem ex dolo ſuo. ff. l. j. ſ j. l. 9. l. 10. l. 18. l. 22.
Si plures ſint hæredes, pro parte conueniendi ſunt. ff. l. 7. ſ j. uerſ. plures uerò. l. 9. l. 10. l. 18. l. 22.
De in litem iurando. ff. j. ſ in depoſiti.
De compenſatione non opponenda, uide ſ De compenſation.

Quid ueniat in hac actione.

De ijs quæ depoſitis rebus accedunt, uel incluſæ ſunt. ff. l. j. ſ quæ depoſitis. ſ ſi ciſta ſignata.
De fructibus, partu & omni cauſa. ff. l. j. ſ hancautem. lib. 22. tt. j. l. 38. ſ ſi poſſeſsionem.
De uſuris. ff. l. 24. l. 25. ſ fin. l. 26. ſ Lucius Titius. l. 28. l. 29. ſ fin. C. l. 2. l. 3. l. 4. Nouell. c. 88. ſ agnoſcat inſuper.
De re uendita, & precio accepto. ff. l. j. ſ fin. l. 2. l. 3. l. 4.
De re ex pecunia depoſitâ cõparata. C. lib. 3. tt. 32. l. 6.
De actionibus præſtandis. ff. l. 2. l. 16.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

Interdum intra annum, interdum in perpetuum datur. ff. l. 18.
Statim cum depoſitum eſt, repeti poteſt. ff. l. j. ſ eſt autem.
Non competit ante exiſtentem conditionem depoſitionis. ff. l. j. ſ eſt autem. C. l. 5.
Si conuenit ut poſt mortem reddatur, etiam ante mortem repeti poteſt. ff. l. j. ſ ſi ſic depoſuero.
Si hac lege depoſuit, ût ſi uellet uteretur, etiam antequã uſus ſit, repeti poteſt. ff. l. j. ſ ſi pecunia.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

De re, quam petit, deſignanda & deſcribenda. ff. l. j. ſ ſi quis argentum. uſq; ad ſ filiumfamiliâs.
De probatione depoſiti. Per quæ probandum?
De epiſtolis, inſtrumentis, & alijs cautionib. item de teſtibus. ff. l. 26. ſ fin. l. 27. C. l. 7. Nouel. c. 73. ſ ſi quis igitur.

VIII. *Euentus.*

Condemnatus infamatur. C. l. 10.
Si fideiuſſor conuentus litis æſtimationem obtulit, res ſit depoſitarij. ff. l. 30.
De actionibus depoſitario condemnato cedendis. ff. lib. 42. tt. j l. 12.

IX. *Adfinia remedia.*

Locati & conducti actio. ff. l. j. ſ ſi ueſtimenta. ſ ſi quis ſeruum.
Mandati. ff. l. j. ſ ſi te rogauerò. uſq; ad ſ an in pupillum.
Ad exhibendũ, & rei uindicatio. ff. l. j. ſ ſi rem à ſeruo. l. 33. C. l. j. l. 8. lib. 3. tt. 42. l. 8.
Furti. ff. l. 29. in prin. C. l. 3.
Condictio. ff. l. 13. ſ fin. lib. 13. tt. j. l. 16.
Iniuriarum. ff. l. j. ſ ſi quis tabulas.
Legis Aquiliæ. ff. lib. 13. tt. 6. l. 18. ſ ſiue autem pignus.
Præſcriptis uerbis. ff. l. j. ſ ſi quis ſeruum.
De actione aduerſus cohæredem, qui ſuam portionem à depoſitario accepit. C. l. 12.
De actione in factũ & furti aduerſus nautas, caupones, ſtabularios, uide ĩ lib. 23. huius Methodi, cap. 8.

¶ De *contraria depositi actione.*

I. *An competat.*

ff.l.5.in prin.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si seruo depositus uictum dedit.ff.l.23.
Si sua impensa rem restituit.ff.l.12.in prin.
Si seruus depositus furtum ei fecit. ff.lib.47. tt.2. l.63.§. idq; euidentius in causa depositi. § hæc ita puto uera.lib.13 tt.7.l.31.§ fin.

III. *Quid ueniat?*

In litem non iuratur.ff.l.5.in prin.

De sequestratione & actione sequestraria.

Vide s̄ lib.2.De iudicijs.

DE PIGNORIBVS ET HYPOthecis, cum suis actionib. ff.lib.20. tt.1. cum sequentib. C.lib.8. tt.14. cum sequentib.

Cap. 5.

I. *Etymologia pignoris.*

ff.lib.50.tt.16.l.238.§ pignus.

II. *Differentia pignoris & hypothecæ.*

Inst.lib.4.tt. 6.§ item Seruiana. uers. inter pignus.ff.tt.j.l.5.§ fin.lib.13.tt.7.l.9.§ propriè.li.50.tt. 16.l.238.§ pignus.

III. *Diuisio pignoris in conuentionale & prætorium.*

C.tt.22.l.2.in prin.

IIII. *Causæ ex quibus pignus uel hypotheca constituitur, uel competit.*

1 *De tacita pignoris obligatione.*

ff.tt.2 C.tt.15.
Si res nō sit specialiter obligata, pignus non competit.C.tt.15.l.5.Distinguitur sequentib. modis:
De inuectis & illatis. ff. tt.2.l.2.l.3.l.4.l.5.in prin.l. 6.l.7.§. fin.lib.2. tt.14.l.4 in prin.li.13.tt.7 l.11. § planè in eam.lib.19.tt. 2.l.24.§ si colonus. C. tt. 15.l.7.lib.4.tt.65.l.5.
De fructib. prædij locati. ff.tt.2.l.7.in prin. lib.19. tt.2.l.24.§ si colonus.l.53.
Venditor id quod uendidit, pignoris loco retinere potest. ff.lib.21.tt.j.l.31.§ idem Marcell.lib.18. tt.4.l.22.
Item is cui commodata res est, eam ob impensas in rem factas pignoris loco retinere potest. ff. lib.47.tt.2.l 15.§. fin.
Res alterius pecunia empta. an sit pignori obligata.ff.tt.4.l.7.in prin. lib.27. tt.9.l.3.in prin. C. tt. 14.l.17.l.27.Nouell.c.53.§ perpulchrum. usq; ad § quoniam uerò.c.136.§ secundū uerò. usq; ad § porrò neque.
Si in refectionem domus mutuauit, domus tacitè est obligata.ff.tt.2.l.j.
Si pactum factum sit ut liceat uendere, res intelligitur obligata.ff.tt.4.l.3.§. fin.
Si mater tutrix nuptias iterauit, bona secundi mariti pignori sunt obligata pupillo.C.tt.15.l.6.
Si cum fisco contractum sit.C.tt.15.l.2.
Pro censibus & tributis bona sunt obligata. C.tt. 15.l.j.lib.4.tt.46.l.j.
Si cum argentarijs cōtractum sit. Nouell. c.136.§ insuper. ibi, & ut exinde. item ibi, neque enim tem erè.

2 *De Prætorio pignore, & executione sententiæ captis pignoribus.*

ff.lib.13.tt.7.l.26.C.tt.22.tt.23.tt.14.l.11.

3 *De oppignorationibus.*

Ne alterius res pro alterius debito pignori capiātur.Nouell.c.52.in prin.usque ad § enimuerò.c. 134.§ quoniam uerò.C.lib.4.tt.15.l.j.

4 *Ex testamento pignus constitui potest.*

ff.lib.13.tt.7.l.26.in prin.

5 *De traditione.*

ff.lib.13.tt.7.l.j.in prin.

6 *De pacto conuento.*

Pacto conuento constituitur pignus. ff.li.13. tt. 7. l.j.in prin. lib.20. tt.j.l.4.lib.2.tt.14.l.17.§ de pignore.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 *Ex persona dantis uel promittentis pignus.*

De eo qui obligare non potest.C.lib.8.tt.16.l.8.in prin.
De non domino, uide ī De re aliena.
De procuratore. ff.tt.j.l.21.in prin.lib. 13.tt.7.l 11.§ fin.l.12.C.tt.16.l.j.l.8.
De tutore & curatore.ff.lib.13.tt.7.l.11.§.fin.l.16.in prin.C.tt.16.l.3.l.7.
De actore reipub.ff.tt.j.l.11.in prin.
De muliere res suas pro alio obligante, uide alibi De senatusc. Velleiano.
De pupillo & minore 25 annis. ff.tt.3. l.j. in prin. lib.27 tt. 9.l j.§ fin.l.2.
De seruo.ff.tt.3.l.j.§ j.lib.13. tt.7.l.18.§.fin. lib.12. tt. 6.l.13.C.tt.16.l.8.
De filiofamiliâs. ff.tt.3.l.j.§ j. lib.13.tt.7.l.18. § fin. l. 19.lib.14.tt.6.l. 7.§ sed si filiusfam.C.tt.16.l.4.
De colono uel conductore.C.tt.16.l.8.
De absentibus.ff.tt.j.l.23.§.fin.

2 *Ex persona eius cui datur uel promittitur pignus.*

De alio quàm creditore. ff.lib.13.tt.7.l.11. § per liberam.
De procuratore & tutore. ff.tt.j. l.21.in prin.li.13. tt.7.l.11.§ per liberam. C.lib.4.tt.27.l.2.
Si cum mihi aut Titio promisisset, Titio dedit pignus.ff.tt.j.l.33.
De patre filij nomine accipiente.ff.tt.j.l.28.
De pupillo.ff.lib.13.tt.7.l.38.
De eo qui prohibetur emere.ff.tt.j.l.24.

3. Ex *causa ob quam datur uel promittitur pignus.*

Si ob aliā causam quàm pecuniā.ff.li.13.tt.7.l 9.§.1.
Si ut fideiubeat pro me pignus ei dedi.ff.lib. 13. tt. 7.l. 9.§ 1.
Pro quacunq; obligatione accipi potest. ff.tt.j. l.5.
De ciuili, honoraria & naturali obligatione. ff. tt. 1.l.5.§ sed non solum.l.14.§ fin.
Si pro aliena obligatione.ff. tt.j.l. 5.§ fin.
Si in diem uel sub conditione debeatur. ff. t.j. l. 5. uers.& siue pura.
Si pro obligatione serui. ff.lib.12.tt.6.l.13.
Si pro intercessione mulieris pro alio, uel pro mutuo filio familiâs dato. ff.tt.3.l.2.
Si pro parte soluēda.ff. tt.j.l.5.§ sed & non solum. tt.2.l.5.§ j.

4 *Ex modo quo datur uel promittitur.*

Si uitiosè & inutiliter contractus pignoris intercesserit.ff.tt.j.l.25.
Nihil refert quibus uerbis constituatur.ff.tt.j.l.4. lib.22.tt.4.l.4.
Si ita instrumento contractus inseruit: Fide & periculo rerum ad me pertinentium, uel per earum exactionem tibi satisfieri promitto.C.tt.17.l.9.
Si sub conditione: Si intra certum tempus pecunia soluta non sit, ut iure emptionis creditor pignus habeat. ff.tt.j.l.16.§ fin, lib. 18.tt.j.l. 81. in prin. C.tt.35.l.3.
Si inter absentes constituatur.ff.tt.j.l.23.§ fin.
Si in epistola non signata & scripta fine die & consule.ff.tt.j.l.35.in prin.
Si scriptura nulla uel uitiosa intercesserit. ff.tt.j.l.4. l.35.lib.22.tt.4.l.4.

5 *Ex re pignori obligata.*

Quod emi & uendi potest, idem potest & pignori dari.ff.tt.j.l.9.§ fin.
De re quam quis emere non potest.ff.tt.j.l.24.tt.3. l.j.§ eam rem.
De uniuersis bonis.ff.tt.j.l.j.in prin.l.29.in prin.
De nomine debitoris. ff.tt.j.l.13. § cum pignori.li. 13.tt.7.l.18.in prin. C.tt.17.l.4.
De taberna ff.tt.j.l.34.
De peculio, uide s̄ uers. De seruo. item De filiofamiliâs
De usufructu.ff.tt.j. l.11. § usus fructus. tt. 6.l. 8.in prin.
De iure prædiorum ff.tt.j.l.11.§ fin.l.12.
Ne quis mutuans agricolæ, teneat eius terram. Nouell.c.32.33.34.
De militia, uide s̄ uers. Res alterius pecunia empta, &c. cap.eod.
De futuris.ff.tt.j.l.j. in prin.l. 15.in prin.tt. 4.l.11.§ si de futu.
De re quam quis se assecuturum sperat.C.tt.17.l.5.
De loco religioso.C.tt.17.l.3.
De libero homine.ff.tt.3.l.5.C.tt.17.l.6.
De statu libero.ff.tt.j.l.13.§ j.
De prædio uectigali & superficiario: ff.tt.j.l.31.lib. 13.tt.7.l.16.§ fin.l.17.
De superficiarijs.ff.tt.j.l.13.§ & in superficiarijs.tt. 4.l.15. lib.13.tt.7.l.16.§ fin.l.17.
De re litigiosa.ff.tt.3.l.j.§ eam rem.§ fin.
De re quam debitor antè per iniuriam iudicis in iudicio amisit.ff.tt.j.l.3.§ fin.
De re communi. ff. tt.4.l.3.§ fin.tt.6.l.7. § fin.lib. 10.tt.3.l.6.§ fin. si fundus. § idem scribit. C. tt.12. lib.3.tt.37.l.2.in prin.tt.38.l.7.
De re ipsius creditoris.ff.lib.50.tt.17.l.45.

DE RE ALIENA.

C.tt.16.l.2.l.6.l.7.tt.17.l.6.

SVBDISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si sub conditione: Si debitoris facta fuerit. ff.tt.j. l.16.§ aliena.
Si quasi dominium in re habeat: & pro ea Publiciana actio ei competat.ff.tt.j.l.18.l.21. § j.lib.13. tt.7.l.29.
Si uoluntate domini data sit.ff.lib. 13. tt.7. l. 20. in prin.
Si dominus sciens in fraudem creditoris dissimulauit rem suam esse.C.tt.16.l.2.
Si dominus suā manu scripsit, domum suam pignori futuram.ff.tt.j.l.26.§ j.
Si dominus postea ratum habuerit. ff. tt.j.l.16.§ j. lib.13.tt.7.l.20.in prin.
Si dominus postea debitori hæ res extiterit. ff.tt.j. l.22.lib.13.tt.7.l.41.
Si debitor postea rei dominus factus sit.ff.tt. j.l.j. § j.l.16.§ aliena.lib.13. tt.7.l. 41.in prin. C.tt. 16.l. 5.
Si is cui res in diem addicta est, ut meliore conditione allata, uel si displicuisset ab emptione discederetur, eam rem pignori dederit.ff. tt.6.l.3.
Si creditor rem pignori acceptam, alij pignori dederit.ff. tt.j.l. 13.§ cum pignori. lib. 13.tt. 7. l. 27. l. 40.§ fin.C.tt. 24.l.j.l.2.
Si debitor rem, quam donauit filio, obliget. C. tt. 16.l.6.
Si rem alij uenditam pignori det.ff. lib. 13. tt. 7. l. 2.
Si rem patris filius obliget. C.tt.16 l.4.
Si rem fideiussoris sui debitor obliget. ff.tt.2.l.5.§ fin.
De reliquis subdistinctionibus, uide paulo superius Ex re pignori obligata. item s̄ Ex persona dantis.cap.eod.

6 *Ex reliquis contingentibus.*

Si auro demonstrato æs pignori dederit, uel ære dato affirmauit aurum esse.ff.lib.13.tt.7.l.j.
Si ante uel post contractam obligationem datum uel promissum sit pignus.ff.tt.j.l.5.
Si eadem res & alij sit obligata, uide ī cap. prox. membr. Quibus datur.
Distinctiones ex consequentibus, uide ī Causas quib. liberatur pignus.

V. *Causæ ex quibus pignus liberatur pignoris obligatio tollitur, & pignoraticia actio competit.*

Causæ ex quibus pignoris obligatio tollitur, contingunt aut circa principalem obligationem propter quam pignus datum est: aut circa ipsum pignus, & obligationem pignoris accessoriam.

¶ *Causæ quæ contingunt circa obligationem principalem.*

1 *De solutione debiti.*

Soluto debito liberatur pignus, cōpetitq; actio pignoraticia.ff.tt.j.l.11.§ j.tt.6.l.6 lib.13.tt.7.l.11.§ si in sortem.l.40.§ fin.lib.46.tt.3.l.43.C.tt.14.l.20. tt.31.l.3.lib.4.tt.24.l.9.l.10.

DISTINGVITVR:

Ex *persona soluentis.*

Si alius soluit.C.tt.14.l. 21.ff.lib.46.tt.3.l.40.
Si amicus debitoris, negocia eius gerens. ff.tt.6. l.j.in prin.
Si unus hæredum suam partem soluerit, uide paulo inferius.
Si possessor pignoris soluat, uel posterior creditor, uide ī cap.7.lib. eod.

Ex *persona eius cui solutum est.*

Si alij quàm creditori solutum est.ff.li.13.tt. 7.l.11.§ solutam.

Si creditori, non fideiussori, qui pignus possidet, solutum sit. ff. tt. j. l. 26. in prin.

Ex re soluta.

Si pars tantum sit soluta, non totum debitum. ff. tt. j. l. 19. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 40. in prin. C. tt. 41. l. 2.

Si unus hæredum suam partem obtulerit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 8. § si unus. C. tt. 31. l. j.

Si partem soluat, partem compenset. C. li. 4. tt. 31. l. 12. quæ autem compensentur debito, uide paulo inferius De compensatione debiti.

Si debitor ob non restitutionem pignoris pluris sit condemnatus, an si tantum soluerit quantum debet, liberetur hypotheca. ff. tt. j. l. 16. § si pluris.

Quantum offerendum secundo creditori, qui pignus à primo liberauit. ff. tt. 4. l. 13. § sciendum. C. tt. 14. l. 22.

Si non ea quę in pignus impendit, creditor soluat. ff. lib. 13. tt. 7. l. 8. § fin.

Si eam pecuniam quæ sine pignore credita est, non soluat. C. tt. 27. l. j. § at si in possess.

Si usuræ non sint solutæ. ff. tt. j. l. 13. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 8. § fin. l. 11. § si in sortem. C. lib. 4. tt. 32. l. 4.

Si pœna sub qua debetur, non sit soluta. ff. tt. j. l. 13. § fin.

Si reprobi nummi sint soluti. ff. lib. 13. tt. 7. l. 24. § qui reprobos.

De reliquis distinctionibus ex re soluta. ff. tt. 2. l. 10. tt. 6. l. 15. lib. 13. tt. 7. l. 11. § unde si domum lib. 10. tt. 3. l. 7. § si debitor.

Ex tempore quo soluit.

Si pignoraticia actione in iudicium deducta solutionem offerat. ff. lib. 13. tt. 7. l. 9 § fin.

Si postquam creditori res est addicta, uide ẽ cap. prox. De pignore creditori addicendo.

Si postquam creditor pignus uendidit: uide ẽ De uenditione pignoris.

Si pacto facto, ut si intra tempus pecunia non soluta creditori pignus sit addictum, post tempus illud pecuniam debitor offerat. ff. tt. j. l. 16. § fin. lib. 18. tt. j. l. 81. in prin. C. tt. 35. l. 3.

Reliquas distinctiones solutionis uide alibi, De solutionibus.

2 *De positione & consignatione pecuniæ oblatæ.*

Si eam creditor accipere nolit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 20. § si per. C. tt. 31. l. 3. tt. 14. l. 20. lib. 4. tt. 24. l. 9. l. 11. tt. 32. l. 19.

3 *De compensatione debiti.*

Si compensauit. ff. tt. 4. l. 4. uers. nec enim inter.

Quæ computentur in debitum & usuras.

De fructibus hypothecarum. ff. tt. j. l. 11. § j. tt. 2. l. 8. tt. 5. l. 12. § nam etsi. C. tt. 25. l. 2. tt. 28. l. j. lib. 4. tt. 24. l. j. l. 2. l. 11. tt. 31. l. 11.

De eo quod ex actione, occasione rei hypothecatę inferata percepit creditor. ff. tt. j. l. 21. § fin. tt. 6. l. 8. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 22. in prin. usque ad § si prædo. lib. 47. tt. 2. l. 15. in prin. l. 81.

De precio ex uenditione pignoris accepto cum usuris in debitum computando, uide ẽ cap. 6. membr. 8. uers. Si pluris, &c.

4 *Reliquæ causæ circa obligationem principalem contingentes quibus liberatur pignus.*

Si alio modo satisfactum sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 10. lib. 20. tt. j. l. 13. § etiamsi. tt. 6. l. 6.

Si acceptilatum sit, uel factum de non petenda pecunia intercesserit, & debitum sit remissum. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. § j. uers. idemq; etsi. lib. 20. tt. 6. l. j. § j. l. 5. in prin. C. tt. 26. l. 5. ff. lib. 2. tt. 14. l. 17. § de pignore.

Si nouatio facta sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. in prin. C. tt. 27. l. j. in prin. ff. lib. 46. tt. 2. l. 18.

Si principalis actio in iudicium sit deducta. ff. tt. j. l. 13. § etiamsi. li. 13. tt. 7. l. 11. in prin. C. tt. 14. l. 8. tt. 27. l. j. uers. quamuis personali.

Si principalis actio submota sit. C. tt. 31. l. 2. ff. tt. j. l. 27.

Si debitor iurauerit se nihil debere. ff. tt. 6. l. 13. lib. 12. tt. 2. l. 40.

Si debitor à iudice absolutus sit. ff. tt. 6. l. 13.

Si conditio obligationis defecerit. ff. tt. j. l. 5. § sed in conditio.

Si tempus conductionis pro qua pignus datum erat, finitum sit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 13. § qui impleto. C. lib. 4. tt. 65. l. 16. § fin.

Si pecunia, propter quam pignus datum est, numerata non sit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. § si quasi. C. tt. 33.

Si res creditori redhibita sit. ff. tt. 6. l. 4. in prin.

Si creditor debitori hæres pro parte extiterit. C. lib. 4. tt. 16. l. j.

Si creditor debitoris negocia gesserit. ff. lib. 3. tt. 5. l. 34. § illum autem.

Si cum fideiussor pro sua obligatione pignus dedisset, reus principalis ei defuncto hæres extiterit: nec is ex fideiussoria causa teneatur. ff. li. 46. tt. 3. l. 38. § fin.

Si re ob euictionem pignori data, euictio secuta non sit. C. tt. 35. l. 2.

¶ *Causæ quæ contingunt circa ipsum pignus & obligationem pignoris accessoriam.*

Si qua ratione pignoris obligatio finita est. ff. tt. 6. l. 6. in prin. uers. uel si qua alia.

Si pignus remissum sit, & conuenit ut à pignore recedatur. ff. tt. 6. l. 5. in prin. l. 7. § sed si cum debitoris. l. 8. § j usq; ad § si uoluntate. lib. 13. tt. 7. l. 9. & § generaliter. lib. 2. tt. 14. l. 17. § de pignore. C. tt. 14. l. 23. tt. 26. l. 2. § fin. l. 9. § fin.

Si chirographum pignoris redditum sit. C. tt. 26. l. 7.

Si aliud pignus uel fideiussor pro pignore datur. ff. tt. 6. l. 5. § si conuenerit. l. 6. § qui paratus. l. 14. lib. 13. tt. 7. l. 9. § omnis. l. 10. lib. 23. tt. 3. l. 50.

Si pignore ad tempus obligato, tempus finitum sit. ff. tt. 6. l. 6. in prin.

Si conditio pignoris defecerit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 11. § si quasi.

Si debitor iurauerit rem nõ esse obligatam pignori. ff. tt. 6. l. 5. § fin.

Si cum fideiussor pro sua obligatione pignus dedisset, eiq; reus principalis hæres extiterit, eo causa fideiussoria sublata est. ff. lib. 46. tt. 3. l. 38. § fin.

Si cum

Si cum pater nomine filijfamiliâs, cui sub conditione legatum debebatur, pignus pactus esset, existente conditione filius sui iuris sit. ff. tt. j. l. 28.

Si creditor dominus pignoratę rei sit factus. ff. lib. 42. tt. 2. l. 30. § fin.

Si fundo uectigali à possessore pignori dato fundus ad dominum ex lege locationis redierit. ff. tt. j. l. 31.

Si re pignori accepta, à creditore pignori data, debitum sit solutum, uide ẽ uers. Si creditor rem pignori, &c.

Si statulibero pignori dato conditio extiterit. ff. tt. j. l. 13. § j.

Si seruus pignori datus manumissus sit, uide ẽ lib. 5. cap. 6. uers. De seruo pignori dato.

Si seruus pignori datus ab hostibus captus sit. ff. lib. 49. tt. 15. l. 12. § si pignori.

Si ususfructus pignori datus extinctus sit. ff. tt. 6. l. 8. in prin.

Si res pignori data extincta sit, uel mutata. ff. tt. 6. l. 8. in prin. tt. j. l. j. § cum prædium. l. 13. in prin. l. 16. § si res hypothecæ. l. 26. § fin. l. 27. l. 29. § domus. l. 34. l. 36. C. tt. 14. l. 25.

Si creditor ancillam prostituit, uel aliud improbatum facere coegit. ff. lib. 13. tt. 7. l. 24. § fin.

Si creditor pignus uendiderit, an pignoris obligatio sit resoluta. ff. tt. 6. l. 4. § sed etsi ipse. l. 5. § si conuenerit. uers. aliud. l. 10. § fin.

Si alter creditorum pignus uendiderit, an alteri supersit actio hypothecaria. ff. tt. 5. l. j. C. tt. 19. l. 2. tt. 28. l. 17. lib. 4. tt. 10. l. 6. l. 7.

Si debitor rem in iudicio ami sit. ff. tt. j. l. 3. C. tt. 14. l. 5.

Si debitor rem pignori obligatam alienauerit, non tollitur pignoris obligatio. ff. lib. 13. tt. 7. l. 18. § si fundus. C. tt. 14. l. 14. l. 15. tt. 26. l. 3. l. 10. tt. 28. l. 12. Nouell. c. 112. § ab hac uerò.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si creditor alienationi consensit. ff. tt. 6. l. 4. § j. § fin. l. 7. in prin. usq; ad § illud tenend. l. 8. § si uoluntate. usq; ad § fin. l. 9. § fin. l. 10. in prin. l. 11. l. 12. in prin. tt. 4. l. 12. § fin. lib. 50. tt. 17. l. 118. C. tt. 26. l. 2. l. 4. l. 11.

Si creditor ratum habuit. ff. tt. 6. l. 4. § sed etsi non.

Si creditor in tabulis emptionis subscripsit: & sciente eo res alienata est. ff. tt. 6. l. 8. § nõ uidetur. l. 9. § fin.

Si creditor eo tempore quo res distrahitur, scriptura publicè proposita ius suum executus non est. C. tt. 26. l. 6.

Si debitor, antequam sibi pecunia à creditore numeraretur, pignus alienauit. ff. tt. 3. l. 4.

Si alij creditori alienauit. ff. tt. 6. l. 9. in prin. li. 46. tt. 3. l. 20. C. tt. 20. l. j.

Si seruum emptum redhibuit. ff. tt. 6. l. 4. in prin. li. 21. tt. j. l. 43. § pignus.

Si debitor & alij pignus obligauit, uide ẽ cap. 7. Quibus detur.

Si fiscus distraxit. C. tt. 26. l. 8. lib. 4. tt. 46. l. j.

Si res usucapta sit, uide infrà cap. 7. membr. 9.

EFFECTVS ET IVRA TAM debitoris quàm creditoris in pignore. Cap. 6.

Iura debitoris in pignore.

Res pignori data manet in dominio debitoris. ff. lib. 13. tt. 7. l. 35. § fin. C. lib. 4. tt. 24. l. 8.

Debitor rem uendere potest. ff. lib. 13. tt. 7. l. 6. § melius autem. Nouell. c. 112. § ab hac uerò.

DISTINGVITVR:

Si conueniat ne uendere illi liceat. ff. tt. 5. l. 7. § fin.

An possit seruum pignori obligatum manumittere debitor: uide ẽ lib. 5. cap. 6. uers. De seruo pignori dato.

Commodum & incommodum pignoris ad debitorem pertinet. ff. tt. j. l. 21. § quidquid.

Potest debitor pignus precario & pro cõducto accipere. ff. lib. 13. tt. 7. l. 35. § fin.

Si emere à creditore non potest nec debitor nec filius eius. ff. lib. 13. tt. 7. l. 40. in prin. § j.

Iura creditoris in pignore.

Possessio pignoris creditoris est. lib. 13. tt. 7. l. 35. § fin. l. 37.

Creditor pignus à debitore emere potest. ff. tt. 5. l. 12. in prin. tt. 6. l. 9. in pri. C. tt. 28. l. 10. § sanè si.

Locare pignus potest. ff. tt. j. l. 23.

Vsucapere non potest. ff. tt. j. l. j. § cum prædium. C. lib. 4. tt. 24. l. 9. l. 11. lib. 8. tt. 14. l. 7.

Is qui ad refectionem ædificij credidit, ut de pensionibus iure pignoris creditũ recipiat, actiones utiles aduersus inquilinos accipiet, cautionis exemplo quam debitor creditori pignori dedit. ff. tt. j. l. 20.

¶ *De pignore creditori addicendo.*

1 *An pignus creditori addicendum sit?*

Non. C. tt. 23. l. 3. tt. 28 l. 10. Distinguitur:

Si conuenit inter debitorem & creditorem, ut intra certum tempus non soluto debito pignus pro re propria habeat. C. tt. 35. l. 3. ff. tt. j. l. 16. § fi.

Si debitor creditori uendiderit, uide paulo superius, uers. Creditor pignus à debitore, &c.

Si emptor inueniri non possit. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § si pignora. C. tt. 23. l. 2. l. 3. tt. 3. 4. l. 3. § sin uerò nemo. Subdistinguitur tamẽ hoc sequẽtib. modis:

Si solennia non peregit creditor.

C. tt. 34. l. j. l. 3. § fin autẽ nulla. usq; ad § & postquam hoc.

1 *Si omnia bona pignori obligata sibi addici petat.*

C. tt. 34. l. j.

2 *Euentus, si res creditori sit addicta.*

An debitor eam repetere possit. C. tt. 34. l. 2. l. 3. § & postquam hoc.

Si plus uel minus sit in debito. C. tt. 34. l. 3. § sed si quidem minus. usq; ad fin. legis. ff. lib. 42. tt. j. l. 15. § si pignora.

Reliqua iura creditoris, & debitoris.

Vide ẽ in duob. capp. sequentib.

¶ *De distractione pignorum.*

ff. tt. 5. C. tt. 28.

I *Causæ ex quibus creditori im uenden-di pignoris competit.*

Si pactum sit de eo. ff.lib.13.tt.7.l.4.
Etiam ipso iure competit, si non soluatur debitũ. ff.lib.13.tt.7.l.4. C.tt.35.l.j.tt.28.l.9.l.14.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si conuenit ne distrahere liceat. ff.lib.13.tt.7.l.4.§ fin.l.5.lib.20.tt.3.l.3.§ fin.
Si mulier pignus pro alio dederit.C.l.11.ff.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.
Si & alij potiori res pignori sit obligata.ff.l.j. uide paulo inferiùs, Quibus competat hoc ius.
Si secundus creditor interpelleret. C.tt.20.l.3.
Si debitor prohibuerit testamento, uel aliàs denũciauit ne emeretur.C.tt.29.l.j.l.2.
Si debitor precariò possideat. C.l.2.
Si ex ipsis fructib. debitum est cõsecutus creditor. C.l.j.
Si debitor soluit, uel soluere est paratus. C.l.5.l.8 tt.29.l.2.

SVBDISTINGVITVR HOC SEQUENTIBVS MODIS:

Si non totum quod debet, soluat. C.l.6. tt.29.l.2. § nam si uel. ff.lib.10.tt.2. l.25. § idem obseruatur.lib.13.tt.7.l.8.§ si annua.uersus.sed omnibus.
Si secundo creditori, nõ etiam id quod priori creditori obrulit, soluatur. ff.l.5.in prin.
Si uni hæredum pars eius sit soluta.ff.l.11.lib.13. tt. 7.l.11.§ si creditori.
Si unus hæredum partem suam soluerit. ff.lib.13.tt. 7.l.8.§ si unus. C.l.16.
Reliquas subdistinctiones uide sũ cap. prox. De solutione debiti.

II. *Quibus ius uendendi pignoris competat?*

De secundo creditore, & cui res pignori nexa nõ est.ff.l.j.C.l.17.tt.18.l.8.
De hæredibus creditoris.l.13.tt.7.l.8. § de uendendo.lib.20.tt.5.l.11.
De uxore cuius pecuniam maritus mutuam dedit. C.l.19.
De iudice, si ex causa iudicati pignus captum sit. C.tt.23.l.2.

III. *Quæ uendere possit?*

Quæ ex rebus sibi obligatis uolet.ff.l. 8.
De peculio serui sibi obligati.ff. tt.j.l.j.§ seruo.

IIII. *Quando illi ius uendendi competat.*

Post biennium, ex quo denunciatio debitori missa est, uel sententia prolata. C.tt.34.l.3.§ fin autem nulla.
Cum soluendæ pecuniæ dies pacto inseritur, cõuenisse uidetur, ne prius uendẽdi pignoris potestas exerceatur.ff.l.4.
Si annua, bima, trima die 30 stipulatus accepit pignus, pactusq; est ut nisi sua quæq; die, &c. ff. lib.13.tt.7.l.8.§ si annua.

V. *Quomodo illi ius uendendi competat?*

Vt bona fide & solenniter uendat.C.l.4.l.9.
Vt secundum pactum.C.tt.34.l.3.§ sancimus itaque.ff.lib.13.tt.7.l 4.§ fin.l.5.

VI. *Antecedentia uenditionem.*

De denunciãdo prius debitori, &c. C.l.4. tt.34.l. 3.§.sin autem nulla.lib.4.tt.46.l.3.

VII. *An cogi possit ad uendendum.*

ff.lib.13.tt.7.l.6.in prin. lib.46.tt.j.l.52. § creditor.

VIII. *Effectus uenditionis pignorum.*

IVRA DEBITORIS POST UENDITIONEM.

De actione ad repetendam rem uenditam.

1 *An debitor oblato debito, rem recipere possit?*

Non. C.l.7.in prin.l.8.§ fin.tt.20.l.2.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si nõ iure uẽdidit.C.tt.30.l.2.l.4.C.lib.4.tt.46.l.2. huius species uide paulo superius, De iure uendendi.
Si fraudulenter alienauit creditor.C.l.4.l.7.§.fin. tt.30.l.j.l.4.
Si contra pactũ uẽdiderit.C.tt.34.l.3.§ sancimus. ff.lib.13.tt.7.l.4.§ fin.
Si minoris uendidit.C.tt.30.l.3.
Si pluris quàm debetur uendidit, uide j cap.eod.
Si ob cessationem tributorum fundus uenditus est.ff.lib.18.tt.5.l.9.C.lib.4.tt.46.
Si creditor sub imagine alterius personę sibi emit. C.l.10.
Si secũdus creditor uel fideiussor emit.ff.l.5. § fin. l.6.lib.17.tt.j.l.59.§ j. C.lib.2.tt.20.l.j.
Si is cuius ususfructus tantum uel pignus à creditore pignori datum est, uendidit. C.tt.24.l j.
Si mulier pro alio intercedens, fundum pignori dedit.ff.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.
Si non uendidit, sed pignori obligauit, uide sũ cap. prox.uersi.Si creditor rem pignori, &c.
Si ita uendidit, ut liceat sibi oblato precio pignus recuperare.ff.l. 7.in prin.
Si ita, ut si intra certũ tempus pecunia à debitore solueretur, à uenditione recederetur.ff.l.7. § illud inspiciendum.lib.13.tt.7.l.13.in prin.
Si postea à uẽditione recessum sit, uel res sit redhibita. ff.tt.6.l. 10.§ fin.
Si debitor aduersus sententiam in integrum sit restitutus.ff.lib.4.tt.4.l.9.in prin.
Si debitor postea cum hærede creditoris putatiuo transegit.ff.lib.2.tt.15.l.3.§ debitor.
Si precium emptori debitor offerat.C.tt.20.l.2.C. lib.4.tt.46.l.j.

2 *Aduersus quem actio illi competat?*

De emptore & creditore.C.l.7.§.fin.tt.30.toto.

3 *Quid ueniat in ea?*

De ipsa re & eo quod interest, item de rei precio, uide paulo superius uersi.De emptore, &c.

4 *Adfinia remedia.*

Si contra pactum uendidit creditor. ff.lib. 13.tt. 7. l.4.§ fin.l.5.
Si pluris quàm debetur, uendidit: id quod plus est cum usuris, debitori restituẽdum. C.l.20.tt. 30. l.5.tt.34. l.3.§ fin autem minus. ff.lib.13. tt. 7.l. 6.§ fin.l.7.l.24.§ si uendiderit.l 35.in prin.l. 42. lib.22.tt.j.l.40.lib.46.tt.3.l.5.§ imperator. l.96. § cum eodem.
Si dolo uiliori precio uẽdidit.ff.li.21.tt.2.l.50. § fi.

Reliquæ

Reliqui effectus uenditionis.

An uendito pignore creditori actio personalis denegetur.uide j lib. 25.huius Methodi cap 9.
De causis in pignore, &c.
Si cum alius potior in pignore esset, creditor uendidit.ff.l.j.
An creditor teneatur de euictione. & si teneatur, quid iuris sit.ff. l.10.in prin.lib. 13. tt.7. l. 8.§ j.l. 22 § fin.l.23.l.24.in prin.lib.19.tt.j.l.11.§ sententiam Iuliani.lib.21.tt.2.l.38.l.50.l.68. C.lib.8.tt. 46.creditor tenetur ius suum cedere emptori, & tradere possessionem. ff.l. 13.lib. 21. tt. 2.l. 38.
De re à creditore non euincenda.ff.l.10.
Emptor pignoris empti dominus fit, eiq; in rem actio competit. C.l.18.l.13.

DE ACTIONE HYPOthecaria. Cap. 7.

I. *Genus.*

Actio in rem est & prętoria. Inst.lib.4. tt.6. § item Seruiana.ff tt.j.l.17. C.tt 14.l.18.

II. *Diuisio in Seruianam & quasi Seruianam.*

Inst. lib.4.tt.6.§ item Seruiana.

III. *Causa ex qua datur.*

Si res creditori pignori sit obligata.

DISTINGVITVR:

Si creditor possessionem rei amisit.ff.tt.j.l.11.§ j. uersi.itaq; si.l.13.§ & in superf. C.tt.22.l.2.
Si solutum aut satisfactum est creditori. ff.tt.j.l.13. § etiam si.l.16.§ in uendicatione
Si possessor conuentus soluat aut restituat.ff.tt.j. l.16.§ in uindicatione.tt.6.l.12.§ fin. C. tt.32.l.2.
Si possessor à priore creditore conuentus, litis æstimationem obtulit: an liberetur à secundo. ff.tt.4.l.12.§ si quando.
Si possessor non possit restituere.ff. tt. j.l. 16.§ in uendicatione.uersi.sed si uelit.
Si actor possessori impensas non restituat. ff.tt. j.l. 29.§ domus.lib.39.tt.2.l.44.§ fin.
Si pro causa transactionis res pignori sit obligata, an & pro ueteri contractu teneatur.ff.tt.2.l. fin.
Si pro causa fideiussoria res sit obligata: an si reus principalis fideiussori hæres extiterit, & proin de fideiussoria causa sit sublata, pignus quoque liberatum sit.ff.lib.46.tt.3.l.38.§ fin.
De reliquis distinctionibus, uide sũ cap. 5.membr. 4 & 5.

IIII. *Quibus competat hæc actio: & qui potiores in pignore cæterisq; bonis debitoris habeantur?*

De domino procuratore pignus contrahente.C. lib.4.tt.27.l.2.Vide insuper sũ cap.5. Ex persona eius cui datur.
De eo cuius pecunia ab alio mutuò data est.C.tt. 14.l.16.tt.28.l.19.
De eo qui à creditore nomen debitoris comparauit.C.lib.4.tt.10.l.6.l.7.ff.tt.4.l.14.
De eo cui pignus à creditore pignori datum est. ff.tt.j.l.13.§ cum pignori.lib.13.tt.7.l.40.§ fin.C. tt.24.l.j.in prin.
De eo qui pro debitore soluit, & cuius pecunia pignus à creditore liberatum est. ff. tt. 3. l. 3. in prin.tt.4.l.13.§ à Titio.tt.6.l.j. in prin. C. tt. 14. l.21.tt.19.l.j.l.2.
De possessore pignoris qui à creditore conuentus litis æstimationem obtulit. ff. tt. 6.l. 2. tt. 4. l. 19.
De domino soli, si colonus alij fundum sub pignore locauit.ff.lib.19.tt.2.l.24.§ si colonus.

¶ *Si plures sint creditores.*

ff.tt.4.C.tt.18.

1 *Qui sint potiores in hypotheca, uel cæteris bonis.*

De fisco.C.lib.7.tt.73.lib.10.tt.7.l.j.ff.tt.4.l.8.l.22.in prin.
De repub.ff.lib.42.tt. 6.l.23.lib.50.tt. j.l.10 lib.20. tt.4 l.8.C.l.4.tt.26.l.3.
De causa dotis, uide sũ lib.4.cap.7 in fin. De priuilegio dotis.
De pupillo & alijs quorum tutela uel cura gesta est, uide sũ lib.6. cap. j. Effectus. uersi. Tutoris & curatoris.
De causa depositi apud mensam numulariam.ff. lib.42.tt.6.l. 9.§ in bonis.lib.16. tt.3.l.7 § quoties usq; ad fin.legis, cum l.sequente.
De eo qui in funus credidit uel impendit.ff.lib.11. tt.7 l.42.lib.45.tt. 6.l.2.
De eo qui in rem conseruandam uel reficiendam credidit.ff.l.5.l.6.lib.42.tt.3.l.j.tt.6.l.9.§ j.lib.12. tt.j.l.25.lib.20.tt.2.l.j. Nouell. c. 97.§ his cõsequens.
De eo qui in nauem extruendam, instruendam, emendam, &c. credidit.ff.l.5. l.6.lib.42.tt.6.l.11.l. 19.
De eo qui seruum pignoratum ab hostibus redemit.ff.lib.49.tt.15.l.12.§ si pignori.
De eo qui redemptori domino mandante credidit:ff.tt.2.l.j.lib.42.tt.6.l.9 § j.
De eo cuius pecunia res est comparata.ff.l.7. in prin.l. 22.§ fin.lib.27.tt.9.l. 3.in prin. C.l.7. Nouell.c.97. § his consequens.c.136.§ porrò neq; illũd.usq; ad § quia uerò legem.

nota con montanum.

De ijs quibus res hypothecara est, & alijs. ff. lib. 42.tt. 6.l.22.tt. 7.l.j.§ sciendũ.lib.39.tt.2.l.12.C.l. 9.l.10.lib.7.tt.72.l.6.lib.4.tt.46.l.1.
De occupanti seu prius agenti ff.lib. 42.tt. j l.19. tt.5.l.6.§ quid ergo si quibusdam.
De lucratiuis causis.ff.lib. 50.tt.17.l.98.
De legatarijs.ff lib.42. tt.7.l.4.§ fin.tt 9.l.23 in fine.
De legatarijs defuncti, & ijs quibus defunctus ab alio legata debuit.C.lib. 7.tt.72.l.j.
De ijs quorum pecunia ad priuilegiatos creditores peruenit.ff.l.13. § si simpliciter. C. l.6. ff. lib. 42.tt. 6.l.9.§ eorum. tt.3.l.2.C.lib.7.tt. 73.l.3.l.7.
De hærede eius qui potior est.ff.l.10.
De pluribus priuilegiatis, uter sit potior.ff.lib.42. tt. 6.l.17.
De reliquis uide Distinctiones sequentes.
Si res nulli pignori sit obligata.C.lib.7.tt.72.l.6. § fin.ff.lib.42.tt. 6.l.17.

SI EADEM RES DVOBVS *uel pluribus pignori sit obligata, prior tempore potior est iure.*

ff.l.11.in prin.C.l.2.§ fin.l.4. l. 8. Distinguitur sequentibus modis.

1 *Ex tempore quo res utriq; est obligata, & antecedentibus.*

Si utrisque simul obligata est, uel eodem die. ff. tt. j. l. 10. l. 16. § si duo pariter. tt. 4. l. 14. lib. 13. tt. 7. l. 20. § j.

Si cum prior sub conditione credidisset, ante existentem conditionem posteriori quoque sit obligata. ff. l. 9. § amplius. l. 11. § j.

Si hæres ob legata sub conditione relicta pignus dederit, & ante existentem conditionem alij quoq; obligauit. ff. l. 9. § sed etsi hæres. C. l. 2.

Si cum in diem de hypotheca cõueniisset, ante diẽ alius de eadem purè conuenerit. ff. l. 12. § si primus. uers. unde.

Si primus, qui sine hypotheca credidit, post secundum hyporhecam accepit. ff. l. 12. § si primus.

Si debitor antequam sibi traderetur prædium, id obligauit primo: deinde cum sibi traditum esset, obligauit secundo. ff. l. 3. § j.

Si socius rem communẽ pro indiuiso obligauit, deinde post diuisionem regionibus factam alij obligauit. ff. l. 3. § fin.

Si cum conuenisset ut inducta pignori essent, antequam induceret, alij etiam obligauerit. ff. l. 11. § si colonus.

Si cum creditor pignus accepisset in summam intra certum diem numerandam, priusquam numeraret, alij quoq; res sit obligata. ff. l. j. § fin.

Si creditor primo partem numerauit, & antequã reliquam partem numeraret, res alij quoq; sit obligata. ff. l. j.

Si ad tempus re aliqua conducta, rem locatori pignori dedit, donec mercedes soluerentur: & postea antequam locator quicquam adhuc ab eo petere posset, eandem rem alij quoq; obligauit ff. l 9. in prin.

Si cum posteriore prius conuenit, ut si quando ab eo pecuniam acciperet, sit ei res obligata. ff. l. 11. in prin.

2 *Ex persona eius cui secundo loco, item ex causa & modo quo res est obligata.*

Si fisco posteriori loco fuerit obligatus debitor. ff. l. 8. l. 22. uide paulo superius, uers. De fisco.

Si reipub. secundo loco fuerit obligatus debitor, uide paulo superius, uers. De repub.

Si mulieri secundo loco pro dote obligauit, uide s. li. 4. cap. 7. in fine, De actione hypothecaria.

Si damni infecti nomine posteriori in possessionẽ missus fit. ff. lib. 39. tt. 2. l. 12.

Si prior ex causa iudicati pignus accepit. ff. l. 10. C. l. 2. l. 3.

Si priori bona generaliter, posteriori res specialiter fuerit obligata. ff. l 2. l. 7. § fin. C. l. 6. tt. 14. l. 2.

Si res utriq; sit obligata, si debitoris erit. ff. l. 7. § fi.

Si posterior de hypotheca uendenda conuenit, prior non. ff. l. 13. § fin.

Si tertius credidit ad hoc ut pecunia primo soluatur, an præferatur secundo. ff. l. 13. § a Titio. l. 17. § planè cum.

Si tertio consensu primi res sit obligata: an præferatur secundo. ff. tt. 6. l. 12. in prin.

Si secũdus uoluntate & consensu prioris de hypotheca pactus est. ff. l. 12. § si tecum. tt. 6. l. 9. § fin. l. 11. l. 12. in prin.

3 *Ex persona obligantis, & re obligata.*

Si non dominus eandem rem diuersis pignorauit: item,

Si à non dominis pignus accepimus. ff. l. 15.

Si superficiarius superficiem obligauit, dominus soli potior est. ff. l. 16.

4 *Ex consequentibus.*

Si posterior publicum instrumentum super sua hypotheca habuit. C. l. 11.

Si idem bis, hoc est, ante primum & secundum credidit. ff. l. 12. § si idem. l. 13. in prin. l. 21.

Si prior postquam res secundo esset obligata, nouatione facta pignora pignorib. addidit. ff. l. 3. in prin. l. 13. in prin. l. 22. in prin.

Si posteriori res sit tradita. ff. l. 13. § fin.

Si posterior rem possideat. ff. l. 12. § sed si cum alio. l. 15. tt. j. l. 10.

Si posterior non à priore, sed ab alio rem petat. ff. l. 12. § sed si cum alio. l. 13. § si simpliciter.

Si posterior à debitore pignus emit. ff. l. 18.

Si tertius creditor priorem in iudicio uicit, an præferatur secundo. ff. l. 17.

Si tertius pignora sua distrahi permittat, ut priori pecunia soluta, in aliud pignus ei succedat. ff. l. 13. § si tertius.

Si debitor rem consensu prioris creditoris uendiderit. ff. tt. 6. l. 8. § illud uideamus. uers. quod si is.

Si debitor prius creditum compenset. ff. l. 4.

Si priori uel potiori debitum sit solutum. ff. l. 9. § Titia. l. 12. § si quando. § fin.

Si posterior priori creditori debitum offerat, sequitur.

De reliquis huiusmodi distinctionibus uide s̃ uers. De fisco, De repub. &c. cum sequentib.

¶ *Si posterior creditor priori uel potiori debitum offerat, pignus suũ confirmatur.* C. l. j. l. 5. l. 8. tt. 14. l. 22. Subdistingui tur sequentibus modis:

Si offerenti res non fuit obligata. C. l. 10. § fin.

Si reipub. prius fuit obligata res. C. tt. 19. l. 4.

Si is cui offertur, oblatum accipere nolit. ff. l. 11. § fin. C. l. j.

Si debitor potiori creditori rem, uel rei distractæ precium in solutum dedit. ff. tt. 5. l. 3. C. tt. 19. l. 3. tt. 20 l. j.

Si prior uel potior creditor pignus uendidit. ff. tt. 5. l. 3. C. tt. 20. l. j. in prin. lib. 4. tt. 10. l. 6. § fin. l. 7. § fin.

Si fide iussor uel secundus creditor soluta pecunia, pignus emptionis titulo sulcepit. ff. tt. 5. l. 2. l. 5. § fin. l. 6.

Si non totum debitum priori creditori offerat secundus. C. l. 5. tt. 27. l. j. § fin. lib. 8. tt. 41. l. 2. § fin. ff. lib. 16. tt j. l. 17. § si mulier.

Si non usuras medij temporis obtulit. ff. tt. 5. l. 2. l. 3.

2 *In quibus rebus sint potiores.*

De eo quod post secundum prior credidit. ff. l. 12. § si idem bis. l. 13. in prin.

De usuris quæ accesserunt, postquam secundus credidit. ff. l. 19.

3 *Quomodo proponendum hoc priuilegium.*

Per exceptionẽ, si possideat: & per replicationẽ, si si agat. ff. l. 12. in prin.

V. *Aduersus quos competat actio hypothecaria?*

De eo qui non possidet. ff. tt. j. l. 16. § in uendicatione.

VI. *Quid ueniat iure pignoris in hac actione.*

Si omnia bona sint obligata. ff. tt. j. l. 6. l. 7. l. 8. l. 9. in prin. l. 29. in prin. § fin. l. 32. l. 35. § fin. tt. 6. l. 4. in prin. C. tt. 14. l. 2. tt. 17. l. j. l. 5. l. 7. l. 8. l. 9.

De bonis & dote uxoris, mariti bonis obligatis. C. tt. 15. l. 4. lib. 7. tt. 73. l. j.

De bonis mariti, uxoris rebus obligatis. C. tt. 15. l. 6.

De alterius bonis, alterius rebus obligatis. uide s̃ cap. 5. De oppignorationibus. lib. eod.

De rebus fideiussorũ, mandatorum, &c. Nouell. c. 4. § enimuerò.

De militia. C. tt. 14. l. 27. Nouell. c. 53. § perpulchrũ. usq; ad § Quoniam uerò. c. 136. § secundũ uerò.

De ijs quæ postea nascuntur, uel rei accedunt: & de fructibus. ff. tt. j. l. 13. in prin. l. 16. § interdum etiam. l. 29. in prin. § i. C. tt. 15. l. 3. tt. 17. l. 9. tt. 25. l. j.

De ijs quæ ex fructibus comparata sunt. C. tt. 15. l. 3.

De usufructu proprietati obligatæ accedente. ff. lib. 13 tt. 7. l. 18. § si nuda.

De eo quod fundo obligato per alluuionem accessit. ff. tt 1. l. 16. in prin. lib. 13. tt. 7. l. 18. § si nuda.

De re ex numis pignoratis empta. ff. tt. 4. l. 7. § fin.

De re in quam res pignorata mutata est, uide suprà cap. 5. in fine. uers. Si res pignori data extincta sit.

De naui ex sylua obligata facta. ff. lib. 13. tt. 7. l. 18. § si quis.

Si domus sit obligata, uel solum. lib. 13 tt. 7. l. 21.

Si taberna sit obligata. ff. tt. j. l. 34.

Si inducta importata sint obligata. ff. tt. j. l. 32.

Si instrumentum emptionis sit obligatum. C. tt. 17. l. 2.

Si nomen debitoris sit obligatum. C. tt. 17. l. 4.

Si pars rei pro indiuiso sit obligata. ff. tt. 6. l. 7. § si conuenerit. § fin.

Si cum aurum ostenderet quasi pignori daturus, æs dederit: uel æs dando, affirmauit aurum esse. ff. lib. 13. tt. 7. l. j.

De litis æstimatione, & in litem iurando, si res nõ restituatur. ff. tt. j. l. 16. § in uendicatione. uers. si uerò dolo. l. 21. § fin.

De cautione, si res absit. ff. tt. j. l. 16. § in uindicatione. uers. sed si uelit.

Possessor in solidum tenetur, licet partem possideat. C. tt. 32. l. 2.

Si pluribus res sit obligata, quantum quisq; persequi possit. ff. tt. 1. l. 10. l. 15. § fin. l. 16. § si duo. lib. 13 tt. 7. l. 20. § j.

Si plures hæredes sint creditoris. C. tt. 32. l. j.

VII. *Antecedentia & adiuncta officia actoris.*

Debitores præsentes prius denunciationib. sunt conueniendi. C. tt. 14. l. 10.

Prius actio principalis intentanda. Nouell. c. 4. § enimuerò.

De probatione. C. lib. 4. tt. 24. l. 9. § fin. ff. tt. j. l. 3. l. 15. § quod dicitur. Nouell. c. 18. § enimuerò & illud.

VIII. *Quando competat.*

De prius conueniendo principali debitore. Nouell. c. 4. § enimuerò.

Si sub conditione debeatur, uel hypotheca sit contracta: & ante conditionem existentem agatur. ff. tt. j. l. 13. § si sub condit.

Si nondum dies pensionis uenit. ff. tt. j. l. 14.

Si paciscatur creditor ne intra annum pecuniam petat, intelligitur de hypotheca idẽ pactus esse. ff. tt. 6. l. 5. § j.

IX. *Quamdiu competat, & de longissimi temporis præscriptione huic actioni opponenda.*

Quamdiu cõpetat. Distinguitur, ex persona possidentis aduersus quem agitur.

Si cõtra debitorem, eiusq; hæredes agatur. C. lib. 7. tt. 36. l. j. tt. 39. l. 7. in prin. ff. lib. 44. tt. 3. l. 5. § fin.

Si aduersus extraneum agatur, si quidem bonæ fidei sit possessor. C. lib. 7. tt. 36. l. j. l. 2. ff. tt. j. l. j. § cũ prędium. uers. pignoris. C. lib. 8 tt. 14. l. 7. Sin autem malæ fidei sit possessor. C. lib. 7. tt. 39. l. 3. § j. l. 7. in prin.

Si prior creditor aduersus posteriorem possidentem agat. C. lib. 7. tt. 39. l. 7. § sed cum illud. usq; ad § eodem iure.

Si posterior priori creditori debitum offerre paratus est. C. lib. 7. tt. 39. l. 7. § eodem iure.

SVBDISTINGVITVR:

Si emptor pignoris agat, an ei obsit præscriptio. ff. lib. 44. tt. 3. l. 12.

X. *Eucntus huius actionis.*

De possessore qui litis æstimationẽ creditori obtulit: cedendæ illi actiones aduersus hæredes debitoris. ff. tt. 4. l. 19.

Si debitor pignus petet, id quod dedit per exceptionem potest conseruare. ff. tt. 6. l. 2.

Alius pignus luens, actionem dati, non dominiũ sibi adquirit. C. tt. 14. l. 21.

XI. *Adfinia remedia.*

De personali actione, uel hypothecaria agendo. C. tt. 14. l. 14. l. 24. lib. 4. tt. 10. l. 4. Nouell. c. 4. § enimuerò.

Etiamsi ita conuenit, tamen non potest per se pignoris possessionem arripere creditor, sed iudicis authoritate opus est. C. tt. 14. l. 3. lib. 4. tt. 24. l. 10. § fin.

Si creditori hypotheca per sententiam sit adiudicata. ff. tt. j. l. 16. § creditor.

De Saluiano interdicto quod datur de inductis, uide ẽ cap. ult. lib. eod.

Si conuenit ut creditor de pensionibus ipse creditum recipiat, utilem actionem aduersus inquilinos habet. ff. tt. j. l. 20.

Si missus in possessionem, eam amisit, actio in factũ cõpetit. ff. tt. j. l. 11. § j. uers. itaque si amiserit.

Si secundus creditor ius uendendi nõ habens, pignus uendiderit. ff. tt. 5. l. j.

Si hypotheca creditori sit ablata. C. tt. 14. l. 25.

Si uitiosè uel inutiliter pignus contractum est, an sit retentioni locus. ff. rt. j. l. j. ſ j. l. 25.

DE ACTIONE PIGNORATICIA tam directa quàm contraria. ff. lib. 13. tt. 7. C. lib. 4. tt. 24. Cap. 8.

¶ De *pignoraticia actione directa, quæ competit debitori.*

1 *Cauſa ex quibus datur.*

Si ſoluto debito pignus non reſtituit creditor, uide ſ. cap. 5. De ſolutione debiti.

Si rem pignori datam deteriorem fecerit creditor. C. l. 2. ſ fin. l. 6.

Si res pignori acceptas malè tractauit, creditor ſeruos debilitauit, coercuit, ancillã proſtituit, &c. ff. l. 24. ſ fin.

Si inſtrumentum pignori datum debitori ad probandam ſuam cauſam non exhibuit. ff. l. 43. in prin.

Si rem uendidit pluris quàm ei debetur, uide ſ cap. 6. membr. 8. uerſ. Si pluris.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *cauſa facti.*

Si ſine dolo creditoris factum ſit: & de culpa ab eo præſtanda. Inſt. lib. 3. tt. 15. ſ fin. ff. l. 13. ſ fin. tt. 6. l. 5. ſ nunc uidendum. uerſ. Sed ubi utriuſq;. C. lib. 8. tt. 14. l. 19. Subdiſtinguitur. ff. li. 20. tt. j. l. 2. lib. 42. tt. 5. l. 9. ſ eſt præterea.

Si fortuito caſu & ſine culpa creditoris acciderit. Inſt. lib. 3. tt. 15. ſ. fin. ff. l. 13. ſ fin. C. l. 4. l. 5. l. 8. lib. 8. tt. 14. l. 19.

De cuſtodia à creditore præſtanda. ff. l. 13. ſ fin. C. lib. 8. tt. 14. l. 19.

De diligẽtia quam bonus paterfamiliâs in rebus ſuis præſtat. l. 14.

Si creditor ratem in flumine detinuit, poſteaq; flumen creſcens ratem abſtulit. ff. l. 30.

Si centurio culleos pignoratos ad annonã ſuſtulit, indeq; facti ſunt deteriores. ff. l. 43. ſ. fin.

Si pro maleficijs ſuis ſeruos coercuit. ff. l. 24. ſ. fin.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si pecunia non ſit ſoluta. ff. l. 9. ſ fin. l. 43. ſ fin. lib. 23. tt. 3. l. 50. ſ fin.

Si ſoluta quidem ſit, ſed non tota, non creditori, non debito tempore, &c. uide ſ cap. 5. De ſolutione debiti.

Si aliena res pignori data ſit. ff. l. 9. ſ is quoq;. l. 22. ſ ſi prædo. lib. 20. tt. 5. l. 12. ſ & cum per iniuriã.

Si conuenit ut nõ ſoluta intra certũ tempus pecunia, creditori pignus uendere liceret. C. l. 3.

Si creditor pignus uendidit, uide ſ cap. 6. membro 8.

Si pluris uendidit, ad ſuperfluum reſtituendum tenetur, uide ſ cap. 6. membro 8. uerſ. Si pluris quàm debetur, &c.

Si ſecundus creditor uel fideiuſſor ſoluta pecunia pignus emptionis titulo ſuſcepit. ff. lib. 20. tt 5. l. 5. ſ fin. l. 6. tt. j. l. 26. in prin. li. 46. tt. j. l. 59. lib. 18. tt. j. l. 81. in prin.

Si creditor pignus à debitore emit. ff. l. 20. ſ fin. l. 34. l. 39. C. lib. 8. tt. 28. l. 10. ſ ſanè ſi.

Si creditor in ſolutum accepit C. lib. 8. tt. 14. l. 13.

Si creditori à debitore res ſit legata. C. lib. 6. tt. 37. l. 16.

Si creditori res ſit addicta. C. lib. 8. tt. 34. l. 2. l. 3. ſ & poſtquam hoc.

Si creditores pignus inter ſe diuiſerunt, uel id uni ſit aſſignatum. ff. lib. 10. tt. 3. l. 7. ſ. inter eos.

Si poſſeſſor pignoris hypothecaria actione conuentus, litis æſtimationem obtulit. ff. lib. 10. tt. 3. l. 7. ſ. inter eos. uerſ. idemq; dicitur. lib. 13. tt. 7. l. 28. in prin.

Si creditor pignus alij pignori dedit. uide ſ cap. 5. membr. 4. uerſ. Si creditor rem pignori acceptam, &c.

II. *Quibus datur actio pignoraticia?*

De procuratore & tutore pignus dante, & domino. ff. l. 11. ſ fin. l. 12.

De prædone qui rem ablatam pignori dedit. ff. l. 22. ſ ſi prædo.

De eo qui à debitore pignus comparauit. C. lib. 8. tt. 14. l. 9.

De hærede debitoris. C. lib. 8. tt. 14. l. 12.

III. *Aduerſus quos competit?*

De procuratore & tutore pignus accipiente. ff. l. 13. ſ per liberam.

De domino ſerui accipientis pignus. ff. l. 28. ſ fin.

De fideiuſſore pignus à creditore ſuſcipiente. ff. lib. 20. tt. j. l. 2. l. 26. in prin.

De emptore pignoris, uide ſ cap. 6. membr. 8. uerſ. De emptore.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

De ipſa re, & rei precio uel intereſſe, ſi res à creditore non iure uendita ſit, uide ſ cap. 6. membr. 8. uerſ. De emptore.

Si pluris uendidit creditor, ſuperfluum cum uſuris reſtituendum: uide ſ cap. 6. membr. 8. uerſ. Si pluris quàm debetur, &c.

De uſuris & fructibus. ff. l. 22. ſ ſi prædo. lib. 20. tt. 2. l. 8. lib. 46. tt. j. l. 59. lib. 17. tt. j. l. 59. ſ 1. uide ſuprà cap 5. De compenſatione debiti.

De commodo & incommodo pignori accedẽte. ff. tt. j. l. 21. ſ quidquid.

De theſauro à creditore inuẽto. ff. lib. 41. tt. j. l. 63. ſ quòd ſi creditor.

De eo quod ex actione occaſione rei hypothecatæ intentata percepit creditor, uide ſ cap. 5. De compenſatione debiti.

De cedenda actione aduerſus emptorem pignoris. ff. l. 13. in prin.

De cautionibus à creditore præſtandis. ff. l. 15.

V. *Quando & quamdiu competat?*

An ante ſolutum debitum. ff. l. 9. ſ fin. l. 43. ſ fin. lib. 23. tt. 3. l. 50. ſ fin.

Longi temporis præſcriptio contra debitorẽ pignoraticia agentem nõ competit. C. l. 9. l. 11. lib. 8. tt. 14. l. 7.

VI *Adiuncta, ſeu De probatione.*

Rem creditori à debitore uenditam eſſe. ff. l. 39.

Rem perditam & culpa uel ſine culpa creditoris. C. l. 4.

VII. *Adfinia remedia.*

Pecunia ſoluta res condici poteſt. ff. l. 12. tt. j. l. 4. ſ res pig item furti actio eſt. ff. lib. 47. tt. 2. l. 53. ſ eum creditor.

Si pigno.

Si pignore dato pecunia numerata non ſit. C. lib. 8. tt. 33. l. j.

Si rem dedit creditori debitor, ut is eam ſuo creditori pignori daret. ff. 27.

Si creditor inſtrumenta obligata debitori ad probandum non exhibuit. ff. l. 43. in prin.

Si creditori ita pignus uendidit, ut ſi debitor pecuniam emptori offerret, liceret ei rem ſuam recipere. ff. l. 13. in prin.

De actione aduerſus emptorem & poſſeſſorem pignoris. ff. l. 28. in prin. li. 6. tt. j. l. 39. ſ fin. l. 40. C. lib. 8. tt. 28. l. 7. ſ fin. tt. 30. toto.

Si fideiuſſor pignus ſuſcepit, mandati actione tenetur. ff. lib. 20. tt. j. l. 2. lib. 3. tt. 5. l. 31. in prin.

¶ De *contraria pignoraticia actione, quæ datur creditori aduerſus debitorem.*

1 *Cauſæ ex quibus competit.*

Si debitor creditorem in contrahendo pignore deceperit. ff. lib. 46. tt. j. l. 54.

Si rem alij obligatam pignori dederit. ff. l. 16. ſ j. l. 36. ſ ſed & ſi quis.

Si rem alienam pignori dederit. ff. l. 9. in prin. l. 16. ſ j. l. 32. l. 36. ſ ſed etſi quis. lib. 20. tt. j. l. j. ſ. j. l. 22. C. lib. 8. tt. 16. l. 6.

Si creditor uendito pignore de euictione cauit, uel condemnatus eſt. ff. l. 8. ſ j. l. 22. § fin. l. 23.

Si creditori pignus addictum euictum ſit. ff. l. 24. in prin.

Si poſt diſtractum pignus debitor, qui precariò rogauit, uel conduxit, pignoris poſſeſſionem nõ reſtituat. ff. l. 22. ſ ſi poſt.

Si debitor pro auro æs ſubiecerit, uel cum æs pignori daret, affirmauit aurum eſſe. ff. l. j. ſ fin. l. 34. lib. 47. tt. 2. l. 20. in prin.

Si debitor quaſi ſoluturus pecuniam pignus receperit, nec ſoluat. ff. l. 3.

Si debitor ſeruum pignori obligatum debilitauerit, uinxerit, occiderit. ff. lib. 20. tt. j. l. 27. uel ſollicitauit. C. lib. 8. tt. 28. l. 15.

Si ſeruus pignori datus creditori furtum fecerit. ff. l. 31. lib. 47. tt. 2. l. 63. ſ his etiam.

Si ſeruos artificijs inſtruxit creditor. ff. l. 25.

Si ſumptus in rem uel ob rem pignori datam fecerit creditor. ff. l. 8. in prin. l. 25. lib. 2. tt. 14. l. 52. ſ pactum. C. l. 6. lib. 8. tt. 14. l. 6.

II. *Quid ueniat in hac actione.*

De eo quod intereſt. ff. l. 24. in prin. lib. 46. tt. j. l. 54.

De uſuris. ff. l. 23.

III. *Adfinia remedia.*

Quæ ſint, diſtinguitur Ex cauſa ex qua agitur. proinde conſulendæ ſunt præcedentes huius actionis cauſæ.

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

DE INTERDICTIS DE Migrando & Saluiano. Cap. 9.

¶ De *interdicto de Migrando.* ff. lib. 43. tt. 31.

I. *Cauſa ex qua datur.*

Si inquilinus migrans prohibeatur abducere ea quæ in habitationem importauit. l. j. in prin.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis:*

Si colonus prohibeatur abducere ea quæ in fundum tulit. l. j. ſ hoc interdictum.

Si res non ſit inquilini, ſed aliena ei commodata, locata, &c. l. j. ſ illud notandum. l. 2

Si penſionem non ſoluit inquilinus. l. j. in prin. Subdiſtinguitur ſequentibus *modis:*

Si res non fuit pignori obligata, nec obligari potuit. l. j in prin. ſ illud notandum. ſ penult.

Si penſio nondum debeatur. l. j. ſ ſi penſio.

Si gratuitam habitationẽ habuit. l. j. ſ hoc interdictum.

Si alio modo ſatisfactum eſt. l. j. in prin.

Si per locatorem ſtat quo minus ſoluatur. l. j. in prin.

II. *Quibus & aduerſus quos competit?*

De ſucceſſoribus. l. j. ſ fin.

Colono non datur. l. j. ſ hoc interdictum.

III. *Quamdiu competit?*

Perpetuum eſt. l. j. ſ fin.

IIII. *Adfine remedium.*

Extraordinarium auxilium. l. j. § hoc interdictum.

¶ De *interdicto Saluiano.* ff. lib. 43. tt. 32. C. lib. 8. tt. 9.

I. *Genus.*

Adipiſcendæ poſſeſſionis interdictum eſt. Inſt. lib. 4. tt. 15. ſ interdictum quoq;.

II. *Cauſa ex qua datur.*

Si colonus rem pignoris nomine in fundũ inductam alienauit. Inſt. li. 4. tt. 15. ſ interdictum.

DISTINGVITVR:

Si ſocio fundi alienauit. ff. l. j. ſ ſi colonus. l. 2.

Si rem communem alienauit. ff. l. 1. ſ fin.

III. *Quibus competit?*

De ſocio fundi locati. ff. l. j. ſ ſi colonus.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De emptore, ſeu eo cui alienata res eſt. C. l. j

V. *Quid ueniat in eo?*

De eo quod ex re alienata natum eſt. ff. l. j. in prin.

Si duo agant. ff. l. j. ſ ſi colonus.

VI. *Adfine remedium.*

Actio Seruiana ſeu hypothecaria. ff. l. 2. ſ fin. C. l. j.

D DE

DE VERBORVM OBLIgationibus:

Liber decimuſeptimus.

Inſt.lib.3.tt.16.cum ſequentib.ff.lib. 45.C.lib.8.tt.38.cum ſequentib.

DE VERBORVM OBLIGAtione in genere. Inſt.tt.16.ff. tt.1.C.tt.38. Cap. 1.

I. *Definitio.*

Inſt.in prin.ff.l.5.§ ſtipulatio.lib.44.tt.7.l.j.§ uerbis.l.51.§ uerbis.lib.12.tt.j.l.2.§ fin.

Ratio nominis. Inſt. in prin. uerſ. quæ hoc nomine.

II. *Diuiſiones & ſpecies.*

Diuiſio in iudiciales, prætorias, conuentionales & communes ſtipulationes: quam diuiſionem cum deſcriptione ſingularum ſpecierum, uide Inſt.tt.19.ff.l.5. in prin. uſq; ad § ſtipulatio.l.52. in prin. De prætorijs ſtipulationibus, uide inſuper ẽ lib.eod.

Stipulationum alia certa eſt, alia incerta. de quo uide ẽ De actione ex ſtipulatu, Adfinia remedia.

Quædam in dando, quædam in faciendo conſiſtit.ff.l.2.in prin.Inſt.§ non ſolum res.

III. *Propria & euentus*

Omnes ſtipulationes natura ſui conuentionales ſunt.ff.lib.46.tt.5.l.j.§ & ſciendum eſt.

Qui fundum ſtipulanti ſpopondit, cogitur eum ſtipulatoris facere.ff.l. 75.§ fin. lib.18. tt.j.l.25.§ fin.

Naſcitur hinc duplex actio: certi condictio, ſi certa ſit ſtipulatio: & actio ex ſtipulatu, ſi incerta ſit.de quo uide ẽ De actione ex ſtipulatu, Adfinia remedia.

IIII. *De numero ſtipulationum.*

Vtrum una an plures ſint obligationes?

Tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt res uel corpora.ff.l.j.§ ſed etſi mihi.uerſ. nam ſi tot. l.29.in prin.uſq; ad § ſi à fure.l.75. § qui ſortem.l.86. l.140.in prin.

Si ſtipulatus ſit fugitiuum non eſſe, furem non eſſe, erronem non eſſe. ff.li. 21.tt.2.l. 32.in prin.

Si cum aliquis fundum deducto uſufructu ſtipulatus eſſet, poſtea uſumfructum ſtipuletur. ff.l. 126.§ j.

Si quid ſtipulatus ſit, & niſi fiat, pœnam, uel quid aliud.ff.tt.3.l.j.§ fin. lib.44.tt.7.l.43.§ fin.li.18.tt. 7.l.9.§ ſed in pœna.

Si annua, bima, trima die ſtipulatus ſit.ff.l.140.§ j.

Si in annos ſingulos dari ſtipulatus eſt.ff.l.16.§ fin.

Si putantur quidem duo rei ſtipulandi uel promittendi eſſe, ſed non ſunt. Inſt.tt. 17.in prin. uerſ.nam ſi prius. Vide inſuper ẽ De duob. reis conſtituendis.

Si alter creditorum uel reorum ſtipulandi uel promittendi alteri hæres extiterit:item ſi fideiuſſor reo hæres extiterit.ff.tt.2.l.13. lib.46. tt.j.l.5.li. 19.tt.j.l.10.

Si fideiuſſor confideiuſſori ſuo hæres extiterit.ff. lib.46.tt.j.l.21.§ non eſt nouum.

Si fideiuſſor primùm in diem, poſtea purè ſit acceptus.ff.lib.46.tt.j.l.21.§ non eſt nouum.

Si pecunia numerata ſit, eaq; reddi ſtipulanti promiſſa.ff.l.126.§ ſupereſt.

DE INVTILIBVS STIPVlationibus.Inſt.tt.20.ff.tt.1. C.tt.39. Cap. 2.

¶ *An ſtipulatio ſit utilis.*

Diſtinguitur:

1 *Ex perſona ſtipulantis.*

De infantibus, impuberibus & pupillis. Inſt. § pupillus.ff.l.j.in prin.l.70.lib.44.tt.7.l.j. § furioſum.C.tt.38.l.7.

De minore uigintiquinq; annis.ff.l. 66.C.tt.38.l. 7.

De eo cui bonis interdictum eſt.ff.l.6.

De furioſo.Inſt.§ furioſus.ff.lib.44.tt.7.l.j § furioſum.

De muto & ſurdo.Inſt.§ mutum neq;.ff.l.j.in prin. lib.44.tt.7.l.j.§ fin.

De procuratore.ff.l 79.

De abſentibus, uide ẽ Ex modo.

2 *Ex perſona promittentis.*

De infantibus, impuberibus & pupillis. Inſt.§ pupillus.ff.l.j.in prin.l.127.141.§ pupillus.li.44.tt. 7.l.j.§ furioſum.C.l.j.

De eo qui eſt ſub cura.ff.l.101.

De eo cui bonis interdictum eſt.ff.l.6.

De furioſo.Inſt.§ furioſus.ff.lib.44.tt. 7.l.j.§ furioſum.

De muto & ſurdo.Inſt.§ mutum.ff.lib. 44.tt.7.l.j. § fin.

De filiofamiliàs.Inſt.§ item inutilis. uerſ. Sed ſeruus.ff.l.141. § pupillus. l.38.§ hi qui ſunt.uerſ. Sed mihi uidetur.

De ſeruo.Inſt. § itẽ inutilis.uerſ. Sed ſeruus.ff. l.38. § hi qui ſunt.

Si is qui iuri noſtro ſubiectus eſt, à nobis ſtipuletur, uel nos ab illo. Inſt. § item inutilis eſt.ff.li. 49.tt.17.l.15.§ j.

Si ab eo ſtipuler qui mihi bona fide ſeruit: tem à ſeruo in quo uſumfructum habeo,uel ille à me. ff.l.118.in prin.

3 *Ex modo quo contrahitur ſtipulatio, & uerbis.*

Si inter abſentes contrahatur per nuncium uel per epiſtolam. Inſt.§ item uerborum obligatio. ff.l.j.in prin.tt.2.l.8. C.tt.38.l.14.tt.39.l.3.in prin.

Si non ſit continuus ſtipulationis actus, etſi alienus actus interueniat.ff.l.j. § qui præſens.l.137. in prin.tt.2.l.6.§ duo rei.l.12.in prin.

De uerbis ſolennibus huius ſtipulationis. Inſt. tt. 16.§ in hac re olim.§ ſed hæc ſolennia. C.tt.38. 10.tt.41.l.12.

De uerbis quibus pœna concipienda eſt. Inſt.tt. 16.§ non ſolum ff.l.71.l.137.§ ſi ut aliquid.

Si Græca uel alia lingua ſtipulatio contrahatur. Inſt.tt.16.§ utrum autem Latin ..ff.l.j.§ fin.

Si præpoſterè ſtipulatio fiat,utſi nauis ex Aſia uenerit, hodie dare ſpondes.Inſt.§ item ſi quis ita.

Stipulationes commodiſsimum eſt ita componere,ut quæcunq; ſpecialiter comprehendi poſſunt, contineantur: doli autem clauſula ad ea pertineat, quæ in præſentia occupari non poſſunt, & ad incertos caſus.ff.l.53.

De re non generali, ſed ſpeciali nomine demonſtranda, item quantitate & qualitate exprimenda,uide ẽ Ex re quam dari uel fieri, &c.uerſ.De ſtipulatione generum.cap.eod.

Si quædam ſuperuacua, & ad rem non pertinentia adijciantur.ff.l.65.in prin.

DE RESPONSIONE *promittentis.*

Si non reſpondeat.ff.l.35.§ fin.

Si cum duo rei eſſent, alter reſponderit,alter non. ff.tt.2.l.6.in prin.

Si non uerbis, ſed nutu reſpondeat. ff.l.j. § ſi quis ita.

Si interrogatus,Dabis? reſpondeat: Quid ni?ff.l.j. § ſi quis.

Si reſpondeat ita: Quod uis faciam. C. tt. 41.l. 12.

Si Latinè interrogatus, Græcè reſpondeat: uide paulo ſuperius, uerſ.Si Græca uel.

Si non ſtatim reſpõdeat:uide paulo ſuperius,uerſ. Si non ſit continuus.

Si ad interrogata non reſpondeat. Inſt.§ præterea inutilis.

Si de pluribus interrogatus, unũ promiſerit. Inſt. § quoties.ff.l.83.§ ſi ſtipulante.

Si decem dari ſtipuletur alter,alter quinq; reſpondeat,uel contrà.Inſt.§ præterea inutilis.ff.l.j. § ſi ſtipulanti. l.83.§ ſi ſtipulante.

Si Pamphilum ſtipulanti,Pamphilum & Stichum reſpondeat:uel contrà.ff.l.j.§ ſed & ſi mihi.

Si interroganti, Mihi aut Titio dare ſpondes? reſpondeas,mihi te daturum.ff.l.41.§ ſi ita ſtipulatus.

Si ſimpliciter interroganti in diem uel ſub conditione promittat,uel contrà.Inſt.§ præterea inutilis.ff.l.j.§ ſi quis ſimpliciter.

Si alie die dari ſtipuletur, alia die daturum promittat.ff.l.j § ſi quis ſimpliciter.

Si in rei uel perſonæ appellatione uarietur.ff.l.65. § fin.l.136.in prin.

Si in nomine erratum, in corpore conſenſum ſit. ff.l.32.l.22.

Si in reſpondendo adijcitur aliquid, uel detrahitur obligationi.ff.l.j.§ cum adijcitur.

Si plura interroganti ſimpliciter reſponderit:Promitto. Inſt.§ præterea inutilis. § quoties plures.

4 *Ex cauſa propter quam promittitur, & modo.*

Si non conſentiant contrahentes.ff.lib.44.tt. 7.l. 3.§ fin.lib.2.tt.14.l.j.§ fin.

Si de alia re ſtipulator ſenſerit,de alia promiſſor. Inſt.§ ſi de alia re.ff.l.83.§ ſi Stichum.l.137.§ ſi hominem.

Si quis æs, cum putaret aũrum eſſe, ſtipuletur.ff. l.22.

Si ſine cauſa promiſſum eſt.ff.lib.44.tt. 4.l.2. § circa.lib.46.tt.j.l.15.in prin.

Si per iocum uel demonſtrandi cauſa promiſerit. ff.lib.44.tt.7.l.3.§ fin.

Si dolo deceptus, uel metu coactus promiſit.ff.l. 36.C.tt.38.l.9.tt.39.l.5.

Si per errorem putans ſe debere promiſit. ff. lib. 44.tt.4.l.7.l.17.in prin.

Si ob turpem cauſam promiſſum ſit.Inſt. § quod turpi.ff.lib.12.tt 5.l.8.in prin.C.lib.4.tt.7.l.5. Vide inſuper ẽ uerſ.Si factum turpe, &c.ca.eod.

Si flagitij faciẽdi uel facti cauſa promittatur. Inſt. § quod turpi.ff.l.123.

Si ut filium adoptiuum emanciparet, ei promiſſũ ſit.ff.l.107.

5 *Ex re quæ promittitur.*

Si ut aliquid fiat ſtipuletur.Inſt.tt.16.§ non ſolum res.ff.l.2.in prin.

Si factum impoſsibile promittatur.Inſt.tt.16.§ loca etiam.uerſ. & ideo.ff.l.35.in prin.li.44.tt.7.l. j.§ ſi id quod.lib.50.tt.17.l.31.

Si ut factum ſit infectum.ff.lib.50.tt.17.l.31.

Si rem ſaluam fore promittit.ff.l.67.in prin.

Si habere licere promittit.ff.l.38.

Si poſsidere licere promittit.ff.l.38.§ hæc quoq;.

Si ſeruum ſanum eſſe,furem nõ eſſe, ueſpillonem non eſſe promittit.ff.lib.21.tt.2.l.31.

Si non moriturum ſeruum promiſit. C.t. 38.l.8.

Si aliquem ſiſti promiſerit, & niſi ſtiterit, hypocentaurum uel aliquid aliud impoſsibile dari. ff.l.97.in prin.l.126.§ fin.

Si ſe latronem aliquem inuenturum promiſerit. C.tt.41.l.13.

Si alij quidem poſsibile factu ſit,ſed non promittenti.ff.l.137.§ ſi ab eo.

Si factum turpe, & quod contra leges, bonosq; mores eſt, quis fuerit ſtipulatus. Inſt. § quod turpi.ff.l.26.l.27.in prin.l.35.§ item quod leges. l.123.lib.2.tt.14.l.7.§ & generaliter. C.l.4.

Si ſe nomine Titij ſoluturum promiſit. ff.l. 97. § poſſum.

Si ædem ſacram uel locum religioſum ædificari ſtipulatus eſt.ff.l.38.§ fin.

De reliquis, uide ẽ Ex cõditione ſub qua dari uel fieri,&c.

De pœna facti ſtipulationibus ſubijcienda, uide ẽ Ex modo.uerſ. De uerbis quibus pœna.

6 *Ex perſona eius quem dare uel facere promiſit.*

Si alienum factum promittit. Inſt. § ſi quis alium § uerſa uice.ff.l.38.in prin.l.83.in prin.

Si alienæ operæ promiſſæ ſunt. ff.tt.2.l.5. in prin.

Si habere licere promiſerit.ff.l.38.in prin.uſque ad § ſi quis.

Si alium ſiſti promiſit.ff.l.38.§ ſi quis ita ſtipul.l. 81.

7 *Ex perſona eius cui dari uel fieri ſtipulatur.*

Si alij ſtipulatur, nihil agit. Inſt. § ſi quis alij § alteri.ff.l.38. § alteri.l. 126. § Chryſogonus. uerſ.

per liberam lib.44.tt.7.l.10.lib.50.tt.17.l.73.§ fin.lib.24.tt.3.l.45.C.tt.38.l.3.tt.39.l.3.l.6.Subdistinguitur sequentibus modis:

Si stipulatoris interfit alij dari.Inst.§ sed etsi quis stipuletur.ff.l.38.§ si stipuler.usque ad § fin.C.l.3.in prin.

Si procuratori uel creditori suo dari stipulatº est. Inst.§ sed etsi quis.uers.ergo etsi quis.ff.l.38.§ si quis ergo stipulatus.

Si filius familiàs patri, uel seruus domino dari stipulatur.ff.l.38.§ hi qui sunt.§ suæ personæ.§ alteri.l.130.§ fin.tt.3.l.18.§ seruus. Inst.tt.18.§ siue autem. ff.lib.46.tt.3.l.95.§ quæsitum.

Si filius seruo patris dari stipulatur.ff.l.40.

Si pater filio, uel dominus seruo dari stipulatur. Inst.§ ei uerò qui.ff.l.39.l.45.§ si ita quis.l.56.§ qui sibi.aut.l.130.tt.3 l.28.§ si ipsi domini. li.46.tt.3.l.95.§ quæsitum.C.tt.38.l.2.

Si auus dotem pro nepte dans, ei reddi stipulatur. ff.lib.24.tt.3.l.45.

Si hæredi dari uel fieri stipulatur.ff.l.38.§ sed si quis uti.§ suæ personę.l.92.l.137.§ fin. lib.2.tt.14.l.33. ibi, Quippe hæredi.

Si libertus patrono dari stipulatur.ff.l.126.§ Chrysogonus.

Si subiecta sit pœnæ stipulatio.Inst. § alteri.ff.l.38. § alteri.

Si pecuniam nomine alterius, ut ei solueretur dedit.ff.l.126.§ Chrysogonus.uers.planè.

Si alter sibi reddi stipulatus sit.C.l.6.

Si sibi & alij dari stipulatus est, pro dimidia tantũ parte ualet stipulatio, uide ĩ cap. prox.membr. Quid ueniat.

Si sibi aut Titio dari stipulatus est, Titio tantum solui potest, de quo uide De solutionibus ex persona eius cui soluitur.

Si aliam rem uel alio tempore sibi, alio Titio dari stipulatus est,uel Titio purè sibi sub conditione.ff.lib.46.tt.3.l.98.§ mihi decem.lib. 45.tt.j.l. 141.§ cùm mihi aut. usq; ad fin.legis.

Si sibi aut filio stipulatus est. ff.l.56. § qui sibi aut. lib.46.tt.3. l.95.§ quæsitum. Vel sibi aut patri. ff.l.38.§ suæ personę.lib.46.tt.3.l.95.§ quæsitũ.

Si alterius persona non rectè adijcitur, non minus in stipulatoris persona utilis est stipulatio. ff. l.141.§ fin.

8 *Ex re quam dari uel fieri stipulatur.*

De omni re siue mobili siue immobili. Inst. in prin

De re aliena,& cuius commercium nõ habet promissor. Inst.§ idem iuris est.§ at nec statim ab initio.ff.l.34.lib.44.tt.7.l.j.§ si id quod.

De re cuius commercium stipulator habere nequit.ff.l.34.

De re sacrâ,religiosa, publica, homine libero.Inst. § idem iuris est.ff.l.38. § fin.l.83.§ sacram rem.l. 103.lib.44.tt.7.l.j.§ si id quod. § idem iuris.lib 18.tt.j.l.34.§ liberum.

Si rem alienam mihi habere licere stipulatus sum. ff.l.38. § quæsitum.

De re ipsius stipulatoris, & quæ eius futura est. Inst.§ idem iuris.§ item nemo rem suã. ff. l.29. § si à fure. l. 31. l. 82. in prin. l. 87. l. 98. in prin. l. 128.§ fin. lib.44.tt.7.l.j.§ idem iuris est.

De re quæ eidem stipulatori ex stipulatu debetur ff.l.18.l.25.l.56.§ fin.

Si dominus rem suam uel precium rei suæ sibi restitui stipuletur.ff.l.82.in prin.

Si dominus rem sibi oblatam à fure stipuletur.ff. l.29.§ si à fure.

Si dominus proprietatis usumfructum stipuletur, ff.l.56.§ qui prop.

De re quæ in rerum natura non est. Inst. in prin.

De homine mortuo, & ædibus deustis. ff.l.69. l. 83.§ Stichũ qui.l.103.lib.44.tt.7.l.j.§ si id quod.

De re hostium.ff.l.103.

De seruo qui est apud hostes.ff.lib.19.tt.j.l.fin.

De re incerta, uide ĩ cap.prox.Adfinia remedia.

De stipulatione generum sine proprio nomine.ff. l.53.l.54. in prin.l.75. in prin. l.94.l.115. in prin. uers.uel fundum dari.

Si id quod pondere, numero uel mensura continetur,sine adiectione ponderis, numeri uel mẽ surę sit stipulatus.ff.l.115.in prin.uers.non secus. l.94.

Si decem aut quindecim dari stipulatus sit.ff.l.109.

Si ab eo q̃ nihil debet, ita stipuler: Amplius quàm mihi debet decem dare spondes. ff.lib.30. tt.j.l. 109.§ si ei cui nihil.

Si is qui quinq; in arca habeat, ita promisit : Decẽ quę in arca habeo. ff.li.30.tt.j.l.109.§ qui quinq.

9 *Ex loco quo dari uel fieri stipulatur.*

Loca etiam inseri stipulationibus solent. Inst. tt. 16.§ loca.

Si insulam sine loco, uel sine certo loco, uel in eo loco in quo nihil eius interfit ædificari stipulatus sit.ff.l.95.l.115.in prin.uers.uel insulam. lib. 13.tt.4.l.2.§ si quis insulam.

Si inter eos qui Romæ sunt, talis stipulatio fiat: Hodie Carthagini dare spondes? Inst.tt.16.§ loca.ff.l.141.§ si inter.lib.13.tt.4.l.2.§ qui ita stipulatur.uers.quare.

10 *Ex tempore quo dari uel fieri stipulatur.*

Omnis stipulatio aut purè, aut in diem, aut sub conditione est.Inst.tt.16.§ omnis.ff.lib.44.tt.7. l.43.in prin.Declaratur Inst.tt.16.§ omnis.

Si tempus & dies quo fieri debuit, sit omissus. ff.l. 115.in prin.

Si ad tempus dari stipuletur.ff.lbi. 44.tt. 7.l.43.in prin.

Si calendis dari stipulatur, non adiectis quibus.ff. l.41.in prin.

Si centesimis calendis dari stipuletur. ff. l. 46. in prin.

Si in tempus mortis dari stipulatus sit : hoc est, cũ moriar, uel cum morieris, uel cũ morietur ille. Inst.tt.20. § post mortem suam. § ita autem stipulatio.ff.l.45.§ j. usq; ad § fin.l.46.§ j.li. 23.tt.3. l.20. C.tt.38.l.8.l.11.l.15.ff.lib.46.tt.3.l.fin.

Si ita : Pridie quàm moriar.Inst.§ sed etsi quis ita. C.tt.38.l.11.

Si ita : Si nauis ex Asia uenerit hodie, dare spondes? Inst.§ item si quis ita.

Si inter eos qui Romæ sunt ita fiat stipulatio: Hodie Carthagini dare spondes? uide paulo superius.

Si ita:

Si ita : Si Titius consul factus fuerit, tunc ex hoc die in annos singulos dena dare spondes. Vide ĩ cap.prox.membr. Quid ueniat.

11 *Ex conditione sub qua dari uel fieri Stipulatur.*

Si sub conditione stipuletur : & quæ sit conditionalis stipulatio. Inst.tt.16.§ omnis stipul.§ sub conditione. Quę sit stipulatio conditionalis,ui de lib.14.huius Methodi.cap.j. De conditionibus.

Si sub impossibili conditione stipuletur.Inst.§ si impossibilis.ff.l.7.lib.44.tt.7.l.j. § idẽ iuris est.

Si digito cœlum non attigero.Inst. § si impossibilis.ff.l.7.

Si sub turpi conditione stipuletur, uide ĩ Ex re quæ promittitur.uers.Si factum turpe.

Si rem sacram uel religiosam uendiderit ; & si sub alia simili conditione,quæ iure impleri non potest, promiserit.ff. l.137. § cum quis sub.

Si hæredem me non feceris.ff.l.61.C.l 4.

Si tibi nupsero, decem dare spondes.ff.l.97.§ fin.

Si filia tua filio meo non nupserit. ff.l. 134.in prin.

Si qua mihi nupserit, decem dotis nomine dare spondes, &c.ff.l.108.

Si culpa tua diuortium factum fuerit. ff.l.19. C.l. 2.

Si concubinæ consuetudinem repetisset.ff.l. 121.§ j.

Si aliquem tan quã filiũ non obseruauerit. ff.l.132.

Quod tibi Titius debet, si debitor esse desierit, da re spondes? ff.l.20.

Si uel cum uoles.ff.l.17.l.46.§ fin.l.108.§ fin.lib. 44.tt.7.l.7.lib.18.tt.j.l.7.iñ prin.

Si pecuniam non credideris.ff.l. 68.

Si uel cum morietur, uide paulo ĩ uers. Si in tempus mortis.

12 *Ex consequentibus stipulationem.*

Si librarius in transcribendis stipulationis uerbis erranit.ff.lib.50.tt.17.l.92.

Verborum obligatio aut naturaliter resoluitur, aut ciuiliter, &c.ff.lib.46.tt.3.l.107.

Si in eum casum res reciderit, quo ab initio consistere non potuit obligatio.Inst. § item contra licet.ff.l.98.in prin.l.140.§ & si placet

Si causa secuta non fit,uel finita.ff.li.44.tt.4.l.2.§ proinde etsi.

Si cum mortis causa promisisset, conualuit. ff.lib. 44.tt.4.l.4.§ j.

Si cum in alterius arbitriũ res esset collata, ille nõ arbitretur. ff. l. 43.l.44.l.113. § at si hoc falsum est.l.141.in prin.

Si cum soluere promisisset quicquid patrem debere constiterit, pater antequam constitisset,mortuus fit.ff.l.122.§ Augerius.

Si actum sit ff.l.2.§ si tamen hominem.l.133.

Circa rem promissam.

Si res promissa quoquo modo ad stipulatorem peruenerit.ff.l.16.in prin.l. 83. § si rem quam.l. 98.in prin l.128.§ fin.

Si res soluta sit, uide De solutionib. ĩ in Septima parte.

Si res promissa interijt, uel homo promissus mortuus sit : uide ĩ lib.25.huius Mothodi.cap.8.

Si dominus in area promissa ædificauit.ff.lib.46. tt.3.l.98.§ aream.

Si res promissa ad hostes peruenerit.ff.l. 91.§.j.li. 46.tt.3.l. 98.§ aream.uers.diuersum.

Si res sacra facta sit.ff.l.83.§ sacram. uers.nam & eum.l. 91.§ j.

Si seruus promissus manumissus sit.ff.l.51.l.83.§ sacram.uers.nam & cum.l.91.in prin.uers.sed etsi sit.§ item si homo.lib.40. tt.7.l.9. § at si ante.li. 44.tt.7.l.44.li.46.tt.3.l. 98.§ aream.l.92.

Circa personam stipulatoris & promissoris.

Si stipulator uel promissor ante diem uel conditionẽ existentẽ decesserit.Inst.§ eũ quis sub aliqua. tt.16.§ ex cõditionali. ff.l. 16. § fin.l. 48.l.57.l.77.

Si alter alteri hæres extiterit.ff.l.83. § si item quam. l.135.§ ea lege.lib.46.tt.3.l.107.

Circa conditionem stipulationis. Si ea impleta sit.

Distinguitur:

Si quædam, non omnes impletæ sint.ff.l.63.l.129.

Si cum plures res dare uel facere iussus esset,uel illam aut illam, non omnes dederit uel fecerit.ff. lib.34.tt.5.l.15.§ cum ita.usque ad § fin.

Si alius impleuit conditionem.ff.l.104.l.122.§ Flauius.uers.item quæro.

Si cum pœna promissa esset, si hominem non stitisset, homo tempore stipulationis mortuus fuerit.ff.l.69.

De reliquis, uide ĩ cap.prox. Causas actionis.

Si conditio defecerit, Sub distinguitur:

Si post stipulationem adiecta sit conditio.ff.lib. 44.tt.7.l.43.§ conditio.

Si per promissorem steterit quo minus impleretur.ff.l.85.§ fin.lib.50.tt.17.l.121.

Si seruus qui manumittendus erat, decesserit.ff. lib.12.tt.4.l.3.§ quid si ita.

Si intra certum diem quid dare iussus, post diem offerat.ff.l.135.§ Seia.

Si nouatum,acceptilatum,solutum sit, & alias huiusmodi liberationes, uide ĩ lib.25. huius Methodi.

DE ACTIONE EX STIpulatu.ff.tt.1. Cap. 3.

1. *Causa ex qua datur.*

Si contra fidem datam fiat,& promissum non præsterur:hoc est,

Si promissor non dat, uel non facit,quod dare uel facere promisit : uel contrà dat uel facit, quod non dare uel non facere promisit.Distinguitur:

1 *Ex specie facti,& modo quo stipulatio committitur.*

Si cum per se habere licere promisisset,controuersiam moueat.ff.l.38.§ sed quatenus.C.tt.38.l.5.§ fin.

Si possessionem tantum uel usumfructum petat. ff.l.38.§ si quis fortè.

Si cum promisisset se diuisionem hæreditatis ratam habiturum, hæreditatem postea tanquam ex fideicommisso petit.ff.l.122.§ fin.

Si cum promisisset se de inofficioso testamento non acturum, falsum postea dixit testamentum.ff l.135.§ fin.

Si cum res alicui donata esset, ne ad fratrem peueniret, frater hæres promissori extiterit, & ita res ad eum peruenerit.ff.l.135.§ ea lege.

Si cum promisisset se aliquem ut filium obseruaturum, eum postea domo expulit, eum emancipauit, exhæredauit, uel nihil ei testamento reliquit.ff.l.132.

Si cum promisisset se latronem inuenturum, inuentum non exhibeat. C.tt.41.l.13.

Si promisit dolũ malum abesse, abfuturumue esse, item habere licere. ff.l.83. in prin.uers. & qui spondet.

Si promisit per se non fieri. ff.l 50.in prin.

Si in emptione hæreditatis stipulatus est ita: Quãta pecunia ad te peruenerit, doloue malo factũ est quo minus peruenerit.ff.l.50.§ fin.

Doli clausula in stipulationibus ad quæ pertineat.ff.l.53.§ fin.l.119.l.135.§ fin.

De reliquis uide ĩ Quid & quantum ueniat.

2 Ex *persona facientis, uel non facientis.*

Si alius stipulatorem ire agere uel habere non permittat.ff l.38.in prin.§ si quis dolum.

Si fideiussor prohibeat.ff.l 49.§ si stipulatus.

Si hæres uel successor contra promissum fecerit. ff.l.38.in prin.§ sed si quis.§ sicut autem.§ si quis dolum.l.49.§ in hac stipul.

Si pupillus hæres fecit.ff.l.49.§ in hac.

3 Ex *persona eius cui factum, uel non factum est.*

Si alius sit prohibitus.ff.l.38.§ sicut autem.

Si cum stipulatus esset domum sibi ingredi licere, uxor eius uel alius nomine eius ingrediens prohibeatur.ff.l.111.

Si successores uel hæredes stipulationis prohibiti sunt.uide ĩ Quibus datur. uers. De hæredibus.

4 Ex *causa propter quam promissum non præstatur, & antecedentibus.*

Si per actoré uel aliũ factũ sit quo minus detur uel fiat.ff.l.43.l.105.l.122.§ cohæredes. l.135.§ Seia.

Si hæres, qui præstare debuit, abfuerit uel ignorauerit promissum.ff.l.49.§ penult.

Si ualetudine sit impeditus.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ si in arbitrum.

Si à nemine ut præstaret sit interpellatus promissor.ff.lib.44.tt.7.l.22.C.tt.38.l.12.

Si stipulatio inutilis sit uel irrita facta.uide s̃ cap. proximum.

5 Ex *reliquis contingentibus.*

Si reo de re accepta moueatur controuersia.ff.lib. 44.tt.4.l.17.§ ex quadrante.uide ĩ lib.prox.huius Methodi. cap.9.memb.j in fine uers.Si de re empta.

Si cum promisissem me pro Titio soluturum, ille satis locuples sit.ff.l.97.§ possum.

Si seruus stipulatoris facto consenserit.ff.l. 122.§ Callimachus.

Si prętitit, uide Si solutum sit Distinctiones ĩ De solutionibus.

Huc insuper possunt referri ea quæ habentur de conditione impleta s̃ cap.prox. in fine. & lib. 14.huius Methodi cap. ĩ De conditionib.& lib. 15.cap.5.uers.De pœna promissa.

II. *Quibus datur hæc actio.*

Si quis alteri inutiliter sit stipulatus, an sibi salua sit actio.ff.l.126.§ Chrysogonus.uers.superest.l. 141.§ fin. C. tt. 38. l. 3. alteri cui dari stipulatus est, actio non datur, de quo uide s̃ cap. prox. Ex persona eius cui dari, &c.

Si sibi aut Titio dari stipulatus est, Titio non competit actio.ff.lib.13.tt.5.l.8.lib.46.tt.3.l 10.

Si duo ita stipulati sunt: Fundum illum si illi non dederis, mihi dare spondes? occupantis est actio.ff.l 9.

Si procurator stipulatur, domino adquiritur.ff.l.79.

Si seruus stipulatus est, domino actio datur. de quo uide ĩ De stipulationib.seruorum.

Si filiusfamiliâs stipulatus est, patri competit actio.Inst.tt.18.§ idem iuris. ff.l.11.l. 45.in prin.§ fin.l.78.l.132.§ fin.tt 3.l.40.lib.50.tt.17.l.18.

De hæredibus stipulatoris Inst.tt.16. § at si ita.ff.l. 16.§ fin.l.38. § sicut autem. § si quis ita. § sed si quis.l.56. § qui ita stipulatur. l. 92. C. tt. 38.l.13.

Si cum quis stipulatus esset quod uoluerit, ante electionem decesserit: an hæredi detur electio? ff.l.76.in prin.

Si cum quis stipulatus esset sibi & hæredibus ire agere licere, &c. unus hæredum prohibitus sit: an alijs cohæredibus etiam competat actio? ff. l.2.§ fin.l.3.l.4.in prin.§ sed uideamus.lib.10. tt. 2.l.44.§ si quis stipulatus.

III. *Aduersus quos datur?*

Si seruus uel filiusfamiliâs promiserit, uide s̃ cap. prox.Ex persona promittentis.

De fideiussoribus, uide ĩ lib eod.cap.8.

De hæredib. pmissoris. C.tt.38.l.13.l.15. ff.l.121.§ fi.

Si promiserit quis se & hęredem suum Titium daturum: an cęteri hæredes etiam teneantur? ff.l. 56.§ te & Titium.l.131.in prin.

Si cum quis promisisset, neq; per se neq; per hæredes suos fieri, quo minus ire agere liceret, & unus hæredum prohibuerit: cæteri cohæredes etiam tenẽtur.ff.l.2. § item si in facto.l.3. § fin.l.4.in prin.usq; ad § fin. l.85. § quòd si stipulatus.l.131.in prin.l.139.lib.10.tt.2.l.25.§ in illa. l.44.§ si quis stipulatus.

IIII. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Quanti actoris interest.ff.l.68.§ fin.l.81.l.113 § fin. l.114.l.135.§ ea lege.lib.42.tt.j.l.13.§ fin.

Cuius temporis æstimatio sit facienda. ff. l. 59. l. 60.lib. 17. tt.j.l.37. lib.42. tt.j l.11. lib. 50. tt. 17. l. 186.§ fin.lib.44. tt.7.l.21.lib.46.tt.2.l.28.§ fin.

Si satisdare promisit, & non satisdat. ff.l. 112. § fin. lib 42.tt.j.l.13.in prin.

De pœna promissa si ad diem pecunia soluta non sit, uide s̃ lib.15.cap.5.uers.De pœna promissa.

De ipsa re sub pœna dari promissa.ff.l.122. § Flauius.lib.44.tt.7.l.43.§ si ita.

De usuris, uide s̃ lib.15.cap.6.

De fructibus.ff.l.87. § fin.li.19.tt.j.l. 3.§ si emptor. lib.22.tt.j.l.38.§ si actionem habeam.l.4.

De partu ancillæ.ff.lib. 22.tt.j.l.4.

Quæ in præfationibus conueniſſe concipiuntur, etiam in stipularionibus repetita creduntur.ff.l. 134.§ idem respondit.

Quoties pluribus specialiter pactis omnib. una subijcitur stipulatio, perinde habetur ac si singulæ species in stipulationem essent deductę. ff.l.134.§ fin.

Doli clausula ad quę pertineat, uide s̃ membr.j. uers.doli clausula.cap. eod.

Quoties plures una stipulatione comprehendun tur, & promissor simpliciter respondet, Spondeo, propter omnes tenetur. Inst.tt. 20. § quoties plures.

Si interroganti mihi decem dabis: tu uiginti respõdeas, uel contrà: uide s̃ cap.prox. De responsione promittentis.uers.si decem dari, &c.

Si decem aut quinque dari stipulatus est. ff. l. 12. l.109.

Si rem in genere stipulatus est, non adiecto nomine.ff. l.106. Vide insuper s̃ cap.prox.Ex re quam dari, &c.uers.De stipulatione generum.

Si rem illã aut illã, & de eligendo: cuius sit eligendi ius, & an uoluntatem mutare liceat. ff. l. 76. in prin.l.93.l.112.in prin.l.117. l.138.§ fin. l.141. in prin.lib.3.tt.3.l.66.lib.13.tt.4.l.2.§ qui Stichum. lib. 18. tt.j. l.34. § si emptio. lib.23.tt.3. l.10.§ fin. lib.42.tt.j.l. 6.§ decem. lib.44. tt.7.l.43. § modus.lib.46.tt.3.l.95.in prin.

Si sibi & Titio decem dari stipulatus sit: decẽ tantum debentur.ff.l.38.§ eum qui ita.l. 56.in prin.

Si sibi & alij inutiliter decem dari stipulatus erat: an tota decem sibi debeãtur? Inst.tt. 20.§ quod si quis sibi.ff.l.110.in prin. C.tt.39.l.6.

Si ita sit stipulatus: Quidquid te dare facere oportet.ff.l.76.§ cum stipulamur.l.89.l.125.

Si ita: Quanta pecunia ex hæreditate Lucij Titij ad te peruenit.ff.lib.50.tt.16.l.97.

Si fundum quis stipulatus est, dominium ei debetur.ff.l.75.§ fin.li.18.tt.j.l.25.§ fin.li.30.l.47.

Si rem aliquam tradi sibi stipulatus est, an & proprietas rei ei debeatur.ff.l.28.

Si quis uacuam possessionem tradi promisit, nõ nudum factum hæc stipulatio continet, sed cautam bonorum.ff.l.52.§.fin.

Si ita stipulatus est: Quantã pecuniã Titio quandoq; credidero.ff.lib.46.tt.1.l.55.

Si ita: Quanto minus à Titio consequi possum.ff. lib.50.tt.16.l.150.

Si ita: Vestem tuam, quæcunq; muliebris est, dare spondes? ff.l.110.§ si stipulatus.

Si decem dari curaturum se promisit.ff.l.67.

Si cum uenditor emptori de euictione caueret, & specialiter sumptus quoq; ex lite mota factos se acturum promitteret, postea contra hæredes emptoris agens pretium sibi deberi dicit, & hæredes in huius causæ defensionem sumptus fecerunt: an ueniant hi sumptus.ff.l.102.

Si quis ita stipulatus sit: Si Titius cõsul factus fuerit, tunc ex hac die in annos singulos dena dari: an si post triennium conditio extiterit, etiam triginta ex precedenti tempore debeantur. ff.l. 64.l.126.in prin.

De diuidendis stipulationibus, uel non diuidendis, si fortè pluribus uel aduersus plures competit hæc actio: seu quantum cuiq; uel à quoque petendum. ff.l.2.in prin.l.4.§ fin.l.54.l.72. in prin.l.85.l.117.tt.2.l.11.in prin.

Si duo uel plures rei stipulandi uel promittendi sint, quantũ cuiq; & à quoq; petendum, uide ĩ De duob.reis.cap.7.lib.eod.

De reliquis, uide De solutionibus Ex re soluta.

V. *Quando detur hæc actio?*

Distinguitur:

1 *Si pura est stipulatio:*

Confestim peti potest. Inst. tt. 16. § omnis stipulatio. ff.l. 41. § quoties.

SVB DISTINGVITVR:

Si statim dare nõ possit.ff.l.137.§ illud inspiciẽdũ.

Si nõ tantum tempus præterierit, quo dari uel fieri possit.Inst.tt.20.§ fin.ff.l.14.l.15.l.72.§ fin.l.73. in prin.l.98.§ fin.l.137. § item qui insulam. usq; ad §.si ab eo.

Si certo loco quis dari stipulatus est, tempus tacitè est adiectum, & expectandum, donec eò uenire possit.Inst.tt.16.§ loca etiam.ff.l.41.§ fi.l. 73.§ j.l.137.§ cum ita.tt.2.l.9. § fin.lib. 46.tt.j.l. 49.§ quæsitum est.lib.13.tt.4.l.2.§ qui ita stip.

Si insulam fulciri stipulatus est, non est expectandum ut ea ruat.ff.l.72.§ fin.l.98.§ fin.

Si postea pactum factum sit, ne intra certum tempus agatur.ff.lib.44.tt.4.l.2.§ item quæritur.

Si ita sit stipulatus: Quod te mihi illis calendis dare oportet, id dare spondes: non est pura stipulatio.ff l.47.

Si id quod mihi Titius purè debet, à Seio sub conditione stipuler.item:

Si alter reorum mihi purè promiserit, alter sub cõditione: an pendente conditione is qui purè promisit conueniri possit? Inst. tt. 17. § fin.ff.l. 56.§ fin.tt.2.l.7.

Si id quod purè debetur, sub conditione promittatur, unde locum De nouationibus.

2 *Si in diem stipulatus sit.*

Statim debetur: sed ante diem peti nõ potest.Inst. tt. 16. § omnis stipulatio. ff.l. 41. § fin. l.46. in prin. Diei enim adiectio pro promissore est, nõ pro stipulatore.ff.l.41.§ fin.li.50.tt.17.l.17.

At ne eo ipso quidem die uel mense quo dari stipulatus est. Nam totus is dies arbitrio soluentis tribui debet. Inst.tt.16.§ omnis stipulatio. tt. 20.§ qui hoc anno.ff.l.27.§ final.l.42.l.99.§ fin. l.138.in prin.

Si hodie dare promisit statim peti potest.ff.l.118.§ decem hodie.

Si cum intra certum tempus quid se facturũ promisisset, nondum impleto tempore certum sit quod fieri non possit: an ante impletum tempus agi possit? ff.l.8 l.27.§ fin.l.124.

Si cum stipulatus essem, Cum morieris, in insulâ deportatus sis.ff.l.121.§ in insulam.

Si in annos singulos quoad uiuam dari stipulatus sum, statim peti potest. Inst. tt. 16.§ at si ita. ff.l.56.§ qui ita.

Si qua die petierit, pecuniam dare promiserit: an statim peti possit? ff.l. 135.in prin.

Si calendis dari promisit, non additis, quibus. ff. l.41.

Si centesimis calendis dari stipuletur. ff. l. 46. in prin.

Si ante calendas proximas dari stipuletur. ff.l.13.l. 56.§ qui ita stipulatur.

Si calendis Ianuarijs uel Februarijs stipulatus est. ff.l.12.

Si post annũ aut biennium stipulatus est.ff.l.109.

An is qui calendis Ianuarijs dari stipulatus est, post calendas petere possit? ff. l.56.§ qui ita stipulatur.uers. quemadmodum.

3 *Si sub conditione stipulatus est.*

Non nisi existente cõditione agi potest. Inst.tt.16. § ex conditionali.

SVBDISTINGVITVR:

Si in præteritum uel præsens sit collata conditio. Inst.tt.16.§ conditiones.ff.l.100.

Si pœnam uel quid aliud stipulatus est ita: Si in Capitolium non ascenderit, Alexandriam non ierit, Pamphilum non dederit: tamdiu expectandum erit, donec ea facere non possit. Inst. tt.16. § si quis ita stipula.ff.l.115.

Si ita: Si Titius intra calendas Maias in Italiam non uenerit: nõ antè quidquam agendum est, quàm exploratũ sit, eum ante diem in Italiam non uenisse.ff.l.10.

Si ita: Si ante calendas Martias primas opus perfectũ nõ erit: tunc quãti, &c.ff.l.72.§ si quis ita.

Si ita: Si intra biennium Capitolium non ascenderit.ff.l.8.l.27.§ fin.l.99.§ fin.

Si ita: Si in cœlum non ascenderit, uel digito cœlum attigerit. Inst.tt.20.§ si impossibilis.ff.l.7. l. 8.§ fin.

VI. *Adiuncta, seu de probatione: & de ambiguis stipulationibus.*

Si inter absentes cõtractum esse dicatur, uel quis se præsentem fuisse neget. Inst.tt. 20.§ item uerborum obligatio. C.tt.38.l.14.

Si negetur interrogationem præcessisse. Inst.tt.20. § si scriptum.ff.l.30.l.134.§ penult. C.tt.38.l.j.

In stipulationibus cum quæritur quid actum sit, uerba contra stipulatorem interpretanda sunt. ff.l.38.§ in stipulationibus.l.99.in prin.

Si quid actum esse dicatur, quod tamen palàm uerbis expressum non est.ff.l.99.in prin.

Quoties in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi quo res, de qua agitur, in tuto sit.ff.l.80.

In stipulationibus id seruatur, ut quod minus esset, quodq; longius esset, uideretur in obligationem deductum.ff.l.109.

Plerunq; in stipulationibus uerba, ex quibus obligatio oritur, inspicienda sunt: raro ineſſe tempus aut conditionem, &c.ff.l.126.§ penult.

In stipulationibus id tempus spectatur, quo contractum est. ff.l. 78. in prin lib.50. tt. 17.l. 18. § fin.l.186.

Quæ in præfationibus conueniſſe concipiuntur, etiam in stipulationibus repetita creduntur. ff. l.134.§ idem respondit.lib.2.tt.14.l.4.§ fin.

In stipulationibus tempus pro promissore adiectum esse credendum est.ff.l.41.§ fin. lib.50. tt. 17.l.17.

VII. *Euentus huius actionis.*

Si unus hæredum solidum soluerit, repetet partẽ à cohæredib. ff.l.2. § ex his igitur.uers. sed quo casu. § item etsi in facta. l.5.§ fin.l.85.§ quod si stipulatus.

VIII. *Adfinia remedia.*

De certi condictione, si certa sit stipulatio. Inst.tt. 16.in prin.ff.lib.12.tt.j.l.24. Quæ autẽ certa, quæ incerta sit stipulatatio, uide ff. l.16.§ fin.l.68.l. 74.l.75.l.106.l.118.§ fin.lib.12.tt.j.l.6.

Si quis mutuam dans pecuniã, eandem inutiliter reddi stipulatur.ff.l.126.§ superest. C.tt.38.l.3.

Si is cui inutiliter pecuniam reddi stipulatus est, eam exegerit, negociorum gestorum actio est. C.tt.38.l.3.

Si fideiussor uel alius seruum promissum occiderit.ff.lib.4.tt.3.l.18.§ fin.l.19.

Quod iussu actio.ff.l.j.§ j.

Dotis actio.ff.l.21.

Si aliquid dari uel fieri, & nisi fieret pœnã stipulatus est: an omissa pœna ipsam rẽ, uel ut fiat petere possit? ff.l.122.§ Flaui⁹.lib.44.tt.7.l.43.§ si ita.

DE PRAETORIIS STIPVlationibus.ff.lib.46.tt.5. Cap. 4.

Sequitur nunc de quibusdam stipulationum speciebus: & primũ de Prætorijs stipulationibus.

I. *Definitio prætoriarum stipulationum.*

ff.lib.45.tt.j.l.5.§ prætoriæ.

II. *Diuisiones & species.*

Diuiduntur in iudiciales, cautionales & communes.l.j.in prin.usq; ad § stipulationum.

Aliæ insuper satisdationem exigunt, aliæ nudam repromissionẽ.ff.l.j.§ stipulationũ.usq; ad § fin.

Aliæ rei restitutionem continent, aliæ incertam quantitatem.l.2.

Edilitiæ stipulationes prætoriæ sunt.ff. lib.45. tt. j.l.5.§ prætoriæ.

III. *Propria, & de officio prætoris in hisce.*

Legem accipiũt de mente prætoris, qui eas proposuit: & in illis nihil immutare licet, neq; addere, neq; detrahere.ff.lib.45.tt.j.l.52.

Ad prætoris iurisdictionem pertinet, an stipulatio huiusmodi interponenda sit nec ne: item si quid uel addi uel immutari in stipulatione oporteat.ff.l.j.§.fin.

Si ambiguus sermo acciderit, prætoris erit interpretatio: eius etenim mens æstimanda est.l.8.

Sæpius interponuntur huiusmodi stipulationes, cum sine culpa stipulatoris cautum esse desijt. ff.l.4.

IIII. *Causæ ex quibus cauendum, seu prætoria stipulatio interponenda.*

Vt ratum fiat, iudicatũ solui, ex operis noui nunciatione, datum infecti nomine, legatorum nomine, rem pupilli saluam fore, iudicio sisti. l. j.§ j.l. 7.§ Paulus.

DISTINGVITVR:

Si cautum fuit. Subdistinguitur: Si cautum esse desijt.l.4.

V. *Quomodo, seu quo cautionis genere cauendum?*

De satisdatione & nuda repromissione.l.j.§ stipulationum.usq; ad § fin.l.3.

De pignoraticia cautione.l.7.in prin.

VI. *Quid, seu de quare cauendum?*

Aut ut res restituatur, aut incerta summa.l.2.

In stipulationibus quæ quanti ea res est promissionem habent, commodius est certam summã comprehendere.l.10.

VII. *Quibus & per quos cauendum?*

De procuratoribus.l.3.

VIII. *Euentus, seu de actione quæ hinc datur.*

1 *Causa ex qua datur.*

Si aliter atq; promissum est, factum sit.

DISTINGVITVR:

Si inutilis sit stipulatio, uide ẽ præcedentia.

Si alia stipulatio postmodum sit interposita.l.9.

Si resti-

Si restitutum uel præstitum sit.l.2.

2 *Quibus datur?*

De domino, si procurator tutor uel institor stipulatus est.l.5.

3 *Quid ueniat in ea?*

De pœna promissa.l.6.

In quantũ unus ex pluribus hæredibus agere uel conueniri possit.l.2.

DE EO QVOD CERTO loco dari oportet, actio arbitraria.ff.lib.13.tt.4. Cap. 5.

Species stipulationis, pendens ex quæstione. Quid ueniat in actione ex stipulatu.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus petitur. ff.l.j.l.2.in prin. l.3.

II. *Genus.*

Arbitraria est actio. Inst li.4.tt.6.§ præterea quasdam.ff.l.3.

III. *Causa ex qua datur.*

1 *Si alio loco quàm quo stipulatus est, petat creditor.*

Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus.ff.l.2.in prin.

DISTINGVITVR:

Si eo loco petat actor, in quo ut solueretur, conuenit. Inst.lib.4.tt.6.§ loco plus.uers. si quis tamen.

Si cũ quis Ephesi decẽ aut Capuæ hominẽ dari stipulatus esset, in altero loco altero detracto petat.ff.l.2.§ si quis Ephesi.usq; ad § si quis ita.

Si cum ita, Ephesi & Capuæ dari stipulatus esset: in altero loco petat.ff.l.2.§ si quis ita.

Reliquas distinctiones uide in sequentibus.

2 *Si alio loco quàm quo dare promisit, soluat debitor.*

C.lib.3.tt.18.l.j.ff. l.2.§ j.l.7.§ fin. l.9. lib 46.tt.j. l.16.§ qui certo loco.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si in bonæ fidei iudicijs conuenit ut certo loco quid præstetur, non secuta stipulatione.l.7.

Si mutua data sit pecunia, ut certo loco reddatur. l.6.

Si hæres à testatore iussus sit certo loco dare.l.5.

Si Ephesi aut Capuæ, uel & Capuæ dari stipulatus est, uide paulo superius.

Si eo loco ubi ut solueretur conuenit agatur. Inst. lib.4.tt.6.§ loco plus.uers. si quis tamen. ff.l.4. in prin.

Si ibi ubi dari oportet oblata sit pecunia.ff.l.4.§.1.

Si alibi ante tempus oblatum sit debitũ. ff.lib. 45. tt.j.l.22.in prin.

Si creditori alibi eius consensu sit solutum.ff.l.2.§ idem Iulianus. uers. Marcellus.

Si cum stipulatus esset sibi aut Titio Ephesi dari, Titio alibi solutum sit.ff.l.2.§ idem Iulianus.

Si post morã factam fideiussor sit acceptus.ff.l.10.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De fideiussore.ff.l.8.in prin.l.10.

De mandatore.ff.lib.46.tt.j.l.61.

V *Apud quem competit.*

Potest etiam alio loco quàm quo promisit se soluturum conueniri reus. C.lib.3.tt.18.l.j.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod actoris uel rei cõuenti interest.ff.l.2. in prin.§ fin.C.lib.3.tt.18.l.j.

Quãti æstimandũ interesse. ff.l.2.§ nũc de officio.

Si rei conuenti interfit suo loco peti. Inst. lib.4. tt. 6.§ loco plus.uers. in qua scilicet ratio. ff.l.2. in prin.

Si pars pecuniæ uoluntate creditoris alibi fit soluta.ff.l.8.§ eiusq; differentiæ.l.10.§ nisi si quis.

Si sors uel summa alibi soluta fit: utrum tota summa, an interesse tantum petẽdum. ff.l.2.§ idem Iulianus.

Si fideiussor conueniatur.ff.l.8.l.10.

VII. *Officium iudicis in hac actione.*

ff.l.4.§ interdum.§ fin.

VIII. *Adfinia remedia.*

In bonæ fidei iudicijs, etiamsi in contrahendo cõuenit ut certo loco quid præstetur, ex empto uel uendito, depositi, &c. actio competit: si tamen stipulatio interuenit, hæc actio datur.l.7.

DE STIPVLATIONE SERuorum. Inst.lib.3.tt.18.ff.lib. 45.tt.3. Cap. 6.

Alia species stipulationis pendens ex quæstione quibus competit actio ex stipulatu.

I. *An & quibus adquiratur stipulatione serui?*

Domino adquiritur. Inst. in prin. ff. tt. j. l. 45. in prin. Distinguitur:

1 *Ex persona stipulantis serui.*

Si seruus cõmunis stipulatus sit. Inst.§ seruus communis. § fin. ff.l.j. § si seruus communis. § fin. cum ll.sequẽtib.usq; ad l.14.l.17.l.18.in prin. usque ad § seruus. l.19.l.20. § apud Labeonẽ. l.21. l.24.l.27.l.28. § j.§ sicuti uni.l.29.l.32.l.33. § fin.l. 37.lib.33. tt.3.l.2.lib.46.tt.j.l.16.in prin. C. lib.4. tt.27.l.3.

Si seruus usufructuarius stipulatus est.ff.l.j.§ si fructuarius.l.18.§ cum seruus.usq; ad fin.legis. l.22. l.23.l.24.l.27.§ fin.l.28. in prin.l.31.l.32.l.33. § fin.l. 39. lib.46.tt.3.l.98.§ si seruus. ff.lib.7. tt.j.l.25.§ seruus fructuar.

Si seruus hæreditarius stipulatus sit. Inst. in prin. ff.l.16.l.18.in prin.§ seruus.l.25.l.26.l.28.§ illud. l.43.l.35.l.36.§ fin.tt.j.l.73.§ si seruus.

Si seruus qui alij bona fide seruit, stipulatus sit. ff. l.j.§ si seruus tuus.l.19.l.31.l.33.l.39.§ fin.

Si seruus qui ab alio mala fide possidetur.ff.l.14.

Si liber homo, qui mihi bona fide seruit.ff.l.20.in prin.l.33.in prin.l.34.§ fin.

Si seruus testamento manumissus stipulatus sit.ff. l.34.

Si seruus pro derelicto habitus, stipulatus sit.ff.l. 36.

Si seruus, cuius dominus est apud hostes. ff.l.18.§ seruus.l.25.tt.j.l.73.§ si seruus.lib.49.tt.15.l.j.

Si seruus reipub. coloniæ, municipij. ff.l 3.

2 *Ex persona eius cui dari stipulatur.*

Si sine adiectione personæ dari stipuletur. Inst.§ siue autem.ff.l.j.in prin.l.15.

Si sibi dari stipuletur seruus. Inst.§ siue autem.ff. l.j.in prin.l.4.l.15. Distiguitur: Si factum stipulatio contineat, de quo uide paulo inferius.

Ex re

Ex re quam ſtipulatur.

Si conſeruo ſuo dari ſtipuletur. Inſt.ſ ſiue autem. ff.l.j.ſ quod meus.l.15.

Si communi ſeruo dari ſtipuletur.ff.l.j.ſ cõmunis.

Si extraneo dari ſtipuletur.ff.l.30.l.14.

Si domino & extraneo dari ſtipuletur.ff.l.13.

Si ſeruo extranei dari ſtipuletur. ff. l. j. ſ quod meus.

Si domino,qui eſt apud hoſtes dari ſtipuletur. ff. l.18.ſ ſeruus.

Si ſeruus hæreditarius hæredi dari ſtipuletur. ff.l. 16.l.28.ſ illud.l.35.

Si ſeruus alienus qui mihi bona fide ſeruit,domino ſuo dari ſtipuletur: item ſeruus communis alteri ex ſocijs, &c. uide ſ uerſ. Si ſeruus communis, &c.cum ſequentib.

3 Ex *re quam ſtipulatur.*

Si ſe dari ſtipulatus ſit ſeruus.ff.l.2.

Si factum ſtipulatus ſit,utputa ſibi ire agere licere.Inſt.ſ ſed cum factum.

Si ſibi habere licere uel poſsidere ſtipulatus ſit.ff. tt.j.l.38.ſ tt.qui ſunt.uſq; ad ſ habere.

Si operas à liberto domini ſibi præſtari ſtipulatus ſit.ff.l.38.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si in tempus alienationis uel manumiſsionis ſtipulationem contulit.ff.l.40.

Si uerante domino ſtipulatus eſt.ff.tt.j.l.62.

Si cum ſub conditione eſſet ſtipulatus, pendente conditione manumiſſus uel alienatus ſit.ff.lib. 50.tt.17.l.18.

II. *Quantum cuiq; adquiratur,ſi ſeruus communis ſtipulatus ſit.*

Vide ſ uerſ.Si ſeruus communis.

Si proprius ſeruus communi ſeruo dari ſtipulatus eſt.ff.l.j.ſ communis.

III. *Quando tempus cedat.*

Si ſeruus hæreditarius,uel eius qui apud hoſtes eſt,ſtipulatus ſit.ff.l.25.

DE DVOBVS REIS STIPVlandi & promittendi.Inſt.lib.3. tt.17.ff lib.45.tt.2.C.lib.8.tt. 40. Cap. 7.

Alia ſpecies ſtipulationis pendens ex quæſtione, quid & quantum ueniat in actione ſi pluribus uel aduerſus plures competat actio.

I *Si duo ſint rei ſtipulandi & promittendi,ſingulis & aduerſus ſingulos in ſolidum competit actio.*

Inſt.ſ ex huiuſmodi.ff.l. 2.l.3.ſ.fin.l.11.in prin.C.l. j.l.2.l.3.

Declaratur,

qui ſint rei ſtipulandi & promittendi, & quomodo fiant. Inſt.in prin.ff.l.j.

Mutatur,

Nouell.c.99.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si non ſtipulanti promiſerit, ſed eadem res apud duos depoſita ſit,uel duobus commodata,uendita,locata,&c.ff.l.9.in prin.

Si à duobus legata res ſit.ff.l.9.in prin.uerſ. utputa ſi.l.17.

Si tabulis ſit comprehenſum,illum & illum centũ aureos ſtipulatos uel ſpopondiſſe. ff.l.11.ſ cum tabulis.

Si non nominatim conuenit,ut unuſquiſq; in ſolidum teneatur: uel ut duo rei ſtipuláti & promittẽdi eſſent.ff.l.11.ſ fin.C.l.3. Nouel.c.99.ſ j.

Si non eodem tempore ſtipulati ſunt uel promiſerunt, & ſi alius actus interuenit. Inſt. ſ nam ſi prius.ff.l.3.in prin.l.6.ſ duo rei.l.12.in prin.

Si ſtipulatio prætoria ſit.ff.l.14.

Si Titius & pupillus uel ſeruus promittat. ff. l.12. ſ fin.

Si Titius & mulier promittat. ff. lib.16. tt.j.l.17.ſ fin.l.18.

Si ſeruus communis dominis ſuis dari ſtipulatus ſit,an domini fiant rei ſtipulandi.ff.tt.3.l.29.

Si domini ſeruo communi dari ſtipulantur. ff. tt. 3.l.28.ſ ſi ipſi.

Si operas promittunt uel ſtipulantur.ff.l.5.

Si id quod ſtipulantur in ſingulis perſonis proprium intelligatur:ut uſusfructus,dos, &c. ff.l. 15.in prin.

Si duo decem,aut Stichum qui eſt alterius, ſtipulantur.ff.l.15.ſ j.

Si quanto minus ab altero conſequi poteſt, alter promittat.ff.tt.j.l 116.ſ Paulus notat.

Si alius purè promittat,alius in diem uel ſub conditione.Inſt.ſ fin.ff.l.7

Si in deponendo alter culpam quoq; promittat,alter non.ff.l.9.ſ ſed ſi quis.

Si duo interrogati, alter reſpondeat, alter non. ff. l.6.in prin.

Si interrogati,Spondetis? reſpondeant,Spondeo: uel,Spondemus,&c.Inſt.in prin.ff.l.4.

Si alteri pecunia ſit numerata,alteri non.C.l.4.

Si cum ambo culpam in depoſito promiſiſſent, alteri ea remiſſa ſit.ff.l.9.ſ non idem proband.

Si alter contra promiſſa fecerit,alter non.ff.l.18.

Si alter quoq; præſens ſit & ſoluendo,an nihilominus alter ſolus conueniri poſsit in ſolidum. Nouell.c.99.

Si cum res cõmodata furto ablata eſſet, alter reorum ſolus egit,an & ſolus commodati actione conueniendus.ff.lib.13.tt.6.l.7.

Si creditores ſingulos pro parte ſoluentes admiſerint.C.lib 2.tt.3.l.18.

Si alter conuentus ſit, an nihilominus alter quoque conueniri poſsit. C. tt. 41. l. 28.ſ idemq; in duob.ff.lib.13.tt.6.l.5.ſ fin.

II. *An uno liberato, alter quoq; liberatus ſit:*

& ſi uni ſolutũ ſit, uel ab uno: uni acceptolatũ, uel ab uno,&c.an tota perempta ſit obligatio: uide in ſuis locis, de ſolutione, acceptilatione, confuſione,&c.j De liberationibus.

DE FIDEIVSSORIBVS ET mandatoribus. Inſt.lib.3.tt.21.ff. lib.46.tt.j. C.lib.8. tt.41. Cap. 8.

Fideiuſsio quoque uerborũ obligationis ſpecies eſt,cui mandatum ut credatur eſt adfine.

DE ACTIONE FIDEIVSSOria, & mandati aduerſus fideiuſſores & mandatores.

I. *Ratio fideiuſſorum.*

Inſt. in prin. ff. lib.44. tt.7.l.j.ſ ſed aut proprio.

II. *Cauſa ex qua datur.*

Si quis pro aliquo fideiuſsit,uelut alicui crederetur mandauit.Inſt.tt.27.ſ.& adeò hæc. ff. lib.17. tt.j.l.32.ſ & in ſumma.l.48.ſ.fin.

DISTINGVITVR:

1 Ex *perſona fideiuſſoris.*

De eo qui nõ poteſt obligari,nec conueniri.ff.l.3.

De filiofamiliâs.ff.l.3.l.10.ſ.filiusfamiliâs.lib.17.tt. j.l.12.ſ ſi filiusfam.C.l.8.lib.4.tt.26.l.5.

De ſeruo.ff.l.3.l.20.uerſ.cum ſeruus.

De minore uiginti quinq; annis. ff.l.48.ſ huic ſimilis.

De muliere.ff.l.3.l.48.in prin.uidej de ſenatuſ. Vel leiano,cap.11.lib.eodem.

De legatis.ff.lib.5.tt.j.l.39.ſ fin.

2 Ex *perſona eius pro quo fideiubet.*

Si rei promittendi uice mutua fideiubeant.ff. lib. 45.tt.2.l.11.in prin.

Si pro ſe fideiubeat.ff.l.21.ſ ſeruo tuo.

Si pro eodem apud eundem mandator ſit.ff.l. 71. uerſ.uel quia non poteſt.

Si filiusfamiâs pro patre fideiubeat,ff.l.10. ſ filiusfamiliâs.

Si is qui pro uno reo promittendi fideiuſsit, poſtea pro altero fideiubeat.ff.l.21.ſ cũ tu & Titi⁹.

Si pro ignorante fideiuſſerit.ff.l.30.

Si is pro quo fideiubet,non mandauit.ff.li.17.tt. j. l.60.ſ j.uerſ.item ſi maritus.

Si pro pupillo,prodigo,furioſo contrahente fideiubeat. ff.l.2.l.25.l.70. ſ ſi à furioſo.lib.45.tt.j.l. 6.l.127.

Si pro eo cui bonis interdictũ eſt.ff.li.45.tt.j.l.6.

Si pro filiofamiliâs mutuã pecuniã accipiẽte, uel pro patre eius ex iſta cauſa obligato. ff. l.11. li. 14.tt.6.l.18.li.17.tt.j.l.12.ſ ſi quis mandauerit.

Si pro ſeruo.Inſt.ſ j.ff.l.2.l.35.l.70.ſ adeò. lib.15.tt. j.l.50.ſ etiam poſtquam.

Si pro filio apud patrem, pro ſeruo apud dominum,uel contrà pro patre apud filium inuicem contrahentibus fideiubeat. Inſt. ſ j. uerſ. adeò quidem.ff.l.56.ſ.j.l.70.ſ adeò.

Si pro eo cui aqua & igni interdictum eſt. ff. lib. 45.tt.2.l.19.ſ fin.

Si pro eo cui deportatio irrogata eſt.ff.l.47.in pr.

Si meretrici credi mandauit.ff.lib.17.tt.j.l.12.ſ ſi adoleſcens.

3 Ex *perſona eius apud quem intercedit.*

Si cũ mihi aut Titio dari ſtipulatus eſſem, Titius fideiuſſorem acceperit.ff.l.23.

4 Ex *cauſa in qua fideiubet.*

Ex *genere cauſæ uel obligationis.*

De omni obligatione.Inſt. ſ j.ff.l.j.l.8.ſ 1.ſ & generaliter.

De obligatione prætoria.ff.l.8.ſ pro eo etiam.

De naturali obligatione. Inſt.ſ j.ff.l.7.l.16.ſ fideiuſſor.

Commodati & depoſiti.ff.l.2.

De obligatione fideiuſſoria.ff.l.8.ſ fin.

De mandati & negociorũ geſtorum actione quæ cõpetitura eſt fideiuſſori pro alio intercedenti: ff.l.4.in prin.

De actione de peculio.ff.l.12.l.35.lib.15.tt.j.l.50. in prin.uerſ. ſed fideiuſſorem.

De operarum obligatione.ff.lib.38.tt.j.l.8.ſ fin.

De obligatione ex delicto.ff.l.8.ſ ſed etſi ex.l.70. ſ id quod uulgò.

De actione furti & damni dati.ff.l.56.ſ fin.

De populari actione.ff.l.56.ſ.fin.

Maleficiorum fideiuſſor accipi non poteſt.ff.l.70. ſ id quod uulgò.

Ne à mulieribus, quę ſe proſtituũt, fideiuſſor exigatur.Nouel.c.51.

Quicunq; contractus tales ſunt ut eorum nomine fideiuſſor obligari poſsit, & mandati actio conſiſtit.ff.lib.17.tt.j.l.32.ſ & in ſumma.

Ex *qualitate obligationis.*

Si inutilis ſit obligatio, qua nec reus tenetur. ff. l. 15.in pri.l.16.in pri.l.37.l.46.tt.3.l.38.ſ ſi quis ,p.

Si perſona quæ contraxit, non obligatur, uide ſ uerſ.Si pro pupillo,cum ſequentib.

Si is qui libertus nó eſt, operas promiſit, & pro ea obligatione fideiuſſor ſit acceptꝰ.ff.l.56.in prin.

Si alienæ operæ promiſſæ ſunt.ff.lib.45.tt.2.l.5.in prin.

Si aliena pecunia credita ſit.ff.l.56.ſ ſi numos.

Si nulla ſubſit cauſa contractui.ff.l.15.in prin.

Si ſub impoſsibili cõditione cõtractum eſt.ff.l. 29.

Si non uerbis,ſed nutu promiſſum ſit. ff.lib.45. tt. j.l.j.ſ ſi quis ita.

Si propter factum aliquod conſequens obligatio irrita facta ſit,ut ſi reus tranſacto tempore liberatus ſit,res interierit,&c.uide j Ex cõſequent.

5 Ex *tempore quo fideiubet.*

Si ante contractam obligationẽ fideiubeat. Inſt. ſ fideiuſſor.& ff.l.6.ſ fin.lib.5.tt.j.l.35.lib.15.tt.j.l. 50.in prin.uerſ.ſed fideiuſſorem.

Si poſt cõtractam obligationẽ fideiubeat.Inſt.ſ ſi deiuſſor. & ff. l. 6. l.52. ſ fideiuſſores. uerſ. nec mutat.

Si poſt creditam pecuniam credendam eam mandet.ff.lib.17.tt.j.l.12.ſ ſi poſt.

Si poſt litẽ cũ reo cõteſtatã. ff. l.8. ſ & poſt litem.

Si poſt litem cum dominio de peculio conteſtatam ſeruus fideiuſſorem det.ff.lib.15.tt.j.l.50.ſ etiam poſtquam.

Si fideiuſſor à patre datus ſit eo tempore quo nihil fuit in peculio. ff.li.15. tt.j.l 50. in prin. uerſ. ſed fideiuſſorem.

Si poſt mortem rei, uel eius qui contraxit, fideiuſſor detur, ante aditam hæreditatem. ff. l.22. lib.14.tt.6.l.18.

Si eo tempore quo reus tranſacto tempore uel alio modo liberatus eſt, uide j Ex conſequent. circa principalem obligat.

6 Ex *modo quo fideiubet.*

Si in durioré uel leuiorem cauſam fideiubeat.ff. l. 8.ſ illud commune.l.34.in prin.

Si cũ reus uni dare promiſiſſet,fideiuſſor illi aut illi dare promittat.ff.l.16.in prin.l.34.in prin.

Si cum à reo mihi aut Titio dari ſtipulatus eſſem, à fideiuſſore mihi tantum. ff. l.34. in prin. uerſ. quòd ſi à reo.

Si in aliam rem accipiatur fideiuſſor.ff.l.42.

Si in maiorem ſummam accipiatur. Inſt.ſ fideiuſſores. C.l.22.l.j.

Si in minorem ſummam accipiatur.Inſt.ſ.at ex diuerſo.ff.l.8.ſ illud commune.lib.17.tt.j.l.33.

Si in partem rei uel ſummæ accipiatur.ff.l.9.

Si à reo Stichum aut Pamphilũ, à fideiuſſore Stichum tantum ſtipulatus ſum.ff.l.34.ſ fin.

Si à reo Stichum, à fideiussore Stichum aut decẽ stipulatus sum.ff.l.8.§ fi quis Stichum.
Si à reo Stichum aut Pamphilum utrum uellet, à fideiussore utrum ipse fideiussor uellet, stipulatus sum.ff.l.38.in prin.
Si à reo hominẽ aut decem, utrum promissor uel ler, à fideiussore utrum ego uellem, stipulatus sum.ff.l.8.§ idem Iulianus.
Si à reo hominẽ aut decem utrum stipulator uellet,à fideiussore utrum ipse uellet stipulatus sit. ff.l.8.§ idem Iulianus.uersꝰ contra.
Si à reo Stichum & Pamphilum,à fideiussore Stichum aut Pamphilum.ff.l.8.§ fin.
Si reus fundum,fideiussor usumfructum promittat.ff.l.70.§ fi reo.
Si fideiussor certo loco uel alio loco dare promisit.ff.l.16.§ qui certo.
Si reus purè, fideiussor in diem uel sub conditione accipiatur:uel contrà hic purè, ille sub conditione uel in diem. Inst. § item si ille. ff.l.6.in prin.uersꝰ & parui.l.8 § item accepto.l.16. § qui certo.uersꝰ perinde non.
Si reus in diem, fideiussor sub conditione promisit.ff.l.16.§ stipulatione.
Si reus sub conditione, fideiussor sub eadem & alia accipiatur.ff.l.70.in prin.
Si reus sub alia,fideiussor sub alia cõditione accipiatur.ff.l.70.§ j.

7 Ex consequentibus fideiussionem, & ipsam obligationem principalem

1 Circa obligationem & reum principalem.

Si liberatus sit reus.Subdistinguitur:Si natura debitum manet.ff.l.60.
Si cum fideiussor fideiussorem dedisset, fideiussoria obligatio sit sublata.ff.tt.3.l.38.§ fin.
Si solutum sit.ff.l.49.§ 1.usq; ad § quæsitum.l.52. § fin.l.61.C.l.15.§ fin.
Si reus transacto tempore liberatus sit. ff.l.37.tt.3. l.38.§ si quis pro.
Si cum reus ad certum tempus uectigal conduxisset, tempus finitum sit. Subdistinguitur: Si in conductione permanserit. C.lib.4.tt. 65.l.7.
Si res in obligationẽ deducta interierit. ff.lib.45. tt.j.l.88.l.91.§ nunc uideamus.§ fin.l.127.
Si pacto uel transactione liberatus sit reus.ff.l.68. § fin. Vide insuper ℥ De pactis & transactionibus.
Si nouatio sit facta.ff.l.60. C.l.4.
Si liberatio reo sit legata.ff.l.49.in prin.
Si reus creditori hæres extiterit. ff.l.21. § quod si stipulat.
Si creditor debitori hæres extiterit.ff.l.38.§ à Titio.l.50.l.71.in prin.usq; ad § si ponamus.
Si possessio rerum debitoris ad creditorem peruenit.ff.l.21.§ quod si idem.uersꝰ argumento.tt. 3.l.95.§ si creditor debitoris.
Si debitor capite damnatus sit, bonaq; eius ad fiscum peruenerint. ff.l.53.lib.49. tt.14.l.45. § si principalis.C.l.j.l.20.
Si debitor non soluat fideiussori uel pecuniæ constitutæ reo.C.lib.8.tt.42.l.5.
Si reus electus sit uel conuentus & condemnatus. ff.l.8.§& post litem.l.13. § fin.l.71.§ quamuis enim iudicio.lib.45. tt.j.l.2. § si tamen.lib 17. tt.j.l.27.§ fin.C. l.15. § fin.l.23.l.28.§ & ideo. Vide insuperꝫ lib. 25. cap. 5. uersꝰ Si reus conuentus.
Si reus conuentus absolutus sit.ff.tt.3.l.95. § si creditor à debitore.

2 Circa obligationem fideiussoriam, & fideiussorem.

Si nulla scriptura interueniente fideiusserit.C.l.27.
Si tempus fideiusionis finitum sit.ff.l.69. in prin.
Si conditio fideiusionis ante uel post diem principalis obligationis extiterit. ff. l.16. § stipulatione.
Si conditio fideiusionis ante conditionem principalis obligationis extiterit.ff.l.70.in prin. usque ad § si reo.
Si cum ita fideiusisset,Si reus non soluisset, reus non sit interpellatus:uel antequam interpellaretur,sit mortuus.ff.l.16.§ fin.
Si cũ ita, Quod à curatore seruari nõ potest · post impletam legitimam ætatem solidum à curatore seruari potuit.ff.l.41.in prin.
Si cum ita,Si creditor pignora à debitore acceperit:creditor nulla pignora acceperit.C.l.7.ff.lib. 17.tt.j.l.59.§ fin.
Si cum ita.Nisi opus faceret reus, in tantum fideiussor esset obligatus, quanti postea alij opus efficiendum locaretur : ipse stipulator postea opus fecerit.ff.l.44.
Si fideiussor reo hæres extiterit.ff.l.5.l.21.§ quod si hic seruus.uersꝰ retro.§ cum tu & Titius. uersꝰ uel uti.l.50. tt.3.l.95.§ quod uulgò. lib.45. tt.2.l.13. C.l.24.
Si fideiussor creditori hæres extiterit.ff.l.21.§ quod si stipula.uersꝰ quod si idem stipul.§ fin.
Si fideiussor confideiussori hæres extiterit.ff.l.21.§ non est nouum.
Si reꝰ fideiussori hæres extiterit.ff. l.14.l.21.§ quod si hic seruus.l.24.tt.3.l.38.§ fin.C.l.24.
Si unus ex mandatorib,absolutus sit.ff.l.52.§ fin.

8 Ex reliquis contingentibus.

De Græcis uerbis quib.fideiuberi solet.Inst.§ Græcè.ff.l.8.in prin.
Si ita fideiusit:Quod uis faciam.C.l.12.
Si reum principalem daturum uel facturum promisit.ff.l.65.
Si non fideiusit, sed tabulis obligationis ut testis subscripsit.C.l.6.
Si cui uoluerit creditor credi mandauit. ff. lib.17. tt.j.l.48.§ fin.
Si ut proxeneta interuenit.ff.lib.50.tt.14.l.2.
Si sine mandato debitoris fideiusit. ff.l.30. lib. 17. tt.j.l.60.§ j.uersꝰ item si maritus.
Si ab eo fideiussor datus sit, qui satisdare non tenebatur, ut à tutore testamento dato. ff.l.8. § à tutore.
Si etiam pignus in eam obligationem acceptum est,uideꝫ Adfinia remedia.
Si pignora distracta sunt.C.l.18.l.25.ff.lib.17.tt.j.l. 56.in prin.l.59.§.creditor.
Si hypothecaria actione actum est.C.l.9.
Si fideiussor creditori denunciauit ut debitorem ad soluendum compelleret, uel pignus distraheret, nec is fecit.ff.l.62.

Si creditor fideiussori conuento actiones suas non cedat,uideꝫ Euentus huius actionis.
Si reus principalis nõ sit conuentus,uideꝫ Quando & quamdiu datur.
Si hæres accepto fideiussore hæreditatem restituit.ff.l.21.in prin.
Si cum reus promisisset per se non fieri, quo minus ire agere liceret, & ob eam rem fideiussorem dedisset :fideiussor ire agere prohibuit .ff. lib.45.tt.j.l.49.§ si stipulatus.
Si cum in causa commodati, uel depositi fideiussisset,nec dolo nec culpa debitoris factum sit. ff.l.2.
Si ex alia causa quàm in qua fideiussum est,agatur.ff.lib.48.tt.3.l.2.§ fin
Si cum in causa mutui fideiusisset, creditor contraria pignoraticia actione agat.ff.l.54.
Si cum pro colonis fideiusisset,ob pecuniam dotis prædiorum agatur.ff.l.52.§ fideiussores.
Si reo aliqua competit exceptio,uel aliud commodum,ea etiam inuito reo fideiussori,cæterisq; accessionibus competit.ff.l.32.l.16. § fin. tt.3.l.95.§ quod uulgò.

III. *Quibus datur actio fideiussoria?*

Si à duobus reis stipulandi interrogatus fideiussor,uni se spondere respondit.ff.lib.45.tt. 2.l.6.§ sed si à duobus.
Si cum reus uni promisisset, fideiussor interrogatus illi aut illi spopondit.ff.l.16.in prin.
Si pro colono publicorum prædiorũ apud mancipem fideiusit,non tenetur reipub.ff.lib.19. tt.2.l.53.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus fideiussoris.Inst.§ fideiussor non. ff.l.4.§ fin.l.21.§ nõ est nouum.l.24.C.l.24. lib. 4.tt.35.l.8.
De patre fideiussoris.ff.l.10.§ sed an pater.
De pluribus fideiussoribus. Si unus electus uel conuentus sit,an aduersus alios agere possit. C.l.23.l.28.
Si lis aduersus omnes cõtestata sit,& petitio diuisa,an si alij minus idonei sunt unum eligere possit.C.l.16.
Singuli fideiussorum in solidum tenetur ipso iure,de quo uide paulo inferius.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

De usuris.ff.l.68. § 1.C.l.10.lib.4.tt.32.l.20.
De pœna & mulcta quam debet reus. ff. l. 68. in prin.
De eo quod ultrà quàm mandauit, creditum est. C.l.22.
De eo quod ex alia causa,quàm in qua fideiusit, petitur,uide ℥ Ex reliquis contingentib. uersꝰ Si ex alia causa,&c. cum sequentibus.
De eo quod à reo cõsequi potest,uel non potest. ff.l.13.§ fin.l.41.in prin. l. 48. § j. uersꝰ & ita id quod.l.55.§ fin.lib.17.tt.j.l.27.§ fin.
De eo quod in peculio eius pro quo fideiusit, est uel non est.ff.l.35.
De eo quod ex pignore distracto seruari non potest.ff.l.52.in prin.l.63.
Si reus ob publicationem partis bonorum pro parte tantum tenetur, nihilominus fideiussor tenetur in solidum.C.l.j.

Si ab altero reorum tantum sit datus; nihilominus in solidum tenetur.ff.l.40.
De uniuersis pensionibus quas debet reus colonus.ff.l.58.in prin.
Si ita acceptus sit: Quantam pecuniã Titio quando & credidero.ff.l.55.
Si plures sint fideiussores uel mandatores, singuli in solidum tenentur, potestq; unus eligi.Inst. § si plures sint.C.l.3.Distinguitur:C.l.16.l. 23. l. 28.ff.lib.17.tt.j.l.59.§ Paulus.la3. Nouell.c. 99.§ j.Distinguitur insuper nisi conuentus diuisionem petierit,de quo sequitur.

¶ *De beneficio diuisionis, ex epistola D. Adriani.*

Si plures sint fideiussores, singuli in solidum tenentur ipso iure,sed diuisionis beneficium petiti potest ex epistola Diui Adriani, ut singuli pro parte conueniantur.Inst. § si plures sint. C. l.3.

1. Distinguitur sequentibus modis:

Si in stipulatione conuenit ut singuli in solidum teneantur.C.l.3.§ nam licet. Nouell.c.99. § si uerò etiam tale.
Si unus conuentus condemnatus sit in solidum; non opposito beneficio.C.l.10.§ fin.
Si unus solidum soluit. Inst. § sed si ab uno.ff.l. 49.§ j.usq; ad § quæsitum est.
Si unus partem soluit.ff.l.51.§ j.
Si inficiantur fideiussores. ff.l.10.§ j.
Si alij fideiusores nõ sunt soluendo. Inst.§ ideoq; si quis. ff.l. 26. l. 27. in prin. uersꝰ sed si cum.§ præterea si quæratur. l. 28. l. 51. § cum inter. l. 52. § j. C. l. 16. Nouell. c. 99. § si uerò minus idonei.
Si creditor dubitat an cæteri sint soluendo.ff.l.10. in prin.C.l.16.
Si à diuersis reis fideiussores dati sunt.ff.l.43.l.51. § duo.
Si alius purè,alius in diem uel sub conditione sit obligatus.ff.l.27.in prin.
Si alter fideiussor non sit obligatus ut fœmina, uel minor ætate.ff.l.48.lib.16,tt. j. l. 17. § fin. l. 18,C.lib.4.tt.29.l.8.
Si alter fideiussor pactus est,ne à se petatur. ff. l. 15.§ fin.
Si alter fideiussor sine hærede decesserit. ff.l.26.
Si pecuniæ constitutæ rei sunt. C.lib.4.tt.18. l.3.

2. Quibus competit beneficium diuisionis.

De hæredib.fideiussoris.ff.l.27.§ j.§ sicuti. l. 49. § quòd si duo.uersꝰ ab initio.
De fisco ad quem bona fideiussoris peruenerunt. ff.l.51.§ fin.C.l.3.
De fideiussore fideiussoris.ff.l.27.§ j.§ fin.
De reo principali petente ut inter se & fideiussorẽ diuidatur actio. ff.l.27. § fin.uersꝰ nec potest: uel ut inter se & correum diuidatur.ff.lib.45.tt. 2.l.11.in prin.

3. Quomodo competat hoc beneficium.

Non ipso iure,sed ex epistola D. Hadriani. ff. l. 26.
Per exceptionem.ff.l.28.
Ex stipulatione, cum ita fideiusserunt : solidum aut uiriles partes.ff.l.51.in prin.
Si in stipulatione adiectum non sit, unum in solidum teneri.Nouell.c.99.§ j.

4. *Quandiu competat?*

An etiam post condemnationem. C.l.10.§ fin.

VI. *Quando & quandiu datur hæc actio fideiussoria?*

Non potest antequam reus debet, fideiussor conueniri. ff.l.57.

Prius reus est cõueniendus. Nouell.c. 4. in prin. usq; ad § quod autem.c.136.§ sancimus.

Nulla scriptura uel cautione interueniente post duos menses liberatur fideiussor. C.l.27.

Pignore distracto reliquum debitum etiam post longi temporis interuallum à fideiussore peti potest. C.l.25.

Cum reus facto suo perpetuat obligationem, etiam fideiussoris perpetuatur obligatio. ff.l.58. § fin. lib. 45. tt.j.l.49. in prin. l.88.l.91. § nunc ui deamus.

Si cum promisisset mandator se intra certũ diem soluturum: an post illum diem conueniri possit. ff. lib. 17. tt. j. l. 59. § Paulus.

Si cum ita: Indemnem te præstabo in eum diem quoad uixerit debitor: an mortuo debitore agere possit creditor. ff. lib. 17. tt. j. l. 59. § ille illi.

VII. *Adiuncta, seu de probatione & præsumptione.*

In fideiussorum stipulationibus hoc generaliter accipitur, ut quodcunq; scriptum sit quasi actũ, uideatur etiam actũ. Ideoq; si quis scripserit se fideiussisse, uidẽtur omnia solenniter acta. Inst. § fin. ff. lib. 45. tt. j. l. 30.

VIII. *Euentus huius actionis.*

De actionibus fideiussori aduersus confideiussores, uel eos qui eiusdem crediti mandatores sunt, cedendis à creditore. Inst. § si plures sint. uers. sed si ab uno. ff. l. 17. l. 39. l. 41. § fin. C. l. 11.

De pignoribus fideiussori cedendis. C. l. 2. l. 11. l. 14. l. 21.

De actionibus aduersus reum principalem fideiussori præstandis. ff. l. 13. l. 36. lib. 17. tt. j. l. 27. § fin. l. 28. Nouell. c. 4. § postulet igitur.

De actione mandati quæ competit fideiussori aduersus reum principalem, uide paulo in ferius.

IX. *Adfinia remedia actionis fideiussoriæ.*

De electione, utrum reum an fideiussorem conuenire uelit creditor. C. l. 3. in prin. l. 5. l. 19. l. 23. ff. lib. 17. tt. j. l. 56. in prin. l. 60. in prin. C. lib. 4. tt. 35. l. 7. Tollitur hoc ius eligẽdi Nouell. c. 4. in pri. usq; ad § quod autem. c. 136. § sancimus.

De actione hypothecaria, & uenditione pignoris. ff. l. 51. § creditor. l. 52. in prin. l. 63. lib. 17. tt. j. l. 56. in prin. C. l. 2. l. 17. lib. 4. tt. 35. l. 8.

De tutelæ iudicio. ff. l. 69. in prin.

De mãdati actione, si mandato fideiussoris cum reo principali experiar. ff. li. 17. tt. j. l. 22. § interdum. l. 45. § fin.

DE ACTIONE MANDATI QVAE competit fideiussori, uel mandatori aduersus eum pro quo interceſsit. ff. lib. 17. tt. 1. C. lib. 4. tt. 35.

Cap. 9.

Pendet hoc caput ex membr. 8. capitis præcedentis proximi.

I. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si fideiussor uel mãdator pro reo principali soluit. Inst. lib. 3. tt. 21. § si quid. Distinguitur:

1. *Ex specie causæ.*

Si nondum soluit, uide j Quando detur.

Si cõdemnatus tantum est, non soluit. ff. lib. 46. tt. j. l. 45. C. l. 6.

Si obtulit & deposuit. ff. l. 56. § fideiussor. lib. 46. tt. j. l. 64.

Si debitorẽ suum, etiam eum qui soluendo non est creditori delegauit. ff. l. 26. § abesse. lib. 46. tt. j. l. 18.

Si creditorem, qui debitor eius erat, liberauit. ff. l. 26. § si is qui.

Si creditor fideiussori accepto tulerit, uel debitũ remiserit. ff. l. 10. § fin. l. 12. in prin.

Si uxor creditrix doti fore promiserit fideiussori, quod ex causa fideiussoria debet. ff. l. 47. in prin.

Si creditori hæres extiterit fideiussor. ff. l. 11. li. 46. tt. j. l. 21. § fin.

Si alij mãdauit ut creditori solueret, uel crederet. ff. lib. 46. tt. j. l. 71. § fin.

2. *Ex causa ex qua soluit, & antecedentibus.*

Si nullo mandato præcedente fideiussit. ff. l. 6. § si passus. l. 18. l. 20. § fin. l. 53. l. 60. § j. C. l. 6. ff. lib. 50. tt. 17. l. 60.

Si pro inuito & uetante interceſsit. ff. l. 6. § si passus. l. 40. l. 53.

Si mercede accepta, uel promissa fideiussit. ff. l. 6. § Martus. usq; ad finem legis.

Si mulier mandauit, ut pro alio intercederet. ff. li. 16. tt. j. l. 7. l. 32. § si mulier.

Si cum actori mandatum esset ut fideiuberet, ille non fideiussit, sed mãdauit creditori, uel aliâs egit quàm ei mandatum est. ff. l. 62. § fin.

Si in maiorem summam, quàm rogatus est, fideiussit. Inst. lib. 3. tt. 27. § is qui exequitur. ff. l. 33.

Si cum fideiussor creditori, uel hæredi eius tutor existeret, à seipso non exegerit: & propterea tutelæ iudicio damnatus soluerit. ff. lib. 46. tt. j. l. 69.

Si fine iudice soluerit. ff. l. 10. § fideiussores.

Si iniuria iudicis damnatus soluit. ff. lib. 46. tt. j. l. 67. C. l. 10. § fin.

Si ab iniqua sententia non appellauit. ff. l. 8. § si ignorantes. usq; ad § dolo. C. l. 10. § fin.

Si exceptionem competẽtem omisit. ff. l. 10. § generaliter. l. 29. in prin. uers. pari ratione. § quædam. § fin. l. 48. in prin. § j. C. l. 10. § fin.

Si reo pecunia non sit numerata. ff. l. 29. in prin.

Si reus antè soluit, uel alia ratione est liberatus. ff. l. 8. § si ignorantes. l. 29. § si cum debitor.

Si reus pactus est ne à se petatur. ff. lib. 46. tt. j. l. 71. § si ponamus.

Si fideiussor inutiliter fuit obligatus. ff. l. 29. § non malè.

Si filiusfamiliâs pro alio fideiussit. ff. l. 12. § si filius famil.

Si filiusfamiliâs pro patre fideiussit. ff. lib. 46. tt. j. l. 10. § filiusfamiliâs.

Si seruus pro alio fideiussit, uide j Adfinia remedia.

Si pro

Si pro seruo fideiussit apud dominũ. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § seruus.

Si pro minore uigintiquinq; annis fideiussit. ff. lib. 4. tt. 4. l. 13. in prin. § j. C. lib. 2. tt. 23. l. j.

Si pro pupillo, prodigo uel furioso sine tutoris & curatoris autoritate cõtrahente fideiussit. ff. lib. 46. tt. j. l. 25. § fin.

Si pro meretrice fideiussit. ff. l. 12. § si adolescens.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si is qui fideiussoris negocia gerit, soluerit. ff. l. 50. in prin.

Si quis donaturus fideiussori pro eo soluerit, uel creditorem obligatione liberauerit. ff. l. 12. § j. l. 26. § si is qui fideiuss.

Si emptor hereditatis defuncti fideiussoris soluit, an hæredi competat actio? ff. l. 14.

Si procuratori creditoris, uel falso procuratori soluit. ff. l. 26. § mandato.

Si in maiorem summam quàm rogatus est fideiussit & soluit, uide paulo ſ uers. Si in maiorẽ.

Si aliud uilius soluit quo liberauit reum. ff. l. 46.

Si rem alienã soluit. ff. l. 47. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 94. § sed etsi fide.

Si res soluta perierit, uel deterior sit facta. ff. l. 37. l. 50. § fin.

Si etiam reus postea soluat. ff. l. 29. § hoc idem tractari.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De hærede fideiussoris. ff. l. 14.

De patre & domino fideiussoris. ff. l. 12. § j. usq; ad § contrario.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus mandatoris. C. l. 18.

De eo pro quo interceſsit actor, & alio qui mandauit. ff. l. 21. l. 53.

De eo pro quo interceſsit, & muliere quæ mandauit ut pro eo intercederet. ff. lib. 16. tt. j. l. 7. l. 32. § si mulier.

De duobus uel plurib. mandatorib. ff. l. 21. l. 59. § Paulus. la 3.

De altero reorum promittendi, qui cum creditore pactus est, ne à se petatur. ff. lib. 46. tt. j. l. 7. § si ponamus.

De domino si pro procuratore fideiussit. ff. l. 10. § idem Papinianus.

IIII. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Non plus consequi debet quàm soluit. ff. l. 26. § præterea.

De sumptib. quos fecit fideiussor ultra solutũ debitum. ff. l. 45. § si fideiussor. l. 50. § fin.

De usuris. C. l. 18.

Ce usuris quas fideiussor recusante reo soluit. ff. l. 48. in prin.

Si cum deteriorem rem soluere posset fideiussor, meliorem soluit. ff. l. 50. § fin. l. 52.

Cuius temporis æstimatio rei solutæ sit habenda. ff. l. 37.

De pignoribus in obligationem deductis. C. l. 2.

Si nondum soluit, potest interdum agere ut liberetur, de quo uide paulo inferius uers. An ante quàm soluit.

V. *Quando datur hæc actio?*

An antequam soluat fideiussor, agere possit. ff. l. 38. lib. 46. tt. j. l. 45. C. l. 10. in prin. Vide insuper ſ Ex specie causæ. cap. eod.

Si eum in diem deberetur fideiussor, ante diem soluit: an statim agere possit. ff. l. 22. in prin. § j. l. 51. lib. 46. tt. j. l. 31.

VI. *Adfinia remedia.*

Si nullum præcesit mandatum, negociorum gestorum actio est. ff. l. 20. § fin. l. 60. § item quæsitum. lib. 16. tt. j. l. 7. lib. 3. tt. 5. l. 31. in prin.

Si indebitum solutum est, repetitur à creditore, uel eo cui solutum est. ff. l. 29. § hoc idem. uers. cedere. § in omnibus. l. 26. § mandato. l. 51.

Si seruus fideiussit & soluit. ff. l. 12. § j. uers. planè si seruus. lib. 46. tt. j. l. 19. l. 20. l. 66.

Si fideiussor creditori hæres extiterit, ex stipulatu actionem habet. ff. lib. 46. tt. j. l. 21. § fin.

De pignorum persecutione, & actione aduersus reum & cõfideiussores à creditore fideiussori cedenda, uide ſ cap. prox. membr. 8.

DE CONSTITVTA PECVNIA ff. lib. 13. tt. 5. C. lib. 4. tt. 18.

Cap. 10.

Est hæc actio adfine remedium actionis ex stipulatu, & actionis fideiussoriæ. Ideo de ea sequitur.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. j. in prin. l. 3. § fin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si pro se uel pro alio debitum se soluturũ, uel facturum constituit. Inst. lib. 4. tt. 6. § de constituta. Distinguitur:

1. *Ex persona constituentis.*

De mulieribus. ff. l. j. § j.

De pupillo. ff. l. j. § de pupillo.

De filiofamiliâs. ff. l. j. § sed si filiusfamiliâs.

De alio quàm debitore. ff. l. 5. § quod exigimus.

De tutore, curatore, actore reipub. ff. l. 5. § item tutori. uers. & ipsi.

2. *Ex persona eius cui constituitur.*

Si alij quàm creditori constituatur. ff. l. 5. § quod exigimus.

Si cum mihi aut Titio stipulatus essem, Titio cõstituatur. ff. l. 7. uel utriq; ff. l. 8.

Si procuratori. ff. l. 5. § Iulianus.

Si tutori, curatori & actori. ff. l. 5. § item tutori. § si actori.

Si seruo. ff. l. 5. § fin.

Si ei qui mihi bona fide seruit. ff. l. 6.

Si filiofamiliâs. ff. l. 7.

3. *Ex persona eius pro quo constituit.*

Siue pro se siue pro alio. Inst. lib. 4. tt. 6. § de cõstituta.

Si pro absente & inuito. ff. l. 27. in prin.

Si nullus sit debitor, utputa si defunctus sit, uel apud hostes. ff. l. 11. in prin.

Si satis locuples sit. ff. lib. 45. tt. j. l. 97. § possum.

4. *Ex causa ex qua constituit, & antecedentibus.*

Ex quacunq; causa debitum constitui potest. ff. l. j. § debitum.

Si ex iniuriarum, furti uel ui bonorum raptorũ actione debeatur. ff. l. 29.

Si iure naturali uel honorario, non iure ciuili sit obstrictus.ff.l.j.§ debitum.
Si iure ciuili,nõ honorario obstrictus sit.ff.l.3.§1.
Si iureiurando delato uel relato iuratum sit dedeberi.ff.l.25.§ si iureiurando.
Si in diem debeatur.ff.l.3.§ si is qui iure. C. l. 2. § & liceat.
Si sub conditione debeatur.ff.l.19.in prin. C.l.2. § & liceat.
Si nullum debitum sit quod constituitur.ff. l. j. § j.l.5.§ quod exigimus.l.11.in prin. l.18. § quod adiicitur. C.l.2.§ sed & hæredibus.uersi ita tamen ut.
Si per exceptionem non debeatur.ff.l.3.§ j.
Si debitum esse desierit.ff.l.18.§ quod adiicitur.
Si res debita interierit. ff. l.21.in prin.l.23.
Si falsò persuasus à creditore se hæredem & debitorem esse constituat.ff.l.31.

5. *Ex modo & uerbis quibus constituit.*

Si absens per nuncium,uel per epistolam constituat.ff.l.14.§ fin.l.15.
Si partem debiti soluit.C.lib.4.tt.12.l.4.
Quibuscunq; uerbis cõstitui potest.ff.l.14.§ fin.
Si ita,Satis tibi faciam:uel,satis tibi fiet. itẽ, Satis tibi fiet à me & ab hoc & illo.uel:aut ab hoc & illo. Nouell. c. 115.§ ad hæc & aliud.usq; ad § fin.
Si ita scripsit:Decem,quæ Lucius Titius à te mutuo acceperat, penes me habes.ff.l.26.
Si ita scripsit:Scripsi secundum mandatum Seij, si quid debitum adprobatum fuerit,me tibi cauturum & soluturum.ff.l.5.§ Iulianus quoq;
Si ita scripsit: Remanserunt apud me quinquaginta ex credito, &c.ff.l.24.
Si scripsit alicui ut debitorem suum liberet, secq; debitum soluturum.ff.lib.17.tt.j. l. 27. in prin.
Si stipulatio interposita sit.Inst.lib.4.tt.6.§ de cõstituta.
Si cum stipulari uellet,inutiliter stipulatus est. ff. l.j.§ eum qui.

6. *Ex re quam constituit.*

Omne quod in stipulationem deduci & constitui potest, &c.C.l.2.§ hac apertissima.§ & nemi nem.usq; ad § fin.
Si non debitum cõstituit, uide s Ex causa.
Si pignus daturum se constituit.ff.l.14.§ j.
Si aliquẽm pro se fideiussurum constituit. ff.l.14. § sed etsi quis.usq; ad § fin.
Si aliud quàm quod debetur cõstituit. ff.l.j.§ an possit aliud.
Si plus quàm debetur constituit.ff.l.11.§ fin. l.12.l. j.§ fin.l.2.l.3.in prin.
Si minus quàm debetur constituit.ff.l.13.
Si certam quantitatem non adiecerit. ff.l. 14. in prin.
Si sine die constituit.ff.l.21.§ si sine.
Si certo tempore constituit.ff.l.16. § sed & certo.
Si alio tempore quàm quo debetur constituit.ff. l.3.§ fin.l.4.
Si post tempus obligationis se soluturum constituit.ff.l.18 § quare etsi post tempus.
Si id quod sub conditione debetur,purè uel certo die constituatur : uel contrà. ff. l. 19. in prin.
Si certo loco constituat.ff.l.16.§ j.
Si alio loco quàm quo debetur constituat. ff.l.§. in prin.
Si mihi constituit alij se soluturum.ff.l.5.§ item si mihi.§ Iulianus.§ si actori.§ fin.
Si non se,sed alium soluturum constituat. ff.l. 5.§ sed etsi quis.Nouell.c.115. § ad hęc & aliud. uersi aut si quis dixerit.
Si impersonaliter constituit:Ita satis tibi fiet. Nõ uell. c. 115. § ad hæc & aliud. uersi si quis autem.

7. *Ex consequentibus.*

Si id quod constitutum est, debitum esse desierit.ff.l.18.§ quod adiicitur.
Si conditio principalis obligationis defecerit. ff. l.19.in prin.
Si cum pater uel dominus uel peculio constituisset,peculium interierit ff.l.19.§ fin.
Si cum quis aliquem pro se fideiussurum constituisset,ille fideiubere nolit.ff.l.14.§ j.
Si is cui tanquam hæredi constitutum est, hæreditatem restituit.ff.l.22.
Si constituenti ab eo pro quo constituit, denunciatum est ne solueret.ff.l.27.
Si is pro quo constituit non soluat constituenti. C.lib.8.tt.42.l.5.
Si per actorem steterit quo minus ei solueretur, ff.l.16.§ ait prætor.l.17.l.18.in prin.
Si per rerum naturam steterit quo minus solua tur.ff.l.16.§ ergo si.
Si reus satisdationem uel pignora offerat. ff.l.21. § constituto.
Si solutũ uel factum sit.ff.l.16.§ ait prætor. Subdistinguitur sequentibus modis:
Si post tempus constituti factum sit.ff.l.16.§ fin.l. 17.
Si cum illud aut illud deberet, alterum cõstituit, alterum soluit.ff.l.25.in prin.
Si seruo uel domino soluit.ff.l.5.§ fin.l.6.
Si cũ mihi aut Titio deberetur, mihi postea cõstiturum, Titio solutum sit.ff.l.8.l.9.
Si ex duobus reis stipulandi alteri constitutum, alteri solutum sit.ff.l.10.
Si cum mihi aut Titio constituissel, Titio soluit. ff.l.30.

III. *Quibus datur?*

De eo cui constituit, & eo cui soluturum se constituit.ff.l.5.§ si actori.
De eo cui constitutum est, & eo cui restituta est hæreditas.ff.l.22.
De hæredibus.C.l.2.§ sed & hæredibus.
Si mihi aut Titio se soluturum constituit,mihi cõpetit actio.ff.l.8.
Si seruo constitutum sit,& ei qui mihi bona fide seruit.ff.l.5.§ fin.l.6.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.C.l.j.l.2.§ sed & hęredibus.
De patre.ff.l.j.§ sed si filiusfam.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Non pœnam,sed rei persecutionem continet hęc actio.ff.l.18.§ è re autem.
Id quod plus debito constitutum est, non debetur.ff l.11.§ fin.l.12.
Si pater uel dominus de peculio obstrictus constituit, etiã plus quàm in peculio est.ff.l. j.§ fin. l.2.l.19.§ fin.l.20.

Si maritus

Si maritus plus de dote,quàm facere potest,constituit.ff.l.3.in prin.
Si cum alium pro se fideiussurum constituisset,is fideiubere nolit.ff.l.14.§ j.
Si plures constituerunt,singuli in solidum tenentur.ff.l.16.in prin.C.l.3.
Si ita constituit:Fiet tibi satis,à me & ab illo: uel, aut ab illo.Nouell.c.115.§ at si quis dixerit.
De usuris.ff.l.24.§ fin.l.26.

VI. *Vbi competat hæc actio?*

Si certo loco constitutum est, exemplo arbitrariæ actionis ubiq; competit.ff.l.16.§ j.
Si legatus Romæ constituit,uel Romæ se solutu rum.ff.l. 5.§ j.

VII. *Quando & quamdiu competat?*

Si sine die constitutum est,statim peti nõ potest, sed post decem dies.ff.l.21.§ si sine die.
An ante existentem conditionem competat? ff. l.19 in prin.
De reo principali prius conueniendo. Nouell.c. 4.in prin.usq; ad § Quod autem.c.136.§ sancimus.
Perpetua est,hoc est,triginta annorum.C.l.j.l.2.§ & neq; sit.
Si dies principalis obligationis exierit. ff. l. 18. § proinde temp.

VIII. *Euentus.*

Pecunia constituta nõ liberatur reus principalis, nec tollitur hac actione prior obligatio.ff.l.18.§ fin.l.23.

IX. *Adfinia remedia, & similia.*

De receptitia actione.C.l.2.in prin. § sed & hæredibus.
De stipulatione & actione ex stipulatu. Inst. lib. 4.tt.6.§ de cõstituta.ff.l.24. C.l.2.§ & non absimilem.§ & sit pecuniæ.
De actione mandati. ff.lib.17.tt.j.l.27.in prin.
De reo principali prius conueniendo , uide s Quando detur.

DE EXCEPTIONE SENATVSconsulti Velleiani. ff.lib.16. tt.1.C.lib.4.tt.29.

Caput 11.

Hæc exceptio præcedentibus actionib. solet opponi.ideo de ea sequitur.

I. *Origo huius exceptionis,& uerba senatusconsulti.*

ff.l.2.in prin.

II. *Ratio huius exceptionis.*

ff.l.j.l.2.§ uerba.

III. *Causa ex qua datur.*

Si mulier pro alio intercesserit.ff.l.j.in prin. l. 2.in prin.C.l 4.in prin.l.14. Distinguitur:

1. *Ex specie intercessionis,& modo.*

De quauis obligatione siue re siue uerbis siue alio contractu intercesserit.ff. l. 2. § omnis omnino.
Si alium defendit.ff.l.2.§ fin.l.3.
Si soluit pro alio.ff.l.4.§ fin.l.5 .l.8.§ planè si mulier.l.21.§ fin.C.l.j.l.4.§ fin.l.9.
Si fundum suum creditori alterius uendat, ut pecuniam debitori ferat acceptum.ff. l. 32. § item si mulier.l.5.uersi nam etsi.C.l.4.§ fin.
Si debitorem suum pro alio delegat.ff.l.5.l.8.§ interdum.uersi planè si mulier.l.19.§ fin.
Si quasi debitrix mulier à creditore suo alij delegetur.ff.l.8.§ Marcellus autẽ.l. 17. in prin.l.24. in prin.C.l.2.§ fin.
Si ius pignoris remittit mulier.ff.l.8.in pri.l. 17.§ si mulier.C.l.11.l.30.
Si intercedendi animo seruum alienum suum esse respondet.ff.l.26.
Si in iure interrogata hæredem se esse respondit. ff.l.23.
Si hæreditatem alicuius adeat,ut æs alienum eius suscipiat.ff.l.13.in prin.l.31. in prin.uersi aut si hæred.
Si hæreditatem emit,cuius nomine damnum patitur,quòd debitores hæreditarij non sunt soluendo.ff.l.19 § denique si ponamus.
Si in mulieris persona obligatio sumat exordiũ, ut si mulier cõtrahat cum aliquo alij creditura, donatura,uel ut alius pecuniam recipiat. ff.l.4. l.8.§ si cum essem.l.11.l.12.l.17.in prin.uersi nec id contra.l.19.§ cum haberes.l.27.in prin.l. 28.§ fi. l.29. C. l.2.l.10.l.13.l.19.
Si mandatu mulieris quis damnosam adijt hæreditatem.ff.l.19.in prin.usque ad § cum haberes.
Si soluenti alienum debitum , cauet de rato. ff. l.15.
Si tutoribus filij sui indemnitatem promittit. ff. l.8 § j.C.l.6.
Si mulier & Titius duo rei promittẽdi facti sunt. ff.l.17.§ fin.l.18.

2. *Ex causa in qua & propter quam intercedit pro alio.*

Siue uetus siue nona obligatio sit,nihil refert.C. l.18.
Si mulieris negocium geratur,causaq; ex aliqua parte mulierem contingat.ff.l.3. l. 13. in prin.l. 25.l.27.§ fin.C.l.10.
Si cum in rem communem pecuniam acciperet mulier & socius,rei prommittẽdi facti sunt, ff. l.17.§ fin.
Si,ne à creditore suo delegetur promisit.ff.l.24.in prin.
Si,ne iudicatus pater eius propter solutionem uexaretur,intercesit.ff.l.21.§ fin.
Si tutoribus filij sui indemnitatem promisit. ff. l. 8.§ j.C.l.6.
Si dotem pro alio promisit.C.l.25.
Si dotare filiam uolens , res suas pro ea genero obligauit.C.l.12.
Si in causa serui hac conditione , Si aliquid det, manumittendi intercedat.C.l.24.

3. *Ex persona eius pro quo intercedit.*

Si pro eo qui condemnatus ad mulierem regressum est habiturus,ut pro fideiussore, &c. ff.l.3. l.13 in prin.
Si pro eo cui obligata uel delegata est.ff.l. 24.in prin.C.l.2.§ fin.

Si pro eo quem creditori suo delegauit, apud creditorem intercedat.ff.l.27.§ fin.
Si pro seruo suo intercedat.ff.l.25.
Si pro seruo alieno.ff.l.32.§ fin.
Si pro eo qui obligari non potest.ff.l. 8.§ fin.l.32 § fin.
Si pro filio.ff.l.8.§ si mulier.C.l.3.
Si pro patre.ff.l.21.§ fin.C.l.8.
Si pro marito.ff.l.2.in prin. Nouell. c.134. § illud quoq; ad.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si mulier callidè & fraudulenter uersata est. ff.l. 2.§ uerba.uerſ.ſed ita demum.l.23. l. 30 .in prin. C.l.5.l.18. lib.8. tt. 28. l.u.ff.lib.50. tt.17.l.110.§ fin.
Si is qui cum muliere contrahit, ignorat cui hoc factum uelit mulier,uide ſ uerſ. Si in mulieris perſona,&c.cap. eod.
Si apud ſeruum mulier intercedat.ff.l.27.§ j.
Si apud minorem 25 annis mulier interceſsit. ff. lib.4.tt.4.l.12.
Si mulier pro interceſsione aliquid accepit. C.l. 23.
Si mulieri data ſit pecunia ut eam creditori dantis ſoluat,uel expromittat.ff.l.22.C. l. 23. § ſed ſi minus.
Si mulieri ab eo pro quo interceſsit,ſolutũ eſt.ff. l.16. in prin.C.l.23.
Si in rem mulieris,quod acceptũ eſt, eſt uerſum. ff.l.21.in prin.Nouell.c. 134. § illud quoq; adueꝛſ.niſi manif.
Si prędium,quod pro marito pignori datum eſt, mariti ſumptibus melius eſt factum.ff.lib.20.tt. j.l.j § fin.
Si mulier huic exceptioni renunciauit.ff.l.32.§ penult.C.l.21.
Si poſt biennium quàm interceſsit,cautionẽ ſcripſerit,aut pignus uel fideiuſſorem dederit. C.l. 22.Nouell.c. 134.§ illud quoq;.
Si mulier ſoluit ex hac cauſa.C.l.9.
Si mulier pro eo,pro quo interceſſerat,iudicium ſuſcipere parata eſt.ff.l.32.§ penult.
Si mulier ei pro quo interceſſerat, hæres extiterit.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ aditio.ibi, Aliquando euenit.
Si mulier mandati potius uelit agere.ff.l.31.
Si creditor pignus à muliere pro alio datum uẽdidit.ff.l.32.§ j.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.

SVBDISTINCTIO GENERALIS:

Si in fraudem Senatuſconſulti factum ſit. ff.l. 29. § fin.

III. *Quibus datur hæc exceptio?*

De fideiuſſore mulieris.ff.l. 8.§ interdum. uerſ. quemadmodum mulieris.l.16.§ fin.l.19.§ cum haberes.uerſ.reſponde.C.l.14.l.15.
De eo qui mãdato mulieris pro alio interceſsit. ff.l.6.l.7.l.30.§ fin.l.32.§ ſi mulier ne.C.l.15.
De eo qui à muliere delegatus eſt ei apud quem mulier intercedit.ff.l.8.§ interdũ. uerſ. ſed ſi is. § ſed ſi eum.l.19.§ cum haberes.uerſ.quod quidem magis.
De creditore qui mulieri mutuaturus,ab ea delegatus eſt pro alio.ff.l.10.§ cum haberes.
De hæredibus mulieris.C.l.20.

V. *Euentus huius exceptionis.*

De priſtina actione creditori aduerſus debitorẽ, pro quo mulier interceſſerat,reſtituenda. ff. l.j. § fin.l.7.l.8.§ ſi mulier apud.§ quoties.uſque ad fin.legis.l.9. l. 10. l. 13. § de pignoribus. § fin. l.14.l.16.§ fin.l.20.l.24.§ ſi ſenatuſc.§ fin. l. 29. § ſed non ſine ratione.l.32.§ fin.C.l.8.l. 16. l.23.§ ſed ſi minus.

VI. *Adfinia remedia huius exceptionis.*

De conditione ut libereꝛur, uel ut reſtituatur ei quod ſoluit,aut ei propter interceſsionem abeſt.ff.l.8.§ Marcellus autem.uerſ.ſed condemnata.§ interdum.C.l.9.
De uendicatione pignoris à muliere pro alio dati.ff.l.32.§ j.lib.6.tt.j.l.39.§ fin.l.40.C.l.7.
De mandati actione aduerſus eum pro quo interceſsit.ff.l.21.
Ipſo iure nulla eſt obligatio, ſi inſtrumentum à tribus teſtibus ſubſcriptum non interuenit. C. l.23.§ fin.
Item: Si cum alius mutuum accepiſſet, mulierem mutuum accepiſſe in inſtrumento ſcriptum ſit. C.l.17.
Item: Si uir non conſentiẽte muliere,res eius pro ſe obligauerit. C.l.5.in prin.

FINIS LIBRI DECIMI SEPTIMI.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE CVM SVIS ACTIONIBUS:

Liber decimusoctauus.

Inſt.lib.3.tt.24.ff.lib.18 C.lib.4.tt.38. cum ſequentibus.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE. Inſt. lib. 3. tt. 24. ff. lib. 18. tt. 1. C. lib. 4. tt. 38. Cap. 1.

I. *Cauſa & origo huius contractus.*

Origo emendi uendendi que, à permutationibus cœpit.ff.l.j.in prin.
Iuriſgentium eſt hic cõtractus. ff.l.j.§ fin.
Conſenſu peragitur.ff.l.j.§ fin.l.9.in prin.

II. *Nomen.*

Veteres emptione & uenditione in appellationibus promiſcuè utebantur. ff. lib. 19. tt.j. l.19.

III. *Species*

III. *Species.*

Litis æſtimatio,uenditio eſt.ff.lib.41.tt.5.l.j.l.3. li. 23.tt.3.l.10.§ ſi ante matri.l.69.§ cum res.
Aliud eſt uendere, aliud uenditioni conſentire. ff.lib.50.tt.17.l.120.in prin.
Nemo poſt uideri eam rem uendidiſſe, de cuius domino id agitur ne ad emptorem tranſeat. ff.l.80.§ fin.
Si quis rem aliquam æſtimatam uendendã dat, non eſt uenditio.ff.lib.19.tt.3.l.j.
Si res pro re datur,permutatio eſt, de qua j lib. eod.
Si quis in uenditione precium rei ponit donationis cauſa non exacturus,non uidetur uendere.ff.l.36.C.l.3.l.9.§ fin.
Si cõuenit mihi recũ, ut certũ numerũ tegularũ, quas faceres, mihi dares certo precio, utrum emptio ſit,an locatio.ff.l.65.
Si rem aliquam uelimus fieri,& nihil aliud damus quàm pecuniam,emptio uidetur, non locatio. Inſt. lib. 3. tt. 25.§ item quæritur.ff.l. 20.
Si uendidi tibi inſulã certa pecunia,& cõuenit ut alia meam reficias:item ſi arcã, &c.ff. lib. 19.tt. j.l.6.§ j.tt.5.l.6.

IIII. *An ſit utilis hic contractus,ut ex eo competat actio?*

C.tt.44.l.3.l.7.

DISTINGVITVR:

1 Ex *perſonis contrahentium*

De patre & filio.ff.l.2.in prin.
De furioſis. C.l.2.
De eo cui bonis interdictum eſt.ff.l.26.
De pupillo.ff.l.27.tt.5.l.7. § ſi pupilli.lib.19.tt. j.l. 13.§ ſi quis à.
De minore 25 annis.ff.lib.19.tt.j.l.13.§ ſi quis colludente.
De filiofamiliâs. ff. lib. 19.tt. j.l.6.§ ſi filiusfamiliâs.
De ſeruo. ff.lib.21.tt.3.l.j.§ ſi ſeruus.C.lib.4. tt.26. l.10.
De procuratore.ff.lib.19.tt.j. l.j.§ ſi procurator.§ ſi quis colludente.lib.21.tt.3.l.j.§ Celſus ait.
Si procurator alij quàm cui à domino uendere iuſſus eſt,uendat.ff.l.63.in prin.
Si procurator minoris uendidit quàm dominus iuſſit.ff.lib.41.tt.5.l.7.§ procurator.ibi, Et ſi aduerſus.
De eo qui de hæreditate deliberat.ff.l.26.
Cui eſt donandi,eidẽ & uendendi & concedendi ius eſt.ff.lib.50.tt.17.l.123.
Si mihi & Titio emi.ff.l.64.
Si fiſcus uel creditor bona debitoris ſui uendat, uide alibi.
Sunt & alij quidam qui partim ratione ſui officij, ut tutor,curator,& is qui officium aliquod in aliqua prouincia adminiſtrat: partim propter alias cauſas emere & uendere prohibentur: de quib.uide in ſuis locis.

2. Ex *re uendita.*

Sine re nec emptio nec uẽditio poteſt intelligi. ff. l.8.
Si non appareat quid,quale, & quantum ſit id quod uenit.ff.tt.6.l.8.in prin.C.l.9.in prin.
De rebus quas natura,uel gentium ius,uel mores ciuitatis commercio exemerunt. ff.l. 6. in prin.l.34.§ omnium.
De re cuius alienatio eſt inhibita uel lege, uel teſtamento,uel pacto.C.tt.51.l.7.
De rebus & locis ſacris,religioſis,publicis,& libero.inſt.§ fin.ff.l.4.l.5.l.6.in prin. l.22. l.23.l.24.l.34.§ liberum.l.62.§ j.l. 70. l.72.§ fin. l.73.
De rebus in publico ſolo ædificatis.ff.l.32.
De re aliena.ff.l.25.l.28.lib.19. tt. j. l. 11. in prin. uerſ.quæ res.l.30.§ fin.C. tt. 51. l. 6. Subdiſtinctiones huius loci, uide infrà capite 7. lib. eod.
De re furtiua.ff.l.34.§ item ſi empt.
De re communi. C.tt.52.l.j.l.2.l.4.ff.lib.21. tt. 2. l. 64.§ fin.
De re ipſius emptoris. ff.l.15.§ fin. l. 16. l. 34. § rei ſuæ.l.61.C.l.10.
De re emptori cum alio communi .ff.l. 18.in pri.
De re emptori antea donata.C.l.4.
De re emptori legata.ff.lib.19.tt.j.l.29.
De re cuius uſusfructus emptoris eſt. ff. l. 16. l.17.
Si debitor rem ſuam,creditori pignori datam,ab eo emat. ff. l. 39. in prin. lib. 13. tt.7.l.40.in prin.
De re quæ in rerum natura non eſt. ff. l. 15. in prin.
De domo antè uenditionem exuſta.ff.l.57.
De fundo cuius arbores uento deiectę,uel igne abſumptę ſunt.ff.l.58.
De duob.ſeruis,quorum alter iam mortuus eſt. ff.l.44.
De fructu & partu futuro.ff.l.8.in prin.
De captu uel iactu piſcium,auium,miſsilium. ff. l.8.§ fin.lib.19.tt.j.l.11. § fin.uerſ. ueluti cum fundum.
De ſeruo qui eſt apud hoſtes .ff. lib. 19. tt. j.l. fin.
De ueneno.ff.l.35.§ ueneni.lib. 48. tt.8. l. 3 . in prin.
Vt res meas ex ædibus meis in tuas proiectas, mihi habere liceat.ff.l.8.§ j.
De itinere uendito ei qui fundum non habet. ff. lib.19.tt.j.l.6.§ ſi tibi.
Si res maior minori accedat.ff. l.4. in prin.uerſ. nec refert.lib.21.tt.j.l.44.in prin.

3. Ex *cauſa emptionis & uenditionis.*

Si donationis cauſa uendat.ff.l.36.l.38. C.l. 3. l. 9 § fin.
Nuda & imaginaria uenditio pro non facta eſt. ff.l.55.lib.50.tt.17.l.16.C.lib.2.tt.4.l.21. uide item commentar.de pactis, cap.3.except.8.in fine.
Si in fraudem creditoris debitor uẽdat.ff.l.26. C. tt.44.l.17.
Si propter ſumptus neceſſarios uel debitum urgens uendidit.C.tt.44.l.12.l.16.
Si coactus emit uel uendit.C.l.11.l.13.tt.44.l.j.l.8. in prin.
Si dolo aduerſarij deceptus uendidit.C. tt. 44. l. j.§ malæ.l.5.l.8.in prin.l.10.l.11.

Si hęres falsò existimans de testamento se damnatũ uendere, uendiderit. ff. lib. 19. tt. 1. l. 5. uers. sed si falso.

De errore & dissensu.

Si erat alteruter, uel dissentiunt emptor & uenditor.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis.*

Si seruo uel filio emente dominus uel pater erret uel ignoret, aut contrà. ff. l. 12. l. 13.
Si supina sit ignorantia. ff. l. 15. § ignorantia.
In quacunq; re dissentiunt, inutilis est emptio. ff. l. 9. in prin.
Si in ipsa emptione uel precio dissentiunt. ff. l. 9. in prin.
Si in re quæ rei uenditæ accedit, dissentiunt. ff. l. 34. in prin.
Si ego aliam rem me emere, ut aliam te uendere putes. ff. l. 9. § si igitur ego.
Si in nomine dissentiunt ff. l. 9. § planè si in nomine.
Si in corpore dissentiunt. ff. l. 9. § nam cum incorpore.
Si in substãtia, materia, uel qualitate rei dissentiũt, uel errant: ut si acetum pro uino uendas, æs pro auro, &c. ff. l. 9. § inde quæritur. l. 11. in prin. l. 14. l. 41. § fin. l. 45. lib. 19. tt. 1. l. 21. § quamuis.
Si interpollata pro nouis uendat. ff. l. 45.
Si massam auro coopertam mihi ignoranti pro solida uẽdidit ignorans. ff. l. 41. § fin.
Si aurum deterius sit quàm emptor existimauit. ff. l. 10.
Si mensas quasi citrias emerim, cum non sint. ff. lib. 19. tt. 1. l. 21. § quamuis.
Si me uirginem emere putem, cum sit mulier: uel puerum, cum sit fœmina. ff. l. 11. § fin.

4. Ex *re qua emitur, seu precio.*

Definitio precij. ff. l. 1. § sed quia non semper.
Si nullum sit precium. Inst. § precium autem. ff. l. 2. § fine. C. l. 9. in prin.
Si incertum sit precium. Inst. § precium autem. ff. tt. 6. l. 8. in prin.
Si ita: Quanti ille æstimauerit. Inst. § precium autem. C. l. 15.
Si ita: Quãti tu emisti, uel quantum precij in arca habeo. ff. l. 7. § huiusmodi.
Si ita: Esto mihi fundus emptus cẽtum, & quanto pluris uendidero. ff. l. 7. § fin.
Si ita: Quanti uelis, quãti æquum putaueris. ff. l. 35. § 1.
Si cum ita: Quanti à testatore emptus est, testatori donatus sit fundus. ff. l. 37.
Si is qui fructum oliuæ pendentis uendidit, stipulatus est pro decem pondo olei, quod natum est. ff. l. 39.
Si in alia re, non in numerata pecunia precium constituatur. Inst. § item precium in numerata, usque ad § cum autem. ff. l. 1. § sed an fine. usq; ad § fin.
Si minoris & uiliore precio res uendita est. ff. l. 38. C. tt. 44. l. 2. l. 4. l. 8. l. 10. l. 15. l. 16. lib. 5. tt. 71. l. 11. ff. lib. 21. tt. 3. l. 1. § Celsus ait.
In precio emptionis & uẽditionis naturaliter licet contrahentibus se circumuenire. ff. lib. 4. tt. 4. l. 16. § idem. lib. 19. tt. 2. l. 22. § fin.

5. Ex *reliquis contingentibus.*

Inter absentes per nuncium uel per epistolam cõ trahi potest. ff. l. 1. § fin. C. tt. 50. l. 9. § fin.
Sub conditione contrahi potest. Inst. § emptio.
Si sub conditione, Si uoluero: uel, Si uolueris. ff. l. 7. in prin. uers. nam si arbitrium. l. 35. § illud cõ stat. C. l. 13.
Si ut cum bestijs pugnet, seruum uendidit. ff. l. 42.
Si in alio loco quàm in quo res est, uendidit. C. l. 1. tt. 44. l. 15.
Si emptori à socero uenditoris denunciatum est, ne emat. C. tt. 44. l. 13.
Si arra data nulla sit. Inst. in prin. ff. l. 35. in prin.

6. Ex *consequentibus.*

Si instrumentum conscriptum non sit. Inst. § in ijs. C. l. 12.
De conscribendis instrumentis forma. Inst. § in ijs. C. tt. 21. l. 16. in prin.
Si precium non sit numeratum. Inst. in prin. ff. l. 2. § fin. C. l. 9. l. 12. § fin.
Si cõditio non sit impleta. ff. l. 7. in prin. l. 37. § fin. tt. 6. l. 8. in prin. uers. quòd si sub.
Declaratur quæ sit conditionalis uenditio, quæ non. ff. l. 3. l. 7. in prin. l. 37. l. 41. tt. 2. l. 2, tt. 3. l. 1. tt. 6. l. 8. § si ita res. C. tt. 58. l. 4. in prin.
Distinguitur: Si per emptorem stat quo minus impleatur. ff. l. 50.
De conditione, si arbitrio domini rationes computarit. ff. l. 7. in prin. uers. sed utrum hæc.
Si causa non sit secuta, uel modus. C. tt. 44. l. 14. tt. 54. l. 6.
Si emptor uel uenditor pendente conditione mortuus sit. ff. tt. 6. l. 8. § quòd si pendente.
Si inter uenditorem & emptricem nuptię sint secutæ. C. l. 6.
Si res uendita interierit, uide ¶ De periculo rei uẽditæ.
Si fundus antequam traderetur, publicatus sit. ff. lib. 19. tt 2. l. 33. § 1.
Si cum pignus ob debitum non solutum, uel bona ob cessationem triburorũ uendita essent, debitor debitum uel precium offerat, uide ẽ lib. 16. cap. 6.
Si proximior cognatus uenditoris rem oblato precio retrahere uelit. C. l. 14.
Si socius uẽditoris retrahere uelit. C. tt. 52. l. 3, l. 4. lib. 3. tt. 37. l. 1. in prin.
Si emptorem uel uenditorẽ pœnituerit, an contractum retractare possit: Inst. § in ijs autem. uers. donec enim aliquid. C. l. 12. § fin. tt. 44. l. 3. l. 7. an si duplum precij offerat uenditor rescindi cupiens, fit audiendus: C. tt. 44. l. 6.
Si postea in contrarium pacisc antur emptor & uenditor, uide paulo inferius cap. prox.

SVBDISTINCTIO GENERALIS.

Res bona fide empta uel uendita, propter minimam causam inempta fieri non debet. ff. l. 54.

DE RE-

DE RESCINDENDA VENDITIONE. ff. lib. 18. tt. 5. C. tt. 44.

Cap. 2.

I. *An pacto posteriore uenditio fiat irrita?*

Inst. lib. 3. tt. fin. § fin. ff. l. 3. in prin. tt. 1. l. 6. § fin. li. 2. tt. 14. l. 7. § adeò autem. C. tt. 45. l. 1. tt. 54. l. 8. Distinguitur:

1. Ex *personis paciscentium.*

Si pater uenditionis in contrarium paciscatur. ff. l. 1.
Si uenditor cum altero hæredum emptoris pactus est ff. lib. 2. tt. 14. l. 7. § sed & cum duo.
Si cum alius uendidisset, dominus rei uenditæ in contrarium pactus est. ff. lib. 2. tt. 14. l. 16. § fin.
Si pupillus, qui primum sine tutoris autoritate pactus est, postea tutore autore paciscatur. uel contra primum tutore autore. ff. l. 1. § sed quæritur. l. 7. § 1.

2. Ex *re quam paciscuntur.*

Si aliquid priori pacto detrahitur uel adijcitur. ff. tt. 1. l. 72.
Si posteriore pacto precium augeatur, uel minuatur. ff. l. 2. tt. 1. l. 72. § an idem.
Si pro parte ab emptione recedatur. ff. li. 2. tt. 14. l. 7. § adeò autem.
Si cum prius illam aut illam rem emisset, postea conuenit ut alterius emptio tantum ualeat. ff. l. 4.
Si id quod purè emptum est, sub conditione ematur. ff. l. 7. in prin.
Si conditio mutetur. ff. tt. 1. l. 6. § fin.
Si conuenit ne cautio duplæ præstetur, uel ut cum fideiussore cautio duplæ præstetur. ff. tt. 1. l. 72. in prin.

3. Ex *reliquis contingentibus.*

Si nudo pacto paciscantur. ff. l. 3. l. 5. § emptio.
Si acceptum feratur alteri ab altero. ff. l. 5. in prin.
Si non re integra, sed re secuta, precio soluto req; tradita in contrarium paciscuntur. Inst. lib. 3. tt. fin. § fin. ff. l. 2. § fin. l. 3. in prin. l. 5. § emptio. tt. 1. l. 6. § fin. C. tt 45. l. 1. l. 2.

II. *Cui sit utile pactum posterius?*

An alteri prosit, alteri non. ff. l. 1. l. 7. § fin.
De fideiussoribus. ff. l. 3.
De filio patre paciscente. ff. l. 1.

III. *Euentus rescissæ uenditionis.*

uide ¶ cap. prox.

EVENTVS VENDITIONIS. Item de periculo & commodo rei uenditæ. Cap. 3.

¶ *Euentus uenditionis.*

ff. lib. 18. tt. 1.
Venditor non habet necesse rem emptoris facere: at contrà emptor habet necesse numos uenditoris facere. ff. l. 25. lib. 19. tt. 1. l. 11. in prin. uers. quæ res. l. 30. § fin. tt. 4. l. 1. in prin.
Alienatio cum fit, cum sua' causa dominium ad alium transit, quæ esset futura, si res apud nos mansisset. ff. l. 67. l. 81. § fin. quatenus autem transferatur dominum, uide alibi De dominio.
Emptori uenditoris iura prosunt, ideoq; eius defensionibus uti potest. ff. l. 76. § eum qui. libro 50. tt. 17. l. 193. § plerunque. C. libro 8. tt. 45. l. 28.
Emptor onera agnoscere debet. C. tt. 49. l. 13. in prin. Distinguitur: Si conuenit ut onus fundi apud uenditorem remaneat. ff. lib. 2. tt. 14. l. 42. C. tt. 47. lib. 11. tt. 65. l. 7.
Emptori non est necesse stare colono, cui prior dominus locauit, nisi ea lege emit. ff. lib. 19. tt. 2. l. 25. § qui fundum. C. lib. 4. tt. 65. l. 9.
Neq; nocere, neq; prodesse emptori dolus uenditoris debet. ff. lib. 19. tt. 1. l. 37. C. tt. 48. l. 3.
De exceptione rei uenditæ. ff. lib. 21. tt. 3.
Euentus rescissæ uenditionis.
Si arra data, alter sine alterius consensu à contractu nondum perfecto recedat: siquidem emptor sit, perdit id quod arræ nomine dedit: sin autem uenditor, duplum præstare cogitur. Inst. § ita tamen. C. tt. 21. l. 16. § fin.
De eo quod arræ nomine datum est, rescissa uenditione restituẽdo. ff. lib. 19. tt. 1. l. 11. § is qui uinã. § ego illud. C. tt. 45. l. 2. tt. 49. l. 3. l. 54. l. 1.
De precio repetendo. ff. l. 16. l. 22. l. 23. l. 41. § fin. l. 52. l. 57. tt. 4. l. 7. tt. 6. l. 8. § quòd si pendente. lib. 19. tt. 1. l. 11. § si quis uirginem. l. 13. § offerri. uersum de. l. 47. C. tt. 45. l. 2.
De fructibus interim perceptis cuius sint. ff. tt. 6. l. 8 § quòd si pendente. C. tt. 54 l. 6.
De dominio rei cuius interim sit. ff. tt. 5. l. 9.

¶ *De periculo & commodo rei uenditæ.*

ff. lib. 18. tt. 6. C. tt. 48.
Vtrius sit commodum & periculum rei uẽditæ? Commodum eius esse debet, cuius & periculum est. Inst. § sed si post emptionem. uers. nam & commodum. C. tt. 49. l. 12. periculum autem post perfectam emptionem regulariter ad emptorẽ pertinet: ergo & cõmodum. Inst. § cum autem emptio. § sed si post. ff. l. 7. in prin. l. 8. in prin. uers. nam perfecta. C. l. 1. l. 2. § 1. l. 5.

Declaratur,

quando dicatur perfecta uenditio, Inst. in prin. § cum autem. ff. l. 8. in prin. tt. 1. l. 2. § fin.

Distinguitur. sequentib. modis.

1. Ex *tempore quo accidit periculum.*

Si ante existentem conditionem accidit, uenditoris periculum est. ff. l. 8. in prin. uers. quod si sub. Subdistinguitur: Si conuenit ut ante existentem conditionem periculum sit emptoris. ff. l. 10. in prin. Si res emptori ante conditionem existentem tradita sit. ff. l. 8. in prin. uers. quod si pendente. Si ita emit: Siue nauis ex Asia uenerit, siue non. ff. l. 8. § si ita res.
Si cum res illa aut illa empta esset, ante electionem altera uel utraq; perierit. ff. tt. 1. l. 34. § si emptio.
Si ante traditionẽ rei acciderit. Inst. § cum autem. uers. tametsi. ff. l. 14. tt. 5. l. 5. § mortuo. lib. 47. tt. 2. l. 14. in prin. uers. & sanè. C. l. 2. l. 4. l. 6. ff.

lib

lib.19.tt.j.l.36.Subdistinguitur: Si non stat per uenditorem quo minus tradat. C.l.4.l.6.Si per emptorem stat quo minus ei res tradatur. ff.l. 12.l.13.lib.19.tt.j.l.51.in prin.Si res ab emptore signata fit.ff.l.14.§ fin.l.j.§ sed si non. § si doliũ. Si post claues traditas accidit.C.l.2.§ j.

Si antequam uinum degustaretur.ff. l. j. § sed si non.l.4.

Si antequam admensa,adpensa, adnumerata ue sunt.ff.tt.j.35.§ in ijs quæ.usq; ad § fin.

Si antequam uinum admetiatur.ff.l.j. § sed & custodiam.l.2.§ fin.l.5.tt.j.l.35.§ sed etsi.

Si antequam fundus admetiatur.ff.l.10.§ fin.

Si antequam auehatur uel tollatur uinum.ff.l.4. § si auersione.§ uino autem.l. 5.l. 15.tt.j.l. 62.§ fin.

Si intra diẽ quo res emptori addicta est accidit. ff.tt.2.l.2.§ fin.l.3.l.7.§.fundo.

Si cum emptor seruum emptum conductum rogasset donec precium solueret, acciderit. ff. l.16.

2. Ex *antecedentibus.*

Si uenditor in se periculum recepit. Inst. § quod si fugerit.ff.l.j.§ j.usq; ad § sed & custodiam.tt. j.l.78.§ fin.C.tt.58.l.3.

3. Ex *specie damni dati.*

Si uinum uenditum acuerit, uel quid aliud uicij sustinuerit,uel effusum fit.ff.l.j.in prin. l.4. in prin.usq; ad § fin.l.15.C.l.2.tt.49.l.12.

Si res furto ablata fit,uel seruus fugerit. Inst. § quod si fugerit.ff.l.14.§ fin.tt.j.l.3.§ si res uendita.lib.47.tt.2.l.14.in prin.

Si res euincatur emptori. C.l.j.

Si ædilis lectos empros in uia publica positos cõcidit.ff.l.12.l.13.l.14.in prin.

Si princeps prædia empta distrahat, uel militibus assignet.ff.lib.21.tt.2.l.11.in prin.

Si insula uendita igne combusta fit.ff.l.11.

4. Ex *causa damni dati.*

Si dolo uenditoris factũ sit.Inst. § itaq; si homo. uers.quidquid.§ quod si fugerit.ff.l.5.l.16.§ fin. C.l.3.

Si culpa uel negligentia uenditoris factũ fit.Inst. § itaq; si homo.uers.quidquid. § quod si fugerit. Vide insuper paulo inferius. uers. Si uenditor custodiam.

Si iussu uẽditoris seruus uẽditus aliquid fecit ex quo crus fregit,uel aliud damnum passus est. ff.lib.19.tt.j.l.54.in prin.

5. *Ex reliquis contingentibus.*

Si uenditor custodiam rei debeat.ff.l. 2 § fin. l.3. l.11.lib.19.tt.j.l.31.in prin.

Si cum Stichus aut Pamphilus emptus esset,alter ante electionem mortuus sit.ff.tt.j.l.34.§ si emptio.

DE ACTIONE EMPTI.

ff.lib.19. tt.1.C.tt.49.

Cap. 4.

I. *Causæ ex quibus competit hæc actio?*

In hoc iudicio id demum deducitur, quod præstari conuenit: quòd si nihil conuenit, tunc ea præstabuntur, quæ naturaliter insunt huius iudicij potestate.ff.l.11.in prin.lib.2.tt.14.l. 44.

Si igitur uenditor non præstat id de quo conuenit,actione empti tenetur.ff.l.2.in prin.l. 6.§ si dolo.l.11.in prin.lib.2.tt.14.l.44.

Si dolo egit,& contra bonam fidem. ff.l.j.§ uenditor.l.6.§ si uas.§ si dolo malo .l. 11 .§ denique ad.uers.dolum planè. uers.quia dolum. l.39. § fin.lib.18.tt.j.l.43.§ fin .

Si non tradat rem.ff.l.j.in prin.l. 11. in prin. uers. & in primis.§ & ex empto.l.40.lib.18.tt.j.l.68. § fin.

Si non debito tempore uel loco tradat.ff.l. 3 . § si per uenditorem.C.l.10.

Si non tantum ac tale,quantum & quale uendidit,tradat.ff.l.21.§ quamuis.C.l. 12. Quid autẽ, quantum & quale tradendum,uide j Quid ueniat in hac actione.

Si dissimulat rei conditionem,onus uel uicium, uel obscurè loquitur.ff.lib.18.tt.j.l.43. § fin. lib. 19.tt.j.l.13.§ idem Iulianus.l.21.§ j.l.39.

Si non indicat seruitutem quę debetur prædio, uel à prædio.ff.l.j. § uendiror. usq; ad finem legis.l.35.l.39.§ cum hoc.& lib.18.tt.j.l.66.§ si cũ seruitus.lib.21.tt.2.l.69.§ sed etsi quis . uers. sicuti qui.tt.j.l.61.

Si non indicat annuam pensionẽ quam debet domus pro aquæductu.ff.l.41.

Si in uendendo fundo fines & iura eius non indicat uel ostendit.ff.l.48.

Si confinem in uendendo fundo celat. ff.lib.18.tt. j.l.35.§ fin.l.63.§ fin.

Si in uendendo fundo partem, quam non possidet,non indicat.ff.l.39.

Si in uendendo mancipio nationem eius non indicat.ff.lib.21 tt.j.l.51.§ qui mancipia.

Si rem alienam sciens uendidit,uide j cap.7.lib. eod.

Si rem quasi obligatã sibi,quæ non est obligata, uendidit creditor.ff.l.11.§ sententiam.

Si rem sacram,religiosam,publicam, uel hominẽ liberum uendat sciens.Inst. § fin.ff.lib. 18. tt.j.l. 62.§ qui nesciens.

Si locum religiosum pro puro uendidit,ff.lib. 11. tt.7.l.8.§ j.

Si emptori rem eius uẽdat.ff.l.5.in prin. uel rem quæ emptori sub conditione legata est. ff. l. 29.

Si rem non integram uẽdat sciens.ff.l.6.§ si uas. lib.21.tt.j.l.33.in prin.

Si interpollata pro nouis uendat, uel orichalcũ pro auro. ff.lib.18.tt.j.l.45.

Si massam auro coopertam pro solida uendat. ff. lib.18.tt.j.l.41.§ fin.

Si pecus morbosum,aut tignum uiciosum uendat.ff.l.13.in prin.l.27.l.54.§ fin.

Si partum ex ancilla sterili uel annosa uendat. ff. l.21.in prin.

Si seruum furem,fugitiuũ uel noxium uendat. ff. l. 4. in prin. l. 13. § item qui furem. l. 11. § etiamsi ignorans. § idem libro. lib. 21. tt. j. l. 44 . § fin . Vide de hac causa j cap. proxim .

Si mulierem pro uirgine uendat.ff. l. 11. § si quis uirginem.

Si cum cui fideicõmissaria libertas debetur, pro seruo uendat.ff.l.43.in prin.l.45.§fin .

Si in

Si in uendendo statulibero cõditionem sub quamanumissus est,non indicat.ff.lib.21.tt.2.l. 69.§ sed etsi quis. lib.40.tt.7.l.9.§ j.

Si statuliberum uenditum quinq; dare iussum,dicat decem iussum dare.ff.l.42.§ fin . lib . 40. tt. 7.l.10.

Si uenditor dolo fecit quo pluris uenderet, puta de artificio mentitus,aut de peculio.ff.l. 13. § si uenditæ.

Si interrogatus negat seruitutem debitam deberi.ff.l.j.§ sed scire.

Si modus agri minor inueniatur quàm uẽditor dixit.ff.l.2.in prin.l.4.§ si modus.l.6. in prin . l. 13.§ si Titius.l.22.l.42.lib.18.tt.j.l.40.in pri.lib.21. tt.2.l.45.l.69.§ fin.

Si fundus uẽditus plus oneris habeat, quàm uẽditor dixit. ff.l.13.§ idem Iulianus.l.21.§ si prædij

Si minor fundi capitatio dicta est à uenditore. C.l.9.

Si in qualitate fundi mentitus est.ff.l.22.

Si in qualitate iugerum captio est.ff.l.34.

Si per collusionem imaginarium colonum circũ ueniendi emptoris causa supposuit. ff. l. 49. in prin.

Si uas non tantum capit uel tantum pondus habeat, quantũ uenditor dixit.item si non sit integrum.ff.l.6.§ si uas.

Si rei uenditæ aliquid accessurum dixit uenditor, nec id accedit.ff.l.6.§ si tibi iter.l. 11. § si quis rẽ. l.26.l.27.

Si fundum deducto usufructu uendens, dicat usumfructum Titij esse, cum sit Seij.ff. l.7.

Si cum liberum deberet dare prædium, seruum tradidit.ff.l.8.lib.4.tt.3.l.7.§ non solum.

Si ædes quas uendidit, dixit seruas fore, liberas tradere non tenetur . ff . lib . 8. tt. 4. l. 7. in prin.

Si emptorem minoribus ponderib. circumscribat.ff.l.32.lib.48.tt.10.l.32.

Si iactu empto piscator rete iactare nolit, uel quod extraxit piscium emptori non det. ff. l. 12.

Distinguitur: Si nihil capiat. ff. l. 11 . § fin . uers. ueluti cum futurum.

Si emptorem qui pendentem uindemiam emit, uuas legere, lectas calcare, uel mustum euehere prohibeat.ff.l.25.

Si conditionem,sub qua emptio facta est, non implet.ff.lib.18 tt.j.l.41.

Si fundo in diem addicto, uenditor simulauerit meliorem conditionem allatam.ff.lib.18. tt. 2. l. 14.in prin.

Si non diligentiam & custodiam præstat uenditor.ff.l.39 .

Si uinum uenditum effundit.ff.lib.18. tt. 6. l. j. § licet autem.usq; ad fin.legis.l.2 in prin.

Si seruum uenditum manumisit.ff.l.23.C.l.11.

Si prædio uendito ædificia diruit,uineas extirpauit,arbores excidit. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § non solum .

Si faciat ne fructus,uel partus in futurũ emptus nascatur .ff.lib.18.tt.j.l.8.in prin.

Si prædium obligatum non liberat.ff.l.52.§ prædium.lib.18.tt.j.l.41.C.lib.8.tt.45.l.5.

Si cum id quod à colono exegisset accessurum dixisset,à colono non exigat,ff.lib. 18. tt. j. l. 68. in prin.lib.19.tt.j.l.13.§ in his.

Si propè locum sepulchri,quem uendidit, ædificet.ff.l.6.§ si locum.

Si per uenditorem factum sit quo minus fundũ emptor possideat.ff.lib.18.tt.j.l.68.§ ferè.

Si res emptori euincatur,uel possessio auocetur. ff. l. 3. in prin. C. tt. 48. l. j. uide j De euictione.

Si fundum ante traditionem publicatus sit.ff.tt.2. l.33.§ nam etsi.

Si in possessione tradita alius sit legatorum seruandorum causa uel uentris nomine. ff. l. 2. § uacua.

Si emptorem in possessione priorem non præstet.ff.l.11.§ idem Neratius.C.lib.8. tt. 46 . l. j. § fin .

Si emptor de fundo expellatur.C.l.17.

Si emptor serui uenditi nomine noxali iudicio conuentus & condemnatus sit. ff. l . 11. § idem libro.

Si cum colono habitationem excepisset uẽditor, is damnum dederit.ff.l.13. § si uenditor.

Si ante traditionem domus damni infecti stipulationem non interposuit.ff.l.36.

Si cum boues uendidisset ea lege ut experiundos daret: postea in experiendo emptoris seruus percussus sit ab altero boue. ff. lib. 9.tt.2.l. 53. 53.§ quidam boues. *distinguit tot.*

De reliquis,uide j Quid ueniat in hac actione.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si ignorans sine dolo malo fecit uenditor.ff.l.6. in prin.l.11.§ etiamsi.l. 13. in prin.§ in his autẽ. l.21.§ j.§ quamuis.

Si emptor sciuit.ff.l.j.§ uenditor.uers. si modo . § fin.lib.44.tt.4.l.4.§ item Labeo.C.l.9.§ fin.

Si non fit adiectum in uenditione: dolum malum à uenditore abfuturum. ff. lib. 18. tt. j. l. 68.§ j.

Si uenditio sit inutilis,uide ẽ cap.j.lib.eod.

Si res aliena uendita sit.ff.lib.44. tt. 4. l. 4. § si à Titio.ibi,etsi ipse.lib.19. tt.j.l.46.

Si emptor capite sit deminutus . ff . l . 24 . in prin.

Si emptor ex duplæ stipulatione litis æstimationem consecutus est.ff.l.11.§ Cassius .

Si cum partẽ uendidisset uenditor, & antequam traderet iudicio communi diuidundo à socio prouocatus esset,eiq; tota res adiudicata: emptor totam rem suscipere nolit.ff.lib. 10. tt. 3.l. 7.§ si debitor.uers.nam etsi . item si licitatione victus sit uenditor,partemq; socio dederit.Ibidem uers.sed etsi.

Si nondum precium sit solutum. ff.l. 13. § offerri. C.tt.49. l.8. § fin.Subsinguitur: Si aliqua lege precium debere desij. ff. l. 50. Si solutum quidem est,sed non totum.ff.lib.21.tt.j.l.57.in prin. l.31.§ idem Marcellus.lib.18.tt.j.l. 78. § qui fundum.

II. *Quibus competit hæc actio?*

De emptore.ff.l.11.in prin.

De duobus eandem rem diuerso tempore ementibus,utri detur actio ff.l.31.§ fin.lib.44 . tt. 4. l.4.§ si à Titio.uide ẽ De rei uendicatione.

Si seruus emit,cui competat actio? ff. l. 24. § seruum.lib.21.tt.j.l.31.§ idẽ Marcellus.l. 43. § fin. lib.12.tt.j.l.31. § seruum.usq; ad fin.legis:

Si sibi

Si sibi & Titio emit, an Titio competat actio. ff. lib.18.tt.1.l.64.
De eo qui emit, & eò cuius pecunia res empta est.C.tt.50.l.1.l.8.l.9.tt.19. l. 21. lib. 3. tt. 32. l. 6. l.8.
De eò qui emit, & eo cuius nomine emptum est, item cuius nomen in instrumento conceptum est.C.tt.50.

III. *Aduersus quos competit empti actio?*

De domino procuratore uendente.ff.l.13.§ si procurâ.
De filiofamiliâs uendente.ff.l. 6. § si filiusfamiliâs.
De pupillo tutoribus dolo facientibus.ff. l. 13. § sed cum in facto.
De hæredibus.ff.l.47.l.52.§ prædium.
De ipso seruò uendito pupillo, à quo uenditus erat, substituto.ff.lib.21.tt.2.l.7.
De pluribus uenditoribus: utrum singuli in solidum, an pro parte teneantur.ff.tt.2.l.49. lib. 21. tt.1.l.44.§ proponitur.

IIII. *Quid ueniat in empti actione?*

Venit in hac actione, ut aut det aut faciat aliquid uenditor.

¶ 1. *In dando consistit,*

Vt rem tradat, de quo uide s̄ in prin.huius capitis.uers.Si nō tradat rem. item paulo inferius quid, quale & quantum, &c.
Vt rescissa uenditione precium & arram emptori reddat: de quo uide s̄ cap.3. lib.eod.Euentus rescissæ uenditionis.
Vt nisi det uel faciat quod debet, præstat interesse.ut,
Si non tradit rem.ff.l.1.in prin.l.3.§ si per uendito rem.l.11.§ & ex empto.l. 21. § cum per uēditorē. C.l.4.l.12.
Si non satisdat, uel dupla non promittitur.ff. l. 11. § & ex empto.lib.21. tt.2.l.2.tt.1.l.28.
Si sciens quid aut ignorans facit.ff.l.13.in prin.
De reliquis causis quibus ad interesse agitur, & quanti æstimatio facienda est, uide s̄ Causas ex quibus competit hæc actio.
Si hæres uenditoris conueniatur, an teneatur pœnam &.usuras. ff.l.47.
Si fideiussor uel dominus serui uendentis conueniatur.ff.l. 24.§ fin.
Vt actionem præstet.
Si res uenditori ui, uel furto ablata sit. ff. l. 31. in prin.lib.47.tt.2. l.14.in prin.
Si conuenit ut salarium quod ab illa persona debebatur, emptori cederet.ff.l.52.§ inter.
Veniunt insuper à uenditore danda ea, de quib. sequitur.
De fructibus.ff.lib.18.tt.1.l.40.§ cum fundum. l. 80.§ sylua.tt.4.l.21.§ at cum hæredes.lib.19. tt. 1. l.3.§ si emptor.l.13.§ si fructibus.lib.22.tt.1.l.38.§ ex causa emptionis.l.4.§ uerùm si emptor.C.tt. 49.l.2.§ fin.l.13.in prin.
De eo quod postea accesit, & omni commodo. ff.lib.18.tt.1.l.31.lib.19.tt.1.l.13.§ sed etsi. Vide insuper s̄ De periculo & commodo rei uenditę, cap.3.lib.eod.
De partu ancillæ uenditæ.ff.lib.22.tt.1.l.4.§ si uerò potest.lib.40.tt.5.l. 41.§ Lucia.
De fœtu pecorum.C.tt.49.l.16.
De eo quod accessurum dixit uenditor. ff. lib. 18. tt.l.1.l.34.in prin. l. 40. l. 60. § penult. l. 68. in prin.lib.19.tt.1.l.6.§ si tibi iter.l.11.§ si quis rem. l.26.l.27.l.53.in prin.tt.2.l.58.in prin.
Si aquam accessuram dixit, an & uia aquæ debeatur.ff.lib.18.tt.1.l.40.§ in lege.
De ijs quæ excepit uenditor.ff.lib. 18. tt. 1. l. 40. § fundi.§ cum fundū.l.72.§ fin.l.77.l.80. in prin. C.lib.3.tt.39.l.1.
Si ruta cæsa excepta sunt.ff.l.17.§ si ruta.
Si emptor uina emit, exceptis acidis & mucidis: an postea acida & mucida si uelit petere possit, ff.lib.18.tt.6.l.6.
Si illa res aut illa uendita sit, quæ debeatur.ff. lib. 18.tt.1.l.25.l.34.§ si emptio.
Si plures serui sint eiusdem nominis, ut non appareat de quo senserint.ff.lib. 18. tt. 1. l. 34. in prin.
Si plures res uno precio emptæ sunt, de singulis ex empto agi potest.ff.lib.19.tt.1.l.33.
De eo quod consecutus est uēdito rem ablatam persequendo.ff.lib.47.tt.2.l.14.in prin.
De eo quod consecutus est nominis uenditor à debitore.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ quòd si is.
De instrumentis rei uenditæ.ff.l.52.in prin.
De rutis & cæsis.ff.l.17.§ si ruta cæsa. l. 18. lib. 18. tt.1.l.66.§ fin.lib.50.tt.16.l.241.
Aedibus uenditis quid ueniat.ff.l.13. § fin. l. 14.l. 15.l.16.l.17.in prin.§ quæ pictæ.§ Labeo. usq; ad § fin.l.18.l.38.§ firmius.l.52.§ fin.lib.18.tt.1.l. 40. § fin. l. 47.l. 48. l. 49. lib. 39.tt.2.l.47.lib.50.tt. 16.l.242.§ plumbum.§ fin.l.245.
Fundo uendito quid ueniat.ff.l.15.l.16.l.17. in prin. usq; ad § quæ pictæ.§ fin.l.48.l.53.§ si eum. lib. 18.tt.1.l.51.l.59.l.66.in prin.l.73.tt.6.l. 7. § fin.l.9. lib. 8.tt. 5. l. 20. § plures.ff.lib.41. tt. 1. l. 30. in prin.
Tabernis uel cęteris quæ in solo publico sunt uēditis.ff.lib.18.tt.1.l.32.
Seruo uendito quid ueniat.
De peculio serui.ff.lib.18.tt.1.l.29. lib. 21. tt. 2. l.3. lib.19.tt.1.l.23.
De eo quod per seruum uenditum uenditor ad quisiuit.ff.l.13.§ si quid ser.10.l.23.lib.21.tt. 1. l. 23. § fin.tt.2.l.51.§ non mirum.
De eo quod emptor per seruū adquirere potuit. ff.l.31.in prin.uers.& non solum.
De eo quod statuliber uenditori conditionis implendæ causa dedit.ff.lib.44.tt.4.l.3.
Si lacu empto, & circa eum 10 pedes, lacus in 10 pedes creuerit: an alij 10 pedes debeantur. ff. li. 18.tt.1.l.69.
Horreis uenditis, ueniunt & dolia ibi defossa. ff. lib.18.tt.1.l.76.in prin.
Sylua in quinquennium uendita, utrum glans decidens emptori debeatur.ff.lib.18. tt. 1. l. 80. § sylua.
Si cum suam partem fundi communis uendidisset socius, & antequam traderet accepto communi diuidundo iudicio totus fundus uenditori uel socio eius fit adiudicatus.ff.l.13. § idem Celsus.

Quantum & quale tradendum.

Qua mensura utendum.ff.lib.18.tt.1.l.71.
Si quis fructum oliuæ pendentis uendens stipulatus est

latus est pro 10. pondo olei preciū: & plus uel minus natum sit.ff.lib.18.tt.1.l.39.§ uerisimile.
Si seruus iussu domini in demonstrandis finibus agri errore uel dolo plus demonstrauerit. ff.li. 18.tt.1.l.18.§ fin.
Si uendito homine dixerit peculium eum habere decem, cum plus minus ue habeat. ff.l.38. in prin.
Vltra modum tritici distracti emptor exigere nō potest.C.tt.49.l.15.
Res uendita talis præstari debet qualis est. ff. lib. 18.tt.1.l.59.
Si seruum coquum dixit, uel optimum coquum, &c. qualem præstare debeat. ff.lib.21.tt.1.l.18. § fin.l.19.§ illud.lib.18.tt.1.l.59.
Quidquid uenditor accessurum dixit, id integrū ac sanum tradi oportet. ff.lib.19.tt.1.l.27.l.54. § fin.lib.21.tt.1.l.33.in prin.

¶ 2 *In faciendo consistit.*

Vt prædium obligatum liberet uenditor.ff.l.52.§ prædium.lib.18.tt.1.l.41.C.lib.8.tt.45.l.5.
Vt cum eo cui habitationem excepit, uenditor agat.ff.l.13.§ penult.
Vt caueat uenditor, uide paulo inferius.
Vt emptio distrahatur.ff.l.11.§ is qui uinum.
Vt res redhibeatur.ff.l.11.§ redhibitione.§ si quis uirginem.
Vt rem, quæ ita, si displicuisset reddi, empta est, recipiat.ff.lib.18.tt.5.l.6.
De reliquis, uide s̄ Causas ex quib. competit hæc actio.

¶ De *cautione* De *dupla.*

1 *Duplam quoq; uenditor emptori promittere debet, potestq; ut hoc fiat ex empto agi.*

ff.lib.21.tt.2.l.37.in prin.lib.19.tt.1.l.11.§ & ex empto. Distinguitur sequentib.modis:
Si res sit minus preciosa.ff.lib.21.tt.2.l.37.§ 1.
Si seruus uendatur.ff.lib.21.tt.2.l.37.§ per edictū.
Si aliud conuenit.ff.lib.21.tt.2.l.37.in prin.lib.19.tt. 1.l.11.§ deniq;.
Si non sponte, sed à prætore iussus distrahat.ff.li. 10.tt.2.l.49.in prin.
Si cautum uel promissum sit. Subdistinguitur sequentib.modis.
Si simpla pro dupla promissa est.ff.lib.21.tt.2.l.37. § fin.
Si dictum non sit, quantum uenditorem pro eui ctione præstare oporteat.ff.lib.21.tt.2.l.60.

2 *Quid, seu de qua re cauendum?*

Rem emptori habere licere. ff.l.11.§ & ex empto.
Vendito itinere, actu, uia, &c. per se non fieri quo minus ire agere liceat.ff.l.3.§ si iter.
Animalia uendita sana præstari, esse, bibere uti oportet.ff.l.11.§ animalium.
Seruum uenditum sanum esse, fugitiuum, erronem non esse, noxa solutum esse. ff.lib.21.tt.1.l. 31.§ quia assidua. C.tt.49.l.14.

3 *In quantum cauendum.*

In simplum, duplum, triplum, &c. ut conuenit. ff. lib.21.tt.2.l.56.in prin.l.74.in prin.l.6.

4 *Quo cautionis genere cauendum?*

Ex consuetudine eius regionis in qua negocium gestum est, caueri oportet.ff.lib.21.tt.2.l.6.
Vt satisdet nō est cogendus uenditor, sed sufficit nuda repromissio, nisi aliud conuenit.ff.lib.21. tt.2.l.4.in prin.l.37.in prin.l.56.in prin.uers.nō tamen.

§ *Euentus si non caueatur.*

Vide s̄ membr. eod.4.uers.Si non satisdat.
De actione si cautum sit, uide j̄.

V. *Quando & quamdiu competit hæc actio?*

Non ante existentem conditionem contractus. ff.lib.21.tt.1.l.43.§ si sub conditione.
Empti actio longi temporis præscriptione non submouetur.C.lib.8.tt.45.l.21.

VI. *Adiuncta harum actionum.*

De pactis obscuris & ambiguis interpretādis.ff. lib.18.tt.1.l.21.l.33.l.34. in pri.lib.8.tt.2.l.16.§ hæc lex.lib.50.tt.17.l.132.
De dolo probando, uide s̄ cap.1.uers.Si dolo aduersarij deceptus uendidit.lib.eod.
In emptis & uenditis potius id quòd actū quàm id quod dictum est, est sequēdum .ff.lib.18.tt.1. l.6.§ 1.uers.in emptis.

VII. *Ad finia remedia.*

Qui ex empto potest conueniri, idem etiā redhibitorijs actionib.conueniri potest. ff.lib.21.tt.1. l.19.§ dictum.uers.nam & qui.
De actione duplæ si cautum sit, uide j̄.
Si hæres testamento uendere iussus uendiderit; etiam ex testamento actio est.ff.l.5.in prin.
De exceptione petenti precium opponenda.ff.l. 25.C.lib.8.tt.45.l.5.
Si empta uindemia uuas legere, calcare uel euehere prohibeatur à uenditore emptor, exceptio ad exhibendum, item & iniuriarum actio competit.ff.l.25.
Si ita res empta est, ut si displicuisset redderetur: etiam in factum actio est.ff.lib.18.tt.5.l.6.lib.21. tt.1.l.31.§ si quid ita. usq; ad § fin.C.tt. 58.l.4.
Arra etiam cōdici potest uenditori, quasi ob causam datus causa finita.ff.l.11.§ ego illud.
Si emptor post precium solutum capite deminutus est, indebiti condictionem habet. ff.l.24.in prin.
De condicendo precio & arra emptione rescissa, uide s̄ cap.3.Euentus rescissæ uenditionis.
Si is qui uenditorem obligatum habet, emptori hæres extiterit, uel uenditor uenditori, duplex est actio, propria & hæreditaria.ff.l.10.
Si uenditor alij rem tradiderit. ff.lib.17.tt.1.l.22. § fugitiuus.

DE ACTIONE REDHIBItoria.ff.lib.21.tt.1.C.tt.58.

Cap. 5.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.1.§ causa huius.l.38.§ causa autem.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si in uendendo mancipium uel iumentum uitiosum uel morbosum, uenditor uitium eius uel morbum celauerit, neq; palàm uel rectè pronunciauerit.ff.l.1.§ 1.l.38.in prin. Declaratur & distinguitur ut infrà.
Si aduersus quàm dictum promissum ue sit, cū ueniret fuerit. ff.l.1.§ 1. uers.siue aduersus. in prin.l.38.§ non tantum.
Declaratur.ff.l.17.§ fin.l.18.in prin.uers.uerbi gratia.l.19.§ dictum à prox.

Distinguitur. ff.l.18.§ hæc omnia. l.19. in prin. § ea autem. § illud.l.31.§ si uenditor.l.52.lib.18.tt. 1.l.43.in prin.lib.4.tt.3.l.37.C.lib.8.tt.38.l.8.Vide insuper ſ cap. prox. membr. Quid ueniat. uerſ.res uendita talis.cum ſequentib.

Si ueterator pro nouicio ueneat. ff.l.37. Declaratur.ff.l.65.§ ſeruus.

Si iumenta optimè ornata uendens, ornamenta emptori non tradiderit. ff.l.38. in prin. § uendendi autem.

Si quid ita uenierit, ut ſi diſplicuiſſet redhibeatur.ff.l.31.§ ſi quid ita. uſq; ad § fin. lib.18.tt.5.l. 6.C.tt.58.l.4.

De reliquis cauſis ex quibus redhiberi ſolet, uide ſ cap. prox. Cauſas ex quibus empti actio competit.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex genere & qualitate uitij uel morbi quem celauit uenditor.*

Definitio & diuiſio morbi.ff.l.1.§ ſed ſciendum.

Differentia uitij & morbi. ff.l. 1. § ſed ſciendum. uerſ.uitiumq;.l.5.

Si animi ſit uitium.ff.l.1.§ apud Vinianum.§ fin. l.2.l.3.l.4.in prin.§ animi.uſq; ad § illud.l.65.in prin.

Si leue ſit uitium uel morbus. ff.l.1.§ ſed ſciendũ. uerſ proinde ſi.l.4..§ fin.

Si temporarius ſit morbus.ff.l.6.in prin.l.53.l. 65. § quoties.

Species morborum & uitiorũ quæ tenetur præſtare uẽditor uel non.ff.l.1.§ exempli itaq; gratia.uſq; ad fin.legis.cum ll.ſequentib.uſq; ad.l. 14.§ ſi uenditor.l.15.l.50.l.53.l.65. in prin. uſque ad § ſeruus. Sequitur nunc de morbis & uitijs iumẽtorum.ff.l.38.§ loquũtur.§ ſed enim ſunt. uſq; ad § non tantum.l.43.in prin.

Si erro uel fugitiuus ſit ſeruus.ff.l.1.§ 1.l.4.§ animi autem.

Declaratur qui ſint fugitiui.ff.l.17.in prin.uſq; ad § quod aiunt. l.43.§ qui ad amicum. uſque ad § mortis.l.64.§ fin.lib.50.tt.16.l.225.

Declaratur quis ſit erro.ff.l.17.§ erronem ita defi nit.l.64.§ fin.lib.50.tt.16.l.225.§ fin.

Si noxa ſolutus non ſit ſeruus.ff.l.1.§ 1.

Declaratur qui ſint noxa ſoluti. ff.l.17.§ quod aiunt.uſq; ad § ſi quis.lib.50.tt.16.l.174.l.200.

Diſtinguitur: Si ſeruus domino furtum fecerit. ff.l.31.§ ſi uenditor.l.52.

Si mancipium capitalem fraudem admiſerit, aut mortis conſciſcendæ cauſa quid fecerit: uel in arenam depugnãdi cauſa ad beſtias intromiſſus fuerit. ff.l.1.§ 1.uerſ.item ſi quod mancipiũ.

Declaratur & diſtinguitur.ff.l.23.§ excipitur etiã ille. uſq; ad § ſi ſeruus.l.43.§ mortis.

Si talis ſit ſeruus qui manumitti nõ poſsit ex conſtitutionibus, uel ſi ſub pœna uinculorũ à domino diſtractus eſt, uel à poteſtate aliqua damnatus, uel ſit exportandus .ff.l.17. § ſi quis talis ſit.

2 *Ex re uendita & uitioſa uel morboſa.*

Si pecus morboſum uel uitioſum uenditum ſit. ff.l.38.§ iumentorum.

Si aliud animal uenditum ſit.ff.l.48.§ nõ ſolum.

Si aliæ res ueneant præter mancipia & iumenta. ff.l.1.in prin.l.63.in prin.

Si fundus peſtilens uendatur. ff.l.49.C.l.4.§ fin.

Si Simplariæ ueneant.ff.48.§ fin.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si id quod accedit rei uenditæ uitioſum uel morboſum ſit.ff.l.31.§ fin. cum duab.ll.ſequentib.

Si hæreditate uel peculio uel fundo cum inſtrumento uẽdito in eo ſunt mancipia uitioſa uel morboſa.ff.l.32.§ final.l.33.§ nam ſi ſeruus.uſq; ad § fin.

Si uſusfructus tantum uenditus ſit.ff.l.48.§ non ſolum.

Si aliena res ſit uendita & euicta.ff.l.44.§ fin.tt. 2.l.16.§ ſi ſeruus. lib.19.tt.1.l. 11. § etiamſi ignorans.uerſ.idem.

Si morbus uel uitium ſanatum ſit, uel ceſſauerit. ff.l.1.§ fin.l.16.

Si poſt emptionem fugerit, cum antea nõ fugiſſet.ff.l.54.l.58.§ fin.C.l.3.

Si indicauit morbum uel uitiũ uenditor. ff.l. 14. ſi uenditor.

Si ſeruum uinctum uendidit. ff.l.48.§ ei qui ſeruum.

Si nominatim exceperit de aliquo morbo uendi tor.ff.l.14.§ ſi uenditor,

Si ſine dolo malo & ignorans reticuit uel dixit uenditor. ff.l.1.§ hoc amplius. § cauſa huius.l. 14.§ ſi uenditor. lib.19.tt.1.l. 11. § etiam ſi ignorans.l.13.§ item qui furem.

Si emptor uitium intelligat, uel tale ſit uitium quod intelligi potuit,& omnibus apparet. ff.l. 1.§ ſi intelligatur.l.14.§ fin.l.48.§ in ædificijs.l. 51.lib.18.tt.1.l.13.l 43.§ quædam.

Si fiſcus uel reſpub. uendat. ff.l. 1.§ illud ſciendum.

Si pupillaris ſit uenditio.ff.l.1.§ in pupillaribus.

Si ſeruus uel filius familiâs, ancilla uel filiafamiliâs uendiderit.ff.l.23.§ ſi ſeruus ſit.l.57.

Si liber homo uel ſeruus alienus nobis bona fide ſeruiens uendidit.ff.l.23.§ hæ actiones.

Si non uenditum ſit mancipium uitioſum, ſed alio modo alienatum: ut ſi locatum ſit.ff.l. 63.

Si dotatum ſit.ff.l.62.

Si permutatum ſit.ff.l.19.§ emptorem.

Si de dupla cautum ſit emptori. ff.lib.19.tt.1. l. 4. in prin.

4 *Ex conſequentibus.*

Si mancipium uel iumentum ante redhibitionẽ deceſſerit. ff.l.31.§ ſi mãcipium.uſq; ad § ſi quis egerit. l.38.§ loquuntur. uerſ. etſi mortuum. l. 47.§ fin.l.48.in prin.tt.2.l.16.§ ſi ſeruus.

Si mancipiũ emptor manumiſit. ff.l.47.tt. 2.l.16.§ ſi ſeruus.uerſ.& quam actionem.

Si mancipium fugerit. ff.l.58.in prin.tt.2.l.16.§ ſi ſeruus.uerſ.& quam actionem.

Si emptor mancipium non poſsit exhibere. C.l. 5.

Si res poſt uenditionem deterior ſit facta, uide 3 Euentus.

Si res ſit euicta, uide ſ uerſ. Si aliena res ſit uendita.cap.eod.

Si emptor mancipium uelit retinere.ff.l.48.§ 1.

Si de uno uitio redhibitoria actum ſit, an de alio poſtea apparente agi poſsit. ff.l.48. § penultimo.

Si æſtimatoria quanto minoris actum ſit, an & hac actione agi poſsit.ff.l.43.§ aliquando. lib. 44.tt.2.l.25.§ 1.uerſ.Quare uerò.

III. *Quis*

III. *Quibus datur hæc actio?*

De ſucceſſoribus, & alijs ad quos ea res pertinet. ff.l.1.§ 1.l.19.§ deinde aiunt.l.48.§ ædilitiæ.

De uno ex pluribus hæredibus.ff.l.31.§ ſi plures. uſq; ad § idem Marcellus.

De uno ex pluribus emptoribus.ff.l.31.§ Marcellus. § ſi uenditori.

De procuratore.ff.l.51.§ fin.

De domino proprietatis, & eo qui in ſeruo emptore uſumfructum habet.ff.l.43.§ fin.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De ſucceſſoribus.ff.l.23.§ hę actiones.l.48.§ ædilitiæ.

De uno ex pluribus uenditoribus, uel uenditoris hæredibus: an uni redhiberi poſsit. ff.l.31.§ idem ait.uerſ.ſed & fructus.§ ſi uenditori.

Aduerſus quem ex pluribus uenditoribus competat. ff.l.44.§ proponitur.

De patre & domino uenditoris.ff.l.23.§ ſi ſeruus ſit.l.57.§ quod ſi ſeruus.

De poſſeſſore liberi hominis uel ſerui alieni uendentis.ff.l.23.§ hæ actiones.

De fideiuſſore uenditoris.ff.l.56.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt res redhibeatur. ff.l. 1. § 1. Declaratur quid ſit redhiberi.ff.l.21.in prin.

Si ſeruus uel filius uendidit, in peculiũ agitur. ff. l.57.§ quod ſi ſeruus.uſq; ad fin.legis.

Si uenditor precium & acceſsiones non reddat, in duplum condemnatur.ff.l.45.

Quantum uni uel ab uno ex pluribus redhibendum, uide ſ Quibus & aduerſus quos.

De reliquis, uide 3 Euentus.

VI. *Quando & quamdiu competat?*

An ante conditionem uenditionis exiſtentem.ff. l.43.§ ſi ſub conditione.

Intra ſex menſes competit. ff.l.19.§ final.l.20.l.28. l.31.§ ſi quid ita.l.38. in prin. l.55.lib.3.tt.5.l.34.§ ſed nec redhibitoriæ. C.l.2.

Si ornamenta cum iumento non tradantur, datur in 60 dies.ff.l.31.in prin.

Si conuenit ut ſi diſplicuiſſet res redhiberetur, intra 60 dies competit. ff.l.31.§ ſi quid ita. uſq; ad § fin.

Si uenditor non cauet emptori de quibus debet, intra duos menſes datur, &c.ff.l.28.

VII. *Adiuncta.*

De probando fugitiuum eſſe. Quibus probetur. ff.l.58.§ fin.

VIII. *Euentus redhibitionis, & actionis redhibitoriæ.*

Redhibitione locum habente omnia in integrũ reſtituuntur, perinde ac ſi neq; emptio neque uenditio interceſsiſſet. ff.l.60.l.23.§ Iulianus.

OFFICIA EMPTORIS.

De omni cauſa ab emptore reſtituenda, tam eo quod in uẽditione rei acceſsit, quàm quod poſtea emptor occaſione rei percepit, uel dolo eius factum eſt quo minus perciperet. ff.l.1.§ ſi quid autem.l.23.§ iubent. § cum redhibetur. l. 24.l.25.§ item ſciendum.l.30.§ fin.l.31.§ ſi ancilla.§ ſi peculium.§ reſtitui.§ in his autem.§ fin. l.33.§ fin.l.43.§ ſi quis ſeruum. lib.9.tt.2.l.11.§ ſi in eo.

Quãtum cuiq; uel ab uno ex pluribus redhibendũ, uide ſ Quib. & aduerſus quos datur. uerſ. De uno ex plur.

Si cum plures res ſimul emptę ſint, una aliqua uitioſa exiſtit, omnes redhiberi & poſſunt & debent.ff.l.34.l.35.l.38.§ ſi iumenta.§ ſi plura.§ cũ autem. uſq; ad fin.legis.l.39.l.40.in prin.l. 64. § idem ait.

Si poſt uenditionem res deterior ſit facta, quatenus id ab emptore præſtandum. ff.l.1.§ ſi quid autẽ.l.23.in prin.l.25.in prin. uſq; ad § fin. l.31.§ Pomponius.§ quod in procuratore.§ idem Pedius.l.46.

Si mancipium uenditum mortuum ſit culpa emptoris, uel eius familiæ. ff.l.31. § ſi mancipium. uſq; ad § ſi quis egerit.§ in his autem.l.38.§ loquuntur.

Si ſeruũ pignori dedit emptor, redimere & liberare debet.ff.l.43.§ pignus.

De cautionibus ab emptore præſtãdis. ff.l.21. § 1. uſq; ad fin.legis.l.22.l.30.in prin.l.46.

Pœnæ & euentus ſi emptor prędicta officia non prçſtat. ff.l.25.§ fin.l.26.l.29.in prin.l.57.in prin. l.58.in prin.

OFFICIA VENDITORIS.

De precio à uenditore reſtituendo. ff.l.23.§ Iulianus ait.l.25.§ fin.l.27.l.29.§ item emptoris. uſq; ad fin.legis.l.31.§ in factum.uſq; ad § reſtitui.l. 36.l.38.§ ſi forte iugum.l.59.C.l.1.

De ſumptibus, quos in eam rem fecit emptor, ei reſtituendis, & alijs quæ ei eius rei nomine abſunt. ff.l.1.§ tum ſi quas acceſsiones.l.23. § iubent.§ Iulianus ait.l.26.l.27.l.29.§ item emptori.uſq; ad fin.legis.l.30.§ fin.l.58.in prin.lib.47. tt.2.l.17.§ cum autem ſeruus.l.63. § his etiam. C.l.1.

De cautione à uenditore præſtanda. ff.l.21. § idem Pomponius.l.30.in prin.

Pœnæ & euentus ſi uenditor prædicta officia non præſtat. ff.l.28.l.29.in prin. § condemnatio.l.45.l.58.in prin.uſq; ad § fin.

Diſtinguitur: Si uenditor ſeruũ malit relinquere, an prædicta præſtare ſit cogendus. ff.l.23.§ Iulianus ait.l.31.in prin.l.58. in prin. uerſ. niſi pro his.

RELIQVI EVENTVS.

Re redhibita in factum actio ad recipiendum precium competit, nec quæritur amplius an in ea cauſas res fuerit ut redhiberi debuerit: item an intra legitima tempora redhibita ſit. ff.l.31.§ in factum.uſq; ad § quia aſsidua.

Si emptor fraudandorum creditorũ cauſa mancipium redhibuerit, uenditor creditorib. propter mancipium tenetur. ff.l.43.§ ſi quis cum.

Si emptor ſeruum pignori obligauit, nihilominus manet obligatus ſeruus.ff.l.43.§ pignus.

Fundo redhibito uectigalis exactio aduerſus emptorem ceſſat.ff.l.49.

IX. *Adfinia remedia.*

De actione ex empto.ff.l.1.§ apud Viuianum.§ fin.l.2.l.3.l.4.in prin.§ in ſumma. l.19. § dictũ. l.38.§ idem refert Oſilium.lib.40.tt.7.l. 9. § 1. l.10.lib.19.tt.1.l.11.§ redhibitio.

De actione de dolo.ff.lib.4.tt.3.l.37.

De actione ex ſtipulatu.ff.l.19.§ dictum.uerſ.ſecundum.lib.40.tt.7.l.10.

De in factum actione. ff. l. 31. § in factum actio. § si quid ita.
De actione mãdati & negociorum gestorum. ff. l. 51. § fin.
De stellionatus iudicio. ff. lib. 40. tt. 7. l. 9. § j.
De actione æstimatoria, quanto minoris. ff. l. 18. in prin. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j.

DE ACTIONE AESTIMAtoria quanto minoris. ff. lib. 21. tt. 1. Cap. 6.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Ex ijsdem causis ex quibus præcedens actio datur. ff. l. 18. in prin. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j.

DISTINGVITVR:

Si cum conuenisset inter emptorem & uenditorem, ut emptor fundum uenditũ intra 30 dies metiretur, & uenditori renũciaret, is uenditori semel renunciauit: & quo minoris renuncia uit, pecuniam recepit. ff. lib. 18. tt. j. l. 40. in prin.
Si semel actum sit, an rursus agi possit. ff. l. 31. § si quis egerit. l. 48. § cum redhibitoria. tt. 2. l. 32.
Si uni uenditorum pro parte redhibitum sit, an cum altero Quanto minoris agi possit ff. l. 31. § si uenditori.
Si sex mensium exceptione à redhibitoria exclusus sit emptor, an hac actione agere possit. ff. l. 48. § non nocebit.
De reliquis causis & distinctionibus huius actionis, uide s̃ cap. prox.

II. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt quanto minoris emisset si sciuisset uicium, precium ei restituatur. ff. l. 61.
Vt res redhibeatur. ff. l. 43. § aliquando. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j. uers. nam posterior.
De æstimatione in hac actione facienda. ff. l. 31. § si quis egerit. l. 36. l. 38. § si fortè iugum. l. 64. in prin. tt. 2. l. 32. § fin.

III. *Quamdiu competat?*

Intra annum competit. ff. l. 19. § fin. l. 38. in prin. uers. morbi autem. C. tt. 58. l. 2. ff. lib. 18. tt. j. l. 40. in prin. uers. sed si ita pactum.

IIII. *Adfine remedium.*

Actio redhibitoria. ff. l. 18. in prin. lib. 44. tt. 2. l. 25. § j.

DE ACTIONE SI RES aliena uendita sit, & euicta. ff. lib. 21. tt. 2. C. lib. 8. tt. 45. Cap. 7.

I. *Causæ ex quibus datur hæc actio?*

Si res aliena uendita sit, & euicta: Distinguitur j
Si per communem uel alienum fundum uiam constituerit. ff. l. 10. l. 46. § si per alienum.
Si pater filium uel alius liberum hominem uendidit. ff. l. 39. § pater.
Si statuliberum dissimulata cõditione uendidit. ff. l. 39. § qui statuliberum. l. 51. § j. l. 69. § sed etsi quis. lib. 40. tt. 7. l. 9. § j. lib. 44. tt. 4. l. 2. § fin.
Si ex nomine uendito nihil exigere possit emptor. ff. l. 74. § fin.
Si soluit uel liberauit rẽ pignori obligatam emptor. C. l. 22.
Si rem petens emptor nõ obtinuerit, uel possessor sit absolutus. ff. l. 16. § j. l. 27. l. 28. l. 57. § si uerò empt.
Si rem petitori restituit emptor uel damnatus litis æstimationem soluit. ff. l. 16. § j.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *genere alienationis qua res aliena alienata est.*

Si ex alia quàm ex emptionis causa res euicta tradita est. ff. l. 52.
Si ex causa permutationis tradita est. ff. lib. 19. tt. 4. l. j. § unde ea res. C. l. 29.
Si donata sit. C. l. 2.
Si legata sit. ff. l. 58. l. 59. uide s̃ lib. 12. cap. j. uers. De euictionis actione.
Si in solutum data sit. C. l. 4.
Si ex iudicio familiæ erciscũdæ tradita sit. ff. l. 66. § fin. C. lib. 3. tt. 38. l. 7.

2 Ex *reliquis contingentibus alienationi.*

Si creditor pignus uendiderit. ff. l. 38. l. 50. l. 68. lib. 19. tt. j. l. 11. § sententiam Iuliani. li. 20. tt. 5. l. 10. in prin. lib. 13. tt. 7. l. 8. § j. l. 22. § fin. l. 23. l. 24. in prin. C. lib. 8. tt. 46.
Si à furioso emerit. ff. lib. 41. tt. 5. l. 2. § si à furioso.
Si in alea rem uendat. ff. lib. 44. tt. 5. l. 2. § j.
Si quid missum nomine emptũ & captum est. ff. lib. 18. tt. j. l. 8. § fin.
Si cum duos seruos quiuis emisset, & alter decem dignus esset, alter sit euictus. ff. l. 47. lib. 19. tt. j. l. 42.
Si emptor sciat rem alienam esse. C. l. 27. l. 30. lib. 3. tt. 38. l. 7. § fin.
Si uenditor indicauerit rem alterius esse. Subdistinguitur: Si obscurè indicat, uel in indicando mentitur, ut si usumfructum rei dicat Seij esse, cum sit Sempronij, &c. ff. l. 39. § fin. l. 62. § fin. item si statuliberum uendens, aliam conditionem indicat, uel alij dare iussum uel plus minus ue, &c. ff. l. 46. § cum tibi, usq; ad fin. legis. l. 54. § si hæres. l. 69 lib. 19. tt. j. l. 42. § similis.
Si conuenerit ne quid euictionis nomine uenditor præstet. ff. l. 68. in prin. lib. 19. tt. j. l. 6. § final. l. 11. § denicq; ad. § ib. dem ait.
Si nulla stipulatio de euictione prestanda interposita sit. ff. lib. 18. tt. j. l. 66. in prin. uide j cap. prox. Adfinia remedia. uers. De empti actione.
Si per se habere licere uẽditor cauit: & alius euincat. ff. lib. 19. tt. j. l. 11. § qui autem.
Si cum cõuenisset in uenditione ut intra 30 dies dupla promitteretur, postea uerò ne quid prestetur, emptor hoc fieri intra diem non desiderauit. ff. lib. 19. tt. j. l. 11. § denicq;.
Si res non sit tradita emptori. ff. l. 62. in prin.
Si alij iussu emptoris tradita sit. ff. l. 61.

3 Ex *consequentibus alienationem.*

Si uenditor, idemq; debitor rem obligatam liberauit. ff. l. 35.
Si uenditor emptorem defendens, cõdemnatus litis æstimationem obtulit. ff. l. 21. § j.
Si uenditor seruum emptori euictum postea offerat. l. 67.
Si res ex causa lucratiua ad emptorẽ postea pertinere incipiat. ff. lib. 19. tt. j. l. 13. § si fundum.

Si em-

Si emptori res à domino donata uel legata est. ff. l. 57. § fin. lib. 41. tt. 5. l. 2. § fin.
Si emptor domino hæres extiterit. ff. l. 9. l. 41. § item si domino.
Si is qui rem euicit, sine hærede decesserit, ita ut res penes emptorem maneat. ff. l. 57. in prin.
Si emptor rem à domino redemerit. ff. l. 29. in prin.
Si emptor litis æstimationem obtulerit. ff. l. 16. § j. l. 21. § j. uers. quamuis si emptor. l. 66. § si secũdus. lib. 41. tt. 5. l. 2. § fin.
Si tutor pro re quam emit pupillus, ex sua pecunia litis æstimationem obtulit. ff. l. 22. in prin.
Si emptor rem usucepit, uel longissimi temporis præscriptione se tueri potest. ff. l. 54. in pri. C. l. 19. lib. 4. tt. 51. l. j. § fin. li. 7. tt. 26. l. 4. tt. 33. l. 3. Subdistinguitur: Si usucapio per in integrum restitutionem rescissa est. ff. l. 66. § si is qui.
Si cum posset usucapere emptor, nõ usucepit. ff. l. 56. § si cum posset.
Si emptor uenditori hæres extiterit, uel contrà uẽditor emptori. ff. l. 40. l. 41. in prin. § si is qui. usq; ad fin. legis. C. l. 2.
Si emptor rem alij ante euictionẽ alienauit, uel in dotẽ dedit, uide j Ex persona eius cui euincitur, uers. Si ab eo cui emptor, &c.
Si emptor à uenditore alij rem legauerit. ff. l. 40.
Si emptor seruum manumiserit. ff. l. 25. l. 26. l. 34. in prin. tt. j. l. 47. lib. 19. tt. j. l. 30. § fin.
Si emptor rem pro derelicto habuerit. ff. l. 76.
Si uenditor in loco uendito uoluntate emptoris sit sepultus. ff. l. 51. § si quis locum.
Si cum emptor retentionem quidem in re haberet, non autem petitionem, eam amisit. ff. l. 29. § j.
Si homo uenditus ante euictionem mortuus sit. ff. l. 21. in prin. C. l. 26.
Si homo ab emptore ante euictionem fugerit. ff. l. 21. § idem Iulianus.
Si res non sit euicta. ff. lib. 19. tt. j. l. 30. § fin. C. l. 3. l. 12. l. 18. § fin.
Si tantum quæstio mota sit. ff. l. 74. § mota. C. l. 12.

4 Ex *persona eius cui uel à quo euincitur.*

Si ab eo cui emptor alienauit, uel in dotem dedit euincatur. ff. l. 22. § si pro. l. 23. l. 24. l. 39. § si seruus tuus. l. 61. l. 71. lib. 23. tt. 3. l. 75.
Si cum sibi aut Titio fundum dari stipulatus esset, Titio fundus datus euictus sit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 33. in prin.

5 Ex *re euicta.*

Si pars tantum euicta sit. ff. l. j. l. 36. l. 39. § si à me bessem. l. 44. l. 45. l. 56. § in stipulat.
Si pluribus rebus simul emptis una sit euicta. ff. l. 72.
Si hæreditate emptâ una res, ex ea sit euicta. C. l. j.
Si fines agri iudicio finium regundorũ euincantur. C. l. 10.
Si id quod accesit rei uenditæ euincatur. ff. l. 16. in prin. lib. 19. tt. j. l. 11. § si quis rem.
Si uicarius ex peculio serui, quod accesit, euincatur. ff. l. 5.
Si ea quę per seruum emptũ adquisita sunt, euincantur. ff. l. 8.
Si partus ancillæ prægnantis uenditæ euictus sit. ff. l. 42.
Si uacca uendita uitulus sit euictus. ff. l. 43.
Si ususfructus euictus sit. ff. l. 39. § fin. l. 46. in pri. lib. 18. tt. j. l. 66. in prin.
Si seruitus euincatur. ff. l. 75. Si seruitutem petens emptor succumbat. ff. l. 75. § si uerò emptori. li. 18. tt. j. l. 66. in prin.
Si debitore sub pignore delegato creditori, pignus ei euincatur. ff. l. 68. § fin.

6 Ex *genere actionis quo, & causa ex qua euincitur.*

Nihil interest quo genere iudicij euincatur. ff. l. 34. § si communi.
Si Seruiana actione euictum sit. ff. l. 34. § fin. l. 35.
Si cõmuni diuidundo iudicio euincatur. ff. l. 34. § si communi.
Si finium regundorum iudicio. C. l. 10. § fin.
Si per in integrum restitutionem minoris. ff. l. 39. in prin.
Si per in integrũ restitutionem propter absentiã. ff. l. 66. § si is qui.
Si interdicto de itinere actuq; priuato uictus sit emptor. ff. lib. 19. tt. j. l. 35.
Si ex futuro casu post contractã emptionem res euincatur. ff. l. 11. in prin. uers. Paulus. l. 3.
Si princeps prædia uel distrahat, uel militib. assignet. ff. l. 11. in prin.
Si in aleæ lusu res euincatur. ff. lib. 44. tt. 5. l. 2. § j.
Si seruus rem domini uẽdiderit sine eius uoluntate, & propterea emptor rem uindicans submotus sit. ff. l. 39. § si seruus.
Si dolo, errore uel imprudentia iudicis res fuerit euicta. ff. l. 51. in prin. C. l. 8. l. 15.
Si emptor uitio suo & sua culpa causam amiserit. ff. l. 63. § fin. l. 66. in prin.
Si emptor exceptionem competentem non opposuit petenti. ff. l. 18. lib. 19. tt. j. l. 46. § j. lib. 6. tt. 2. l. 14. § fin. C. l. 28. Quæ autem sint huiusmodi exceptiones, uide j membr. 4. huius Capitis.
Si ideo contra emptionem iudicatũ sit, quòd defuerit uel abfuerit. ff. l. 53. in prin. C. l. 8.
Si cum emptor retentionem in re, non autem petitionem haberet, rem amisit. ff. l. 29. § j.
Si cum uenditor cõsuluisset ut emptor Publiciana experiretur, uel hypothecaria, emptor directa rei uindicatione agens uictus sit. ff. l. 66. in prin.
Si contra legem uenditionis emptor mancipiũ prostituerit, & propterea liberum fiat. ff. l. 34. in prin.
Si res pro emptore obligata fuerit, & eo nomine euincatur. ff. l. 20.
Si emptor cõuentus auctori suo non denunciauit, uel cõdemnatus non appellauit, uide paulo inferius.
Si uenditor uoluntate emptoris in loco uendito sepultus sit. ff. l. 51. § si quis locum.

7 Ex *reliquis contingentibus circa euictionem.*

Tum demũ res uidetur euicta, si ita amittitur ut eam emptori habere nõ liceat, uel spes habendi abscissa est. ff. l. 21. § inde Iulianus. l. 35.
Si mulier emptrix domino rem in dotem dedit. ff. l. 24.
Si apud iudicem compromissarium res euicta sit.

ff.l.56.§ fi compromiſ.
Si emptor non ſoluit uenditori, ff.lib.15.tt.3.l.7.§ idem ait.uerſ.nam etſi.
Si emptor conuentus non denunciauit uendjtori ut ſe defendat.ff.l.53.§ fin.C.l 8.l.20.§ fin.
De denunciando auctori, ut defenſioni adſit.ff.l. 29.§ fin.l.39.§ denunciare. l.49.l.51. § ſi Titius. l.55.§ fin.l.56.§ ſi præſente. uſq; ad fin. legis.l. 59.l.62.§ j.l.63. in prin. C.l.7.l.9.l.17.l.20.l.23.l. 29.
Si cum uenditor conſuluiſſet emptori, ut Publiciana uel alia actione uteretur, emptor alia uſus uictus ſit.ff.l.66.in prin.
Si emptor condemnatus non appellauit. ff.l.63. §ſj.uel ſappellationem non eſt proſecutus. ff. l. 63.§ fin.
Si poſt mortem emptoris euincatur. ff.l.23.
Si poſt multa temporis ſpacia euincatur. C.l.21.
Si emptor decem quę ab euicto conditionis implendæ cauſa accepit, uenditori non reddat. ff. lib.44.tt.4.l.2.§ fin.
De reliquis, uide ſ Ex contingentib. circa alienationem.

II. *Quæ actio detur ex euictione?*

Si ſtipulatio de euictione præſtanda interuenit, ex illa ſtipulatione de dupla agitur, de qua uide j̃ cap. prox. Si nulla interuenit ſtipulatio, tunc agitur ex empto ad id quod intereſt. C.l. 6.l.25.uide j̃ cap.prox. Quid ueniat, item Adfinia remedia.

III. *Quibus datur de euictione actio?*

Item aduerſus quos? item Quid ueniat in ea, &c. uide j̃ cap.prox.

IIII. *Euentus.*

De mandati actione cõdemnati. ff.lib.6.tt.2.l.14. § Sed quod iudicio empti.

IIII. *De uindicatione rei alienæ uenditæ.*

1. *An re aliena uendita, dominus eam uindicare & euincere poßit?*

ff.li.18.tt.j.l.28.C.li.4.tt.51.l.j. l. 6. Diſtinguitur:
Si pater rem filij uendidit. C.lib.4.tt.51.l.5.
Si maritus rem uxoris uendidit. C.lib.4.tt.51.l. 2.
Si dominus rei uenditioni conſenſit, uel eam ratam habuit. C.lib.7.tt.26.l.4.ff.lib.41.tt.3.l.44. § conſtat.
Si dominus rem ſuam uẽdendam mandauit, uel mãdatu alterius uendidit.ff.tt.3 l.j.§ j.§ Celſus ait.lib.17.tt.j.l.49.
Si dominus inſtrumẽto uenditionis ſubſcripſit. ff.lib.18.tt.5.l.8.
Si domini ſigillo inſtrumentũ contractus ſignatum eſt. C.lib.4. tt.51.l.2.
Si pro domino res in ſolutum data eſt. C. lib. 4. tt. 51. l. 4.
Si uenditor dominium rei ſit adeptus, eamq; ab emptore petat. ff.l.17.l.18.tt 3.l.j.in pri.l.2.§ fin. lib.19.tt.j l.46.lib.44.tt.4.l.4.§ ſi à Titio. ibi, etſi ipſe.lib.41.tt.3.l.42.lib.20.tt.5.l.10.lib.17.tt.j. l.49.C.l.13.tt.46.l.j.§ ſi tamen.lib.10.tt.5.
Si dominus ſerui uendentis petat. ff.lib.15.tt.3.l.7. § idem ait.
Si hæres uenditoris petat. ff.l.73.tt.3.l. j. in prin. C.l.13.l.14.lib.4.tt.51.l.3.
Si fideiuſſor datus pro euictione petat. C.l.11.
Si hæres fideiuſſoris petat. C.l.31.
Si emptor rem uſucepit, uide ſ Ex conſequentibus alienationẽ, uerſ. Si emptor rem uſucepit.

2 *Euentus euictionis.*

Quod euincitur, in bonis non eſt. ff.lib.50.tt. 17. l.150.
Actio datur emptori aduerſus auctorem, de qua ſ eod. cap.

3 *Adfine remedium.*

Si emptor rem uſucepit. C.lib.4.tt.51.l.j.lib. 3. tt. 32.l.3.in fine.

DE ACTIONE DVPLAE EX ſtipulatu. ff.lib.21.tt.2.C. lib.8. tt.45. Cap. 8.

I. *Cauſæ ex quibus datur?*

Si contrà ac promiſſum eſt à uenditore fiat.
Si cum promiſiſſet uenditor, emptori rem habere licere, res emptori euicta ſit. Diſtinctiones huius, uide ſ cap. prox.
Si cum promiſiſſet ſeruum uenditum furtis noxiiſq; ſolutum eſſe, ſeruus furtũ fecerit uel noxa ſit. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si poſt perfectam emptionem ſeruus furtum fecerit, ex quo emptor conuenitur.ff.l.3.
Si domino ſuo ſeruus furtum fecerit. ff.tt.j.l.31.§ ſi uenditor.l.52.
Si ei qui emptori hæres exiſtit, furtũ fecit. ff.l.30.
Si talis ſit noxa, quæ publicè coerceri ſolet. ff.l.11. § fin.
Si emptor noxali iudicio conuentus, ſeruum nõ defendit. ff.lib.19.tt.j.l.11.§ Iulianus. uerſ. idẽq; putat.
Si actor ſciuerit ſeruum talem eſſe cum ſtipulare tur. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ item Labeo.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non ſit interpoſita ſtipulatio. ff.lib.18.tt.j.l.66. in prin. Vide inſuper j̃ Adfinia remedia. uerſ. De empti actione.
Si ex alia quàm ex emptionis cauſa interpoſita ſit ſtipulatio. ff.l.52.
Si eum ſeruum ſanum eſſe, erronem nõ eſſe, &c. promiſiſſet, ſeruus alienus ſit & euictus. ff.l.16. § ſi ſeruus. uide ſ ca.5.uerſ. Si aliena res.li.eod.
Si ſemel ex ſtipulatu actum ſit. ff.l.32.§ fin.

II. *Quibus datur actio?*

De hæredibus emptoris. ff.l.23.l.30.l.51.§ non eſt mirum.
De domino cuius procuratori cautum eſt. ff.lib. 41.tt.2.l.49.§ fin.
De eo cui emptor rem alienauit: an ſi ei res euicta ſit, aduerſus priorem uenditorem habeat actionem. ff.l.59.
De emptore, ſi res ei cui iuſſu emptoris tradita eſt, uel cui emptor rem alienauit, euicta eſt, uide ſ cap. prox. Ex perſona eius cui uel à quo euincitur.

III. *Aduerſus quos datur actio?*

De domino & procuratore, & eo qui abſentis negocia gerit, uendente. ff.l.66.§ fin.lib.19.tt. j. l. 13.§ ſi procurator. lib.3.tt.3.l.67.
De eo cuius tutela geſta eſt tutore uendente. ff.l. 4.§ fin.
De apparitorib. prætoris, per quos pignora uenduntur. ff.l. 50.

Si iuſſu

Si iuſſu iudicis rei iudicatæ pignus captum per officium diſtractum eſt: eo euicto aduerſus eũ cõpetit actio qui debito liberatus eſt. ff.l.74.§ etſi iuſſu. C.l.13.
Si creditor pignus uẽdidit, eo uicto aduerſus debitorẽ actio cedenda eſt, uide ſ cap. prox. uerſ. Si creditor pignus uendiderit.
De auctore auctoris. ff.l.59.
De fideiuſſoribus pro euictione. C.l.7.l.18. Nouell.c.4.§ neq; hoc tantum. ff. de euictionibus. l.41.§ ſi is qui.
De duobus uel pluribus uẽdentibus. ff.l.12.l.39. § ſi à me beſſem. l.65.
De hæredibus uenditoris. C.l.9 l.18.l.23.
Si non tenetur defunctus, an teneatur hęres. ff.l. 7.l.51.§ non eſt mirum.
Si ſeruus uel homo liber uenditus, uenditori hęres extiterit, ipſe de ſe euicto tenetur. ff.l.7.l.19. § ſi homo.
De pluribus hæredib. quatenus illi teneantur. ff. l.12.l.62.§ j.l.65.lib.45.tt.j.l.85. § in ſolidũ. l.139.

IIII. *Quid ueniat in actionem duplæ, & ſi res euicta ſit.*

Conſideratur,

1 *Ex antecedentibus euictionem, & alia cauſa ex quibus agitur.*

Si ſtipulatio præceſſit, tunc quantum in eam deductum eſt, peti poteſt. C.l.25.
Siue ſimplum ſiue duplũ ſiue triplum, &c. ſit deductũ, peti poteſt. ff.l.56.in prin.l.74.in pri. Si ſimplũ pro duplo ſtipulatus ſit. ff.l.37.§ ſi ſimplum. Si nihil definitũ ſit in uenditione. ff.l.60.
Si nulla præceſſit ſtipulatio, tunc ſi quidem petente emptore uenditor repromittere noluit, dupli condemnandus eſt. ff.l.2.
Sin autem nec emptor petijt promitti, tunc empti actione petitur id quod intereſt. ff.l.8.l.16.§ fin. l.60.l.66.§ fin.l.67.l.70.l.64.§ etſi iuſſu. li. 19.tt.j.l.11.§ qui autem habere. l.43.§ fin.l.44.l. 45.in prin.§ j.C.l.9.l.21.§ fin.l.23.l.25.l.29.lib.4. tt.52.l.5.
Item petitur empti actione precium cum uſuris reſtitui. ff.l.70.tt.j.l.58.§ item quæro. lib.22.tt.j. l.13.lib.19.tt.j.l.11.§ qui autem habere. l.13.§ offerri. C.l.16.l.23.§ fin.
Vel ſi res tantum obligata eſt ut liberetur, uide ſ cap.4.membr.4. uerſ. ut prædium obligatum liberet uenditor.
Si res uel melior uel deterior apud emptorem facta ſit. item, Si uel aucta uel deminuta eſt fluminе uel alluuione. item ſi emptor impenſas in eam fecit, eius quoque ratio habetur. ff.l.15. in prin.l.64.in prin. uſq; ad § fin. l.66. § fin.l.70. lib.19.tt.j.l.43. § illud etiam. § fin.l.44.l. 45.in prin. uſq; ad § fin.C.l.9.l.16.l.17.
Si antea etiam aliqua pars prędij uel ſeruitus euicta eſt, emptor q; eo nomine agendo quid conſecutus eſt. ff.l.48.
Si emptor ſecundo emptori in lite ſuper re uendita procuratorio nomine adfuit, & quædam ex cauſa iudicati præſtitit, euicta re ea quæ actione mandati à ſecundo emptore conſequi nequit, repetet hac actione à ſuo auctore. ff. l. 66.§ ſi ſecundus.

2 *Ex re euicta.*

Si pars rei euicta ſit, de toto agi non poteſt. ff.l.j.
De æſtimatione euictę partis pro qualitate & bonitate. ff.l.j.§ fin.l.13.l.14.l.15.in prin.l.53.in prin. l.64.§ cæterùm. l.69.§ fin.
Si ea quę rei uenditę acceſſerunt euicta ſunt, ſimplum præſtandum. ff.l.16.in prin.lib.19.tt.j.l.11. § ſi quis rem.
Si uſusfructus uel ſeruus, qui fundo acceſſit, euictus ſit. ff.l.15.

3 *Ex perſona uenditoris.*

Si creditor pignus uendidit, eo euicto actiones tantum aduerſus debitorem præſtare debet. ff. l.38. uide ſ cap.prox.membr.j.uerſ. Si creditor pignus.
Seruo uendente datur actio de peculio in dominum. ff.l.39.§ ſeruus uerſ. ſed ſi ſeruus.

V. *Quando & quamdiu datur.*

An ſtatim quæſtione mota. ff.l.74.§ mota. C.l.12.
An antequam res ſit euicta, uide ſ cap. prox. Ex cõſequent. alienat. uerſ. ſi res nondũ ſit euicta.
De longi temporis præſcriptione. C.l.21.

VI. *Adfinia remedia.*

De empti actione, deficiẽte dupla. ff.l.16.in prin. l.19. in prin. tt.j.l.31.§ quia aſsidua. lib.19.tt. j. l. 11.§ Iulianus. C.l. 6.l.25.
De perſecutione pignoris ob euictionẽ dati. C. l.15.
De exceptione uenditori precium petenti opponenda. ff.l.68.in prin.ff.lib 18.tt.6.l.18.§ fin.C.l. 24.
Si uenditor rem uenditã ab emptore uelit euincere, in poteſtate eſt emptoris, utrum eum exceptione uelit ſubmouere, an per actionẽ duplum uel id quod intereſt conſequi. ff.l.17.l.73. § fin.C.lib.4.tt.51.l.3.
De exceptione ei qui rem euincit opponẽda: de precio & ſumptibus reſtituendis. ff.lib.19.tt. j. l.45.§ j.C.l.16.
De actione aduerſus ſeruum manumiſſum, qui ſciens diſſimulata conditione ſe uendi paſſus eſt. ff.lib.40. tt.5.l.10.§ fin.tt.12.l. 14. uſq; ad.l.23.
De actione de dolo. ff.l.21.in prin.
De actione ex teſtamento. ff.l.58.
De actione in rem. Nouell. c.4.§ neq; hoc tantũ.
De actione in factũ. ff.lib.19.tt.4.l.j. § unde ſi ea res.

DE ACTIONE VENDITI. ff.lib.19.tt.j.C.tt.49. Cap. 9.

Hactenus de actionibus qũę emptori ex contractu emptionis cõpetunt, tractatum eſt: ſequitur nunc de ijs quæ pro iure uenditoris competunt, ut eſt actio uenditi.

I. *Cauſæ ex quibus datur hæc actio.*

Ex uendito actio uenditori competit, ad ea conſequenda quæ ei ab emptore præſtari oportet. ff.l.13.§ ex uendito. ueluti

1 *Si quid inter emptorem & uenditorem conuenit, ut emptor ei ſidem præſtet.*

ff.lib.18.tt.j.l. 75. Diſtinguitur ex ſpecie pacti facti:
Si cõuenit, ne emptor in loco uẽdito monumentum extruat, ne ue alio modo humano iure eũ eximat. C.tt.54.l.9.

Si conuenit,ne in locum uenditū inferatur mortuus.ff.lib.11.tt 7.l.11.
Si conuenit,ut si ad diem pecunia soluta non sit, res sit inempta. ff.lib.18.tt.1.l.6.§ 1. tt. 3. l. 4. in prin.uers.& quidē,uide ī De lege commissoria.
Si cōuenit,ut ad diem pecunia nō soluta, emptor arras perdat.C.tt.54.l.1,uel duplum precij præstet.ff.l.13.§ ibidem Pomponius.
Si conuenit, ut seruus uenditus cum bestijs pugnet.ff.lib.18.tt.1.l.42.
Si conuenit, ne seruus uenditus manumittatur. ff.lib.18.tt.7.l.6.in prin.C.tt.57.l.5.
Si conuenit, ut seruus manumittatur, uide s̄ lib. 5.cap 5.uers.si seruus ita.
Si cōuenit,ne ancilla uendita prostituatur. ff.lib. 18.tt.7.l.6.§ cæterum sine.usq; ad fin. legis.l.9. § fin.tt.1.l.56.C.tt.56.
Si uendita insula conuenit,ut emptor aliam uenditoris insulam reficeret,&c.ff.l.6.§ 1.tt.5.l.6.
Si uendita domo,uenditor sibi uel alij habitationem exceperit.ff.l.13.§ si uenditor.l.21.§ fin.l.53. § fin.lib.18.tt.6.l.18.in prin.
Si fundo uendito conuenit , ut eum conductum uenditori habere liceat.ff.l.21.§ si tibi.lib.18.tt.1. l.75.
Si parte fundi uendita conuenit, ut emptor alteram partem certa pecunia conductam habeat. ff.lib.18.tt.1.l.79.
Si conuenit, ut reus locuples ab emptore detur. ff.l. 13.§ item si conuenerit.
Si cōuenit, ut oblato precio à uenditore eius'uehęredibus,res inempta fieret,& ab emptore restitueretur.ff.tt.5.l.12.C.tt.54.l.2.l.7.
Si conuenit,ne emptor alij quàm uenditori rem distrahat.ff.l.21.§ si tibi,uers.sed etsi ita.lib.18.tt. 1.l.75.
Si conuenit, ut si emptor rem pluris uendidisset, eius partem dimidiam uenditori præstet. ff. l. 13. § si inter emptorem.
Si in lege commissoria cōuenit,ut quanto minoris fundum uenditor postea uendiderit, id emptor præstet. ff.lib.18.tt.1.l.6.§ 1.tt.3.l.4.§ in cōmissoria.

2 *Agitur insuper hac actione,ut emptor precium quanti res uenit,soluat.*

ff.l.13.§ ex uendito.C.l.6,l.13.§ fin.

Distinguitur:

Si compensauit.C.l.2.
Si soluit. Subdistinguitur: Si aliud pro alio soluit.C.tt.44.l.9.
Si numos ex peculio serui uēditi, quod ad uendi torē pertinet soluit. C.l.7.tt.36.l.1.§ si itaq;.§ fi.
Si non fecerit numos accipientis.ff.lib.19.tt.1.l.11. in prin.tt.4.l.1.in prin.
Si nō iustum precium soluit. quod autem preciū sit soluendum, uide ff.lib.18.tt.1.l.71.lib.19.tt.1.l. 3.§ fin.
Si non totum precium soluit, & quantum precij nomine soluendum. ff.l.3.§ fin.l.13.§ ex uendito.l.32.lib.18.tt.1.l.17.l.18. in prin. l.39. l. 40. in prin.usq; ad § in lege.§ qui agrum.l.57.
Si usuras precij nō soluit. ff.l.13.§ ex uendito.usq; ad § præterea.l.49.§ fin.l.51.§ fin.lib.18.tt.6.l.19. lib.22.tt.1.l.16.§ cum usuræ. C.l.5.l. 13.§ fin.tt.54. l.5.tt.32.l.2.

Reliquas distinctiones huius loci , uide paulo ī Distinctiones generales.

3 *Reliqua ex quibus,& ad quæ agitur ex uendito.*

Si uenditor in rem distractam sumptus fecit , ut eos emptor reddat. ff.l.13.§ præterea. l. 38.§ si per emptorem. C.l.16.
Si cum ita res uendita esset,ut emptor reipub.debita solueret,eo non soluente uenditor soluit. C.tt.44.l.14.
Si seruus uenditus uenditori furtum fecerit. ff. l. 30.in prin. usq; ad § si sciens. lib.3.tt.5.l. 48. lib. 18.tt.1.l.29.
Si emptor,qui lapides ex fundo emit,eos tollere nolit.ff.l.9.
Si res uēdita aliquam seruitutem debet,ut patiatur emptor eam imponi. ff.l.8.lib.5.tt.2.l.34. tt. 4.l.7.l.10.
Si emptor ruta cæsa non restituat. ff.l.17.§ si ruta. uers.quia si non.lib.10.tt.4.l.5.§ idem Iulian.
Si re redhibita emptor reliqua reddere nolit . ff. lib.21.tt.1.l.23.in prin.
Si meliore conditione allata,emptor fructus restituere nolit.ff.lib.18.tt.5.l.16.
Si dolo egit emptor.C.tt.44.l.11.
Si persuasit uenditori,minimo rem ualere.ff.l.13. § per contrarium.
Si iniquis ponderibus adhibitis oleum accepit. ff.l.32.li.48.tt.10.l.32.li.47.tt.2.l.53.§ si maioria.
Si cum fundus in diem esset addictus,emptor minus idoneum emptorem subiecit.ff.lib.18.tt.2.l. 14.in prin.
Si per emptorem stat , quo minus conditio emptionis impleatur. ff.lib.18.tt.1.l.50.
Si fructus ad uenditorem pertinentes emptor in uasit.C.l.2.§ fin.
Si seruum sub modo manumissionis uenditum, postea murata uenditoris uolūtate emptor nihilominus manumiserit.ff.lib.18.tt.7.l.8.lib.17. tt.1.l.30.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si per uēditorem factum sit,quo minus id quod oportet præstetur.ff.l.51,§ fin.
Si debitor rem pignoratam à creditore redemerit.ff. lib.18.tt.1.l.39.in prin.
Si uēditoris nihil interfit sic uel aliter factum esse.ff.lib.18.tt.7.l.6.§ si quid emptor.
Si res empta redhibenda sit,uel adhibita.ff.lib.21. tt.1.l.59.lib.44..tt.4.l.5.§ si seruus.tt.1.l.14.
Si res emptori euicta sit.ff.lib.21.tt.2.l.68.in prin.
Si de re empta dominij quęstio moueatur emptori.ff.lib.18.tt.6.l.18.§ fin.C.lib.8.tt.45.l.24.ff.lib. 44.tt.4.l.17.§ ex quadrante.
Si cum plures res uno precio emptæ essent , de singulis ex uendito agatur.ff.l.33.
Si actum sit. ff.l.28.lib.21.tt, 1.l.43.§. si sub cond.
De reliquis distinctionibus, uide s̄ cap.2.& 3. lib. eod.

II. *Quibus datur actio ex uendito?*

De domino,procuratore uendēte. ff.l.13.§ si procurator.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

Ex uendito actio competit uenditori,ad ea consequēda quæ ei ab emptore pręstari oportet.ff. l.13.

l.13.§ ex uendito.Quę autē sint huiusmodi,uide s̄ Causas huius actionis.
Si emptor ea quæ præstare debet,non præstat:ut si non soluit.ff.lib.18.tt.6.l.19.
Si plures sint emptores, singuli in solidū tenentur.ff.tt.2.l.47.
De reliquis uide s̄ Causas huius actionis.
Non uenit in hanc actionem ut uenditio rescindatur.C.l.6.ff.lib.18.tt.1.l.6.§ 1.uers.nec contrariari.

IIII. *Adiuncta.*

Vide s̄ cap.4.membr.6.lib.eod.

V. *Adfinia remedia.*

Actio ex stipulatu.ff.l.28.
Actio prescriptis uerbis.ff.lib.18.tt.1.l.50.C.tt.54. l.2.incerti condictio. ff.l. 5.§ fin. l. 8. l. 30. in prin.
Negociorum gestorum.ff.lib.3.tt.5.l.fin.
In integrum restitutio.C. tt. 44.l.10.
Rei uindicatio,& ad exhibendum.ff.l.17.§ si ruta cæsa.l.50.§ fin.,C.l.1,tt.38.l.8.l.9.tt.44.l.10.lib. 3. tt.32.
Ex locato actio.ff.lib.19.tt.2.l.22.in prin.

SI. MANCIPIVM ITA VENierit ut exportetur,uel manumittatur,uel ne prostituatur.ff.lib.18.tt.7.

Cap. 10.

Sunt hæ species uenditionis & actionis ex uendito.

¶ *Si ita uenierit ut exportetur.*

ff.lib.18.tt.7. C. tt.55.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.1.§ fin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si cum seruus uenisset ut exportaretur, uel ne in aliquo loco moretur, contra legem uenditionis fiat: an locus sit huic actioni, uel manus iniectioni. Distinguitur sequentib. modis:
Si uenditor legem remiserit, & mutauerit uoluntatem.ff.l.1.C.l.2.§ fin.
Si seruus ita uenditus, manumissus sit. C.l.1.l.3.
Si seruus fugerit in interdicta loca. ff.l.9.
Si de pœna sine stipulatione conuenit. ff.l. 7. in prin.
Si cum uenisset exportandus ab Italia,in prouincia moratur. ff. l.2.
Si cum uenisset ne in pomerio ciuitatis moraretur,in ipsa ciuitate moratur.ff.l.5.
Si cum uenisset ne in ciuitate domini moraretur, in urbe Roma moratur:item si ne in certa prouincia,in Italia moratur.C.l.5.

III. *Quibus competit actio uel manus iniectio?*

De uenditore & emptore qui alij eodem modo mancipium uendidit.ff.l.9.
De fisco.C.l.1.l.2.

IIII. *Quid ueniat in hac actione.*

De pœna promissa.ff.l.7.C.l.2.l.5.§ fin.

¶ *Si ita uenierit mancipium ut manumittatur.*

Vide s̄ lib.5.cap.5.uers.si seruus ita.

¶ *Si ita uenierit ancilla ne prostituatur,*

& de alijs huiusmodi uenditionibus sub certo modo factis,uide s̄ cap.9.in prin.lib.eod.

DE LEGE COMMISSOria.ff.lib.18.tt.3.

Cap. 11.

Lex commissoria est, cum ita uēditio facta est, ut pecunia ad diem certum non soluta,res inempta fit.
Non est conditionalis,sed pura uenditio.l.1.
De actione quæ hinc datur,si pecunia ad diē soluta non sit.

I. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si cum res uendita esset sub hoc pacto, ut pecunia ad diem non soluta res inempta esset: pecunia ad diem soluta non fit.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si non sit interpellatus ut solueret.l.4.§ fin.
Si nemo sit cui soluatur.ff.l.4. § fin.l.8.
Si uenditor ante diem decesserit. ff. tt. 5. l. 10. in prin.
Si emptori denunciatū est à fisco,ne solueret antequam fisco esset satisfactum.l.8.
Si cum antea conuenisset ut pecunia non prius solueretur, quàm uenditor emptori fideiussores de euictione dedisset: uenditor fideiussores non dederit.ff.tt.5.l.10.§ emptor.
Si post moram pecuniam offerat emptor. ff. lib. 44.tt.7.l.22.§ fin.
Si uenditor post commissam legem precium petijt.ff.l.7.
Si usuras precij uenditor perijt.C.tt.54.l.4.
Si post commissam legem reliquum precium acceperit uenditor.ff.l.7.§ fin.

II. *Quid ueniat in hac actione?*

De eo quod rei uenditæ accessit.l.6.§ idem.
De fructib. l.4.§ sed quod ait.l.5.tt.1.l.6.§ si fundus.
Si fundus facto emptoris deterior sit factus. l.4. in prin.
Si fundum postea minoris uendidit uenditor. l. 4.§ in commissoria,tt.1.l.6.§ si fundus.

III. *Quæ actio competat? Et adfinia remedia.*

De actione ex uendito.ff.l.4.in prin.uers.& quidem.tt.1.l.6.§ 1.C.tt.54.l.3.
De rei uindicatione.C.tt.54.l.3.
In potestate uenditoris est, utrum commissoriā exercere uelit,an precium petere.l.2.l.3.l.4.§ eleganter.

IIII. *Euentus.*

Res sit inempta.l.4.in prin.uers.& quidem.l.6.in prin.
Id quod arrę uel alio nomine ab emptore datum est,apud uenditorem remanet.l.6.in prin.
Si seruus inemptus factus emptori quid subripuit, non potest emptor eo nomine furti agere.ff.lib.47.tt.2.l.69.§ cum seruus.

DE IN DIEM ADDICTIOne.ff.lib.18.tt.2.

Cap. 12.

Est & hæc species uenditionis sub modo factæ.

I. *Definitio exemplaris huius uenditionis.l.1.*

II. *Genus.*

Vtrum pura an conditionalis sit uenditio.l.2.

III. *Cau-*

III. *Causa qua resoluitur hæc uenditio.*

Si melior conditio sit ablata.l.4.§ cum igitur.
Declaratur,quando melior conditio dicatur allata.l.4.§ melior.usq; ad fin.legis.l.5.l.14.§ fin.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 Ex *persona eius qui adfert meliorem conditionem.*

Si alter emptorum meliorem attulerit conditionem.l.18.
Si alter uenditorum meliorem attulerit conditionem.l.13.§ fin.
Si pupillus sine tutoris autoritate pluris emerit. l.14.§ sed etsi pupillus.
Si seruus alienus pluris emat.l.14.§ sed etsi pupillus.uersidem est.
Si seruus uenditoris uel filius eius pluris, uel dominus rei pluris emerit.l.14.§ sed etsi pupillus. uersaliter atq;.
Si is qui non est soluendo,pluris emerit. l.14.§ j. § sed si neuter. § sed etsi pupillus. uers. & erit hic similis.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si falsus emptor subiectus sit. l.4.§ cum igitur.l. 6.in prin.
Si non sit melior conditio ablata.l.14.§ cũ igitur. uers.sed etsi existat.
Si uenditor aliam rem in posteriore uenditione adiecit.l.15.§ si fundus.l.19.
Si uiliore uel æquali precio posterior emat.l.4.§ melior.§ fin.
Si posteriori etiam in diem addicatur.l.11.l.12.l.13.
Si dies precij soluẽdi longior posteriori data sit. l.15.§ fin.
Si post mortem uenditoris melior conditio allata sit.l.15.in prin.
Si res priusquam melior conditio allata est,interierit.l.3.l.4.§ itẽ Iulianus.usq; ad § sed & Marcellus.
Si prior emptor paratus sit plus etiam adijcere.l. 7.l.8.
Si incertum sit utrius rei precio sit additum. l.17. § fin.
Si uenditor priorem emptionem potius uelit sequi.l.9.l.10.

IIII. *Cuius rei emptio resoluatur.*

Si duo serui duob.separatim in diẽ addicti sunt, & amplius precium pro utroq; adiectũ sit.l.17.

V. *Euentus huius uenditionis.*

Emptor usucapere rem potest, fructus & accessiones lucratur,& periculum ad eum pertinet. l.2.§ fin.l.3.l.4.in prin.§ fundo.
Emptor ante allatam cõditionem meliorem,dominus rei est,rẽ uindicare & pignori dare potest : meliore tamen conditione allata, pignoris causa desinit.l.4.§ sed & Marcellus.lib.6.tt. j.l.41.in prin.
Interdictum quod ui aut clam emptori competit.l.4.§ idem Iulia.

Euentus meliore conditione allata & contractu resoluto.

Venditor,meliore cõditione allata,priorem emptorem certiorare debet.l. 8.
De fructibus uenditori refundendis.l.4.§ fundo autem.l.6.l.14. § sed uerum.§ fin. lib.49.tt.14. l.50.
De actione quod ui aut clàm uenditori prestanda.l.4.§ fundo autem.
Emptor rei uindicationem amplius non habet. ff.lib.6.tt.j.l.41.in prin.
De ea quanto deterior res apud emptorem facta est,præstando.l.14.§ sed uerum est.
De ijs quę emptor medio tempore erogauit.l.16.
De precio reddendo.l.20.
De eo quod seruus inemptus factus, emptori subripuit.ff.lib.47.tt. 2.l.69.§ cum seruus.
Si uenditor simulauerit meliorem conditionem allatam,cum allata non esset,utriq; emptori tenetur.l.4.in prin.
Si emptor minus idoneũ emptorem subiecit cui res addicta est, ex uendito actione tenetur. l. 14.in prin.
Præter corpus nihil sequitur posteriorẽ emptorem,etiam ne fructus quidem.l.14.§ fin.

DE HAEREDITATE VEL actione uendita.ff.lib.18.tt.4. C.tt.39. Cap. 13.

¶ DE HAEREDITATE *uendita.*

I. *Causa ex qua debetur.*

Si hæreditas uendita sit. Distinguitur sequentibus modis.
Si hęreditas ad uenditorem nõ pertinet,uel nulla est.ff.l.j.l.7.cum sex ll.sequentib.
Si hæreditas eius qui adhuc est in uiuis, uendita est.ff.l.j.
Si tanquam hæres uendidit, cum esset fideicommissarius uniuersalis.ff.l.16.
Si nondum certus de quantitate hæreditatis,persuasus ab emptore quasi exiguam quantitatẽ uendidit.ff.lib.17.tt.j.l. 42.C.l.4.

II. *Quid & quantum debeatur.*

Quãta hęreditas sit,nihil interest.ff.l.14.§ fin.l.15.
Venit autem in hæreditatis petitionem:
Id uenit quod actũ est ut ueniret.ff.l.2.§ j.l.15.l.25.
Id quod ad uenditorẽ peruenit:de quo uide paulo j.
De actionibus hæreditarijs. ff.l.2.§ peruenisse. § non solum.C.l.5.
De actionib. quas ipse uenditor constituit. ff.l.2. § non solum.
De eo quod uenditor debuit defuncto.ff.l.2.§ illud quæsitum est.l 20.
De re uendita & precio rei uenditę utrum debeatur, si rem hæreditariam alij uendidit. ff.l. 2. § peruenisse.l.21.C.l.6.
De eo quod ad uenditorem non peruenit.ff.l.2.§ non tantum.
De damno ad emptorem pertinẽte,uide j Euentus.

De eo quòd ad uenditorem peruenit,an debeatur.

ff.l.2.§ in hęreditate.§ peruenisse.§ illud tenendũ.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 Ex *causa ex qua ad uenditorem peruenit.*

De omni lucro quod occasione hæreditatis sensit uenditor.ff.l.2.§ solet quęri.§ sicuti lucrum.

Si ex

Si ex substitutione impuberis ad eum peruenit. ff.l.2.§ illud potest.
Si debitum exegit.ff.l.2.§ peruenisse.
Si indebitum exegit.ff.l.2.§ solet quæri.
Si propter uim sibi factam,uel furtum, duplum consecutus est.ff.l.21.§ fin.
Si rem petens,litis æstimationem est consecutus. ff.l.2.§ peruenisse.uersed etsi.l.21.§ fin.
Si eius fundi nomine,quem in uenditione excepit,adquisiuit.ff.l.25.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si ad hæredem uenditoris peruenit. ff.l.2. § non tantum.
Si quandoq; peruenit ad uenditorem uel mortis tempore,uel cum aditur hæreditas. ff.l.2. § j. § non tantum.

3 Ex *consequentibus.*

Si uenditor id quod ad eum peruenit,soluit oneris hæreditarij nomine.ff.l.2.§ illud tenendum est.§ solet quæri.
Si uendidit.ff.l.2.§ peruenisse.l.21.C.l.6.
Si donauit.ff.l.2.§ illud tenendum.
Si perdidit,deminuit,uel res interijt. ff.l. 2. § non tantum.l.3.l.21.§ non enim deberet.§ fin.

III. *Euentus hæreditatis uenditæ.*

1 *Neq; amplius neq; minus iuris emptor habet,quàm apud hæredem futurum esset.*

ff.l.2.in prin.C.l.5.

2 *Emptor rem à possessoribus suo sumptu & periculo persequi debet.*

C.lib.8.tt.45.l.j.

3 *De actione empti.*

CAVSAE EX QVIBVS COMpetit,*& quid in ea ueniat.*

Venditor tenetur ad rem tradendam emptori.ff. l.14.§ si hæreditas.
Distinguitur. Si nondum soluit totum precium emptor.ff l.22.
De cautione à uenditore præstanda . ff. l. 2. in prin.
Si quasi hæres hæreditatem uenditor uendidit, cum sibi ex Senatus. Trebelliano esset restituta. ff.l.16.
Si hæreditas quam uendidit aut nulla est, aut ad uenditorem non pertinet. ff.l.7.usq; ad l.14.
Si hæreditatem alij uendiderit,uide paulo ẽ uers. Si uendidit.
De reliquis,uide ẽ membr.2.

4 De *actione uenditi.*
Causæ ex quibus datur.

Si uenditor hæreditatis nomine quid præstitit. ff.l.2.§ deniq; si rem.usque ad § cum quis.§ fin. l.18.
Si defunctus uenditori quid debuit. ff.l. 2. § cum quis debitori.usq; ad fin.legis.l.24.
Si emptor uenditori persuasit minoris esse hæreditatem.ff.lib.17.tt.j.l.42.C.l.4.

5 *De damno,ære alieno,& omni onere hæreditario ab emptore sustinendo.*

ff.l.2.§ sicuti lucrum.C.l.j. l.2.

¶ *De actione uendita.*

I. *Causa ex qua debetur.*

Si nomen uel actio uendita sit.C.l.9.

DISTINGVITVR SEquentib. modis:

Si alienam litem redimat exiguo precio.ff.C.lib. 4.tt.35.l.22.l.23.
Si is cuius nomen uenit,debitor non sit,uel exceptione tutus sit.ff.l.4.l.5.lib.21.tt.2.l.74.§ fin.
Si sub conditione uel in diem debeat.ff.l.17.l.19.
Si actio in rem sit.C.l.9.
Si debitor nomen suum uendi nolit. C.l.3. lib. 8. tt.42.l.j.§ fin.
Si conditio uenditionis uel obligationis uenditę defecerit.ff.l.19.
Si debitor non sit locuples. ff.l.4.lib.21.tt.2.l. 74. § fin.

II. *Quid & quantum debeatur.*

Omne ius quod ex ea causa uenditori competit tam aduersus reum,quàm aduersus intercessores,emptori cedendum.ff.l.23.in prin.
Etiam pignus & eius persecutio præstari debet. ff.l.6.C.l.7.l.8.
Filijfamiliâs nomine uendito etiam aduersus patrem actio præstanda est.ff.l.14.
Nominis uenditor quidquid uel compensatione uel exactione fuerit consecutus, integrum emptori restituere compellitur.ff.l.23.§ fin.usq; ad ipsam tantummodo solutarum pecuniarum quantitatem & usurarum eius actionem exercere potest emptor. C.lib.4.tt.35.l. 22. § ita tamen.l.23.in prin.§ si quis autem.

III. *Euentus huius uenditionis.*

Is qui actionem emit,eam suo nomine intendere potest.C.l.9.
Aduersus quos, & in quãtum intendere possit, uide ẽ membr.prox.
De actione empti. Causas ex quib⁹ competit, & quid in ea ueniat,uide ẽ membr.j & 2.
Periculum pignorũ nominis uenditi ad emptorem pertinet.ff.lib.20.tt.j.l.30.

DE RERVM PERMVTATIOne.Inst.lib.3.tt.24.§ item precium. ff.lib.19.tt.4.C.lib.4.tt. 64. Cap. 14.

Permutatio rerũ species emptionis & uenditionis uetustissima est. Inst. § item precium.uers. unde illud.ideo de ea hic sequitur.

I. *Genus & propria permutationis.*

Species emptionis & uenditionis uetustissima est. Inst.§ item precium.uers.unde illud. ff.tt.5. l.5.§ & si quidem.
Vicina est emptioni. ff.l.2.
Vicem emptoris obtinet,estq; bonæ fidei.C.l.2.
Emptioni similis est.ff.lib.42.tt.4.l.fin.

II. *Differentiæ emptoris & permutationis.*

In emptione & uẽditione alius emptor est, alius uenditor:in permutatione non ita se habet. ff. l.j.in prin.lib.18.tt.j.l.j.§ sed uerior.
Item in emptione & uenditione aliud precij est, aliud merx : in permutatione utrunq;,aut precium aut merx est.Inst.§ item precium in. ff.l.j. § sed cum debeat.lib.18.tt.j.l.j.§ sed an sine.

Item

Item emptio & uenditio solo cõsensu perficitur: permutatio autem non nisi re etiam tradita. ff. l.1.§ item emptio.

Item in emptione & uenditione emptor quidem necesse habet precium uenditoris facere: uenditor autem non habet necesse rem emptoris facere. in permutatione uerò aut utriusq; rem fieri oportet, si utrunque precium sit: aut neutrius fieri potest, si utrunq; merx sit. ff. l.1.§ multumq; differunt.

III. De *actione quæ ex permutatione datur.*

1 *Causæ ex quibus datur.*

Si alter rem non tradat. ff. l.1.§ fin.

Si seruus datus non sit sanus, neq; furtis noxisq; solutus: & si sit fugitiuus. ff. l.2.

Si res data euicta sit. ff. l.1.§ unde si ea res. C. l.1.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si res aliena data sit. ff. l.1.§ ideoq; Pedius.

Si nudo consensu re non tradita permutatio sit contracta. ff. l.1.§ item emptio. C. l.3.

Si res perijt. ff. tt.5. l.5. § & si quidē. uers. sed si scyphos.

2 *Aduersus quos datur.*

De hærede eius cui permutata res est, & eo cui is uendidit. C. l.4.

3 *Quid ueniat in ea.*

Non quantum interest, sed ut uel placitis stetur, uel res tradita reddatur. ff. l.1.§ fin. tt.5. l.5.§ etsi quidem. C. l.1.l.4.§ fin. l.5. l.7.

4 *Quæ actio detur: & Adfinia remedia.*

Actio in factum & præscriptis uerbis. ff. l.1.§. unde si ea res. tt.5. l.5.§ & si quidem. C. l.4.

Actio ex stipulatu. C. l.4.

Condictio causa dati, causa nõ secuta. ff. l.1.§ fin. tt.5. l.5.§ etsi quidem. uers. si meum. C. l.4.§ fin. l.5. l.7.

Actio in rem. C. l.4. in prin.

FINIS LIBRI DECIMIOCTAVI.

DE RELIQVIS OBLIGATIONIBVS QVAE CONSENSV CONTRAHVNTVR, cum suis actionibus:

Liber decimusnonus.

DE LOCATIONE ET CONductione. Inst. lib. 3. tt. 25. ff. lib. 19. tt. 2. C. lib. 4. tt. 65. Cap. 1.

I. *Genus & causa huius contractus.*

Naturalis est, & iurisgentium. ff. l.1.

Non uerbis, sed consensu contrahitur. ff. l.1.l.14.§ & huiusmodi.

Bonæ fidei contractus est. C. l.2. l.17.

II. *Nomen.*

Veteres locatione & conductione in appellationibus promiscuè utebantur. ff. lib.19. tt.1. l.20.

III. *Simile.*

Proximus est emptioni & uenditioni hic cõtractus, ijsdemq; iuris regulis cõstat. Inst. in prin. usq; ad § conductor. ff. l.2.

IIII. *Euentus.*

Locatio dominium non mutat. ff. l.39.

Messe ab alio sublata domino condictio frumenti competit. ff. l. 60.§ messem.

De reliquis, uide j. Action. locati & conducti.

V. *An sit utilis hic contractus ut ex eo competat actio?*

DISTINGVITVR:

1 *Ex re quæ locatur uel conducitur.*

Si aliena res locata sit. ff. l.9.§ fin.

Si rem suam quis conduxerit. C. l.20. l.23.

Si res uendita emptori locetur, donec precium soluat. ff. l.20.§ fin. l.21. l.22. in prin.

Si seruitus locetur. ff. l.44.

2 *Ex re uel mercede qua locatur.*

Si de mercede nondum conuenit. Inst. in prin. ff. l.2. in prin.

Si merces alieno arbitrio promissa sit. Inst. in pri. ff. l.25. in prin.

Si ita: Quanti Titius æstimauerit. Inst. tt. 24.§ quod ius cum. ff. l.25. in prin. C. tt. 38. l. 15.§ fin.

Si res non pecunia pro mercede detur. ff. tt.5. l.5.§ at cum do.

Si locator quis pro mercede aliam rem à conductore fruendam accipiat. Inst.§ præterea. ff. l.35.§ fundum.

Si pluris uel minoris conduxit. ff. l.22.§ fin. l. 23.

Si uno numo conduxit. ff. l.46. lib.41. tt.2. l. 10. in fin.

3 *Ex persona conductoris.*

Si miles prædia conduxerit. C. l.31. l.34. ff. l.50.

Si curialis homo prædia conduxerit. C. l.30.

Si tutor uel curator res fisci uel imperatoris conduxerit. ff. l.49.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si donationis causa locet. ff. l.20. in prin. l.46.

Si error interueniat, ut si ego decem locauero, tu te quinq; conducere existimes, uel contrà. ff. l. 52.

Si res æstimata datur. ff. l.3. l.54.§ fin.

Si sub conditione locauerit. ff. l.20. in prin.

Si locauerit hoc modo: Quamdiu uolam. ff. l. 4.

Si in perpetuum locauerit. Inst.§ adeò autem.

Si nulla scriptura interuenerit. ff. l.14. C. l.24.

5 *Ex consequentibus.*

Si re locata quoad locator uoluerit, locator mortuus sit. ff. l.4.

Si fructuarius, qui rem locauit, mortuus sit. ff. l.9.§ huic subiungi.

Si conductor mortuus sit. Inst.§ fin. C. l.10. Vide

insuperj cap. prox. membr. 2. uers. De hæredib.

Si cum merces in arbitrium collata esset, is arbitrari nolit, uel non possit, uide s uers. Si ita: Quanti Titius æstimauerit.

Si pensio remissa sit. ff. l.5.

Si res locata interijt. ff. l.9.§ huic subiungi. uers. nõ magis. l.33.

Si fundus locatus publicatus sit. ff. l.33.

Si locator fundum alij legauerit. ff. l.32.

Si locator usumfructum fundi colono legauerit. ff. lib.7. tt.1. l.34.§ si colono.

Si tempus locationis finitum sit. Subdistinguitur: Si conductor tacente locatore in conductione remansit. ff. l.13.§ qui impleto. usq; ad fin. legis. l.14. C. l.16.

DE ACTIONE EX CONducto. Cap. 2.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Causæ ex quibus hoc iudicio agitur, partim continguntin ipsa locatione, partim post perfectã locationem, partim denique locatione & conductione finita.

Causæ in ipsa locatione contingentes.

Si dolia uitiosa locauerit: item si saltum pascuũ locauit, in quo mala herba nascitur, unde pecora demortua uel deteriora facta sunt. ff. l.19.§ j.

Si res aliena locata sit, eaq; euicta. ff. l.7. l.8. l.9. in prin.§ fin. l.10. l.15.§ ubicunq; uers. planè.

Causæ post perfectam locationem contingentes.

1. *Si non præstatur conductori id quod in lege conductionis conuenit.*

ff. l.15. in prin. uers. uel si quid. l.24.§ item ex cõducto. C. l.19.

2. *Si cum conuenisset in locatione, ut dominus certum modum frumenti certo precio acciperet, is postea frumentum accipere nolit.*

ff. l.19.§ si dominus.

3 *Si possessio rei conductori non præstatur.*

ff. l.15. in prin.

4 *Si conductori frui non liceat.*

ff. l.7. l.8. l.15. in prin.§ ubicunq;. uers. planè. l.24.§ colonus.§ fin. C. l.3. in prin. l.15.

DISTINGVITVR:

Si dominus ipse uelit re uti, uel corrigere, uel si cõductor malè in re locata uersatus est. C. l.3.

Si conductor pensionem non soluit. ff. l.54.§ inter locatorem.

Si alius maiorem mercedem offerat. C. l.21.

Si alius non locator frui prohibuerit. ff. l.24.§ colonus. uers. item ex conducto. l.33.§ fin. l.34. l.35. in prin.

Si latronum incursu frui prohibeatur. l.34.

Si emptor fundi frui prohibuerit. ff. l.25.§ qui fundum. C. l.9.

Si is cui res legata est, frui conductorem prohibeat. ff. l.32.

Si re aliena locata dominus frui prohibeat, uel res euicta sit. ff. l.35. in prin. uers. intelligendum. l.9. in prin.

Si fundus publicatus sit. ff. l.33.

Si locator postea frui permittat. ff. l.24.§ colonus.

De reliquis distinctionibus, uide sequentia.

5. *Si locator domum locatam demoliatur.*

ff. l.27. in prin. l.30. in prin. l.35. in prin.

6. *Si rem locatam non reficiat locator.*

ff. l.15. in prin. l.19.§ illud nobis. l.25.§ si uicino. l.60. in prin.

7. *Si secundum conuentionem pecuniam ad reficiendum non præstat:*

ff. l.58.§ fin.

8. *Si aliqua parte minus commodè fruatur conductor.*

ff. l.27. in prin.

9. *Si uicinus ædificando obscurat lumina cœnaculi.*

ff. l.25.§ si uicino.

10. *Si rem alij locauerit.*

ff. l.15.§ fin. l.16. l.17. l.18. l.19. in prin. C. l.32.

11. *Si locator rem non custodierit, & res conductori ablata sit, uel perierit.*

C. l.j.§ fin. Distinguitur:

Si non nominatim de præstanda custodia conuenit. ff. l.60.§ fin. C. l.4. l.28. Subdistinguitur, ff. l. 45. in prin. lib.14. tt.2. l.10.§ j. usq; ad § fin.

Si locator propositum habuit aurum & argentũ in horrea conducta illata suo periculo non recipere. ff. l.6.§. locator.

Si ui maiore & per latrones conductori damnũ datum sit. C. l.j. l.12. l.26.

Si horrea effracta & expilata sunt. ff. l.55. in prin.

De reliquis, uide paulo inferius De remittenda pensione.

12. *Si quis messem uel aliam rem locatam abstulit, actio ex conducto cõpetit ut dominus cum fure agat, & quod inde consecutus est ut conductori præstet.*

ff. l.60.§ messem. lib.47. tt.2. l.53.§ si sulphura.

13. *Si dolor uel culpa hominis conducti conductor damnum passus est.*

ff. l.45.§ si hominem. l.60.§ seruum. lib.9. tt.2. l. 27.§ si quis seruum

14. *Si seruus locatorũ conductori damnum dederit.*

ff. l.45. in prin.

15. *Vt instrumenta ad fundum locatum pertinentia præstet.*

ff. l.19.§ illud nobis uidendum. usq; ad § si dominus excep.

16. *Si quas impensas in rem locatam, augendo uel ædificando eam, fecit conductor, ut eas locator restituat.*

ff. l.9.§ idem quærit. l.55.§. in conducto. l.61. in prin. Nouell. c.64.

17. *Si dominus fructus corrupit.*

ff. l.35.§ fundum.

18. *Si arca in domum conductam illata, dominus aditum ædium coangustauerit, quo minus arcam tollere possit.*

ff. l.19.§ si inquilinus.

19. *De remittenda pensione.*

Agitur insuper hoc iudicio ut remittatur pensio. Causæ ex quibus remittenda pensio est.

Si hæredes testamẽto damnatus sit remittere.ff.l. 24.ſ fin.
Si cum emptor rem à uenditore conduxiſſet, donec precium ſoluat,ſoluit precium.ff.l.21.
Si damnum paſſus ſit conductor. Diſtinguitur:

1. Ex *cauſa propter quam damnum paſſus eſt.*

Si ob uim aliquam, cui reſiſti non poteſt: utputa, propter tempeſtatem, flumen, graculos, ſturnos.ff.l.9.ſ Iulianus.l.15.ſ ſi uis tempeſtatis.l. 25.ſ uis maior.
Si propter locuſtas ſterilitas acciderit.C.l.18.
Si labes facta ſit, omneſq; fructus tulerit. ff.l.15.ſ ſi uis temp.uerſ.ſed etſi labes.
Si uredo fructum corrupit, aut ſolis feruore, cœlide uitio quid accidit. ff.l. 15. ſ ſi uis temp. C. l.8.
Si incurſu hoſtium.ff.l.15.ſ ſi uis tempeſt.
Si exercitus præteriens per laſciuiam aliquid abſtulit.ff.l. 15.ſ ſi uis temp.uerſ. idemque dicendum.
Si incendium fundi factum ſit. ff.l.15. ſ cum quidam incend.
Si ager terræmotu corruerit.ff.l.15.ſ ſi uis tempeſt. uerſ.ſed etſi ager.
Si ex ipſa re uitium oriatur, ueluti ſi uinum coacuerit, ſi raucis aut herbis ſegetes corruptæ ſunt.ff.l.15.ſ ſi uis temp.uerſ.ſi qua tamen.
Si propter ueruſtatem uinearum accidit. ff.l.15. ſ cum quidam.uerſ.item alio.
Si ob dolia uitioſa locata,uel quod in ſaltu locato mala herba naſcitur.ff.l.19.ſ j.

2 Ex *ſpecie & qualitate damni dati.*

Si modicum damnum ſit.ff.l.25.ſ uis maior.
Si nihil extra conſuetudinem acciderit. ff.l.15.ſ ſi uis temp.uerſ.ſi uerò nihil.
Si exigui fructus ſint.ff.l.15.ſ cum quidam.

3. Ex *antecedentibus & conſequentibus.*

Si nihil de remittenda mercede in locatione conuenit.C.l.8.
Si partiarius colonus ſit. ff.l.25. ſ uis maior. uerſ. apparet.
Si anni præcedentes uel ſequentes uberiores fuerint ut damnum ſarciant. ff.l.15. ſ Papinianus. C.l.8.

Quid & quantum remittendum.

ff.l.15.ſ.ubicunq;.

Cauſæ huius actionis, locatione & conductione finita contingentes.

Si cum totius temporis penſionem ſoluiſſet, medio tempore inſula conducta corruerit, uel incendio cõſumpta ſit.ff.l.19.ſ ſi quis cum in annum.l.30.ſ ædilis.
Si inquilinus oſtium uel quid aliud ædificio adiecit,ut tollere eiliceat. ff.l.19. ſ ſi inquilinus oſtium.
Si impenſas fecit ut ei reſtituantur, uide paulo ſuperius,uerſ.Si quis impenſas.
Si cum conueniſſet, ut ſi colonus fundum non ea lege coleret,relocare eum liceret: & quo minoris poſtea locaſſet,id colonus præſtaret, pluris locauerit.ff.l.51.in prin.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si dolo,culpa uel caſu factum ſit.C.l.28.
Si emptor rem emptam à uenditore, donec precium ſoluat,conduxerit.ff.l.20.ſ fin.l.21.
Si inter ſocios conuenit, ut alternis annis fundũ communem certo precio cõductum haberent: uel inter alios, ut aler alteri fundum proprium locaret.ff.l.35.ſ fin.
Si actum ſit.ff.l.35.ſ fin.uerſ.rectè quidam.
De reliquis,uide præcedentes diſtinctiones:item ſ.cap.prox.

II. *Quibus datur ex conducto actio?*

De conductore.Inſt.in prin.ff.l.15.in prin.
De hærede cõductoris.Inſt.ſ fin. ff. l.15.ſ fin.l.19. ſ ex conducto.C.l.10.

III. *A duerſus quos datur?*

De eo cui dominus poſtea locauit.C.l.32.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Quid & quantũ ueniat in hac actione, diſtinguitur ex genere cauſæ ex qua agitur. proinde uide cauſas huius actionis ſ cum ſuis diſtinctionibus.
Si remiſſionis ratio habetur, non id quod intereſt præſtandum, ſed mercedis exoneratio pro rata.ff.l.15.ſ ubicunq; autem.
De pœna de qua conuenit.C.l.15.
De uſuris.C.l.17.
Vt liberetur,agi poteſt.ff.l.15.ſ fin.

V. *Adfinia remedia.*

Actio locati,& communi diuidundo.ff.l.35.ſ fundum.
Actio ad exhibendũ.ff.l.19.ſ ſi inquilinus arcam.
Actio noxalis.ff.l.45.
De peculio,& in rem uerſo.ff.l.60.ſ ſeruum.
Condictio indebiti.ff.l.19.ſ ſi quis cum.
Exceptio & reputatio mercede petita. ff.l.25. ſ ſi uicino.
Actio ex teſtamento.ff.l.24.ſ fin.

DE ACTIONE EX LOCATO. Cap. 3.

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si conductor non omnia ſecundum legem conductionis faciat, uel ſi id quod in lege prætermiſſum eſt,non ex bono & æquo præſtat. Inſt. ſ conductor.ff.l.25.ſ conductor.C.l.19.
Si alij rem locauerit conductor, uel cum alijs habitauerit.ff.l. 60.in prin.C.l.6.
Si rem non curauerit, nec cuſtodierit: item ſi res amiſſa ſit, uel deterior facta, uide paulo inferius.
Si colonus non curat ut opera ruſtica ſuo quæq; tempore faciat.
Si intempeſtiua cultura fundum faciat deteriorem: ſi uillas non curat,nec eas incorruptas habeat.ff.l. 25.ſ conductor.
Si aliquod rei ius uel corpus deterius fiat.ff.l.11. ſ item proſpicere.
Si tollendo ea quæ rebus cõductis adiecit,res faciat deteriores.ff.l.19.ſ ſi inquilinus oſtium.
Si inſtrumenta fundi corrumpat.ff.l.19. ſ illud nobis uidendum.
Si ædificia conducta deſtruat.C.l.29.
Si arbores excidat.ff.l.25.ſ culpæ.
Si ſeruum conductum uulnerauerit.ff.l.43.
Si in area conducta terram congeſsit, qua terra aſsiduis pluuijs inundata paries locatoris humore

more præſtito corruit.ff.l.57.
Si rem locatam ſubripuit. ff.l.42.lib.44.tt.7.l.33.ſ ſi is cui.
Si rem non reſtituit. ff.l.48. ſ fin. C.l.33. Diſtinguitur: Si res perijt, uel homo mortuus ſit.ff.l. 54.ſ fin.l.3.
Si id quod rei nomine furti actione conſecutus eſt,non reſtituit.ff.l.6.
Si penſionem uel mercedem non ſoluat, uide paulo inferius.

¶ *Si res amiſſa ſit,uel deterior facta.*

Inſt.ſ qui pro uſu.C.l.28.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si ſine dolo conductoris factum ſit: & de culpa præſtanda.Inſt.ſ qui pro uſu.ff.l.9.ſ ſi colonus. l.25.ſ culpæ.C.l.28.
Si fortuito caſu & ui maiore acciderit. Inſt. ſ qui pro uſu.ff.l.9.ſ Iulianus.ſ ſi colonis.l.11.ſ ſi hoc in locatione.C.l.28.
Si contra legem conductionis ignẽ habuerit conductor, & exinde incendium accidit. ff.l.11. ſ ſi hoc in locatione.
Si fœnum contra legem conductionis habuerit quod ſuccenſum eſt.ff.l.11.ſ fin.
Si latrones gregem abegerint.ff.l.9.ſ Imperator.
Si exercitu prætereunte milites ex hoſpitio feneſtras & cætera ſuſtulerunt.ff.l.13.ſ exercitu.
Si ciſiarius,dum cæteros tranſire cõtendit, ciſium euertit,& ſeruum quaſſat.ff.l.13.in prin.
Si contra l.locationis maiore pondere mulas onerauit,& rupit.ff.l.30.ſ qui mulas.
Si magiſtratus menſuras locatas frangi iuſſerit.ff. l.13.ſ ſi quis menſ.
Si culpa ſeruorum, & aliorum quos cõductor ſecum in habitationem induxit,factum ſit. ff. l.11. in prin.ſ fin.l.12.l.30.ſ fin.lib.9.tt. 2.l.27.ſ ſi fornacarius.ſ Proculus ait.
Si alius fecit.ff.l.30.ſ qui mulas.
Si cum in lege locationis ſcriptum eſſet: Redemptor ſyluam ne cædito, &c.alius cædat. ff.l.29.
Si uicinus propter inimicitias conductoris arbores exciderit.ff.l.25.ſ culpa autem.

Quid & quantum præſtandum damni dati nomine.

ff.l.11.in prin.l.12.l.54.ſ.fin.

¶ *De ſoluenda penſione uel mercede.*

Si conductor non ſoluat penſionem uel mercedẽ.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si res aliena locata ſit.ff.l.9.ſ fin.
Si fructuarius, qui locauit,mortuꝰ ſit. ff.l.9. ſ huic ſubiungi.
Si conductor re non ſit uſus.ff.l.61.ſ fin.
Si ante tempus conductionis fundum locatũ uel habitationem deſeruerit cõductor.ff.l.55.ſ fin. l.60.in prin.l.25.ſ ſi uicino.C.l.11.
Si cõductor ante tempus conductionis mortuus ſit.Inſt. ſ.fin.
Si timoris cauſa emigrauerit.ff.l.27.ſ fin.l.28.
Si res locata interierit. ff.l.9. ſ huic ſubiungi.ſ in exuſtis.l 30.ſ ædilis.
Si grex abacta ſit per latrones.ff.l.9.ſ Imperator.
Si res euicta ſit.ff.l.9.ſ fin.
Si domus fracta ſit, & inhabilis facta.ff.l.27.ſ fin.l. 28.l.60.in prin.C.l.17.l.19.
Si locator rem non reficiat.ff.l.25.ſ ſi uicino.
Si re parum commodè utatur conductor.ff.l.27. in prin.
Si uicinus ædificando obſcurat lumina cœnaculi. ff.l.25.ſ ſi uicino.
De reliquis,uide ſ cap.prox. De remittenda penſione.

Quid & quantum penſionis, uel mercedis nomine ſoluendum?

Non amplius penſionũ nomine exigendũ quàm conuenit.C.l.16.in prin.
Si ego decem locauero,tu te quinq; conducere exiſtimes,uel contrà.ff.l.52.
Si cum pro duobus millibus amphorarũ nauem conduxiſſet, minus portauerit.ff. lib.14.tt.2.l. 10.ſ fin.
Pro mancipio quod in naue mortuum eſt,an uectura debeatur.ff.lib.14.tt.2.l.10.in prin.
Si conductor pluris locauerit:an & hoc quod pluris locauit, ueniat.ff.l.58.in prin.
De reliquis huiuſmodi diſtinctionib.uide præcedentes diſtinctiones.
De uſuris. ff.l.54.in prin. lib.22.tt.j.l.17.ſ ex locato.C.l. 17.
Si aliud pro alio exigat locator, ut pecuniam pro frumento uel redditu. ff.l.19. ſ ſi dominus. C. lib.11.tt.47.l.5.

II. *Quibus datur ex locato actio?*

De emptore fundi uel domus,& uenditore.ff tt.j. l.13.ſ ſi fructibus. uerſ. ſed ſi locatus.ſ ſi uenditor habitationem.

III. *Aduerſus quos datur?*

De fideiuſſorib. conductoris. ff.l.53. l.54.in prin. C.l.7.l.30.l.31.
De hæredibus conductoris. Inſt.ſ fin.C.l.24.l.29. l.33.
De uxore conductoris.C l.24.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

De eo quod conductor rei nomine furti actione conſecutus eſt.ff.l.6.
De fructibus à colono poſt luſtrum completum perceptis.ff.lib.12.tt.j.l.4.ſ nam etſi.
De uſuris,uide paulo ſuperius.uerſ.De uſuris.
De melioration ibus deducendis. Nouell.c.64.
De reliquis, uide ſ Cauſas ex quibus datur hæc actio.
Si plures ſint conductores, an ſinguli in ſolidum teneantur.ff l.13.ſ duo rei.l. 47.lib.13.tt.6. l.5. ſ ſi duobus.l.7.in prin.C.l.13.

V. *Quando detur?*

Si domo uel alia re in quinquennium locata,cõductor domum uel fundum deſeruerit. poteſt dominus ſtatim agere.ff.l.24.ſ ſi domus.

VI. *Euentus.*

De actionibus reo præſtandis. ff.l.47.ſ fin. lib.13. tt.6.l.5.ſ fin.l.6.
De pignoribus præſtandis.C.l.13.ſ fin.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio legis Aquiliæ. ff. l.13. in prin. l.25. ſ culpæ.l. 30.ſ qui mulas.l.43.l.57.
Actio arborum furtim cæſarum, & interd. quod ui aut clàm.ff.l.25.ſ culpæ.
Actio furti.ff.l.42.lib.44.tt.7.l.33.ſ ſi is cui rem.
Actio præſcriptis uerbis. Inſt.ſ præterea.

Actio empti & uenditi.ff.tt.j.l.13.§ si uenditor.lib. 18.tt.j.l.79.

Dominus conductore latente,& pensionem non soluente, desiderans aperiri horrea, & ea quæ intus sunt describi,audiendus est.ff.l.56.

Interdictum Saluianum,de quo uide ꝛ lib.16.cap. ult.

Ius pignoris in inuectis & illatis : de quo uide ꝛ lib.16.cap.5.uers.De inuectis & illatis.

DE IVRE EMPHYTEVTICO. Inst.§ adeò autem,usq; ad§ item quæritur.C.tt.66. Cap. 4.

I. *Definitio emphyteuseos.*

Inst.§ adeò autem.

II. *Genus.*

Neque conductio est,neque alienatio,sed prius contractus.Inst. § sed talis contractus. C.l.j.in prin.

III. *An sit utilis contractus.*

C.l.j.in prin.uers.& iustum.

IIII. *Euentus & iura tam domini quàm emphyteutæ.*

De ijs de quibus conuenit,seruandis.Inst.§ sed talis contractus. C. l. j. § in quo contractu. l. 2. in prin.

Damnum contingens ad quem pertineat. Distinguitur:Si de hoc cõuenit,id seruabitur.Inst. § sed talis contractus.C.l.j.§ in quo cuncta.

Si *aliquo* fortuito casu acciderit. C.l.j. § in quo cũcta.

Si *magnum* damnum sit,ad dominum : sin leue, ad emphyteutam pertinet. Inst. § sed talis contr. C.l.j.§ ita ut interdum.usque ad fin.legis.

Inuito possessore fundus uectigalis, uel emphyteuticarius ei auferri non potest. ff.lib.6.tt.3. l.j. C.lib.11.tt.30.l.j. Distinguitur: Si pensionem nõ soluat, nec publicarum functionũ apochas præstet. C.l.2. Subdistinguitur: Si dominus oblatas pensiones nolit accipere.C.l.2.§ fin.

DE MELIORATIONIBVS ET IVRE *emphyteutico ab emphyteuta alienandis.*

1. *An emphyteuta meliorationes & ius suum alienare possit?*

Distinguitur:Si dominus non consentiat. C.l.3.in prin. Subdistinguitur : Si dominus nec consentire, nec ea ipse emere uelit. C. l.3. § sed ne hac occasione.usq; ad §. & ne auaricia.§ fin.

2. *Quibus alienanda?*

C.l.3.§ fin autem duorum.uers.his tamen.

3. *Euentus, & consequentia alienationem.*

De nouo emphyteuta in possessionem à domino suscipiendo.C.l.3.§ necessitatem autem.

Quantum pro depositione,uel subscriptione domino sit soluendum? quinquagesima pars precij,uel æstimationis loci qui ad alium transfertur.C.l.3.§ & ne auaricia tenti.

DE LOCATIONE OPERIS FAciendi,cum suis actionib. Inst. lib.3. tt.25. ff.lib.19. tt.2.C.lib.4.tt.65. Caput 5.

Locatur res duplici modo,aut ut accipiens ea utatur fruaturue, aut ut danti ex ea aliquid faciat. illud Germanis dicitur *verlihenn*, hoc autẽ *verdingenn* : & prima quidem specie locator accipit, altera autem dat mercedem:de qua posteriore specie cũ suis actionib. nunc tractabitur.

I. *Definitio.*

Quoties aliquid faciendum datur,locatio est.ff. l. 22.§ quoties.tt.5.l.5.§ at cum do.

II. *An sit utilis locatio?*

Distinguitur:

Si non suam rem dat locator, sed conuenit ut conductor ex sua re opus faciat, accepto certo prẽcio. Inst.§ item quæritur. ff.l.2.§ adeò autẽ.lib. 18.tt.j.l.20.

Si insula ædificanda locatur,ut conductor sua impensa omnia faciat.ff.l.22.§ cum insulam.

Si tale sit factum quod locari non potest, nempe ut seruum manumittat. ff. tt.5. l.5.§ at cum do. uers.quod si.

Si res æstimata uendenda datur.ff.tt.3.l.j.

Si conuenit inter eos, tantum mercedis nomine dari, quantum post opus factum conuenerit. Inst.§ qua de causa.ff.tt.5.l.23.

Si non pecunia,sed res mercedis nomine datur.ff. tt. 5.l.5.§.at cum do.

Si uendita insula cõuenit inter emptorem & uenditorem, ut emptor aliam uenditoris insulam reficiat.ff.tt.j.l.6.§ uendidi.

Si nulla merces interuenit.Inst.tt.27.§ fin.

Si ædem sacram uel locum religiosum ædificandam locauerit.ff.lib.45.tt.j.l.38.§ fin.

Si fundum colendum locauerit, uide ꝛ De prima specie locationis.

III. *Euentus.*

De periculo rei cuius sit. ff.l.36.l.37.l.40.l.59.l. 62. Vide insuperj Causas actionum locati & conducti.

¶ *De actione ex conducto.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si rem alij relocauerit locator. ff.l.13.§ si *in* lege.

Si cum fullo propter uestimenta amissa domino quid debuisset,dominus ea receperit.ff. lib.12.tt. 7.l.2.

Si non soluat mercedem locator. C.l.2.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1. *Si opus non fecerit conductor,uel non perfecerit, nec operas præstiterit.*

Distinguitur:

Si per eum non stat, quo minus perficiat uel præstet : nihilominus merces debetur.ff.l.15.§ item cum.l.30.§ qui ædem. l.38.l.61.§ nauẽ. lib.14. tt. 2.l.10.in prin.

Si propter mortem locatoris non possit præstare. ff.l.19.§ fin.

Si mortuus sit legatus Cæsaris, comitibus salariũ residui temporis nihilominus præstandum. ff. l.19.§ fin.

Si terræ-

Si terræmotu ædificium faciendum cõcussum est. ff.l.59.

Si insula ædificanda,locata solum corruit.ff.l.33.in prin.uers. quemadmodum.

Si cõducta balnea combusta sunt. ff. l.30 § ædilis.

2. *Si cum in lege locationis comprehensum esset, ut arbitrio locatoris opus fieret,locator opus non adprobet.*

ff.l.24.in prin.lib.17.tt.2.l.77.

3. *Si opus factum antequam approbaretur, corruptum sit,uel perierit.*

ff.l. 62.uide ꝛ uers.De periculo rei cuius sit,cap. eod.

II. *Quid ueniat in hac actione, & quantum mercedis nomine soluendum?*

De usuris.C.l. 2.l.17.

Si quis mulierẽ naue uehendam conduxerit, eaq; infantẽ in naue pepererit : an eius infantis nomine etiam aliquid debeatur. ff.l.19. § si quis mulierem.

An pro mancipio in naue mortuo aliquid debeatur.ff.lib.14.tt.2.l.10.in prin.

De reliquis,uide paulo superius Causas huius actionis.

III. *Adfinia remedia.*

Actio præscriptis uerbis.Inst.§ qua de causa.

Condictio sine causa.ff.lib 12.tt.7.l.2.

¶ DE ACTIONE EX LOCATO.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si non seruat promissa conductor.C.l.14.l.22.

Si non fecerit opus cõductor. ff.l.24. § si domus. uers.sed &.

Si cum in lege locationis comprehensum esset,ut arbitratu locatoris opus fieret: locator opus non adprobet.ff.l. 24.in prin.l.60.§ lege. lib.17. tt.2.l.77.

Si opus uitiosum factum est. ff. l.51. § locaui. l.24. in prin.uers. quibus consequens

Si ad diem opus non sit effectum.ff. l.13. § si in lege.l.24.§ si domus.uers.sed &.l.58.§ j.

Si fullo pallium permutauerit, & alij alterius dederit.ff.l 13.§ si fullo, uers.etsi pallium.

Si is qui uinum de Campania transportandũ conduxit,mota à quodam controuersia, in apotheca uinum deposuit.ff.l.11. § qui uinum.

De portorio præstando.ff.l.60.§ uehiculum

De mercede restituenda,si dominus opus fieri nolit.ff.l.60.§ mandaui.

Si rem amiserit conductor,uel damnum in re datum sit.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa & antecedentibus.*

Si non dolo,sed culpa conductoris accidit. ff. l.9. § Celsus.l.11. § qui uinum. l.25. § qui columnã. l.31.§ fin.

Si omnia fecit conductor, quæ diligentissimus quisque obseruaturus fuisset. ff. l.25. § qui columnam.

Si imperitia conductoris accidit.ff.l.9. § Celsus. l. 13.§ si gemma.lib.9.tt.2.l.7.§ fin.

Si gemma includenda aut insculpenda data uitio materiæ facta sit.ff.l.13.§ si gemma.l.62.lib.9.tt. 2.l.27.§ si calicem.

Si columna uel cæteræ res, quas transportandas conduxit,dum tolluntur aut portantur, aut reponuntur,franguntur.ff.l.25.§ qui columnam.

Si sutor puero parum bene facienti forma calcei tam uehementer ceruicem percusserit,ut ei oculus effunderetur.ff.l.13.§ item Iulianus,lib.9.tt. 2.l.5.§ fin.

Si seruum quem docẽdum conduxit, peregrè secum abduxit,isq; ab hostibus captus sit,uel perierit.ff.l.13.§ si quis seruum.

Si magister nauis nauem sine gubernatore in flumen miserit, & cum tempestate orta eam temperare non potuerit, nauis perierit. ff. l.13. § si magister.

Si nauicularius onus Minturnas uehendum conduxit, & cum Minturnense flumen ea nauis subire non posset,in aliam nauẽ merces transtulit, quæ postea perijt. ff. l.13.§ si nauicularius. lib.14.tt.2.l.10.§ j. usq; ad § fin.

Si cum in naue Saupheij plures frumẽtum confudissent, Saupheius uni ex his frumenti partem reddiderit,& postea nauis cum reliquo frumẽto perierit.ff.l.31.

Si uinum transportandum,quòd moueretur controuersia,deposuit.ff.l.11.§ qui uinum.

Si incertum sit, utrum dominus mercium nauem conduxerit,an merces uehendas locauerit.ff.tt. 5.l.j.§ domino.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si alius damnum dederit.ff.l. 41.lib.13.tt.6.l.19.

Si mures uestimenta roserint.ff.l.13.§ si fullo.

Si uestimentis perditis dominus ea à fure petere possit.ff.l.60.§ uestimenta.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De eo qui rem à se cõductã, alij faciendã locauit: ff.l.48.in prin. lib.45.tt.j.l.36.§ si quis insulam.

III. *Quando detur?*

Si cum intra certum diem faciendũ locasset, dies illa nondum præterijt. ff.l.13. § si in lege. l.24.§ si domus.

IIII. *Euentus.*

In operis duobus simul locatis conuenit, priori conductori antè satis fieri.ff.l.26.

De cedendis reo conuento actionibus ab actore.ff.l.25.§ fin.l.60.§ uestimenta.

Si cum fullo domino quid ob uestimenta perdita dedisset, dominus uestimẽta receperit.ff.lib. 12.tt.7.l.2.

V. *Adfinia remedia.*

Actio præscriptis uerbis.Inst.§ qua de causa.

Actio æstimatoria.ff. tt. 3.l.j.l.2.

Actio oneris auersi.ff.l.31.

Rei uindicatio. ff.l.31.§ quod si separatum.l.60. § uestimenta.

Actio furti.ff.l.31. § quòd si separatũ. uers. siue eadem re.l.60.§ uestimenta.

DE ACTIONE EX L. RHODIA de iactu.ff. lib.14.tt.2. Cap. 6.

Est & hæc species actionis ex locato & conducto.l.2.in prin.ideoq; hic subiungenda.

I. *Ratio huius actionis.*

l.j.l.2.§ j.uers.æquissimum.

Si nauis leuandę cauſa merces in mare iactæ ſunt. l.1.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si non iactę ſint merces, ſed nauis à piratis redempta ſit: uel ſi prædones quid ex naue abſtulerint. l.2.§ ſi nauis. l.9.

Si quia nauis portum uel flumen intrare cum onere non potuit, quædam merces in ſcapham ſint traiectæ, & ſcapha perijt. l.4. in prin.

Si nauis perijt quibuſdam rebus in ſcapha ſaluis manętibus, uel è mari extractis, uel alio modo ſeruatis. l.4.§ j. cũ ſequẽt. l.5. l.7. lib.19. tt.2. l.31.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt omnium contributione damnum ſarciatur, & detrimentum pro portione cuiuſq; communi cetur. l.j. l.2. in prin.

De portione cuiuſq; æſtimanda. l.2. § portio aũt.

Quarum rerum damnum ſarciendum?

De naue amiſſa. l.5.

De naue corrupta, & ſi quid exarmauerit. l.2. § ſi conſeruatis. l.6.

De arbore, uel alio nauis inſtrumento iacto. l.3.

De arbore cæſa. l.5. § fin.

De rebus quæ deteriores factæ ſunt, non tamẽ iactæ, nec amiſſæ. l.4.§ fin.

De rebus actis apparentib. l.2.§ ſi res quæ.

De rebus è mari extractis. l.4.§ ſed ſi nauis.

De ſeruis amiſsis, ægris, ſeq; ipſos præcipitantib. l.2.§ ſeruorum.

Quanti æſtimandæ res iactæ.

l.2.§ iacturæ. § portio autem.

Quarum rerum conſeruatarum nomine contribuendum?

De libero homine, item de ueſtimentis cuiuſq; & annulis. item de ijs quæ conſumendi cauſa impoſita ſunt. l.2.§ iacturæ.

De rebus quæ in naui deteriores factæ ſunt. l.4. § cum autem iactus.

De rebus quæ è mari extractæ ſunt. l.4. § ſed ſi nauis.

Quanti æſtimandæ res ſeruatæ

l.2.§ portio autem.

De libero homine æſtimando. l.2.§ iacturæ.

IIII. *Aduerſus quos competit?*

De ijs qui nullas merces habuerunt. l.2.§ j. § cum in eadem.

De ijs qui leues merces impoſuerunt, quibus nauis non exoneratur. l.2.§ cum in eadem.

De domino nauis. l.2.§ cum in eadem.

De eo qui ſoluendo non eſt. l.2.§ ſi quis ex uectoribus.

V. *Quæ actio competat: & Adſinia remedia.*

Domino amiſſarum mercium ex locato actio aduerſus magiſtrũ nauis competit: magiſtro nauis deinde ex conducto actio competit contra reliquos, quorum merces ſaluæ ſunt, ut detrimẽtum pro portione communicetur. l.2. in prin.§ iacturæ.

Sed & magiſter nauis merces ſaluas retinere poteſt, donec domini portionem damni præſtẽt. l.2.§ j.

Si mercibus ſuis nauem quis conduxit, nautaq; eas in aliam nauem, quę poſtea perijt, tranſtulit, ex conducto cum nauta habet actionem. l.10.§ j. uſq; ad § fin.

DE SOCIETATE: ET ACTIONE pro ſocio. Inſt. lib.3. tt.26. ff. lib. 17. tt.2. C. lib.4. tt.37.

Cap. 7.

Sequitur tertia ſpecies obligationis cõſenſu contractæ, quæ eſt Societas.

¶ DE SOCIETATE.

I. *Simile.*

Societas ius quodammodo fraternitatis in ſe habet. ff. l.63. in prin.

II. *Diuiſio.*

Aut totorum bonorum eſt, aut unius alicuius negotij, uel rei. Inſt. in prin. ff. l.5. in prin.

III. *Cauſæ quibus ſocietas contrahitur.*

Conſenſu contrahitur. ff. l.19.

Re, uerbis, & per nuncium contrahitur. ff. l.4.

Si ex alia ratione quàm ex ſocietate res inter aliquos communis ſit. ff. l.31. cũ tribus ll. ſequẽtib.

Si margaritam decem uendendam dem tibi, & ſi pluris uenderes, id quod excedit tu ſeruares. ff. l.44.

Si conuenit ut loci tua pecunia emantur, mea opera & peritia monumenta in illis fierent: & diſtractis his ego partem precij accipiam. ff. l.52. § item ex facto.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus ſine tutoris autoritate contrahat. ff. l. 33.

Si inter eos qui non ſunt æquis facultatibus contrahatur. ff. l.5. § ſocietas.

Si totorum bonorum uel unius alicuius negociationis uel rei, uel uectigaliũ ſocietas coeatur. Inſt. in prin. ff. l.5. in prin.

Si dolo malo uel fraudandi cauſa coeatur. ff. l.3. § final.

Si inhoneſtæ & flagitioſæ alicuius rei cauſa coeatur. ff. l.57. lib.18. tt.i. l.35.§ ueneni. lib.27. tt.3. l.j. § planè ſi ea.

Si libertatis cauſa inter patronum & libertũ coeatur. ff. lib.38. tt.j. l.36.

Si donationis cauſa coeatur. ff. l.5.§ fin. lib.24. tt.j. l.32.§ ſi inter uirum.

Si alter pecuniam conferat, alter ſolam operam. Inſt.§ nam & ita. ff. l.52.§ item ex facto. l.63.§ ſocietas. C. l.j.

Si in perpetuum, uel ad tempus coeatur ſocietas. ff. l.j. in prin.

Si in æternum coeatur. ff. l.70.

Si ultra mortẽ alterutrius. ff. l.52. § idem reſpondit ſocietatem. l.59. in prin.

Si ex tempore uel ſub conditione coeatur. ff. l.j. in prin. C. l.6.

Si cum ex ijs partibus coita eſſet ſocietas, quas Titius eſſet arbitratus, Titius antequam arbitraretur deceſſerit. ff. l.75.

IIII. *Cauſæ quibus ſoluitur ſocietas.*

Societas ſoluitur ex perſonis, ex rebus, ex uoluntate, ex actione. ff. l.63.§ ſocietas.

1 *Cauſæ in perſonis conſiſtentes.*

Si ſocius mortuus ſit. Inſt.§ ſoluitur adhuc. ff. l.4. l.52. § idem reſpondit. l.59. l.63. § ſocietas. uerſ. ideoq;. l.65.§ morte. § quòd ſi integris.

Si ſocius

Si ſocius capite ſit deminutus. ff. l.4. l.63.§ ſocietas. uerſ. intereunt.

Si filius familiâs ſocius emancipatus fuerit. ff. l.58. § ſi filius familiâs. l.65.§ ſocietas. uerſ. nam etſi.

Si ſeruus ſocius alienatus fuerit. ff. l.58.§ fin.

Si ſocius pauper ſit factus. ff. l.4. § fin. uide paulo inferius.

2. *Cauſæ in rebus conſiſtentes.*

Si bona ſocij publicata ſint. Inſt.§ publicatione. ff. l.65.§ publicatione. l.63.§ ſocietas. uerſ. res uerò.

Si ſocius bonis ceſſerit. Inſt.§ item ſi quis ex.

Si bona ſocij à creditoribus diſtracta ſunt. ff. l.65. § j.

Si res interierit. ff. l.58. in prin. uſq; ad § ſi filius familiâs. l.63.§ ſocietas.

Si res conſecrata uel mutata ſit. ff. l.63.§ ſocietas.

3. *De uoluntate & renunciatione.*

Renunciatione & diſſenſu ſoluitur ſocietas. Inſt.§ manet autem. ff. l.4.§ fin. l.63.§ fin. C. l.5.

DISTINGVITVR:

1. Ex *cauſa & modo renunciandi: item ex tempore.*

Si dolo malo ſocietati renunciat, ut ſcilicet lucrũ obueniens ſocius habeat. Inſt.§ ſed planè ſi quis. uſq; ad § ſoluitur. ff. l.65.§ diximus.§ item ſi ſocietatem.

Si intempeſtiuè & ante tempus renunciat, & cum intereſt ſocietatis non renunciari. ff. l.14. l.15. l.16. l.17. in prin.§ fin. l.65.§ Labeo. uſq; ad § renunciare. Subdiſtinguitur hæc diſtinctio ſequentibus modis:

Si ſocij quidem, non autem ſocietatis interſit, non dirimi ſocietatem. ff. l.65.§ Labeo. uerſ. Proculus.

Si antè conuenit ut liceat renunciare, etiam intempeſtiuè. ff. l.65.§ Labeo. uerſ. hęc ita accipienda.

Si antea non ſit cautum, ne liceat renunciare. ff. l.17.§ fin.

Si poſt tempus ſocietatis finitum renunciat. ff. l.65.§ item qui ſocietatem. uerſ. quòd ſi tempus.

Si neceſsitate coactus renunciat. ff. l.65.§ item qui ſocietatem. uerſ. niſi renunciatio.

Si cum ſocietas inita eſſet ad rem aliquam emendam, ideo renunciet ſocietati, quòd emptio ſibi diſpliceat. ff. l.65.§ item ſi ſocietatem. uerſ. ſed ſi ideo.

2. Ex *reliquis contingentibus.*

Si alter tantum renunciet, altero inuito. ff. l.65.§ diximus, uide paulo ſuperius Ex cauſa.

Si per procuratorem uel alium renunciet. ff. l.65.§ renunciare.

Si curator ſocij furioſi renunciauerit, uel ei renuncietur. C. l.7.

Si procuratori ſocij renunciatum ſit. ff. l.65.§ item ſcriptum eſt.

Si antea cõuenit ne à ſocietate abeatur, uel ne res diuidatur. ff. l.14. lib.10. tt.3. l.14.§ ſi conueniat.§ ſi inter.

4. *Reliquæ cauſæ quibus ſoluitur ſocietas.*

Si ſocij ſeparatim agere cœperint, & unuſquiſq; ſibi negocietur. ff. l.64.

Si paciſcatur ſocius ne partem ſuam petat. ff. lib. 10. tt.3. l.14.§ fin.

Si ſeruus ſocius à domino diſcedere iubeatur. ff. l. 18.

Si ſtipulatione nouatio fiat: item ſi alter aduerſus alterum actionem pro ſocio intendat. ff. l.65. in prin.§ nonnunquam.

Si finis negocio, cuius gratia ſocietas coita eſt, ſit impoſitus. Inſt.§ item ſi alicuius. ff. l.65.§ item ſi alicuius.

V. *Euentus ſocietatis.*

Vide Actionem pro ſocio.

Diſtracta ſocietate diuiſio rerum nihilominus ſupereſt. ff. l.65.§ ſi poſt diſtractam. uerſ. nam etſi.

¶ DE ACTIONE PRO SOCIO.

I. *Bonæ fidei iudicium eſt.*

ff. l.78.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si non præſtat bonam fidem ſocius. ff. l.52.§ uenit autem. C. l.3. in prin.

Si quid lucri aut damni contigit, ut communicet ſocius, uide j. Vel ut de damno & lucro futuro præſtando caueat. ff. l.27.§ fin. l.28. l.38. in prin. l.67. in prin.

Si damnum dolo uel culpa ſocij datum ſit, uel alia ratione contra officium ſocius deliquit, uide paulo inferius.

¶ *Si quid lucri adquiſiuit ſocius ut communicet.*

Si totorum bonorum ſocietas coita eſt, omnes res communicandę. ff. l.j.§ fin. l.52.§ ſocium. Diſtinguitur:

1. Ex *cauſa ex qua adquiſiuit.*

Si ex alia quàm ex ea cauſa cuius nomine ſocietas coita eſt, adquiſiuit. ff. l.52.§ duo. § Papinianus.

Si ob iniuriam ſibi factam, & ex L. Aquilia adquiſiuit. ff. l.52.§ ſocium.

Si ex prohibitis cauſis adquiſiuit. ff. l.52.§ idem ait ſocium. l.53. l.54.

Si ex hæreditate, legato, donatione, uel ex alia ratione adquiſiuit. ff. l.j.§ cum ſpecialiter. uſq; ad § fin. l.9. l.10. l.11. l.71.§ fin. l.73. in prin.

Si ex hæreditate ex teſtamento adquiſiuit: & an ea hæreditas iuſta dicatur. ff. l.3.§ de illo quæritur.

Si à patrono duobus libertis ſocijs alteri hæreditas, alteri legatum relictum eſt. ff. l.71.§ fin.

Si ab altero ſociorum ſeruo communi quid ſit legatum. ff. l.63.§ ſi ſeruo.

Si à tertio ſocio ſuam partem adquiſiuit, à quo alter ſuam adquirere non poteſt. ff. l.63.§ ſi cum tres.

Si emit. ff. l.74.

Si dotis nomine accepit, uel recepit. ff. l.65.§ fin. l.66. l.81.

Si ſtipẽdij & ſalarij nomine accepit. ff. l.52.§ idem Papinianus.

Si fructus ex re communi percepit. ff. l.38.§ fin. lib. 22. tt.j. l.38.§ ſed & in ſocietatibus.

Si uſurarum nomine percepit. ff. l.57.§ ſi unus.

2. Ex *reliquis contingentibus.*

Si ſocius ſocij mei adquiſiuit ex ſocietate. ff. l.21.

Si nondum res ſit tradita. ff. l.j.§ fin. l.2. l.3. in prin.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

Si postquam societati renunciatum est, adquisiuit. Inst. ſ manet. uerſ. ſed planè ſi quis. ff. l. 17. ſ j. l. 65. ſ diximus. ſ itē qui ſocietatē. ſ itē ſcriptū.
Si post mortem ſocij adquisitum sit. ff. l. 65. ſ ſi in rem certam. ſ morte unius.
Si cum petijſſet à uicino, ut fundum uenalem qui ſuo & uicini fundo coniunctus erat, emeret: ſibiq; partem cederet: uicino ceſſante & ignorante ipſe emit. ff. l. 52. in pri. uſq; ad ſ uenit aūt.

¶ *Si quid damni paſſus eſt ſocius, ut alter ſocius communicet.*

ff. l. 52. ſ quidam. l. 52. ſ fin. l. 67. ſ ſed ſi precium.
Item ſi ſumptus fecit, uel æs alienum contraxit ſocius, ut alter cōmunicet & reddat pro parte. ff. l. 27. l. 38. ſ fin. l. 52. ſ item ſi in communem.
Diſtinguitur:

1. *Ex cauſa ex qua & propter quam damnum paſſus eſt, ſumptus fecit, uel æs alienum contraxit.*

Si dum ad merces communes comparandas profiſcitur, in latrones incidit. ff. l. 52. ſ quidam.
Si naufragio res perijt. ff. l. 52. ſ quidam.
Si in medicos impendit, & dum ſeruis communibus ad fugam erumpentib. reſtitit, uulneratus eſt. ff. l. 52. ſ quidam. l. 60. ſ ſocius. l. 61.
Si culpa ſocij accidit. ff. l. 52. ſ quidam.
Si in alea uel adulterio perdidit. ff. l. 59. ſ quod in alea.
Si ob maleficium aliquod & iniuriarum actionē impendit. ff. l. 52. ſ fin. cum quatuor. ll. ſequētib.
Si quòd ad iudicium non adfuit, & proinde damnatus ſit. ff. l. 52. ſ fin.
Si dum in cauſa communi proficiſcitur, ſumptus in uia fecit. ff. l. 52. ſ ſi quis ex ſocijs.
Si dotis nomine dedit, uel ſe obligauit. ff. l. 81.
Si in honorē liberorū ſocij impendit. ff. l. 73. ſ fin.
Si precium empti prædij cum ſolennib. penſitationib. ſoluit. C. l. 2.
Si uenditionis nomine aliquid præſtitit. ff. l. 67. in prin.
Si ex alia cauſa quàm ex qua ſocietas contracta eſt debeatur, uel ſolutum ſit: & ſi non in rem communem ſit impenſum. ff. l. 12. l. 82.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si ſub conditione uel ex die debeatur. ff. l. 27. l. 28.
Si propter ſocietatem quis ei hæreditatem uel legatum non relinquat, aut patrimonium ſuum negligentius adminiſtrat. ff. l. 60. ſ ſocius.
Si pecunia, quam in mercem communem emendam cōferre deſtinauerat, antequā cōferret perierit. ff. l. 68. ſ item Celſus.
Si postquam ſocietati renunciatum eſt accidit, uide ſ uerſ. Si poſtquam ſocietati renunciatum eſt adquiſiuit. cap. eod.
Si poſt diſtractam ſocietatem ſoluit uel impendit. ff. l. 27. l. 65. ſ ſi poſt diſtractam.
Si antea conuenit de non cōmunicando damno. Inſt. ſ nam & ita. ff. l. 29. ſ ita coiri. uſq; ad fin. l.
Si aliud ſocio ſuper ſit remedium, & rem in quam impendit, propriam habere poſſit. ff. l. 52. ſ idē reſpondit ſocius.

¶ *De reliquis cauſis ex quibus hæc actio datur.*

Si damnum in re communi dederit ſocius, & ſocietatem læſit. ff. l. 47. ſ fin. l. 48. l. 49. l. 59. ſ fin.
Diſtinguitur j.
Si plagium fecit, uel ſuppreſſit. ff. l. 51. ſ fin.
Si ſeruum negociatorem uulnerauit, uel occidit. ff. l. 49.
Si rem communem amouit, uel celandi animo cō trectauit. ff. l. 45. l. 51.
Si rem communem alienauit. ff. l. 16. ſ fi. l. 17. in pri. l. 68. in prin. lib. 10. tt. 3. l. 14. ſ ſi inter.
Si in fundum communem mortuum intulerit. ff. l. 39. lib. 10. tt. 3. l. 6. ſ ſi quis in.
Si de ſeruo communi quæſtionem habuerit. ff. lib. 10. tt. 3. l. 27.
Si epulas contra pactū ſocijs non præſtitit. ff. l. 69.
Si cum ſocietas ad emendum coita eſſet, propter ſocium empta res non ſit. ff. l. 52. ſ ſi quis ſocietatem.
Si intempeſtiuè & dolo malo ſocietati renunciauit, uide ſ uerſ. Si dolo malo ſocietati renunciat, cum ſequentib. cap. eod.
Si in parietem communem immiti non patiatur. ff. l. 52. ſ item Mela.
Si empta area communi ne luminib. officeretur, eaq; alteri tradita, is non præſtet alteri quod conuenit. ff. l. 52. ſ item Mela. uerſ. idemq; ſi.

DISTINCTIONES GENERALES:
præſertim eius,
Si damnum in re communi dederit ſocius, & ſocietatem læſit.

1. *Ex cauſa facti.*

Si nō dolo, ſed culpa ſocij factum ſit. Inſt. ſ ſocius ſocio. ff. l. 23. in pri. l. 45. l. 51. l. 52. ſ uenit aūt. uſq; ad ſ damna. ſ ſi quis ſocietatem. l. 59. ſ fin. l. 72.
Si caſu accidit: item latrocinio, incendio, naufragio & furto. ff. l. 52. ſ damna. uſq; ad ſ duo.

2. *Ex perſona facientis & damnum dantis.*

Si ſocij ſocius, & is quem ſocius in ſocietatem admiſit, ſocietatem læſit. ff. l. 21. l. 22. l. 23. in prin.
Si ſeruus ſocij fecit. ff. l. 23. ſ nā & Marcellus. l. 24.
Si hæres ſocij fecit. ff. l. 35. l. 37. l. 40. l. 65. ſ. morte.

3. *Ex antecedentibus.*

Si inutiliter ſocietas contracta ſit, uide ſ De ſocietate.
Si ſtipulatio in contrahenda ſocietate interuenit. ff. l. 41. l. 71. in prin.
Si ſeruus ſocij, qui negligenter in ſocietate uerſatus eſt, ab ambobus ſocijs ſocietati ſit præpoſitus. ff. l. 24.
Si poſtquam ſocietati renunciatum eſt, fecerit, uide ſ De uoluntate & renunciatione. uerſ. ſi intempeſtiuè, &c. cum ſequentib.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si ſocij quidē, non autem ſocietatis interſit, factū nō eſſe. ff. l. 65. ſ Labeo autem. uerſ. ſemper aūt.
Si induſtria ſocij, cuius culpa damnū datum eſt, in pleriſq; alijs ſocietas aucta ſit: uel commodū aliquod ab eo cuius factū ſocius præſtare tenetur, ſocietati acceſsit. ff. l. 23. ſ idem quærit. l. 25. l. 26.
Si alia actione actum ſit. ff. l. 38. ſ fin. l. 42. l. 43. l. 45. l. 47. l. 50.

III. *Quibus hæc actio et ius ſocietatis competat?*

De patre ſocij, & ipſo filio. ff. l. 58. ſ ſi filius famil. l. 65. ſ ſocieras.
De emptore ſerui ſocij, & uenditore. ff. l. 58. ſ fin.
De hæredib. ſocij. ff. l. 35. l. 37. l. 40. l. 59. in prin. l. 63. ſ in hæredē. ſ ſi ſeruo. l. 65. ſ morte. ſ ſocieras. C. l. 3.

De ſocio

De ſocio ſocij mei: is mihi ſocius non eſt. ff. l. 19. l. 20. lib. 50. tt. 17. l. 47. ſ fin.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De patre ſocij, & ipſo filio ſocio. ff. l. 58. ſ ſi filius familiās.
De emptore ſerui ſocij & uenditore. ff. l. 58. ſ fin.
De hæredibus ſocij. ff. l. 35. l. 36. l. 37. l. 63. ſ in hæredem. l. 65. ſ morte.
De eo cuius iuſſu ſocietas coita eſt. ff. l. 84.
De ſocio & extraneo poſsidendtibus, ut ab extraneo petatur. ff. l. 62.
De eo ſocio penes quem communis pecunia eſt, & de alijs. ff. l. 65. ſ ſi communis.
De eo qui ſuam partem à tertio ſocio conſecutus eſt. ff. l. 63. ſ ſi cum tres.
De altero ſocio ſi ab altero ſuum cōſequi non poſſit. ff. l. 63. ſ ſi cum tres. l. 67. in prin. uerſ. ſed ſi precium.

V. *Quid & quantum ueniat in hac actione?*

Quantum quiſq; tam lucri quàm damni habere debeat? Inſt. ſ & quidem ſi nihil. uſq; ad ſ manet. ff. l. 29. 30. l. 52. ſ ſi uerò id actum. l. 80.
Si conuenit, ut ſocius, uel alius partes ſocietatis cōſtitueret. ff. l. 6. l. 76. cū quatuor ll. ſequentib.
Si tororum bonorum ſocietas coita ſit. ff. l. j. ſ fin. l. 52. ſ ſocium.
Si ſimpliciter coita ſit ſocietas, uniuerſorum coita uidetur eſſe, eorum quæ ex quæſtu ueniunt. ff. l. 7. cum quatuor. ll. ſequentib.
Si conuenit, ut & quæſtus & lucri ſocij ſint: nullum aliud lucrum debetur quàm quod ex quæſtu uenit. ff. l. 13.
De reliquis huc pertinentib. uide ſ Cauſas huius actionis. Venit inſuper in actione pro ſocio,
Id quod intereſt. ff. l. 52. ſ idem reſpondit ſocius. l. 65. ſ item ſi ſocietatem.
Quod facere poteſt, & ſi dolo fecit quo minus poſsit. Inſt. lib. 4. tt. 6. ſ ſed etſi quis. ff. l. 63. in prin. uſq; ad ſ in hęredem. l. 67. ſ ſed ſi precium. ſ fin. 68. ſ. illud. lib. 42. tt. j. l. 16. l. 22. ſ fin.
Vſuræ. ff. l. 32. ſ idem reſpondit ſocius. l. 60. in pri. l. 67. ſ ſi quid uni lib. 22. tt. j. l. j. ſ j.
Id quod alia actione agens minus eſt conſecutus. ff. l. 42. l. 43. l. 47. in prin.
Si ſocij ſui nomine conueniatur. ff. l. 23. in prin.
Si plures ſint ſocietates inter eoſdem coitę, ad omnes ſufficit unum iudicium. ff. l. 52. ſ ſi plures ſint.

VI. *Quando competat?*

An ante diſtractam ſocietatem. ff. l. 65. ſ nonnunquam.
An antequam ſocius cum eo qui damnum dedit agat, cum ſocio agi poſsit? ff. l. 22. ſ item.

VII. *Adfinia remedia.*

Familiæ erciſcundę & communi diuidundo actio. ff. l. 31. cum trib. ll. ſequentib. l. 38. § fin. l. 65. ſ ſi poſt diſtractam.
Ex ſtipulatu actio. ff. l. 41. l. 71. in prin.
Præſcriptis uerbis. ff. l. 44.
Furti. ff. l. 45. l. 51.
Legis Aquiliæ. ff. l. 47. l. 48.
Legis Fauiæ. ff. l. 51.
Ex empto & uendito. ff. l. 69.
Actio aduerſus extraneum. ff. l. 62.
Socio non ſoluēte impenſas in rem factas, poteſt ſocius poſt quatuor menſes rem propriam habere. ff. l. 52. ſ idem reſpondit ſocius. C. lib. 8. it. 10. l. 4.

DE MANDATO, ET EIVS Actionibus. Inſt. lib. 3. tt. 27. ff. lib. 17. tt. 1. C. lib. 4. tt. 35.

Cap. 8.

¶ DE MANDATO.

I. *Mandatum originem ex officio & amicitia trahit.*

ff. l. j. ſ fin.

II. *Diuiſio, & ſpecies mandati à fine.*

Mandatum quinq; modis contrahitur: ſiue ſua tantum gratia aliquis tibi mandat, ſiue ſua & tua gratia, ſiue aliena tantum, ſiue ſua & aliena, ſiue tua & aliena. at ſi tua tantum gratia mandatum ſit, magis conſilium eſt quàm mandatum. Inſt. in prin. uſq; ad ſ illud quoq;. ff. l. 2.

III. *An mandatum ſit utile & obligatorium.*

Diſtinguitur:

1. *Ex perſona mandantis, & eius cui mandatur.*

Si tutor contutori ſuo mandet pupillo quid emi. ff. l. 8. ſ ſi tutores.
Si abſens abſenti mandet. ff. l. j. in prin. l. 32. ſ fin.
Si poſſeſſor libero homini bona fide ſibi ſeruienti mandet. ff. li. 13. tt. 6. l. 13. ſ fin. uerſ. nam & Celſus. lib. 3. tt. 5. l. 18. ſ ſi libero.
Si ſeruus fugitiuus mandauerit. ff. l. 22. ſ fugitiuus.
Si procurator alij gerenda negocia mandet. ff. l. 8. ſ ſi quis mand. lib. 3. tt. 5. l. 27.

2. *Ex re mandata.*

Si turpe ſit, & contra bonos mores mandatum. Inſt. ſ illud quoq;. ff. l. 6. ſ rei turpis. l. 12. ſ ſi adoleſcens. l. 22. ſ qui ædem. lib. 18. tt. j. l. 35. ſ uenęni.
Si nihil interſit mandatoris. ff. l. 6. § ſi tibi mandauero. l. 8. ſ mandati.
Si eius tantū interſit cui mandatur. Inſt. ſ at ſi tua, ſ tua tantum. uſq; ad § illud quoq;. ff. l. 2. in prin. uerſ. quòd ſi tua. ſ fin. l. 6. § planè ſi tibi. l. 22. ſ interdum euenit. l. 45. ſ fin. lib. 50. tt 17. l. 47.
Si alterius cuiuſdam interſit, uide ſ uerſ. Mandatum quinq;. cap. eod.
Si negocia mandat adminiſtranda. ff. l. 6. ſ ſi cui. Subdiſtinguitur: Si alterius negocia gerenda mandet. ff. lib. 3. tt. 5. l. 27. lib. 17. tt. j. l. 8. ſ ſi quis manda.
Si fulloni polienda, curandaúe veſtimenta det, uel ſarcinatori ſarcienda. Inſt. ſ fin.
Si alicui mandet ut ab actore ſuo pecuniam mutuam accipiat. ff. l. 10. ſ ſi quis Titio.
Si dominus procuratorem iuſſerit certam pecuniam ſumere, eamq; ſuo periculo fœnerare, ita ut certas uſuras domino penderet. ff. l. 6. ſ apud Iulian.
Si quis rem ſuam, quæ à creditore uel à fiſco uenit, emendam mandet. ff. l. 22. ſ ſi hi quorum. ſ is cuius bona.
Si ſeruus ſe emendum mandauerit. ff. l. 19. l. 54. C. tt. 36. l. j.
Si liber homo ſe redimendum mandauerit. ff. l. 54 ſ fin.

Si dominus,

Si dominus rem ſuam à ſe emi mandauerit. C.tt. 36.l.j.in prin.uerſ.quoniam qui.
Si in ſuo loco quis aliquid facere iubeatur. ff.l.16.
Si ut alicui credat, mandet. Inſt. ſ & adeò hæc ita. ff.l.48.ſ fin.
Diſtinctiones, & alia huius mandati, uide s̄ lib. 17. huius Methodi.cap.8.
Quicunq; contractus tales ſunt, ut eorum nomine fideiuſſor obligari poſsit, & mandati obligatio conſiſtit.l.32.uerſ.& in ſumma.

3. Ex *reliquis contingentibus.*

Si ſub conditione uel in diem mandet.Inſt.ſ mandatum et.ff.l.j.ſ item mandatum.
Si poſt mortem ſuam aliquid fieri mandat.ff.l.12.ſ fin.l.13.l.27.ſj.lib.46.tt.3.l.fin.
Si per nuncium uel per epiſtolam mandet. ff.l.j.in prin.l.32.ſ fin.
Si dicat Rogo,uolo,uel alio huiuſmodi uerbo uſus ſit.ff.l.j.in prin.de reliquis mandati ſpecieb. uide ꝯ Diſtinctiones : in actione mandati tam directa quàm contraria. ibi, Si non ſit mandatum: cum ſequentibus.
Si merces interueniat,ſeu ſi non ſit mandatum gratuitum. Inſt.ſ in ſumma.ff.l.j.ſ fin.l.6.ſ fin.Subdiſtinguitur : Si remunerandi gratia honor interuenit.ff.l.6.ſ in prin.

4. Ex *conſequentibus mandatum.*

Si is cui mandatum eſt, mandatum non ſuſcepit, uel recuſauit.Inſt. ſ mandatum.ff.l.22.ſ ſicut autem. Subdiſtinguitur : Si non ſtatim re integra renunciauit, de quo uide paulo inferius, uerſ.Si non ſuſcepit man.
Si mandator uoluntatem mutauit, & mandatum reuocauit. Inſt.ſ rectè quoq;.ff.l.12. § ſi mandauero.l.15.l.27.ſ j.
Si mandator re integra mortuus ſit. Inſt.ſ item ſi adhuc.uſque ad ſ mandatum.ff.l.26.in prin.ſ ſi quis debitori.l.58.in prin. C.l.15.lib.4.tt.10.l.8. ff.lib.46.tt.3.l.fin.
Si mandatarius re integra mortuus ſit.Inſt.ſ itē ſi adhuc.uſq; ad ſ mandatū.ff. l.27. ſ morte. l.57.
De reliqus diſtinctionibus,uide ꝯ De actione mā dati directa & contraria.

¶ DE ACTIONE MANDATI *directa, quæ datur domino aduerſus mandatarium,uel procuratorem.*

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si mandatarius non bonam fidem & exactam diligentiam præſtat. ff.l.10. in prin.l. 59.ſ j. uerſ. cum in omni.C.l.11.l.13.l.21.
Si non implet mandatum ſuſceptum.Inſt.ſ mandatum.ff.l.5.in prin.uerſ.& ſi ſuſcept.l.8. ſ ſi tutores.ſ ſed etſi per. uerſ. ſed & de lite. ſ dolo. uerſ. proinde.l.22. ſ ſi tibi centum. ſ ſicut. ſ & quidem.l.27.ſ qui ſuſcepit.lib.13.tt. 6.l. 17.ſ ſicut autem. uerſ. uolunta. C. l.5.l.11. Diſtinguitur ſequenti ſigno ,,

,, *Si mandator* ipſe uel alius impleuit. itē, Si nihil interſit, mandatoris eſſe implerū. ff.l.8.ſ mandati.uſq; ad ſ ſi ignorantes.

,, *Si non* ſuſcepit mandatū mādatarius, uel recuſauit, uel implerē nō poſsit.Inſt.ſ mandatū.ff.l. 22.ſ ſicut autem.l.27.ſ qui ſuſcepit.uerſ.ſi uerò. Subdiſtinguitur:Si non renunciauit,aut intem peſtiuè renunciauit.Inſt.ſ mandatum. ff.l. 22.ſ ſicuti autem. l.27. ſ qui ſuſcepit. Subdiſtinguitur & hæc poſitio hoc modo : Si aliqua iuſta cauſa fuerit aut non renunciandi,aut intempeſtiuè renūciandi.Inſt.ſ mandatum non.uerſ. niſi iuſta.ff.l.22.ſ fin.cum trib. ll.ſequentib.l.27. ſ qui ſuſcepit.uerſ.ſed ſi aliqua.
Si à procuratore domini mandatum implere prohibitus,nihilominus impleuit.ff.l.30.
Si fines mandati exceſsit,& contra leges mandati fecit.ff.l.5.l.41.C.l.12. Diſtinguitur : Si melio rem fecit mandantis conditionem.ff.l.5.ſ fin.
Si cauſam mandantis fecit deteriorem, uel non meliorem.ff.l.3.in prin.l.5.ſ fin.
Si non perſequatur uel exigat, quod perſequi & exigere poteſt : uel non ſoluit, quod exegit.ff. l.44.l.20.in prin.uerſ.ſicuti.C.l.11.
Si cum quid deberet mandatori, ei non ſoluit,uel in ſua perſona non præſtitit quod in aliorum perſonis præſtare tenetur. ff.l.31.l.6. ſ apud Iulian.uerſ.planè ſi.
Si quid fraudulenter alienauit. Diſtinguitur : Si dominus ſita mandauit rerum alienationem, quòd ad nullam operationem mandatario contradicere uelit.ff.l.60.ſ Lucius Titius.
Si in emendo cautionem non exegerit. ff. l. 10. in prin.uerſ.aut ſi culpa.
Si per procuratorem cauſa læſa eſt.C.l.9.
Si per colluſionem procuratoris aduerſarius uicit.ff.l.8.ſ ſed & ſi per.lib.4.tt.3.l.7.ſ ſi dolo.
Si cum tibi mandaſſem ut excuteres uires hæreditatis,tu quaſi minoris ea ſit,eam à me emeris :uel cum mandaſſem,ut uires excuteres eius cui crediturus eram, tu denuncies eum eſſe idoneum.ff.l.42.lib.4.tt.3.l.9.in prin.
Si cum liber homo ſe dato precio remedium mandaſſet, poſtea is liber ſit pronunciatus, ut precium reſtituatur.ff.l.8.ſ ſi liber.
Si fideiuſſor rem debitoris pignoris iure obligatam à creditore emit, ut eam debitori oblato precio reſtituat, uide s̄ lib.16. huius Methodi. cap.6.membr.8.uerſ.ſi ſecundus creditor.
Si fideiuſſor ignorans debitorem liberatum ex pecunia eius ſoluit.ff.l. 8.ſ ſi ignorantes.
Vt actiones,quas ex cauſa mandati nactus eſt,præſtet uel cedat.ff.l.8. ſ ſi liber homo.uerſ.ſed hoc tantum. ſ fin.l.10. in prin. ſ ſi cui mandauero. l. 43.l.45.in prin.ſ quoties.l.59.in prin.
Vt Titio à quo mandatu meo ſtipulatus eſt, acceptum ferat, uel mihi alijúe eum deleget.ff.l.10. ſ ſi cui manda.
Vt procurator inſtrumenta cauſæ reddat.ff.l.8. in prin.
Vt ſi rem reſtituit, cautionem de facto ſuo præſtet.ff.l.9.
Vt rem uel pecuniam, quam ex cauſa mandati accepit uel exegit, reſtituat.ff.l.8.ſ dolo autem.l. 55.l.59.in prin.uerſ.idem eſt. Diſtinguitur : ꝯ ſequentib.modis.
Quid & quantum reſtituendum uel præſtandum, uide ꝯ Quid ueniat in hac actione.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si non ſit mandatum, ſed reus conuentus ſcripſit ad dominū,uel ad ſocium,ſe geſturū negocium eius.ff.l.62.in prin.
Si quis ſibi aut Titio dari ſtipulat⁹ ſit: Titius mandati

dati actione tenetur de eo quod ei ſolutum eſt. Inſt.li. 3.tt.20. ſ ſi quis alij.ibi, Sed ille aduerſus.
Si quis mandauit alicui ut ab actore ſuo pecuniam mutuam accipiat.ff.l.10.ſ ſi quis Titio.
Si dominus iuſſerit procuratorē certā pecuniam ſumere,eamq; ſuo periculo fœnerare, ita ut certas uſuras domino ſoluat.ff.l.6.ſ apud Iulianū.
Si cum procurator pecuniam exegiſſet, ſcripſerit ad dominum pecuniam certam ex adminiſtratione apud ſe eſſe, eamq; creditam ſibi ſe debiturum.ff. l.34.in prin.
Si cum mandaſſet ut fundum emeret, ille partem tantum,uel quaſdam partes emerit.ff.l.36.ſ fin.
Si nondum exegit uel percepit mandatarius: item ſi exigere non poteſt.ff l.17.l.20.in prin.C.l.11.ui de paulo ſuperius,uerſ.Vt action.
Si rem ſuam ignorans, mandato alterius uendidit.ff.l.49.ſ & idcirco.
Si mater dotem pro filia dedit, quam mandatu eius reddi ſtipulata eſt.ff.l.10.ſ ſi cui māda.uerſ. & ideo.
Si pater uxoris marito dotis uſuras dedit, ut eam inde aleret : an ſuperfluum à marito repetere poſsit.ff.l.60.ſ ſi inter.
Si ſeruus emptus fugit.ff l.8.ſ dolo.uerſ.ſed etſi.
Si res perierit.ff.l.36.ſ quòd ſi fundum.l.39.
Si culpa uel caſu accidit.C.l.11.l.13.l.21.
Si dominus ad nullam operationem ſe ei contradicturum ſcripſit.ff.l.60.ſ Lucius.
Si poſt negocia geſta dominus reuerſus,mox rurſus profectus,non acceptis rationibus mandatum denuò iniunxit.ff.l.56.ſ non ideo minus.
Si cum Titius negocia Seij gerenda mandaſſet,Titius Seio nihil præſtitit.ff.lib.3.tt.5.l.27.
De reliquis diſtinctionibus, uide s̄ De mandato, cap.eod.

II. *Quibus datur mandati actio?*

De procuratore, qui alij negocia gerenda mandauit.ff.l.8.ſ ſi quis mand.
De domino ſeruo fugitiuo mandante.ff.l.22.ſ fugitiuus.
De pupillo & curatore.ff.l.12.§ idem ait ſi tutor.
De hæredibus domini.ff.l.12.ſ fin.l.59.in prin.
De creditoribus,qui cum curatori uenditio bonorum mandabatur, abſentes erant.ff.l.22.ſ ſi curator.

III. *Aduerſus quos datur?*

Mandati actio perſonalis eſt. C.lib. 8.tt. 41. l. 14. in prin.
De patre, ſi filio mandatum ſit,& ipſo filio manumiſſo.ff.l.61.
De ſeruo manumiſſo.ff.lib.3.tt.5.l.16.
Si quis ea quæ procurator uel ſeruus gerebat, ita demum rata eſſe mandauit, ſi interuentu Sempronij geſta eſſent : an Sempronius mandati iudicio teneatur:item,
De eo qui non animo procuratoris interuenit, ſed affectionem amicalem promiſit in monendis procuratoribus.ff.l.10.ſ ſi quis ea.
De pluribus, an ſinguli in ſolidum teneantur. ff. l.60.ſ duobus.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Quantumcunq; emolumenti ſenſit, reſtituere tenetur.ff.l.10.ſ ſi procurator.l.20.in prin.
Nihil amplius q̄ conſecutus eſt, præſtare tenetur. ff.l.8.fin.uide paulo s̄ uerſ. Si nondum exegit.
De fructibus.ff.l.10.ſ ſi ex fundo. ſ idem Labeo.l. 59.§ j.
De uſuris. ff.l.10. ſ ſi procurator. ſ ſi quis Titio.ſ ſi mandauero.l.12.ſ dedi tibi.l.34.in pri.lib.22. tt.j.l.13.§ fin. C.l.19.
Si quis rogatus ſit rem ſibi cum alio communem à ſocio uel cohærede emere:an & ſuam partem mandatori tradere cogatur. ff.l.22.ſ Iulianus.l. 34.ſ cum hæres ex.l.35.
De reputatione & deductione ſumptuum, uide ꝯ De contraria actione.
De actionibus præſtādis, uide s̄ uerſ. Vt actiones quas,&c.cap.eod.
Si non præſtat id quod ex cauſa mandati debet, tenetur in id quod intereſt.ff.l.8. § mandati.l. 22.ſ Iulianus ſcripſit.l.27.ſ qui ſuſcepit.lib.3.tt. 5.l.27.C.l.16.
De reliquis, uide s̄ Cauſas huius actionis.

V. *Euentus.*

Condemnatus hac actione,fit infamis. C.l.21.

VI. *Adſinia remedia.*

Negociorum geſtorum. ff.l.6.ſ ſi cui.l.22.ſ ſi curator.lib.3 tt.5.l.18.ſ ſi libero homini.
Condictio mutui. ff.l.6.ſ apud Iulia.l.10. § ſi quis Titio.l.34.in prin.
Actio furti ff.l.22.ſ ſi tibi centum.l 55.
Depoſiti.ff.l.8.in prin.
Tutelæ.ff.l.8.ſ ſi tutores.
Empti.ff.l.22.ſ fugitiu⁹.l.34.ſ cū hæres.l.49.ſ fin.
De dolo.ff.l.8.§ ſed etſi per.l.10.ſ ſi quis ea quæ.
In factum.ff.l. 22.ſ ſi curator.lib.19. tt.5.l.5.ſ ſed ſi facio.

¶ DE CONTRARIA MANDATI *actione, quæ datur procuratori aduerſus dominum ſeu mandatorem.*

ff.l.12.ſ contrario.

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si quid faciendum mandauit quis, ut præſtet ad faciendum pecuniam agi poteſt.ff.l.12.ſ fin.l.13.
Si ſumptus fecit mandatarius, ut ei reſtituantur : uide paulo inferius.
Si quid contraxit procurator, uel ſe obligauit ut dominus eum liberet, & obligationem in ſe ſuſcipiat.ff.l.38.l.45.in prin. uſq; ad ſ ſi fideiuſſor. Diſtinctiones uide paulo inferius.
Si ſeruus emptus mandatario furtum fecit, ut hoc ei præſtetur à domino.ff.l.26.ſ ſi cum ſeruus. lib.47.tt.2.l.63. ſ quòd uerò ad mandati.ſ hæc ita putat uera.
Si cum ſeruus ſe emi mandaſſet, an empto eo cum domino mandati agi poſsit ut ſeruum recipiat. ff.l.19.
Si quis rem ſuam ignorans,mandatu alterius uendidit.ff.l.49.uerſ.ſed contraria.
Vt dominus conſtituat uel præſtet ſalarium.ff.l.7. l.56.ſ fin.C.l.j.l.17.ff.lib.50.tt.14.l.j.l.3.

DE RESTITVTIONE *ſumptuum*

Si ei qui mandatū ſuſcepit,quid ex cauſa mandati abeſt:ueluti ſi ſumptus fecit uel impendit ut ei reſtituantur, uel ut reputet ac deducat. ff. 10. ſ idem Labeo.l.12.ſ ſi mihi mand.l.16. l.27. ſ impendia,l.56.§ fin,C.l.11.l.14.l.20.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa ex qua & propter quam res ei abest uel impendit.*

Si citra mandatum ad uoluptatem domini fecit. ff.l.10.§ idem ait.
Si in percipiendis fructibus sumptus fecit. ff.l.10. § idem Labeo.
Si ad uecturas suas fecit sumptus.ff.l.10.§ idem Labeo.uers.sed etsi.
Si spoliatus à latronibus sit, uel rem naufragio amisit: uel languore suo suorumq; apprehensus quædam erogauit.ff.l.26.§ non omnia.
Si uendito seruo mandatarius seruum quòd non sit sanus recipere cogitur, & emptori precium reddere.ff.l.26.§ fin.
Si liberum hominem mandato eius redemit. ff.l. 54.§ fin.
Si quis in rem suam procurator datus, litis æstimationem soluit.ff.lib.21.tt.2.l.21.§ j.l.66.§ si secundus.

2. *Ex antecedentibus.*

Si de quota litis pactus est procurator.ff. l.6.§ fin. l.7.C.l 20.
Si non sit mandatum, uide paulo inferius.
Si mandauerit ut expectarẽ, nec urgerem debitorem ad solutionem. ff. l. 12. § si post creditam.
Si scripserit reus, ut actor debitorẽ suum liberet, seq; pecuniam quam is debet soluturum. ff.l. 27.in prin.
Si tutor mandet suscipi uel probari nomen quod fecit.ff.l.12.§ idem ait si.
Si debitor meus mihi suo periculo debitorem suum deleget, uel fideiussor roget ut à reo exigã. ff.l.22.§ interdum.l.45.§ fin.
Si mandauerit adeundam hæreditatem, uel legatum non repellendum.ff.l.32.
Si quis talem epistolam misit: Rogo te, commendatum habeas Sextilium amicum meum.ff.l.12. § cum quidam.
Si dominus noluit fieri. ff. l. 6. § si passus.l.40. l. 53.
Si dominus prohibuit rem tradi, ob cuius euictionẽ procurator postea emptori damnatus est. ff.lib.6.tt.2.l.14.
Si sit mandatum procuratori, ut mandatis pecunia faceret.ff.l.12.§ fin.

Si non fuerit mandatum actori.

ff.l.20.§ fin.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si reus præsens passus fuerit negocium suum geri. ff.l 6.§ si passus sim.l.18.l.53.in prin.lib 50. tt.17. l.60.C.l.6.
Si reus gestum ratũ habuit.ff.lib 46. tt 3 l.12.§ fin. lib.50.tt.17.l.60.l.194.§ ratihabitio.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si rem pro precio soluto accepit mandatarius. Subdistinguitur: Si postea mandator rem uendidit.ff.l.12.§ idem Papin.
Si non bona fide impendit. ff. l.27.§ impendia. l. 56.§ final.
Si causam mandantis fecit deteriorem. ff. l.3.in prin l.5.§ fin.
Si excesit fines mandati is qui mandatum suscepit.Inst.§ is qui exequitur.ff.l.3.l.4. l.41. l.46.l. 59.§ fin. C.l.12.lib.18. tt.41.l.7. Subdistinguitur: Si meliorem fecit domini conditionem.ff. l.46.§ fin.
Si maiores sumptus in rem fecit, quàm uel ipse dominus uel alius feciſſet.ff.l.27.§ impendia.
Si cum mandatum ei esset ut fundum emeret, ille partem uel quasdam partes tantum emerit.ff.l. 36.§ fin.
Si pecuniam mutuo acceptam soluit uel impendit C.l j.ff.l.22.§ si mandauerim.
Si non impendit, sed cum impendere pecuniam uellet, eam perdidit.ff.lib.15.tt.3.l.17.in prin.

4. *Ex consequentibus: sumptus factos, uel negocium gestum.*

Si mandator rem emptam nolit habere. ff.l. 12.§ si mihi man.
Si res perierit, uel deterior sit facta. ff.l.36.§ quòd si fundum.l.39.
Si procurator pecuniam fœneratam exigere non posit.ff.l.20.in prin.uers.sicuti.
Si negocio finem adhibere non potest. ff.l. 56.§ fin.
Si procurator in causa, in qua sumptus fecit, contrariam sententiam reportat.C.l.4.

II. *Quibus datur hæc actio?*

De patre eius qui mandatum suscepit.ff.l.12.§ si filiofamil.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.ff.l.58.in prin.
De uno ex pluribus mandatoribus. ff. l.59.§ Paulus.la.3.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Si rem sibi cum alio communem quis à socio uel cohærede emere rogatus sit: an & pro sua parte precium à mandatore consequi possit, & quantum. ff.l.22.§ Iulianus.l.34.§ cum hæres.l. 35.l.36.in prin.usq; ad § quòd si fundum.
Si quis mandatu alicuius in suo quid fecit. ff. l. 16.
De usuris.ff.l.12.§ simili modo.C.l.j.l.18.
De reliquis, uide ẽ Causas huius actionis.

V. *Quando datur?*

An antequam is qui mandatũ suscepit, soluat uel impendat, agere possit. ff.l.38. uide ẽ uers. *Si* quid contraxit.membr.1.

VI. *Euentus.*

De cedenda actione reo conuento.ff.l. 54.§ fin.

VII. *Adfinia remedia.*

Negociorum gestorum. ff.l.12.§ si filiofam.mand. l.58.in pri.lib.3.tt.5.l.18.§ si libero hom.
Actio in factum.ff.l.12.§ si filiofamil.mand.
Extraordinarium auxilium ad petendum salarium. ff.l.7.l.56.§ fin.
Hactenus de actione mandati tam directa quàm contraria. Quod autem ad mandatum ut creditor uel ut fideiubeatur, intercedatur ue attinet, cum suis actionibus, uide ẽ lib. 17. huius Methodi, cap.8 & 9.

FINIS LIBRI DECIMINONI.

DE CONTRACTIBVS INNOMINATIS, ET QVASI CONTRactibus:

Liber uicesimus.

DE PRAESCRIPTIS VERBIS, & in factum actionibus. Item, De condictione ex lege. Cap. 1.

¶ *De præscriptis uerbis, & in factum actionibus.*

ff.lib.19.tt.5.C.lib.4.tt.64.

I. *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Si Contractus sit innominatus, & si deficit uulgare & usitatum nomine actionis.ff.l.1. in prin.l. 2.cum duab.ll.sequent. l.11. l.22.ẽ tt.3.l.1.§ quotiens.
Si actionem quæ legibus prodita est, prætor in eo quod legi deest, supplet. ff.l.11.
Si res certa lege tradita est, eiq; non pareatur, præscriptis uerbis actio est. C.l.6.l.8.
Possunt non incommodè causæ huius actionis speciales disponi iuxta species ob rem dati, de quibus.ff.l.5.§ j.

1. DO VT DES.

Si dat pecuniam ut rem accipiat, emptio & uenditio est.ff.l.5.§ & si quidem.
Si rem dat ut rem accipiat.ff.l.5.§ & si quidem.
Si scyphos dat ut Stichum daret.ff.l.5.§ sed si scyphos.
Si areæ meæ dominium tibi dedero, ea lege ut insula ædificata mihi partem reddas, item:
Si puerum tibi dedero docendũ, nutriendumue, uel pecus pascendum, ita ut si post certos annos uenisset, partẽ precij mihi redderes. ff.l.13. § Iulianus usq; ad fin.legis.
Si dedi ancillam, ut aliud mancipium mihi reddas.C.lib.2.tt.20.l.4.
Si sponsionis causa annulus datus sit, ut uictori redderet.ff.l.18.§ fin.
Si margaritis datis conuenit, ut aut eædem aut precium earum redderet. ff. l.17.§ si margarita.
Si scyphus datis conuenit, ut eosdem mihi reddas, uel pondus argenti.ff.l.27.
Si operas serui mutuas dedisset, ut totidem reciperet.ff.l.26.in prin.
Si boues alter alteri commodauit, ut opus facerent: & alterius bos apud alterũ perierit.ff. l. 18. § si unum.
Si 30 datis pacti sunt, ut ex redditu eius pecuniæ tributum quod creditor debet, accipiens præstaret, computatis usuris, &c.ff.l.25.

2. DO VT FACIAS.

Si do ut facias, siquidem tale sit factum quod locari solet: tunc si quidem pecunia datur, locatio est: sin res, actio est similis ad interesse, uel ad repetendum condictio. ff.l.5. §at cum do.
Sin autem tale sit factum quod locari non solet. ff.l.5.§ at cum do.uers.quòd si tale.
Si dedi ut seruum manumittas, & non manumittis.ff.l.5.§. quòd si tale.l.7.
Si dedi seruum, ut seruum alium manumitteres: & manumisso seruo seruus datus euictus est. ff.l.5.§. sed si dedi.lib.2.tt.14. l.7. §. sed etsi in alium.
Si precij explorandi gratia rem tradat.ff.l.j.§ fin.
Si equos uenales tibi experiundos dedero, ut si displicuissent redderes: & tu desultor in his cucurreris & uiceris, deinde emere nolueris, ff.l.21.in prin.
Si mulas experiundas tibi dedero, ut si displicuissent redderes, ita tamen ut in singulos dies quid præstes, &c.ff.l.21.§ idem apud.
Si cum argentũ emere uelles, uascularius ad te detulerit, & apud te reliquerit: cumq; tu id postea emere nolens, seruo tuo dedisses ut referret, idq; perijt.ff.l.21.§ fin.
Si rem inspiciendam dederis, eaq; perierit. ff.l.18. in prin.
Si cum uestimenta mihi uenderes, rogauero ut ea apud me relinquas, ut peritioribus ostenderem, eaq; apud me perierint. ff. l.18.§ si cum mihi.
Si insulam uendidi, ut aliam insulam reficeres.ff. l.6.
Si tibi rem uendendam certo precio dedissem, ita ut quo pluris uenderes, tibi haberes. ff. l. 13. in prin.lib.17.tt.2.l.44.
Si res æstimata uendenda datur, uide ¶ De actione æstimatoria.cap.eod.
Si dedi puerum docendum, nutriendumue, &c. uide paulo superius uers.Si puerum tibi.
Si cum à me pecuniam mutuã peteres, ego tibi rẽ uendẽdam dedi ut precio uteretis.ff. l.20. in pri. lib.12.tt.j.l.4.in prin.uers.nam et.
Si dominus seruum, cum furti argueretur, quæstionis habendæ gratia æstimatum dederit. ff. l.8.
Si cum duo secundum Tyberim ambularẽt, alter rogatus alteri annulũ ostendit, ut respiceret, & excidit illi annulus in Tyberim.ff.l.24.
Si res fruendi causa data sit, nec ut finito usufructu redderetur stipulatio interposita sit. ff. l. 10.

3. FACIO VT DES.

Si facio ut des: & postquam feci, non das.ff. l.5.§ quod si faciam.C. lib.2.tt.20.l.4.
Si ob indicium serui mercedem pactus est.ff. l.15. § quod si solutum.

4. FACIO VT FACIAS.

Si pacti sumus ut tu à meo debitore Carthagine exigas, ego à tuo Romæ: uel ut tu in meo, ego in tuo solo ædificem. ff.l.5.§ sed si facio, usq; ad § fin.

Si ex conuentione filium tuum, qui mihi seruit, manumisi, ut tu meum qui tibi seruit manumittas. ff. l. 5. in prin. § fin.

Si accepto tuli debitori, ut nomen sui debitoris delegaret, nec delegauit. ff. l. 9.

Si prædium meum pro te obligaui, & conuenit ut mihi fideiussores dares: nec dederis. ff. l. 20. § fin.

§ DO. VEL FACIO OB CAVSAM.

Si per errorem operas indebitas soluit. ff. l. 26. uers. nec esse.

Si ob indicium serui fugitiui dedit. ff. l. 15. in prin.

§ SI GRATIS DONANDI *animo det uel faciat.*

Si gratuitam habitationem dederit. ff. l. 17. in pri.

Si permiseris mihi cretam ex agro tuo eximere, ut locum unde exemi repleam: & exempta creta locum non repleam, uel eo repleto, cretã tollere me non permittas. ff. l. 16. in prin.

Si permisisti mihi ut fererem in fundo tuo, nec postea patiaris me fructus tollere. ff. l. 16. § fin.

§ DE DELICTIS INNOMINATIS.

Si glandem ex arbore tua in fundum meum cadentem, ego immisso pecore depascam. ff. l. 14. § si glans. lib. 10. tt. 4. l. 9. § glans.

Si calicem argenteum alienum in profundum abiecerit. ff. l. 14. § sed etsi calicem.

Si alienas merces in mare proiecit. ff. l. 14. in prin.

Si seruũ alienum spoliauerit, isq; frigore perijt. ff. l. 14. § sed etsi seruum.

Reliquæ causæ suis subiectæ sunt locis, ut ff. l. j. § domino: ad actionem ex locato, item. ff. l. 23. ad locationem operis faciendi, &c.

II. *Quibus datur?*

De filijs familiarum. ff. lib. 44. tt. 7. l. 12.

III. *Quid ueniat in eã?*

De eo quod interest. if. l. 5. § & si quidẽ. § at cum do. § fin. l. 7.

De reliquis, uide s̃ Species causarum huius actionis.

IIII. *Adfinia remedia quæ sint, distinguitur ex specie causæ qua agitur.*

Vide igitur s̃ Causas huius actionis.

¶ DE ACTIONE *æstimatoria præscriptis uerbis.*

ff. lib. 19. tt. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l. j. in prin.

II. *Genus.*

Est actio præscriptis uerbis. l. j § quoties.

III. *Proprium.*

*Omnia hic locum habent, quæ in bonæ fidei iudiciis dicta sunt. l. j. § quare.

IIII *Causæ ex quibus datur.*

Si res æstimata, alicui uendenda datur. l. j. in prin.

DISTINGVITVR:

Si merces interuenit. l. 2.

Si res sine dolo eius qui eam accepit uendendam, perierit, uel deterior facta sit. l. j. § fin. tt. 5. l. 17. § si margarita. lib. 12. tt. j. l. 4. in prin. uers. nam & qui rem.

V. *Quid ueniat in eas.*

Vt aut res incorrupta restituatur, aut æstimatio de qua conuenit. l. j. § fin.

VI. *Adfinia remedia.*

uide s̃ uers. Si tibi rem uendendã, &c. cum sequentibus, lib. eod.

¶ DE CONDICTIONE *ex lege.*

ff. lib. 13. tt. 2. C. lib. 4. tt. 9.

I. *Causa ex qua datur.*

Si obligatio noua lege introducta sit, nec eadem lege cautum sit quo genere actionis experiamur, ex lege agendum est. ff. l. j. C. l. j.

II. *Adfinia remedia.*

Quoties lex obligationem introducit, nisi nominatim cauerit ut sola ea actione uramur, etiam ueteres actiones eo nomine competunt. ff. lib. 44. tt. 7. l. 40. in prin.

DE NEGOCIIS GESTIS, Inst. lib. 3. tt. 28. § igitur cum. ff. lib. 3. tt. 5. C. lib. 2. tt. 18.

Cap. 2.

¶ DE ACTIONE NEGOTIORUM *gestorum generali.*

I. *Ratio & usus huius actionis.*

Inst. § idq; utilitatis. ff. l. j. li. 44. t. 2. l. 4. § ideo autem.

II. *Genus.*

Personalis est actio. C. l. 23.

III. *Species.*

Duplex est, directa & contraria. Inst. § legitur cũ. ff. l. 2.

IIII. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis sine mandatu absentis negocia gesserit. Inst. § igitur cum quis. ff. l. 2. in prin. l. 3. in prin.

Si quis negocia quæ cuiusq; cum is moritur fuerint, gesserit. ff. l. 3. in prin. § hæc uerba. § sed si quid accesit. l. 11. l. 19. l. 20. § qui negocia.

Si falsò putans sibi à domino mandatũ esse, gessit. ff. l. 5. in prin.

Si quis curator testamento inutiliter datus administrauit. C. l. 6.

Si cum quis tutor posthumo datus esset, & quidam ex ea causa gessisset, posthumus non fuerit natus. ff. l. 28.

Si successores curatoris res adultæ administrarunt. C. l. 17.

Si quis alterius negocium suum putans, gesserit. ff. l. 48.

Si Sempronij negocia, Titij esse putans, gesserit. ff. l. 5. § j.

Si cum mandassem tibi ut meũ negocium, quod mihi cum alio commune est, gereres, tu utriusq; negocium simul gesseris: item, Si inter alterius negocia alterius etiam gerat, putaris eiusdem esse. ff. l. 5. § sed si quis ita. uers. nam etsi. l. 30. § inter negocia. § tutoris C. l. 14.

Si fideiussor imperitia lapsus, alterius, quoq; contractus debitum, quod ad suam personam nõ pertinet, soluat, pignoraq; suscipiat. ff. l. 31. in prin.

Si quis quasi seruus meus, mea negocia gesserit, cum esset liber. ff. l. 5. § si quis quasi. l. 35.

Si quis

Si quis aliquid perferendum ad me acceperit. ff. l. 5. § si quis pecuniam.

De reliquis speciebus, uide j De contraria actione, cap. eod.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si fuerit mandatum ut geratur. Inst. § igitur cum. uers. quippe ita. ff. lib. 17. tt. j. l. 6. § si cui. C. l. 14.

Si alterius non domini mandatu gesserit. ff. l. 3. § si executor. § fin. l. 20. § fin. l. 25. l. 27. C. l. 14.

Si mandatu serui domini negocia gesserit. ff. l. 4.

Si mandatu tutoris pupillæ negocia gesserit. C. l. 4.

Si cum mandasses alteri tuum negocium gerendum, ego id cognoscens gessi. ff. l. 45.

Si cui lucri causa gesserit, non contemplatione absentis. ff. l. 5. § sed si quis neg.

Si suum negocium quasi meum in suis rebus gesserit, item:

Si suum & meum quasi meum, & in solidũ gesserit. ff. l. 5. sed si quis ita.

Si negocium commune gesserit. ff. l. 30. § fin. l. 39. C. l. 3. l. 19.

Si mulier alterius negocium gesserit. ff. l. 3. § j.

Si mulieris negocium gestum sit. ff. l. 3. § alterius inquit.

Si eius negocia, qui apud hostes est, gesta sint. ff. l. 11. in prin. l. 18. § fin. l. 19.

Si furiosi negocia gesserit. ff. l. 3. § & si furiosi. lib. 44. tt. 7. l. 23. § fin.

Si pupilli negocia gesserit, uide j De contraria actione.

Si unum tantum negociũ gesserit. ff. l. 3. § negocia.

De reliquis, uide j De actione directa & contraria.

V. *Quibus & aduersus quos datur?*

Personalis actio est. C. l. 23.

De eo cuius interest. ff. l. 46.

De successorib. ff. l. 3. § hęc actio. l. 11. in prin. l. 19.

VI. *Quamdiu competat?*

Longi temporis præscriptione non submouetur. C. l. 9.

VII. *Vtrum unus an plures sint contractus, si multa negocia gesta sunt.*

ff. l. 14. § fin. l. 15.

¶ DE ACTIONE NEGOCIORVM *gestorũ directa, quæ datur domino aduersus negociorum gestorem.*

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si non summa diligentia gessit. Inst. § sicut autem is.

Si quædam quæ gerenda erant omisit, & rem cœptam intermittit. ff. l. 5. § uideamus. l. 18. in prin. l. 20. § si uiuo Titio. lib. 26. tt. 7. l. 38. § qui. se. lib. 13. tt. 6. l. 17. § sicut autem. uers. ut accidit in eo.

Si in lite quam absentis nomine suscepit, sententia contra absentem lata non prouocauit. ff. l. 30. § litem.

Si à debitoribus non exegit, & res domini non uindicauit. ff. l. 5. § fin. uers. quãquã. l. 7. in prin. l. 30. § quanquã. uers. quia nec. l. 38. C. l. 20. § fin.

Si à semetipso quod domino debet non exegit. ff. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. in prin. uers. certè in sua. l. 17. l. 18. in prin. l. 34. l. 37. lib. 17. tt. j. l. 6. § apud Iulian. uers. planè. l. 31.

Si rem domini imprudens sibi emit & usucepit. ff. l. 18. § si cum me absente.

Si nomina quæ contraxit, soluendo non sunt. ff. l. 36. § j.

Si dotem à uiro nomine sororis stipulatus est, ut petente sorore uirum liberet. ff. l. 47.

Si executor à prætore in negocio meo datus dolum mihi fecit. ff. l. 3. § si executor.

Si à debitoribus exegit ut soluat. C. l. 8. Distinguitur: Si indebitum exegit, & ab ijs qui debitores eius cuius nomine exegit non fuerunt. ff. l. 5. § item quæritur apud. usq; ad § item ait si Titij. l. 7. § item si fundum. l. 22. lib. 47. tt. 2. l. 82. § si Titius. Si solutionem non ratam habuit dominus. ff. lib. 46. tt. 3. l. 62. § fin.

Si mater ignorante filia res eius à sponso donatas accepit. ff. l. 31. § fin.

Si quis aliquid ad me perferendum accepit. ff. l. 5. § si quis pecuniam.

Si alius rem meam sine mandato uendidit. ff. l. 48. C. l. 19. lib. 3. tt. 32. l. 3. lib. 4. tt. 51. l j.

Si quid ex negocio gesto percepit ut restituat, & actus sui ratione reddat. Inst. § sicut autem is. ff. l. 2. § & sanè sicut.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si pupillus gessit. ff. l. 3. § pupillus.

Si seruus gessit. ff. l. 16. l. 17. l. 18. in pri. usq; ad § si libero. l. 44. § purè. C. l. 21.

Si senator gessit. ff. lib. 5. tt. j. l. 36. § fin.

Si pater res filij ei à se donatas administrauit. ff. l. 36. § fin.

Si aliqua necessitate urgente gessit, uel necessitatis suspicione. ff. l. 3. § hac actione.

Si sine dolo eius accidit. Inst. § sicut autem is. ff. l. 3. § interdum. l. 10. C. l. 17. l. 20.

Si casu accidit. ff. l. 10. l. 12. l. 31. in prin. C. l. 22.

Si alterius mandatu gessit, uide s̃ uers. Si alterius non domini. cap. eod.

Si dominus malè gestum probauit, & ratum habuit. ff. l. 8.

Si dominus negociorum gestori hæres extiterit. C. l. 7.

II. *Quibus datur hæc actio?*

Vide s̃ membr. 5. cap. eod.

III. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus gestoris. ff. l. 3. § hęc actio. C. l. 6. l. 7. l. 17.

De patre & domino. ff. l. 13.

De ipso seruo & filiofamiliâs manumisso. ff. l. 14.

De seruo manumisso, uide paulo superius. uers. Si seruus gessit.

De eo cuius mandatu negocium gestum est. ff. l. 20. § fin. l. 27.

De uno ex pluribus, si cæteri non sunt soluendo. ff. l. 25.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Si debitor creditoris sui negocia gesserit, uide s̃ uers. Si à semetipso. cap. eod.

Si creditor debitoris negocia gesserit, de pignore reddendo hac actione conueniri potest. ff. l. 34. § illum etiam.

Si maritus uxoris negocia gessit, etiã de dote reddenda tenetur. ff. l. 34. in prin. usq; ad § illum etiam.

Si inter negocia Titij, etiam Sempronij negocia gesit. ff. l. 30. § j.
De indebito exacto, uide ꝛ uerſ. Si à debitorib. cap. eod.
Si pupillus negocia gesit quatenus locupletior factus est, tenetur. ff. l. 3. § pupillus sanè.
De usuris. ff. l. 18. § non tantum. l. 38. § qui aliena. l. 36. § j. lib. 22. tt. j. l. 13. § fin. C. l. 20. uerſ. & ea quę. lib. 4. tt. 32. l. 13. l. 24.

V. *Quandiu competat?*

Longi temporis præſcriptio ei non obſtat. C. l. 9.

VI. *Euentus.*

De cautione reo ab actore præſtanda de indemnitate. ff. l. 30. § inter negocia.
De actionibus reo præſtandis. ff. lib. 47. tt. 2. l. 55. § qui alienis.

VII. *Adſinia remedia.*

De compẽſatione geſtori contraria actione agenti opponenda. ff. l. 3. § pupillus.
Actio tutelæ. ff. l. 28.
Actio mandati, uide ꝛ uerſ. Si fuerit mandatum, &c. cum ſequentibus.
Actio dotis. ff. l. 34. in prin.
Actio de peculio. ff. l. 45.

¶ *De contraria negociorum geſtorum actione, quæ datur negociorum geſtori contra dominum.*

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si quid negocia geſta impendit, uel ei eius rei cauſa abeſt. ff. l. 2. l. 44. in prin.
Si ſe alterius nomine obligauit. ff. l. 2. in prin. l. 3. § fin. l. 4.
Si ſeruum ægrotum curauit. C. l. 10.
Si procuratori abſentis mutuã pecuniam dedit. ff. l. 5. § item ſi procuratori.
Si pro alio ſoluit. ff. l. 42. l. 48. § fin. C. l. 3. Dinſtinguitur j.

DISTINCTIONES GENERALES.

I. *Ex cauſa ex qua & propter quam ſoluit & impendit: item ex perſona eius pro quo ſoluit uel impendit.*

Si nulla re urgente uoluptatis cauſa ſumptus fecit. ff. l. 26. in prin.
Si indebitum ſoluit. ff. l. 22.
Si ad honores alicuius impendit. ff. l. 44. in principio.
Si ſuſcepto alterius nomine iudicio condemnatus ſoluit. libro 5. tt. j. l. 74. § cum abſentem.
Si contutoris, ſubcuratoris & collegæ ſui factum præſtitit. ff. l. 29.
Si cum tres capti eſſent, & unus ex ijs miſſus qui pro tribus pecuniam adferret, & niſi rediſſet conuenit ut reliqui duo & pro tertio ſoluerent: ex hac cauſa pro tertio ſoluerunt. ff. l. 20. in prin.
Si donandi animo pro alio ſoluit. C. l. 12.
Si pietatis reſpectu & affectione aliquid geſsit. ff. l. 4. l. 26. § fin. l. 33. l. 44. C. l. j. l. 11. l. 15.
Si mater filium aluit. ff. l. 33. § ponè peregrè. C. l. 11.
Si mater in res filij impendit. C. l. 11.
Si filius pro patre ſoluit. C. l. 12.
Si pro ſorore ſoluit. C. l. 16.
Si in uxorem ægram, uel in funus impendit. C. l. 13.
Si officio & obſequio liberti functus eſt. C. l. 5.
Si mandato ſerui domini negocia geſsit. ff. l. 41.
Si literas in quibus reus amico ſuo mandauerat, ut pecuniam mutuum acciperet, ſecutus iſti amico credidit, uel pro eo fideiuſsit. ff. l. 30. in prin.
Si creditoribus defuncti ſoluit, putans ſororem ſuam ex teſtamento hæredem eſſe. ff. l. 44. § fin.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si pupilli negocia geſſerit. ff. l. 5. § ſi pupilli. l. 20. § qui negocia. l. 33. § ponè peregrè. C. l. 2.
Si furioſi negocium geſſerit. ff. l. 3. § & ſi furioſi. lib. 44. tt. 7. l. 23. § fin.
Si commune negocium geſſerit. ff. l. 30. § fin. l. 39. C. l. 3.
Si dominus ignorauerit ſuum negocium geri. Inſt. § igitur cum quiſ. uerſ. ex qua cauſa. ff. l. 2. in prin.
Si dominus noluerit & prohibuerit ſuum negocium geri. C. l. 24. ff. l. 7. § Iulianus. lib. 17. tt. j. l. 6. § ſi paſſus. l. 40. l. 53.
Si ultra mandatum quid erogauit. ff. l. 30. § j. C. l. 14. § fin.
Si dominus geſtum non habeat ratum. ff. lib. 17. tt. j. l. 50. § nec refert.
Si res geſta domino non expediat. ff. l. 9. § ſed ut Celſus. l. 26. in prin.
Si malè geſsit. ff. l. 8. § fin. l. 9. in prin.
Si ſuſcepta lite condemnatus non appellauit. ff. l. 30. § fin.
Si pecuniam quam in negocia impenſurus erat, perdidit. ff. lib. 15. tt. 3. l. 17. in prin.
Si negocium cœptum non habuit effectum: & ſi inſula ædificata exuſta eſt, uel ſeruus quem curauit, mortuus. ff. l. 9. § j. uſq; ad fin legis. l. 11. § fin. l. 12. l. 21. l. 48. in prin.
Si cum directa negociorum geſtorum actione ageretur, ratio compenſationis à iudice habita non eſt. ff. l. 7. § ſi quocunq;

II. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cuius intereſt. ff. l. 46.
De hæredibus. ff. l. 3. § hæc actio. l. 19.

III. *Aduerſus quos datur?*

De hæredibus. ff. l. 3. § hęc actio. l. 19. l. 20. § qui negocia. C. l. 13.
De mandatore & fideiuſſore. ff. l. 3. § fin.
De patre & domino. ff. l. 5. § ſed ſi ego. l. 14. l. 16.
De libero homine cuius negocia geſsi, & eo cui bona fide ſeruit. ff. l. 5. § ſed etſi ho.
De tutore & pupillo cuius negociũ geſtum eſt. ff. l. 5. § ſi pupilli.
De eo cui à domino mãdatum fuit ut gerat. ff. l. 45.
De Titio & Sempronio, cum Titij negociũ geſsiſſet, putans Sempronij eſſe. ff. l. 5. § j. § ſi Titij ſeruum. § item ait, ſi Titij debitorem. uſq; ad § uideamus.

Quid

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

Si plus quàm debuit, impendit. ff. l. 24. l. 30. § j. C. l. 14. § fin.
Si pupilli negocia geſta ſunt. ff. l. 5. § ſi pupilli. l. 14. l. 20. § qui negocia. l. 36. in prin. C. l. 2.
Si ſerui & filiifamiliâs negocium geſtum eſt interim manumiſsi. ff. l. 14.
Si pater, uel dominus eius cuius negocia geſta ſunt, conueniatur. ff. l. 5. § ſed ſi ego filij. l. 40. l. 41. C. l. 2.
Si ſui lucri cauſa geſsit. ff. l. 5. § ſed ſi quis negocia.
De uſuris. ff. l. 18. § non tantum. uerſ. contra. li. 22. tt. j. l. 37. C. l. 18.

V. *Adſinia remedia.*

De exceptione domino opponenda, ſi directa actione agat. ff. lib. 27. tt. 3. l. 3.
Actio mandati. ff. l. 45. in prin. C. l. 14. § fin.
Familiæ erciſcundæ. C. l. 3.
Communi diuidundo. ff. l. 39.

DE FVNERARIA ACTIONE. ff. lib. 11. tt. 7. Cap. 3.

I. *Ratio huius actionis.*

l. 12. § hoc edictum.

II. *Nomen.*

Funeraria dicitur. l. 14. § hæc actio.

III. *Genus.*

Hæreditaria actio eſt. l. j.

IIII. *Proprium.*

Ex bono & æquo oritur. l. 14. § hæc actio.

V. *Cauſæ ex qua datur.*

Si in funus alicuius impendit. l. 12. § prætor. l. 14. § hæc actio.
Declaratur, qui ſumptus funeris cauſa dicantur facti. l. 14. § funeris. uſq; ad § non autem oportet. l. 37.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis:*

Si non in funus impendit. l. 14. § hæc actio. uide paulo ſuperius. uerſ. Declaratur.
Si pietatis gratia impẽdit, nõ ut reciperet. ff. l. 14. § ſed interdum. uſq; ad § iudex. § idem Labeo.
Si dum ſe hæredem putat, fecit. ff. l. 14. § ſi quis dum.
Si quaſi negocium hæredis gerens fecit. ff. l. 14. § contrà ſi quis.
Si mandatu alterius fecit. ff. l. 14. § qui mandato. § contrà ſi quis.
Si prohibente hærede ſumptus fecit. ff. l. 14. § idẽ Labeo. uſq; ad § Qui mandaui.
Si poſſeſſor hæreditatis ſumptus fecit, & reſtituta hæreditate ſumptus non deduxit. ff. l. 32. in prin.
Si rem ſibi legatam in funus erogauit. ff. l. 46. § fin.
Si hæres fundum hæreditarium erogauit, & in eum mortuum intulit. ff. l. 46. § j.
Si modicus ſumptus factus ſit. ff. l. 14. § iudex.
Si alia actione actor ſuum conſequi poſsit. ff. l. 14. § Labeo ait. § qui mandato. § contrà ſi.

VI. *Quibus datur hæc actio.*

De eo qui fecit ſumptus, & eo qui faciendos mãdauit. l. 14. § qui mandato.
De hæredibus. l. 31. § fin.

VII. *Aduerſus quos datur.*

De ijs ad quos fundus pertinet: ut de hęredibus, &c. l. 12. § funus. l. 14. § fin. l. 23. l. 24. l. 25. l. 26. l. 27. in prin. l. 28. l. 30. l. 31. in prin. § fin.
De patrono qui contra tabul. bonorum poſſeſſionem petit. l. 15.
De patre defuncti. l. 21. l. 28. l. 29. § is qui. l. 31. in prin.
De domino defuncti. l. 31. § j.
De marito, & alio ad quem dotis nomine quid peruenit. l. 16. cum quatuor ll. ſequentib. l. 22. l. 23. l. 27. l. 28. § fin. l. 29. l. 30. l. 32. § fin. l. 46. § j.
De eo qui mandauit ut ſumptus in funus faceret. l. 14. § qui mandato. uerſ. quòd ſi pupillus.

VIII. *Quid ueniat in hac actione.*

De ſumptib. funeris arbitrandis. l. 12. § ſumptus. l. 14. § equum autem.
De pecunia ad funus à magiſtratu decernenda, uide j in fine huius capitis.
De reliquis, uide ꝛ membr. 5. in prin. uerſ. Declaratur.

IX. *Quando & quamdiu competat?*

Pater qui funus fecit, ſtatim impenſam à marito reperere poteſt, licet, &c. ff. libro 24. tt. 3. l. 60.
Perpetua eſt actio. l. 31. § fin.

X. *Adiuncta, ſeu officia iudicis in hac actione.*

Vt nõ meram negociorum geſtorum actionem ſequatur, ſed ſollicitius æquitatem. l. 14. § & generaliter.

XI. *Euentus.*

Maritus poteſt id quod hac actione conuentus præſtitit, in dotem reputare, ſi dotis actione conueniatur. l. 17. l. 18. l. 19. l. 29. § fin.
Pater quod funeris nomine dedit, dotis actione à marito repetit. l. 30.

XII. *Adſinia remedia.*

Dotis actio. l. 30.
Mandati actio. l. 14. § qui mandato. uerſ. quòd ſi pupillus.

XIII. *Reliqua de funere faciendo.*

Qui funus facere teneantur. l. 12. § funus. l. 14. § ſi cui.
Quanti ſumptus in funus faciendi. l. 12. § ſumptus. l. 14. § equum autem.
De pecunia ad funus à magiſtratu decernenda, & ex quibus bonis ea deducenda ſit. l. 12. § fin. l. 13. l. 14. in prin. uſq; ad § ſi cui. l. 22. l. 23. l. 24. l. 25. l. 26. l. 45.

FAMILIAE ERCISCVNDAE. ff. lib. 10. tt. 2. C. lib. 3. tt. 36. Cap. 4.

I. *Quo autore & qua ratione introducta ſit hæc actio?*

ff. l. j. in pri. lib. 8. tt. 2. l. 25. lib. 31. l. 79. § dulciſsimis. uerſ. quas materia.

II. *Genus.*

Et propria mixta est actio.Inst.lib.4.tt.6.§ quædam actiones.
Bonæ fidei est.C.l.9.
Vterq; & actor & reus est.ff.l.2.§ in familiæ.l.44.§ qui familiæ. tt.j.l.10.tt.3. l.2.§ fin.lib. 44.tt.7 l.36.lib.5.tt.j.l.13.l.14.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Familiæ erciscundę iudicium ex duob. constat, hoc est rebus atq; præstationib.quæ sunt personales actiones.ff.l.22.§ familiæ. tt.3. l.4.§ sicut autem.primum igitur de præstationibus personalibus,postea de rerum diuisione tractabitur.

DE PERSONALIBVS PRAE-*stationibus.*

¶ *Si cohæres aliquid ex re hæreditaria percepit, datur hoc iudicium.*

Inst.lib.4.tt.17.§ si familiæ.ibi,Eo quoq; nomine.ff.l.16.§ sed etsi.l.25.§ non tantum. C.l.19.
Si aliquid ex hæreditate abstulit. ff.l. 16.§ sed etsi. C.l.3.l.19.
Si rem communem uendit. ff.l. 44.§ si cohæredes,C.l.20.lib.2.tt.18.l.19.
Si rationes hæreditarias deleuerit.ff.l.16.§ idęq. 18.in prin.
Si in usufructu aliquid deliquit. ff. l. 16. § sed etsi.
Si non consentiendo legatum impediuit. ff.l. 25. § si incerto.
Si seruitutes prædiorum non utendo amisit. ff.l. 25 § item culpa.
Si stipulatione à defuncto facta, per se hæredęq; suum fieri uel non fieri: per hæredem contrà factum sit. ff.l.25.§ in illa.§ idem est si. § contrario.l.44.§ quod ex facto.uersi.imò.Distinctiones generales.
Si seruus hæredis admisit.ff.l.45.§ fin.
Si seruus uni prælegatus admisit.ff.l.18.
Si non quasi hæres fecit. ff.l.16.§ sed etsi. uersi.sic tamen.
Si uiuo testatore fecit. ff.l. 16. § sed etsi.uersi.& ideo.
Si res in qua fecit,apud hostes sit,uel periit.ff.l.22.§ fin.l.24.in prin.
Si diuisio facta sit, & transactum inter cohæredes.ff.lib.2.tt.14.l.35.

¶ *Si unus hæredum commune negocium gesserit, sumptus fecerit, uel se obligauerit.*

C.l.18.§ fin.

DISTINGVITVR:

1. *Ex causa ex qua sumptus fecit,uel se obligauit.*

Si debitum soluit.ff.l.44.§ penult.
Si indebitum soluit.ff.l.39.§ Sticho.
Si ex suo facto præstitit.ff.l.44.§ quod ex facto.§ si quis stip.
Si in contractum suum,pro quo defunctus interцesserat.ff.l.39.§ fin.
Si ex causa peculiari soluit.ff.l.18.§ si filiusfamiliâs.lib.12. tt. 6.l.38.§ j.
Si in munera publica,in quæ pater consensit,expendit.ff.l.20.§ idem scribit.
Si in debita reipub. post mortem patris contracta.ff.l.20. § idem scribit.l.39.§ filius.
Si soluit ex cautione duplæ quam dedit. ff.l. 49.
Si cum patrem defenderet, condemnatus soluit. ff.l.25.§ si filius.
Si noxali iudicio seruum defenderit:item si legatorum nomine cauerit,uel soluerit. ff. l.18.§ penult.
Si necessitate cogente fecerit.ff.l.25.§ si unus.
Si in litem sumptum fecit.ff.39.in prin.
Si cum duo damnati essent ad ponendam statuã, alter solus potuit.ff.l.44 § fin.
Si in fructus impendit.ff.l.51.in pri.Vide insuper j̃ cap.prox.membr.3.uersi.De fructib.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si uiuo testatore impendit.ff.l.20.§ si filiusfami.l. 25.§ si filius. C.l.13.
Si ante aditam hæreditatem gesit.ff.l.49 § nam ut familiæ.
Si res in quam impendit,perijt, uel apud hostes sit.ff.l.22.§ fin.l.24.in prin.l.31.

¶ *Reliquæ causæ personalium præstationum.*

Si seruus hæreditarius uni hęredum aliquid abstulerit.ff.l.16.§ fin.
Si unus hæredum debitor sit hæreditarius. ff.l. 42.l.51.§ fin.
Si cohęredi aliquid à defuncto debeatur, uel ex hæreditate.ff.l.25.§ si filius.l.49.§ fin. C. l.2. l.13.
Si uni hæredum aliquid sit prælegatum, uide j̃ cap.prox.membr.3.uersi.De præceptionibus & prælegatis.
Vt cohæres partem suam soluat,uel caueat se solуenti restituturum.ff.l.18.§ Celsus.l.20.§ si pater.§ Papinianus.l.25.§ idem iuris. l.44.§ usufructu.C.l.23.
Vt seruũ à testatore uenire iussum ueneat.ff.l. 18. § idemq; C.l.5.
Vt monumentum,quod testator facere iussit, faciat.ff.l.18.§ sed & cum.
Vt id quod inter se pacti sunt seruetur.ff.tt.3.l.3.§ fin.
Vt de morte testatoris,uxoris,liberorumue quæstio habeatur.ff.l.18.§ j.
De reliquis,uide j̃ cap.prox.membr.5.

IIII. *Inter quos competat hæc actio.*

Vide j̃ cap. prox.membr.2.

V. *Apud quem competat?*

Si plures sint hæredes diuersi fori. ff. lib. 11. tt. 2. l.j.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod interest.ff.l.25.§ si incerto.
Si damnum commissum est. simpli,non dupli æstimatio facienda est.ff.l.17.
De usuris sumptuum.ff.l.18.§ sumptuum.
De rebus quæ diuidendæ ueniunt, uide j̃ cap. prox.

VII. *Quamdiu competit?*

Triginta annis. C.lib.7.tt.34.l.3.tt.40.l.j.§ nemo itaq; audeat.

VIII. *Adiuncta seu officia iudicis.*

Vide j̃ cap. prox.

IX. *Euentus.*

De non alienandis rebus hæreditarijs accepto hoc iudicio.ff.l. 13.
Non confitetur quis, hac actione aduersarium sibi esse cohæredem.ff. l. 37.
Ne amplius quàm semel hoc iudicio agatur. ff. l. 20.§ familiæ.
De actionibus & exceptionibus quę ex diuisione nascuntur. ff.l.42.l.44.§ si familiæ.l.47. C. l.15.

X. *Adfinia remedia.*

Communi diuidundo.ff.l.20.§ familię.l.30.l.44. in prin.lib.17.tt.2.l.34.§ fin.
Petitio hæreditatis. ff.l.44. § si cohæredes. l.51. § si ego à te.usq; ad fin.legis. C.l.20.
Legis Aquiliæ actio. ff.l.16.§ deniq;.
Furti actio.ff.l.16.§ item si seruus.
Expilatæ hæreditatis.C.l.3.
Negociorum gestorum.ff.l.25.§ non tantum. lib. 12.tt.j.l.41.§ earum autem sum.C.l.18.§ fin.l.20. lib.2.tt.18.l.3.l.19.
Mandati actio.C.l.20.
Iudicati actio ff.l.7.
Præscriptis uerbis. ff.l.18.§ sed & cum.l.20.§ si pater.C.l.23.
Exceptio aduersus creditores. ff.l. 18. § si filiusfam.l.39.in prin.
De cautionibus interpositis, uide j̃ cap. prox. membr.5.

DE RERVM HAEREDITAriarum diuisione.

Cap. 5.

Alterum genus causarum quod uenit in familiæ erciscundæ iudicium,est,ut res hæreditario iure communis diuidatur.

1. *Si igitur res,uel hæreditas inter aliquos hæreditario iure communis est,agitur hoc iudicio ut diuidatur.*

C.l.8. Distinguitur sequentibus modis:
Si ex testamẽto,ab intestato, ex senatusconsultis uel ex constitutionib.&c. communis est hæreditas.ff.l.2.in prin.
Si quarta alicui debeatur ex constitutione diui Pij.ff.l.2.§ j.
Si honorarij successores sunt,& si uni ex senatuscon.Trebelliano hæreditas restituta est.ff.l.24.§ fin.l.40.
Si miles alium castrensium,alium cæterarum rerum hæredem fecerit.ff.l.25.§ j.
Si filijfamiliâs militis peculium diuidendum est. ff.l.2.§ item si.
Si hæredes sint eius qui apud hostes decesit. ff. l.25.in prin.
Si nihil in corporibus, omnia in nominib. sint. ff.l.25.§ j.
Si non omnes ad diuidendum consentiant. ff. l. j.in prin. l.43.l.51.§ nam si ego. C.lib.3. tt.37. l.5.
Si semel hoc iudicio actũ sit, uel diuisio facta. ff. l.57.

SVBDISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si non omnes res diuisæ sunt. ff.l.20.§ familiæ.l. 25.§ iudex.lib.2.tt.14.l.35.C.l.j.
Si inæqualiter diuisio facta esse dicatur.ff.l.38.
Si ætatis auxilium intercedat.ff.l.57.
Si res ex diuisione percepta,pignori sit obligata. ff.l.33.
Si seruus adiudicatus mortuus sit.ff.l.34.
Si res uni adiudicata euincatur.C.l.14.
Si non inter omnes hęredes sit facta diuisio:& si alius cohæres superueniat.ff.l.7.C.l.17.
Si postea appareat, alterũ uel utrunq; hæredem non fuisse.ff.l.36.C.lib.j.tt.18.l.4.
Si scriptura secuta non sit. C.l.12.
Si diuisionem nudo pacto factam traditio secuta non est.ff.lib.2.tt.14.l.45.C.l.15.

II. *Quibus competat, & inter quos?*

De eo qui non possidet,& cohæres negatur.ff.l. j.l.25.§ quantum.
De paucioribus cohęredibus ex pluribus.ff.l.2.§ dubitandum.
De hæredibus cohæredis defuncti.ff.l.48.
De cohærede post petitam uel diuisam hæreditatem superueniente. ff.l.7. C.l.17.
De eo cui ex S.C. Trebelliano restituta est hæreditas,& alijs,uide s̃ membr.prox.cap.eod.

III. *Quæ ueniant in hoc iudicium diuidenda?*

De pluribus hæreditatibus,an eodem iudicio diuidi possint? ff.l.25.§ de plurib. usq; ad § si testator.
De una re ex pluribus. ff.l.30.
De re quæ communis esse desijt. C. lib. 3. tt. 38. l.9.
De nominibus tam debitis quàm creditis, ff.l.2. § fin.l.3.l.4.in prin.l.25.§ si miles.C.l.6.
De creditis. ff.l.4.in prin.l.25.§ an ea stipul.l. 44. § si quis stipul.
De debitis.ff.l.25.§ contrà si. l. 44. § si quis stipul.
De debito quod cõtraxit cohæres præcipiendo, uide s̃ ca.prox.membr.Si unus hęredum commune,&c.ex causa.
De eo quod debet cohæres hæreditati: item de eo quod debetur cohæredi ex hæreditate,uide s̃ cap.prox.membr.Reliquæ causæ.
De uenenis,malis medicamentis, libris improbatæ lectionis:item,

De rebus ex mala & iniusta causa quæsitis. ff. l. 4. lib. 48. tt. 10. l. 4. in prin. l. 12. l. 26.
De columbis, apibus & pecoribus à bestia ereptis. ff. l. 8. ſ idem Pomponius.
De rebus ablatis. ff l. 47. ſ fin.
De re quæ est apud hostes. ff. l. 22. ſ fin. l. 23.
De seruo qui est in fuga. ff. tt. 3. l. 19. ſ iudex.
De re defuncto quidem tradita, ab hærede uerò usucapta: item,
De re à defuncto quidẽ empta, hæredi uerò tradita. ff. l. 9.
De re à defuncto pignori obligata, quam hæres à creditore comparauit. ff. tt. 3. l. 17.
De prædijs defuncti, uectigalibus & superficiarijs. ff. l. 10.
De re defuncto pignori data. ff. l. 29.
De re sub conditione legata. ff. l. 12. ſ res. l. 34.
De statulibero. ff. l. 12. ſ fin.
De fructibus. ff. l. 51. ſ j. l. 56. C. l. 9. l. 17.
De partu post aditam hereditatem & litem contestatam edito. ff. l. 11.
De eo quod accedit hæreditati post litem contestatam. ff. l. 12. in prin. l. 16. ſ id quod.
De eo quod seruo hæreditario ab extraneo datũ est. ff. l. 12. in prin.
De eo quod unus hæredum ex hæreditate percepit, stipulatus ue est, uide s̃ cap. prox. mẽbr. Si cohæres aliquid.
De thesauro à testatore relicto, & ab uno hæredum effosso. ff. l. 22. in prin.
De eo quod statuliber uni hæredum cõditionis implendæ causa dedit. ff. l. 20. ſ fin.
De eo quod pater studiorum causa filio submi-nistrauit. ff. l. 50.
De eo quod pro emptore & pro donato unus hæredum possidet. ff. l. 25. ſ quod pro.
De re quam hæres ante acceptum iudicium alienauit. ff. l. 54.
De precio rei ab hærede ante iudicium acceptum uenundatæ. C. l. 20. ff lib. 5. tt. 3. l. 25. ſ fin.
De re ab extraneo usucapta. ff. lib. 41. tt. 10. l. 3.
De re cuius usucapio ab extraneo ante iudicium acceptum cœpta, post autem impleta est. ff. l. 14.
De seruo quem unus hæredũ pro suo possidet. C. l. 22.
De quarta ex l. Falcidia retenta. C. l. 24.
De legato deficiente. ff. l. 20. § penult.
De iure & seruitutibus. ff. tt. 3. l. 19. ſ fin.
De usufructu. ff. l. 14. ſ fin. l. 15. l. 16. in prin. usq; ad ſ id quod.
De peculio, item de debito & credito peculiari. ff. l. 20. ſ si filiusfamilias. lib. 6. tt. j. l. 65. ſ fin. C. l. 13. lib. 6. tt. 20. l. 12. ſ fin.
De peculio castrensi. C. l. 4.
De stipendijs, cæterisq; salarijs. ff. lib. 17. tt. 2. l. 52. ſ idem Papin.
De pecunia, quam filius ut patri solueretur, credidit. ff. l. 53.
De eo quod unus cohæredum commune, alter proprium esse dicit. ff. l. 45. in prin.
De libertis. ff. l. 4. lib. 37. tt. 14. l. 24.
De locis religiosis. ff. l. 30.
De tabulis testamenti. ff. l. 4. ſ fin.
De cautionibus hæreditarijs. ff. l. 5. l. 6. C. lib. 3. tt. 38. l. 5.
De re litigiosa. ff. l. 47.
De re per communi diuidundo iudicium hæredibus adiudicata. ff. l. 52. in prin.
De seruis iussu testatoris in perpetua uincula collocandis uel exportandis. C. l. 5.
De ijs quæ in hæreditatis petitionem ueniunt. ff. lib. 5. tt. 3. l. 25. ſ penult.

DE PRAECEPTIONIBVS
& prælegatis.

De nomine uni hæredum prælegato, uel ex alia causa præcipiendo. ff. l. 4. in prin. l. 42. uide j̃ membr. 5. cap. eod.
De pecunia uni per præceptionem relicta. ff. l. 25. ſ fin. C. l. 7.
De rationibus prælegatis. ff. l. 8. in prin.
De dote & antenuptiali donatione præcipienda. ff. l. 20. ſ hoc amplius. l. 35. l. 46. l. 51. in prin. C. lib. 5. tt. 38. l. 12.
De eo quod unius nomine comparatum est. C. l. 18.
De eo quod filius defunctus ab auo, auia, &c. accepit, ut id pater habeat præcipuum. C. lib. 6. tt. 59. l. 2. ſ fin.
De collatione bonorum & dotis, uide s̃ lib. 10. huius Methodi.
De reliquis præceptionibus, uide precedentia, Quæ ueniant in hoc iudicium.

IIII. *Antecedentia diuisionem.*

De omnibus hæredibus conuocandis. ff. lib. 11. tt. 2. l. j. ſ fin.
De iuramento calumniæ præstando. ff. l. 14. ſ qui familiæ.

V. *Modus diuidendi, & officia iudicis in diuidendo.*

Vt diuisionem à testatore factã sequatur iudex. C. l. 10.
Vt diuisionem parentum inter liberos factam sequatur: & de ea diuisione formanda. ff. l. 20. ſ si pater. l. 32. l. 33. l. 39. ſ fin. C. l. 16. l. 21. l. 26. lib. 6. tt 23. l. 21. ſ ex imperfecto. lib. 3. tt. 28. l. 8. in pri. Nouell. c. 18. ſ & quod sæpenumero. usq; ad ſ huc. usq; c. 107.
Vt uoluntatem patris sequatur iudex, etiam si ei ab intestato succedatur. C. l. 16. l. 26.
De nominibus seu debitis & creditis, hæreditarijs diuidendis. ff. l. 3. l. 4. in prin. l. 20. ſ si pater. ſ Papinianus. usque ad ſ fin. l. 25. ſ in illa. idem est in l. 44. ſ quod ex facto. l. 25. § fin. l. 33. l. 39. ſ filius. l. 44. ſ si quis stipul. C. l. 23.
Vt singulas res singulis hæredib. adiudicet. Inst. lib. 4. tt. 17. ſ si familiæ.
Si difficilis diuisio sit, uniuersa res uni adiudicari potest, isq; cæteris in certa pecunia condemnari. Inst. lib. 4. tt. 6. ſ quædam actiones. tt. 17. ſ si familiæ. ff. l. 22. ſ j. l. 55.
De pluribus eandem rem adiudicando. ff. l. 22. in prin.
De fundo religionibus diuiso diuidendo. ff. l. 22. ſ sed & regionibus.
De usufructu diuidendo. ff. l. 16. ſ usus fructus.
De rebus indiuisis relictis diuidendis. ff. l. 32. C. l. 21. uerſ. pro uirili.
Quantum cuiq; tam ex testamento quàm ab intestato debeatur, uide s̃ lib. 9. cap. 15. & lib. 10. cap. 9.

Vt nihil

Vt nihil in diuisum relinquat. ff. l. 22. ſ iudex.
De uniuersis rebus æstimandis, non singularum rerum partibus. ff. l. 52. ſ fin.
Vt in omnium personas condemnatio & adiudicatio fiat. ff. l. 27.
De compensando. ff. l. 52. ſ arbiter.
De imponẽda seruitute. ff. l. 22. ſ sed & regionib.
De cautionibus interponendis.
De cautione, de euictione, etsi res quæ speratur non ueniat interponenda. ff. l. 23. l. 25. § iudex. C. l. 14.
De cautione, usufructu diuiso & adiudicato interponenda. ff. l. 16. in prin.
De cautione super actione quæ uni hæredi competit, cum cohæredib. communicanda, & quod inde perceperit. ff. l. 19. ſ fin. l. 47.
De actionibus præstandis à cohæredibus ei cui creditum prælegatum est. ff. l. 42.
De curando à iudice, ut legata & alia debita soluantur. ff. l. 25. ſ si testator. l. 26. l. 44. ſ usufructu. uide s̃ cap. prox. membr. Reliquę causæ. uerſ. ut cohæres partem.
De cautione defensum iri hæredem contra actionem, si debitũ alter præcipit. ff. l. 20. ſ hoc amplius. ſ Papinianus.
De cautione de debito soluendo, & quod solutum est reddendo. ff. l. 25. ſ contra. ſ idem iuris.
De curando ut pignus luatur. ff. l. 28.
Reliqua uide s̃ cap. prox.

COMMVNI DIVIDVNDO.
ff. lib. 10. tt. 3. C. lib. 3. tt. 37.

Cap. 6.

I. *Ratio huius iudicij.*

ff. l. j. Vide insuper s̃ cap. 4. membr. 1.

II. *Genus & propria.*

Bonæ fidei est. ff. l. 4. ſ hoc.
Vter actor & uter reus intelligatur, uide s̃ cap. 4. membr. 2. lib. eod.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Competit hæc actio ex duplici genere causarũ, scilicet ut aut res quæ inter aliquos communis est diuidatur, aut si quid in his alicui socio rum damni datum factumue est, siue alicui eius rei nomine quid abest, uel ad eum peruenit ut præstetur: uenit igitur in hoc iudicium perinde ut in præcedens rerum diuisio, & personalis præstatio. ff. l. 3. l. 4. ſ sicut.

¶ *De personalibus præstationibus.*

1. *Si socius commune negocium gesserit, sumptusq; in eam rem fecerit,*

Et quid ei eius rei nomine absit: hac actione ut si bi à socio restituantur, agere potest. ff. l. 3. in prin. l. 4 § sicut. l. 14. in prin. lib. 3. tt. 5. l. 30. ſ fin. C. l. 4. ſ fin. lib. 4. tt. 2. l. 12. Distinguitur:

Ex causa, ex qua & propter quam sumptus fecit.

Si non communi nomine, sed ut lucretur solus gesserit. ff. l. 6. ſ siue autem. uerſ. si uerò non.
Si nulla re urgente, sed uoluptatis gratia sumptus fecit. ff. lib. 3. tt. 5. l. 26 in prin.
Si egit rei communis nomine. ff. l. 14. in prin.
Si damni infecti nomine in solidum cauit. ff. l. 6. ſ si damni. lib. 3. tt. 5. l. 39.
Si ex operis noui nunciatione damnatus sit. l. 6. ſ fin.
Si de peculio conuentus & condemnatus sit. ff. l. 8. ſ fin.
Si communis serui gratia noxæ nomine dedit. ff. l. 8. ſ si communis.
Si putans rem suam propriam esse, gesserit in solidum. ff. l. 14. ſ impendia. l. 29. ſ diuersa.
Si putans rem sibi cum alio quàm socio suo communem esse, gesserit. ff. l. 6. in prin. l. 14. ſ diuersum. l. 29. in prin.

Ex reliquis contingentibus.

Si in uiam quæ nobis per eundem locum debetur, impendit. ff. l. 19. ſ si per eundem.
Si antequam res communis esset, in eã sumptus fecit. ff. l. 4. ſ planè. usq; ad fin. legis. l. 5.
Si post iudicium acceptum sumptus fecit. ff. l. 6. ſ si quid. post.
Si sine eo quod gesserit, suam partem administrare potuit. ff. l. 6. ſ hoc autem. uerſ. cæterùm.
Si postea partem suam alienauerit, ff. l. 14. ſ impendia.
Si socius suam partem postea alienauerit. ff. l. 6. in prin. uerſ. quare. l. 24. ſ fin.
Si res postea interijt. ff. l. 9. l. 11. l. 25.

2. *Si socius dolò uel culpa in re communi uersatus sit, uel damnum dederit.*

Inst. lib. 4. tt. 17. ſ eadem inter. ff. l. 3. in prin. uerſ. etsi quid. l. 8. ſ uenit. l. 14. in prin. l. 20. tt. 2. l. 25. § non tantum. C. l. 4. ſ fin.
Si rem communem deteriorem fecerit fortè seruum uulnerando, aut animum eius corrumpendo, aut arbores ex fundo excidendo. ff. l. 8. ſ uenit.
Si domum communem obligauerit. ff. lib. 17. tt. j. l. 38. in prin.
Si cum ad edictum non responderet, motu iudicis uilla diruta sit, aut arbusta succisa. ff. 20.
Si cum cõuenisset inter socios, ut alternis annis fructus perciperent, socius alter alterum non patiatur fructus percipere: uel immisso pecore fecit, ut futuri anni fructus corrumperẽtur. ff. l. 23.
Si communis seruus, cum apud alterum socium esset, crus fregit in opere. ff. l. 26.
Si de communi seruo quæstionem habuit. ff. l. 27.
Si quid in re communi inuito altero fecit. ff. l. 28. lib. 8. tt. 2. l. 25. l. 26.
Si in locum communem mortuum intulerit. ff. l. 6. ſ si quis in.
De reliquis huiusmodi causis, uide s̃ lib. 8. huius Methodi, De iure circa rem communem.

3. *Si socius ex re communi aliquid perceperit.*

ff. l. 3. in prin. uerſ. aut ad eum. Inst. lib. 4. tt. 17. ſ eadem interueniunt.

Distinguitur:

Si locando fundũ cõmunem, siue colendo, quid percepit. ff. l. 6. ſ siue autem.
Si antequam res cõmunis esset, percepit. ff. l. 4. ſ planè.
Si putans sibi fundũ cũ Titio cõmunẽ esse, cùm eum alio esset cõmunis percepit. ff. l. 6. in prin.

Si socius

Si socius suam partem alienauerit.ff.l. 6. in prin. uersquare.
Si res communis esse desijt,uel perijt. ff. l. 6. in prin.uersquare.l.11.
De reliquis,uide j cap.prox.memb.3.

4. *Reliquæ causæ personalium præstationum.*

Si seruus communis alteri dominorum aliquid subripuit.ff.lib.47.tt.2.l.63.in prin.
Si domum uel parietem communem socius reficere,demoliri,uel in eum quid mittere uelit. ff. l.12.lib.8.tt.2.l.7.
Si quid in re communi inuito altero socius fecerit.ff.l.28.lib.8.tt.2.l.25.l.26.
Si domum communem obligauerit.ff.lib.17. tt.j. l.38 in prin.
Si quid inter se pacti sunt socij,ut seruetur. ff.l.3.§ fin.l.14.§ si conuenit.usq; ad fin.legis.
De reliquis causis, uide lib. 8. huius Methodi, De iure circa rem communem.

DISTINCTIONES GENERALES, uide infrà cap prox.

IIII. *Quibus competit actio.*

De socio qui impendit,& eo cui suam partem alienauit.ff.l.14.§ j.usq; ad § si conueniat.
De reliquis,uide j cap.prox.membr.2.

V. *Aduersus quos competit?*

De hærede socij.ff.l.4.§ sicut.uers. sed etsi non. l. 10.in prin.
De socio,& eo cui is suam partem alienauit . ff.l. 6.in prin.uersquare.l.24.§ fin. C.l.3.§ nam ca. l.j.in prin.
De pupillo.ff.l.29.§ deniq;
De reliquis,uide j cap.prox membr.2.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

De usuris.ff.lib.22.tt.j.l.j.§ socius.
Sumptuum nomine.
De sumptib. antequam res communis esset, factis.ff.l.4.§ planè.l.5.
Si serui nomine noxali iudicio,uel de peculio cõuentus,quid præstitit.ff.l.8.§ fin.
Percepti nomine.
Si pecunia communi quid emit, utrum res empta an pecunia ueniat.C.tt.38.l.4.
Quæ ueniunt communicanda uel diuidenda,uide j cap.prox.membr.5.

VII. *Quando & quamdiu detur?*

An antequam impendit,impensarum nomine agere possit.ff.l.15.
Si conuenit,ne intra certum tempus societas diuidatur.ff.l.14.§ si inter.
Triginta annis.C.lib.7. tt.34.l.3.tt.40.l.j.§ nemo itaq;.

VIII. *Euentus diuisione facta, uel petita:* uide j cap.prox.

IX. *Adfinia remedia.*

Pro socio actio.ff.l.j.
Familiæ erciscundæ.ff.l.6.§ cæterea eadem.
Negociorũ gestorum.ff.l.6.§ cæterum.l.14.diuersum.l.19.§ si per eundẽ.lib.3.tt.5.l. 30.§ fin. l.39.
In factum actio.ff.l.6.§ si quis in.
Rei uindicatio.ff.l.7.§ planè si.l.8.§ si incertum.
Vti possidetis.ff.l.12.
Ex conducto.ff.l.25.
Retentio.ff.l.14.§ j.

DE RERVM COMMVnium diuisione.
Cap. 7.

Alterum genus causæ quod in cõmuni diuidundo iudicium uenit, est ut res communes diuidantur.

I. *Si igitur res inter aliquos communis est, agitur hoc iudicio,ut* diuidatur.ff.l.3.in prin.Distinguitur sequentib. modis.

1. *Ex causa ex qua res communis est, & possidetur.*

Si hæreditas uel hæreditario iure res communis sit.ff.l.4.in prin.lib.17.tt.2.l.34.§ fin.
Si ex causa pignoris communis sit.ff.l.7. § si duo sunt.
Si ex causa locati uel depositi possideãt.ff. l.7.§ neq; colonis.
Si cum uel sine societate res communis sit. ff. l.2. in prin.
Si alter suo & meo nomine parietem ædificauerit.ff.l.22.
Si damni infecti nomine,uel ob rem non defensam missi sunt in possessionem.ff.l.4.§ fin. l.5. l.7.§ sed etsi de.uers.planè.
Si legatorũ nomine missi sunt.ff.l.7.§ sed etsi de usufru.
Si uĕtris nomine missi sunt in possess.ff.l.7.§ sed etsi de usufru.uers.ergo.
Si rem à non domino emerunt:item si res indebita in solutum data sit.ff.l.7.§ quia in rem.
Si ex iniusta causa possideant,ut prædones. ff.l. 7.§ inter prædo.
Si ui aut clam possideant.ff.l.7.§ inter prædo.§ Iulianus.§ sed etsi clàm.
Si præcariò possideant.ff.l.7.§ inter prædon. § et qui precariò.
Si ex causa usufructus possideãt.ff.l.7.§ sed etsi de usufruct.
Si incertum sit, an lex Falcidia locum habeat,uel peculium legatum sit,inter hæredem & legatarium hoc iudicio agi potest.ff.l.8.§ j.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si cõuenit ne diuidatur.ff.l.14.§ si cõueniat.§fin.
Si triginta annis res communis fuerit,uide s cap. prox.membr.7.
Si socius socio suam partem pignori dederit. ff.l. 6.§ idem scribit.
Si res communis esse desijt , & alia , uide infrà membr.3.
Si non omnes in diuisionẽ consentiant, & unus cæteris inuitis poscat iudicium. ff.l. 29.§ fin.l. 19.§ de uestibulo.C.l.5.
Si diuisio facta sit.C.l.8. Subdistinguitur sequẽtibus modis:
Si quædam res indiuisæ relictę sunt. ff.l.4.§ hoc. C.l.4.§ idem.tt.38.l.10.
Si minor uigintiquinq; annis diuisionem fecit. C.l.4.§ j.
Si is arbitrum diuisioni dedit,cui ius dandi non fuit.C.tt.38.l.2.
Si dolo & inæqualiter diuisio facta est.C.tt.38.l.3.
Si cum diuisio hac cõditione facta esset,ut socius iuraret se nullum dolum adhibuisse, is iurare nolit.C.tt.18.l.6.

Si postea

Si postea ut à diuisione recedatur,consentiant.tt. 58.l.8.
Si instrumentum nullum interceserit , C. l. 4. in prin.
Si res uni adiudicata,euicta sit.C.tt.38.l.7.
Si socius testatus uel intestatus decesserit. C.lib. 4.tt.37.l.4.

II. *Quibus competit, & inter quos?*

De eo qui non possidet,& eo qui partem suam alienauit.ff . l . 30.C.l.3.§ nam ea.l.j.in prin.
De eo qui ui,clàm uel precariò possidet.ff.l.7.§ Iulianus.
De quibusdam,non omnibus socijs. ff. l. 8. in prin.
De quibusdam ex hæredibus cohæredis defuncti.ff.tt.2.l.48.
De marito qui fundum communem in dotem accepit.C.lib.5.tt.23.l.2 .
De reliquis,uide paulo superius,Ex causa ex qua res communis.

III. *Quæ ueniunt in hoc iudicium diuidenda?*

De re quæ communis non est,uel esse desijt.ff.l. j.§ fin.C.l.3.in prin.tt.38. l.9
De agro uectigali.ff.l.7.in prin.
De seruo qui est in fuga.ff.l.19.§ iudex.
De eo quod sub conditione debetur.ff.l.16.
De fundo ab uno pignori dato.ff. l. 6. § si fundus.
De re quam seruus communis ex re alterius domini adquisiuit.ff.l.24.in prin.
De eo quod uni sociorum à statulibero conditionis implendæ causa datum est. ff. tt. 2. l. 21.
De eo quod unus suo & alterius nomine, fecit. ff.l.22.
De eo de quo conuenit,ne in diuisionẽ ueniret. ff.l.13.
De arbore in cõfinio nata,& lapide per utrunq; fundum extenso.ff.l.19. in prin.
De uestibulo communi binarum ædium.ff. l. 19. § de uestibulo.
De rebus incorporalibus.ff.l.4.in prin.
De seruitutibus,& aquarum itinere.ff.l. 19 . § aquarum.
De uia quæ duob. per eundem locum debetur. ff.l.19.§ si per eundem.
De puteo.ff.l.4.§ j.
De eo quod accesit & decesit accepto iudicio. ff.l.6.§ si quid post.
De fructibus. ff.l.4. § sicut.uers.sed etsi. § planè. libro 22. tt. j.l.38.§ item si diuidere. l. 25. in. prin.
De partu.ff.l.6.§ si quid post.

IIII. *Antecedentia diuisionem.*

De socijs in unum conuocandis.ff.lib.11. tt. 2. l.j. § fin.
De iuramento calumniæ ab actore præstando. ff.tt.2. l.44.§ qui familiæ.

V. *Modus diuidendi, & officia iudicis in diuidendo.*

De singulas partes singulis adiudicãdo,etsi, &c. Inst.lib.4.tt.17.§ eadem interueniunt.
Vide hic etiam Comment.de uerb.obligat.cap.8. reg. ultima.
Si ususfructus diuidendus sit.ff.l.7.§ cum de usufructu.tt.2.l.16.§ ususfructus.
Si usus diuidendus est.ff.l.10.§ j.
Si seruitus diuidenda sit.ff.l.19.§ fin.
Si ager uectigalis diuidendus est.ff.l.7.§ j.
Si pignus commune inter creditores diuidendũ est.ff.l.7.§ inter eos.
Si res communis alteri ab altero pignori obligata diuiditur.ff.l.6.§ idem scribit.
Si res pignori alij obligata, uni adiudicatur. ff.l. 6.§ si fundus.uers.arbitrum.
Si seruus qui est in fuga,in diuisionem uenit.ff.l. 19.§ iudex.
Si res quę sub conditione debetur , ueniat. ff.l. 16.
Si ea res quam seruus communis ex re alterius domini adquisiuit,in diuisionem uenit. ff.l.24. in prin.
Si res commodè diuidi non potest. ff.tt.2. l.55. C. l.j.§.j.l.2.§ idem.l.3.§ fin,Inst.lib. 4.tt. 17.§ eadẽ interuen.ibi,Quòd si commodè.
Potest uni fundum , alteri fundi usumfructũ adiudicare.ff.l.6.§ officio.tt.2.l,16.§ j.
De seruis qui possessionibus adhærent diuidendis.C.tt.38.l.11.
De instrumentis communibus apud unum deponendis.C.tt.38.l.5.
In prædijs diuidendis quod omnib. utilissimum est,uel quod maluerint exequi conuenit .ff.l.21.
Omnes res æstimari debent,non singularum rerum partes.ff.tt.2.l.52.§ fin.
Iusto precio res æstimandæ sunt.ff.l.10.§ fin.
De cauendo de euictione.ff.l.10.§ fin.
De imponenda seruitute.ff.l.7.§ Neratius. l.18.

VI. *Euentus diuisionis factæ & petitæ.*

De non alienandis rebus accepto iudicio. C.l.j. § fin.
De agendo interim rei nomine,de qua hoc iudicio agitur.ff.tt.2.l.47.
Diuisio uicem emptionis obtinet.C.tt.38.l.j.
Euentus,si uel creditor qui partem pignoris iure tenet,uel is qui suam partẽ uendidit,uel mandatarius,&c.hoc iudicio prouocatus, licitatione uicit,uel uictus sit.ff.l.7.§ si debitor. usq; ad fin.legis.

DE ACTIONE ET EXCEPTIONE *quæ hinc datur.*

1. *Causæ ex quibus datur.*

Si diuisione facta res adiudicata sit alicui.
Distinguitur:
Si nec traditione nec stipulatione sumpsit effectum diuisio.ff.lib.2.tt.14.l.45
Reliquas distinctiones uide s membr.1. uers. Si diuisio facta sit.cap.eod.

2. *Quæ actio datur.*

Si res adiudicata euicta sit.C.tt.38.l.7.

3. *Quid ueniat in ea.*

Si uni fundus,cuius nomine cum extraneo actio est,adiudicatus est.ff.tt. 2.l. 47. § & cum aliud.
Si alij fundus,alij fundi ususfructus adiudicatus est.ff.tt.2.l.16.§.j
De binis mancipijs,quæ socijs iussu iudicis minister cauſa reſeruata ſunt.ff.l.31.

FINIVM

FINIVM REGVNDORVM, cum adfinibus remedijs. ff. lib. 10. tt. 1. C. lib. 3. tt. 39.

Cap. 8.

I. *Genus & propria.*

Miſtam cauſam habet tam in rem quàm in perſonam. Inſt. lib. 4. tt. 6. § quædam. ff. l. j.

Vter ſit actor, uter reus, uide ſ cap. 4. membr. 11. uerſ. uterq; lib. eod.

II. *Cauſæ ex quibus competit.*

Si quis circa fines agri quid malitioſe commiſit: ut ſi lapides finales furatus eſt, uel arbores finales excidit. Inſt. lib. 4. tt. 17. § ſi finium. uerſ. eo quoq;.

Si termini dicantur deiecti, uel exarati. ff. l. 4. § ſi dicantur.

Si quis cõtumax fuerit: utputa ſi quis iubente iudice, metiri agros paſſus non fuit. Inſt. lib. 4. tt. 17. § penult.

Si inundatio fines agri confudit. ff. l. 8. in prin.

Si quis ſepem uel materiam iuxta alterius regionem effodiens, terminum excedat: ſi autem murum faciens pedem derelinquit: ſi domum, nõ duos pedes: ſi ſepulchrum aut foueam, &c. ff. l. fin.

Si duo confines agros uel prædia habentes, de finibus controuertuntur, agitur hoc iudicio ut termini conſtituantur, & prædia diſcernantur.

DISTINGVITVR *ſequentibus modis:*

Si prædia urbana ſint, non ruſtica. ff. l. 2. in prin. l. 4. § hoc iudicium.

Si horti in urbe ſint. ff. l. 4. § penult.

Si flumen uel uia publica uel riuus interuenit. ff. l. 4. § fin. cum duab. ll. ſequentib.

Si agri uectigales ſint. ff. l. 4. § finium.

Si de pluribus fundis quàm duobus agatur. ff. l. 4. § non ſolum.

Si de uno loco controuertatur inter duos. ff. l. 4. in prin.

Si de communi fundo inter duos diſceptetur. ff. l. 4. § qui communem.

Si de cõmuni & proprio fundo alterius agatur. ff. l. 4. § ſi communem.

Si de quinq; tantum pedum latitudine controuertatur. C. l. 5.

Si ſocij alterius fundi communi diuidundo egerint, uel fundum alienauerint. ff. l. 9.

Si actor pendente lite aliquid ex finibus propria autoritate occupat. C. l. 4.

III. *Quibus & inter quos competit?*

De uſufructuarijs: item de uſufructuario & domino proprietatis. item de ijs qui iure pignoris poſſident. ff. l. 4. § finium.

De emphyteutis, & qui agros uectigales habẽt. ff. l. 4. § finium. ff. lib. 47. tt. 7. l. 5. § fin.

De hæredibus alterius pendente lite defuncti. ff. tt. 2. l. 48.

IIII. *Apud quem competat?*

De arbitris. ff. l. 7.

De eo qui de crimine cognoſcit. ff. l. 4. § ſi dicantur.

V. *Quid ueniat in ea?*

De eo quod intereſt. ff. l. 4. § j.

De fructibus præceptis. ff. l. 4. § poſt litem. tt. 2. l. 56.

De parte mercedis, quæ datur menſori, reddenda. ff. l. 4. § ſed etſi menſor.

VI. *Quandiu competit?*

De præſcriptione 30 annorum. C. l. 6.

VII. *Antecedentia & adiuncta officia tam litigatorum quàm iudicis.*

De iuramento calumniæ à partibus præſtando. ff. tt. 2. l. 44. § qui familię.

Si altera pars ſe ſubtraxerit, ne quæſtio finiatur. C. l. 3. § fin.

De quæſtione poſſeſſionis prius terminanda à iudice. C. l. 3. in prin.

De agri menſore à iudice mittendo. ff. l. 8. § fin. C. l. 3. uerſ. & tunc agrimenſor.

De æquandis locis ſi alter maiorem locum, alter minorem habeat. ff. l. 7.

Qui fines, & quæ monumẽta ſequenda, utrum uetera an noua. ff. l. 11. l. 12. C. l. j. l. 2.

De terminis quos demonſtrat is qui utriuſque prædij dominus fuit. ff. l. 12.

Si quis ſepem, maceriam, murum, domum, ſepulchrum, foueam, puteum, oliuam, ficum, aut alia ligna iuxta alterius regionem faciat uel plantet, quantum ſpacij relinquendum. ff. l. 13.

De adiudicatione & condemnatione facienda, ſi iudex alio modo commodiore fines non poſſit dirimere. Inſt. lib. 4. tt. 17. § ſi finium. ff. l. 2. § iudici. uſq; ad fin. legis. l. 3. l. 4. § ſi alter.

VIII. *Euentus.*

Quod iſtis iudicijs alicui adiudicatum fuerit, id ſtatim eius fit cui adiudicatum eſt. Inſt. lib. 4. tt. 17. § fin.

De actione quæ datur aduerſus menſorem, falſum modum renunciarum, uide paulo inferius.

IX. *Adfine remedium eſt iudicium De termino moto, de quo ſequitur.*

¶ DE TERMINO MOTO. ff. lib. 47. tt. 21.

I. *Cauſæ ex quibus datur hoc iudicium.*

Si terminũ agri mouit, uel protulit. ff. l. 2. in prin. l. 3. in prin.

Si terminos effodit. C. lib. 9. tt. 2. l. j.

Si finalium quæſtionum obſtruendarum cauſa faciem loci conuertit: ut ex arbore arbuſtum, ex ſylua cædua nouale, aut aliquid eiuſmodi fecit. ff. l. 3. § fin.

DISTINGVITVR.

Si ſeruus ſerua'ue fecerit. ff. l. 3. § alia quoq;.

Si ſplendidiores perſonæ fecerint, uel alij negocium geſſerint. ff. l. 2. § nam ſi ſplendidum.

Si per ignorantiam aut fortuitò lapides furati ſunt. ff. l. 2. § fin.

II. *Quibus competit?*

Cuilibet de populo cõpetit. ff. l. 3. in prin. uerſ. & eius actionis.

III. *Quæ pœna competat?*

Mulcta pecuniaria non eſt, ſed pro conditione, &c. ff. l. j. l. 3. in prin. Diſtinguitur igitur ex ſpecie facti, ex perſona & modo, de quibus uide paulo ſuperius Cauſas huius iudicij, cũ ſuis diſtinctionibus.

IIII. Offi-

IIII. *Officium iudicis.*

Iudex qui de crimine cognoſcit, etiam de finibus cognoſcere poteſt. ff. lib. 10. tt. j. l. 4. § ſi dicantur.

V. *Adfine remedium.*

Finium regundorũ actio. Inſt. lib. 4. tt. 17. § finiũ. uerſ. eoq; nomine.

SI MENSOR FALSVM modum dixerit. ff. lib. 11. tt. 6. Cap. 9.

I. *Ratio huius actionis.*

l. j. § j.

II. *Genus.*

In factum actio eſt. l. j. in prin.

Ex contractu, non ex delicto eſt. l. 4.

III. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si menſor falſum modũ renunciauerit. l. j. in pri. Diſtinguitur infrà:

Si renunciationem traxerit. l. 5. in prin.

Si architectus, redemptor & tabularius in computatione fefellit. l. 7. § fin.

DISTINGVITVR *prima cauſa:*

Si ſine dolo fecit. l. j. § hæc actio. Subſtinguitur:

Si lata culpa ſit: uel ſi merceredem accepit. l. j. § ſed etſi negligenter.

Si per imperitiam fecit. l. j. § hæc actio. uerſ. proinde.

Si negligenter fecit. l. j. § ſed etſi negligenter.

Si per alium uel per literas renunciauit. l. j. § fin. l. 2. in prin.

Si is dolo fecit, cui menſor id officium delegauit. l. 2.

Si nihil interſit actoris. l. 3. § nihil enim. l. 5. § j. uerſ. ſed ſi nihil.

Si propter iudicium adhibitus menſor fraudauit me in renunciatione: item ſi à iudice fuerit adhibitus. l. 3. § idem Pomp.

Si menſor non fuit. l. 7. § nec non illud.

Si non agri, ſed alterius rei menſuram falſam renunciauit: ut ædificij, frumenti, uini, uiæ, &c. l. 5. § fin. l. 6. l. 7. in prin.

Si menſor machinarius fefellit. l. 7. in prin.

Si architectus, redẽptor, tabularius fefellit. l. 7. § fin.

Si alia actione ſuum conſequi poſsit actor. l. 3. § Pomponius.

Si cum uenditore egit actor. l. 3. § j. l. 5. § ſi cũ falſus.

Si cum uno menſorum actum ſit. l. 3. in prin.

IIII. *Quibus datur?*

De eo cuius intereſt. l. 3. § j.

De hæredibus & alijs ſucceſſoribus. l. 3. § fin.

V. *Aduerſus quos competit?*

De eo cui mandatum eſt, & eo cui is delegauit. l. 2.

De uno ex pluribus. l. 3. in prin.

De domino ſerui menſoris. l. 3. § fin.

De hæredibus & alijs ſucceſſoribus. l. 3. § fin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

Si dominus ſerui menſoris conueniatur. l. 3. § fin.

Si cum uenditore egit actor. l. 5. § ſi cum falſus. uerſ. quod ſi non.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua eſt. l. 4.

VIII. *Adfinia remedia.*

Locati & conducti. l. j. § ſi autem.

Actio de dolo. l. 5. in prin. uerſ. erit ergo.

Condictio eius quod plus datũ eſt: item ex uendito actio. l. 3. § Pomponius.

AD EXHIBENDVM. ff. lib. 10. tt. 4. C. lib. 3. tt. 42. Cap. 10.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. j.

II. *Genus perſonalis actio eſt.*

ff. l. 3. § eſt autem.

III. *Definitio exhibitionis.*

ff. l. 2. lib. 43. tt. 5. l. 3. § quid ſit exhibere. lib. 50. tt. 16. l. 22. l. 246.

IIII. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si interſit actoris rem ſibi exhiberi. ff. l. 3. § ſciendum. l. 7. § fin. l. 19.

Si rem uindicaturus eſt, uel ex alia cauſa rei nomine acturus, hac actione agi poteſt ut res exhibeatur. ff. l. j. uerſ. & maximè. l. 3. § eſt autem. C. l. j.

Si res mea in ſolo tuo poſita ſit, agere poſſum ut mihi eam ex loco tuo tollere liceat. ff. l. 5. § idem Celſus. uſq; ad § fin. l. 9. § glans. l. 15. lib. 6. tt. j. l. 23. § item quæcunq; uſq; ad § fin. lib. 41. tt. j. l. 7. § cum in ſuo. lib. 47. tt. 9. l. 8.

Si emptor uenditorem ruta cæſa ex fundo uendito tollere nõ permittit. ff. l. 5. § idem Iulianus lib. 19. tt. j. l. 17. § ſi ruta. uerſ. quia ſi non.

Si res mea tuæ rei adiecta, incluſa uel mixta ſit, agi poteſt ut excludatur uel ſeparetur. ff. l. 6. l. 7. in prin. uſq; ad § item municipes. l. 12. § ſi quis ex uuis.

Si alicuius rei optio mihi ſit relicta, & optare uelim, agi poteſt ut res exhibeantur. ff. l. 3. § item ſi optare, § plus dicit.

Si quæſtionem de ſeruo habere uelit, agere poteſt ut exhibeatur. ff. l. 20.

Si criminis alicuius reus poſtulatur ſeruus, agi poteſt ut exhibeatur. C. l. 2.

Si noxali iudicio ſerui nomine acturus eſt. ff. l. 3. § ſi quis noxali.

Si ſeruum in libertatem uindicare uelit. ff. l. 12. in prin.

Si ad rem exhibendam ab alio cõueniatur. ff. l. 3. § ſi mecum.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si nõ iuſtã nec probabilẽ cauſam habeat actor, propter quam ſibi rem exhiberi deſiderat. ff. l. 3. § ſi mecum. uerſ. eleganter.

Si non interſit actoris rem ei exhiberi. ff. l. 3. § ſciendum. l. 7. § fin.

Si res nõ ſit actoris, nec eam uindicare poſsit. ff. l. 3. § qui ad. § ſciendum. § ſi mecũ. uerſ. ſed hoc non. § interdum. uerſ. ſed ſi charta.

Si rationes ſuas in aliena charta ſcriptas ſibi exhiberi deſideret. ff. l. 3. § interdum.

Si rationes aduerſarij exhiberi ſibi deſideret. ff. l. 19.

Si alius quàm hęres tabulas teſtamenti uel codi-

cillos, uel quid aliud ad testamentũ pertinens sibi exhiberi uelit. ff.l.3. ſ ſi quis extra.
Si instrumenta sui iuris sibi exhiberi desideret.C. l.4.l.6.
Si soluto debito creditor nihilominus instrumẽta eius debiti sibi exhiberi petat.ff.l.18.
Si liber homo ab alio detentus petatur.ff.l.13.
Si semel actum sit hac actione.ff.l.12.ſ j. usq; ad.ſ ſi quis ex.C.l.3.
Si reus exceptiones,quæ actorem in causa principali summouere possent obiiciat. ff.l.3.ſ ibidem.
Si res exhiberi non possit.Inst.lib.4.tt. 17. ſ ſi ad exhibend.uerſ.quod ſi neget. ff.l.12.ſ ſi iusta. l. 5.ſ item ſi quis.
Si seruus qui exhiberi desideratur,in fuga sit,uel peregrè absit.ff.l.5.ſ fin.
Si res interierit,uel homo mortuus sit.Subdistinguitur:Si post acceptum iudicium interijt. ff. l. 12.ſ ſi post.Si dolo uel culpa possessoris factum sit.ff.l.9.in prin.ſ ſi quis rem.Si glandem ex arbore tua in fundum meum decidẽtem,ego immisso pecore depascam.,ff.l.9.ſ glans. lib.19.tt. 5.l.14.ſ ſi glans.
Si possessor dolo desijt possidere, uide j Aduersus quos.

SI RES EXHIBITA SIT, VEL possessor eam exhibere sit paratus.

SVBDISTINGVITVR sequentibus modis:

Si non in ea causa in qua fuit iudicij accepti tempore.Inst.lib.4.tt.17.ſ ſi ad exhibendum. ff.l.9. ſ quantum.
Si res post litem contestatam usurcapta exhibeatur.Inst.lib.4.tt.17.ſ ſi ad exhibend.uerſ.ideoq; ſi.ff.l.9.ſ proinde ſi post.
Si optione intra certum tempus data iudicium in id tempus extractum est, quo frustra exhibetur.ff.l.10.
Si deteriorem rem exhibuerit. ff. l. 9. in prin. ſ ſi quis rem.l.17.C.l.7.
Quo loco & cuius sumptibus res sit exhibenda. ff.l.11.ſ quo autem loco.usq; ad ſ fin.
Quę præter rẽ ipsam sint exhibenda,uide j Quid ueniat.

V. *Quibus datur ad exhibendum actio?*

De pluribus.ff.l.3.ſ Pomponius.
De Titio & Seio, cui legatum est id quod Titius optauerit:utri detur hæc actio.ff.l.3.ſ plus.
De hærede.ff.l.12.ſ fin.
De fure, raptore, & eo qui dolo desijt possidere. ff.l.3.ſ ſi mecum.uerſ.sed hoc non sufficit.

VI. *Aduersus quos datur.*

1 *De possessore, & eo qui exhibendi facultatem habet.*

ff.l.3.ſ sciendum.l.5.ſ idẽ ait.uerſ.quæ species. C.l.7. Distinguitur:
Si pignoris iure possideat creditor.ff.l.3.ſ fin.lib. 4.tt.3.l.16.
Si rei uel legatorum seruandorum causa in possessione est.item:
Si ususfructus nomine rẽ tenet. ff.l.5.ſ Iulianus. l.9.ſ ſi tibi.uerſ.ſi tamen.
Si ex causa depositi,cõmodati uel conducti possidet.ff.l.4.
Si merces uehendas conduxit.ff.l.5.in prin.
De horreario.ff.l.5.in prin.uerſ.sed ſi nemo.
Si filiusfamiliâs possideat: uel exhibendi facultatem habeat.ff.l.12.ſ j.
Si seruus tenet.ff.l.16.
Si municipes,cæteraq; collegia & corpora teneant.ff.l.7.ſ item municipes.
Si possidere desijt,uide sequentia.

2 *De eo qui non possidet,& exhibendi facultatem non habet.*

ff.l.5.ſ fin. Distinguitur sequentibus modis:
Si litis contestatæ tẽpore possedit. ff.l.7. ſ ſi quis cum.
Si postea ante sententiam possidere cœpit. ff.l.7. ſ ſi quis non.ſ idẽ scribit.lib.15.tt.j.l.30.in prin.
Si quasdam tantum res possidere desijt. ff. l. 11. ſ fin.
Si dolo desijt possidere.C.l.5.
Si occidit, fregit,corrupit,uel in aliam formã dolo transtulit.ff.l.9.in prin. ſ ſi quis rem. uide ꝫ uerſ.Si res interierit. cap.eod.
Si ad alium transtulit.ff.l.9.in prin.ſ ſi quis rem.
Si legatario soluit hæres.ff.l.9.ſ ſi tibi decem.
Si pro re empta dedit.ff.l.14.

3 *De hærede.*

ff.l.5.in prin.uerſ.item ſi mortuo.l.8.l.12.ſ fin.

4 *De reliquis.*

Vide ꝫ De possessore,cum sequentib.memb. eodem.

VII. *Quid ueniat in hac actione.*

De eo quanti actoris interest. Inst.lib.4.tt.17.ſ ſi ad exhibend.uerſ.quod ſi neq;.l.9.ſ fin.l.10.l.11. in prin.l.12.ſ ſi post.
De iurando in litem. ff.l.3.ſ præterea.l.5.ſ idem Iulianus.C.l.4.
De fructib.Inst.ſ ſi ad exhibend.uerſ.præterea.ff. l.9.ſ proinde.uerſ.& ideo.
De partu.ff.l.9.ſ quia tamen.

VIII. *Adiuncta officia actoris & iudicis.*

Actor non dicit se dominum,nec ei necesse est id ostendere.ff.l.3.ſ qui ad.ſ sciendum.
Actor nosse & dicere omnia rei de quâ agitur,argumenta debet.ff.l.3.in prin.
Actor qui agit ut rem suam sibi tollere liceat,reo de damno caueri cogitur,uide ꝫ in prin. huius capitis.uerſ.Si res mea in solo.
Iudex summatim debet cognoscere, an actoris interſit.ff.l.3.ſ sciendum.uerſ.iudex.
De exceptionibus quas possessor obiicit,examinandis,& quæ requirunt altiorem indaginem in directum iudiciũ differendis.ff.l.3.ſ ibidem.

IX. *Adfinia remedia.*

Interd.de tabulis exhibendis. ff.l.3.ſ ſi quis extra.
Interd.de libero homine exhibendo.ff.l.13.
Interd.ne uim facias, &c.ff.l.15 ſ non esse.
Interd.de glande legenda. ff.l.9.ſ glans uerſ.sed ſi extet.lib.43.tt.27.l.j.
Actio de tigno iuncto.ff.l.6.
Actio furti.ff.l.15.ſ fin.l.16.
Actio l. Aquiliæ.ff.l.17.
Actio noxalis.ff.l.16.

Rei uin-

Rei uindicatio & depositi actio.C.l.8.
Actio in factum.ff.l.3.ſ interdum. l.9.ſ ſi tibi decem.uerſ.ſi tamen ignarus.C.l.7.

DE TABVLIS EXHIBENDIS.ff.lib.43.tt.5.C.lib.8.tt.7.

Cap. II.

I. *Genus.*

Exhibitorium est interdictum. ff.l.3. ſ hoc interdictum.

II. *Causæ ex quibus competit?*

Si quis desiderat tabulas testamenti sibi exhiberi, agitur hoc interdicto ut exhibeantur. ff.l. j. in prin.
Declaratur quid sit exhibere.ff.l.3.ſ quid sit exhibere.

DISTINGVITVR sequentibus modis:

Si non testamentũ, sed alia ad causam testamenti pertinentia sibi exhiberi desideret, ut codicillos.ff.l.j.in prin.ſ hoc interdictum.
Si sit iniustum,imperfectum,ruptum, irritum uel falsum testamentum. ff.l.j. ſ siue autem ualet. ſ itaq; dicend.lib.48.tt.10.l.6.ſ j.
Si priores, non supremas petat sibi exhiberi tabulas.ff.l.j.ſ siue supremæ.ſ proinde.
Si cum plures essent tabulæ testamenti,omnes sibi exhiberi petat.ff.l.j.ſ proinde.l.3.ſ j.
Si de statu defuncti testatoris disceptetur: utputa,si testatur filiusfamiliâs uel seruus hoc fecisse dicatur. ff.l.j. ſ siue autem. uerſ. uel ab eo factum.ſ sed & ſi de statu.
Si filiusfamiliâs de castrensi peculio testatus est, uel is qui apud hostes decesſit, fecit testamentum.ff.l.j.ſ item ſi filiusfam.
Si testamentum deletum sit. ff.l.j.ſ fin. l.2.l.3. in prin.
Si testator adhuc uiuat.ff.l.j.ſ penult.
Si hæreditatis controuersia ex tabulis pendet,aut ſi ad publicam quæstionem pertinent.ff.l.5.
Si actor tabulas suas esse dicat.ff.l.3.ſ ſi ipse testator.
Si reus negat se exhibere posse,uel oportere. ff. l. j.ſ ſi quis fortè.
Si exhibuerit. Subdistinguitur: Si non apud prætorem. ff.l.3.ſ quid sit exhibere.uerſ.exhibere.
Si non statim.ff.l.j.ſ ſi quis fortè.

III. *Quibus datur hoc interdictum?*

Omnibus omnino, quibus quid in testamẽto relictum est.ff.l.3. ſ solent autem.
De hæredibus,cæterisq; successoribus. ff.l.3.ſ fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De eo qui deposuit tabulas, & eo apud quem depositæ sunt.ff.l.3. ſ ſi tabulæ.
De domino serui tenẽtis tabulas. ff.l.3.ſ ſi penes.
De eo qui dolo desijt possidere.ff.l.j.in prin.l.3.ſ ſi quis dolo.l.4.

V. *Quid ueniat in ea?*

Vt tabulæ exhibeantur,de quo uide ꝫ Causas.
Quanti interest ſi non exhibeantur. ff.l.3. ſ condemnatio.

VI. *Quamdiu competit?*

Perpetua est actio.ff.l.3.ſ fin.

VII. *Adiuncta & euentus.*

De conuocandis signatoribus ad signa recognoscenda.ff.l.3.ſ exhibere autem.
Si actor legatarius fortè uel hæres consecutus est æstimationem litis ex hoc interdicto: an postea ei legatum uel hæreditatem petenti obstet exceptio.ff.l.3.ſ inde quæritur.
Si quis quòd dolo malo fecerit quo minus penes se tabulæ essent, ex hoc interdicto condemnatus sit:an prætudicium fiat legi Corneliæ testamentariæ.ff.l.3.ſ ſi quis dolo.

VIII. *Adfinia remedia.*

Ad exhibendum actio.ff.l.3.ſ ſi ipse testator.

Hactenus de cõtractibus innominatis,& quasi contractibus: ad quem librum etiam referri potuit Actio tutelæ,item legatorum actio aduersus hæredem, &c.uerum de his alibi tractatum est.

FINIS LIBRI VICESIMI.

DE NEGOCIO QVOD CVM EO QVI IN ALIENA POTESTATE EST, GESTUM esse dicetur:

Liber uicesimusprimus.

QVOD CVM EO QVI IN aliena potestate est, gestum esse dicetur, Inst.lib.4.tt.7.ff. lib.14.tt.5.C.lib.4.tt. 26. Cap. I.

I. *Aduersus quos datur eo nomine actio.*

Aduersus ipsum dominũ,& patrem in cuius potestate est is cum quo gestum est.Inst.in prin.

DISTINGVITVR:

Si filiusfamiliâs cum quo contractum est, sui iuris sit factus, exhæredatus uel ex minima parte hæres institutus,&c.ff.l.2.
Si filius sit adoptiuus.Inst.de adquis.per adrog.ſ fin.
Si filiusfamiliâs pro alio fideiusserit.C.l.5.
Si filiusfamiliâs mutuam pecuniam accepit, uide ꝫ lib.16.cap.2.
Si cum ancilla impubere contractum est.C.l.11.
Si seruus rem peculiaram uel dominicam uendidit.C.l.10.
Si seruus accepta mutua pecunia creditori habitationem in uicem usurarum concesserit.C.l.6.

II. *Quæ & in quantum actio aduersus dominum uel patrem detur?*

Si iussu eius cuius in potestate est, negocium gestum sit:actio quod iussu datur in solidum. Inst.

ſ ſi igitur iuſſu.ff.l.j.ſ ſiue.
Si exercitor nauis ſeruum uel filium alium ue nauí præpoſuit, cum quo eius rei gratia eſt contractum : exercitoria actio aduerſus eum qui præpoſuit, in ſolidum competit. Inſt. ſ eadem ratione.
Si dominus, pater, alius ue ſeruum, filium, alium ue tabernæ aut alij cuilibet negociationi præpoſuit, cum quo eius rei gratia contractum eſt: inſtitoria actio aduerſus eum qui præpoſuit in ſolidum competit. Inſt. ſ eadem ratione.
Si ſeruus ſciente domino in peculiari merce negociatur, & quid cum eo eius rei cauſa contractum eſt: datur actio tributoria aduerſus dominum, ut quidquid in his mercibus erit, quodq; inde receptum erit, id inter dominũ, ſi quid ei debebitur, & cæteros creditores pro rata portione diſtribuatur. Inſt ſ introduxit.
Si ſine iuſſu uel uoluntate domini uel patris cum ſeruo uel filio contractum eſt : tunc ſiquidem quid ex eo in rẽ domini uel patris uerſum eſt, actio de in rem uerſo aduerſus dominum patrem ue datur, quatenus in rem eius uerſum eſt. Si uerò nihil in rem eius uerſum ſit : actio de peculio aduerſus eum datur, quatenus peculium petitur. Inſt. ſ præterea. ff.l.j.ſ final. C. l.7.l.12.
Si filius familiâs tutor uel curator datus ſit, pater de peculio & de in rem uerſo tenetur : ſinautẽ uoluntate eius filius decurio creatus ſit, uel à magiſtratibus datus tutor, in ſolidum tenetur. C.l.j.
Si pater mandator uel fideiuſſor pro filio extitit, in ſolidum tenetur. C.l.9.ff.l.7.

III. *Adfine remedium.*

De actione aduerſus ipſum filiumfamiliâs, cum quo geſtum eſt.

1 *Etiam aduerſus ipſum filiumfamiliâs competit actio.*

ff.l.7.ff lib.44.tt.7.l.38.lib.5.tt.j.l.57.lib.15.tt.j.l.45.l.46.C.l.8.
Diſtinguitur, ut paulo inferius: Quid ueniat.

2 *Aduerſus quos datur, ſi filiusfamiliâs pendente lite mortuus ſit.*

ff.lib.5.tt.j.l.57.

3 *Quid ueniat in hac actione?*

Filius dum eſt in poteſtate, in ſolidum tenetur. ff. lib.15.tt.j.l.45.l.46. C.l.8.
Si emancipatus fuerit, aut exhæredatus, aut ſe abſtinuerit ab hæreditate eius in cuius poteſtate fuit: in id quod facere poteſt tenetur. ff. l. 2. in prin. C l.8. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si citra emancipationem ſui iuris ſit factus, uel in adoptionem datus. ff.l.2.ſ fin.
Si patri hæres extiterit, in ſolidum tenetur. C.l.8. ſ & ſiquidem.
Si ex modica parte hæres ſcriptus ſit. ff.l.2.ſ fin. l. 4.in prin.l.7.
Si immiſcuit ſe hæreditati, ut eam alij reſtitueret. ff.l.5.ſ fin.
Si exhæredato ex S. C. Trebelliano reſtituta eſt hæreditas. ff.l.5.ſ fin.
Si patremfamiliâs cõtractus tempore ſe eſt mentitus. ff.l. 4.ſ j.l.6.
Si ex delicto conueniatur. ff.l.4.ſ quanquam. lib. 9.tt.4.l.33.ſ fin. l.34.l.35.in prin. Inſt.lib.4.tt.8.ſ fin.
Si poſt multos annos conueniatur. ff.l.4.ſ ſed an etiam.
Si cum filiusfamiliâs uiuo patre conuentus & cõdemnatus eſſet, poſtea emancipatus uel exhæredatus iudicati actione conueniatur. ff.l. 5. in prin.
Si ex contractu patris iuſſu eius mutuam pecuniam accepit. ff.l.7.C.l.4.
Si hæres filij cõueniatur, in ſolidum datur actio. ff.l.4.ſ ſoli.

Si conuenitur in id quod facere poteſt,

An id quod alijs debetur detrahendum. ff. l.3.

DE EXERCITORIA ACTIONE. Inſt.lib.4.tt.7.ff.lib.14.tt.1. C.lib.4.tt.25. Cap. 2.

I. *Ratio & uſus huius actionis.*

ff.l.j.in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inſt.ſ eadem ratione. uerſ. ideo autem.

III. *Cauſa ex qua datur.*

Si exercitor aliquem magiſtrum nauí præpoſuit, cum quo eius rei gratia, cui præpoſitus eſt, eſt contractum. Inſt.ſ eadem ratione.
Declaratur quid ſit exercitor. ff.l.j.ſ exercitorem. Inſt.ſ eadem ratione. uerſ. ideo autem. Quid magiſter nauis ſit. ff.l. j. ſ quid & quotuplex ſit nauis? ff.l.j.ſ nauem. ſ ſed etſi interdum.

DISTINGVITVR:

1 *Ex perſona præponentis nauí.*

Si non ſit dominus nauis. ff.l.j.ſ exercitorem.
Si magiſter nauis aliquem præpoſuit. ff.l.j.ſ magiſtrum autem.
Si filiusfamiliâs ſeruus uel pupillus aliquem præpoſuit. ff.l.j.ſ exercitorem. ſ quanquam.
Si mulier præpoſuit. ff.l.j.ſ exercitorem. ſ in poteſtate. C.l.7.

2 *Ex perſona præpoſiti.*

Cuius conditionis ſit magiſter, utrum liber an ſeruus, utrum exercitoris an alterius, itẽ cuius ætatis ſit, nihil intereſt. Inſt. ſ eadem ratione. ſ iſtas tamen. ff.l.j. ſ cuius autem.

3 *Ex ſpecie nauis cui præpoſuit.*

Si nõ marinæ, ſed fluuiali naui, uel alij. ff.l.j.ſ nauem.

4 *Ex perſona eius cum quo eſt contractum.*

Si cum eo quem magiſter præpoſuit. ff.l.j.ſ magiſtrum autem.
Si cum alijs nautis. ff.l.j.ſ ſed ſi cum quolibet.
Si cum plures eſſent magiſtri nauis, cum uno ſit contractum. ff.l.j.ſ ſi plures ſint. ſ ſed etſi ſic.
Si cum ipſo exercitore qui eſt in alterius poteſtate. ff.l.j.ſ quanquam.

5 *Ex perſona contrahentis.*

Si pater uel dominus magiſtri cum eo contraxit. ff.l.5.in prin.
Si ſocius in ſeruo magiſtro cum eo contraxit. ff. l.5.in prin.
Si dominus exercitoris cum magiſtro contrahat. ff.l.5.ſ j.

Si unus

De eo quod debetur cõhæredi conuenti. ff.l.14.
De eo quod debetur emptori ſerui uenditore cõuentõ, uel contra: itẽ proprietario uſufructuario conuento, uel contrà, &c. ff.l.13.l.14.l.15.
De eo quod debetur ſeruo ordinario à uicario, uel contrà. ff.l.17.ſ fin.lib.14.tt.4.l.5.ſ j.
De eo quod debet uicarius, an ex peculio ordinarij deducendum, uel contrà? Inſt. ſ præterea. uerſ. aliquando. ff.l.17.in prin.l.38.ſ Stichus.
De eo quod ſeruus ante aditam hæreditatem ex bonis hæreditarijs amouit, conſumpſit, corrupit. ff.l.27.ſ j.

VI. *Quamdiu competit?*

ff.lib.15.tt.2.

ANNALIS EST ACTIO.

1 *Ratio cur ſit annalis*

l.j.ſ meritò.

2 *A quo tempore annus computandus.*

Ab eo tẽpore, quo filius uel ſeruus mortuus eſt. l.j.in prin.ſ alienatio.ſ fin.tt.3.l.17. ſ cum Stichon.l.19.ſ fin.C.lib.4.tt.28.l.5.
Vel emancipatus aut manumiſſus. l.j.in prin.ſ j. ſ alienatio.
Vel alio modo ſui iuris effectus. l.j.ſ ſed etſi mortẽ.
Vel alienatus. l.j.in pri.ſ alienatio.ſ in alienatione.ſ item hæres. ẽ tt.j.l.27.ſ in uenditorem.
Vel uſusfructus eius extinctus, tunc uſufructuarius poſt annum non tenetur. l.j.ſ uſufructu.
Si ſeruus apud hoſtes ſit. l.2.ſ fin.
Si ex cauſa redhibitionis, uel alia tẽporaria actione agatur. l.2.in prin.
Annus utilis computatur. l.j.ſ annus.
Quo primùm ea de re experiundi poteſtas eſt. l.j. in prin.
Quo tempore conditio obligationis extiterit. l.j. ſ annus.
Si pupillus uel alius priuilegiatus agat, cæterorũ creditorum actio eſt inhibenda. ẽ. tt.j.l.52.

VII. *Euentus huius actionis.*

Si actum ſit cum emptore, an & quatenus regreſſum habeat ad uenditorem. ff.l.37.ſ ſeruum.
Si cum uenditore actum ſit, an habeat regreſſum ad emptorem. ff.l.43.
Si ſocius conuentus & condemnatus ſoluit, cum ſocio habet actionem pro ſocio uel communi diuidundo. ff.l.27.ſ fin.
Si maritus ſerui dotalis nomine quid prçſtitit, an in dotis actione deducere poſſit? ff.l. 19. ſ ſed in marito.

VIII. *Adfinia remedia.*

De in rem uerſo. Inſt.ſ præterea. uerſ. licet enim. C.lib.4.tt.26.l.7.
Pro ſocio & communi diuidundo. ff.l.19.ſ fin. l. 20.
Ad exhibendum & rei uindicatio. ff.l.38. in prin. l.52.ſ planè.
Deductio debiti ſi conueniatur. ff.l.11. ſ idem ſcribit ſi quis ſeruum. l.47.ſ non tantum.
Actio aduerſus ipſum filiumfamiliâs uel ſeruum manumiſſum. ff.l.44.l.45.tt.2. l. j. ſ item hæres.
Miſsio in poſſeſsionem rei ſeruãdæ cauſa, ſi reus latitet. ff.l.50.in prin.

DE IN REM VERSO. Inſt.lib.4.tt.7.ff.lib.15.tt. 3. Cap. 6.

I. *Ratio & uſus huius actionis.*

Inſt.ſ præterea. ff.l.j.ſ j.

II. *Cauſa ex qua datur.*

Si quid cum ſeruo uel filiofamiliâs contractum uel geſtum ſit, id q; in rẽ domini uel patris uerſum. Inſt.ſ præterea. ff.l.j.in prin.
Declaratur quid ſit in rem uerſum. Inſt.ſ præterea. uerſ. in rem. ff.l.3.ſ j. cum ſequentib.

DISTINGVITVR:

1 *Ex locis ſeu contingentibus ei quod contractum uel geſtum eſt.*

Si cum ancilla uel filiafamiliâs geſtum eſt. ff.tt.j.l. 27.ſ j.
Si cum libero homine geſtum eſt. C.lib.4.tt.26.l. 7.ſ fin.
Si uoluntate domini emit ſeruus. ff. l. 5. ſ quod ſeruus.
Si nõ hoc animo geſsit ſeruus, ut in rem dominĩ uerteretur. ff.l.7. ſ idem ait.
Si peculiariter mutuatus eſt ſeruus, uel in peculium. ff.l.3.ſ j. uerſ. ſiue peculiariter. l.5.ſ fin.
Si cùm ſeruis pupilli crederetur, tutor ſubſcripſit, & ſtipulatio in perſonam eius eſt tranſlata. ff.l. 20.ſ fin.
Si ſeruus hæreditatem domini inutiliter uendiderit, eam q; dominus poſtea uindicauerit. ff. l. 7.ſ idem ait.
Si ſeruo argẽtum quis dederit ut pocula faceret, & factis poculis ſeruus deceſſerit. ff.l.7. ſ illud uerum.
Si in rem domini non ſit uerſum. ff.l.3. ſ ſed ſi ſic.
Si res, antequam in rem domini uerteretur, perijt, uel corrupta ſit. ff.l.3. ſ unde rectè dicitur, cum ſ ſequente. item ſ ſi mutuatus. l.17.in prin. l.16.ſ fin.

3 *Ex ſpecie & modo quo in rem domini uerſum eſt, & reliquis contingentibus.*

Si ſeruus pecuniam acceptam dominico creditori ſoluit. Inſt.ſ præterea. uerſ. in rem autem. ff.l. 3.ſ j. Diſtinguitur: Si non uero creditori ſoluit. ff.l.3.ſ j. uerſ. ſed etſi.
Si peculiari creditori ſoluit. ff.l.7.ſ j.l.11.
Si non ſoluit pro patre, ſed conſtituit tantum ſe ſoluturum. ff.l.15.
Si numos acceptos alij credidit. ff.l.3.ſ itẽ Labeo.
Si in non neceſſarias res uertit. ff.l.3.ſ ſed ſi mutua. ſ nec non illud. l.5.in prin.
Si odores & unguenta empta in funus, quod ad dominũ pertinet, erogauit. ff.l.7.ſ illud planè.
Si in peculium ſerui uerſa eſt. ff.l.3.ſ j. uerſ. ſiue peculiariter. l.5.ſ fin.l.6.l.7.in prin.l.17. ſ cum Stichõ.
Si filiusfamiliâs pecuniam mutuatus, eã pro filia ſua uel ſorore in dotem dedit, uel ſeruus pro filia domini. ff.l.7.ſ fin.l.8.l.9.
Si ſeruus uel filius filia ue pecuniam dedit ut ſe aleret, ueſtiret ac tueretur. ff.l.3.ſ proinde ſi ſeruus. l.19.l.20.in prin.l.21.
Si rogam, quam filius emit, pater putans eam ſuã eſſe, in funus filij dedicauit. ff.l.19.

Si do-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Si domini debitor seruus existens, ei pecuniã soluit. ff. l. 10. § si domini.
Si seruus domino ut manumitteretur, pecuniam dedit. ff. l. 3. l. 2. in prin.
Si dominus antea seruo pecuniam dedit, ut eam rem compararet. ff. l. 16.
Si cum duo rei essent, pater & filius, filius suo nomine soluit. Item:
Si cum filio iussu patris creditum esset, filius creditum soluit. ff. l. 10. § fin.
Si filius pro patre fideiusserit, & ob id soluerit. ff. l. 10. in prin.
Si quod pater debebat, filio promisit & soluit. ff. l. 10. § 1. l. 15.
Si filius defensor patris iudicium susceperit, sitq; ex ea causa condemnatus. ff. l. 10. in prin. item uers. etsi de peculio.
Si pater per errorem in rem suam uertit, putans rem suam esse. ff. l. 19.

3 Ex *consequentibus.*

Si semel actum sit. ff. l. 4. tt. 1. l. 32. in prin. tt. 2. l. 1. § fin.
Si de peculio actum sit. ff. l. 1. § fin.
Si dominus non habuerit ratum. ff. l. 5. § 1.
Si non duret uersum, sed sit seruo à domino solutum. ff. l. 10. § uersum.
Si tantundem dominus seruo donauit, quantum soluit. ff. l. 10. § si domini. uers. plus dicit.
Si seruus postea debitor domini factus sit. ff. l. 10. § si domini. § idem quærit. § item quærit.
Si res perijt uel corrupta sit, uide ff. uers. Si res antequam. cap. eod.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De fideiussore pro seruo. ff. l. 18.
Si seruus pecuniam mutuam accepit ad uestem comparandam, eaq; pecunia periit: utrum creditori an uenditori hæc actio detur. ff. l. 3. § si mutuatus.
Occupantis melior est conditio. ff. l. 4.

IIII. *Aduersus quos datur.*

De hæredibus. ff. tt. 1. l. 30. § 1. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
De ipso seruo hærede existente. ff. tt. 1. l. 3. § 1.
De socio eius, in cuius rem uersum est. ff. l. 13. l. 14.

V. *Quid uenit in hac actione?*

Totum quod in rem eius uersum est. Inst. § præterea.
Si pars uersa sit, de parte actio est. Inst. § præterea. uers. itaq; si ex decem. ff. l. 10. § in rem.
Si de peculio actionem pro patre filius susceperit, usq; ad quantitatem peculij tenetur pater. ff. l. 10. § idem tractat.
Si fundus patri emptus, pluris uel minoris dignus sit quàm est emptus. ff. l. 12.
Si res non necessarias emerit seruus. ff. l. 5. in prin.
Si domini debitor fuerit seruus. ff. l. 10. § si domini.
De deducendo debito domini. ff. l. 16. l. 17. § fin.
De usuris. ff. l. 10. § in rem uersum. lib. 22. tt. 1. l. 6.
Hæres unus ex pluribus pro sua parte tenetur. ff. tt. 1. l. 30. § 1.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Si filius quasi defensor patris iudicium susceperit: etiam ante condemnationem agi potest. ff. l. 10. § idem tractat.
Si filius constituit se pro patre soluturum antequam soluerit, agi non potest. ff. l. 15.
Perpetua est actio. ff. l. 1. § 1. uers. de in rem uerso. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
Si id quod uicarius accepit, in ordinarij peculiũ sit uersum: actio post mortem ordinari annalis est. ff. l. 17. § fin.

VII. *Adfinia remedia.*

De peculio actio. Inst. § præterea. uers. itaq; si ex decem. ff. l. 1. in prin. l. 5. § quod seruus. l. 17. § fin: l. 18. l. 19. § fin. C. lib. 4. tt. 26. l. 7.
Quod iussu. ff. l. 5. § quod seruus.
Negociorum gestorum. ff. l. 10. § in rem uersum.
De dolo actio. ff. l. 10. § uersum autem.
Ex empto actio. ff. l. 7 § idem ait.
Directo etiam patri uel domino condici potest. Inst. § fin.

QVOD IVSSV.
Inst. lib. 4. tt. 7. ff. lib. 15. tt. 4. Cap. 7.

I. *Ratio huius actionis.*

ff. l. 1. in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si seruus uel filius iussu domini uel patris contraxit. Inst. § si igitur iussu.

DISTINGVITVR:

1 Ex *persona iubentis.*

Si pupillus iussit. ff. l. 1 § si pupillus.
Si non dominus iussit. ff. l. 2. § fin.
Si fructuarius, uel is cui bona fide seruit, iussit. ff. l. 5. § iussu.
Si curator uel procurator domini iussit. ff. l. 1. § fin.
Si tutor iussit. ff. l. 2. in prin.
Si is qui administrationi rerum ciuitatis præpositus est, cũ seruo ciuitatis contrahi iussit. ff. l. 4.

2 Ex *re quam iussit.*

Si generaliter cum seruo suo negocia suo periculo geri iussit. ff. l. 1. § 1. C. lib. 4. tt. 26. l. 13.
Si ut ancillæ uel filiæ crederetur iussit. ff. l. 3. § 1.
Si ut seruo alieno crederetur iussit. ff. l. 2. § fin.
Si pecuniam quam mutuam accepit, filio uel seruo suo numerari iussit. ff. l. 5. in prin.

3 Ex *specie & modo quo iussit.*

Si testato uel per epistolam uel per nuncium iussit. ff. l. 1. § 1.
Si mandauit. ff. l. 1. § sed etsi manda. C. lib. 4. tt. 26. l. 9.
Si serui chirographo subscripsit. ff. l. 1. § sed etsi serui.
Si pro seruo fideiusit. ff. l. 1. § quid ergo. C. lib. 4. tt. 26. l. 9.
Si seruum uel alium cõmendauit. C. lib. 4. tt. 26. l. 13.
Si ratum habuit. ff. l. 1. § si ratum.

4 Ex *consequentibus.*

Si iussum reuocauit. ff. l. 1. § sed ego quæro.
Si de peculio actum sit. ff. lib. 14. tt. 5. l. 4. § fin.

III. *Aduersus quos datur hæc actio?*

De socio iubentis. ff. l. 5. § fin. tt. 3. l. 13.

IIII. *Quid uenit in hac actione?*

In solidũ tenetur dominus, uel pater. Inst. § si igitur iussu. ff. l. 1. in prin.

De pi-

De pignore quod seruus pro obligatione dedit, non iubente domino. ff. l. 3.
De usuris. C. lib. 4. tt. 26. l. 9.
Si duo iusserint, cum singulis in solidũ actio est. ff. l. 5. § fin.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetua est. C. lib. 4. tt. 26. l. 5
Si iubente ordinario uicario creditum est, post mortem ordinarij annalis est actio. ff. tt. 3. l. 17. § cum Sticho. uers. sicuti.

VI. *Adfinia remedia.*

Directo quoq; patri uel domino condici potest. Inst. § fin.
De peculio, & de in rem uerso. Inst. § cæterum dubium. C. lib. 4. tt. 26. l. 3. l. 13.

FINIS LIBRI VICESIMI PRIMI,
& Quintæ partis.

METHODI IVRIS CIVILIS
PARS SEXTA, DE OBLIGATIONIBVS ET ACTIONIBVS EX MALEFICIO descendentibus:

AD D. IOANNEM A GLAUBURG.
PATRICIVM FRANCOFVRDANVM,
Nicolai Vigelij de Practica iuris ciuilis
PRAEFATIO.

DEDICANDIS libellis soleo studijs meis quærere amicos ac Mecœnates, nec omni ope tãdẽ destituãtur. Verùm ne dũ nouos quæro amicos, ueteres diutino silẽtio amittã (multas enim silentiũ diremit amicitias:) ad te, uir clarissime, mihi oratio est cõuertenda. Contracta enim est aliquãdo inter nos amicitia (quod incredibile uidetur) contendendo, dum me Practicã fori oppugnãte, tu eã aduersus me defenderes. Quoniam autem iam in meo solo sum, nec quisquam mihi nũc audet obstrepere, liberè quid de uera Iuris ciuilis Practica sentiam, recẽsebo. Iuris igitur ciuilis Practica (ut mihi quidem uidetur) in duobus potissimùm cõsistit: in cõsultatione nimirũ, & iudicio: quorum utrunq; circa causam in iudiciũ deductam uersatur. Causæ autẽ istiusmodi partes solent esse, causa agẽdi, causa excipiẽdi, causa replicãdi, causa duplicãdi, &c. quę nihil aliud sunt quàm argumẽta, quib. uel actor uel reus id quod intendit, conatur probare. Circa istas aũt partes singulas & cõsultatio uersatur, & iudiciũ. Nam consultat actor, ex qua causa agere, & quã actionẽ intentare uelit: consultat reus, ex qua causa aduersus actionẽ uelit excipere: actor rursus, ex qua causa cõtra exceptionẽ uelit replicare: & sic deinceps. Subsegẽ postea iudicium, quod circa easdem partes uersatur, sed alio modo. Nã qui cõsultat, deliberat quę actio, uel quę exceptio, uel quę replicatio sit proponẽda: qui uerò iudicat, de actione & exceptiõe proposita cognoscit utrũ iusta sit, necne: & utrũ satis, necne sit probata. Cõsultatio igitur de futuris est, iudiciũ de præsentibus. Ad cõsultationẽ tria requiruntur: nimirũ, ut & ius norit is qui cõsultat, & factum nõ ignoret, & ius factumq; inter sese cõferat. Nã qui consultat ex qua causa agere, & quam actionẽ intentare uelit, ei necesse est cõsiderare, quod sit genus causæ proposite: itẽ quo iure, & quę actio ex isto genere competat. qui consultat de exceptione aduersus actionẽ opponenda, ei necesse est scire ius & factum ex quo agitur: itẽ quæ sint eius iuris distinctiones, & num aliqua istarũ distinctionum facto insit. Similiter qui replicaturus est, ei est necesse ut sciat ex qua causa & quo iure excipiatur, quę sint eius iuris distinctiones, & nũ aliqua istarũ distinctionũ causę exceptionis insit, &c. Quibus cognitis, & inter te collatis, facilè ex qua causa agẽdũ, excipiendũ, replicandũ sit, apparebit. Sed & illud cõsiderandũ est ei qui exceptionẽ quærit, nũ uel ius uel factũ ex quo agitur, negari possit: itẽ ei qui replicatiõ quærit, cõsiderandũ est, nũ uel ius uel factũ ex quo excipitur negari possit, &c. Nã si potest negari, de distinctione cõsultare nõ est opus. De actione aũt & exceptione

ptione proposita ita iudicandũ est. Redigẽda est ea in syllogismũ: & utrum ambę propositiones uerę sint, necne, uidẽdũ. Quòd si maior propositio uera est, actio ista uel exceptio ipso iure iusta est iudicanda: quoniã maior propositio ius actionis & exceptionis solet continere: sin autem maior uera nõ est, actio uel exceptio ista ipso iure nulla iudicanda est, & ante quàm aduersarius ad eã respõderit, reiici potest. Quòd si minor propositio uel cõfessione aduersarij, uel ponẽdis probatione uera est, ista actio uel exceptio de facto subsistere est existimãda: quoniam minor factũ cõtinet. Itaq; si ambę propositiões uerę inueniũtur: actio ista uel exceptio tã de iure quàm de facto subsistere credẽda est, ad quã confutandã omnimodo opus sit distinctione, quę & iure subsistat, & causę insit, alio qui pro ista actione uel exceptione pronũciandũ: quod similiter de replicatione, duplicatiõe, & triplicatione est intelligẽdũ. Sed & de tota causa ita iudicari debet. Actio in syllogismum erit redigenda: postea quid ad eã reus excipiendo respõdeat, attendẽdum: qui aut negando aut distinguẽdo respondebit. Quòd si maiorẽ propositionẽ negauerit, de iure controuersia erit: sin minorẽ negauerit, de facto erit contentio: sin uerò distinguet, ista distinctio uel exceptio rei cõuẽti similiter in syllogismũ erit redigenda, & quid ad eam actor replicãdo respõderit, attendendũ: qui si negauerit istius exceptionis maiorẽ propositionem, de iure: sin minorẽ, de facto lis orietur. Sin rursus distinguet, ista replicatio etiã in syllogismum redigẽda erit, & ad duplicationẽ rei conuenti erit procedẽdum: qui si negando ad replicationem respõdebit, de ea lis orietur: sin rursus distinguet, ulterius eo quo dixi modo procedẽdũ erit eò usq;, donec alteruter ad id quod ab altero propositũ est, nõ distinguendo, sed negãdo respondeat: nã in eo causa & status totius negocij consistet. Ita indagandũ erit iudici, utrũ in actione, an in exceptione, an in replicatiõe, &c. cõtrouersia sit: & utrũ de iure, an de facto eius contẽdatur. Quo cognito, ad probationẽ eius de quo disceptatur, erit procedendũ, & affirmãti probatio iniungenda, nisi malit aduersario deferre iusiurãdum. Quòd si de iure controuersia sit, probantẽ non aliter audiet iudex, nisi uel certa lege uel cõsuetudine probet id de quo quęritur, aut certa adferat argumẽta legi uel consuetudini subnixa, quę argumenta in argumentationũ formas rediget, & sic de illis iudicabit: nec si cõtrouersia de iure sit, causam in personis & tẽporib. cõsiderabit, sed in genere uniuerso, cũ nec iura in singulas personas, sed generaliter cõstituantur: sin de facto sit controuersia, quibus probationibus is cui probandi onus incũbit utatur, attendet, testęq; si qui producẽtur, ipse audiet. Sic enim magis scire poterit quid aut credat, aut parũ probatũ sibi opinetur. Nã in facti quęstione concessum est iudici, sequi motũ animi sui, & opinionem. Hanc & consultandi & iudicandi rationem longè optimã & certissimam puto, & ad lites legitimo tempore expediẽdas nõ incommodã. Quanquã eius nunc à nostris practicis prima negãtur principia, quæ sunt:

1 Omnem causam ex qua uel agitur uel excipitur, argumentum esse.
2 Et propterea in nudam propositionem contrahi posse.
3 Melius de actione & exceptione iudicari non posse, quàm si in syllogismũ uel enthymema redigatur.
4 Apertius ad actionẽ & exceptionẽ propositam ab aduersario responderi non posse, quàm aut negando uel ius uel factum propositum, aut distinguendo.
5 Vnum in omni causa esse, in quo tota cõsistat cõtrouersia, quem Statũ causæ uocant.
6 Eumq; aut iuris esse, aut facti.
7 Causam nõ in personis, nec tẽporibus, sed in genere uniuerso à iudice esse considerandam.

Hæc quidem prima disputãdi & practicæ forẽsis principia sunt: at nostris practicis sunt paradoxa. Proinde minimè mirãdũ, quòd in una causa quæ uel una die expediri posset, triginta procedatur annis. Nec enim is qui nõ credit, bis duo esse quatuor, ter tria nouẽ, quatuor dẽptis ex duodecim remanere octo, &c. rationibus in

bus intricatis supputãdo se extricabit unquam. Viderunt quidem maiores nostri ueritatis orationem esse simplicem: & eloquentiã iudicis motum aucupari, rationem subuertere. Ideoq; articulatas disputatiõnes quib. ad huc hodie utimur, ob brevitatem in iudicia introduxerunt, uerbosam & fucatam eloquentiam expulerũt: quemadmodum & Athenis olim oratores affectus mouere prohibiti sunt, & Romanis artificiosa eloquẽtia suspecta & inuisa fuit semper, ut ex ipso Cicerone intelligere licet: uerũtamẽ istis articulatis disputationib. nõ sunt assecuti quod uoluerunt. Nam cum actor actionem suam triginta proponit articulis, reus singulariter singulis respondet: & uicissim articulos defensionales exhibet, quibus actor rursus singulariter singulis respondet, uterq; suos articulos nõ creditos probat: intricatum fit negocium, ex quo se iudex extricare nõ potest: quia illud unum in quo tota consistit controuersia, & quo resoluto tota controuersia dirigitur, hoc est statum causæ non potest uidere. Proinde incerta ista qui conantur ratione certa facere: nihilo plus agunt quàm si dent operã ut cum ratione insaniãt. Hæc ad te, uir clarissime, in sextam Methodi meę partem uolui præfari, nõ quidem ut tecum seriò contenderem, absit: sed ne amicitia nostra diutino silentio interiret. De practica autẽ potius quàm de alia re dicere uolui, quòd tota uis iurisprudẽtię in Methodo & praxi consistere mihi uideatur. hoc est, si & iuris cognitionem habeamus, & ius cognitum ad usum & negocia hominum sciamus accommodare. Proinde & de Praxi aliàs quoq; scripsi, & aliquando (Deo uolente) scribam maiore cum diligentia. Tu interim uale, & me quod facis ama.

DE QVATVOR MALEFICIORVM GENERIBVS, CVM SVIS actionibus.

Liber uicesimus secundus.

DE POENALIBVS ACTIONIBUS in genere. ff. lib. 47. tt. 1. Cap. 1.

I. *Causæ ex quibus competunt.*

Ex delicto uel maleficio nascuntur, ueluti ex furto, ex rapina: ex damno, ex iniuria. Inst. lib. 4. tt. 1. in prin. uers. Sed illæ quidem. ff. lib. 44. tt. 7. l. 4. in prin. Distinguitur:

1. *Ex persona delinquentis, & eius aduersus quem delinquit.*

De minoribus ętate. ff. lib. 44. tt. 7. l. 45. lib. 50. tt. 17. l. 108. l. iii.
De impubere. ff. libro 47. tt. 2. l. 23. libro 50. tt. 17. l. iii.
Si pupillus uel furiosus delinquat, uel aduersus eum delinquatur. ff. libro 44. tt. 7. l. 23. l. 45.
De filiofamiliâs & seruo, uide Aduersus quos. cap. eod.
Si filius aduersus patrem, uel pater aduersus filiũ delinquat, uel dominus aduersus seruum, &c. uide ꝛ lib. 15. huius Methodi, cap. 3. de Actionibus, membr. 6. Aduersus quos.

2. Ex *causa & modo facti.*

Si imprudentia & sine dolo deliquit. ff. lib. 49. tt. 2. l. 55. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 108.
Si iussu patris, domini, uel alterius cui parêre necesse est, deliquerit. ff. lib. 3. tt. 2. l. 11. § fin. uide insuper ꝛ lib. j. huius Methodi, De publicis iudicijs.
Si iussu iudicis fecit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 127. § fin.
De reliquis uide ꝛ lib. 15. huius Methodi. cap. 3. de actionib. membr. 4.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si & actor aduersus eum deliquerit. ff. l. 197.
Si reus capite fuerit deminutus. ff. lib. 4. tt. 5. l. 2. § nemo. l. 7. § iniuriarum.
Si eo nomine actum sit. Inst. lib. 4. tt. 9. § fin. ff. l. 2. lib. 44. tt. 7. l. 52. l. 59. lib. 50. tt. 17. l. 172.

II. *Quibus competunt.*

De hæredibus. Inst. lib. 14. tt. 12. § non autem omnes. ff. l. j. § hæredes autem.

III. *Aduersus quos competunt.*

De hæredibus. uide ꝛ lib. 15. huius Methodi, cap. 3. de actionibus. membr. 6. uers. Si ex maleficijs pœnalis sit actio.
De patre filij delinquentis. ff. libro 50. tt. 17. l. 58.
De ipso filiofamiliâs delinquente. ff. lib. 44. tt. 7. l. 38.
De seruo delinquente. ff. lib. 44. tt. 7. l. 13. in prin.
De domino serui delinquentis, uide j lib. prox. de noxalib. actionibus.
De marito uxoris delinquentis. ff. lib. j. tt. 16. l. 4. § proficisci.

III. *Quid & quantum ueniat in hisce actionibus.*

Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio. ff. lib. 50. tt. 17. l. 180. § fin.

V. *Adiuncta officia actoris & iudicis.*

An actor in crimen subscribere debeat? ff. l. ?.

In pœnalibus causis benignius interpretandum est. ff. lib. 48. tt. 19. l. 42. lib. 50. tt. 17. l. 197. § fin.

DE FVRTIS.

Inst. lib. 4. tt. 1. ff. lib. 47. tt. 2. C. lib. 6. tt. 2.

Cap. 2.

I. *Definitio furti.*

Inst. § 1. ff. l. 1. § fin.

II. *Ratio nominis, seu Etymologia furti.*

Inst. § 1. uers. furtum autem.

III. *Diuisiones & genera furtorum.*

1 Diuiditur furtum in manifestum, & nec manifestum. Inst. § furtorum autem. ff. l. 2.

Definitio & species furti manifesti. Inst. § furtorũ autem. ff. l. 3. cum quatuor ll. sequentibus. l. 21. in prin. l. 34. l. 82. § cum raptor. lib. 22. tt. 1. l. 24. § fin.

Definitio furti nec manifesti. Inst. § nec manifestũ. ff. l. 8. l. 21. in prin. l. 34. l. 54. C. l. 19.

2 Diuiditur furtum in conceptum & oblatum. item referuntur actiones furti concepti & oblati, prohibiti & non exhibiti obsoletæ. Inst. § furtorum autem. § conceptum furtum, usq; ad § pœna manifesti.

IIII. *Species furti, & causæ ex quibus furti actio competit.*

Si quis rem alienam inuito domino contrectat. Inst. § furtum autem fit. ff. l. 41 uide definitionẽ furti.

Si ui rapuit. ff. l. 82. § cum raptor. tt. 8. l. 1. lib. 4. tt. 2. l. 14. § qui uim.

Si quis aliquem de fundo suo deiecit. ff. l. 25. in prin.

Si seruus uel ancilla fugit, sui furtum facit. ff. l. 62. C. lib. 6. tt. 1. l. 1.

Si usum alienæ rei in suum lucrũ cõuertit. ff. l. 56. § eum qui.

Si numos alienos in solutum dat. ff. lib. 46. tt. 3. l. 78.

Si creditor pignore, uel depositarius re deposita utatur. Inst. § furtum autem. ff. l. 56. in prin.

Si fullo uel sarcinator uestimentis utatur. ff. l. 84. in prin.

Si quis rem quam utendam accepit, uel commodatã, in alium usum trãsferat. Inst. § furtum autem fit. usq; ad § unde illud quæsitum. ff. l. 41. l. 73. in prin.

Si rem sibi commodatam alij commodauerit. ff. l. 56. § eum qui.

Si pecuniam quam perferendam accepit, intercipiat, uel non numeret. ff. l. 44. § falsus. C. l. 7.

Si pecuniam quasi meo nomine soluturus accipiat, & suo nomine soluat. ff. l. 53. § Iulianus. uel intercipiat. ff. lib. 9. tt. 4. l. 38. § fin.

Si seruum, quem nutriendũ susceperat, uendat. C. l. 16.

Si creditor citra conuentionem rem pignori aditam uendat. ff. l. 75.

Si creditor soluto debito pignus non reddit. ff. l. 53. § eum creditorem.

Si fructuarius celandæ uel supprimẽdę proprietatis causa aliquid fecit. ff. l. 47. § hoc amplius.

Si colonus post lustrum conductionis anno amplius fructus percepit. ff. l. 69. § fin.

Si depositum abnegat, inficiatur, & pro suo habere destinauerit. ff. l. 1. § sola. l. 69. in prin.

Si de furto faciendo cogitauerit, dixerit, uel scripserit. ff. l. 1. § sola. l. 53. § neq; uerbo.

Si furti faciendi causa conclaue intrauerit. ff. l. 21. § qui furti. tt. 11. l. 7. in prin. uers. item qui dire.

Si rem alienam sciens comparat. C. l. 13. § fin.

Si alienum quid iacens sustulit. ff. l. 44. § qui alienum.

Si indebitum sciens accepit uel delegauit. ff. l. 44. § si is qui. lib. 13. tt. 1. l. 18. in prin. lib. 46. tt. 3. l. 38. § debitorem.

Si rem alienam simulans suam esse ab aliquo accipiat. ff. l. 53. § si fugitiuum. l. 45. § 1.

Si tributorum exactor, cum nihil deberetur, uel debitum offerretur, ancillam abduxit. C. l. 8.

Si is qui saccum uiginti aureorum deposuit, aliũ saccum triginta aureorum sciens ab ignorante recipiat. ff. l. 21. § si is qui.

Si quis simulans se creditorem, debitum accipiat. ff. l. 44. in prin. l. 33. § apud Labeonem. l. 82. § falsus. uers. quod æquè.

Si falsus procurator pecuniam à debitore accepit. ff. l. 44. § falsus. l. 45. in prin. l. 82. § falsus autem. lib. 46. tt. 3. l. 18. § fin. l. 38. § si debitorem. C. l. 19. Distinguitur. Si creditor ratum habuit. ff. l. 82. § si Titius. Si promissum tantum sit falso procuratori. ff. l. 77. Si seruus exigendis pecunijs præpositus post manumissionem, uel tutor post pubertatem exigat. ff. l. 68. § Iulianus.

Si seruus liberum, uel filiumfamiliâs patrem familiâs se simulat, ut sibi credatur. ff. l. 53. § seruus qui.

Si quis non quidem in sua persõna mentitus est sed uerbis fraudem adhibuit, ut sibi credatur: ut puta, si dixit se locupletem, fideiussores se daturum, pecuniam confestim soluturum, &c. ff. l. 44. § si quis nihil. l. 53. § cum Titio.

Si cum Titio honesto uiro pecuniã credere uellẽ, tu alium Titium egenum subieceris, & numos acceptos cum eo diuiseris. ff. leg. 53. § cum Titio.

Si quis idoneum eum esse affirmauit, cui mutuã pecunia datur. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. § fin. l. 8. lib. 17. tt. 1. l. 42.

Si commendaueris mihi Titium, quasi idoneum cui credatur, & deinde alium quasi Titium ad ducas cui credam. ff. l. 68. § si tu.

Si cum aurum pignori se dare diceret, æs subiecerit. ff. l. 20. in prin. lib. 13. tt. 7. l. 1. § fin. l. 34.

Si ad pondus emens maiora ponderà ab alio accepta adhibuerit. ff. l. 53. § si maiora. lib. 48. tt. 10. l. 32. lib. 19. tt. 1. l. 32.

Si nomen suũ ex instrumento emptionis sustulit uel tabulas meas descripserit, uel seruo meo ut id faceret persuasit. ff. l. 53. § si quis seruo.

Si tabu-

Si tabulas & cautiones interleuit. ff. l. 27. § fin. cum quatuor ll. sequentibus. lib. 9. tt. 2. l. 41. § fin.

Si imaginem uel librum deleuit. ff. l. 31. in prin.

Si libellos meos subripuit, & pro tribunali recita uit. ff. l. 74.

Si equum alienum in equas suas captum admisserit gigendi gratia. ff. l. 53. § si quis alienum.

Si cretæ fodiendæ causa specum quis fecit, & cretam abstulit, fur est: non quia fodit, sed quia abstulit. ff. l. 39.

Si fur aliquid fregit uel rupit, non tamen furti faciendi causa id contrectauit. ff. l. 22.

Si cuius ope & cõsilio furtum factum sit: item si furem celat, non indicat, rem furtiuam suscipit, &c. uide j cap. prox. membr. Aduersus quos.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *persona subripientis rem alienam, & eius cuius res est.*

Si seruus domino uel filiusfamiliâs patri furtum faciat. Inst. § hi qui in. ff. l. 16. l. 17. l. 44. § etiamsi. l. 45. § fin. l. 53. in prin. l. 58. § si res pecul. l. 62. l. 63. in prin. l. 66. l. 69. § cum seruus. tt. 4. l. 1. § hæc autem. C. l. 21. lib. 3. tt. 41. l. 1. § cum tamen.

Si ancilla fugiens partum contrectet. ff. l. 62.

Si liber homo possessori suo subripiat. C. l. 21. § final.

Si is qui testamento liber esse iussus est, post mortem domini ante aditam hæreditatem ex hæreditate defuncti aliquid subripuit, uide infrà lib. prox. cap. 3.

De furtis domesticis, uide ff. lib. 48. tt. 19. l. 11. § furta domestica.

Si parens filij res subripiat. ff. l. 58. in prin.

Si uitricus uel nouerca res priuigni subripiat. C. l. 3. l. 11.

Si libertus patrono uel cliens uel mercenarius ei qui eum conduxit, furtum faciat. ff. l. 91.

Si uxor mariti res subripiat. ff. l. 53. in prin. tt. 19. l. 5. lib. 35. tt. 2. l. 1. § 2. C. l. 17. l. 22. § cum autem in confinio. lib. 5. tt. 21. l. 2. uide j lib. prox. cap. Rerum amotarum.

Si tutor uel curator pupillo uel ei cuius curã gerit, furtum faciat. ff. l. 33. uel res eius alienet. ff. l. 58. § qui tutelam. uide s lib. 6. De actione tutelæ & rationibus distrahendis.

Si seruus ei cui commodatus est, uel pignori datus, uenditus, uel apud quem depositus est, &c. furtum fecerit. ff. l. 65. § his etiam illud. usque ad § locaui tibi.

Si seruus inemptus factus emptori furtum fecit. ff. l. 69. § cum seruus.

Si seruus furtiuus furti furtum faciat. ff. l. 69. § quod furti.

Si seruus commodatarij rem commodatam subripiat. ff. l. 55. § quòd si seruus.

Si impubes furtũ fecerit. Inst. § in summa. ff. l. 23. l. 24. l. 92. § fin.

Si nemo sit rei subreptæ dominus uel possessor. ff. l. 44. § qui alienum. tt. 4. l. 1. § Scæuola. tt. 19. l. 6.

Si ei qui apud hostes est, furtũ factum sit. ff. l. 42. in prin.

Si res defuncti subrepta sit, uide paulo inferius, uers. Si res hæreditaria.

Si ciuitati furtum factum sit. ff. l. 83.

2 Ex *re subrepta.*

Si res sacra subrepta sit. C. l. 3.

Si liber homo subreptus sit, utputa filiusfamiliâs. Inst. § interdum etiam. ff. l. 14. § si filiusfamiliâs. l. 38. l. 39. uide j lib. prox. cap. De libero homine exhibendo.

Si seruus subreptus sit. ff. l. 4. l. 6.

Si duo serui inuicem se celauerint. ff. l. 36. § quid ergo.

Si statuliber subreptus sit. ff. l. 53. § fin.

Si apes feras uel feris natas ex alicuius arbore cũ fauo auferat. ff. l. 26. in prin.

Si pauonem mansuetum de domo mea fugientẽ quis auferat. ff. l. 37.

Si res hæreditaria sit subrepta. ff. l. 70. cum duab. ll. sequentibus tt. 4. l. 1. § Scæuola. tt. 19. l. 6. uide j lib. prox. cap. Expilatæ hæreditatis.

Si res quæ domino uel possessore caret subrepta est, uide paulo superius. uers. Si nemo sit.

Si res à domino pro derelicto habita subrepta sit. ff. l. 44. § qui alienum. § si quis sponte.

Si rem immobilem ut fundum auferat. ff. l. 25. in prin.

Si fructus stantes auferat. ff. l. 26. § final. l. 63. § locaui.

Si arbores, lapides, arenas, fructus, & alia ex fundo tollat. ff. l. 25. § fin.

Si tabulas uel cautiones amouit. ff. l. 27. l. 84. § fin l. 31. lib. 2. tt. 13. l. 10. § fin.

Si rem suam quis subripiat. Inst. § aliquãdo. Subdistinguitur sequentibus modis:

Si rem communem socius subripiat. ff. l. 46.

Si debitor pignus subtrahat uel uẽdat. Inst. § aliquãdo. § furti autem. ff. l. 12. § sed si res pignori. l. 19. § fin. l. 73. § locaui. l. 68. in prin. l. 81.

Si creditor pignus subtrahat. ff. l. 57.

Si dominus rei commodatæ eam commodatario auferat. ff. l. 13. § dominus. l. 61.

Si seruus commodatoris rem commodatam auferat. ff. l. 55. § 1.

Si dominus rem usufructuario subripiat. ff. l. 15. § dominus. l. 20. § fin.

Si dominus rem suam alteri donatam subripiat. ff. l. 53. § fin.

Si empror rem emptam subripiat. ff. l. 14. § adeo.

Si dominus ei qui bona fide emit rem, subripiat. ff. l. 20. § si bona.

Si rem quæ ei ex causa iudicati debetur, subripiat. ff. lib. 42. tt. 1. l. 6. § qui iudicati.

Si legatarius rem sibi legatam occupauit, uide j lib. prox. cap. Quorum legatorum.

Si dominus furti rem suam subripiat, uel per uim extorqueat. ff. l. 49. § fin.

Si dominus furi precium rei furtiuæ subripiat. ff. l. 49. § fin. l. 53. § si Titius. lib. 9. tt. 4. l. 38. § si seruus.

3 Ex *causa & modo facti.*

Non nisi inuito domino contrectauerit, furtum est. Inst. § furtum autem fit. ff. l. 41. l. 49. § qui ex uoluntate. § uetare.

Si uolente domino fecit. Inst. § placuit tam. usque ad § interdum. ff. l. 47. § per contrarium. l. 49. § qui ex uoluntate. C. l. 20.

Si aliena pecunia ſeruis domini mandantib. prædia comparauit. C.l.j.
Si ſciente, & non prohibente domino abſtulit. ff. l.93.
Non factum quæritur, ſed cauſa faciendi. ff.l. 40. in p rin.
Si ſine dolo malo & ſine affectu furandi, non data opera fecit. Inſt. ſ placuit tam. ſ interdū quoque. ſ in ſumma. ff.l.51. ſ rectè Pedius. lib.9.tt.2. l 41. ſ fin.
Si putet, ſe domino uolente uel non inuito facere. Inſt. ſ placuit. ff.l.47. ſ rectè dictum. l.78. in prin.
Si putet rem pro derelicto à domino habitam. ff. l. 44. ſ qui alienum. ſ ſi quis ſponte. ſ ſi iactum.
Si putauit rem ſuam eſſe. Inſt. li.4.tt.2. ſ ita tamen comp.
Si quòd ſua res ſit, uel ei debeatur fecit: uide paulo ſuperius, uerſ. Si rem ſuam, &c. cum ſequent.
Si defunctum putās aliquem quaſi hæres res apprehenderit. ff.l.85. in prin.
Si rem iacentem tollit, redditurus domino. ff. l. 44. ſ qui alienum. uſq; ad ſ ſi quis ſponte. ſ ſi iactum.
Si libidinis cauſa ancillam rapit, celat uel ſupprimit. ff.l. 40.l.84. ſ qui ancillam.
Si ideo rem amouet ut alij donet. ff. l. 56. ſ eum qui.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si cum aliqua perſona quæ furti actione non tenetur, furtum fecit: ut cum uxore res mariti ſui ſubripiente. ff.l.53. in prin.
Si ei furtum factum ſit, apud quem in alea luſum eſſe dicitur. ff.li.11.tt.5.l.j. in prin. ſ item notandum. uſq; ad ſ fin.
Si ex domo, in qua nemo erat, rapuit. ff.l.54.
Si pecora ex paſcuis uel armētis ſubtraxit & abegit, uide j̄ lib. prox. De abigeis.
Si ex incendio, ruina, naufragio, &c. rapuit, uide j̄ lib. prox. cap. De incendio, ruina.
Si ſur ignoret cuius res ſit. ff. l. 44. ſ qui alienum.
Si domini nihil interſit rem ſubreptam eſſe. ff.l.53. ſ fin.
Si res à domino ſit pro derelicto habita, uide ꝫ uerſ. Si res à domino pro, &c.
Si contrectatio non eſt ſecuta. ff.l.53. ſ neq; uerbo. l.22. lib.50.tt.16.l.53. ſ fin. lib. 41. tt. 2. l. 3. ſ. ſi rem. In fine.

Ex *conſequentibus furtum factum.*

CIRCA EĒM SVB-
reptam.

Si res ſubrepta ædibus uel uineis iuncta ſit, uide j̄ lib. prox. De tigno iuncto.
Si res extincta ſit, uel homo mortuus. ff.l. 47. in prin. l. 51. in prin. C.l.9.
Si res in hoſtium poteſtatem peruenerit. ff.l. 47. in prin.
Si ſeruus ſubreptus manumiſſus ſit. ff. l. 47. in prin.
Si res à domino pro derelicto habeatur. ff. l. 47. in prin.
Si res domino reddita ſit, uel aliàs in poteſtatem eius redierit. ff.l.56. ſ cum furti. l.58. ſ qui furem. l.67. C.l.13.
Si furi rem dominus auferat. ff.l.49. in prin. lib.9. tt.4.l.38. ſ ſi ſeruus.

Circa perſonam furis.

Si fur ſit mortuus. ff.l.42. ſ quamdiu. l.63. ſ ex his igitur.
Si hoſtium ſeruus ſit effectus. ff.l.42. ſ fin.
Si ſeruus eius cui furtum fecit, factus ſit. ff.l.18. l. 44. ſ etiam ſi partis. l.66. ſ & ut maximè. lib.9. tt.4.l.37.
Si uſumfructum in eo ſeruo qui furtum fecit, dominus rei habere incipiat. ff.l.44. ſ fin.

Circa ipſum furtum factum.

Si reus iurauerit ſe furtum non feciſſe. ff.l.53. ſ ſi quis iurauerit.
Si furti nomine actū ſit, uel alia actione, uel cum alio. ff.l.9. in prin. l.35. ſ fin. l. 47. ſ final. l. 58. in prin. ſ fin. l.60. ſ fin. l.73. in prin. l.78. ſ fin. l. 85. ſ fin. l.90. lib.13.tt.1.l.7. ſ furti. C.l.j.l.12.
Si deciſum & tranſactum ſit furti nomine. C.l.13. Subdiſtinguitur ſequentibus modis:
Si alter eorum, cui competit actio, tranſegit. ff. l. 47 ſ hoc amplius.
Si cum ſeruo tranſactum ſit. ff. l. 53. ſ ſi ſeruus meus.
Si tutor uel curator tranſegit. ff.l.56. ſ final. l. 58. ſ qui tutelam.

DE FVRTI ACTIONE.
Cap. 3.

I. *Differentia huius actionis à condictione & uindicatione rei furtiuæ.*

ff.l.56. ſ cum furti. lib.13.tt.1.l.7. ſ furti actio.

II. *Cauſæ ex quibus competit hæc actio, cum ſuis diſtinctionibus propoſitæ ſunt ſ cap. proximo.*

III. *Quibus competit furti actio?*

De eo cuius intereſt rem ſaluam eſſe. Inſt. ſ furti autem. ff.l.10.l.11.l.14. ſ ſi res. ſ qualis ergo. ſ ſi epiſtola. l.50.l.73. ſ fin. l. 78. ſ ſi quis alteri. l.82. in prin. l.87. C.l.22. in prin.
De domino rei, cuius nihil intereſt rem ſaluam eſſe. Inſt. ſ furti.
De eo cui res locata eſt, & domino rei. ff. l. 14. ſ quòd ſi conduxerit. ſ ſi res commodata. l.60.
De colono & domino rei. ff.l.14. ſ præterea. l.26. ſ fin. l.53. ſ ſi ſulphurariæ. l.84. ſ frugibus.
De fideiuſſore coloni. ff.l.87. ſ fin.
De caupone & magiſtro nauis: & de domino rei ſubreptæ. ff.l.14. ſ fin. tt.5.l.j. ſ quòd ſi recipit. lib.4.tt.9.l.4. in prin.
De fullone & ſarcinatore, & de domino rei. Inſt. ſ item ſi fullo. ſ fulloni uerò. ff.l.12. in princip. l.49. ſ ſi ego tibi. l.92. in prin. lib.19.tt.2.l.60. ſ ueſtimenta.
De patre & domino fullonis & ſarcinatoris. ff.l. 53. ſ ſi ſeruus.
De eo qui rem inſpiciendam accepit. ff.l.80.
De eo qui rem perferendā accepit. ff.l.14. ſ idem Pompon. ſ fin.

De eo

De eo cui mandatum eſt rem alicui tradere, & eo qui mandauit. ff.l.53. ſ apud Labeonem. lib. 24. tt.1.l.3. ſ fin.
De eo cui epiſtola ſubrepta miſſa eſt, & eo qui miſit. ff.l.14. ſ ſi epiſtola.
De eo cui res cōmodata fuit, & domino rei. Inſt. ſ quæ de fullone. uſq; ad ſ ſed is apud quem. ff. l.14. ſ idem Pomponius. ſ ſi res cōmodata. uſq; ad ſ ſi epiſtola. C.l.22. in prin. uſq; ad ſ ſed cum in ſecundum. ſ cum autem.
De patre & fideiuſſore eius cui commodata res eſt. ff.l.14. ſ an pater.
De eo qui rē precario rogauit. ff.l.14. ſ is qui precario.
De creditore & debitore, pignore ſubrepto. Inſt. ſ furti autem. ff.l.12. ſ ſed ſi res. uſque ad fin. legis. l.14. ſ Papinianus. uſq; ad ſ idem Pomponius. ſ ſi res commodata. l.15. in prin. l.47. ſ hæc actio. l.50. C.lib.8.tt.14.l.26.
De altero creditorum, ſi alteri pignus ſubreptum ſit. ff.l.53. ſ ſi ex duobus.
De eo apud quē res depoſita eſt, & domino rei. Inſt. ſ ſed is apud quem. ff.l.14. ſ is autem. ſ Iulianus.
De uxore & marito, re dotali ſubrepta. ff.l.50. C. lib.5.tt.12.l.11.
De fructuario & proprietario rei. ff.l.47. ſ ſi ſeruus.
De eo qui nudū uſum in ſeruo ſubrepto habet. ff.l.47. ſ hæc actio.
De eo qui ſe alienis negocijs gerendis obtulit. ff. l.55. ſ qui alienis. l.87.
De tutore domini, & eo qui pro tutore negocia gerit. ff.l.55. ſ qui alienis. l.87. C.l.11.
De eo qui pecuniā falſo procuratori ſoluit, & eo cuius nomine ſoluit. ff.l.82. ſ fin.
De malæ fidei poſſeſſore, & fure cui res ſubrepta eſt. ff.l.12. ſ ſed furti. l.14. ſ Iulianus. l.49. ſ ſi ego tibi. l.78. ſ ſi quis alteri. l.87.
De mutato domino, & eo qui poſt rem ſubreptā dominus eius factus eſt. ff.l.48. l.58. in prin. l. 68. ſ ſi is cui.
De bonæ fidei emptore & poſſeſſore: item de uē ditore. Inſt. ſ ſed & bonæ fidei. ff.l.12. ſ ſed furti actio. l.14. ſ adrogatorem. l.53. ſ ſed etſi rem. ſ apud Labeonem. l.76. l.82. in prin.
De eo cui res exſtipulatu debetur. ff.l.13. l. 68. ſ fin. l.87.
De patre eius cui furtum factum eſt. ff.l.14. ſ an pater. l.53. ſ ſi ſeruus.
De patre adoptiuo eius cui furtum factum eſt. ff. l.42. in prin. l.48.
De ipſo filiofamiliâs emancipato. ff.l.60.
De matre filij ſubrepti. ff.l.38.
De hæredibus, & cæteris ſucceſſoribus. ff.l.48. l. 72. l.82. ſ ſi ad exhibendū. tt.1.l.1. ſ hæredes aūt.
De bonorum poſſeſſore. ff.l.48.
De eo qui pro hærede poſsidet. ff.l.73. ſ eius rei.
De eo cui res legata eſt, & hærede. ff.l.48. l.53. ſ ſi. l.68. ſ ſi is cui. l.82. ſ j. uerſ. idq; & in. ſ ſi ad exhibendum. l.87. ſ fin.

IIII. *Aduerſus quos competit furti actio?*

De eo in cuius poteſtate fur eſt. ff.l.42. ſ quamdiu.
De domino ſerui furis. ff.l.35. ſ fin. l.43.
Noxa caput ſequitur. ff.l.18. l.42. ſ quamdiu. l.63. in prin.
De bonæ fidei poſſeſſore ſerui furis, & uero domino. C.l.21.
De libero homine fure, & poſſeſſore eius. C.l.21. ſ fin.
De ſeruo fure manumiſſo. ff.l.43. l. 63. in pri. ſ fin.
Qui aduerſus alium furti actionē habet, is ea teneri non poteſt. C.l.21. ſ cum igitur.
De nauta, caupone, ſtabulario: ſi in naue, caupona uel ſtabulo furtum factū eſt, uide j̄ lib. prox. cap. 8.
De eo qui furi rem ſubripuit, & fure ipſo. ff.l.78. ſ ſi quis. uſq; ad fin. legis.
De eo qui ſeruum à duumuiris tanquam ſuū accepit, & fideiuſſore eius. ff.l.53. ſ ſi fugitiuum.
De hæredibus furis. ff.tt.1.l.1. in prin. C.l.15.
De uno ex pluribus, uide infrà Quid ueniat. cap. eod.
De pluribus trabem tollentibus. ff. lib.9.tt.2.l. 51. ſ fin.
De eo cuius ope & conſilio furtum factum eſt, ui de paulo inferius.
De eo qui ſeruum alienum ſollicitauit, ut res domini ſubriperet, & ad eum perferret. Inſt. ſ ſed etſi credat. C.l.20.
De eo qui ſeruo fugam ſuaſit, uel eum ad fugam ſollicitauit. ff.l.36. in prin. ſ idem Pompon. ſ ſi duo ſerui. C.l.4.
De eo qui furem celat. ff.l.49. ſ qui furem.
De eo qui ſeruum fugitiuum ſuſcipit uel occultat. ff.l.40. in prin. l.49. ſ qui ex. C.l.4. uide de lege Fauia ſuprà libro primo huius Methodi.
De eo qui fugitiuo iter monſtrat. ff.l.64.
De eo qui furē nouit, & non indicat. ff.l.49. ſ qui furem.
De eo qui ſciens rem furtiuam ſuſcipit & celat. Inſt. ſ ſed hæ actiones. C.l.14.
De eo qui rem furtiuam perferendam ſuſcepit. ff. l.35. in prin.
De eo qui rem furtiuam ſciens emit. C.l.12. ſ fin.
De eo qui nummos de manu excuſſerit, ut alius eos raperet. Inſt. ſ interdum quoque. ff. l.53. ſ ſi quis de. lib.9.tt.2.l.27. ſ ſi quis de. tt.4.l.38. ſ ſi ſeruus.
De eo qui oues uel armentum fugauit ut alius acciperet. Inſt. ſ interdum quoq; ff.l.51. ſ fin.
De eo qui tibi obſtitit, ut alius rē tuam exciperet. Inſt. ſ interdum quoq;.
De eo qui pauonem meū manſuetum, de domo mea effugientem perſecutus eſt, quo ad alius eum habere cœperit. ff.l.37.
De eo qui mulionem dolo malo in ius uocauit, & interea mulæ perierint. ff.l.68. ſ eum qui.
De eo qui minus idoneum mihi commendauit ut ei crederem. ff.l.53. ſ cum Titio. l.68. ſ ſi tu.
De eo qui oſtium feneſtras ue effregit, unde alius ingreſſus furtum fecit. Inſt. ſ ope & conſilio. ff. l.40.l.55. in prin.
De eo qui ſcalas feneſtris ſuppoſuit, uel ferramēta aut ſcalas ad ſupponendum & effringendū cōmodauit. Inſt. ſ ope & conſ. ff.l.56. ſ qui ferramenta.
De eo cuius ope & conſilio furtum factum eſt.

Inſt. ſ interdum quoq; ſ at ubi ope.
Declaratur qui opem & conſilium ferant. ff.l. 51. ſ rectè. Vide inſuper Species huius ſuprà proximè.

DISTINGVITVR SE-
ſequentibus modis:

Si nõn furandi cauſa fores effregit. ff.l.40.l.55. in prin.
Si inimicitiarum cauſa fecit. ff.l.51.ſ ope aut. l. 55. in prin.
Si per laſciuiam fortè, & non data opera ſine dolo malo fecit. Inſt.ſ interdum quoq;. ff.l.51.ſ rectè.ſ fin.
Si conſilium tantum dedit, & hortatus eſt ad furtum faciendum Inſt.ſ ope & conſilio. ff.l.36. in prin.lib.50.tt.16.l.53.ſ item dubitatum.
Si non ſecuta eſt contrectatio. ff.l.53. ſ neq; uerbo.lib.50.tt.16.l.53.ſ fin.
Si is opem & conſilium alij tulit, qui ipſe conſiliũ furti faciendi capere non poteſt. ff.l.92.ſ fin.
Si impubes uel alius opem tulit, uidẽ cap.prox. Ex perſona ſubripientis.
Si uxor ut res mariti ſubriperentur, opem tulit. ff.l.55.in prin.
Si uxori, ſeruo uel alij furtum facienti, qui actione furti non tenetur, opem tulit. ff.l. 36. ſ item placuit.l.53.in prin.

V. *Per quos competit hæc actio?*

Etiam per procuratorem exerceri poteſt. C.l.4.ſ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione, & de pœna furti.*

Furti manifeſti pœna quadruplum eſt, manifeſti duplũ. Inſt.ſ pœna manifeſti. Declaratur quid ſit furtum manifeſtum, & nec manifeſtum, & quæ cuiuſque ſint ſpecies, de quo uidẽ ſ. cap. prox.membr.3.
Non res uenit in hãc actionem, ſed pœna tantũ. Inſt.ſ furti actio. ff.l.49.in prin.l.56.ſ cum furti. C.l.12.ſ nam extra.
Venit in hanc actionem, quadruplicandum non id quod intereſt, ſed rei uerum precium. ff.l. 51. in prin.
De eo quod domini intereſt. ff.l.22.ſ fin.l. 27. in prin.uſq; ad ſ fin.l.28.l.32.l.47. ſ ſi ſeruus. l. 51. in prin.l.76.lib.2.tt.13.l.10.ſ fin.
De æſtimatione referenda ad id tempus, quo furtum factũ eſt. ff.l.51.in prin.uerſ. idemq;. l.69. ſ infans apud.
Si infans ſubreptus apud furem adoleuit. ff.l.69. ſ infans apud.
De partu rei furtiuæ & fœtu. ff.l.49.ſ ſi ancilla.l. 62. C.l.12.
De precio hæreditatis, cum ſeruus ſubreptus hæres inſtitutus fuit. ff.l.53.ſ ſi ſeruus ſub.
Si partẽ aliquam ex toto ſubripit, totius fur eſt: ſed eius nomine tantum quod ſubripuit tenetur. ff.l.21. in prin. ſ ſed ſi de naue onerata. uſq; ad ſ qui furti. ſ item ſi quis maioris.
Qui pecuniam in ſacco ſubripuit, etiam ſacci nomine tenetur. ff.l.79.
Qui lancem raſit, totius fur eſt. ff.l.32.ſ fin.
Si anſam in poculo quæ ſua eſt, uel quã ſuam eſſe putat, ſubripit, totius poculi furtũ facit. ff.l.21.ſ ſed ſi anſam.
Si duas res ſubripiat, quarum alteram ſuam eſſe putat, alteram ſcit alienam: huius tantum furtum facit. ff.l.21.ſ ſed etſi quis.
Si æs ſubripit quod aurum eſſe putat: & cõtrà, ſi minus eſſe putat quod ſubripit, cum maius ſit: eius tantum nomine quod reuera eſt, tenetur. ff.l.21.ſ ſi quis æs.
De re ſubrepta, & eo quod ex re ſubrepta factũ eſt, ut poculum ex maſſa argentea, uel uinũ ex uuis, utrum ueniat in hac actione. ff. l. 53. ſ ſi quis maſſam.
De numis ex uenditione rei alienæ perceptis. ff. l.53.ſ ſi Titius.
Si hoc ſubreptum ſit alicui, quod niſi die certa deſſet pœnam promiſit, ideoq; pœnam præſtitit: an & hoc in furti actionem ueniat. ff.l.69. ſ ſi tibi ſubreptum.
Si emptor rei furtiuæ cui ea ſubrepta eſt, & rei dominus agat, quantum cuiq; debeatur. ff.l.76.
Si dominus rei agat ratione dominij, cuius tamẽ non intereſt. ff.l.82.ſ j.
Si pignore ſubrepto debitor agat. ff.l.89.
Si tabulæ uel cautiones ſubreptæ ſint. ff.l.84.ſ final.
Si dominus ſerui nomine furti actione cõueniatur. ff.l.35.ſ fin.l.43.l.63.in prin. ſ his etiam illud, uſq; ad ſ locaui tibi.
Si familia furtum feciſſe dicatur, uide j lib. prox. cap.2.in fine.
De uno ex plurib.conueniendo. Singuli in ſolidũ tenentur. ff.l.21. ſ ſi duo plures ue. l.36.ſ fin.lib. 13.tt.j.l.15.lib.9.tt.2.l.51.ſ fin.C.lib.4.tt.8.l.j.
Etiam criminaliter furti nomine agi poteſt. ff. l. 94.
Fures nocturni extra ordinem puniũtur: modus tamen operis publici temporarij non eſt egrediendus. ff.tt.17.l.j.l.2.
De furibus balnearijs. ff.tt.17.l.j.ſ idem.l.5.
Si fur ſe telo defenderit. ff.l.56. ſ furem interdiu: tt.17.l.j.
Amputatio membri, uel mortis pœna, ex cauſa furti eſt prohibita. Nouell.c.134. ſ pro furto.
Conſtituit tamen mortis pœnã laqueo exequendam Imp. Frider. conſt.Frider.ſ ſi quis quinq. item conſt.de pace tenẽda inter ſubditos. ſ iniuria ſeu furtum.

VII. *Adiuncta officia actoris & rei conuenti.*

De re ſubrepta ab actore deſignanda. ff. l. 19. in prin.uſq; ad ſ fin.l.53.ſ ſi linea.
De ſubſcribendo in crimen. ff.l. 94.
De iureiurando deferendo & referendo. ff.lib.25. tt.2.l.12.
Si reus dicit ſe rem emiſſe, uenditorem exhibere neceſſe habet. C.l.5.

VIII. *Euentus. Infamat hæc actio.*

ff.l.65.
Venditor quod hac actione conſecutus eſt, emptori reſtituere tenetur: item creditor debitori, dominus fundi colono: non item commodator cõmodatario. ff.l.14. in prin.l.15.in prin.l. 53.ſ ſi ſulphurariæ. C.l.22.ſ ſed cum in.

IX. Ad-

IX. *Adfinia remedia.*

Actio ad exhibendum, uindicatio & cõdictio rei furtiuæ. Inſt.ſ fin. ff.l.29.tt.j.l.j.in prin. lib. 13. tt. j.l.7.ſ furti actio. C.l.8.l.12.l.15.
Actio in factum. Inſt.ſ interdum quoq;. ff.l.51. ſ fin.l.53.ſ ſi quis aſinum.l.68.ſ ſi tu Titium.
Actio rerum amotarum. ff.l.53.in prin.
Iniuriarum. ff.l.21.ſ qui furti.
Vi bonorum raptorum. ff.l.49.ſ fin.l.21.ſ qui furti.l.54.
Legis Aquiliæ. ff.l.27.ſ fin.l.31.l.32.ſ de lege.
Serui corrupti. ff.l.53.ſ ſi quis ſeruo. C.l.4.
Quorum bonorum. ff.l.29.l.30.
De dolo actio. ff.l.44.ſ ſi quis nihil.l.53.ſ ſi quis ſeruo.
Commodati. ff.l.55.in prin.l.73.in prin. C.l.22. in prin.uſq; ad ſ ſed cum in.
Mandati. ff.l.53.ſ ſi fugitiuum. C.l.j.
Tutelæ. ff.l.33.
Pignoraticia, contraria & redhibitoria. ff.l.63. ſ his etiam.
Communi diuidundo. ff.l.63.in prin.
Lex Fauia. ff.l.40.l.82.ſ qui ancillam.
Crimen peculatus. ff.l.83.
De furto etiam criminaliter & extra ordinẽ agi poteſt, de quo uidẽ ſ Quid ueniat in hac actione, in fine.
Furem etiam occidere licet. ff.l.56.ſ furem interdiu. lib.49.tt.8.l.9.lib.9.tt.2.l.4.l.5.in prin.

DE CONDICTIONE ET uindicatione rei furtiuæ ff.lib. 13.tt.1.C.lib.4.tt.8.

Cap. 4.

¶ *De condictione furtiua.*

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si furtum factum ſit. Inſt.lib.4.tt.j.ſ fin. ff.l. 7. ſ furti actio.
Si ope & conſilio alicuius furtum factũ eſt. ff.l.6.
Si ui rapuit quis. ff.l.10.ſ ei quoq;.
Si ui de fundo aliquem deiecit. ff.lib.47.tt.2.l.25. in prin.
Si re cõmodata uel depoſita uſus eſt aliter, quàm accepit. ff.l.6.
Si falſus procurator aliquid accepit. ff.lib.47.tt.2. l.82.ſ ſi Titius.
De reliquis, uidẽ ſ cap.2.huius libri, membr.4.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *conſequentibus furtum factum.*

CIRCA REM SVBREPTAM.

Si res extincta ſit. ff.l.7.ſ condictio. l.8.in prin. l. 10.ſ & ideo Iulianus. l.16.l.17.l.20.lib.47.tt.2. l. 47. in prin. l.69.ſ fin. lib.45.tt. j. l. 29. ſ fin. C.l.2.
Si dominus rem recepit. ff.l.10.in prin.uerſ.ita demùm. lib.47.tt.2.l.56.ſ cum furti. Subdiſtinguitur: Si partem tantum recepit. C.lib.6.tt.2.l.13.
Si deteriorem rem receperit. ff.l. 8. ſ ſi ex cauſa.
Si precium rei domino oblatum ſit, & ſolutum. ff. l.14. ſ ſed ſi dominus.ſ fin.
Si dominiũ rei à domino receſſerit. ff.l.10. ſ tamdiu autem.l.12.in prin. Subdiſtinguitur: Si non facto ſuo amiſerit dominium. ff.l.12.ſ ſed & dominium. Si dolo furis amiſerit. ff.l. 14. in prin.
Si dominus rem legauit. ff.l.10. ſ final. l. 14. in prin.

Circa ipſum factum.

Si nouatio facta ſit, uel in aliud nomen obligatio nis condictio tranſlata ſit. ff.l.17.lib.65.tt.j.l. 29. ſ fin.
Si pro furto damnum deciſum ſit. ff.l.7.in prin.
Si ſeruus noxæ debitus ſit, qui furtum fecit. ff.lib. 47. tt. j. l. 2. ſ item quæſitum. uerſ. ſed ſi ſeruus.
Si res à fure uindicata ſit. ff.lib.47.tt.2.l.9.
Si furti actum ſit, & duplum uel quadruplum ſolutum. ff.l.7.ſ furti actio. lib.47.tt.2.l.56.ſ cum furti.
Si alia actione, uel ab alio actũ ſit. ff.l.18.ſ fin.lib. 47.tt.j.l.2.ſ item quæſitum.
Si cum alio actum ſit. ff.lib.47.tt.2. l. 78. ſ final. C.l.j.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si fur manifeſtus uel nec manifeſtus ſit. ff. l. 10. in prin.
Si impubes furtum fecit. ff.lib. 47. tt.2.l.24.
Si libera perſona ſubrepta ſit. ff.lib.47. tt.2.l.38.
De reliquis diſtinctionibus, uidẽ ſ cap.2.

Quibus datur hæc actio?

Soli domino competit condictio furtiua. ff.l.j.l.11. lib.47.tt.2.l.14.ſ qualis.
De non domino cui ſubrepta res eſt. ff.l.11.
De creditore cui res pignori data erat. ff. l. 12. ſ final.
De emptore rei. ff.lib.47.tt.2.l.14.in prin.
De eo cui res legata eſt. ff.l.11.
De hæredibus. ff.l.11.
De tutore & curatore domini. ff.lib.47.tt.2.l.58. ſ qui tutelam.
De procuratore & domino rei. ff.l.18.lib.47. tt.2. l.82.ſ fin.

III. *Aduerſus quos datur?*

Solus is qui furtũ fecit, & hæres eius tenetur hac actione. ff.l.5.
De eo qui opem tulit, & conſilium dedit. ff.l 6.
De eo qui furi rem ſubripuit. ff.lib.47.tt.2.l.78. ſ fin.
De patre & filio fure. ff.l.5.l.19.
De ſeruo fure manumiſſo. ff.l.15.
De hæredibus furis, & cæteris ſucceſſoribus. ff. l. 5.l.7.ſ condictio. lib.47.tt.j.l.j.in prin. Diſtinguitur: Si hæres ſit furioſus uel infans. ff.l.2.
De uno ex pluribus. C.l.j.

IIII. *Quid ueniat in hac actione?*

De ipſa re ſubrepta. ff.l.8.in prin.
De re ſubrepta, & ea quæ ex re ſubrepta facta eſt. ff.l.13.l.14.ſ fin.lib.47.tt.2.l.53. ſ ſi quis maſſam:
De corio, carne, & cornibus, boue ſubrepto. ff. l. 14.ſ boue.
De fructibus. ff.l.8.ſ fin.
De partu ancillæ ſubtractæ. C.lib.6.tt.2.l.12.
De rebus non ablatis. ff.lib.47.tt.2.l.21.ſ fin.
De poſſeſsione condicenda, ſi quis de fundo ſit deiectus. ff.lib.47.tt.2.l.25.in prin.
De eo quod intereſt. ff. l.3.lib.47.tt.2.l.53. ſ ſi ſeruus ſub.
De æſtimatione condicenda corpore extincto. ff. l.8.in prin.

Cuius temporis, & quarum rerum æstimatio est facienda.ff.l.8.§ si ex causa.l.13.l.14.§ quòd si pendente.§ boue. lib.47.tt. j.l. 2.§ item quæsitum. lib.25.tt.2.l.29.C.l.2.
Vnus ex pluribus non tenetur in solidum . C. l.j.
Hæredes in solidum tenentur.ff.l.9.
Dominus & pater in quantum teneantur. ff.l.4. l.19.

V. *Quamdiu competit*

Perpetua est.ff.lib.25.tt.2.l.21.§ hæc actio.

VI. *Euentus.*

Actor reo litis æstimationẽ offerenti de euictione, cauere non tenetur.ff.l.14.§ cauere.

VII. *Adsinia remedia.*

Rei uindicatio.ff.l.u.
Incerti condictio.ff.l.12.§ fin.
Commodati & depositi actio.ff.l.16.

¶ *De uindicatione rei furtiuæ.*

I. *Causa ex qua datur.*

Si res furto alicui sit ablata, à quolibet possessore eam repetere potest.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si rem receperit actor.ff.lib.47.tt.2.l.56.§ cũ furti.C.lib.6.tt.2.l.13.
Si duplum ex furti actione sit consecutus. ff. lib. 47.tt.2.l.56.§ cum furti.
Si reus condictione cõuentus litis æstimationem sustulit.ff.lib.47.tt.2.l.9.
Si reus iurauerit se furtum non fecisse. ff. lib. 47. tt.2.l.53.§ si iurauerit.

II. *Quibus datur?*

De emptore rei.ff.lib.47.tt.2.l.14.in prin.

III. *Euentus.*

An actor possessori pretium reddere cogatur. C. lib.3.tt.32.l.23.lib.6.tt.2.l.2.

VI BONORVM RAPTOrum.Inst.lib.4.tt.2.ff.lib.47. tt.8.C.lib.9.tt.33.

Cap. 5.

I. *Nomen.*

Vulgò dicitur ui bonorum raptorũ. Inst. in prin. ff.l.2.§ hæc actio uulgò.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si cui dolo malo hominibus coactis damni quid factum esse dicetur. ff.l.2.in prin.§ cæterũ neq. uers. etsi quid.l.4.§ eritq; hæc differentia.
Si cuius bona ui rapta esse dicentur. ff. l. 2. in prin.
Si per uim pecus abductum incluserit. ff.l.2.§ si per uim.
Ex quibus causis furti actio competit in re clàm facta, ex ijsdẽ causis omnes habent hanc actionem.Inst.§ fin.ff.l.2.§ & generaliter.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex persona facientis.*

Si impubes sit.ff.l.2.§ in impuberem.
Si nouerca uim fecit priuigno. C.l.5.
Si dominus rei rem suã ui rapuit, uide j uers. Si rẽ suam quis rap.
Si hæres eius qui rem uim passo donauit.C.l.2.
Si coactorum quis damnum dedit, uel rapuit. ff. l.2.§ si quis homines.l.4.§ si quis aduentu.

2. *Ex personis eorum per quos fecit.*

Si coactus hominibus fecit. ff.l.2.in prin. Distinguitur:
Si non ipse qui horũ ope deliquit eos coegit, sed alius.ff.l.2.§ dolo autem.§ si quis homines.l.4.§ si quis aduentu.
Si sine dolo malo.& nõ ad damnum dandũ coacti sunt.ff.l.2.in prin.§ homines.l.4.§ si quis ad uentu.
Si unus tantum coactus sit.ff.l.2.§ homines.
Si liberi uel serui coacti sint.ff.l.2.§ homines.
Si coacti sint inermes.ff.l.2.§ item si proponas.
Si solus sine coactis hominibus quis rapuit.ff.l 2. § itẽ si proponas.§ damni.l.4.§ eritq; hæc differentia.uers.uel raptum.

3 *Ex causa & modo facti.*

Si sine ui callidè & clàm damnum dedit uel rapuit.ff.l.2.§ doli mali.§ damni prætor.
Si sine dolo malo fecit.Inst.§ ita tamen competit. ff.l.2.§ damni prætor.§ hac actione is demum.
Declaratur quid sit dolus malus.ff.l.2.§ dolo autem.§ doli.
Si putauit rem suam esse.Inst.§ ita tamen competit.usq; ad § sanè in hac.
Si publicanus pecus meum abduxit; dum falsò putat à me contra legem uectigalis esse factũ. ff.l.2.§ si publicanus.
Si iure usus est.ff.lib.50.tt.17.l.197.§ j.

4 *Ex re rapta.*

Si una res uel minima rapta sit. Inst.in prin. ff.l.2. § quod ait prætor.
Si res immobilis rapta sit, utputa fundus. Inst. § quod non solum. C.l.j.
Si rem suam quis rapiat. Inst. § sed ne dum talia. ff.l.2.§ hac actione is.§ sed etsi quis.
Si rem sibi obligatam rapiat. ff.l. 2.§ sed etsi quis fugitiuum.C.l.3.
Si rem quæ non est eius cui uis sit. Inst. § sanè in. ff.l.2.§ in hac actione.usq; ad § si fugitiuus.
Si rem quam fugitiuus meus instruendi sui causa emit.ff.l.2.§ si fugitiuus.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si collusores inter se rapinam fecerint.ff.lib.11.tt.5. l.j.§ si rapinam.
Si res rapta restituta sit.ff.l.5.
Si alia actione actum sit.ff.l.j.

SVBDIS TINCTIO GENERALIS.

Si furti actio in re clàm facta competeret. Inst. § fin.ff.l.2.§ & generaliter.

III. *Quibus datur?*

De depositario, commodatario, & alio cui res ablata est, cuiusq; interest rem nõ rapi, uide paulo superius, uers. Si rem quæ non.
De successoribus.ff.l.2.§ fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De domino serui raptoris. ff.l.2.in prin.uers.item si seruus.§ hæc actio etiam.§ familiæ.C.l.4.
De domino impubere.ff.l. 2.§ in impuberem.
De eo cui liber homo, uel seruus alienus raptor bona fide seruit.ff.l.2.§ familiæ.
De ipso seruo manumisso.ff.l.3.

De eo qui homines coegit, & coacto qui damnũ dedit.ff.l.2.§ si quis homines.
De successoribus.ff.l.2.§ fin.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in quadruplum, post annum in simplum datur.Inst.in prin.ff.l.2.in prin.C.l.2.cum trib.ll.sequentib.
Etiã rei persecutio continetur in quadruplo.Inst. § quadruplum autem.
Rei uerum precium,nõ id quod interest quadruplicandum.ff.l.2.§ in hac actione.
Si res non fuerit eius qui rapinam passus est.Inst. § quare siue locata.
Si seruus uim fecit. ff.l.2.in prin.uersitẽ si seruus. § ex hac actione.C.l.4.
Si plures serui deliquerint, non singulorum nomine quadruplum offerendũ. ff.l.2 § hac actione non.
Si semel actum sit.ff.l.j.§ fin.

VI. *Adiuncta officia actoris.*

Ostendere debet qui ex familia fecerint. ff.l.2. § hæc actio.

VII. *Euentus.*

An præiudicetur publico iudicio.ff.l.2.§ hoc edicto.
Res ui possessa uel rapta usucapi non potest. ff.l. 6.uide De usucapionibus.

VIII. *Adsinia remedia.*

Furti actio.Inst.in prin.§ cui scilicet.ff.l.j.l.2.§ cæterùm neq.§ & generaliter.§ rerum raptarum. tt.2.l.82.§ cum raptor.
Legis Aquiliæ. ff.l.2.§ cæterùm neq.§ si publicanus.§ rerum raptarum.
Publicum iudicium de ui publica & priuata. ff.l. 2.§ hoc edicto.§ si in re deposita.lib.48.tt.2.l.15.
Condictio rei raptæ. ff.l.2.§ rerum raptarũ.§ fin. lib.13.tt.j.l.10.§ ei quoq;
Rei uindicatio.ff.l.2.§ rerum raptarum.
Negociorum gestorum.C.l.5.
De damno in turba dato, uide j lib.prox.

DE ACTIONE LEGIS AQVIliæ.Inst.lib.4.tt.3.ff.lib.9.tt.2.C. lib.3.tt.35. Cap. 6.

I. *Genus & origo huius actionis.*

Pœnalis est actio.Inst.§ his autem. ff.l. 23.§ hanc actionem.
Constituitur per l. Aquiliam.Inst.in prin. ff.l.j.§ lex.
L. Aquilia omnibus legibus ante se de damno iniuria latis derogat.ff.l.j.
Plebiscitum est.ff.l.j.§ fin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si damnum iniuria datum sit.
Declaratur quid sit iniuria hoc loco. Inst.tt. 4. in prin. ff.l.5.§ iniuriam. l.49.§ quod dicitur. lib. 47.tt.10.l.j.in prin.

¶ *De primo capite legis Aquiliæ.*

Si quis alienum hominem,alienam'ue quadrupedem,quæ pecudum numero est,iniuria occiderit,quanti ea res in eo anno plurimi fuerit, tãtum domino dare damnetur. Inst.in prin.ff.l.2. in prin.l.3.

DISTINGVITVR:

1 *Ex causa & modo quo occidit.*

Si iure occidit.Inst.§ iniuria.ff.l.3.
Si sui defendẽdi causa fecit. ff.l.45.§ qui cũ.l.4.in prin.
Si insidiatorem & latronem occidit. Inst.§ iniuria.ff.l.4.in prin.
Si ferro se petentem occiderit.ff.l.5.in prin.
Si furem occiderit.ff.l.4.§ lex duod.l.5.in prin.
Si adulterũ deprehensum occidit. ff.l.30. in prin.
Si magistratus aduersus resistentem uiolentius fecit.l.29.§ municipales.
Si disciplinæ causa præceptor uel magister discipulum percussit.ff.l.5.§ si magister. usq; ad fin. leg.l.6.lib.19.tt.2.l.13.§ item Iulianus.
Si sine dolo malo,culpa tamen occidit. Inst.§ iniuria.uers.si modo.§ illud palàm.
Si casu occidit. Inst.§ iniuria. uers. at ne is quidem.
Si cum liberum putaret seruum occidit. ff. l. 45.§ si meum.
Si defendendi sui causa lapidem in aduersarium miserit,& alium prætereuntem percusserit. ff. l. 45.§ qui cum.
Si putator ex arbore ramo deiecto seruum transeuntem occiderit.Inst.§ item si putator. ff.l. 31 lib.48.tt.8.l.7.
Si dum iaculis ludit, transeuntem seruum traiecerit.Inst.§ itaq; si quis.ff.l.9.§ fin.l.10.
Si cũ quidam pila luderet, uehementius pila percussa in tonsoris manum eam deiecerit, & sic serui qui tondebatur, gula sit præcisa abiecto cultello.ff.l.11.in prin.usq; ad § si alius.
Si cum pila luderent quidam ex his seruum,cum pilam percipere conaretur,impulit, seruusq; cecidit.ff.l.52.§ fin.
Si in conluctatione uel pancratio,uel pugiles, dũ inter se exercentur,alius alĩ occiderit.ff.l.7.§ si in conluctatione.
Si cum duo stramenta ardentia transilirent, concurrerint, amboq; ceciderint, & alter flammà sit consumptus.ff.l.45.§ si cum.
Si dum impetum muli uel equi propter imperitiam uel infirmitatẽ retinere non potest, seruus opprimitur.Inst.§ impetum.ff.l.8.§ mulionem, usq; ad fin.legis.
Si uenenum pro medicamento dedit, uel furenti gladium porrexit. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum.
Si obstetrix medicamentum dederit, quo mulier perijt.ff.l.9.in prin.lib.48.tt.8.l.3.§ adiectio.
Si per uim uel persuasum alicui medicamentum infudit,uel aliquem malo ueneno unxit. ff.l.9. § si quis per uim.
Si medicus curationem serui dereliquit, uel malè illum secuit,aut perperam medicamentum dedit,unde seruus mortuus est. Inst.§ præterea si medicus.ff.l.7.§ fin.l.8.in prin.
In cliuo Capitolino duo plostra onusta ducebãt, prioris plostri muliones conuersum plostrum subleuabant,interim superius plostrum cessim ire cœpit,&c.ff.l.52.§ in cliuo.
Si ex plagis seruus mortuus est.ff.l.5.in prin.
Si de ponte aut ripa aliquem præcipitauit. Inst.§ cæterùm.ff.l.7.§ sed etsi quis de ponte.

Si

Si seruum equitantem concitato equo effecerit in flumen præcipitari, uel eum in insidias deduxerit unde periret. ff. l. 9. § si seruum.
Si fame necauit seruum uel pecudem inclusam. Inst. § cæterum. ff. l. 19. § si quis hominem. l. 29. § municipales. C. l. 5.
Si seruum spoliauit ex quo frigore mortuus est. ff. lib. 19. tt. 5. l. 14. § sed etsi seruum.
Si iumentum ita egit, ut rumperetur: aut pecus in tantum exagitauerit, ut præcipitaretur: aut seruo persuasit ut in arborem ascenderet, uel in puteum descenderet, unde periit uel læsus est. Inst. § cæterum placuit. ff. lib. 11. tt. 3. l. 3. l. 4.
Si laqueos posuit, in quos uicini pecus incidit. ff. l. 29. in prin.
Si foueas ursorum uel ceruorum capiendorum causa fecit, in quas pecus incidit, uel seruus. ff. l. 28.
Si panno rubro fugauit pecus ut præcipitaretur. ff. lib. 47. tt. 2. l. 52.
Si mulum plus iusto onerauit ut rumperetur. ff. l. 27. § etsi mulum.
Si quis plus iusto oneratus onus deiecit, & seruum occidit: item si lapsus seruum onere pressit. ff. l. 7. § sed etsi quis.
Si cum magistratus seruum pignore cæpisset, ille se suspendit. ff. l. 29. § penult.
Si tegula cecidit. ff. l. 5. § & ideo quærimus. uers. quemadmodum.
Si gladio, fuste, uel alio telo uel manu occidit, si forte strangulauit eum, uel calce petiit, uel capite, uel qualiter qualiter. ff. l. 7. § occisum.

2 Ex *persona occisi.*

Si infans occisus sit. ff. l. 33. § si infans. lib. 7. tt. 7. l. 6. § j.
Si debilis sit seruus, uel alius cuius nulla opera apud dominum esse potest. ff. l 7. § sed etsi quis seruum. lib. 7. tt. 7. l. 6. § j.
Si seruus hæreditarius sit occisus. ff. l. 13. § si seruus.
Si oues, capras, boues, equos, mulos, asinos occidit. Inst. § j. uers. sed de ijs tantum. ff. l. 3. § ut igitur.
Si quadrupes quæ pecudum numero non est, occisa sit. Inst. § j.
Si canis & fera bestia sit occisa. Inst. § j. ff. l. 2. § sed canis.
Si elephanti & cameli occisi sunt. ff. l. 2. § fin.
Si sues occidit. Inst. § de suibus quoq;. ff. l. 2. § sed an sues.

3 Ex *reliquis contingentibus.*

Si seruum ægrotum leuiter percussit. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum.
Si non occidit, sed mortis causam præbuit. ff. l. 7. § sed etsi quis seruum. l. 9. in prin. l. 49. in prin. l. 51. in prin.
Si prius subripuit, postea occidit. ff. l. 27. in pri. lib. 47. tt. j. l. 2. § fin.
Si uulneratus mortifere, postea ruina uel alio casu periit. ff. l. 15. § si seruus. l. 51.
Si uulneratus mortifere, postea manumissus, alienatus ue liber hæresq; esse iussus decesserit. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 36. § si dominus.
Si sanatus sit. ff. l. 45. § lege.
Si alius tenuit, alius occidit. ff. l. 11. § si alius.
Si alius uulnerauit mortifere, alius occidit. ff. l. 11. § Celsus scribit. l. 51.
Si uulneratus sit seruus, nõ tamen mortifere, negligentia autem periit. ff. l. 30. § fin.
Si idem eundem seruum uulnerauit, & postea occidit, & de alterutro actum sit. ff. l. 32. § fin.
Si de uulnerato seruo actum sit, an de occiso postea agi possit. ff. l. 46. l. 47.
Reliquas distinctiones uide j in sequentibus.

CAPVT SECVNDVM LEGIS *Aquiliæ in usu non est.*

Inst. § caput secundum. ff. l. 27. § huius legis.

¶ De *tertio capite legis Aquiliæ.*

Cæterarum rerum præter hominem & pecudem occisam, si quis alteri damnum fecerit, quanti ea res intra 30 diebus proximis fuerit, tantum æs domino dare damnas esto. Inst. § capite tertio. ff. l. 27. § tertio autem.

De *damno in seruo uel alio animali dato.*

Si quis seruum uel eam quadrupedem quæ pecudum numero est, uulnerauerit: aut eam quadrupedem quæ pecudum numero non est, uulnerauerit aut occiderit: hoc capite actio cõstituitur. Inst. § capite tertio.
Si hominẽ usserit, fregerit, ruperit. ff. l. 27. § si quis igitur.
Si puerum castrauerit. ff. l. 27. § etsi puerum. uide ẽ li. j. huius Methodi, de l. Cornelia de sicarijs.
Si uirginem immaturam stuprauit. ff. lib. 47. tt. 10. l. 25.
Si mulier pugno, uel equa ictu percussa eiecerit. ff. l. 27. § si mulier.
Si boues in angustum coegit, quo effectum est ut eijcerent. ff. l. 27.
Si seruum compeditum soluit, ut fugeret. Inst. § fin. ff. lib. 4. tt. 3. l 7. § idem Labeo.
Si puerum saxo illisit. ff. l. 7. § sed etsi quis de ponte.
Si canem irritauit ut aliquem morderet. ff. l. 11. § item cum eo.
Si alienum pecus in suo deprehensum abegit, & abigendo damnum dedit. ff. l. 39.
Si cum apes meæ ad tuas aduolassent, tu eas exusseris. ff. l. 27. § si cum apes.
Si fumo facto alienas apes fugauit uel necauit. ff. l. 49. in prin.
Si tabernarius, cum quis ei auferret lucernam, eũ secutus est, isq; tubernarium flagello uerberare cœperit ut se dimitteret, ex quo maiore rixa facta tabernarius illi oculum effodit. ff. l. 53. § tabernarius.
Si cum equum tibi commendassem, tu cum pluribus equitares, & ex his unus irruit in equum tuum, teq; deiecit, & equi crura fracta sunt. ff. l. 53.
Si quis seruum conductum habens ad mulũ regendum, commendauerit ei mulum, & ille ad pollicem eum alligauerit loro: & mulus eruperit, & pollicem auellit seruo, seq; præcipitat. ff. l. 27. § si quis seruum.
Si quis boues ea lege uendidit ut experiundos daret, postea in experiundo emptoris seruus per-

percussus est cornu ab altero boue. ff. l. 52. § quidam boues.
Si non corpore damnum accepit, nec corpore læsus sit, sed alio modo alicui damnum contigerit. Inst. § fin.
De reliquis huiusmodi causis & distinctionibus uide ẽ cap. eod. De primo legis Aquiliæ capite.

De *damno in ædibus, pariete & uilla dato.*

Si domum incenderit, uel deposuerit. C. l. 2.
Si uillam incenderit. ff. l. 27. § item si arbustum.
Si fornacarius seruus coloni ad fornacem obdormisset, & uilla fuerit exusta. ff. l. 27 § si fornacarius.
Si insulam meam exurere uelit, & ignis ad uicini insulam peruenerit. ff. l. 27. § si quis insulam. l. 30. § in hac actione.
Si ædificij mei fores fregerit, aut ipsum ædificium diruerit. ff. l. 27. § si quis ædif. l. 50.
Si perquirendis metallis uel marmoribus aliena rum ædium fundamenta labefactat. C. lib. 11. tt. 6. l. 6.
Si ædes uicini ruinosæ in meas ædes ceciderint. ff. lib. 29. tt. 2. l. 6. l. 7. § hoc edictum.
Si fundum uel focum secundum parietem cõmunem habuerit, & paries exustus est. ff. l. 27. § si furnum.
Si idoneum parietem sustulit. ff. l. 45. § fin.
Si arcendi incendij gratia uicinas ædes intercidit. ff. l. 49. § quod dicitur. lib. 47. tt. 9. l. 3. § quod ait prætor. lib. 43. tt. 23. l. 7. § est autem.

De *damno in fundo, sylua & segete dato.*

Si in syluam ignem immisit, uel excidit eam. C. l. j.
Si arbustum incenderit. ff. l. 27. § item si arbustum.
Si lolium uel auenam in segetem iniecit, quo eã inquinaret. ff. l. 27. § inquit lex.
Si oliuam decerpserit, segetem & syluam desecuerit. ff. l. 27. § si oliuam. C. l. j.
Si in stipulam suam ignem immisit comburendæ eius causa, & ulterius euagatus ignis alienam segetem læserit. ff. l. 30. § in hac actione. l. 27. § si quis insulam.
Si segetem uel glandes depauit. C. l. 6. ff. lib. 19. tt. 5. l. 15. § fin.
Si salictum maturum tulit. ff. l. 27. § si salictum.

De *damno in frumento & uino dato.*

Si uinũ spurcauit, uel effudit. ff. l. 27. § cum eo plane. § fin.
Si milium uel frumentum effudit. ff. l. 27. § item si quis milium.
Si in alienum uinum aut oleum id miscuit, quo naturalis bonitas eius corrumperetur. Inst. § capite tertio. ff. l. 27. § cum eo plane.
Si frumento auenam uel quid aliud miscuit. ff. l. 27. § item si quis frumenta.
Si alienum uinum uel frumentum consumpsit. ff. l. 30. § si quis alienum.

De *damno in naue, aqua, & aquæductu dato.*

Si aquam alio deriuauerit. C. l. 2.
Si aquæductum meũ diruit. ff. l. 37. § si quis aquæductum.
Si traiectum aquæductus, qui erat per domum tuam, citra seruitutem intercideris. ff. l. 29. § aliud est dicendum.
Si funem quo religata nauis erat, præcidit. ff. l. 29. § si funem.
Si cum nauis tua in funes anchorarum alterius, uel in retia piscatorum ui uentorum impulsa esset, is funes præciderit. ff. l. 29. § idem Labeo scribit.
Si nauis nauem contra se uenientem obruit. ff. l. 29. § si nauis.
Si nauis tua in scapham meam impacta, damnũ mihi dedit. ff. l. 29. § si nauis.
Si nauem uenaliciarum mercium perforauit. ff. l. 27. § si nauem.

De *damno in tabulis & instrumentis dato.*

Si testamentum deleuit. ff. l. 41. l. 42.
Si tabulas testamenti apud se depositas pluribus præsentib. legerit. ff. l. 41. § sed etsi quis.
Si chirographum deleuit. ff. l. 41. § ibidem.
Si chirographum in quo mihi sub conditione debetur, deleuit. ff. l 40.
Si cautio corrupta sit. ff. lib. 2. tt. 13. l. 10. § fin. uers. sic enim.

De *reliquis damni speciebus.*

Si usit, rupit, fregit. Inst. § capite tertio. uers. si quid enim ustũra. ff. l. 27. § capite tertio. § inquit lex. § cum eo plane.
Declaratur quid sit ruptum. Inst. § capite tertio. uers. quanquam poterat. ff. l. 27. § rupisse.
Si scissum, collisum, effusum, & quoquo modo peremptum atq; deterius factum est. Inst. § unde non solum fracta.
Si uestimenta sciderit, uel inquinauerit. ff. l 27. § si quis uestim.
Si numos de manu alicui excusit ut perirent. ff. l. 27. § si quis de manu.

DISTINCTIONES PRAECEDENTIUM *causarum generales.*

1 Ex *persona damnum dantis.*

Si furiosus damnum dederit. ff. l. 5. § & ideo quærimus.
Si infans uel impubes damnum dederit. ff. l. 5. § & ideo quærimus. uers. sed etsi infans.
Si quadrupes damnũ dederit. ff. l. 5. § & ideo quærimus.
Si magistratus municipalis damnum dederit. ff l. 29. § municipales.
Si dominus seruum suum uulnerauerit, uel occiderit. ff. l. 12. l. 17. in prin. Inst. lib. j. tt. 8. § in potestate cum sequentibus.
Si hæres seruum legatum occiderit. ff. l. 14.
Si socius seruus communem uulnerauerit uel occiderit. ff. l. 19. l. 20.
Si creditor seruum pignoratũ uulnerauerit uel occiderit. ff. l. 18. l. 29. § municipa.
Si creditor animal debitum uulnerauit, uel occidit. ff. l. 54. l. 55.
Si locator, cõductor, depositarius in re locata, cõducta deposita damnũ dederit: uide j Adfinia remed.
Si seruus communis alterius domini seruum occiderit. ff. l. 27. § si seruus.
Si liber homo, qui mihi bona fide seruit, mihi dam-

hi damnum dederit.ff.l.13.§ Iulian. lib.41.tt.j.l. 54.§ item promittendo,uerſ.ſed & damnum.
Si ſeruus hæreditarius hæreditati damnum dederit.ff.l.48.
Si ſeruus meus qui tibi bona fide ſeruit,à tuo ſeruo ſit uulneratus.ff.l.38.
Si mulier in re mariti damnum dederis. ff.l. 56.l. 27.§ ſi cum maritus.C.lib.5.tt.21.l.2.§ fin.

2 *Ex re in qua damnum datum eſt.*

De cane, fera beſtia, leone, apro, auibus. Inſt.§ capite tertio.ff.l.29.§ ex hoc legis capite.
Si in re ſua qui damnum fecerit, uide paulo ſuperius.uerſ.ſi dominus ſeruum. cum ſequentib.
Si mulier in re ſibi à marito donata damnum dederit. ff.l.27.§ ſi cum maritus.

3 *Ex cauſa damni dati.*

Si iure fecit.ff.l.3.lib.50.tt.17.l.193.
Si ſui defendendi cauſa fecit. ff.l. 45. § qui cum.l. 4.in prin.
Si ulciſcendi cauſa fecit. ff.l.45.§ qui cum. uerſ. & hoc ſi tuendi.
Si arcendi incendij gratia uicinas ædes interciderit.ff.l. 49.§ quod dicitur.lib.47.tt.9.l.3.§ quod ait prætor.lib.43.tt.23.l.7.§ eſt autem & alia.
Si protectum meum, quod ſupra domum tuam nullo iure habebam,recideris.ff.l.29.§ ſi protectum.
Si ſine dolo,culpa tamen,damnum dedit. Inſt. § iniuria.§ illud palam eſt. ff.l.30.§ in hac actione.l.5.§ iniuriam.l.10.
Si leuiſſima culpa ſit.ff.l.44.
Si ex imperitia fecit. ff.l.27. § ſi calicem.§ impetũ. lib.j.tt.18.l.7.§ ſicuti medico.
Si propter infirmitatem damnum dedit. ff.l.8.§ idem dicetur.
Si uitiò materiæ fregerit.ff.l.37.§ ſi calicem.
Si caſu & ui maiore accidit.Inſt.§ iniuria. ff.l. 49. § quod dicitur.
Si tegula cecidit.ff.l.5.§ & ideo quærimus.
Si ex plauſtro lapis cecidit.ff.l.27.§. ſi ex ploſtro.
Si impulſu uel ſuaſu alterius damnum dedit. ff. l. 7.§ proinde ſi quis.l.37.in prin.
De reliquis uide s̃ in initio huius Capitis,Ex cauſa & modo.

4 *Ex modo quo damnum dedit.*

Si non corpore ſuo damnum dedit, ſed alio modo. Inſt. § cæterùm.
Si id quod ſuſtinet,dimittit ſua uoluntate,ut aliquem feriat, &c.ff.l.52.§ nam nihilominus.
Si cauſam & occaſionem damni præſtitit. ff.l.7.§ Celſus autem.l.30.§ in hac actione.lib.47.tt.6. l.4.§ ſi cum ſeruum.uerſ.uerum eſt.
Si iuſſit uel mandauit damnũ dare,uide j̃ Aduerſus quos datur.
De reliquis uide s̃.de primo & tertio capite l. Aquiliæ.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si furioſo damnum datum ſit. ff.lib.44.tt.7. l.23.
Si ei damnum datum ſit, apud quẽ in alea luſum eſſe dicitur. ff.li.11.tt.5.l.j.in prin.§ itẽ notandũ.
Si in naufragio,incendio,turba,&c. damnum datum ſit.uide j̃ lib.prox.
Si rem non fecerit deteriorem. ff. l. 27. § rupiſſe.
Si rem precioſiorem fecerit. ff. l. 27. § etſi puerum.
Si actor periculum & damnum euitare potuit. ff. l.28.§ fin.lib.50.tt.17.l.203.
Si actum ſit.ff.l.32.§ fin.l.46.l.47.l.48.
Si alia actione actũ ſit. ff.l.18.l.27. § Proculus.lib. 47.tt.j.l.2.§ item quæſitum.tt.10.l.15.§ ſi quis ſeruo.l.17.§ ſeruus.
Si cum alio actũ ſit. ff.l.11. § ſed ſi plures. uerſ. etſi cum.
Si alius egit.ff.l.27.§ inquit lex.
De reliquis diſtinctionib. uide s̃ De ſingulis cauſarum ſpeciebus.

III. *Quibus competit actio l. Aquiliæ.*

De hæredibus. ff.l.23.§ hanc actionem. l.43.l.36.l. 15.§ fin.l.13.§ ſi ſeruus.
De hærede & legatario cui ſeruus occiſus legatus eſt.ff.l.13.§ fin.l.14.l.15.in prin.
De duobus legatarijs quibus ſeruus legatus eſt. ff.l.17.l.34.l.35.l.36.in prin.
De domino ſerui occiſi.ff.l.11.§ legis autem.l.13.§ fugitiui.
De altero dominorum,ſeruo cõmuni occiſo. ff. l 27. § item ſi ſeruus.
De libero homine cui damnum datum eſt, & eo cui is bona fide ſeruit.ff.l.13.in prin.
De commodatario,fructuario,uſuario. ff. l. 11. § fin.l. 12.
De bonæ fidei poſſeſſore.ff.l.11.§ ſed etſi ſeruus.l. 17.
De inquilino inſula exuſta. ff.l. 27. § ſi quis inſulam.
De domino & colono.ff.l.27.§ inquit lex.
De domino rei, & creditore cui res pignori data eſt.ff.l.17.l.30.§.pignori.
De eo qui ſeruũ occiſum ſtipulatus eſt, & eo qui eum promiſit.ff.lib.4.tt.3.l.18.§ fin.
De emptore & uenditore ſerui occiſi redhibendi.ff.l.11.§ ſi in eo.

IIII. *Aduerſus quos datur?*

De hæredibus & cæteris ſucceſſoribus. Inſt. § his autem uerbis.uerſ. ideoq; conſt. ff. l. 23. § hanc actionem.
De eo qui iuſſit uel mandauit damnum dare. ff.l. 37.in prin.lib.50.tt.17.l.131.l.194.
De eo qui ad damnum dandũ impulit.ff.l.7.§ proinde ſi quis.
De pluribus ſeruum pulſantib. & occidentib. ff. l.11.§ ſed ſi plures. uſq; ad § item & cum eo.l.51. § idq; conſequens.
De eo qui in tõſoris manum pilam iecit, quo gulam eius quem tondebat præcidit: & ipſo tonſore.ff.l.11.in prin.
De eo qui tenuit,& eo qui occidit.ff.l.11.§ ſi alius.
De eo qui ignem ſubiecit, & eo qui ignẽ malè cuſtodiuit,inſula exuſta.ff.l.27.§ ſi fornacarius.
De domino equi, & commodatario, & eo cuius impulſu equus damnum dedit, uel paſſus eſt. ff.l.27.§ ſi ex ploſtro.l.57.
De domino ploſtri prioris & domino ploſtri poſterioris,& de mulione.ff.l.52.§ in cliuo.
De domino ſerui damnum dantis.ff.l.44.l.45.in prin.
De poſſeſſore ſerui. ff.l.27.§ ſerui autem.

V. *Quid ueniat in hac actione.*

Si ſeruus uel quadrupes,quæ pecudum numero eſt,occiſa ſit: tenetur reus, quanti ea res in eo anno

anno plurimi fuerit.Inſt.in prin.ff.l.2.in prin.
Declaratur quid ſit, Quãti ea res in eo anno, &c. Inſt.§ his autem uerbis. ff.l.21.in prin.l.23.§ idẽ Iulian. ſcribit.
Diſtinguitur s̃ De primo capite l. Aquiliæ, cap. eod.
Si alio modo uel in alia re damnum dederit: tenetur quanti ea res in diebus 30 proximis fuerit. Inſt.§ capite tertio. ff.l.27. § tertio capite.l.29.§ fin.
De æſtimatione non ſolum perempti corporis habenda,ſed eius etiam quod intereſt.Inſt.§ illud non ex uerbis.§ item ſi ex pari mularum.ff.l.21. § fin.l.22.l.23.in prin. uſq; ad § hanc actionem. l. 29.§ ſed ubi damni.l.33.l.37.§ ſi quadrupes.l.51. l.55.
Si reus negauerit,in duplũ tenetur. ff.l.2. in prin. uerſ.& j̃ l.23.§ hæc actio.C.l.4.l.5.
Vtrum de occiſo an de uulnerato teneatur, uide s̃ de primo capite legis Aquiliæ,Ex reliquis cõtingentibus.
Si dominus proprietaris ſeruũ occiderit, uel uulnerauerit.ff.l.12.
Si ſocius communem ſeruum occiderit, uel uulnerauerit.ff.l.20.
Si uulnerato ſeruo actum ſit, & poſtea occiſo eo agatur.ff.l.47.l.48.
Si alius mortiferè uulnerauit,alius occidit, in quãtum quiſq; teneatur.ff.l.51. § æſtimatio autem.
Si aquam alió deriuauit.C.l.2.
Si præceptor eluſcauerit diſcipulum ff.l.7.in prin.
Si dominus ſerui uel familiæ nomine conueniatur.ff.l.27.§ item ſi ſeruus.§ Proculus ait.l.32.
Si unus dominorum ſerui communis nomine,ab alio ſeruo occiſi agat.ff.l 27.§ item ſi ſeruus.
Si incendium factum ſit aliæ pœnę.ff.lib.j.tt.15.l.1. § & quia plerunq;.l.4.lib.47.tt.9.l.9.l.11.l.12. § fin. lib.48.tt.8.l.j.in prin.l.10.tt.19.l. 28. § incendiarij.C.lib.9.tt.j.l.11.

VI. *Officium iudicis in confitentem reum.*

ff.l. 25.§ fin.l.26.

VII. *Adfinia remedia.*

Actio in factum. In damnis quæ lege Aquilia nõ tenentur,in factum actio eſt. ff.l.33.§ fin.lib. 19. tt.5.l.1. Cauſas igitur huius actionis,uide s̃ Species cauſarum cum ſuis diſtinctionibus, capite eod.
Liberum eſt ei,cuius ſeruus occiſus eſt,& actione l. Aquiliæ agere,& iudicio publico.Inſt. § liberũ autem. ff.l.23.§ ſi dolo. lib.47.tt.10.l.7.§ ſi dicatur.
Si damnum in turba datum ſit: item in incendio, ruina,naufragio,dantur actiones aliæ,de quib. uide j̃ lib.prox.
Iniuriarum actio. ff.l.5.§ iniuriam.l.27.§ rupiſſe. § etſi puerum.l.41.§ fin.
Furti actio.ff.l.27.in prin.§ ſi quis de manu.§ ſi oliuam.l.41.§ fin.
Arborum furtim cæſarum.ff.l.27.§ ſi oliuam.
Damni infecti. ff.l.27.§ ſi furnum.
Quod ui aut clàm interdictũ. ff.l.27. § inquit lex.
Locati.ff.l.5.§ fin.l.7.§ fin.l.27.§ ſi fornac.§ Proculus.§ ſi quis ſeruum.§ fin.
Conducti.ff.l.27.§ ſi quis ſeruum.
Pignoraticia actio.ff.l.18.
Depoſiti.ff.l.42.
Si puerum caſtrauerit.ff.l.27.§ & ſi puerum.
De reliquis,uide j̃ lib.prox.

DE INIVRIARVM ACTIONE.Inſt.lib.4.tt.4.ff.lib.47.tt. 10.C.lib.9.tt.35. Cap. 7.

I. *Genus & propria huius actionis.*

Priuatum iudicium eſt.C.l.7.l.11.in prin.
Ex bono & æquo eſt.ff.l.11.§ iniuriarum.
Ante litem conteſtatam in bonis noſtris non eſt. ff.l. 28.

II. *Differentia huius actionis,& ſuperioris legis Aquiliæ.*

ff.l.7.§ ſi dicatur homo.uerſ. quid ergo.

III. *Cauſæ ex quibus competit.*

Si alicui iniuria facta ſit.
Declaratur quid ſit iniuria. Inſt. in prin. ff.l.j. in prin.quotuplex ſit iniuria.ff.l.j.§ iniuriam.
Aut per ſemetipſum alicui fit iniuria,aut per alias perſonas.Inſt.§ patitur autem. ff.l.j.§ item aut per.
Si quis pugno pulſatus,fuſtibus cæſus uel uerberatus eſt.Inſt.§ iniuria autem. ff.l.j. § iniuriam. uide j̃ De actione ex l. Cornel.
Si aduerſus aliquem manus ſæpe leuatæ ſunt, & ſæpe territus ſit quaſi uapulaturus, non tamen percuſſit.ff.l.15.§ j.
Si contumelia facta ſit. Declaratur unde dicatur conrumelia.ff.l.j.in prin.uerſ.contumeliam.
Si infamandi alicuius cauſa aliquid fecerit uel dixerit. ff.l.15. § ait prætor ne quid.uſq; ad § hæc autem ferè ſunt.
Si conuicium factum ſit.Inſt.§ iniuria autem. ff.l. j.§ iniuriam.l.15.§ ait prætor. uſque ad § ſi quis aſtrologus.
Si appellatores iudici conuicium fecerint.ff.l.42.
Si homicidam aliquem dixit.C.l.5.
Si delatorem dixit.C.l.3.
Si aſtrologus, uel alius qui illicitam diuinationẽ pollicetur,conſultus aliquem furem dixit. ff. l. 15.§ ſi quis aſtrologus.
Si debitorem,qui non erat debitor, appellauerit. ff.l.15.§ ſi quis non debitorem. Inſt.§ iniuria autem.
Si filium familiâs patrem familiâs putat, uel uxorem uiduam.ff.l.18.§ cum aliquis.
Si liberum ſeruum dicat.C.l.9.l.10.
Si ſe dominum alicuius dicat.ff.l.11. § fin.
Si aliquem ex libertate in ſeruitutem petit. ff.l. 11.§ fin.l.12.
Si liber pro fugitiuo apprehenſus fuerit.ff.l.22.
Si turpibus uerbis uſus ſit.ff.l.15.§ qui turpib.
Si libellum, carmen aut hiſtoriam ad alicuius infamiam ſcripſerit,compoſuerit,ediderit, dolo ue malo fecerit,quo quid eorũ fieret.Inſt.§ iniuria autem. ff.l.5 § ſi quis librum.l.6.
Si libellum famoſum inuentum non corruperit, ſed manifeſtauerit, & alij inuentum confiteatur.C.tt.36.l.j.
Si epitheſin,aliud'ue quid,ſiue ſcripturam in notam aliquorum produxerit: item ſi emendum uendendumue curauit.ff.l.5.§ fin.

Si libello principi uel alij dato famam alicuius in sectatus est. ff. l. 15. § si quis libello.
Si carmen conscribat, proponat uel cantet, quod pudorem alicuius lædit. ff. l. 15. § hæc autem ferè.
Si infamandi alicuius causa, aliquid in monumento publico positum sit. ff. l. 37. § in priñ.
Si matremfamiliâs aut prætextatum prætextatam ue adsectatus fuerit, siue cuius pudicitia attentata esse dicetur. Inst. § iniuria autem. ff. l. j. § iniuriam l. 9. § fin. l. 10. l. 15. § qui turpib. lib. 47. tt. 11. l. j. in prin. § fin.
Si quem appellauit adsectatusue est. ff. l. 15. § abduxisse. § meminisse.
Si uirgines appellauerit. ff. l. 15. § si quis uirgines.
Declaratur quid sit attentari, adsectari & appellare. ff. l. 10. l. 150. § appellare. § aliud est.
Si stuprum serua passa est, si cælauit mancipium, si uirginem immaturam stuprauerit. ff. l. 25. lib. 48. tt. 19. l. 38. § qui nondum.
Si seruum alienum uerberauit, uel de eo iniussu domini quæstionem habuerit. ff. l. 15. § prætor ait. lib. 44. tt. 7. l. 33. § j.
Declaratur quid sit Verberare. ff. l. 15. § uerberasse.
Quid sit Quæstionem habuisse. ff. l. 15. § quæstionem intell.
Si quis re uel iure suo uti prohibeatur. ff. l. 13. § si quis me prohibeat. l. 14. l. 15. § fin. l. 24.
Si piscari, aucupari, uehiculum ducere, in publico lauare, in caueâ publica sedere, uel in quo alio loco agere, sedere, conuersari prohibeatur. ff. l. 13. § si quis me prohibeat. usq; ad fin. legis. l. 14. lib. 43. tt. 8. l. 2. § si quis in mari.
Si quis me uexandi mei causa ad tribunal alicuius interpellauerit. ff. l. 13. § si quis per.
Si creditor meus, cui paratus etã soluere, fideiussores meos interpellauerit. ff. l. 19.
Si creditor domũ absentis debitoris propria autoritate signauit. ff. l. 20.
Si creditor pignus proscripserit, uenditurus tanquam à debitore acceptum. ff. l. 15. § item si quis pignus.
Si cuius bona quasi debitoris, qui debitor nõ est, possedit. Inst. § iniuria autem.
Si bona alicuius, uel unam rem per iniuriam occupauerit. ff. l. 15. § si quis bona.
Si cui laborem, quem alius debet, induxerit. ff. l. 13. § idem Labeo.
Si comes alicuius abductus sit. ff. l. j. § iniuriam. l. 15. § si quis uirgines. usq; ad § appellare. tt. 11. l. j. § fin.
Si quis per iniuriam sententiam dixerit. ff. l. 13. § idem Labeo.
Si euentum sententiæ quis uendidit. ff. l. 15. § idem ait eum.
Si quis mentem alicuius medicamẽto alioue quo alienauerit. ff. l. 15. in prin.
Si quis in honorem alicuius quid fieri non patiatur: utputa alicui imaginem decerni, uel quid aliud. ff. l. 13. § si quis de.
Si ad inuidiam alicuius ueste lugubri utatur, aut squalida, aut si barbã demittat, uel capillos submittat. ff. l. 15. § hæc autem ferè sunt. l. 39.
Si imaginem Imperatoris ad inuidiam alicuius porter. ff. l. 38. lib. 48. tt. 19. l. 28. § ad statuas.
Si cadaueri defuncti fiat iniuria, uide infrà, Ex persona eius cui fit.
Si statua patris in monumento posita, saxis cæsa sit. ff. l. 27.
Si seruum meum uel filium ludibrio habeat: utputa si illum in popinam duxerit, uel alea luserit. ff. l. 26.
Si inferiorum ædium dominus superioris uicini fumigandi causa fumum fecerit: ut superior in ædes inferiores quid aut proiecerit, aut infuderit. ff. l. 44.
Si quis limo corrupto aliquem perfuderit, cœno luto obliuerit, aquas spurcauerit, fistulas, lacus, quid'ue aliud ad iniuriam publicam contaminauerit. ff. tt. 11. l. j. § fit iniuria.
Aliæ causæ pendent ex arbitrio prætoris. ff. l. 15. § quod ait prætor. § prætor ait.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex causa facti.*

Si iure publico utitur. ff. l. 13. § is qui iure.
Si iure magistratus & potestatis fecit. ff. l. 13. § idem Labeo. § quæ iure. l. 15. § adijcitur.
Iuris executio non habet iniuriam. ff. l. 13. § is qui iure.
Si quòd decreto prætoris non obtemperauit, ductus sit. ff. l. 13. § si quis quod.
Si uenerandæ reipub. causa factum sit. ff. l. 33.
Si defendendi domini gratia, seruus aliquid fecit. ff. l. 17. § si iussu domini.
Si mandatu alterius fecit. ff. l. 11. § si mandatu.
Si ab alio ad hoc conductus fuerit uel persuasus. ff. l. 11. § Proculus.
Si iussu uel permissu domini de seruo quæstionẽ habuerit. ff. l. 15. § prætor ait qui. § quæstionẽ. l. 17. in prin. § si iussu.
Si nocentem infamauit. ff. l. 18. in prin.
Si corrigendi aut emendandi animo, seruum percusserit. ff. l. 15. § adijcitur.
Si colludendi uel officij honestè faciendi gratia fecerit. ff. l. 15. § meminisse.
Si non conuicij consilio dixit. C. l. 5.
Si per iocum percussit. ff. l. 3. § quare si quis per iocum.
Si dum certat, percussit. ff. l. 3. § quare si quis per iocum.
Si nesciat se iniuriam facere, & nesciat cui faciat, uel putet alium esse. ff. l. 3. § itaq; pati quis. l. 18. § si iniuriam.
Si hominẽ liberum cęciderit, dum putat seruum suum esse. ff. l. 3. § fin.
Si seruum meum, quem liberum uel alterius esse putat, cęciderit. ff. l. 15. § interdum iniuria.
Si cum seruo meo pugnũ ducere uellem, te in proximo stantem inuitus percusserim. ff. l. 4.

2 *Ex modo & qualitate facti.*

Si leuiter percussit uel maledixit. ff. l. 15. § prætor ait si quid.
Si non aduersus bonos mores fit. ff. l. 13. § ait prætor. § sed quod adijcitur. § meminisse. § adijcitur aduersus.
Si iure fecit, uide ẽ uers. Si iure publico utitur, &c. cum sequentibus.

3 *Ex persona eius cui fecit.*

Si incertæ personæ factum sit. ff. l. 15. § cui non fine causa.

Si de-

Si defuncto & cadaueri eius. ff. l. j. § etsi fortè. § quoties autem. § denicq; Iulia. l. 27.
Si seruis. Inst. § seruis autem ipsis. ff. l. j. § item aut per. l. 15. § prætor ait. usq; ad fin. l. 26. C. l. j.
Si seruo hæreditario. ff. l. j. § denicq; Iulianus. uersi. idemq; putat. l. 9. § fin.
Si uolenti fecit. ff. l. j. § usq; adeò. l. 26. lib. 39. tt. 3. l. 9. § nullam enim.
Si nocentem infamauit. ff. l. 18. in prin.
Si legatos, oratores, comites'ue iniuria affecerit. ff. lib. 48. tt. 6. l. 7. § fin.

4 *Ex persona facientis iniuriam.*

Qui iniuriam pati possunt, & facere possunt. ff. l. 3. in prin.
Si furiosus & impubes faciat. ff. l. 3.
Si magistratus faciat. ff. l. 15. § adijcitur. l. 17. § seruus. l. 32. l. 33.
Si dominus seruo fecerit. ff. l. 11. § fin. l. 15. § si communem quis.
Si patronus liberto faciat iniuriam. ff. l. 7. § prætea illi. l. 11. § quanquam. usq; ad § fin. lib. 37. tt. 15. l. 2. C. l. 6.
Si hæres patroni liberto fecerit iniuriam. C. l. 6.
Si parens liberis fecerit iniuriam. ff. l. 7. § sed etsi quis. lib. 37. tt. 15. l. 2.
Si seruus fecerit. ff. l. 7. § cum seruus. C. l. j.
Si seruus domino uel fructuario fecerit iniuriã, ff. l. 9. § si atrocem, l. 17. § si seruus.
Si seruus seruo fecerit iniuriam. ff. l. 18. § si seruus.

5 *Ex consequentibus iniuriam factam.*

Si tempore & dissimulatione abolita sit iniuria. Inst. § fin. ff. l. 11. § iniuriarum. l. 17. § si cum ante. C. l. 5.
Si remissa sit iniuria. ff. l. 17. § si cũ ante. Subdistinguitur: Si pater remisit iniuriam. ff. l. 17. § filiofamiliâs. § interdum.
Si pactum de iniuria interceserit, uel trãsactum sit, aut iusiurandum exactum. ff. l. 11. § iniuriarum.
Si dominus seruum, cuius nomine ei actio competebat, manumiserit, uel alienauerit. ff. l. 29.
Si publico iudicio fiat præiudicium hac actione. ff. l. 7. § si dicatur.
Si actum sit, uel pœna sumpta. ff. l. 17. § si cum ante. Subdistinguitur:
Si alius egit. ff. l. j. § fin. l. 17. § si filiusfamiliâs. l. 18. § si nupta.
Si alia actione actum sit. ff. l. 6. § fin.
Si de alia iniuria actum sit. ff. l. 7. § si mihi plures.
Si pater antea filij iniuriam est prosecutus, nunc suam. ff. l. 41.
Aliæ insuper distinctiones pendent ex arbitrio prætoris. ff. l. 15. § quod ait prætor. § prætor ait.

IIII. *Quibus competit hæc actio?*

De domino serui iniuriam passi. C. l. 8. uide ẽ Ex persona eius cui fit. uers. Si seruis.
De socijs seruo communi cæso. ff. l. 15. § fin. l. 16. l. 17. in prin.
De fructuario & proprietario serui. ff. l. 15. § si cõmunem. § si usumfructum. § si autem me.
De eo cui bona fide seruit, & uero domino. Inst. § sed si hæc. ff. l. 15. § si usumfructum. usq; ad fin. legis.
De libero homine iniuriam passo, & eo cui liber homo bona fide seruit. Inst. § sed si libero. ff. l. 15. § item si liberum.
De ipso seruo manumisso. ff. l. 30. in prin.
De seruo hæreditario testamento manumisso, & hærede. ff. l. j. § Labeo scribit.
De patre & auo filiofamiliâs iniuriam passo. Inst. § patitur autẽ. ff. l. j. § item aut per. § usq; adeò § siue autem. § fin. l. 17. § quod deinde ait. § idem ait etsi. l. 26. l. 30. § fin. l. 18. § si nupta. § at cum ali quis. C. l. 2.
De ipso filiofamiliâs iniuriam passo. ff. l. 17. § ait prætor si ei. usq; ad fin. legis. l. 30. § fin.
De filio eius qui iniuriam passus est. ff. l. 11. § planè si fortè.
De marito, uxore iniuriã passa. Inst. § patitur autem. ff. l. j. § item aut per. § siue autem. § fin. l. 11. § quanquam. l. 18. § si nupta. § at cum aliquis. C. l. 2.
De socero, nuru iniuriam passa. Inst. § patitur autem. ff. l. j. § item aut.
De sponso, sponsa iniuriam passa. ff. l. 15. § sponsum.
De ipsa uxore quæ iniuriam passa est. ff. l. j. § fin. l. 18. § si nupta.
De uxore, marito iniuriã passo. Inst. § patitur autem. ff. l. 2. l. 11. § planè si fortè.
De hæredibus. ff. l. 13. in prin. l. 15. § iniuriarum.
Si cadaueri defuncti uel seruo hæreditario fiat iniuria, hæredi competit actio, de quo uide ẽ Ex persona eius cui fecit.

V. *Aduersus quos competit actio?*

De eo qui dolo fecit, & curauit ut alicui fieret iniuria. Inst. § iniuria autem. § non solum. ff. l. 11. in prin. l. 15. § fecisse cõuicium. l. 17 § seruus meus. Distinguitur: Si curauit quidem, sed non facta est iniuria. ff. l. 15. § si curauerit.
De eo qui mandauit. ff. l. 11. § mandatum. § Proculus.
De eo qui aliquem ad iniuriam faciendam conduxit: & eo qui nolenti persuasit, ut faceret. ff. l. 11. § Proculus.
De domino serui iniuriam facientis. ff. l. 17. § cum seruus. § si iussu.
De ipso seruo manumisso. ff. l. 17. § si iussu domi-
De patre & filio. ff. l. 36. (ni.
De hæredibus. ff. l. 13. in prin. l. 15. § iniuriarum.

VI. *Per quos competit?*

Et per se & per alios, utputa per procuratorem, tutorem, &c. agere excipere licet. Inst. § in summa. ff. l. 11. § agere quis. l. 17. § idem Iulianus. § idem ait etsi. C. l. 11.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Pœna iniuriæ ex lege 12 Tabul. propter membrũ ruptum talio erat, propter os fractum numaria pœna: uerùm ea in desuetudinẽ abijt. Inst. § pœna autem.
Hodie autem extra ordinem ex causa & persona statui solet: & tanti condemnandus est reus, quanti is qui iniuriam passus est eam æstimauerit, uel minoris, prout iudici uisum fuerit. Inst. § pœna autem. usq; ad § sed & lex. § in summa. ff. l. 17. § seruus § quædam iniuriæ. l. 35. l. 45.
Æstimatio iniuriæ non ad litis contestatæ tempus, sed quo facta est iniuria, refertur. ff. l. 21. C. l. 8.

Atrox iniuria ex quibus æstimanda. Inst. ſ atrox iniuria. ff.l.7. ſ atrocem.l.8.l.9.in prin.uſq; ad ſ fin.C.l.4.
Si ſeruus iniuriã fecerit. ff.l.9.ſ ſi atrocẽ.l.17.ſ cũ ſeruus.uſq; ad ſ ſi ſeruus.l.34.l.45.ſ & ſerui.
Si liber homo iniuriã fecerit.ff.l.45.ſ liberi uerò.
Si iudici ab appellatoribus conuicium factũ fuerit.ff.l.42.
Si quis imaginem Imperatoris in iniuriam alterius portauerit.ff.l.38.
Si quis librũ ad infamiam alicuius ſcripſerit,ediderit,&c.ff.l.5.ſ ſi quis librum.
Si quis librum famoſum inuentum manifeſtauerit.C.tt.36.l.1.ſ ſi uerò.ſ fin.
Si quæ infamandi alterius cauſa in monumento publico poſita ſunt.ff.l.37.in prin.
Si pater & maritus ambo agunt.ff.l.18.ſ ſi nupta.
Si pater & filius ambo agunt.ff.l.30.l.31.
Si plures domini ſerui communis nomine agũt. Inſt.ſ ſi communi.ff.l.15.ſ fin.l.16.

VIII. *Quando & quamdiu datur?*

Intra annum.C.l.5.
Aduerſus magiſtratum, utrum cum adhuc eſt in magiſtratu,an finito magiſtratu danda ſit. ff. l. 32.
Si cui iudicialiter fiat iniuria,non niſi finito iudicio competit.C.l.10.

IX. *Adiuncta officia actoris,rei conuenti,& iudicis.*

Actoris.

Actor certum dicat quid iniurię factum ſit. ff.l.7. in prin.ſ præterea.ſ quod autem prætor.
Si plures iniuriæ ei factæ ſunt,eas coniungat.ff.l. 7.ſ ſi mihi plures.l.41.
De inſcriptionib. ſi criminaliter agatur. C.l.11. in prin.

Rei conuenti,& procuratoris eius.

De ſatiſdando,iudicatum ſolui. ff.l.36.

Iudicis.

De cauſæ cognitione prætoris.ff.l.15.ſ prætor ait qui ſeruum.ſ prætor ait ſi quid aliud.

X. *Euentus huius actionis.*

Damnatus inteſtabilis ſit.ff.l.5.ſ ſi quis librũ.Nec in ordine decurionum eſſe poteſt.ff.l.40.
De præmio detegentis authorem iniuriæ.ff.l.5.ſ fin.l.6.in prin.C.tt.36.l.1.
De pœna eius,qui hãc actionem per calumniam inſtituit.ff.l.43.
De præiudicio: An & quibus actionibus hoc iudicio præiudicetur.ff.l.6.ſ fin.l.7.ſ ſi dicatur. l. 15.ſ ſi quis ſeruo.l.17.ſ ſeruus.

XI. *Adſinia remedia.*

Et criminaliter & ciuiliter hac actiõe agi poteſt. Inſt.ſ in ſumma.ff.l.7.ſ poſſe hodie.l.37.ſ fin.
De conſtitutionib.ff.l.15.ſ ſi quis aſtrologus.
De furti actione,& legis Aquiliç.ff.l.25.l.44.tt.7. l.33.ſ 1.
Serui corrupti.ff.l.26.ſ fin.
Sepulchri uiolati.ff.l.27.
Quòd metus cauſa actio.ff.lib.4.tt.2.l.14.ſ in cauſæ autem.
Vti poſſidetis.ff.l.14.C.l.11.

¶ *De actione iniuriarum ex lege Cornelia:*

I. *Cauſæ ex quibus datur.*

,, *Si quis* pulſatus uerberatus ue eſt.Inſt.ſ ſed & lex Cornelia. ff.l.5.in prin.ſ lex itaq; Cornelia.
Declaratur quid ſit pulſare & uerberare. ff.l. 5.ſ inter pulſationem.Diſtinguitur:Si is uerberatus ſit apud quem in alea luſum eſſe dicitur. ff. lib.11.tt.5.l.1.in prin.ſ item notandum.
,, *Si cuius* domus ui introita eſt. Inſt.ſ ſed & l. Cornelia.ff.l.5.in prin.ſ lex itaq; Cornelia.l.23.

DISTINGVITVR:

Si in domo aliena cõducta uel gratis habitat,uel hoſpitio fuerit receptus. Inſt. ſ ſed & lex Cornelia.uerſ.domum.ff.l.5.ſ domum. ſ ego puto ad.
Si in uilla uel in hortis habitet.ff.l.5.ſ domũ.uerſ. quòd ſi quis.
Si in fundum locatum impetus factus ſit. ff.l.5. ſ domum.uerſ.& ſi dominus.ſ ſi tamen in fundum.
Si in habitationem,in qua actor domicilium nõ habet,impetus factus ſit.ff.l.5.ſ ego puto ad.
Si momenti cauſa non perpetuò inhabitat. ff.l.5. ſ tantum igitur.
Si in meritoria uel ſtabula impetus factus ſit. ff.l. 5.ſ tantum igitur.
Si in ius uocandi cauſa domum alienam ui introierit.ff.l.23.
,, *Omnis iniuria* quæ manu fit, hac lege continetur. ff.l.5.ſ lex itaq;.uerſ.apparet.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si ſeruus fecerit.ff.lib.48.tt.2.l.12.ſ fin.

II. *Quibus competit hæc actio?*

De patre & ipſo filio iniuriam paſſo.ff.l.5.ſ illud quæritur.uſq; ad ſ hac lege.
De colono & domino fundi ui introiti. ff.l.5.ſ & ſi dominus.

III. *Apud quos competit?*

De actoris genero,ſocero,uitrico,priuigno, ſobrino,&c.ff.l.5.ſ 1.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Condemnatio æſtimatione iudicis facienda. ff.l. 37.ſ fin.

V. *Adiuncta.*

De iureiurando reo deferendo.ff.l.5.ſ hac lege.

VI. *Adfine remedium.*

Etiam ciuiliter ex hac lege agi poteſt.ff.l.37.ſ fin.

FINIS LIBRI VICESIMI SECVNDI.

DE RELIQVIS MALEFICIIS, ET PRAECEDENTIVM ACTIONVM adfinibus remedijs:

Liber uiceſimustertius.

Porrò ex furto,rapina,damno & iniuria etiam aliæ actiones dantur pro uarietate circumſtantiarum:utputa perſonæ delinquentis,& eius aduerſus quem delinquitur: itẽ loci & temporis quo delinquitur,item rei in qua uel circa quam delinquitur:item ex ſpecie delicti & modo.

Pro uarietate perſonæ: ut

Si quadrupes damnũ dederit:datur actio ex lege 12 Tabul. Si quadrupes pauperiem feciſſe dicatur.
Si ſeruus deliquerit: datur actio noxalis aduerſus dominum.
Si familia furtum fecerit: datur actio ex edicto prætoris,Si familia furtum feciſſe dicatur.
Si is qui teſtamento liber eſſe iuſſus eſt,poſt mortem domini ante aditam hæreditatem in bonis eius quid deliquerit: datur actio in factũ, Si is qui teſtamento liber eſſe iuſſus,&c.
Si uxor mariti,uel maritus uxori furtum fecerit: datur rerum amotarum actio.
Si legatarius rem ſibi legatam occupauerit:datur interdictum Quorum legatorum.
Si publicanus uel familia eius uim, furtũ uel dãnum fecerit:datur actio intra annum in duplũ, poſt annum in ſimplum.

Pro uarietate rei: ut

Si ſeruus corruptus ſit:datur actio ſerui corrupti.
Si liberum hominem retinet: datur interdictũ de libero homine exhibendo.
Si pecora abacta ſunt: datur iudicium de abigeis.
Si arbores cęſę ſunt: datur actio arborum furtim cæſarum.
Si res ſubrepta ædibus iuncta ſit:datur actio De tigno iuncto.

Pro uarietate loci & temporis: ut

Si in naue,caupona,ſtabulo furtũ factũ uel damnum datum ſit: datur actio aduerſus nautas, caupones,ſtabularios.
Si damnum in turba datũ ſit:datur actio de damno in turba dato.
Si ex incendio,ruina,naufragio,rate naue expugnata quid raptũ, dolo ue malo receptum ſit, damnum ue datum: datur actio prętoria de incendio,ruina,naufragio.
Si poſt mortem alicuius iacente hæreditate, res ex ea ſubrepta ſit:datur iudicium expilatæ hæreditatis.

Ex ſpecie & modo delicti: ut

Si quid deiectum uel effuſum ſit, quo alicui damnum datũ eſt: datur actio de deiecto & effuſo.
Si quis in ſubgrũda uel protecto id poſitum uel ſuſpenſum haberet, cuius cauſas alicui nocere poſsit:datur actio depoſito & ſuſpenſo.
Si quis ui de fundo deijciatur: datur interdictum Vnde ui.
Si ſtellionatus crimen ſit:datur iudicium ſtellionatus.

De hiſce actionibus omnibus ordine nunc tractabitur.

SI QVADRVPES PAVPEriem feciſſe dicatur. Inſt.lib.4. tt.9.ff.lib.9.tt.1.

Cap. 1.

I. *Quo iure ſit introducta hæc actio?*

Lege 12 Tabularum.Inſt.in prin.ff.l.1.in prin.

II. *Cauſa ex qua datur.*

Si quadrupes pauperiem fecerit.
Declaratur quid ſit pauperies.Inſt.ſ pauperies.ff. l.1.ſ ait prætor.

DISTINGVITVR:

1 *Ex cauſa & antecedentibus.*

Si laſciuia,feruore aut feritate nocuit. Inſt. in pri. ff.l.1.ſ itaq; ut Seruius.
Si genitali feritate nocuit, non contra naturam. Inſt.ſ hæc autem.ff.l.1.ſ & generaliter.
Si propter loci iniquitatẽ aut culpam mulionis, aut ſi plus iuſto onerata quadrupes in aliquem onus euerterit.ff.l.1.ſ quòd ſi propter.
Si dum agaſo equum in tabernam deducit, mulam equus olfecit,mulaq; calcem reiecit,& crus agaſoni fregit.ff.l.5.
Si canis,dum duceretur ab aliquo, aſperitate ſua euaſit, & alicui damnum dedit. ff.l.1. ſ ſed & ſi canis.
Si inſtigatu alterius fera damnũ dedit.ff.l.1.ſ ſed etſi inſtig.lib.4.tt.3.l.7.ſ ſi quadrupes.
Si equius dolore concitatus percuſſerit. ff.l.1. ſ ideoq; ſi equus.
Si dum equum permulſit quis, uel palpatus eſt. ff.l.1.ſ at ſi cum.
Si quis aliquem euitans magiſtratũ, forte in tabernam proximam ſe immiſit, ibiq; à cane læſus eſt.ff.l.2.ſ fin.
Si quadrupes ab alia quadrupede concitata damnum dedit.ff.l.1.ſ etſi alia.
Si cum arietes uel boues commiſiſſent inter ſe,alter alterum occidit.ff.l.1.ſ cum arietes.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non corpore ſuo damnum dedit,ſed alia quadrupede,ploſtro,alia ue re concitata. ff.l.1.ſ & ſi alia.ſ ſiue autem.
Ad omnes quadrupedes pertinet.ff.l.1.ſ 1.
Si non quadrupes,ſed aliud animal nocuit.ff.l.4.
Si beſtia nocuit.ff.l.1.ſ in beſtijs.
Si urſus nocuit,dũ à domino fugit. Inſt.ſ denique urſus.ff.l.1.ſ in beſtijs.
Si liberum hominem uulnerauit.ff.l.3.

3 *Ex conſequentibus.*

Si noxa ſeu animal deceſſerit, uel ab alio occiſa ſit.ff.l.1.ſ & cum etiam.ſ ſi poſt litem.
Si ædilitia actione actum ſit. Inſt.ſ fin.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cuius intereſt.ff.l.2.in prin.

De eo cui res commodata est, & fullone. ff.l.2. in
De successoribus.ff.l.j.§ fin. (prin.

III. *Aduersus quos datur?*

Noxa caput sequitur.ff.l.j.§ & cum etiam.
De uno ex pluribus dominis.ff.l.j.§ si cõmunes.
De successoribus.ff.l.j.§ fin.

V. *Quid ueniat in ea?*

De noxæ deditione, aut noxiæ æstimatione offerenda.Inst.in prin.ff.l.j.in prin.§ & cum etiam. § si post litem.
Si liber homo uulneratus sit.ff.l.3.
Si dominus interrogatus negauit noxam suam esse,in sõlidum tenetur,non ut noxæ dedat. ff. l.j.§ interdum autem.

VI. *Adfinia remedia.*

De ædilitio edicto:ne quis canem,uerrem,aprũ, &c. eo loci habeat quo uulgò iter fit.Inst.§ cæterum sciendum. ff.lib.21.tt.j.l.40.cum duab. ll. sequentibus.
De pastu pecoris actio.ff.lib.19.tt.5.l.15.§ fin.
Legis Aquiliæ actio.ff.l.j.§ quòd si propter.
In factum actio.ff.l.j.§ ideoq; si equus.

DE NOXALIBVS ACTIONIBUS. Inst. lib. 4. tt. 8. ff. lib. 9. tt. 4. C. lib. 3. tt. 41.

Cap. 2.

I. *Quòd iure sint introductæ.*

Partim legib.partim edicto prætoris. Inst. § sunt autem.

II. *Causæ ex quibus dantur.*

Si seruus noxiam seu maleficium commisit. Inst. in prin.ff.l.j.in prin.
Declaratur j membr.6 Quid ueniat.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona committentis maleficium.*

Si liber homo cõmisit qui ab alio bona fide possidetur.C.lib.6.tt.2.l.21.§ fin.
Si is qui ad libertatem proclamat, & pendente iudicio liber pronunciatus est. ff.l.42.in prin.lib. 11.tt.j.l.15.in prin.
Si liber homo qui postea seruus est factus.Inst.§ omnis autem. uers.Ex diuerso.
Si filiusfamiliâs commiserit.Inst.§ sed ueteres. ff. l.33.§ fin.l.34.
Si uicarius serui commisit.ff.l.19.§ si seruus.

2 *Ex persona eius aduersus quem commisit.*

Si domino commisit.Inst.§ si seruus..C.l.j. § cum tamen.
Si seruus legatus hæredi uel hæreditati furtum fecerit.ff.l.40.
Si seruus communis alteri sociorum fecit. ff.l.41.
Si bonæ fidei possessori commisit. C.li.6.tt.2.l.21.
Si usufructuario.ff.l.18.

3 *Ex specie delicti uel criminis commißi, & causa ex qua agitur.*

Si ex cõtractu in quo delictum commisit, agitur. ff.lib.44.tt.7.l.48.
Si arbores furtim cecidit.C.l.2.
Si plagium commisit.C.l.3.in prin.
Si uxorẽ alicuius rapuit, ex quo publico iudicio agitur.C.l.4.§ fin.

4 *Ex modo & antecedentibus.*

Si sciente & non prohibente domino commisit, ff.l.2.cum tribus ll.sequentibus.l.7.§ fin.C.l.4. § nam si eo.
Si sciente uel iubente seruo ordinario uicarius commisit.ff.l.19.§ fin.

5 *Ex consequentibus commissam noxiam.*

¶ CIRCA PERSONAM SERVI.

Si seruus decesserit.ff.l.5.§ fin.l.26.§ si is quẽ.l.39. § fin.l.42.§ j.
Si seruus manumissus sit,uide j Adfinia remedia, De actione aduersus seruum manumissum.
Si cum statuliberi nomine ageretur, conditio libertatis ante deditionem extiterit. ff.l.14.§ sed etsi statuliber.l.16.lib.47.tt.3.l.63.§ fin.
Si seruus alienatus sit,uide j Aduersus quos. uers. noxa.cap.sequent.
Si cum seruus sub conditione legatus esset,legati conditio extiterit.ff.l.14.§ fin.
Si seruus in potestatem actoris peruenerit.Inst.§ si seruus.uers.unde si. ff.l.20.l.26.§ fin.l.37.l. 38. in prin.
Si pars serui actori noxa data sit.ff.l.8.§ ante.uers. quanquam quis.
Si dominus seruum pro derelicto habuerit. ff. l. 38.§ j.
Si dominus in defensum seruũ relinquat. ff.l. 29. l.33.l.39.§ fin.l.43.§ fin.lib.50.tt.17.l.198.in prin. uide j Euentus.
Si reus seruum noxæ dederit,uel dare paratus sit, uide paulo inferius.
Si seruus non sit in potestate rei conuenti:& si in fuga sit,uel peregrè absit,uel apud depositariũ, commodatarium,&c. uide j Aduersus quos datur.

De reliquis consequentibus.

Si aliam pœnam elegit actor.ff.l.4.§ cum domino.usq; ad fin.legis.
Si actum sit,& reus iurauit se non possidere seruum.ff.l.21.§ si iusiurandum. Subdistinguitur:
Si pupillus uel,procurator iurauit.ff.l.21.§ si tutor.
Si postea habere uel possidere cœperit,ff.l.21.§ si iusiurãdum,uide j Aduersus quos. uers. De eo qui non habet in potestate.
Si cum alio actum sit,uel alium elegit actor. ff. l. 9.l.17.in prin.l.26.in prin.§ j.
Si alia actione actum sit.C.l.5.
Si reus antè conuentus litis æstimationem obtulit.ff.l.20.§ fin.

Si reus seruum noxæ dedit, uel dare paratus sit.

Inst.§ dominus.ff.l.j.§ quarum.l.21.in prin.C.l. 2.l.3.§ fin.

SVBDISTINGVITVR SEQUENTIBUS MODIS:

1 *Ex persona noxæ dati. Et re data.*

Si statuliberum dedit.ff.l.15.
Si ususfructus eius alienus sit.ff.l.17.§ si plures.
Si pignori obligatum seruum noxæ dederit.ff.li. 4.tt.3.l.9.§ & si seruum.
Si partem dederit.ff.l.8.in prin.§ ante.

2 *Ex persona noxæ dantis.*

Si alius dedit uel soluit.ff.l.26.§ si seruum.
Si bonæ fidei possessor, non dominus noxæ dedit. ff.l.11.§ sed noxæ. l.28. in prin.§ alioquin si aliter.
Si is qui seruum in iure suum esse respondit, dedit.ff.l.27.§ ex his quæ diximus.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si uni ex pluribus noxę datus sit.ff.l.14.in prin.l. 19.in prin.
Si dominus usufructuario noxę dedit.ff.l.18.§ fi.
Si ex alia causa noxæ datus sit actori.ff.l.20.
Si post latam sententiam noxę dare paratus sit. ff. lib.5.tt.3.l.20.§ idem rectè.
Si ob bona rapta dedit quę ad dominum peruenerint.C.l.4.§ j.

III. *Quibus dantur noxales actiones.*

De pluribus.ff.l.14.in prin.
De hæredibus. ff.l.26. § neque hæredi. l. 42. § hæ actiones.uers. nec tantum.

IIII. *Aduersus quos datur?*

Noxa caput sequitur: & datur actio aduersus eũ in quem dominium serui translatum est. Inst. § omnis autem. ff.l.7. in prin.l.42. § fin. Distinguitur:
Si sciente priore domino noxiam commisit.ff.l.2. § j.l.5.§ fin.l.7.§ fin.
Si alius dolo possidere desijt.ff.l.24.
De possessore serui. ff.l.11.C.l.6.tt.2.l. 21. Distinguitur:Si mala fide possideat.ff.l.13.Si possidere desijt,uide paulo inferius.
De eo qui emit seruũ à debitore,qui eum pignoratum creditori subripuerat: itẽ qui emit à minore 25 annis: item qui emit ab eo qui in fraudem creditorum alienauit.ff.l.36.
De eo qui non habet in potestate seruum. ff.l. 21. in prin.uers.sed non aliàs.§ in potestate. l.29. l. 42.§ hæ actiones. Distinguitur:
1. Si postea in potestate habere incipiat. ff.l.21. § fin.l.23.l.39.§ sed etsi post.
2. Si delato iureiurando iurare nolit,seruum nõ esse in sua potestate.ff.l.21.§ quòd si reus.§ si tutor.
3. Si seruum suum esse respondit. ff.l.27. § ex his quæ diximus.lib.11.tt.j.l.15.in prin.
4. Si dolo desijt possidere.ff.l.12.l.24.Subdistinguitur:Si pro derelicto habuit seruum. ff.l.38.§ j.Si alius ad quem peruenit seruus,eum defendere paratus sit,uel seruus ipse manumissus defensionem sui suscipiat. ff.l.24.§ fin.l.25.l.39.§ si quis dicat.
De usufructuario serui.ff.l.18.§ sed cum eo.l.19.§ si serui.
De depositario serui,& cõmodatario: item ipso domino.ff.l.22.in prin.
De eo qui pignori cæpit seruum,uel precario rogauit,& ipso domino.ff.l.22.§ j.
De pluribus dominis. ff.l.5.l.8.l.9.l.26. § itẽ si ex.
De pluribus,qui dolo desierint seruum in sua potestate habere.ff.l.26. § j.l.39.in prin.
De hæredibus.ff.l.5.§ fin.l.7. in prin. uers. & hæres.l.26.§ neq; hæredi.l.42.§ fin.
De ipso seruo manumisso,uide j Adfinia remed.

V. *Vbi & apud quem competunt?*

Ibi seruus defendi debet,ubi deliquit.ff.l.43.

VI. *Quid ueniat in his actionibus?*

Vt aut litis æstimationem sufferat dominus, aut seruum noxæ dedat. Inst. in prin. uers. quibus domino.ff.l.j.§ quarum.C.l.2.l.3.§ fin.
Declaratur quid noxa & noxia sit. Inst. in prin. uers.noxa autem.

Confirmatur.Inst.in prin.uers.summa autem ratione.ff.l.2.in prin.uers.nec enim.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS MODIS:

Si sciente domino seruus deliquit,uide § ex modo & antecedentibus.cap. eod.
Si reus perperam negauit, seruum in sua potestate esse. ff.l.21.§ prætor ait.§ fin. l.22.§ fin.l.26. § neq; hæredi.
Si ui rapuit,& quid ex eo ad dominum peruenit. C.l.4.
De reliquis,uide § Causas.
De pluribus in quantum quisq; teneatur, uide § uers.De plurib. dominis.
Si familia furtum fecisse dicatur,uide paulo inferius.

VII. *Quamdiu competant?*

Perpetuæ sunt.ff.l.42.§.hæ actiões.C.l.4.in prin.

VIII. *Adiuncta.*

De præsentia serui qui defenditur.ff.l.21.§ j.
De satisdatione rei conuenti.ff.l.39.§ j.
De iureiurando reo deferendo, si negauerit seruum in sua potestate esse.ff.l.21.§ prætor ait.l.22. § si negauerit.
Officium iudicis in ferenda sententia condemnatoria.Inst.lib.4.tt.17.§ 1.

IX. *Euentus harum actionum.*

Si seruus à domino uel alio reo conuento nõ defendatur.ff.l.21.§ quòd si reus.l.22. § dominus. l.26.§ si absente.usq; ad fin.legis.l.27.in prin.l. 28.l.29.l.30.l.32.l.43.§ fin.
Si seruus noxæ datus sit, transfertur dominium: & si postea seruus quæsita pecunia damnũ resarcierit, manumittendus est. Inst. § dominus. uers.sin autem.
Si bonæ fidei possessor,non dominus seruum noxæ dedit.ff.l.27.§ fin.l.28.
Si reus seruũ noxę dederit,cauere tenetur de euictione. ff.l.14.§ fin.item de dolo repromittere. ff.l.32.§ fin.
De actione condemnati aduersus socios. ff.l. 8. § j.l.9.l.10.l.17.§ ipsi tamẽ inter. § illud iniquum.
De exceptione condemnati possessoris aduersus dominum seruum uindicãtem.ff.l.11.l.17.§ fin.

X. *Adfinia remedia.*

Communi diuidũdo.ff.l.8.§ fin.l.19.§ sed si alteruter.l.41.
Vindicatio & ad exhibendum.C.l.j.
Exceptio, domino petenti seruum opponenda. ff.l.27.§ fin.l.28.in prin.
Actio aduersus ipsum seruum.C.l.3.l.4.§ fin.l.5.
Actio aduersus ipsum seruũ manumissum.Inst.§ omnis autẽ.uers.at si manumissus. ff.l.2.§ j. l.5. § fin.l.6.l.15.in prin.
Actio aduersus ipsum filiũfamiliâs qui deliquit. Inst.§ fin.ff.l.34.
Actio in solidum aduersus dominum,uide § Distinctiones causarum.

¶ *Si familia furtum fecisse dicatur.*
ff.l.47.tt.6.

I. *Si familia furtum fecerit.*

Datur arbitrium reo conuento,aut seruos noxæ dedere,aut si litis æstimationẽ offerat, tantum afferre; quantum si unus liber furtum fecisset.l.j.in prin.uers.datur igitur.

Declaratur:id est, pœnæ nomine duplum,& con dictionis simplum. l.2.lib.9.tt.4.l.31. ſ certè nõ tantum.

Confirmatur:

l.j.in prin.

DISTINGVITVR SE-
quentibus modis:

Si non furtum fecerint,ſed damnũ dederint plũres ſerui.l.j. ſ ſi plures.
Si cum furtum facerent, diuerſorum dominorum ſerui fuerũt,poſtea eiuſdem facti.ff.lib.9.tt.4.l. 31. ſ fin.
Si dominus dolo fecit, quo minus noxios ſeruos poſſideret.l.3.ſ fin.
Si non litis æſtimationem offerat dominus, ſed ſeruos noxæ dedat.ff.lib.9.tt.4.l.31.in prin.
Si ſciente domino furtum fecerint.l.1.ſ hæc autẽ. ſ is autem.l.5.in prin.
Si hæres eius cui furtum factum eſt,agat.l.4.

II. *Quibus datur hæc exceptio?*

De eo qui dolo fecit,quo minus poſſideret. l.3.ſ fin.
De altero dominorũ qui ſciuit familiam furtum facere,& altero qui ignorauit.l.5.in prin.

III. *Aduerſus quos datur?*

De hærede eius cui furtum factum eſt.l.4.

IIII. *Quæ computantur in id quod ſoluendum eſt.*

De eo quod ipſe ſeruus manumiſſus ſoluit. l.3.ſ quòd ſi prius.
De eo quòd alteri hæredum ſolutum eſt.l.6.
De eo quod defuncto ſolutum eſt. l.6.ſ item ſi defunctus.
De æſtimatione ſerui noxæ dati. ff.lib.9.tt.4.l. 31.
De reliquis, uide ĩ Quibus cõpetit exceptio. cap. eod.

V. *Euentus huius exceptionis & ſolutionis.*

Si unius ſerui nomine agatur,actio reliquorũ ſuſtinenda.l.j.ſ fin.
Socius id quod præſtitit,à ſocio repetit pro parte.l.5.

¶ *De exceptione quæ ex hac ſolutione datur.*

Si tantum ſolutum ſit, quantum ſi unus liber feciſſet:ceſſat actio,& datur exceptio. l.3.in prin.

Quibus competit hæc exceptio.

De emptore ſerui,l.3.in prin.
De uenditore ſerui ſi emptor ſoluit. l.3.ſ planè ſi emptor.
De hærede uel donatore,ſi legatarius uel donatarius ſoluit.l.3.ſ ſed an ſi legati.
De eo qui dolo malo ſeruum poſſidere deſijt.l.3. ſ fin. (etſi.
De ipſo ſeruo manumiſſo.l.3.in prin.uerſ.idemq;

SI IS QVI TESTAMENTO liber eſſe iuſſus eſt, poſt mortem domini ante aditam hæreditatem quid ex ea dolo malo ſurripuiſſe aut corrupiſſe dicatur.ff.lib.47. tt. 4. Cap. 3.

I. Ratio *huius actionis.*

l.j.ſ j.

II. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si dolo malo eius qui teſtamẽto liber eſſe iuſſus eſt,in bonis defuncti teſtatoris factum ſit,quo minus ex his bonis aliquid ad hæredẽ peruenire.l.j.in prin.
Si damnum in ijs bonis dederit.l.j.ſ non autem. uerſ.proinde ſi quid.ſ non tantum.

DISTINCTIONES:

1 Ex *perſona delinquentis.*

Si ſub cõditione liber eſſe iuſſus ſit.l.j.ſ habet itaq; uerſ.quid tamen.l.3.
Si fideicommiſſaria libertas ei relicta ſit. l.j. ſ ſi ſeruus.
Si legatus ſit, uel alio modo dominiũ eius amittatur.l.j.ſ ſi ſeruus purè.

2 Ex *re circa quam deliquit.*

Si in re quæ nõ fuit in bonis teſtatoris,ut pignori accepta,re aliena bona fide poſſeſſa,re commodata, &c.malè ſit uerſatus. l.j.ſ hæc actio. ſ ſed & in omnibus.
Si in fructibus, partu & fœtu poſt mortem teſtatoris perceptis malè uerſatus eſt.l.j.ſ itẽ ſi fructus.
Si in re ab impubere filio poſt mortẽ patris quæ ſita.l.j.ſ præterea.

3 Ex *tempore quo deliquit.*

Si ante mortem domini fecit.l.j.ſ habet itaq;. l.2.
Si poſt aditam hæreditatem fecit.l.j. ſ habet itaq;. Subdiſtinguitur:
Si unus tantum adijt.l.j.ſ ante aditam.
Si nondum conditio libertatis extiterit. l.j.ſ habet itaq;.uerſ. quid tamen.l.2.l.3.
Si cũ ei,q; ſubſtituto pupilli libertas eſſet relicta, poſt aditam patris hæreditatem uiuo pupillo fecerit.l.j.ſ ſi pupillus.

4 Ex *reliquis contingentibus.*

Si adita hæreditate non ſtatim liber fiat. l.j.ſ habet itaq;.uerſ.ſed ubi libertas.ſ & general.
Si ſine dolo malo fecit ſeruus. l.j. ſ non autem.ſ habet itaq;.
Si aliud habeat remedium hæres ad ſuum conſequendum.l.j.ſ Illud uerum eſt.
Si cum alio actum ſit.l.j.ſ fin.
Ex omnibus cauſis ex quib. furti agi poteſt, ualet hæc actio.l.j.ſ hæc actio.
Si ſeruus aduerſus dominũ paulo antequã competeret ei libertas,deliquit.l.2.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De ſuccdſſorib. l.j.ſ præter hanc. uerſ.itẽ hæredi.

IIII. *Quid ueniat in eam?*

Duplum.l.j.in prin.ſ itaq; equum.
Si plures qui libertatem acceperunt, deliquerint: ſinguli in ſolidum tenentur.l.j.ſ fin.

V. *Quando & quamdiu competit.*

Intra annum.l.j.in prin.

VI. *Adfinia remedia: & ſimile.*

Ad ſimilitudinẽ furti actionis competit.l.j.ſ hæc actio.ibi,Nam ſi in locum.ſ præter hanc.
Rei uindicatio.l.j.ſ præter hanc.

RERVM AMOTARVM. ff.lib.25.tt.2.C.lib.5.tt. 21. Cap. 4.

I. Ratio *huius actionis.*

ff.l.j.l.2.

II. Genus

II. *Genus,condictio eſt.*

ff.l.26.

III. *Cauſæ ex quibus datur.*

Si uxor marito,uel maritus uxori furtũ fecit, uel res eius contrectauit. ff.l.21. ſ hæc actio. ſ fin. lib.47.tt.2.l.53.in prin.C.l.2.
Si damnum dedit. C.l.2.ſ fin.
Si opem tulit furibus uxor,& eos in domum induxerit.ff.l.19.l.20.
Si uxor comederit,uendiderit, donauerit res mariti.ff.l.3.ſ item uerum eſt.

DISTINCTIONES:

1 Ex *perſona furtum facientis.*

Si maritus uxori furtum faciat. ff.l.6. ſ item cum rerum.l.11.in prin.C.l.2.
Si uxor,filiafamiliâs.ff.l.3.ſ ſi filiafamiliâs.
Si uxor in qua ceſſat matrimonium,utputa tutori ſuo nupta.ff.l.17.in prin.
Si concubina.ff.l.17.in prin.
Si nurus uel pronurus.ff.l.15.ſ uxor.
Si ſeruus uxoris.ff.l.3.ſ item ſi ſeruus.l.21.ſ ſi ſeruus.lib.47.tt.2.l.53.in prin.uerſ.ſerui uerò.
Si ſeruus dotalis.ff.l.21. ſ at ſi in dotem.

2 Ex *perſona eius cui furtum factum eſt.*

Si ei cui maritus hæres extitit. ff.l.3.ſ ſed & cum uxore.
Si ei cui maritus rem commodauit. ff.l.28.
Si ſocerò & proſocero.ff.l.15.ſ uxor.

3 Ex *re ſubrepta.*

Si res pignori datas uiro ſubripuit.ff.l.17.ſ fin.
Si rem quam maritus bona fide emit.ff.l.20.
Si rem dotalem.ff.l.24.

4 Ex *cauſa facti & modo.*

Si non diuortij conſilio amouit.ff.l.25.in prin.
Si mortis cauſa res amouit.ff.l.22.ſ fin.
Si cum de uita uiri deſperaſſet, diuertit ſubreptis rebus.ff.l 21.in prin.

5 Ex *tempore quo amouit.*

Si poſt diuortium amouit.ff.l.3.in prin.ſ item uerum eſt,
Si poſt mortem mariti.ff.l.6:ſ fin.
Si antequam nuberet.ff.l.3.ſ ſed & cum.
Si conſtante matrimonio,antequam diuortij conſilium inijſſet.ff.l.17.ſ res amotas.l.25.C.l.2.

6 Ex *reliquis contingentibus.*

Si non ſimul cum marito habitauit, & ex ea domo in qua non cum marito habitauit. ff.l.15. in prin.
Si maritus uxorem domo expulerit. ff.l.11.in prin.
Si dos nulla data ſit.ff.l.8.
Si illegitimum matrimonium ſit.ff.l.17.in prin.

7 Ex *conſequentibus furtum factum.*

Si non ſit ſecutum diuortium.ff.l.25.
Si redintegratum matrimonium ſit.ff.l.23.l.30.
Si res in rerum natura eſſe deſierit. ff.l.17. ſ non ſolum.
Si res ad uxorem non peruenerit.ff.l.19.
Si cum dos ſolueretur, non dictum ſit hac actione actum iri.ff.l.8.
Si actum ſit.ff.l.18.
Si mariti bona ad fiſcum fuerint deuoluta.ff.l.16.
Si uxor rea facere non poſſit.ff.l.21.ſ fin.

IIII. *Quibus datur hæc actio.*

De patre mariti.ff.l.6.in prin.
De hærede mariti.ff.l.6.ſ ſi poſt.uſq; ad fin.legis. l.21.ſ hæc actio.

V. *Aduerſus quos datur?*

De hærede uxoris.ff.l.6.ſ ſi poſt diuortium.C.l.5.
De patre uxoris.ff.l.3.ſ ſi filia.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Rei perſecutionem continet.ff.l.21.ſ hæc actio.
Quanti in litem iuratur.ff.l.8.ſ fin.l.9.
De æſtimatione,ſi res non reſtituantur. ff.l.29.
De ratione tam commodi quàm incommodi habenda.ff.l.21.ſ rerum.
De eo quod facere poteſt.ff.l.21.ſ fin.
De compenſatione,uide ĩ Adfinia remedia.
Si ſeruus uxoris amouit.ff.l.21.ſ at ſi in dotem.
Si hæres conueniatur.C.l.3.
Si pater conueniatur,uide paulò ã uerſ. De patre uxoris.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Perpetua eſt.ff.l.21.ſ hæc actio.
An conſtante matrimonio, uide ã Ex tempore quo amouit.
Ob adulteri crimen,quo mulier poſtulata eſt, nõ differtur.ff.l.27.

VIII. *Adiuncta.*

De iureiurando deferendo & referendo. ff.l.11. ſ qui rerum,uſque ad fin.legis. cum tribus ll. ſequentibus.
De cauendo de euictione litis æſtimatione oblata.ff.l.10.

IX. *Euentus.*

Si litis æſtimationem obtulit aduerſus uindicantem rem habet exceptionem,& re amiſſa habet rei uendicationem.ff.l.22.

X. *Adfinia remedia.*

Rei uindicatio, petitio hæreditatis & ad exhibendum actio. ff.l.6.ſ ſed ſi morte.ſ fin.l.22.ſ fin.l. 24.C.l.3.
Compenſatio.ff.l.7.l.21.ſ rerum.C.l.j.
Condictio.ff.l.17.ſ non ſolum.l.18.l.24.l.25.
Condictio furtiua. ff.l.3. ſ ſed & cum. l.6.ſ ſed ſi morte.
Furti actio.ff.l.j.l.2.C.l.2.
In factum actio.C.l.2.ſ fin.

QVORVM LEGATORVM. ff.lib.43.tt.3.C.lib.8.tt. 3. Cap. 5.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff.l.j.in prin.

II. *Nomen.*

ff.l.j.in prin.

III. *Genus.*

Adipiſcẽdæ poſſeſsionis interdictum eſt. ff. l.j.in prin.

IIII. *Cauſa ex qua datur.*

Si quis rem legatorum nomine occupauit. ff.l.j. in prin.C.l.j.ff.lib.31.l.32.ſ j.

DISTINGVITVR:

1 Ex *cauſa ex qua occupauit uel poſſidet.*

Si pro hærede uel pro poſſeſſore poſſidet.ff.l.j.ſ quia autem.
Si ex cauſa præceptionis occupauit hæres. ff.l.j.ſ ſi quis ex.

Si ex

Si ex mortis causa donatione occupauit.ff.l.j.§ si quis ex.
Si legatorum seruandorum causa in possessionẽ missus est.ff.l.j.§ quæsitum.
Si propter usumfructum uel usum sibi relictum occupauit.ff.l.j.§ quod ait prætor.
Si propter seruitutem sibi relictam occupauit.ff. l.j.§ quod ait. ibi.Idem dicendum.

2 Ex reliquis contingentibus.

Si uoluntate hæredis,uel eius ad quem ea res pertinet,occupauit.ff.l.j.§ quod ait prætor.§ si duę. § prodest.usq; ad § quod ait.C.l.j.
Si hæres de reddendo legato non cauerit. ff.l.j. § quod ait prætor nisi. usque ad fin. legis. l. 2. C.l.j.
Si possidere desit.ff.l.j.§ quod ait.

V. *Quibus competit hoc interdictum?*

De hæredibus hæredis, cæterisq; successoribus ff.l.j.§ hoc interdictum.

VI. *Aduersus quos datur?*

De successoribus eius qui occupauit. ff.l.j.§ legatorum.§ illud tenendum.

VII. *Quid ueniat in eo?*

De eo quod interest.ff.l.2.§ ex hoc interdicto.
De fructibus.ff.lib.31.l.32.§ j.

EXPILATAE HAEREDITATIS,ff.lib. 47.tt.19. C.lib.9.tt. 32. Cap. 6.

I. *Genus & ratio.*

Extraordinarium iudicium est.ff.l.j.
Loco deficentis actionis intenditur.C.l.6.

II. *Causa ex qua datur.*

Si furtum hæreditati factum sit.
Distinguitur:

1 Ex *persona furtum facientis.*

Si uxor defuncti fecit.ff.l.5.lib.3.tt.5.l.32.C.l.4.
De hærede.C.lib.3. tt.36.l.3.
De uitrico hæredis.C.l.2.
De nouerca hæredis.C.l.3.

2 Ex *reliquis contingentibus.*

Si non ante,sed post aditam hæreditatem fecit.ff. l.2.§ apparet.C.l.j.
Si fur ignorauit rem hæreditariam esse.ff.l.6.
Eo casu intendi potest, quo casu furti actio intendi non potest.ff.l.2.in prin.§ apparet.

III. *Apud quem competit?*

De præside prouinciæ & præfecto urbi. ff.l.2. in prin.l.3.

IIII. *Quid ueniat in eo?*

Extraordinariè coercetur.ff.l.j.l.3.

V. *Euentus.*

Si unus hæredum egerit, prodest id quoq; cohæredibus.ff.l.4.
Expilata hæreditate, debentur nihilominus legata. C.l.5.

VI. *Adfinia remedia.*

Furti actio.ff.l.2.§ fin.
Petitio hæreditatis.ff.l.3.
Negociorum gestorum. ff.lib.3.tt.5.l.32.
Ad exhibendum actio & rei uindicatio.ff.l.2.C.l. 4.lib.6.tt.2.l.17.

DE ACTIONE IN FACTVM aduersus publicanos.ff.lib.39. tt.4.C.lib.4.tt.61. Cap. 7.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.j.§ dixerit aliquis.l.12.in prin.

II. *Causæ ex quibus datur hæc actio?*

Si publicanus uel eius familia quid ui ademerit, furtum fecerit,uel damnũ dederit.ff.l.j.in prin.
Si illicitè quid exegit. ff.l.9.§ quod illicitè. C. tt. 62.l.3.l.4..
Si quid indebiti per errorem soluentis accepit.ff. l.16.§ fin.
Declaratur:qui sint publicani.ff.l.j.§ j.l.12.§ fin.l. 13.in prin.quę sit familia publicanorum.ff.l.j.§ familiæ.l.12.§ familiæ.

DISTINGVITVR SEQUENTIBUS *modis:*

Si in potestate publicani non sunt qui fecerunt: & si liberi homines sunt.ff.l.1.§ familiæ.§ fin.
Si seruus ignorante domino fecit. ff. l. 16. § sed Marcus.
Si publicanus rem restituit.ff.l.j.in prin.§ & restituendi.l.5.in prin.
Si absentem seruum defendere paratus sit dominus.ff.l.2.
Si seruus qui fecit,exhiberi non possit:& si uenditus,manumissus uel mortuus sit. ff.l.j.§ fin.l. 15.§ siue autem.C.l.j.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De hęredibus cęterisq; successoribus.ff.l.13.§ fin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De domino familiæ delinquentis.ff.l.j.in prin.
De socio uectigalis.ff.l.3.§ j.
De hæredibus.ff.l.4.in prin.l.16.§ penult.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in duplum,post annum in simplum datur.ff.l.j.in prin.l.9.§ quod illicitè.
Res in duplo continetur.ff.l.5.§ fin.l.9.§ quod illicitè.
Si familia fecit,nec dominus eã exhibet:sine noxæ debitione tenetur. ff.l.j. in prin.§ fin.l.2.l.3. in prin.
Si plures serui fecerint,tantum præstandũ,quantum si unus liber fecisset.ff.l.3.§ fin.
Si plures publicani sint, singuli pro parte tenentur,&c.ff.l.6.
Si illicitè quid exegit.ff.l.9.§ quod illicitè. C. tt. 62.l.4.

VI. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.ff.l.13.§ fin.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

Actor dicere debet, quem uel quos sibi exhiberi desideret.ff.l.3.§ ante autem.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti,damni, iniuriæ, ui bonorum raptorũ actio. ff.l.j.§ inde quæritur.

DE ACTIONE IN FACTVM aduersus nautas,caupones,stabularios.ff.lib.4.tt.9. Cap. 8.

Ex uarijs causis actio aduersus nautas,caupones,stabularios datur: scilicet si res receptas non restituunt, si à familia eorum alicui furtum factum sit, si damnum in naue,caupona datum sit, &c.quas omnes hic simul tractabo.

I. *Ratio & usus harum actionum.*

l.j.§ j.l.3.§ ex hoc edicto.

II. *Genus.*

In factum actio est.l.3.§ ex hoc edicto.
Quasi ex maleficio tenetur. Inst.lib.4.tt.5.§ item exercitor.ff.lib.44.tt.7.l.4.§ fin.

III. *Causæ ex quibus actio aduersus nautas, caupones,stabularios competit,& quæ competit actio?*

Si recepta non restituunt.l.j.in prin.l.5.in prin.
Si furtum in naue,caupona,stabulo factum, uel damnum datum sit.l.5.§ fin.
Si furtum à quoquam eorum quos ibi habent,factum sit.ff.lib.47.tt.5.l.j.in prin.
Si ope & consilio exercitoris,uel eorum quos ibi habet,furtũ factum sit.ff.lib.47.tt.5.l.j.in prin. ibi,Siue furtum.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 Ex *antecedentibus furtum factum, uel damnum datum.*

Si prædixerit nauta,ut unusquisq; uectorum res suas seruet,neq; se damnum præstaturum. l.17. § j.
Si res non sint assignatæ exercitori custodiendę, sed tantum in nauem missæ.l.1.§ fin.

Ex *persona eius qui rem recipit.*

Si alius,quàm exercitor nauis recepit. l. j. § qui sint igitur.
Si remigi aut mesonautę res data sit.l.j.§ qui sint igitur.ibi,Nec enim debet.
Si nauis magistro data sit.l.j.§ qui sint igitur.ibi, Sed per se.
Si is qui custodiæ causa,naui præpositus est,recepit.l.j.§ & sunt quidam.
Si exercitori ratium uel lintrarijs data res sit.l.j.§ de exercitoribus.
De cauponi, & stabulario.l.j.§ caupones.
Si institori,cauponi,uel stabulario datum sit.l.j.§ caupones.
Si ei qui opera mediastini fungitur,ut atriario, focario, &c.l.j.§ caupones.ibi,cæterùm.
Si filiusfamiliâs uel seruus recepit.l.3.§ si filiusfamiliâs.

2 Ex *persona furtum facientis, uel damnum dantis.*

De ijs quos in naue, caupona uel stabulo habẽt. ff.lib. 4.7.tt.5.l.j.in prin.§ caupo.
De uectoribus.l.j.§ fin.l.3.in prin.l.6.§ sed si dãnum.lib.4.7.tt.5.l.j.§ fin.
De uiatoribus. l.2.§ sed si damnum.§ in factum. lib.4.7.tt.5.l.j.§ caupo.
De ijs qui in caupona habitandi causa sunt. l.6.§ in factum.lib.4.7.tt.5.l.j.§ caupo.
De seruo uectoris uel uiatoris proprio, uel cum nauta communi.l.6.§ si seruus.
De seruo nautæ.l.7.§ si seruus. l.3.§ si filiusfamiliâs.
De seruis alienis.l.7.§ hæc autem actio.
De mesonautis.l.7.§ & quid si quis.
Omnium nautarum factum præstare debet, siue liberi sint,siue serui.l.7.in prin.

3 Ex *re cuius furtum factum,uel in qua damnum datum est.*

Quamcunq; rem siue mercem receperint,eius cũ stodiam præstare debent.l.j.§ ait prætor.
De rebus quę mercibus accedunt, ut uestimenta, cætera quæ ad usum quotidianum habemus.l. j.§ ait prætor.l.4.§ fin.
De re aliena à uectore uel uiatore illata. l. j. § itẽ Pompo.
De re quam uector pignori accepit.l.j.§ itẽ Pompon.

4 Ex *causa & modo facti.*

Si sine culpa nautę damnum contigerit.l.3.§ miratur igitur. ibi,Et hoc edicto.
Si damnum fatale sit,& ui maiore contigerit. l.3. § miratur.ibi,Et hoc edicto.§ idem erit dicendum.
Si naufragio,uel peruim piratarum damnũ contigerit.l.3.§ inde Labeo.

5 Ex *reliquis contingentibus.*

Si non in naue contigit damnum.l.7.in prin.ibi, Sed non aliàs.
Si in littore perierint res, antequã in nauem sint receptæ.l.3.§ idem ait.
Si extra negocium suum rem receperint.l.3.§ eodem modo.
Si merces interuenit.l.3.§ ex hoc edicto.
Si gratis nauiget,uel diuertat.l.6.in prin.
Si nauta nautæ, caupo cauponis rem receperit. l. 4.§ j.
Si nautæ inter se damnum dederint. l. 7. § sed si quidem.

6 Ex *consequentibus furtum factum, uel damnum datum.*

Si seruus qui fecit, decesserit.l.7.§ hac actione.
Si actor possit furem ipsum conuenire. ff.lib.47. tt.5.l.j.§ & in duplum.
Si cum alio actum sit, isq; sit absolutus.l.6.§ fin.
Si alia actione actum sit.l.3.§ fin.l.6.§ possumus. § fin.

IIII. *Quibus competit hæc actio?*

De domino rei,quam alienam uector intulit.l.j. § idem Pompo.

V. *Aduersus quos competit?*

De successoribus.l.3.§ hæc actio. l.7.§ hæc iudicia.
De patre & domino recipientis:item nautę & cauponis.l.3.§ si filiusfamiliâs. l.7. proinde cũ seruus.usq; ad fin.legis.

I. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur.l.7.§ hæc actio. lib.47.tt.5.l.j.§ & in duplum.
Rei persecutionem continet.l.3.§ hæc autem.
Si plures sint exercitores,singuli pro parte tenentur.l.7.§ si plures.
Si filiusfamiliâs,uel seruus uoluntate patris uel domini rem recepit.l.3.§ si filiusfamiliâs.
Si seruus furtum fecerit,uel damnum dederit.l.3. § item si seruus.l.7.§ hac autem actione.lib.47. tt.5 l.j.§ serui uero sui.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.3.§ hæc autem.l.7.§ hæc iudicia.

VIII. *Euentus.*

De actionibus condemnato præstandis. l.6.§ & si cum.

De fur-

De furti actione nautæ danda. l.4.in prin.lib.47. tt.5.l.1.§ quòd si receperit.
De parte à socio repetenda, si serui communis nomine quid præstitit.l.6.§ idem dicetur.

IX. *Adfinia remedia.*

Actio furti,& damni iniurię.l.3.§ fin.l.6.§ possumus.lib.47.tt.5.l.1.§ & in duplum.
Locati & conducti.l.3.§ ex hoc edicto.
Depositi.l.3.§ sed si gratis.

DE DAMNO IN TVRBA dato.ff.lib.47.tt.8.l.4.

Cap. 9.

I. *Differentia huius edicti,& eius quod est de damno coactis hominibus dato.*

§ si quis aduentu,usq; ad § hæc actio.

II. *Genus.*

In factum actio est.§ hæc autem actio.

III. *Causa ex qua datur hæc actio.*

Si damnum in turba datum sit. l.4.in prin.§ hoc edictum.
Si in turba quid raptum sit.§ loquitur autem.
Si in turba quid amissum sit,corruptum, scissum, fractum.§ loquitur autem.
Declaratur quid turba sit.§ 1.

DISTINGVITVR *sequentibus modis:*

Si alibi quàm in turba factum sit. § hæc autem actio.
Si is qui damnum dedit, turbam non coegit. § si quis aduentu.
Si non habuit consilium turbæ cogendæ, & sine eius dolo malo turba coacta est.§ si quis aduẽtu.§ si cum seruum.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus.§ fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo qui damnum dedit,& eo cuius dolo malo factum est,ut damnum daretur.§ hoc autem.§ hoc edicto. § si cum seruum.
De ipso seruo & familia damnũ dante.§ in seruũ.
De successoribus.§ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum in duplum,post annum in simplum datur. l.4. in prin.§ idcirco illud. § hæc autem actio.
Duplicatur quanti ea res est, scilicet uerũ rei precium, & præsentis temporis fit æstimatio,§ hæc autem actio.

VII. *Quamdiu competit.*

Annalis est, § sed & hoc & illud.

VIII. *Adsine remedium.*

Si raptum in turba.§ loquitur autem.

DE INCENDIO, RVINA, naufragio,rate,naue expugnata.ff.lib.47.tt.9.

Cap. 10.

I. *Ratio & usus huius actionis.*

l.1.§ huius edicti.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Si ex incendio,ruina,naufragio, rate, naue expugnata quid raptum, dolo ue malo receptũ est, & damnum datum.l.1.in prin.
Si recepit ex incendio raptum.l.1.in prin.l.3.§ non tantum.§ non solum.
Si abstulit & amouit.l.3.§ non solum.
Si damnum dedit.l.1.in prin.l.3.§ non solum.

Declaratur,

Quid sit ex incendio rapere.l.1.§ ex incendio.
Ex ruina rapere.l.1.§ item ruinæ.
Ex naufragio l.1.§.fin.l.2.l.3.in prin.l.4.in prin.
Rate, naue expugnata.l.3.§ deinde ait.l.6.

DISTINGVITVR:

1 *Ex loco & tempore quo rapitur.*

Si naue eiecta rapitur.l.3.§ qui eiecta.
Si domo uel uilla expugnata rapit.l.3.§ Labeo.
Si in littore uel in alio loco,non tamen in eo, in quo naufragium uel incendium fit, rem iacentem rapiat:item,
Si post naufragium uel incendium,uel ratem nauem expugnatam rem iacentem subtrahat. l.1. § fin.l.2.l.3.in prin.l.5.
Si ex adiacentibus prædijs ubi incendium uel ruina fit,rapiat.l.1.§ proinde si ex.§ item ruinæ.
Si cum nondum naufragium fuit,sed in ipsa trepidatione rapiat.l.4.in prin.
Si postquam suspicio incendij uel ruinæ fuit, rapuit.l.1.§ si suspicio.

2 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit.l.1.in prin.l.3.§ sed enim additum est.§ quod ait prætor.
Si incendio defendendarum suarum ædium causa damnum dedit.l.3.§ quod ait prætor.lib.9.tt. 2.l.49.§ fin.lib.43.tt.23.l.7.§ est autem & alia.
Si hoc animo rapuit, ut saluum faceret domino. ff.lib.47.tt.2.l.44.§ si iactum.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si dominus naufragij uel rerum rapiat.l.12.in pri.
Si peritura collegerit.l.4.§ diuus.
Si dominus derelinquentis animo res suas è naue iactauerit.ff.lib. 47.tt.2.l.44.§ si iactum.
Si res fluctibus expulsa iaceat.l.5.§ iacentem.
Si consuetudo loci repugnet.ff.lib.14.tt.2.l.9.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo cui res abest.C.lib.6.tt.2.l.18.
De fisco.l.3.§ fin.
De successoribus.l.4.§ fin.

V. *Quid ueniat in ea?*

Intra annum in quadruplum,post annum in simplum est.l.1.in prin.C.lib.6.tt.2.l.18.
Si seruus fecerit.l.1.in prin.ibi,Item in seruum.
Alias pœnas uide ĩ Adfinia remedia.

VI. *Adfinia remedia.*

Duo senatusconsulta.l.3.§ penult.& ult.
Constitutio Pij Antonini.l.4.§ 1.
Const.D.Hadriani.l.7.
Const. Friderici.§ fin.
Actio furti.l.3.in prin.l.5.in prin.ẽ tt.2.l.44.§ si iactum.
Vi bonorum raptorum.l.5.in prin.
Legis Aquiliæ.l.3.§ quod ait prætor.
Lex Iulia de ui publica & priuata.ff.lib.48.tt.6.l.3. § eadem lege.tt.7.l.1.§ eadem pœna.

VII. *Reliqua de naufragijs.*

l.3.§ fin.l.7.in prin.§ fin.l.10.C.lib. 11.tt.5.

DE LIBERO HOMINE EXhibendo.ff.lib.43.tt.28.

Cap. 11.

I. *Ratio huius interdicti.*

l.1.§ fin.l.2.

II. *Causa ex qua datur.*

Si liber homo ab aliquo retinetur.l.1.in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona retinentis.*

Item ex causa & modo retinendi.
Si is qui eum in potestate habet retinet.l.3.§ is tamen.
Si pater filium retinet.l.3.§ si enim quis.
Si patronus libertum, uel alius eum quem aluit retinet.l.3.§ proinde etsi.
Si eum quem ab hostibus redemit retinet.l.3.§ si quis eum.
Si noxæ sibi deditum retinet.l.3.§ proinde etsi libertum.
Si iustam causam retinendi habet.l.3.§ & generaliter.
Si putet illum seruum suum esse.l.3.§ planè si dubitat.
Si pro seruo illũ bona fide emit.l.4.§ Trebatius.
Si nescit hominem apud se esse. l. 3. § is qui nescit.

2 *Ex persona retenti.*

De quouis libero homine.l.3.§ hæc uerba.
Si plures retineantur.l.3.§ hęc uerba.
Si uolens retineatur.l.3.§ si quis uolentem.
Si dubitetur,utrum liber sit.l.3.§ planè si dub.
Si ipse suum statum ignoret.l.4.in prin.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si creditor latẽtem,debitorem sibi exhiberi desideret.l.4.§ fin.
Si reus absens sit.l 3.§ fin.
Si exhibuerit hominem,sed non statim.l.4.§ nullo temp.
Si actum sit,l.3.in prin.§ si tamen posteaquã,usq; ad § fin.

III. *Quibus competit hoc interdictum.*

De quouis.l.3. § hoc interdictum.
De pluribus.l.3.§ si tamen plures.
De muliere & pupillo.l.3.§ sed etsi mulier.
De suspectis.l.3.§ hoc interdum.

IIII. *Quid ueniat in hoc interdicto?*

Vt liber homo exhibeatur.l.1.in prin.
Declaratur quid sit exhibere.l.3.§ ait prætor.

V. *Quamdiu competit?*

Perpetuum est.l.3.§ fin.

VI. *Adfinia remedia.*

Lex Fauia.l.3.in prin.
Causa liberalis.l 3 § planè si dubitet.
De mittẽdo in bona latentis debitoris.l.4.§ fin.
De liberis exhibẽdis & ducendis,uide ẽ De iure inter parent.& liberos.lib.4. huius Methodi. item,
De uxore exhibẽda, uide De iure inter maritum & uxorem. ff.lib.4.

SERVI CORRVPTI. ff lib.11.tt.2.

Cap. 12.

I. *Ratio huius actionis.*

l.14.§ 1.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis alienum seruum recepit.l.1.in prin.C.lib. 9.tt.20.l.2.lib.6.tt.1.l.4.l.6.l.7.

Declaratur,

quid sit Recipere.l.1.§ quod autem.
Si alieno seruo dolo malo quid persuasit,quo eũ deteriorem faceret.l.1.in prin.
Declaratur quid sit Persuadere. l.1.§ persuadere.
Si seruum alienum sollicitauit.C.lib.6.tt.2.l.4.tt. 1.l.5.

DISTINCTIONES GENERALES:

1 *Ex persona corrumpentis.*

Si dominus uel usufructuarius corrumpat.l.9.§ si in seruo.
Si bonæ fidei emptor seruum corrumpit.l.1.§ 1.
Si socius seruum communem corrupit, l. 9. in prin.
Si seruus communis proprium corrupit.l.14.§ si seruus.
Si seruus in quo usumfructum habeo, propriũ corrupit.l.14.§ si is in quo.
Si uxor seruum mariti corrupit.l.17.
Si parens domini,patronus,liberi patroni uel parentes corruperunt.ff.lib.37.tt.15.l.6.

2 *Ex persona corrupti.*

Si malo seruo persuasit.l.1.§ sed utrum.
Si seruum hæreditarium corrupit.l.13.§ fin.
Si filiumfamiliâs corrupit.l.14.§ 1.
Si liberum hominem bona fide seruientem.l.1.§ sed nec eum.

3 *Ex re quam persuasit.*

Si persuasit seruo.ut iniuriam uel furtum faceret uelut fugeret,&c.l.1.§ fin.l.2.
Si persuasit,ut chirographa debitorum corrumpat.l.11.§ 1.
Si persuasit,ut in tectum ascenderet, uel in puteũ descenderet:unde perijt,uel crus fregit. l.3.l.4.
Si persuasit,ut dominum contemnat.l 15.
Si persuasit, ut infamandi domini gratia ad statuam fugeret.ff.lib.47.tt.11.l.5.
Si luxuriosum uel contumacem fecit.l.15.
Si pecuniam apud reum consumpsit seruus. l. 16.

4 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo fecit.l.3.l.5.in prin.
Si lusus gratia fecit.l.3.in prin.
Si ut custodiret seruum recepit, uel humanitate uel misericordia ductus,uel alia probata ratione l.5.in prin.
Si liberum putauit.l.5.§ si quis dolo.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si seruus etiam sine suasione erat fugiturus, uel furtum facturus.l.1.§ sed utrum.ibi,imò etsi.
Si persuadendo non fecit deteriorẽ.l.1. § persuadere.ibi,& ideo.
Si cum seruo suasisset ut rem domini subriperet, & ad se perferret:seruus domino id indicauit, dominusq; seruo rem ad eum perferendã dedit.Inst.lib.4.tt.1.§ sed etsi credat. C.lib.6.tt.2.l. 20.

6 *Ex consequentibus.*

Si seruus corruptus, alienatus, manumissus uel mortuus sit. l.5.§ fin. cum trib.ll.sequentibus. l.16.

Si actum sit.l.11.§ quamuis, ibi,Nec sufficit.usque ad fin.legis.l.12.
Si alter sociorum soluit.l.14.§ item si seruus.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De bonæ fidei emptore serui.l.1.§ 1.
De eo cui liber homo corruptus seruit. l.1.§ sed nec eum.
De usufructuario serui.l.9.§ si in seruo.
De debitore seruo pignorato corrupto.l.14.§ pignori.
De hærede domini.l.8.l.13.in prin.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.l.13.in prin.
De duobus socijs serui corrumpentis. l.14.§ item si seruus.

V. *Per quem?*

Etiam per procuratorem datur.C.lib.6.tt.2.l.4.§ fin.lib.9.tt.20.l.2.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur,quanti ea res est.l.1.in prin. l.5.§ hæc actio.l.9.§ datur autem.
Non extra rem duplum est.l.14.§ in hac actione.
Si seruus seruauè corrupit. l.5.§ si seruus. l.14.§ item si seruus.
Si uxor seruum mariti corrupit.l.17.
Si cum uno ex socijs agatur.l.14.§ item si seruus.
De pœna extraordinaria.ff.lib.1.tt.18.l.21,lib. 47. tt.11.l.5.

De æstimatione facienda.

Cuius temporis æstimatio facienda. l.5. § fin. l.6.
Cuius rei æstimatio facienda.l.9.§ fin.
Quanti minoris est seruus.l.9.§ fin.l.14.§ in hac actione.§ æstimatio.
Si inutilis sit factus seruus,ut eum non expediat habere.l.14.§ interdum tamè usq; ad fin. legis.
De rebus quas seruus secum abstulit æstimandis, & omni damno.l.10.l.11.in prin.
Si persuasit,ut Titio furtum faceret: unde dominus furti obligatus est. l.14.§ his consequenter.
De furtis postea factis.l.11.in prin.
Si dominus teneatur actione legis Aquiliæ, ob damnum à seruo corrupto datum.l.14.§ item non solum.
Si ex locato teneatur dominus ob seruum corruptum.l.14.§ item non solùm.
Si cum persuasisset ut chirographa debitorũ deleret,is postea consuetudine peccandi,& alia instrumenta subtraxit,deleuit, &c.l.11.§ 1.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Perpetua est.l.13.in prin.
Marito aduersus uxorem etiam constante matrimonio datur.ff.l.17.

VIII. *Adfinia remedia.*

Furti actio.l.11.§ quamuis.l.16.Inst.li.4. tt.1.§ sed etsi credat.C.lib.6.tt.2.l.20.
Legis Aquiliæ.l.4.
Legis Fauiæ.C.lib.9.tt.20.l.2.
Pro socio,& communi diuidundo.l.9.in prin.
Condictio.l.11.§ fin.
Petitio hæreditatis; l.13.§ fin.l.14.in prin.

DE ABIGEIS. ff.lib.47.tt.14.C.li.9.tt.37. Cap. 13.

I. *Ratio huius iudicij.*

ff.l.2.

II. *Genus.*

Publicum iudicium non est,sed magis furtum.ff. l.2.

III. *Causæ ex qua datur.*

Si pecora ex pascuis,uel armẽtis subtraxit,& abegit.ff.l.1.§ abigei autem.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si à stabulo abegit.ff.l.3.in prin.ibi, Eum quoq;.
Si bouem aberrantem,uel equum in solitudine relictum abegit.ff.l.1.§ abigei.
Si non multa pecora,sed unum aut alterum abegit.ff.l.3.in prin.§ qui sæpius.lib.48.tt.19. l.16.§ quantitas.
Si porcum,capram,ueruecẽ abegit.ff.l.1.§ sed & qui porcum.
Si de proprietate ab actorum faciat controuersiam,& iustis rationibus ductus putauit sua.ff. l.1.§ fin.

IIII. *Quid ueniat, seu de pœna abigeorum.*

Pœna metalli,operis & gladij.ff.l.1.in prin.§ quã quam.
Si frequentius fiat hoc genus maleficij. ff. l.1. in prin.
Si gladio abegit.ff.l.1.§ sanè quicunq;. l.2.§ sed quia.
Si honestiore loco natus sit reus. ff. l.1.§ quanquam.
Si porcum,capram, ueruecem abegit. ff. l.1.§ sed & qui porcum.
Si à stabulo abegit.ff.l.3.§ eum quoq;.
Si abigeos recepit.ff.l.3.§ fin.

V. *Adiuncta.*

De inscribendo in crimen.C.l.1.

ARBORVM FVRTIM CAEsarum. ff.lib.47.tt.7. Cap. 14.

I. *Genus.*

Pœnalis est actio.l.7.§ fin.
Non est furti actio.l.7.in prin.

II. *Simile.*

Huius actionis eadem est causa,quæ legis Aquiliæ.l.5.§ eius.

III. *Causæ ex quibus datur?*

Si arbores succidit,cædendi causa ferit, cingit, deglabrat,subsecuit.l.5.in prin.
Si radicitùs arbores euulsit & extirpauit. l.7.§ si quis radicitùs.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re cæsa, uel extirpata.*

Si pars arboris cæsa sit.l.7.§ etsi non tota.
Si uitis cæsa sit.l.3.in prin.
Si hædera,arundo uel salictum.l.3.in prin.
Si ea arbor quæ adhuc tenera est ut herbæ loco sit.l.4.
Si ea quę radicẽ nondũ concepit.l.3.§ sed si quis
Si saligneæ uirgæ instituendi salicti causa defixæ.l.3.§ sed si quis.

Si sti

Si stirpes oleæ,etiam eæ quæ nõdum radices egerunt.l.3.§ fin.
Si arbor ex seminario sit:pitùs translata, quæ terram nondum comprehendit: & ea cuius radices definunt uiuere, quamuis adhuc terra contineatur.l.3.§ quòd si quis.
Si arbor subuersa radicitùs ut etiam nunc reponi possit,atq; ita translata est ut reponi possit.l.3.§ Labeo.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non clàm cædit.l.9.in prin.
Si non ignorante domino,neq; eius celandi causa cædit.l.7.in prin.l.9.§ fin.
Si per uim sciente domino cædit.l.9.in prin.
Si iussu alterius cædit.l.7.§ siue autem quis.
Si per alium cædit.l.7.§ siue autem quis.
Si serra secuit.l.5.in prin.
Si colonus cædit.l.10.
Si uicinus,in cuius agrum arbor radices porrexit, cædit.l.6.§ fin.

3 *Ex consequentibus.*

Si postquam excidit,etiam lucrifaciendi causa cõtrectauit.l.9.in prin.
Si dominus agrum uendidit.l.13.
Si alia actione actum sit.l.1.l.10.l.12.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De eo qui usumfructum in eo fundo habet: item de eo qui habet fundum uectigalem.l.5.§ fin.
De uicino in cuius agrũ arbor radices porrexit.l.6.§ si arbor.
De uenditore agri.l.13.
De successoribus.l.7.§ fin.
De pluribus quorum arbor est.l.6.in prin.

V. *Aduersus quos datur?*

De eo cuius iussu factum est.l.7.§ siue autem.
De domino serui cederitis.l.7.§ siue autem.
De successoribus.l.7.§ fin.
De uno ex pluribus.l.6.in prin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

De duplo.l.7.§ fin.
Quanti æstimatio facienda.l.8.in prin.
Etiam tanquam latrones puniuntur.l.2.
Si plures fecerint, singuli in solidum tenentur. l.6.in prin.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.7.§ fin.

VIII. *Adfinia remedia.*

Actio furti.l.7.in prin.l.9.in prin.
Legis Aquiliæ.l.1.l.5.§ eius.l.7. § si quis radicitùs.
Condictio,& ad exhibendum actio.l.9.in prin.
Ex locato actio.l.10.
Quod ui aut clàm.l.12.
Etiam tanquam latrones puniuntur.l.2.

DE TIGNO IVNCTO. ff.lib.47.tt.3. Cap. 15.

I. *Ratio huius actionis.*

l.1.in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si tignum alienum ædibus uel uineis suis iunxit. l.1.in prin.
Declaratur quid sit tignum.l.1.§ tigni autem.
Distinguitur:Si tignum ab uxore donatum in uiri ædes iunctum sit.ff.lib.24.tt.1.l.63.

III. *Quid ueniat in hac actione?*

Non ut tignum iunctum soluat & reddat, sed in duplum actio datur.l.1.in prin.lib.6.tt.1.l.23.§ tignum.

IIII. *Euentus.*

Etiamsi hoc iudicio actũ sit, nihilominus rei uindicatione agi potest.l.2.

V. *Adfinia remedia.*

Ad exhibendum actio & rei uindicatio.l.1.§ fin.l.2.lib.6.tt.1.l.23.§.tignum.

DE ACTIONE IN FACTVM de deiecto & effuso, item de posito & suspenso.ff.lib.9.tt.3. Cap. 16.

¶ DE ACTIONE IN FActum de deiecto & effuso.

I. *Ratio & usus actionis.*

l.1.§ summa cum.

II. *Genus & proprium.*

In factum actio est.l.1.§ hæc in factum.
Pœnalis est, & popularis,si libero homini nocitũ est.l.5.§ hæc autem.ibi,Nam est pœnalis.
Ex bono & æquo oritur. l.5.§ hæc autem.ibi,Nec enim hæredibus.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si in eum locum quo uulgò iter fieret,uel in quo consisteretur, quid deiectũ uel effusum sit: quo alicui damnum datum est.l.1.in prin.l.5.§ hæc autem.
Si quid suspensum decidit, uel pendens effusum est.l.1.§ sed & quod suspensum.l.5.§ penult.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex loco ex quo & in quem deiectum uel effusum est.*

Si non in eum locum quo uulgò iter fit. l.1. in prin.
Si in locum priuatum.l.1.§ parui autem.
Si aliquandò uulgus in illa uia non commeabat.l.1.§ cæterùm si aliquando.
Si de naue sit deiectum.l.6.§ fin.
Non solùm ad ciuitates & uicos, sed & ad uias, per quas uulgò iter fit pertinet.l.6.in prin.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si fine culpa inhabitantis factum sit. l.1.§ hæc in factum.ibi, Nec adijcitur.
Si cum suspenderetur, decidit.l.1.§ quod cum suspenderetur.
Si is qui operatur in eo loco, uel discendi gratia ibi est,deiecit.l.5.§ si horrearius.
Si nocte sit deiectum uel effusum.l.6.§ Labeo.
Si cum uno actum sit.l.3.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. l.5.§ hæc autem.§ nec enim hæredibus.
Si plures hanc actionem sibi dari desiderent: cui potissimùm danda.l.5.§ hæc autem actio.

V. *Aduersus quos datur?*

De habitatore,& domino ædium. l.1.in prin.§ si hæc in factum.§ habitare.l.5.§ si horrearius.§ quis gratuitas.l.6.§ habitator.

De hospite, & eo qui hospitium dedit. l.j.§ habitare.
De pluribus habitantibus. l.j.§ fin.l.2.l.3.l.4.l.5.in prin.
De hæredibus l.5.§ hæc autem actio.
De patre, & ipso filiofamiliâs inhabitante. l.j.§ si filiusfamil.
De domino, & ipso seruo inhabitante. l.j.§ cum seruus.
De eo qui naui præpositus est, si de naui fit deiectum.l.6.§ fin.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

In duplum datur. l.j.in prin.§ hæc in factum. ibi, Nec adijcitur.
Si liber homo perierit. l.j. in prin. ibi, Si eo ictu.§ sed cum liber.
Si libero nomini nocitum est.l.j.in prin.ibi, Si uerò uiuet.§ hæc autem uerba.l.7.
Si seruus insciente domino fecit. l.j.in prin. ibi, Si seruus insciente.§ cum seruus.
Si plures inhabitent, singuli in solidum tenentur. l.3.

VII. *Quamdiu competit?*

Perpetua est.l.5.§ hæc autem actio. usq; ad § prætor ait.

VIII. *Euentus.*

Reus condemnatus repetere potest à socijs.l.4. item ab eo qui deiecit, uel effudit. l.5.§ cùm autem legis.

¶ *De actione in factum de posito & suspenso.*

ff.lib.9.tt.3.l.5.§ prætor ait. usq; ad finem legis.

I. *Ratio huius edicti & actionis.*

§ hoc edictum.

II. *Genus.*

In factum actio est.§ prætor ait ne quis.
Popularis est actio & pœnalis.§ fin.

III. *Causæ ex quibus datur.*

Si quis in subgrunda uel protecto supra eum locum quo uulgò iter fit, & in quo consistetur, id positum habeat, cuius casus cui nocere possit.§ prætor ait.
Si suspensum decidit.§ penult.

DISTINGVITVR SE-*quentibus modis:*

Si inquilinus, dominus, uel alius qui inhabitat, uel non inhabitat, positum habeat.§ ait prætor.
Si seruus posuit.§ positum.
Si in pergula positum habet, non in subgrunda, nec protecto.§ nam cum pictor.
Si in cœnaculo, in horreo, uel alia ædificij parte positum habet.§ supra eum locum.
Si amphora ex reticulo suspẽsa decidit. § penult.
Si non possit nocere positum.§ prætor ait cuius.
Si nulli nocuerit.§ coercetur autem.

IIII. *Quibus datur?*

De hæredibus cæterisq; successoribus.§ fin.

V. *Aduersus quos datur.*

De eo qui posuit, & eo qui habitat.§ positum habere.§ si id quod.
De hæredibus.§ fin.

VI. *Quid ueniat in ea?*

Decem solidorum actio est.§ prætor ait. ibi, Qui aduersus.
Si seruus fecerit.§ prætor ait. ibi, Si seruus.§ positum.ibi, Quare si seruus.

DE INTERDICTO VNDE ui. ff.lib.43.tt.15.C.lib.8.tt. 4. Cap. 17.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff.l.j.§ j.ibi, Etenim fuit.

II. *Genus recuperandæ possessionis interdictum est.*

Inst.lib.4.tt.15.§ recuperandæ.ff.l.j.§ j.ibi, Propter quod.

III. *Proprium.*

Mox auditur actor, etiam sine inscriptione. C.l.8.
Famosum non est.ff.l.13.

IIII. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis ui ex aliquo loco deiectus est.Inst.lib.4.tt.15.§ recuperandæ.ff.l.j.in prin.§ j.C.l.2.
Si quis uenientem prohibuerit ingredi in locum aliquem: uel in itinere detinuerit, & ipse possederit.ff.l.j.§ siue autem.usque ad § uim ui.l.3.§ proinde etsi cum.§ unde ui.l.12.l.18.C.l.10.
Si quis quibusdam superuenientib. metu perterritus fugerit.ff.l.j.§ idem Labeo.l.2.§ si quis autem.usq; ad § eum igitur.lib.4.tt.2.l.9.§ j.
Si quis aliquem ad tradendam possessionem ui coegerit.ff.l.5.
Si quis possessorem fundi, uel eos per quos possidebat, in fundo uinxerit, aut eis imperauerit, & opus facere coegerit. ff.l.j.§ idem Iulianus. usq; ad § fin.
Si ablentis possessionem ingressus est. C.l.11.tt.5.l.2.
Si fructuarius uti frui prohibeatur, uide paulo in ferius, uerſ. Si fructuarius uti.

DISTINCTIONES GENERALES: *præsertim primæ causæ, si quis ui ex aliquo loco, &c.*

1 *Ex persona deijcientis.*

Si patronus libertum deijciat, uel parens liberos. ff.l.j.§ interdictum.lib.37.tt.15.l.2.§ fin.l.7.
Si filiusfamiliâs deiecit.ff.l.16.
Si emptor fundi colonum deiecit.ff.l.18.
Si conductor precario possidẽs, uel alius possessor domino recuperare uolenti resistunt. C.l.10. Vide paulo superius, uerſ. Si quis uenientem.

2 *Ex persona deiecti.*

Si non dominus sit deiectus.ff.l.18.
Si is per quẽ dominus possidet.ff.l.j.§ quod seruus.C.tt.5.l.j.
Si seruus uel procurator domini.ff.l.j.§ quod seruus.
Si colonus sit deiectus. ff.l.j.§ deniq; & si maritus.§ quod seruus.
Si fructuarius uti frui prohibitus sit.ff.l.3.§ unde ui.usq; ad § fin.l.10.
Si usuarius uti prohibitus sit.ff.l.3.§ item si non.
Si emptor fundi prohibitus sit.ff.l.12.l.18.

3 *Ex loco unde deiectus est, & re per uim ablata.*

Si non de solo uel ædificio sit deiectus. ff.l.j.§ ad solam.
Si de re mobili sit deiectus. ff.l.j.§ illud utiq.l.3.§ pertinet.

Si de

Si de area sit deiectus.ff.l.j.ad solam. ibi, & si quis de.
Si de re solo cohærenti. ff.l.j.§ & generaliter.§ si quis de na.
Si de naue, uehiculo & ligneis ædificijs sit deiectus.ff.l.j.§ si quis de naue.

4 *Ex causa & antecedentibus.*

Si sine dolo per errorem deiecit, putans rem suã esse, uel quia res sua sit. C.l.5.l.6.l.7.l.10.
Si iure suo usus est.ff.lib.50.tt.17.l.187.§ j.
Si propter iustam & probabilem causam. ff.l.12.§ fin.
Si emptor fundi colonum deijciat.ff.l.18.
Si creditor pignus ui occupet.C.tt.14.l.3.l.4.
Si iussu alterius deiecit.ff.l.j.§ quoties.
Si permissu iudicis uel magistratus deiecit. C.l.6. tt.5.l.2.
Si uim ui repellat.Inst.§ recuperandæ.ff.l.j.§ uim ui.usq; ad § idem. Labeo.l.3.§ eum igitur. l.8.l.17.l.18.C.l.j.

5 *Ex reliquis contingentibus.*

Si deiectus naturaliter uel ciuiliter possedit. ff.l.j.§ deijcitur.§ siue autem.
Si mulier à possessione rei quam à marito dono accepit, deijciatur.ff.l.j.§ deniq; etsi maritus.
Si de habitatione sibi gratis concessa deijciatur.ff. lib.39.tt.5.l.27.
Si de superficiaria insula deijciatur.ff.l.j.§ & generaliter.
Si ususfructus uel usus nomine possedit, &c. uide s̃.Ex persona deiecti.
Si ui clàm uel precariò possedit deiectus. Inst.lib. 4.tt.15.§ recuperandæ.uerſ. licet is. ff.l.j.§ qui autem à me.C.l.3. uide insuper s̃ uerſ. Si uim ui rep.
Si non atroci ui deiecit.ff.l.j.§ ad solam.
Si armis deiecit: & quando uis armata intelligatur.ff.l.2.§ armis.usq; ad § cum procurator.

6 *Ex consequentibus.*

Si is cui uis facta est, nihilominus uel per se uel per suos possessionem retinet.ff.l.j.§ hoc interdictum.§ non autem alij.
Si rei uindicatio in iudicium deducta sit. ff. l.18.§ fin.
Si actum sit.ff.l.j.§ quoties uerus.

V. *Quibus competit hoc interdictum.*

De eo qui non possedit.ff.l.j.§ interdictum.
De domino, alio per quem possedit deiecto.ff.l.j.§ quod seruus.C.tt.5.l.j.
De domino, seruo procuratore, colono uel inquilino deiecto.ff.l.j.§ deniq; etsi maritus.ibi, non tamen si.§ quod seruus.l.12.l.20.C.tt.5.l.j.
De domino & colono, uel inquilini inquilino deiecto.ff.l.20.
De uenditore & emptore deiecto.ff.l.12.l.18.
De fructuario. uide s̃ Ex pers. deiecti.
De hæredibus, cæterisq; successoribus.ff.l.j.§ hoc interdictum.l.3.§ qui ususfructus.l.9.

VI. *Aduersus quos datur?*

De eo cuius familia deiecit.ff.l.j.in prin.§ ait prætor.§ quod igitur adijcitur.§ familiæ.usque ad § quod seruus.l.3.§ cum procurator.
De domino & procuratore deijciente.ff.l.j.§ quoties uerus.l.3.§ cum procurator.
De eo cuius dolo factum est ut quis deijceretur. ff.l.3.§ hoc interdictum.
De eo qui mandauit uel iussit. ff. l. j.§ deiecisse.
De eo qui ratum habuit. ff.l.j.§ sed etsi cum quis alium.l.3.§ cum procurator.
De eo qui deiecit, & eo qui possidet.ff.l.j.§ ex interdicto.l.7.l.15.
De patre & filio deijciente.ff.l.16.
De municipibus, & eo qui illorum nomine deiecit. ff.l.4.
De hæredibus & cæteris successoribus.ff.l.j.§ fin. l.2.l.3.in prin.§ fin.C.l.3.

VII. *Quid ueniat in hac actione?*

Intra annum datur de eo quod ui deiectus ibi habuit: post annum de eo quod ad eum qui ui deiecit, peruenit.ff.l.j.in prin.
De rebus mobilibus quæ in fundo fuerunt.ff.l.j.§ si fundus.usq; ad § annus.l.3.§ pertinet. l.14. l.19.C.l.9.
De eo quod interest: item de omni damno quod sensit ui deiectus, & de omni causa. ff.l.j.§ qui ui deiectus.§ non solum.l.6.l.15.C.l.4.
De fructibus. ff.l.j.§ ex die quo quis. lib.22.tt.j. l. 38.§ in Fauiana.uerſ. & ideo.C.l.4.
Si dominus familiæ nomine conueniatur. ff.l.j.§ quod igitur adijciatur.§ si quis tamen neget.
Si usufructuarius sit deiectus.ff.l.3.§ penult.l.9.§ deiectum.
Si cũ proprietarius deiectus esset, usufructuarius ex eo usumfructum perdidit.ff.l.10.
Si colonus finito conductionis tempore non restituit fundum.C.l.10.
Is quoq; qui aliquem ui deiecit, si quidem dominus rei fuit, dominium eius amittit: sin autẽ aliena res est, rei possessionẽ & æstimationem deiecto restituere tenetur.Inst.li.4.tt.15.§ sed ex constitutionibus.C.l.7.l.10.

VIII. *Quando & quamdiu datur?*

Intra annum & post annum diuerso respectu. ff. l.j.in prin.§ annus.l.3.§ hæc actio.§ hoc interdictum. lib.16.tt.3.l.7.§ Iulianus. uerſ. quia placuit.C.l.2,tt.5.l.j.lib.8.tt.36.l.5.

IX. *Adiuncta, seu de probatione, & iureiurando de rebus ablatis.*

C.l.9.

X. *Adfinia remedia.*

De legibus Iulijs publicorum & priuatorum iudiciorum: item de constitutionibus principum. Inst.lib.4.tt.15.§ recuperandæ.ff.l.j.§ ne quid autem.C.l.4.
Actio. ff.tt.16.l.j.§ restituendæ.
Furti & ui bonorum raptorum.ff.l.j.§ illud utiq.§ si fundus.
Ab exhibendum. ff. l. j.§ illud utique.§ si fundus.
Rei uindicatio.ff.l.3.§ unde ui interdictum.
Actio in factum. ff. l. j.§ interdictum hoc.§ fin.

NE VIS FIAT EI QVI IN possessionem missus est. ff. lib. 43. tt. 4. Cap. 18.

I. *Ratio huius interdicti.*

ff. l. 1. § 1.

II. *Genus. In factum actio est.*

ff. l. 1. in prin.

Pœnalis actio est. ff. l. 1. § hanc actionem.

Et prohibitorium & restitutorium est interdictum. ff. l. 3. § cum prætor. l. 1. § hæc actio.

III. *Causæ ex quibus competit.*

Si quis dolo malo fecerit, quo minus missus in bonorum possessione sit. ff. l. 1. in prin.

Si quis prohibuerit missum in possessionem uenire: item si quis de possessione pulsus est. ff. l. 1. § hæc actio. l. 4. § fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex antecedentibus prohibitionem: & causa ex qua quis in possessionem missus est.*

Pertinet ad omnes qui à prætore in possessionem missi sunt. ff. l. 1. § est autem. l. 4. § fin.

Si rei seruandæ causa in possessionem missus sit. ff. l. 1. § sed siue.

Si uenter in possessionem missus est. ff. l. 1. § sed siue. l. 3. § cum prætor.

Si damni infecti nomine missus est. ff. l. 4.

Si fideicommissi seruandi causa missus sit. ff. l. 1. § sed siue. l. 3. in prin.

Si ex falsa & iniusta causa in possessionem missus. ff. l. 1. § hæc uerba. ibi, Proinde. l. 3. § fin. li. 42. tt. 4. l. 14. § 1. ibi, Licet possit deficere.

Si quis fideicommissi seruandi causa in bona hæredis missus sit. ff. l. 3. § constitutum.

Si nondum missus sit in possessonem, quòd prætoris adeundi potestas non fuit. ff. l. 4. § sed ex alia.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si alieno nomine prohibitus sit, uel prohibuit. ff. l. 2.

Si alius quàm dominus prohibuit. ff. l. 1. § est aũt. ibi, Siue dominus.

Si pupillus uel furiosus prohibuit. ff. l. 1. § hoc edicto.

Si sine ui prohibuit. ff. l. 1. § hæc actio. ibi, Nec exigitur.

Si sine dolo malo prohibuit: ut quia suam possessionem putabat, uel non debitoris. ff. l. 1. § si quis ideo.

Si cum damni infecti nomine in possessionem missus esset, dominus ruinosarum ædium promiserit de damno infecto, uel per eum non stat quo minus promittat. ff. l. 4. in prin.

Si cũ fideicommissi seruãdi causa in possessionẽ missus esset, cõditio defecerit. ff. lib. 42. tt. 4. l. 14.

Si cum creditor in possessionẽ missus, ab aliquo prohibitus esset, à uenditore acceperit quanti eius interfuit. ff. libro 42. tt. 1. l. 51. § si quis.

IIII. *Quibus datur hoc interdictum?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. 1. § fin.

V. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus, cæterisq; successoribus. ff. l. 1. § hãc actionem.

De domino & patre filij uel serui prohibentis. ff. l. 1. § si domini.

De tutore prohibente, & pupillo. ff. l. 1. § hoc edicto.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Quanti ea res est ob quam in possessionem missus est. ff. l. 1. in prin. § hæc uerba. l. 2. l. 4. § prætor in eum.

VII. *Quamdiu competit?*

Annalis est. ff. l. 1. § hanc actionem.

VIII. *Adfinia remedia.*

Si uenter in possessionem missus sit. ff. l. 3. § cum prætor.

Si quis fideicommissi seruãdi nomine in possessionem missus sit. ff. l. 3. in prin.

DE INTERDICTIS VTI possidetis, de superficiebus, & utrubi. Cap. 19.

¶ *Vti possidetis.*

ff. lib. 43. tt. 17.

I. *Ratio huius interdicti.*

Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. ibi, namq; nisi. ff. l. 1. § huius autem. § interdictum. lib. 41. tt. 2. l. 55.

II. *Nomen.*

Vti possidetis uulgò dicitur. l. 1. § est hoc igitur.

III. *Genus, & proprium.*

Prohibitorium interdictum est ad retinendam possessionem. l. 1. § hoc interdictum. § est hoc igitur.

Duplex est. Inst. lib. 4. tt. 15. § tertia diuisio. ff. l. 3. § hoc interdictum.

IIII. *Differentia huius interdicti, & superioris Vnde ui.*

l. 1. § est hoc igitur. ibi, & consequenter.

V. *Causæ ex quibus datur.*

Si uis fiat possidenti. l. 1. in prin. C. lib. 8. tt. 6. l. 1.

Declaratur quid sit uim facere possidenti. ff. tt. 15. l. 1. tt. 16. l. 3. § item uideamus. ibi, etenim qui colere.

Si quis suo, qualiter uelit, uti prohibeatur. ff. lib. 8. tt. 5. l. 8. § sed & interdictum. lib. 43. tt. 15. l. 1. lib. 47. tt. 10. l. 4.

Si quis in suo ædificare, arare, &c. prohibeatur. ff. l. 3. § hoc interdictum. usq; ad § item uideamus. ff. tt. 15. l. 1. lib. 41. tt. 2. l. 52. § eum qui.

Si prohibeatur præcidere uel traducere uites ex suo fundo in fundum uicini transductas. ff. l. 3. § item uideamus.

Si quis proiectum supra uicini solum, uel in ædes uicini non iure habere dicatur. ff. l. 3. § item uideamus. cum § sequente.

Si uicinus meus in pariete meo tectoria habeat. ff. l. 3. § si uicinus.

Si inter duos de possessione sit cõtrouersia. Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. ff. l. 1. § huius autem. ibi, sed si inter.

DISTINCTIONES GENERALES.

1 *Ex re quam possidet, & de cuius possessione contentio est.*

De quauis re soli. ff. l. 1. § hoc interdictum.

Si de possessione rei mobilis. Inst. lib. 4. tt. 15. § sed interdicto quidem. ff. l. 1. § hoc interdictum.

Si de cloacis. ff. l. 1. in prin.

Si de re quæ possideri non potest. ff. l. 1. § hoc interdictum.

Si par-

Si partem possideat. ff. l. 1. § hoc interdictum.

Si superficiem possideat. ff. l. 3. § cæterum superficiarius.

Si cœnaculum possideat alter, alter ædes. ff. l. 3. § sed si suprà.

2. *Ex causa ex qua possidet alter, uel uterq;.*

Si ui, clàm uel precario possideat alter, uel uterq;. Inst. lib. 4. tt. 15. § sed interdicto quidem. ff. l. 1. in prin. § perpetuo. § fin. l. 2. l. 3. in prin. § non uideor. lib. 41. tt. 2. l. 6. l. 40. § seruũ tuum. usq; ad fi. legis. l. ult. C. lib. 7. tt. 32. l. 6.

Si creditores rei seruandæ causa, uel alij custodiæ causa in possessionẽ missi sunt. ff. l. 3. § creditores.

Si ususfructus uel usus nomine possideat. ff. l. 4.

Si alter usumfructum, aliter possessionem sibi defendat: item alter usum, alter usumfructũ. ff. l. 4.

Si alter ex iusta, alter ex iniusta causa possideat. ff. l. 3. in prin.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si rem uindicat. ff. lib. 41. tt. 2. l. 12.

VI. *Quibus datur hoc interdictum?*

De eo qui ædes possidet, & eo qui cœnaculum. ff. l. 3. § sed si suprà.

VII. *Apud quem competit?*

Apud rectorem prouinciæ. C. lib. 8. tt. 6. l. 1.

VIII. *Quid ueniat in hoc interdicto?*

Quanti ea res est. ff. l. 1. in prin. ibi, Nec pluris. l. 3. § in hoc interdicto.

Vt tollat tectoria ex ædibus meis. ff. l. 3. § si uicinus.

IX. *Quamdiu datur?*

Intra annum, quo primùm experiundi potestas erit. ff. l. 1. in prin. ibi, Neq; pluris.

X. *Adfinia remedia.*

Exceptio. ff. l. 1. § restituendæ.

Iniuriarum actio. ff. lib. 47. tt. 10. l. 13. § si quis me. l. 14.

¶ DE SVPERFICIEBVS.

ff. lib. 43. tt. 17.

I. *Ratio & usus huius interdicti.*

l. 1. § qui superficiem.

II. *Proprium & simile.*

Duplex est. l. 1. § proponitur.

Ad exemplum interdicti Vti possidetis proponitur: & omnia quæ in illo interdicto seruantur, in hoc quoq; seruabuntur. l. 1. § proponitur.

III. *Causa ex qua datur.*

Si quis superficie uti prohibetur. l. 1. in prin.

Declaratur, quæ sint superficiariæ ædes. l. 2.

DISTINGVITVR:

Ex quacunq; causa possideat, nihil interest. l. 1. § proponitur.

Si ui, clàm uel precario possideat. l. 1. § proponitur.

IIII. *Adfinia remedia.*

De actione ex cõducto, & ex empto. l. 1. § qui superficiem.

De alia actione quæ datur superficiario. l. 1. in prin. ibi, Si qua alia. § quod autem ait. § si soli. § quod autem. § & si duobus.

V. *Reliqua.*

De actione quę datur domino soli. l. 1. § is autem cuius. § quod autem.

Reliqua iura superficiei. l. 1. § quod autem. usq; ad fin. legis.

¶ *Vtrubi.*

ff. lib. 43. tt. 30.

I. *Simile.*

Interdictũ hoc simile est interdicto Vti possidetis. Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. ff. l. 1. § fin.

II. *Differentia huius interdicti, & interdicti Vti possidetis.*

Inst. lib. 4. tt. 15. § sed interdicto. ff. l. 1. § 1.

III. *Causa ex qua datur.*

Si inter duos de rei mobilis possessione controuersia fit, is uincit qui eam partem maiore parte eius anni possedit. Inst. lib. 4. tt. 15. § retinendæ. § quorum uis. ff. l. 1. in prin.

Mutatur, & constituitur ut is uincat qui litis contestatæ tẽpore, uel cũ inquietatur detinet. Inst. lib. 4. tt. 15. § quorum uis. ibi, Hodie. ff. l. 1. § fin.

Distinguitur. Si ui, clàm uel precario alter ab altero possideat. Inst. lib. 4. tt. 15. § quorum uis. ff. l. 1. § fin.

De reliquis huiusmodi interdictis, uide ℣ lib. 8. huius Methodi.

DE INTERDICTIS IN GENERE. Inst. lib. 4. tt. 15. ff. lib. 43. tt. 1. C. lib. 8. tt. 1. Cap. 20.

I. *Definitio interdictorum.*

Inst. in prin.

II. *Ratio nominis.*

Inst. § sunt tamen qui putant.

III. *Genus & propria.*

Actionis uerbo continentur. ff. lib. 44. tt. 7. l. 36.

Personalia sunt, non in rem. ff. l. 1. § penult.

In factum actione sine solennitate proponũtur. Inst. § fin. C. l. 3. l. 4.

Ad priuatas causas, non ad publicas pertinent. ff. lib. 47. tt. 10. l. 14. § fin.

IIII. *Diuisiones & species.*

Non infamant. ff. tt. 15. l. 13.

Aut de diuinis rebus sunt aut de humanis. ff. l. 1. in prin. l. 2. § interdicta autem.

Quædam prohibitoria sunt, quædam restitutoria, quædam exhibitoria. Inst. § summa. ff. l. 1. § interdictorum autem.

Quædam sunt adipiscendæ, quædam retinendæ, quædam recuperandæ possessionis. Inst. § sequens diuisio. usq; ad § tertia diuisio. ff. l. 2. § interdicta. usq; ad fin. legis.

Alia in prçsens, alia in præteritum sunt concepta. ff. l. 1. § interdictorum quædam.

Alia proprietatis causam cõtinent, alia possessionis. ff. l. 2. § quædam interdicta.

Alia simplicia sunt, alia duplicia. Inst. § tertia diuisio. ff. l. 3. in prin. § fin.

V. *Quæ actio ex ijs detur?*

In factum actio. Inst. § fin. C. l. 3. § fin. l. 4.

VI. *Apud quem competit?*

De præside prouinciæ, si reus nõ sit eius prouinciæ. C. l. 2.

VII. *Quid ueniat in eas?*

De fructibus. ff. l. 3. tt. 15. l. 1. § ex die quo.

Si seruus deliquerit, uel uim fecerit. ff. l. fin.

VIII. *Quamdiu competunt?*

Quædam annalia sunt, quædam perpetua. ff.l.j.§ fin.l.4.

IX. *Adiuncta officia actoris.*

Sine solennitate proponũtur. Inst.§ fin.C.l.3.l.4.
Actor tenetur exprimere actionem. C.l.4.

Singulæ interdictorum species subiectæ sunt suis locis.

DE RELIQVIS DELICTIS & criminibus. ff. lib. 47. tt. 11.

Cap. 21.

Si glandẽ ex arbore tua infundũ meum, cadentẽ ego immisso pecore depascam. ff.lib.19.tt.5.l.14.§ si glans.lib.10.§ 10.tt.4.l.9.§ glans.
Si calicem argenteum alienum in profundum alí iecit.ff.lib.19.tt.5.l.14.§ sed etsi calicem.
Si alienas merces in mare proiecit. ff.lib.19.tt.5.l.4.in prin.
Si seruum alienum spoliauerit, isq; frigore perijt. ff.lib.19.tt.5.l.14.§ sed etsi seruum.
Si quis alienas sollicitauerit nuptias, & matrimonia interpellauerit. l.j.in prin.
Si puero stuprũ abducto ab eo uel corrupto comite persuaserit, aut mulierem, puellam ue interpellauerit, quid ue impudicitiæ gratia fecerit, dõmum præbuerit, precium ue quo is persuadeat dederit. l.j.§ fin.
De non naturalibus luxurijs, blasphemijs & iuramentis per Deum, per capillum, per caput. C. lib.5.tt.fin.l.fin.§ fin.Nouell.c.77.c.141.
De lusu. ff.lib.11.tt.5. C.lib.3.tt.43.l.15.
De periurio. uide s̃ lib.2.huius Methodi. cap. De iureiurando.
Si mulier partum abegit. l.4.lib.48.tt.18.l.8.tt. 19. l.39.
Si quis partum exposuerit. C.lib.8.tt.52.l.2.
Si fimo corrupto aliquem perfuderit cœno, luto oblinierit, aquas spurcauerit, fistulas, lacꝰ, quidue aliud ad iniuriã publicam contaminauerit. l.j.§ fit iniuria.
Si album corrupit. ff.lib.2.tt.j.l.7.l.8.l.9.lib.48.tt. 10.l.32.in prin.
Si aliquid fecit, quo leues hominum animi superstitione numinis terreantur. ff.lib.48.tt.19.l. 30.
De circulatorib. qui serpentes circũferunt & proponunt, si cui ob eorum metum damnum datum est. l. 8.
De concussione, si simulato præsidis iussu concussio interuenit, &c. ff.tt.1.
De scopelismo, hoc est lapidum positione. l. 7. § sunt quædam.
Si Nili aggeres rũpat. ff.l.7.§ fin. C. lib.9.tt.38.l.j.
De nõ præcidendis quibusdã arborib. nec transferendis, nec excidendis. C.lib.11.tt.77.l.2.
De termino moto, uide s̃ li.20.huiꝰ Methodi.ca.8.
De saccularijs & directarijs. ff.l.7.in prin.tt.18.l.j.§ expilatores.
De effractoribus. ff.tt.18.l. j.§ expilatores.l.2.
De expilatoribus. ff.tt.18.l.j.§ expilatores.
De instrumentis proditis. l.7.§ sunt præterea. lib. 48.tt.10.l.j.§ is qui deposuit.
De præuaricatorib. receptoribus, & effractorib. uide s̃ li.j. huius Methodi, De publicis iudicijs in genere.

Committuntur insuper delicta emendo, uendendo, locãdo, sepeliendo, ad statuas cõfugiendo, &c.

¶ *De confugiendo ad statuas.*

Si quis ad statuas & imagines ad iniuriã alterius confugit. ff.lib.48.tt.19.l.28.§ ad statuas.
Si cuius instinctu seruus ad infamandum dominum ad statuas confugit. l.5.

De sepeliendo & mortuum inferendo.

Si in alienũ locũ mortuũ intulerit. ff.lib.11.tt.7.l.2.§ j. usq; ad § nam totus. l.7.l.8.§ in hac autem.
Si in locum publicis usibus destinatum, mortuũ intulit. ff.lib.11.tt.7.l.8.§ si in locum.

De emendo & uendendo.

Si monopolium exercet. C.lib.4.tt.59.l.1.
Si purpuram emerit uel uendiderit. C.lib.11.tt.8.l. 5.lib.4.tt.40.l.j.
Si sericum à barbaris emerit. C.lib.4.tt.40.l.2.
Si publicè mala medicamenta uendiderit. Inst.li. 4.tt.fin.§ ficarij. ff.lib.48.tt.8.l.3.in prin.
De armis non à quolibet fabricandis, nec uẽdendis. Nouell.c.85.
De armis, & alijs rebus à mercatoribus ad barbaros non transferendis. C.lib.4.tt.63.l.2.tt.41.li. 12. t.45.l.j.
Si illicitas merces uendiderit. ff.lib.39.tt.4.l.11. in ꝓ prin.§ dominus. usq; ad § fin. C.lib.4.tt.61.l.9.
Si non salinarius sal emerit uel uendiderit. C. lib. 4. tt. 61.l.11.
De emptione & uenditione quarundam arborũ prohibita. C.lib.11.tt.77.l.j.
Si pater filium uendiderit. C.lib.4.tt.43. ff.lib. 21. tt.2.l.39.§ pater.
Si rem religiosam emerit uel uendiderit. C.lib. 9. tt.19.l.j.
Si frumenta publici canonis uendantur à nautis. C.lib.4.tt.40.l.3.l.4.
Si rem alij obligatã, alij alienauerit: uide ꝓ ca. prox.
Si duobus eandẽ rẽ diuersis tẽporib. uendiderit. ff.lib.48.tt.10.l.21.lib.47.tt.20.l.3.§ ubicunq;.
Si domum uel uillam diruat negociandi causa, & particulatim emat uel uendat. ff.lib.18.tt.j.l. 52.
Si habitatores metrocomiæ loca sui iuris extraneis alienent. C.lib.11.tt.55.l.j.
Si Palatini à priuatis Imperatoris quid emãt. C. lib.4.tt.44.l.18.
Si nominatores ad munera à nominatis quid emant. C.lib.10.tt.70.l.2.§ fin.
Si officialis à suis prouincialibus emat. ff.lib.18.tt. j.l.46.l.62.in prin.
Si tutores à pupillis emãt, uide locum De tutela & cura s̃ lib.6.huius Methodi.
Si medicus ab ægroto emat. ff.lib.50.tt.13.l.3.
Si dominus seruum fugitiuum, uel alius seruum alienum uel liberum hominem uendiderit. uide s̃ lib.j.huius Methodi De lege Fauia.
Si eunuchos fecerit & uendiderit. C.lib.4.tt. 42. Nouell.c. 142.
Si seruus ad bestias uenditus sit. ff.lib.48.tt.8.l.11. § j.
Si non secundum actionis formulam, sed plures merces uendiderit, uel operas locauerit. Nouell.c.122.

De conducendo & alio modo contrahendo.

Si tutor uel curator uel alius deposito officio ante restitutam tutelam uel administrationẽ, uel ante susceptam tutelam, cum fisco contrahit. ff. lib.48.

lib.48.tt.10.l.j.§ tutores. usq; ad § fin.lib.19.tt.2. l.49.
Si quis militi prædia locauerit. ff. libro 19. tt. 2. l. 50.

De mutuo dando.

Si iudici mutuam dat pecuniam, uel ob honorem consequendum. C.lib.4.tt.2.l.16.

De societate.

Si improbè in alienã litem coierint, ut quidquid condemnatione in rem eius redactum fuerit, inter eos communicaretur. ff.lib.48.tt.7.l. 6. tt. 10.l.j.§ j.
Si illicita collegia usurpant. ff.lib.47.tt.22.l.3.§ fin.
Quæ sint illicita collegia, uide s̃ lib. 3. huius Methodi, De ciuibus & collegijs.

De pignore.

Si quis liberum hominem pignori acceperit. ff.li. 20.tt.3.l.5.
Si pater filium pignori dederit, uide paulo superius, uersi. Si pater filium.

De pactis.

De pactis mercatorum & artificum, quo pluris uendant, & ne alter opus ab altero cœptum impleat. C.lib.4.tt.59.l.j.
Sunt præterea delictorum alia communia, alia propria certarum personarũ, utputa magistratus, militum, &c. ff.lib.49.tt.16.l.2.in prin. De proprijs, uide in suis locis de militib. de magistratu, de clericis, &c.

DE CRIMINE STELLIONATUS. ff. lib. 47. tt. 20. C. lib. 9. tt. 34. Cap. 22.

I. *Genus & propria.*

Neq; publicum neque priuatum est iudicium. ff. l.j.tt.11.l.3.C.l.3.
Quod in priuatis iudicijs est de dolo actio, hoc in criminibus est stellionatus persecutio. ff.l.3.§ stellionatum.
Non infamat. ff.l.2.

II. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid dolo factum est, deficitq; titulus criminis, hoc crimen locum habet. ff.l.3.§ j.§ & ut generaliter.
Si rem alij obligatã, dissimulata obligatione alij distraxerit, permurauerit, uel in solutum dederit. ff.l.3.§ ubicunq;. lib.48.tt.10.l.21.l.28.C.l.2. Vel pignori dederit. ff.lib.20.tt.j.l.15.§ qui res suas. lib.22.tt.4.l.3.C.l.j.l.4.
Si rem alienam pignori dedit. C.l.2.ff.l.4.
Si creditor idem debitum bis exegit, uel ei solutum est. ff. lib. 17. tt. j. l. 29.§ in omnibus.
Si peierauit. ff.l.4.
Si impostura uel collusionem fecit in necem alterius. ff.l.3.§ item si quis.
Si merces suppresit. ff.l.3.§ fin.
Si merces suppositi, obligatas auertit uel corrupit. ff.l.3.sed etsi.

III. *Apud quem competit.*

Ad præsidis cognitionem spectat. ff. l. 3. in prin.

IIII. *Quid ueniat, seu de pœna.*

Pœna extraordinaria est. ff.l.2.l.3.§ pœna.
Pœna opus metalli in plebeijs egredi non debet. ff.l.3.§ pœna.
Si peierauit, dum iurat pignora sua esse ff.l.4.

FINIS LIBRI VICESIMITERTII, *& Sextæ partis.*

METHODI IVRIS CIVILIS

PARS SEPTIMA, DE CAVSIS QVIBVS IVRA RETINENTVR, AMITTVNtur & recuperantur:

AD D. IOANNEM HEINTZENBERGER, NICOLAI VIGELLI De interpretandis Legibus

PRAEFATIO.

PORTVM uideo, uir clarissime, finẽq; Operis suscepti, in quo perficiendo plurimum me tua confirmauit cohortatio. Vidi autem in hoc Opere faciendo rempub. legib. magistratib. & iudicijs ornatissimam, cuius utinam uel umbrã in rebus pub. nostris haberemus. uidi prudẽtiam ueterum Romanorum in condendis legibus non minorem, quàm in bellis gerẽdis fortitudinẽ: uidi ueterum Iuris interpretum rationem interpretandarũ legũ à paucis nostra ætate obseruatam. de qua hoc loco, antequam ulterius in Methodo progrediar, pauca mihi ad te libet præfari. Prætor Romanus tale proponit edictũ: Pacta conuẽta, quę neq; dolo malo, neq; aduersus leges, plebiscita, senatusconsulta, edicta, decreta principũ, neq; quo fraus cuiquam eorũ fiat, facta erunt seruabo.

uabo. Hæc edictum Vlpianus interpretaturus, primò cõmendat edictum, atq; cõfirmat hisce uerbis: Huius edicti æquitas naturalis est. Quid enim tam congruum humanæ fidei, quã ea quæ inter eos placuerint, seruare? Deinde singula edicti uerba obscuriora declarat definiẽdo & diuidẽdo, nẽpe uerbũ Pacta, hisce uerbis: Pactũ autẽ à pactiõe dicitur, unde & pacis nomẽ appellatũ est. Est autem pactio, duorũ plurium ue in idẽ placitũ & consensus: item Pactorum quędam in rem sunt, quędam, &c. Verbum Conuenta declarat hisce uerbis: Conuentionis uerbum generale est. ad omnia pertinens, &c. Verbum Dolo malo, declarat hisce uerbis: Dolus malus fit ex calliditate & fallacia: & (ut ait Pedius) dolo malo pactum fit, quoties, &c. Tertiò uarias proponit edicti distinctiones & subdistinctiones, ex personis, causa, modo, antecedẽtibus, cõsequentibus, &c. Quartò, actionem & exceptionẽ edicto introductam, uel ex pacto competentem latius describit, enumerãdo quib. & aduersus quos ex pacto detur actio uel exceptio, quid in ea ueniat, quæ eius adfinia sint remedia, &c. Ita interpres edictum propositum commendat, declarat, distinguit, ius ex edicto cõpetens latius describit: quæ interpretãdarum legum ratio ueterum fuit luriscõsultorum, ut passim in Pandectis cernere licet. Nõ igitur ea in interpretãdis legibus à nobis negligenda, sed potius sequenda est: præsertim cum alia melior (mea quidem sentẽtia) excogitari nulla possit. Planè interdum lex alia lege superueniẽte mutatur, uel tollitur prorsus: quod & ipsum interpretãdo nõ est reticendum. Sed argumentũ & officium legis est exponendum, quid lex sibi uelit, & quorsum tendat: quod & ipsum à ueteribus luriscõsultis factitatum esse cernimus, & plurimùm ad leges intelligendas facit. Vltra hæc solet Zasius in legibus interpretandis quasdã colligere conclusiones, ex lege pendentes: qui tamen modus, quoniã minus frequẽs est apud ueteres luriscõsultos, & magis ad cõfirmandum id quod colligitur, quàm ad legem interpretãdã pertinet, nõ magnoperè uidetur mihi curãdus. Sex igitur potissimùm in legibus interpretandis arbitror obseruanda: nimirum, ut argumentum & officium legis exponatur, ut lex commẽdetur uel confirmetur, ut declaretur, ut distinguatur: ut ius, actio uel exceptio lege introducta latius describatur: ut deniq; mutatio legis, si quæ est, non prætereatur silentio. De quibus singulis ordine uidendum. In primis aũt necessarium est, ut argumentum & officium legis exponatur, quod ad intelligendas leges facit plurimùm. In titulo de Procuratorib. haud procul ab initio tales habentur: Præsens habetur & qui in hortis est, & qui in foro, & qui in urbe, & qui in cõtinentib. ędificijs: & ideo procurator eius præsentis esse uidetur. Hæc uerba plana sunt omnia, at leges obscurissimæ, si non intelligatur illarum officium, quod tale est. Ius est, quòd procurator actoris dominum tenetur defendere. Distinguitur hoc ius. Nisi dominus præsens sit: tunc enim procurator ad defendendũ non tenetur. hanc distinctionẽ declarant leges prędictę, definientes quis præsens sit, uel quãdo dominus præsens esse dicatur. Sic in titulo De furtis talis lex scripta est: Si ad dominum ignorantẽ peruenerit res furtiua, uel ui possessa, non uidetur in potestatem domini reuersa: ideóq; nec si post talẽ domini possessionẽ bona fide emẽti uenierit, usucapio sequetur. origo & officiũ huius legis est eiusmodi: Ius est, quod res aliena diutino tempore à bonæ fidei emptore possessa usucapitur. quod ius distinguit: Nisi res furtiua sit, uel ui possessa. tunc enim cessat usucapio. Hęc distinctio subdistinguitur: Nisi res furtiua uel ui possessa in domini potestatẽ sit reuersa: tunc. n. uitio rei purgato, usucapi res potest. Hęc subdistinctio proposita lege rursus distinguitur, hoc modo: Nisi res ad ignorantẽ dominum peruenerit: tunc. n. nõ uidetur in potestatẽ domini reuersa. Ita origo legum repetẽda, & officium explicandum est. In l. quinq; pedum. C. finiũ regundorũ. & in l. cretionũ. C. de iure deliberãdi. uidemus quidẽ leges anteriores, & exceptiones aliquas mutari ac tolli prorsus: quia autẽ ignoramus, quę istæ leges & exceptiones quæ mutantur, fuerint, origóq; dictarũ legum latet, obscurissimę nobis uidentur. Officia autem legum uaria sunt. nam aut rem aliquam definit lex, aut diuidit, aut propria, causas, effectus rei designat, aut aliam legem declarat aut confirmat, aut distinguit, aut mutat, &c. Ita cum omne thema quod lege describitur, aut sim

aut simplex sit, ut Pactum: aut compositum, ut Pactum est seruandũ: euenit, ut duplicia quoq; legũ sint officia, alia circa simplex, alia circa cõpositũ thema. Illius quidem generis sunt, cum persona, res uel actio definitur, diuiditur, propria, causæ, effectus, &c. designantur: huius autẽ generis sunt, cum lex aliqua uel ius aliquod declaratur, confirmatur, distinguitur uel mutatur. Itaq; omnis lex aut ius aliquod in persona, re uel actione statuit uel designat definiẽdo, diuidẽdo, propria, causas, effectus enumerando, &c. aut ius alia lege statutũ interpretatur confirmãdo, declarando, distinguendo uel mutando: cuius generis species nũc explicamus. Illius autẽ generis species mihi uidẽtur tot esse, quot sunt rerũ describendarũ loci, de quib. Dialectici tractãt. In titulo. ff. de capitis deminutione, lex 1. definit capitis deminutionẽ. Lex fin. diuidit capitis deminutionẽ, eiusq; species enumerat. Lex 3. cum duab. ll. sequentibus, usq; ad § nunc respiciendũ, causas capitis deminutionis enumerat. Lex 5. § nunc respiciendũ, cum duabus ll. sequentib. usq; ad § si libertate, effectus capitis deminutionis enumerat, & iura quæ per eam solẽt amitti. Lex 8. cum duab. ll. sequentibus, item l. 2. § nemo, similiter de effectibus capitis deminutionis tractat. Lex 2. § fin. edictum proponit, quo actiones per capitis deminutionem amissæ restituuntur: proinde & ipsum edictũ, euentũ capitis deminutionis designat. Lex 2. in prin. item § ij, qui capite. § nemo. § ei qui debitorem. item lex 7. § si libertate. § fin. cum tribus ll. sequentibus distinctiones superioris edicti tam iustas quàm iniustas enumerant, & actionis adfinia remedia. Lex 2. § fin. actionem edicto restitutam latius describit. Hęc de officijs legum. Commendatur autem uel confirmatur lex, cum uel utilitas eius, uel ratio indicatur, uel argumento quod contrà obijci potest, occurritur, & respondetur: hæc obliqua, illa directa est cõfirmatio. Sic l. j. § j. ff. nautę, caupones, stabularij, &c. Vlpianus ait: Maxima utilitas est huius edicti: quia necesse est plerunque eorum fidem sequi, resq; custodiæ eorum committere. hæc est confirmatio edicti directa. sequitur obliqua hisce uerbis: Nec quisquam putet grauiter aduersus eos hoc constitutũ. nam est in ipsorũ arbitrio, ne quẽ recipiant, &c. potuit enim obijci, grauiter atq; iniquè hoc aduersus eos constitutũ. Sic obliqua confirmatio est Inst. de rebus corpor. & incorpor. § nec ad rem pertinet. Nã cum dictũ esset, hæreditatẽ, usumfructũ, &c. esse res incorporales: obijci potuit, in hęreditate esse res corporales: ergo hæreditatẽ esse rem corporalẽ. cui obiectioni dicto loco respondetur, & sic id quod dictum erat, per obliquũ confirmatur. Huc pertinet solutio antinomiæ, cũ aliqua lex legi propositæ uidetur repugnare. Post legẽ cõfirmatã, eiusq; officiũ demõstratũ sequitur, ut singula legis uerba obscuriora declarẽtur: quod fit uel definitiõe, uel exẽplis, uel casus fictione. Casus fictiõe pleriq; utitur glossa: definitionib. & exẽplis luriscõsulti ueteres. Definitionib. ut paulo superius ostendi in edicto de Pactis. itẽ, ut est exẽplũ l. j. § metus. & l. 2. ff. de eo quod metus causa. & l. j. § dolum malũ. ff. de dolo malo. Exemplis: ut l. j. § hinc descẽdit. ff. de iustitia & iure. ubi Vlpianus definitionẽ iuris naturalis propositã exẽplis declarat. & paulo pòst l. 2. cũ tribus ll. sequentib. definitionẽ iuris gentiũ in fine legis primæ positã. Lege declarata, distinctiones eius subijciendæ sunt. Nihil aũt aliud sunt distinctiones, quàm exceptiões à regula uel lege, quarũ unius legis plerunq; solẽt plures & uariæ esse, pro uarietate circumstantiarũ personæ, causæ, loci, temporis, &c. unde Vlpianus omnẽ definitionẽ in Iure ciuili dicit esse periculosam: parũ enim esse ut subuerti nõ possit. quod quidẽ ita intelligendũ est, nõ ut ipso iure subuerti possit lex omnis, uel legis definitio: sed per exceptionẽ, seu distinctionẽ. Nã firmiter standum definitioni uel regulæ, donec exceptio aliqua allegetur in Iure fundata, & quæ causæ prędicti insit. Quo casu regula perdit officiũ suũ, & subuertitur, nec in eo possumus sequi regulã iuris. nã in omni iure generi per speciẽ derogatur. Sic regulariter uerũ est, inueteratã consuetudinẽ pro lege custodiri: falsum tamẽ hoc est, si uel cõstitutio Principis ei cõtraria sit, uel ea tacito populi consensu sit abrogata, uel cõtra rationem introducta, &c. Planè distinctionũ aliæ iustæ sunt, alię iniustæ. Iniustę, quæ à iure reprobãtur. Sic ius est, quo feræ

bestię simulatę ab aliquo captę fuerint, statim illius esse incipiunt, quod ius uidetur distinguendũ: Nisi in alieno fundo captæ fuerint. quam tamen distinctionem ius non admittit. nã dicit ius, nihil interesse utrum in suo fundo quis capiat, an in alieno. ℈ feræ igitur. Inst. de rerum diuisione. Huc pertinet uulgaris doctorum regula: Vbi ius non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Iustarũ distinctionum particulæ sunt: Si, si non, nisi, quando, donec, distinguitur, fallit, interest, refert, &c. Iniustarum distinctionum particulæ sunt: Nec interest, nec refert, nõ distinguitur, quamuis, licet, etsi, etiamsi &c. Præterea, prętor distinctioẽs ius actionis uelut exceptionis lege introductũ uel designatũ per alios etiã locos & circũstantias copiosius à legis interprete est describendũ, actionisq; & exceptiõis natura & proprietas explicãda plenius. Prętor ait: Vnde in eũ locũ, quò uulgò iter fieret, uel in quo cõsisteretur, deiectũ uel effusum quid erit, quãtũ ex ea re damnũ datũ factũúe erit, in eũ qui ibi inhabitauerit, in duplũ iudiciũ dabo, &c. Hoc edictũ Vlpianus interpretãdo, inter cętera latius etiã describit actionẽ, isto edicto introductã: nimirum quòd hæc actio perpetua sit, & hæredi competat, in hæredẽ nõ detur, &c. l. 5. ℈ hæc aũt actio. ff. de his qui deiecerint, &c. Postremò nõ est prætereundũ silẽtio, si quãdo lex mutata est: mutãtur aũt leges uel in totũ, uel pro parte: & uel alia lege scripta, uel cõsuetudine, cũ cõsuetudo legi contraria inducitur. Sic l. dudũ C. de cõtrahẽda emptione, hodie est sublata cõsuetudine in multis locis, lege uerò mutata omnes eius distinctiões, distinctionũ subdistinctiões, totaq; actionis uel exceptionis eius natura expirat. Vnde Imperator Iustinianus inquit: Edicto diui Hadriani, quod sub occasione uicesimæ partis hæreditatis introductũ est, cũ multis ambagib. & difficultatatib. & indiscretis narratiõib. penitùs quiescẽte: quia & uicesima hæreditatis ex nostra recessit rẽpub. antiquatis nihilominus & aliis omnib. quæ circa repletionẽ uel interpretationẽ eiusdẽ edicti promulgata sunt, &c. l. 3. in prin. C. de edicto Diui Hadriani toll. Porrò iã enumeratis & expositis modis, leges interpretari licet, nõ solùm eas quibus ius aliquod statuitur, sed & eas quib. ius statutum uel distinguitur: uel describitur latius, uel mutatur, &c. Proinde & distinctiões cõfirmari, declarari, & rursus distingui possunt: similiter & latiores descriptiones & mutationes. Non tamẽ omni modo in omni lege interpretanda est utendũ: ridiculũ enim esset, uerba legis per se perspicua uelle declarare, aut legis mutationem, quę nulla esset, asserere. Prudẽtis igitur interpretis est, uidere quibus modis in lege interpretanda sit opus, uel non sit opus. Hæc de interpretandi ratione ad te, uir clarissime, mihi libuit præfari: quòd etiãsi hactenus disponẽdis legibus plurimùm sim defatigatus, gestiam tamẽ leges dispositas nunc interpretari: cuius rei (spero) aliquando mihi dabitur facultas & occasio, licet mihi resistant ij à quibus iuris studia potius erant iuuanda. Tu interim uale; & me, quod facis, ama.

DE

DE EXCEPTIONIBVS IN INTEGRVM RESTITVTIONIBVS, ET SIMILIBVS Iuris remedijs:

Liber uicesimusquartus.

In præcedentib. libris causæ quibus iura adquiruntur, sunt propositæ & descriptæ. Sequuntur nunc causæ quibus iura adquisita retinentur, amittuntur, & amissa recuperantur: quanquam & in superioribus libris eiusmodi causæ propositæ sunt. Nam retinendæ possessionis est, interdictũ Vti possidetis & Vtrubi: recuperandæ autem est interdictum Vnde ui, &c. de quibus ẽ uidere licet. Sed & eædem sunt causæ amittendi iuris, quæ adquirendi. l. j. ff. pro derelicto. item lib. 50. tt. 17. l. 195. de quibus ẽ tractatum est. Sæpe autem causæ ex quibus iura ab uno ad alium transferri solent, inutiles sunt, & ad transferendum inefficaces: puta, si cum minore uigintiquinque annis gestum est, si metus causa dolo malo, propter absentiam alterutrius, uel aliam similem causam quid gestum est, si per errorem & ignorãtiam, si ob turpem uel iniustã causam, si sine causa quid datum uel promissum est, si causa non sit secuta, si iudicij mutandi causa uel in fraudem creditorum alienatio est facta: quibus casibus ei qui, si gestũ ualeret, ius suum amisisset, & adquisiuisset alter, ad ius retinẽdum competit exceptio, si rem possidet, uel ad rem amissam recuperandam in integrum restitutio, aut condictio aliqua: de quibus sequitur.

DE EXCEPTIONIBVS. Inst. lib. 4. tt. 13. ff. lib. 44. tt. 1. C. lib. 8. tt. 36.

Cap. 1.

I. *Definitio.*

ff. l. 2. in prin. l. 22. in prin.

II. *Genus.*

Exceptio an sit actio. ff. l. j. l. 12. lib. 22. tt. 3. l. 19. in prin. lib. 50. tt. 16. l. 8.

III. *Diuisiones & species.*

Diuiduntur exceptiones in ciuiles & prætorias. Inst. ℈ alioqui. item in peremptorias & dilatorias. Inst. § appellantur. usque ad fin. tituli. ff. l. 2. ℈ fin. l. 3.

De exceptione, quòd præiudicium rei non fiat. ff. l. 13. l. 16. l. 17. l. 18. l. 21. lib. 5. tt. j. l. 54. lib. 4. tt. j. l. 4.

De exceptione mandandi sibi actiones. ff. lib. 10. tt. 2. l. 18. ℈ si filiusfamiliãs. de hac exceptione, uide passim Euentus actionum: item j lib. prox. cap. 2. membr. 6. uers. De cedendis.

De replicationibus. Inst. tt. 14. ff. l. 2. ℈ replicationes. l. 22. C. l. 10.

IIII. *Finis & officium exceptionum.*

Excludere actionem. Inst. in prin. ff. l. 2. in prin. ℈ illud.

V. *Causæ ex quibus competunt.*

Exceptiones opponuntur aut quia factum est quod fieri oportuit, aut quia factum est quod fieri non oportuit, aut quia factum non est quod fieri debuit. ff. l. 20.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si conuenit, ne ulla exceptio obijciatur. ff. lib. 2. tt. 11. l. 4. ℈ quæsitum.

VI. *Quibus competunt?*

De eo cui competit actio. ff. lib. 50. tt. 17. l. 198. ℈ j.

De fideiussorib. Inst. tt. 14. ℈ fin. ff. l. 7. l. 19. C. l. 11. ff. lib. 46. tt. j. l. 16. in prin.

De hæredibus, & cæteris successoribus. ff. lib. 43. tt. 18. l. 3. ℈ si quis ab auctore. ibi, Cum enim successs. lib. 50. tt. 17. l. 198. ℈ cum quis.

VII. *Aduersus quos dantur?*

De hæredibus, cęterisq; successoribus. ff. lib. 50. tt. 17. l. 185. l. 156.

De eo cui delegatus est reus. ff. lib. 46. tt. 2. l. 12. l. 13. l. 19. l. 33. lib. 44. tt. 5. l. j. ℈ siue autem.

VIII. *Quando & quamdiu competit.*

Peremptoria exceptio post litem cõtestatam, ante sententiam quandocunq; obijci potest. C. l. 4. l. 8. lib. 7. tt. 50. l. 2.

Dilatoria uerò exceptio non nisi ante litem contestatam potest obijci. C. l. 12.

De fori præscriptione & recusatoria iudicis ante litem contestatam obijcienda. C. l. 13. lib. 3. tt. 13. l. 4.

De exceptione post probatam actionem probãda, antè opponenda. C. lib. 4. tt. 19. l. 19. lib. 8. tt. 36. l. 9.

Quæ temporaria sunt ad agendũ, perpetua sunt ad excipiendum. ff. tt. 4. l. 5. ℈ fin. C. l. 6. contra. ff. lib. 15. tt. j. l. 30. ℈ fin.

IX. *Quot obijciendæ, seu de cumulatione exceptionum.*

Pluribus exceptionib. quis uti non prohibetur. ff. l. 5. l. 8. lib. 50. tt. 17. l. 43. in prin.

X. *Effectus exceptionum.*

Qui exceptionem obijcit, non utiq; existimatur confiteri de intentione actoris. ff. l. 9.

Nulla actio est, quæ exceptione remoueri potest. ff. lib. 4. tt. 3. l. 7. ℈ seruus. ibi, Quasi nulla. lib. 50. tt. 17. l. 13. l. 66. l. 112.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONIBUS. ff. lib. 4. tt. 1. C. lib. 2. tt. 46. cum sequentibus.

Cap. 2.

I. *Causæ ex quibus in integrum restitutio competit, seu petenda sit.*

Si quis lapsus uel circumscriptus sit, siue metu, siue calliditate, siue ætate, siue absentia inciderit in captionem, siue per status mutationem, aut iustum errorem. ff. l. j. l. 2.

N De singu-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

De singulis istis causis, nec non de alijs, uide capita sequentia.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si minima res uel summa sit propter quam in integrum restitutio petitur, per quam maiori rei uel summæ præiudicatur. ff.l.4.

II. *Quibus competit in integrum restitutio?*

De successoribus. ff.l.6.in prin.

De domino minoris. ff.l.6.§ proinde. usq; ad fin. legis.

III. *Per quos competit.*

Causa in integrum restitutionis etiam per procuratorem agi potest. C.tt.48.l.j.

IIII. *Vbi & apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda?*

De eo ubi domicilium habet reus conuentus. C. tt.46.l.2.

De iudicibus ordinarijs & delegatis, non compromissarijs. C.tt.46.l.3.

Si contra sententiam procuratoris Cæsaris restitutio postuletur: solus princeps competens est iudex. C.tt.46.l.j.

V. *Quando & quamdiu competit?*

Intra quadriennium. C.tt.52.l.3.l.6.l.7.

VI. *Adiuncta & euentus in integrum restitutionis.*

De causa à iudice cognoscenda. ff.l.3.

Omnia in suo statu esse debent, donec res finiatur. C.tt.49.l.j.

De dilatione danda actori uel reo. C.tt.52.l.6.

Quidquid ad eum qui restituitur, peruenit, id restituere debet. C.tt.47.l.j.

Non uidetur re excluſus, quem prætor in integrum se restiturum pollicetur. ff.l.5.

DE EO QVOD METVS CAVSA gestum est. ff.lib.4.tt.2. C.lib.2.tt.19. Cap. 3.

¶ *De actione Quod metus causa:*

I. *Genus.*

Arbitraria est actio. Inst.lib.4.tt.6.§ præterea. ff. l.14.§ hæc autem.

II. *Causa ex qua competit hæc actio.*

Si quid ui metus ue causa gestum est, ut restituatur. ff.l.j.in prin.§ fin.l.3.in prin C.l.12.

Declaratur quid sit uis, quid metus. ff.l.j. § metus. l.2.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

1 Ex *re quam metuit.*

Si res nulla sit quam metuit, uel minus malum. ff.l.5.l.6.l.7.§ j.l.9.in prin.

Si infamiam uel aliquam uexationem metuit. ff. l.7. in prin.

Si ne uinctus ducatur ad iudicem metuit. ff. l. 23. § si iusto.

Si metu accusationis institutæ uel futuræ gesserit. C.l.10.lib.8.tt.38.l.9.§ 1.

Si deprehensus in aliquo flagitio metuat ne occidatur, uel ne prodatur. ff.l.7.§ fin.l.8.in prin.

Si ne ad ciuilia munera nominetur, metuit. C.l.8.

Si ne stuprum patiatur, metuit. ff.l.8.§ quod si deserit.

Si ne instrumenta status interuertat, metuit. ff.l.8. § si is accipiat.

Si seruitutis metu, uel similium gessit. ff.l.4.

Si mortis aut uerberum terrore gessit. ff.l.3.§ fin.

Si ne liberis quid mali accidat, metuit. ff. l. 8. § fin.

2. Ex *persona eius à quo metuit, & qui metum infert.*

Non quæritur in hac actione, quis metum intulerit. ff.l.9.§ animaduertendum. l.14.§ in hac actione. tt.3.l.15.§ fin.

Si populus, curia, collegium uel corpus metum intulit. ff.l.9.§ animaduertendum.

Si magistratus uel officialis metum intulit. ff.l. 2. § j.l.25.§ si quis quod. C.l.11.l.12.

Si parens metum intulit liberis. ff.lib.44.tt.4. l. 4.§ fin.

3. Ex *causa ex qua metuit, & modo quo metus illatus est.*

Si meticulosus rem nullam frustra metuerit. ff. l. 6.l.7.§ j.lib.50.tt.17.l.144.

Si suspicatus est malum non præsens. ff. l. 9, in prin.

Si minatus est illi uim aduersarius. C.l.7.l.9.

Si quòd audiret aliquem cum armis uenire, profugit. ff.l.9.§ j.

Si quòd in dignitate positus sit aduersarius, metuit. C.l.6.l.1.

Si quòd ingratus fuerit aduersus patronum, metuit ne in seruitutem retrahatur. ff.l.21.in prin.

Si in furto uel adulterio deprehensus, metuat ne occidatur uel prodatur ff.l.7.§ fin.l.8.in prin.

Si in carcerẽ detrusus sit, uel custoditus, & athleta à certaminibus prohibitus sit. ff.l.22.l. 23. § si fœnerator.

4. Ex *specie eius quod metus causa gestum est.*

Si metus causa fundum dereliquerit, & possessionem tradiderit. ff.l.9.§ j.§ idem ait. ibi, Sed etsi per uim.

Si in meo solo adhibita manu ædificet. ff.l.9.§ idem ait.

Si instrumentum contractus conficiat. C.l.7.

Si uendidit. ff.l. 13.§ si iusto. C.l.3.l.4.l.5.l.12.

Si pignus dedit. C.lib.8.tt.14.l.4.

Si dotem promisit. ff.l.21.§ si dos.

Si donauit uel transegit. C.l.12.

Si ultra quantitatem debiti caueat. ff.l.25.§ si fœnerator.

Si ab emptione uel conductione recedit. ff. l. 21. § si metu.

Si hæreditatem adijt, uel repudiauit. ff.l.21.§ fin.

Si seruum manumisit, uel ædificium deposuit. ff. l.9.§ idem Pompo.

Si debitum soluit, &c. uide paulo inferius.

5. Ex *reliquis contingentibus.*

Si debitum per uim coactus soluit. ff.l.12. § fin.§ 13.l.25.§ fin.

Si quod per uim acceperat, per uim restituit. ff. l. 12.§ quæri.

Si id quod ei non debebatur, coactus accepto tulit. ff.l.14.in prin.

Si ingratus

Si ingratus aduersus patronum metuit, ne in seruitutem retrahatur. ff.l.21.in prin.

Si in furto uel adulterio deprehensus metuat ne occidatur, uel prodatur. ff.l.7.§ fin.l.8.in prin.

Si dedit uel promisit alicui ut se aduersus uim ab alio illatam tueretur. ff.l.9.§ sed licet.

Si res sit imperfecta, & nihil dederit. ff.l.9. § sed quod prætor.

Si cum per uim coactus cauisset, postea sine ui soluit. C.l.2.

Si cum socio criminis actum sit, uel ab eo solutum. ff.l.14.§ fin.l.15.l.16.in prin.

Si de dolo, uel alia actione actũ sit. ff.l.14. § eum qui.l.9.§ licet.

Si res per uim extorta perijt, homo mortuus sit, uel in fuga sit. ff.l.14.§ aliquando.§ quòd si homo. usq; ad § qui uim intulit. l.17.l.18.C.l.j.

III. *Quibus datur hæc actio?*

De successoribus. ff.l.14.§ post annum. ibi, Alia autem. § ideo autem & successi. l. 16. § hæc actio.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De successoribus. ff.l.16.§ fin. cum quatuor ll. sequent.

De eo ad quem res peruenit. ff.l.14.§ in hac actione.§ aliquãdo.§ Pedius. l.16. Vide insuper paulo superius uers. Si res per uim extorta.

De bonæ fidei emptore, uel alio qui rem ab eo qui uim fecit, comparauit. ff.l. 14. § unde quidam. C.l.3.l.5.

De eo qui uim admisit, si res ad alium peruenit. ff.l.14.§ Pedius.

Si ex facto debitoris fideiussores liberati sunt, an aduersus fideiussores competat actio. ff.l.10.in prin.l.11.

Si fideiussor per uim liberatus est, an aduersus reum competat actio. ff.l.9.§ fin.

De domino serui uim inferentis. ff.l.16. § sed etsi serui.

De pluribus uim uel metum inferentib. ff.l.14. § fin.l.15.

V. *Quid ueniat in hac actione?*

Non solum rem reddere, sed & de dolo repromittere debet. ff. l. 9. § idem Iulian. § ex hoc edicto.

De usufructu & seruitute amissis. ff.l.9. § sed etsi ususfructus.

De partu ancillarum, fœtu pecorum, de fructib. & omni causa restituenda. ff.l.12.in prin.l. 21. § qui possessionem. lib.22.tt.j.l.38.§ item si ui.

Si per uim promissum sit ut accepto feratur. ff.l.9. § sed etsi per uim. l. 14. § Labeo ait. § si quis per.

Si acceptilatione liberatio per uim interuenit, ut in pristinum statum obligatio restituatur, &c. ff.l.9.§ ex hoc edicto § cum autem. l.10.l.11.

De successorib. quatenus ij teneantur, uide Aduersus quos.

De quadruplo soluendo si non in integrum restituatur. ff.l.9.§ ex hoc edicto.§ cum autem hæc. l.14.§ j.§ hæc autem actio.§ quadruplatur autem.§ quatenus autem.§ Iulianus ait. l.21.§ qui possessionem.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Intra annum in quadruplum, post annum in simplum datur. ff.l.14.§ j. usq; ad § in hac actione. l.19.l.21.§ quod metus. C.l.4.

VII. *Adiuncta officia actoris.*

In hac actione sufficit metum, uel uim illatam esse, nec opus est ostendere à quo sit facta. ff.l. 9. § animaduertendum. l.14.§ in hac actione. tt.3. l.15.§ fin.

Quibus uis & metus probatur in hac actione. ff. l.23.in prin. C.l.6.l.9.

VIII. *Adfinia remedia.*

De dolo actio. ff.l.14.§ eum qui.

De actione in rem uel in personam per metũ remissa. ff.l.9.§ uolenti. § licet autem. C.l.3.

De hæreditatis petitione. ff.l.14. § alia autem actio. l.21.§ fin.

De interdicto unde ui, quod ui aut clàm, & de l. Iulia de ui. ff.l.9.§ j.l.12.§ fin.

De furti actione. ff.l.14.§ qui uim.

De l. Iulia adulterij. ff.l.8.in prin.

De noxali actione. ff.l.16.§ sed etsi serui.

De exceptione quod metus causa. ff. l. 9. § sed quod prætor.

¶ *De exceptione quod metus causa.*

I. *Differentia à doli exceptione.*

ff.lib.44.tt.4.l.4.§ metus causa. ibi, Etenim distat.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quid metus causa factum sit. Inst.lib.4.tt.13. § uerbi gratia. ff.l.9.§ sed quod prætor. lib. 50. tt. 17.l.39.

DISTINGVITVR:

Si non actor, sed alius metum intulit. ff.lib.44.tt. 4.l.4.§ metus causa. ibi, Etenim distat.

Si parens metum intulit. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ fin. lib.37.tt.15.l.7.in prin.

Si actione quod metus causa quadruplũ sit consecutus reus. ff.l.14.§ sed etsi quis per uim.

III. *Adfine remedium.*

Doli exceptio. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ metus causa.

DE DOLO MALO. Cap. 4.

¶ *De actione doli mali.*

ff.lib.4.tt.3.C.lib.2.tt.20.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.j.in prin.

II. *Genus.*

Famosa est actio. ff.l.j.§ ait prætor. l.11.in prin.l. 29.

III. *Causæ ex quibus datur hæc actio.*

Si quid dolo malo gestum sit. ff.l.j.§ j.lib.50.tt.17. l.47.

Declaratur quid sit dolus malus. ff.l.j.§ dolum malum. usq; ad § ait prætor.

Si quod restituere potest, non restituit. ff.lib.17.tt. j.l.8.§ dolo.

Dolo autem fit tam in contractibus quàm in testamentis, quàm in legibus. ff.lib.44.tt.4.l.j.§ fin.

In adeunda & repudianda hæreditate.

Si quis dolo deceptus hæreditatem minus idoneam adijt. ff.l.40.

Si persuasus hæreditatem quasi minus idoneum repudiauit. ff.l.9.in prin. C.l.7. ff.lib.44.tt.4.l. 4.§ si cum legitima.

In testamento.

Si tabulas testamenti apud se depositas deleuit uel corrupit.ff.l.35.

Si tabulas testamenti suppresit, ne de inofficioso agi posit.ff.l.9.§ item si tabulæ.

In legato & fideicommisso.

Si hæres seruum legatum occiderit. ff.l.7.§ si seruum.

Si dominus proprietatis insulam,cuius ususfructus legatus est,incenderit. ff. l.18. § si dominus.

Si persuaseris mihi ut optem seruum, quasi melior in familia non sit.ff.l.9.§ j.

Si cum seruo ita libertas esset relicta, si hæredib. rationes reddidisset, colæres ante redditas rationes cum manumiserit.ff.l.32.

Si legatarius persuaserit hæredi, satis abundeq; ad solida legata soluenda sufficere hæreditatem: & ita solida legata non detracta Falcidia accepit.ff.l.23.

In usufructu & usu.

Si proprietarius seruum usuarium occiderit. ff.l. 7.§ si seruum.

Si dominus proprietatis insulam, cuius ususfructus legatus est, incenderit. ff. l. 18. § si dominus.

Si cum mihi permisisses saxum uel quid aliud de fundo tuo tollere, postea sumptib. factis non patiaris.ff.l.34.

In possessione.

Si persuaseris familiæ meæ, ut de possessione recedat.ff.l.31.

In pignore.

Si fideiussor pignus à creditore emit.C.l.j.

In mutuo.

Si quis idoneum esse eum cui pecuniæ mutua data est,affirmat. ff. l. 7. § fin.l. 8. lib. 17. tt. j. l. 42.

Si seruus tuus qui non erat soluendo , hortatu tuo à me pecuniam acceperit ut tibi solueret.ff. l.20.in prin.

In emptione & uendi-
tione.

Si emptor & uenditor se in precio inuicem circumueniant.ff.tt.4.l.16.§ idem.

Si quis affirmauerit minimã esse hæreditatem, & ita eam ab hærede emit.ff.l.9.in prin.lib.17.tt.j. l.42.

Si uenditor quid commendandi uel decipiendi, gratia dixit.ff.l.37.

Si sciens falsa pondera commodauit uenditori quibus merces emptori appenderet.ff.l.18.§ de eo.

Si minor consilio serui circumscriptus eum uendidit. ff.l.7.§ j.

Si uendito prædio uenditor seruitutem imposuit, ædificia diruit, arbores excidit: item si uendito seruo uenenum dedit. ff.l. 7.§ non solum.

In præscriptis uerbis.

Si cum mihi persuasisset ut ei ancillam meam darem,uel manumitterem,recepturus ab eo aliud mancipium pro ea: ille,ancilla data,uel manumissa,aliud mancipium non dat.C.l.4.

In mandato.

Si cum seruus pactus pro libertate reum domino dedit, ea conditione ut post libertatem in se transferatur obligatio: postea manumissus uel patronus non patitur transferri. ff.l.7.§ seruus pro.

In damno dato.

Si quadrupes tua dolo alterius mihi damnum dederit. ff.l.7.§ si quadrupes.

Si compeditum meum seruum soluit ut fugeret. ff.l.7.§ idem Labeo.

Si promissum animal occidit.ff.l.18.§ fin.l.19.

In solutione & liberatione.

Si debitor epistolam ad creditorem quasi ab alio scriptam miserit,ut liberetur.ff.l.38.

Si cuius dolo factum est, ut lis temporibus legitimis transactis pereat.ff.l.18.§ si cuius.

Si seruum pignoratum mihi noxæ dederit. ff.l.9. § etiã seruum.

Si seruũ promissum occiderit,quo liberatur promissor.ff.l.18.§ fin.l.19.

In re iudicata & absolutione.

Si dolo procuratoris aduersarius uicerit, & absolutus sit.ff.l.7.§ si dolo.lib.44.tt.4.l.9.

Si cum mihi persuasisses nullam societatem cum eo cui hæres sum tibi fuisse, uel te seruo meo aut procuratori soluisse, ob id te absolui passus sum.ff.l.20.§ fin.l.25.

Si cum me deferente iuraueris postea periurium fuerit approbatum.ff.l.21.l.22.

Si cum nõ posideret,se liti obtulit, & absolutus sit.ff.l.39.

Si dolo eius qui uerba faciebat pro eo qui de libertate contendebat factum sit,quo minus præsente aduersario secundum libertatem pronunciaretur. ff.l.24.

In agendo,& re litigiosa.

Si litem mouit, ne possessor rem uendere posit. ff.l.33.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex persona decipientis, & decepti.*

Si pupillus decepit.ff.l.13.§ fin.l.14.

Si seruus decepit.ff.l.9.§ hæc de dolo.

Si parens decepit filium, uel patronus libertum. ff.l.11.in prin.l.12.l.13. in prin. lib.37.tt.15.l.2. C.l.5. ff.lib.44.tt.4.l.4.§ aduersus parentes.

Si dignitate aliqua præditus decepit humilem: uel homo emendatioris uitæ luxuriosum, prodigum,uel aliàs uilem.ff.l.11.l.12.l.13.in prin.

2. *Ex causa,modo & qualitate doli.*

Si iure suo usus sit. ff.lib.50.tt.17.l.56.lib.43.tt.28. l.3.§ is tamen.

Si antea deceptus deceperit. ff.l.36.lib.50.tt.17. l. 196.

Si fraudem excludit.ff.lib.31.l.79.§ Titio.

Si iussu iudicis fecit. ff.lib.50.tt.17.l.127.§ fin.

Si deceptus sciuit & consensit. ff. lib. 50. tt. 17. l. 187.

Si non magna uel euidens sit calliditas. ff. l. 7. § fin.

Non capitur,qui ius publicum sequitur. ff.lib.30. tt.17.l.116.§ non.

Ex reliquis

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si modica summa sit.ff.l.9.§ fin.l 10.

Si alia actio, uel aliud remedium actori competat. ff.l.j.§ j.§ ait prætor.usq; ad fin. legis, cum sex ll.sequentib.C.l.2.

Si doli clausula in stipulatione subiecta sit. ff.l.j.§ idem Pompo. lib.44.tt.4.l. 4. § in stipulatione.

Si tutore colludente Titius decepit pupillum. ff. l.5.

Si dubitetur,an alia sit actio.ff.l.7.§ non solum.

Quandò autem alia competat actio, uel aliud remedium,uide paulo superius, Species causarũ huius actionis.

4. Ex *consequentibus dolum factum.*

Si deceptus postea rursus deceperit.ff.l.36.lib.50. tt.17.l.196.

Si cum uno actum sit,uel unus soluerit.ff.l.17.

III. *Quibus datur actio de dolo malo?*

Si quis tabulas testamenti deleuit, uel corrupit. ff.l.35.

V. *Aduersus quos datur?*

De successoribus. ff.l.17. l.26. cum quatuor ll. sequentibus.

De hæredib. earum personarũ quæ ipsæ de dolo conueniri non possunt.ff.l.13.in prin.

De pupillo.ff.l.13.§ fin.l.14.l.15.in prin.

Si decuriones, uel ij qui res municipum administrant,dolo fecerint.ff.l.15.§ j.§ de dolo.

Si procurator dolo fecit, an dominus teneatur.ff. l.15.§ item si quid ex.

De eo qui dolo procuratoris absolutus est. ff.l.7. § si dolo.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

Vt res restituatur.ff.l.18.in prin.§ si cuius dolo.

Et nisi restituatur,præstetur quanti ea res est.ff.l. 18.in prin.§ non tamen.

Si seruus dolo fecit.ff.l.9.§ hæc de dolo.

Si hæres uel alius qui dolo non fecit, cõuenitur. ff.l.15.§ item.l.17.§ fin.l.26.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

De biennio ex die doli commissi.C.l.8.l.3.

Perpetuò datur de eo quod ad reum peruenit.ff. l.28.l.29.

VIII. *Adiuncta officia actoris & iudicis.*

De causæ cognitione.ff.l.9.§ fin.l.30.C.l.2.

In hac actione cuius dolo, & quid dolo factum sit, ab actore est designandum. ff. l. 15. § fin. l.16.

De probatione doli.

CVI INCVMBAT PROBATIO DOLI. ff.l.22.tt.3.l.18.§ qui.

Quibus dolus probandus est,uel per quæ. ff.l.7. § fin.lib.50.tt.17.l.79.C.l.6.

IX. *Adfinia remedia.*

Boni prætoris est,potius restituere litem, quàm actionem famosam constituere. ff. tt.j. l. 7. § fin.

De in factum actione.ff.l.7.§ idẽ Labeo.l.11.§ fin. l.12.C.l.5.

De lege Cornelia.ff.l.9.§ item si tabulæ.

Si serui dolo factum sit.ff.l.9.§ hæc de dolo.

De reliquis,uide ẽ Species causarum huius actionis.

¶ *De exceptione doli mali.*

ff.lib.44.tt.4.

I. *Ratio huius exceptionis.*

ff.t.j.§ ideo autem.l.2.in prin.

II. *Causæ ex quibus datur.*

Ex eadem causa competit hæc exceptio , ex qua de dolo actio: scilicet,Si quid dolo malo gestũ est.ff.l.2.in prin.

Ex omnibus in factum exceptionibus, doli oritur exceptio. ff.l.2.§ & generaliter.l.12.lib.45.tt. j.l.36.

Si quis id petit quod restituturus est. ff.l.8. in pri. lib.50.tt.17.l.133.§ fin.

In actione in rem,seu rei uindicatione.

Si res reo conuentò uendita & tradita sit. ff.l.4.§ si à Titio.

Si actor sumptus in rem factos non restituat . l. 4.§ si minor.l.10.l.14.

In uendicatione ususfructus.

Si fundus cuius ususfructus uindicatur, uolente actore uenditus sit . ff. l. 4 . § quæsitum est si cum.

In petitione hæreditatis.

Si reus sit scriptus hæres, actor autem hæreditatem à legitimo hærede emit,Replicatur: Si reus non repudiasset hæreditatem. Duplicatur : Si non dolo legitimi hæredis. ff.l.4. § si cum legitima.

Si actor in testamento exhæredatus est : an rupto testamẽto is,uel eius hæredes ac liberi succedere possint.ff.l.13.

In actione ex testamento,& petitione legati.

Si contrà uoluntatem defuncti ex testamento petat actor. ff.l.4.§ præterea.l.17.§ auus.lib.50.tt. 17.l.19.§ fin.

Si hæres repudiata hæreditate legatum petat. ff. l.4.§ si quis ex uncia.

Si uia legata, & lege Falcidia locũ habente, legatarius totam uiam petens,non offerat æstimationem quartæ partis.ff.l.5.§ j.

In certi conditione.

Si solutũ sit.ff.tt.j.l.4.tt.4.l.4. § si quis pupillo.§ quę in rutore. ibi, Quid enim si deb.l.16.

Si pecunia non sit numerata. ff.l.2.§ proinde etsi.

Si creditor in futurũ usuras accepit. ff.l. 2.§ non malè.lib.2.tt.14.l.56.si in prin.

Si pignus culpa creditoris perijt.ff.l.4.§ itẽ quæritur.

Si filiofamiliâs mutua data sit pecunia , replicatur de dolo.ff.l.4.§ contra senatusconsultum.

Si hæres damnatus sit non petere à debitore. ff. l.8.l.17.§ aitus.

Si creditor debitori debitum sub conditione legauit,hæresq; petat debitum.Replicatur:Si legati conditio nondum extiterit.ff.l.5.in prin.

Si opera creditoris debitor pecuniam quam ei solutus erat, perdidit.ff.l.6.

In actione ex stipulatu.

Si sine causa actor stipulatus fuerit. ff.l. 2.§ circa primam.

Si causa stipulationis non sit secuta, uel finita. ff. l.2.§ proinde etsi.
Si per errorem putans se debere, promisit reus. ff.l.7.l.17.in prin.
Si post stipulationem pactum factum est, ne intra certum tempus agatur. ff. l. 2.§ item quæritur.
Si infirmus causa mortis promisit, & conualuit. ff.l.4.§ j.
Si cum in arbitrum compromissum esset, ob aduersam ualetudinem non stiterit reus. ff. l.4. § in arbitrum.
Si sciens fugitiuum esse actor, stipulatus sit fugitiuum non esse. ff.l.4.§ item Labeo.
Si actor & pœnam & sortem petat. ff.l. 4. § Labeo ait.
Si promissori reo de re accepta moueatur controuersia. ff.l.17.§ ex quadrante. Vide insuper ẽ lib.18.huius Methodi.cap.9. membr. j. in fine. uers. Si de re empta dominij.

In actione iudicati.

Si dolo procuratoris dominus cõdemnatus sit. ff.l.9.
Si tantum cõdemnatus soluere paratus sit, quantum ex principali actione debebatur. ff.l.15.lib. 20.tt.j.l.16.§ ti pluris.
Reliquas species suis subiecí locis.

DISTINCTIONES GENERALES:

Si parens aduersus liberos uel patronus aduersus libertũ dolo fecit. ff.l.4.§ aduersus parentes. lib.37.tt.15.l.7.in prin.
Si minor 25 annis pupillus uel furiosus dolo egit. ff.l.4.§ quæ in tutore.
Si alius nõ actor dolo egit, uide j Aduersus quos datur.
Si non aduersus reum conuentum, sed aduersus alium dolus commissus est. ff.l.2.§ planè ex.
Si nihil dolo egit actor, uide ẽ uers. Ex omnib. in factum.
Si ignorat causam actor, cur non debeat petere. ff.l.2.§ & generaliter. lib.50.tt.17.l.137.§ fin.
Si uoluntas testatoris actori non refragetur. ff. lib. 50.tt.17.l.19.§ fin.
Si nulli nisi ei qui dolum admisit, dolus damnosus est. ff.l.11.§ fin.
Si ex doli clausula agatur, uel actio ex doli clausula competat ff.l.4.§ Labeo etsi.
Si res antè uel pòst etiam dolo egerit, an aduersus doli exceptionem competat replicatio doli. ff.l.4.§ Marcellus ait. lib.50.tt.17.l.196.

III. *Quibus datur doli mali exceptio?*

De alio quàm aduersus quem dolus commissus est. ff.l.2.§ planè ex.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De parẽtibus, patronis, & horum hæredibus, uide paulo superius uers. Si parens aduersus.
De alio quàm qui dolo egit. ff.l.2.§ & quidem illud. l.11.in prin. ibi, Neq; alienus. lib. 50. tt. 17. l. 49.
De domino & patre, si seruus uel filius dolo egit. ff.l.4.§ in hac exceptione.
Si procurator dolo egit, an noceat domino. ff. l. 4.§ quæritum est an. l.11.
Si actor pecunijs exigendis præpositus dolo egit, an noceat domino. ff.l.5.§ actoris.
Si tutor & qui pro tutore negocia gerit, dolo egit. ff.l.4.§ illa etiam quæstio. usq; ad § quæ in tutore. l.11.§ idem.
Si curator furiosi, prodigi uel minoris dolo egit. ff.l.4.§ quæ in tutore.
Si debitor actoris dolo egit. ff.l. 4.§ item quæritur.
Si cum mandassem Titio, ut à te stipularetur, deinde Titius mandasset Seio, isq; à te stipulatus sit ego uel Scius dolo egerit. ff. l. 4.§ mandaui.
Si mulier quæ marito debitorem in dotem delegauit, dolo egit: non nocet marito. ff.l.4.§ sed etsi mulier. usque ad § illud non ex. l. 5. § si eum.
Si maritus dolo egit, an noceat mulieri uel marito. ff.l.4.§ apud Iulianum. ibi, Illud non.
Si auctor actoris dolo egit, an noceat actori? ff. l.4.§ de auctoris. usq; ad § metus causa. ẽ tt.j. l.6.

V. *Quamdiu competit hæc exceptio?*

Perpetua est. ff.l.5.§ fin. C.lib.8.tt.36.l.6. Contrà. ff.lib.15.tt.j.l.30.§ fin.

VI. *Adiuncta officia actoris.*

Cuius dolo factũ sit in hac exceptione designandum est. &c. ff.l.2.§ & quidem illud.

VII. *Adfinia remedia.*

De exceptione in factum. ff.l.2.§ & generaliter. l.4.§ aduersus parentes. § si à Titio.
De condictione ad liberandum. ff.l.7.l.8.

DE MINORIBVS VIGINTI quinq; annis. ff.lib.4.tt.4. C.lib.2. tt.21.cum sequentib.

Cap. 5.

I. *Ratio huius in integrum restitutionis.*

ff.l.j.in prin.§ fin.

II. *Genus.*

Nec actio nec cautio eo nomine datur: totum enim dependet ex prætoris cognitione. ff.l.24.§ fin.

III. *Causæ ex quibus hæc in integrum restitutio competit.*

Si cum minore uigintiquinque annis quid gestum est, ex quo est læsus minor. ff.l.j.§ prætor. C.tt.21.l.8.

DISTINGVITVR:

1. *Ex specie rei gestæ.*

Qualitercunq; gestum sit, siue cõtractum sit, siue quid aliud contingat. ff.l.7.in prin.

De manumissione & libertate.

Si manumissit minor, & ne aduersus libertatem restituatur. ff.l.9.§ fin. l.10.l.11. in prin. usq; ad § ex facto. l.33.l.48.§ minor. C.tt.30.

De emptione & uenditione.

Si emit uel uendidit minor. ff.l.7.in prin. C. tt.27. l.2.
Si tutor urgẽtibus creditoribus rem pupillarem cum decreto uendidit. ff.l.47.in prin. l.49.
Si uendidit ut manumittatur. ff.l.11.§ quid si minor.
Si cum seruum uendidisset, alius eum postea pluris licetur. ff.l.7.§ quæritum.

Si in emptione ab alio superetur. ff.l.35.
Si emit seruum sibi necessarium. ff. l. 11. § unde Marcellus.
Si pluris emit, uel minoris uendidit. ff.l. 16. § idem.
Si emit ut manumittat. ff. l. 11. § item quæri potest.

De solutione.

Si soluerit minor uel tutor eius. ff.l.40. § fin. C. tt.32.
Si indebitum soluerit. ff.l.25.in prin.
Si cum duas res promisisset, illam aut illam, preciosiorem dederit. ff.l.7.§ hodie.
Si moram in soluendo fecit. C.tt.40.l.3.ff.l.38. in prin.
Si ei solutum sit, & pecuniam perdidit. ff.l.7. § j. usq; ad § non solum. l.32.

De iudicijs & actionem item compromisso.

In iudicijs etiam minori succurritur, siue dum agit, siue dum cõuenitur captus sit. ff.l.7. § non solum. ibi, Sed & in iudicijs.
Si non intra legitimum tempus egerit, uel exceperit. C.tt.49.l.5.ff.l.37.in prin.
Si nõ intra quinquennium inofficiosi querelam mouit. C.tt.40.l.2.
Si intra diem non prouocauit. ff. l. 7. § item si non.
Si quasi contumax condemnatus sit. ff.l.8.
Si litem deseruit. ff.l.7.§ fin.
Si liti renunciauit. C.tt.21.l.j.
Si allegationem omisit. ff.l.36.
Si in iudicem compromisit. ff.l.34.§ fin.
Si aduersus minorem iudicatum sit. ff.l.16.§ fin. l.18.§ si autẽ. l.42.l.46.lib.49.tt.j.l.3. C.tt.26.l.j. l.2.l.5.tt.30.l.4.tt.40.l.4.

De hæreditate adita uel repudiata.

Si hæreditatẽ adijt uel nõ adijt, & repudiauit minor. ff.l.3.§ etsi hæres. l.7.§ sed etsi hæreditatem. usq; ad § hodie certò. § restitutus. l.11.§ si locupleti. l.24.§ Scæuola. C.tt.21.l.2.tt.39.lib.6.tt.60. l.8.§ ubi aũt puerilis. usq; ad fin. Nouell.c.119.§ ad hæc. usq; ad § ultra.

De reliquis.

Si legatũ repudiauit, uel in optionis legato captus est. ff.l.7.§ hodie.
Si cum ei legatum esset ut seruum suum manumitteret, legatum agnouit. ff.l.33.
Si patri, ne petat legatum pacisceti, consensit. ff.l. 3.§ si quid.
Si mutuũ accepit. ff.l.27.§ si pecuniam. C.tt.22.l.j. tt.37.
Si donauit. C.tt.29.
Si cauit. ff.l.16.§ Pomponius. l.40.in prin.
Si societatem coijt. ff.l.7.§ j.
Si quid prætermisit. C.tt.21.l.8.
Si cum hæres institutus esset ita: Si à patre in diebus centum fuerit emancipatus: patri non denunciauit. ff.l.3.§ etsi hæres.
Si in dotem dedit. ff.l.9.§ in dotis. C.tt.33.
Si pactum dotale fecit. ff.l.48.§ fin.
Si res minoris pignori data distracta sit. ff.l.9.in prin. C.tt.28.
Si res eius usucapta sit. ff.l.45.in prin. C.tt.35.
Si curator minoris se à cura excusauit. ff.l.11.§ ex facto.
Si intercesserit pro aliquo. ff.l.7.§ non solum. C. tt.22.l.2.
Si alius pro minore fideiusserit, uel mandator extitit. ff.l.13.in prin.§ j. C.tt.23.l.j.
Si mulier pro aliquo apud minorem interceſsit. ff.l.12.
Si iurauit, uide j uers. Si sacramentum. cap. eod.
Si nouationem fecerit. ff.l. 27.§ ex hoc intelligitur.
Si se ad rogandum dederit. ff. l. 3.§ si quis minor.
Si se in seruitutem uenire patiatur. ff.l.9.§ Pomponius.
Si deliquerit minor. ff.l.9.§ nunc uidendum. usq; ad § Pomponius. l.37. lib.50.tt.17.l.108. C. tt. 34.
Si mortem parentis non sit ultus. C.tt.40.l.j.
Si filijs tutores non petijt. C. tt.34.l.2.
Si in commissum incidit. ff.l.9.§ si in cõmissum. l.28.

2. *Ex persona gerentis seu minoris.*

Si ueniam ætatis impetrauit, remq; suam administrat. C.tt.44.tt.52.l.5.
Si rem suam bene gerit, actibusq; publicis indũstrium se docuit. ff.l.j.§ fin. C.tt.41.l.j.
Si antea se dixit uel probauit maiorem. ff.l.43.C. tt.42.
Si quicunq; liberorũ mater sit. ff.l.2. C.tt.21.l.2. tt. 41.l.j.§ fin.
Si filiusfamiliâs sit. ff.l.3.§ sed utrum. usq; ad § si quis minor. l.23.in prin. l.38.§ fin. C. tt.22.
Si sub tutela uel cura sit: & quid sine tutoris, uel curatoris autoritate gesserit. ff.l.16.in prin. C. tt. 21.l.3.
Si seruus minor gesserit. ff.l.3.§ fin. l.4.l.5.l.7.§ non solum autem filius.

3. *Ex persona eius cum quo gessit minor.*

Si minor cum minore cõtraxit. ff.l.11.§ item quæritur. usq; ad fin. legis. l.34.
Si cum fisco gestum sit. C.tt.36.
Si cum ijs de quorum dolo agere non permittitur. ff.l.27.§ fin. C.tt.41.l.3. Nouell.c.155.
Si à seruo suo sit circumscriptus minor. ff.tt.3.l.7. § j. C.tt.30.l.2.

4. *Ex reliquis contingentibus.*

Si sobriè non decèptus gesserit, nec læsus est. ff.l.11. § sciendum. usq; ad § item quæritur. l.24.§ non semper. l.44.l.47. in prin. C.tt.21.l.5.l.9. tt. 27. l.2.
Si lucrum perdidit, & quod adquirere potuit, nõ adquisiuit. ff.l.7.§ hodie. l.44. lib.22. tt.j.l. 17. § pupillo. uers. nec simile.
Si aut quod habuit amisit, aut sese oneri obligauit. ff.l.44.l.6.
Si interest illius ne litibus uexetur. ff.l.6.
Si dolus aduersarij nullus intercesit. C.tt.21.l. 5.
Si non manifesta circumscriptio sit. ff.l.24.§ non semper.
Si ipse tutor uel curator minoris gesserit, uel præsens fuit & consensit. ff.l.47. in prin. tt.j.l. 8. C. tt. 24. l. cum tribus ll. sequentibus. 26. l.4.

Si iussu patris gesit. ff.l.3.§ sed utrum.l.23.in pri. C. lib.6.tt.60.l.8. § ubi autem puerilis. usq; ad § fin.
Si per procuratorem gesit. ff.l.23. § si autem ipse. l.46.C.tt.26.l. 4.
Si alterius nomine gesit, forte procuratorio nomine.ff.l.23.l.24.in prin.C.tt.22.l.2.
Si pro repub. gesit. C.tt.53.l.4.
Si antequam nasceretur, usucaptum sit. ff.l. 45. in prin.
Si cõtractus in id tempus incidit, quo maior efficitur. ff.l.3. § si quis cum. usq; ad § scio etiam. § minorem.
Si sacramentum de non reuocando con actu præstitit.C.tt.27.l.1.tt.42.l.3.§ fin.
Si antea restitutus, postea in contrarium restitui petat. ff.l.7.§ restitutus.l.41. C.lib.6.tt.60.l.8. § non autem filio.
Si alia sit actio, aliud ue remediũ minori . ff. l. 16. in prin. usq; ad § idem Pomponius. l. 39. § fin. l.45.§ fin.Vide insuper ¶ Adfinia remedia.
Si aliàs illegitimè contractum sit, ut etiam à maiore gestum non ualeret.ff.l.16.
Si tutores & curatores suos conuenire possit. C. tt.24.l.3.ff.l.39.§ fin.

5. *Ex consequentibus.*

Si maior factus ratum habuit.ff.l.3.§ si quis cum. § scio etiam.l.30.C.tt.45.
Si litem de in integrum restituendo contestatus destitit.ff.l.20.§ fin.l.21.l.30.
Si post sententiam de restituendo in integrum lata tam, ratum habeat priorem cõtractum, nec restitui uelit. ff.l.41.
Si in integrum restitui petens, non obtinuit. C. tt.43.
Si seruum à minore uenditũ emptor manumisit. ff.l.48.§ minor.
Si repudiata à minore hæreditate , hæreditas à substituto uendita sit, negociaq; finita. ff.l. 24. 24.§ Scæuola.
Si emptor fundum à curatoribus minoris emptum sex annis possedit , & eum longè lateq; meliorem fecit.ff.l.39.§ fin.
Si is contra quem in integrum restitutio petita est, decesserit.C.tt.21.l 6.
De reliquis distinctionibus, uide s̃ Sub unaqualibet specie rei gestæ.

IIII. *Quibus competit in integrum restitutio minorum.*

De patre minoris.ff.l.3.§ sed utrum solis.§ Pomponius.l.27.in prin. C.lib.6.tt.60.l.8. § ubi autem.
De domino minoris. ff.tt.j.l.6. uide paulo superius Ex persona gerentis. uerſ. si seruus.
De cognatis & adfinibus minoris. ff. l. 27. in prin.
De eo qui defendit minorem.ff.l.46.
De successoribus. ff.l.17.§ fin.tt.j.l.6. in prin. C. tt.33.
De fideiussore minoris , & alijs intercessoribus. ff.l.13. in prin. C.tt.23.ff.lib.46.tt.3.l.95.§ quod uulgò. ibi, Nam si minori.
De socio minoris. ff.l.47. § curator. C.tt.25.l. j. lib.7.tt.68.l.2.§ fin.
De eo cuius negocium minor gesit. ff. l. 23. in prin.C.tt.53.l.4.

V. *Aduersus quos datur?*

De possessore rei. ff.l.13. § interdum. usq; ad fin. legis.cum duab.ll.sequentib.
De patre & domino eius qui cum minore contraxit.ff.l.24.§ si seruus.
De successoribus.C.tt.21.l.7.

VI. *Apud quem competat, seu à quo sit restituendus minor?*

De præfecto urbis,& alijs magistratibus. ff.l. 16. § fin.
De præside prouinciæ.ff.l.42.C.tt.36.l.2.
De iudice qui sententiam , contra quam minor restituendus est, dixit.ff.l.16.§ fin.l.17.l.42.
Minor magistratus contra sententiam maioris non restituit. ff. l. 18. in prin. § idem Imperator.
Si iudex à principe datus sententiam contra minorem tulit, solus princeps restituet.ff.l.18.§ penult. C.tt.26.l.3.
De procuratore fisci, si aduersus fiscum petatur. C.tt.36.l.2.

VII. *Per quem peti possit in integrum restitutio?*

Per procuratorem peti potest. ff.l.25.§ fin. C. tt. 48.l.j.
De procuratore qui generale habet mandatum. ff.l.25.§ fin.l.26.in prin.
De curatore minoris.ff.l.29.in prin.

VIII. *Quibus præsentibus competat.*

Præsentibus aduersarijs, item creditoribus hæreditarijs, si ab hæreditate abstinet minor. ff. l. 13.§ causa.l.29.§ fin.Nouell.c.119.§ ad hæc sancimus.usq; ad § ultra hæc.

IX. *Quid ueniat in restitutionem minorum?*

Vt uterq; tam minor quàm aduersarius eius integrum ius suum recipiat.ff.l.24.§ restitutio.

DE EO QVOD MINOREM RE-

cipere conuenit.

De fructibus.ff.l.24.§ restitutio.l.27.§ item ex diuerso.l. 40.§ fin.
De usuris.ff.l.27.§ ex quo scilicet.
De actione aduersus fideiussores,& pignora, item correum restituẽda, si acceptotulit minor. ff.l.27.§ si minor.
De re minoris pignoris nomine ex causa iudicati capta & distracta.ff.l.9.in prin.
De ijs quæ ante à curatore bonorum in hæreditate gesta sunt, non reuocandis.ff.l.22.
De seruo minori substituto , si adijt uel repudiauit hæreditatem minor.ff.l.7.§ sed quod Papinianus.
Si seruus uel filiusfamiliâs minorem circumscripsit.l.24.§ si seruus.

De eo quod aduersarium recipere, & minorem restituere conuenit.

De eo quod ad minorem peruenit.ff.l.7.§ planè qui post.C.tt.47.
De precio reddendo,& pecunia credita. ff.l.24.§ restitutio.l.27.§ si pecunia. usq; ad § si minor.l. 41.l.47.§ fin.lib.26.tt.7.l.31. § interposita.

De fructib,

De fructibus & usuris à minore restituendis.ff.l. 27.§ ex quo scilicet.l.40.§ fin.
De impensis ab aduersario in re factis. ff.l. 39. § fin.lib.26.tt.7.l.31.§ interposita.
De eo quod legatis expensum est, uel creditoribus solutum item,
De libertate eorum qui ad libertatem peruenerunt, si minor aduersus aditionem hæreditatis restituitur.ff.l.22.l.31.lib.42.tt.5.l. 6.
Restitutus ad bonorum possessionem repudiatam, cõferre tenetur bona quæ tempore mortis paternæ habuit.C.tt.39.l.2.§ fin.
Si aduersus unum caput sententiæ restitutus est, tota lis uolente aduersario restauranda est. ff.l. 29.§ ex causa.
Si cum curator communia sibi cum minore prædia uendidisset, minor sit restitutus in sua parte : & altera pars uolente aduersario inempta fit.ff.l.47.§ curator.
Si aduersus eum cum quo tutelæ egit restitutus sit , etiam contrarium tutelæ iudicium aduersario restituendum est.ff.l.28.
Si aduersus trãsactionem restituitur , aduersario sua actio etiam est restituenda.C.tt.31.
De actione aduersario aduersus tertium concedenda.ff.lib.27.tt.3.l.20.
Si minor aduersus possessorem restituitur, is potest reuerti ad suum auctorem.ff.l.15.
Si minor aduersus fideiusionem uel mandatum restituitur, non liberatur reus principalis. ff.l. 48.in prin.C.tt.47.
Si minor, qui in actione , in quã tantum io dies supererant, nouandi animo intercesserat, restitutus sit : quot dies restituendi pristinæ actioni? ff.l.50.

X. *Quando & quamdiu datur?*

Etiam ante uicesimumquintum annum peti potest.C.tt.21.l.5.§ fin.
De quadriennio post completum uicesimumquintum annum.C.tt.52.l.7.tt.21.l.4.

Distinguitur:

Si reipub. uel militiæ causa absit.C.tt.25.l.j.l.2.l. 3. l.4.
Si ex persona defuncti in integrum restitutionẽ petat. ff. l. 19 .§ fin. C. tt. 52. l. 5. § si quando fine.
Si in exilio fuerit.ff.l.20.
Si cœpta intra statutum tempus lite destitit . ff. l. 20.§ fin.l.21.
Si per aduersarium steterit ; quo minus causa intra legitimum tempus finiretur . ff. l . 39 . in prin.
Si ætatis ueniam impetrauit. C.tt.52.l. 5. in prin.
Si hæres minoris petat restitutionem. C.tt.52.l. 5. § fin.

XI. *Adiuncta officia actoris, rei & iudicis.*

De cautione,à procuratore minoris & defensore aduersarij præstanda. ff.l.26.
De probatione,cui incumbat.C.tt.21.l.4.
De causæ cognitione.ff.l.11.§ sciendum.l.13.§ causa.l.24.§ non semper. l.44.in prin. tt.j. l. 8. in prin.ibi, causa scilicet.C.tt.32.l.j.§ fin.

XII. *Euentus.*

Vide paulo superius membr. 9. De eo quod aduersarium recipere conuenit.

XIII. *Adfinia remedia.*

Ipso iure non ualet quod actum est.ff.l.16.in pri. ibi , Nam si communi. C. tt.24.l.4. tt.30.l.3. in prin. tt.40.totò.
Actio tutelæ aduersus tutores, & negociorum gestorum aduersus curatores.ff.l.45.§ fin.C.tt. 24.l.j.§ fin.l.3.l.5.tt.28.l.2.§ fin.tt.30.l.j.§ fin.
Actio pignoraticia.C.tt.28.l.2.§ fin.
Actio aduersus ipsum seruum manumissum , ff. tt.3.l.7.§ j.C.tt.30.l.2.l.3.§ fin.
Ne minorib. 25 annis rei suæ administratio committatur.ff.l.j.§ fin.l.2.l.3.in prin.

DE IN INTEGRVM RESTITVtione propter absentiã. & de reliquis in integrum restitutionum causis. ff.lib. 4. tt.6.C.lib.2.tt.50. cum sequentib.

Cap. 6.

I. *Ratio huius edicti.*

ff.l.j.in prin.

II. *Causæ ex quibus competit hæc in integrum restitutio.*

¶ *Si absente aliquo ius eius læsum sit.*

ff.l.j.in prin.l.30.§ fin.

Distinguitur:

1 *Ex specie rei gestæ per absentiam.*

Si cuius de bonis quid deminutũ sit. ff.l.j.§ j. C. tt.50.l.2.
Si dies actionis exierit.ff.l.j.§ j.l.40.in prin.C.tt. 50.l.2.
Si absens damnatus sit, uel aduersus eũ pronunciatum.ff.l.30.§ fin.s̃ tt.j.l.7. C.tt.53.l.j.l.2.lib. 7. tt.39.l.8.§ sed etsi quis.
Si aliquis in possessionem absentis non defensi missus sit.C.lib.7.tt.39.l.8.§ sed etsi quis.
Si damni infecti nomine quis in ædes absentis missus sit.ff.l.15.§ si damni.
Si bona absentis uendita sunt.C.tt.50.l.4.l.5 l.6.
Si non adijt hæreditatem.ff.lib.29.tt.2.l.30.in prin.
Si cum alicui legatum esset, uel aliquis stipulatus esset in annos singulos quibus in Italia esset: uel si in Italia esset, propter absentiam legatum amiserit.ff.l.17.§ fin.l.41.l.43.
Si cum ità promissum sit: Si Romæ non erit, cẽtum dari : propter absentiã stipulatio sit commissa. ff.l.43.§ fin.
Ex reliquis omnibus causis restitutio facienda. ff.l.30.§ fin.

2. *Ex causa absentiæ.*

Si reipub. causa absit.
Si militiæ causa absit.
Si legationis nomine absit.
Si metus causa absit,ff.l.j.§j. } Distinguitur. ff. l. 2.§ fin.l.3.l.5. } * Vide paulo inferiꝰ.
Si apud hostes detineatur, uel in uinculis sit, aut in custodia, uide ¶ cap.eod.
Si relegatus uel deportatus abfuit. ff.l.26.§ j.l. 40.§ fin.tt.4.l.20.in prin.
Si testimonij causa fuit euocatus.ff.l.26.§ fin.
Si cognitionis uel appellationis gratia peregrinatur. ff.l. 26.§ fin.lib.49.tt.11.l.j.cum l.sequente.
Si studiorum causa absit,ff.l.28.in prin.

Si sub

Si sub fideiussorum satisdatione absit.ff.l.28.§ j.
Si ex necessitate, non ex uoluntate absit, ei subuenitur.ff.l.26.§ fin.

3. *Ex reliquis contingentibus.*

Si absens procuratorem habeat, uel dare potuit ad agendum & defendendum.ff.l.15.in prin. l. 26.§ item inquit prætor.ibi,Et sæpissime.l.28.in prin.l.39.tt.j.l.8.
Si finita sit causa ob quam abest: ut cum reipub. causa abesset,officium sit finitum. ff.l.38.§ tamdiu.usq; ad fin.legis.l.32.l.4.
Si & aduersarius eius absens fuit.ff.l.46.
Si idem damnum & præsens erat passurus: ff. l. 44.
Si non amisit,sed lucratus non est absens. ff.l.18. l.27.
Si gestum à patre absens reuersus reuocet. C. tt. 50.l.7.
Si usucapio ante absentiã cœpta, & reuerso absente impleta sit.ff.l.15.§ fin.l.16.
Si non iusto titulo possedit aduersarius. C.lib.3. tt.32.l.24.

¶ *Si reipublicæ causa abfuit,ei succurritur.*

ff.l.j.§ j.li.50.tt.17.l.182. C.tt.50.l.2.tt.52.l.7.§ fin. tt.15.
Declaratur qui reipub.causa abesse dicantur. ff.l. 32.ibi,Et hoc ad.cum trib.ll sequentib.l.45.

DISTINGVITVR SE-
quentibus modis:

Si dolo malo reipub.causa abfuit.ff.l.j.§ j.l.4.
Si officium,ob quod reipub.causa abfuit,finitum sit:& cum posset reuerti,non sit reuersus. ff.l.4. l.37.l.38.§ tamdiu.usq; ad fin legis.
Si data opera & sine lucro affectauit ut reipub. causa abesset.ff.l.5.l.36.
Si maturius profectus sit: item si litis gratia cœperit reipub.causa abesse.ff.l.5.in prin.
Si sui commodi causa,& non coactus absit. ff. l. 36.l.42.
Si nondum Italiam excesserit, uel si prouinciam egressus sit.ff.l.32.l.35.§ similiter qui.l.38.§ sed ad reuertendum.lib.50.tt.7.l.5.
Si Romam reipub. causa profectus sit. ff.l.35.§ qui reipub.
Si præsens reipub.operam dat,non profectus. ff. l.5.§ fin.l.6.l.7.l.35. § sed & in urbanis.l.38. in prin.
Si sine permissu principis in prouincia sua assederit.ff.l.38.in prin.
Si seruus reipub.causa absit.ff.lib.50.tt.17.l.211.

¶ *Si militiæ causa abfuit,ei succurritur.*

ff.l.45.C.tt.52.l.j.cum sequentibus.
Distinguitur:
Si præsens in patria militat.ff.l.7.
Si in cõmeatu agat miles in domo sua; uel alibi. ff.l.34.in prin.l.35.§ fin.
Si citra expeditionem alibi,uel in ædibus suis degat.C.tt.50.l.8.

¶ *Si legationis nomine absit,ei succurritur.*

ff.l.8.l.26.§ item inquit prætor.ibi,Vtputa legatione.C.tt.53.l.j.
Distinguitur:
Si liber à legatione absit.ff.lib.50.tt.7.l.14.
Si sui lucri causa in legatione est.ff.l.42.lib.50. tt. 7.l.14.
Legato tempus prodest ex quo legatus creatus est,non ex quo Romam uenit.ff.lib.50.tt.7.l.5.

¶ *Si apud hostes detineatur,uel in uinculis,custodiatue sit.*

ff.l.j.§ j.l.9.in prin.l.14.l.15.in prin.

DISTINGVITVR:

Si non publica custodia coercetur, sed à latronibus,prædonibus, uel alio potentiore ui oppressus,uinculis continetur.ff.l.9.
Si latumijs inclusus sit.ff.l.9.§ uinculorum.
Si à militibus,stratoribusq; obseruantur. ff. l. 10. C.tt.53.l.2.
Si sine dedecore in publico apparere non possit. ff.l.10.§ fin.
Si sub fideiussorum satisdatione absit. ff. l. 28. § j.
Si ad hostes transfugit.ff.l.14.
Si apud hostes mortuus sit.ff.l.15.in prin.
Si curator bonis eius fuerit constitutus. ff. l. 15. § j.
Si non ab hostibus captus,sed ibi natus sit. ff.l.15. § non minus.
Si possessio ad usucapiendum interrupta sit, eo quod fuit apud hostes:non restituitur ad eam. ff.l.19.l.20.l.23.§ is autem.
Si possessionem per captiuitatem amisit. ff.l.23.§ item ei.

¶ *Si dum in seruitute fuit,ius eius] læsum est,ei succurritur.*

ff.l.j.§ j.l.11.

DISTINGVITVR:

Si bona fide seruiat,uel detineatur.ff.l.11.
Si de statu suo litigat.ff.l.12.
Si seruus reuera sit, sed liber & hæres institutus. ff.l.13.
Si filiusfamiliâs sit.ff.l.13.§ fin.
Si procuratorẽ habere potuit. ff.l. 15. in prin.ibi, Præter eos.

¶ *Si dum per aduersarium stat,alicuius ius læsum sit:ut,*

Si aduersarius eius absens fuit.ff.l.j.§ in pri.§ itẽ si quis.l.21.in prin.l.22.§ fin.lib.50.tt.17.l.182.
Distinguitur:
Si Romæ sit aduersarius.ff.l.28.§ si cum in.
Si cum cœpit abesse, unus dies ei defuit ad implendam usucapionem.ff.l.26.§ quoties.
Si & alter cuius ius læsum est,abfuit.ff.l.46.
Si ex iusta uel iniusta causa absit. ff.l.21.§ & erit notandum.
Si sine dolo malo abfuit.ff.l.30.§ fin.
Si per subiectas sibi personas absens adquisiuit. ff.l.21.§ hæc autem restitutio.
Si absente defuncto hæres eius usucapionem impleuit.ff.l.30.in prin.
Si absens defendebatur, uel procuratorem habuit. ff.l.21.§ hæc autem restitutio,ibi,Nam si fuit.§ defendi.§ fin.
Si actor non interrogauit amicos absentis,an defendere absentem uelint. ff.l.21.§ defendi.l.22.l. 26.§ deinde adiecit.

Si absens

Si absens rem usucaptam alienauit.ff.l.30.§ fin.
Si prior dominus rei possessionẽ post usucapionem actus sit.ff.l.31.

¶ *De reliquis causis restitutionis in aduersario sitis.*

Si aduersarius in uinculis sit. ff.l. j. § item si quis quid.l.23.in prin.
Si aduersarius apud hostes sit. ff.l.23. § is autem qui.§ hi planè.
Si aduersarius relegatus fuit.ff.l.26.§ j.
Si aduersarius infans sit,uel furiosus, uel ciuitas. ff.l.22.§ fin.
Si aduersarium inuitum in ius uocare non licuit. ff.l.j.§ item si quis.l.26.§ ait prætor aut cum.
Si aduersarius secum agendi potestatem non fecerit.ff.l.j.§ item si quis. ff.l.23.§ deinde.l.24.l. 25.l.26.in prin.§ item per magistratum.
Si aduersarius capite deminutus sit.ff.tt.j.l.2.uide j lib.prox. De capitis deminutione.

¶ *Si dum per magistratum fletit,alicuius ius læsum sit.*

ff.l.1.§ item si quis.ibi,cum'ue magistratus.l.26. in prin.§ ait prætor siue. usque ad § quoties.

¶ *De reliquis causis restitutionum.*

Si respub.læsa sit.C.tt.53.l.4.
Si fisci patronus læsus sit.ff.l.33.in prin.
Si error calculi interuenit. C.lib.2.tt.5.l.1. ff.lib.50. tt.8.l.8.lib.44.tt.3.l.13.§ fin.
Si qua alia iusta causa prætori uidebitur. ff.l.j.§ fin.l.26.§ item inquit prætor.l.28.in prin.§ quod eis. tt.j. l. 7. § nec intra has solum. C. tt. 53. l.3.

III. *Quibus competit in integrum restitutio?*

De hæredibus.C.tt.50.l.j.
De muliere quæ cum marito suo abest.C.tt.51.
De medicis militum.ff.l.35.§ fin.
De fideiussoribus. ff.lib.46.tt.3.l.38.§ si quis pro.
De reliquis,uide ẽ Si reipub.causa abfuit. Qui rei pub.causa adesse dicatur.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus.ff.l.30.in prin.
De possessore.ff.l.17.in prin.

V. *Quid ueniat restituendum?*

De fructibus.ff.l.23.§ item ei qui.l.28.§ fin.l.29.
Quot dierum restitutio facienda est aduersus usucapientem.ff.l.26.§ quoties.

VI. *Quando & quamdiu competit?*

Iure antiquo intra annum competebat. ff.l.j.§ item si quis.ibi,earum rerum. lib.44.tt.7.l.34.§ sed cum rescissa.C.tt.50.l.2.l.3.
Iure nouo intra quadriennium competit.C.tt.52. l.7.
Perpetua competit actio, si post reditum nactus rei possessionem, eam rursus amisit.ff.l.31.
A quo tempore incipiat tempus petendæ restitutionis currere, quo primum de ea re experiundi potestas erit.ff.l.j.§ itẽ si quis. ibi, Earum rerum.l.28.§ si quis sæpius.§ si cum in.

VII. *Adsinia remedia.*

Missio in bona absentis. ff. l. 21. § cæterùm si non.
De extraordinario auxilio.ff.l.2.in prin.
De exceptione.ff.l.28.§ exemplo.

DE IGNORANTIA IVRIS ET facti.ff.lib.22.tt.6.C.lib.1.tt.18.

Cap. 7.

I. *Diuisio ignorantiæ.*

ff.l.j.in prin.

II. *De ignorantia facti.*

Hæc excusat.ff.l.4.l.9.in prin.§ quod si ideo.C. l.6.
Distinguitur:

1. *Ex facto quod ignorauit.*

Si nesciat decessisse eum cuius bonorum possessio ei defertur.ff.l.j.in prin.
Si nesciat alij tempus bonorum possessionis agnoscendæ præterijsse.ff.l.j.§ item si quis.
Si nesciat esse tabulas,in quibus hæres scriptus est. ff.l.j.§ fin.
Si diuidens testamenti uicium ignorauit. C.l.4.
Si putauit maternum esse quod erat paternum. C.l.5.
Si ignorauit testamentum non ualere, & seruis inutiliter libertatem esse relictam.C.l.8.
Si causam suam ignorat. ff.l.3.lib.50.tt.17.l. 19. in prin.l.42.
Si seruos suos liberos putauit.C.l.9.
Si nesciat se cognatũ defuncti esse. ff.l.j.§ si quis nesciat.
Si emptor ignorauit uenditorem rei dominum esse.ff.l.9.§ qui ignorauit.
Si conditionem eius cum quo contrahit, uel cui soluit,ignorat.ff.lib.50.tt.17.l.19.in prin.
Si nesciat se id quod à se petitur debere. ff.lib. 50. tt.17.l.42.

2. *Ex reliquis contingentibus.*

Si supina ignorantia sit,& hominis deperditi,nimiumq; securi. ff.l.3.l.6.l. 9. § sed facti. § quod si ideo.
Si alius sciuit.ff.l.5.
Si mas factum ignorauit, & de lucro certet. ff. l.8.
Si causa decisa sit,& negocium finitum. C.l.7.

III. *De ignorantia iuris.*

Hæc non excusat.ff.l.2.l.4.l.9.in prin.§ quod si ideo.ibi.Sciant.lib.3.tt.3.l.11.§ notabitur.C.l.2.

DISTINGVITVR:

1. *Ex iure quod ignorat.*

Si constitutiones principum ignorat.C.l.12.
Si nesciat,sibi proximitatis nomine bonorũ possessionem deferri, &c.ff.l.j.in prin.
Si nesciat, sibi ex successorio capite bonorũ possessionem competere.ff.l.j.§ idem est etsi.
Si putet, se bonorum possessionem ante apertas tabulas petere non posse.ff.l.j.§ fin.
Si ius legis Falcidiæ ignorauit. ff.l.9.§ si quis ius. usq; ad fin.legis.
Si in usucapione ius ignoret ff.l.4.lib.41.tt.3.l.31. in prin.tt.5.l.2.§ si à pupillo.
Si in petenda bonorum possessione ius ignorauit.ff.l.j.lib.37.tt.j.l.10.

2. *Ex persona ius ignorantis.*

Si minor uigintiquinque annis, & impubes eius ignorauit. ff.l.9.in prin.§ hac ratione. l.10. C. l.j.

Si fœmina

Si fœmina ius ignorauit. ff.l.8.l.9. in prin. ibi, Quod & in.C.l.11.l.13.ff.lib.50.tt.17.l.110.§ fin.
Si miles ius ignoret.ff.l.9.§ si filiusfamiliâs.

3. Ex reliquis contingentibus.

Si neq; iurisconsulti copiam habeat, neq; per se ius scire possit.ff.l.9.§ sed iuris ignor. lib.37.tt. 1.l.10.
Si propter ignorantiam iuris rem suam amissurus est,uel damnum passurus.ff.l.7.l.8.
Si propter iuris errorem hæreditati renunciauit. C.l.2.uel indebitum soluit. C.l.10. uel Falcidiæ rationem non habuit.ff.l.9.§ si quis ius.usque ad finem legis. uel bonorum possessionem nõ petijt.ff.l.1.lib.37.tt.1.l.10.C.l.3.

DE CONDICTIONE INDEBITI. ff.lib.12.tt.6.C.lib.4.tt.5.

Cap. 8.

I. Genus,ratio & origo huius actionis.

Hęc cõdictio ex bono & æquo introducta,quod alterius apud alterum sine causa deprehenditur,reuocare consueuit.ff.l.66.
Ex quasi contractu est. Inst.lib.3.tt. 15.§ is quoq; tt.28.§ itẽ is cui quis. ff.lib.44.tt.7.l.4.§ is quo que qui.
Indebiti condictio naturalis est.ff.l.15.in prin.

II. Causæ ex quibus competit.

Si indebitum per errorem solutum sit. Inst. lib.3. tt.15.§ is quoq;.tt.28.§ item is cui quis.C.l.1.
Si indebitum promisit. ff.lib.19.tt.1.l.5.lib.39.tt.5. l.2.§ aliud iuris.§ item si ei. C.l.2.l.3.lib.1.tt. 18. l.6.
Si ultra id quod debet,cauit.ff.l.31.C.l.3.l.4.
Si soluat creditori non deductis impensis,uel eo quod ei à creditore debetur.ff.l.40.§ si pars domus.l.45.
Si cum in aliena area ædificasset , dominus areæ ædificium occupauit,uel traditum accepit. ff.l. 33.

DISTINCTIONES EIVS SI *indebitum solutum sit.*

1. Ex genere indebiti, & causa ob quam non debetur.

Hoc loco sciendum est, tria esse genera indebiti: Vnum, cum nulla subest causa ob quam debeatur,subesse tamen putatur. Secundum est, cum subest quidem causa,sed inutilis, cum aut ipso iure contractus non ualet,aut ex post facto irritus factus est. ff.tt.7.l.1.§ fin. Tertium genus est,cum subest causa,eaq; iusta,ex qua debetur: sed non debetur ei cui solutum est , uel non is debet qui soluit , uel non id quod solutum est, uel non eo tempore,uel ex alia causa quàm ex qua solutum est. Hisce tribus generib. propositis,suas cuiq; species subijciamus.

¶ *De primo genere indebiti.*

Si ex causa quasi facta,quæ facta non est, soluit. ff.l.23. in prin.§ fin.l.26.§ si quis quasi l.52.l. 65. § id quoq; usq; ad § ei qui ind.uide ī De condictione causa dati, causa non secuta.

¶ *De secundo genere indebiti.*

Si ex causa quasi iusta & utili soluit,quæ iusta uel utilis non est propter exceptionem.ff.l.24.l.26. § indebitum.§ adeò autẽ. lib.40.in prin . l. 54. l.56.lib.46.tt.3.l.34.§ fin.

De obligatione in genere.

Si seruus contraxit. ff.l.13. in prin. lib.46.tt. 3. l. 83.
Si dominus seruo suo debeat.ff.l.64.
Si pater filio crediderit,uel filius patri. ff. l. 38. § quæsitum.
Si pupillus furiosus,uel is cui bonis interdictum est contraxit.ff.l.29.l.41.l.13.§ fin.l.14.
Si debitori liberatio testamento relicta sit.ff.l.26. §. adeò autem.
Si pœnæ causa liberatus sit , naturalis obligatio manet.ff.l.19.in prin.
Si fideiussor liberatus sit:an ex eo liberetur reus: & an fideiussor soluto indebito repetere possit,non liberato reo.ff.l.32.§ 1.l.59.
Si cum fideiussor ad certũ tempus soluisset procuratori , eam solutionem dominus post finitum fideiussionis tempus ratam habuit. ff.lib. 46.tt.3.l.71.§ si fideiussor.
Si debitor iurauit,se dare non oportere. ff.l.43.
Si debitor à iudice absolutus sit.ff.l.28.
Si postea minor qui contraxit, uel hæres eius in integrum sit restitutus. ff. l.67.§ Lucius.
Si postea instrumenta, ex quibus soluit,falsa appareant.ff.lib.44.tt.1.l.11.
Si confusione liberatio sit facta. ff. l.45. l. 38. in prin.
Si cum ob rem nõ defensam soluisset, postea defendere sit paratus.ff.l.35.
Si cum cõditionis implendæ causa dedisset ut liber ex testamento fieret , postea liber & ingenuus reperiatur.ff.l.67.in prin.

De mutuo.

Si filiofamiliâs mutuum datum sit : solutum ex hac causa repeti non potest. ff.l.26.§ si filiusfamiliâs. l.40.in prin.s̃ tt.1.l.14.lib.14.tt.6.l. 7. § fin.l. 8.l.9. § 1.§ sed si non.uers.& tamen.usq; ad fin.legis.l.10.
Si pupillo sine tutoris autoritate mutuũ datum sit.ff.l.13.§ fin.l.14.
Si frater fratri qui in eiusdem patris potestate est, mutuum dederit, & mortuo patre confusio sit facta debiti & crediti.ff.l.38.in prin.

De emptione & uenditione.

Si rem suam quis emerit.ff.l.37.
Si rem alienam quis uendidit,& ex causa euictionis solutum sit.C.l.9.

De locatione & conductione.

Si prædo prædia aliena locauerit, & ex ea causa ei sit solutum.ff.l.53.in prin.
Si res conducta interierit. ff.lib.19.tt. 2. l. 19. § si quis cum.

De stipulatione & intercessione.

Si fideicommissum indebitum in stipulationem deductum sit.ff.l.62.
Si delegatus sine ulla causa creditori alieno promiserit. C.l.2. ff.lib.12.tt.4.l.9.§ si quis indebitum.
Si mulier pro alio intercesserit.ff.l.40.in prin.

De transactione.

Si causa de qua transactum est,nulla sit. ff.l.65.in prin.

Si de

Si de alimentis sine prætore transactum sit.ff.l.23. § item si ob.
Si post rẽ iudicatã transactũ sit.ff.l.23.§ si post rẽ.
Si cum ob trãsactionẽ solutũ esset,transactio nulla sit,uel non secuta,uel resoluta.ff.l.23.in prin.
Si post transactionẽ euidens calumnia appareat. ff.l.65.in prin.
Si post transactionem nihilominus sit condemnatus.ff.l.23.§ si quis post.
Si transactionem à tutore factam pupilla ratam non habeat.ff.lib.46.tt.3.l.96.§ cum pupilla.

De legatis & fideicommissis.

Si cum seruo fideicummissũ relictum esset ita,si ex testamento libertatem adquirat, postea ingenuus reperiatur & pronuncietur.ff.l.58.
Si postea in debitũ esse legatũ appareat.ff.l.38.§ fi.
Si solutis legatis testamentũ iniustum,falsum,ruptum uel irritum appareat.ff.l.2.§ 1.l.3.l.4.
Si solutis legatis proferantur codicilli quibus legatum ademptum est,uel alia etiam legata data sunt,ut lex Falcidia locũ habeat,uel æs alienum emerserit.ff.l.2.§.si quid ex.
Si cum hæres domum legatam refecisset,non deduxit impensas tradita domo.ff.l.40. § si pars domus.
Huc etiam pertinet l.10.C. de pactis.de qua dixi in Comment.de pactis in indice.

De dote.

Si cum maritus facere non posset,is uel alius pro eo dotem soluit.ff.l.8.l.9.

De rẽliquis.

Si cum ob rem dedisset, res non sit secuta.ff.l.52. § fin.l.65.§ quod ob rem.s̃ tt.5.l.1.§ fin.
Si cum ob transactionem dedisset,trãsactio secuta non sit.ff.l.23.in prin.ibi,Idem puto.
Si cum cõditionis implẽdę causa dedisset,postea legatum non acceperit,quòd uel nullum fuerit legatum, uel ademptũ,uel aliàs agnoscere noluit,uel non potuit.ff.l.65.§ sed & agere.
Si cum hæredi conditionis implendæ causa dedisset,is postea coactus hęreditatẽ adijt.ff.l.34.
Si cum conditionis implendæ causa dedisset,dare non sit iussus.ff.tt.4.l.3.§ si quis quasi.
Si cum seruus conditionis implendæ causa decẽ dedisset,ut ad libertatẽ perueniret,postea alio modo liber factus sit.ff.tt.4.l.3.§ si quis quasi.
Si quasi hæres soluerit,cum hæres non esset,uel se hæreditate abstinuit.ff.l.5.C. l.5.

¶ *De tertio genere indebiti.*

Si soluit is qui soluere non debet,uel soluit alius quod alius debet.ff.l.29.in prin.
Si alius soluit quod debet alius.ff.l.19.§ 1.l.44 l. 65.§ fin.tt.4.l.9.§ si quis indebitam.
Si is debitum hæreditarium soluit,q̃ se hæredem falsò existimat,uel hæreditatem postea repudiauit.ff.l.19.§ 1.
Si cum quis rem alienam pro sepignori dedisset, dominus rei debitum soluit.ff.l.36.
Si re aliena uendita,dominus rei de euictione cõuentus soluit. C. l. 9.
Si procurator debitoris soluit.ff.l.6. in prin.§ fin. lib.46.tt.3.l.87.
Si seruus actor soluit. ff.lib.46.tt.3.l.94.§ fin.
Si tutor soluit.ff.l.6.§ fin.
Si pupillus,furiosus,& is cui bonis interdictum est,soluit.ff.l.29.l.41.Inst.quib.alienare non licet.§ fin. ff.lib.46.tt.3.l.14.§ fin.
Si reo criminis postulato soluit.ff.lib.46.tt.3.l.42.

Si solutum est ei cui non debetur.

Si alij quàm cui debetur solutum est.ff.l.65.§ fin.
Si procuratori creditoris solutum sit.ff.l. 6.§ idẽ Labeo. usq; ad § fi.lib.46.tt.3.l.14.in prin.l. 58. in prin.§ si creditor.§ fin.l.34.§ si gener. l.71.§ si fideiussor.lib.12.tt.4.l.14.
Si falso procuratori solutum sit.ff.tt.4.l.14.C.l.8.
Si maritus patri uxoris dotem soluerit.ff.lib.46. tt.3.l.34.§ si gener.
Si prædoni soluerit.ff.l.55.
Si ei cui delegatus est soluit,uel ei cui ut solueretur mandatũ est.ff.li. 46.tt.2.l.12.ibi,Sed is qui.
Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset,Titio sit solutum.ff.lib.13.tt.5.l.8.l.9.lib.46.tt.3.l.98.§ q̃ stipulatur.
Si falso putans me tibi & Titio promisisse, Titio soluerim.ff.l.22.in prin.
Si hæredi qui non defendit hæreditatẽ,solutum sit.ff.l.26.§ hæredi.
Si substituto deliberante hærede instituto soluit. ff.lib.46.tt.3.l.96.§ fin.
Si filiofamiliâs soluit.ff.l.26.§ qui filiofamiliâs.
Si pupillo uel pupilli creditori iussu eius soluit.ff. lib. 46.tt.3.l.66.

Si plùs uel aliud quàm debetur solutum est.

Si plus debito soluit. ff.l.19.§ fin.l.25.l. 26.in prin. § si centũ.l.39.l.40.§ si pars.l. 45.l.67.§ tutor. lib.46.tt.3.l.25.
Si centum debẽs,fundum ducentorum soluit. ff. l. 26.§ si centum.
Si pro parte hæres solidum soluit.ff.lib.46. tt.1.l. 49. § ex duo. tt.3.l.25.
Si soluit prædium non deductis impensis,uel eo quod sibi debetur à creditore.ff.l.40.§ si pars domus.l.45.
Si cum iter excipere deberet,fundũ liberũ tradidit.ff.l.22.§ fin.
Si plus quàm in hæreditate est soluit.ff.l.31.
Si pater uel dominꝰ plus quàm in hæreditate est soluit. ff.l.11.
Si maritus qui non ultra id quod facere potest tenetur,solidum soluit. ff.l.8.l.9.
Si usuras indebitas soluit,uide paulo inferius Ex causa ex qua soluit.
Si cum Stichum aut Pamphilum deberet,utrunq; soluit.ff.l.32.in prin.§ fin.
Si cum decem aut Stichum deberet,quinq; soluit. ff.l.26.§ si decem aut alteri hæredũ quinq; soluit,alteri partem Stichi.ff.l.26.§ fin.
Si cum hominem in genere,aut Stichum uel Pamphilum promisisset,putans se Stichum debere, Stichum soluerit.ff.l.23.§ fin.l.19.§ si putem.
Si cum hominem certũ deberet, statulibertũ soluit.ff.l.63.
Si cum aurũ deberet,æs soluit.ff.lib.46.tt.3.l. 50.

Si ante diem & conditionem solutum est, & antequam deberetur.

Si ante diem soluit.ff.l.10.l.16.§ fin. l.17.lib.17.tt.1. l. 51.

Si ante existentem conditionem soluit.ff.l.16.l.18. l.48.l.56.l.60.lib.46.tt.3.l.38.§ qui hominē.ibi, Perinde atq;.

Si post litem contestatam ante latam sententiam soluit.ff.l.60.in prin.

Si ex alia causa quàm ex qua debetur solutum sit.

Videȝ Adfinia remedia, De compensatione, reputatione, &c.

2 *Ex persona soluentis indebitum.*

Si sciēs indebitum soluit, uide paulo inferius. Ex modo quo soluit.

Si tutor indebitum soluit.ff.l.57.in prin.l. 67.§ tutor.

Si procurator indebitum soluit.ff.l.6.in prin.

Si seruus actor indebitū soluit.ff.lib.46.tt.3.l.94.§ fin.

3 *Ex persona eius cui indebitum est solutum.*

Si procuratori indebitū sit solutum.ff.l.6.§ idem Labeo. cum § sequente.

Si pupillo uel eius creditori iussu pupilli indebitum sit solutum. Inst.lib.3.tt.15.§ is quoq; qui. ff.lib. 46.tt.3.l.66.

4 *Ex re indebiti nomine soluta.*

Si nummi alieni soluti sint.ff.l.15.§ sed etsi nūmi. l. 19.§ si falso.

Si in re soluta usus fructus alienus est.ff l.15.§ fin.

Si possessio indebiti nomine data sit.ff.l.15.§ sed etsi nummi.

Si rem in qua retētionem quidem habet, petitionem autem non habet, soluerit.ff.l.51.

Si libertus operas indebitas per errorem soluerit.ff.l.26.§ libertus.usq; ad § si decem aut.l.40. § fin.lib.19.tt.5.l.26.

5 *Ex causa, ex qua & propter quam indebitum soluit.*

Si ex causa legati uel fideicommissi indebitū soluit. Inst.lib.3.tt.28.§ fin. C.l.7.

Si ex causa dotis uel pietatis soluit.ff.l.32.§ si in ea.

Si operarum nomine soluit libertus, uide paulo ȝ uers. *Si libertus operas.*

Si usurarum nomine soluit indebitum. ff. l.26. in prin.usq; ad § indebitum.l.67.§ Lucius. C. lib. 4.tt.23.l.3.l.18.l.22.l.26.§ si quis autem.

Si ex causa ex qua retentionē quidem habet, petitionem autem non habet, soluit.ff.l.51.

Si pœnę nomine souit.ff.l.41. l.§ fin. lib. 50. tt. 17.l.46.lib.46. tt.3.l.74.

Si ex ea causa indebitū soluit, in qua inficiādo lis crescit. Inst.lib.3.tt.28.§ ex quibusdam. C.l.4.

6 *Ex modo quo soluit.*

Si sciens indebitum soluit.ff.l.j.l.24.l.26.§ indebitum. § qui filiofamiliās.l.28.l.50.lib.50.tt.17.l. 53.C.l.9.

Si donandi animo soluit.ff.l. 52.l. 65.§ id quoq;.

Si indebitum sciens soluit, ut repeteret.ff.l.50.

Si titubante & ancipiti animo soluit.C.l.11.

Si soluit ita, ut si appareret indebitū, uel Falcidia emerserit, reddatur.ff.l.2.in prin.

Si ius ignorans soluit.C.lib.j.tt.18.l.10.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si deberi pronunciatum sit.ff.lib.17.tt.j.l.29.§ in omnibus.

Si naturalis fuerit obligatio.ff.l.13.lib.44.tt.7.l.9. lib.46.tt.j.l.16.§ fideiussor.

Si in odiū creditoris introducta sit exceptio, ob quam indebitum est.ff.l.40.in prin.lib.14.tt.6. l.9.§ fin.

Si dubitetur, utrum perpetua an dilatoria sit exceptio, ob quam non debetur: uide ȝ uers. Si ante existentem conditionem soluit.

Si in solutione pactum adscriptum sit, ex eo contractu nullam controuersiam amplius esse. ff.l. 67.§ item quæsitum.

Si res ab eo cui soluta est sit consumpta.ff.l.3.§ fin.l.29.l.65.§ instrumento.

Si seruus insolutum datus manumissus sit. ff.l.65. § si seruum.

Si homo datus decesserit.ff.l.32.in prin.

Si is cui solutū est, rem diu possederit.ff.l.15.§ fin.

III. *Quibus competit condictio indebiti?*

De alio quàm qui soluit.ff.l.5.

De hærede.ff.l.12 C.lib.8.tt.43.l.10.

De hęrede putatiuo soluente, & uero hęrede. ff.l. 2.§ fin.l.3.§ nam utiles.l.4.l.5.l.46.

Et alijs creditoribus hæreditarijs.ff.l.61.

De eo qui alterius nomine soluit: & eo pro quo soluitur.ff.l 46.l.47.C.l.6.

De eo qui pro seruo indebitum soluit, & domino seruj.ff. l. 53.

De fideiussore soluente, & reo.ff.l.47.

De pupillo & tutore soluente.ff.l.57.in prin.l.67. § tutor.

De eo qui prædoni mercedem soluit, & domino prædij.ff.l.55.

De uenditore qui hominem à seruo emptum bonæ fidei possessori serui tradidit, & uero serui domino.ff.lib.12 tt.j.l.31.§ seruum.

De altero reorum soluentiū, uide j quid ueniat.

De debitore, & eo cui debitor bona sua uendidit ut creditoribus satis faceret.ff.l.67.§ Titius.

Si cum reus deberet decē, & soluisset tria, postea duo eius fideiussores singuli quina soluerint, ut tria indebita sint soluta.ff.l.25.

IIII. *Aduersus quos datur?*

Ijs solis pecunia condicitur, quibus quoquo modo soluta est, non quibus proficit. ff.l. 49.

De domino & procuratore cui solutū est. ff.l. 57.§ creditor.lib.12. tt. 4.l. 14.lib. 47.tt.2.l.82.§ si Titius.

De eo qui actorem ut creditori promitteret, delegauit.ff.tt.4.l.9.§ si quis. C.l.22.

De pupillo & eius creditore cui iussu pupilli solutum est. ff.lib.46.tt.3.l.66.

De hærede.ff.l.26.§ hæredi.

Si cū mihi aut Titio dari stipulatus essem, Titio solutum sit, mihi non: Titio condici debet.ff. lib.46.tt.3.l 34.in prin.l.59.in prin.

De eo qui delegauit & mādauit ut solueret.ff.lib. 46.tt.2.l.12.in fine.

V. *Quid ueniat in ea?*

Aut ipsum quod solutum est, aut tantundem repetitur. ff.l.7.lib.19.tt.5.l.26.§ fin.

Si plus debito sit solutum, utrum totum an para condicenda.ff.l.26.§ si centum.usq; ad § adeō. l.61.lib.50.tt.17.l.84.

De bonitate frumenti soluti condicenda.ff.l. 65. § in frumento.

De eo

De eo in quantū locupletior factus est reus.ff.l.3. § fin.lib.46.tt.3.l.66.§ fin.

Si res distracta uel consumpta sit, precium condicendum.ff.l.26.§ & interdū licet.l. 65.§ in frumento.§ si seruus.

Si seruus in solutū datus, manumissus sit. ff.l. 65.§ si seruus.

Si operæ indebitæ solutæ sunt.ff. l. 26.§ & interdum licet.

Si habitatio indebita condicatur.ff.l.65.§ in frumento.

Si cum Stichum aut Pamphilum deberet, utrunque soluit, uter condicendus. C.l.10.

Si cum decem aut Stichum deberet, primo quinque, deinde Stichum soluerit.ff.l.26.§ si decem.

Si usuras indebitas soluerit, & postea sortem. ff.l. 26. in prin.

Si rei in solutum datæ usus fructus alienus sit.ff. l. 15.§ fin.

Si partim suos, partim alienos nūmos soluit. ff.l. 19.§ si falso.l.20.l.21.

Si promissum tantum sit, condici potest ut liberetur, uide ȝ ab initio huius capitis, uers. Si indebitum promisit.

Si cum essent duo rei stipulandi, alterius procuratori solutum sit, & postea alteri, reo altero adhuc non ratum habente: utrunq; repeti potest. ff.lib.46.tt.3.l.58.§ fin.

Si cum duo decem deberēt, uiginti soluerint, singuli quina repetent.ff.l.19.§ fin.cum duab.ll.sequentibus.

De eo quod rei solutæ accessit, ut partus ancillarum: item quod per alluuionem accessit.ff.l.15. in prin.l.65.§ ei qui.

De fructibus.ff.l.15.in prin.l.26.§ & interdum.l. 55.§ fin.l. 65.§ ei qui.lib.22.tt.j.l.38.§ item si indebitum.

De usuris.ff.lib.13.tt. 5.l.fin.§ fin.C. l.j.

De impensis deducendis.ff.l.65 § ei qui.

Non æstimandum est, si hominē suis sumptib. fecit precioſiorem.ff.l.26.§ & interdum licet.

VI. *Vbi competit hæc actio?*

Si loco certo debere se putans, ibi soluerit, etiam alibi repetere potest.l.27.

VII. *Quamdiu competit?*

De longi temporis præscriptione.ff.l.15.§ sed etsi possessionem.

VIII. *Adiuncta, seu de probatione.*

Vtri probatio indebiti incumbat? ff. lib. 22. tt.3. l.25.

IX. *Adfinia remedia.*

De compensatione, reputatione seu retentione debiti causa. ff.l. 23.§ si post rem. l. 26. in prin.§ si centum.l.30.l.33.§ fin.l.67.§ fin.li.46.tt.3.l.102. § fin.

De crediti repetitione, si locus cōpensationi non sit.ff.l.30.

De doli exceptione.ff.lib.19.tt.j.l.5.§ quemadmodum etsi.C.l.3.

De incerti condictione.ff.lib.19.tt.j.l.5.§ fin.

De actione mandati.ff.l.47.lib.46.tt.3.l.98.§ qui stipulatur.tt.2.l.12.in fine.

De rei uendicatione.ff.l.29.l.53.l.46.

DE CONDICTIONE SINE causa. ff.lib. 12. tt. 7.

Cap. 9.

I. *Causæ ex quibus competit.*

Si quid indebitum soluerit.ff.l.j.in prin.

Si quid sine causa promisit.l.j.in prin.l.3.in prin.

Si causa ob quam datum uel promissum est secuta non sit.l.j.§ sed etsi ob.usq; ad fin.legis.l.4. C.lib.4.tt.6.l.6.§ fin.

Si res ex non iusta causa ad aliquem peruenit, uel redit ad non iustam causam.l.j.§ fin.

Si arra data precium soluerit, arra condici potest. ff.lib.19.tt.j.l.11.§ ego illud.

Si cum fullo ob uestimenta amissa domino precium dedisset, uestimenta ad dominum reuersa sint.l.2.

Si cum quinque deberet, decem promisit.l.3. C. lib.4.tt.6.l.4.

DISTINCTIO GENERALIS.

Si donandi animo dedit, C.lib.4.tt.6.l. 6.

II. *Quid ueniat in hac condictione.*

Si sine causa promissum sit.l.j.in prin.

Si cum quinq; deberet, decem promiserit.l.3.

III. *Adfinia remedia.*

Exceptio doli mali.ff.lib.44.tt.4.l.2.§ circa.

Actio ex conducto.l.2.

DE CONDICTIONE CAVSA dati, causa non secuta. ff.lib.12. tt.4. C.lib.4.tt.6.

Cap. 10.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si causa ob quam datum est, secuta non sit.ff.tt. 7. l.j.§ sed etsi ob.l.4.tt.5.l.j.§ fin.C.l.8.

Si promissum sit ob causam quæ secuta non est.ff. tt.7.l.j.§ sed etsi ob.

Si cautione ob causam data, causa non sit secuta. C.tt.9.l.4.

Si acceptolatū sit ob causam, eaq; non sit secuta. ff.l.4.l.10.

DISTCINTIONES GENERALES.

I *Ex antecedentibus causam non secutam.*

Si causa uel conditio in dando uel promittendo non sit expressa. C.l. 6.l.7.

Si cum hæres iussus esset arbitratu, Titij monumentum facere, ipse pecuniam Titio ad faciendum dedit, nec ille fecerit. ff.l.11.

Si quasi statuliber non iussus decem conditionis implendæ causa dederit. ff.l.3.§ si quis.usq; ad § fin.

Si seruus domino ut manumittatur, dederit. C.l. 9.

Si quasi illius, non suos nūmos dederit.ff.l.3.§ subtilius.

Si cum exiguā pecuniam deberet, maiorem propter aliquam causam dederit. C.l.4.

2 *Ex specie & qualitate causæ non secutæ.*

Si turpis causa sit.ff.l.j.

Si auunculo, priuigno uel socero nuptura in dotem dederit.ff.tt.7.l.5.

Si militi dedit, ut procurator eius esset. C.l.5.

Si aduocationis causa datum est. C.l.11.

Si ob patrocinium dedit. C.l.4.

Si ut creditoribus satis faceret, dedit. C.l.2.
Si ne alienetur donauit. C.l.3.
Si mortis causa dederit. ff.l.12.
Si pecuniam dedit ut Stichum daret. ff.l.16.
Si ut à lite discedatur, dedit. ff.l.j.l.3.in prin.
Si ut filius emanciparetur, uel seruus manumitta tur dedit. ff.l.j.l.3.§ j.C.l.6.l.9.
Si seruum furti suspectum tibi dedi, ut si reus furti non reperiatur, reddatur. ff.l.15.li.19.tt.5.l.8.

3 *Ex causa propter quam non est secuta, & modo.*

Si sine accipiētis culpa nō est secuta. ff.l.5.in prin. C.l.10.l.11.
Si impossibilis sit causa. C.l.8.
Si iure impleri non possit. ff.tt.4.l.8. C.l.j.l.5. uide paulo ſ uerſ. Si turpis causa sit. cū sequent.
Si eum qui dedit pœniteat. ff.l.3.§ j.l.5.in prin. usque ad § quod si.l.j.§ fin.
Si is cui dare iussus est, nolit accipere. ff.l.3.§ fin.
Si fortuito casu non est secuta. C.l.10.
Si Stichus manumittēdus decesserit. ff.l.3.§ quod si ita dedi.l.5.§ item si quis. § sed si ubi accepit. usq; ad fin. legis. l.16.
Si seruus manumittendus aufugit. ff.l.5.§ item si quis. usq; ad § sed si ubi.
Si offensus propter fugam, illum manumittere noluit. ff.l.5.§ planè si ad.
Si temporis conditio uel ualetudinis impedimēto fuerit. ff.l.5.in prin.
Si cum in dotem dedisset, nuptiæ non sequantur, ff.l.10.tt.7.l.5.lib.23.tt.3.l.9.in prin. C.l.j.
Si cum cōditionis implēdę causa dedisset, ut hæreditatem uel legatum acciperet, postea hæreditatem uel legatum repudiauit. ff.l.j.§ fin.tt.6. l.65.§ sed & agere.
Vel testamentum falsum uel inofficiosum pronū cietur. ff.l.2.tt.6.l.65.§ sed & agere.
cum frater fratri contulisset, postea non agno-
Si scat bonorum possessionem. ff.l.13.
Si cum procuratori solutū esset, dominus postea ratam non habeat solutionem. ff.l.14.§ fin.
Si cum dedisset ut uel ne aliquid fieret accipiens de faciēdo uel faciēdo cauere nolit. ff.l.3.in prin.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si secuta sit causa, cessat repetitio. ff.l.j.in prin.
Subdistinguitur sequentibus modis:
Si eum qui dedit uel promisit ob causam pœniteat. ff.l.5.§ si seruum quis. uide paulo superius, uersi. si eum qui dedit.
Si quis quasi statuliber decem dederit, cùm dare non esset iussus. ff.l.3.§ si quis quasi. usquè ad § final.
Si cum datum esset ut manumittatur, is postea liber sit pronunciatus. ff.l.3.§ si liber homo. tt 6. l.67. in pr n.
Si cum dedissem ut mihi Stichum dares, Stichus datus alienus sit, non tuus. ff.l.16.
Si inhonestū fit id quod secutum est. ff.l.j.in prin. tt.5.l.j.§ fin.l.5. C.tt.7.l.4.
Si non quasi suos, sed quasi illius nūmos dedit. ff. l.3.§ subtilius.
Si dederit quidem Stichum accipiens, sed de euictione nolit cauere. ff.l.16.§ fin.

II *Quibus datur hæc actio?*

De hæredibus. C.l.2.l.3.
De eo qui pro muliere dotem dedit, & ipsa mulie re ff.l.6.l.7.l.9.in prin.

III *Aduersus quos datur?*

De successoribus. C.l.8.

IIII *Quid ueniat in ea?*

De fructibus, partu ancillarum & omni quod rei adcreuit. ff.l.7.§ fin.l.12.
De ipso seruo, & precio eius. ff.l.5.§ item si quis dederit usque ad § fin.

V *Quando datur?*

Si ut intra certū tempus fieret dedi, non nisi preterito tempore agi potest. ff.l.3.§ quòd si ita dedi.

VI *Adfinia remedia*

Exceptio doli. ff.lib.44.tt.4.l.2.§ circa.
Officium iudicis ad præstandam placitis fidem. C.l.9.§ fin.
Furti actio. ff.l.14.l.15.
Empti actio. ff.l.16.
Ad exhibendum actio. ff.l.15.

DE NON NVMERATA pecunia. C.lib.4.tt.30. Cap. 11.

I. *Causa ex qua datur hæc actio & exceptio.*

Si cū quis cauisset se accepisse, nō acceperit, nec ei pecunia sit numerata, condicitur cautio: uel agēti ex ea cautione opponitur exceptio. Inst. lib.3.tt.22.§ j.C.l.5.

DISTINGVITVR SE-
quentibus modis.

Si hypotheca cauit. l.j.l.3.
Si iureiurando cauit. l.16.
Si depositū apud se esse scripserit. l.14.§ sed quoniam.
Si debitum uel debiti usuras solutas esse creditor cauerit. l.14.§ super cæteris.
Si dos promissa soluta esse scribatur. l.14.§ sed quoniam.
Si functio publica soluta esse scribatur. l.14.§ sed quoniam. lib.10.tt.23.l.4.
Si argentarijs cautum est. Nouell.c.136.§ nos itaque. § in illo.
Si transactionis causa cauit. l.11.
Si iusta causa debiti, de qua chirographū conscriptum est, præcesserit. l.5.
Si intra biennium post emissam cautionem querela de nō numerata pecunia non sit mota, uidej Quamdiu competit.
Si quædam ex cautione soluit. l.4.
Si eo nomine actum sit, & exceptio ab alio opposita. l.15.
Si numeratum quidem sit, sed non tantum quantum est in cautionē. l.2.l.9.
Si alij pro quo se obligauit, uel cū quo reus promittendi factus est, numeratum sit. l.6. C. lib. & tt.40.l.4.

II. *Quibus & aduersus quos datur?*

De successoribus. l.8.
De eo qui debita eius qui cauit, exigit. l.5.
De mandatore & fideiussore. l.12.

III. *Quamdiu competit?*

Intra bienniū post emissam cautionem. Inst. lib.3. tt.22.

tt.22. C.l.8.l.9.l.10.l.14. lib.j.tt.41.l.18. Distinguitur in causa dotis. Nouell.c.100.

IIII. *Adiuncta, seu De probationibus.*

Vtri probatio incumbit. l.3.l.13.l.19.
De iureiurando deferendo. l.14.§ illo uidelicet.

V. *Euentius.*

Pœna aduersus infidiantem se solutum esse, probatum sit. Nouell.c.18.§ studium uerò.

VI. *Adfinia remedia.*

De querela non numeratæ pecuniæ. l.14.§ illo uidelicet.
Condictio ad liberandum. l.7.
Actio in rem, si pignore cautum sit. l.j.
Doli exceptio, & in factum. l.3.l.9.

DE CONDICTIONE OB turpem uel iniustam causam. ff. lib.12.tt.5. C.lib.4.tt.7. Cap. 12.

I. *Causæ ex quibus datur.*

Si quid ob turpem uel iniustā causam datum uel promissum est, hac actione cōdicitur. ff.l.j.l.8. in prin. C.l.2.
Si ex iniusta causa res sit penes aliquem. ff.l.6.tt. 7.l.j.§ fin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex genere causæ ob quam datum est, uel promissum.*

Si turpitudo sit dantis tantum. ff.l.4.§ sed & quod.
Si turpitudo accipientis tantum sit. ff.l.j.§ fin.l.4. § quoties. C.l.4.l.6.
Si utriusq; sit turpitudo. ff.l.3.l.4.§ sed & quod. l.8.§ fin. lib.19.tt.5.l.19.§ fin. C.l.2.ff.lib.44.tt.4. l.9.in fine.
Si dedi ne hominem occidat, ne' ue sacrilegium uel furtum faciat. ff.l.2.
Si dedi, ne mihi iniuriam faciat. ff.l.4.§ quoties.
Si dedi, ut id quod mihi debes, soluas. ff.l.9.C.l.6. l.7.
Si euitandi tyrocinij causa dedit. C.l.3.
Si detur, ut malè iudicetur. ff.l.3.
Si detur, ut iudex secundū me in bona causa pronunciet ff.l.2.
Si ob stuprum datum sit, uel si quis in adulterio deprehensus se redemit. ff.l.4.in prin.
Si ne uxor adulterij accusetur. C.lib.9.tt.9.l.24.
Si lenocinij causa stipulatus sit. C.l.5.
Si meretrici detur. ff.l.4.§ sed & quod.
Si nuptura auūculo, priuigno uel socero dotem dedit. ff.tt.7.l.5.
Si fur dedit ne prodatur, uel fugitiuus ne indicetur. ff.l.4.§ item si dederit.§ fin.l.5.
Si ipse fur, uel furis fugitiui ue socius aliquid ut indicaret, à me accepit. ff.l.4.§ fin.
Si tibi ob iudicium dedi, ut uel furem rerū mearum uel fugitiuum meum indices. ff.l.4.§ si tibi indicium.

2 *Ex consequentibus.*

Si post promissionem ob turpem causam pecuniam etiam soluit. ff.l.7.l.8.
Si causa secuta sit. ff.l.j.§ fin.l.5. C.l.4.

II. *Quid ueniat in ea?*

De usuris. C.l.4.
Si pecunia data sit, ut debitum uel res ablata reddatur, utrum pecunia tantum, an & debitum hac actione peti possit. ff.l.9.§ fin. C.l.7.

III. *Adfinia remedia.*

Exceptio. ff.l.8.in prin. C.l.j.l.5.
Actio locati, uenditi, mandati, &c. si pecunia ob debitum soluendum data sit. ff.l.9.

DE ACTIONE IN FACTVM de calumniatoribus. ff.lib.3. tt.6. Cap. 13.

I. *Genus.*

In factum actio est. l.j.in prin.

II. *Causa ex qua datur.*

Si quis calumniæ causa, ut negocium faceret uel non faceret, pecuniam acceperit. l.j.in prin.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie facti.*

Si non pecuniam accepit, sed obligatione aliqua liberatus est. l.2.in prin.
Si promissum tantum sit. Nouell.c.124.§ si quis litigantium.
Si depectus sit, uel turpiter pactus. l.3.§ hoc edicto.
Si gratuita pecunia ei utenda data sit, aut res minoris locata uel uendita. l.2.
Si quid omnino compēdij sensit ob calumniam l.3.in prin.

2 *Ex causa propter quam accepit.*

Si ut negocium faceret, uel nō faceret, in pecuniaria uel criminali causa. l.j.§ hoc autem.
Si sub specie criminis alicuius ab eo qui innocēs fuit, pecunia accepta sit. l.8.
Si transactionis causa accepit. l.j.§ & tractari potest.
Si publicanus mācipia retinet, & propterea ei data est pecunia. l.j.§ qui accepit.

3 *Ex reliquis contingentibus.*

Si parens, patronus, eius ue liberi uel parētes pecuniam ob negocium faciendum accepisse dicantur. ff.lib.37.tt.15.l.5.
Si non ipse acceperit, sed alij dari iusserit, uel alij datum ratum habuit. l.2.§ fin.
Si ab alio, nón ab aduersario accepit. l.3.in prin.
Si aliquid aliud pro pecunia accepit. l.j.§ fin.
Si ante uel post acceptum iudicium accepit. l.j.§ qui accepit.
Si causa ob quam accepit, secuta non sit: ut si nihilominus fecerit, uel non fecerit negocium. l.3.in prin.
Si pecunia condicta sit. l.5.§ fin.

III. *Quibus competit hæc actio?*

De eo qui dedit pecuniam, & eo propter quem data est. l.3.§ illud etiam notandum. l.7.in prin. § etsi alius.
De patre. l.7.§ si ut filiofamiliâs.
De hæredibus. l.4.

IIII. *Aduersus quos datur?*

De hæredibus. l.5.in prin.
De patre. l.7.§ si ut filiofam.

V. *Quid ueniat in ea?*

Intra annum in quadruplum eius pecuniæ quæ accepit, datur: post annum in simplum. l.j.

in prin.l.8.§ fin.Nouell.c.124. § si quis litigantium.

VI. *Quando & quamdiu.*

Intra annum in quadruplum,&c. uide sup. proximè.
Si condictio competit,post annum non datur.l. 5.§ fin.
A quo die annus incipiat.l.6.

VI. *Adfinia remedia.*

De condictione datę pecunię.l.5.§ sed etiam. usq; ad fin.legis. Quibus competit ista condictio. l.3.§ illud etiam notandum. l.4.l. 5. § sed etiam prætor.l.7.in prin. § & si alius.
De lege repetundarum.l.1.§ maximè.
De constitutione Imperatoris.l.1.§ sed & constituram.
De concussionis iudicio.ff.lib.47.tt.13.

DE ALIENATIONE IVDICij mutandi causa facta.ff.lib. 4.tt.7.C.lib.2.tt.54.

Cap. 14.

I. *Genus huius actionis.In factum actio est.*

ff.l.1.
Non est pœnalis, sed rei persecutoria. ff.l.4.§ fin. l.7.

II. *Causa ex qua competit.*

Si iudicij murandi causa alienauerit reus.ff.l.1.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie alienationis.*

Si hæredem instituit,uel legauit.ff.l.8.§ abalienare.lib.28.tt.5.l.91.
Si uenditori redhibuit.ff.l.8.§ fin.l.9.
Si obligatus soluit.ff.l.10.in prin.
Si in sacrum dedicauerit.ff.lib.44.tt.6.l.3.
Si dolo desinat possidere.ff.l.4.§ itemq; fieri,usq; ad § Pedius.
Si non dominium, sed possessionem transferat. ff.l.4.§ Pedius.
Si hominem qui petebatur, manumisit.ff.l.3.§ sed etsi homini.

2 *Ex causa & modo facti.*

Si sine dolo malo.ff.l.4.§ 1.
Si in fraudem fecerit aduersarij.ff.l.1.
Si obligatus soluerit.ff.l.10.in prin.
Si ob ualetudinem aut ętatem aut occupationes litem in alium transtulit. ff. l. 4. § si quis autem.
Si non iudicij mutandi causa alienauit. ff.l.4.§ 1.
Si lites execratur,& proinde rem desinit possidere.ff.l. 4.§ fin.
Si præsentis iudicij mutandi causa fecerit. ff.l.8.§ ait prætor.
Si locum in quo opus fecerat, cuius nomine interdicto quod ui aut clàm tenebatur, alienauit.ff.l.3.§ item si locum.
Si post opus nouum sibi nunciatum locum alienauerit & emptor opus fecerit.ff.l.3.§ opus.
Si cum secum communi diuidundo actione socius agere ueller,alienauit. ff.l.12.lib.10.tt.3.l. 24. § fin.

3 *Ex re alienata.*

De iure prædiorum.ff.l.4.§ ad iura.
De possessione.ff.l. 4.§ Pedius.
De re aliena .ff.l.8.§ abalienare.
De re quæ non est actoris.ff.l.4.§ hæc actio.

4 *Ex persona alienantis.*

Si actor alij alienauit actionem suam.ff. l.11.
Si tutor pupilli, uel adgnatus furiosi alienauit.ff. l.10.

5 *Ex persona eius cui alienauit.*

Non nisi potentiori, uel alicuius prouinciæ reo alienauit,datur.ff.l.1.l.3.in prin.
Si ei qui uexaturus est aduersarium.ff.l.2.
Si in sacrum dedicauerit.ff.lib.44.tt.6.l.3.

6 *Ex tempore quo alienat.*

Si accepto iudicio alienauit.ff.l.8.§ ait prætor.

7 *Ex reliquis contingentibus.*

Si homo alienatus decesserit.ff.l.4.§ hæc actio.
Si res alienata ab eo cui alienata est,usucapta fit. ff.l.4.in prin.
Si is qui alienauit,utile iudicium pati paratus sit, perinde ac si possideret.ff.l.3.§ fin.
Si reus rem alienatam recipit,uel exhibeat. ff.l. 8. in prin.§ si quis alienauerit.

III. *Quibus & aduersus quos datur?*

De hæredibus.ff.l.4.§ fin.l. 5.

IIII. *Quid ueniat in ea?*

Quanti actoris interest alium aduersarium non habuisse. ff. l. 1. l. 3. § ex quibus.l.4.§ hæc actio.

V. *Quamdiu competit?*

Annalis est.ff.l.6.l.7.

VI. *Adfinia remedia.*

De actione aduersus eum cui res alienata est.C. l.1.
Si quis iudicij cõmuni diuidundo mutandi gratia rem alienauit,tunc nec is nec alius cui alienauit, communi diuidundo iudicio agere potest.ff.l. 12.

DE ACTIONE PAVLIANA, si quid in fraudem creditorum alienatum est.lib. 42. tt. 9.C.lib.7.tt.75.

Cap. 15.

I. *Ratio huius actionis.*

ff.l.1.§ 1.

II. *Genus & nomen.*

Pauliana in factum actio est.ff.l.10.in prin.lib.22. tt.1.l.38.§ in Fauiana.

III. *Causa ex qua competit hæc actio.*

Si quid in fraudem creditorum gestum est, agitur ut restituatur. ff.l.1.in prin.l.10. in prin.Inst. lib.4.tt.6.§ item si quis in.

DISTINGVITVR:

1 *Ex specie rei gestæ, & causa.*

Quodcunq; fraudis causa factum est, reuocatur. ff.l.1.§ fin.l.3.in prin.
Si rem alienauit debitor.ff.l.1.§ fin.
Si debitorem suũ liberauit. ff.l.1.§ fin.l.3.in prin. l.10.§ si cum mulier.
Si litem mori patitur,uel à debitore non petit. ff. l.3.§ gesta.
Si pignora liberet,uel remittat. ff.l.2.l.18.

Si uni

Si uni creditori soluit. ff.l.2.l.6.§ apud Labeonem. cum § sequente. l.24.l.25. § in maritum.tt.5.l.6. lib.50.tt.17.l.171.
Si ante diem uel conditionem existentem uni soluit.ff.l.10.§ si cum in diem.l.17.§ fin.l.19.
Si creditor debitorem fugientem consequitur, eiq; quod sibi debetur aufert. ff. l.10. § si debitorem.
Si unus creditorum suum recipiat, creditoribus in possessionem missis.ff.l.6.§ sciendum.l.10.§ si debitorem.
Si rẽ uenditori redhibet.ff.lib.21.tt.1.l.43.§ si quis cum.
Si se obligauit.ff.l.3.in prin.
Si data opera ad iudicium non adfuit. ff.l.3.§ gesta.
Si usumfructum uel seruitutem amittat. ff.l. 3.§ gesta.l.4.
Si usumfructum uel stipulationem in annos singulos constituit,uel remisit.ff.l.10.§ per hanc.
Si desinit habere quod habuit.ff.l.3.§ fin.
Si non faciat quod facere debet.ff.l.4.
Si rem suam pro derelicto habeat. ff.l.5.
Si cum possit acquirere,non adquirat. ff.l. 6.in prin.lib.50.tt.17.l.176.
Si omittit possessionem.ff.lib.50.tt.17.l.161.
Si conditioni non pareat,ne committatur stipulatio.ff.l.6.§ 1.
Si hæreditatem uel legatum repudiat. ff.l.6.§ 1.§ sed & illud.
Si filium suum emancipauit, uel seruũ alienauit, ut uel suo arbitrio uel alterius iussu adeat. ff. l. 6.§ si mihi modò.§ si seruum.
Si in testamẽto scripsit se pecuniam debere,& uxorem pro se fideiussisse. ff.lib.16.tt. 1.l. 28. in prin.
Si seruum manumisit.ff.l.6.§ si seruum suum.l.23.
Si pignori dedit. ff.l.6.§ apud Labeonem. l.10. § si cui.l.13.l.22.
Si legauit,ff.l.23.
Si libertatis conseruandæ causa bona sua alicui addixit.ff.l.10.§ si ex constitutione.
Si omissa ratione Falcidiæ uel Trebellianicæ legata uel fideicommissa soluit.ff.l.19.l.20.

2 *Ex reliquis contingentibus.*

Si non fraudandi consilio fecit.ff.l.17.§ 1.
Si in fanus debitoris collata sunt.ff.lib.40.tt.9.l. 16.§ planè ea quæ.
Si consentientibus creditoribus gestum sit.ff.l.6. § præterea illud.
Si hęres pupillus alienauit, uel tutor aut curator eius.ff.l.10.§ si impubes.

3 *Ex consequentibus.*

Si hæres qui gessit, postea quòd se immiscuerat, sit restitutus in integrũ.ff.l.10.§ si quid in fraudem.l.24.
Si fraus non habuit euentum.ff.l.10.§ 1.
Si creditori,in cuius fraudem est factum, satisfactum sit.ff.l.10.§ 1.§ illud certè.l.15.
Si is cui in fraudem creditorum dos cõstituta est, eam reddiderit.ff.l.25.§ 1.uerſ.sed si prius.
Si creditores nomen hæredis secuti sunt,ff.l.10.§ si quid infr.
Si nõ defuncti fraudatoris, sed hęredis bona ueneant.ff.l.10.§ si fraudator.

IIII. *Quibus datur hæc actio?*

De creditoribus, in quorum fraudem gestum nõ est.ff.l.10.§ præterea.
De creditoribus posterioribus, qui fraude facta credunt, & quorũ pecunia priores creditores, in quorum fraudem factum est, dimissi sunt.ff. l.10.§.1.l.15.l.16.
De eo qui à creditore, in cuius fraudem factum est, emit.ff.l.21.
De hæredibus.ff.l.10.§ fin.
De hærede fraudatoris.C.l. 4.

V. *Aduersus quos competit.*

De fraudatore.ff.l.1.in prin.l.25.§ fin.C.l.1.l.6.
De patre fraudatoris.ff.l.12.
De eo cum quo gestum est, uide paulo inferius.
De domino & patre eius. ff. l. 6. § simili modo quæritur.
De domino cuius seruus iussu procuratoris aliquid emit, & ipso procuratore. ff.l.25. § si procurator.
De eo qui rem ab eo cui scienti alienata est,comparauit.ff.l.9.
De reo,si fideiussori:& de fideiussore ac correo,si reo acceptolatum sit,ff.l.25.in prin.
De ea pro qua dos in fraudem creditorum data est.ff.l.14.l.25.§ 1.uerſ.quòd si is ignorauerit. C. l.2.
De patre eius pro qua dos data est,& marito cui data est.ff.l.14.l.25.§ 1.usq; ea § si procurator.
De quouis ad quem aliquid ex huiusmodi gesto peruenit.ff.l.10.§ actio hæc.
De eo qui non possidet. ff.l.14.l.25.§ 1. uerſ.sed si prius.
De eo qui mandauit alij tradi.ff.l.14.
De pupillo furioso & adolescente, uide paulo inferius,uerſ. Si cum pupillo,&c.
De hæredibus.ff.l.10.§ fin.l.11.

DE EO CVM QVO *gestum est.*

Si sciuit in fraudem creditorũ geri, competit aduersus eum hæc actio.ff.l.1.in prin.l.6.§ hoc edictum.C.l.5.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS *modis:*

Si sciuit quidem alienantẽ creditores habere,sed in fraudem illorũ fieri ignorauit.ff.l.10.§ quod ait prætor.§ si quis particeps.
Si unum creditorem fraudari sciuit, alios ignorauit. ff.l.10.§ illud certè sufficit.
Si cum pupillo uel tutore eius gestũ est. ff.l.6.§ si quid cum pup.l.10.§ ait prætor.
Si cum adolescente uel furioso, eius ue curatore gestum est.ff.l.10.§ ait prætor.
Si suum recepit, & ei solutum sit quod debebatur.ff.lib.50.tt.17.l.171.
Si ignorauit,non tenetur.ff.l. 6.§ hoc edictum. l. 10.in prin.l.25.§ in maritum.

Distinguitur:

Si ei à creditoribus ne emeret, denunciatum fit, ff.l.10.§ si quis particeps.
Si ex causa lucrativa,utputa donationis, acceperit.ff.l.6.§ simili modo dicimus.l.25.in prin.§ 1. uerſ.etsi neuter.tt.4.l.fin.C.l.5.
Si legata acceperit.ff.l.6.§ penult.

Si omnia bona sua ignoranti filio suo pater donauit in fraudem creditorum. ff. l. 17. § j.

VI. *Quid ueniat in hac actione?*

De fructibus. ff. l. 10. § per hanc. l. 25. § non solum. § fructus autem. lib. 22. tt. j. l. 38. § in Fauiana.
De partu. ff. l. 10. § partum quoque. l. 25. § non solum. § Proculus.
De omni causa. ff. l. 10. § per hanc actionem.
De sumptibus retinendis, uel deducendis. ff. l. 10. § per hanc.
Ipse fraudator tenetur in quantum facere potest. C. l. 6.
Si is cum quo gestum est, rem uendidit, ad preciũ restituendum tenetur. ff. l. 9.
Si ante diem obligationis existentem in fraudem creditorum soluit, quid ueniat? ff. l. 10. § si cum in diem. l. 17. § fin.
De actione cedenda. ff. l. 14.
Si in fraudem creditorum obligatione quis sit liberatus, quid ueniat. ff. l. 10. § præterea. usq; ad § actio hæc. l. 17. in prin.

VII. *Quando & quamdiu competit?*

Intra annũ, ex quo primum experiundi potestas est, competit. ff. l. j. in prin. C. l. 6. § fin. l. 10. in prin. C. l. 6.
Annus computatur à die gesti negocij. ff. l. 6. § fin. l. 10. § annus.
Si dies remissę obligationis uel actionis anno citius exeat, ut actio redhibitoria. ff. l. 10. § si conditionalis.
Etiam post annum datum, datur aduersus eum ad quem aliquid peruenit. ff. l. 10. § penult.

VIII. *Euentus.*

An actores emptori preciũ restituere teneantur. ff. l. 7. l. 8.
An mulieri, quæ in fraudem creditorum dotem constituit, gesto reuocato de dote actio competat? non. ff. l. 10. § si cum mulier. l. 25. § j.

IX. *Adfinia remedia.*

Exceptio contra agentem ex eo contractu. ff. tt. 6. l. 10.
Actio de peculio. ff. l. 12.

FINIS LIBRI VICESIMI QVARTI.

DE LIBERATIONIBVS, CAPITIS DEMINVTIONE, CAPTIVITATE & postliminio, cum duobus titulis generalibus:

Liber uicesimusquintus.

DE LIBERATIONIBVS IN genere. ff. lib. 46. tt. 3. Cap. 1.

I. *Simile.*

Liberationis uerbum eandem uim habet, quam solutionis. ff. lib. 50. tt. 16. l. 47.

II. *Causæ ex quibus competit liberatio.*

Ferè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur. ff. lib. 50. tt. 17. l. 35. l. 100. l. 195. lib. 46. tt. 3. l. 80.
Verborum obligatio aut naturaliter resoluitur, aut ciuiliter. ff. l. 107.
De singulis liberationum causis, uide sequentia capita.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si filiusfamilias inuito patre liberet. ff. l. 22.
Si seruus liberet. ff. l. 63.
Si hæres à quo hæreditas relicta est, liberet. ff. l. 104.
Si curator reipub. liberet. ff. lib. 2. tt. 14. l. 37.
Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset, Titius liberauit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 10.
Si procurator liberauit. C. lib. 8. tt. 42. l. 4.
Si debitor liberari nolit. ff. l. 91.
Si eum qui actionem remisit, pœniteat, & ad eã reuerti uelit. ff. lib. 21. tt. j. l. 14. § si uenditor. lib. 48. tt. 5. l. 15. § si negauerint. tt. 16. l. 2. C. lib. 2. tt. 3. l. 4. lib. 9. tt. j. l. 6.
Si quid aliud contigit, ex quo obligatio sublata reuiuiscit. ff. l. 98. § aream. uers. in perpetuum.
Si postea conuenit ut petatur, uide ẽ lib. 15. huius Methodi, cap. j. membr. De pacto de nõ petendo. uers. Si postea conuenit ut petatur.

III. *Quibus competit liberatio.*

Accessiones quoq; liberantur. ff. l. 43.
Si unus capitis deminutione liberatus est, an alter quoq; liberetur. ff. lib. 45. tt. 2. l. 19.
De reliquis, uide j̃ cap. prox.

DE SOLVTIONIBVS. Inst. lib. 3. tt. fin. ff. lib. 46. tt. 3. C. lib. 8. tt. 43. Cap. 2.

I. *Definitio.*

Soluere dicimus eũ, qui id facit quod facere promisit. ff. lib. 50. tt. 16. l. 176. § fin.

II. *Species.*

Solutionis uerbo satisfactio omnis accipitur. ff. lib. 50. tt. 16. l. 176. lib. 46. tt. 3. l. 49. § fin.

III. *An sit utilis solutio, ut pariat liberationem & exceptionem.*

Inst. in prin. ff. l. 107.

Distin-

DISTINGVITVR:

1 *Ex persona soluentis.*

Si alius, nõ debitor soluat. Inst. in prin. C. l. 5. l. 17. ff. l. 17. l. 56. l. 64. lib. 5. tt. j. l. 74. § cum absentem.
Distinguitur: Si inuito uel ignorante debitore alius pro eo soluit. Inst. in prin. ff. l. 23. l. 34. § si genero. l. 40. l. 53. tt. 2. l. 8. § fin. lib. 3. tt. 5. l. 38.
Si alter reorum soluit. Inst. tt. 17. § in utraq;. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. l. 3. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 101. in prin. l. 34. § fin.
Si fideiussor soluit, liberatur etiã reus, de quo uide j̃ Quibus competit liberatio.
Si fideiussor fecerit id quod reus à se faciendum promiserat. ff. l. 31. C. lib. 8. tt. 38. l. 13. § fin.
Si seruus fideiussor soluit. ff. tt. j. l. 20. § fin. l. 66.
Si seruus soluit. ff. l. 83. l. 84. l. 94. § fin.
Si is soluit à quo prius eram stipulatus. ff. lib. 45. tt. j. l. 56. § si à te stipulatus.
De eo qui pro hærede uel ꝓ possessore possidet. ff. l. 38. § de peculio. lib. 12. tt. 6. l. 19. § quamuis. lib. 5. tt. 3. l. 31. in prin. lib. 3. tt. 5. l. fin. § fin.
De hærede à quo hæreditas relicta est. ff. l. 104.
De reo criminis postulato. ff. l. 42.
De tutore. ff. l. 96. § cum pupilla.
De pupillo. Inst. lib. 2. tt. 8. § fin. ff. l. 14. § fin. lib. 12. tt. j. l. 19. § si pupillus.

2 *Ex persona eius cui soluitur.*

Si pupillo solutum sit. Inst. lib. 2. tt. 8. § at ex cõtrario. ff. l. 11. l. 15. l. 47. l. 66. l. 68. lib. 44. tt. j. l. 4. tt. 4. l. 4. § si quis pupillo.
Si minori uigintiquinq; annis solutum sit. ff. lib. 4. tt. 4. l. 7. in prin. usq; ad § non solum.
Si furioso solutum sit. ff. l. 68.

SVBDISDINCTIO PRAECEDENTIVM GENERALIS.

Si locupletiores facti sunt. ff. lib. 44. tt. 4. l. 4. § si quis pupillo.
Si reo criminis postulato solutum sit. ff. l. 41. l. 45. § fin. lib. 49. tt. 14. l. 46. § in reatu.
Si alij quàm cui debetur soluit. ff. l. 34. § si nullo. l. 58. in prin. C. l. 12.

SVBDISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si iussu creditoris alij soluit. l. 12. § sed etsi quis. l. 18. § fin. l. 19. l. 32. § fin. l. 34. § si debitorem. l. 38. § si debitorem. l. 49. in prin. l. 64. l. 66. l. 89. § Lucius. l. 96. in prin. l. 106. l. 108. lib. 17. tt. j. l. 26. § si quis. lib. 44. tt. 4. l. 4. § quæ in tutore. ibi, Quid enim si deb. l. 16. lib. 50. tt. 17. l. 140. C. l. 12.
Si creditor solutionem alij factam ratam habuit. ff. l. 12. § fin. l. 13. l. 49. § ratam quoq;. l. 58. in prin. § si creditor. l. 71. § fin. C. l. 12.
Si alius cui solutum est, creditori restituit. ff. l. 34. § si prædo. lib. 5. tt. 3. l. 25. § si minori. l. 31. § fin.
Si ei qui pro hærede uel possessore possidet, solutum sit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 25. § certè si minore. l. 31. § fin. lib. 46. tt. 3. l. 90.
Si creditori creditoris solutũ sit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 6. § fin. lib. 13. tt. 7. l. 11. § solutam. ibi, Vnde si domum.
Si matri creditoris soluit. ff. l. 88. lib. 3. tt. 5. l. 30. § quanquam. uers. uel debitorem.
Si marito creditricis soluit. C. l. 11.
Si ei qui est in potestate creditoris soluit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 27. in prin. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.
Si seruo soluit. ff. l. 18. in prin. l. 19. l. 32. l. 34. § & cum fugitiuo. l. 35. l. 49. l. 51. l. 95. § usumfructum. lib. 12. tt. 2. l. 21. C. l. 3. l. 4. l. 19. lib. 16. tt. 2. l. 19. tt. 3. l. 11.
Si seruo manumisso soluit. Inst. lib. 3 tt. 27. § sed utilitatis causa. ff. l. 18. l. 32. l. 35. lib. 44. tt. 7. l. 13. § fi. lib. 40. tt. 3. l. 3. lib. 12. tt. j. l. 41. lib. 16. tt. 3. l. 11. § fin.
Si procuratori creditoris soluit. ff. l. 12. in prin. § fi. l. 34. § si Titium. § si nullo. l. 49. l. 51. l. 58. § si creditor. § fin. l. 86. lib. 2. tt. 14. l. 11. lib. 17. tt. j. l. 12. § si mandauero. lib. 3. tt. 5. l. 23.
Si ei cui creditor ut exigeret mãdauit. ff. lib. 17. tt. j. l. 12. § si mandauero.
Si ei qui se ultrò alienis negocijs offert. ff. l. 34. § si nullo. l. 58. in prin.
Si curatori soluit. ff. l. 14. § curatori. l. 49. l. 65. l. 68. l. 88. l. 95. § usumfructum. l. 100.
Si tutori soluit. ff. l. 14. § sunt quidam. usq; ad § curatori. l. 45. § fin. l. 49. l. 68. l. 95. § usumfructũ. l. 96. in prin. § cum pupilla. l. 100.
Si ei qui pro tutore negocia gerit. ff. l. 28.
Si gener socero uel uxori dotem soluit. ff. l. 34. § si gener. l. 65.
Si cum seruo dare iussus esset, domino dedit. ff. l. 95. § usumfructum. l. 9. in prin.
Si substituto solutum sit. ff. l. 96. § fin.
Si uni ex hæredibus solutum sit. ff. l. 81. C. lib. 8. tt. 36. l. j.
Si uni ex reis stipulãdi soluit. Inst. tt. 17. § in utraq;. ff. lib. 45. tt. j. l. 128. in prin. tt. 2. l. 2. l. 3. § fin. l. 15. § fin. l. 16. lib. 46. tt. 2. l. 31. § si duo.
Si ei cui creditor dari stipulatus est, sit solutum. ff. lib. 45. tt. j. l. 126. § Chrysogonus. lib. 46. tt. j. l. 12. § j.
Si cum pater filio quem habet in potestate stipulatus esset, filio sit solutum. ff. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.
Si cum sibi aut Titio dari stipulatus esset, Titio sit solutum. Inst. lib. 3. tt. 20. § si quis alij. l. 10. l. 12. § j. l. 34. § stipulatus. l. 59. lib. 44 tt. 7. l. 43. § accessio. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si Titius capite sit deminutus. ff. l. 38. in prin. l. 95. § usumfructum. lib. 45. tt. j. l. 56. § qui sibi aut.
Si stipulator postea Titio solui prohibuit. ff. l. 12. § alia causa. Inst. tt. 20. § si quis alij. ibi, Tamẽ Seio.
Si promissor postea soli stipulatori se soluturum constituit. ff. l. 59. in prin. lib. 13. tt 5. l. 8.
Si stipulator petierit. ff. l. 57. § fin.
Si pars stipulatori soluta sit. ff. l. 61. in prin.
Si cum sibi Romæ, aut Titio Ephesi dari stipulatus esset, Titio Ephesi sit solutũ. ff. l. 98. § mihi Romę.
Si seruus fructuarius ex re fructuarij fructuario aut proprietario sit stipulatus. ff. l. 98. § si seruus
Si solutione Titio facta nondum cauit de euictione promissor. ff. lib. 45. tt. j. l. 131. § qui fundum.
Si cum sibi aut Titio dari interrogasset promissor,

Tibi

Tibi dabo reſponderit.ff.lib.45.tt.j.l.141.ſ.ſi ita ſtipula.
Si tutori uel curatori Titij ſolutum ſit.ff.l.95.ſ usumfructum.
Si domino Titij ſolutum ſit.ff.l.9.in prin.
Si hæredibus Titij ſolutum ſit.ff.l. 81. in prin. lib. 45.tt.j.l.55.

3 Ex *re ſoluta.*

Si aliud pro alio ſoluit.Inſt.in prin.ff.l.45.in prin. l.46.l.98.ſ fin.li.12.tt. j.l.2. ſ mutui. C.l.17.l.20. Nouell.c.4.ſ quod autem.uſq; ad ſ fin.
Si factũ pro facto ſoluatur.ff.l. 98. ſ mihi Romæ. ibi,Nemo enim dixit.
Si nummos diſſimilis formæ ſoluit.ff.l.99.
Si rem immobilem pro auro ſoluit.ff.lib.12.tt.6.l. 26.ſ ſi centum,Nouell,c.4. ſ quod autem, uſq; ad ſ fin.
Si auro debito æs ſoluatur.ff.l.50.
Si non ſolidum quod debetur ſolutum ſit.ff.l.9.ſ qui decem.l.24..l.34.ſ ſi decem.l.67.l.85.lib.12. tt.j.l.21.lib.5.tt.4.l.8.lib.20.tt.6.l.15.lib. 45. tt. j. l.85. ſ item ſi ita.l.2.in prin,C.l.6.l.7.l.21. C. lib. 8.tt 36.l.7.
Si hæres partem ſuam ſoluerit.ff.lib.45.tt.j. l. 2. ſ ex his igitur.uſq; ad ſ item ſi in facto.l.5.ſ fin.
Si duobus reis ſtipulandi ſingulis diuerſas partes ſoluerit.ff.l.34.ſ ſi duo.l.29.
Si cum bis promiſiſſet, ſemel tantùm ſoluerit, ff. lib.45.tt.j.l. 18.
Si fundum pluris æſtimatũ ſoluerit.ff.l.46.ſ fin.
Si cum ſibi & Titio decẽ dari ſtipulatus eſſet, decem tantum ſoluerit.ff.lib.45.tt.j.l.56.in prin.
Si cum ſibi decẽ aut Titio quinq; dari ſtipulatus eſſet, quinq; Titio data ſint.ff.l.98.ſ qui ſtipulatur.lib.45.tt.j.l.141.ſ cum mihi.
Si decem aut homo promiſſus ſit, quid debeatur. ff.l.57.l.72.ſ Stichum,l.97.in prin.lib.13.tt. 4.l. 2.ſ qui Stichum.tt.5.l.25,in prin.lib.44.tt. 7.l. 43.ſ modus.ſ acceſsio.lib.45.tt.j.l. 2. in prin. l. 28.ſ fin.lib.12.tt.6.l.26.ſ ſi decem.
Si hominem generaliter ſtipulatus eſt, quid ſoluendum.ff.lib.45.tt.j.l.2. in prin.lib.12.tt.6.l.32. ſ fin.
Si rem alienam ſoluerit.ff.l.60.l.78.l.94. in prin.l. 98.ſ rem autem.ſ aream.lib.17. tt.j.l.47. ſ fin. lib.12.tt.j.l. 19. ſ fin.
Si rem quã à pupillo accepit,ſoluit.ff. lib.12. tt.1.l. 19.ſ fin.
Si rem ipſius creditoris ei ſoluit.ff.lib.17.tt.j.l.22.ſ ſi mandauerim.lib.46.tt.3.l.72.ſ Stichum.
Si rem ſub conditione legatam ſoluerit.ff.l. 98. in prin.
Si rem alij pignori obligatam ſoluit.ff.l. 20.l.69. l. 98.in prin.
Si rem caſtrenſis peculij pater in ſolutum dedit. ff.l.98.ſ rem.
Si rem communem ſoluit.ff.l.38.ſ qui hominem. l.94.in prin.
Si ſeruum in quo uſusfructus alienus eſt,ſoluit.ff. l.38.ſ qui hominem.l.69.lib.42.tt.j.l.4.ſ fin.
Si pro homine ſtatuliberum dedit.ff.l.33. in prin. l.38.ſ qui hominem.l.72.ſ.qui hominem.l.92.ſ fin.l.98.in prin.lib.12.tt.6.l.63.
Si hominem uulneratum ſoluit. ff. l. 33. ſ qui Stichum.

Si ſanum,uel furtis noxisúe non ſolutum præſtiterit.ff.lib.30.l.46.l.47.li.46.tt.3.l.72.ſ ſimiliq;.
Si eum ſeruum dedit qui ad libertatẽ perduci nõ poſsit.ff.l.72.ſ fin.
Quale quidq; eſt cum petitur, tale dari debet. ff. lib.22.tt.j.l.2.
Si ſine qualitate triticũ dari ſtipulatus eſt: quodlibet triticum dando liberatio contingit.ff. lib. 17.tt.j.l.52.
Si rei ſolutæ aliquid iuris deeſt.ff.l.27.
Si nummos reprobos & ſublatos ſoluit.ff.l.102.in prin.lib.13.tt.7.l.24.ſ qui reprob.
Si nomen debitoris in ſolutum dederit.ff.l. 96.ſ foror.C.l.16.lib.4.tt.10.l.2.l.6.tt.15.l.5.
De reliquis,uide De actionib.quid ueniat in ijs.

4 Ex *cauſa ex qua ſoluit, & modo.*

Si ex alia cauſa ſoluit.ff.tt.2.l.28.ſ itaq; ſi reus.
Si cum quis alterius nomine ſoluere deberet,ſuo nomine ſoluit,non liberatur alter,nec ſoluens ab altero.ff.l.17.lib.23.tt.3. l.82.
Si rem quam ex ſtipulatu debebat , ſoluit legati nomine.ff.lib.45. tt.j.l. 83.ſ ſi rem quam.uerſidemq; eſt.
Si pœnæ nomine,non ex cauſa debiti principalis ſoluit.ff.l.74.lib.50.tt.17.l.46.
Si ſoluit ut recuperet.ff.l.55.l.67.ſ fin.

5 Ex *loco in quo ſoluit.*

Si non eo loco quo debetur ſoluit.C.l.9.
Si in eo loco,in quo res ſine dolo malo debitoris eſt,ea reſtituatur, & non in eo ubi actor eã ſuis ſumptibus reſtitui petit.ff.lib.16.tt.3.l.12. ſ j. C. l. 8.
Si id quod certo loco ſoluere promiſit, alio loco ſoluat.uidẽ lib.17.cap.5.
Si non ubi res petita eſt,ſed ubi eſt ſoluat.ff.lib.5. tt.1.l.38.l.50.cum duab.ll.ſequentib.
Si tutores in quincia condemnati ſunt , curatores Romæ iudicatum facere cogi poſſunt.ff.li. 5.tt.j.l.45.ſ fin.

6 Ex *tempore quo ſoluit.*

Si ante exiſtentem cõditionem ſoluit.ff.l.16.l. 38. ſ qui hominem.ibi,Perinde atq; ſi.lib.45.tt.j.l. 38. ſ inter certam.
Si ante diem ſoluit.ff.l.70.l.98.ſ mihi decem.ibi, Nam cum in.lib.45.tt.j.l.38. ſ inter certũ.l. 122. in prin.l.137. ſ cum ita ſtipulatus. uerſ. Nam & quod.lib.42.tt.j.l.7.
Si aliquo anno dari debet,quolibet eius anni die ſolui poteſt.ff.lib.44.tt.7.l.49.
Si poſt moram uel diem promiſſum ſoluit.ff.l. 85. lib.45.tt.j.l.91.ſ ſequitur.l.113.ſ fin.l.114.l.137. ſ item qui inſulam.lib.44.tt.7.l.22. ſ de illo. uſq; ad fin.legis.lib.50,tt.17,l.101.Inſt.lib.3.tt.21.ſ nõ ſolum autem.

DISTINGVITVR:

Si non multo poſt moram obtulit.ff.lib.45.tt.j. l. 135.ſ Seia.
Si ſtipulator diem protulerit.ff.lib.45.tt. j. l.113. in prin.
Si promiſſor ante diem mortuus ſit,& die exiſtente nondum adita ſit hæreditas.ff.lib. 45. tt. j. l. 77.
Si purgat moram.ff.lib.45.tt.j.l.73.ſ fin.

Si poſt

Si poſt moram, priuſquam lis conteſtetur, ſoluat. ff. lib.45.tt.j.l.84.l.122. ſ Flauius.tt.2.l.16.
Si accepto iudicio ante rem iudicatã ſatisfaciat. Inſt.lib.4.tt.12 ſ fin.ff.l.33.ſ fin.lib.3.tt.3.l.73.
De dilatione debitori ad ſoluendum danda.ff.lib. 5.tt.j.l.21.lib.42.tt.j.l.31.lib.46.tt.3.l. 105.

7 Ex *conſequentibus.*

Si inſtrumenta contractus non ſunt reddita. C. l. 4.l.19.l.22.lib.4.tt.34.l.5.ſ fin.
Si res in ſolutum data euicta ſit.ff.l.33.in prin.l.46. l. 98. in prin.uſq; ad ſ mihi.
Si res in ſolutum data naufragio perijt. C.lib.11.tt. 5 l.4.
Si creditor ſolutum uſumfructum nõ utendo amiſit,isq; ad ſoluentem redijt.ff.lib.45.tt.j.l.126.ſ Titius.
Si pupillus ſolutionem tutori factam, ratam non habet.ff.l.96.ſ cum pupilla.

IIII. *Quibus ſit utilis ſolutio?*

De fideiuſſoribus,ſoluente reo uel alio. Inſt. ſ itẽ ſi reus.ff.l.5.ſ ſi duos.l.34. ſ quidã.ſ ſi decem.l. 37.l.38.ſ de peculio.ſ ſi quis pro reo ſ fin.l.84.l. 95.ſ naturalis.ſ ſi creditor ſ fin.C.l.2.
De reo ſoluente, fideiuſſore uel mandatore. Inſt. ſ item ſi reus.ff.l.24.l.43.l. 95.ſ dolo ſ ſi mandatu.lib.17.tt.j.l.28.lib.12.tt.6.l.32.ſ j.l. 59.
De altero reorum promittendi, altero ſoluente. ff.l.34 ſ fin.l.101.in prin.
De cohæredibus hærede ſoluente.ff.l.25.
Si cum ſtipulatus eſſet à Seio,quanto minus à Titio cõſequi poſsit,Titius ſoluerit: liberatur & Seius.ff.l.21.
De reliquis uide ſ Ex perſona ſoluentis.

V. *A quo debito contingat liberatio?*

Si debitor dixit,in quod debitum uelit ſolutum. ff.l.j.in prin.l.24.l.102.ſ cum de ſorte. C.l.j.in prin.
Si debitor non dixit,in arbitrio accipientis eſt in quod debitum uelit acceptum.ff.l.j. ſ j. uſq; ad fin.legis.l.2.l.3.in pri.l.73.C.l.j.ſ j. li. 4.tt.32.l.21.
Si nec accipiens ſtatim dicat in quod debitum uelit acceptum, tunc in duriorem cauſam accepto ferendum:& quæ ſint duriores cauſæ in quas potius acceptoferendum: item in quas cauſas creditor preciũ diſtracti pignoris acceptoferre debeat.ff.l.3.cum ll.ſequentibus. uſq; ad l.9.l.24.l.48.ſ fin.l.73.l.77.l.89.ſ fin.l.94. ſ Flauius. l.96.ſ cum eodẽ.l.97.l.101.ſ fin.l.102.ſ Valerius.l.103,lib.50,tt.17.l.104. C.l.j.ſ fin,li.4. tt.32.l. 21.
Si ex cauſa iudicati ſolutum ſit,etiam ex ſtipulatione iudicatum ſolui liberatio cõtingit.ff.l.38. ſ de peculio.
Si creditor pignus uendiderit,preciumq; acceperit: tam ex uendito obligatio tollitur,quàm debitum pro quo pignus obligatum fuit.ff.l. 44. in prin.
Si cum pupillus mutuam pecuniam accepiſſet,legatum à creditore acceperit,ſi debitum ſoluerit:ſoluto debito,& mutuum tollitur,& legatũ adquirit. ff.l.44.ſ j.

VI. *Euentus ſolutionis.*

Si uſusfructus pecuniæ numeratę legatus fuerit, ſolutione liberatur hæres ex teſtamẽto, & ſibi legatariũ obligat.ff.l.44.ſ item ſi uſusfructus.

Si hęres damnatus ſit uendere uel locare uendendo uel locando , & liberatur ex teſtamento, & ſibi legatarium obligat.ff.l.44.ſ fin.
De condicendo chirographo.ff.lib.10.tt.4.l.18.C. l.25.lib.3.tt.42.l.9.lib.4.tt.9.l.2.
De cedendis actionibus ſoluenti à creditore. ff.l. 76.l.95.ſ ſi mandatu.l.38.ſ ſi debitorem.lib. 5. tt.j.l.74.ſ fin.C.lib.4.tt.10.l.j.lib.8.tt. 43. l.5.Nouell.c.4.ſ quod ſi tempus.
De cauendo creditori de euictione.ff.lib.45. tt.j. l.131.ſ qui fundum.
De mancipio cuius operas in ſolutũ accepit creditor,debitori reſtituendo.C.l.20.
Debitor ſi fundus in ſolutum datus melior eſt factus,eum repetere non poteſt. C.l.24.
Is qui rem in ſolutum accepit,ſimilis eſt emptoris ff.lib.42.tt.4.l.fin.

DE ACCEPTILATIONE.

Inſt.lib.3.tt.fin.ff.lib.46. tt. 4. C. lib. 8. tt. 44.

Cap. 3.

I. *Definitio.*

Eſt liberatio per mutuã interrogationẽ, &c.ff.l.j
Eſt imaginaria ſolutio.Inſt.lib.3.tt. fin. ſ item per acceptilat.

II. *Genus, differentia & ſimile.*

Iuris gentium eſt.ff.l.8.ſ fin.
Solutioni comparatur.ff.lib.34. tt.3.l.8.ſ ſi is qui.
Ciuiliter tollit obligationem.ff.lib.46.tt.3.l.107.
Differentia acceptilationis & apochę.ff.l.19.ſ fin.

III. *De inutili acceptilatione, an utile habeat pactum?*

ff.l.8.in prin.lib.2.tt.14.l.27.ſ ſi acceptilat.

IIII. *An ſit utilis acceptilatio ad liberationem?*

Inſt.ſ litem per accep.C.l.2.

DISTINGVITVR:

1 Ex *perſona acceptoferentis.*

Si ſeruus acceptoferat. ff. l. 22. tt.3.l. 63.l. 8.ſ acceptо.
Si pupillus acceptotulit.C.l.j.
Si tutor & curator acceptotulit.ff.l.13.ſ tutor.C.l. j.lib.2.tt.3.l.22.
Si procurator acceptotulit.ff.l.3.l.13.ſ tutor.
Si unus ex reis ſtipulandi acceptotulit.ff.l.13.ſ fin. tt.2.l.31.ſ ſi duo.lib.45.tt.2.l.2.ſ fin.
Si hæres acceptoferat.ff.l 13.ſ penult.

2 Ex *perſonæ eius cui acceptoferetur, ſeu rogantis.*

Si ſeruo acceptoferatur.ff.l.8.ſ ſeruus.ſ idem erit & in l.11.
Si ſeruo communi acceptoferatur ab uno ex dominis.ff.l.8.ſ deniq; Labeo.
Si filiofamiliâs uel patri acceptoferatur ex cõtractu filij.ff.l.8.ſ filiusfamiliâs.l.11. ſ idẽq; dicemꝰ.
Si pupillo acceptoferatur.ff.l.2.
Si tutori uel curatori acceptoferatur.ff. l.13. ſ tutor. ibi , Nec his.
Si procuratori acceptoferatur. ff.l.3.l.13. ſ tutor. ibi,Nec his.
Si hæredi acceptoferatur.ff.l.13. ſ penult.
Si uni hæredum acceptoferatur.ff.l.10.
Si alij quàm debitori accepto feratur.ff.l.13. ſ tutor.ibi, Nam & in abſen. tt.3.l.91.

3 *Ex re quæ acceptolata est.*

Sola uerborũ obligatio accepto ferri potest. Inst. ℌ quo genere tantum eę. ff. l. 8. ℌ acceptum. l. 19. in prin. uide j uerſ. De Aquiliana ſtip.
Si operarũ obligatio, qua libertus iurauit ſe operas patrono præſtaturum accepto feratur. ff. l. 13. in prin.
Si in diem uel ſub conditione obligatio accepto feratur, uide j Ex tempore.
Si plures obligationes ſimul acceptoferantur, uide paulo inferius De Aquiliana ſtipulatione.
Si pars debiti accepto feratur. Inſt. ℌ ſicut autem quod. ff. l. 9. l. 10. l. 13. ℌ ſi id quod. l. 17.
Si aliud quàm debetur acceptoferatur. ff. l. 13. ℌ ſi id quod. uſq; ad ℌ ſi fideiuſſori.
Si aliud quàm rogatum eſt acceptoferatur. ff. l. 6.
Si cum Stichum deberet, rogauit, Stichũ & Pamphilum, Habésne acceptos, item ſi ſola decem debens, rogauit, Viginti habésne accepta? ff. l. 15.

4 *Ex modo quo acceptofertur.*

De Aquiliana ſtipulatione anteponẽda, ſi uel plures uel non uerborum obligationes acceptoferendæ ſunt. Inſt. ℌ eſt aũt prodita. ff. l. 18. lib. 2. tt. 15. l. 4. C. l. 3.
Si ſub conditione acceptolatum ſit. ff. l. 4. lib. 50. tt. 17. l. 77. lib. 2. tt. 4. l. 41.
Si in diem acceptolatum ſit. ff. l. 5. li. 50. tt. 17. l. 77.
Si acceptilatio non cõſentiat obligationi. ff. l. 14.
De uerbis acceptilationis, quibus fieri poteſt & debet. Inſt. ℌ item per acceptionem. ff. l. 7. l. 8. ℌ fin. tt. 3. l. 80. ℌ uerbis.
Si inutilis ſit acceptilatio, uide ℣ membr. 3. cap. eod.

5 *Ex tempore, & antecedentibus acceptilationem.*

Si ante diem uel conditionem obligationis exiſtentem acceptoferat. ff. l. 12. l. 13. ℌ ſi Stichm. ℌ ſi legatorum. l. 21. tt. 3. l. 16. tt. j. l. 72. li. 2. tt. 15. l. 4. ℌ final.
Si ante obligationem contractã acceptoferatur. ff. l. 13. ℌ qui ita.
Si poſt debitum ſolutum acceptoferatur. ff. tt. 3. l. 71. ℌ item ſi ignorante.
Si poſt rei interitũ acceptotulit. ff. li. 45. tt. j. l. 91. ℌ fin.

V. *Quibus ſit utilis acceptilatio?*

Si fideiuſſori acceptolatũ ſit, an liberetur reus. ff. l. 13. ℌ ſi fideiuſſori. uſq; ad ℌ tutor. l. 16. ℌ fin.
Si uni reorum promittendi acceptolatum ſit, an liberetur & alter. ff. l. 16. lib. 45. tt. 2. l. 2. ℌ fin.
Si uni hæredum acceptolatum ſit, an liberentur & cohæredes? ff. lib. 45. tt. j. l. 2. ℌ ſi tamen homi nem.

VI. *A quibus obligationibus liberatio contingat, & aduerſus quos?*

Si pignoris obligatio acceptolata ſit, an principalis etiam ſit ſublata. ff. tt. 3. l. 49. ℌ fin.
Si cum iudicatum ſolui ſatiſdatum eſſet, & clauſula ob rem iudicatam fuerit acceptolata, etiã cæterę clauſulę, nempe ut dolus abſit, & ut res defendatur, erunt ſublatæ. ff. l. 20.
Si ex pluribus cauſis debebatur, utrũ omnes ſint ſublatæ. ff. l. 6.
Si unus ex reis ſtipulandi acceptotulit, an & aduerſus cæteros tutus ſit debitor. ff. l. 15. ℌ fin.
An is qui accepto fert, liberetur etiam ab eo cui accceptofert. ff. l. 23.

DE NOVATIONE ET DElegatione. Inſt. lib. 3. tt. fin. ff. lib. 46. tt. 2. C. lib. 8. tt. 42. Cap. 4.

I. *Definitio Nouationis & delegationis.*

ff. l. j. in prin. l. 11.

II. *Cauſæ ex quibus nouatur contractus.*

¶ *De legatione debitoris.*

Si debitor ſuum debitorem creditori ſuo delegauerit: & creditor id quo ſibi ab alio debetur, ab alio ſtipulatur, non habet regreſſum ad primũ debitorem, ſed competit illi actio aduerſus ſecundũ. Inſt. ℌ præterea nouatione. ff. lib. 46. tt. j. l. 18. C. l. 2.
Declaratur quid ſit delegare. ff. l. 11.

DISTINGVITVR SEquentibus modis.

Si ſcriptura uel nutu deleget, uel is qui fari non poteſt. ff. l. 17.
Si debitor rogauit creditorem, ut ſuo periculo à debitore ſuo petat. ff. lib. 17. tt. j. l. 22. ℌ interdũ. l. 45. ℌ fin.
Si creditor delegatum ſuſcipere nolit. C. tt. 43. l. 16.
Si delegatus ſe exceptione tueri poſsit. ff. l. 12 l. 19. l. 33. lib. 44. tt. 5. l. j. ℌ ſiue autem ipſi. ℌ item ſi libertus.
Si delegatus debitor non ſit. ff. l. 13. lib. 39. tt. 5. l. 2. ℌ aliud iuris.
Si delegatus definat eſſe ſoluendo. C. l. 3. ℌ fin. ff. tt. 3. l. 96. ℌ. ſoror.
Si uſus fructus debitor ſit delegatus uel ex alia obligatione perſonæ coherenti debitor ſit. ff. l. 4.
Si unus ex reis ſtipulãdi communem debitorem creditori ſuo delegauit. ff. l. 31. ℌ fin.
Si delegatus non conſentiat ſe delegari. C. l. j. l. 6. tt. 54. l. 2.
Si alius ſine delegatione promittat creditori ſoluere quod alius debet, creditorq; ab eo ſtipulatur. ff. l. 8. ℌ fin. tt. 3. l. 91.
Si ita ſtipulatur creditor: Decẽ quæ mihi Titius debet, aut decem quæ mihi Seius debet, dare promittis? ff. l. 8. ℌ ſi decem. l. 26. l. 32.
Si cum ab alio fundũ eſſet ſtipulatus, ab alio eundem fundum deducto uſufructu ſtipulatur. ff. lib. 45. tt. j. l. 56. ℌ ſi à te.
Si quis ita ſtipulatus ſit à Seio: Quod à Titio ſtipulatus fuero, dare ſpondes? ff. l. 8. ℌ ſi quis ita.
Si ita: Quanto minus à Titio debitore exegiſſem, tantum fideiubes. ff. l. 6. in prin.
Si duo rei promittendi fiant, & ante prior, poſtea poſterior ex interuallo reſponderit. ff. lib. 45. tt. 2. l. 3 in prin.
Si cum ſub conditione ab alio ſtipulatus eſſet, quod alius purè debet, ille alius pendente conditione deceſſerit. ff. l. 24.
Si cum ſub conditione ab alio ſtipulatus eſſet, quod alius purè debebat, conditio defecerit. ff. lib.

ff. lib. 2. tt. 14. l. 30. ℌ fin. uel res pendente conditione poſt moram prioris perierit. ff. lib. 45. tt. j. l. 56. ℌ fin. lib. 46. tt. 3. l. 72. ℌ ſi cum mihi.

¶ *De nouatione creditoris.*

Porrò nouatio fit aut in perſona debitoris, aut in perſona creditoris, aut in re, aut in tempore, aut in conditione prioris obligationis. De nouatione debitoris dictum eſt: de nouatione creditoris nunc dicetur.
Si igitur quis delegauerit ſuum debitorẽ, alij uel alij cum iuſsit ſoluere, ipſi aduerſus eum denegatur actio. C. l. 2.

DISTINGVITVR SEquentibus modis:

Si per errorem putans ſe alij debere, delegauit. ff. lib. 2. tt. 14. l. 51. ℌ idem in eodem.
Si ſine delegatione uel ſtipulatione debitorem ſuum alij ſoluere iuſsit, uel creditori mandauit actionem. ff. l. 21. C. l. 3. in prin.
Si uſusfructus debitorem, uel ex alia obligatione perſonæ cohærente debitorem delegauit. ff. l. 4.
Si unus ex reis ſtipulandi delegauerit debitorem communem. ff. l. 31. ℌ fin.
Si debitor mulieris dotem ſponſo promiſit. ff. l. 31. ℌ fin. lib. 23. tt. 3. l. 80. l. 83.
Si cum mulier uirum ſuum debitorem dotem pro communi filia ſoluere iuſsiſſet, is ſuo nomine ſoluit. ff. lib. 23. tt. 3. l. 82.
Si cũ debitor qui ei purè debebat, Actio ſub conditione iuſſu creditoris promiſiſſet, conditio defecerit. ff. lib. 12. tt. j. l. 36.

¶ *De nouatione rei.*

Si una ſumma uel ſpecies miſceatur priori, nõ fit nouatio. ff. lib. 45. tt. j. l. 29. in prin.
Si antea fundum, poſtea fundi uſumfructum, uel contrà ſit ſtipulatus: item ſi antea decem, poſtea quinq; uel contrà: item ſi antea actum, poſtea iter. ff. lib. 45. tt. j. l. 58. lib. 46. tt. 2. l. 9. ℌ. fin.
Si antea fundum deducto uſufructu ſit ſtipulatus, poſtea fundi uſumfructum. ff. lib. 45. tt. j. l. 126. ℌ j.
Si antea fundũ ſtipulatus eſt, poſtea quanti fundus eſt. ff. l. 28.

¶ *De nouatione temporis.*

Nouatur inſuper obligatio, ſi ei dies adiiciatur uel detrahatur. Inſt. ℌ ſed ſi eadem perſona.

¶ *De nouatione conditionis.*

Nouatur inſuper prior obligatio, ſi ei cõditio adiiciatur. Inſt. ℌ ſed ſi eadem. Diſtinguitur ſequentibus modis:
Si adiecta prior obligationi conditio non exiterit. Inſt. ℌ quod autem diximus. l. 14. in prin.
Si res ante exiſtentem conditionem interierit. ff. l. 14. in prin. l. 31. in prin. tt. 3. l. 72. ℌ ſi cum mihi. lib. 45. tt. j. l. 56. ℌ fin.
Nouatur inſuper, ſi cõditio priori obligationi adiecta detrahatur. Inſt. ℌ ſed ſi eadem.
Diſtinguitur:
Si conditio prioris obligationis defecerit. ff. l. 14. ℌ ſed ſi id.
Si perſona promiſſoris pendente conditione deceſſerit, uel deportata ſit. ff. l. 14. ℌ fin.

¶ *De reliquorum nouatione.*

Si mutuam dedit pecuniam, deinde eandem reddi ſtipulatur: uel primò reddi ſtipulatus eſt, poſtea numerauit. ff. l. 6. ℌ fin. l. 7.
Si iudicatũ ſolui ſatiſdetur, an actio iudicati nouetur. ff. l. 8. ℌ idem Celſus.
Si pupillus rẽ pupilli ſaluam fore ſtipulatus eſt, an tutelæ actio nouata ſit. ff. l. 9. in prin.
Si priori obligationi fideiuſſor adiiciatur uel detrahatur. Inſt. ℌ ſed ſi eadem.

DISTINCTIONES GENERALES.

1. *Ex perſona nouantis & ſtipulantis.*

Is cui ſolui poteſt, & nouare poteſt. ff. l. 10. l. 25.
Si cum mihi aut Titio dari ſtipulatus eſſem, Titius nouauit. ff. l. 10. tt. 3. l. 10.
Si filius familiãs nouauit. ff. l. 23. l. 25. l. 34. in prin.
Si ſeruus nouauit. ff. l. 16. l. 25. l. 34. in prin. tt. 3. l. 19. ℌ fin. lib. 12. tt. 2. l. 21.
Si is cui bonis interdictum eſt, nouauit. ff. l. 3.
Si pupillus nouauit. ff. l. 9. in prin. l. 20. tt. 3. l. 15.
Si tutor nouauit. ff. l. 20.
Si procurator nouauit. ff. l. 20. C. l. 4.
Si adgnatus furioſi uel prodigi nouauit. ff. 34. ℌ adnatum.
Si alter reorum ſtipulandi nouauit. ff. l. 31. ℌ ſi duo.
Si alius uolente uel ratum habente creditore eſt ſtipulatus. ff. l. 8. ℌ fin. l. 20. l. 21. l. 22. l. 34. in prin. ibi, nam ſi alium.

2. *Ex perſona eius à quo ſtipulatur, ſeu promittentis.*

Si à pupillo ſtipulatur. Inſt. ℌ præterea. ibi, Veluti ſi id. ff. l. j. ℌ fin.
Si à minore uigintiquinque annis. ff. tt. j. l. 48. ℌ final.
Si à ſeruo. Inſt. ℌ præterea. ibi, Non idem. ff. lib. 2. tt. 14. l. 30. ℌ qui pecuniam.

3. *Ex re ſeu obligatione quæ nouatur.*

Qualiſcũq; obligatio nouetur, ſiue naturalis ſit, ſiue ciuilis, ſiue honoraria, nihil refert. ff. l. j. ℌ fin. l. 2.
Si futura obligatio nouetur. ff. l. 8. ℌ ſi quis ita.
Si inutilis obligatio nouetur, & aduerſus quam ſe reus exceptione tueri poteſt, uide ℣ uerſ. Si delegatus ſe exceptione tueri poſsit, &c.
Si plures obligationes ſimul nouentur. ff. l. 34. ℌ fin.
Si cauſa legati & fideicommiſſi nouetur. ff. l. 8 ℌ j.

4 *Ex reliquis contingentibus.*

Si res in priorem ſtipulationem deducta interiit. ff. lib. 45. tt. j. l. 91. ℌ. fin.
Si ante diem uel conditionem prioris obligationis exiſtentem nouauit. ff. l. 5. l. 8. ℌ legata. l. 9. ℌ qui ſub. l. 14. ℌ fin.
Si non hoc animo ſtipuletur quis ut fiat nouatio prioris obligationis. Inſt. ℌ ſed quum hoc quidem. ff. l. 16. l. 7. l. 8. ℌ idem Celſus. ℌ fin. l. 28. in prin. lib. 45. tt. 2. l. 3. in prin.
Si non exprimatur in poſteriore ſtipulatione, quod animo prioris obligationis, nouandæ fiat. Inſt. ℌ ſed quum hoc quidem. ff. lib. 45. tt. j. l. 58. ℌ fin. C. l. 8.
Si poſterior ſtipulatio uel obligatio ſit inutilis. Inſt. ℌ præterea. ff. l. j. ℌ fin. l. 24. in prin.

III. *Quibus ex nouatione competat liberatio?*

Si quis ita stipulatus sit: Id quod mihi Titius debet, aut id quod mihi Seius debet, dare spondes? uide ff uers. Si ita stipulatur creditor, &c. cap. eod.

Si ita stipulatus sit: Quod mihi Titium & Seium dare facere oportet, id dare spondes? uterque liberatur. ff. l. 34. § fin.

IIII. *Euentus nouationis.*

Mora nouatione purgatur. ff. l. 8. in prin. l. 14. § unde Marcellus. l. 31. in prin. tt. 3. l. 72. § si cum mihi, usque ad § Stichum.

Pignus liberatur, & usuræ amplius non currunt. ff. l. 18. l. 27. l. 30.

Pœna promissa si ad diem pecunia soluta nõ sit, nouatione facta non committitur. ff. l. 15.

Perit priuilegium dotis & tutelæ creditori nouata obligatione. ff. l. 29.

Debitor delegatus exceptiones si quas habuit, secundo creditori opponere non potest, de quo uide ff uers. Si delegatus se exceptione tueri possit, cap. eod.

Cum in diem obligatio nouatur, ante diem uenientem agi non potest. ff. l. 5. § fin.

DE LITIS CONTESTATIONE, uel si res semel in iudicium deducta sit.

Cap. 5.

Nouatur insuper & tollitur obligatio uel actio, si res semel in iudicium deducta sit, & uel cum alio actum est, uel ab alio, uel alia actione, &c. ff. lib. 46. tt. 2. l. 11. § fin. tt. 3. l. 23.

I. *Differentia huius nouationis, & precedentis.*

ff. lib. 46. tt. 2. l. 29. lib. 50. tt. 17. l. 86. l. 87.

II. *Species seu causæ huius nouationis.*

Si alia actione actum sit.

Si alia actione actum sit, an alia rursus agi possit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 31. l. 33. tota. l. 40. l. 52. in prin. l. 59. lib. 46. tt. 2. l. 9. in prin. lib. 50. tt. 17. l. 172. C. lib. 9. tt. 31. lib. 4. tt. 10. l. 10.

Si alia res petita sit.

Si cum quis fundum stipulatus esset, & postea quanti fundus esset, fundum petierit. ff. lib. 46. tt. 2. l. 28. § itaque si res.

Si alius egit.

Si alter reorum stipulandi uel sociorum crediti egit, an alteri agenti obstet exceptio. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. § fin. lib. 46. tt. 2. l. 31. § si duo. lib. 13. tt. 6. l. 6.

Si alter hæredum egit. ff. lib. 5. tt. 3. l. 31.

Si cum alio actum sit.

Si alius pro reo iudicium suscepit. ff. lib. 46. tt. 3. l. 23.

Si reus conuentus sit, an liberetur mandator uel fideiussor. ff. lib. 46. tt. 3. l. 84. in prin. l. 95. § si creditor. tt. 1. l. 13. § fin. lib. 17. tt. 1. l. 27. § fin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § 1. ibi, Et ideo sancimus. Vide insuper ff lib. 17. huius Methodi, cap. 8. Ex consequentibus. uers. Si reus electus.

Si cum mandatore uel fideiussore actum sit, an liberetur reus principalis. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si mandato. lib. 17. tt. 1. l. 60. in prin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § 1. ibi, Et ideo.

Si alter ex reis promittendi conuentus sit, an liberetur alter. ff. lib. 45. tt. 2. l. 2. § fin. lib. 13. tt. 6. l. 5. § fin. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. § idemq; & in duobus.

Si unus fideiussorum uel mandatorum conuentus sit, non liberatur alter. C. lib. 8. tt. 41. l. 28. in prin.

Si cum à Seio stipulatus esset, quanto minus à Titio consequi possit: cum Titio uel Seio egerit. ff. lib. 42. tt. 1. l. 42. in prin. lib. 46. tt. 3. l. 21.

Si tutor conuentus à pupillo, quòd non conuenerit debitorem, non liberatur ex eo debitor. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si mandato. ibi, Et ad hoc pertinet.

Si uendita hereditate creditores emptorem conuenerint, liberatus est hæres uenditor. C. lib. 2. tt. 3. l. 2.

DISTINCTIONES GENERALES.

Si post iudicium acceptum accidit, ex quo nunc agitur. ff. lib. 5. tt. 1. l. 23.

Si tantum postulatio simplex fit celebrata. C. lib. 3. tt. 9. l. 1.

DE CESSIONE BONORVM. ff. lib. 42. tt. 3. C. lib. 7. tt. 71.

Cap. 6.

I. *Causa huius exceptionis seu liberationis.*

Si debitor bonis cessit, conueniri à creditoribus non potest. ff. lib. 4. tt. 8. l. 19. in prin. C. tt. 72. l. 3.

DISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si filiusfamiliâs bonis cesserit. C. l. 7.

Si sine solennitate, sola uoluntatis professione cessit. C. l. 6.

Si extraius & per nũcium uel per epistolam cessit. ff. l. 9.

Si antequam debitum agnouit, uel cõfessus condemnatus ue sit, cessit. ff. l. 8.

Si ob euitanda munera publica cessit. C. l. 5.

Si creditores quinquennales inducias ei dare parati sunt. C. l. 8.

Si postea quid adquisierit debitor. ff. l. 4. in prin. l. 6. l. 7. C. l. 1. l. 7. § fin. tt. 72. l. 3.

II. *Aduersus quos competit illi exceptio cessionis.*

De alijs creditoribus, quibus nõ cessit bonis. ff. l. 4. § fin.

III. *Reliqua de cessione bonorum.*

Cedens ipso iure non est liberatus, sed in hoc ei prodest ne detrahatur in carcerem. C. l. 1.

Cedens nec agere nec conueniri potest. ff. lib. 4. tt. 8. l. 19. in prin.

Ne quis cogatur bonis cedere. Nouell. c. 135. ibi, uide etiam Adfine remedium.

An ei qui bonis cessit pœnitere liceat, cessionẽq; reuocare. ff. l. 3. l. 5. C. l. 2.

DE CONFVSIONE OBLIgationum. Cap. 7.

Si creditor debitori hæres extiterit.

Si creditor debitori hæres extiterit, extinguitur actio. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § aditio. l. 107. § fin. C. lib. 2. tt. 3. l. 7. in prin. lib. 4. tt. 16. l. 5.

Distin-

Distinguitur sequentibus modis:

Si possedit tantum hæreditatem debitoris sui ad se non pertinentem. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si creditor. lib. 3. tt. 5. l. 12.

Si creditor in integrũ sit restitutus aduersus additionem. ff. lib. 29. tt. 2. l. 86. § fin.

Si hæreditas ei ut indignò sit adempta. ff. lib. 34. tt. 9. l. 8. l. 17. l. 18. § onus. lib. 49. tt. 14. l. 29. § fin.

Si ei hæreditas per querelã inofficiosi sit euicta. ff. lib. 5. tt. 2. l. 20. § fin. C. lib. 3. tt. 28. l. 22 § fin.

Si hæreditatem alij tradidit. C. lib. 2. tt. 3. l. 7.

Si cum inuentario adijt hereditatem. C. lib. 6. tt. 30. l. 22. § si uerò & ipse.

Si pro parte tantum hæres existat. C. lib. 4. tt. 16. l. 1. l. 6. lib. 6. tt. 24. l. 6. tt. 49. l. 14. lib. 7. tt. 72. l. 7.

Si ratio legis Falcidiæ habenda est. C. lib. 6. tt. 49. l. 6.

Quibus competit liberatio ex hac confusione?

De fideiussore & mandatore. ff. lib. 46. tt. 3. l. 95. § si creditor. lib. 21. tt. 2. l. 41. § si is qui.

Si tam debitoris quàm creditoris bona ad fiscum peruenerint, an teneatur fideiussor. ff. lib. 46. tt. 1. l. 71. in prin. usq; ad § quod si creditor. C. lib. 8. tt. 43. l. 2.

De altero reo promittendi, si alteri creditor hæres extiterit. ff. lib. 46. tt. 1. l. 71. § sed cum duo rei. usq; ad § quòd si credit.

Si debitor creditori hæres extiterit.

Si debitor creditori hæres extiterit, extinguitur obligatio. ff. lib. 46. tt. 3. l. 75. l. 95. § aditio. l. 107. § fin.

Etiam fideiussoris obligatio extinguitur. ff. lib. 46. tt. 1. l. 21. § quòd si stipulator. tt. 3. l. 34. § quidam filiumfamiliâs.

Si creditor fideiussori, uel fideiussor creditori hæres extiterit.

ff. lib. 46. tt. 3. l. 43. l. 93. § & quasi generale. tt. 1. l. 71. § quòd si creditor fideiuss. l. 21. § quòd si stipul. ibi, quòd si idem.

Si reus fideiussori hæres extiterit.

ff. lib. 46. tt. 3. l. 38. § fin. l. 93. § fin.

Si fideiussor reo hæres extiterit.

ff. lib. 46. tt. 3. l. 93. § sed si reus. l. 95. § quod uulgò. tt. 1. l. 21. § penult.

Si alter reorum stipulandi alteri hæres extiterit.

ff. lib. 46. tt. 3. l. 93. in prin. § & quasi generale.

Si alter reorum promittendi alteri hæres extiterit.

ff. lib. 46. tt. 3. l. 93. § 1.

DE REI DEBITAE INteritu. Cap. 8.

I. *Resoluitur insuper obligatio.*

Si res debita sine culpa debitoris ante diem uel conditionem existentem interijt. ff. lib. 45. tt. 1. l. 33. l. 37. lib. 46. tt. 3. l. 107. lib. 18. tt. 6. l. 8. § quòd si pendente. Distinguitur sequentibus modis:

Si debitor hominem occidit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 23. in prin. l. 91. in prin. § de illo. l. 96.

Si debitor hominem infirmum negligenter habuit. ff. l. 91. § 1.

Si fideiussor hominem occidit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 88. § fin. l. 91. § nunc uideamus. lib. 4. tt. 3. l. 19.

Si debitor hominem ante mortem manumisit. ff. lib. 44. tt. 7. l. 44.

Si debitor rem alij uendidit. ff. lib. 18. tt. 4. l. 21. in prin. uers. non enim deb.

Si res iterum refecta sit, & ad pristinam formam rediit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 83. § sacram rem. ibi, Nam & cum. usq; ad § si rem quam. lib. 46. tt. 3. l. 98. § aream.

Si debitor interpellatus non soluit. ff. lib. 45. tt. 1. l. 23. in fin.

Subdistinguitur:

Si pupillus debitor sit interpellatus. ff. lib. 45. tt. 1. l. 24.

Si ante diem sit interpellatus. ff. lib. 45. tt. 1. l. 49. § fin.

Si post moram, & postquam per debitorem factum est quo minus rem restitueret, ea periit. ff. lib. 12. tt. 1. l. 5. in prin. lib. 45. tt. 1. l. 23. l. 82. § fin. l. 91. § sequitur de eo. lib. 46. tt. 3. l. 95. in prin.

Declaratur, quando per debitorem factum esse intelligatur.

ff. lib. 12. tt. 1. l. 5. § fin. lib. 45. tt. 1. l. 23. in fin.

SVBDISTINGVITVR SEQUENTIBVS MODIS:

Si post moram debitor rem obtulit, eamq; creditor noluit accipere. ff. lib. 46. tt. 3. l. 72. § si cum mihi. ibi, nam uerum est. lib. 45. tt. 1. l. 91. § sequitur. ibi, si uerò.

Si mora nouatione sit purgata. ff. lib. 46. tt. 3. l. 72. § cum mihi. lib. 45. tt. 1. l. 56. § fin.

Si ad iudicium debitor prouocabit, & lite pendente res perijt. ff. lib. 45. tt. 1. l. 82. § fin. lib. 42. tt. 1. l. 8.

Si creditor post moram seruum occidit. ff. lib. 9. tt. 2. l. 54. § quòd si post.

Quibus obsit mora uel factum ad perpetuãdam obligationem.

De patre & filio. ff. lib. 45. tt. 1. l. 49. in prin. l. 91. § at si filiusfamiliâs.

De fideiussore. ff. lib. 45. tt. 1. l. 88. l. 91. § nunc uideamus. ibi, itaq; perpetuatur.

De reo si fideiussor hominem occidit, uide paulo superius. uers. Si fideiussor hominem occidit.

De successoribus. ff. lib. 45. tt. 1. l. 91. § nunc uideamus. ibi, itaq; perpetuatur.

De reliquis distinctionibus huius loci, uide ff lib. 15. cap. 6.

II. *Quid resoluatur.*

Nec pœna promissa debetur. ff. lib. 45. tt. 1. l. 69.

DE RELIQVIS CAVSIS liberationum. Cap. 9.

¶ *De causis in re debita consistentibus.*

I. *Si res quoquo modo ad creditorem peruenerit.*

Vel ei ex alia etiam causa debeatur. ff. lib. 46. tt. 3. l. 48. l. 61. l. 95. § si creditor. lib. 44. tt. 7. l. 16. l. 17. l. 18.

2. *Si rem oblatam creditor accipere noluit.*

ff.lib.46.tt.3.l.9.§ fin. l.30.l.39.l.72. in prin. usq; ad § Stichum l.102. in prin.lib.45.tt.1.l.105. Nouell.c.4.§ certè si nemo.

DISTINGVITVR:

Si debitor, postquam creditor accipere noluit ob signatam, non deposuit: uel non rectè. C.lib.8. tt.43.l.9.lib.4.tt.32.l.19.

Si non debito tempore & loco obtulit. ff.lib.46. tt.3.l.39. § quid enim si non opportuno. C. lib. 8.tt.43.l.9.§ fin.

Si nomen debitoris inuito creditori offerat. C. lib.8.tt.43.l.16.

Si debitor antea interpellatus soluere noluit. ff. lib.46.tt.3.l.72. in prin. ibi, Quanquam aliquando.

3. *Si debitor pecuniam offerens, eam à creditore deponere iussus sit.*

ff.lib.46.tt.3.l.39.l.79.

4. *Si seruus debitus manumissus sit, uel ab hostibus captus.*

Vide § lib.17.huius Methodi. cap.2. Ex consequentib. circa rem promiss.

5. *Si opera creditoris debitor pecuniam quam ei soluturus erat, perdidit.*

ff.lib.44.tt.4.l.6.

¶ *De causis in persona debitoris consistentibus.*

Si debitor capite deminutus sit.ff.lib.4.tt.5.l.2.in prin.§ nemo.l.7.§ iniuriarum. uide cap.prox.

Si debitor seruus factus sit.ff.lib.4.tt.5.l 2.in pri. l.7.§ si libertate. Distinguitur: Si rursus liber sit factus. ff.lib.44.tt.7.l.29.

Si creditor debitorem suum adrogauerit. Distinguitur: Si postea rursus sui iuris sit factus. ff.lib.4.tt.5.l. 2. § penult. item si ab alio conueniatur adrogator adrogati nomine. ff.lib.33.tt. 8.l.7.

Si reus exulare iussus sit. C.lib.8.tt.41.l.1.

Si debitor desijt esse soluendo, & inops sit.ff.lib. 4.tt.3.l.6.lib.12.tt.1.l.35.

Si incendium passus sit debitor. C.lib.4.tt.2.l.11.

¶ *De causis in persona creditoris consistentibus.*

Si creditor capite sit deminutus.ff.lib.4.tt.5.l.7.§ iniuriarum.l.8. cum duab.ll.sequentib.

Si creditor postea seruus appareat. ff.lib.5. tt.1.l. 44.§ fin.

Si creditor uim adhibuit debitori suo ut soluat, ius crediti amittit. Inst. lib.4.tt.2. § sed ne dum talia.tt.15.§ recuperandæ. ff.lib.4.tt.2.l.12. § fin. l.13.lib.48.tt.7.l.7. C.lib.8.tt.4.l.6.l.7. lib.9. tt. 12.l.5.l.7.lib.4.tt.3.l.1.§ fin.

¶ *De causis in instrumento obligationis consistentibus.*

Si instrumẽtum obligationis uel chirographum debitori redditum sit. ff.lib.2.tt.14.l.2.l.3. C.lib. 8.tt.43.l.14.l.15.

Si chirographum cancellatũ sit.ff.lib.22.tt.3.l.24.

¶ *De causis in pignore & hypotheca consistentibus.*

Si creditor pignus debitori reddiderit. ff.lib.2.tt. 14.l.3.

Si creditor debitori rem pignori danti consentit.ff.lib.20.tt.6.l.11.

Si creditor pignus uendiderit. ff.lib.20.tt.5.l.9.l. 12.§ 1.§ fin.lib.46.tt.3.l.26.l.73.l.96.§ cum eodem 101.§ fin.lib.12.tt.1.l.28. C.lib.8.tt.28.l.3.l.9. § fin.tt.34.l.3.§ sed si quidem.tt.32.l.1.lib.4.tt.10. l.10.

Si debitor pignoribus cesserit, & ea in solutum dederit: uel creditori pro debito uendiderit.ff. lib.46.tt.3.l.44. in prin.lib.12.tt.1.l.28. C. lib. 4. tt.2.l.8.§ fin.lib.8.tt.14.l.1.l.13.

Si creditori res pignori data legata sit. ff.lib.31. l. 68.§ fundo.l.87.

Si creditori res pignori data addicta sit. C.lib. 8. tt.34.l.3.§ sed si quidem minus.

Si pignus elegerit creditor, & petierit. C.lib.4.tt. 10.l.10.

Si litis æstimationem à possessore creditor per actionem hypothecariam est consecutus. ff. lib 20.tt.6.l.8.§ fin.

Si creditori pignus persequenti, longi temporis præscriptio à possessore opposita sit.C.lib.7.tt. 36.l.1.§ fin.tt.39.l.7.§ in actione scilicet.

Si res pignori data perijt. C.lib. 8.tt 14.l.25.lib. 4. tt.24.l.8.

Si res pignori data apud creditorem, uel culpa creditoris perierit.ff.lib.44.tt.4.l.4.§ idẽ quæritur si uniones. C.lib.4.tt.24.l.5.l.8.

¶ *De reliquis causis liberationum.*

Si creditor & debitor postea in contrarium pacti sunt. Inst.lib 3.tt.30. § fin.ff.lib.46 tt.3.l.80.l. 95.§ fin.li.50.tt.17.l.35.lib.2.tt.14.l.57. C.lib. 4. tt. 10.l.5.

Si pactum de non petendo factum sit, item si sit transactum, uide § lib.15. huius Methodi cap. 1. & 2.

Si creditor debitum se recepisse scripserit, uide § li.2.huius Methodi, cap. De instrumentis. uers. De apochis.

Si actor liti semel motæ renunciauit. C.lib.2.tt.3.l. 4.

Si tempus ad quod obligatio contracta est, uenerit, & finitum sit. ff.lib.44.tt.7.l.43.in prin. ibi, Placet.

Si cũ alicui ex causa iudicati pecunia deberetur, & eidem debitori aliam pecuniam crederet, in cautione pecuniæ creditæ non sit adiectum: præter eam pecuniam quæ ex causa iudicati debetur.ff.lib.44.tt.7.l.28.

Si creditori satisfactum sit. ff. lib. 46.tt.3.l.52. lib. 50.tt.16.l.176.

Si debitor reum locupleriorem offerat. ff. lib. 12. tt.1.l.42.§ fin.

Si creditor obligatione aliqua liberatus sit.ff.lib. 50.tt.17.l.115.

Si res in eum casum recidit, à quo ab initio consistere non potuit.ff.lib.45.tt.1.l.98.in prin. Ibi, & maximè. l.140.§ & si placeat.lib.50.tt.17.l.85. § 1.lib.34.tt.8.l.3.§ fin.

DE CAPITIS DEMINVTIONE. ff.lib. 4. tt. 5.

Cap. 10.

I. *Definitio.*

Inst.lib.1.tt.16.in prin.ff.l.1.

Diuisio

II. *Diuisio trimembris in maximam, mediam & minimam.*

Inst.lib.1.tt.16.ff.l.11.

III. *Causæ, ex quibus quis capite minuitur.*

Si quis uel cuius parens adrogatur.ff.l.3.in prin.

Si quis uel cuius parens emancipatus sit.ff.l.3.§ emancipato.

Si seruus manumittitur.ff.l.3.§ fin.l.4.

Si quis ciuitatem amiserit: item si cui aqua & igni interdictum sit.ff.l.5.in prin.

Si quis deficiat, & ad hostes fugiat: item si quem senatus hostem iudicat uel relegat. ff.l.5.§ qui deficiunt.

Si furere cœpit.ff.lib.1.tt.5.l.20.

IIII. *Effectus capitis deminutionis.*

De amissione iuris.

Quæ iura capite deminutus amittat.

De iure publico, ut ius magistratus, senatoris, &c. ff.l.5.§ fin.l.6.

De iure priuato.ff.l.6.

De tutelis.ff.l.7.in prin.usq; ad § iniurjarum.

V. *De actione aduersus capite deminutum, ex eo quod ante capitis deminutionem cum eo gestum est, restituenda.*

1. *An aduersus capite deminutum actio.*

Ex eo quod ante capitis deminutionem cum eo gestum est, restituatur? ff.l.2.§ ait prætor.tt.1.l. 2.

Distinguitur:

Ex specie rei gestæ, & causa ex qua agitur.

Si deliquit ante capitis deminutionem.ff.l.2.§ nemo.l.7.§ iniuriarum.

Si naturalis sit obligatio.ff.l.8.

Si dotis actio sit.ff.l.8.§ fin.l.9.

Si annuum sit legatum.ff.l.10.

Ex specie capitis deminutionis, & causa ex quâ capite deminutus est.

Si ciuitas uel libertas amissa sit.ff.l.2.in prin. l.7.§ si libertate.§ fin.

Ex reliquis contingentibus.

Si creditor debitorem suum adrogauerit. ff.l.2.§ penult.

Si post capitis deminutionem cum eo gestum est. ff.l.2.§ hi qui.

2. *Quibus & aduersus quos actio restituenda.*

De hæredibus.ff.l.2.§ fin.

3. *Quamdiu competit.*

Perpetua est.ff.l.2.§ fin.

4. *Adfinia remedia.*

De actione aduersus eum, ad quem capite deminuti bona peruenerunt.ff.l.2.in prin. ibi, Dabitur.l.7.§ si libertate.ibi, Sed utilis actio.

DE CAPTIVITATE. ff. lib. 49. tt. 15.

Cap. 11.

I. *Amittuntur insuper iura per captiuitatem, si quis ab hostibus captus sit.*

ff.l.24.§ fin.

Declaratur qui sint hostes.ff.l.24.in prin.

DISTINGVITVR SE-

quentibus modis:

Si non ab hostibus, sed aliàs peregrinis & exteris captus sit.ff.l.5.§ in pace.

Si à piratis aut latronibus captus sit.ff.l.19.§ à piratis.l.24.§ & ideo.

Si ad cõfœderatos & liberos homines perueniat. ff.l.7.in prin. Declaratur qui sit liber populus. ff.l.7.§ 1. usq; ad fin.legis.

Si in ciuili dissensione captus sit. ff.l.21.§ in ciuilibus.§ fin.

Si cum in pace ad aliquos peruenisset, mox bellũ exarserit.ff.l.12.§ item in pace.

Si tempore induciarũ captus sit.ff.l.19.§ induciæ.

Si nondum in præsidia hostium deductus sit. ff. l. 5.in prin.ibi, Antequam.

II. *Quæ iura amittantur?*

De patria potestate, & dominica.ff.l.12.§ si quis capiatur.§ diuersum q; ibi, Quoniã hi.l.22.§ quod filius.ibi, Nam status.

De iure matrimonij. ff.l.12.§ medio. ibi, Sed captiui.

An captiuo eius uel hæredibus per seruum adquiratur. ff.l.1.l.12.§ si quis capiatur. ibi, Ideoq; & de.l.22.§ porrò quæcunq;.§ quæ peculiari.

An captiuo per filium adquiratur. ff.l.12.§ si quis capiatur. ibi, Ideoq;. l. 22.§ quod filius eius.tt. 17.l.9.§ fin.

Interrumpitur insuper illius usucapio, de quo uide De usucapionibus.

III. *Reliqua de captiuis.*

De curatore bonis captiui dando. C.lib.8.tt.51.l.3.

De captiuis domum reuertentibus, non retinendis. C.lib.8.tt.51.l.20.in prin.§ fin.lib.1.tt.4.l.12.

Si captus apud hostes decedat, præsumitur statim ab initio captiuitatis decessisse.ff.l.18.

DE POSTLIMINIO. ff. lib. 49. tt. 15. C. lib. 8. tt. 51.

Cap. 12.

I. *Definitio postliminij.*

ff.l.19.in prin.

II. *Ius per captiuitatem amissa, postliminio reuersus recuperat.*

ff.l.4.in prin.l.5.in prin.l.12.§ cætera quæ in iure.l.24.§ fin.l.30.C.l.19.

Confirmatur.ff.l.19.in prin.

Declaratur quando reuersus intelligatur. ff.l.5.in prin.ibi, Tunc autem.l.19.§. postliminio.l.30.

Distinguitur sequentibus modis:

Si non in bello captus sit, nec ab hostibus, & alia, uide § cap.proximo.

Si armis uictus, hostibus se dedidit.ff.l.17.

Si ad hostes transfugit.ff.l.19.§ transfugæ. usq; ad § si is qui.lib.4.tt.6.l.14. C.l.19.§ fin.ff.lib.41.tt. 1.l.51.in prin.

Si captiuus ab hostib. manumissus, apud hostes malit manere, uel ad hostes reuerti. ff. l. 5.§ captiuus.l.12.§ certè apud hostes. l. 20. in prin. l. 25.§ ita tamen. C.l.19.§ fin.

Si apud hostes susceptus uel natus sit. ff. l. 9. l. 26. C.l.1.ff.lib.4.tt.6.l.15.§ non minus.

Si in pace cum hostibus facta pactum factum sit, ne reuerso esset postliminium. ff. l. 12. in prin. ſ item in pace. ibi, nisi fœdere.
Si hostibus debitus fuit, & reuersus à suis non sit receptus. ff. l. 4. ſ an qui.
Nō distinguitur quomodo captiuus reuersus sit, utrū dimissus, an ui uel fallacia euaserit. ff. l. 25.
Si uictis hostibus recuperatur. ff. l. 25. ſ fin.
Si ab aliquo sit redemptus, & si precium redemptionis non soluit. ff. l. 6. l. 12. ſ si quis seruum. ſ fin. l. 15. l. 19. ſ si is qui emerat. l. 20. ſ fin. C. l. 2. l. 5. l. 6. l. 7. l. 8. l. 11, l. 12. l. 13. l. 15. l. 16. l. 17. l. 20. de precio pro seruo redempto præstando à domino, uide paulo ī.
Si nōdum fines patrios sit ingressus. ff. l. 19. ſ postliminio.
Non distinguitur cuius sexus uel conditionis sit reuersus. ff. l. 19. ſ fin.

III. *Quæ iura postlimino recuperantur?*

Reuersus aut recuperat, aut recuperatur. ff. l. 14. in prin.

De bonis quæ recuperat.

De nauibus. ff. l. 2. in prin.
De equis. ff. l. 2. ſ j.
De armis. ff. l. 2. ſ fin.
De ueste. ff. l. 3.
De ijs quæ in iure sunt. ff. l. 12. ſ cætera quæ.
De patria potestate. ff. l. 8. l. 12. ſ medio. ibi, susceptus. l. 23. l. 26.
De iure filij reuersi. ff. l. 9. l. 14. in prin. l. 26. C. l. j. l. 9. l. 14.
De iure successionis. C. l. j. l. 9. l. 14. l. 15.
De iure matrimonij. ff. l. 8. l. 14. ſ fin.
De rebus ab alio usucaptis, & actione cuius dies exijt. C. l. 18.
De rebus à fisco possessis. C. l. 19.
De stipendijs & donarijs tēpore captiuitatis non adquisitis. C. lib. 12. tt. 36. l. j.
De adquisitis tempore captiuitatis per seruum uel filium captiui. uide s̄ cap. prox.
Si statuliber captus reuersus sit, suam causam retinet. ff. l. 12. ſ si statuliber. ſ si fideicommissaria. l. 19. ſ si statuliber.
De possessione. ff. lib. 41. tt. 2. l. 23. ſ. In ijs. Vide locum de interrupt. Si possessor ab hostibus captus sit.

De ijs quæ in reuerso recuperantur, & de malis quæ recuperat.

Filius reuersus an recidat in patriam potestatem. ff. l. 13. l. 14. in prin. l. 19. ſ filius. C. l. 10.
Seruus captus & reuersus recuperatur à domino suo, & de precio redemptionis à domino præstando. ff. l. 12. ſ si quis seruum. usq; ad ſ si statuliber. ſ si seruus complu, ſ fin. l. 19. ſ transfugæ. ibi, si uerò seruus. l. 28. l. 30. ſ fi. C. l. 10. l. 12. ſ serui.
Seruus pignori datus, captus & redemptus recidit, in pristinam pignoris obligationem. ff. l. 12. ſ si pignori.
Homo deportatus uel alia pœna affectus, captus & reuersus in suam pœnam recidit. ff. l. 6, l. 12. ſ si deportatum. usq; ad ſ si nauem.
Seruus qui ad tempus uel in perpetuum ad libertatem perduci non potuit, ab hostibus captus & redemptus, ad suam causam redit. ff. l. 12. ſ sed si in captiuo seruo.
Ager ab hostibus occupatus, expulsis hostibus suis dominis redditur. ff. l. 20. ſ j.

DISTINGVITVR:

Si captum in præda sit, an suo domino reddendū. ff. l. 28.

IIII. *Reliqua.*

Retrò creditur in ciuitate fuisse reuersus. ff. l. 16.

DE VERBORVM ET RERVM significatione. ff. lib. 50. tt. 16. Cap. 13.

A
Abesse. l. 13. l. 14. l. 173. ſ fin. l. j.
Abrogari legi. l. 102.
Acciderit. l. 163.
Accipere. l. 71.
Actio. l. 8. l. 34. l. 36. l. 178.
Actum. l. 19.
Ad quem ea res pertinet. l. 70. lib. 44. tt. 7. l. 52. ſ fin.
Adsignare. l. 107.
Aduena. l. 239.
Adulter. l. 225.
Adulterium. l. 101.
Ædificia. l. 139. l. 180. l. 183. l. 211.
Æs. l. 59.
Æs alienum & suum. l. 123.
Æstas. lib. 43. tt. 19. l. j. ſ æstatem.
Ager. l. 27. in prin. l. 115. l. 211.
Agere. l. 19.
Agi. l. 235.
Alienare & alienatum. l. 28. l. 67.
Amicus. l. 223.
Amisisse. l. 14. ſ fin.
Amphoræ uinariæ. l. 206.
Amplius. l. 82.
Anniculus. l. 132. l. 134.
Ante diem decimum calend. l. 132.
Apud te. l. 63. l. 143.
Arbitratu Titij fieri. l. 68, tt, 17, l. 22.
Area. l. 211.
Arma. l. 41.
Armenta. l. 89.
Artemon. l. 242. in prin.
Attestari. l. 39.
Aut. l. 124.

B
Beare. l. 49.
Bis sexto calend. l. 98.
Bona. l. 15. l. 21. l. 39. l. 49. l. 83. l. 182. l. 208.
Bonorum possessio, uide j Possessio.
In bonis nostris. ff. lib. 41. tt. j. l. 42. l. 12. lib. 50, tt, 17. l. 150. l. 181.
Bonæ fidei possessor. l. 110. tt, 117, l, 179.
Boues. l. 89.

C
Calumniator. l. 133. in prin.
Capere. l. 71. l. 140.
Capitalis. l. 103.

Carbo. l. 167.
Cauere. l. 188. C. lib. 6. tt. 38. l. 3.
Cauillatio. l. 177. l. 233. in prin. tt. 17. l. 65.
Causa. l. 23.
Cedere diem. l. 213.
Censere & censor. l. 111.
Cæteri. l. 160.
Ciuis. ff. lib. j. tt. 5. l. 17.
Ciuitas. l. 16. ſ fin.
Cognoscere instrumenta. l. 56.
Collegæ. l. 173.
Collegium. l. 85.
Commendare. l. 186.
Conditio. l. 217.
Conditionalis creditor. l. 54.
Coniunctiones in oratione, & Coniuncti hæredes. l. 28. ſ fin. l. 29. l. 53. l. 142.
Consilium. l. 53. ſ fin.
Continentes prouinciæ. l. 99. l. 147.
Contrahere. l. 19. l. 20.
Contubernales. l. 184.
Coràm facere. l. 209.
Creditores. l. 10. l. 11. l. 12. in prin. l. 54. l. 55. lib. 44. tt. 7. l. 41. Nouel. c. 4. ſ creditorem.
Cui rei dolus malus abfuerit. l. 69.
Culpa magna & lata. l. 213. l. 223. l. 226.
Cum commodum erit. l. 125.
Cum potuero. l. 125.
Cum fari potuerit. l. 217.
Custodia. l. 224.

D
Debere, & debitor. l. 108. l. 178.
Decurio. l. 239.
Dedisse uel dare. l. 76.
Degustare. ff. lib. 18. tt. j. l. 34. ſ alia causa.
Delata hæreditas. l. 151.
Derogari legi. l. 102.
Desinere abesse. l. 13. ſ desinere.
Detestari. l. 40. l. 238.
Dies. ff. lib. 2. tt. 12. l. 8.
Dimissoriæ literæ. l. 106.
Disiuncta, & disiunctiones in oratione. l. 28. ſ fin. l. 29. l. 53. l. 124. tt. 17. l. 110. ſ ubi.
Dispungere instrumenta. l. 56.
Diuortium. l. 101. l. 191.
Dolia uinaria. l. 206.
Dolus malus. l. 69. l. 226. lib. 2. tt. 14. l. 7. ſ dolo. lib. 4. tt. 3. l j. ſ dolum.
Domus. l. 203.
Donatio. l. 67. tt. 17. l. 82. lib. 31. l. 69. ſ si de Falcidia.
Donum. l. 194. l. 214.
Dum nupta erit. l. 89.

E
Edere. ff. lib. 2. tt. 13. l. j. ſ edere. l. 6. ſ edi autem.
Edere rationes. l. 89.
Erro. l. 225. lib. 21. tt. j. l. 17. ſ erronem. l. 64. ſ fin.
Est, erit. l. 123.
Exceptio. l. 8. lib. 44. tt. j. l. 2. in prin. l. 22. in prin.
Exercitus. ff. lib. 3. tt. 2. l. 2. ſ exercitum. ff. lib. 29. tt. j. l. j. ſ fin.
Exhibere. l. 22. l. 246. lib. 10. tt. 4. l. 2. lib. 43. tt. 5. l. 3. ſ quid sit exhibere.
Exigere, & exacta pecunia, l. 187.
Ex legibus. l. 6. ſ fin.

F
Fabri tignarij. l. 235.
Facere & facta. l. 58. l. 75. l. 218. l. 189.
Falsus tutor. item,
Falsum testamentum. l. 221.
Familia. l. 40. l. 166. l. 195. l. 196. C. lib. 6. tt. 3. l. 5. cum Fari potuerit. l. 217.
Ferri. l. 235.
Filius. l. 84. l. 116. l. 122. l. 141. l. 201. l. 220.
Filia. l. 164.
Finita. l. 229. l. 230.
Fossa. ff. lib. 43. tt. 13. l. j. ſ fossa.
Fraus. l. 131. lib. 2. tt. 14. l. 7. ſ sed si fraudi. ibi. ineſt.
Fructus. l. 121.
Fruges. l. 77.
Frumentum. l. 77.
Fugitiuus. l. 225. lib. 11. tt. 4. l. j. ſ fin. uide s̄ lib. 18. cap. 5.
Fundus. l. 60. l. 115. l. 211.
Fur, & furem non esse. l. 174. l. 225.
Furto nœxaq; solutum. l. 174.

G
Gener. l. 136.
Gerere & gestum. l. 19. l. 20. l. 58.
Glans. l. 236.
Glans caduca. l. 30.

H
Habere. l. 164. l. 188. tt. 17. l. 15. l. 204. lib. 45. tt. j. l. 38. ſ habere.
Hæreditas. l. 3. ſ fin. l. 24. l. 119. l. 130. l. 138. l. 151. l. 178. l. 208.
Hæres. l. 65. l. 70. l. 170. l. 219. l. 227.
Hermaphroditus. ff. lib. 1. tt. 5. l. 10.
His rebus rectè præstari. l. 71.
Homo. l. 152.
Hostis. l. 118. l. 234. lib. 49. tt. 15. l. 24. in prin.

I
Illud facito in diebus. l. 217. ſ fin.
Immissum. l. 242. ſ inter.
Impensæ necessariæ, utiles & uolupt. l. 79.
Incertus possessor. l. 39.
Incola. l. 239.
Ingenui. Inst. lib. 1. tt. 4. ff. lib. j. tt. 5. l. 5. ſ ingenui. usque ad fin. legis. l. 21. l. 25. C. lib. 6. tt. 3. l. 11. lib. 7. tt. 14.
Indicare. l. 197.
Iniquus modius. l. 221.
In itinere faciendo 20 milia passuum in dies singulos per agenda. l. 3. l. 154.
Instratum. l. 45.
Instructum. l. 185.
Instrumenta. l. 99.
Insularius. l. 166.
Integra terra. l. 30.
Intercalaris mensis. l. 98. ſ fin.
Intestatus. l. 64.
Intra diem mortis. l. 133. l. 153.
In uinculis esse. l. 216.
Iterum. ff. lib. 2. tt. 13. l. 7. ſ fin.
Iumenta. l. 89. lib. 21. tt. j. l. 38. ſ iumentor.
Iura. l. 23. l. 86.
Iura prædiorum. l. 86.

L
Lacus. l. 112. lib. 43. tt. 13. l. j. ſ lacus.

Lata culpa.l.213.l.223.
Legare.l.120.
Liberatio.l.47.
Liberi.l.56.l.104.l.129.l.132.§ fin.l.135.l.148.l.149.l.220.tt.12.l.fin.lib.j.tt.5.l.14.
Libertas.ff.lib.21.tt.j.l.17.§ idem.
Libertus.l.172.l.243.lib.j.tt.5.l.4.in prin.Inſt.lib.j.tt.3.§ j.
Libertis libertabuſq; meis.l.105.
Ligna.l.267.l.168.
Lis.l.36.
Littus,& Littus publicum.l.96.l.112.Inſt.lib.2.tt.j.§ flumina.
Locus.l.60.l.211.
Locuples.l.234.tt.17.l.126.uide j cap. prox. Locuples.

M

Magiſtri.l.57.
Magiſtratus.l.57.
Magna culpa. item,
Magna negligentia.l.226.
Maior pars diei.l.2.§ fin.
Maior pars anni.l.156.
Malus.l.242.in prin.
Mangones.l.207.
Materfamiliâs.l.46.lib.43.tt.29.l.3.§ fin.
Materia.l.167.l.168.
Menſis intercalaris.l.98.
Merx.l.66.l.207.
Meum.l.25.in prin.l.58.§.fin.l.91.l.96.§fin.l.105.lib.6.tt.j.l.49.
Miles.ff.lib.29.tt.j.l.j.§ fin.
Mille paſſus.l.154.
Minus ſoluere.l.12.§ fin.l.32.l.82.l.117.
Mobilia.l.93.
Modius iniquus.l.221.
Monumentum.lib.11.tt.7.l.2.§ monumẽtum.l.42.
Morbus.l.101.lib.21.tt.j.l.j.§ ſed ſciendum.
Morbus ſonticus.l.113.
Mouentia.l.93.
Mulcta.l.131.l.244.
Mulier.l.13.in prin.l.195.§ fin.
Municeps.l.228.
Munimentum ſepulchri.ff.lib.11.tt.7.l.37.§ munimentum.
Munus.l.18.l.194.l.214.
Munus publicum.l.239.

N

Nati.l.104.
Negationes duæ.l.217.
Nomen.l.4.l.6.in prin.
Noſtrum.l.58.§ fin.l.97.§ fin.
Notio.l.99.
Noualis terra.l.30.
Noxa.l.238.
Noxa ſolutus.l.174.l.200.lib.21.tt.j.l.17.§ quod aiunt.uſq; ad § ſi quis talis.
Nupta.l.89.
Nurus.l.50.

O

Obligatio.l.21.
Opprobrium.l.42.
Ope.l.53.§ fin.
Oportet.l.8.in prin.l.37.
Oppidum.l.239.
Vti optimus maximusq; eſt.l.90.l.126.l.161.l.169.
Opere legato uel conducto.l.5.§ fin.
Ornamentum.l.74.
Ornatus.l.245.
Oſtentum.l.38.

P

Palàm.l.33.
Palàm corpore quæſtum facere.ff.lib.23.tt.2.l.43.in prin.uſq; ad § lenocinium.
Pali.l.168.
Parens.l.51.
Pârere.l.132.§.fin.l.135.
Paries.l.157.
Pars.l.25.§ fin.l.26.l.72.l.242.§ plumbum.§ fin.l.245.lib.6.tt.1.l.44.l.49.in prin.
Partus.l.26.
Pater.l.201.
Paterfamiliâs.l.195.
Patronus.l.52.
Pecunia.l.5.in prin.l.88.l.97.l.178.l.222.
Peculium.l.182.
Pecus.ff.lib.21.tt.j.l.38.§ iumentorum.
Pellex.l.144.
Penes te l.63.
Perficere.l.139.
Perire.l.9.
Pernoctare.l.166.
Perſequi,& perſecutio.l.34.l.57.§ fin.
Perticæ.l.168.
Pertinet.l.181.
Peruenire.l.71.l.97.l.164.l.165.l.171.
Petitio.l.178.
Pignus.l.238.
Plebs.l.238.
Pluris ue.l.192.l.232.
Pœna.l.131.l.244.
Portari.l.255.
Portio.l.164.
Portus.l.59.
Poſſeſsio.l.78.l.115.l.119.l.138.
Poſſeſſor incertus.l.39.
Poſthumus.l.164.
Poſt diem decimum calend.l.132.
Poſtquam fari poterit.l.217.
Poteſtas.l.215.
Pratum.l.31.
Prædium.l.115.l.198.l.86.
Præuaricatores.l.212.
Probrum.l.42.
Proiectum.l.242.
Pronunciatum.l.46.
Pronurus.l.50.
Proprietas.l.78.
Prouinciales.l.190.
Proximus.l.92.l.155.l.163.lib.34.tt.5.l.11.§ j.
Publica.l.15.l.16.l.17.l.112.
Publicanus.l.16.
Puer.l.161.l.204.
Pupillus.l.162.l.239.in prin.

Q

Quanti ea res eſt. item,
Quanti eam eſſe paret.l.179.l.193.

Quis

Quis.l.j.l.105.in prin.lib.32.tt.j.l.60.
Quæ.ff.lib.31.tt.j.l.46.in prin.

R

Rapuiſſe.l.9.
Rectè præſtari.l.71.
Rectè reſtitui.l.73.
Reddere. item,
Reddere rationes. l.89.l.94.l.175. lib. 35. tt. j. l. 31.
Regula.tt.17.l.j.
Reliqui.l.95.l.160.
Repromiſsio.l.61.
Repudium.l.101.l.191.
Res.l.4.l.5.in prin.l.6.in prin.l.23.l.72.
Reſtituere. l.22.l.35.l.73.l.81.l.246.§ fin.tt.17.l.133.§ j.lib.43.tt.8.l.2.§ reſtituas. lib.22.tt.j.l.38.§ in Fauiana.
Roma,& Romæ eſſe.l.2.in prin.l.87.l.139.l.147.
Ruſtica familia.l.166.
Ruta cæſa.l.241.

S

Satis acceptio.ff.lib.45.tt.5.l.j.§ ſatis accept.
Satisdatio.l.61.C.lib.6.tt.38.l.3.
Scena.ff.lib.3.tt.2.l.2.§ ait prætor.
Sonticus morbus.l.113.
Sepulchrum.ff.lib.11.tt.7.l.2.§ ſepulchrum.lib.47.tt.12.l.3.§ ſepulchri.
Sequeſter.l.109.
Seruus.l.3.§.fin.l.40.l.101.§ fin.l.182.l.239.§ ſeruorum.Inſt.lib.j.tt.3.§ ſeruitus.
Signatorius annulus.l.74.
Silua paſcua & cædua.l.30.
Singularis numerus.l.158.
Socer & ſocrus.l.146.
Sodales.ff.lib.47.tt.22.l.4.in prin.
Solarium.ff.lib.43.tt.8.l.2.§ ſi quis nemine. uerſ. uectigal.
Soluere. l.47.l.48.l.176.
Soluendo eſſe.l.114.tt.17.l.95.
Solutum.l.48.
Solutum matrimonium.l.240.
Spado.l.128.
Specioſæ perſonæ.l.100.
Sponſio.l.7.
Stagnum.ff.lib.43.tt.17.l.j.§ ſtagnum.
Statio.ff.lib.43.tt.11.l.j.§ ſtationem.
Statuere.l.46.
Stipendium.l.27.
Stipula.l.30.
Suprum.l.101.
Subdiſiunctiua.l.124.
Subſignatum.l.39.
Superſtes.l.231.
Supremus.l.92.l.161.l.163.
Suum.l.239.§ fin.l.213.

T

Taberna.l.183.l.184.l.185.
Tabernacula.l.184.
Telum.233.lib.48.tt.6.l.9.l.11.§ telorum. Inſt. lib. 4.tt.fin.§ item lex Cornelia.
Ter enixa.l.137.
Terra noualis & integra.l.50.
Territorium.l.239.
Tignum.l.62.
Tignar.ij fabri.l.235.
Toga.l.180.
Totum.l.25.
Tranſacta.l.229.l.230.
Tributum.l.27.§ fin.
Tugurium.l.180.
Tua.l.91.

V

Vaſa uinaria.l.206.
Venditum.l.67.in prin.
Venenum.l.236.
Venire diem.l.213.
Veſtis.l.45.l.127.l.234.
Via.l.157.
Vicium.l.101.
Victus.l.43.l.44.l.45.l.234.
Vidua.l.242.
Villa.l.211.
Vinctus.l.216.
Vincula.l.216.l.224.
Virilis.l.145.
Viuere.l.234.
Vota prò ſalute principis.l.233.§ j.
Vrbs.l.2.in prin.l.87.l.239.
Vrbana familia.l.186.l.210.
Vrbana prædia.l.198.l.211.
Vruare.l.239.§ urbs.
Vruum.l.239.§ urbs.
Vſu ſuo.l.203.
Vſura.l.121.
Vſusfructus.l.25.in prin.
Vua.l.201.
Vulgò quæſitus.ff.lib.j.tt.5.l.23.

DE REGVLIS IVRIS.
ff. lib. 50. tt. 17.
Cap. 14.

Acceſsio.

Non poteſt plus eſſe in acceſsione quàm in re principali.Inſt.lib.3.tt.21.§ fideiuſſores.

Actio.

Qui actionem habet ad rem recuperandam, ipſam rem habere uidetur.l.15.
Minus eſt actionem habere,quàm rem.l.204.
Eius eſt dare actionẽ,denegare qui poſsit,& dare.l.102.

Actor & reus.

Fauorabiliores rei potius quàm actores habentur.l.167.
In pari cauſa poſſeſſor potior haberi debet.l.170.lib.29.tt.j.l.36.§ ueteranus.
Cum par delictum eſt duorum,ſemper oneratur petitor, & melior habetur poſſeſſoris cauſa.l.196.lib.2.tt.7.l.j.§ fin.l.2.in prin.lib.24.tt.3.l.39.lib.44.tt.4.l.9.§ fin.
In eo quod uel is qui petit, uel is à quo petitur, lucri peritúrus eſt, durior eſt cauſa petitoris.l.33.
In re obſcura melius eſt fauere repetitioni,quàm aduenticio lucro.l.41.§ fin.
Cum quæritur de damno, & par utriuſque cauſa eſt, quare nõ potentior ſit qui tenet quàm qui perſequitur.ff.lib.45.tt.j.l.91.§ ſequitur.
Non debet actori licere quod reo non permittitur.l.41.in prin.

Æquitas

Aequitas.

In omnibus quidem, maximè tamẽ in iure, ęquitas ſpectanda eſt. l. 90.

Etſi nihil facilè mutandum eſt ex ſolennibus, tamen ubi æquitas euidens poſcit, ſubueniendũ eſt. l. 142.

Hoc ęquitas ſuggerit, etſi ſtricto iure deficiamur. ff. lib. 39. tt. 3. l. 2. ſ quanquam autem.

Licet ſubtilitas iuris refragari uideatur, attamen uoluntas teſtatoris ex bono & æquo tuebitur. ff. lib. 28. tt. 3. l. 17.

Aequitas utrum ad merum ius gentium, an uerò cum præceptis ciuilibus ſit æſtimanda, uide ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. in prin.

Aequitas ex omnibus perſonis quæ in negocio geſto continguntur impletur. ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. ſ ſi totius.

Aliena.

Inuitis nobis alius res noſtras retinere non debet. ff. lib. 24. tt. 3. l. 35. ſ maritum.

Alienatio.

Qui poteſt inuitis aliquibus alienare, multo magis & ignorantibus & abſentibus poteſt. l. 26.

Cum quis poſsit alienare, poterit & cõſentire alienationi: cum autem donare non cõceditur, &c. l. 125.

Cuius eſt donandi, eidem & uendendi & concedendi ius eſt. l. 123.

Id quod noſtrum eſt, ſine factò noſtro ad alium transferri non poteſt. l. 11.

Ambigua.

uide ĵ Dubia.

Amittere.

Non uidetur rẽ amittere, cuius propria non fuit. l. 83.

Quibus modis acquirimus, ijſdem in cõtrarium actis amittimus. l. 195.

Bona fides.

Bonam fidem in contractibus conſiderari ęquũ eſt. C. lib. 4. tt. 10. l. 4.

Bona fides quæ in contractibus exigitur, æquitatem ſummam deſiderat, ſed eam utrum, &c. ff. lib. 16. tt. 3. l. 31. in prin.

Bona fides exigit, ut quod conuenit fiat. ff. lib. 19. tt. 2. l. 21.

Bona fides cõtraria eſt fraudi & dolo. ff. lib. 17. tt. 2. l. 3. ſ fin.

Graue eſt fidem fallere: ff. lib. 13. tt. 5. l. ĵ. in prin.

Bona fides non patitur ut bis idem exigatur. l. 75.

Bona fides tantum poſsidenti præſtat, quantum ueritas, &c. l. 178.

Bonę fidei non congruit, de apicibus iuris diſputare. ff. lib. 17. tt. ĵ. l. 29. ſ quædam.

Bonæ fidei iudicia.

Tantumdem in bonæ fidei iudicijs officium iudicis ualet, quantum in ſtipulatione nominatim eius rei facta interrogatio. ff. lib. 3. tt. 5. l. 7.

Affectus ratio in bonæ fidei iudicijs habenda. ff. lib. 17. tt. ĵ. l. 54.

Ea quæ ſunt moris & conſuetudinis, in bonę fidei iudicia debẽt uenire. ff. lib. 21. tt. ĵ. l. 31. ſ. quia aſsidua.

Conſenſus bonę fidei iudicia ſuſtinet. ff. l. 116. ibi, qui &.

Capere.

Non uidetur quiſquam id capere, quod ei neceſſe eſt alij reſtituere. l. 51.

Si quis obligatione liberatus eſt, poteſt uideri cæpiſſe. l. 115.

Nõ poteſt uideri accepiſſe, qui ſtipulatus poteſt. exceptione ſubmoueri. l. 115. l. 13.

Non uidetur perfectè cuiuſq; id eſſe, quod ex causa auferri poteſt. l. 181. ſ fin.

Caſus.

Fortuitos caſus nullum humanum conſilium prouidere poteſt. ff. lib. 50. tt. 8. l. 2. ſ ſi eo. tt. 17. l. 23. ſ fin.

Cauillatio.

Ea eſt natura cauillationis, ut ab euidenter ueris per breuiſsimas mutationes diſputatio ad ea quæ euidenter falſa ſunt, perducatur. l. 65. tt. 16. l. 177.

Cauſæ cognitio.

Omnia quæcunque cauſæ cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt. l. 72. lib. ĵ. tt. 16. l. 9. ſ ĵ.

Vbicunque cauſæ cognitio eſt, ibi prætor deſideratur. l. 105.

Cautio.

Plus cautionis in rem eſt, quàm in perſonam. l. 25.

Clerici.

Clericis opprobrium eſt, ſi peritos ſe uelint diſceptationum eſſe forenſium. C. lib. 6. tt. 23. l. 23. in fine.

Commoda.

Secundum naturam eſt, commoda cuiuſque rei eum ſequi, quem ſequuntur incommoda. l. 10. Inſt. lib. 3. tt. 24. ſ ſed etſi poſt empt.

Aequum eſt, ut cuius participauerit lucrum, participet & damnum. ff. lib. 17. tt. 2. l. 55.

Neque enim ferendus eſt is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit. C. lib. 6. tt. 50. l. 1. ſ pro ſecundo.

Ex qua perſona quis lucrum capit, eius factum præſtare debet. l. 191.

Communio.

Communio, diſcordię mater eſt. ff. lib. 31. tt. ĵ. l. 77. ſ dulciſsim.

Nemo inuitus compellitur ad communionem. ff. lib. 12. tt. 6. l. 26. ſ ſi centum.

Confeſſio.

Qui tacet, non utiq; fatetur, ſed tamen uerum eſt eum non negare. l. 184.

Nullæ partes iudicis in confitentes ſunt. ff. lib. 9. tt. 2. l. 25. ſ fin.

Conſenſus.

Nihil conſenſui tam contrarium eſt quàm uis atque metus. l. 116. in prin.

Non uidentur conſentire qui errant. l. 116. ſ fin.

Hocipſo quod tacuerint, conſenſiſſe uidentur. ff. lib. 19. tt. 2. l. 13. ſ penult.

Aliud eſt uendere, aliud uẽdenti conſentire. l. 120. in prin.

Naturalis eſt hominum ad diſſentiendum facilitas. ff. lib. 4. tt. 8. l. 17. ſ principaliter.

Conſuetudo.

Tolerabilia ſunt, quæ uetus conſuetudo comprobat. ff. lib. 50. tt. 12. l. 13. ſ fin.

Culpa.

Culpa.

Culpa eſt, immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti. l. 36.

Culpa caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt. l. 50.

Eius nulla culpa eſt, cui parẽre neceſſe eſt. l. 131.

Lata culpa eſt nimia negligentia: id eſt, non intelligere quod omnes intelligunt. tt. 16. l. 213. ſ fin. l. 223. in prin.

Latior culpa dolus eſt. ff. lib. 16. tt. 3. l. 32. lib. 17. tt. ĵ. l. 29. in prin.

Magna negligentia culpa eſt, magna culpa dolus. tt. 16. l. 226.

Præceptoris nimia ſæuitia culpæ annumeratur. ff. lib. 9. tt. 2. l. 6.

Imperitia culpæ annumeratur. l. 174.

Damnare & abſoluere.

Nemo qui condemnare nõ poteſt, abſoluere poteſt. l. 37.

Inaudita cauſa quenquam damnari, æquitatis ratio non patitur. ff. lib. 48. tt. 17. l ĵ. in prin.

Satius eſt impunitum relinqui facinus nocẽtis, quàm innocentem damnari. ff. lib. 48. tt. 19. l. 5. in prin.

Defendere.

Inuitus nemo cogitur defendere. l. 198. in prin.

Aduerſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere. ff. lib. 9. tt. 2. l. 4.

Vim ui repellere licet. ff. lib. 9. tt. 2. l. 45. ſ qui cum.

Defendi uxores à uiris, non uiros ab uxoribus æquum eſt. Inſt. lib. 4. tt. 4. ſ defendi enim uxores. ff. lib. 47. tt. 10. l. 2.

Deſinere.

Non pòteſt uideri deſiſſe habere, qui nunquam habuit. l. 208.

Deſiſſe nõ uidetur, quod nec incœpit. ff. lib. 35. tt. ĵ. l. 94. ſ ĵ.

Diligentia.

Inter inſolentiam iniurioſam, & diligentiam nõ ambitioſam, multum intereſt. ff. lib. 22. tt. ĵ. l. 33.

Dignitas.

Ex conuerſatione æquali contemptio dignitatis naſcitur. ff. lib. ĵ. tt. 18. l. 19. in prin.

Dolus.

Non capitur, qui ius publicum ſequitur. l. 116. ſ non.

Nemo uidetur fraudare eos qui ſciunt & conſentiunt. ff. lib. 45. tt. 9. l. 6. ſ præterea. lib. 50. tt. 17. l. 187.

Dolus eſt, ſi quis nolit perſequi, quod perſequi poteſt: aut ſi quis non exegerit, &c. ff. lib. 17. tt. ĵ. l. 44.

Non poteſt uideri improbus, qui ignorat quantum ſoluere debeat. l. 99.

Dolus malus etiam abſentis eſſe poteſt. ff. lib. 47. tt. 8. l. 4. ſ hoc autem edicto.

Verum eſt, eum qui per iniuriam uerberat, dolo facere. ff. lib. 47. tt. 8. l. 4. ſ ſi cum ferum.

Fraudis interpretatio ſemper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, ſed ex conſilio quoq; conſideratur. l. 79.

Nemini ſua fruſtratio prodeſſe debet. ff. lib. 17. tt. ĵ. l. 37. ſ fin.

Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt. l. 176. lib. 4. tt. 3. l. ĵ. in prin. lib. 24. tt. 3. l. 10. ſ fin.

In uniuerſum hæc in ea re regula ſequenda eſt, ut dolus omnino puniatur, etſi non alicui, ſed ipſi qui eum admiſit, damnoſus futurus erit. ff. lib. 44. tt. 4. l. 11. ſ fin.

De reliquis, uide ſ lib. 24. cap. 4. item lib. 15. cap. 4. de actionib. uerſ. Si dolo.

Domus.

Domum ſuam reficere unicuiq; licet, dum nõ officiat alteri, &c. l. 61.

Domus tutiſsimum cuiq; refugium atq; receptaculum eſt. ff. lib. 2. tt. 4. l. 18.

Nemo de domo ſua inuitus extrahi debet. l. 103.

Aedes ex duab. rebus conſtant: ex ſolo & ſuperficie. ff. lib. 41. tt. 3. l. 23. in prin. ibi, Vtputa cum ędes.

Domus pariete medio ædificato in duas diuiſa, pro duab. domib. accipitur. ff. lib. 8. tt. 4. l. 6. ſ quod & in ædibus.

Donatio.

Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt. l. 53.

Donari uidetur, quod nullo iure cogente conceditur. l. 82. lib. 13. l. 69. ſ ſi de falcidia.

Dubia.

In re dubia melius eſt uerbis edicti ſeruire. ff. lib. 14. tt. ĵ. l. ĵ. ſ ſed ſi ſciente.

Cum manifeſtiſsimus eſt ſenſus teſtatoris, uerborum interpretatio nunquam tantum ualeat, ut melior ſenſu exiſtat. C. lib. 6. tt. 28. l. 3.

Non ordo ſcripturæ ſpectatur, ſed potius ex iure ſumitur quod agi uidetur. ff. lib. 46. tt. 3. l. 6.

De reliquis, uide ſ in principio huius capitis, de actore & reo, item ſ lib. 2. huius Methodi, de officio iudicis circa res dubias.

Error.

Non uidentur conſentire, qui errant. l. 116. ſ fin.

Hi qui neſciunt ius ſuum, eligentes id quod putant ſibi competere, non amittunt. ff. lib. 5. tt. 21. l. 19. ſ cæterum ſi quis.

Error ius facit. ff. lib. 23. tt. 10. l. 2. ſ fin.

Expreſſa, & non expreſſa.

Expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. l. 155. lib. 35. tt. ĵ. l. 50.

Aliud iuris eſt ſi quid tacitè continetur, aliud ſi uerbis exprimatur. ff. lib. 30. l. 67. ſ illi ſi uolet.

Sæpe credimus defunctum aliquid uoluiſſe, & tamen non rogaſſe. ff. lib. 24. tt. ĵ. l. 5. ſ ſi quis rogatus.

Factum.

Factum infectum nulla pactione nec conſtitutione ulla fieri poteſt. ff. l. 31. lib. 49. tt. 15. l. 12. ſ facta autem.

Fama.

Falſus rumor non ſolet obeſſe. ff. lib. 28. tt. 5. l. 92. ſ quia falſus.

Fœmina.

Fœminæ ab omnibus officijs ciuilibus remotæ ſunt, &c. l. 2.

Mulieribus tunc succurrendum est, cum defraudantur, non ut facilius calumnientur. l. 110. § final.
In multis iuris nostri articulis deterior est conditio fœminarum quàm masculorum. ff.lib.1. tt. 5.l.9.

Fructus.

Fructus rei est, uel pignori dare licere.l.71.
Species lucri est ex alieno largiri, & beneficij debitorem sibi adquirere.ff lib. 47.tt.2.l.56.§ eum qui.
Omnis fructus non iure seminis, sed iure soli percipitur. ff.lib.22.tt.1.l. 25. in prin. § in alieno.
Omnes fructus rerum natura hominum gratia comparauit.ff.lib.22.tt.1.l.28.§ fin.

Furiosus.

Furiosus nullum negocium contrahere potest. l.5.
Furiosi, uel eius cui bonis interdictum est, nulla uoluntas est.l 40.
Furiosus absentis loco est.l.166.§ fin.
Qui furere cœpit, & statum & dignitatem in qua fuit, & magistratum & potestatem uidetur retinere, sicut rei suæ dominium retinet. ff. lib. 1. tt. 5.l.20.

Genus & species.

In toto iure generi per speciem derogatur, &c.l. 80. lib. 40. tt. 4. l. 10. in prin. lib. 48. tt. 19. l.41.
Semper generalibus specialia insunt.l.189.
Non est nouum ut lex specialiter quibusdam enumeratis, generale subijciat uerbum, quo specialia complectatur. ff.lib.9.tt. 2. l. 27. § cum eo.

Honestum.

Non omne quod licet, honestum est.l.186.

Imperium.

Par in parem non habet imperium. ff. lib. 4. tt. 8.l.3.§ fin. l. 4. lib. 36. tt. 1. l. 13. § tempestiuum.

Impossibile.

Impossibilium nulla obligatio est. l. 31. l. 145. l. 177.
Quæ facta lædunt pietatem, existimationem, uerecundiam nostram, non facere nos posse credendum est.ff.lib.28.tt.7.l.15.

Impubes.

Vide ī Pupillus.

Initia.

Vniuscuiusq; contractus & initium spectandum est, & causa. ff.lib.17.tt.1.l.8. in prin. tt.2.l.58.§ si filiusfamilias.
Origo potius obligationis quàm titulus actionis considerandus est. C.lib.4.tt.28.l.3.§ fin. ff. lib.14.tt.6.l.14.§ fin.
Quod initio uiciosum est, tractu temporis non potest conualescere. l.29.l.201.l.210.
Cum principalis causa non consistit, nec ea quæ sequuntur locum habent.l.138.l.171.l.200.

Interesse.

Quatenus cuiusque interfit, in facto, non in iure consistit.l.24.
Interesse eius uidetur qui damnum passurus est, non eius qui lucrum facturus est. ff.lib.47. tt. 2.l.73.§ fin.

Iudex.

Pertinet ad officium prætoris, lites deminuere. ff.lib.12.tt.1.l.21.
Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo facere: quia parere necesse habet.l.127.
Qui auctore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est.l.179.
Factum à iudice quod ad officium eius non pertinet, ratum non est.l.131.

Iudicia.

Idcirco iudiciorum uigor, iurisq; publici tutela uidetur in medio constituta, ne quisquam sibi ipsi permittere ualeat ultionem. C. lib. 1. tt. 9. l.13.
Iudicium redditur in inuitum. ff.lib.45.tt.1.l. 83. § 1.
In extraordinarijs iudicijs conceptio formularũ non obseruatur. ff.lib.3.tt.5.l.46.

Ius ciuile.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt. l.8.
Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.l.148.
Error ius facit.ff.lib.33.tt.10.l.2.§ fin.
Quod pluribus placet, hoc statuatur. C.lib. 7. tt. 71.l.8.§ pari autem.
Non spectandum est quid Romæ factum est, sed quid fieri debeat. ff. lib. 1. tt. 18. l. 12.
Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parum est enim ut subuerti non possit. l. 201.
Ius ciuile uigilantibus scriptum est. ff. lib.42.tt.9. l.24.§ fin.
Multa iure ciuili contra rationem disputãdi pro utilitate communi recepta esse, innumerabilibus rebus probari potest.ff.lib.9.tt.2.l.51.§ multa autem.
Bonæ fidei non congruit de apicibus iuris disputare.ff.lib.17.tt.1.l.29.§ quædam.
Non fit excusatio aduersus præcepta legũ, ei qui dum leges inuocat, contra leges committit. ff. lib.4. tt.4.l.37.§ fin.
Qui uetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur.l.102.

Lædere alium.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.l.74.
Nemo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam.l. 75.
Factum cuique suum, non aduersario suo nocere debet.l.197.in prin.
Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorẽ. l. 206. lib.12.tt.6.l.14.
Naturalis simul & ciuilis ratio suadet, alienã cõditionem meliorem etiam ignorantis & inuiti nos facere posse, deteriorem nõ posse. ff. lib. 3.tt.5.l.38.
Bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquẽ cum damno alterius, aut damnum sentire per alterius lucrum.ff. lib.23. tt.3.l.6.
Nemo alterius facto debet prægrauari.ff.lib.28.tt. 5.l.44.
Nullum patris delictum innocẽti filio pœnæ est. ff.lib.50.tt.2.l.2.§ nullum.

Leges.

Leges.

Simplicitas legibus amica. Inst.lib.1. tt.2. § cæterum. uers. & hæc quidem.
Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.l.122.
Quod contra rationem iuris receptũ est, non debet produci ad consequentias.l.183.
De reliquis, uide paulo s̄ Ius ciuile.

Libertas.

Libertas inæstimabilis res est. l.106.l.136.§ fin.
Libertas omnibus rebus fauorabilior est.l.164.
Liberum corpus nullam recipit æstimationem. ff.lib.9.tt.1.l.7.§ fin.tt.1.l.1.

Locuples.

Qui rem alienam defendit, nunquã locuples habetur.l.126.
Præposterum est ante nos locupletes dici, quàm acquisierimus.ff.lib.35.tt.2.l.63.
Locupletior non est factus, qui liberum adquisierit.l.168.

Magistratus.

Quod alium facientem prohibere ex officio necesse habuit, id ipse committere non debuit. ff. lib.8.tt.5.l.15.
Nemo potest gladij potestatẽ sibi datam, uel cuiuslibet alterius coercitionis ad alium transferre.l.70.
Non est singulis concedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit maioris tumultus faciendi.l.136.

Maleficia.

Maleficia uoluntas & propositum, delinquentis distinguant.ff.lib.47.tt.2.l.55.in prin.
In maleficijs uoluntas spectatur, nõ exitus. ff.lib. 48.tt.8.l.14.
Eadem enim seueritate uoluntatem sceleris, qua effectum puniri, iura uoluerunt. C.lib.9. tt.8. l. 5.§.1.
Pœnas ob maleficia solui, magna ratio suadet. ff. lib.46.tt.1.l.70.§ id quod uulgò.
Neq; impunita maleficia esse oportet.ff. lib.9.tt. 2.l.51.§ quòd si quis absurdum.
Peccata nocentium nota esse & oportet & expedit.ff.lib.47.tt.10.l.18.in prin.

Mutus.

Vbi non uoce, sed præsentia opus est, mutus si intellectum habet, potest uideri respondere. l. 166.

Neminem lædere.

Vide s̄ Lædere alium.

Nolle.

Vide ī Velle.

Non expressa.

Vide s̄ Expressa.

Nuptiæ.

Nuptias non cõcubitus, sed consensus facit.l.30.

Obligatio.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstitit.l.130.

Occasio.

Capienda occasio est, quæ præbet benignius responsum.l.128.
Melius est occurrere in tempore, quàm post exitum uindicare. C.lib.3.tt.27.l.1.§ 1.
Interest nostra potius nõ soluere, quàm solutum repetere.ff.lib.16.tt.2.l.3.

Officium.

Nemini suum officium debet esse damnosum. ff. lib.47.tt.2.l.63.§ quod uerò ad.

Onus.

Vide s̄. Commodum.

Pars.

Vide ī Totum.

Pœna.

Quod à quoquam pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.l.46.

Plus.

Vid. ī totum.

Possessio.

Omnis de possessione controuersia, aut ad hoc pertinet, ut quod non possidemus nobis restituatur: aut ad hoc, ut retinere nobis liceat quod possidemus.ff.li.43.tt.16. l.1. § illud enim restit.

Posthumus.

Qui in utero est, perinde ac si in rebus humanis esset custoditur, quoties de commodis ipsius partus quæritur, &c.ff.lib.1.tt.5.l.7.l.26.

Prædo.

Nemo prædo est, qui precium numerauit. l. 168. in prin.

Priuilegium.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ.l.156.
Quædam ad hæredem transeunt, quędam non.l. 68.l.156.l.151.
Inuito beneficium non datur.l.69.l.198.§ fin.
Omnes licentiam habent ijs, quæ pro se introducta sunt renũciare. ff.lib.4.tt.4.l.41.lib.2.tt.14. l.46.§ fin. C.lib.2.tt.3.l.29.li.1.tt.3. l.39. Nouell. c.136.§ sancimus igitur.
Hoc quod pro quibusdã introductũ est, inferre eis iacturam, minimè rationi conuenit æquitatis. C.lib. 4.tt.21.l. 18.§. fin.ff. lib.37. tt.10. l.3. § diuus etiam Hadrianus.

Prohibitum.

Quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet.ff.lib. 50.tt.8.l.2.§ 1.

Publica utilitas.

Vtilitas publica præferenda est priuatorum contractibus. C.lib.12.tt. 63.l.3.
Nec publicè prodest singulis legum adminicula denegari. C.lib.7.tt.42.l.1.

Pupillus.

Impuberes ab omnib. officijs ciuilibus debẽt abstinere.l.2.§ fin.
Pupillus omnia negocia tutore autore agere potest.l.5.
Pupillus pati posse, non intelligitur. l. 110. § pupillus.
Pupillũ qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi & iniuriæ faciendę cõstat. l. 111. in pri.
Pupillus nec uelle nec nolle in ea ætate (nisi appositа tutoris autoritate) creditur.l.149.
Pupillo dolus tutoris nocere non debet.l.158.

Regula.

Regula est, quæ rem, quæ est, breuiter enarrat, nõ ut ex regula ius sumatur, sed ex iure quod est regula fiat, &c.l.1.

Reus.

Vide s̄ Actor.

Seruitus.

Seruitutem mortalitati ferè comparamus.l.209.
Seruitus morti aſsimilatur.ff.lib.35.tt.j.l.57.§ fin.

Seruus.

Non in omnibus ſeruus domino parẽre debet.ff. lib.47. tt.10. l.17. § ſi iuſſu. lib.50. tt.17. l.198.in prin.
Velle nõ creditor, qui obſequitur imperio patris uel domini.l.4.
Quod attinet ad ius ciuile,ſerui pro nullis habẽtur,&c.l.32.
Cum ſeruis nulla actio eſt.l.107.
In perſonam ſeruilem nulla cadit obligatio. l.22. in prin.
In omnibus officijs quæ fieri per liberas perſonas leges deſiderant,ſeruus interuenire nõ poteſt.l.135.
Qui in ſeruitute eſt,uſucapere nõ poteſt: nã cum poſsideatur,poſsidere non uidetur.l.160.
Melior noſtra conditio per ſeruos noſtros fieri poteſt,deterior non.l.175.
Quod quis cum ſeruus eſſet egerit, proficere liberto facto non poteſt.l.188.
Seruus reipub.cauſa abeſſe non poteſt.l.211.

Soluere.

Plus eſt,ſtatim aliquid dare:minus eſt,poſt tempus dare.Inſt.lib.3.tt.21.§ non ſolum autem.

Species.

Vide s̃ Genus.

Stultus.

Non debent eſſe melioris cõditionis ſtulti,quàm periti.ff.lib.43.tt.23.l.4.§ fin.
Non negligentib.ſubuenitur, ſed neceſsitate rerum impeditis.ff.lib.4.tt.6.l.16.
Non ſtultis ſuccurri ſolet,ſed errãtibus. ff.lib. 22. tt.6.l.9.§ quod ſi ideo.

Suum.

Suæ quidẽ quiſq; rei moderator atq; arbiter, nõ omnia negocia,ſed pleraque ex proprio animo facit. C.lib.4.tt.35.l.21.
Iniquum eſt,ingenuis hominibus non eſſe liberã rerum ſuarum alienationem. ff. lib.37. tt.12.l.2. in fine.
Iniquum eſt, inuitum ſuo precio res ſuas uendere.ff.lib.25.tt.2.l.9.
Expedit reipub. ne ſua re quis malè utatur. Inſt. lib.j.tt.8.§ ſed maior aſperitas.
Prodeſſe ſibi unumquemq; dum alij non noceat, non prohibitum eſt.ff.lib.39.tt.3.l.j.§ ijdem.
Nemo poteſt ſibi legem dicere, ut ab ea recedere non poſsit.ff.lib.32.l. 22. in prin. lib.24.tt.j.l.7.§ uxori quis.

Succeſſor.

Nemo plus iuris ad aliũ transferre poteſt, quàm ipſe habet.l.55.
Non debeo melioris conditionis eſſe quàm auctor meus, à quo ius in me tranſit.l.135.§ fin.
Abſurdum eſt,plus iuris habere eum cui legatus eſt fundus, quàm hæredem aut ipſum teſtatorem,ſi uiueret. l.120.§ fin.
Qui in ius dominiumúe alterius ſuccedit, iure eius uti debet.l.137.in prin.
Quod ipſis qui contraxerunt obſtat, & ſucceſſoribus eorum obſtabit.l.185.
Cum quis in alicuius locum ſucceſſerit, non eſt æquum ei nocere hoc, quod aduerſus eum nõ nocuit in cuius locũ ſucceſsit.l.197.§ cum quis.

Tacens.

Vide s̃ Confeſsio & Conſenſus.

Totum & Plus.

In toto & pars continetur. l.113.
In eo quod plus eſt, ſemper ineſt & minus. l. 110. in prin.
Nihil intereſt de uniuerſo quæratur, an de parte. ff.lib.29.tt.2.l.82.§ fin.
Cuius effectus omnibus prodeſt, eius & partes ad uniuerſos pertinent.l.195.
Nõ debet cui quod plus eſt licet, quod minus eſt non licere.l.21.
Eſt perquàm ridiculum,eum qui minoribus pœnæ cauſa prohibitus ſit,ad maiores adſpirare.ff. lib.48.tt.22.l.7.§ fin.

Verba & uocabula.

Natura rerũ inductum eſt, ut plura ſint negocia quàm uocabula. ff.lib.19.tt.5.l.4.
Nomina ſignificãdorum hominum gratia reperta ſunt: qui ſi alio,&c. Inſt. lib.2. tt.20. § ſi quidẽ in nomine.
Exemplo turpiſsimum eſt, fœminino uocabulo etiam maſculos cõtineri.ff.lib.31. l.46.in prin.
Semper ſexus maſculinus fœmininũ ſexum cõtinet.ff.li.32.l.60.uide s̃ cap.prox.in uerbo Quis.

Veritas.

Plus ualet quod in ueritate eſt, quàm quod in opinione.Inſt.lib.2.tt. 20 § ſi quis rem ſuam.
Veritas rerum erroribus geſtarum non uitiatur. ff.lib.j.tt.18.l.6.§ ueritas.
Plus ualet quod eſt actũ, quàm quod eſt ſcriptũ. uide s̃ lib.2. cap. De inſtrumentis. uerſ. Si aliud actum.

Velle, & uoluntas.

Eius eſt nolle,qui poteſt & uelle l.3.
Eius eſt dare actionem,denegare qui poſsit,&dare.l.102.
Quod quis ſi uelit habere non poteſt,id repudiare non poteſt.l.134.§ fin.
Pupillus nec uelle nec nolle creditur.l.149.
Furioſi uel eius cui bonis interdictum eſt, nulla uoluntas eſt.l.40.
Velle non creditur, qui obſequitur imperio patris uel domini.l.4.
Ambulatoria eſt uoluntas defuncti, uſq; ad uitæ ſupremum exitum. ff.lib.34.tt.4.l.4.

Vis.

Vi factum uidetur id eſſe, quod quis cum prohiberetur fecit.l.73.§ ui.
Nihil cõſenſui tam contrarium eſt, quàm uis atque metus,&c.l.116.
Non uidetur uim facere,qui iure ſuo utitur,& ordinaria actione experitur.l.197.§ j.

Vtile.

Vtile per inutile uitiari non debet. ff. lib.45. tt.j. l.j.§ penult.lib.43.tt.18.l.2.

Vulgò quæſitus.

Vulgò quæſitus matrem ſequitur. ff. lib.j. tt.5.l. 19.l.24.
Vulgò concepti dicuntur,qui patrem demõſtrare non poſſunt: uel qui poſſunt quidẽ,ſed eum habent quem habere nõ licet, qui & Spurij appellantur.ff.lib.j.tt.5.l.23.

De re-

De reliquis regulis.

Quæ dubitationis tollendæ cauſa contractibus inſeruntur,ius commune non lædunt.l.81.
Non ſolet deterior conditio fieri eorum qui litem conteſtati ſunt,quàm ſi nõ eſſent,ſed plerunq; melior.l.86.lib.46.tt.2.l.29.
Nemo enim perſequendo deteriorẽ cauſam, ſed meliorem facit.l.87.
Refertur ad uniuerſos quod publicè fit per maiorem partem.l.120.
Qui non facit quod facere debet, uidetur facere aduerſus ea quæ non facit:& qui facit quod facere non debet,nõ uidetur facere id quod iuſſus eſt.l.163.
De reliqs regulis,uide in ſuis locis, quòrũ regulæ ſunt:ut De hæreditatibus,donatione,uenditione,&c.

FINIS LIBRI VICESIMIQVINTI
& Vltimi.

METHODVS IN LIBROS FEVDORVM.

DE FEVDO.
Cap. 1.

I. *Definitiones feudi.*

Definitio nominis lib.2.tt.3.§ fin.
Definitio rei.lib.2.tt.23.§ in primis.

II. *Quo iure ſubſiſtat.*

Conſuetudine,lib.2.tt.j.

III. *Species.*

De ijs quę dantur ex camera uel cauerna.lib.2.tt. § fin.tt.10.§ fin.l.58.in prin.
Species & nomina uaſallorũ. lib.j.tt.j.lib.2.tt.10.

IIII. *Propria.*

In generali alienatione non continetur feudum. lib.2.tt.26.§ in generali.
Vendita curia,feudum uenditũ non uidetur.lib. 2.tt.51.in prin.
Reliqua,uide j̃ inter Euentus.

V. *Similia & contraria.*

De ſoldatis. lib.2.tt.10.§ nam illi qui ſoldatam.
De regalijs.lib.2.tt.56.uide ff.De iure fiſci,
De allodijs.lib.2.tt.54.in prin.

VI. *Cauſæ ex quibus feudum adquiritur.*

Inueſtitura & ſucceſsio.lib.2.tt.j.§ fin.
Declaratur quid ſit inueſtitura. lib.2. tt.2. in prin. uide j̃ cap.prox.
Diſtinguitur j̃ cap.prox.

VII. *Cauſas ex quibus feudum amittitur.*

Vide j̃ cap.3.

VIII. *Euentus feudi.*

Proprietas rei ad dominum pertinet. lib.2. tt.8.§ fin.tt.23.§ fin.
Dominus rem feudalem alienare an poſsit.lib.2. tt.9.§ fin.tt.55.§ præterea ducatus.
Officia domini erga uaſallum, quibus non præſtitis proprietatem rei feudalis amittit.lib.2.tt. 6.§ fin.tt.26.§ domino committere.tt.47.
Officia uaſalli,quibus non præſtitis feudũ amittit,uide j̃ cap.3.
Vaſallus feudi conditionem meliorem, non deteriorem facere poteſt.lib.2.tt.8.§ econtrario.
Vaſallus feudum inuito domino alienare nõ poteſt,uide j̃ cap.3.
Vaſallus feudum inuitis adgnatis alienare nõ poteſt,nec in filiam cõfirmare: & de reuocando eo ab adgnatis & filio.li.2.tt.26.§ Titius filios. tt.29.in prin.
Vaſallus feudum Domini cõſenſu alienatum recipiens, an pro re propria habeat.lib.2.tt.44. § fin.
Vaſallus de feudo teſtari uel diſponere non poteſt.lib.j.tt.8.in prin.
De feudo communi diuidendo.lib.2.tt.55.§ præterea.tt.58.§ item ſciendum.
De actione feudi nomine à uaſallo inferenda & excipienda.lib.2.tt.8.§ rei autẽ.tt.26.§ ſi uaſallus.tt.43.
Hæres qui retento feudo hereditatem repudiat, onus hæreditarium ſubire an cogatur.lib.2.tt. 45.
Re feudali euicta, an uaſallus de euictione agere poſsit.lib.2.tt.8.in prin.tt.25.
An uaſallus ſeruitutẽ petere uel retinere poſsit. lib.2.tt.8.§ rei autem.
An uaſallus ſeruitutem prædio feudali imponere poſsit.lib.2.tt.8.§ quid ergo.
An uaſallus de feudo tranſigere poſsit? lib.2.tt. 26.
An uaſallus feudum domino inuito poſsit refutare.lib.2.tt.38.
Officia uaſallorum circa pacem tenendam.lib.2. tt.27.tt.33.tt.59.Extrauagant.conſt.j.conſt.2.

DE PETITIONE FEVDI quæ datur uaſallo.
Cap. 2.

I. *Cauſa ex qua competit hæc actio.*

Si cui feudum conſtitutum ſit, & inueſtitura facta.

DISTINGVITVR:

1 *Ex perſona conſtituentis feudum.*

De epiſcopo,abbate, abbatiſſa, præpoſito, marchione, comite,& ijs qui ab illis feuda habent, lib.j.tt.j.in prin.tt.6.in prin.

De uasallis.lib.j.tt.j.in prin.§ fin.tt.5.§ aut si libellario.lib.2.tt.9.in prin.tt.26.§ beneficiũ. tt.34. § similiter.tt.55.§ callidis insuper.
De fœmina.lib.2.tt.3.§ personam uerò.
De minore annis, & alio cui bonis interdictum est.lib.2.tt.3.in prin.

2 *Ex persona eius cui feudum constitutum est.*

Non distinguitur qualis ea sit persona.lib.2.tt.3.§ personam.
De eo qui miles non est, ut paganus & rusticus. lib.2.tt.26.§ beneficium. tt. 34. § ex eadem lege.§ similiter.
De eo qui fidelitatem facere non uult.lib.2.tt.3.§ final.
De seruo.lib.2.tt.3.§ personam uerò.
De extraneo, nõ requisitis prius proximioribus cognatis.lib.2.tt.3.§ sed etiam res.

3 *Ex persona eius per quem feudum constituitur, & inuestitura fit.*

Per procuratorem & dari & accipi feudum potest.lib.2.tt.3.§ personam uerò.tt.58.§ item inuestitura.

4 *Ex re in qua feudum constituitur.*

De re quæ alienari non potest. lib.2.tt.3.§ sed etiam res.
De re ecclesiastica.lib.j.tt.6.in prin.
De rebus mobilibus.lib.2.tt.j.§ fin.
De re communi.lib.2.tt.58.§ item sciendum.
De feudo alieno, de quo alius inuestitus est.lib.j. tt.9.§ nam si quis fuerit. tt.22. § si quis fecerit. tt.27.§ fin.lib.2.tt.26.§ motibus.tt.34. § ex eadem lege.tt.35.tt.55.§ præterea ducatus.

5 *Ex causa propter quam, & modo quo constituitur, datur uel accipitur feudum.*

Si sub prætextu pecuniæ, & non amore & honore domini.lib.j. tt.27.in prin.
Si dominus rem pignori dederit, ita ut non soluta intra certum tempus pecunia creditor eam rem in feudum habeat.lib.j.tt.27.in prin.lib.2. tt.51.§ fin.
Si ad certum seruitium feudum detur.lib.2.tt.51. § fin.
Si pro se & suis hæredibus, masculis & fœminis, & cui ipse uellet dare uel alienare, acceperit.li. 2.tt.26.§ feudum ea.tt.48.

6 *Ex adiunctis & solennitate inuestituræ.*

Si inuestitura non interueniat.lib.j.tt.25.in prin. li.2.tt.j.§ fi.tt.26.§ si quis triginta.tt.33.in prin. § nec dicatur. Declaratur qd sit inuestitura & quomodo fiat,lib. 2.tt.2.in prin.
De iuramento fidelitatis à uasallo præstando.lib. 2.tt.3.§ fin.tt.5.tt.7.tt.55.§ fin.lib.de pace Constant.§ uasalli nostri.§ in Christi nomine.utrũ ante an post inuestituram iurádum. lib.2.tt.4.
De breui testato interueniẽte.lib.j. tt.4. in prin.

7 *Quibus præsentibus inuestitura facienda?*

De paribus curiæ, & alijs.lib.j.tt 4.in prin. lib.2. tt.2.in prin.tt.32. in prin. tt.58. in prin. § idcirco pares.

8 *Ex consequentibus.*

Vide j cap.prox.Causas quibus feudũ amittitur.

II. *Quibus competit hæc actio, & de feudi successione, quibus competat?*

De hæredibus uasalli.lib.j.tt.14.in prin.
De liberis uasalli.lib.j.tt.j.§ & quia uidimus.tt.8. in prin.tt.14.§ si capitanei. tt.19. lib.2. tt. 11. in prin.tt.14.tt.50.in prin.
Si datum sit feudum pro se & legitimo hærede masculo.lib.j.tt.13.§ penult.
De posterioris matrimonij filijs.lib.2.tt.26.§ mulier.tt.29.
Si ita matrimonium contractum sit,ne filij ex eo nati patri ab intestato succedãt.lib.2.tt.26.§ filij mei.tt.29.
De naturalibus filijs.lib.2.tt.26.§ naturales.
De filiabus,& harum liberis,uide j. De fœminis.
De filio adoptiuo.lib.2.tt.26.§ adoptiuus.
De parentibus uasalli.lib.2.tt.50.in prin.
De collateralibus & adgnatis.lib.2.tt.49.
De fratribus uasalli.li.j.tt.j. § & quia uidimus.tt. 8.§ hoc quoque obseruand.§ fin.tt.12.tt.14.§ si capitanei. § si duo fratres. tt.18.19. tt.20. lib.2. tt.11.§ his uerò deficientib. tt.12. tt.26. § fin.tt. 29.§ fin.
De fratrũ filijs.lib.2.tt.11. § his uerò deficiẽtibus.
De consobrinis.lib.j.tt.14.§ si capitanei.
De patruo.lib.j.tt.19.in prin.
De adgnatis ulterioribus.lib.j.tt.j.§ hoc quoque sciendum. lib.2. tt.11.§ his uerò deficientibus. tt.50.§ dummodo scias.
De marito & uxore.lib.j.tt.15. in prin.lib.2.tt.8.§ fin.tt.13.
De fœminis,& harum liberis.lib.j.tt.j.§ hoc autẽ notandum.tt.6.§ quinetiã.tt.8.tt.14.§ fin.tt.15. § etsi ipsa fœmina.tt.24.lib.2.tt.11.in prin. tt.17. in prin. tt.18. tt.30. in prin.tt. 34. § similiter. tt. 36.§ fin,tt.50.in prin.tt.51.§ similiter.
De muto,surdo, cæco, claudo,& simili qui seruire non potest.lib.j.tt.6.§ fin.lib.2.tt.36.
De clerico & alijs religiosis. lib.2. tt.30. § fi. tt.36. § fi.
De eo qui hæreditatem repudiauit.lib.2.tt.45.tt. 51.§ filius.

III. *Apud quem competant feudi actiones?*

De imperatore paribus curiæ, & iudice ordinario.li.j.tt.18. in prin.tt.22.§ fin.tt.26.§ testes uerò sint. § his enim non cogentibus. lib.2. tt.15. in prin.§ fin.tt.16.tt.20. in prin.tt. 34.in prin.tt. 39.§ si inter dominum.tt.46.tt.55.§ fin.

IIII. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Hac actione petit uasallus,ut ei res feudi nomine tradantur,seu ut mittatur in possessionem: etsi non mittatur in possessionẽ,ut nunc ei præstetur id quod interest.lib.2.tt.7. § fin.tt.26. § si facta.
De incremento & accessione feudi.lib.j.tt.4. § si quis de manso.§ fin.
De reliquis,uide j cap.prox.Quid ueniat.

V. *Adiuncta & Euentus harum actionum.*

Vter lite pendente debeat esse in possessione.lib. 2.tt.26.in prin.§ inter filiam.

Si domi-

Si dominus uel uasallus citatus non uenerit.lib. 2.tt.22.
De feudo directo, de quo lis nõ est, nihilominus inuestiri debet uasallus.lib.2.tt.20.§ item dicit uasallus.tt.39.§ ubi autem dicit.

DE PROBATIONIBVS.

Vter & per quæ probare debeat in his actionibus. Distinguitur ex re probanda, seu de qua quæritur.
Si de iure quæratur.lib.2.tt.j.in prin.
Si de inuestitura quæratur. lib.j.tt.2.§ fin. tt.4. in prin.tt.10.tt.11.in prin.tt.23.tt.26.tt.28. lib.2. tt. 2.in prin.usq; ad § fin.tt.3.in prin.tt.19.tt.25.§ fi. tt.27.§ si duo homines.tt.32.tt.33.tt.34.§ sed cũ unum.tt.58.§ notandum.usq; ad fin.tituli.
Si dominus dixerit,se per guardiam uel castaldiam dedisse: alter dicat se de feudo inuestitum. lib.j.tt.2.§ fin.tt.4.§ item si uasallus.
Si dominus dicat se pignori dedisse,alter dicat se pro feudo tenere. lib. j. tt. 4. § similiter si aliquis.
Si uasallus de incremento quoq; se inuestitũ asserat.lib.j.tt.4.§ si quis de manso.
Si dicatur allodium.lib.2.tt.26. § inter filiã. tt.41. tt.51.§ si contentio.
Si de successione feudi queratur.lib.j.tt.4.§ cum autem quis.
Si dicatur feudum paternum uel nouum.lib.j.tt. 4.§ cum autem quis.tt.12.lib.2.tt.11.§ fin. tt. 14. tt.15.§ idem placet.tt.26.in prin.
Si pactum contra feudi naturam dicatur intercessisse.lib.2.tt.2.§ fin.
Si instrumẽtum falsum dicatur.lib.2.tt.58. § si instrument.
Si uasallus ingratus fuisse,uel dominũ offendisse dicatur.lib.2.tt.57.
Si uasallus ignorãs feudum, id alienasse dicatur. lib.2.tt.42.
De reliquis.lib.2. tt.27.§ si duo homines. tt.58. § si instrument.§ notandum.

VI. *Adfinia remedia.*

De ui.lib.2.tt.22.§ fin.tt.39.§ fin.

DE REPETITIONE FEVDI quæ datur domino.

Cap. 3.

I. *Causæ ex quibus feudum amittitur, & hæc actio datur.*

De sola pœnitentia domini, sine culpa uasalli. li. j.tt.j.§ & quia uidimus.§ fin.tt.2.tt.7.tt.11.§ fin. tt.16.tt.21.in prin.tt.23.§ fin.lib.2.tt.26.§ si facta.
Si successor uel hæres inuestitoris non habuerit ratum.lib.j.tt.3.lib.2.tt.58.§ item hæredes.
Si cum ex die uel sub cõditione feudum datum esset, ante diem uel conditionem existentem inuestitor uel inuestitus sit mortuus: uel etiã antequã inuestitus in possessionem missus sit. lib.j.tt.3.tt.9.tt.25.§ fin.lib.2.tt.26.§ moribus. tt.35.
Si is ad quem feudum pertinet cõsenserit, alium eo inuestiri,uel sciens tacuerit.lib.j.tt.5.§ præterea.tt.26.§ fin.lib.2.tt.26.§ Titius filios.
Si uasallus domino feudum refutauerit. lib. j. tt. 5.§ rursus.lib.2.tt.14.tt.38.tt.39.in prin.
Si feudum à uasallo alij in feudum datum ad dominum redierit.lib.j.tt.5.§ rursus si fidelis.
Si dominus feudum alij uendiderit.lib.2. tt.21.in prin.uide j cap.j.memb.8.uers. Dominus rem.
Si uasallus feudum sine consensu domini alienauit,uide j eod.
Si uasallus feudum cum consensu domini alienauit.lib.j.tt.13.§ fin.lib.2.tt.9.§ fin.
Si dominus inops factus sit,uel ære alieno prematur.lib.2.tt.58.in prin.
Si res euincatur.lib.2.tt.8.in prin.tt.25.
Si uasallus natura uel iure non potest amplius seruire,uel sustinere officia militaria. lib. 2. tt. 21. § fin.
Si obmutescat uasallus.lib.j.tt.6.§ fin.
Si clericus uel aliàs religiosus factus sit uasallus. lib.2.tt.21.tt.26.§ qui clericus.tt.30.§ fin.
Si uasallus infamis sit factus, ut in curia amplius stare non possit.lib.2.tt.36.in prin.
Si uasallus fratrem suum occiderit, uel aliter paricidium commiserit, uide j uers. Si fratrem uel filium.
Si uasallus domino mortuo,uel uasalli hæres uasallo mortuo,intra annum & diem inuestiturã nõ petierit.li.j.tt.22.in prin. lib.2. tt.24. in pri. tt.40.in pri.tt.52.§ fin.tt.55.§ præterea si quis. lib.de pace constant.§ uasalli.
A quo feudum recognoscere debeat.lib.2.tt.17. § fin.tt.34.§ ex eadem lege.tt.55.§ præterea ducatus.

¶ *Si ingratus fuerit uasallus aduersus dominum, & suum officium non fecerit.*

Distinguitur:

1 *Ex specie facti seu ingratitudinis.*

Si fidelitatem non faciat, uel domino nõ seruiat lib.j.tt.21.in prin.lib.2.tt.3.§ fin.tt.4.l.24. § est & alia. § sed non est alia. tt.26.§ etsi uasallus. § omnes filij.§ si minori.§ si quis decesserit. § licet uasallus.tt.28.in prin.usq; ad § si uasallus. § fin.tt.34.§ ex eadem lege.tt.37.§ fin.tt.38.§ fin. tt.40. § similiter. tt.52.§ satis bene. tt.54. § ut autẽ.tt.55.§ firmiter.§ præterea ducatus. § fin. lib.de pace constant.§ uasalli nostri.
Si dominum non adiuuat,eumq; in prælio deserat.lib.j.tt.5.in prin.tt.17.tt.21.§ fin.lib.2.tt.24. § item qui dominum.tt 28.in prin.
Si iusticiam domino facere nolit, & in iudicium uocatus non uenerit. lib.2.tt.22.in prin.tt.24. § illud tamen.
Si rem domini non curet,periculũ eius uel damnum non præcaueat. lib.2 tt. 26.§ uasallus.tt. 28.§ tu tamen scias.tt.39.§ fin.
Si uitæ domini insidiatus sit,uel alias graues iniurias aduersus eum commiserit.lib.2. tt.24.§ porrò si dominum.tt.51.§ si uoluerit.
Si dominum assalierit. lib.j.tt.5.§ similiter si dominum.tt.17.lib.2.tt.24.§ porrò.
Si cum posset, dominum à morte non liberauit. lib.2.tt.39.§ fin.uel eum inclusum, cum posset non liberauit.lib.2.tt.24. § item si delator.
Si delator domini fuit,uel consilia eius prodidit. lib.j.tt.17.lib.2.tt.24.§ item si delator.
Si dominum cucurbitauerit:hoc est,si cum uxore uel filia,&c.domini concubuerit.lib.j.tt.5.§

item si fidelis.tt.17.tt.21.§ fin.lib.2. tt.24. § rursus si domini.
Si fratrem uel filium domini,uel suum occiderit. lib.3. tt.5.§ item si fratrem.lib.2.tt.24. § deniq; sæpè.tt.37.in prin.
Si dominum accusat, uel contra illum testimonium dicit.lib.2.tt.33.§ similiter uasallus.
Si uasallus abneget feudum, uel feudi conditionem. lib.2. tt.26. § uasallus si. § uasallus feudũ. tt.34.§ fin.
Reliqua uasalli officia, quibus non præstitis feudum amittit.lib.2.tt. 6.tt.7.tt.23.in prin.tt.24.§ præterea si uasallus.tt.26.§ licet uasallus.tt.39. § fin.tt.57.Extrauagant.tt.2.
Clausulæ uniuersales,si uel similes culpas admiserint.lib.1. tt.17.§ fin.lib.2.tt.23.in prin.tt.24.§ sed quia natura.usq; ad § deniq;.

2 *Ex persona facientis contra officium.*

Si cum ecclesia inuestita esset, clericus deliquit. lib.2.tt.40.§ fin.
Si domesticus uel filius uasalli.lib.2. tt.55.§ illud quoq;.

3 *Ex tempore facti.*

Si filius adhuc uiuente patrè contra dominũ patris deliquit,an defuncto patri in feudum succedat?lib.2.tt.51.§ quæsitum.tt.55.§ insuper si.

4 *Ex antecedentibus.*

Si feudum pro se ac suis hæredibus,& ut cui ipse uellet, dare uel alienare posset, acceperit.lib.2. tt.26.§ feudum ea lege.tt.48.

5 *Ex euentu & consequentibus.*

Si conatus non habuerit euentum.lib.2.tt.51.§ si uoluerit.
Alias insuper distinctiones uide s̃ sub unaquaq; ingratitudinis specie.

¶ *Si feudum sine consensu domini alienauit uasallus.*

lib.1.tt.13.in prin.tt.18.§ fin. tt.23. § fin. lib.2.tt. 9.tt.26.§ feudum hac lege. tt.34. § similiter. tt. 52.in prin.tt.55. in prin. Distinguitur:

1 *Ex specie alienationis.*

Si pignori dedit.lib.1. tt.5.§ aut si libellario. § fin. tt.13.in prin.lib.2.tt.8.§ fin.tt.55.in prin
Si libellario nomine dederit. lib.1. tt. 5. § aut si libellario.§.fin.tt.13.
Si in feudum dederit, uide s̃ cap. prox. ab initio uers. De uasallis.
Si pro anima iudicauit.lib.2.tt.55.in prin.

2 *Ex persona eius cui alienauit.*

Si adgnato suo alienauit. lib.2.tt.39.in prin.

3 *Ex re alienata.*

Si dimidiam tantum partem alienauit. lib.1. tt.5. § penult.tt.13.tt.18.§ fin.li.2.tt.9.in prin.tt.24.§ illud enim est certũ.tt.38.in prin.tt.55. in prin.
Si allodia alienauit.lib.2.tt.54.in prin.

4 *Ex causa & modo.*

Si ignorans alienauit. lib.2. tt. 26.§ si uasallus. tt. 42.
De reliquis,uide s̃ Ex specie alienationis.

5 *Ex antecedentibus.*

Si feudum ita accepit, ut cui ipse uellet dare uel alienare posset.lib.2.tt.26.§ feudum ea lege.tt. 48.

6 *Ex consequentibus.*

Si uasallus relicto hærede legitimo masculo decesserit. lib.1. tt.5. § penult.tt.18. § fin. lib. 2. tt. 34.§ similiter.
Si uasallus feudum recuperauit.lib.2.tt.44.

II. *Quid datur feudi amissi repetitio?*

Vtrum ad dominum, an ad adgnatos uasalli reuertatur?lib.1.tt.5.§ his omnibus. § item si fuerint.tt.6.§ fin.tt.8.§ hoc quoq; obseruan. tt.13. § etsi clientulus.usq; ad fin.tituli.tt.18. § fin.tt. 21.§ si quis miles. lib.2.tt.21.tt.24. § deniq; sæpe.tt.26.§ Titius filios.tt.37.tt.38.in prin.tt.39. in prin.tt.40 § præterea.§ fin.tt.45.§ quo repudiato.tt. 55.§ præterea.
De liberis uasalli.lib.2.tt.26.§ Titius filios.§ si uasallus.tt.21.tt.37.in prin.Vide paulo s̃ uers.Si uasallus relicto hærede.
Vtrum ad maiorem an ad minorem dominũ reuertatur?lib.2.tt.55.§ illud quoq;.
Si aduersus unum dominum uasallus deliquerit, an alter quoq; agere possit?lib.2.tt.38.

III. *Quid ueniat in hanc actionem?*

Si partem feudi alienauit uasallus, an totũ amittat?lib.1.tt.18.§ fin. lib.2. tt.24. § illud enim est certum. tt.38.
De meliorationibus, & eo quod feudo accesit. lib.2.tt.8.§ econtrariò.tt.28.§ si uasallus.
De eo quod uasallus transactionis nomine accepit.lib.2.tt.26.§ si uasallus de beneficio.
De seruitute rei feudali per uasallum adquisita lib.2.tt.28.§ si uasallus.
De fructibus eius anni quo feudũ repetitur. lib. 2.tt.28.§ his consequenter.

IIII. *Quandiu competit hæc actio?*

Dominus feudum alienatũ repetens, nulla temporis præscriptione submouetur .lib.2. tt.9. § præscriptione autem. tt.40. § præterea. tt.55. in prin.

V. *Quæ actio detur: & adfinia remedia.*

Condictio causa dati, causa non secuta, si seruire nolit uasallus.lib.1.tt.21.in prin.
De ui lib.2.tt.39.§ fin.

VI. *Euentus huius actionis.*

De eo quod interest, & precio emptori restituẽdo,si feudum alienatum repetatur.lib.2.tt.9.§ porrò siue de bona.tt.26. § si uasallus.tt.52.§ si quis uerò contra.tt.55.§ hos autem.
De appellatione.lib.1.tt.22.§ fin.
De reliquis euentis,uide s̃ cap.prox.membr.5.

VII. *Apud quem detur hæc actio.*

Vide s̃ cap.prox.membr.3.

VIII. *Adiuncta, & de probationibus.*

Vide s̃ cap.prox.memb.5.

METHODI IN LIBROS FEVdorum *Finis.*

AD D. IOAN. OLDENDORPIVM IVRISCONSVLTVM CELEBERRIMVM, Præceptorem suum obseruandum, Nicolai Vigelij Præfatio.

CVM primùm tuos,Præceptor obseruande,legerem libros,omnem illorum intentionem eò spectare animaduerti, ut litiũ diuturnitas,malum in iudicijs nostris frequentissimũ,è iudicijs atq; rebusp. expelleretur: quam tuam, tuorumq; librorum intentionẽ, nemo nõ honestissimã existimare potest. Tria enim in omni sunt repub. (teste Aristotele) consultationes nimirum de publica utilitate, magistratus atq; iudicia: quibus rectè constitutis, ipsam rempub. rectè constitutam: illisq; deprauatis, deprauatã remp. esse necesse est. Quàm deprauatissima autem nũc sint ob litium saltem diuturnitatem iudicia nostra, tu ipse, præceptor obseruande, iamdudum multo melius reipsa experiris, quàm ego uerbis eloqui possum. Talia nũc sunt nostra iudicia, ut quę bonis solatio, malis terrori esse consueuiebat: uice uersa, ad ea mali prouocent, horreantq; boni, ob solam litium ferè immortalitatem. Quanto autẽ hoc malum rebusp. pernicioſius est, tãto tuorum librorũ intentio est laudabilior. Est autem malum illud rebuspub. proh dolor, reipsa testante, pernicioſissimũ. Itaq; ego, te tuosq; libros, in eo quamuis uiribus impar, secutus, illud malum quantũ scriptis possem, oppugnandũ suscipiebam: nequaquã ratus quenquã fore tam inuidum, qui istum conatũ meum esset reprehensurus. Sed ecce ex improuiſo obortum est aduersus me murmur quorundã, quòd doctorum cõmenta improbarem: nam inter cæteras litium diuturnitatis causas & hanc posuerã, quòd plerique iuri operã daturi, neglectis apertissimis iuris textibus, spinosis doctorum cõmentarijs ac disputationibus inhærerẽt: qua re pluriũ (qui ex cõmentarijs, quorum autoritate reprobata, illi ne hiscere quidẽ amplius in foro auderent, sapiunt) in me excitauerã inuidiam. Hanc igitur partem, ob multitudinẽ defensorũ quos habet, mihi inexpugnabilem in oppugnanda litium diuturnitate in posterum missam faciam. Legant doctores commentatores, gloſſatores, textusq; iuris negligant qui uolent: nihil ad me. Sed nec illud ad me, quòd omnia per infinitos agunt articulos, respondentq; singulariter singulis.nõ amplius istis mouebor: quamuis præterquàm quòd à ratione disputandi abhorrent, litium etiam diuturnitatẽ plurimùm foueant. Vnum præceptor obseruande, animaduerto, istorum uitiorum omnium causam atq; originem esse, inertiã uidelicet, & socordiam iudicum. Hanc mihi in posterum oppugnandam sumpsi: qua expugnata, atq; è iudicijs expulsa, spero litium diuturnitatẽ cum reliquis erroribus omnibus à iudicijs exulturam. Nam sanato capite, reliqua iudicij membra facilè pristinum suum uigorem recipiẽt. Proinde rationem de causis forensibus iudicandi, in eam rem conscripsi: in qua cùm quædam ex scholis Dialecticorũ desumpta, ab hoc usu fòrensi & publico abhorrentia posuerim, quæ eorum qui in foro nunc uersantur, opinionem excedunt, ea postea seperatim proposui, & explicaui uberius. Apud te autem, præceptor obseruande, ista nulla indigere ἀνάδειξις, non πρόδειξις esse, non dubito. Cùm autem tua autoritas ubiq; terrarum, non solùm apud eos qui in scholis, sed apud eos etiã qui in foro uersantur, plurimùm possit, tibi ea defendenda commendo. Mihi nec ætas, nec autoritas, nec etiam eruditio tanta est, ut illorum defensionem, quamuis per se ueriſsima sint, solus ob tam fortuita hominum iudicia suscipere ausim. Iuua me, obsecro: pro mea uirili laborabo, & quãtum in ijs defendendis possum faciam. Ne me in hoc certamine, qui primùm te duce in hęc arma ueni, deseras: perſta in suscepta semel militia. nec etiamsi semel atq; iterum parum felici successu pugnaueris, arma abijcias: in summis nunc periculis hostis positus est: summi cum infimis, aduersus illum insurgunt: omnes contra litium diuturnitatem, nefandissimum malum, remedia quærunt: honestissimam militamus militiam: tua modò autoritate meis conatibus succurrere, meaq; Paradoxa defendere iuua. Vale.

RATIO IVDICANDI
de cauſis forenſibus.

PRAECIPVA LITIVM DIVturnitatis cauſa, in iudice ſita eſt: eſtq; iudicandi ratio triplex. Cap. I.

QVVM inquirendo litium diuturnitatis cauſam perluſtrarē fori cōſuetudines, librosq; Practicos, animaduerti in libellorum formulis atque cautelis ſcribendis occupatos eſſe omnes: de iudicandi formula ac ratione eſſe præſcriptum nihil, adeò aduocatos & procuratores inſtruunt omnes, iudicem nemo. Hinc inter tot armatos ſedet iudex inermis: & nunc in hanc, nunc in illam, ab aduocatis rapitur ſententiam: incertus utri partium adhæreat, neſcit quādo diſputationes in cauſa permittendæ ſint, quando contrà ſint inhibendæ. Hinc ne neceſſarias inhibeat, non neceſſarias permittit: & aduocatis in infinitum diſputandi licentiam cōcedit, non ſemel, ſed ſæpius dilationes dat, easq; uel ex leuiſſima cauſa. Sedet (ut ſummatim dicam) inter aduocatos & procuratores iudex, tanquam aſinus inter ſimias. Quare omnes iudiciorum reformationes, ad litium diuturnitatem tollēdam inutiles erūt, niſi prius reformabitur iudex: nam languente capite, cætera membra ſuo officio rectè fungi quî poſſunt? nōnne totum corpus languere neceſſe eſt? De ratione igitur iudicandi & antea ſcripſi quædam, & nunc ſcribam plura. Hi autem de cauſis rectius ſciunt iudicare, qui & agere cauſas, & defendere non ignorant. Qui enim rectè agere, excipere & probare ſcit: is quoque de Actionibus, Exceptionibus & Probationibus rectè ſciet iudicare: quoniā de operē melius iudicat artifex. Sunt tamen quędam iudicandi præcepta peculiaria, quæ exponam. Sanè triplicem iudicandi rationem in uſu reperio: quarum prima actionum, exceptionumq; requiſita, & ſingulorum requiſitorum probationes reſpicit: ſecunda, ipſius facti ſpeciem, eiusq; circumſtantias: tertia deniq;, ſtatum cauſæ. Quæ ſingula genera qualia ſint, quodq; iſtorum putem uerius, in ſequentibus exponam. Cognitis autem iudicandi rationibus, rationes acta cauſarum referendi non erunt incognitæ: cùm eadem ſit utriuſque ratio atque ſcientia.

De prima iudicandi ratione. Cap. II.

PRima itaq; iudicandi ratione Iudex ſic procedit. Primùm de actione inquirit, quæ ſcilicet actio intentata ſit, an & quo iure ſubſiſtat, & an de facto ſit probata. In quo poſtremò, non ſolùm an ipſum factum, ſed etiam an omnia cauſæ & actionis iſtius requiſita ab actore probata ſint, conſiderat: quia actor tenetur probare ſuam actionem, & eius requiſita: quibus non probatis, reus abſoluendus eſt, etiamſi nihil præſtiterit. Examinata igitur dicto modo actoris actione, ad exceptionem rei conuenti procedit: in qua ſimiliter ſpectat primùm, quæ à reo conuento exceptio ſit oppoſita: deinde, an de iure actionem excludat: poſtremò, an factum cum omnibus eius exceptionis requiſitis ſit probatū. Nam & reum ſuam exceptionem & eius requiſita probare teneri, & niſi probauerit condēnandum eſſe conſtat. Exempli gratia: Cauſa talis in iudiciū deducta eſt. Maritus & uxor ſimul in eadem charta teſtati ſunt, ijſdem hæredibus inſtitutis: mortuo poſtmodum marito, uxor ſuperſtes mutato teſtamento alios inſtituit hæredes: qua teſtatrice tandem etiā defuncta, priore teſtamento ſcripti hæredes, hæreditatem eius ab ijs qui poſteriore teſtamento hæredes ſcripti ſunt, petunt. Cauſa diu multumq; hinc inde ab aduocatis agitata, ſuperuenit tandem iudex: notat primò petitionem hæreditatis in iudium deductā, deinde eam actionem de iure ſubſiſtere non dubitat: procedit igitur tertiò ad actionis probationem. Et quoniā actores, ex eo quòd ſe teſtamento hæredes ſcriptos aſſerunt, hæreditatē petunt: obſeruat, an ſatis probatum ſit teſtamentum eſſe factum, actores hęredes inſtitutos, ſeptem teſtes actui interfuiſſe, eosq; ad id uocatos, uno actionis contextu teſtamentum eſſe factum, teſtatorē teſtamenti factionem habuiſſe, actores hęreditatem intra legitimū tempus agnouiſſe, reum conuentum hæreditatem poſsidere, &c. Nam hęc omnia, Petitionis hæreditatis ex teſtamēto neceſſaria ſunt requiſita: & à quolibet qui ex teſtamento hęreditatem petit probanda. Iam ergo cùm actionem ſatis probatam uidet iudex, procedit ad exceptionem rei conuenti: notans primò, exceptionem mutati teſtamenti eſſe oppoſitam: deinde, eam de iure Petitionem hæreditatis ex teſtamento excludere: poſtremò examinat huius exceptionis probationes, an ſcilicet à reo conuento ſatis probatum ſit, prius teſtamentum eſſe mutatum, poſterius ſolenniter coram legitimo teſtium numero, uno actionis contextu factum & perfectum eſſe, &c. Hiſce omnibus & ſingulis etiam probatis, conuertit ſe ad Replicationem actoris, ſimiliter tria in ea ſpectans: primùm, quæ replicatio ab actore contra exceptionem rei conuenti ſit oppoſita: deinde, an de iure exceptionem excludat: tertiò, an de facto probata ſit. In cauſa propoſita uidet ab actore replicatum eſſe hoc modo: Teſtatricem poſt mortem demùm ſui mariti, cum quo teſtamentum fecerat, id mutaſſe, & aliud feciſſe: quod iure facere non potuerit. Vtrum hæc replicatio de iure exceptionem ſupradictam excludat, poſthæc deliberat iudex. hoc eſt, An mulier, quæ cum marito ſuo teſtata eſt, mortuo marito ſuum teſtamentum amplius mutare nequeat. Hic eſt ſtatus totius negocij, ad quem poſt multa probationum examina tandem deuenitur. Sed fingamus dictam replicationem de iure excludere exceptionem mutati teſtamenti. Conſiderat tūc iudex tertiò, an de facto ea ſit probata. Poſthæc de duplicatione, triplicatione, &c. eadem tria ſpectat. Nam non alia de hiſce, quàm de ſuperioribus, iudicandi ratio uidetur; niſi fortè iudex in hiſce illum iudicandi proceſ-

proceſſum, ob nimiam eius prolixitatem ac moleſtiam ſoleat decurtare. Eſt enim infinitū quiddam ita iudicare, & res immēſi propè laboris, omnium actionū, exceptionum, replicationū, &c. & eorum quæ in iſtis à iure requiruntur probationes, ſimul exigit iudex. Hinc articulati libelli originem traxiſſe uidentur: item articuli defenſionales, replicatorij, duplicatorij, triplicatorij: item reſpōſiones ſingulariter ſingulis, ſcilicet ut in ijs articulis & requiſitis, quæ aduerſarius credit; ponēs probandi onere releuetur. Hinc etiam articuli additionales, additionalium additionales, eliſiui, eliſiuorum eliſiui, probatorij, reprobatorij, interrogatorij generales & ſpeciales, alia item plura articulorum genera fluxerunt. Naſcitur etiam hinc litium incertitudo & immortalitas: ex immortalitate, cumulatio litium ingēs & immenſa. Nam ea ſemper hac in re mea fuit opinio, litium multitudinem infinitā potius ex diuturnitate, quàm hanc ex illa oriri: quanquam uulgò aliter exiſtimatur. Iudex autem intanto articulorum & reſponſionum numero, qui poteſt aliquid certò & conſtanter definire? Sanè nō minus inanis quàm laborioſa & incerta dicta iudicandi ratio uidetur. Nam ſi exceptio, quam reus actori oppoſuit, actionem excludit, ut in ſuperiori exemplo Exceptio mutati teſtamēti actionem ex teſtamento: ad quid (quæſo) proſunt actiones, & omnium eius requiſitorum probationes, & probationū examina? quorſum obſecro prodeſt, probatum eſſe quòd teſtamentum ſit factū, quòd actores hæredes ſint ſcripti, teſtes uocati, quòd teſtator teſtamēti factionē habuerit, quòd actores intra legitimum tempus hæreditatem agnouerint, quòd reus hæreditatē poſsideat, &c. nónne omnia iſtiuſmodi requiſita, omnes omnium requiſitorū probationes, quālibet uarię, multiplices & ſumptuoſę, cum ſua actione, per unicā Mutati teſtamenti exceptionem excludūtur, ac perimūtur prorſus? Simili ratione quorſum pertinent Exceptionis, omniumq; eius requiſitorū probationes, probationumq; examina, cùm Exceptionem ſequens Replicatio excludit & perimit? nónne labores & ſumptus in eas res facti ſimul redduntur inanes omnes? Actorem actionem, reum contra ſuam exceptionem, eiusq; requiſita probare teneri, uerū eſt. nam ſi actor depoſiti agēdo dicit, ſe rem apud reum depoſuiſſe, idq; reus negat: actor utiq; actionem ſuam, hoc eſt, ſe rem apud reum depoſuiſſe, probare tenetur. Similiter, ſi hæreditatē quis petat, reusq; neget ſe eā poſsidere, utiq; actor illud ſuæ actionis requiſitum, quod reus hæreditatē poſsideat, debet probare. Quid autem, ſi reus nō negando, ſed diſtinguendo reſpondeat? concedat quidem, uel ſilentio prætereat factum ex quo agitur, & exceptionem tantum diſtinctionis opponat? dicens, fortè rem depoſitam ſine facto ſuo perijſſe, uel ſe rem reſtituiſſe, uel (ut in ſuperiori exemplo) teſtamentum eſſe mutatum? Hoc caſu dicendum eſt, actorem non actionem ſuam, nō factum ſuū, nec actionis ſuæ requiſita probare teneri: quòd de nullo iſtorum ſit contentio. Eadem dicenda ſunt de Exceptione rei conuenti, ut is eam non aliter probare teneatur, niſi in ea conſiſtat controuerſia. Vt autē actor certam, qua experiri uolet, actionem edere debet: ita quoq; reus certam, in qua ſiſtere uolet, debet opponere exceptionem: qua aut negabit id quod in actione propoſitum eſt, aut diſtinguet. Si diſtinguet, non poterit de actione exiſtere controuerſia. Planè pluribus Exceptionibus uti nō prohibemur, quemadmodum nec plures actiones cumulare: rariſsimè tamen ultra tres actiones cumulantur. In excipiendo igitur, modus quoq; excedendus non eſt: ne cauſam noſtram non tam defendamus, quàm faciamus ſuſpectam. Sed ad ſecundā iudicandi rationem tranſeamus.

De ſecunda iudicandi ratione. Cap. III.

HAc ratione Iudex facti ſpeciē exactis hinc inde collectam ſibi proponit, quid actum uel factum ſit conſiderat: item quis, cui, cum quo, & per quem fecerit: item in qua re, ex qua cauſa, quo modo, quo inſtrumento, quo tempore, quo loco: item quid euenerit, quid anteceſſerit, quid deniq; in ipſo contigerit actu. De hiſce omnibus & ſingulis inquirit, omnes cauſæ angulos nō aliter ac aduocatus, cui Exceptiones & argumenta quærenda ſunt, diligenter perluſtrat. Hinc motum quendam animi concipit, quo uel ad condemnandum, uel ad abſoluendum reum commouetur. Quam actionē intentauerit actor, quam contrà reus exceptionem oppoſuerit, in quo conſiſtat controuerſia, non magnopere curat. Status loco in omni cauſa obſeruat hāc quæſtionem finitam: Vtrum ex propoſita cauſa condemnandus, an abſoluendus ſit reus? quæſtiones infinitas, quibus de genere uniuerſo quæritur, parum attendit, manet in perſonis & temporibus in ſpecie ſpecialiſsima: Quoniam (inquit) ius in cauſa poſitum eſt. Omnis igitur cura eius, in cauſæ circumſtantijs explorandis & conſiderandis conſiſtit. Cùm autem cauſarum circumſtantiæ, earumq; qualitates multiplices & uariæ ſoleant eſſe: pro circumſtantiarum uarietate uariatur ſæpe & animus huius iudicis, & nunc in hanc, nunc in illam inclinat ſententiam: tandem ex incerto quodam animi motu potius, quàm ex certo iure pronūciat: & alius aliter. Apud huiuſmodi iudices maximè locus eſt oratorijs uirtutibus: facilè enim ijs artibus, quas Rhetores de mouendis affectibus tradunt, decipiuntur: quāquam nō dubito hanc in cauſis dijudicandis rationem multis, magnis etiam uiris probari, cùm non poſsit negari ius in cauſa poſitum eſſe, ad quod cognoſcendum omni modo ſit opus cauſæ circumſtantias probè excutere & explorare. Veruntamen mihi (ut liberè fatear) iſta Iudicandi ratio in ordinarijs quidē iudicijs ineptiſsima uidetur. Etſi enim omnes cauſæ circumſtantiæ in iure eius inquirēdo probè perluſtrandæ ſunt, & conſiderandæ: hoc tamen ad Inueniendum ſpectat, nō ad Iudicandum. Omnibus cōſtat, actionis genus competens pro uarietate circumſtantiarū uariari: Exceptiones, Replicationes, Duplicationes, &c. ad defendendā cauſam ex ipſius cauſę circūſtantijs depromi ſolere: Argumenta item, & Probationes, ad confirmandum

dum id quod causæ nostræ prodest, & ad confutandum id quod obest, in ijsdem circunstantijs inueniri. Ergo in circũstantijs causæ latet actio competens: item contra actionem exceptio, contra exceptionem replicatio: item argumenta cõfirmationis & confutationis, in quibus ius causę consistit. Vt ergo ista omnia inueniri queant, necessarium est facti speciem ob oculos habere positam, singulas causæ circumstantias excutere & perlustrare. Nec enim prædicta aliter inueniri possunt, nisi causæ circumstantiæ perlustrentur: nec perlustrare causæ circumstantias alio spectare potest, quàm ad prædicta inuenienda. A quibus autẽ iam dicta inquirenda sunt? à quibus inuenienda? ab aduocatis partiũ, qui causas agendas ac defendendas, quò illa pertinet, susceperunt. Nunquid etiam à iudicibus? nõ. Quôdnam igitur Iudicum munus est? de inuentis ab aduocato & propositis iudicare, unde illis quoq; nomen est. Aduocatorum ergo proprium officium est, facti speciem probè perlustrare, personas, res, causam, locum, tempus, modũ, antecedẽtia item, adiuncta & consequentia considerare, ut actionẽ competentem edãt: ut Exceptiones, replicationes, duplicationes ad causam defendendam, argumenta & probationes ad statum confirmandum inueniãt: & sic ius, quod in causa latet, eruant, in lucem proferãt, proponantq; iudici. Post hæc iudicis subsequitur officium, quod circa inuenta ab aduocatis & in medium adducta uersatur, quo de inuentis & propositis iudex cognoscit, & secũdum acta & probata iudicat: nec opus illi ad hoc est, ad causæ circumstantias respicere: sed ad ea quæ ex circumstantijs desumpta & in mediũ adducta sunt: hoc est, ad exceptiones, replicationes, statuum argumenta & probationes. Cùm ergo duplex sit differendi ratio, altera inueniendi, altera iudicandi: illa quidem aduocatis, hæc uerò iudicibus conuenit: illa enim circumstantias causarum ad inueniendas exceptiones & argumenta explorare: hæc exceptiones & argumenta inuenta in argumentationũ formas redigere, & sic de illis iudicare docet. Quàm igitur uiciosa ex tribus iudicandi rationibus secunda, qua iudex suo officio posthabito aduocatorũ onera subit, seq; immiscet rei ad se non pertinenti, sit existimanda, ex iam dictis constat. Planè in causis extraordinarijs, quarũ ius magis ex arbitrio iudicis quàm ex authoritate legis pendet, hæc iudicandi ratio locum habet, de quare infrà dicetur.

De tertia iudicandi ratione, & de statu indagando. Cap. IIII.

VEnio tandem ad tertiam iudicandi rationem, quæ nõ ut prima infinitas probationes exigit, sed eius tantùm in quo summa controuersiæ cõsistit, & eorum quæ ad hoc probandum adducta sunt: quę item non ut secunda, ad circumstantias causarũ respicit, sed ad ea quæ ex circumstantijs producta sunt, hoc est, ad exceptiones & argumenta: quæ deniq; non ut utraque præcedens nunc huc nunc illuc uagatur: sed in causæ statum oculos figit, ad eum omnia alia dirigit ac digerit acta. Proinde hac ratiõe iudex, antequàm ad probationis examen accedat, statũ causę, hoc est, illud de quo controuertitur, & qđ probandum est, inquirit. Quoniam (autore Fabio) illud est quod & orator præcipuè sibi obtinendum, & iudex maximè spectãdum intelligit: in eo enim causa consistet. Quid autem & quotuplex status sit, nec non quæ sit eius indagandi ratio, alio loco exposui. Hac igitur postrema iudicãdi ratione Iudex primo loco animaduertit, quam actionem intentauerit actor: ubi non tam de actionis nomine est solicitus, quàm de re quę petita est, de causa ex qua est petita, de iure deniq; quo est petita: quibus partibus omnis constat actio. Tria ergo in omni actione primùm inquirit, scilicet quid petitũ sit, ex qua causa, & quo iure. Hæc ob certius iudicium, in formam Syllogismi conijcit. Nam omnis causa ex qua uel agitur uel excipitur, etiamsi longissima narratione uel mille ꝓponatur positionibus, nihil aliud est quàm argumentum, quo uel actor sibi aliquid dari uel fieri, uel reus se absolui debere, probare conatur. De argumento autem certius iudicari nequit, quàm si in formam argumentationis, Syllogismi puta, uel Enthymematis fuerit redactũ. Causam igitur omnem siue actionis, siue Exceptionis, siue Replicationis, siue Duplicationis, iudex in Syllogismum redigere & coarctare potest. Sanè si uel ius uel factum, ex quo uel agitur, uel excipitur, notorium sit? eo omisso, uniuersa uel actio uel exceptio, Enthymematis forma comprehendi potest. Tribus ergo prædictis in actione notatis, ijsq; Syllogistica forma comprehensis, procedit iudex ad exceptionẽ rei conuenti: & utrum ad ea quæ in Syllogismo actionis proposita sunt, responderit reus: an uerò aliqua exceptione dilatoria sit usus, attẽdit: quòd si ad ea quæ proposita sunt responsum uidet, utrum negando an distinguẽdo responsum sit obseruat. Quòd si alterum eorum quæ proposita sunt, negatum est, ibi Statum causæ consistere intelligit: & si quidem maior propositio negata sit, de iure: sin minor de facto controuersiam esse non ignorat. Nam ultra ista duo genera statuum, tertium genus nullum esse, alibi ostendi. Sin autem ea quæ in Syllogismo proposita sunt negata non sunt, sed sub aliqua conditione concessa, distingui hoc dicitur: quo casu status non nascitur. Transit igitur tunc iudex ad Replicationem actoris, prius Exceptione similiter in Syllogismi formam redacta: & rursus, utrum ea quæ in Syllogismo Exceptionis proposita sunt, actor replicando negauerit an distinxerit, attendit: & si quidem altera propositionum negata est, ibi statum causæ notat: sin autem rursus distinctum sit, ista distinctione similiter Syllogismo comprehensa, ulterius eo quo dixi modo ad duplicationem, à duplicatione ad triplicationem progreditur eousque, donec ad aliquid quod ab altero litigatorum affirmatum aduersarius eius simpliciter negauerit, perueniat. Nam ibi statum causæ oriri, alio loco monstraui. Quæ omnia, qualia sint, exemplis declarabo. Causa in iudicium talis deducta est: Titius Sempronio prędium Seianum uendidit precio centum florenorũ: quod precium postea quidam amicus Titij à Sempronio,

nio, Titij nomine exegit: Sempronius falsò credens illi, ut exigeret mandatum à Titio esse, centum florenos ei soluit. Is cui pecunia soluta erat, eam dedit Seio ad Titium uenditorem perferendam. uerùm cùm Seius Titium ex causa legati in centum florenos haberet obligatum, pecuniam compensationis iure retinuit: nihilominus tamẽ Titius uenditi actione ad soluendum sibi preciũ cõtra Semproniũ experitur: diu multumq; disceptatur, aliæ atq; aliæ leges hinc inde allegantur. Concluſa disputatione, superuenit Iudex de causa & disputatione cogniturus: & ut statum controuersiæ de quo in primis inquirere solet, intelligeret, notat primùm in actione centum peti florenos, quæ res est ex causa uenditionis, iure quo emptor uenditori ad soluendum precium tenetur: de quo l. Iulianus. ſ ex uendito. ff. ad action. empti & uenditi. Cùm autẽ ius hoc notorium sit, nec possit ab aduersario negari, totam actionem enthymemate complectitur, hoc modo:

Actor reo prædium centum florenis uendidit. Ergo,

Reus centũ florenos ex causa uenditionis soluere tenetur.

Iam quid ad hæc excipiendo reus responderit, iudex animaduertit. Animaduertit ergo reum, id quod enthymemate propositum est concedere, sub hac tamen conditione: Si non centum floreni essent soluti. Reus igitur excipiẽdo distinguit, quam Exceptionẽ iudex similiter enthymemate complectitur hoc modo:

Reus centum florenos soluit. Ergo,

Reus est liberatus: & per consequens, absoluendus. Quid adhæc actor replicando respondeat, nunc attendit. Sed & hoc enthymema cõcedit sub hac conditione: Si sibi, non alij, sine suo mandato essent soluti. Adhuc nullum statum, nullam litem inter actorem & reum iudex intelligit. Syllogismo igitur & hanc actoris Replicationem complectitur hoc modo:

Si sine mandatu creditoris alij soluitur, solutio debitorem non liberat.

Sed reus sine mandatu creditoris alij soluit.

Ergo, Solutio ista reum non liberat.

Transit posthæc ad Duplicationem rei conuenti, qua nec maior, nec minor propositio negatur à reo. Nam maior manifestissimi iuris est: minorem si negaret, contrarium teneretur probare: quod nõ potest. Adhuc ergo distinguit duplicando, hoc modo: Nisi pecunia alij soluta ad creditorem actoris peruenisset. Nec adhuc status causæ iudici apparet, cùm nihil eorũ quæ hactenus ab utraque parte proposita sunt, negatum sit, sed omnia sub cõditione quadã concessa & distincta. Procedit igitur ad Triplicationẽ actoris, Duplicatione prius in Syllogismũ redacta, hoc modo:

Quando pecunia alij sine creditoris mandatu soluta, ad creditoris seu actoris creditorem peruenit: debitor per solutionem istam liberatur.

Sed hoc casu, pecunia alij soluta ad creditorem actoris Seium peruenit. Ergo,

Debitor Sempronius per solutionem, licet alij sine mandatu actoris factam, est liberatus.

Quid ad hæc Triplicando actor respondeat, iudex nunc animaduertit: negat autem simpliciter actor propositionem maiorem Syllogismi propositi, affirmat eam reus: hic tandẽ lis inter actorem & reum oritur, hic latet anguis in herba, hic status causæ apparet iste: nimirum, Vtrum debitor per solutionem alij sine mandatu creditoris factam liberetur, si pecunia soluta ad creditorem sui creditoris peruenerit? In hac quæstione tota causa consistit: qua decisa, nulla lis, nulla controuersia superest.

De examine probationum. Cap. V.

IAm ergo statu causæ inuento, iudex secundo loco probationũ examen suscipit, & utrũ status causæ satis probatus sit nec ne, perquirit: & quæ sint probationes & disputationes necessariæ, quæ non necessariæ, ex statu causæ metitur. Proinde si quidem de iure cõtrouersia existat, ut controuersia exempli loco proposita quibus legibus & rationibus is cui probandi onus incumbit, ad statum probandũ sit usus: sin autem de facto disceptatio sit, quot & quib. probationibus, utrum instrumẽtis, an testibus, an signis & cõiecturis nitatur, obseruat. Hinc quid ad ea cõfutanda aduersarius proposuerit, notat. Tandẽ probationes & confutationes inuicem librat, & utrum hæ an illæ, ad faciendam fidem, & iudicẽ in hanc uel illã partem mouendum sint graviores, ponderat, argumentis in argumentationum formas redactis. Sanè si quidem in iure cõtrouersia consistat, leges, cõstitutiones & consuetudinem loci sequitur in pronunciando: nec distinguit ubi nõ distinguit lex, etiamsi fortè sua ratio aliud ei suadeat, erubescit sine lege loqui, nec prudentior lege uult uideri, exceptis causis extraordinarijs, in quibus lex nihil certi definit, sed ius iudicis arbitrio definiendum cõmittit, de quo dicetur infrà. Sed & in ordinarijs causis, si quando euidẽs poscit æquitas, certisq; constat argumentis, & casu aliquo simili mentem legis distinctioni propositæ nõ refragari, à uerbis legis quo æquitati subueniat, recedere non abhoret. *a* Sin autem de facto ambigitur, tum quod sibi credibilius uidetur, sequitur, & rectè: cùm facti quidem quæstio n arbitrio iudicantis sit, iuris aũt autoritas non sit. *b* Ius enim certum finitumq; esse & potest & debet: facti autem interpretatio plerunq; prudẽtissimos etiam fallit. *c* In iuris ergo quæstione illud obseruare debet iudex, ne aliter iudicet quàm aut legibus aut cõstitutionibus aut moribus proditum est. *d* In facti uerò quæstione cõfirmabit motum animi sui ex argumentis & testimonijs, quæ rei aptiora & uero proximiora compererit. *e* Nec enim quæ argumenta ad quem modum cuiq; rei probandæ sufficiant, ullo certo modo satis definiri potest. Non ergo ad unã probationis speciem, cognitionem statim alligare debet, sed ex sentẽtia animi sui existimabit quid aut credat aut parum probatũ sibi opinetur. *f* Planè quod sit officiũ iudicis in causis dubijs & obscuris, de eo collegi aliquot iuris regulas, quas licet uidere lib. 2. Methodi, cap. 25.

a l. etsi nihil. ff. de regiuris.

b l. ordine. ff. ad municipalem. & l. j. § calumniat. ff. ad senatusc. Turpilli.

c l. ius omne. ff. de iuris & facti ignor.

d Inst. de officio iudicis. in prin.

e l. ob carmen. ff. de testibus.

f l. testiũ fides. §. eiusdem. ff. de testibus.

Omnes controuersias ad uniuersi generis uim ac naturam referendas. Cap. VI.

TOta ergo postrema iudicandi ratio, in hisce duob. consistit: Primò, in statu causæ indagando: deinde, in examinandis probationibus.

Proba-

Probationum uerò examen consistit in notandis primò probationibus, deinde confutationibus aduersus eas adductis, postremò in utrisque inuicem librandis. Status autem causarum & aliæ quæstiones, non in personis, nec in temporibus, sed generaliter extra causæ circumstantias considerandæ sunt. Exempli gratia: Titius Sempronio ædes suas uendidit, uenditas emptori tradidit: emptori postea de ijs, precio nondum soluto, à tertio quodam dominij quæstio mouetur. Titius uenditor nihilominus uenditi actionem ad soluendum sibi precium intendit, offerens idoneam de euictione ædium cautionem. Causa actionis est uenditio, quam reus nó inficiatur, sed opponit. Controuersia, quæ sibi de ædibus à tertio mota est, pendente se ad precium soluendum non teneri. Actor replicat, Nisi idoneam cautionem de euictione præstanda ipse offerret. Reus contrà dicit, ne hoc quidem casu se teneri: lis oritur non tam de præsenti causa, quàm de genere uniuerso. Quanquam enim status seu quæstio fortasse sic formabitur: Vtrum Sẽpronius, cui de emptis ædibus dominij quæstio mouetur, Titio actori eo casu quo idoneam de euictione præstanda cautionem offert, precium de quo conuenit soluere teneatur, nec ne? tamen nec Titij nec Sempronij, nec ædium uenditarum consideratio ad hanc quęstionem decidendam quidquam ualet, sed uis totius quæstionis est in genere uniuerso: Vtrum scilicet emptor, cui de re empta dominij quæstio mouetur, uenditori, qui idoneam de euictione cautionem offert, uẽditi actione ad soluendum precium teneatur, nec ne? Iudex ergo in decidendis huiusmodi quæstionibus nõ ad personas, nec ad tempora respiciet, sed ad genus uniuersum. Quæ ne fortè alicui uel nimium obscura, uel parum probabilia uideantur, hac de re locum ex lib. 2. Ciceronis de Oratore, subijciam. Ex isto enim loco & postrema hæc iudicandi ratio confirmatur: & secunda, quæ contrarium obseruat, refellitur.

Verba Antonij apud Ciceronem libro 2. de Oratore. Cap. VII.

Atq; hic illud uidendum est (inquit apud Ciceronem Antonius) in quo summus est error istorum magistrorum, ad quos liberos nostros mittimus: non quòd hoc quidem ad dicendum magnopere pertineat, sed tamen ut uideatis quàm sit genus hoc eorum qui sibi eruditi uidentur, hebes atque impolitum. Constituunt enim in partiendis orationum modis duo genera causarum: unum appellant, in quo sine personis atq; temporibus de uniuerso genere quęritur: alterum, quod personis certis & temporibus definiatur: ignari, omnes controuersias ad uniuersi generis uim & naturam referri. Nam in ea ipsa causa, de qua antè dixi, nihil pertinet adoratoris locos Opimij persona, nihil Decij. de ipso enim uniuerso genere infinita quæstio est: Num pœna uideatur esse afficiendus, qui ciuem aliquem ex senatusconsulto patriæ conseruandæ causa interfecerit, cùm id per leges non liceret. Nulla denique est causa, in qua id quod in iudicium uenit, ex reorum personis, ac non gene rum ipsorum uniuersa disputatione quæratur: quinetiam in ijs ipsis, ubi de facto ambigitur, Cęperit ne contra leges pecunias P. Decius, argumenta & criminum & defensionis reuocentur oportet ad genus & ad naturá uniuersam: quòd sumptuosus, de luxuria: quòd alieni appetens, de auaricia: quòd seditiosus, de turbulentis & malis ciuibus: quòd à multis arguitur, de genere testium. contraq; quæ pro reo dicentur, omnia necessariò à tempore atque homine ad communes rerum & generum summas reuoluentur. Atque hæc forsitan homini non omnia quæ sunt in natura rerum celeriter animo comprehẽdenti, permulta uideantur, quæ ueniant in iudicium, tum cùm de facto quæratur: sed tamen criminum est multitudo, non defensionum aut locorum, infinita. Quæ uerò cùm de facto nó ambigitur, quæruntur qualia sint: ea si ex reis numeres, & innumerabilia sunt, & obscura: si ex rebus, ualde & modica & illustria. Nam si Mancini causam in uno Mancino ponamus, quotiescunq; is quem pater patratus dedidérit, receptus non erit, toties causa noua nascetúr: sin illa controuersia causam facit, Videatur ne ei quem pater patratus dederit, si is nõ sit receptus, postliminium esse: nihil ad artẽ dicendi, nec ad argumenta defensionis Mãcini nomen pertinet. At si quid adfert præterea hominis aut dignitas, aut indignitas, extra quæstioné est: & ea tamen ipsa oratio ad uniuersi generis disputationem referatur necesse est. Hæc ego non eo cõsilio disputo, ut homines eruditos redarguam: quanquam reprehendendi sunt, qui in genere definiendo istas causas describunt in personis & temporibus positas esse. Nam etsi incurrunt tempora & personæ, tamen intelligendum est non ex ijs, sed ex genere quæstionis pendere causas. Sed hoc nihil ad me. Illud ad me, ac multo etiam magis ad uos, Cotta noster & Sulpiti: quomodo nunc se istorum artes habent, pertimescenda est multitudo causarum: est enim infinita. Si in personis ponitur, quot homines, tot causæ: sin ad generum uniuersas quæstiones referuntur, ita modicæ & pauce sunt, ut omnes eas diligẽtes & memores & sobrij oratores percursas animo & propè decantatas habere debeant, nisi fortè existimatis à M. Curio causam didicisse L. Crassum, & ea re multum attulisse, quamobrẽ posthumo non nato, Curium tamen hæredem Coponij esse oporteret. Nihil ad copiam argumentorum, neque ad causæ uim ac naturam nomen Coponij ac Curij pertinuit: in genere erat uniuerso rei negocium, non in tempore ac nominibus omnis quæstio, cùm scriptum ita sit: Si mihi filius gignitur, isq; prius moritur, &c. tunc ut ille mihi sit hæres: si natus filius non sit, uideatúrne is qui filio mortuo institutus hæres sit, hæres esse: perpetui iuris & uniuersi generis quæstio, nõ hominum nomina, rationem dicendi & argumentorum fontes desiderat: in quo etiá isti nos iurisconsulti impediunt, à discendo q; deterrẽt. Video enim in Catonis & Bruti libris nominatim ferè referri, quid alicui de iure uiro aut mulieri responderint. Credo ut putaremus in hominibus, nõ in re, cõsultationis aut dubitationis causam aliquam fuisse, ut quòd homines essent innumerabiles, debilitati à iure cognoscẽdo uoluntatem

luntatem discendi, simul cũ spe perdiscendi abijceremus, &c. & paulo pòst: Huius quidem loci, quẽ modò sum exorsus, hic est finis (inquit Antonius) quoniam intelligitur, non in hominum innumerabilib. personis, neq; in infinita temporum uarietate, sed in generum causis atq; naturis omnia sita esse, quæ in dubium uocarentur: genera autem esse definita non solùm numero, sed etiam paucitate, &c. Hactenus uerba Antonij apud Ciceronem.

Effectus tertiæ & postremæ iudicandi rationis. Cap. VIII.

POrrò ex ijs quæ hactenus dicta sunt, appáret, Iudicem, qui tertiam in iudicando rationem sequitur, non prolixas nec artificiosas orationes, nec item articulatos libellos, & ad singulos articulos respõsiones desiderare: nec Rhetorum artibus, quibus ad affectus hominum mouendos uti solẽt, commoueri. Nam recto iudicio hic Iudex cognoscit, non ex uano quodam animi motu, Actionem tribus (quod aiunt) uerbis cõplectitur, quid petitũ sit, ex qua causa, & quo iure notat. Syllogismum uel Enthymema ex hisce cõficit: omnia alia in libello actionis proposita, quæ Syllogismus uel Enthymema illud non capit, iudex non aliter curat, quàm ad exponendum tantùm & declarandum, non ad argumentandum, nec ad fidem faciendam pertinentia. Eandem in exceptione, replicatione, duplicatione dijudicanda rationẽ obseruat: ad illud unum, in quo summa controuersia consistit, properat: iuxta illud reliqua omnia dirigit ac disponit: ex illo, quæ uel ad causam pertinẽtia uel impertinentia sint, metitur: quæ ad illud non tendunt, tanquam superflua & impertinentia respuit. Desiderat ergo hic Iudex, ut actor causam ex qua agit, narratione breui, probabili & perspicua exponat: hinc quid ex ea uelit, inferat: interdum etiam ut ius quo agit, si id obscurius sit, libello inferat. Posthæc, ut reus similiter suam proponat exceptionem, actor rursus suam replicationem, &c. apparente tandem statu desiderat, ut is cui eius probandi onus incumbit, suas leges, suas probationes, instrumenta, testes, &c. sine uerbosa commendatione producat: ut ex aduerso aduersarius rationes, suas, si quas ad confutandas probationes habet, breuiter proponat. In examinandis quoque testibus non exigit plures articulos probatorios, nec interrogatorios generales uel speciales sibi præscribi. Vnum illum articulum, qui controuersiæ caput est, probandum: & si quæ signa ad illum probandum allegata probatione indigent, testibus proponit, de ijs testes ipse interrogat: scit pro sua prudentia, etiam non admonente aduersario, de omnigenis facti circumstantijs testes interrogare, ut utrum uerum an falsum deponant, conijciat. Hanc iudicandi rationem, omnium uerissimam puto.

De causis extraordinarijs, & officio iudicis. Cap. IX.

SEd dicta quidem tertia iudicãdi ratio in causis atq; iudicijs ordinarijs maximè locum habet: in causis autem extraordinarijs, & quarum ius magis ex arbitrio iudicis, quàm ex legũ authoritate pendet, secunda iudicandi ratio maximè conuenit. Nam quamuis iudex regulariter non aliter iudicare debeat quàm legibus proditum est, *a* nec iuris autoritas in eius sit potestate: *b* tamen non rarò lex suam autoritatem iudici cõcedit: ut in extraordinarijs criminibus. Nam ei qui extraordinariè de crimine cognoscit (ait Vlpianus) quam uult sententiam ferre licet, uel grauiorem uel leuiorem, &c. *c* In hisce ergo iudex debet considerare causam facti, personam, locum, tempus, qualitatem, quantitatem & euentum. *d* Idem obseruandum iudici in mercedibus & salarijs cõstituendis, de quibus ei suo arbitrio ius dicere permissum est: de qua re tractátur in titulo de extraordin. cognit. In honorarijs aduocatorum (inquit eo loci Vlpianus) ita uersari debet iudex, ut pro modo litis, proq; aduocati facundia, & fori consuetudine, & iudicij in quo erat acturus, æstimationem adhibeat. *e* Similiter respondit Scæuola: Ex personis causisq;, eum cuius notio sit æstimaturum, an actio danda sit & salarium debeatur. *f* Ad arbitrium quoque iudicis pertinet, quoties lex quid non simpliciter, sed causa cognita statuit, iubet, uetat uel permittit fieri. Vt cùm impuberi, cui controuersia fit an inter liberos sit, iubet causa cognita bonorum possessionem dari, & iudicium in tempus pubertatis differri. *g* Hoc autem prætori diligentissimè examinandum est (inquit Vlpianus) an expediat pupillo repræsentari cognitionem, an potius in tempus pubertatis differri: & maximè hoc inquirere à cognatis, matre, tutoribus q; pupilli debet. finge, esse testes quosdam, qui dilata controuersia aut mutabunt cõsilium, aut decedent, &c. *h* Eadem ratio est in omnibus causis quæ ex officio iudicis dependent, & in quibus iudex nihil nisi causa cognita decernere potest: ut sunt causæ in integrum restitutionis minorum, quæ non nisi causa cognita indulgenda est, & officio iudicis expeditur. *i* Sed & omnes in integrum restitutiones, non nisi causa cognita permittuntur. *k* Dilationes quoque amplius quàm semel dari lex uetat, causa tamen cognita. *l* De dolo quoque actionem non aliàs se daturum Prætor pollicetur, nisi causa cognita: Si iusta causa esse uidebitur, inquit. *m* Interdum etiam non passim, sed cum causæ cognitione uenter in possessionem mitti debet. *n* In hisce ergo atque similibus, officium atq; arbitrium iudicis regnat, respiciendumq; est iudici ad circumstantias negocij: & ita quod ei iustum æquumq; uidetur, ab eo decernendum. Planè quoties in lege non est adiectum Causa cognita, sine causæ cognitione causa determinanda est: hoc est, non ex arbitrio iudicis, sed ex dispositione legis. *o* Ad hæc cum lex in sua dispositione tempus dicit, nec adijcit diem, sine dubio (inquit Vlpianus) ostendit esse in ius dicentis potestate, quem diem præstituat. *p* In transactionibus quoq; alimentorum iudicis arbitrium uersatur: *q* item in aliena tionibus rerum minorum, *r* & decurionum: *s* & in summa, in omnibus causis atq; negocijs, in quibus decreti interpositio est necessaria. Nam in hisce omnibus, circumstantiæ diligenter à iudice perpendendæ sunt, & ita quod ei bonum iustumq; esse uidetur, decernẽdum: ut in trãsactio-

a Inst. de officio iudicis. in prin.
b l. 1. §. 1. ff. ad senatusc. Turpil. & l. ordine. in prin. ff. ad municipalẽ.
c l. 13. ff. de pœnis.
d l. 16. in pri. ff. de pœnis.
e l. 1. §. in honorarijs. ff. de extraord. cognit.
f l. fin. §. fin. ff. de obligat. & actionibus.
g l. 1. in prin. & l. 3. §. duæ. ff. de carboniano edicto.
h l. 3. §. duæ autem. ff. de carboniano edicto.
i l. 11. §. sciendum. & l. 13. §. causa autẽ cognita & l. 24. §. fin. ff. de minorib. 25 annis.
k l. 3. ff. de in integr. restitution.
l l. 7. l. 10. ff. de feriis.
m l. 1. in pri. & l. 9. §. fin. ff. de dolo malo & l. 2. C. eod. tit. n l. ubicunq;. §. 1. ff. de uent. in poss. mit.
o d. l. ubicunque. §. 1. & l. 15. §. prætor ait fi. ff. de in iur.
p l. 1. §. 1. ff. de in ius delib.
q l. 8. in prin. ff. de trãsact.
r l. 1. §. 1. ff. de reb. eorũ qui sub tutela.
s l. 1. C. de præb. dcus

R ne ali-

ne alimentorum, in primis quæri debet de causa trásactionis: utputa, quia fortè alibi domicilium habet hęres, alibi alimentarius, aut si causa aliqua præsentis pecuniæ urgeat, &c. deinde quærendũ de modo pecuniæ, quæ in transactionem uenit, ut quantitas transactionis æstimanda, &c. tertiò de personis transigentium, ut cuius uitæ sint, hi quibus alimenta relicta sunt, &c. in quibus etiam facultatibus sit is quo relicta sunt, cuius propo-

g l. 8. §. vult igitur cum sequẽt. ff. de transact.

sîti, cuius opinionis, &c. *a* Pertinent etiam huc facti quæstiones, quoniam & ipsæ in iudicantis arbitrio positæ sunt. *b* Proinde inquit Callistratus: Testiũ fides diligenter examinãda est. Ideoq; in persona eorum exploranda erunt in primis conditio cuiusq;, utrum decurio an plebeius sit, & an honestæ & inculpatæ uitæ, an uerò notatus & reprehensibilis, an locuples uel egens sit, ut lucri causa quid facilè admittat: uel an ei inimicus sit aduersus quem testimonium fert, uel amicus

b l. 1. §. 1. ff. ad senatusc. Turp. & l. ordinem. in prin. ff. ad municip.

c l. 3. in prin. ff. de testib.

ei pro quo testimonium dat, &c. *c* In hisce ergo & huiusmodi alijs causis & quæstionibus quæ totæ ex arbitrio & officio iudicis dependent, locũ habet suprà dicta secunda iudicandi ratio. Porrò quoniam in huiusmodi causis de omnigenis circumstantijs & negocij qualitate, ut ex suprà allegatis locis patet, inquirendum est: per libellum, hoc est per scripta eæ expediri nequeunt. Nam necesse est, ut iudex ipse præsens præsentem audiat, & pro sua prudentia, ea quæ inquirẽda sunt, inquirat. Vnde D. Hadrianus Iunio Rufino pro consuli Macedoniæ rescripsit, testibus se, non testimonijs crediturum, hisce uerbis: Quòd crimina obiecerit apud me Alexander Apro, & quia non probabat, nec testes producebat, sed testimonijs uti uolebat, quibus apud me locus non est (nam ipsos interrogare soleo) ipsum remisi ad Prouinciæ præsidem, ut is de fide testium quære

d l. 3. §. idem diuus. ff. de testib.

ret. *d* Quæ non solùm in facti quæstione locum habent, sed & quotiescunq; decreti interpositio necessaria est, & causæ cognitio desideratur, obtinent. Hinc Vlpianus ait: Vbi decretum necessarium est, per libellum id Proconsul expedire non potest. Omnia enim quæcunq; causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt. *e* Insuper cùm ius causæ iudicis arbitrio decernendum à lege committitur, credendum est illi, hoc non simpliciter, sed cum quodam temperamento commissum esse. Nam licet ei qui extraordinariè de crimine cognoscit (inquit Vlpianus) quam uult sententiam ferre uel grauiorem, uel leuiorem: ita tamen, ut in utroq; modo rationem non excedat. *f* Idem Vlpianus alibi dicit: In honorarijs aduocatorum ita uersari iudex debet, ut pro modo litis, &c. æstimationem adhibeat: dummodo (inquit) licitum honorarium quantitas non egrediatur. *g* Item cùm prætor se tempus daturum pollicetur, nec adiecit diem: est quidem in ius dicentis potestate quem diem præstituat, pauciores tamen centum dierum (inquit Paulus) nõ sunt dandi. *h* Quoties igitur lex ius causæ iudicis arbitrio definiendum mandat, de boni uiri arbitrio intelligendum est. *i* In summa, iudex qui huiusmodi causis arbitrarijs additus est, æquitatem ante oculos habere debet. *k* Sanè huiusmodi causarum cognitiones magis

e l. 9. §. 1. ff. de officio proconsulis. & l. omnia. ff. de reg. iuris.

f l. 13. ff. de pœnis.

g l. 1. §. in honorarijs. ff. de extraord. cognit.

h l. 2. ff. de iure deliberandi.

i Argumento l. in personam. ff. de reg. iur. l. si societatem §. fin. ff. pro socio. l. si libertus. ff. de operis libertorum. l. illa uerba. ff. de uerbor. significa. item si in lege. in prin. ff. locati.

k l. 4. §. fin. ff. de eo qui certo loco.

imperij sunt quàm iurisdictionis: ideoq; magistratibus municipalibus non permittuntur, *l* sed prætori, uel præsidi. Vnde Paulus Iurisc. dicit: Vbicunq; causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur. *m* Et Vlpianus dicit: Si fortè duretur non caueri, ut possidere liceat, quod causa cognita fieri solet, non duumuiros, sed prætores uel præsides permissuros. *n* Hæc de causis extraordinarijs.

l l. ea quæ. ff. ad municipalem.

m l. ubicũq;. ff. de reg. iuris.

n l. 2. §. si fortè. ff. de damno infecto.

De ijs quæ ipso iure nulla sunt.
Cap. X.

PLanè in ordinarijs quoq; causis licet quandoq; iudici non disputationes aduocatorũ, nec statum causæ in iudicando spectare, sed ipsius causæ circumstantias & qualitatem. Vtputa, si actio intentata uel exceptio opposita ipso iure non ualet. Nam tunc etiamsi eius aduersarius excipiendo non fecerit mentionem: iudex tamẽ istiusmodi actionem & exceptionem ex officio potest reijcere, & sic præter acta & probata pronunciare. Ipso iure autem non ualet actio, quæ per se sine actionis uel exceptionis adminiculo nulla est. Idemq; de exceptione quæ ipso iure nõ ualet, est dicendum. Nam ea quæ inter homines uitiosè, & contra iuris formam, siue in iudicijs, siue extra geruntur, aut per se nulla sunt, & ipso iure non ualere dicuntur: aut sunt annullanda, uel per modum actionis, uel exceptionis ope. Per modum quidem actionis annullanda sunt ea, quæ à minore uigintiquinque annis sunt gesta. Nisi enim in ijs minor in integrum restitutionem petierit, ualet quod actum est. Nam si per Te sine restitutionis auxilio nulla essent, Prætor minori auxilium illud non dedisset. *o* Similiter cùm iudex quid quasi factum, quod factum non est, pronunciauit, sententia ipso iure ualet: *p* estq; annullanda per appellationem: quę si fuerit omissa, sententia in rem transit iudicatam, & pro ueritate accipitur. *q* Planè quoties contra leges & constitutiones pronunciatum est, sententia ipso iure sine appellationis auxilio nulla est: *r* cuiusmodi sententiæ plures enumerãtur ff. tt. quæ sent. sine appel. rescin. & C. quando prouoc. nõ est necesse. Exceptionis autem ope annullanda sunt: ut si quis metu coactus, aut dolo inductus, aut errore lapsus, stipulanti promisit, quod promittere non debuerat: nam palàm est, ipso iure hunc obligatum esse, estq; actio qua intenditur illum dare oportere efficax. Ideoq; ad annullandã eam actionem exceptio Quod metus causa, aut Doli mali, aut In factum est necessaria. Itẽ, si debitor *s* pactus sit cum creditore, ne à se pecunia peteretur, nihilominus obligatus manet: & efficax est contra eum actio, quæ per exceptionem pacti cõuenti est annullanda. *t* Ad eundem modum pactus ne peteret, postea conuenit ut peteret. Exceptio prioris pacti per pactum posterius elidetur, non quidem ipso iure, sed replicatione. *u* Æquè si debitor creditore deferente iurauerit, nihil se dare oportere, adhuc obligatus manet, sed per exceptionem iurisiurandi defenditur. *x* Sanè si pupillus sine tutoris autoritate iusiurandum detulerit, exceptio quidem obstabit, sed replicatione annullabitur. *y* In hisce atq; similibus quæ quidem non per se nulla sunt, sed uel per actionẽ uel per

o l. 16. in pr. ff. de minor. 25 annis.

p l. 25. ff. de statu hom.

q l. 1. C. de his qui per metum iud. non app. & l. 32. ff. de re iudic.

r l. 19. ff. de appell.

s Inst. de except. in prin. & l. penult. C. de mut. stipul.

t Inst. de except. §. præterea debitor.

u l. si unus. §. pactus. ff. de pactis.

x Inst. de except. §. æquè si.

y l. iusiurandum §. 1. ff. de iureiuran.

uel per exceptionem annullanda, iudex officium suum nisi imploratum interponere nequit: nec id quod defuit aduocatis partium, potest supplere, ut ex locis prælligatis cõstat. Quoties autem qui per se sine actione uel exceptione nullum est, iudex id etiamsi de nullitate eius aduersarius nõ exceperit, ex officio potest reijcere. Vt si ius ex quo uel agitur, uel excipitur, nullũ est: puta, Vindicat quis rem aliquam ex hac causa, quòd solenibus pensionibus rei pro alio satisfecerit. nam ex hac causa dominiũ rei nullo iure nobis acquiritur. *a* Sic ipso iure non ualet exceptio, Si quis contra ui bonorum raptorum actionem opponat: Vnam tantùm rem, eamq; minimã se rapuisse. Nam *b* ista exceptio à iure reprobata est. Item si quis contra fratrem hæreditatem patris ab intestato petentem excipiat, eum in potestate morientis patri non fuisse. Nam licet hæc exceptio iure ciuili olim introducta fuerit, iure tamen prætorio postmodum est sublata. *c* Adhæc non rarò genus causæ, ex quo uel agitur, uel excipitur, ipso quidem iure subsistere uidetur, sed reuera propter aliquam facti circumstantiam causa ipso iure nulla est. puta, pupillus cum aliquo sine tutoris autoritate contraxit, ex quo contractu si conueniatur: dicendum est, actionem ipso iure non ualere: quia pupillus sine tutoris autoritate non obligatur. *d* Similiter si mulier pro alio publico instrumento à tribus testibus subscripto non interueniente interceſſerit: etiam Exceptione senatusconsulti Velleiani non opposita, actionem contra eam iudex denegabit. *e* Interdum etiam eius persona qui in iudicio postulat, talis est, ut uel remissa aduersus eius personam exceptione, à iudicij limine is sit repellẽdus. Nam quos prætor apud se postulare prohibet (inquit Caius) omnimodo prohibet, etiamsi aduersarius eos postulare patiatur. *f* Vnde Vlpianus: Milites nec si uelit aduersarius (inquit) procuratores dari possunt. *g* In re quoq; petita, & in iudicium deducta, iudex officium suum, etiam non petitum aliquando impertit: ut licet uidere l. fin. ff. de petit. hæred. ubi Scæuola respondit: Etsi non excipe-

a l. 25. C. de rei uend.

b Inst. ui. bonor. rapt. §. 2.

c Inst. de hæred. quæ ab intestat. §. emancipati.

d Inst. de autor. tut. §. 1. & l. 16. in pri. ff. de minor. 25 annis.

e l. antiquæ. §. fin. C. ad senatusc. Velleii.

f l. 7. ff. de postulando.

g l. 8. §. fin. ff. de procuratoribus.

retur, satis per officium iudicis consuli. Proculus quoq; ait: Si tibi decem dedero, sic ut nouem debeas, non amplius te ipso iure debere quàm nouem. *h* Propter tempus quoq; actio & appellatio aliquando ipso iure nulla est, & officio iudicis reijcienda: ut si appellans per negligentiam intra legitimum tempus non appellauerit, uel apostolos non petierit, appellatio deserta est, & ipso iure nulla, ut etiam desertionis exceptione omissa, iudex eam admittere non debeat. *i* quo iure utuntur in iudicio Cameræ. Propter has itaq; & alias similes causas, actio ipso iure nulla dicitur, potestq; iudex contra eam etiam Exceptione nõ opposita, ex officio pronũciare: & sic quod deest aduocatis partium, supplere ex l. 1. C. ut quæ desunt aduoca. part. iud. sup. Quod similiter de Exceptione, replicatione, duplicatione, &c. ipso iure nulla, intelligendum est. Planè si actio uel exceptio ipso quidem iure consistit, de facto autem probata non sit, non potest iudex in hoc quod deest supplere, etiamsi ei aliter quàm probatum est constet. Nam non debet secundum id quod ei constat, sed secundum id quod probatum uel nõ probatum est, pronunciare: uel si conscientiam suam grauare nolit, in totum ab ista causa abstinere: quæ est communior Doctorum opinio. Quando autem iudex non petente aduersario officium suum impertire potest, non semper ad id impertiendum tenetur. Nam non quidquid in dicis potestati permittitur (inquit Papinianus) id subijcitur iuris necessitati. *k*

h l. rogasti. §. si tibi decem. ff. si certum petatur.

i c. fi appellatione. Clement. de appellationib.

k l. 4. e. ff. de iudicijs.

R 2

FINIS.

PARADOXA NICOLAI VIGELII.

I.

OMNIS CAVSA EX QVA *uel agitur uel excipitur, in tria uerba contrahi & potest & debet in iudicando.*

CAusæ appellatio in Iure duo significat: primò casum ex quo & actionem suam sumit actor, & reus suâ sumit exceptionem: utputa, Testamentum contra regulas iuris fecit Seius miles, Titio hærede instituto: testator post biennium quàm dimissus erat, decedit, non mutato testamento. Quæritur, an scripto hæredi ex eo testamento competat hæreditas? Hic casus priore significatione, causæ appellatione continetur: ex qua Titius agit, reus excipit, actor rursus replicat, & duplicat rursus reus. Nam Titius agit ex testamento, quòd in eo hæres scriptus sit: excipit reus ex modo quo factum est testamentum, scilicet, Quia cõtra regulas iuris factum est, actori ex eo actionem dandam non esse. Replicat actor: Si non esset testamentum militare. Duplicat reus: Si intra annum post missionem decessisset testator miles. Hæ rationes singulæ ex quibus agitur, excipitur, replicatur, duplicatur, posteriore significatione causæ appellatione continentur, seq; ad casum habent, quemadmodum se partes ad totum: quoniam ex ipso casu sumũtur, casus q; ex illis constat. Causa ergo posteriore significatione sumpta, tribus (quod aiunt) uerbis constat, hoc est (ut Dialectici dicunt) subiecto, prædicato, & προσκατηγορημένῳ. Vt in superioribus exemplis Actionis causa cõstat hisce uerbis, Titius testamento hæres scriptus est. Causa Exceptionis hisce: Testamentum contra regulas iuris est factum. Causa Replicationis hisce: Testamentum est militare. Duplicationis causa hisce: Sed testator post missionem, intra annum non decessit. Nam extra controuersiam est, quòd omnis causa ex qua uel agitur, uel excipitur, nihil aliud sit quàm argumentum, quo uel actor sibi aliquid dari uel fieri, uel reus se absolui debere conatur probare. Omne autem argumentum nuda constat propositione. nec refert quòd copiosius exponi & amplificari possit: quod utiq;, præsertim in causis forensibus, faciendum est. Nam debent ij qui rem aliquam disputandam & dijudicandam proponũt, in principio rem ipsam definire & declarare, ut sciatur quæ qualisq; res disputanda sit. Nam qui hanc thesin proponit disputandam, Per acceptilationem tolli obligationem: certè priusquam ad disputationem perueniatur, debet definire quid sit acceptilatio, & quomodo fiat, ad exemplum Inst. quib. mo. tol. oblig. §. item per acceptil. Item qui proponit hãc thesin, Capitis diminutione ius adgnationis perimi: ei necesse est capitis diminutionem describere, ut sciatur quid ea sit, ad exemplum Inst. de leg. adgna. tut. §. fin. cum tit. seq. Cuiusmodi definitiones ac descriptiones, thesin & argumentum propositum non confirmant, sed declarant saltem. Omnis enim quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio (Cicero inquit) debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputetur. Eadem autem in causis quæ in thesibus disputandis ratio est. Nam qui aliquam causam in iudicio proponit, & si tribus (ut dixi) uerbis, quemadmodum aliud quoduis argumentum, proponi possit: tamen copiosius ea exponenda est, nec solùm quid factum sit, sed & quis fecerit, cui, cum quo, per quem, ex qua causa, in qua re, quo loco, quo tempore, & quomodo factum sit, &c. est indicandum, resq; quæ petitur designanda: non quidem quòd uel singula singulariter disputanda sint, uel iudici ad singulas huiusmodi circumstantias in iudicando respiciendum (nam eam iudicandi rationem extraordinarijs tantùm causis, non etiam ordinarijs competere, alio loco dixi) sed ut causa & aduersario & iudici fiat nota: illi quidem, ut ad quam causam sibi respondendum sit: *a* huic uerò, ut de qua causa sibi sit iudicandum, sciat. Nam hîc est proprius narrationis finis, in causis præfertim ordinarijs, ut scilicet causa nota atque perspicua fiat: quanquam licet etiam narrãdo, causam probabilem facere atq; amplificare, ea etiam quæ ad mouendum iudicem spectant adhibere: præsertim apud iudicem indoctum, qui magis in certo quodam animi motu ad pronunciandum rapitur, quàm ducitur ratione. Nam docti & sapientes, huiusmodi uerborum ampullas & lenocinia non curant, nec ijs flectuntur. etsi enim eloquentia res est præclarissima, quæ animos hominum, quò uelit, rapere possit, & stultis quiduis persuadere: ea tamen uiri sapientes non mouentur. Hi enim res, non uerba curant: nec uano animi motu, sed ratione ducuntur. Exemplum eius nobis exhibet Hannibal ille Carthaginensis, uir in re militari sapientissimus: apud quem cùm quidam orator senex ac facundus de rebus bellicis satis ornatè peroraret, adeò ut cæteri qui aderant admirarentur omnes: Hannibal dixit, Se multos quidem senes uidisse delirãtes, sed qui magis deliraret illo, se uidisse neminem: quòd plurib. uerbis apud se diceret de rebus, quarum longo usu factus esset peritissimus. Ita fruſtrà uerborũ ampullis & iuris allegationibus quamlibet infinitis, quis conatur in errorem rapere iudicem, iuris & iudicandi rationis non imperitum.

a l.1. in prin. ff. de edend.

II.

De actione & exceptione rectius iudicari nequit, quàm si ea in formam syllogismi uel enthymematis redigatur.

DVplicẽ differendi rationẽ Dialectici præscribunt: alterã inueniendi, alterã iudicandi. prior, uiam ad inuenienda argumenta monstrat: posterior, de argumentis inuentis docet iudicare, per modũ scilicet argumentationis, syllogismi puta, uel enthymematis. Omnis autẽ causa, ex qua uel agitur uel excipitur, argumentũ est, & probabile inuentum ad faciendã fidem. Nam qui agendo rem aliquã sibi deberi dicit, probat id huiusmodi argumento: quia mutuò dederit, uel deposuerit, uel emerit, &c. Itẽ, qui excipiendo dicit se absoluendũ, probat id hoc argumento: quia soluerit, uel res sine suo facto perierit, &c. Iudex igitur qui de huiusmodi causis actionum & exceptionum rectè iudicare uolet, debet eas in syllogismũ, uel enthymema saltem redigere: & tũc singulas propositiones cõtemplari: & si quidem maiorem propositionem nullo iure subsistere intellexerit, poterit istam actionem uel exceptionem, etiam antequam aduersarius ad eam respondeat, ex officio repellere: ut suprà de Ratione iudicandi, capite ultimo, ostendi. Quòd si alteram propositionem ab aduersario negatam uidet, ibi quæstionem oriri, & controuersiam existere notabit. Sin autem nihil eorum quæ proposita sunt ab aduersario sit negatum, sed omnia sub conditione quadam concessa atque distincta: distinctionem istam similiter in argumentationis formam rediget: deq; ea, eodẽ quo iam dixi modo, iudicabit.

III.

Ad omnem actionem & exceptionem propositam apertius ab aduersario responderi nequit: quàm aut negando uel factum, uel ius propositum, aut distinguendo.

QVoniam (ut paulo antè dixi) omnis causa ex qua uel agitur uel excipitur, nihil aliud est quàm argumentum, & in syllogismi uel enthymematis formam redigenda: rectius & apertius ab aduersario ad eam responderi non potest, quàm si ea in syllogismi formam redacta negetur, uel maior propositio quæ ius actionis & exceptionis continet, uel minor quæ factum continet, aut distinguatur: siquidem (ut uulgaris Dialecticorum regula est) omnis argumentatio soluitur aut negãdo eo quod propositum est, aut distinguendo. Exempli gratia: Agit Seius ad recuperandum feudum antiquum, à patre suo alienatum. Huius actionis forma talis est:

Quando pater feudum antiquum alienat, filio id reuocare iure feudali est permissum.

Sed Titius pater actoris feudũ antiquum aliẽhauit reo. Ergo:

Actori filio id à reo reuocare est permissum. Et per consequens, reus ad id restituendum tenetur.

Ad hanc actionem reus respondens, aut negabit uel maiorem propositionẽ syllogismi propositi, uel minorem: aut distinguet. Distinguet fortè sic: Nisi filius tempore alienationis nondũ fuerit natus, quę distinctio similiter in syllogismi formam redigenda est, hoc modo:

Quando feudo antiquo alienato filius tempore alienationis nondum fuit natus, feudi repetitionem non habet.

Sed actor filius tempore alienationis nõ dum fuit natus. Ergo:

Actor feudi repetitionem non habet.

Ad hanc exceptionem actor replicando similiter rectius & apertius respondere nequit, quàm aut negando maiorem uel minorem syllogismi propositionẽ, aut rursus distinguendo. Quæ omnia cum præcedentibus Dialecticorũ constãt authoritate: quæ quidem in disputandi & iudicandi ratione potior haberi debet, quemadmodum Iurisconsultorum authoritas in iure: quoniam cuiq; in sua arte est credendum. Quàm ridiculũ ergo sit, pluribus articulis propositis, singulariter singulis (ut hodie in iudicijs fieri solet) respondere, alijs æstimandum nunc relinquo.

IIII.

Iudex nisi statum controuersiæ in iudicando obseruauerit, certò pronunciare non potest.

SI ergo prædictis modis in disputanda causa procedatur, peruenitur tãdem ad aliquid in quo partes inter se confligunt: quando scilicet aduersarius ad id quod propositum est, non distinguendo, sed simpliciter negando respondet, affirmatq; alter. Nam tunc confligunt partes inter sese: ex qua conflictione oritur quæstio, quem statum uocant, in quo tota consistit controuersia: quem nisi in iudicando iudex obseruauerit, nihil certò nec constanter de iure causæ potest pronũciare: quemadmodum nec aduocatorum disputationes certæ esse possunt, nisi statu isto ad quem dirigantur, proposito. Quod enim meta currentibus est, & scopus iaculatoribus: id aduocatis in disputando, & iudicibus in iudicando; est status causæ. Quemãdmodum igitur illis nulla meta nec scopo proposito, currere & iaculari stultum est: ita etiam nec aduocati de causa disputare, nec iudices iudicare, nisi statu proposito (sine summa stulticia) queunt, eosq; in uarios induci errores necesse est.

V.

Causa non in personis, nec temporibus, sed in genere uniuerso à iudicibus consideranda est.

HOc paradoxon satis declarat atque confirmat apud Ciceronem Antonius, cuius uerba suprà de Ratione iudicandi libello inseruit: quò Lectorem breuitatis causa remitto.

VI.

Dilatio amplius quàm semel dari non debet.

MEritò hoc inter Paradoxa nunc numeratur: quoniam ut nunc se status iudiciorũ nostrorũ habet, incredibile uidetur, actorem articulatũ suum libellum, reum contrà suam exceptionem & articulos defensionales, actorẽ rursus suam replicationem, reum duplicationem sine singulari duorum uel trium mensium dilatione conficere posse: ut interim taceam de probationibus & confutationibus. Quid, quòd concluſa disputatione, iudex etiã trium uel quatuor annorum dilationem sibi sumit ad pronunciandum? At legibus cautum est, amplius quàm semel dilationem dandam non esse, aut ad summum bis, idq; ex magna causa, *a* nec nisi probationũ causa: ut puta, si instrumẽta ex aliqua prouincia sunt adferenda, uel testes producendi. *b* Nunc in singulis causis plus quàm uiginti dilationes dari solent, eaq; ex causis plerunq; leuissimis: ob hoc solùm, quòd iudex iudicandi artis sit ignarus.

a l.7. & l.10. ff. de fer. itẽ l.1. §. fin. C. de dilationibus.

b Nouel. 1. c. 115. §. sed & hoc item. l.1. & l.2. C. de dila. & l.45. in prin. ff. de iudic.

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA
IOANNIS OPORINI, ET HÆREDVM IOANNIS
Heruagij, Annó Salutis humanæ M. D. LXV.
Menſe Septembri.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA